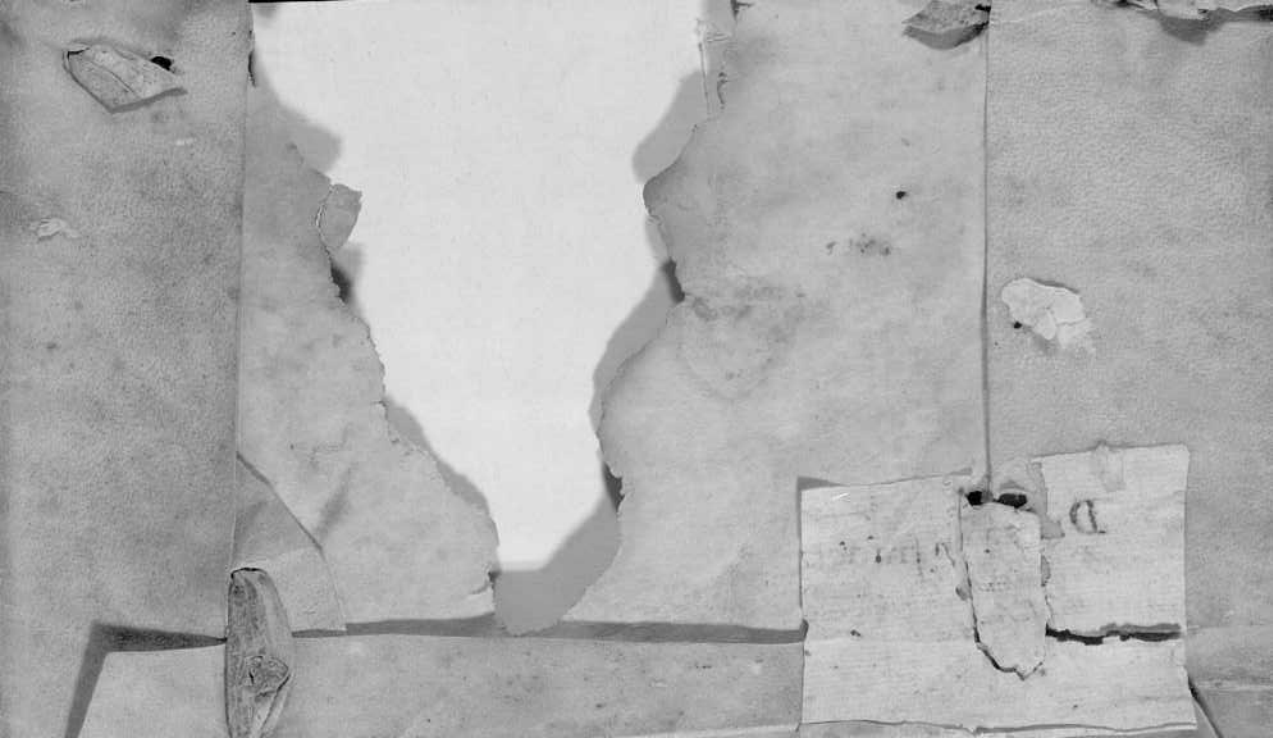
Z. 1

801

Alberti P

AVGVST

OFICINA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
PALENCIA

PARISIIS,

Apud Ambrosium Girault, sub Pelicano,
In via Iacobæa.

M. D. XLIIII.

ariæ Perachini ad lecto-
decaſyllabon.

uelis

proba
Qui ſe quinque alios velint docere.

1731

FRATER AVGVSTINVS MA
PERACHINVS TAVRINENSIS
Eremita Augustinianus pio lectori.
S. P. D.

1731
XXV. 3

IN ea quidem fui semper sententia, optime lector, quā ne
mo nisi crassi ingenij inficias ibit, vt eos non minus bel-
le partes suas agere putem, qui bonarum disciplinarum
[illegible] probatos authores pro virili castigatos co-
[illegible] à molesta tinearum corrosione,
[illegible] partas asserunt bibliothe-
conferre diiudico
[illegible]ico, gēmis, au
[illegible]s in quadra
[illegible]ni, sua
[illegible]r-
[illegible]
[illegible]cōmodis sed suis lu-
[illegible]r in omniū manus de-
[illegible]arim tanquā[illegible]reculū, & sterilis ingenij ho-
[illegible]er iocum è bibliotheca quapiā expulsum verius
emissum. Cœpit paulatim illustrium, doctorúmque
virorum limina egens terere, quibus doctrinæ fama notus
antea extiterat, vt reperiret qui miseranda egestate laborā-
ti, opem ferret, qui eum hospitio dignaretur, conuestiret,
pristinæque maiestati restitueret. Tum demū, volente deo,
pulsauit ostiolum patris in Christo reuerendi Fratris Ni-
colai Romagnani qui pro sua in doctos singulari beneuo-
lentia, hilari statim vultu illi obuiam procedens, non tanq̄
peregrinum sed quasi facie notissimum, admodum libera-
liter excepit. Qui nouæ insuper calamitatis imagine mo-
tus, mihi (etsi pro ingenii tenuitate parum idoneo) vt pro-
priis vestibus, detractis illis semiatritis, immo laceris rege
rem ac chalcotypo traderem præcedit. Erat tunc ipse occu
patissimus in Augustinianæ Reipub. administratione,
fratrum, scilicet congregationis Lombardiæ obseruan-
tium adeo vt totus credito sibi gregi (vt par est) inten-
tus, vix elimando codici posset sufficere. Eam prouinciam

vt difficillimã(ingenue fateor)alteri(si licuisset)lubentissi-
me reliquissem,præsertim quòd ad vnum tantum non sati⁹
castigatum exemplar,adeo priscis literatũ typis ,vt ab inte-
gro discenda lectio,& in noscitandis elementis esset repue-
rascendũ,me posse confugere animaduerterem. Testis mihi
est neutiquã personatus , præceptor meus , de me benemeritus,F.Emanuel Marenensis,qui hanc nostã prouinciã, per
dies aliquot non sine labore fœliciter exercuit: cuius opera
& eruditione sum vsus,quãdo ex mendoso codice
excusso oriebatur scrupulus,aut
fusa lectione hæsitabã. Et
pondus illud cui
farcina illa in
tes lector v
anch
ta S

tentiarũq; e symph
ne non est reperire.
bis.Cæterũ quoniam editi
vulgatam appellitant,qua vtimur in tẽplis sacri
nibus,à græcis codicibus nonnunquam dissentit , ea p
ad græcanicos fontes ab eruditissimis laudatos,q̃ puriores
aquas emittant,quãdo erat opus,recurrebã. Quando enim
græci codices nostris non cõsentiebant,seu abundabant no
stri,tali signo ,vel, annotauimus. Vbi autẽ contextus trun-
cate legebatur,stellula,hoc pacto,indicare volentes locum
illũ illustratũ. Quæ omnia in rem tuã more marginalis an-
notatiunculæ,statim sese oculis exhibebunt,vt cui lubet sci
re quid græci codices senserint,in promptu habeat . Græce
primum scripsimus dehinc latinã interpretatiunculam iux
ta optime callentes græcas literas,bona fide reddidimus.In
margine ob id locauimus,vt si displicent aquæ ripis proxi-
mæ,in medio qui velit natare alueo , non impediatur. Ad-
didimus annotationes aliquot à dextra læuaq; sermonum,
indicantes quid in ipsis contineatur lectione dignũ . Quæ
si perperam excusse,& à scopo distantes ,aut nescio quid a-
liud,sonare videbuntur,erit id Prælo literatio abutentium
ignauiæ

ignauiæ magis quã mihi aſcribendum. Quanquã id etiam mihi contigiſſe non negauerim, quod euenire ſolet purgãtibus carnes in fictili olla, multo igni ſuccẽſa, qui dum orificium purificant, anſulas perſæpe vaſculi, ſpuma oblinunt. Equidẽ decreueram hic dictiones aliquot, perperã ſcriptas, ad germanã ſcribendi rationẽ per nos reſtitutas, præterire, quoniã hæc tuis eruditis auribus inculcare non opus eſſe viderem. Verũ Paulino exemplo me etiã ſapientibus & inſipi[illegible] debitorem eſſe animaduertens, ſciés aliquos offen-

[illegible] liter & ſcribere & pronunciare,

[illegible] erit ſuperuacaneum rẽ

[illegible] ſex conſtans ſyl-

[illegible] moſyna ſcri-

græcos per

[illegible] ntem

[illegible] em

[illegible] s

[illegible] &

[illegible] d

[illegible] im, non auderet pro

[illegible] em pronunciare, qua

audebit in arcanis literis, (vbi nephas eſt vel iouare), vnicam ſyllabã detrahere? Vt igitur iam ſer[illegible]nem claudamus, tuum erit optime lector hoc qualecũque beneficium (certe magnum) noſtro. P. Reuerendo Nicolao Romagnano ferre acceptum, quo authore vt te facilius ad euangelicam philoſophiam accingeres, huiuſmodi populares conciones, ad ſuum candorem (quoad fieri potuit) ſunt reſtitutæ. Sane æſtimare potes, quo ſit animo in ſacris euangelicíſque authoribus promouendis, quando eiuſdem famigeratiſsimi præconis Dominicale (vt vocant) iiſdem formulis excuſſum, Petrus Paulus Porrus impreſſor ſolertiſsimus ipſo coadiuuante, propediem fit daturus. Interim, ſi te ſapientiæ ſtudiũ tangit, cuius via amabilis, & felix, hanc habe, hancque lege quã tibi nõ ſine dei afflatu celeberrimus concionator Albertus proponit doctrinã, quoniã lignũ vitæ eſt cuicũque cõtigerit, & beatus eſt quiſquis eã nactus fuerit. Vale cãdide lector, Et me tibi cõmẽda. Ex Cœnobio ſancti Chriſtophori Taurini. Quitodecimo Ca. Maias. M. D. XXVII.

Authoris vita partim ex libro disertissimi Ioannis de Trittenhem Abbatis de ecclesiasticis scriptoribus decerpta, partimque ex Epistola Valerij Bon. dedicatoria.

ALbertus Patauinus, ordinis fratrum Eremitarū sancti Augustini, Egidij Romani quondam auditoratque discipulus, vir in diuinis scripturis studiosus & eruditus, & secularium literarum non ignarus. in [illegible] nā dis ad populum sermonibus exc[illegible]tis ingenii f[illegible] tos ad iniquitate ad semitam [illegible] uertit. Scripsit mul[illegible] tibus tunc vtil[illegible] bus ista feru[illegible] Leuiti[illegible] i. In[illegible] mo[illegible] ne[illegible] cit[illegible] sumino citā[illegible]pore vocat[illegible] quiem. Quem secuti s[illegible] fratres Bonseblans videlicet & [illegible]onauentura ex na familia Patauij, fontes scientiæ suæ vrbis, rel[illegible]o orbis specula, sacraque paginæ professores eximij. Quo[illegible] alter scilicet Bonauentura præ suæ magnitudine sapientiæ, prudentiæ & eloquentiæ, primo generalis prior, postmodū S. R. E. tituli sanctæ Cęciliæ Cardinalis creatus est. Iisdéque temporibus doctrina & eruditione maximo in præcio fuit: qui cum acerrime ecclesiæ libertatem contra tyrānos tueretur, à Carrarienſi domino tandem sagitta transfixus, martyrio coronatus est, & multi ex eadem familia in exilium missi.

Claruit autem Albertus temporibus Alberti Imperatoris Anno Domini. M. C C C.

In priorem partem ſermonum quadrageſimalium, Alberti Patauini, Index alphabeticus.

A

ABacuc locus, mẽtietur opus oliuæ. 39.a
Abbatis Ioachini er-
eni
erſitatem ſigni-
paradiſo
tio. 327.a
ata. 276.b
nala
lieris confeſ-
culo mortis ad
ſuum de ſobole
le ma & illegitima. 311.b
orare. 41.a
coniugium quadruplex 12.a
Abſconſio peccatorũ, ſecunda tabula poſt naufragiũ 334.a
Abſolutio eccleſiaſtica 241.b.367.a
Abſtinendum etiam licitis quibuſdam. 259.b
Abſtinentiæ donum. 11.b. merces. 12.b
Abſtinentiæ lex omni præcepto antiquior. 5.b
Abuſio in eccleſia. 254.b
Abuſus vſus & fruitio ſunt tres gradus boni. 284.b
Accedere ad deũ vt debeamus. 107.a
Acceſſus Chriſti ad nos, duplex. 137.a
Actiua vita & cõtemplatiua 138.b.353.a.b.357.a
Alcidia quid. 217.b
Ad deum loqui. 133.a
Ad ſe quiſq; prius redire debet, q̃ ad deum cõuertatur 197.b
Adam, idem quod homo 170.a.343.a
Adulteratores verbi dei. 93.b
Adulterium duplex, carnale, & ſpirituale. 279.b
Adulterium duobus modis in antiqua lege deprehendebatur. 278.b
Adulterij ignominia. 278.b
Aedificantes iidem & agricolæ. 191.a
Aedificium Babylonis, & ciuitatis dei. 82.b
Aegypti ſimulacra. 82.b
Aegyptiorũ plagæ. 305.a.b & dein.
Aerugo. 14.a.b
Aetates ſex. 266.a
Aeterna felicitas. 299.b

Affectiones diaboli quatuor 97.a
Affectiones rationi subditæ 23.a
Affectus materni exploratio.311.a.b
Affectus maternos deus facilius exaudit.343.b
Affectus naturalis vis.311.b
Affectus quatuor quibus ad deum accedimus.107.a
Affectus sæpe p[illegible] deum acceptu[illegible]
Affirmatiua p[illegible] gatiua.252
Afflictio p[illegible] uinæ dilect[illegible]
Ager corpo[illegible]
Agni virtute t[illegible] est transitus.3[illegible]
Agricolæ seu co[illegible] 185.a
Alas deponere.136.b
Albedinis typus.132.a
Albissima omniũ nix.123.b
Alexandri magni superbia. 13.b.eius loculus.344.a
Alexandri papæ epistola ad Soldanum Iconij.113.b
Alieni magis prophetarum virtutem mirati, quàm sui ciues.231.b
Alimenti appetitus.225.b
Altare, electorũ corda.383.b
Altare holocaustorũ. 184.b 18.b
Altare incensi.380.a
Altario duo.378.a
Amalechitæ qui.313.a
Amalechitæ serui figura. 18.b
Ambidextri Gabaonitę 39.b
Ambitio auaritiæ annexa 63.b
Ambitio phariſæorũ.151.b
Amen, id est fiat.167.b
Amicus triplex.28.b.qui sit amicus.29.a
Amici dei quõ dicamur effe[illegible] per mortem filij i[illegible] 354.a
Ami[illegible] ci[illegible]
[illegible] ci
Andreas, re[illegible] lo.288.b
Angeli, medici sub medi[illegible]o 22.b.hominum custodes 62.a. columnæ cæli. 38.a
Angeli pœnitentibus assistunt.156.b
Angeli quondam, nunc diaboli.77.b
Angeli semper Christo sunt præsentes.65.b
Angelorum obsequium hominibus electis morientibus.174.a
Angelorum ordines nouem 345.a
Angelorum præces pro nobis.63.b
Angelorum siue ministerio diaboli

diaboli tentationem ſuperare non poſſumus. 70.a
Angelis adminiſtratio ſalutis noſtræ commiſſa. 72.a.
Angulus. 40.a
Angulus, eccleſia. 191.a
Anguli domus Iob, quatuor 54.a
Animal mundum quod ſit. 398.a
[illegible] ſpiritu[illegible] quàm ſpi[illegible].a
[illegible]68.a
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]ſcro
[illegible]umana ad imagine[illegible]icta. 178.b
Anima mortua vt viuificetur. 347.b
Animę duo tempora. 270.b
Animæ noſtræ figura qualis ſit. 131.a
Animam peccatricè deus aſpiratione ſua præuenit. 105.b
Animæ à diabolo obſeſſa in commoda. 211.a.
Animæ à corpore ſeparatæ an habeãt membra. 178.b
Animæ patriacharum vbi eſſent ante Chriſti aduentum. 174.a
Animæ quibus præſens eſt Chriſtus, non moriuntur. 360.b
Animę ſanctorũ defuncto rum nondum ſunt dextera Chriſti. 160.b
Animæ ſanctorum morientium continuò in cælum euolant. 174.a.b
Animas ſolas quærit diabolus. 87.a
Animus humanus præſen[illegible]r eſt vbi amat, quàm v[illegible]at. 16.b
[illegible]nordinatus, ipſe ſi[illegible]eſt. 104.b
[illegible]erium. 23.a
[illegible]s habitus. 41.a
[illegible]in manu, duo ſi[illegible]t. 201.b
[illegible]hyacinthinæ quid. [illegible].b
[illegible]nthropos, id eſt homo. 60.b
Antichriſtiperſecutiones aduerſus Chriſtianos. 48.a
Antiquũ triplictier dicitur 27.b
Antonij magni eremitæ tentatio. 12.b. 56.b. 61.a.b 63.a
Apocalypſis locus de ſedentis ſuper ſedem aſpectu, expoſitus. 73.b
Apoſtata angelus, diues purpuratus. 172.b
Apoſtoli quomodo dicantur in labores aliorum intraſſe. 275.a.b.
Apoſtolorũ Chriſti ſobrietas,

tas, paupertas, largitas. 289.a. Eorundem superbia & ambitio. 167. b. tarditas ac ruditas. 49. b
Apostolorũ cursus. 52. b. vigilia. 48. a
Apostolorum episcopus Iacobus. 121. b
Apostolorum pro Chananæa intercessio. 107. b & dein.
Apostolorũ symbolũ. 35
Apostolorum vertic
Apostolos cur quo geri Christus qui liarius arcana su ret. 121. a
Apostolica eccleſia.
Apostolica interces nitentiam nostram 108. b
Appeliationi non erit locus in extremo iudicio. 375. a
Appetitus inanis gloriæ tẽtatio. 61. a
Appetitus rationi subiectus 19. b
Appetitus sensitiuus adulter animæ. 271. a
Apud deum esse, tot merces beatitudinis. 38. a
Aquæ in sacris literis quæ intelligantur. 43. b
Aqua cõtradictionis. 268. a
Hquam in sanguinem versa quid. 305. a. b
Aqua materialis an ignem inferni extinguat. 179.
Aquæ salutares. 267. a 269. a.
Aquæ amarissimæ. 278. b
Aquæ fontis cælestis quinque. 269. b. & 270. a
Aquæ furtiuæ. 283. b
Aquæ motus in probatica piscina. 112. b. 114. a
Aquæ quatuor in euangelio de Samaritana. 269. a
Aqua voluptatis. 305. a. b
Aquilo, diabolus. 43. b
Acada,
Aranea
tæ. p
dos fluc
Aridi qui intelligãtur
Armatᵇ fortis, diabolᵉ. 215. a
Arrogantiæ præsumptio. 205. b
Arrogantis iusti murmur. 206. b
Articuli fidei duodecim expositi. 294. a. b. 300. a
Ascendẽs super occasiũ triũphans de morte. 18. b
Ascensus Christi multiplex. 155. a. 297. a. 302. b
Ascensus crucis per scalam quatuor graduum. 155. a
Ascensus mysticus. 113. a
Ascensus pœnitentium quo ordine fiat. 129. b
Asini ad verbera indurati, peccatores qui nec aduer-

fis caſtigantur.359.b
Aſſueri regis medorum epu lum.14.a
Aſſumptio Chriſti à diabo-lo vt intelligatur.61.a
Aſſumptio dei peccatorum ſecreta.157.a
Atrium clauſum cortinis. 380.a
At[illegible]m diaboli, mundus
[illegible]or.84.a
[illegible].13.a
[illegible].170
ſeruí
[illegible]3.b 65
[illegible].218.a
cor,gazo
[illegible]77.a
as de pœna.14.a.
331.b
Azimorum feſtiuitas.113.a
Aurum ſapientiæ congruit. 74.b
Audacia fortitudinem parit 147.b
Audire Chriſti à patre-144.a.339.a.
Audire alij alia cupiunt. 147.a
Audire verbum dei non ſuf-ficit,ſed faciẽdũ eſt.149.a
Auerrois auctoritas. 164.b
Aues à ſacrificio Abraham abactæ.41 a
Auium mirabilis generatio in Hybernia.270.a
Augures damnabiles.249.b
d.Auguſtini cõuerſionis ini tium.137.b
Auræ leuis ſibilus.83.a
Aurea & aureola.227.a. 275.a
Aurum ſapientiæ congruit. 74.b
Auſter, mundi proſperitas. 185.a.ſpirituſſancti typus. 96.a
Auſteritas nimia ſacerdotũ [illegible]prehenſibilis.150.b
[illegible]um feſtiuitas. 113.a
B
210.a
[illegible]ylon quid. 210.b
[illegible].cho & veneri feſtũ
[illegible]t,& deus venter eſt.
[illegible]æ malo dictio.68.a
[illegible]lteus byſſinus.389.a
Balteus pontificis.340.a
Baſes duæ,lex & prophetæ. 381.a
Baptiſmus quid ſit, quotu-plex,vnde & eius effectus 114.b.155.b.161.a.b.162. a.234.a.327.b.332.b
Barbam non radebat ponti-fex,nec caput. 393.a.b.
Baſilei,reges.39 7.a
Beatus quis dicatur.227.b
Beati an damnatis compa-tiantur-182.a
Beatitudo animæ ſola glo-riæ.201.b
Beatitudo diminuta,& bea-titudo perfecta.227.b
Beatitudo duplex, ſpes, & rei.222.b

Beatitudo falsa, & beatitudo vera.227.a
Beatitudinis initia.147.b
Beatitudinis mons.129.a
Beatitudinis præguſtatio. 128.b
Beatitudinem omnes homines appetũt.134.b.223.a
Beatitudines ſeptem.223.a Earum inter ſe ſeries & cõnexio.227.b.& dein.
Bel quid ſignificet.171.b
Belis idolum primũ [illegible]
Beelzebub idolum.2
Beelzebul, princeps rum.212.a
Beneficia pontificu tiplicia.396.a.b.
Beneficia quinque â d lata populo Iſrael.
Beneficia ſex dei recolimꝰ ſex dominicis quadrageſimæ.55.a
Beneficia ſpiritualia.34.a
Beneficiorum conſideratio. 148.b
Benedictio Chriſti ſuper panes multiplicandos, 291.a
Benedictio dei qd ſit.75.a
Benignus, id eſt bono igne ignitus.32.a
Bethabara.353.a
Bethania.89.b
Bethaniæ duæ.353.a
Bethſamis domus ſolis. 101.b
Bona cœleſtia non minuũtur cum pluribus impartiũ tur.207.a
Bona ſua opera ſancti etiam ſuſpecta habent.36.b
Bona opera ſua videre velle & videri bonum velle, differunt.150.b
Bona præſentia, & bona futura.400.b
Bona voluntas noſtra, opus dei eſt.111.b
Boni ipſ[illegible] on ſid[illegible] 34.a.
[illegible]ni op[illegible] undum 47.b
[illegible] norum as.128.
[illegible]num a[illegible] 135.a
[illegible]onum hui 13.b.28.b.13[illegible]
Bonum opus, via dei
Bonum principij maius ſt bono totius vniuerſi. 284.b
Bonum quid ſit.225.a
Bonum quod nos volumus ipſe deus facit.111.b
Bonum ſummum.133.b
Bonitas rerum prima in cõditione rerum patuit. 368.a
Bonorum fictio triplex. 303.a
Bos quid ſit.46.b.303.
Bonis primogenitus.37.a
Brucus.306.b
Byſſus retorta.390.b

Cadere in faciem, quid
sit. 136.b
Cadere sup lapidē Christū quid sit. 191.b. 192. a.b
Cæci qui intellegātur. 115.a
Cæci & claudi cur ad Christum in templū venerint. 86.b
Cæci nati illuminatio. 323. a. 335.b 337.b. 339.b
Cæcorum illuminatio, dei-
b
m in tenta-
r à natura
.a
ualis.
tus, & tene-
runt. 328.b
a mentis. 87.b. 327.a
itas peccati. 211.a
Cæcitas primorum parentū vnde. 327.a
Cæcitas virtualis. 329.a
Celum quid. 294.b
Cælum tripiex. 25.a. quadruplex. 164.b
Cælum spirituale firmamētum. 15.a
Cælum visibile corruptibile 15.a
Cæli qui intelligantur. 33.b 241.b. 243.a
Cælum cælorum, diuinitus ipsa. 128.b.
in Cælis esse cur dicatur deus. 33.b. 164.b
Cæleſtis regni acquisitio facilis. 16.a
Cain sacrificiū. 7.b
Calamenti ranæ mirum. 209.a
Calciamenta quę intelligā tur 202.a
Calami mystici. 369.a
Caleph. 57.a
Calix q intelligatur. 161.a
Calix Christi. 161.b. 162.a
Calix mundi. 162.a
Calix, passio. 161.b
Calumniantium mos. 31.a
b 118.b.
a linea pontificis.
o
ibri aurei in taber-
o domini, typus. 368
dein.
ndor resurrectionis vt monstratus. 123.b
Canis à Christo vocatur Chananæa. 109.a
Canis vt obmutescat. 209.a
Canes, peccatores. 109.b. 110.a. dæmones. 173.a. prædicatores. 173.b
Canes qui sint. 305.b
Capitium pontificis. 389.b
Caput ecclesiæ. 188.a
Caput, mens in anima. 8.b
Caput summus pontifex nō nudabat. 393.a
Capharnaum quid sit. 20.b. 229 a
Carbones desolatorij. 156.a
Carbones ignis super caput inimici congerere. 32.a
Carcerati visitandi. 75.b
Carius nil emitur, quā quod præcibus emitur. 171.b

Carminum obſcœnorũ malum.375.b
Caro chriſti mundiſſima. 368.b
Caro nos de acceptos nõ reddit.231.a
Carnis & ſpiritus pugna. 259.a
Carnis maceratio moderata eſſe debet.10.b
Carnis reſurrectio.299.b
Carnis tentatio ſiue peccato ſaltem veniali non 56.a
Carnalis affectio ſp bonũ ne impediat
Caſtellum,caſtra.35
Caſus peccati.191.b
Caſum ſemper aut pra pitium ſuadet diabolus.64. b
Caſtigationes peccatorum. 305.a.b.306.a.b. & dein.
Caſtitas ocioſa parum prodeſt.9.a
Caſtitas triplex, coniugalis vidualis,& virginalis. 50.a
Caſtelli pœnitentes.110.a
Cathedra diaboli.87.b
Cathedra Moyſi.147.a.b
Cathedrę virtus.149.b
Catholica eccleſia. 298.a
Cedrus.405.a
Centurio quis dicatur.18. a
Centurio euangelica. 17. a 22.a
Certamen ſpirituale.6.a
Cetus diabolus.94.a
Chananęæ mulieris feruor. 101.b.102.b.108.a.111.a
Chananęorumhabitatio. 102b
Chaos quid.181.a
Chanaan,pars Syrię.102.b
Charitas dei erga nos infinita.124.b
Charitas ĩter pauciores duo bus eſſe non poteſt. 242.b
Charitas lux eſt & dies mẽtis.276
Charitas r
ritas fr
Charitacis
Charitati
181.a.2
Charitati.
pluuię co
Cherubin, p
tiæ.181.b
Cherubin duo in tabe culo qui intelligantur. 382.b
Chriſtus à diabolo aſſumpt° non videbatur, ſed diabolus 61.b
Chriſtus à Iudęis gentibus cur traditus.158.a
Chriſt°à tota trinitate & ſeipſo miſſus.321.b. 325.b. 157.b
Chriſtus an à Iudæis cognitus. 320. b an à Phariſæis cognitus.187.b
Chriſtus an quemquam iudicet.374.a
Chriſtus orans an ſemper à patre ſit exauditus 266. a

Christus cur extra mœnia crucifixus. 188.a
Christus aquam petit quàm ipse dat. 267.b
Christus cur à Iudæis declinauerit. 119.a
Christus cur nihil à se facere dictus. 145.b
Christus cur quosdam apostolos præ cæteris ad res suas præcipuas adhibuerit 121
nō etiam 146.b
candela-
ns.
nimarū
peccatori-
iustis occisus.
Christus ex tribus substantiis constat. 243.b
Christus fidēter vel sine mediatore adiri potest. 103.b
Christus fides de christo. 365.a
Christus filius Dauid. 88.b
Christus fortis, & infirmus. 295.b
Christus, frater Moysi. 388.a
Christus iam morti subiect⁹ non est. 310.b
Christus iis prope est, qui ab eo longe absunt. 47.b
Christus in forma hominis, non dei, passus. 157.b
Christus in forma humana mundum iudicaturus est. 71.a an solus. 374.b
Christus in transfiguratione dominum se vniuersorum ostendit. 122.a.b
Christus in veteris legis sacrificio representatus. 386.a
Christus iterum ab improbis crucifigitur. 188.a
christu undi. 48.a
christu ii medicus. 318.b
Christu ium eccleſiæ. 243.
christus ministrare venit. 169.a
christus modo vltro sanat ægrotos, modo rogatus. 259.b
christus moriens à gentibus cognitus est. 52.b
christus nos semper in bonis præuenit. 129.b
christus passionē suam quinquies aperte pronunciauit 157.a
christus peccator aliquando vocatus. 105.a
christus per crucem suā cognitus. 144.b
christus per quæ deus cognitus. 88.a
christus phantasma se non esse demonstrat. 47.b
christus pontifex noster

est.384.b.386.a.& 395.b
& propitiatorum. 399.a.b
401.a.b.402.b.401.a.b.
Christus quare à diabolo tẽ
tari voluerit.56.a
Christus quater flagellatus.
158.a.quater illusus.158.a
quater planxit.364.a.b
Christus quomodo inuenia
tur.140.a
Christus quomodo lapidi
comparatus.190.a
Christus se à furẽtibus Pha-
riseis subdu[illegible].a
Christus seipi[illegible]n inter
fecit,sed occ[illegible]dum pro
salute nostr[illegible]lit.141.a
Christus se li[illegible]eum pro
bauit.90.b
Christus secundum carnem
nõ ex infirmitate mortu⁹
est,sed magna ex potestа-
te.394.a
Christus secundum spirituũ
iudicat.374.a
Christus sibi imputat pieta-
tis opera pauperibus facta
77.a
Christus solus nunquam de
quoquàm pœnituit. 46.b
christus vbi sit.53.a
christus,vnctus.401.a
christus vnde esset, nunc sci
re se dicebant Iudei, nunc
nescire.337.b
christi ad nos dilectio.
354.a
christus aduentus effectus
tres.233.b
christi aduentus ad duo tẽ-
pla.277.b
christi cognationes tres,di-
uina,carnalis, & spiritua-
lis.100.b
christi corpus verum fuit,
non phantasticum &c.
47.a
christi correctio & animad-
uersus aduersus negotiato-
res in templo.303.b
hristi crux diuo Augusti-
no res mirabilis[illegible]sem
per vid[illegible]
christi de
91.b
christi de
rum es[illegible]
christi c[illegible]
christi c[illegible]
christi de r[illegible]
surrectio.367.
christi fictio aut[illegible]
47.b
christi figuræ quatuor.
130.a
christi gratia præueniens,
& gratia subsequens.130.a
christi iudicaturi maiestas.
71.b
christi mors pro peccatore,
mirabile,maximum.206.a
christi mors,somnus.307.b
christi mortis duplex effe-
ctus.159.a
christi mortalitas,res maxi-
me miranda.343.b
christi obseruantia erga ma
trem.100.b
christi occisionis figuræ.
206.b

christi offensio per mala o-
pera, aliud quam eius ne-
gatio. 192. a
christi officium. 401. b eius-
dem ministerium. 401. b
Christi origo. 141. b
Christi patientia. 62. b. pau-
pertas, & inadulabilitas.
89. a. tolerantia. 105. a
Christi præces pro inimicis
exaudite. 145. a
[illegible] & illumi-
cedamus.
qui fuerit.
[illegible]us con
cleſiam.
icacia.
[illegible]ritas & firmi
[illegible]5. a
christi studium in tribus cō
stabat. 262. a
christi suscitatio de morte.
307. b
christi tentatio à diabolo.
55. b
christi timor à morte q fue-
rit. 366. a
christi virtute dæmonia eij-
ciebant quidam in ipsum
non credentes. 213. b
christi voluntates duæ.
366. a
christo angeli ministrātes.
62. a
christo in cruce patienti dia
bolus insidiabatur. 65. b
christo nullum ocium erat
à bono operando. 260. a
christum concernentes ar-
ticuli in symbolo. 294. b
christum nec morituru nec
à mortuis surrecturum ar-
bitrabātur apostoli. 127. b
christum quare voluerint
Iudei interficere. 313. a
christū secuturi, ab ipso tra-
hi debent. 285. b
in christo solo remissio fit
peccatorum. 332. b
in christo tres substantiæ.
308.
Christ [illegible]omo mercator
esse n[illegible]et. 85. a
christia[illegible]ominis titulus
non sa[illegible]at. 231. a
christiani nomine, non re
359. a
christiani etiam bonis me-
liores esse debent. 35. a
christiani tribulationes fer-
re debent vt cum christo
regnent. 161. a
christianorum inhumanitas
19. a
christianorum malorum di-
uisiones. 372. a
chrysostomi pulchra para-
phrasis. 103. b. 108. a
cibus an in substantiam aliti
transeat. 255. b
cibus spiritualis. 225. b
cibus christi. 274. a
cibus cur homini necessa-
rius. 255. b
cibi an immundi quidā sint.
253. b. & quē. 393. a
cibis an coinquinetur homo

253.b
Cinis prunas toto anno inextinctas conformans. 154.b.
Cingulum pontificis.389.a
Circuncisio propter quid fuerit patribus data.317.b
Circunspectio.41.a
Ciuis peccatidiabol°.196.b
Ciuium inter se inuidia. 230.b
Ciuitas Christi Capharnaũ 229.a
Ciuitas dei, [illegible]uitas diaboli.82.b
ciuitas spirit[illegible] 4.a
Ciuitatis hie[illegible]m moralis considerat[illegible] 82.b
Ciuitatis mũdanæ duæ portæ,natiuitatis & mortis. 342.a
Ciuitates.53.b
Ciuitates,duęvnacęli,altera mundi,allegorice.341.b
Citharæ dauidicæ harmonia exibat diabolus à Saul.219.b
Clamantibus ad se deus adest.51.b
Clamor christi ad quos fuerit.321.a
clamor christi in conscientiis peccatorum.366.b
charitatis transfigurationis christi.122.b
claudi q intelligãtur.115.a
Clementia ac promptitudo Christi ad peccatores recipiendos.204.a
Coccin°bis tinctus.390.a.b
Cogitatio assidua forum in opus prorumpit.345.b
Cogitationes nostras deus nouit.212.b
Cognati Christi secundum carnem.100.a
Cognatio peccatorum mortalium adinuicem.219.a
cogitationesxpi tres. 100.b
cognitio triplex de deo.1[illegible]b
Cogitationis bonæ prin[illegible]pium á deo e[illegible]t[illegible]b
Coitus [illegible]
bis,fœmi[illegible]
Comessa[illegible]
in colori[illegible]
perat.
Callum[illegible]
Columb[illegible]
Columb[illegible]
rum.84[illegible]
Columbarun[illegible]
nia.86.b
Columnæ quatuor in sanctis sanctorum.quatuorvirtutes angelicæ.382.a
Columnæ velum portantes prædicatores.379.a
Comercium triplex in templo dei trãsmutato in spelunca latronũ.87.a
Commori Christo quid sit. 54.b
Cõmorientiũ affect°.356.b
Cõmotio bona,& cõmotio mala.82.a
communicatio fideliũ quę sit.298.b
cõmunitatum diuisio.213.a
Cõpassionis christi donũ. 54.b

54.b
compunctions tactus.259 b
eius duo genera. 289.b
concordia fidelium Christi 204.a
Concordiæ bonum.242.b. & dein.
Concupiscentia nobis innata.119.b
Concupiscenita oculorum, 256
ignis. 195.
x prohibitio
ipsum pec
non condē
cognoscens
inatur. 332.a
72.a
Confessio qualis esse debeat 348.a.b
Confessio sacerdotis sacrificaturi.11.a.b
Confessio veritatis, timore mundano non dissimulāda.335.a
Confessionis propositum à deo immittitur.367.a
Confessionis vtilitas.129.b
Confessionē culpæ à nobis exigit deus 200.a
Confessiones superficiarię. 98.b
Cōfidētia inexpτorū.161.b
Confidentia pœnitētium,à Christo est.51.b
Confidentiæ bonorum operum malum.57.a
Confundendus primum nō est peccator.238.b
Confusio dānatorū.78.a
ad Cōgregationē ecclesiæ quot requirātur.243.a
Coniugati saluandi.54.a
Coniugium pontificis legalis.393.b
Conscientiæ vermis.17.b
Conscientiæ damnatorum stimulus.175.b
conscientiæ omniū deo præ ntes erūt in iudicio.72.b
entiæ peccatorū malū a.189.a
ientias peccatorū christ quotidie excitat.366.b
consensus peccati, mors animæ.343.a
consolationis mundanæ laqueus.20.b
cōsputus christus 158.b
consuetudo peccandi hebetudinē & cōtemptum inducit.360.a
consuetudinis diuturnitatis quatuor.360.a
consuetudinis peccandi malum.211.a
consuetudinis prauæ pōdus 117.b
consuetudinis sepultura quatuordies habet.359.a
consuetudinē peccati facientia 364.a
contemplatiuæ vitæ semper intenti esse non possumus 138.b

contentio maximè contraria veritatis intelligentiæ 143.a
conticinium.47.a
contradictionis signũ christus.372.a
contrarium peccanti duntaxat est peccatum,non deus 193.a
contraria facta est homini omnis creatura propter peccatum.43.b
contrariari & aduersari differunt.67.a
contritio duplex.192.
contritio peccatorum ste donum est.132.a
conuersionis à peccato initium.200.b.progressus. 349.a
conuiuiorum mundanorum splendor.171.b
cophinus quid.292.a
cophini fragmentorum qui 293.a
cor hominis ad sinistrum vergens.344.b
cor hominis ipsum sibi incognitum. 12.a.deo notũ 310.b
cor hominis mortui aureis literis scriptum inuentum 378.a
cor ibi est,vbi amat.16.b
cor nobile.17.b.primitiæ hominis.348.a. principalis animæ sedes.256.a
cordis illuminatio post corporalem illuminationem. 339.b
cordis munditia opera etiã mundat.256.b
corona victorum est.74.b
corpus christi mysticum ecclesia.298.a
corpus christi quomodo formatum in vtero virginis. 403.b
corpus christi subito formatum.309.a.b
corpus dæmonis,omnes damnati.17.
corporis de 47.a
corporis hur tes.319.b
correctio a pertineat.
correctio f 236.b
correctionis fra stitutio. 235.b.2 .b. 239. a.240.b
corripere & corrigere differunt.237.b
κοσμος dictus mũdus.20.b. 94.b
creare,quid sit.294.b
creationis opus sex diebus factum, reparationis sabbato.117.b
creatura omnis suo modo deum repræsentat.10.b
creatus est homo perfectæ rationis.43.a
credentibus non omnibus se committit christus. 31.a
credere quid.294.a
credere deum,credere deo, & credere

& credere in deum differūt. 294.a
crimine falso infamati patientes ferant. 336.a
criminū processus quatuor. 240.b
criminalia peccata peiora originali. 98.b
crux altare. 386.b
crux quatuor graduum scala asce ditur. 155.a
[illegible]r. 155.b.
[illegible]ctus. 114.a
[illegible]ia in gloriā 144.b
de collo su[illegible]stitio. 151.a
[illegible]m paucis re[illegible] 5.a
[illegible]icatio philosophis stultitia videtur. 124.a
crucis signum in iudicio aderit. 72.a
crucis verbum. 22.a
cruces tres pœnitentiū. 10.b
crucifixoribus christi ignoscitum. 145.a
cubiti quatuor, virtutes quatuor. 881.b
culpæ reatus manet, licet trā seat praua voluntas. 355.a
culpa, non pœna, malum hominis est. 53.a
culpæ remissionis consideratio. 243.b
cultus dei quomodo fiat. 338.a
cum deo loqui. 133.a
cupiditatis malum. 13.a. 81. b. 85.b
cupidorum & auarorum descriptio. 170.b
cupidorum variæ species. 85.b. & 86.a
curiosus oculus. 46.a
currus dei ecclesia. 303.a
cursus verbi dei quomodo potuerit tam velox esse tot resistentibus tyrannis. 53.a
custodia verbi dei quę sit. 222.b
cymonia, musca canina. 305.b

D

DA Emonis progressus qualis sit. 97.a
Dæmonis substantia bona est. 99.a
Dæmonum aspectus horror 176.b
Dæmonum petitio etiam à deo exaudita. 338.a
Dæmonium quid dicatur. 208.b. 210.b. 211.b
Dæmonia testimonium sibi ferre propter tria christus prohibuit. 261.a
Dęmoniacæ filiæ compassio apud matrem. 103.a
Dæmoniacus vocatur christus. 207.b. & 208.a
Dæmoniaci muti curatio. 207.b
Dæmoniacorum vocatio. 104.a
Dalida quæ sit. 242.a
Dānandorum sententiæ cō-

ſideratio. 77.a.b
Damnādis oculi intellectus aperiuntur. 377.b
Damnationis æternę maximum ſignū, perpetuus tęporalium ſucceſſus. 180.b
Damnati electorum gloriam videntes turbabuntur. 175.b
Damnati quare ſuos cognoſcant. 182.b
Damnati ſequaces ſuos videt 78.a
Damnatarum animarum ſepulchra. 174.b
Damnatorum electio à conſpectu Chriſti. 80.a
Dānatorum pœna. 78.a
Damnatorum volūtas in malo obſtinata. 181.b
Dandi gradus tres ſunt. 226.a
Dare gloriam deo, quid ſit 336.a
Datur ſiſco, quod non datur Chriſto. 15.a
Dauid filius Chriſtus. 88.b
Dauidis inimici tres. 30.a
Dauidi iniurii Iudæi. 186.b
De deo loqui. 133.a
De profundis clamaui ad te domine, expoſitum. 156.b 269.b
Debitum duplex. 167.a
Debitum nobis clam auferre à debitore non debemus. 252.a
Dubita, peccata. 166.b
Decalogi lex. 248.b
Decem, terminus eſt & limes numerorum. 248.b
Deceſſus, hominum mors dicitur, chriſti vero mors, exceſſus. 124.a
Decimæ Chriſtianorum. 58.a
Decimæ & primitiæ ſacerdotibus ſoluendæ. 396.b
Defectus corporales quare ſint. 324.b
Defectus temp[illegible]li dus tres. 331.
Defunctus fili tris ſuæ vidu mani generi 342.b
Delectatio v[illegible] tis iudicium 357.b
Deliciæ carnales [illegible] operibus à deo non dantur. 206.a
Deprehenſio adulterij turpiſſima. 278.a
Deſertū in quo Chriſtus tētatus eſt. 55.b
Deſertum morale quid ſit. 56.b
Deſertum pœnitentiæ. 67.b
Deſideria pigri hominis. 197.b
Deſidia quid ſit. 36.a
Detentio bona. 107.b. & detentio mala. ibi.
Deus à Iudęis tētatus. 279.a
Deus ad bonū non compellit innitos. 205.a
Deus colitur fide, ſpe, charitate. 358.a

Deus homo.24.a
Deus in cælo esse cur dicatur.33.b.164.b
Deus Iudæis notus.376.a
Deus largior ad miserẽdum quã ad puniendum.249.b
Deus omnia videt.199.a
Deus pars pontificum & portio.198.b
De⁹ pater noster.11.b.164.a
Deus plus tribuit quam petitur.73.b
atur esse in
a
ad diabolũ
ura.97.b
.258.a
bis daturus
s bonis.12.b
st.178.b
ctus.348.b
Deus vt hominibus innotuerit.130.b
Dei ad nos accessus duplex.137.a
Dei erga homines duo munera maxima.203.a
Dei esse inexplicabile.142.b
Dei figura nulla est.130.b
Dei filius viator fact⁹.139.b
Deus locus.164.b.
Dei misericordia etiam erga reprobos.73.b
Dei nomen in Genesi primũ à diabolo nominatum.361.a
Dei nomen tetragrãmaton.293.b
Dei notitia quadruplex.376.a.b
Dei opera quædam aperta, & quædam occulta.11.b
Dei præceptum statum executionem habet.116.b
Dei præcepta vt intelligantur & impleantur.249.a
Deo soli placere studeę debemus.9.a
Deum homo videre non potest.12.a
Dii alieni.249.a
Deitas quomodo adumbrata & figurata.130.b
Dextra beatitudo.163.a
Dextra Christi & sinistra.160.b
Dextra & sinistra quæ intelligantur.39a.175.a
Diabolus à christo non potentia sed iustitia victus.229.b
Diabolus à quatuor loci⁹ ejectus.209.a
Diabolus ad malum cogere non potest.65.a
Diabolus ad quosdam accedere dedignatur.59.a
Diabolus amator potentiæ 229.b
Diabolus an cognouerit mysterium incarnationis christi.264.b
Diabolus Christum tentans qua forma apparuerit.59.a
Diabolus Christum in cruce tentauit.65.b

Diabolus coluber eſt. 214.a
Diabolus diuitias auaris nõ confert. 66.b
Diabolus mutus ſubinde eſt 209.a
Diabolus nihil poteſt, niſi à deo permiſſus. 220.b
Diabolus nummularius eſt 87.a
Diabolus quatuor animalibus comparatus. 62.a
Diabolus quatuor pedibus graditur. 97.a
Diabolus quid interpretatur. 61.b. 66.b
Diabolus quo pacto hominẽ fallat. 60.b
Diabolus propter tria ad ali quid reuertitur. 98.a
Diabolus ſanctis deſeruit. 62.b
Diabolus ſemel victus an amplius tentet. 69.a
Diabolus ſpiritus immũdus 96.b.219.b
Diabolus tum plus hominẽ vexat, quando ad pœnitentiam magis attendit. 106.b
Diabolus viſibiliter quoſdã tentat. 59.a.b
Diabolus vt eiiciatur. 219.b
Diaboli aduerſus chriſtum machinatio. 100.b
Diaboli aſtutia in tentationibus. 63.b
Diaboli commercium cum homine. 87.a
Diaboli confeſſio de chriſti diuinitate. 261.a
Diaboli debilitas 63.a. 212.a
fortitudo ac poteſtas. 215.a
Diaboli inquietudo. 64.b
Diaboli lapſus vnde. 208.b
Diaboli mendacia. 64.a
Diaboli perplexitas circa Chriſtum. 261.b
Diaboli promiſſa vana. 197.a
Diaboli potentia tanquam fumus coram Chriſto. 63.a
Diaboli poteſtas ligata à Chriſto vſque ad nouiſſ tempora. 6.
Diaboli quin
Diaboli rece 98.a
Diaboli ſcien 208.b
Diaboli ſimi.
Diaboli ſermo 59.b
Diaboli varia nomina in [illegible]gelio. 221.a
Dicere pro facere. 320.b
Dido Tyrophœniſſa. 102.b
Didymus Thomas. 366.b
Dies anni. 58.a
Dies horarum xii. Chriſtus eſt. 355.b
Dies quatuor & mortis ſepultura, 358.a
Dies proſperitas, nox aduerſitas. 57.b
Dies ſex reparationis humanę. 329.b. & 330.a
Dies ſine nocte. 314.b
Dies tres feſtiuitatis cęleſtis 314.a
Dies tres myſtici pœnitentiæ. 94.a

Dies tres ſepulturę Chriſti vt intelligantur. 92.b
Dies tripliciter accipitur. 325.b
Diffamandus primum non eſt peccator. 238.b
Diffamationes falſæ permittente deo propter tres cauſas fiunt. 336.a
Digitus dei quid. 214.a
Digiti manus quinque. 214.b
Digiti qui in[illegible]lligantur.
[illegible]tò prophetia 394.b
[illegible]ès, repulſa
[illegible]o, actiui, cõ[illegible]catores.
[illegible]amici an præcipien[illegible]rit. 228.a
Dilectio dei ad nos. 353.b
Dilectio vtrius maior eſſe debeat, amici, an inimici. 21.b 25.b
Diligendi actus multiplex. 29.a
Diligẽtibus deum, etiã mors cooperatur in bonũ. 356.a
Diluuium xvj dierum. 57.b
Dimittit nobis Chriſtus peccata etiam quæ ipſi non cognoſcimus. 259.b
Dimittiturpeccatum ſeptem modis. 244.a
Dipſas ſerpens. 130.a
Diſcipuli Moyſi, etiam diſcipuli chriſti. 337.a
Diſcipulorum chriſti grad⁹ tres. 155.b
Diſcipulorum chriſti ruditas & pauor. 42.a.b. 158.b
Diſcipulorum chriſti timor 48.a
Diſcretionis neceſſitas in operibus deo placituris. 11.a
Diſcretionis anni. 271.a
Diſcumbere quid ſit. 291.a
Diſſimulatio chriſti aduerſus Chananęam. 109.a
Diues omnis, aut raptor, aut raptoris hęres. 170.a
Diues quis dicatur. 14.b
Diues vere dici quis poſſit. 171.a
Diues vt facilè poſſit in regnum cælorum intrare. 177.b
Diuitis auari euangelium. 169.& dein.
Diuitis auari extrema indigentia. 178.a
Diuitis horrea anguſta. 13.b
Diuites eſſe, quãtum ſit periculum. 180.a
Diuites cupientes fieri quiſſint. 13.a
Diuites tandem cognoſcent vera eſſe chriſti verba. 377.b
Diuitiæ quæ intelligantur. 14.a
Diuitiæ conſcientiæ. 378.a
Diuitiæ naturales & artificiales. 13.a
Diuitiæ temporales, fallaces ſunt. 15.b. 170.b
Diuitię vt ſint habendę. 13.a vt appeti poſſunt. 218.a

Diuitiarum cupiditas mala 377.a
Diuitiarū vſus ad tria. 377.b
Diuitias deus confert, non diabolus. 66.b
Diuinatores, legis tranſgreſſores. 249.b
Diuinas largitas. 33.b
Diuinitatis maieſtatem in iudicio ſoli electi conſpiciét. 71.b
Diuinitatis reuelatio in trāſfiguratione chriſti. 126.a
Diuinitatis viſio, ſomnum bonum. 134.a
Diuiſiones quatuor malas habent mali Chriſtiani. 372.a
Docere quid. 152.b
Docere in diuinis filium eſt generari. 145.b
Docti qui ſibi videntur, difficilè corriguntur. 93.b
Doctorum malorum reprehenſio. 149.b
Doctorum noſtrorum ſuperſtitio ac ſuperfluitas. 151.b. præſumptio ac contemptus. 95.a. ſeueritas & importunitas ī præceptis multiplicandis. 150.a
Doctorum vigilia. 48.a
Doctrina Chriſti vnde fuerit. 315.a
Doctrina nulla præter eam quæ fit in eccleſia, vera eſt ſalutaris. 278.a
Doctrina omnis à deo eſt. 152.b
Dominatus inter homines, præter naturam eſt. 169.a
Dominus apud lucam frequētius quā cæteros euangeliſtas Chriſti dicitur. 343.a
Dominus vero deus. 270.b
Dominicæ diei obſeruatio. 250.b
Dominicæ orationis petitiones ſeptem. 163.b. & dein.
Dominici dies ſex in quadrageſima ieiunium. 55.
Dominium in Chriſtus p
Domus ei eccl 305.a
Domus peccat eſt præſen
Donum dei, ſpiritus. 267.b
Duæ oliuæ & duo candelabra. 33.b
Duæ tabulæ præceptorum, & quare. 249.a
Bona dei quo tendant nemo nouit. 73.b
Dona ſpirituſſancti. 369.b
Donatiſtarum error. 298.a
Dormitio duplex, ſomni, & morbis. 356.a
Duo leones in throno Salomonis quid ſignificent. 147.b. 148.a
Duo nos maximè debent mouere, amor boni, & timor mali. 12.b
Duo piſces, & quinque panes 289.b

Duorum

duorum aut trium teſtimoniam quomodo verum ſit. 375.a
duodecim articuli fidei, duodecim cophini. 284.a
duodecim cophini fragmentorum, duodecim apoſtoli. 293.a
duodecim dicti pœnitentes. 155.b
uodenarius & xxiiij. eſt ſa-
[illegible]lis. 74.a
[illegible]ob violatio.
[illegible]ficibus ca-
[illegible]a
[illegible]priæ. 228.a.b
[illegible]s dei. 20.b
[illegible]eccatorũ. 193.a
[illegible]x gentilitate, con-
[illegible]05.b
Ec[illegible]a, nauis iſtitoris. 43 b
Eccleſia peccatoris mater 346.a
Eccleſia ꝓ Iudeis orat. 105 a
Eccleſia quatuor modis ligat & ſoluit. 241.a
Eccleſia virtute ſermonis Chriſti confidit. 49.a
Eccleſiæ auctoritas & poteſtas. 22.a. 240.b. 241.a. 243.a
Eccleſię lauacra q̃tuor. 114 a
Eccleſiæ labor. 44.a
Eccleſiæ militantis dextrum & ſiniſtrum. 160.b
Eccleſiæ miniſtri pro ſalute peccatorum orant. 259.a
Eccleſiæ miniſtrorum poteſtas. 22.a
Eccleſiæ pontifex qualis eſſe debeat. 395.b.& dein.
Eccleſiæ primus pontifex vxoratus. 257.b
Eccleſiæ ſacerdotium maius ſacerdotio Iudæorum. 385.a
Eccleſiæ vſus, & veneratio. 84.b
Eccleſia qui eiiciãtur. 85.a
Eccleſię congregationem quot faciant perſonę. 243 a
Eccleſiaſticæ iuriſdictionis inſtitutio. 236. a 242.b
Eccleſiaſticorum & ſeculariũ principũ differẽtia. 168.a
Effrem, vir ſanctus. 123. b 124.b
Egens quis. 331.b
Egreſſ' chriſti triplex. 104 b
Electionis mercatorũ de tẽplo per chriſtum, myſtica interpretatio. 211.b
Electi à dæmone vexantur. 106.a
Electi ꝓprię ſũt fili dei. 33.a
Electi reprobis permiſti in hoc mundo. 73.a
Electi ſua bona opera ipſi non vident. 37.b
Electi tribus de cauſis i hoc mundo patiuntur. 325.a
Electorũ fames & ſitis. 268 b
Electorũ iuſtitia imperfecta. 76.b
electorũ mẽſura triplex 120 b
Electorum ſaluatorũ volũtas mutari nõ poteſt. 181.b
electorũ trãſitus q̃tuor. 301 b
Electis mũdus auar' eſt. 45 b

Electrum quid. 73.b
Eleemosyna, misericors. 38 a
Eleemosyna, benedictio. 75. a
Eleemosyna carnalis infirmitatis præseruatio. 14.b
Eleemosyna danda non minuitur substantia hominis 292.a
Eleemosynæ faciendæ obseruatio. 38.a
Eleemosynæ fructus. 15.b & dein. 180.a
Eleemosynę lauacrum. 114 b
Eleemosynæ corporales & eleemosynæ spirituales. 76.a
Eleemosynæ in viuis faciendæ. 39.a
ab Eleemosynis faciędis nulla cuiquam est excusatio. 16.a
Elongantes à deo qui sint. 195.b
Elementa quatuor hominé deferunt ad morté. 342.b
Emptio & venditio vt christianis tractandæ. 85. b & dein.
Ephod pontificis. 390.a
Episcopatus desiderium, bonum. 168.b
Episcopatus quando conferri non possit. 128.a
Episcopus apostolorum Iacobus. 121.b
Epulę fidelium. 203.a
Epulę quæ dicantur. 171.a
Error philosophorum circa deum. 130.b
Error triplex Iudæorum circa christum. 401.b
Erubescentia peccatorum. 334.a
Esaiæ locus expositus. 214 b 287.a
Esaiæ locus Tunc videbis & afflues &c. expositus. 287.a
Esaiæ prophetę mors. 186.b
Esse dei inexplicabile. 142 b
Esse deo soli conuenit. 143 a
Esse non tant
est, sed e
133.b
Esse triplex,
& gloriæ.
Esuries ieiunan
Esurienti panis
vtiliter subtrahitu
Ethnici vnde dicti. 35
Eua mater viuentium. 342.b
Euangelium idem, quod docetur sacerdos, & quod docet episcopus. 138.a
Euangelii conciliatio. 49.b & dein.
Euangelium super se portare superstitiosum nonnũ quam est. 151.a
Euangeliorum virtus in quo consistat. 151.a
Eucharistiæ sacramentum. 299.a
Euidentia & scientia. 135.b
Euphrates. 230.a
Eusebius Cæsariensis. 121.b
Ex deo loqui. 133.a
Exactor est diabolus. 87.b
Exaltatio christi, eius crucifixio

fixio.144.b
Exceſſus bonorum omnium beatitudo æterna. 133. b
Exceſſus chriſti quis intelligatur.24.a.b
Exceſſus Iudæorum aduerſus Chriſtum. 124.b
Excitatio quorum ſit. 308.a
Excommunicatio ex miſericordia inſtituta. 240.b
comm[illegible]icatio Iudæo-
[illegible]ſonis inſtitu
[illegible]s non cõmu
[illegible].240.b
[illegible] maiorum ab o-
[illegible]ietatis.78.b'
[illegible]m de vſurario quo-
[illegible]irabile.16.b
Exemplum obediẽtiæ.214.b
Exemplum eſt vitis patrum. 230.b 281.b.311.b.348.a
Exodi locus vt qui bouem vnum furarus fuerit,quinque boues reddat,expoſit⁹ 46.b
Exodi 4.loc⁹ de ſignis moyſi oppoſitus.91.a
Exorciſtæ qui dicantur. 213.b
Experimentũ,ſcientiæ principium. 135.a
Exterminare quid ſit pag. 3. b
Extrema neceſſitas excuſat à culpa furti.251.b
Ezechias rex Iſrael.14.a
Ezechielis locus,eccevir cuius erat ſpecies quaſi ſpecies eris &c.expoſitus.342 a.item,alter fili hominis fode parietem &c. 132.a

F

Abularũ natiuitas.345.b
Facere voluntatem dei, quid.315.b
Facies Chriſti,eius diuinitas 131.b
Facies hominis,imago dei. 9.a
Facies ĩterior & exterior.42
Faciei diuinæ viſionis beatitudo.125.b
Faciei lotio ac munditia.9.a
Factor quis.294.b
Falſarius.183.a
Fama, præcipuum quid. 397.a
Fames ieiunantium. 58.b
Fames Samariæ.232.a
Fames valida quid ſignificet 196.a
Familiaritas contemptum parit.95.a
Fatigatio Chriſti.265.b
Fato p̃xs nõ ſuberat.377.a
Fatuitatibus hominum ſemper indolendum.343.b
Fauor malitiæ aut peccati, res deſperata. 360.a
Febris myſtica.259.a
Febris ſynagogæ.258.a
Femorale,prima veſtis ſacra 388.b
Fermenti vis.101.b
Feſſus & fatigatus differunt. 265.a
Feſtiuitas mundana, & feſtiuitas

uitas ſpiritualis.131.b
Feſtiuitates Chriſtianis cælebrandæ.113.a
Feſtum ſcenophegiæ ſeu tabernaculorum.312.b
Feſtum triplex.313.a
Feſtum Iudęorum tria principalia.313.a
Feſtius diebus orationi vacandum.262.b
Fides quid.294.a
Fides eſt donũ dei.315.b
Fides, fidei facilitas.24.a
Fides Iudæorum ex ſignis. 90.b
Fides rerum admirandarum eſt.24.a
Fides, vita animę.143.a
Fidei defectu nihil bene agitur.192.a
Fidei fundamentum.21.b
Fidei fundamentum perdũt, qui fidei opera non faciũt 340.a
Fidei laudatio in muliere Chananæa.111.a
Fidei merito tribuitur merces vitæ æternæ.361.b
Fidei nubes.136.a
Fidei potentia ac bis.163.b
Fidei præmium quadruplex 25.a
Fidei ſacramenta ſine operibus ad ſalutem non ſufficiunt.72.b
Fidei vigiliæ.50.a
Fidelium gradus tres in eccleſia.369.a
Fidelium multitudo, eccleſia.228.b
Fiducia oranti neceſſaria. 148.a
Figura hominis, eiuſque animæ.131.a
Figuræ Chriſti quatuor. 130.a
Figuræ trium tentationum 68.a
Filius Dauid vnus ſecũdum promiſſionem.88.b
Filius, dei ab æterno.295.a
Filius dei eſt, qui ſpiritu [illegible] agitur in d[illegible]rtũ
Filius dei & [illegible] idem in [illegible]
Filius dei v[illegible] 227.a
Filius hominis [illegible]
Filius ſenior qui [illegible]tur.203.a.b
Filium eſſe dei, & [illegible]ſtum, differunt.261.a
Filij dei vocari indignos ſumus.200..a
Filii dei qui dicantur.109.b
Filii dei ſum⁹ quidem & nos ſed nõ ſimiliter atque chriſtus.129.b
Filij regni. 25
Filij duo dei.194.a
Filiorum amor.103.b
Filiorum erga parentes pietas.251.a
Filiorum regni damnatio ad noſtram doctrinam ſcripta 16.b
Filialis amor.205.a
Filiatio diuina.33.b. ea non ſuperbiendum.60.b
Fimbria ſpiritualis veſtimẽti chriſti

ti Christi.54.b
Fimbriæ in vestibus Iudæorum.53.b.151.b
Finis ac exitus omnium hominum,idem mors. 174.a
Finis cuique rei propositus. 128.b
Finis,primus in intentione, vltimus i executione. 80.a
Fines terreni plures. 96.a
Flagellum dei decem finiculis constans.305.a
[illegible] statum.303.b
[illegible] nostra,ppter
[illegible]24.b
[illegible]gibiles.359 b
[illegible]alis horror.
[illegible]ris qui intelligan
[illegible].44.b
[illegible] in sanguinem ver-
[illegible]us,quid.91.b
Fœnerari deo.15.b
Fœni typus.292.b
Fœnis Christianis non exercendum. 86.a
Fœtor Lazari sepulti.365.a
Fœtor peccati.358.a
Fœtor damnatorum. 176.b
Fons bonitatis qui sit.133.b
Fons domus Iacob. 234.a 265.a
Fontis cælestis aquæ quinque. 269.b.&.270.a
Fons paradisi.269.b
Fontis pœnitētiæ venie tres. 256.b
Fontes duo quibus lauamur à peccato baptismus,& pœnitentia.11.a
Fontes duodecim.xii.apostoli.42.b
Fornicati sunt à deo Iudæi tripliciter.92.a
Fornicatiões animæ.274.b
Fornicationis malum.196.a
Forsitan & forte particulæ vsus.187.a.376.b
Fortis armatus, diaboli. 215.a.b
Fortunæ opera incerta. 11.b
Fouea multiplex.255.a
Fragmenta panum quæ intelligantur.293.a
Fragmenta superentia in pa stu turbæ,quæ sint. 293.b
Frater Christi,& soror. 101. a
Frater noster Christus est. 71.b.361.a
Fratres Christi. 76.b. 100.a
Fratres sum⁹ omnes christiani inuicem.152.b
Fraus in opere dei.36.a
Fraudulentus.183.a
Fremere quid sit.364.a
Fremitus christi.364.a.b
Fretum huius mundi.52.a
Fructus opera bona.186.a
Fructus regni dignus, opus iustitiæ fidei.191.b
Fruitio quid.284.b
Fulgura. 74.a.148.b & 306.a
Fullo quis intelligātur.132 b
Funes & vinculę peccatorū. 242.b
Funiculus triplex.209.a
Funiculi decem in flagello Christi

Christi.305.a.b
Funicula varii.211.b
Funeribus non aderat ponti fex legalis.393.b
Funeralium pompa nihil malis prodest, & eorum carenia nihil bonis obest.174.b
Fures qui dicantur. 14.b 183.a
Furti prohibitio.251.b
Futuri seculi status.299.b

G

GAbaonitę ambidextre. 39.b
Galaxia,cõgregatio luminis.126.a
Galgad mons.351.a
Gallicinium.47.a
Gallinæ comparar° Christ° 265.b
Gaudia septem in mentibus electorum.224.b
Gaza,diuitiæ.377.a
Gazophylacium quid.377a
Gehennæ incendium.176 b 179.a
Gehennæ mors.140.b
Generatio Christi occulta. 320.b
Generationi carnali prę ferẽ da spiritualis.101.a
Genezareth lacus.42.a.52 a.b
Gentium electio.25.b.105 b
Gentium facilitas ad fidem 24.a.b
Gentes adirę cur prohibuerit Christus apostolis. 102.a
Giezi lepra.233.b
Gladius bis acut°.150.b tradimus versantis. ibi.
Gladius discretor affectuum 311.a
Gloria christi,quæ.135.
Gloria immortalitatis in trãs figuratione Christi monstrata.123.a
Gloria iudicis.73.b
Gloria regnorum mũdi quæ sit.64.a
Gloria resurrectionis.131.b
Gloria soli [illegible] la. 316.a
Gloria, toti [illegible] præcipuus
Glorię humanæ 12.a,36.a.b
Gloriæ inanis spe 216,b
Golias,superbus. 68.3[illegible]
Grabatum quid.52.b,53.a
Grabatum portare.117,b
Gradus fidelium.269,a
Gradus iustitiæ.147.b
Gradus peccati tres.345.a
Gradus profectionis in virtutibus.148.a
Gradus tres humanarum virtutum394.b
Graduum quindecim,templi mysterium.156.a
Grammatica antiqua.22.b
Grando.306.a
Gratia,à Christo est,non ex lege.341.a
Gratia dei iuuante vitam æternam meremur. 110.b
Gratiæ cælestis efficacia, & virtus.115.b

Gratia dei conuerſionē peccatoris accelerans. 199.b
Gratia operans,& gratia cooperans. 57.a. 112.a. 129.b
Gratia, ianua gloriæ æternæ 173.a
Gratia præueniens,& gratia ſubſequens 130.a
Gratiæ diuinæ præuentio. 21. a
Gratiæ panes quinque ſunt. 289.b
[illegible] vitæ animæ. 267.b
[illegible], ſtatim vete[illegible]
[illegible]ente ac bonis [illegible]71.b
[illegible]is tentationis mo[illegible]
[illegible]c. 68.a. 218.b
[illegible]feſta. 313.a
Guttæ aquæ ei negata qui micas panis negauerat. 178.a

H

Habitus corporis de animo indicat. 388.a
Habitus ſeu cultus & veſtitus hominum qualis eſſe debeat. 171.a
Hæreditas fidelium, deus ipſe. 39.b
Hæreticorum errores circa Chriſtum. 295.b
Hæreticorum fraus. 53.a
Hereticorum verſutia eccleſiā perſequētiū. 44.a. 53.a
Halus, quid. 101.b
Hebdomades danielis. 233.a 244.b
Hebræorum veſtes vndique ſciſſæ ad modum dalmaticæ. 53.b
Helias legis defenſor chriſti 124.a. figura. 233.a.b 347.a
Heliæ imperio cælum clauſum. 23.b. eius clamidis tactui fluuius cedit. 47.a
Helim quarta manſio. 42.b
Hieremiæ locus de lumbari abſcondito. 230.a
Hieremiæ mors. 186.b
Hieroſolyma, ciuitas regia & ſacerdotalis. 246.a. ad ſorte tribus Beniamin pertinebat. 355.a
Hieruſalem cur ſancta dicta 61.b. triplex eſt. 302.a
Hieruſalem nomina. 81.b
ſolemnitates. 113.a
Hieruſalē, viſio pacis. 133.b
Hirci duo ſacrificiorum. 400.a
Hœdus qui intelligatur. 205.b. 206.a
Hœdi & hirci pctōres. 73.a
Homo ab adoleſcētia pronꝰ in malum. 193.b. 194.a
Homo conſtat ex ſubſtantia ſpirituali & ſenſibili. 60.b
Homo cur dicatur deus. 194.a
Homo cur factus deus. 71.b 194.a
Homo deus pater nōnunquā dicitur. 184.a
Homo dictus etiam diabolꝰ 172.b
Homo diues, peccator obſtinatus, homo mendicus peccator conuerſus ad pœnitentiam. 173.b
Homo ex dei ſeruo & amico

efficitur eius filius.227.a
Homo factura & plasmatio dei. 67.a minor mundus. 276.b. hebraicæ Adam 170.a
Homo in sacra scriptura diuersimode accipitur. 22.b
Homo iterior duplex .22.b
Homo mendicans & hulcerosus quis intelligatur. 172.b. & dein.
Homo nat. de mul. &c 141.q
Homo post deum omnibus rebus præpositus.23. a
Homo primus perfectæ rationis creatus. 43.a
Homo quãdiu est sanabilis. 319.a
Homo vt obmutescat.209.a
Hominis filius cur dictus Christus. 71.b.138.b
Hominis corp° in vtero matris. 40. diebus perficitur. 58.a
Hominis filius mundum iudicabit. 71.b
Hominis vestimentũ ab initio à deo datum, tunica pellicea. 171.a
Homini, quatenus homo est nihil tribuitur, nisi quod facit. 53.a
Homines hoĩbus dominari, à natura non est. 169.a
Homines omnes beatitudinem appetunt. 134.b
Homines probãtur sicut vasa figuli. 181.a
Hominum congregationes duę 257.a
Hominum iudicio Christi ad futurorum ordines quatuor. 72.b
Hominum mala, tanquã animantium brutorum. 306.a
Hominũ maximè incorrigibiles, qui aut docti aut iusti sibi videntur. 93.b
Homicida humanæ naturæ diabolus. 343.a
Homicidii, phibitio. 251.a.b
Homicidia Iudæorũ. 186.b
Honestas simulata a [illegible] ipsum prona. [illegible]
Honor parẽtibu [illegible] qui sit. 247.a
Honores an exp [illegible] Christiano. 15[illegible]
Hora Christi era[illegible] se volebat. 322.b
Hora nouissima, tempus gratiæ. 187.a
Horę dei duodecim. 355.a.b
Hosanna qd significet. 88.b
Hospitale peregrinantũ ecclesia. 20.b
Hospitalitas. 75.b. 89.b
Hulcera quæ dicãtur. 172.a
Humanitas Christi, vestimẽtum eius. 54.a. mamilla regia. 89.a
Humanæ laudis intentionis detrimenta. 38.a
Humanæ traditiones diuinis contrariæ non obseruãdæ. 246.a.b
Humanũ bonũ triplex. 13.b
Humanũ est peccare. 319.a
Humanũ genus vnicũ: angelorũ ordines nouẽ. 243.a

Humanarum virtutum gradus tres. 394.b
Humilitas Christi infinita. 124.b
Humilitas ficta. 348.a.b
Humilitas fons adorationis. 163.b
Humilitas magnatũ quanta esse debeat. 153.b
Humilitas mentis. 148.a
Humilitas vnde nascatur. 21.a. dupliciter sumite, 153.b
[illegible]litatis efficacia. 21.b
[illegible]a humicta. 170.a
[illegible]is. 390.a
[illegible]1.2.b.40.a.b
[illegible]arum de scriptio. [illegible]5.a.11.b.38.b.40.a [illegible].0248.a

I

Acere peccatoris quod sit 116.b
Iacobus à Christo in trãsfiguratione assumptus vter fuerit maior me an minor. 121.a.b
Iacobus & ioannes præcipui zelatores gloriæ Christi. 121.b
Iacobi apostoli excellentia 121.b. passio. 161.b
Iactantiæ malum. 38.a
Iaspis lapis. 73.b
Idolũ præmiũ in Niniue factum. 210.a
Idola domus Israel. 131.b
Ieiunantiũ officia pag. 8.b
Ieiunare qui nequeunt, quid agant. 6.a
Ieiunium Abel. 7.b. Christi, Moysi, & Heliæ. 57.a
Ieiunii consideratio. 2.a.b & dein. fo. 5.b. 78. per totũ &. fo. 57.a. 68.b
Iephe typus. 191.a.b
Iesus quid interpretetur. 82.a
Iesu mirus amor. 378.a
Iezraelitarum ieiunium simulatum. pag. 7.a
Ignatii martyris mirꝰ amor Christi. 378.a
Ignis dãnatorũ ppetuꝰ. 77.b
Ignis in aqua ardẽs. 179.b
Ignis infernalis cõsideratio 77.b. & 78.a. 176.a. 179.b
Ignominia dãnatorũ. 176.a
Ignorãtia dãnabilis, & ignorãtia excusans. 340.a.
Ignorãtia pniciosa. 149.a
Ignorãtia simplex melior, q̃ vitiosa sapientia. 340.a
Ignorãtia sui. 135.a
Illiciti operis lõgus vsus oculum rationis excæcat. 328.b
Illusiones Christi. 158.a
Imago dei in homine. 9.a. 87.a
Imago dei è ligno picta, ab ipso qui fecerat, non culta. 231.a
Imago diaboli. 4.a. 210.b
Imber, eloquium dei. 55.a
Immortalitas vestis primi hominis. 201.a
Immortalitatẽ cur ex nobis adipsi. non possumus. 142.a

Immūditia hominis duplex, originalis, & actualis. 97.a
Immunditia quorum maximè peccatorum dicatur. 96.b
Immūdus ſpiritus eſt diabolus. 96.b.219.b. eius inquietudo. 89.b
Imperfectio duplex. 30. a
Impij an reſurrecturi in iudicio. 94.a
Impudicus oculus. 46.a
Impunitatis peccati malum. 345.b
In ſpiritu & veritate adorare quid ſit. 272.b
Inanis gloria. 35.b. 63.a. 216 b. 219.b. 316.a
Incātatio prędicatorū. 211.b magorum. 212.b
Incantationum malum. 103.b
Incantatores. 249.b
Incarnatæ lucis poteſtas triplex. 376.b
Incarnatio chriſti paucis fuit cognita. 373.a.b
Incarnationis chriſti beneficium. 34.b
Inclinatio chriſti, & erectio 280.a.b.& 281.a
Incontinens, paralyticus. 19.b
Incontinentia ſemper mala, licet matrimonio excuſetur. 270.b
Incorrecti ſtatus. 240.b
Incorrigibiles peccatores vt tractandi. 240.b
Incredulitatis peccatum. 140.b
Indignatio domini, vindicta eſt quam exercet in peccatis. 11.a
Indignatio quid ſit. 88.b 167.b
Indulgentia peccatorum. 110.b
Indulgentiæ chriſti theſaurus infinitus. 244.b
Inexpertorum confidentia. 161.b
Infamia falſi crim ter toleranda. 33
Infantes, non valc 89.a
Infernales pœnæ qu 175.b. 179.a
Infernalis ignis conſideratio. 78.b. 179.a
Infernus peccatorum. 20.a
Inferni locus. 80.a
Inferni pœnitentia infructuoſa. 156.b
Infidelium iudiciū. 72.b 94.a
Infirmi lamenta. 116.a
Infirmitas animæ, peccatum 116.b
Infirmitatis carnalis præſeruatio, eleemoſyna. 14.b
Infirmitas corporalis quinque rationibus datur hominibus. 119.b
Infirmitas ſpiritualis occaſiones. 20.b
Inimicus duplex, ciuilis & perſonalis. 29.b
Inimicus homo, diabolus. 172.b

172.b
Inimici deo vt intelligamur fuisse priusquam illi recõciliaremur.354.a
Inimici dilectio cur præcepta.28.b.30.b.33.a.35.b
Inimicum circa duo sunt cõsideranda.39.b
Inimici hominis tres.30.a
Inimicis quatenus bene faciendum ac volendum. 32.b
Iniquitas vnde prodeat. 230.a
iquorum duplex perdi- 191.b
debitum dimitten- .167.a
istus quis.316 a
Iniurias dei dissimulare,impium est.65.a
Innocentiæ vestis.201.a
Inobedientiæ malũ. 352.a.b
Inquinatio bonorum operum vnde fit.256.b
Instans temporis.92.b
Instantia orationis. 148.a
Institæ quæ dicantur.266.b
Intellectus cæcitas aliud est quã tenebra eius.328.b
Intellectus duplex.187.a 347.a
Intellectus,donum dei.34.a 152.b
Intellectus nostri oculi duo 347.a
Intellectus præstãtia. 371.a
Intellectus,vir animę.271.a
Intempestum.47.a
Intentio bona quo sit euasura,nemo nouit.373.b
Intentio opus iudicat. 42.a eam deus maximè attendit.11.b
Intentionis formatio.35.b
Interceſſio apostolorũ apud Christum pro Chananæa, qualis fuerit.108.a
Interceſſione apostolica iuuatur pœnitentia. 108.b
Intreceſſorem ad Christum Chananęa non adhibet. 103.b
Interrogatio frequens vacillationem quærit.336.b
Interrogationes christi nusquam superfluę sunt. 115.b
Inueniri vbi possit christus. 140.a.b
Inuenit nos prius deus, quã nos eum.339.a
Inuentio sui ipsius.202.b
Inuidia tinea.14. fera pessima.210.a.quid sit.217. a
Inuidia Pharisæorum aduersus christum.88.a
Inuidia senioris filii & murmur aduersus fratrem suũ minorem,& ipsum patrem 205.a
Inuidorum mos.118.b
Inuisibilia quæ. 294.b
Inuitatorium fœlicitatis. 75.a
Iouis idolum.210.a
Ioannes baptista ante christum per annum mortuus 286.a
Ioãnis apostoli passio. 161 b

Ioannis apoſtoli prærogatiua. 121.a.b
Ioannis euangelium plus aliis in carnati verbi gratiã ad pœnitẽtes cõtinet. 264.b
Iob locus, Si vidi ſolem cũ fulgeret &c. 37.b
Ionas, typus Chriſti. 93.a. 94.b. 89.b
Iordanis lotio ſeptenaria. 234.a
Ioſeph, typus Chriſti. 287.b
Ira triplex. 217.a
Ira columbæ quæ. 71.b
Iræ filii naſcimur omnes. 198.b
Iræ impotentia. 235.a
Iræ ad deũ quid ſit. 198.a
Ire Chriſti. 372.b
Ire de virtute in virtutem, quid. 80.b
Irriguum ſuperi° & irrigũ in ferius. 2.a. 292.b. 365.a
Iſrael duplex. 108.b
Iſrael ſuo merito à deo derelictus. 105.b
Iſraelis infidelitas. 24.a
Iſraeli collata à deo beneficia. 184.b
Iubileus. 57.b
Iuda de tribu Chriſtus eſt natus. 384.b
Iudæi à deo fornicati ſunt tripliciter. 92.a
Iudæi an Chriſtum cognouerint. 321.a
Iudæi captiuitatem ſuam plangunt. 26.b
Iudæi cum Samaritanis cõmerciũ nõ habebãt. 267.a
Iudæi cur Chriſtum non colerent. 231.a
Iudæi in nouiſsimo tempore cõuertentur. 141.b
Iudæi Moyſen non Chriſtũ volunt audire. 49.a
Iudæi operibus legis iuſtificari ſe poſſe putabãt. 340.b
Iudæi, oues dei. 108.a. peculiũ dei. 114.a. populus dei electus, & quare. 184.b. 214.a
Iudæi poteſtatem mortis habebant. 158.a
Iudæorũ cęcitas. 92.a 231.a
Iudæorũ congregatio, i. goga. 228.b
Iudæorũ feſtiuitas. 301.b
Iudæorũ fidelium paucitas 24.b
Iudæorum gloriatio in genere ſuo. 92.a
Iudæorũ ipia aſtutia. 247.a
Iudæorum incredulitas ſemper creſcit. 90.b
Iudæorũ ingratitudo. 186. b. inuidia aduerſus chriſtũ 158.b. malitia. 99.b. parui cacitas. 29.a
Iudæorum obtimates deũ verum adorarunt. 272.a
Iudæorũ populus ſpecialiter dictus regnũ dei. 214.a
Iudæorũ propriũ, ſigna in re b° diuinis quærere. 90.b
Iudæorum reprobatio. 25.b
Iudæis collata beneficia à deo

deo,& eorum ingratitudo 184.a.b.à Iudæis cur declinauerit Christus.119.b
Iudæis notus erat deus. 376.a
Iudæis qui intercedant. 258.a.b
Iudas Christum tradidit. 157.b
Iudas,confitens.129.a
Iudicabunt etiam homines in extremo iudicio.297.b
Iudicare secundum carnem. 373.b.& dein.
Iudicis Christi aspect⁹.73.b
Iudicis nomen.76.b
Iudicantes sedētes iudicare debent.72.a
Iudicum institutio.280.a
Iudicum locus,viri Gabaanita sinistra vt dextra vtebantur.39.b
Iudicium Christi quale sit. 374.a
Iudicium de proximo non facilē ferendum.281.b
Iudicij futuri consideratio. 70.b.74.b.927.a
Iudicium mundanorum. 374.b.& dein.
Iudicium omne Christi est. 143.b
Iudicium quadruplex. 94.a duplex.339.b
Iudicio futuro omnis creatura rationalis subiecta. 72.b
Iudicia dei inscrutabilia. 136.b.181.b
Iudiciorum dei considera-
tionē trepidāt etiam perfecti viri.136.b
Iuniperus.154.b
Iuste quod iustum est faciendum.318.b
Iust⁹nimiū qs dicatur.226.a
Iustum se nemo christianus dicat, sed iustitiæ amatorem.225.b
Iusti,angeli in cælo: damnati dæmones in inferno. 77.b
Iusti duplici de causa ęgrotant.119.b
Iusti,misericordes.80.b
Iusti qui sibi videntur difficilē corriguntur.93.b
Iustorum requisitio in iudicio.76.a
Iustificatio peccatoris vnde.204.b
Iustitia,generalis virtus. 128.a.quid sit.225.a
Iustitia omnis humana diuinæ comparata, iniustitia est.51.b.716.b
Iustitia quomodo nostra & dei.36.a
Iustitiæ & misericordiæ cōnexio.226.a
Iustitiæ desiderium.225.b
Iustitiæ electorum mensura.120.b. gradus.147.b.
Iustitiā in hoc mundo non consequimur.225.a
Iustificatio impij,miraculum maius quām creatio cæli & terræ.212.a
Iuuentus ætatis, & iuuentus morum.194.a.

L

Labium æneum. 9.b
Labium in quo sacerdotes manus abluebãt, aqua baptismatis. 383.b
Labor & fatigatio christi. 44.b
Labor vbique homini propositus. 43.a. 166.a
Lac paruulorum. 89.a
Lachrymę lauant peccatum quod pudor est confiteri. 234.b
Lachrymarum donum à nobis non est. 292.b
Lachrymas tristiũ singulariter deus attendit. 363.b
Lachrymatus est, christus quater. 364.a.b
Lętum se simulare, cum non sit, homo christianus non debet. pag. 8.a
Lamech quid. 344.a
Lamina aurea pontificis. 391.a
Lãpades septem ardẽtes 73 b
Lãguentes in porticibus probaticę qui sint 115.a. 116 a
Languor corporis, & lãguor animę. 19.b. 357.b
Languor damnatorũ. 176.b
Languoris longęui discipli na. 116.a
Lapidatio, pœna legalis. 279.a
Lapis angularis christ°. 190 a
Lapis christus super quos cadere dicatur. 192.a
Lapis, lex vetus. 62.a
Lapis, occasio peccati. 70.a
Lapis pręcioſus quid sit. 60.b
Lapis reprobationis. 189.b
Lapis sine manibus de mõte abscissus. 190.b
Lapis superpositus super sepulcrum Lazari. 365.a
Lapides à Dauid funda iacti in Goliath. 190.b
Lapidum typus in sacra scriptura. 59.b. 60.a
Lapsi peccatores, resurgunt multi. 192.a
Lapsus multiplex humanæ naturæ. 141.b
Lassi, pigri, cadentes. 1[illegible]a
Latitudo charitatis. 38
Latrones, dæmones. 87.a
Lauacra ecclesiæ quatuor. 114.b
Laudis humanæ appetit°, la trunculus. 35.b
Laudis perfectio vnde sit. 89.a
Lazari duo in euangelio. 351.b
Lazarus mortuus de monumento suscitatus, peccatoris. 363.a
Lazarus quid interpretetur. 172.a
Lazari resuscitatio. 350.a.b 356.a
Lazari mendici cõsideratio. 171.b. 172.b.
Lebna quid. 184.a
Leuitas præferenda austeritati in sacerdotib°. 150.b
Lenticulę esu dignitatem primogenituræ non perdidit esau

esau,sed auiditate.153 b
Leones duo in throno Salomonis, quid.147 b.148.a
Lepra,quatuor culpæ punite 133.b.234.a
Lepra Simoniacorum. 86.b
Leprosorum multorum cata logus.233.b
Leui, pater sacerdotii. 384.a
Lex amoris.128.a
Lex carnis,& lex spiritus. 259.a
Lex moysi agenda & cauenda continet.182.a
Lex solam carnem mundabat.234.a
Lex timoris in monte sina data.138.a
Legis impletio charitas. 79.b
Legis veteris insufficientia. 115.b.eius seueritas.279.a
Legem vt impleuerit christ⁹ 255.a
Lege & operibus nemo iusti ficatur.340.b
Leuiathan hamo extractus. 209.b
Libertas spiritus humani. 23. a
Liberi arbitrii motus in deū. 111.b eius infirmitas.192.a
Liberum arbitrium gratia præuenitur.156.a
Liberum erat arbitriū tempore legis.185.a
Liberum hominis arbitrium 187. a.254. b. 328. a. 344.a
Liberi arbitrii insufficientia ex se.351.b
Liberum arbitrium gratiam præcedentem sequitur 370.b
Libidinis nequities in extinguibilis.196.a
Libri in iudicio christi,conscientiæ.74.b
Licitis quibusdam abstinendum.259.b
Ligatio peccatoris praua cō suetudine.366.b
Lignum, occasio mortis : & occasio vitæ.344.a
Ligni crucis virtus. 114.a
Ligna pomifera.37.a
Ligna Sethni incombustibilia.179.a
Lilia.369.a
Limbus patrum.174.a
Linguæ vsus.178.a
Literę in dictione Adam,vniuersitatem indicant.309.a
Literas Christus non didicit.313.a
Loca aquosa & inaquosa. 69.a.97.a
Loca tria,cœlum,mundus,infernus.105.a
Locus congregationis iudicandorum.72.a
Locus,infirmitatis causa nō nunquam.20.b
Locus orationis qui sit.111.b 271.b
Loculus quid.343.b
Locustarum plaga.306.b
Locutio cum deo,de deo, ex deo.133.a

Logion, ſeu rationale, veſtis pontificis. 390.b
Longe à deo exiſtit peccator. 199.a
Loquela Chriſti. 49.a
Loqui dei ad diabolum, & contra. 9.b
Lotio faciei quę intelligatur. 9.a. manuum. 256.b
Lotio peccatorum. 333.b 334.a
Lucernę ſeptē, ſunt ſeptem dona ſpiritus ſancti. 369. 370.a
Luciæ virginis dictum. 16.b
Lucifer tētator idem & adę & Chriſti. 59.a
Lucri ſolius cupiditas vitiū eſt. 85.b
Luctus ac mœſtitiæ fructus. 224.b
Lumbare. 230.a
Lumen & fons differunt. 368.a
Lumen vitæ triplex. 371.a
Lunæ ſplendor. 132.a
Lunaris menſis. 320.a
Lutum ex ſputo & puluere quid. 327.b
Lutum ſunt diuitiæ. 13.a
Lux damnatorum quæ ſit. 78.a
Lux diuina quomodo ſequēda. 370.b
Lux duplex. 326.a
Lux gratiæ. 370.b & dein.
Lux mūdi Chriſtº. 368.a.b
Lux ſpiritualis. 325.b
Lucis incarnate poteſtas triplex. 376.b
Luxuria quid. 218.b
Luxuria, tinea. 14.b
Luxuriæ immunditia. 96.b inexplebilitas. 197.a
Luxuriæ malum. 195.b 196.b. 197.a
Luxuriæ remedia. 50.a
Luxurioſorum deus venter. 196.b
Luxus veſtium damnabilis. 171.a
Maceratio carnis debet eſſe moderata. 10.b
Macharij eremitę viſum. 59 b
Macula animæ ex duobus eſt 226.b
Maculæ peccati lotio. 9.b
Madiam, quid ſit. 290.a
Magiſter an vocari quis poſſit. 152.b
Magiſter veritatis Chriſtus. 90.b
Magiſtri, aliorum rectores. 153.a
Magnificare deum. 349.a
Magorū incātationes. 212.b
Maieſtas quæ dicatur. 71.b
Mala cur ſinat deus fieri. 328.b
Maledicti damnati. 77.b
Malitiæ quatuor gradus. 32.b
Malogramatum. 385.b 391.b
Malum quid ſit. 225.a
Malum multiplex. 30.b. 167.a
Malum hominis nullum eſt niſi culpa 53.a

ad Malum natura pro ſumus. 194.a
Malus omnis ignorans eſt. 202.b
Mamillæ & vbera. 222.a
Manaſſæ oratio. 198.a
Mandatum primum & maximum charitas dei. 81.b
Manichæorũ error. 373.b
Mãſiones populi Iſraelis cur euangelio aptantur. 81.a
Manſiones filiorum Iſrael. 17.a.b. & dein. per omnes ſermones in principio. 42.b
Manſuetudinis virtus. 132.b. præmium. 224.a
Manus ac digitorũ eius moralis expoſitio. 214.b
Manus Moyſi, quid. 91.b
Manus Chriſti, apoſtoli. 260.b
Manuum lotio. 256.b
Marcellę ancillæ fides. 221.b
Mare quid intelligatur. 9.b 43.b. 44.b. 45.b. 71.a & 83.a
Mare Galilææ quod ſit 283.a
Mare ſcirpeum. 71.a
Mare vitreũm. 73.b
Mariæ beatitudo ac laus. 222.a.b. 295.b
Mariæ ſororis Moyſi lepra 233.b
Maria ſoror Lazari peccatrix. 351.b
Maria Magdalena ad pedes Chriſti. 362.b
Marthæ ſolicitudo. 357.a modeſtia. 360.b.
b. Martialis. 289.a
Martyres, teſtes. 122.a
Martyres mundi, ac diaboli. 162.a
Martyrum patientia, ac cõſtantia. 44.a. vigilia. 48.a virtus. 397.b
Martyrium. 161.a. 162.a
Mater Chriſti, & fratres ei⁹ 100.a. 101.a
Mater virgo. 24.a
Matris ſanctæ exemplum illuſtriſſimum. 164.a
Maternus affectus erga filiã dæmoniacam. 103.b
Maternos affectus deus facilius exaudit. 343.b
Matrimonium duplex. 279.b
Matrimonij fide & caſtitate ſaluantur coniugati 54.a
Matutina vigilia. 50.b. 51.a
Maximus epiſcopus Taurinenſis pagi. 7.a.b. 21.b
Mediæ noctis vigilia. 51.a
Mediator quomodo fuerit Chriſtus. 407.b
Mediatorem ad Chriſtum non adhibet Chananæa 103.b
Medicus cæleſtis. 52.b
Medicus cæleſtis Chriſtus ægер factus. 265.b

Medicus honorandus.258.b
Medico datur,quod non datur Christo.14.b
Medicorum mos.238.b
Mediocriter boni,& mediocriter mali.297.b
Medium ecclesiæ xps.243.b
Melchisedechis sacerdotium 384.a
Membrum quo quis plus peccat,id etiam plus punitur. 178.a
Membra non habet anima à corpore separata.178.b
Memoria præteritorum reseruata ad pœnam.180.a
Mendax citius deprehenditur q̃ claudus attingatur 320.b
Mẽdaces obmutescũt.209.a
Mendacium an omne prohibitum.252.a.b
Mendicans regularis præcipis ne induatur.151.b
Mendicitas, miseriarum infimum.171.b
Mendicus & mendicitas. 331.b
Mensa propositionis. 293.a 380.a.383.a
Mensę nũmulariorum.86.a
Mensis ex mense. 320.a
Mensura bona, conferta, & coagitata.120.b
Mens humana, domus dei spiritualis.305.a facies seu imago dei.131.b.330.b
Mens iustificata, thronus diuinitatis.147.b
Mens rationalis,templum diuinitatis.87.a 134.b
Mentis humanæ transfiguratio.131.a
Mercator deo placere nõ potest.85.a.b
Mercenarij qui dicantur 197.b 198.b
Mercurio festum auari celebrant.313.b
Meretricum duarum cõtentio coram Salomone.311.a
Merito fidei merces vitæ æternæ tribuitur.361.b
Merita eleuantur.288.a
Merita nostra à deo vidẽtur 12.b
Meritorum fundamentum 227.b
Meritorum penuriam adoptio filiorum supplet.111.a
Meritorũ remũeratio.282.b
Meritis nostris filii dei non sumus.33.b
Meritis retribuet Christus in secundo aduentu. 347.a
Messias solus Dauid filius dicitur.88.b.272.b
Micæ mensę diuitis.173.a
Micæ panis cælestis.109.b
Minimi Christi.77.a
Ministrare debent prelati. 153.b
Mirabilia tria in mundo fecit deus.24.a
Miraculum Christi maximum quod fuerit. 84.b
Miraculum quinque panum & duobus piscium multiplicatorum.282.b

Miracula Chriſti ex virtute dęmonis non erant. 212.b & dein.
Miracula Chriſti in gentibus maiora quàm in Iudæis.229.a
Miracula Chriſti magna & multa.310.a
Miracula cur fiant.229.a
Miranda quatuor de Chriſto quæruntur.82.a.b
Miſeratio Chriſti ſuper humanam naturam.343.a.b
Miſeratio,dei proprium. 71.a.102.b
Miſeriæ conditiones octo. 175.b
Miſeriæ miſericordia debętur.75.b
Miſeriæ noſtræ cur deus miſereatur.199.b
Miſericordes iuſti. 80.b
Miſericordes maxime dicũtur benedicti à deo.75.a
Miſericordia à deo petenda,non iuſtitia.105.b
Miſericordia dei maior quã ſeueritas.249.b
Miſericordia dei prędeniés. 199.b
Miſericordia,eleemoſyna. 38.a
Miſericordia,panis eſt. 110.a
Miſericordia quid.225.b
eius ſpecies.226.a
efficacia.277.a
Miſericordia ſine iuſtitia eſſe non debet.226.a
Miſericordiæ Chriſti exceſſus.259.b
Miſericordiæ initium & finis.226.a
Miſericordiæ motus in nobis eſſe debet.199.b
Miſericordiæ operum cõſideratio.75.b
Miſericordię promerędę tẽpus,vita prędens.177.a
Miſericordiæ omnes obligãtur,etiam pauperrimi. 75.b
Miſericordia cõtenta.103.a
Miſericordia non correctus, ſeueritate excipietur. 282.a
Miſericordia indignᵃ eſt qui eam nõ exercuit.177.b
Miſericordię dei ſeptẽ.110.a
Mitium beatitudo.224.a
Mitra pontificis.389.a391.b
Mochiæ prohibitio.25.b
Molæ duæ,ſpes & timor. 17.b
Monachorum habitus ex inſtitutione vilis eſſe debuerat.151.b
Monachorũ tentationes maiores ſunt.56.b
Monaſteriorum ſuperflua. 151.b
Monumentum quid.356.b
Mons beatitudinis.129.a
Mons oliueti vnde dictus. 277.a
Mons operationis, & mons contemplationis.67.b. 128.b
Mons pœnitentium triplex. 128.b

Mons quid ſit. 66. a. 83. a 286.a
Montes tres, ſanctæ operationis, deuotæ contemplationis, beatæ viſionis. 138.a.b
Montani error. 298.a
Moralium præceptorũ tres gradus. 248.b
Mori cum Chriſto quid ſit & quam magnum donum. 54.b.360.a
Moribus noſtris conformes tentationes affert diabolus. 59.b.
Moriens peccator, ſui obliuiſcitur. 359.b
Mors à Chriſto perempta. 93.b
Mors à Chriſto deglutita, non occiſa. 297.a
Mors alios mundans, mortis auctores contaminans. 405.a
Mors, baptiſmus etiam dicitur. 161.a
Mors Chriſti qualis ab ipſo ordinata. 235.b. an neceſſaria fuerit. 408.b
Mors Chriſti plus contulit hominum ſaluti, quàm ei⁹ vita. 326.a
Mors Chriſtum retinere nõ potuit. 93.a.b
Mortis Chriſti fructus & efficacia. 124.b. 408.a
Mortis Chriſti beneficium peccatoribus tantum collatum. 206.b
Mors damnatorum viuit. 78.a
Mors ex cælo non eſt, ſed ex terrena propagine. 92.b
Mors diuitibus mundanis amara. 174.b.
Mors humani generis. 358.b
Mors immortalis damnatorum. 80.b. 177.a
Mors inceſſanter appropinquat. 261.b
Mors locum non habuiſſet niſi per adę peccatum. 342.b
Mors peccatoris, & reſurrectio. 202.b
Mors ſexu Chriſto ab inimicis intentatur. 235.b
Mors ſimplex, & mors duplex. 367.b
Mors, venter diaboli. 307.b
Mors virtutis. 14.a
Mortis bonũ in homine paupere. 174.a
Mortis cauſa, fidei priuatio. 142.b
Mortis hora fur. 15.a
Mortis porta. 342.b
Mortis timor, culpa non eſt, ſed pœna peccati. 137.b
Mortẽ quomodo horruerit Chriſtus. 366.a
Mortes tres. 140.b
Mortale peccatum vnde dictum. 343.a
Mortalia peccata, & eorum ſpecies. 216.a.b. & dein.
Mortuus à Chriſto nõ ſuſcitandus. 346.b
Mortui de veritate non con-

ſulendi.182.b
Mortui modicum plorandi. 343.b
Mortui quando mortuos ſepeliantur.346.b.360.a
Mortuorum ſepultura.75.b
Mortuis etiam parentibus, debent filij.251.a
Mortuos tres Chriſtus ſuſcitauit.345.a.346.b
Motus principium naturaliter à dextris eſt.75.a
Motus iræ & triſtitiæ quomodo fuerint in Chriſto. 364.a
Moyſes aliquando à deo nõ exauditus.338.b
Moyſes legiſlator.124.a
Moyſes & Helias Chriſto in transfiguratione adſiſtentes.124.a
Moyſes,typus Iudæorum. 91.b.& legis per ſe datæ. 388.a
Moyſi cathedra.147.a
Moyſi diſcipuli,etiam Chriſti diſcipuli.337.a
Moyſi facies ſplẽdida.132.a
Moyſis ieiunium.58.a
Moyſi ſæpe locutus eſt deus 337.a
Moyſis ſigna tria.91.a
Moyſen non Chriſtum volunt audire Iudæi.49.a
Mulier,arma diaboli.102.a
Mulier,culpæ occaſio.& vitę principium.344.a
Mulieris Chananęę commẽdatio.103.a
Mulieris commẽdatio.106.a
Mulierum colloquia prædicatoribus non affectanda. 362.a
Mulierũ cõſortia vitãda.69a
Mulierculas peccatrices chriſtus nõ auerſabatur.273.a
Multiplicatio in panibus & piſcib⁹ quomodo facta ſit à Chriſto.291.a.b
Multitudo non eſt apta ad intelligenda excelſa diuinitatis.121.a
Mundus,coſmos.94.b
Mundus,homo intelligitur. 368.b
Mundus iſte,locus pœnitentiæ.265.a rotæ comparat⁹.284.a.vallis eſt.266.a
Mundus minor homo, ſex diebus reficitur ſpiritualiter à deo.329.b
Mundus quadrupliciter accipitur.326.a
Mundus ſenſibilis,& mũdus intelligibilis.142.a.b
Mundus,tabernaculum pœnitentibus.17.b
Mundi aduerſa nemo ſuis viribus toleret.161.b
Mundi pulchritudo.20.b eius inſtabilitas.341.b
Mundis vitium quo mundetur.142.b
Mundo corde qui dicantur. 226.b
Mundanę ſapientiæ ſectatores arguit.95.b
Munditia cordis.223.b
Mũditia etiam exterior deo placet.9.a.246.b

Munditia laudabilis & laudabilis. 246.b
Munera dei excellentiſsima. 34.a
Munera vice vſuræ. 84.a
Muſcæ morales. 41.a 212.a
Muſcarum plaga. 305.b
Mutum dæmonium. 208.b & 209.a. 211.a
Mutuum ſine ſpe lucri dandum. 86.a

N.

NAamę Syri lupra, ac cu ratio. 234.a
Nabugodonoſoris viſum. 190.b
Naim quid interpretetur. 341.b
Natatoria Siloa. 326. b. 332.
Natiuitas Chriſti mirabilis. 82.a.b. 321.a
Natura in coloribus artem ſuperat. 123.b
Natura mortalis mater eſt. 342.b
Natura paucis cõtẽta. 17.b
Naturæ humanæ lapſus. 141.b
Naturæ ſoli humanæ cõpatiendum eſſe etiam in vili perſona. 19.a
Naturæ ſtimulus. 103.a
Naturales diuitiæ. 13.a
Nauis, eccleſia fidelũ. 43.b
Mauis in medio fluctuũ pœnitentia. 46.a
Nazarenus cur dictus Chriſtus. 82.a
Nazareth, Chriſti patria. 229.a
Nazareth quid interpretetur. 83.b
Neceſsitas parentum quatenus ſublemenda. 247.b
Neceſsitas vltima excuſcit à culpa furti. 251.b
Negatiua præcepta & affirmatiua 253.a
Negligentium periculum. 198.b
Negociatores qui dicantur, & quàm periculoſam vitã agant. 85.a.b.
Negociatorum electio de tẽplo. 81.a.b. 84.a.b. 85.a.b 85.a. 304.a
Nemo ex vobis facit legem, exponitur. 316.b
Nequiores ſpiritus qui intelligantur. 98.b. & 99.a
Neſcientes quid petant, qui ſunt. 160.a b.
Neſcientia triplex. 135.a.b
Neſterotę abbatis dictum. 229.b
Nimis iuſtus quis dicatur. 226.a
Ninive, & niniuitarum pœnitentia. 94.a.b
Nix ſummũ album. 123.b quid repreſentet. 132.a
Nobilitas vnde ſit. 338.b
Nocumẽtum cordis duplex. 252.b. operis triplex. 252.b
Nomen dei in vanum non aſſumendum. 250.a
Nomine Chriſti congregari quid ſit. 243.b
Notam ab homine rebus impoſite

posita.208.b
Nomina diaboli in euangelio vndecim.221.a
Nomina diuitum illustria, pauperum obscura.171.b
Nō capit.i.nō cōuenit.81.b
Non coques hœdū in lacte matris,exponitur.206.a
Non est meum dare vobis, vt intelligatur.162.b
Nostra tantum sunt peccata:bona opera etiam dei. 166.b
Notitiæ de Christo variæ 145.a.b
Notitia dei quadruplex. 376.a.b
Nouus homo Christus, noua mandata attulit.30.b
Nouissimum tēpus, tempus gratiæ.187.a
Nouitij bona opera suaue ostentant.37.a
Nouum testamētū.407.a.b
Nox multiplex.326.a
Nox,vita præsens.44.b
Nox vna perpetua.314.b
Nubes,prædicatores.53.a. 126.b
Nubes transfigurationis Christi quæ fuerit,& vnde 126.a
Nubis typus.135.b.182.a
Nudi operiendi.75.b
Nuditas peccatoris.329.b
Nuditas sine pudore.299.b
Numerorum aliquot mysterium.45.a.46.b.74.a 117.a.244.b.309.b 380.a
Nummularij.84.a.303.a
Nunc æternitatis.180.b
Nuptiæ regis Christi.75.a
Nuptialis stolę,seu vestis charitas.79.b.204.a

O

OBedientiæ domus, paradisus.352.a.b
Obedientiæ vis.214.b
Oblatorum deo,duplex differentia.247.b
Oblocutionis ventus.46.a
Obsecratio quid sit.163.b
Obseruatio sabbati partim moralis, partim ceremonialis.118.a
Occasio peccati subtrahēda. 110.b
Occasiones peccandi fugere, eiecti dæmonis signum. 212.a
Occasiones peccandi quærere,tentare deum est. 69.a
Ocij mala.220.a
Occisio interdū licita,immo etiam de præceptis.141.b 251.b
Occisionis Christi figuræ 206.b
Occulta hominis.12.a
Ociositatis malum.98.a
Octaua resurgētium.162.b
Oculi qui intelligantur. 329.a
Oculus corporeus fenestra est per quam multa peccata in animam ingrediuntur,329.a
Oculus duplex,carius & mē

tis.137.b.287.a
Oculus noſter quinque modis vitioſus eſt.46.a
Oculus quomodo eruendus intelligatur.329.a
Oculꝰ rationis qũo in peccatoribus excæcetur. 328.b
Oculi milui,& oculi aquilæ. 138.a
Oculi ſurſum eleuãdi.365.b
Oculos noſtros allatos eſſe oportet.138.a
Oculos quos culpa clauſit, pœna aperit.175.a
Odientis retributio quadruplex.32.a
Odium proximi an ſit licitum.31.b
Odor virtutis,& boni operis 558.a
Officere,ideſt ꝓdeſſe.142.b
Oliua ad virtutẽ pietatis & miſericordiæ referẽt.277.a
Omnipotẽtiæ Chriſti argumentum.291.b.&.292.a
Onera prælatorum & doctorum.150.a
Operari,non idem eſt quòd laborare.275.b
Operatio dei aſſidua.146.a
Operatio in agro q̃ ſit.203.b
Operatio ſancta,quartus iuſtitiæ gradus.148.a
Opus gratiæ duplex.112.a
Opus ſeruile ſabbato prohibitum.118.a
Opus ſingulare dei, homo. 274.b
Operis ſatiſfactio in pœnitẽtibus.129.b
Opera bona an propalam facienda.37.a.150.b
Opera bona fidelium cõmunia.298.b
Opera bona vt inquinentur 256.b
Opera dei omnia, aut miſericordiæ ſunt, aut iuſtitiæ. 328.b
Opera dei triplicia.324.b
Opera noſtra aut mala ſunt, aut pura bona non ſunt. 225.a
Opera pietatis ac miſericordiæ ſola deum recipiunt. 232.b
Operum bonorũ corruptio ac perditio.36.a.b
Operum bonorum omnium auctor deus.207.a
Operum viuorum à mortuis diſcrimen vt fiat.311.a.b
Operibus legis cur nemo iuſtificaretur.185.a
Operibus noſtris vitam æternam non meremur.226.a
Orandi modus.40.a.&.deĩ.
Orandum vbique.111.b
Orans omnis, pro fratribus orat.166.a
Orãtes,deo loquimur:legentibus deus loquitur. 100.a
Orare deũ vt poſſimus.87.a
Orare in abſcondito quid. 41.a
Orare in ſpiritu & veritate quid ſit,272.b
Orare pro ſe, donum dei. 259.b
Orare, tripliciter ſumitur.

32.a
Oratio an ſemper impetret. 41.b.42.a
Oratio Chriſti ad patrem quæ intelligatur. 366.a.b
Oratio deuota, tertius iuſtitiæ gradus. 148.a
Oratio humilis quæ. 68.b
Oratio impetrat, quod vita non meretur. 262.b
Oratio labiorum tenus. 41.b
Oratio quid ſit. 40.a. 163.b 365.b
Orationis bonæ conditiones. 163.a
Orationis Chananææ breuitas & ardor. 109.a
Orationis continuatio. 109.b. inſtantia. 51.a
Oratiõis dominicæ petitiones ſeptem. 163.b
Orationis fructus. 41.b. & 148.a
Oratiõis locus ſecretus eſto. 40.b. 41.a
Orationis modus. 272.a
Orationis non ſtatim exaudiẽdæ ratio. 108.a b. 338.a
Orationis partes quatuor. 163.b
Oratiõis noſtræ quatuor debent eſſe annexa. 111.a
in Oratione quid obſeruandum. 40.b
Orationes Chriſti pro quibus. 399.b. 400.a.b
Orationes etiam bonorum non ſemper à deo exaudiuntur. 338.a
Ordeum. 289.a. 293.b
Ordeacei panes qui intelligantur. 290.a. 293.b
Ordines quomodo conferri poſſint. 128.a
Ordines tres. 226.b
Oriens & occidens in ſacris literis quid intelligatur. 240.b
Origenis Adamantij opinio de diabolo victo in tentatione, an rurſum tentet. 69.a
Origenis error circa pœnã damnatorum. 80.a. 297 b
Origo Chriſti incognita. 321.a
Origenes duæ Chriſti & Iudæorum. 141.b
Originalis cæcitas illuminatio. 327.b
Originalis peccati macula. 98.b
Os carnis, & os cordis. 256.a
Oris confeſſio. 129.a.b
Os diuinum. 60.a
Os draconis, inſpiratio diaboli. 97.a
Oſcitationes ſeptẽ pueri ſuſcitati. 347.b
Oſculum quid ſit. 200.a
Oſtenſio regnorum omniũ facta Chriſto à diabolo vt intelligatur. 64.a
Oſtentatio diuitiarum pernicioſa. 14.a
Oſtẽtationis bonorum operum, malum. 38.a

Oſtentationis vitium. 150.b
Oſtia noſtra, ſenſus noſtri. 41.a
Oſtiarię ancillæ circunſpectio. 41.a
Oui comparatur pœnitens 11.a
Oues qui ſint. 73.a. 76.b. 303.a
Oues domus Iſrael. 108.a
Oziæ regis lepra. 233.b

P

PAlæſtinorum mos in lætitia. 8.a
Palmæ martyrum. 42.b
Panis quid ſit. 60.a. 166.a
Panis celeſtis, deus. 290.b
Panis filiorum. 109.a.b
Panis ſpiritualis quadruplex. 166.b
Panis triplex. 288.a. 289.a
Panes miſericordiæ ſeptem. 110.a
Panes ordeacei qui ſint. 290.a.b
Panis triticeus, azymus, oleatus. 387.b
Panes quinque myſtici. 293.a.b
Panes ſpiritualis alimoniæ. 197.b
Panes tres. 387.a
Papa primus vxoratus. 257.b
Papa, ſeruus ſeruorum dei 168.b
Papę poteſtas ſumma tam in temporalibus quam in ſpiritualibus. 394.b. vide pontifex.
Paphuntii falſa delatio 336.a
Parabola quid. 254.a
Paradiſus, domus obedientiæ. 352.a
Paralyſis quid. 18.b
Paralytici curatio. 17.a 112.a
Parentes de filiorum profectu in virtutibus ingrati. 335.a
Parentes ut honorãdi. 247.a. 251.a
Parentum culpa aliquando in filios redundat. 324.b
Parentum impiorum typus. 335.a.b
Partes orationis quatuor, 163.b
Paſcha quadruplex. 301.b. 302.a
Paſchæ feſti interpretatio. 286.a
in Paſcha futurum eſt domini iudicium. 71.a
Paſsio Chriſti tripliciter notificata. 168.b
Paſsionis Chriſti efficacia ad ſolos electos peruenit. 296.b
Paſsionis Chriſti euangeliũ cur bis in anno legatur. 159.a
Paſsionis Chriſti virtus & effectus. 54.b. 379.a
Paſsionis Chriſti vtilitas vt apparuerit. 145.a
Paſsionem chriſti in terris imitari debem⁹ ſi cum ipſo regnare volumus in cælis. 161.a

161.a
Paſsionẽ ſuam Chriſt⁹ quin quies aperte pronunciauit. 157.a
Paſsiones nobis ſunt, quæ in Chriſto propaſsiones. 364.a
Paſsiones ſenſibilis appetitus. 357.b
Paſtor Chriſtus, oues electi 73.a
Paſtorum eccleſiæ vigilia. 48.a
Paſtorũ eccleſiaſticorum inſtitutio. 168.a.b
Pater à Chriſto nunquam ſeparatus an etiã in filio paſſus. 146.a
Pater filio Chriſto multis in locis teſtimoniũ perhibet. 375.b
Pater in diuinis an à Iudæis cognitus. 322.a
Pater noſter deus. 11.b. 39.b 164.a. 249.b
Pater noſter qui es in cælis &c. exponitur. 163.b.& 164.a.b.& 165.a.& dein.
Pater omnipotens. 294.a
Pater omniũ deus. 152.b. 153 a. 203.a
Pater quorum maximè ſit deus. 33.a
Patris benignitas erga filiũ prodigum. 207.b
Patris vocem cur trepidant apoſtoli in tranſfiguratione Chriſti. 127.a
Patres an merito aliqui homines dicantur. 153.a
Paterfamilias, quis dicatur. 184.b
Patrisfamilias vineæ domini euangelium. 184.a
Paterñitatis affectus vehemẽtiſsimus. 164.a
Patientiæ exemplũ in Chriſto. 62.b
Patria Chriſti quæ fuerit. 229.a
Patriarcharum fides. 24.a
Paulus à deo non exauditus 42.a. 338.b
Pauli tentatio. 62.b
Pauper verè dici quis poſsit 79.a. 171.a.b. 331.b
Pauperes, Chriſti pedes. 8.b
Pauperes à mundo derelictos Chriſtus ſuſcipit. 172.a
Pauperes ſi non occurrãt reperiẽdi, quibus benefacias 79.a
Pauperum auxiliãdorum cõſideratio pulcherrima, animaduerſione digniſſima. 177.b
Pauperum apud Chriſtianos neglectus. 19.a
Pauperum commendatio. 76.b
Pauperibus omnibus, ſed maxime bonis, benefaciendũ, 77.a
Paupertas Chriſti. 89.a. 24.b
Paupertas duas habet partes. 223.b
Paupertas leta, paupertas nõ eſt. 171.b

paupertas, medicina quorun dam peccatorum, 180.b
paupertate nō affligitur, qui verbo dei diues eſt, 378.a
pax celeſtis, 302.a.b
pax mala, 215.b
pacis ordines tres, 226.b
peccamus etiam nolentes, 282.a
pecandi conſuetudo, vulnus putridum, 357, b
peccātem deus expectat, 110.b
peccare velle nobis prohibitum eſt, nónne peccemus, 119.a.282.a
peccator à deo videtur, 199.a
peccator an poſſit alium corripere, 238.a.b
peccator nō habet quo ſe effugiat, 20.a
peccator omnis dæmoniacus 210.b. energumenus, 106.a
peccator quibus excitari poſſit, 117.a
peccator tot vitiis ſubditur, quot vitijs hæret, 196.b
peccator vt corrigendus, 238.b
peccatoris iuſtificatio vt fiat 111.b
peccatoris iuſtificatio maius opus quàm creatio cæli, 230.a
peccatoris reditus ad pœnitentiam, 203.b
peccatoris tardè ad deum cō uerſi lamenta, 117.a
peccatores à deo dilecti, 353.a
peccatores an à deo audiantur, 338.a
peccatores duplici de cauſa ægrotant, 119.b
peccatores etiā ſigna faciūt, 334.a
peccatoris illuminatio per lutum confectum ex ſputo, 328.b
peccatores triplici de cauſa dicuntur, 105.a
peccatorum conſolatio, 204.a
peccatorum labores, 269.b
peccatorum mentes cur excæcari permittat deus, 328.b
peccatorum tortura duplex, 19.b.& dein.
peccatum à deo ſeparat, 142.a
peccatum, animæ mors, 360.b
peccatum cordis, operis, oris, 256.a
peccatum deo contrariū non eſt, 198.a
peccatum in opere quatuor modis perpetratur, 346.a
peccatum mortem generat, 140.b
peccatū, mutos reddit, 211.b
peccatum, nihil eſt, 243.a
peccatū non amouetur facilè niſi gratia dei iuuante, 140.b
peccatū omnevnde ſit, 346.b

peccatum originale, mortale, veniale, 318.b
peccatum pontificis Christi vt intelligatur, 202.a
peccatum quibus non imputetur, 119.b
peccatum quod pudor est cõfiteri lachrymæ lauant, 234.b
peccatum septem modis remittitur, 244.a
peccati confessionem à nobis exigit deus, 200.a
peccati consuetudo vt fiat, 345.b. eius rei malum, 19.b
peccati damna, 332.a
peccati defensio, 345.a
peccati effect°, 87.b. 104.b
peccati fauor & excusatio, 360.a
peccati gradus tres, 345.a
peccati merito quę patiamur, 331.b
peccati mortalis sepultura, 359.b
peccati ordo ac progressus, 328.b. 357.b
peccati partes tres, 105.a
peccati perseuerãtia damnabilis, 346.b
peccati pœna duplex, 117.b
peccati præseruatio tripliciter fit, 110.b
peccati semel deleti iterati malum, 221.b
peccati vsuram diabolus exigit, 87.a
peccato oẽs hoĩes sunt obnoxij, 119.a
peccare, humanum est, 319.a
peccata aliena ante nos portamus nostra à tergo, 281.b
peccata carnis minoris sunt culpę, quàm peccata spiritus, 99.a
peccata mortalia peiora sunt diabolo, 99.a
peccata nostra, malorum omnium nostrorum causa, 119.b. 120.a
peccata per solum Christum remittuntur, 332.b
peccata publica, & peccata occulta, 237.a
peccata subditorum prælati dissimulare non debẽt, sed arguere, 240.a
peccatorum connexio, 20.a. 219.a
peccatorum lauacra quatuor in ecclesia, 114.b
peccatorum lauatio, 234.b
peccatorum mortalium cognatio adinuicem, 219.a
peccatorum remissio non solo fit baptismo, 299.a
peccatorum spiritualium & carnalium comparatio, 99.a
à peccatis abstinere tria faciunt, 200.b
in peccatis suis morituros iudæos Christus commi-natur, 142.a.b. 143.a
pecuini homines, 131.a
pecuniæ debitum, repeti potest, 167.a
pedes Christi, pauperes sunt, 8.b

Pedes qui intelligãtur in ſa. literis. 201.b
Pentecoſtes feſtum in Hieruſalé celebrabatur. 112.b
Percuſsionis diuinæ quinq; cauſæ. 325.a
Percuſsionum diuerſa genera. 325.a
Perditio duplex. 188.b
Peregrinatio dei. 185.b
Peregrinatio fidelium. 128.b
Peregrinatio mala. 195.b
Peregrinationis miſeria. 75.b
peregrinus populus gentium 185.a
Perfectio duplex, naturæ & gratiæ. 381.a
Perfectionis ætas: eſt ætas noſtra. 37.a
Perfectionis Chriſtianæ ſignum, 35.a
Perfectus vt deus eſſe quis intelligatur. 35. b
Perfectorum opera. 50.b
Perfectum odium quid. 30.b
Pericula huius ſeculi. 284.a
Perire quæ dicantur. 292.a
Periüri. 250.a
Perſecutio eccleſiæ. 43.b 44.a
Perſecutiones impiorum dei mitigat. 48.b
Perſonarum acceptio mala 19.a. 318.a
Perſonarum diſtinctio in diuinis. 145.b
Petenda à deo quæ ſint. 163.b
Petitio neſcientiæ. 160.a.b
petitio vt efficax fiat. 161.b
petitionum orationis dominicę explanatio. 165.a. earum ſufficientia. 166.b
Petra Chriſtus. 190.a
Petra Moyſi aquas fundens. 112.b. 190.a
Petrus apoſtol⁹ à Paulo correptus. 237.b
Petrus beatitudinem optimè circunſcripſit. 134.b
Petrus cæteris apoſtolis doctior. 254.a maximè omnium Chriſtum diligebat. 121.a
petri apoſtoli prærogatiua. 121.b
petri domus, eccleſia. 257.b
petri mens alienata in tranſfiguratione chriſti. 125a & cur voluerit in monte manere. ibi.b. & 135.a
Petronilla petri filia. 257.b.
phantaſma quid dicatur. 47.b
phantaſticum non eſt chriſti corpus, 47.a.b
phariſæi ieiunium. pag. 7.a
phariſæi qui fuerint. 90.b
phariſæi an cognouerint. chriſtum eſſe Meſsiam. 187. b. 340.b
phariſæorum conſpiratio & calũnia aduerſus chriſtum 187.b, 210.a
phariſæorum ambitio, hypocriſis & luxus. 146.a.b. 151.b
phariſæorum malitia. 192.b

phariſæorum odium aduerſus Chriſtum 323.b. oſtentatio.150.b.ſupſtitio.151.a
phariſeorum ſcandalizatio de ſanatione paralytici à chriſto in ſabbato.112.b
phylacteria vnde dicta.151.a
philipp⁹ cur præ aliis à chriſto interrogatus de paſſione turbæ in deſerto. 287. a.b
philippus,os lampadis. 288.b
philoſophi pauperes,an beati.223.b
philoſophiæ nimis addicti, contemptis ſacris arguũtur.95.b
philoſophorum error circa deum.130.b
piamon abbas.56.b
pietatis exceſſus in chriſto, peccatores traxit.277.b
pietatis merita i tuto ſũt.16. b. 77.a. ſola in iudicio p̃mientur. 79.b. ſola deum recipiunt.232.b
pigritiæ ſomnus.50.a
pinnacula templi.61.b
piſcina ꝓbatica.112.a.113.a.
piſcinæ myſticæ in eccleſia quatuor.114.b
piſcinæ quatuor in ſacris literis.113.a.114.b
piſcis quid ſit. 289.b.291.b.
placita deo.146.a
plagæ decem Aegypti,305.a
planetę ſeptem.369.& dein.
plantarum nouellarũ cuſtodia.37.a
plantatio triplex,254.b
platea.40.a.53.b.54.a
plebs Iudæorum an chriſtũ Meſſiam eſſe cognouerit. 292.b
pluuia omnibus communis, 33.b
pluuiæ typus.34.a.b
pœna peccati duplex, 117.b
pœnę damnationis,26.a.73. b.175.b
pœnę damnatorum etiam citra condignum erunt, 73. b. illarum gradus innumerabiles ſunt,175.b.quinde cim ex parte animæ, & totidẽ ex pte corporis, 175. b.& 176.a
pœnitendi cauſæ duodecim, 155.b
pœnitendi propoſitũ,198.a. in duobus conſiſtit,333.a
pœnitẽs omnis,tres virtutes habere debet,129.a
pœnitẽtis animæ commotio, 106.b
pœnitentem deus non iuſtificat, niſi habeat motum liberi arbitrij in deum,111.b
pœnitentes non auerſandi à iuſtis,204.b
pœnitentes ſaluandi,72.b
pœnitentes inſurgunt, iudicant,& condemnant,96.a
pœnitẽtes tribus crucib⁹ cruciandi,10.b
pœnitentium conſolatio,51. a.feruor.101.b.habit⁹,171 a.labor,45.b.46.a
pœnitẽtium mons quo tendit,

dit,triplex.128.b
Pœnitẽtium nauſeatio,quàm periculoſa.139.b
pœnitentium prima certamina.206.a.b
pœnitentium tentatio. 55.a. vigiliæ.50.b
pœnitẽtiũ velle, iam ꝑ facto apud deũ habetur. 198.b. & dein.
pœnitentibus aſſiſtunt angeli.156.b
pœnitentibus impedimenta ponentes,118.b
pœnitentia,calix & baptiſmꝰ Chriſti.162.a
pœnitentia fruſtra ſuſcipiatur, niſi præueniat motus cęleſtis gratiæ.115.b
pœnitentia in inferno infructuoſa.156.b
pœnitẽtia,ſecũda tabula poſt naufragium.45.b
pœnitentia ſola ſaluatur peccator.56.b
pœnitẽtia, via domini ꝑ quã ad nos venit.82.b
pœnitentię cacumẽ quod ſit. 156.b
pœnitẽtiæ duo curſus. 46.a
Pœnitentiæ agendæ exẽplũ. 95.b
pœnitentiæ fons vnde ſit. 332.b
pœnitentiæ initium à Chriſto venit.106.b
pœnitentiæ lauacrum.114.b
pœnitentiæ lotio.9.b
pœnitentiæ montes.129.a
pœnitentiæ motiuum.173.b
pœnitentię opa.9.b.& dein.
pœnitentiæ partes tres.56.b
pœnitẽtiæ typꝰ,mulier Chananea.106.a
pœnitentiæ virtus.241.b
pœnitentiã agere, quid. 56. b.96.a
pœnitentiæ electorum menſura.120.b
pœnitentias nimium graues ne imponant confeſſores. 150.b.367.a
pœnitere non poſſumus niſi gratia dei præuenti.47.a
pondus peccati 117.b
põtifex vnde dicatur.401.b
pontifex,frater Moyſi debet eſſe.387.b
pontifex noſter Chriſtꝰ eſt. 384.b
pontifex mũdis & ſanctis veſci debet.392.b
pontificis inſtructio.385.a
põtifex legalis nunqnã ęgrotabat 393.b
pontificis legalis officium. 394.a.b.& dein.
pontificis magni conſideratio, & accommodatio ad Chriſtum.384.a 391.b
pontificis miniſterium circa ſacrificia facienda.398.b
pontificis pręperatio.385.b. conſecratio.ibi.
põtifices, protectores gregis tanquam arietes.282.a
pontificalis obſeruãtia circa cultum corporis.393.a
pontificia poteſtas regalis. 394.b

pōtificatus legis p vices administrabatur à variis. 393.a
porci,immundi.196.b
porticus,quid.113.b.115.a
porticus piscinæ probaticæ quinque.114.b
possessio substātiæ diuitē nō facit,sed eius vsus.170.b
potestatis ecclesiasticæ institutio,& auctoritas.241.a
potatores malæ frugi. 171.b
potentia quæ desideranda. 229.b
potentiæ amator diabolus. 229.b
præcepta affirmatiua,& præcepta negatiua.2,a.252.b
præcepta dei nō violāda ꝓpter prælatorum præcepta. 239.b
præcepta dei vt intelligātur & impleantur.249.a
præcepta multiplicantiū importunitas.150.a
præcepta negatiua anteponuntur affirmatiuis. 2.a. 252.b
præcepta varia.185.a
præcepta veteris legis triplicia.248.b
præceptorū cōditiōes. 150.a
ꝓceptorū decalogi discussio pordinē.249.a.b.& dein.
præcipitari noluit Christus, sed eleuari.235.b
prædestinatio beatorū. 75.b
prædicātiū sublimitas.369.a
prædicationis apostolorum efficacia.136.b
prædicator mercedē nō perdit,etiam si non fructificet in auditoribus.275.a
prædicatio scripturæ. 136.a
prædicationis ad officiū apostolos xps inuitat.273.b
prædicatiōes audire nolētiū differentiæ tres.149.a
prędicatores nubibus comparati.126.b
prædicatores,pedes Christi. 62.a
prædicatorū institutio in muliere Samaritana.273.b
prædicatorum munus.201.a merces.275.a
prędicatorū vita cum eorum doctrina consonet. 149.b
prædicatorib⁹ septē manere à peccatoribus inferuntur. 188.a
prælatus seu princeps tria in se debet habere.301.a
prælato nō est obedidēdū contra ꝓceptum diuinū.239.b
prelatorum ministeriū.54.a. 153.b
præparatio regni cęlorū prędestinatio.162.b
præsens solum est.143.a
præseruatio à peccatis, misericordia dei.110.a.b
præsumentium periculum. 198.b.341.a
prędsumptæ puritatis malum. 98.b
præuaricator.183.a
prędsentio Christi necessaria vt ad eum accedamus. 87.b

preces

preces iuſtorum de⁹ nō ſemper exaudit,338.a.354.b
precum ad Chriſtum factarū dilatio cur fiat,108.a.b
pretium noſtrum Chriſtus. 288.a
prima ſtola, & ſecunda ſtola,201.b
primę tabulę pcepta, 249.a. & dein.
primitiæ Chriſtianorū, 58.a
primitię cur deo conſecrentur,373.a.397.a.398.a
primitiæ primitiarum,397.b
primitiarum ius habebat pōtifex,396.b.& dein.
primogenita ouium & boum 37.a
primogenitorū mors, 306.b
primordia ſanctæ conuerſationis fragilia,37.a
princeps eccleſiæ, ſerui fidelium,168.b
princeps mundi,vt intelligatur diabolus,64.b.142.b
princeps phariſæorum Chriſtum Meſsiā cognouerūt, 193.a
principum eccleſiaſticorū & ſecularū differētia, 168. a
principum poteſtas, 168.a.b
principat⁹ & regna à deo ſūt 64.a.168.a
principatus ſeculi ſecundum culpā introduct⁹ eſt,169.a
principium, Chriſtus.143.b
ad principiū ſuum omnia reuertuntur.142.a
proba Falconia,140.b
probatica piſcina vnde dicta, 113.b.114.b
procedere ex corde quæ intelligantur,256.b
proceſſus criminum quatuor 240.b
prodigi filij euangeliū,193.a
prolepſis dicēdorum à iuſtis in iudicio,76.a
promſſis ſuis Chriſt⁹ nobis obligatur,111.a
propaſsiōes i Chriſto,364.a
propheta cur dictus Chriſt⁹, 82.a.230.b.292.a.349.a
propheta nemo in patria acceptus,228.a
prophetæ non fuerunt acceij,298.a
prophetarū libri quid habeāt 182.b
prophetarū occiſores Iudæi, 186.b
propitiatorium,379.b. Chriſtus,582.b
propriæ miſeriæ recognitio, 329.b
proſperitatis mūdanæ laque⁹ 20 b
protectionem dei merentes, 68.b
proximo quales fuerimus,talis nobis erit deus,226.a
prunæ toto anno inextinctę vt ſeruentur,1;4.b
pſalmi gradum,156.a
pſalmi ,p torcularibus,185.b
pſalteriū decachordū,253.a
pſeudochriſtiani.359.a
publicani qui dicantur, 35.a
publicè peccantes,publicè arguendi,237.a

pudor quæ prohibet confiteri peccatum, lachrymę lauant, 234.b
puer qui ſit. 289.a.b
pueri ab Heliſeo ſuſcitati figura, 347.a
pueri concupiſcentiam maximè ſequuntur, 19.a
pueri duplices, 88.a
pueri prudentia plus laudãda q̃ ætate prouecti, 24.b
puerorũ laus non ſupprimenda, 89.a
pugilum vnctio, 9.a
pulchritudinis laqueus, 20.b
pulſatio Chriſti, 90.a
punica lĩguavicina Hebręę, 272.b
punitio pœnitentis, 110.b
purpura. 390.a
puteus, 265.a
putei i mũdo plurimi, 266.a
putor peccatorum, 365.b
pyamion abbas, 210.a.
pythagoras philoſophũ cur ſe dixerit, 225.b

Q

Quadragenarij numeri myſterium, 57.b. 116.b.
Quadrageſima quomodo facta, 17.a
Quadrageſimalis ieiunij inſtitutio, 5.b. 17.a
Quadragintaduę manſiones Iſraelis, 17.a
Quadragintaſex, numeri myſterium, 309.b
Quæritur Chriſtus à vartis varii, 140.a
Quatuor dies mortis, & quatuor dies ſepulturæ, 358.a
Quatuor elemẽta hominem ad mortem deferũt, 342.b
Quatuor ordines hominum erunt in iudicio, 72.b
Quies ſanctorum, 89.b
Quinarij numeri myſteriũ, 45.a
Quinquageſima ad remiſſionem iubilei pertinet, 159.a
Quĩque panes gratię, 289.b
Quindecim pœnæ damnatorum, 175.b
Quinque reges à filijs Iſrael caſtigati, qui intelligantur 157.a
Quinimmo. i. potius, 222.b
Quĩque fratres, quinque corporis ſenſus. 183.a
Quĩque panes qui ſint, 293.a.b
Quinque ſenſus hoĩs, 46.a
Quinque ſenſus noſtri ſunt quibus delinquimus, 10.b. eorum à malis cohibitio, 157.a.b
Quindecim ſtadia moraliter 352.b
Quis ſit Chriſtº, ĩterrogatur admiratiuè, 82.b.& dein.

R

Radere caput aut barbã cum licebat pontifici legali, 393 a
Rana, luxurioſus, auarus, ſuperbus, 97.a
Ranarum plaga. 305.b
Raptor, 183.a
Raptorum pœna, 78.b

Rationale veſtis pontificis, 390.b
Rationis imperio ſubiecta, 239.a
Rationis ligamen, 328.a
Rationis vſus, 34.a
Rationalis ſpiritus, 19.a
Rationales virtutes mentis, 60.a
Recidiuationis in peccatum malum, 90.a.99.b. 120. a 220.a.b.221.a
Recluſorum & monachorũ tentatio maior eſt, 59.b
Reconciliatio peccatorũ cũ deo, quomodo ītelligatur, 354.a
Redẽptio xpi qualis, 169.a
Reformatiõis humanæ modus per gratiam, 329.b
Reges futuri ſũt electi, 75.a
Regina, & Rex, quid, 96.a
Reginæ Sabæ diligẽtia, 89. b. 95.a
Regio longinqua peccatum 195.b
Regnum dei, 89.b.165.b
Regnũ cęlorũ nõ eſt dãtis, ſed accipientis. 163.a
Regnũ cęlorũ qd ſit. 262.b
Regni cęlorum præparatio, prædeſtinatio, 162.b
Regnũ xpi q̃le fuerit, 160.a
Regnum Chriſti tribulationibus acquiritur, 161.a
Regnũ dei, 160.b.214.a.b
Regnum dei Iudæi, 214.a
Regni cæleſtis negociatio, 16.a
Regreſſus diaboli ſemel eiecti formidabilis, 220.a
Relapſ⁹ in peccatũ occaſiões tres, 98.a.b.ei⁹ malũ. 220.a
Religionis cultus à Iudæis tranſlatus, 191.a
Religioſi plerũque dãnãtur, & ſeculares ſaluãtur, 95.a
Remedia tria aduerſus quãcunque tentationem, 68.b
Remigatio pœnitẽtiũ, 45.b
remiſsio doctorũ ad ſeipſos, ſeueritas aduerſ⁹ alios. 50.a
Remiſſio peccati, ſanitas animæ, 53.b
Remiſſio peccati plena quã do ſit, 156.b
Remiſſio peccatorũ p Chriſtum ſolum fit, 332.b
Remiſſionis culpæ conſideratio, 243.b.& dein.
Remiſſiõis tres grad⁹ 226.a
Remittitur peccatum ſeptẽ modis, 244.a
Reparatio lapſi hominis vn de incipiat, 329.b
Reparationis op⁹ ſabbato factum, 117.b
Reprobi ad beatos, & cõtrà, tranſire non poſſunt, 181.b
Reges & ſabbatũ ſctõrũ poſt præſentem vitam, 118.b
Res nõ ſunt diuitiæ, & quare, 243.a
Rerum ſufficientia à virtute diuina eſt. 289.a.b
Reſurgent omnes tam infideles quàm infideles, 94.a
Reſurrectio xpi eſt exẽplar noſtræ reſurrectiõis, 361.b
Reſurrectio difficillimè credita,

dita,297.a.299.a
Reſurrectio mortuorũ in paſcha futura eſt,71.a
Reſurrectio mortuorum neceſſaria non eſt ad veritatẽ cognoſcendam,182.b
Reſurrectio non facit hominem iuſtum,183.a
Reſurrectio triduani Chriſti, & quatriduani Lazari diſpar,367.a
Reſurrectionis claritas ĩ trãſ figuratióe xpi mõſtrata ſeu adũbrata, 122. b.&123,a.b
Reſurrectionis feſtiuitas, 314.b
Reſurrectionem Chriſti nõ intelligebãt apoſtoli,158.b
Reſuſcitatũ genᵉ humanum deus ĩmortalitati reſtituet, 344.b
Retributio odij quadruplex 32.a
Reuelatiõis efficacia, 240.a
Reuerti ad quos dicatur diabolus,& propter quæ.98.a
Rex erat Chriſtus,384.b
Rigor frigoris dãnatorum, 176.b
Rogari cur velit deus,258.a
Rubrum mare, idem &ſcirpeum,71.a

S

SAbbatum magnum gẽtis Chriſti.118.
Sabbatũ nõ violabatur p circunciſionẽ,318.a
Sabbatũ quadru.319b.& deĩ.
Sabbatũ quid & eiᵉ obſeruationis præceptum,250.a
Sabbatũ reparationis naturæ lapſę,117.b
Sabbati cuſtodia ſpiritualis eſt,333 b
Sabbati ſanctificatio,117.b
Sabbati violator an fuerit Chriſtus,317.a.318.a
Sabbellij error,145.b.295.a
Sacerdotis arbitrio aſſumenda pœnitentia,11.a
Sacerdotis inſtructio,385.a. 236.b
Sacerdotes noſtri, non ſucceſſores,ſed vicarij Chriſti ſunt,385.a
Sacerdotum auaritia, 88.a. 86.b.302.b
Sacerdotũ auctoritas ac poteſtas fundata, 235.b.241. b.367.a
Sacerdotũ cõſecratio & epiſcoporum,128.a
Sacerdotum iuidia aduerſus Chriſtum,88.a
Sacerdotũ præcepta quę obſeruanda,148.b
Sacerdotum quorundam indiſcreta ſeueritas aduerſus pœnitentes,150.b
Sacerdotum reuerentia aſſeritur,146.a.b
Sacerdotiũ xpi regale, 384. b.ſempiternum eſt,402.a
Sacerdotiũ Melchiſedech venerabilius Aaronio,384.a
Sacræ ſcripturę faſtiditores, 93.b
Sacramenta eccleſiæ,298.b
Sacrificatio ſui ipſius,11.a
Sacrificium Cain,7.b

Sacrificium idem offerens & cui offertur,399.b
Sacrificij Iudęorũ rit⁹ 386.a
Sacrificia pōtificum, 398.b. & dein.
Sacrorum locorum reuerentia,84.b
Saga cilicina ī tẽplo quid ſignificẽt, 10.a,46.b.381.b
Saginat⁹ vitulus xp̃s, 206.b
Sagittę potentis acutę,156.a
Salem,pax,384.b
Saliens aqua,269.a
Salomonis ſapientia, 99.b. thronus,147.b
Saluandorum remuneratio, & vnde,70.b
Saluādorum ſtatus tres,54.a
Saluatoris benignitas,21.a
Salutare propoſitũ variè homini aduenit,373.b
Salutatio Chriſtianorũ quæ ſit,35.a
Salutẽ humani generis ſemp Chriſtus operatur. 146.a
Samaria, regio decẽ tribuũ, 264.b.165.a
Samaritanæ colloquium cũ Chriſto,263.a.264.a
Samuel non ſemper exauditus,42.a
Sanatio Chriſti perfecta eſt 319.a.b
Sanat⁹ à deo nõ augel⁹ neque dęmõ,ſed homo,319.a
Sancti ſemper ſe incipere in bonis cogitant,36.b
Sancti viri nec de bonis ſuis operib⁹ ſecuri ſunt,161.b. & 37.b
Sãctorum interceſſio,108.b
Sanctos cur tentet diabolus 59.b
Sanctum,& ſanctum ſanctorum,308.b
Sanctificatio ieiunij,pag.7. b.57.b
Sãctificatio nominis dei quę ſit,165.a.b
Sanctificatio noſtra non niſi per deum eſt,12.a
Sanctitatis ſimulatio quàm graue ſit peccatum, 4.a. 44.a
Sanguinis Chriſti efficacia, 405.b.406.a
Sanguine,penè omnia mundantur,406.a
Sanitas à Chriſto miraculo ſe reſtituta,robuſta,258.b
Sanitas animæ vbi quærenda,53.b
Sãſonis excæcati figura,211. a.328.a.241.b.328.a
Sapientia hominum, ſtultitia,135.a
Sapientię acquirendę exemplum,95.b
Sapientia cęleſtis,& ſapientia terrena,201.a
Sapiẽtia quæ audiẽda, 96.b
Sapiẽtiæ amor in regina Saba,65.b
Sapientum mundi tumor & arrogantia,340.a
Saraballa Samaritanorũ dux 271.b
Sardius lapis,73.b
Sarepta ciuitas,232.a
Satan qd ĩterpretetur.64.b

Satanas,diues,172.b
Satanę peccatum immedicabile,non hominis,173.a
Sator ali⁹,ali⁹ meſſor,275.a
Satietas beatorum,225.b
Satietas non eſt in hoc mundo,288.b
Satiſſactio pœnitẽtiũ,129.b
Saul & Iudas diabolo traditi,62.b.106.a
Saulus vnde dictus,172.b
Scalæ Iacob figura,196.a
Scala pœnitentiæ,156.a
Scandalum quid, & quotuplex,214.a.b
Scenopegia,113.a.312.b
Schola xpi,eccleſia.278.a
Scientia & euidentia,135.b
Scientia hominum,vera ſciẽtia non eſt,135.a
Scientia inflata,& iuſtitia ſimulata,contra Chriſtũ militant,246.a
Scientiæ tumor,340.a.b
Scirpus,iunci ſpecies,71.a
Scopæ quæ ītelligãtur,98.b
Scopus in omni actione neceſſarius,128.b
Scorpio,adulator,130.a
Scribæ qui ſint, 88.a.246.a
Scribere Chriſti digito ī terra,quid ſit,280.a.& 281.a
Scribuntur nomina quorũdam in cęlis, quorũdã verò in terris,172.a
Scriptura ſacra quid prædicet,136.a
Scripturæ auctoritas,62.a
Scripturæ panes quinque, 200.a
Scynifes quid.305.b
Scyphi.369.a
Scytharum apoſtolus Philippus.287.b
Secreta correctio ad infideles non pertinet.237.a
Secreta debet eſſe prima peccatorum correctio.238.b
Secreta eſt aſſũptio qua deus pœnitentes aſſumit,157.a
Secretum non eſt quod plures tribus ſciunt,239.b
Secretum orationis quod ſit 41.a
Seculares ſæpe religioſis meliores,95.a
Seculum præſens mare eſt, 283.b
Seculum quid ſit,295.a
Seculum ſine motu.299.b
Secunda tabula,pœnitentia, 45.b.129.a
Secunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere.334.a
Secundæ tabulæ præcepta. 250.b
Secundum carnem iudicare quid ſit,373.b
Seſſio doctorum quid notet, 147.b
Sed,continuatiuum.144.a
Sedechiæ regis miſerabilis exitus.211.a.328.a
Sedentes in tenebris & vmbra mortis,&c.expoſitum, 332.a
Sedes Chriſti iudicaturi quę erit.72.a
Sedes iudicãtium cum Chri
*e ſto

ſto in iudicio,74.a
Sedes iudicis,73.b
Sedulij poetæ teſtimonium, 222.b
Semæi,30.a
Semẽtem alius facit,ali⁹ meſſem colligit,275.a
Semẽ verbi ſolus Chriſt⁹ in corde feminat,275.a
Seminis virt⁹ mirãda,179.b
Seminis vis multiplicandi à virtute diuina eſt,289.a
Semper orandum eſſe,vt intelligatur,40.b
Senarij nũeri perfectio,43.a 46.b.116.b.233.a
Senes moribus,50.b
Senior quomodo à iuuene arguendus,237.b
Seniores cum Chriſto iudicaturi,74.a
Seniores iniquitatis auctores,281.a
Senſualitatis febris.285.a
Sẽſus corpis portę ſunt quibus peccator efferẽ,345.a
Senſus noſtri ſunt,quib⁹ delinquimus,10.b
Senſuum vitia,46.a
Separatio à deo,maxima dãnandorum pœna,77.b
Separatio electorum à reprobis,73.a
Septẽ canes Sanſonis,242.a
Septẽ lotiones Iordanis,ſeu baptiſmi,234.b
Septem opera miſericordiæ, 75.b.
Septẽ petitiones in oratione dominica clauſæ,quib⁹ cõcluditur oẽ quod ſub aliis verbis petitur,165.a
Septem remiſſiones ſunt peccatorum.244.a
Septem peccatorũ mortaliũ cõſideratio,216.b.&.217.b.eorum figura,211.b
Septẽ ſpiritus nequiores qui intelligantur,99.a.220.b
Septem ſpirituſſancti dona. 99.a
Septenarius maledictus quo maculatur anima,256.a
Septenarij numeri myſteriũ, 244.a.b
Septentrio,aduerſitas.185.a
Septimi diei requies.331.a
Septima quieſcentium,90.a. 162.b
Septuagieſſepties, diſtinctũ & coniũctũ differũt.244b
Septuaginta duo tintinabula,ſeptuaginta duo diſcipuli Chriſti.392.a
Sepulchra cõcupiſcẽtię,139a
Sepulchra olim extra ciuitates erant,342.b
Sepulchra conſuetudinis, 356.a
Sepultura inferni,359.b
Sepultura oſtendit quantula ſint hoĩm corpuſcula,344.a
Sepulturæ priuatio nihil bonis nocet.174.b
Sequela Chriſti triplex eſt, 285,a
Sera hominum pœnitentia, 46.b
sermo Chriſti confidentem facit eccleſiam,49.a

sermonis diuini lauacrum, 114.b
serpens, detractor, 130.a
Serpens Moysi exaltatus. 91 a. 318.b
seruus, mercenarius, filius, 200 b
seruus seruorū summus pontifex max. 168.b
serui Amalechitæ figura, 118.b
serui fidelium, principes ecclesiæ, 168.b
serui non despiciendi, 18.b
Serui patrisfamilias, 186.a 204.a
seruorum Christi ordines tres, 188.a
seruitus dei, diaboli, & proximi, 65.a
seruitutis fortunam nō esse contemnandam, 19.a
seruitute nos Christus liberauit, 169.a
sessio iudicum, 72.a
sethim ligna incombustibilia, 179.a
seueritas & importunitas p̄cepta multiplicātiū, 150.a
sex ætatū descriptio, 266.a
sex dierum mystica expositio, 233.a. 326.a
sexta ætas, perfectionis est, 31.a
sexta hora meridies, 265.a
sibi quis reddi nō potest nisi à deo, 197.b
sibilus auræ lænis, 83.a
sibilla prophetissa, 95.a
sicut particulæ vsus, 35.b
sidon quid sit, 104.b. 105.a
sidonia quid sit, 233.a
sidonij & Tyrii Phœnices, 102.a
signum à Christo petunt Iudæi, 89. & dein.
signum cōtradictionis Christus, 90.b
signa ac miracula X̄pi quib⁹ se deū ꝓbauit, 90.b. dein.
signa de cœlo q̄ sunt, 90.b
signorū virt⁹ prophetis data vt fidem mererētur, 334.b
Silentium culpabile, 240.a
silētij Christi ad Chananeę petitionem causa, 104.a.b
siliqua quæ sit. 197.a
siloes, fons & piscina, 113.b. 326 b
simon qd interpretet̄, 259.a
simoniaci, 86.b. 304.a
simplices hoīes religiosiores plerunque sunt, 340.a
simplices, infantes & lactentes dicuntur, 89.a
simplicitas, prudens, & stulta, 87.b
simulata honestas ad relapsum prona, 98.b
similitudo mētis nostræ ad deum, 330.b
similitudines diaboli, 131.a
similitudines pulcherrimæ, 152.b. 230.b
simulatæ tristitię typi Herodes & Hismael, 3.a
simulatio sanctitatis q̄ graue peccatum, 4.a
simulationis malum, 248.a
singularitas Christi, 43.a

Siniſtra quæ intelligatur,39. b.193.a
Siniſtram neſcire quid faciat extra,quid ſit,39.a.b
Siniſtrum gloriæ cœleſtis, 162.b
Sinus Abrahæ,174.a.b
Siſara quid,357.b
Sitis Chriſti,267.a
Sitis damnatorum,176.b
Sitis quadruplex præter ſitim infernalem,268.b
Sitis ſpiritualis.225.b
Sitis voluptatũ comes,369.b
Situla ſerpens,130.a
Socrus Petri, & filia Petri. 257.b
Sol fulgens.37.b
Sol iuſtitiæ,34.a.131.b
Sol omnibus communis,33.b
Solis typus,34.a.131.b.260. b.261.b
Soles duo apoſtolis in tranſfiguratione Chriſti videbantur,122.b
Solẽnitates principales tres in Hieruſalem.113.a
Solitudo mentis, 56.b
Solitudo tentationi amplior, 56.b.60.b
Solutio ac ligatio peccatorũ, 242.b
Somnus dupliciter accipitur moraliter,356.a
Somnus peccati periculoſus, 357.b
Soror noſtra Maria virgo. 222.a
Sorores Lazari moraliter, 353.b.363.a
Spelunca quid,365.a
Spei noſtræ roboratio vnde ſit,111.a
Sphæra,369.a
Spinis comparatæ diuitiæ, 68.a
Spiritualis eleemoſynæ ſex opera,76.a
Spiritꝰ boni magis non obtemperant,212.b
Spiritus dãnatus vt patiatur ab igne gehennæ,179.a
Spiritus eſt diabolus,96.b
Spiritus immundi eiecti reditus,69.a.b
Spiritus malignus quare dicatur dæmonium,208.b
Spiritꝰ rationalis,19.a.22.b 23.a. Eius pugna cum carne,259.a
Spiritus rationalis,humanæ naturæ maritus,343.a
Spiritus timoris,& Spiritus amoris,57.a
Spiritus vt pro nobis poſtulet,259.b
Spirituum terror,48.a
Spiritus ſanctus Chriſtum in deſertum pertraxit vt tentaretur,55.b
Spirituſſanctus cur ita dictꝰ 297.b
Spirituſſanctus pater noſter 164.a
Spirituſſancti dona quæ intelligantur,369.b
Spirituſſancti gratiæ effectꝰ 126.a

Spiritusſancti refrigerium & illuminatio,136.a.b
Spiritusſancti varia ſymbola, nubes, columba, ignis, 126.a
Spolia diaboli,215.b
Sponſus animarum noſtrarum Chriſtus,232.b
Squamæ peccatorum connexæ.220.b
Stadium,43.a.357.a
Stadia quindecim, quibus à patria diſtamus,352.b
Stationes Iudæorum. vide manſiones.120.b
Statua à Nabuchodonoſor viſa,190.b
Status duos hominum deus adiuuat.351.b
Status ſaluandorũ tres,54 a
Statuta humana ne diuinis repugnent,246.a
Stellæ,viri docti,132.a
Stipites quinque,157.b
Stola prima quæ intelligatur,201.a.b
Stridor dentium in damnatis,26.b
Struthio,40.a
Stultitia prædicatiõis crux. 145.a
Stultum dei,ſapiẽtius hominibus,124.a
Stult⁹ eſt omnis auarus.13.b
Stupor quid ſit,49.b
Subcinericius panis.290.a
Succeſſores Chriſti,nõ ſunt ſacerdotes noſtri, ſed vicarij,385.a
Subſtantia exterior, & ſubſtantia interior,195.b
Subſtantia hominis duplex, 194.b
Subtilium diſputatio non tã prodeſt peccatoribus, q̃ vitiorum redargutio,270.b
Subtiles quædã quæſtiones circa filiũ in diuinis,295. a.b,&.296.a
Sudarium.366.b
Suggeſtio mali ſine culpa eſt ſe poteſt,56.a
Suggeſtiones diaboli,60.b
Sui ipſius cognitio illumina tionem mentis affert,332.a
Sui ipſius diſplicentia in damnatis,176.a
Summum bonum,133.b
Summus pontifex,vide pontifex,aut papa.
Superbia cæteris vitiis nequior,220.b
Superbia diaboli,64.b
Superbia & auaritia montes ſunt,pauptas vallis, 66.a
Superbia vñ naſcatur,65.b
Supbiæ cõſideratio,216.a.b
Superbiæ motus duo,167.b
Superbiæ ſpiritualis ortus, 152.a
Superbiæ quatuor ſpecies, 68.a
Superborũ depreſſio,153.b
Superborum vitia,93.b
Superfluitas habitus,ac veſtium,151.b
Suphũerale põtificis, 290.a
Superſtitio breuium de col-

lo ſuſpendendorum. 151.a
Superſubſtantialis panis, 166.a.b
Superſtitioſi obſeruatores tẽporum, rerum, & actuum, 249.b
Surgere myſticum. 117.b
Surditas aiæ à pctõ, 211.a
Suſpenſa de collo euãgelia, vel lignum crucis ſuperſtitioſa ſunt. 151.a
Suſpiciones reprimendæ magis quàm ꝑſequendę. 237.a
Sychar ciuitas. 264.b. 265.a
Symbolũ apoſtolorũ. 300.a
Symboli apoſtolici articulorum expoſitio. 294.a.b
Symon Cyrenæus hypocritorum typus pag. 4.b
Symphonia & chorus in eccleſia quid ſignificent. 203.b
Syn, mandatum, 81.b
Synagoga propriè. 228.b
Synago in fine ſeculi Chriſto ſananda, 258.b
Synogogæ reprobatio, 91.b
ꝑSynagoga q orarit, 258.a.b
Syrophœniſſa quid. 106.a
Syrus quid, 234.a

T.

TAbernaculum cæleſte, 134.b 402.a
Tabernaculum, Chriſti caro, 403.b
Tabernaculum Moyſi, 134 b 379.a.b
Tabernacula tria Petri, 134 b
Tabernaculorum ſolẽnitas, 313.a.3 2.b
Tabor mons. 122.a
Tactus Chriſti efficacia, 53.b.
Tactus Chriſti & acceſſus, 137.a
Talis quiſque efficitur, qualia amat. 170.b
Tecta tabernaculi quatuor, 379.b
Teleſphorus papa, 17.a
Templum artificiale Hieroſolymitanum, figura corporis Chriſti, 308.a.b
Templum dei, mens hominis, 87.a. 314.a
Templum duplex. 85.a
Templum noſtrum Chriſtꝰ 308.b & 309.a
Templum mentis Chriſtus ingreſſus quid faciat. 87 b
Templũ Hieroſolymitanũ bis ędificatum. 308.a
Templi Hieroſolymitani atria. 83.b
Templi ſolutio, quę, 307.b
Templum materiale, & templum ſpirituale, 21.b
Templum primum adeundum quocunque proficiſcare. 83.b
Templum ſpirituale triplex 302.b
Tẽpli cultus & honor. 48.b
Templa varia, 277.b
Tempora aliqua & loca deo ſpecialiter deputata. 254.b
Temporalium abundãtiam cur deus male vſuris concedat. 194.b

Tempo

Tẽporaliũ bonorũ abũdãtia ſẽtis viris ſuſpecta, 180.a
Temporalium facultatem aliquando deus negat, aliquando permittit, 195.a
Tẽporalium perpetuus ſucceſſus, euidens damnatiõis ſignum, 180.b
Tẽporalium rerum defectus tres, 288.a.331.b
Tẽporalib⁹ bonis amaritudines cur admiſceat de⁹ 195.a
Tempus fructuum, 186.a
Tenebra intellectus, 328.b
Tenebræ ignorantiæ, 371.a
Tenebræ interiores & exteriores, 26.a
Tenebræ metuendæ, 371.a
Tenebrarum dẽſitas, 306.b
Tẽtare deum quid ſit, 62.b. 63.b. 69.a
Tentari nos cur permittit deus, 62.b
Tentatio Chriſti à diabolo, 55.a.56.a
Tentatio duplex, 279.a
Tentatio non prorſus auerſanda, ſed ne ei ſuccumbamus, 167.a
Tẽtatio præueniens iudiciũ rationis, 56.a
Tentatio tribus modis agitur, 56.a
Tentationis diaboli conſideratio, 58.a.b. &. 59.a.b. & 68.a.283.b
Tẽtationis diaboli poteſtas ligata, 64.b
Tentationis diabolicę iteratio quæ intelligatur, 69.b
Tẽtationis fruct⁹, 57.a. 63.a
Tentationis immunitatis p⁹riculum, 98.a.b
Tẽtationis partes tres, 105.a
Tentationis remedia, 68.b. 69.a
Tẽtator dict⁹ diabol⁹, 67.a
Tẽtator idem Adæ & Chriſti, 59.a
Tentatoris modus triplex, 64.a
Tentatores tres, 56.a
Terminus cuique rei præpoſitus, 128.b
Ternarij numeri myſterium 121.a
Terra quid intelligatur in ſymbolo. 294.b
Terra infernalis, 3.b
Terra triplex, 224.a
Terra viuẽtium & terra morientium, 224.b
Terræ fines, qui, 96.a
Terrenus eſt oĩs hõ, 170.b
Teſtamentum quid, 406.b
Teſtamentum nouum hominem innouat, 407.a
Teſtamẽta duo dei glorioſi, 407.a
Teſtes trãſfiguratiõis Chriſti, & aliorũ inſigniorũ operũ, maximè fuerũt Petrus, Ioannes, & Iacobus, 122.a
Teſtium adhibitio in fraterna correctione, diſcreta ſit, 239.b
Teſtibus quibus & quatenus credendum, 375.b
Teſtimonium Chriſto tripliciter perhibetur, 122.a

Teſtimonium de ſeipſo an verum ſit,371.b.& dein. 372.a.b
Teſtimoniũ dicitur lex vetus,245.b
Teſtimonij trium veritas in quo fundatur,375.a
Tetragrãmaton nomen Ieſu,392.b
θεός,deus,vnde dict⁹,348.b
Theremonis abbatis dictũ, 230.a
Theſauri qui ſint,13.a
Theſaurizans in terra, 13 b
Theſaurizatio noſtra quæ debeat eſſe,15.a
Thomas Cantuarien.188.a
Thomas Didymus,356.b
Thomæ apoſt.theſaur⁹.15 b
Thronus iudicis Xpi, 73.b
Thronus ſapientiæ ſex gradus habet,147.b
Thus,deuotio orationis, 383.a.b
Thymiama quid,379.b
Timor caſtus,156.b
Timor dñi, initiũ boni operis,51.b.& ſapiẽtiæ,200.b
Timor& ſpes pœnitẽtis.17b
Timor mundanus, 137.b. à culpã non excuſat,192.b
Timor naturalis,137.b
Timor peccatoribus proponendus,348.a
Timor ſeruilis, & timor filialis,316.b.137.b
Timoris debilitas,147.b
Timor ſeruilis proximus iuſtitiæ gradus,147.b
Timoris dñi vtilitas,82.b.83a
Timores ad fidem ordinati. 348.b
Timores quatuor,137.b
Tinea,14.a.b
Tintinabulũ aureũ,389.b
Tintinabula,391.b
Tonitrua,74.a.306.a
Tonitrua & fulgura quid, 148.b
Tophet,gehenna pauoris, 77.b.359.b
Torcular qd.184.b.185.b
Torcularium pſalmi,185.b
Tormenta inferni multiplicia,175.a
Tortura peccatoris duplex. 19.b.20.a
Traditiones hominũ, 191.a
Traditiones Phariſæorum, 345.a
Traditus à tota trinitate Chriſtus,157.b
Trãſfiguratio Chriſti, 120. a.b,& dein.
Tranſfiguratio multiplex. 130.b
Tranſitus electorũ quadruplex,301.b
Tres actus animæ diſcipulæ veritatis,96.b
Tres dies ſepulturæ Chriſti, 92.b
Tres panes, incarnatio,paſſio,& reſurrectio,387.a
Tria hominem à peccato cohibent,200.b
Tria Salomõi difficilia,44b
Tribulatio,gladius eſt flam meus,ſed verſatilis,180.b
Tribulatio præſens,patiẽter tolerata

tolerata, via perpetuę beatitudinis,180.b
Trigenarij numeri myſterium,10.a
Tribulationibus paratur regnum cęlorum,161.a
Tridui & quatridui moralizatio,367.a.b
Trinitas ſancta principibus Iudæorum intellecta, 272.a
Trinitas tota ĩ noſtra cõuerſione exhilaratur,202.b
Trinitatis diuinæ manifeſtatio in tranſfiguratione Chriſti,126.a
Triplex bonum,28.b
Triſtitia bonorum pag.8.a
Triſtitia infernalis,3.b
Triſtitia ſecularis,& ei' cauſæ,2.b
Triſtitia ſophiſtica,3.a
Triſtitia ſpiritualis, & eius effectus,2.b
Triſtitiæ ieiunij remedia, 8.a.b
Triſtitiæ ſimulandæ cauſæ, 2.a
Triſtitiæ ſpecies variæ, 217.b
Tubam quare Pallas abiecerit,38.b
Tunica hyacinthina pontificis,389.a.b
Turbatio Chriſti,364.b. & 365.a
Turris in vinea, quid, 185. a.b
Tyrus, Chananæorum metropolis,102.b.104.b

V

Vacatio triplex,98.a
Vaccarum ad planſtrũ iunctarum figura, 101.a
Vagus oculus.46.a
Valde boni & valde mali, 297.b
Vallis quæ intelligatur, 66. a.285.b
Vallis Ioſaphat iudicij futuri locus non eſt,72.b
Vas æneum in templo Salomonis quid ſignificaret, 9.b
Vas fucile,pœnitentia, 10.a
Vaſa figuli,homines,181.a
Vbera virginis Mariæ beata, 222.a
Vbi ea fuerit, & quanta,ibi. &c.123.a
Vbi ſit Chriſtus,53.a
Veſtis angularis Chriſtus, 381.a
Velle in pœnitentibus quãti ſit momenti,198.b
Venator cautiſsimus Chriſtus,105.b
Vendentes boues,oues,&columbas,303.a.b
Vendentium eiectio,miraculum maximum,304.a
Venditio ſui ipſius,303.b
Veniæ peccati contemptus, 360.a
Venire & ire ac vadere Chriſti,47.a.136.b.372.b

Venter quorum ſit deus, 196.b
Ventus quid ſit, 46.a
Ventus Chriſto obediens, 49.b
Ventus diabolicę ſuggeſtionis, 43.b
Veræ diuitiæ, 15.b
Verax quare dicatur deus, 321.b
Verba in quibuſdam plus valent, quàm corpora, 212.b
Verbū Chriſti vocale & perſonale, 21.b
Verbum crucis, 22.a
Verbi dei efficacia, 45.b. 68.b
Verbum dei, filius dei, 60.b
Verbi dei hoſtes, 53.a
Veritas de xpō in hoc mundo non plenè cognoſcitur, 378.b
Veritatis cognitioni maximè contraria contentio, 143.a
Veritatis cōfeſſio timore mūdano non diſſimulanda, 335.a
Veritatis impugnatio, peccatum in ſpiritum ſanctum, 340.b
Veritatis odium, 317.a
Veritatis præco Chriſtus, 144.a
Vermis conſcientiæ, 17.b
Vermis damnatorum, 175.b
Vertices & eximij apoſtolorum, qui, 121.a
Verum, mentiendo dici poteſt, 278.b
Veri ac naturalis filij deprehenſio, 311.b
Veſtimentum Chriſti, humanitas eius, 54.a
Veſtimenta Chriſti, chorus ſanctorum, 132.a
Veſtimentorum Chriſti candor in tranſfiguratione, 123.b
Veſtimentorum Chriſti virtus, 53.b
Veſtimenta diuitum à tineis exeſa, 14.a
Veſtimenta ſcindere non licebat pontifici, 393.a
Veſtis hominis duplex, 201.a
Veſtis nuptialis, charitas, 201.a
Veſtes Chriſti, quæ, 388.a
Veſtes & cultꝰ pōtificis Aaronici, declaratus & enarratus, 388.b
Veſtes Hebræorum quales, 53.b
Veſtes ſacræ octo fuerunt, 388.b
Veſtium luxus damnatus, 151.b. 171.a
Vetus teſtamentum, & lex dicitur, & teſtimonium, 245.b
Veteris legis præcepta triplicia, 248.b
Vexatio electorum à dæmone, 106.a

Via dei,bonum opus. 117.b
Viæ Chriſti quatuor. 139.b
Vicarij Chriſti, non ſucceſſores ſunt noſtri ſacerdotes. 385.a
Vici qui ſint. 53.b. 54.a
Victoria tentationis non ſuperbiendum. 63.a
Videntes excæcati, & cæci illuminati. 337.b
Videre dei duplex. 41.b. 43.a
Videre deum homo non poteſt in carne. 12.b
Videre deum, vita æterna. 80.b
Vidua, humana natura. 343.a
Vidua in Sarepta Sidoniæ eccleſia. 233.a
Viduæ Sareptanæ miſeratio erga Heliam. 232.a
Viduarum documentum. 159.a
Viduitas mundi. 231.b
Vigilia honeſtatis. 50.a
Vigiliæ iuſtorum & pœnitentium. 50.a.b
Vigiliæ vitæ præſentis. 48.a
Vigiliarum nocturnarum in caſtris diuiſio. 47.a
Villa ſpiritualis. 54.a
Vincula mala, & vincula bona. 241.b. 242.a
Vindictæ ſupernæ ſecuritas ex peccandi conſuetudine. 360.a
vincæ parabola. 184.a
vinum, malũ non eſt, ſed eius abuſus. 253.b
vino iugiter abſtinebat pontifex veteris legis. 393.a
violenti regnum dei rapiunt. 262.a
vir, à virtute. 95. b
vir humanæ naturæ, ſpiritus rationalis. 343.a
viri quinque Samaritanæ qui intelligantur. 271.a.b
virorum multitudo in matrimonio ex malo proceſſit. 270.b
virga Moyſi, in ſerpentẽ verſa, quid. 91.a
virga Moyſi. 190.a
virgilius beatitudinis ſpecies cognouiſſe videtur. 223.a
virgilij figmentum de pœnis damnatorum. 80.a
virgo alma apud Hebræos. 321.a
virtus euangelij an vlla ſit de collo ſuſpenſi. 151.a
virtus in vitium terminans. 136.b
virtus omnis habet vallem & montem. 285.b
virtus ſine opere nõ prodeſt. 380.a
virtutis mors. 141.a
virtutes cęlorum, angeli. 382.b
virtutes tres pœnitẽtibꝰ neceſſariæ. 129.a

Virtutum humanarum gradus tres, 394.b.& dein.
Visibilia quæ sint. 294.b
Visibiliter ad quosdam tentandos diabolus accedit, 59.a
Visio dei, tota merces, 226.b
Visio summi boni triplex, 134.a
Visio pacis, 302.a.b
Visionis diuinę claritas quãta sit. 125.b
Visionẽ transfiguratiõis cur celari iubeat Christus, 127.a
Visiones non facilè reuelandæ, 127.b
Visitatio damnatorum quæ intelligatur, 80.a.b
Visitatio dei ad quos pertineat, 47.a
Visum Antonij eremitæ, 61.b
Vita æterna quæ sit. 80.b 299.b
Vita beata in quo consistat, 134.b
Vitæ ac doctrinæ dissonantia in malis doctoribus, 149.b
Vitæ fons qui sit, 133.b
Vitæ præsentis amor, 20. b. & 21.a
Vitam habet Christus essentialiter, 362.a
Vitæ duæ, actiua & contemplatiua, 138.a
Vitis quæ, & qui palmites, 185.a
Vittæ hyacinthinæ, 54.b
Vitia in virtutem exeuntia. 136.b
Vitiorum inter se connexio, 98.b
Vitiis peccatorum arguẽdis magis proficitur, quàm sub tilibus disputationibus, 270.b
Vitula sacrificii legalis, 404.a.b
Vitulus saginatus Christus, 202.a
Vitulus saginatus & hœdus, qui intelligantur, 205.b
Viuentes pauperibus benefacere debemus, non expecta re donec moriamur, 39.a
Viuere nostrum, mori est, 343.a
Vlcera quæ dicantur, 172.a
Vlcera & vesicę Aegyptiorum, 306.a
Vnctio spiritualis, 8.b
Vndecim, transgressionis numerus, 244.b
Vnicę viduæ suscitatio, 341.a.b
Vnigenitus dei filius per spiritum sanctum innotuit, 136.a
Vngendorum capitum mos. pag. 8.a
Voluntarium necessario nõ præiudicat, 247.b

Volũtas dei, iuſtificatio pœnitentium, 274.a.b
Voluntas dei, præceptorum eius cuſtodia, 165.b
Voluntas hominis ad ſaluationẽ eius requiritur, 117.a
Voluntas electorum mutari non poteſt, 181.b
Voluntas hominis libera, 187.a
Volũtas noſtra boni, iam bonum eſt, 111.b
Voluntas omnis bona à deo eſt, 373.a
Voluntas ſola ardet in inferno, 77.b
Volũtate peccato liberi per gratiam dei eſſe poſſumus, 119.b
Voluntate ſola matris, curata filia Chananææ dæmoniaca, 111.b
Voluntates duę in Chriſto. 266.a
Voluntates hominũ deo notæ antequam ſint, 159.b
Voluntarium, omne actuale peccatum, 328.b
Voluptas per hircũ deſignatur, 206.a
Voluptatis appetitus nõ habet terminũ, 172.b 269.b
Voluptatis aqua, 269.b.305.a.b.
Vox de nube quæ intelligatur, 136.a
Vox patris de filio quæ ſit, 126.b
Voce patris audita in tranſfiguratione cur timuerint apoſtoli, 127.a
Voce ſua cognoſcitur Chriſtus à ſuis, 49.b
Voces & tonitrua, 149,a
Vulgi inſtabilitas, 292.b
Vxor Petri, 257.b.& 258.a
Vxoris propriæ amator ardentior, adulter, 251.b
Vſura Iudæis prohibita, 84.a
Vſurarius. 183.a
Vſurarij cuiuſdam exemplũ, 16.b
Vſurarij de cœtu fideliũ non ſunt, 86.a
Vſus diuturnus peccati rationis oculum excæcant, 328.b

Z

Zachariæ ꝓphetę mors, 186 b
Zebedæi filiorum maior ambitioſa, 154.a.b
Zebedæi filiorum matris cõmendatio, 159.b.& 160.a
Zelotypiæ ſacrificium, 278.b
Zelus quid ſit, 304.a.b
Zelus rectitudinis, 132.b
Zeli tres in Chriſto, 304.b

FINIS.

CLARISS. NECNON ERVDITISS.

VIRI ALBERTI PATAVINI EREmitæ Auguſtiniani, Doctoris Pariſienſ. ſacri eloquij præconis famoſiſs. Euangeliorum quadrageſimalium opus aureum.

IN Chriſti nomine, quod dudum mihi propoſitum fuerat, voſq; pluries excitaſtis vt facerẽ, quadrageſimalium euãgeliorũ, cũ his quoq; quę de paſſione domini in maiori, & ipſius reſurrectione paſchali ſeptimanis legũtur, opus incepi, cõſummatiõis fiduciã ſpemq; mercedis figẽs in eo cuius exorſus ſum noīe. Nec me reuocauit quo minus cœpta proſequerer, huius rei illuſtriũ virorum exqui ſita copia, egregij doctoris Auguſt. ſentẽtia prouocatũ. Dicit. n. primo libro ſuo de trini. eſſe perutile plures à plurib⁹ libros fieri diuerſo ſtilo, nõ diuerſa fide, etiã de q̃ſtiõib⁹ eiſdẽ, vt ad plurimos res ipſe pueniãt, ad alios ſic, ad alios aũt ſic. In hac vero expoſitione vtilitati attendens rudium, de manu dñi ſic ſuſcepi euangelicum fractum panẽ populo diſtribuere, vt ſublimiores ſenſus peritioribus reliquerim, quibus & dicitur, Colligite quæ ſuperauerunt fragmẽta, ne pereant: verum etiã exigentiæ tẽporis pro fouenda deuotiõe fidelium, quaſi plebis concionator, non doctor docentium dñica verba quãtum potui cõparaui. Vnde ſi quid quaſi nõ ſtri ſenſus videbitur, à patrũ tñ ſententia nõ diſceſſit, quod vos quibus puigil eſt ſollicitudo ſeminãdi verbum dei, antequã res ipſa in publicũ, exeat ſtudioſe obſecro perquiratis, corrigentes corrigenda, inſinuãtes quæ deuiare videritis. Cæterum quia in rebus tam altis humanum fallitur iudicium, niſi diuino ſpiritu quæ ipſe verba edidit exponantur: ante omnia eidem cenſeo ſupplicandum.

Spiritus alme veni ſine te nõ diceris vnquam.
Munera da linguæ qui das in munere linguas.

Feria.iiij.in capite ieiunij.secundum Matthæū. Cap.vj.

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ * triſtes. * Exterminãt enim facies ſuas, vt appareãt hominibus ieiunãtes. Amen dico vobis,* receperũt merce dẽ ſuam. Tu autẽ cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuã laua: ne videaris hominibus ieiunãs, ſed patri tuo qui eſt in abſcõdito: & pater tu⁹ qui eſt in abſcõdito, reddet tibi*. Nolite theſaurizare vobis theſauros ĩ terra, vbi ęrugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiũt & furantur. Theſaurizate aũt vobis theſauros in cœlo: vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures nõ effodiũt, nec furãtur. Vbi eſt enĩ theſaur⁹ tu⁹, ibi eſt & cor tuũ.

* σκυθρωπόι. i. tetrici. ἀφανίζουσι. i. obſcurant.
* ἀπέχουσι. i. hẽnt
* ἐν τῷ φανερῷ. i. in propatulo

Sermo primus quartæ feriæ in capite ieiunij.

CVm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes &c.) Mat. vi. b. Principiũ trãſgreſſionis humanę, virium gulæ fuit: & quia cõtrariis remediis curantur languores, ideo in principio ſacri huius tpis, quod animis corporibuſ q; curandis ſalubriter inſtitutũ eſt, euãgelium nobis de ieiunio proponitur, vt ſic dignitas cõditionis humanæ per immoderantiã ſauciata, medicinalis parſimoniæ ſtudio reformetur. Sed eſt cõſiderandum, vt dicit Augu. q; tale eſt ieiunium ſine eleemoſyna, qualis ſine oleo lucerna: quæ qdem ſi ſine oleo fuerit, nõ lucet: ſic ieiuniũ, niſi eleemoſynę oleo impinguetur, carnẽ quidem cruciat, ſed ſpũali lumine aĩam nõ illuſtrat. Ergo ad ſanandã animam vtrunq; requiritur, quod & medici obſeruãt repleta curãdo corpora. Nã indicunt dięta abſtinentiæ, & euacuationes adhibẽt. Sic & ieiuniũ attenuat, eleemoſyna euacuat. Vnde ſaluator noſter in hodierno euãgelio obſeruantiæ ieiunij annectit largitionẽ eleemoſynæ. Et quia vtrunq; contingit & bene & male fieri: ideo quid cauendum vel qd obſeruandum circa ea ſit nobis oſtendit. ¶ Quatuor ergo ſunt huius euãgelij regulæ. ¶ Prima, negatiua, phibẽs à ieiunio exteriorẽ ſimulationẽ Cũ ieiunatis, nolite fie. ſic. hypo. tr.) ¶ Secũda eſt affirmatiua

tiua,docens interiorē ſanctitatē, Tu autē cum ieiunas &c.) ¶ Tertia regula ē negatiua q̄tū ad diuitias, p̄cipiēs cauere terrenā cupiditatē, Nolite theſaurizare &c.) ¶ Quarta affirmatiua docens in diuitiis cœleſtē ſecuritatē, Theſaurizate vobis&c.) Eſt attēdendū qa prius de ieiunio egit, q̄ de cōtēptu diuitiarū. ipſæ.n.nō q̄runtur niſi vt vel ſubueniāt neceſſitati corporis, vel vt ſatiſfiat voluptati ei⁹ : q̄ duo ſi p ieiuniū cōpreſſa fuerint, facili⁹ diuitię conténunt. Rurſus negatiua p̄cepta p̄miſit affirmatiuis: qa pri⁹ eradicāda ſunt vitia, poſtea inſerendæ virtutes. ¶ Circa primū quatuor facit. ¶ Primo.n.à ieiunio ꝓhibet triſtitię ſimulationē, dicēs, Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes).i.ne aſſumatis vobis triſtitiā ſicut hypocritæ.i.ſimulatores. ¶ Secūdo exprimit ſimulationis fictionē, exterminat.n.i.immutat(facies ſuas.) ¶ Tertio tangit fictionis intētionē, Vt appareant hoībus ieiunātes.) ¶ Quarto aſſerit intētionis fruſtrationē.) Amē dico vobis, receperunt mercedem ſuam.) ¶ Circa primū cōſiderādum, quia vt dicit Chryſoſtomus, difficile eſt quidem vt ieiunantes non triſtentur: ideo Caſſianus ait q̄ circa horam diei ſextā ieiunantes monachi maximè tentantur ſpiritu acidiæ. ¶ Sed hanc triſtitiā ſibiipſis adducunt hypocritæ propter tres cauſas. Prima, vt videā tur ſapientes. nā dicitur Eccl. vij.a. Cor ſapientium vbi triſtitia eſt: & cor ſtultorū vbi lætitia. & ideo deriſorię quandoque dicimus aliquē ſimulare ſe triſtem, vt ſapiens videatur. ¶ Secunda cauſa aſſumptę triſtitię ab hypocritis eſt, vt videantur cōpuncti. Gemina vero virtus cōpunctionis eſt, vt dicit Grego. iii. li. dialogo: vel cū quis de peccatis præteritis, vel de dilatis præmiis ęternis triſtatur. hoc eſt duplex irriguū, inferius. ſ. & ſuperius: quod diuinitus cōceditur aię in aſino. i. p̄ſidēti ſenſualitati ſuæ: vt dicitur Iob. xi. ¶ Tertio hypocritæ triſtātur vel triſtitiā ſibi aſſumunt, vt videātur afflicti ſpiritualibus exercitiis: ſicut dicitur Malach. iii. Cuſtodiuimus præcepta eius, & ambulauimus triſtes corā domino deo exercituū. tñ nihil eis profuit: vnde ſubdit, Ergo nunc beatos dicimus arrogātes. ſiquidem edificati ſunt facientes impietatē. Hanc ſecundo triſtitiā artificialem & ſtudioſam prohibet dominus ieiunantibus quo ad quatuor. ¶ Primo prohibet ipſius elationē, Cum ieiunatis, nolite,) Item ipſius factionē, fieri.) Viri ſiquidē ſancti triſtes ſunt,

Negatiua præcepta anteponūtur affirmatiuis.

Cauſæ triſtitiæ, ſimulandæ.

Irriguum ſuperi⁹ & inferius.

& nō ſiunt: qaſe non faciunt triſtes: hypocritæ vero fiūt. Item prohibet triſtitię ſimulationem, ſicut.) Item prohibet triſtitiæ oſtentationē, hypocritæ.) Lu.xij.a. Attēdite à fermento phariſeorū quod eſt hypocriſis. Et nota q̄ hypocriſim fermentum appellat: quoniā ſicut fermentum totā maſſam puræ conſperſionis corrumpit, ita hypocriſis omne bonum, ſiue ieiuniū, ſiue orationem, ſiue eleemoſynā deſtruit.

Hypocriſis fermētum eſt.

i. Cor. v. b. Modicum fermentum totā maſſam corrumpit. Expurgate ergo vetus fermentū, vt ſitis noua conſperſio.

Spiritualis triſtitia & ei⁹ effectus.

¶ Nota quadruplicē eſſe triſtitiā. Prima eſt ſpiritualis, quę prouenit primo quidē ex memoria proprię culpæ. Baruch. ii. d. Anima triſtis ſuper magnitudiné mali incædit curua. de hac triſtitia dicit apoſtolus. ij. Cor. vij. c. Triſtitia q̄ ſecundū deū eſt, pnīam in ſalutem ſtabilē operat. Cuius ſeptē tangit effect⁹, dicens: Hoc ipſum qđ eſt cōſtritari vos, ſecū dum deum operatur in vobis ſollicitudinē operum bonorū, defenſionem tentationum, indignationē peccatorum timore ſuppliciorum, deſiderium ęternorum, ęmulationē. i. imitationem bonorum exēplorum, & vindictam ſatiſfactionis praue cōmiſſorum. ¶ Item prouenit ſpiritualis triſtitia ex malis proximorum. Contriſtantur. n. viri iuſti non de ſuis tm̄, ſed etiā de alienis pctīs & penis, ſicut de Eſdra legit. i. Eſdrę. c. ix. a. q̄ ſedit triſtis vſq; ad ſacrificiū veſpertinū plā gens peccata populi. Et de ſaluatore noſtro legitur Matth. iij. q̄ contriſtatus eſt ſuper cæcitate cordis eorum. ¶ Item ꝓuenit ſpiritualis triſtitia ex meditatione paſſiōis xp̄i. Luc. xxij. c. Inuenit eos dormiētes prę triſtitia. Et eiuſdē. xxiiij. c. Qui ſunt ij ſermones quos confertis adinuicē ambulātes, & eſtis triſtes? Ad hanc triſtitiā ſentiendā nos hortatur pau l⁹ ad Phil. ij. a. Hoc ſentite ī vobis, qđ & ī xp̄o Ieſu. Hortat &. i. Petri. iiij. a. Chriſto paſſo ī carne, & vos eadē cogitatione armamini. ¶ Item prouenit ſpūalis triſtitia ex prolōgatione præſentis miſeriæ, & dilatione cœleſtis patriæ. Tob. ij. Quale gaudiū erit mihi, vel eſt, qui ī tenebris ſedeo, & lumen cœli non video? Sed hæc triſtitia ſpūalium conuertet in æternū gaudium. Iohā. xvj. d. e. Mundus autē gaudebit, vos vero cōtriſtamini: ſed triſtitia veſtra cōuertet ī gaudiū & gaudiū veſtrū nemo tollet à vobis. ¶ Secūda triſtitia eſt

Secularis triſtitia & ei⁹ cauſæ.

ſæcularis. ij. Cor. vij. c. Seculi triſtitia mortē operatur. Mortem quidē culpæ operatur: & tandem ad mortem gehennæ perducit.

perducit. Triſtantur autē mundi amatores primo de ſæculi aduerſitate: id.n. quod potiſſimū amant, aduerſarij ſibi dolent aut triſtantur de languoribus, aut morte ꝓximorū, aut amiſſione temporaliū. Mat.xix.c. Cum audiſſet adoleſcens quia ad perfectionē vitæ pertinebat dare oīa pauperibus, & relicto mundo ſequi xp̄m: abiit triſtis. ¶ Item triſtantur mundi amatores de proximi ꝓſperitate. Prouer. xxv.c. Sicut tinea veſtimēto, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi: Triſtitia proſperitatis alienæ, inuidia eſt, quæ ita nocet cordi illud corrodendo, ſicut vermis ligno: & tinea veſtimento: hęc eſt fera peſſima quæ prius deuorat ſuū poſſeſſorem. ¶ Itē prouenit triſtitia ſæcularis ex vitæ breuitate. Incōſolabiliter.n. triſtant mundi amatores, ex eo q̄ vident ſe breui tēpore viuere, & quod amant, penitus deſerere. i. Re.xv.g. Siccine ſeparat amara mors? Eccl.xli.a. O mors q̄ amara eſt memoria tua homini iniuſto, & pacem habēti in ſubſtantiis ſuis? ¶ Item prouenit triſtitia ſęcularis ex perpetrata iniquitate. Nā vt dicit Ariſto. pœnitudine replent pra ui, & ardenter quidem cupiunt praua agere, moxq; triſtantur. Et hoc fit iuſto dei iudicio: vt oīs male agēs ſtatim ſeip ſum puniat. Vnde Aug. i. lib. cōfeſſionum. Iuſſiſti dñe, & ita eſt, vt oīs inordinatus animus ſibiipſi ſit pœna. Sed iſta triſtitia prauis hominibus non prodeſt ad correctionē vitę. nā contra eam vana ſolatia quærunt, & preſentis culpę triſtitiā per delectationem alterius culpæ ſanare ꝓcurant, ſicut legitur Geñ.xxxiiij. q̄ Dinam violatam, cum eſſet triſtis, Emor blāditiis deliniuit: iō dicitur Ecc.ix. Btūs vir q̄ nō eſt ſtimulat⁹ in triſtitia delicti. ¶ Tertia triſtitia eſt ſophiſtica, hypocritarū. ſ.q̄ triſtitiam prætendunt ſpūalem, q̄ virt⁹ cōpunctionis eſt. ſic triſtes quidē nō exiſtunt, ſed videri volunt: habent tamen verā triſtitiā ſæcularem: quia ſi non adipiſcuntur quod cupiunt, vt videlicet reputētur triſtes ſpūaliter, de hoc ipſo triſtātur tēporaliter. Horum deſignatur triſtitia ſimulata per Herodē. Mar.vi.d. Cōtriſtatus eſt rex propter iuſiurādum. Herodes, pellibus glorians interprætat. hic eſt hypocrita, qui de cōtracta pelle, rugoſa inquā facie gloriatur: qui quidē cōtriſtatur ſic, vt gratię dei Ioanni præcidat caput: quia ꝓuenientem gratiā, caput omnis boni, à ſe abiicit. Hoc etiā figuratur ꝓ Hiſmaelē. Hiere. xli.b. de quo legit quōd ſimulata triſtitia plorans venit ob-

Triſtitia ſophiſtica

Simulatę triſtitię typi Herodes & Hiſmael.

uiã viris afflictis & triſtibus, qui veniebant ſacrificare dño: quos tñ interfecit. Simulata vero triſtitia occidit verã triſtitiam, quæ facit ſacrificiũ deo in ſpiritu contribulato, & cor de cõtrito ac humiliato. ¶ Quarta triſtitia infernalis eſt: ad quã perducuntur triſtes tẽporaliter & ſophiſtice, ſicut damnatus Anthioc⁹ de ſeipſo dicit. i. Macha. vi. b. Receſſit ſomnus ab oculis meis, & cõcidi & corrui corde præ ſollicitudine: & dixi in corde meo: in quantã tribulationẽ deueni, & in quos fluctus triſtitiæ. reminiſcor. n. malorum quæ feci, & cognoui: & propterea inuenerũt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna in terra aliena. Iſta terra aliena infernalis eſt terra miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Iam. n. patet hypocritis eſſe duas triſtitias, vnam ſophiſticã, quia volunt videri triſtes ſecundum deũ: alterã ſęcularem, qa triſtantur ſe nõ videri triſtes ſpiritualiter. Tertia triſtitia manet eis ęternа. Vnde manifeſtũ eſt ieiunium vitiari, non ſolum ex prauis actibus, ſed etiam ex oſtentatione bonorum.

Triſtitia ifernalis.

Infernalis terra.

¶ *Sermo ſecundus quartæ feriæ in capite ieiunij.*

Exterminãt. n. facies ſuas.) In hac ſecũda parte ponitur modus hypocritarum. Cõſiderandum aũt quia exterminare eſt extra terminos ponere. Quicunq; faciẽ ſuã variat à naturali ſua diſpõne, quaſi eam exterminat, quia extra naturales terminos eã ponit. Sed hoc contingit dupliciter. aut. n. mutatur in pulchrius, ſicut mulieres exterminãt vultus coloribus, vnctionibus, ligaturis, qđ vtiq; meretriciũ eſt: ſicut legitur. iiij. Re. ix. f. ꝙ Iezabel vt falleret ſuo ornatu principes, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornauit caput ſuũ. Alio mõ exterminatio vultus mutatur in turpius: ſicut exterminantur afflicti & lugentes: ſicut hypocritæ mutãt faciem pallore, maciæ, & demiſſione vultus. Sed non eſt confidendũ in grauitate vultus. vñ Iuuenalis. Frõtis nulla fides. quis. n. non vicus abundat Triſtibus, obſcœnis? quaſi dicat, nõ credatis grauitati frontis: nã pocẽs vicos abundãt hypocritę triſtes. Exterius obſcœni. i. turpes: & immũdi interius: quibus dicit dñs Mat. xxiij. c. Vevobis hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis: quæ foris apparẽt hominibus ſpecioſa: intus vero ſunt plena oſſibus mortuorũ, & oĩ ſpurcitia: ſic & vos quidẽ aforis apparetis hoĩbus iuſti, intus autem

Exterminare.

tem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. ¶ Et notandum ꝙ quanꝙ vtraq; exterminatio vultus graue peccatū ſit, tum qa naturā cuius deus eſt auctor, trāſmutat, tum etiam qa fit intentione fallendi: grauius tamen peccatum eſt per ſordidū habitum & grauē vultum ſanctitatē fingere: quia ſigna virtutis vitiis attribuuntur: ſicut ſi ſpecies auri plūbo adhiberetur. & tñ peius eſt falſare virtutem ꝙ metalla. ¶ Item vt dicit Remigius, pro tanto grauius pctm̄ eſt, quia magis fallit: nā immoderatus cultus ſignū eſt vanitatis: ſed habitus ſordibus, & demiſſus vultus, incertū eſt vtrum ex neceſſitate, an ex voluntate proueniāt. ¶ Itē ſecundum Gre. maius periculū eſt ſimulata ſanctitas, ꝙ aperta vanitas. qui. n. ſanctus videtur, in veneratione eſt, ſed qm̄ ſimulatur vitiū, diu latere non pōt. nihil. n. optum quod nō reueletur. iō hypocrita aliqñ ſic aperte malū operatur, quod timore ignominię prius occultabat, vt in notitiam veniat eorum qbus erat venerandus: ex quo ſcandalizantur plurimi, & prouocantur ad ſimilia. ¶ Notandum quòd hypocritæ non tantum exteriorem faciem corporis, ſed etiam interiorem faciem mentis demoliuntur ſiue exterminat in ſeipſis. Interior. n. facies eſt imago mentis factæ ad imaginē & ſimilitudinem dei, ſicut dicitur Geñ. i. quòd deus ad imaginem ſuam & ſimilitudinem condidit hominem, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. & huius qdem imaginis terminus & finis deꝰ eſt, ſicut dicit in Apoc. i. Ego ſum principiū & finis. in ipm. n. debet tēdere noſtra cogitatio, noſtra dilectio, noſtra intentio. Sed qa hypocritæ humana cogitant, honores diligunt, in oībus quę agunt, laudē hominū intendunt: ideo interiorem faciē mentis exterminat, vt iā non habeant dei ſimilitudicem, ſed diaboli, qui nō dei, ſed ſui gloriā quærit. ideo cōuenit hypocritis illud Mat. xxij. c. Cuius eſt imago hæc & ſuſcriptio? De illis. n. quorū effigies variata eſt, qa ſi incognitis quærim⁹ qui ſunt iſti. Sic deus exterminationem vultus quā nō facit, quaſi ignorare videtur. Et qm̄ hypocriſis ſimilitudo apparet in mente: iō querit cuius ſit, & certe nō dei, ſed diaboli eſt. ¶ Tertio ponitur huius fictionis intentio, Vt appareāt hoībus ieiunantes.) Greg. vij. li. mora. Quid in cunctis ſuis opibus hypocrita ſperat, niſi honoris reuerentiā, gloriā laudis, à melioribus metū, ſanctus ab oīb⁹ appellari? exterminat, inquit, hypocritæ facies ſuas.

Nota q̄ graue peccatum ſit ſimulare ſanctitatē

Nota.

Interior facies.

Imago diaboli.

nã ora palleſcunt, corpus debilitate quatiũ, pectus interrum pentibus ſuſpiriis vrgetur: ſed nihil tãto labore niſi æſtima tio humana cogitatur, nihil niſi laus & fauor ſeculi q̃ritur. ¶ Et attendite & videte q̃tis laboribus vanum p̃miũ expectant, qa nihil inſtabilius opinione hominũ. Greg. vbi ſupra. Qui p̃ virtute quã agit, humanum fauorẽ deſiderat, rẽ magni meriti vili precio vẽnalẽ portat. ideo dicitur Iob. c. viij. c. Spes hypocritæ peribit, & ſicut tela aranearum fiducia eius. Aranea. n. magnis laboribus de p̃priis interiorib⁹ facit telã, quę leui aura frangitur. Sic hypocritę quaſi euiſcerãdo ſeipſos, ſua facta oſtẽtãt, ſed leui verbo, aut riſu, aut geſtu facto totũ p̃dũt q̃d fecerunt. Iſti tãtis laborib⁹ laudẽ q̃rentes hominum, deſignantur p̃ Simonem, q̃ non amore, ſed angariatus portauit crucẽ poſt Ieſum. Mat. xxvij. d. Sic iſti nõ amore cęleſtis patrię, ſed vrgẽte appetitu laudis humanæ, crucifigunt carnem p̃priam ieiuniis & abſtinentia, vt dicit Gre. portauit crucem Simõ: ſed tñ mortuus nõ eſt. ſic iſti ſeipſos cruciant: p̃ amorem tñ glorię mundanę mundo viuunt. Sed ait Apoſtolus Gal. v. Qui ſunt xp̃i, carnẽ ſuã crucifixerunt cum vitiis & cõcupiſcentiis. nõ. n. ſufficit carnem crucifigere, niſi & vitia crucifigãtur & cõcupiſcẽtiæ. Debem⁹ ergo ſic gulã reſtringere, vt vitiis ipſius nõ inquinemur, & de mundi gloria nihil cõcupiſcamus. Nã q̃ corpus macerat, ſed inde q̃rit honorẽ, crucem carni intulit, ſed mundo p̃ cõcupiſcentiam viuit in peius. ¶ Et conſiderandũ quia omnis hypocrita, ſicut ex propria malitia alios fallit, ita iuſto dei iudicio ad hoc quoq; p̃ducitur, vt ſeip̃m decipiat. Vñ Greg. viij. li. mo. Cũ hypocritę quędã mala faciunt clã, quędã bona in publico, exlaudibus bonorũ patentium auertunt oculos à cõſideratione malorũ ſuorum, taleſq; ſe æſtimãt quales foris audiunt, nõ quales intus ſunt &c. ¶ Item in tantã p̃ducuntur inſaniã, vt ad ſup̃num quoq; iudicium cũ fiducia veniant, tales apud ſup̃nũ iudicẽ ſe arbitrantes, quales ab hoĩbus foris habent. Item p̃terita bona p̃dunt. Nam vt dicit Greg. Dum bona ſua patefaciunt, oſtẽdunt malignis ſpiritibus quaſi hoſtibus quod p̃dentur. ¶ Itẽ molleſcunt à fortibus actibus virtutũ, quę aliq̃n fecerant. Greg. iij. li. mora. Cũ lenis ac mollis multa pueriliter facit hypocrita, etiã in his q̃ fortia egerat, molleſcit. Itẽ apparentia opera virtutum tandẽ relinq̃t. Greg. viij. li. mora.

Araneæ hypocritę comparantur. Simõ Cirenæus hypo. Nota aliam ſimilitudinem hypocritarum.

Prius

Prius q̄ de carne hypocrita tranſeat, ea q̄ in ſe oſtenderat virtutū facta derelinqt. Item intelligentia ſacri eloquij qua doctus videbatur, ei ſubtrahitur. Gre. xv. lib. mo. Vult hypocrita ſcire diuina eloqa, nec tñ facere. Vult docte loqui, nec bene viuere: & qa non agit q̄ nouit, ſæpe hoc ipm quod nouit amittit. Item perdita virtutū apparentia ſemp durescit hypocrita in occultis vitiis. Greg. xv. lib. mo. Tenent hypocritam prauæ conſuetudines, q̄ ſemel ceperunt, atque quotidie duriores exiſtunt, neq; n. niſi cū eius vita finiuntur. Itē ſi diu victurus eſt, eius occulta innoteſcūt. Iob. xx. d. Reuelabunt cœli iniqtatem eius, & terra cōſurget aduersus eū. ¶ Quarto ponitur intētionis fruſtratio, Amen). i. vere dico vobis.) Ego, qui veritas ſum, Receperūt mercedem ſuā.) Remigius. ſuam. i. quam quęſierunt, & quā deſideraue runt. Sed & ſi receperunt quod intendebant, qūo fruſtrati ſunt? Et dicēdū dupliciter. prīo quia præter gloriā hominū expectabant etiā à deo p̄mium, quod nō cōſequūtur, dicente. p̄s. Dñs diſſipauit oſſa. i. fortitudinem virtutis eorum qui hoibus placent, confuſi ſunt, qm̄ deus ſpreuit eos. ¶ Secundo dicendū qa etiā ab ipſa mercede laudis humanæ fruſtrā tur quam cupiebant eſſe longæuā. Sed plerunq; etiam ante mortē eorū finitur & euaneſcit. Iob. xx. c. Laus impiorū breuis, & gaudiū hypocritæ ad inſtar puncti. Si aſcenderit vſq; in cœlū ſuperbia eius: & caput eius nubes tetigerit, qua ſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eū nouerant, dicēt, vbi eſt? velut ſomnium auolans non inuenietur. Et infra, cum habuerit, inquit, quod cupiebat, poſſidere non poterit. De quo poteſt intelligi illud Aggei. j. Qui mercedem congregauit, miſit eam in ſacculum pertuſum. nam ſicut quod in ſacco pertuſo ponitur, non conſeruatur, ſed perditur: ita merces laudis humanæ in ore hominum poſita, non diu durat, ſed euaneſcit &c. Hypocritæ.

Sermo tertius quartæ feriæ in capite ieiunij.

SEcundo cū dicit. Tu aūt cū ieiunas, &c.) ponitur regula affirmatiua oſtēdens quid circa ieiuniū ſit obſeruandum. Et quatuor tangit oppoſita quatuor præmiſſis. ¶ Primo quidē contra triſtitię ſimulationē ponit mētis letitiā: & hoc eſt, Tu aūt cum ieiunas, vnge caput tuū.) Item cōtra vultus exterminationē ponit faciei munditiā, dicens, faciem

Faciem tuã laua.) Item cõtra laudis intẽtionem ponit ieiunij lętitiã, dicens, ne videaris hoĩbus ieiunans.) Itẽ contra mercedis fruſtrationẽ ponit præmij gloriã cũ dicit, Et pater tuus qui videt in abſconditio, reddet tibi.) Et conſiderandum circa hoc, ꝙ prohibens vitiũ locutus eſt in plurali dicẽs, Nolite fieri &c.) ſed de virtute agẽs ſingulariter dicit, Tu aũt cum ieiunaueris, vnge caput tuum &c.) forte ꝓpter duo. primo quia pluriũ eſt abſtinere à malo, ſed facere bonum paucorũ. Secundo ꝙ gratum eſt vnicuiq; ad virtutem informari, ſed corripi de vitio moleſtũ eſt. iõ quod moleſtum eſt, gñaliter protulit, ne videretur quenquã notare: quod vero virtutis eſt, familiariter innotuit. ¶ Circa primũ conſideranda ſunt duo. primo id quod ſupponitur, Tu autem cum ieiunas.) Secundo id quod indicitur, Vnge caput tuũ.) Propter primũ cõſiderandum, ꝙ lex abſtinentię anteor eſt omni præcepto. Nã etiam ante peccatũ fuit hoĩ impoſitum ne guſtaret de ligno ſcientię boni & mali: vt cuius tranſgreſſio inde nos eiecit, ipſius obſeruantia illuc nos reduceret: vt dicit Hiero. ¶ Sed aduertendũ triplex eſſe ieiuniũ. ſ. volũtarium, ſatiſfactoriũ, & ordinatorium. Ieiunium voluntariũ eſt quod ꝙſq; ex deuotione ſibi aſſumit, ſicut ieiunauit Daniel. Dañ. ix. Et reuelata ſunt ei futura ſacramẽta. Ieiuniũ ſatiſfactorium eſt quod ꝓ culpis diluendis imponitur: ſicut ieiunauit Dauid ꝓ adulterio. ij. Re. xij. Et rex Achab ꝓ homicidio. iij. Re. xxj. Ieiuniũ vero ordinariũ eſt quod ex inſtituto eccleſiæ ſeruandũ eſt, quale præcipue quadrageſimale eſt ieiuniũ, quod nõ voluntatis ꝓpoſito, aut ꝓ diluendis vel pro cauendis criminibus tm̃, ſed etiã præcepto dei obligat vnũquenq;, ſiue iuſtũ, ſiue peccatorẽ. vñ apoſtoli ad hoc tenebantur. de hoc ait Augu. Aliis diebus ieiunare, aut remediũ aut præmiũ eſt. In. xl. nõ ieiunare peccatũ eſt. Alio tpe qui ieiunat, accipiet indulgentiam: in quadrageſima qui põt & non ieiunat, ſentiet pœnã. ¶ Circa inſtitutionẽ vero ieiunij ordinarij, notandum ꝙ nõ tam ꝓ remedio præteritarum culparum, q̃ pro exercitio ſpũalis vitæ inſtitutũ eſt. oportet. n. ſpiritu viuere: quod nequaq̃ fieri põt, niſi noſtrum animal ꝑ carnis macerationem domet. vñ Greg. xxx. li. mora. Nullus palmam ſpũalis certaminis apprehendit, q̃ nõ in ſemetipſo prius ꝑ afflictam vẽtris cõ cupiſcentiã carnis incentiua deuicerit, ꝙ niſi interior hoſtis. ſ

Lex abſtinentiæ antiquior eſt omni præcepto.

Nota triplex ieiunium.

Ieiunium. xl. obligat vnũquenque.

Nota inſtitutionẽ ieiunij quadrageſimalis.

ſis.ſ.gulæ appetitus edometur,ad alia vitia quę longi⁹ diſtāt, exurgere nō poſſumus.prius.n.inſidiāte intra mœnia ciuem oportet comprimere, q̄ ad exteriores ꝓcedatur hoſtes. Nōnulli vero hūc ordinē ſpūalis certaminis ignorātes, edomare gulā negligunt, & ad ſpūale certamen aſſurgunt: qui ſi aliqn̄ magna quædā faciunt virtutis operatiōn dominante gulæ vitio ꝑ carnis illecebram oē quod fortiter egerant,cū dedecore perdunt. huius rei figura habet.iiij. Re. xxv.& Hiere.xxxviij.vbi legitur ſecundū aliā literā,ꝙ Nabuzardā princeps cocorum ſuccēdit domum dñi,& muros Hieruſalē euertit. Secundū Grego.princeps cocorū venter eſt,cui diligentiſſima cura à coquentibus ſeruitur. vel princeps cocorū vitium gulæ eſt: tēplum dñi mens noſtra,vt dicit apoſtolus.muri Hieruſalē ſunt cuſtodia virtutum. Sed princeps cocorū incendit tēplum,& muros euertit:qa dum nō reſtringitur gulæ appetitus, mens ardet cōcupiſcentiis, & oīs virtutū cuſtodia perditur. econtra nulla tentatio nocet abſtinētibus. Ieiunās.n.Iudith,caput Holofernis præcidit:& ieiunans Heſter,Naamā cruce ſuſpēdit:& abſtinētes tres pueros, flāma ignis in fornace non tetigit,neq; contriſtauit. Dañ.iii.quia vt dicit Grego.ſobriis mētibus etſi vſq; ad tentationes cordis flāma ardeat,vſq; ad conſenſum tñ tētatio nō exiuit. Ex his ergo patet oībus volentibus ad ſpūalem vitam ꝓficere,neceſſarium eſſe vt ieiunij abſtinentiam ſeruent. ¶ Sed qñ aliqui ieiunare non pñt,aut ꝓpter defectum ętatis, aut ꝓpter impedimētū infirmitatis,aut ex aliis iuſtis cauſis: notādum qd ſup hoc beatus Aug.ſentiat. Hoc ſacro,inqt,quadrageſimę tpe,qui ieiunare non poteſt,ſecretius māducet,nec alios ad prādendū inuitet, ne ſibi augeat de alterius gula peccatum: ꝑ eo autem ꝙ ieiunare non pōt, amplius pauperibus largiatur,vt peccata q̄ non pōt ieiunando curare,dādo eleemoſynaspoſſit redimere. Sed hāc forte ſument excuſationē ieiunij. Dicūt em̄ ſe ieiunare nō poſſe, & multas cās impotentię adducūt. Quidā.n.dicunt ſe fame vexari.ſed dicendū eſt eis,vt eſuriant,ieiunium ordinatum eſſe,ne igit̄ obediant appetitui,ſed(vt dicit Aug.)ſuggerēti diabolo cibum,dicunt,qa nō in ſolo pane viuit hō,ſed in oī verbo quod ꝓcedit de ore dei. ¶ Item aliq allegant contra ieiuniū dolorem capitis. Rndet Gre. Melior eſt dolor capitis,dolore mentis. Item aliq turbationē ſtomachi,qbus reſpondetur

Certamē ſpirituale.

Nota ſiguram.

Nota ieiunij meritum.

Vtilitates ieiunij.

Nota q̄d facere deiuſtis cauſis: notādum qd ſup hoc beatus Aug.ſentiat. Hoc ſacro,inqt,quadrageſimę tpe,qui ieiunare non poteſt,ſecretius māducet,nec alios ad prādendū inuitet, ne ſibi augeat de alterius gula peccatum: ꝑ eo autem ꝙ ieiunare non pōt, amplius pauperibus largiatur,vt peccata q̄ non pōt ieiunando curare,dādo eleemoſynaspoſſit redimere. Sed hāc forte ſument excuſationē ieiunij. Dicūt em̄ ſe ieiunare nō poſſe, & multas cās impotentię adducūt. Quidā.n.dicunt ſe fame vexari.ſed dicendū eſt eis,vt eſuriant,ieiunium ordinatum eſſe,ne igit̄ obediant appetitui,ſed(vt dicit Aug.)ſuggerēti diabolo cibum,dicunt,qa nō in ſolo pane viuit hō,ſed in oī verbo quod ꝓcedit de ore dei. ¶ Item aliq allegant contra ieiuniū dolorem capitis. Rndet Gre. Melior eſt dolor capitis,dolore mentis. Item aliq turbationē ſtomachi,qbus reſpondetur

Nota q̄d facere deiuſtis cauſis: notādum qd ſup hoc beatus Aug.ſentiat. Hoc ſacro,inqt,quadrageſimę tpe,qui ieiunare non poteſt,ſecretius māducet,nec alios ad prādendū inuitet, ne ſibi augeat de alterius gula peccatum: ꝑ eo autem ꝙ ieiunare non pōt, amplius pauperibus largiatur,vt peccata q̄ non pōt ieiunando curare,dādo eleemoſynaspoſſit redimere. Sed hāc forte ſument excuſationē ieiunij. Dicūt em̄ ſe ieiunare nō poſſe, & multas cās impotentię adducūt. Quidā.n.dicunt ſe fame vexari.ſed dicendū eſt eis,vt eſuriant,ieiunium ordinatum eſſe,ne igit̄ obediant appetitui,ſed(vt dicit Aug.)ſuggerēti diabolo cibum,dicunt,qa nō in ſolo pane viuit hō,ſed in oī verbo quod ꝓcedit de ore dei. ¶ Item aliq allegant contra ieiuniū dolorem capitis. Rndet Gre. Melior eſt dolor capitis,dolore mentis. Item aliq turbationē ſtomachi,qbus reſpondetur

beant qui ieiunare nequeunt.

Nota diſcurſum cō tradicētes ſe ieiunare non poſſe.

reſpondetur in vitis patrum diabolum eſſe medicum q̃ talia ꝑſuadet, vt à ſalubri abſtinentia reuocet. Sed ſuperanda eſt infirmitas carnis, vigore ſpûs. ¶ Item aliq̃ allegant ſe non poſſe cibũ ſumere: quibus rñdet Aug. vt eũ pauperibus tribuãt, & minus comedant ſi volunt ieiuniũ illis eſſe ſalubre. Itẽ allegant aliq̃ ſe debilitari, ſed iſti adducunt cõtra ieiunium illud ꝑ quo inſtitutum eſt, vt caro videlicet ſit debilis. Itẽ allegant ſe dormire non poſſe, & rñdẽt eis vt in orationibus vigilent. Itẽ allegant ſe laboribus nõ poſſe attendere opportunis. & dicendũ eſt eis, vt minus occupent: dũmodo ſeipſos & familiã poſſint ſuſtentare. Itẽ aliq̃ allegant ꝑpter pauptatem ſe non habere ſufficientem victum, q̃bus rñdet Hiero. naturã paucis eſſe contentam: voluptas plura adiecit, conſuetudo ſupflua. ¶ Item aliq̃ excuſant ſe à ieiunio ꝑpter aeris intẽperiẽ. Aeſtate quidem dicunt ẽſtũ magnũ, diem logã, cibis & potibus refrigerari conuenit. Hyeme dicũt cõtra frigus & lõgas noctes opus eſſe cibo calefaciente. quibus reſpõdet Ambro. dicens, Hoĩes quorum animus ſemp in prandio eſt, prãdendi ſibi occaſiões quærunt: qui dum à ieiunio ſe excuſant, tpa creatoris accuſant. Dic mihi ô delicate chriſtiane, qui ẽſtatẽ ieiunãdo ferre nõ potes, nunq̃d ẽſtus ẽſtatis torrentior eſt gehenna? nunq̃d hyẽs horridior eſt tenebris inferni, quibus retrudẽdus es, vbi erit fletus & ſtridor dentiũ? Nã ſicut penetrante frigore, homines corpore cõtremiſcunt: ita interueniente cõſcientia frigida peccatorũ, graui peccatores ſtridore dentium quatientur. Ceſſent ergo excuſatiões ieiunij, quia nihil impoſſibile ꝓcipit deus. ¶ Itẽ cõſiderandum, quia in ieiunio quadra geſimali tres cõditiones ſunt obſeruãdæ. primo refectionis imitatione in die naturali. vnde Ambro Quia totã quadra geſimã vnico ieiunio cõpleƈti non poſſumus, quotidianis eã ieiuniis ſine intermiſſiõe celebrem⁹. ¶ Secũdo obſeruare debemus totius tẽporis integritatem. Nam vt dicit Ambro. q̃ vnam diem abſtinendo prætermiſerit, totã quadrageſimam violabit: & ꝑpter modici tpis cibum, magnifructũ laboris perdit. ¶ Tertio obſeruare debemus cibi qualitatẽ, vt nõ delitiis vtamur carniũ, ſed nec exquiſitas ꝓparationes faciamus: exẽplo Danielis, q̃ ieiunans panẽ deſiderabilem. i. cibum delicatum nõ guſtauit. ¶ Quarto debemus obſeruare cibi paucitatẽ. vnde Aug. Si prãdia noſtra exquiſi-

Nota.

Nota condi-tiões in ieiunio ob ſeruandas infra diffuſe.

tis

tis ſaporibus & multiplicatis ferculis expendere ſtudeamus ad cœnam, ſi nō ſubtrahuntur delitiæ, ſed multiplicantur: nulla ꝓculdubio in futuro ꝓ tali ieiunio recompenſabitur merces. ¶ Quinto obſeruare oportet eleemoſynę largitatē: vt quod ſubtrahis ventri, des pauperi. Vñ Aug. Sic ieiunemus, vt prandia noſtra pauperibus erogentur, vt quod pranſuri eramus, nō in noſtris ſacculis ſed in viſceribus pauperū reponamus. Et Maximus. Ieiunium, inqt, chriſtiani, egētis debet eſſe refectio. Hinc Grego. ait. Hoc ieiuniū deus approbat, quod ad eius oculos manꝰ eleemoſynarū leuat. hoc ergo quod tibi ſubtrahis, alteri largire: vt vñ tua caro affligitur, inde egeni ꝓximi caro reparetur. Sed vt dicit Augu. Cum de eleemoſynis loquimur, nō cōturbetur anguſta paupertas. oīa enim cōpleuit, qui quod potuit fecit: quia voluntas perficiendi reputabit pro opere facti. ¶ Sexto obſeruare oportet quorundā etiam quæ licite fieri poterant, honeſtatem, ſicut eſt repetitio cōtentioſa ꝓprię rei, & cognitio vxoris, & ioci ac riſus, & ſpectaculorū & talium. Nam Dñs reprehendit eos qui cum ieiunarent, debitores repetebant Eſa. lviij. Greg. Certe, inquit, q debitorem ſuū repetit, nihil facit iniuſtū, ſed dignum eſt, vt q ſe in pœnitentia macerat, & hoc quod ſibi iuſte cōpetit, interdicat. De caſtitate vero ſeruanda dicit Aug. Licet credam, ꝙ ſupuenientibus feſtiuitatibus plures dies cuſtodiat charitas veſtra: tñ quod vos facere credo, charitatis contemplatione cōmoneo: vt ꝓ totam quadrageſimā & vſq; ad finem paſchæ caſtitatē deo auxiliante ſeruetis. ¶ Et vt plenius de ieiunio quadrageſimali aliqua dicantur: ſciendū aliquibus ieiunantibus annexam eſſe mentis prę ſumptionem, aliis virtutibus ſimulationem, plurimis voluntatis propriæ affectionem, paucis vero mentis ſanctificationem. Primo mō ieiunabat phariſæus iactans merita ſua, & ꝙ ieiunaret bis in ſabbato, & publicanū contemnens: ſed non ꝓficit hoc ieiunium: quia carnē humiliat, & mentem ſuperbia eleuat. Sic & filiis iſrael merito & virtute cōfidentibus nō profuit ieiuniū, quin à filiis Beniamin occiderentur in prælio: vt dicitur Iudic. xx. Secundo modo ꝓ ſimulationem virtutis ieiunāt hypocritę. De tali ieiunio legitur. iij. Re. xxi. ꝙ Iezraelitę ſimulata ſcītate p̄dicauerunt ieiuniū, & adductis falſis teſtibus lapidauerunt Naboth, & eius vineam diripuerunt. ¶ Tertio mō. ſimplē

Maximus epſ Tauri nenſis.

Ieiunium impedientia.

Ieiunium phariſæi.

Ieiunium ſimulatū iezraelitarum.

Sacrificiū Cain.

do proprias voluntates ieiunant qui abſtinent à cibis,& nō à vitiis. iſti offerūt deo ſacrificiū Cain,fruges terrenas: ſed meliora,animā. ſ.tradunt diabolo. Hiere.xiiij. Hæc dicit dominus populo qui dilexit mouere pedes ſuos,& non quieuit.cum ieiunauerint, non exaudiā preces eorum: & ſi obtulerint victimas & holocauſta,non ſuſcipiam ea. Iſti putātes gratū quid deo facere dicunt. Eſa.xviij. Quare domine ieiunauimus,& non aſpexiſti?humiliauimus aīas noſtras,& neſciſti? Quibus dominus per prophetam reſpōdet. Ecce in die ieiunij veſtri inueniī volūtas veſtra.i.cū ieiunio pficitis voluntates veſtras. nunquid tale eſt ieiuniū quod elegi,dicit dominus?certe non. Vnde Grego. Incaſſum caro conteritur,ſi à prauis ſuis voluptatibus aīa non refrenatur. vnde dicit incaſſum:quia hic eſt finis ieiunij, vt voluptates animi reprimantur. Iſidorus ſup Amos. Qui à cibis abſtinent, & male agunt,dęmones imitātur,quibus nō eſt eſca,ſed nequitia ſemper adeſt. Econtra angelicā agunt vitam,qui à cibis ieiunant & vitiis. ¶ Quarto ieiunio.ſ.ſanctificatiōis ieiunant ſpūales, qui ad ſimilitudinem Abel optima quæque mentem.ſ. & animum deo tribuunt. Ieiunium quidē eſt cibus aīæ,quod oportet condiri virtutibus omni vitio remoto. Iohel.ij. Sanctificate ieiuniū. Aug.in lib.l.homiliarum. Quid eſt aliud ſanctificare ieiunium,niſi ieiunij cauſa ſancta velle,iuſta facere, iniqua vitare? Sanctificat ille ieiunium, cuius cor neque adulatio amicorum, neque parentum gratia, neque ſeruientium munera à recto tramite auertunt. Item ſanctificat ieiunium,cuius iuſtitia precio nō vileſcit. Item ſanctificat ieiunium, qui flammas iracundiæ manſuetudine reſtringit. Item ſanctificat ieiunium,qui oculos à turpi vanitatis aſpectu auertit. Item ſanctificat ieiunium, qui conuitia patientiæ ſcuto diſpergit. Item ſanctificat ieiunium, qui conſurgentes in ſemetipſo vanas cogitationes, verbo euangelico quaſi vomere quidem ſui pectoris velut arator excidit. Item ſanctificat ieiunium, qui inopias egenorum pro quantitate ſuæ ſubſtantiæ conſolatur. Item ſanctificat ieiunium,qui præceptis diuinis intentus,diabolica à ſuo corde reſpuit tentamenta. Item vt dicit Maximus in quodam ſermone, ſanctificemus ieiunium ſic caſtigantes membra ieiuniis, vt animas virtutibus ſaginemus. Ergo ieiunet in nobis periculoſa luxuries, ieiunet omnis

Ieiunium Abel.

Nota diſcurſū qūo quis ieiuniū ſctificare dicatur.

Maximus ep̄s Tauri nenſis.

mnis iniquitas,ieiunet odiosa cõtentio: abstineamus ab epulis,magis abstineamus à vitiis.nihil.n. prodest tempora ieiunandi custodire, & legem non tenere ieiunij.vnde non prodest vacare à cõuiuiis,& diẽ litibus occupare. Item nõ prodest proprium non edere panem,& victum deripere miserorum.Item nõ prodest abstinere à carnibus,& quod omni esca est sordidius, de tuo ore eiicere maledictũ. Itẽ cuiusnã valoris est ieiunium eius cuius lingua mendaciis pollitur? Ergo ieiuniũ nostrũ sanctificet castitas, ornet patiẽtia, benignitas foueat,mensa lętificet, commendet humilitas. Nota.

¶ *Sermo quartus quartæ feriæ in capite ieiunij.*

VNge caput tuum.) Obseruandã in ieiunio prȩcipit dominus spũalem lętitiam,& loquitur secundum morem Palestinorum , qui in signũ lętitiȩ capita sua vngunt. Et est hic figurata locutio:quasi dicat dominus,sicut Palestini lætantes capita sua vngunt, ita tu quoq; cum ieiunas, lætum te exhibe. Non puto tamen xpianum virum se debere lętum fingere cum nõ sit, aut naturalẽ lętitiam vanis signis ostendere:sed intendit dominus ꝙ ieiunantes sic nos exhibeamus salua veritate vitæ pro loco & tpe & qualitate personarum quibus couiuimus, ꝙ nemini ex nostra abstinẽtia graues simus.neq;.n.ad literam intendit quòd caput vngamus,quod apud nos turpe est,licet alicubi sit cõsuetudo: sed intendit vt vel hoc vel alio mõ honesto cõgruente consuetudini carnis macerationem sub hilaritate vultus tegamus.Sic Hester & Iudith celabant ieiunium sub facie lætaideo gratiam meruerunt victoriæ. ¶ Sed aduertendum oẽm ieiunantẽ ex dispositione intrinseca tristem fieri. sed hanc tristitiam debet vincere spũale gaudium. quia vt dicitur Eccles.xxx. Iocũditas cordis hæc est vita hoĩs:sed tristitia multos occidit:iõ miserere aiæ tuæ,placens deo & cõtinue cõgrega cor tuum in sanctitate eius,& tristitiã longe fac à te. Vnde apostolus.ij. Cor.vi. Quasi tristes,semp aũt gaudentes,quasi dicat, Etsi adsit tristitia ex macerationecarnis,gaudeamus tñ de spe fructus eius,qui est spũalis vita,& ęterna gloria. Ro.xij.spũ feruentes,domino seruientes:spe gaudentes, in tribulatione patientes . ¶ Notãdum vero ꝙ seculares homines cum ieiunant,secularia remedia adhibent contra tristitiam ex ieiunio ꝓuenientem. aut. n. intendunt Figurata locutio.

intendunt venationibus, aut ludo alearum vacant, aut negociis superfluis occupantur, aut variis delectantur sermonibus, aut lasciuis detinentur spectaculis. Sed videte quid de istis dicat Ambrosius. An putatis illū ieiunare fratres, q̄ primo diluculo non ad ecclesiā vigilat, sed surgens congregat seruulos, disponit retia, canes producit, saltus siluásque perlustrat, totaq̄; die venatiōibus immoratur? Iste etsi semel in vespere comedat, non tamen domino ieiunat. ergo nulli actus seculi nostrum ieiunium impediant: nō ludus tabulæ mentē auocet, nō voluptas carniū sensus obducat, nō negocij cōpendium aīam à iustitia peruertat: quicquid. n. aliud præter mandatum dei feceris, quāuis abstineas, nō ieiunas.

Officia nunc ieiunantium.

Remedia contra tristitiam ieiunij.

Restat ergo alia remedia quærere cōtra tristitiam ieiunij, q̄ assignat Ambro. dicens. Tota die sit nobis assidua vel oratio, vel lectio. Qui literas nescit, sanctum virum perquirat, cuius cōfabulatiōe pascatur: ecclesias visitet, occupetur vtilibus, indigentibus misereatur &c. ¶ Et notandum q̄ præmissa verba de vnctione capitis possunt intelligi spūaliter duobus modis. Primò, quia noīe capitis xp̄s intelligit, cuius nos mēbra sumus. Eph. i. Ipse est caput sup oēm ecclesiā, q̄ est corpus xp̄i. Vnctio autem est opus mie & pietatis. Sed quia xp̄s dicit, Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis: cōsequens est vt qui pauperibus tribuit eleemosynā, caput suum, xp̄m videlicet, vngat: quā vnctionem exprobrauit pharisæo immisericordi, & cōmendauit in muliere peccatrice, dicens: Oleo caput meū non vnxisti, hæc autē vnxit pedes meos. X̄pi pedes pauperes sunt, q̄ adhuc in terra peregrinant, quibus vnctis caput fatetur esse vnctum. Et videte quia res vncta melior sit & tractabilior ad apprehendendas gratias. Alio modo noīe capitis mens in aīa pōt intelligi: qm̄ vt dicit Aug. sicut caput extollitur in mēbris corporis, ita mens hoīs supereminet partibus aīæ. Huius verò capitis vnctio est spūs sc̄ificatio. Esa. lxi. Spiritus domini sup me, eo q̄ vnxerit me. Pōt etiam vnctio eius esse hilaritas boni operis p̄s. Vnxit te deus oleo lætitiæ. Vel ista vnctio significat pietatis liquorē, quo semp nostra mens debet pinguescere. Eccles. ix. Omni tpe vestimenta tua sint cādida, & oleum capiti tuo non deficiat. Quia corpus est vestimentum aīæ, vestimenta possunt membra carnis intelligi. Est ergo sensus, Semper in membris tuis sit candor sanctitatis, & in

Christi pedes pauperes sunt.

mente

mente oleum pietatis:quia nec caſtitas magnum aliquid eſt ſine bono opere,nec bonum opus quicq̃ valet ſine caſtitate:vt dicit Grego. Et cõſiderandum quia pugiles cõſueuerunt caput vngere,ne capillis detineantur.certe vnctã mentem noſtram ſanctitate,hilaritate & pietate,ſi quandoq; hoſtis noſter tentando occupat: tamen retinere nõ poteſt per conſenſum:ſed exilit de manibus eius. ¶ Secundo præcipit dominus faciei munditiam,Et faciem tuã laua)quod quidẽ etiam ad literam de facie exteriori põt intelligi. Nam vt dicit glo. Deute.xxiij.Corporalem munditiã diligit deus: hoc ideo,quia natura ſeruatur in diſpoſitione quam ille illi tribuit:quod quidẽ ſibi placet, dummodo iſta munditia nõ ſit maculata intentione placendi ſeculo. Aug.dicit in regula,q̃ mundæ veſtis nimius appetitus, interiores aĩæ ſordes contrahit. ¶ Et notandum ideo q̃ iſta lotio faciei ad interiorem põt intelligi vel referri hoiem , cuius facies imago eſt diuinę trinitatis,de qua Prouer.xvii.In facie prudẽtis lucet ſapiẽtia: quia ſapiẽtia increata relucet in ſua imagine, quæ facies ſola põt eũ contẽplari,ad cuius imaginẽ eſt cõdita. ij.Cor.iij. Nos aũt reuelata facie gloriam domini contemplantes in eandem imaginem transformamur. Sed hãc faciem peccatores maculant ſordidis affectionibus,aut pluuere auaritiæ, aut luto luxuriæ, aut fumo inanis gloriæ,aut igne iracundiæ. Eſa.xiij.Facies cõbuſtę vultus eorum. Facies aut fœdanẽ nigredine triſtitię. Threno.iiii. Denigrata eſt ſup carbones facies eorũ. Aut inflãtur timore ſuperbię, aut pallent liuore inuidiæ, aut deformantur voracitate gulę. Iob.xv. Operuit faciem eius craſſitudo, & pingui cortice armatus eſt. Has vero maculas cũ ieiunamus oportet lauare:ſicut dicitur Eſa.i. Lauamini mundi eſtote. Et quę ſit iſta lotio,ſubiungit, Auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis,quieſcite agere peruerſe,diſcite benefacere. Hec.n.duo,quę ſunt declinare à malo,& facere bonũ, exterminatã prius faciem.i. extra terminos intentionis poſitam , reducunt ad diſpoſitionem debitam & gratam , vt iam non varietur intentio diuerſis voluntatibus:vnum tantum quærens.ſ.vt deo placeat:ſicut de Anna legitur.i.Re.ij.c. Vultus illius non ſunt amplius in diuerſa mutati

¶ *Sermo qnintus quartæ feriæ in capite ieiunij.*

FAciem tuam laua.) Conſiderandum quia lauacrum inte
rioris maculæ pœnitentia eſt. Lauat.n.cordis contritio,
lauat oris confeſſio, lauat lachrymarum effuſio, lauat ni
hilomin⁹ operis ſatiſfactio. Vnde pñia figurari pōt per ma-
Pœniten re æneum.iii. Re.vij. Erat em̄ grande vas fuſile & rotun-
tiā vaſi æ dum: cuius circuitus fuit.triginta cubitorum, latitudo decē,
neo in tē altitudo quinq;, groſſitudo quatuor digitorum: erat autem
plo ſalo plenum aqua: ideoq; iuxta morem Hebr̨orum, qui congre
monis cō gationes aquarum mare dicunt, mare vocabatur. Simile vas
parata. fecit Moyſes ī tabernaculo, ſed appellauit illud labiū ẽneū,
quia orificium eius erat ſimile labio. Vtriuſq; aūt vaſis vſus
fuit, vt in eo lauarentur q̨ ſacrificaturi erant domino, & tem
plum ingreſſuri. ¶ Iſtę vero cōditiones conueniunt pñæ.
ipſa.n.primo eſt mare ratiōe cōtritionis. Threñ.ii. Magna
eſt velut mare cōtritio. Qualiter verò amara pñia diſponat
hominem interius, beatus Greg.viij.libro mora. oſtendit,
tres ſeptenarios amaritudinis diſtinguens, Succreſcens, in-
quit, amaritudo pñæ verecundāti cordi primo importune
ingerit illicita quę cōmiſit. Item diſtrictum contra hęc iu-
Nota di dicem oſtendit. Item ſuppliciorum minas incutit. Item pa-
ſcurſum. uore animum ferit. Item pudore cōfundit. Item motus illi-
citos increpat. Item quietem noxię ſecuritatis turbat. Item
quę ei cōditor bona contulit enumerat. Item quę ipſe bonis
illius mala reſpondit enumerat. Item ꝙ mire ab eo condi-
tus, Item ꝙ gratuito nutritus. Item ꝙ rationis ſubſtantia
in cōditione dotatus eſt. Item ꝙ conditoris gratia vocatus
eſt. Item quòd ſequi & vocatus noluit. Item quòd vocantis
nec ſurdum renitentemq; deſpexit. Item quòd illuminatus
donis. Item ꝙ ſua ſponte prauis actibus & poſt dona cęca-
tus eſt. Item ꝙ à cæcitatis ſuæ erroribus paternæ ſolicitudi
nis flagellis expiatus eſt. Item ꝙ à flagellorum dolorib⁹ ad
ſalutis gaudia medicamēto miſericordię reductus eſt. Item
ꝙ quibuſdam culpis etiam ſi non grauibus ſubditus, pecca-
re tamen etiam inter flagella non deſinit. Item quia pecca-
torem ſuum ſuperna gratia nec concepta dereliquit. Item
ipſa eſt labium rectę cōfeſſionis. p̄s, Ecce labia mea nō pro
hibebo, quin potius dimittam aduerſum me eloquium meū,
& loquar in amaritudine aīę meę, dicens, peccaui: domine,
noli me cōdemnare. Item ipſa eſt labium æneum ratione ſa
tiſſactionis, vel fortis operationis. Debent.n.frigida corda

peccantium,

peccantiũ, per pœnitentiã liquari, & fortitudinẽ ſpiritus aſ
ſumere. Iob. xxviij. Lapis calore ſolutus in ęs vertit. Greg.
xviij. lib. mora. Tũc lapis calore ſoluitur, cũ durũ cor atq; à
diuini amoris igne frigidũ, ipſo diuini amoris igne tãgitur,
& in feruorẽ ſpiritus liquatur, ex quo emollitur ad amorẽ,
vt duritiam lapidis perdat: & roboratur ad operationem, vt
fortitudinem ſonantis æris aſſumat: quod fit dum ea q̃ prius
audire nolebat, iam nõ ſolum credere & operari, ſed etiam
aliis manifeſtare fortiter ſtudet. Et hoc deſignat ęs forte &
ſonoroſum. ¶ Ité pnĩa eſt vas aqueũ rõne lachrymationis.
Iudith viij. De noſtris pœniteamus peccatis, & indulgen-
tiam à domino fuſis lachrymis poſtulemus. ¶ Item eſt vas
fuſile. dicitur ꝙ liquefactum metallum in formam tranſfun
ditur. ergo pnĩa vas fuſile dicitur ratione exemplaris trã ſ-
mutationis: quia liquefactum cor peccatoris igne contritio
nis, poſtea tranſfundendum eſt extra ſeipſum. Threñ. ii. Ef
funde ſicut aqua cor tuum ante conſpectũ domini. Sic An
na dicebat. i. Re. i. Effudi animam meam in cõſpectu domi
ni ex multitudine doloris & mœroris mei. Sed iſta tranſfu
ſio debet fieri ad imitationem alterius: vt videlicet formam
pœnitẽtię aſſumat à Dauid, à Maria Magdalena, à Petro, &
ab aliis quorũ ſcriptura cõmendat pnĩam. vnde Maria Ma
gdalena dicitur forma pnię. Et Ambro. ad Theodoſium.
Secutus es, inquit, Dauid errantem, ſequere pœnitentem.
¶ Item pœnitentia eſt vas rotundum ratione vniuerſalis
purificationis. rotundum. n. caret angulis, in quibus ſordes
congregantur: vt dicit Berñ. Et quia pœnitentia nihil tur
pe retinet (aut. n. totum emendat hominem, aut nihil) ideo
rotundum vas eſt. Eze. xxxvi. Effundam ſuper vos aquam
mundam, & mundabimini ab oĩbus inquinamentis veſtris,
& ab vniuerſis idolis veſtris mundabo vos. Item pœniten-
tiæ circuitus eſt triginta cubitorum rõne primæ fructifica-
tionis. cum. n. ſint tres fructus in eccleſia, trigeſimus, ſexa-
geſimus, & centeſimus: ex his primus. ſ. trigeſimus, pœniten
tium eſt, qui ſunt incipientes. Reliq̃ duo ſunt proficientiũ
& perfectorum: ideo Exo. xxviij. Saga cilicina, per quę deſi
gnantur pœnitentes, triginta cubitorum longitudinem ha
buiſſe dicuntur, qui numerus rectè conuenit fructibus pœ-
nitentię. nam ipſe numerus tribus denariis numeris cõſtat:
qui formam crucis habent. tribus. n. crucibus debent pœni-

Pœnitentes tribus crucibus cruciãdi.

tentes cruciari. prima est horrere consueta illicita. secunda est omittere etiam licita. tertia est tollerare difficilia. Isti sunt prematuri fructus, ideo quia amari: de quibus predicator pœnitentię Ioãnes baptista dicebat. Luc. iij. Facite fructus dignos pœnitentię. Sed perseuerantia ducit ad maturã dulcedinem. Item diameter siue latitudo pœnitentiæ decem fuit cubitorum ratione decalogicæ transgressionis. vn de legitur. ij. Paral. iiij ℣ mare fuit decem cubitorum à labio vsq; ad labium. Vnde labium est confiteri transgressiõnes omissionis. Alterum pertinet ad pręuaricationem commissiõis. Hæc sunt præcepta aut affirmatiua, aut negatiua, quæ in decalogo cõtinentur. A labio ergo vsq; ad labium mensurantur decẽ cubiti, quando cõfitentes peccata omissionis vsq; ad culpas cõmissionis peruenimus, dicentes bona quę omisimus, & mala quæ fecimus, q̃ duo in trãsgressiõne decem præceptorum cõtinentur. Sed hæc omnia mundat pnĩa. Luc. xvii. Nónne decem mundati sunt? ¶ Item altitudo pœnitentię est quinq; cubitorum, ratione perfectę macerationis. quinq;. n. sensus nostri sunt quibus delinquimus. Quia. n. pœnitentia facit cõtinere à voluptate videndi, audiendi, gustandi, odorandi, & tangendi: ideo vsq; ad hoc se eleuat, vt sensus nostros deuinciat. His tamẽ quinq; cubitis eleuati cœlum rapimus, sicut de pœnitentibus dicitur Mat. ii. Regnũ cœlorum vim patitur, & violenti rapiũt illud. Violenti sunt pœnitentes, qui contra consuetudinem prioris vitę sibiipsis violẽtiam inferunt. Ideo dicitur Exo. xxxviij. ℣ altare holocaustorum quinq; cubitorio erat per quadrum. Per hoc altare maceratio pœnitentium designatur, quia secũdum quadrum virtutis errata quinq; sensuum corrigit, sicq; fiunt pœnitentes sacrificiũ deo in spiritu contribulato. ¶ Item grossitudo pœnitentiæ quatuor digitorum est ratione discretionis. sine discretione etenim pœnitentia non purgat animam, sed carnem occidit. Sciendum autem ℣ sicut manus ad operationem pertinet, ita digiti ad discretionem operis. ¶ Sunt autem quatuor discretiões obseruandę in opere satisfactiõis. Prima, vt maceratio carnis sit moderata. quidam. n. inordinato spiritu sic affligũt se, vt carnem aut inutilem faciant, aut prorsus interimant: quod contra ait apostolus. Ro. xij. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, deo placentem, ratiõabile obsequium

Quinque sensus nostri sunt quibus delinquim⁹.

Maceratio carnis debet esse moderata

obſequium veſtrum. Secunda diſcretio eſt vt ſit maceratio congrua q̃titati culpæ & qualitati. q̃titati quidem, vt ſecundum menſuram delicti ſit plagarum modus. qualitati vero, vt per cõtraria fiat recõpenſatio pœnę: quatenus ei qui deliquit per gulam & luxuriam, ieiunium & vigiliæ ac labor corporis imponatur: raptori, eleemoſynæ: ſupbo, ſeruitutis obſequium: iracundo, remiſſio iniurię: cõuitianti, exhibitio reuerentiæ: percuſſori, flagella taxentur. cõtraria. n. contrariis curãtur. vnde ait Ariſto. pœnas eſſe medicinas. Tertia diſcretio eſt vt ſit maceratio occulta. Eſa. xxvi. Vade populus meus intra cubicula tua. i. intra ſecreta cordis, claude oſtia tua. i. ſenſus tuos claude, ne ingrediantur exteriores illecebrę abſcõdere modicum ad momentũ donec pertranſeat indignatio mea. Indignatio domini eſt vindicta quam in noſtris peccatis exerceat: quę pertranſit, ſi modicum quid in occulto macerationis ſuſtineamus. Quarta diſcretio eſt, vt ſit maceratio carnis arbitraria neq;. n. iudices noſtri eſſe debemus in puniendis criminibus. Sed ad arbitrium ſacerdotis aſſumenda eſt pœna pro peccatis: ideo dicitur Leui. xiij. ℣ ſicut arbitrium ſacerdotis erat iudicium lepræ, & emũdatio eius. Luc. xvii. Ite oſtendite vos ſacerdotibus. Iſte quaternarius diſcretiõis deſignatur Exo. xxij. vbi dicitur. Si q̃s furatus fuerit ouẽ, quatuor oues ℣ vna oue reddat. Ouis aĩal innocens & mundum eſt: quia diuidit vngulam, & ruminat. Ruminatio ad examinationem, diuiſio vngulæ ad diſcretionem agendorum refertur. Hęc ouis violenter à nobis tolli non põt. ſed ſurripientibus carnis illecebris & mundi vanitatib⁹ clã quaſi furtim tollitur: quia oĩs malus ignorat, & errant qui operantur malum: iſte aũt fur innocẽtis vitæ, carnis eſt appetitus. Sed in ſatiſſactiõe pœnitentiæ quatuor oues. i. quatuor diſcretiones debet reddere, ſine quibus nulla eſt deo grata ſatiſſactio. Patet ergo ex dictis pœnitentiã eſſe fontem alterum. Nam primus eſt baptiſmus, in quo originalia delẽtur: ſed in pnĩa actualia peccata lauantur, huc veniamus lauare facies, quia oẽm maculam conſcientiæ pnĩa diluit. ¶ Item ſacrificaturi domino prius lauantur, in mari pœnitentiæ. ſeĩpm. n. ſacrificat, qui diuinis obſeruatiõibus vacat: cuius primo debẽt culpę emũdari. Hinc ſacerdos ad altare accedẽs, ante omnia generali cõfeſſiõe lauat ſe à peccatis. hinc ẽtiam bis in die, in prima

Indignatio dñi vindicta eſt quam in peccatis exercet.

Pœnitens oui cõparatur.

& cõpletorio prius q̃ matutinum & veſpertinum ſacrificiũ immolemus, dicimus Confiteor. Sed nec dignũ eſt vt aliqs cœleſte ingrediatur templũ, niſi prius lotus fuerit mari pœnitentię. nihil. n. coinquinatum introibit illuc. Apoc. xxi.

Sermo ſextus quartæ feriæ in capite ieiunij.

NE videaris hoĩbus ieiunans.) In hac tertia parte contra intentionẽ hypocritarũ tria adducit dominus. primo. n. ꝓhibet humanã apparentiã. ſecundo hortatur ad diuinam cõplacentiã, ibi. Sed patri tuo.) tertio inſinuat Diuinã præſentiam, ibi, Qui eſt in abſcondito.) ¶ Primo ergo dicit, Ne videaris hoĩbus ieiunans.) Ruth. iij. Lauare & vngere, & induere cultioribus veſtimẽtis, ac deſcende in area. non te videat homo. Sed patri tuo.) Patrem deum dicit, cuius ſumus filij gratia adoptiõis. Mat. xxiij. Patrem nolite vobis vocare ſup terram. vnus eſt. n. pater veſter, q̃ eſt in cœlis. Et nota q̃ dicit nolite vocare vobis patrẽ in terra, ſed in cœlo: quia generatio ſpũalis præferenda eſt carnali: & cœleſtis adoptionis generatio præferatur terrenæ ꝓpagationi. ¶ Notandũ eſt, quia volens nos prouocare vt noſtra opera non hominibus ſed deo pateant, deũ patrem appellat, cuius opera gratiæ occulta ſunt. Ieiunium aũt ad ſanctificationem mentis pertinet. itaq; ſi filij ſumus patris cœleſtis, æmulemur eius operationem in abſcondito iuſtificantis. Nam quædã opera dei aperta ſunt, ſicut opera naturæ: quædam vero ſunt incerta, ſicut opera fortunæ. quo. n. fine aliquibus proſpera, aliquibus aduerſa veniãt, incertum eſt: & tñ vtriuſq; auctor eſt de⁹. Alia vero ſunt opera dei occulta. ſ. iuſtificatio impij, & collatio virtutis & gratiæ: inter q̃ cõnumeratur abſtinentiæ donum: quod vtiq; non hominibus ſed deo patet. ¶ Quartum vero opus dei eſt gloriæ, de quo ſtatim dicetur, Et pater tuus qui videt in abſcõdito, reddet tibi.) Huic patri cœleſti pateat noſtrum ieiunium: ad eum leuetur cordis intentio: ſicut de ſanctis aĩalibus legitur Eze. i. Facies eorũ, & pennæ eorũ extentę deſuper. Facies ad mentis imaginem pertinet: pennę aũt, quibus in altum tollimur, virtutes. ſunt hæc vtraque extendit intentio: quoniã ſi cordis & operis intentio terrenũ aliquid quærat, extenditur quidẽ facies & pẽna: nõ deſuper aũt, ſed ad infima deiicitur. Si vero tota cordis & boni operis intentio ſit

Pater noſter deus.

Dei opera quædã apta q̃dã occulta.

propter

ꝓpter deū, facies & pennæ deſuper extendūtur. ¶ Deinde adducunt diuinā pñtiam, Qui eſt in abſcondito.) quaſi dicat, ne omittas abſcōdite bonū ōperari, quaſi deus illud viſurus nō ſit: quinimo ipſe eſt in abſcōdito. Quadruplex aūt abſcōditū eſt, in quo deus latet. prīo quidē ipſe eſt in abſcōdito ꝓprię maieſtatis per eſſentiā. Eſa. xlv. Vere tu es deus abſcōditus. Itē ipſe eſt in abſcōdito noſtrę entitatis per potentiā. abſconditum quidē eſt cor noſtrum, in quo niſi deus eſſet per potentiam, ſubſiſtere non poſſemus. Vnde Aug. Tu es domine mihi omni ſecreto intimior. Item ipſe eſt in abſcondito ſanctitatis per gratiam. ſanctificatio quidem mentis ſoli auctori nota eſt: ſed ipſa fieri in verbis non poſſet, niſi per gratiam deus eſſet in mente. Sap. vij. In animas ſanctas ſe trāſfert, amicos dei conſtituens. ps. Tu aūt in ſancto habitas. Itē ipſe eſt in abſcōdito glorioſæ fœlicitatis ꝑ pñtiā. videbim⁹. n. eū ſicuti eſt, & beati erimus eū vidētes. De iſto abſcōdito ait ps. Quàm magna eſt multitudo dulcedinis tue dñe quā abſcondiſti timentibus te. ¶ Quarto fugientibus humanā gloriam promittit deus glorioſam retributionem, dicens, Pater tuus, qui videt in abſcondito.) Et duo facit. primo. n. tangit operis approbationē: ſecundo exprimit ipſius retributionē, ibi, Reddet tibi.) dicit ergo, Et pater tuus qui videt). i. approbat. In abſcondito.) In quadruplici abſcondito exiſtens cęleſtis pater nos videt: nec tamē videtur à nobis. Et primo quidē videt nos exiſtēs in abſcondito ſue maieſtatis. ps. Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum: vt videat ſi eſt intelligens aut requirens deū. Sed in abſcōdito iſto nō videtur à nobis. Io. vj. Patrē non vidit quiſq̄. ¶ Itē exiſtēs in abſcondito cordis noſtri, oīa eius occulta videt. i. Re. xvi. Homo videt quę foris apparent: deus aūtē intuetur cor. Et non ſolum verum eſt ꝙ homo alterius hominis ſola exteriora diſcernit, nec videt occulta cordis eius: ſed etiā ſuiipſius ipſa intima cordis occulta ſunt humano cordi: quæ tamen deo patent. vnde dicit. ps Ab occultis meis munda me domine. Sic autem videt deus abſcondita cordis noſtri: ꝙ tamē præſens eius potentiam non videtur à nobis. Exo. xxxij. Non poteris videre faciem meam. non. n. videbit me homo, & viuet. Secundum interiorem hominē loquitur, qui videre non poteſt in ſuis abſconditis latentem deum donec viuit vita carnis, nam vt

Deus quare i abſcōdito dicat Abſcōditum quadruplex.

Pater cæleſtis in quadrupli ci abſcōdito videt.

dicit Greg. Obligatio carnis eſt velamentū quo ꝓhibetur mens ne deum videat. Item exiſtens deus in abſcōdito virtutis & gratiæ, videt noſtra merita, nec tamen videtur à nobis. Iob. ix. Si venerit ad me, non videbo eum: & ſi abierit, non intelligam. Venit ad nos deus, cū gratiæ ſuę nobis dona largitur. abiit vero, ſed tamen præſens eſt, cum tentatio nib⁹ exponit. Vnde Antonius verberatus dicebat, Vbi eras domine Ieſu? & xp̄s: hic, inquit, eram. ſed vtrunq; iſtorum nos latet, quia nec ſcimus vtrū amore digni ſumus. Iob. ix. Etiā ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea. Nec intelligimus quo fine tentationibus exponamur. Licet aūt ſic nos lateat deus præſens: ei tamen cogniti ſumus. Iob. xxiii. Si ad ſiniſtram iero, non apprehendā eū. Si me vertā ad dextram, non videbo illum: ipſe vero ſcit viam meam. i. Nec ſiniſtra tentatiōis, nec dextra munerum eius nota eſt mihi, cum ipſe vias meas nouerit. Et qa ſicut manifeſti ſumus in abſcōdito patri, duo nobis tenaciter debent ingeri, ſ. amor boni, & timor mali: de primo ait Boeti⁹, Magna nobis ꝓbitatis indita neceſſitas eſt, cum oīa agamus ante oculos cuncta cernentis. De ſecundo dicit Gregor. Metuēdus eſt qui videt, & nō videtur. Item exiſtens deus in abſcondito gloriæ ſuæ, noſtram videt miſeriam. Exo. iij. Vidi afflictionem populi mei. Eius tamen gloriam non videmus, qa eam videre eſt beatum eſſe, nos vero adhuc miſeri ſumus, Iob. ix. Fugerunt dies mei, & non viderunt bonum. j. ad Tim. vi. Lucem habitat inacceſſibilem, quam nullus hominum videt. Deinde aſſignat mercedis retributionem, Reddet tibi.) Et quid pro abſcōdita ſit redditurus abſtinentia, tacet: quia nec oculꝰ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Non redditurus autē eſt creatum aliquid, ſed ſeipſum, qui fecit omnia. vnde Augu. ſuper p̄s. lxxxij. Pro omnibus virtutibus quas nobis deus dat in conualle plorationis, ſeipſum dabit vnā virtutē. Et ſuper p̄s. lxxxiiij. Commune, inquit, ſpectaculum habebimus deum, communem pacem habebimus, vnde communem poſſeſſionem habebimus deum. Quicquid. n. eſt quod nobis modo dat ipſe, nobis erit pro omnibus quæ dat: ipſe erit plena refectio iumentium: ipſe erit vera gloria vanam gloriam contemnentium: ſicut ait p̄s. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Sermo

Sermo ſeptimus quartæ feriæ in capite ieiunij.

TErtio cum dicit, Nolite theſaurizare &c.) ꝓhibet dominus terrenam cupiditatem. Circa quod duo facit. Primo. n. explicat cupiditatis vitiū: ſecundo huius vitij tangit diſpendium. ibi, Vbi ærugo.) Circa vitium autē cupiditatis quinq; ſunt quæ dominus prohibet. primo quidem affectionem voluntatis, nolite.) ꝑs. Diuitię ſi affluant, nolite cor apponere. quia ſecūdum Greg. nō cenſus, ſed affectus in culpa eſt. ideo ait Apoſtol⁹. j. Tim. vi. Qui volūt diuites fieri, incidunt in tētationem & in laqueum diaboli. Bene dixit qui volunt, non qui ſunt: quia multi ſancti fuerunt diuites. Item ꝓhibet dominus congregationem cupiditatis, theſaurizare. i. cōgregare & conſeruare theſauros. ꝑs. Theſaurizat & ignorat cui congregabit ea. Eccleſi. v. Eſt alia vanitas quā vidi ſub ſole: diuitiæ cōſeruatæ in malum domini ſui. Nā multi ꝓpter diuitias perierunt: vt dicitur. i. Ethicor. Item prohibet intentionē proprietatis, vobis.) quaſi dicat, nō vobis ſolis congregatis diuitias, quaſi pro vobis tantum factus ſit mundus. Eſa. v. Ve qui coniungitis domū ad domū, & agrū agro copulatis vſq; ad terminum loci, vici. ſ. aut ruris, nunquid habitabitis vos ſoli in medio terræ? Item prohibet repletionem ſuperfluitatis. theſauros) Theſauri ſunt copia diuitiarum, aut naturaliū, aut artificialium. Naturales diuitiæ ſunt terræ naſcentia & greges. Artificiales vero pecunia. Superflua vero oēs cupidi congregant, & quaſi mille ventres habeat auarus, quæ mil le ſufficerent hominibus theſaurizat. Prou. xv. Melius eſt parum cum timore domini, q̄ theſauri magni inſatiabiles. Bene dicit theſauros magnos inſatiabiles, quia ſicut hydropicus nō ſaciaꝝ potu, ſic auar⁹ quo pl⁹ habet, plus cupit. Item ꝓhibet eius terrenā grauitatem, in terra.) Abachuc. ii. Ve ei qui multiplicat non ſua: vſquequo aggrauat contra ſe dē ſum lutum? Bene dicit, non ſua: quia diuitię non ſunt hominis, quæ ſecum ferre non poteſt: & etiam quia omne ſuper fluum eſt iuris pauperū. Lucæ. ii. Quod ſupereſt, date eleemoſynam. Item diuitias dicit eſſe lutū: quia terrenæ ſunt: & ſicut lutum eſt terra permixta aqua, ſic diuitiis permiſcē tur fluxus terrenæ voluptatis. Item diuitias dicit eſſe denſum lutum, & aggrauantes. Denſæ quidem ſunt: quaſi argil

Tot⁹ iſte ſermo eſt cōtra auaros.

Diuitiæ duplices.

la fixum

la fixum in ſe animũ detinentes. Sed aggrauant cor, vt ſuperiora non poſſit appetere: ideo difficile intrabit diues regnũ cœlorũ. diuitem dico affectu, non cẽſu. Cõtra illã terrenã grauitatẽ dicit Apoſtolus ad Col. iij. quę ſurſum ſunt ſapite, & nõ quę ſuper terrã. ¶ Notandũ quia cũ triplex ſit bonum humanum, ſcilicet, vtile, delectabile, & honeſtũ: diuitiæ inter vtilia bona cõputantur: & non ꝓpter ſe, ſed vel delectabilis vel honeſti gratia quęrũtur. Ille ergo ſibi theſaurizat in terra, q̃ ex tpalibus diuitiis quęrit, aut terrenam voluptatẽ, aut terrenã poteſtatem, aut terrenę glorię vanitatẽ. Primo theſaurizauit ſibi diues epulo, qui induebatur purpura & byſſo, & epulabatur quottidie ſplẽdide. In terra n. proprij corporis ponebat theſauros. ſic etiam theſaurizare volebat alius diues, de quo ait dominꝰ Luc. xij. Hominis cuiuſdã diuitis vberes fructus ager attulit: & cogitabat intra ſe dicens, Quid faciam, quia non habeo quo cõgregem fructus meos? Super hoc dicto declamat Greg. xv. li. mor. O anguſtia de ſacietate nata, de vbertate agri anguſtatur animus auari: & quaſi multo cibo preſſus ęſtuat dicẽs: quid faciã? Nunquid deerat illi quid faceret, quando tot viduas & pupillos cernebat & pauperes? In iſtis horreis debuiſſet vbertatem agri recondere. Sed audite eius propoſitum. Et dixit, Hoc faciam, Deſtruam horrea mea, & maiora faciã, & illic cõgregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea: & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona repoſita ī annos plurimos: requiſce, comede, bibe, epulare. Dixit aũt illi deꝰ. Stulte, Bene ſtultꝰ q̃ ſola terrena cogitat, bene ſtultus, qui plures ānos vitę ſibi taxat. Chryſo. quę ſtultitia eſt illic tua relinquere, vnde exiturus es: & illuc non pręmittere, quo iturus es. Ergo ſtulte, hac nocte animam tuam repetent dæmones à te: quæ autem paraſti, cuius erunt? Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in deum diues. Item theſaurizat in terra, qui ex tẽporalibus diuitiis quærit terrenã poteſtatem. multi. n. ad hoc cupiunt diuitias, vt ꝓpter earũ potentiã cęteris pręualeant & dominẽtur. nã vt dicitur in rethoricis, Mores diuitũ ſuperbi ſunt & abſcõſi. ió dicitur. i. ad Thim. vj. d. Diuitibꝰ huius ſæculi pręcipe nõ ſuperbẽ ſapere. ſicut de Alexãdro legitur. i. Macha. i. q̃ accepit ſpolia multitudinis gentiũ, & congregauit exercitũ magnũ nimis, & eleuatum eſt cor eius, & obtinuit regiones gentiũ, & tyrãnos

Nota triplex bonũ humanũ.

Stultus.

Alexãder Magnus.

tyrănos,& facti ſunt illi in tributū. Ité ſibiipſi theſaurizat in terra,qui ex diuitiis quęrit gloriæ pſentis vanitatē. qđ fit dupliciter: vel oſtēdēdo diuitias:vel intētione humanę laudis largiendo. Primo modo Ezechias rex theſaurizauit in terra.de quo legit.iiij.Reg.xx.q; legatis Babyloniæ oſtēdit magnitudinē diuitiarum ſuarum, & quicquid in theſauris habebat:quod quidē domino ſic diſplicuit,vt ipſos theſauros adiudicauerit in Babyloné trāſferendos. Secūdo modo ſ.ex diſtributione diuitiarū,terrenā quęſiuit gloriā, Aſſuerus Rex Medorum & Perſarum,qui fecit grande conuiuiū cunctis principibus ſuis,vt oſtenderet diuitias regni ſui. Simili modo agunt qui pauperibus tribuunt humanæ laudis intuitu.hi omnes ſibiipſis terrenū aliquid non cœleſte theſaurizant. ¶ Deinde cum dicit,vbi ęrugo &c.)ponit huius theſaurizatiōis dānum ſiue diſpendium.vbi.i.in terra. ęrugo,quæ metalla cōſumit.& tinea.vermis eſt qui veſtimenta ex qb⁹ naſcit corrodit demolitur). i.deſtruit ſupple theſauros in terra congregatos & vbi fures effodiunt)abſcondita & furantur) reperta. Ad litteram ita euenit ex auara conſeruatione diuitiarū.Diuitię enim aut ſunt metalla,aut pecunia,aut veſtimenta,aut lapides precioſi,vel etiam victualia. Primum diu retentum conſumit rubigo, alterum corrodit tinea, tertium autem aliquando corrumpitur,& tunc volunt illud dare pauperibus, aut aliquando à furibus tollitur. Contra iſtos auaros multum aſpere loquitur Iacobus in canonica ſua.c.v. Agite nūc diuites, plorate & vlulate in miſeriis veſtris,quæ aduenient vobis,diuitiæ veſtræ putrefactæ ſunt,& veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt, aurum & argentum veſtrum æruginauit, & ærugo eorū in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. ¶ Notandum quia per tria hęc ęruginem,tineam & fures, moraliter poſſunt intelligi tres pœnæ quas patiuntur auari ex diuitiis,habent enim laborem anxium diuitias acquirendo,quem deſignat aſperitas æruginis. Item habēt timorem ſollicitum eas poſſidendo,& hæc eſt tinea ſtimulans. Item habent dolorem amarum eas perdendo, quem fures efficiunt. Item nota quia per tria hæc ſcilicet demolitionem,effoſſionē,& ablationem,tres defectus intelligun tur temporalium diuitiarum.verę etenim diuitię putantur,

Ezechias rex Iſrael.

Aſſuerus Rex Medorum.

Aerugo Tinea.

Nota. auari tres pœnæ.

quæ

quæ habent ſufficientiam,ſecuritatem,& permanẽtiam:ſed diuitiæ cupidi demolitionem.i.diminutionem vel conſum ptionem patiuntur contra ſufficientiam. que erant in tuto poſitæ,ſuffodiuntur cõtra ſecuritatem : & tandem tollũtur à furibus cõtra permanentiam. Item nota ꝙ per tineam po teſt intelligi voluptas carnis,vel inuidia cordis. Quòd enĩ eſt tinea veſtimẽto, hoc eſt luxuria carni,& inuidia cordi. vtrũq; enim corrodit vtrũq;. Iſtæ verò duæ tineæ demoliũ tur theſaurum auari,luxuria quidẽ vere, inuidia vero æſti matione. Quòd enim luxuria demoliatur terrenam ſubſtã tiam,patet Lucæ.xv. de filio patrisfamilias,qui conſumpſit ſubſtantiam ſuã viuendo luxurioſẽ. Inuidia vero,quia hoc quod alius habet, ſibi deeſſe putat: vt dicit Grego. Ex hoc demolitionem diuitiarum patitur. Item per æruginem,vel improbus amor diuitiarum,vel acidia poteſt intelligi.nam ſicut ærugo eſt vitium metalli, ita ex amore pecuniæ æruginat animus:& ſicut metalla ex vſu luceſcunt, permanentia vero æruginant, ſic auari non cõmunicantes pecunias, obſcuri ſunt vel fiunt, ſpiritu acidiæ intrinſecus eos conſumente. Vtrunque vero iſtorum pecunias demolitur. Amor quidem inordinatus facit cupidis videri vt ſemper minus habeant:& quo plus creſcũt diuitiæ,quaſi pauperiores fiãt, & amplius quærunt pecunias. Aerugo etiam acidiæ pecunias demolitur:quia vt dicitur in Rhetoricis, diues eſt, nõ qui habet diuitias, ſed qui eis vtitur. hunc vero vſum quia tollit acidia,demolitur. Item fures ſunt adulatores,vel ad quos eſt gratia conſanguinitatis. Fures quidẽ dicũtur, qui clam bona auarorum diripiunt.nam adulationibus pandũtur occultæ diuitiæ,& effodiuntur.gratia vero conſanguinitatis,nepotes,& alii bona clam auferunt. Item nota quia cupidi diuitias tollit, aut infirmitas carnis, aut peſtilentia temporis,aut violentia principis:ſed eleemoſynæ videntur carnalis infirmitatis eſſe præſeruatio, ſicut dicit Exo.xxx. Dabũt ſinguli precium pro animabus ſuis Domino: & non erit plaga in eis.vel ſecundum aliam literã,non erunt morbi neq; caſus, quod precium ſalutaris, quia cupidus reddere negligit infirmitate carnis, quaſi tinea corroditur, aut guttis,aut febribus,aut doloribus aliis : & quod non dedit Chriſto,dat medico. Videmus etiam ſegetes & vineas cupidorum ærugine deuaſtari:& quia non tribuunt Chriſto denarium

Diues qui vtitur diuitiis.

Nota de eleemoſyna.

denarium,nec ipſi ſuſcipiunt terræ fructum. Auguſt. Qui non dat decimas Deo,ipſe ad decimam reuocatur. Rurſus à principibus & tyrannis quaſi furibus eorum diuitiæ diripiuntur. Aug. Datur,inquit,fiſco,quod non tribuitur Chriſto. & iterum,Non vis pauperes dei paſcere?paſces Cęſaris legiones. Item nota ℔ tinea eſt languor corporis: ærugo autem eſt ſenectus temporis: vnde rugati ſunt ſenes, & antiqua metalla patiũtur æruginem: fur autem eſt occupatio mortis. Nam hora eius furi comparatur in euangelio. Prima duo diuitias minuunt: ſed tertium totaliter eas tollit. Pſal. xlviii. Simul inſipiẽs & ſtultus peribunt, & relinquẽt alienis diuitias ſuas, & ſepulchra eorum illorum domus in æternum.

Datur fiſco quod nõ tribuĩtur Chriſto.

Sermo. viij. quartæ feriæ in capite ieiunij.

QVarto cũ dicit, Theſaurizate vobis &c.) ponitur regula affirmatiua ſeruanda circa diuitias temporales, quæ etiam habetur Lucæ. xij. vbi dicitur, Vendite quæ poſſidetis &c. Circa hoc autẽ tria facit. Nam primo tangit præcepti honeſtatem. Secundo ponit eius ſecuritatem à malo, ibi, Vbi nec ærugo.) Tertio ponit ipſius vtilitatem in bono, ibi, Vbi enim eſt Theſaurus tuus &c.

¶ Circa primum ſciẽdum, vt dicit Remigius, ℔ Dominus noſter rex cœleſtis, cuius regnum nõ eſt de hoc mũdo, ſed cœleſte, non vult ſuos ſequaces in terra, ſed in cœlo theſaurizare. ideo ait, Theſaurizate. i. congregate, vobis. i. ad veſtram vtilitatem, theſauros. i. merita prouenientia ex theſauris veſtris, in cœlo. Remigius. non hoc corporeum & viſibile cœlum eſt intelligendum: quia eſſe coporale pro certa habendum eſt: vnde quicquid incorporali cœlo colloca tur, quaſi in terra reconditur: quia ſcriptum eſt, Cœlum & terra tranſibunt. ergo nomine cœli ſpirituale firmamẽtum intelligendum eſt: & hoc eſt diuina celſitudo omnia continens. ¶ Sed quomodo in cœlis recondantur noſtri theſauri, dicitur Lucæ. xij. Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynã: facite vobis ſacculos, qui non vetereſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit. ergo dando eleemoſynam, theſaurum collocamus in cœlis: ſi tamẽ amore cœleſtium ea largiamur. Sic theſauros collocauerat beatus Laurẽtius, dicẽs ad Decium: Nam facultates eccleſiæ quas requiris, in cœleſtes theſauros

Cœlũ ſpirituale firmamentum.

ros manus pauperum deportauerũt. Sic & beatus Thomas apoſtolus regium theſaurum pauperibus diſtributum collocauit in cœlo. Ideo quicquid, ſecundum fidem ſcripturæ, in vſu pauperum erogatur, in cœlo reponitur, dicente ſcriptura, Qui tribuit pauperib⁹, fœneratur Domino. Et Aug. Manus, inquit, pauperis gazophylacium Chriſti eſt. Chryſoſto. Vbi melius eſt, ſuper terrã reponere, vbi incertus eſt conſeruationis euentus, an in cœlo, vbi eſt certa cuſtodia? Quid ergo ſtulti⁹ eſt, illic reponere vnde exiturus es: & illic non præmittere quo iturus es? Illic ergo ſubſtãtiam tuã colloca, vbi patriam habes, vbi ærugo non rubigauit, quia cætera ſunt munda. Ibi tinea non exterminat, quia cuncta ſunt ſolida: fures non effodiunt, quia certa ſunt cœleſtia: neque furantur, quia certa ſunt æterna. Qui congregat theſauros in terra, non habet quid ſperet in cœlo. Quid ergo recipiet in cœlo, vbi nihil repoſitum habet? Qui hic theſaurizat, dupliciter peccat. Primo, quia male congregat. ſecundo, quia habet cor in terra. & econtrario qui theſaurizat in cœlo. ¶ Nota ſecundum Grego. ꝙ temporales diuitiæ fallaces ſunt, tum quia diu nobiſcũ manere nõ poſſunt, tũ etiã quia mẽtis noſtræ inopiã non expellũt. Sed tamen fallaces diuitias ſi pauperib⁹ largimur, cõmutamus pro veris: veræ autem diuitiæ ſunt, quæ nos virtutib⁹ diuites faciũt. Si ergo fratres diuites eſſe cupitis, veras diuitias amate. Si culmen veri honoris quęritis, ad cœleſte regnũ tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa ſuperna angelorum curia aſſcribi feſtinate. Itaq; verę diuitiæ ſunt merita pietatis theſaurizata in præſentia Dei vel præſcientia. Greg. xviij. lib. mora. Terrena omnia quæ ſeruando amittimus, largiendo ſeruamus: patrimoniumq; noſtrum retentum perditur, manet erogatum. Diu enim cum rebus noſtris durare non poſſumus: quia aut nos illas moriendo deſerimus, aut illę nos viuentes quaſi deſerunt præeundo. Agẽdum ergo nobis eſt, vt res abſolute perituras, in non pereũtem cogamus tranſire mercedẽ. ¶ Aduertẽdũ autẽ quia fallaces diuitiæ nõ ſolum commutantur pro veris, ſed æternæ etiam diuitiæ earum precio comparãtur. Aeternæ quidem diuitiæ regnum cœlorum eſt, quod emitur largitione eleemoſynæ. Lu. xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum deſeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Venalé habeo, dicit

Fœnerari Deo.

Qui hic theſaurizat, dupliciter peccat.

dicit Chriſtus, Rem magni precij cœleſtis negociator de cœlis attulit. Et quid habet venale? Regnum cœlorum. Et quanti eſt? Certe regnum cœlorum tantum valet quantum habes. vnde dicit Greg. in homelia beati Andreæ. Nam vidua duobus æris minutis illud emit. Lucæ. xxj. Sed dicis, Nihil habeo, nec duo minuta. Reſpondeo, adhuc pro minori regnum cœlorum emitur. Venditor enim eius Chriſtus dicit, ꝙ pro vno calice aquæ frigidę pauperib⁹, ipſe retribuet regnum cœlorum. Aquæ frigidę dicit, & nō calidę, ne quiſquā ſe excuſet de penuria ignis. Quòd ſi rurſus dixeris te eſſe neceſſitatis extremę, vt neq; frigidā habeas aquā: adhuc non deficit tibi preciū emendi regnū Dei. Vnde Augu. Et ſi non potes effectum indigenti, ſaltem tribuas affectum: & Chriſto vēditori teipſum des, precium pro regno cœlorum. Nihil ergo vilius regno cœlorum cum emitur, ſed nihil carius cum poſſidetur. Nulla igitur ſufficiens occurrit excuſatio cupidis, ne pauperibus tribuāt. Eorum tamen excuſationes Ambroſius recitat, & recitatas reprobat, dicēs: Ipſis pecuniarum amatoribus, cum dixeris vt aliquid pauperibus largiātur, ſtatim tibi obiiciunt, neceſſitates infinitæ ſunt, tributa ſunt grauia, fiſcalia implere non poſſumus. & tanta tibi ingerūt, vt quaſi reum te ſtatuant, ꝙ hoc ipſum eū monueris. Sed allegationi neceſſitatis obiicit Ambroſius, dicēs: O ib⁹ neceſſitatibus, ſalutis eſt neceſſitas prę-ferenda. Cōtra allegationem autē tributi ait: Tributū reddere, alij prodeſt, eleemoſynā facere, ipſi ꝓficit qui largit. Item redditio tributi, detrimētum infert ſoluenti: eleemoſynæ erogatio lucrum tribuit erogāti. Ditior. n. fit vir miſericors poſteaquā minus habere incipit, pauperib⁹ largiēdo. Item terrore cōſtrictus reddit tributū, ſed amore ꝓuocatus eleemoſynā largit. ideo triſtis eſt qui dat tributū: lætus vero qui pauperib⁹ tribuit. & rectè lætus, quia per paucos ſibi nummos ęternos & cœleſtes acquirit theſauros. ¶ Secūdo ponitur ſecuritas operū pietatis. (vbi). ſ. in cœlo. (nec æruginis.) ſiue laboris, ſiue amoris, & acidiæ, ſiue peſtilentiæ aut ſenectutis. (nec tinea) timoris, luxuriæ & inuidiæ ac languoris. (Demolitur) id eſt conſumitur. per hoc enim in terra ſed non in cœlo conſumuntur diuitiæ. (& vbi fures) ſiue doloſi. ſiue adulatores & conſanguinei, ſiue tyranni ac etiam mors non effodiunt: quia ſunt abſcondita meri-

Nota facilem acquiſitionē regni cœleſtis.

Nota contra excuſantes ſe in eleemoſynarum elargitione.

ta in prescietia dei.ps. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ á cõturbatione hominum. Nec furantur)quia potenti dei virtute cõseruantur. Iohã.x. non peribunt in æternũ, & nõ rapiet eos quisq; de manu mea. Ergo in tuto loco posita sunt merita pietatis:quia nec cõsumi possunt,nec tolli. Vnde Lucia virgo cum patrimonium suum dedisset pauperibus,requirenti de hoc Paschasio,respondit: Patrimonium tuto loco constitui.nam si capilli capitis sanctorũ sic numerati sunt. vt nec vnus quidem ex ipsis pereat: multo magis animarum merita conseruantut in cœlis. ¶ Tertio ponitur vtilitas proueniés ex cœlesti thesaurizatiõe. vbi.n.)siue in terra,siue in cœlo.(Est thesaurus tuus,ibi est & cor tuum.) Nã vbi amor,ibi oculus est,vt dicit Berñ.lib. de præcepto & dispẽ.c.xxx. Presentior est animꝰ noster vbi amat, q̃ vbi aĩat:quia magis est vbi volũtate fertur,q̃ vbi necessitate detinetur. Ergo si thesaurum nostrum collocauerimus in terra,ibi erit cor nostrum:sicut de quibusdam dicitur. Oculos suos statuerunt in terram,qui tandem introibunt in inferiora terræ:tradentur in manus gladij:partes dęmonum erũt.

Nota exemplũ cõtra vsurarios.

¶ Fertur ꝓ vsurarius quidã moriens,filium reliquit hæredem,qui ne ecclesiastica sepultura careret,licet inuitus:tamẽ cõmisit vsuras restituere. sepulto patre filius repositoria patris aperuit: inuenitq́ue intra pecuniam copiosam,& cor humanum. & primo quidẽ exhorruit. demum acceptũ cor foras canibus eiecit. Altera die rursus pecunias patris visurus accessit:cumq; repositorium aperuisset, iterũ cor humanum reperit:quod prius eiecerat. Ita perterritus sacerdotẽ adiit, & secũ duxit,remq; monstrauit. tunc prouidus sacerdos,Cor,inquit,istud patris tui est:quod dũ viueret q̃tũ pecuniis esset intentũ,post mortẽ deus voluit ostẽdere. Sed vt credas sic esse,eamus ad cadauer, & cor eius nõ reperiemus in eo. Igitur aperiẽtes sepulchrũ,visceribus nudatis cor minime inuenerũt. Ecõtra qui thesaurũ suũ habet in cœlo ,ibi habet & cor meditãdo,amãdo & desiderãdo cœlestia. Ibi posuerat apostolus thesaurũ suũ, qui dicebat ad Philip.iij. Nostra conuersatio in cœlis est. qui etiã raptus est vsq; ad tertium cœlum,vbi audiuit arcana verba, quę non licet homini loqui: Nec dubium ꝓ si hoc efficit amor cœlestis, vt humanũ cor adhuc carne ligatum in cœlo ponat,quin carne solutũ in cœlestibus thesauris stabiliat:ergo interim cor

nostrum

noſtrum ſit in cœlo per deſiderium, vt aliquando in eo ſit per gloriam.

Feria v.poſt diem cinerum. Secundum Matthæũ Ca.vi.j.

IN illo tempore. Cum introiſſet Ieſus *Capharnaũ:acceſſit ad eum centurio,*rogans eũ,& dicẽs, Domine:* puer meus iacet in domo paralyticus,& male torquetur.Et ait illi Ieſus.Ego veniã, & curabo eũ. Et reſpõdẽs cẽturio,ait:Domine,nõ ſum dignus,vt intres ſub tectum meum,ſed tãtum dic*verbo,& ſanabitur puer meus. Nã & ego homo ſum ſub ptãte cõſtitut°: habẽs ſub me milites: & dico huic,vade:& vadit:&*alio veni,& venit:& ſeruo meo,fac hoc:& facit. Audiẽs aũt Ieſus miratus eſt:& ſequentibus ſe dixit: Amen dico vobis:* non inueni tantã fidem in Iſrael.Dico autẽ vobis, ꝙ multi ab oriente & occidente venient, & recũbent cum Abrahã,Iſaac,&Iacob,in regno cœlorũ: filij autẽ regni eiicientur in tenebras *exteriores. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. Et dixit Ieſus centurioni:Vade:& ſicut credidiſti, fiat tibi.Et ſanatus eſt puer in illa hora.

*Capernaum.

*παρακαλῶν.i. obſecrans,eſt.n.vehementius.

*Aliâs, famulus.

*aliâs,verbum.

*Alteri, ne cõtemnatur grãmatica.

*Ne in iſrael quidẽ tm̃ fidei reperi.

*Extremas.

Sermo primus.v.feriæ in capite ieiunij:& in ordine. ix.

CVum introiſſet Ieſus Capharnaũ,acceſſit ad eũ centurio,rogans eũ &c.) Mat.viij. de hoc legitur etiã Luc. vj. ¶ Sicut beat° dicit Ambro.in ſermone ſexageſimæ quadrageſima ſex ſeptimanas habet,cui Theleſphorus põtifex ſeptimam hebdomadam, in qua nunc ſumus,addidit. vocatum eſt tẽpus hoc quadrageſima,cuius dies cõputatis dominica quĩquageſimę & dominica reſurrectionis,quinquaginta ſunt:ſed ſubtractis illis diebus duobus,& ſex aliis diebus dominicis(quibus propter reuerentiã reſurrectiõis nõ ieiunamus)remanẽt dies,xlij. Et vt idẽ dicit in ſermone quadrageſimę, Iuxta numerũ quadraginta duarũ mãſionũ quibus filij Iſrael ex ęgypto in terrã promiſſionis venerũt,

nos obſeruantiam quadrageſimæ, quæ. xlii. in diebus extenditur, ex Aegypto carnalis vitæ ad ſpũale paſcha trãſimus. Primos aũt duos dies quidã ieiunãt, quidã nõ ieiunãt regulares, q̃ ſicut cęteros ſanctitate, ita in obſeruantia ſancti tẽporis debent præcedere. Nõ ieiunant aũt laici, quibus ſola quadrageſima ieiunanda præcipitur. ¶ Prima mãſio dicta eſt Ramaſſe: quod interpretatur corroſio tineæ. Secunda fuit Sochot: quod interpretatur tentoria ſiue tabernacula. Nã vita pœnitentiũ incipit à verme conſcientię mordente animã: & deinde mundus iſte fit eis non domus aut patria, ſed tabernaculũ viatoris: vbi ꝓprio in corpore, velut tabernaculo extẽſo, per abſtinentiã peregrinantur, ſicut dicit Petrus: Obſecro vos tanquã aduenas & peregrinos abſtinere vos à carnalibus deſideriis. Itẽ duæ manſiones fuerunt in Aegypto: ſed prima extra Aegyptum fuit Ethan, quod interpretatur aſcenſio, ſeu fortis dono, aut robuſtus gratiæ. Iſta mãſio pertinet ad diẽ heſternũ oĩbus cõmunem. Obſeruantia abſtinentię tunc eſt, cum oẽs cõmuniter exierunt ex Aegypto carnalis vitę: vnde ipſa manſio dicitur aſcẽſio: q̃a tunc à carne cœperunt oẽs aſcendere ad vitã ſpũalem, quæ fit p forte donum abſtinentię, & per robuſtam gratiã eleemoſynę, quę cor hoĩs ponit in theſauro cœleſti. Vnde euangeliũ heſternum docet in ieiunio fortes fieri, & cœlũ docet aſcendere per robuſtam gratiã contẽptus diuitiarũ, & largitionis eleemoſynę. ¶ Hodie vero ſecunda manſio cõis nobis ponitur, cuius tria ſunt noĩa. Sumus. n. caſtrametati è regione ſiue in cõſpectu Phiairoth, q̃ eſt inter Magdalum & mare contra Beelſephon. Phiairoth interpretatur cor nobilitatis, Magdalum vero dicitur turris ſeu præmunitio & defenſio eorum. Beelſephon autem interpretatur dominus aquilonis, aut vir habens archana. Cor nobile eſt quod inclinatur ad bonos mores & ad virtutem: quia nobilitas ſola eſt & vnica virtus, vt dicit Iuuenalis, Tale cor habuit nobilis iſte centurio, in quo pietas ad ſeruum, humilitas ad chriſtum, fides in deum apparuit. In conſpectu eius. i. ad conſiderationem exemplorum eius, hodie figimus manſionem, & hanc inter mare & Magdalum: quia inter timorem & ſpem debet conſtitui pœnitens. Timor in mari, ſpes quaſi velut turri ꝓtecti leuamur, i Magdalo deſignãtur. iſtę ſunt duę molę, ſ. ſuperior & inferior, inter quas peccator conteritur,

Prima mãſio.

Vita pœnitentium incipit à verme cõſcientię mordente animam.

Secunda manſio.

Cor nobile.

ritur,quas diuina lex auferri à pœnitente ꝓhibet Deuter. xxiiij.Spem noſtrã erigit euangelium cum dicit multos vẽturos,vt recumbant in regno cœlorum : Timorem autem incutit:quia etiam electi eiicientur in tenebras exteriores. Dominus aquilonis diabolus eſt,qui dixit Eſa. xiiij.Sedebo in lateribus aquilonis. Ab eo.n.ſpirat tentationis impetus,ſicut dicitur Hier.xiiij . Ab aquilone pandetur omne malum. Ipſe.n.arcanas delectationes ſuggerit mentibus,dicens: Aquæ furtiuę dulciores ſunt,& panis abſcõditus ſuauior. Prouerb ix.Sed nos contraria parte noſtrã ponamus manſionem inter ſpem & metum. Spes.n.ab impetu eiꝰ nos protegit:timor autẽ ſuggeſtiones ipſius facit amaras videri. In hac ergo ſecunda mãſione huius ſacri tpis ſtemus tria cõſiderantes,quę in euangelio declarantur. Primum,centurionis cõpaſſionem in proximum. Secundum eius deuotionem in deum,ibi,Reſpondens centurio.&c.) Tertium eius cõmendationem ad ſeipſum,ibi, Audiens autẽ Ieſus.&c.) ¶ Circa primũ quatuor facit euangeliſta. Nam primo deſcribit ingreſſum ſaluatoris, dicens , Cum introiſſet Ieſus Capharnaum.) Hæc eſt ciuitas nobilis totius Galilææ metropolis,quam dominus propter multitudinem ciuium ex ſua præſentia frequenter honorauit, prędicationibus illuſtrauit,& miraculis decorauit. Tantum.n. conuerſatus eſt in ipſa ciuitate ad conuertendos habitatores , vt ciuitas eius dicatur. Mat. ix. Tranſfretauit Ieſus,& venit in ciuitatem ſuã,hoc eſt Capharnaum,ſicut dicitur Mar.ij. propter quam etiam cauſam ciues proprij ipſius Chriſti apud quos fuerat educatus & conceptus.ſ. Nazareth,fuerunt ad æmulationem prouocati,dicentes Chriſto Luc.iiij.Quãta audiuimus facta in Capharnaum , fac & hic in patria tua. Sed ipſa ciuitas Capharnaum non cognouit gratiã preſentiæ ſaluatoris,neque pniam egit à peccatiſuis. ꝓpter quod exprobrauit ei ſaluator ipſe dicens Mat.ij . Et tu Capharnaum nunquid vſque in cœlũ exaltaberis? vſque in infernũ deſcendes. ¶ Secundo tangitur acceſſus centurionis , Acceſſit ad eum centurio.) Sic dicitur qui centum militibus præeſt. Iã tunc erat Iudæa ſubiecta Romanis:ideo per ciuitates & caſtra erãt diſpoſiti milites ſtipẽdiarij ad cuſtodiã ꝓuinciæ. Et forte ꝑſciꝰ ſaluator deuotionis huius cẽturionis venit Capharnaũ eius ſanare ſeruũ (rogãs eũ & dicẽs.)

Centurio quis dicatur.

Nota ꝙ acceſſit centurio, dixit & rogauit. ſic vere pœnitẽs accedit cõtritus, dicit confitens, rogat ſatiſfaciẽs. ¶ Tertio ponitur expoſitio infirmitatis. Et primo confitetur centurio medici dominationem, domine) ps. Qui aſcendit ſuper occaſum, id eſt, qui triumphauit de morte, Dominus nomẽ illi. Alii quidem medici domini non ſunt, ſed miniſtri naturæ: ideo dominus eſt ſanitatis & languoris. Iob. v. Increpationẽ domini ne reprobes, quia vulnerat & medetur: pcutit, & manus eius ſaluabunt. Item inſinuat centurio languentis conditionem (puer meus). i. ſeruus. Nã Lucas dicit ꝙ erat ſeruus eius precioſus & chariſſim⁹: ex quo patet nõ eſſe deſpiciendam ſeruilem conditionẽ, ſi virtus ſit meritum libertatis. vnde Eccle. vij. Seruus ſenſatus ſit tibi quaſi aĩa tua: non defraudes illũ libertate. Itẽ explicat centurio languoris diſpoſitionẽ q̃tum quidem ad debilitatem (quia iacet.) ſic. n. erat debilis, vt ſtare non poſſet: q̃tum vero ad ſuã charitatẽ, quia (in domo.) Non. n. eiecit ſeruũ de domo languẽtem, ſicut faciunt mali domini, imitatores Amalechitarũ. j. Re. iij. Seruus hominis Amalechitæ. i. brutę gẽtis ego ſum. Dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi. Quantum autem ad lãguoris qualitatem, (paralyticus) Eſt autem paralyſis reſolutio membrorum: cum videlicet membra ſe mutuo non ſuſtinent: ideo motus habent contrarios, & tremorẽ. Quantũ vero ad laboris acerbitatẽ ſubdit (& torquetur). ſ. doloribus. Sed q̃tum ad periculi grauitatẽ addit, male. ſic male, vt eſſet ꝓpinquus morti. Nã vt dicit Lucas, erat iſte ſeruus moriturus. ¶ Quarto ponitur promiſſio ſanitatis (Et ait illi Ieſus, ego veniam, & curabo eum) Vbi nota ꝙ dominus plus promittit quàm petat cẽturio. Centurio nihil petiit, ſed ſolã ſerui infirmitatẽ expoſuit: Chriſtus vero ſanare promiſit. Rurſus centurio nõ petiit chriſti præſentiã, ſed chriſtus ſuũ prædixit aduentũ. vnde patet primo reuerẽtia cẽturionis, quia nihil præſumpſit petere. Et patet ſecũdo largitas noſtri ſaluatoris, q̃ plus tribuit q̃ ab eo petatur. Ipſe enim attẽdẽs nõ ad verba noſtra, ſed deſideria: Deſideriũ cordis ſanctorũ exaudit, dimittẽs q̃ conſcientia metuit, & adiiciẽs quæ oratio nõ præſumit. Eph. iii. Potens eſt omnia facere ſuperabundãter q̃ petimus, aut intelligimus.

Serui nõ deſpiciẽdi

Figura de ſeruo amalechita.

Paralyſis quid.

Quæſtio. ¶ Quæritur hic primo quare dominus inuitatus ad domũ reguli noluit deſcendere vt ſanaret filiũ eius, ſicut dicitur

Ioan.

Ioā.iiii. hic aūt etiā nō inuitatus ad domū ſerui cēturionis ſe iterū ꝓmiſit. Rñſio. Huius ratio eſt, vt oſtēderet ſoli naturæ hominū eſſe cōpatiēdū: fortunā vero ſeruitutis nō eſſe cōtēnendā, ſi virtus ſeruū redimat: honorē aūt regiū eſſe diſpēdiū, ſi vitiū ſeruū efficiat. Itē humilis dñs honorauit humilia, & mūdi contēpſit excelſa. Luc.i. Depoſuit potētes de ſede, & exaltauit humiles. Et huiꝰ rei nobis reliquit exēplū, ne ꝑ diuitias quenq̄ honoremus, aut cōtēnamus pauperem. hæc deniq; acceptio ꝓſonarū ꝓhibetur Iac.ii. Fertur etiam ꝙ rex qdā Sarracenorū cōuertēdus ad fidem, venit ad legatū ſedis apoſtolice cauſa baptiſmi: à quo inuitatꝰ ad prādiū, cū vidiſſet pauperes diſcūbere ſup terrā, req̄ſiuit ſi ipſi erāt deqbꝰ ait xp̄s, Quādiu vni ex minimis iſtis feciſtis, mihi feciſtis. quod cū accepiſſet, īdignās ait: Vos de xp̄o quē ī ſuis ſic abiicitis, ea nō ſentitis q̄ dicitis: proinde falſam eiꝰ ſectā eſſe vos ipſi ꝓbatis. & abiens, baptizari cōtēpſit. ¶ Secūdo quæritur quomodo ꝓmiſit aliquid chriſtus quod nō perfecit. Nā dixit, ego veniam, nec tamen venit. Reſpoſio, venit virtus deitatis, quæ vbique præſens eſt: venit inquam per effectus ſanitatis, etſi non venit natura humanitatis. Rñſio. Exēplū. Quæſtio. Rñſio.

Sermo ſecūdus quintæ feriæ ī capitæ ieiunii, & in ordine.x.

Acceſſit ad eum centurio.) Hic moraliter cōſideranda ſunt ſex, ſcilicet qs ſit iſte centurio, qs ſeruꝰ centurionis, quæ ſit ifirmitas eiꝰ, qualis īfirmitatis locus, quāta virtꝰ orationis, & q̄ magna gratia ſaluatoris. ¶ Propter primū intelligendum ꝙ centurio iſte deſignat rationalem noſtrum ſpiritum, qui præeſt cuſtodiæ mentis, cui etiam ſubiicitur omnis militia corporis & animæ. membra enim corporis, ſenſus animi: vires interiores ſunt ei ſubiecte. ps. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. Sed iſte centurio debet militare regi æterno pro ſtipendio cœleſtis patriæ. Roma. vi. Habetis fructum in ſanctificationem: finem vero vitā æternam. ¶ Secundo videndū quis ſit ſeruus ſiue puer cēturionis huius. Et quia vt dicitur. iii. Ethicorum, ſecundum concupiſcentiā maxime viuunt pueri: ideo appetitus ſenſitiuus puer eſt. Puer quidem, quia ratione carēs, delectabilia quærens, aſpera fugiens, & luſibilia ac inutilia amans. Sed non oportet ſemper eſſe pueros. Indecēs enim eſt iam virum & ſenem hominem puerilia facere. i. Cor. xiiii. Nolite pueri

effici ſenſibus:ſed malitia paruuli eſtote. Eſa.lxv. Puer centum annorũ morietur:& peccator centum annorum maledictus erit. Ad hoc autẽ vt puer iſte puerilia dimittat,oportet eum ſeruum eſſe centurionis.i.rationis,quaten⁹ eius magiſterio ſubiiciatur,ſicut puer pedagogo: vt inquit Ariſtot. Sic enim ordinauit deus, vt appetitus ſenſitiuus rationi ſit ſubiectus. Geñ.iiij. Sub te erit appetitus eius,& tu dñaberis illius.quod cum factum fuerit,ſit iſte ſeruus preciosius. Nihil.n.eſt preciosi⁹ virtutib⁹ quas cõquirit puer iſte,ſi rationi fuerit ſubiectus. Nam ratio ĩformat appetitum noſtrum tẽperãtia,fortitudine,ſobrietate,mãſuetudine,largitate,humilitate,iuſtitia,modeſtia,mia, & ceteris virtutibus, q̃ ſunt theſaur⁹ & preciosi lapides ſapiẽtię. ¶ Tertio cõſiderandũ eſt de languore huius pueri.languet.n.cum rationis curam deſerit & regnum. Et ſic lãguor corpis fit ex diſtemperãtia humorum, ſicut aĩæ infirmitas ex diſtemperãtia paſſionum ſiue affectionum,quarum diſtemperãtia cõſiſtit in vitio ordinis & vnionis:cum videlicet,nõ intẽdunt ad finẽ debitũ: & cum rationis vinculo nõ cõnectunt.talis eſt incõtinẽs,q̃ paralytic⁹ dici poteſt,qa mot⁹ affectionũ ſunt in eo diſſoluti,& ad diuerſa rapiẽtes: & nunc qdem hoc cupit ꝓpter cõ cupiſcentiã:nunc vero ꝓ mollitiẽ & deſidiã,qa laborare nõ vult,ipſum quod cõcupiſcit,nõ operat̃,& nũc ſpe eleuatur, nunc timore deiicit̃: & diuerſimode trahitur ei⁹ appetitus, vt nunq̃ ſibi ſit ſimilis,Sicut dicitur.ix. Ethicorũ, q̃ aĩa prauorũ aduerſus ſeipſam cõtẽdit:& ꝓpter malitiã dolet recedẽs a qbuſdã. In aliis vero delectatur,& hoc qdem huc,hoc aũt illuc trahit,quemadmodũ diſcrepãtia. ¶ Itẽ ſicut appetit⁹ dicitur paralyticus ꝓpter incõtinentiã:qa nõ cõtinent̃ nec colligũtur in vnũ motus eius:ita iacere dicitur appetit⁹ ꝓpter ĩpotentiã. Frequentia.n.prauí operis facit ĩpotentẽ, ſic vt deiiciat animũ ne poſſit tẽtationi reſiſtere,& a peccato ſurgere. Thre.ij. Iacuerũt in terra foris pueri & ſenes, id eſt qui ſenuerũt in puerilibus,iacuerũt extra ſeipſos deiecti. Et q̃ iſte lãguor tollat potẽtiã reſurgẽdi, dicit Threñ. j. Infirmata eſt virt⁹ mea. Virtus iſta ratio eſt,quę infirmatur ĩfirmitate appetitus:& ideo nõ prẽualet eũ erigere.ideo ſubdit. Dedit me dñs.i.tradi me ꝓmiſit in manu,de qua nõ potero ſurgere. Item ſic diſpoſiti appetit⁹ grauis pœna eſt: ideo torquetur. Duplex eſt autẽ tortura peccãtis:vna ĩ prę-

ſenti,

ſenti,quã ſecum affert omne peccatum. Sap.ij. Per quę quis peccat, p hęc & torquetur. Altera vero tortura hãc ſeqtur, & eſt tortura infernalis:de qua Matth.xviij. Tradidit eum dñs eius tortoribus. Primo modo peccatores cum etiam hic ſunt torquẽtur,vel quia nõ adipiſcuntur quod male cupiũt, vel quia cum adepti fuerint, triſtãtur cõtinuo ſe id deſideraſſe.pœnitudine.n. replentur praui,vt dicitur. ix. Ethico. Torquentur timore,ira,inuidia,& miris anxietatibus & cogitationibus animi. Supuenit etiam eis timor incertæ mortis,timor iudicij,& horror inferni:quibus penſatis,etiam in his quę cupide faciunt torquentur . Vnde Augu. j.li. confeſſionum. Iuſſiſti dñe,& ita eſt, vt omnis inordinatus animus ſibiipſi ſit pœna. Et tanta eſt iſta pœna,q̃ praui hoĩes etiam pro nunc ſuum habent infernum. Item quidam peccantes tantum torquẽtur, q̃ difficultatem & pœnam malitiæ attendentes emendantur,& corriguntur: ſed male torquentur propter malitiam, qui à tortura vnius culpæ tranſeunt ad delectationẽ alterius:ſicut qs triſtatus ex ira,tranſit in delectationem vindictæ:& ſtatim triſtis quia vindicauit,tranſit ad delectationem luxuriæ: & de hac quoque triſtis,tranſit in delectationem gulę,aut oblocutionis.Similiter quis triſtatus de indigentia , tranſit ad rapinæ delectationem:de qua triſtatus tranſit ad delectationem vſus temporalium in victu & veſtitu:ſed etiam his quoque tedio afficiuntur. Iob.xvij. Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt,torquentes cor meum. Noctem(triſtitię)verterunt in diẽ. Delectationes iſtæ malæ torturæ ad torturas infernales adducunt. Eſa xiij. Omnis manus diſſoluetur, & omne cor tabeſcet & conteretur. Torſiones & dolores tenebunt, quaſi parturientes dolebunt. Item in domo torquetur iſte peccator quantum ad conſcientiam. Ipſe enim ſibiipſi domus eſt in qua flagellatur. Augu. Non habet quò fugiat peccator. ſemper enim ſibi præſens eſt praua cõſcientia. Hãc domum vellet exire peccator,& fugere.non poteſt autem:ſed ſicut teſtudo domum qua tegitur,ſic iſte ſemper cõſciẽtiã prauã ſecum defert,in qua flagellatur. Vel aliter domus in qua iacet peccator & torq̃tur,eſt corpus terrenum. Iob. x. Qui habitant domos luteas,& terrenum habent fundamentum,cõſumentur velut à tinea. In hac domo torquetur peccator lãguoribus, ſenio, breuitate vitæ, mortis propinquæ timore.

Vel aliter Eccleſia domus dei eſt, ſicut dicitur.i. Tim.iij. Scias quomodo oportet te ambulare in domo dei, quæ eſt eccleſia. In hac vero domo continentur oēs qui fidē habēt & ſacramētis xp̄i regulantur, etiā ij quorū fides lāguet malis actibus. vñ in hac domo cōgregantur boni & mali, ſani & infirmi. Ipſa.n.eſt hoſpitale peregrinantiū, in qua ponit vulneratus à latronib⁹ ſemiuiuus relictus vt cura habeatur. Multi quidē, licet non oēs, hic ſanantur: ſed extra nullus ſanari poteſt. Medicus.n.animarū xp̄s ſolis lāguentibus hui⁹ hoſpitalis deputatus eſt. ¶ Quarto conſiderandū eſt, quia ſicut infirmitas corporalis, ſic & ſpūalis à loco cōtrahitur: vnde in Capharnaū iſte puer infirmatur. Interpretatur.n. Capharnaū ager pulchritudinis, aut ager pinguedinis, ſiue villa conſolationis. Tria. n.ſunt ex quibus ſumit occaſionem ſpiritualis infirmitas. Primum eſt mundi pulchritudo. mundus.n.iſte ager eſt, vt dicitur Mat.xiij. Pulchritudo vero eius eſt ornatus creaturarū: vnde græce mūdus no mē habet ab ornatu. Dicitur.n. κόσμος.i.pulcher & ornat⁹. Iſta vero pulchritudo deberet allicere animos ad amorem pulchritudinis factoris eius. Ipſe. n. dicit pſalmo.xlix. Pulchritudo agri mecū eſt. Sap̄.xiij. Si creaturarum ſpem ſunt hoīes delicati: ſciāt q̄to iis dominator eorū ſpecioſior eſt. Speciei generator hęc oīa conſtituit. Ex hac vero pulchritudine corporū non infirmantur in opificē vani homines, ſed infirmantur in capharnaū.i.in pulchritudine mundi nimium amantes pulchra eius. Sic infirmatus eſt Syché propter pulchritudinem Dinę, & Amon propter pulchritudinē Thamar. Vnde Iudith xviij. Pulchritudo eius captiuā fecit aīam ei⁹. ¶ Secundo occaſio ſpūaliter infirmitatis eſt tēporaliū abundantia & pinguedo. p̄s. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Et Eze.xvi. dicitur q̄ iniquitas Sodomæ fuit ſaturitas panis, & abundantia, & ociū. Hier.v. Saturaui eos, & mœchati ſunt. Vnde eiuſdē. xiij. legitur q̄ lūbare poſitū in ripa fluminis Eufratis cōputruit, vt nulli vſui eſſet aptū. Lumbare quo reſtringuntur lūbi, caſtitatē ſignificat. Eufrates interpretatur abundātia frugum. Itaq; lumbare in flumine Eufrate cōputruit, q̄a caſtitas marceſcit in abundātia & vſu tpalium. ¶ Tertia occaſio peccati eſt p̄ſperitas & cōſolatio vitæ. Qui.n.habent cōſolatiōes p̄ſentes, aliā vitā nō quęrunt: & eorū infirmatur affectus ad amorem

Notaqualiter ī pulchritudine mundi huius infirmatur anima.

rem cœleſtiũ. Luc. vi. Ve vobis diuitibus q habetis hic conſolationẽ veſtrã: qa lugebitis & flebitis. quod attẽdẽs pſalmiſta dicebat, Renuit cõſolari aĩa mea. Et Eſa xxij. Noli te incũbere vt conſolemini me. ¶ Quinto cõſiderandũ eſt qa rõnalis noſter ſpiritus nõ eſt potens ſanare ægrotãtem affectũ: ſed oportet habere ſanatorẽ aĩarum, ſicut dicebat pſalmiſta Sana aĩam meam qa peccaui tibi. Ad eum aũt nõ poſſet noſter ſpũs accedere, niſi ipſe prius veniſſet ad nos p carnẽ aſſumptã, quo introeũte Capharnaũ. i. mundũ iſtum in ſimilitudine carnis pc̃ĩ, appropinquauerunt publicani & pc̃ores vt audirent illũ. Sed nec ad eum venire poſſem⁹ niſi eius nos gratia præueniret. Sap. vi. Præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt ſe prior illis oſtendat. vnde Luc. xv. miſericors pater occurrit filio reuertenti cum adhuc longe eſſet. Ergo cum nos præueniat per gratiam viſitationis, accedamus ad ipſum cum munere orationis, rogantes eum vt noſtrum ſanet affectum. ¶ Sexto conſiderandum de benignitate ſaluatoris. Dicit enim ſe venturum. Venit filius dei in carnem: venit & in mentẽ, vt peccata carnis. ſ. & ſpiritus emundaret. i. Tim. i. Venit xp̃s ieſus in hunc mundum peccatores ſaluos facere. ſaluat autẽ eos curando eorum lãguores, ſicut ait p̃s. Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto eius, quia propitiatur omnib⁹ iniquitatibus tuis, & ſanat omnes infirmitates tuas.

Sermo tertius quintæ feriæ ĩ capite ieiunij, & in ordine.xi.

SEcundo cũ dicitur, Et reſpõdens cẽturio.) ſignificatur nobis deuotio huius centurionis in deum quo ad tres virtutes, humilitatem, fidem, & prudentiam. Secundum ibi, ſed tantum dic verbo.) tertium ibi, nam & ego homo ſum. &c.) Naſcitur vero humilitas ex duobus. ſ. ex imitatione diuinæ maieſtatis, & conſideratione propriæ fragilitatis: vnde dicebat Abrahã, Loquar domino meo, cum ſim puluis & cinis? Geñ. xviij. Sic centurio iſte deuotus ex his duobus humiliauit ſe. vnde & reſpondens centurio ait illi), Chriſto ſcilicet, dicenti ſe venturum ad domum eius (domine) Ecce admiratio diuinitatis eius, Ait Remigius, demonſtratur in his verbis quia aliud videbat, ſed deũ confitebatur: carnem inſpiciebat: & veram in carne deitatem latere cernebat (Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum)

meum)ecce recognitio ꝓpriæ indignitatis ꝓpter cõſcientiã vitę gẽtilis magis ſe credebat grauari domini prẽſentia, q̃ iuuari: vt dicit Greg. Vel forte ſecũdũ Hiero. ĩ domo ei⁹ erãt idola q̃ nondũ ꝓfectę abiecerat, ꝓpter quę nõ putabat ſe dignũ cuius tectum chriſt⁹ intraret. Vbi duo ſunt cõſideranda nobis: primũ qa tantę virtutis & efficacię eſt humilitas, vt eũ q ſe putat indignum prẽſentia ſaluatoris, eo ipſum dignum efficiat. Vnde ait Maximus: O fides chriſtiana, cũ humilitate totum ꝑetrare cõſueuiſti. Ecce religioſus cẽturio ad accipiendam ſalutem dignior fit dum ſe ꝓfitetur indignum. Sic & nos examinata cõſcientia noſtra ꝓfiteri debemus quia digni nõ ſumus, ad quos de⁹ per carnem aſſumptam veniret. Sic dicebat Petrus Luc. v. Exi a me dñe, quia homo pct̃or ſum ego. Nec rurſus digni ſumus cuius corpus in ſacramẽto ſumam⁹. Sed dum nos exiſtimamus indignos, eius nos gratia dignos efficit. Secundo cõſiderandũ eſt qa duplex eſt tectum in quo deus hĩtat. ſ. templi materialis, & tẽpli ſpiritualis. De primo. iij. Reg. viij. Aedificaui templũ noĩ tuo. De ſecundo. j. Cor. iij. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus dei hĩtat in vobis? Vtrunq; tẽplum ſanctificari oportet, vt ſit dignũ hĩtaculum diuinitatis. De primo ait Augu. in regula. In oratorio nemo aliquid agat niſi ad quod factum eſt. ideo ſaluator eiecit inde negociatores. De ſecundo. j Corin. vj. Membra noſtra templum ſunt ſpirit⁹ ſancti. tollẽs ergo mẽbra chriſti, faciam mẽbra meretricis? abſit. ¶ Secunda, virtutis deuotio fuit fides, quæ eſt fundamentũ ſpiritualis ędificij: ſicut dicitur. j. Cor. iij. Vnde ait, (Sed tm̃ dic). i. impera (verbo) quaſi diceret ſecundum Remigium, Quanuis localis ſis p humanitatem, tñ vbiq; præſens es p potentiam maieſtatis. ideo dic verbo, & ſanabitur puer meus). i. hoc iube, & fiet. ps. Ipſe dixit, & facta ſunt.

Maximus epſ. Taurinenſis.

Verbũ vocale efficax p perſonale.

¶ Nota quia verbum chriſti vocale, quod vtiq; trãſitorium erat, efficaciam habuit a verbo perſonali diuinitatis, de quo Ioan. ait. In principio erat verbum, & verbũ erat apud deũ. Homo quidem verbum caro factum, verbo vocali ſanauit languores corporis, & paſſiones mentis, ſicut ait. ps. Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. Et Heb. j. Portans omnia verbo virtutis ſuę, purgationem peccatorum faciens. Nota etiã quia verbum ſacræ ſcripturæ creditum diſponit ad ſanitatem mentis. Apoca. xxij. Folia ligni, id eſt verba ſcripturæ,

ſunt

ſunt ad ſanitatē gentiū. Maxime autē ad hoc diſponit verbum crucis & paſſionis xp̄i.i. Cor.i. Verbum crucis pereūtibus quidem ſtultitia eſt, ſed his qui ſalui fiunt.i.nobis,ſalus & virtus eſt. Vnde percuſſi à ſerpentibus ſi intueantur æneum ſerpentem.i. xp̄m pendētem in ligno,ſanātur,ſicut dicitur Numeri.xxi. Hoc autem ad quod diſponit verbum fidei creditum, operatur miniſterialiter quidem verbum ſacerdotum, ſed perficit principaliter verbum xpi. Eccleſiæ quidem miniſtri ſuis orationibus & verbis ſacris liberant animas ab infirmitatibus peccatorum. Vñ ſecundum aliam literam p̄s.dicit verba eorum eſſe medicamentum. Medicamentum à ſapiente dicitur: quorum tamen verba quidam velut ſurdæ aſpides audire contemnunt. Sed nec diſpoſitio fidei nec verba miniſtrorum ſanare p̄nt, niſi verbum principalis medici tribuat efficaciam: de quo Sap̄.xvi. Neque herba,neque malagma ſanauit eos,ſed ſermo tuus domine, qui ſanat vniuerſa. ¶ Tertio cum dicit,Nam & ego)ponitur prudens argumentatio centurionis. probauit enim exemplo ſui quod ad imperiū xp̄i recederet infirmitas ſerui: & ſanitas aduenireti& eſt argumentū à maiori, ſic: Si ego homo purus,& ſub ptāte alterius cōſtitutus,ſic impero mihi ſubiectis,vt qđ p̄cipio,ſtatim faciat, multo amplius tu deꝰ & homo cui oīa ſubſunt,ſolo ſermone ſanabis. vnde dicit,Nā & ego hō ſum)purus:tu vero deus & homo. ſum ergo hō ſicut tu,ſed nō q̄tus tu:qa homo purus vanitati ſimilis factus eſt:ſed hō xp̄s magnus & filius altiſſimi vocatus eſt.(ſub ptāte)ſuperioris tribuni. ſ.imperatoris (conſtitutus)Roṁ.xiij. Oīs anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita eſt,tu vero ſub nullius es ptāte. Conſtat enim ꝙ diuinitas verbi nemini ſubiicitur: in hoīem vero ptāte habuit Pilatus:ſed ſibi à xp̄o traditam. Duo ergo de ſe minora cēturio expreſſit,& ꝙ eſſet homo,& ſub ptāte alterius. Aliud vero addidit quod ad ſuam pertinet dignitatem habēs ſub me milites)quaſi dicat, aliis ſubiicior, aliis vero quaſi mediusq; præſidio. Eccl.v. Excelſo excelſior alius eſt, & ſuper hoc quoque eminentiores ſunt alij. Deinde centurio triplex præceptum tangit ad ſibi ſubiectos,& triplicem p̄cepti effectū. P̄ceptum triplex eſt, quia dicit eſſe eundū,dicit eſſe veniendum, & dicit aliquid eſſe faciendum. Hæc vero tria triplex effectus ſequit.ſ. venire,ire,& facere: Vñ dicit,

Centurio nis argumentatio ab exēplo ſui.

dicit, Et dico huic) militi mihi ſubiecto (vade) ad aliqd pficiendū in abſentia mea (& vadit). (Et alio) antiqua grāmatica eſt alio ꝓ alij (veni) ad aliquid perficiendū in mea præſentia. (Et venit). (Et ſeruo meo.) Non ſolū habebat liberos milites ſubiectos, ſed etiam ſeruos (fac hoc) (& facit.) Ephe. vi. Serui, obedite dominis carnalibus cū timore, non ad oculū ſeruientes, ſed in ſimplicitate cordis. Iſta ſunt verba centurionis: quorū iſta eſt ratio: Si mihi aliis ſubiecto ſic obediunt ſubditi, multo magis ſi verbo dixeris, ſaluabitur puer meus. nā ſine præſentia corporali tua angeli perficient ſanitatem, qui ſunt tibi ſubditi. Hiere. liii. Curauimus Babylonem, & non eſt curata. Verba ſunt angelorum, de quibus dicit glo. Sunt medici ſub magno medico, angeli Dei volentes animas noſtras a vitiis curare. ¶ Nota quia iſte prudens centurio primo dicit ſe eſſe hominem, deinde quòd ſit ſub poteſtate conſtitutus, tertio quòd habeat ſub ſe duplex genus ſubditorum vel ſubiectorum, ſcilicet liberorum militum, & ſeruorum. ¶ Quarto ex hoc ſequitur eum eſſe mediū inter ſibi ſubiecta, & quibus ipſe ſubiicitur. ¶ Quinto tres ſpecies imperij diſtinguit, ſcilicet vade, veni, & fac. ¶ Sexto effectum imperij ſui deſignat. In ſcripturis autem ſacris homo aliquando accipitur pro interiori ſimul & exteriori ſubſtantia, aliquādo pro exteriori tantum, aliquādo pro interiori ſolum. Pro toto compoſito ex anima & corpore accipitur. Ioan. vi. Totum hominem ſanum fecit in ſabbato. Exterior autē homo dupliciter accipitur, vno modo pro carne tātum, ſicut Geñ. vi. Nō ꝑmanebit ſpiritꝰ meꝰ in homine in æternum, quia caro eſt. Alio modo exterior homo dicitur ipſa anima hoīs ſecundū iudiciū ſenſitiuū, & irrationalē appetitū, ſicut dicitur. i. Corī. iii. Cum enim ſit inter vos zelus & cōtentiō, nōne carnales eſtis, & ſecundum hoīem ambulatis? Interior igit homo erit ratio, q̄ diſtinguit ab irrationali hoīs. Sed interior etiam iſte homo dupliciter accipit: vno modo ꝓ inferiori parte rationis, q̄ tēporalibus diſpēſandis ꝑſidet: & iſte homo ſciēs dicit. Alio modo ſuperior aīæ portio, q̄ ęternis rationibꝰ cōtēplādis īſiſtit, homo dicit: & talis eſt ſapiēs. De primo dicit ps. Exibit homo ad opus ſuū. De ſecūdo ibidem. Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus. Et licet quinque iſtis modis ſignificetur homo: tamen excellēter homo dicitur rationalis noſter

Antiqua grammatica.

Homo in ſcripturis diuerſimo de capit.

Homo dupliciter.

ſpiritus

ſpiritus reformatus ſecundum imaginem creatoris,quæ reformatio eſt ipſius creatoris contemplatio. Sed iſte homo centurio eſt.militat enim in caſtris præſentis vitæ, quia militia eſt vita hominis ſuper terram.Iob.vij.Iſte vero eſt ſub poteſtate conſtitutus, nec alium habet cui ſubiiciatur, niſi increatum ſpiritum,Deū videlicet. Deutero.vj.Dominum deum tuum timebis,& illi ſoli ſeruies.non enim poteſt malus noſter ſpiritus ingenita libertate priuari, ſed in eis etiā liber eſt quos ſeruitutis cōditio quātum ad alias partes hominis ſubiecit hominib⁹. Item huic homini ſubiecto primo ſpiritui ſubiecta ſunt quædam libera , quædam vero ſeruilia. ſenſus enim & appetitus quaſi milites ſubiiciuntur,corpus vero quaſi ſeruus.vnde dicitur.j.Politi. ꝙ ratio dominatur appetitui politico,id eſt libero prīcipatu:corpori vero dominatur deſpotice.i.ſicut dñs ſeruo. ꝑs. Oīa ſubiecisti ſub pedib⁹ eius. Item cōſtituitur rationalis ſpiritus medius inter deum cui obtēperet,& affectiones ac motus corporis quibus imperet.quam medietatem ſi ſeruauerit,ei exteriora ſubiiciuntur. vnde Chryſo. Deus,inquit,poſt ſe ſecundum præſidem hoīem fecit,tradens poteſtatem eidem, qua cunctis animantibus imperaret, ſoli ſeruiens illi à quo cuncta ei fuerant ſubiugata, vt imperaret mundo, ſeruiret creatori. Item imperio rationis ſubiiciuntur cognitiones & affectiones quaſi milites, & membra corporis quaſi ſerui.Cognitioni imperaturvt veniat,affectioni vt vadat,corpori vt faciat. Nam cognitio exterior rerum iudicium affert ſpiritui:affectio autem tendit in rem exteriorem : corpus vero perficit. Ergo penes rationem eſt imperium cognoſcendi,volendi,& operandi. Item tanta eſt obedientia virium inferiorum ad rationem,vt ſtatim perficiāt eius imperium.vnde Augu.lib.confeſſ. Imperat animus vt moueatur corpus:& tanta eſt celeritas obſequendi,vt vix obediētia ab imperio diſcernatur.Iſta tamen obedientia inferiorum diminuitur ex rebellione ſpiritus ad ſuperiorem deū, cui quia non ſubiicitur,etiā ſi ſubiecta reſiſtunt. Vnde primi parentes,quia tranſgreſſi ſunt imperium dei,ſtatim ſenſerunt rebellionem affectionis , & motionis corporis contra ſpiritū,vt dicitur in glo.Geñ.iij. ¶ Hic quæritur quomodo ſibi cōſentiat diſſonātia quæ videtur eſſe inter Mattheum & Lucam.Matthęus enim dicit centurionem acceſ-

ſiſſe

Euangeli ſtarũ diſſonãtia,&eorũdem cõciliatio.

ſiſſe ad Chriſtum pro petẽda ſanitate ſerui. Lucas vero non dixit eũ acceſſiſſe, ſed audito aduentu Chriſti miſiſſe ad eũ ſeniores Iudæorum, qui rogabant ſollicite Chriſtum, vt veniret ad ſaluãdum puerum eius: & dicebãt, quia dignus eſt vt hoc ei preſtes: diligit enim gentem noſtram, & ſynagogam, ipſe ædificauit nobis. Ibat autem Ieſus cum illis: & cũ non lõge eſſet à domo, miſit ad eum centurio amicos ſuos, dicẽs: Domine, noli vexari. non enim dignus ſum vt intres ſub tectum meum: propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus vt venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus. Ecce ergo ſecundum Lucam, quia centurio ad Chriſtum non acceſſit, ſed nũcios miſit: cũ tamen Matthæus dicat eum acceſſiſſe. ¶ Et dicendum tripliciter. Primo quidem ꝙ acceſſit centurio, quia accedere cœpit: ſed cõ ſcientiam vitæ gentilis pauens deſtitit, & non peruenit, ſed nuncios miſit. Secundo dicitur acceſſiſſe non perſonaliter & immediate, ſed cauſali & mediate per amicos & nuncios. Nam vt dicitur. iij. Ethicorũ, que per amicos fiunt, per nos quodãmodo fiunt. principium n. in nobis eſt. Tertio ſecũdum Augu. lib. de ſancta virginitate, acceſſiſſe dicitur cẽturio: quia fideliſſima humilitate ipſe magis acceſſit, quàm illi quos miſit. In quibus omnibus documentum teneamus: vt cum preces noſtras indigna reputamus exaudiri a deo, ſanctorum patrocinium implorem⁹, ſicut dicitur Iob. v. a. Voca ergo ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum conuertere. Et eiuſdem. xxxiij. c. loquens de hoïe languente, Si fuerit, inquit, angelus pro eo loquẽs vnus de milibus, vt annũciet hoïs æquitatem, miſerebitur eius, & dicet, libera eum, vt non deſcendat in corruptionem.

Sermo quartus quintæ feriæ in cæpite ieiunij, & in ordine. xij.

Argumentum.

TErtio cum dicitur, Audiẽs autem Ieſus.) tãgitur quadruplex commendatio fidei huius centurionis. primo enim commẽdatur, quia admirabilis. ſecundo, quia ſingularis: ibi, & ſequentibus ſe.) tertio, quia exemplaris, Dico autem vobis.) quarto, quia ſalutaris, Et dixit Ieſus cẽturioni.) Propter primum dixit (Audiens autem Ieſus verba fidei huius cẽturionis, miratus eſt.) Cõtra, admiratio eſt noui effectus latens cauſa, ſed effectus fidei cẽturionis nõ erat

nouus

nouus Christo,quia fidem eius præsciebat,sicut non est mirum astrologo eclipsis præscita. Rursus ipsam eandē fidem Christus operatus erat in centurione. Vnde Aug. Et quare admiratus est Christus? nūquid opus alterius? immo suū opus admiratus est:quia ipse in eo operatus est fidem.ergo tum ex parte præscientiæ, tum etiam ex parte efficaciæ videtur ꝙ admirari non debuit. Respōdeo,admirari dicitur,quia admodū admirātis se exhibuit:hoc ideo, vt admirabilem eius fidem ostenderet. Nihil reperimus Christum fuisse admiratū nisi fidem credētium. Vnde alio loco Mat. xv. O mulier,inquit,magna est fides tua. Tria.n.mirabilia fecit dñs in mundo,secūdum Berū. Matrem virginē:deum hoīem:& harum rerū fidem in humano corde. Similiter fidem centurionis quasi admirātem demōstrauit,vt vere nobis eius fidem admirabilem significaret.ps. Mirabilia operatua,& anima mea cognoscet nimis. ¶ Secundo commēdat fidem centurionis magnitudo singularis. Et sequētibꝰ se dixit(Amen) i.vere,(Dico vobis,non inueni tantam fidem in Israel).i.in populo Iudæorum, qui nomine Israelis appellabatur.iam.n.fides eorum defecerat secundum illud Hieremiæ.vij. Periit fides, & ablata est de ore eorum. ¶ Sed huic dicto obiicitur,Nonné fides patriarcharū fuit maior fide centurionis huius terræ?vnde Heb.ij.de eis dicitur ꝙ testimonio fidei probati inuenti sunt. Secundo dicendum secūdum Hiero.quia Christus de præsentibus loquitur,non de præteritis,quorum fidem non inuenit. Nam præsentibus Hiere.v.dicitur, Circuite vias Hierusalem,si forte inueniatis virū faciētem iudicium, & quærētem fidē. Sed videt solutio Hiero.replica.nō esse sufficiēs. Nā fides aliquorū præsentiū maior fuit fide cēturionis, saltem fides beatę virgīs & apostolorū. Ideo dicēdū ꝙ excludūtur a numero nō habētiū fidē ij ad quos dirigebat sermonem,sicut cum dicit:nemo est in domo : cū tñ illi ad quos loquimur, in domo sint. Item aliter dicēdū,Non inueni tātā fidē).i. tātā fidei facilitatem:quia vt dicit Remig.alij ex lege docti crediderunt:iste vero nullo prædicantę credidit. Simile dicitur Roma.j.,Fides vestra.i.facilitas fidei,annunciatur in vniuerso mundo. Item aliter dicendum,Non inueni tantam fidem).i.tantā expressionem fidei: qa & fidem suā rōne cōfirmauit.j.Pet.iij. Parati reddere rōné oīni poscenti de ea

Tria mirabilia ī mū do fecit deus.

Obiectio.

Solutio.

de ea quæ in nobis eſt fide & ſpe. ¶ Item aliter dicendum ſecundum Chryſoſto. (Non inueni tantam fidem).i.tantum fidei ingenium.vnūquodq;.n.bonum ſecundum quali tatem perſonæ laudatur. Nam in modico ſermone plus iuſtus cōmēdatur,quàm ſapiens in magno : & puer aſtute loquens plus laudatur, quàm vir ſapiens ſententías proferēs. Sic & in centurione rudi, fidei ingenium plus laudatur. Item aliter dicēdum (Non inueni tantam fidem in Iſrael) quàm deſignat fides centurionis. eius.n.fides ſignabat fidem gētium,quæ fuit numeroſior fide Iudæorum, ſicut dicitur Eſa.xlix.Parum eſt mihi vt ſis ſeruus meus ad ſuſcitandas tribus Iacob,& feces Iſrael conuertendas. Dedi te in lucem gentium,vt ſis ſalus mea vſq; ad extremum terrę. vnde propter paucitatem credētium ex populo Iudæorum dixit Azarias Dañ.iij. Imminuti ſumus pluſquā omnes gētes. Sed de multitudine gentium quæ crediderunt dicit ps. Annunciaui & locutus ſum,multiplicati ſunt ſuper numerum. ¶ Tertio commendat fidem centurionis,quia fuit initium & exēplar futuræ multitudinis fidelium. Circa quod duo facit. Primo.n.prædicit fidem gentium credētium:ſecundo prænunciat reprobationem Iudæorum,ibi(Filij autem regni.) ¶ Circa primum,de conuerſione gētium octo dicit. Præmittitur enim dicti veritas.(Dico autem) id eſt prædico vobis. Numeri.xxiij. Non eſt deus quaſi homo vt mentiatur. Item ponitur fideliū numeroſitas(quia multi.) Eſa.lxj. Mirabitur cor tuum quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris,fortitudo gētium venerit tibi. Item ponitur eorum diuerſitas (ab oriente & occidēte.) Eſa.xliij. Ab oriente adducām ſemen tuum,& ab occidente congregabo te. Mala.j. A ſolis ortu vſq; ad occaſum,magnum eſt nomen meum in gentibus. Et non ſolū per hæc duo diuerſitas locorum poteſt intelligi, ſed etiā diuerſitas ſtatuum, ætatum,& morum. Nam ab oriente venit,qui mundi clarā fugit proſperitatem. Ab occidente autem quos mundi impellit aduerſitas:ſicut dicit Pſal. Cum occideret eos,quęrebant eum. Item ab oriente veniunt qui à principio iuuentutis conuertuntur. Ab occidēte vero qui ad occaſum mortis tendentes corrigunt vitam. Rurſus ab oriente veniunt philoſophi & præclari moribus. Ab occidente quorum fuit vita obſcura. Item ponitur fidelium gratia.(veniēt).ſ. credentes.

dentes.ps. Accedite ad eum,& illuminamini. Nam accedē tem ad deum,oportet credere. Item ponitur credentium ſatietas.(Et recumbent.) Iſte recubitus in pñti eſt ſcripturarum meditatio, In quibus reficimur. Iſtæ ſunt nuptiæ,quas rex magnus fecit filio ſuo : ſed hanc refectionem ſequitur recubitus cœleſtis contemplationis. Ité ponitur honorabilis ſocietas. (cum Abraham, Iſaac,& Iacob.) Iſti fuerunt patres primæ fidei noſtræ, quorū ideo memoria hic introducitur,qa ad eos repromiſſio futurę hereditatis facta eſt. Nam his tribus promiſit deus terram lacte & melle manantem,quā non poſſederunt ex his geniti ſecundū carnē : ſed imitatores fidei eorum:qui xp̄i humanitatē credentes,lacte reficiuntur, quod de carne exit:eius vero diuinitate,quaſi de melle quod de cœlis deſcendit paſcuntur. hoc eſt ergo recumbere cum tribus his patriarchis:refici.ſ. ſcientia humanitatis,& ſapia diuinitatis xp̄i. Item ponitur obtenta regalis poteſtas.(in regno.) quia credentes,regiam poteſtatem acquirunt.i. Pet.iij. Vos eſtis genus electum,regale ſacerdotiū,gens ſancta. Iam.n. fideles non ſunt ſub tyrannide diaboli, ſed ſub regno xp̄i. Interponitur eiuſdem regni ſublimitas(cœlorum.) Mat. v. Gaudete & exultate,qm̄ merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Ex his ergo patet præmium fidei eſſe quadruplex.ſ.refectionem mellis,& lactis:conſortium patriacharum:regnum:& cœlum. ¶ Et nota quantū ad præſens triplex eſſe cœlum. primum corporale. Geñ. i. Vocauit deus firmamentum cœlum. Alterum eſt ſpirituale & intellectuale:de quo p̄s. Fecit cœlos in intellectu. Tale cœlum ſunt mentes angelicæ, quibus omnibus ſuperemi net. Tertium cœlum diuinitatis,omnia cōtinentis:de quo. ps. Dominus in cœlo ſedes eius. De his tribus cœlis,corporeo,angelico,& diuino, dicitur Deuter. x. En domini dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli. huius quidem cœli corporei cœlum ſunt mentes angelicæ,quia ſpiritualis creatura continet corporalem.ſed vtriuſq; cœlum eſt diuinitas. Et quanuis gentiles in cœlo corporeo iuſtis animabus promiſerint certum manſionis locū,in quo beatę ſempiterno æuo fruantur : ſacra tamen ſcriptura promittit fidelibus cœleſte regnum,quod eſt inhabitatio ſuperni cœli diuinitatis. Nam cum cœlis intellectualibus angelicis contemplabimur, & contemplando inhabitabimus diuinitatis cœlum,cuius pax

Cœlum triplex.

exuperat omnem ſenſum. ¶ Deinde cum dicit(filij autem regni.)tangit Iudæorum reprobationem:& tria facit. Primo. n. primam rememorat dignitatem(filij autem regni.) Sic dicebantur Iudæi,filij quidem charitate,filij autem regni hæreditate. eos.n.ſibi filios deus elegit. Exo.iiij. Hæc dicit dominus, Filius meus primogenitus Iſrael. Erant etiã filij regni,vel temporalis,vel ſpiritualis,quia quo ad vtrunque ſibi elegerat eos dominus deus. Exo. xix. Eritis mihi peculium,& regnum ſacerdotale,& gens ſancta. ¶ Tertio tangit ipſorum reprobationem.(Eiicientur)tanquam immundi. Et attẽde gratiam electionis gentium:primo, quia ex eis multi ſunt electi:ex Iudæis autem filiis regni pauci. Eſa.x. Si fuerit populus Iſrael quaſi arena maris,reliquę.i. pauci conuertentur ex eo. Item attende quia gentes vndique etiam à remotis vocatæ ſunt:ſed Iudæi propinqui credere contempſerunt pręſentem. Ioan.i. In propria venit,& ſui eum non receperunt. Item attende quia gentes venerũt per fidem: Iudæi vero retroceſſerunt. Ioan.xviij. Cũ dixiſſet eis Ieſus,ego ſum,abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. Item gentes recumbunt in delectatione lactis,& in contemplatione mellis chriſti. Iudęi vero vtrunque eſurierunt. ps. Conuertentur.ſ. Iudæi,ad veſperam.i. in fine ſeculi,ſed interim famẽ patientur vt canes. Nondum.n.meruerũt poſſidere terram lacte & melle manantem: ſed alij eorũ loco intrauerunt. Ideo de populo ipſo Iudæorum dicitur Iob.xx. Non videat riuulos torrentis mellis & butyri. Et iuſte quidem ab iſto conuiuio repelluntur:quia ſpreto manna cœleſti,carnes ægyptias,cucumeres,pepones, cepæ,porros,& allia elegerunt. Ideo cum Aegyptiis in inferno talí cibo replentur. Item gẽtes adducentur inter conuiuas patriarcharum:ſed filij degeneres ab eorum fide,etiam ab eorum conſortio eiiciuntur. Ioan. Si filij Abrahæ eſtis,opera Abrahæ facite. eiiciuntur certe, ne vnquam dicantur filij patriarcharum,quia non carne, ſed fide eorum paternitas quæritur. Eſa. lxiiij. Abrahã neſciuit vos,& ignorauit vos. Eiiciũtur etiã à gratia Dei,vt nequaquã ſint eius filij,& hęredes regni. Hiere. xv. Non eſt anima mea ad populum iſtum,dicit dominus. Eiice illos à facie mea,& egrediãtur. quòd ſi dixerint, quò egrediemur ? dices ad eos: ad mor-

Pœnę ex- tem,ad gladium,ad famem,ad captiuitatem. Tertio tangit

corum

eorum duplicem damnationem. primam quantum ad pœnam damni. ſecundam vero quantum ad pœnam ſenſus. Propter primum dicit, (in tenebras exteriores) quod duobus modis accipi poteſt: pro præſenti, & pro futuro. Primo quidem modo conſiderandum gentiles habuiſſe tenebras ſuas interiores, quia cum cognouiſſent deum, non ſicut deum glorificauerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum: vt dicitur Ro.i. Iſtorum tenebræ interiores dicuntur, quia opponuntur interiori lumini rationis. Sed præter hoc lumen, datum fuit Iudęis lumen legis extrinſecę: de quo Sap.xviij. Incorruptum lumen legis datum eſt filiis Iſrael. Et quia chriſtū in ipſa lege promiſſum non cognouerunt præſentem, ideo in tenebras exteriores deuenerunt. Eſa.vi. Excæca cor populi huius, & oculos eius claude, ne forte videant & conuertentur, & ſanem eos. Eſa.lix. Expectauimus lucem, & ecce tenebræ ſplendorem, & in tenebris ambulauimus: palpauimus ſicut cæci parietem. hic paries, Chriſti eſt humanitas: de qua ps. Quouſque irruitis in hominem, interficitis vniuerſi vos tanquam parieti inclinato? Palpauerunt exterius humanitatem, nec intellexerunt parietis diuinitatem. Nec iſtæ tenebræ minores fuerunt immo maiores tenebris gentium: ſicut dicit Hiero. ſuper illud, Facta ſunt nouiſſima generationis huius peiora prioribus. Secundo modo per tenebras exteriores poteſt intelligi carentia viſionis diuinę, ad quam ſequitur tenebrarum confuſio. Tenebræ quidem præſentis lucis non ſunt extra lucem penitus: quia nox aliqualiter illuminatur ſideribus: rurſus chriſti nocti, lux plena diei ſuccedit. Sed infernales tenebræ exteriores ideo dicuntur, quia ſunt extra omnem lucem. Eis.n. nec permiſcetur nec ſuccedit lux. Iob. x. Terra tenebroſa, & operta mortis caligine: terra miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Quia igitur Iudæi merito incredulitatis eorum repulſi ſunt ne videant gloriam dei, vt dicitur Eſa. xxvi. ideo in tenebras exteriores eiecti ſunt. Iſtæ ſunt tenebræ Aegypti ſic horribiles, vt palparentur. Exo.x. ¶ Secunda pœna damnationis infidelium eſt pœna ſenſus: de qua ſubdit (ibi) id eſt, in tenebris exterioribus (erit fletus & ſtridor dentium.) Fletus ex dolore & triſtitia,

terioris q̄ ſunt.

triſtitia, ſtridor autem dētium ex furore & ira ꝓcedit: quorum vtrunq; & q̄tum ad præſentes & q̄tum ad futuras poteſt intelligi pœnas. Plangunt. n. Iudei ſuā ꝯaptiuitatem ac diſperſionē, ac templi & cerimonialiū deſtructionem: cuius rei figura ſunt threni Hieremię, Hęc eſt filia archiſynagogi, q̄ mortua plāgitur in domo. Hiere. ix. Vocate lamentatrices, & aſſumāt ſup vos lamentū. Deducāt oculi veſtri lachrymas, quia vaſtitati ſumus. Flent ergo Iudæi ſuā deſolationem: indignātur vero ſtridētes dentibus cōtra crucifixi prędicationem. j. Corin. ij. Nos prædicam⁹ chriſtum cruci fixum, Iudæis quidem ſcādalum, ꝙa in hoc ſcandalizantur. Vnde cum Stephanus ꝓtomartyr eis chriſtum annunciaret in cōcilio, audiētes hoc diſſecabanī cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. Quantū vero ad pœnas inferni flent culpas præteritas ꝓpter remorſum vermis cōſciētię. Zach. xiij. In die illa erit plāctus magnus in Hieruſalē. ¶ Et aduertendum, ꝙa cum fletu culpa ſoluaī, hoc verum eſt de fletu preſenti, ſed nō de futuro: ꝙa dānati nō plāgunt culpas, quaſi eis diſpliceāt: ſed ꝙa ex eis pœnam ſentiūt. Vnde ait quidā: Qui nō lugebit, flendi dum tēpus habebit: A Eterno luctu lugebit, ſed ſine fructu. Stridor vero dentiū ex vehementi ardore pœnarum ꝓcedit, vel ex indignatiōe ad ſeipſos & ad deū. Eſa. viij. Iraſcet & maledicet Deo ſuo, & ſuſpiciet ſurſum ad æterna quę ꝓdidit, & ad terrā intuebitur gehennæ infernalis: & ecce tribulatio, & tenebræ, & diſſolutio, & anguſtia, & caligo ꝓſequentis, & nō poterit auolare de anguſtia ſua. ¶ Cōſiderandum ꝙa reprobatio & damnatio iſta horribilis cōtra filios regni ad noſtrā correctionem ſcripta eſt. Si enim incredulis filiis nō pepercit deus pater, timeamus nos alienigenæ: & ſi ramos naturales oliuæ, quia infructuoſi erant, abſcidit cœleſtis agricola: caueamus nos oleaſtri, & cōtra naturam inſerti in ipſam oliuam, ꝙa euellet ab arbore vitis infructuoſos ramos: Nec cōfidam⁹ nos eſſe de numero vel de multitudine eorū qui venerunt ad fidem ab oriente & occidēte, quoniā multi ſunt vocati, pauci vero electi. Eſa. ix. Multiplicaſti gentem, & nō magnificaſti lætitiam. vnde ipſe ſaluator ait Mat. vij. Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed qui facit volūtatem patris mei qui in cœlis eſt. ¶ Quarto cum dicit, (Et dixit Ieſus.) commēdat chriſtus Centurionis fidem,

Plangunt Iudæi ſuā captiuitatem.

Verſus.

Diſcurrit auctor.

dem, quia ſit ſalutaris. ſalutem enim impetrauit ſeruo. Et quatuor facit. Primo enim remittit ſolicitudinis cogitatū. Solicitus. n. erat cēturio de ſalute ſerui: ſed dicit ei xp̄s ne amplius ſuper hoc cogitet. (Et dixit Ieſus cēturioni, vade) .i. ne te detineat ſolicita cogitatio ſalutis ſerui: certus iam eſto te exauditum: & ad alia negocia tua procedas. Simile habetur Ioan. iiij. Vade, filius tuus viuit. ¶ Secundo ponit fidei meritum. (Et ſicut credidiſti.) me ſolo verbo poſſe ſanare. ¶ Tertio ponit facti præceptum (fiat tibi.) Dicit tibi, & nō dicit illi ſeruo: quia nō ſibi, ſed domino ſeruus reddebat: quod quidē eius fides meruit, quæ omnia poſſibilia facit credenti: ſicut dicit Mat. ix. Ex quo patet q̄ rectū eſt verbum domini, dū quod pie creditur, efficit, ſic q̄ effectus cōueniat fidei. ait. n ps. Rectū eſt verbum dñi, & oīa opera eius in fide. &c. ¶ Quarto ponit ſalutis effectū. (Et ſanatus eſt puer.) Si alterius fides eum ſanauit corpore, ꝓpria eundem fides ſanabit corde. Sed nec ſanitatis effectus dilatus eſt, quin potius dictum & factū ſimul fuerunt. vnde dicit, (In illa hora.) ea enim hora qua dixit xp̄s (ſicut credidiſti, fiat tibi) ſanat⁹ eſt puer. Ipſe deniq; dixit, & facta ſunt.

Feria. vj. poſt dicm cinerū. Secundū Matthæū. Cap. v.

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Audiſtis quia dictū eſt antiquis, Diliges ꝓximū tuū, & odio habebis inimicū tuum: Ego autē dico vobis: Diligite inimicos veſtros: *benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus, & calūniantibus vos: vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt: *qui ſolē ſuum oriri facit ſuper bonos & malos: & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim diligitis eos qui vos diligūt: quam mercedē* habebitis? Nónne & publicani hoc faciunt? Et ſi *ſalutaueritis fratres veſtros tantum, quid amplius facietis? Nónne & *ethnici hoc faciunt? Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Attēdite ne iuſtitiā veſtrā faciatis corā hoibus vt videamini ab eis. Alioquin mercedē nō habebitis

*ευλογειτε τους καταρωμένους ὑμᾶς .i. bene p̄cemini de nouētibus vos.
*ὅτι. i. qā.
*ἔχετε. i. habetis.
*Cōplexi fueritis.
*τελῶναι. .i. publicani.

*ἐν τῷ φα νερῷ. i. in ꝓpatulo.

apud patrẽ veſtrum, qui in cœlis eſt. Cum ergo facis eleemoſynã, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hoĩbus. Amen dico vobis: receperũt mercedem ſuã. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua. vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito. Et pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.*

Sermo primus. vj. feriæ in capite ieiunij: & in ordine. xiij.

AVdiſtis quia dictum eſt antiquis, Diliges proximum tuũ, & odio habebis inimicum tuum.) Mat. v. Amãtiſſimi, die heſterna recedentes filij Iſrael trãſierunt mare rubrum ſubmerſis Aegyptiis, & hodie venimus in tertiã manſionem q̃ Marath dicitur: vbi erant amaræ aquæ, ita vt populus eis vti nõ poſſet: ſed virtutis lignũ aquę immiſſum dulces eas fecit & potabiles. Et vt dicit Ambro. Antiqua legis præcepta amara erãt. ſ. odire inimicum: oculum, ꝓ oculo repetere: ꝓſequi ꝓſequentes. ſed mundi ſaluator veniens in carnem, his præceptis amaris lignum ſapientiæ euangelicæ miſcuit, & legis amara cõuertit in dulcedinem charitatis, ſicut in præſenti euangelio cõtinetur: quod in tres partes diuiditur. ¶ Primo enim ait de amplitudine dilectiõis. ¶ Secundo vero de rectitudine intentionis, ibi. (Attendite ne iuſtitiã.) ¶ Tertio de gratitudine miſerationis ibi, (Cũ ergo facis eleemoſynã. &c.) ¶ Circa primum duo facit. nã q̃ꝝ ꝓtinet ad dilectionẽ, primo antiquæ legis repetit imperfectionem, ibi, (Ego aũt dico.) Item circa primum tria tangunt. primo qb⁹ lex ipſa data fuerit. (Audiſtis qa dictũ eſt antiqs) ſupple, item, quid lex ipſa mandauerit, (Diliges ꝓximum tuum.) ſicut dicit littera. lxx. interpretum Leui. xiiij. noſtra vero littera ibidẽ dicit, Diliges amicum tuum. Item quid ipſa ꝓmiſerit, (& odio habebis inimicum tuum.) odium inimici lex non præcipit, ſed nec prohibet expreſſe. Quia vero ꝓmiſſum videtur, quod nulla lege vetatur: ideo ſcribæ dicebãt licitum eſſe odire inimicum. ¶ Ratione primi cõſiderãdum qa aliquid antiquum tripliciter dicitur. ſ. tpe, more, & defectu. Tempore quidem antiquum eſt, quod eſt prius tpe: oĩa enim ſenescunt & antiquantur in tpe. Et

Antiquũ tripliciter dicitur.

ſecundum

ſecūdum hanc acceptionem primæ ætates, id eſt infantia & pueritia ſunt antiquiores ſenectute. More autem antiquum dicitur, quod lōga cōſuetudine firmatum eſt. iiij. Reg. xvij. Vſq; in pręſentē diem morē ſequuntur antiquū. Defectu vero antiquum eſt, quod eſt corruptioni ꝓximum. Heb. viij. Quod antiquatur & ſeneſcit, ꝓpe interitum eſt. His tribus modis popul⁹ iudæorum antiquus fuit. Primo quidem quia prioris tēporis. Vnde figuratur, per Iſaac ſenem, cuius caligauerunt oculi. Geñ. xxvij. Figuratur etiā per Eſau ſeniorem filium eius. Et rurſus deſignatur Luc. xv. per ſeniorem fratrē exiſtentē in agro, qui inuidit gratiæ reconciliationis fraternę. Item vt dicit apoſtolus. j. Cor. xv. Nō eſt pri⁹ ſpirituale, q̄ animale, ſed pri⁹ eſt aīale, deinde ſpirituale. nā ſecūdū aīalem vitā generamur, in vtero cōcipimur, ibidē formamur & nutrimur: geniti aūt mox ſecūdū ſenſitiuam vſq; ad diſcretionis annos ꝓducimur: nihil aliud q̄ q̄ ſecūdū ſenſum ſenſitiuū apparēt, velut aīalia ꝓſequentes, aut fugiētes. Cū vero in nobis cœpit eſſe rationis iudiciū: aut ipſum iudiciū ducit ſecūdū vitā priſtinā, aut ducit. Ducitur quidem, ſi ratio aſſentiat innatis cōcupiſcentiis. ducit autē, ſi freno reluctantis aīales ipetus coerceat. Ad hoc nos hortat apoſtolus Eph. iiij. Deponite vos ſecundum priſtinā cōuerſationē veterem hoīem. Vñ patet antiquos eſſe ſecūdū morē, q̄ aīalē vitam, qua primo vixerunt, etiā cū annos diſcretionis attigerint ſequuntur: ꝓpter quā cauſam paucis exceptis populus ille iudæorū antiquus fuit, ſola capiēs ſenſibilia, & eorū intuitu ſeruiēs: cui dicitur Eſa. i. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Propter quod brutis aīalibus cō parant. Oſeę. vij. Sup triticū & vinū ruminabāt, & receſſerūt a me. Itē populus ille antiquus dicitur propter defectus multiplices. nā multis īcōmodis laborāt ſenes. Heb. vij. Nemine ad pfectū deduxit lex. ideo ait Dauid: Impfectū meū viderūt oculi tui. Huic populo prioris tpis aīalis moris & imperfecti ſtat⁹ pręceptū eſt diligere amicū, & pmiſſum eſt odire inimicū. neq;. n. aīale noſtrū capere poteſt vt diligat inimic⁹. ¶ Propter ſecūdū in quo agitur de dilectione amici, cōſiderāda ſunt plura. Primū dubitatur an fuerit neceſſarium pręcipere amicū diligi? Et videtur q̄ nō: qa id ad quod natura inclinat, eſt diligere naturaliter. tale autē nō eſt pręceptū legis ſcriptę, ſed natura inclinat ad dilectionē amici:

Inimici dilectio an præcipiēda fuerit,

& naturalis ratio hoc dictat, q̄ eſt lex naturę: ergo tale præceptū nō debuit poni in lege ſcripta, quę eſt Moyſi. R ñdeo, dicendum ꝙ re vera naturale eſt diligere amicum, quia amicus eſt alter ipſe: & quia naturaliter vnuſquiſque ſeipſum diligit, ideo naturaliter diligit amicum. Eccleſi. xiij. Omne animal diligit ſibi ſimile: Sic & omnis homo amicum ſibi. Oportuit tamē hoc naturale præceptum etiam ſcribi ꝓpter quatuor. Primo quidem propter corruptionem naturę prouenientē ex peccato, cuius peccati origo eſt prius amor ſui. Vnde Auguſtinus, fundamentum, inquit Babylonicæ ciuitatis eſt amor ſui, qui creſcit vſq; ad contemptū dei. hic autē amor naturā prius curuauerat in ſeipſam, vt ſe tñ intueretur hō: ꝓpter quod lex ipſa naturæ obfuſcata erat in corde eiꝰ: nec euidēs erat ſcriptura illa in corde facta: ideo oportuit ꝑ ſcriptā legem hoc p̄ceptū renouari. ¶ Secundo hoc renouatū eſt ꝓpter dilectionis cōtinuationem. plures. n. puis occaſionibus iritati deſiſtunt à dilectiōe amici. Prouer. xviij. Occaſiōes q̄rit qui vult diſcedere ab amico. Nā ſunt q̄ ſi forte reprehendant̄, putāt ſibi amicū inimicari. Amos. v. Odio habuerūt corripientē in portu. At cōtra dicit̄ ꝓuer. ix. Argue ſapiētē, & diliget te. Ne igitur aīalis homo deſiſteret à dilectiōe amici quacunq; occaſione, datū eſt præceptū. Prouer. xvij. Omni tpe diligit q̄ amicus eſt. ¶ Tertio, præceptū iſtud renouatū eſt ꝓpter dilectiōis mo dificationē. Licet. n. naturale iudicium diceret amicū eſſe diligendū, forma tamen & modus dilectiōis lege ſcripta taxatur, cū dicitur Leui. xix. Diliges ꝓximum tuū ſicut teipſum. i. ea dilectiōe, & propter id quod te diligis, dilige ꝓximū. ¶ Quarto renouatū eſt ꝓpter amicitię diſcretionē: vt videlicet amicū nō ſolo noīe, ſed & re diligas. Eccl. xxxviij Eſt amicus ſolo noīe amicus. Diſcernendus ergo eſt q̄ verus dicatur amicus. ¶ Item ſecundo notandū eſt ꝙ amicus noſter eſt q̄ nobis vult, & cui nos volumus bonū. Eſt autē triplex bonū. ſ. vtile, delectabile, & honeſtū, ſiue virtuoſū. Sicq; triplex eſt amicus. ſ. vtilis, delectabilis, & virtuoſus. Sed cupidi non putant amicū niſi vtilem: voluptuoſi quærunt amicū tñ delectabilem. Boni aūt viri qui cupiunt eſſe boni, quærunt amicum virtutis & honeſtatis. Primi amici nō perſeuerāt, qa nec vtilitas nec voluptas maneant: ſed qa virtus immobilis eſt, ideo amicitia quę fundatur in ea, non variatur.

Triplex bonum. Triplex amicus.

variatur.propter quod ait poeta.Si fueris fœlix,multos numerabis amicos.Tẽpora si fuerint nubila,solus eris. ¶ Itẽ considerandũ tertio quia aĩalis homo piger & frigidus,aut non diligit amicũ,quod vtiq; est ingratitudinis:aut paruis occasionibus ꝓuocatus eũ odit,quod est iniqtatis: in quib⁹ duobus fit peior bestia.aut bñficiis tractus & dilectiõe alterius excitatus,se diligentẽ diligit,quod vtiq; iam est equitatis,aĩalis tamen hoĩs adhuc q recte patitur se regi. ¶ Propter quod quarto distinguendum est de actu diligẽdi. Qui dã.n. diligunt amicũ,sed ꝓpter seipsos, qa videlicet sit eis vtilis, vel delectabilis.in his natura recurua est in seipsam. Nã si linea amoris foris ostenditur vel extenditur ad alterum,refertur tñ ad seipsum cõtinuo.Alij vero diligunt amicum gratia amici.i. propter ipsum amicum.hæc linea recta est.Plures autẽ diligunt amicum in Deum,& ꝓpter deum. Pria linea amoris est curua,secunda recta,hęc tertia alta & excelsa:nã vsq; ad cœlum pertingit. Primus amor est hoĩs pœnitus animalis, secundus est hoĩs iam rõnalis,tertius est hoĩs spiritualis. ¶ Si quęratur ꝓpter quid aliquis sit amic⁹, vtrum qa amat,an qa amaꝰ? Respõdendum q̃ ꝓpter vtrun q;.nã amicitia mutuus amor est. vbi vero ex altera pte desicit,amor tñ vel dilectio dicitur,sed nõ amicitia. ¶ Item si quæratur ꝓpter quid debeat diligi amicus: an qa nos diligit,an propter aliud. ¶ Respõdeo,dicendum est q̃ in rebus humanis aliquid est meli⁹ amore. Virtutes.n.meliores sunt passiõibus: & amor passio vel affectio est sensitiui appetitus. Immo etiã beneficium quod expectat amicitia vtilis,& dilectio quam intendit amicitia delectabilis, meliora sunt ipsa amoris affectione. Ideo secundum amicitiã politicã,nõ est quis amandus ꝓpter hoc quia nos amat,sed qa dignus est amari,aut quia virtutem habet,aut quia vtilis,aut qa delectabilis est. In rebus autem diuinis nullum bonum excellentius est charitate,sicut ait apostolus.i. Cor.ij.Adhuc excellentiorem viã demõstro vobis,hæc autem excellentior via charitatis est:& ideo si amor est boni,nullus est magis dignus amari q̃ qui charitatem habet erga deum & proximum. ¶ Circa tertium cõsiderandum est primo,quia sicut deus satisfaciẽs cupiditati illius populi adhuc animalis,permisit vsuras petere ab alienis, ne à suis ciuibus exigerent, & sicut præcauens eorum iracundiæ permisit vxores dimitti,

Nota distinctionẽ de actu diligendi.

Quæstio. Rñsio.

Quæstio. Rñsio.

dimitti, ne ipſas interficeré: ita etiã prouocans eorum curuum affectum ad dilectionem, pmiſit odire inimicũ, vt ſaltẽ amicũ diligerent, ſicut dicit Origenes. Sed tñ ipſum odium inimicorum reſtrinxit. Inimicus. n. eſt duplex. Quidã ciuilis, & quidã pſonalis. Inimicos ciuiles lex videtur iudicaſſe oẽs populos Chananæorum, quorũ terrã populus Iudęorũ poſſidet. Similiter & Amalechitæ erant hoſtes illi⁹ populi. ad vtroſq; populos lex pmiſit haberi odiũ. Vñ de Chananæis dicitur Exo. xxxiiij. Caue ne vnq̃ cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias: ſimiliter nec vlla pacta, nec cõ nubia. De Amalechitis vero dicitur eiuſdẽ. xvij. b. & Deu. xxv. a. Inimicum vero pſonalem, qui. ſ. eſſet de populo Iudęorum, lex videtur prohibuiſſe haberi odio. Leui. xix. Ne oderis fratrẽ tuum in corde tuo, ſed publice argue eum, ne habeas ſuper eo peccatũ. non quæras vltionẽ, nec memoreris iniurię ciuium tuorũ. immo Exo. xxiij. a. dicitur q̃ ſi oc currat quis aſino erranti inimici ſui, reducat eum. Et iterũ. Si quis viderit aſinum odientis ſe iacere ſub onere, nõ prætereat, ſed ſubleuet eũ. Quòd ſi aſino inimici iubetur quis benefacere, multo magis ipſi inimico homini. Et ideo Salomon circa dilectionẽ inimici perſonalis duo cõſtituit. primum, ne quis de ruina eius gauderet: ſecundum, vt indigẽti beneficium impendat. Prouer. xxiiij. c. Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas. Et eiuſdem. xxv. c. Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ: ſi ſitit, da ei aquã bibere. ¶ Aduertendum autem q̃ circa inimicũ duo ſunt attendenda. ſ. natura, & culpa. non eſt natura odienda, quæ opus dei eſt: ſed culpa, quã fecit homo. Propter corruptã ergo vitã Chananęorum, & incorrigibilẽ malitiã, lex permiſit eos haberi odio. Quòd. n. iniquitas inimici odiatur, præceptũ quidẽ eſt: ſed q̃ perſonam etiã incorrigibilem quis odiat, permiſſum eſt: præcipue de ipſis Chananęis, de quibus dicitur Leui. xviij. d. Nec polluamini in omnibus iis quibus cõtaminatæ ſunt gentes vniuerſæ, quas ego eiiciã ante cõſpectum veſtrum. Propter quorum incorrigibilem malitiam dicitur Sap̃. xij. Nequã eſt natio eorũ, & naturalis malitia ipſorũ, & nõ poterat mutari cogitatio eorum in perpetuũ. ſemen enim erat maledictum ab initio. ¶ Item cõſiderandum q̃ circa odiũ publici inimici Iudæi non diuiſerunt vngulã: ideo fuerunt animal immundum. non enim diſtinguebant naturã à culpa:

Inimicus duplex ciuilis & pſonalis.

Circa inimicũ duo aduertenda.

pa:ſed vtrunq; ſimul odio habuerunt, quod vtiq; imperfectis fuit permiſſum. Lex autem noua dicit ſolum vitium eſſe deteſtandum. Sed cum in lege noua plures ſint etiã imperfecti, videbitur q̃ eis liceat odire inimicũ, ſicut Iudeis licuit. Et dicendũ q̃ hoc non licet, ideo q̃a lex noua prohibet ipſum odium inimici. Duplex aũt eſt imperfectio. ſ. ſtatus, & perſonæ. Iudæi quidem fuerunt imperfecti ſecundũ ſtatũ legis. Exiſtentes aũt ſub noua lege, plures nõ ſunt impfecti ſtatu, ſed habitu: quorũ tñ impfectio ſub perfectiõe euãgelici pręcepti cõtinetur, vt diligatur inimicus. Ex quo patet q̃a rota eſt in rota. i. nouum teſtamentũ in veteri, vt dicitur Eze. i. d. Nam lex antiqua mandat diligi amicũ ciuem, alienigenam vero peccatorẽ voluit haberi odio. Deut. xiij. ergo pręceptũ diligendorũ inimicorũ eſt in veteri lege ſecundũ intentionẽ, in noua ſecundũ opationẽ: ibi implicite, hic explicite: ibi ſecundũ cõſilium, hic ſecundũ imperiũ. ¶ Itẽ nota q̃ inimicus noſter eſt, q̃ nobis vult malũ: ſed malũ duplex eſt, quoddã. ſ. verũ, & quoddã appens: ideo verus inimic⁹ eſt qui nobis vult q̃d vere eſt malũ. verum aũt malũ hoĩs eſt, quod eſt contra rõnem, ſecundũ quam homo eſt homo. & oẽ etiã quod eſt cõtra ſalutẽ, malum hoĩs eſt: tale aũt eſt p̃cm̃: & ideo q̃ nobis vult p̃cm̃, inimic⁹ noſter eſt. Hic aũt volẽs eſt triplex. ſ. malus hõ, diabolus, & homo ipſe. nã pluries vult quod ſibi malũ eſt: vñ ſibiipſi inimicatur. Prouer. j. Vſquequo paruuli diligitis infantiã: & ſtulti, q̃ę ſunt ſibi noxia cupient? Tres ergo habemus inimicos, diabolum, malum hominẽ, & noſipſos. De primo Gene. iij. Inimicitiam ponam inter te & mulierẽ, & ſemen tuũ & ſemen illius. De ſecundo Mat. iij. Inimicus homo ſuperſeminauit zizania. De tertio ps. Qui diligit iniquitatẽ, odit animã ſuã. Hic inimicus tertius eſt maior omni inimico hominis. Primi. n. duo nihil pñr cõtra hoiem, niſi tertius iſte cõſentiat. Iſti tres inimici deſignantur per Goliã, Saulẽ, & Semei inimicos Dauid. Golias diabolũ deſignat: Saul quẽ agitabat ſpiritus malus, homines deſignat quos inflãmat diabolus vt ſanctos pſequantur. Semei q̃d interpretatur audime, vel nomẽ meũ, hic deſignat hoiem ſibiipſi inimicũ. eſt eũ ipſe q̃ deſignatur noĩe meo, quẽ audiendo meipſum audio. Sed puluerẽ & lapides ꝓiicit cõtra Dauid: q̃a puluere terrenæ cogitatiõis fœdat: obſtinatione & quaſi lapidib⁹ indurat:

Imperfectis duplex.

Malũ duplex.

Volẽs malũ triplex eſt.

Inimicis hoĩs tres.

pulchra figuratio.

durat: & æternis maledictionib⁹ adiudicat. Hos tres inimi cos vera mala, licet bona videantur, ſuggerentes, debemus odire, quia nobiſipſis & noſtræ ſaluti cõtrariãtur. O dibilis q̃dem eſt diabolus ſicut ſerpens homini. ij. Machab. v. Ibat ꝓfugus & odibilis oĩbus. Ipſius tamẽ nõ natura ſed culpa odienda eſt. Eccle. xxj. Cum maledicit ĩpius diabolum, maledicit ipſe aĩam ſuã. O diend⁹ eſt etiã prauus homo. p̃s. Ini quos odio habui: q̃a legẽ tuã dilexi. Sed vt dicit. p̃s. Perfecto odio oderã illos. Perfectum autem odium eſt nõ naturã deteſtari, ſed culpam. Et quod amplius eſt, noſmetipſos repugnantes proprię ſaluti odiamus. Luc. xiiij. Qui non odit aĩam ſuã, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. Et Ioan. xij. Qui odit aĩam ſuã in hoc mundo, in vitã ęternam cuſtodit eam.

Perfectũ odiũ q̃d.

¶ Sed malum hoĩs apparens eſt, & nõ exiſtẽs: & eſt malum pœnę tẽporalis, vel ſubtractio boni ſenſibilis, aut correptio Qui nobis hæc mala apparentia volunt, putãtur inimici, & nõ ſunt: q̃a vt dicit Prouer. xxvij. Meliora ſunt vulnera diligentis, q̃ fraudulenta oſcula odientis. Sic putabat Eſau Iacob ſibi eſſe inimicum. Sic filij Iacob, Ioſeph inimicum habebant. Sic Saul habuit Dauid inimicum. Sic rex Achab Micheam habuit odio: quia non prophetabat ei bonum ſenſibile, ſed malum: vt dicitur. iij Regum. xxij. Vnde patet quòd ſi aliquid cupimus noſtræ ſaluti contrarium: qui hoc prohibet, licet putamus inimicum, verus tamen amicus eſt: ſed nobiſipſis nos ipſi vere ſumus inimici. ¶ Secundo, cum dicit, Ego autem dico vobis) ꝓponitur perfectio dilectionis in præcepto. Circa quod tria facit. Primo enim tangit præcepti inſtitutionem. Ego dico vobis) Secundo eius expreſſionem, Diligite inimicos). Tertio eiuſdem præcepti rationem, Vt ſitis filij). In primo tria innuit, ſcilicet auctoritatem præcipientis, virtutem præcepti, & qualitatem ſuſcipientis. Propter primum, Ego autem) qui Deus ſum. Et attende quia ſicut Exo. ij. daturus præcepta legis, præmittit auctoritatẽ legiſlatoris, dicens, Ego ſum dominus Deus tuus: ita hoc loco præcepto dilectionis præmittit, Ego autem) qui ſum Deus de Deo, fons ſapientiæ, verbum dei excelſi. Et qui ſum nouus homo, noua præcepta inſtituo. Grego. Dominus ac redemptor noſter, quia nouus homo venit in mundum, noua præcepta ædidit mundo. Vitæ etenim noſtræ in vitiis enutritæ contrarietatem oppoſuit nouitatis

uitatis ſuæ. Item virtutem præcepti obligatiuam tangit (Dico) id eſt, nouum præceptū inſtituo. Verbum eſt Ioannis. xiij. Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem. Et attende quia verbum eſt quod dicitur. Eſt autem verbum cum amore notitia: vt dicit Auguſti. Et ideo verbum caro factum eſt, & de amore præceptum. Item qualitatem ſuſcipientis præceptum tangit (vobis) nō quidem antiquis, quibus dictum eſt, Odio habebis inimicum tuum (ſed vobis) nouis hominibus. Eſa. xxvj. Vetus error abiit. Apoca. xxj. Dixit qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia. Et attende quia iſtud præceptum non fuit datum illi populo veteri, quia animalis erat: animalis autē homo non percipit quæ dei ſunt. j. Cor. ij. Vnde ſicut pueris congruum videtur odire inimicum, ſic carnalibus hominibus: attamen ipſe populus antiquus paulatim ad amorē inimicorum inducebatur. Primo quidem, quia ſibi non licuit odire fratrē ſed infidelem tantum. Secūdo quidem, quia ipſius infidelis inimici vitium quidē, non naturam præcepit lex odiēdum. Tertio, quia non prohibuit ipſam naturam etiā inimici diligi. Et quidem tunc erat mūdus carnalis & animalis: ſicut vita hominis in pueritia. nunc vero & præcipitur diligi natura inimici: quia deuenit humanum genus ad perfectam ætatem. Sextus autem numerus, eſt primus perfectus: ætas autem ſexta eſt præſenti tempore: ideo euacuantes affectiones quæ erāt paruuli. Non ſenſu, ſed malitia ſim' paruuli. firmiorem ergo habeamus amorem. Vnde Apoſtolus Gala. iiij. dicit humanum genus ante Chriſti aduentū quaſi paruulum ſub elementis mundi fuiſſe ſeruiens, donec venit temporis plenitudo quando miſit deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant redimeret. Patēt ergo tria circa nouæ legis inſtructionem. Nouus enim homo nouum dedit mandatum nouis hominibus. Secūdo cum dicit (Diligite &c.) tres diſtinguit charitatis actus. primus eſt vt ſit charitas in affectu cordis. ſecundus, vt ſit in effectu operis. tertius, vt ſit in affatu oris quæ tria impendenda ſunt quatuor diſpoſitionibus hominum. ſ. inimicis habitu, odientibus actu, perſequentibus effectu, & calumniantibus verbo. Calumniantes ſunt qui aut vera bona detrahunt, aut falſa crimina obiiciūt. De primo præcepto ait legiſlator. (Diligite inimicos veſtros.) Aug. ſuper

Charitatis actus tres.

Qui ſunt calūniantes.

ſuper Beati immaculati, ſermone. vij. Nihil eſt mirabilius in mãdatis dei, quã Diligite inimicos veſtros, & retribuite bona pro malis. ¶ Sed dubitaꝫ circa hoc, quia dilectio amici prætermiſſa videtur, quod eſt incõueniens. Et dicẽdum dupliciter. Primum, quia lex noua reducit hoĩem ad integritatem naturalis iudicij: ſiue reparat legem naturæ in nobis, cuius eſt præceptum diligere amicum. Vel dicendum ꝙ lex noua non deſtruit veterem, ſed eius præcepta ſupponens, alia ſuperaddit: ſicut dicitur Mat. v. Non veni ſoluere legem, ſed adimplere. ideo manet præceptum dilectionis amici, quod lex antiqua cõtinet. ¶ Item quæritur quis magis ſit diligẽdus, vtrum amicus, an inimicus? Reſpõdeo, dicẽdum cum amicus ſit alter ipſe: ſicut aliquis tenetur magis ſe diligere quã alium: ita amicum magis quã inimicum. ſimiliter etiã benefacere amico, & orare pro eo, magis tenetur quã inimico. Nam magis tenetur quis ad debitum reddẽdum, quã gratis dare. benefacere autem amico, debitum eſt. Sed inimico benefacere eſt gratuitũ, aut ſaltem minus debitum. Item queritur de diſtributione odij & amoris, an iuſtum ſit, quod nõ videtur. Nã Lucæ. xiiij. dicitur, Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorẽ, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & aĩam ſuã, non poteſt meꝰ eſſe diſcipulus. Hac itaq; inſtitutione iubemur odire carnaliter ꝓpinquos, qui nobis ſunt in primo gradu amicitiæ. Sed ecõtra, inimicos etiã præcipimur diligere, ad quos nullus videtur ptinere amicitiæ gradus. Reſpõdeo, dicendum ꝙ quorũcũq; hoĩm nobis aduerſantium in via ſalutis, culpas debemꝰ odire, immo noſipſos hoc modo deteſtari debemus: naturã vero hoĩm ſecundum quã capaces ſunt beatitudinis, debemus in cunctis diligere. ¶ Item queritur cum inimicus dãnum nobis aliquod infert, vtrum ſit dolendum de culpa eius, an de dãno? Reſpõdeo, dicendum ꝙ de omni malo dolendum eſt, præcipue ſi nõ ſit ex eo aliqua re cõpenſatio boni melioris: ſed de maiori malo magis dolendum eſt: ideo magis debet quis odire detrimẽtum virtutis, quã dãnum rei temporalis. Vnde ad quæſtionem dicẽdum ꝙ dolendum eſt de dãno nobis illato, & de culpa dãni inferẽtis. Sed quia maius malum eſt malum facere, quã malum pati, magis dolendum eſt de culpa inimici, quam de damno quod nobis infert. ¶ Deinde ponit ſecundum præceptum de ſecun-

Amici dilectio qua re nõ præcipiatur in euangelio.

Vtrũ plus diligẽdus inimicus an amicꝰ.

Odiũ ꝓximi an ſit licitum.

de ſecundo actu charitatis,quod eſt beneficentiæ,Benefacite his qui vos oderunt.) Charitas nāq; patiēs eſt,benigna eſt. Patitur enī aliorum odia:& tñ benigna eſt benefaciendo etiā odiētibus. Ipſa eſt benigna.i.bono igne ignita,quā venit filius hoīs in terrā mittere:cui⁹ ſignum erat ignis qui aduentum ſpūs ſancti ſup apoſtolos demōſtrauit.hic ignis charitatis etiā inimicos calefacit & illuminat. Ipſa enī eſt ignis in rubo ardens,ſed non cōburens:quia etiam exaſperatum inimicum beneficiis collatis ad amorem accēdit. Pro uer.xxv. Hæc.n. beneficia cum prēſtiteritis inimico,carbones ignis congeres ſup caput eius. ¶Nota ꝙ circa retribu tionem odientis,quatuor ſunt differētiæ. Quidam plus inferunt mali quā ſuſceperint:quidam vero æquale damnum attribuunt. Alij vero ceſſant malum rependere:nec tamen benefaciunt odientibus:nōnulli autem etiam beneficia tribuunt. Primus gradus eſt abundantis iræ gentilium,quam lex ꝓhibuit,cōcedēs talionem:& hic gradus ſecundus fuit Iudæorum communiter:perfectiores tamen ex eis tertium gradum attigerunt,dicentes:Si reddidi retribuentibus mihi mala,decidā merito ab inimicis meis inanis. Sed gradus quartus eſt legis euangelicę, cui attribuitur tota patientia, vt percutienti vnam maxillam,altera præbeatur.

Sermo.ij.vj.feriæ in capite ieiunij,& in ordine.xiiij.

ET orate.) Hic ponit præceptum de tertio actu charitatis. Vbi aduertendum quòd orare tripliciter ſumitur. Vno modo pro deprecatione ad deum. Philip.iiij. In omni oratione & obſecratione petitiones veſtræ innotescant apud deum. Secūdo modo pro ſalutatione. Iob.xix. Orabam filios vteri mei, id eſt,filiis meis orabam ſalutem. Simile Baruch.j. Orate pro vita Nabuchodonoſor. Tertio modo ſumitur pro locutione ſiue ſermocinatione,ſicut Eccleſiaſtici.vij.dicitur. Ne iteres verbum tuum in oratione tua,id eſt,cum loqueris,ne repetas idem.(Pro perſequentibus) qui facto damna inferunt perſonæ & rebus veſtris. (Et calumniantibus vos.)qui verbum bonum detrahunt iuſtis, aut falſa obiiciunt crimina. Triplex illa oratio exhibenda eſt iſtis: vt primo oretur deus pro venia culpæ eorum, ſicut Stephanus, Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et ſalutem debemus ipſis optare,ſicut Moyſes populī rebellis ſalutem optabat. Et verbo conſolationis mentes

tes ſubleuare, ſicut Samuel inimicum ſibi populum cũ turbaretur conſolatus eſt. j. Reg. xij. Sic & Apoſtolus Paulus egit, dicens. j. Cor. iiij. Maledicimur, & benedicimus: perſecutionem patimur, & ſuſtinemus: blaſphemamur, & obſecramus. ¶ Nota ꝙ dominus quatuor gradus malitiæ diſtinguit. Primus eſt cõceptæ iniquitatis. hæc eſt inimicitia, quę ſignificat conceptum & propoſitum odium. Secundus eſt ſubitę mutabilitatis, quod eſt odium ſine propoſito, ex quacunq; cauſa repente proueniens. Tertius eſt illatæ iuiuriæ ſiue aduerſitatis, quod eſt perſecutio. Quartus eſt confictæ falſitatis, quod eſt calumnia. ¶ Vel inimicitia eſt nolle bonum alteri, quod vtique malum eſt. Odium autem eſt velle malum alteri, quod peius eſt. Sed ſuper oĩa iniquius eſt calumniari. i. veri boni detractio, & falſi criminis impoſitio. Item nota ſecundum Auguſt. ꝙ tribus modis fit perſecutio contra eccleſiam. ſ. odio cordis, cruciatu corporis, & malignitate oris. Sed dominus econtrario nos admonet inimicos diligere, odientibus benefacere, & orare pro perſequentibus & calumniantibus. Sic ſingula ſingulis opponuntur, vt omnes partes malitiæ, bonitate vincantur. Rom. xij. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum. ¶ Cõſiderãdum quia fidelis quilibet etiã inimicum, debet ſibi amicum exiſtimare: cui tres actus impendat triplicis amicitiæ. Diligat quidem ipſum ſecundum amicitiam honeſtatis: benefaciat ſecũdum amicitiam vtilitatis: & rurſus ſermone eum demulceat ſecũdum amicitiam delectationis. Sed quærit Auguſt. quomodo dñs iubet orare pro inimicis, cum multa ſcripturarum loca mala eis optent? ſicut illa, Fiant nati eius in interitum. & illud, Vindica ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt. Sed reſpondet ꝙ illæ deprecationes non ſunt cõtra bona naturæ, ſed contra mala culpæ. vel certe fiunt cõtra eos ſi non pœniteant, pro æterna damnatione. ¶ Sed quæritur quantum quis teneatur dilectionem, beneficium, & orationem inimicis impẽdere? Reſpondeo dicendum: antiquitus permiſſum fuit odire inimicum: dãna illi inferre: & aduerſa contra eum deprecari. Sed ipſius temporis minus perfecti ſe temperauerunt ab odio, dãno, imprecatione malorũ: non tamen putauerunt eſſe neceſſarium diligere, benefacere, & orare pro inimico. Vlterius attendens noua lex dicit, quia non ſufficit ad ſalutem deſiſtere ab odio, niſi impendatur

Malitiæ quatuor gradus.

Auguſt. Quæſtio.

Quatenus inimicis benefacié dũ ac volendum.

datur dilectio:nec ſufficit non inferre damnum,niſi benefi cium tribuatur: nec ſufficit mala proximo non optare, niſi etiã oremus & optemus bona ſibi adeſſe. Sufficit aũt ad ſalu tem,ſi non excipiatur inimicus à communi dilectione:nec oportet ſpecialem actum dilectionis erga eũ habere : ſicut nec circa extraneum. Item ſufficit communia beneficia illi impendere:niſi ſubtrahatur aliquando vt corrigatur : ſicut ait Aug. Vtilius ſubtrahantur,vt corrigantur. Nam vt dicit Aug.ad Vincen. Eſurienti panis ſubtrahitur, ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligit. & hoc quidem faciendo;etiam benefacimus inimico,cui magis eſt retribuendum ſpirituale beneficiũ quã temporale. Sed etiam in temporalibus vbi neceſſitas vrgeat, etiam ſpirituale beneficium ei tribuatur. ¶ Item ſufficit cõmunes pro eo facere orationes,& cõmune illi colloquium non ſubtrahere:niſi hoc ipſum vt corrigatur,illi ſubtrahatur ad tempus. Iſta quidem ſufficiunt ad ſalutem. Perfectorum autem eſt etiã ſpeciali motu voluntatis inimicos diligere:eis quaſi amicis benefacere,& ſpecialiter orare pro ipſis. Charitas.n.vt ait Apoſtolus,non irritatur,nõ quęrit quę ſua ſunt,ſed oĩb⁹ ſe cõmunicat. ¶ Tertio cũ dicit(vt ſitis &c.)ponitur ratio præceptorũ. Et quatuor facit. Primo.n.adducit rationem beneficétiæ exterioris. Secũdo rationem dilectionis interioris ſiue diligentis. Tertio ſalutationem, ſiue rõnem ſalutationis oris, ibi, (Et ſalutaueritis.) Quarto cõcludit ſummam perfectionis, ibi, (Eſtote ergo vos.) ¶ Circa primum ergo adducit rationẽ ſecundi præcepti duplicem. Vnam quidem ſumptam ex dei charitate, cũ dicit(vt ſitis filij patris veſtri qui in cœlis eſt) Ipſe eſt cui dicimus, Pater noſter qui es in cœlis. Et cõſiderandum quia licet oẽm creaturã deus fecerit,& dñi ſit terra & plenitudo eius:ſoli tamen electi eius ſunt filij,& ipſe pater noſter.j. Ioan.iij. Filij dei ſumus,& nõdũ apparuit quid erimus. Hanc autem filiationem non per naturam, ſed per gratuitam eius dilectionem obtinuimus. Diligit enim nos quaſi filios.j. Ioan.iij. Videte qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij dei nominemur,& ſimus. Per hanc vero adoptionis gratiam ideo dicimur filij,quia potiora bona ſupernæ hæreditatis ſicut vnigenito filio ſuo nobis reſeruat. Rom. viij. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum,in quo

clamem⁹, Abba pater: quia ſi filij,& hæredes:hæredes quidem dei, cohæredes autem Chriſti. Ad hanc autem filiationis diuinæ gratiam non noſtris meritis peruenimus, immo vt ait Apoſtolus Roma.v. Commendat deus charitatem ſuam in nobis : quia cum eſſemus peccatores & inimici,reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius. Deus ergo diligens nos inimicos ſuos,ſibi adoptauit filios ¶ Virtus autē parentis deriuatur in prolem:& ideo ſi filij dei ſumus,oportet nos inimicos noſtros diligere,& eis benefacere.nam & ipſe deus nobis ſuis inimicis tantum bonum contulit, vt ſibi nos filios adoptauerit. Et nota quia patrem diuinum dicit eſſe in cœlis, non quòd ei conueniat ſpecialis ſitus, qui dicit Hieremiæ . xxiij. Cœlum & terram ego impleo.Sed cœlos intelligit ſpirituales mentes,quarum eſt in ſupernis contemplatio : in quibus eſt Deus quaſi pater cum filiis dilectione chariſſima : in aliis vero creaturis eſt vt Deus & dominus,non autem vt pater. ¶ Secundam rationem adducit ex diuina largitate, cum dicit, Qui Solem ſuū. Duo nāq; ꝓcipua dei munera dicit eſſe cōmunia amicis & inimicis.ſ.ſolis claritatē,& pluuiæ fœcūditatē Vñ dicit, Qui ſolē ſuū)quē cōdidit,vt patet Geñ.j.(oriri facit) Hieremiæ.xxxj. Hæc dicit dominus qui dat Solem in lumine diei (ſuper bonos & malos.) Bonus & malus eſt aliquis ſibiipſi,iuſtus autem & iniuſtus ad alterum. (Et pluit.)Iob xxxviij.Quis eſt pluuiæ pater, & quis genuit ſtillam roris? quaſi dicat,nullus niſi deus.(ſup iuſtos & iniuſtos.)Iob.v. Dat pluuiā ſuper faciē terræ,& irrigat aquis vniuerſa. Hęc ſunt præcipua naturæ inferioris beneficia, quæ cōmuniter Deus oīb⁹ largitur. ¶ Et nota quia beneficiū charitatis cōparat Deus Soli & pluuiæ. Nam Sol eſt fons luminis,& vnificātis caloris.Pluuia vero eſt principium germinis,& refrigerātis humoris.Ipa deniq; charitas illuminat.j. Ioā.ij. Qui diligit fratrem ſuū, in lumine manet.Item charitas vnificat. Eiuſdem.iij.Nos ſcimus quia trāſlati ſumus de morte ad vitā,quia diligam⁹ fratrer. Item charitas quaſi pluuia deſup infuſa,virtutes germinare facit ī nobis. Eſa.xxx.Dabitur pluuia ſemini tuovbicūq; ſeminaueris.Item eadē charitas æſtū tentationis quaſi Chaldaicæ fornacis incendium refrigerat,quod refrigerauit ventus roris. Eccleſiaſti.xviij.

Aduerte.

Cœli mentes ſpirituales.

Diuina largitas.

Beneficiū charitatis Soli & pluuiæ cōparatur.

Ardorem

Ardorem refrigerabit ros. Et hoc quidem charitas efficit in eo in quo eſt: ad proximum autem ſe habet ſicut Sol quantum ad ſpiritualia beneficia, quæ ſunt docere, corripere, & conſolari. Ad eundem vero ſe habet ſicut pluuia quantum ad temporalia ſubſidia, quæ ſunt eſurientem cibare, ſitiẽtem potare, veſtire nudum, protegere oppreſſum, & huiuſmodi. ¶ Item nota quia per Solem ſignificatur intelligentia rationis diſcernentis bonum à malo, quem intellectum eſſe datum ſibi à deo gratias agit Pſalmiſta, dicens, Benedicam dominum qui tribuit mihi intellectum. & Eccleſiaſtici. xviij. Deus repleuit hominem diſciplina intellectus, & mala & bona oſtendit ei: poſuit oculum ipſius ſuper cor eius. Et licet hũc intellectum oĩb⁹ dederit, bonis ſcilicet & malis, tamen propter paſſionis impedimentum non reſurgit intelligentię ſuæ lumen in mentibus reproborum, qui dicunt Sapien. v. Sol intelligentiæ non ortus eſt nobis. & Eccleſiaſtes. vj. dicitur de negligente bonum operari: Non vidit Solem, neq; cognouit diſtantiam boni & mali. Item per pluuiam poteſt deſignari influentia virtutis, quæ à ſuperiori rore procedit: vel meliuscuius Deus eſt auctor. Deut. xi. Terram ad quam ingrediẽris poſſidẽdam de cœlo expectat pluuiam. Hos virtutis inſtinctus quaſi guttas pluuiæ Deus omnibus infundit iuſtis & iniuſtis: ſed iuſti irrigantur, iniuſti aridi permanent. Vel aliter, proſperitas & aduerſitas mũdi cõmuniter veniũt bonis & malis, iuſtis & iniuſtis: quæ vtraque per ſolem & pluuiam deſignantur. Sol enim aduerſitatem deſignat. Iob. viij. Humectus ſum antequam veniat ſol, & Matth. viij. orto ſole æſtuauerunt. Ipſe idem proſperitatem deſignat. Iob. xxxi. Si vidi ſolem cum fulgeret. Similiter pluuia horum vtraque demonſtrat: aduerſitatem quidem. Matth. vij. Deſcendit pluuia, & irruit in Domum, & cecidit. Proſperitatem vero Leui. xxviij. Si in præceptis meis ambulaueritis, dabo pluuias temporibus ſuis. ¶ Præter hęc vero dei munera duo excellentiſſima contulit deus humano generi dona, quæ per Solem intelliguntur & pluuiam. Et primo quidem vnigenitum filium. Malachiæ. iij. Vobis timentibus nomen domini, orietur ſol iuſtitiæ. Huius Solis duo ſunt ortus. vnus æternus ex patre, alter temporalis

Solis Typus.

Pluuiæ Typus.

Excellentiſſima dei munera.

poralis ex matre. Primus ortus non eſt factus, ſed ſecũdus: quia factus eſt Dei filius ex ſemine Dauid ſecundum carnem: vt dicitur Romano. j. Rurſus ortus iſte ſolis eſt ſuper bonos & malos: quia dignationem incarnationis non attingunt noſtra merita : nec plenitudinem miſerationis euacuant ſcelera noſtra. Pſalm. Veniat ſuper me miſericordia tua domine : & ſalutare tuum. Maius eſt enim opus incarnationis, quàm mereamur : & miſericordia incarnati maior eſt, q̃ ſit noſtra malitia: cuius oppoſitum putauit Caim, dicens, Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. ¶ Pluuia vero tria deſignat. Primum quidem affluxum diuinæ gratiæ. Deuteronomij. xxviij. Aperiet dominus theſaurum ſuum, vt tribuat pluuiam terræ tuæ. Hanc pluuiam emittet dominus ſuper iniuſtos, vt iuſtificentur : & ſuper iuſtos, vt mereantur. Primum pertinet ad gratiam operantem, ſecundum ad cooperantem. ¶ Secundo pluuia deſignat doctrinam ſacræ ſcripturæ. Deuteronomij xxxiij. Concreſcat vt pluuia doctrina mea. Super iuſtos pluit, cum faciunt quæ nouerunt : quia non auditores legis iuſtificabuntur, ſed factores. Super iniuſtos autem pluit, qui ſcientiam habent, & non vitam. ad Titum. j. Confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant. ¶ Tertio per pluuiam intelligitur gratia compunctionis, quæ lachrymas prouocat. Hæc autem gratia duplex eſt: vna pro culpis perpetratis lachrymari, altera pro deſiderio regni. Deuteronomij. ij. Dabit Deus pluuiam terræ veſtræ temporaneam & ſerotinam. Temporanea eſt pro cœleſtibus, ſerotina pro culpis præteritis & futuris: ſicut plangens dicebat Auguſtinus, Sero te amaui domine. Temporaneam pluit dominus ſuper iuſtos, ſerotinam ſuper iniuſtos &c. ¶ Secũdo cum dicit, Si enim diligitis &c) adducit rationem dilectionis exterioris, ad quã perſuadet dupliciter. Primo quidem ratione futuræ retributionis. vnde ait, Si enĩ diligitis eos qui vos diligunt.) ſupple eos tm̃, & non diligitis odientes vos. (quã mercedẽ habebitis?) q.d. nullam: quia vt dicit glo. Amare amantem, eſt naturę: diligere inimicum, eſt charitatis. ¶ Sed ex hoc videtur quòd nullum ſit meritum dilectionis amicorum. Solutio. Dicendum quod qui diligit amicum propter hoc, quia ab amico diligitur, nõ habet mercedem

Amici amor an meritorius

cedem. Sed qui diligit eum ꝓpter deum, ipſe meretur. ¶ Secundam rationem dilectionis adducit ratione præſentis iuſtificationis. (Nõne & publicani hoc faciunt?) ſcilicet quia amant diligentes ſe. Dicuntur autẽ publicani proprie, quia de marinis mercibus tributum exigũt. exinde vero trãſumptũ fuit, vt qui terrena lucra ſectantur fraude, vſuris, & quibuſcunque exactionibus, publicani dicerentur. Et ſi oportet iuſtitiã fidelium abundare pluſquam Scribarum & Phariſæorum. vt dicitur Matth. v. multo amplius oportet nos eſſe perfectioris iuſtitiæ quàm publicanos. ¶ Tertio cum dicit, (Si ſalutaueritis. &c.) duas etiam rationes adducit ad perſuadendum orationem ſiue ſalutationem oris. Primam quidem ratione perfectionis chriſtianæ. non enim ſufficit chriſtiano eſſe bonum, niſi etiam ſit melior bonis. ideo dicit, (Et ſi ſalutaueritis,) id eſt ſalutem dixeritis, aut ſalutem exoraueritis (fratres veſtros.) carne, aut religione (tantum) quod vtique bonum eſt: & ſupple, non ſalutaueritis, etiam alienos & inimicos (quid amplius) perfectionis & maioris boni (facietis?) quaſi dicat, boni quidem eritis, ſed non meliores. Chriſtianæ perfectioni non ſufficit eſſe bonum, niſi quis etiam melior ſit. ¶ Secundam rationem adducit ex diſſimilitudine chriſtiani & gentilis (Nonne & ethnici), id eſt gentiles qui legem dei non habent. Ethnici græcæ, gentiles dicuntur latine (hoc faciunt) quoniam amicis tantum optant ſalutem, ſicut dicit Ariſtot. quia amicis benefacere, & inimicis malefacere, bonum eſt. Et vide quia non diligentes inimicos comparauit publicanis & gentilibus, quoniam auarus difficulter diligit, & gentilis de facili odit. Auaritia vero & gentilitas idolorum ſeruitus eſt. Vnde innuitur eum qui nõ diligit inimicum, ꝓprio cultui detrahere, & dæmones imitari, quibus ſemper adeſt odium etiam ad cultores ſuos. ¶ Quarto concluditur ſumma perfectionis, Eſtote ergo (vos filii adoptiui) perfecti. Charitas ad inimicum, perficit. Sicut pater veſter.) Glo. tota trinitas (cœleſtis) ſic dicitur, quia cœleſtes efficit mentes (perfectus eſt) cuius perfectionis ſignum eſt, quia nihil odit eorũ quæ fecit. Sapiẽ. ij. Diligis domine omnia quę ſunt, & nihil odiſti eorum quæ tu feciſti. Solum enim peccatum cuius ipſe non eſt auctor odit. Sapientię. xiiij. Similiter ſunt deo odio

Publicani q dicant.

Chriſtianę ꝑfectioni nõ ſufficit bonũ eſſe niſi etiã melior bonis ſit. Ethnicus a ethnos &c.

Perfectus ſicut deus eſſe vt qs intelligat

impius, & impietas eius. ¶ Sed circa hoc duplex eſt dubitatio. prima, quia non videtur quòd aliquis poſſit eſſe perfectus ſicut deus. Iob. ij. Forſitan veſtigia dei comprehẽdes, & vſque ad perfectum omnipotentem reperies. quaſi dicat, nullo modo. Et dicendum quòd dictio ſicut, dicit ſimilitudinem non qualitatis æqualis, ſed ſimilitudinem proportionis. Et eſt ſenſus, ſicut deus eſt perfectus deus, ita vos ſitis perfecti homines: de qua perfectione dicitur Gen. vj. Noe vir iuſtus atq; perfectus fuit in generationibus ſuis. ita tantum fuit perfectus, quantum requiritur humanę generationi. ¶ Tertio dubitatur quæ ſit maior perfectio, vtrum diligere amicum, vel diligere inimicum. Et dicendum quòd nemo diligit inimicum, qui etiam amicum nõ diligat: ſed multi amicos diligunt, qui non diligunt inimicos. vnde inimicorum dilectio continet dilectionem amicorum, ſe habens per additionem ad eam: & ſecundum hoc eſt maioris perfectionis. Sed ſi a dilectione inimicorum quis ſeparet dilectionem amicorum, tunc econtrario maior perfectio eſt dilectio ſiue diligere amicum quàm inimicum tantum, quia illud eſt iuſtitię, iſtud eſt liberalitatis & gratiæ. ¶ Et attende quia hoc tempore cum peccatores quærunt reconciliari deo, introducitur euangelium de charitate ad inimicos, faciliter enim veniam impetrabũt a deo culparum ſuarum, ſi primo qdem ipſi diligẽtes inimicos, debita eis dimiſerunt: ſecundo, ſi eis benefecerunt: tertio, ſi pro eiſdem oraverũt. Gregorius. ix. lib. mora. Cõditoris aurib⁹ maxime illa oratio commendatur, quæ pro inimicis intercedere nititur.

Sermo tertius. vj. feriæ in capite ieiunij, & in ordine. xv.

SEcundo cum dicit, (Attendite ne iuſtitiam) ait de rectitudine intentionis: & duo facit. Primo enim prohibet intentionis obliquitatem: ſecundo rationem adducit mercedis vacuitatem (alioquin mercedem.) Circa primum quatuor dicit. Primo enim contra occultos inanis gloriæ motus reddit attentos. (attendite) id eſt, ſollicite præcauete, quia occultis inſidiis ſubrepit inanis gloria. Grego. ix. lib. mora. Quaſi quidam latrunculus eſt appetitus laudis humanæ, qui recto itinere gradientibus ex latere iungitur, vt ex occultis educto gladio gradientium vita trucidetur.

Inanis gloria.

Secundo

Secundo ſupponit nos eſſe operoſos.(iuſtitiam veſtram), id eſt,opus iuſtitiæ,quod quidem eſt dei & noſtri, dei operantis,hominis vero cooperantis.j. Corinth.xv. Abundantius laboraui:non autem ego, ſed gratia dei mecum. ¶ Tertio prohibet operis publicationem.(Ne faciatis coram hominibus.)Grego.viij. lib. mora. Bona manifeſtata depereunt,ſed diutius occultata ſolidãtur. ¶ Quarto quia quandoque neceſſe eſt bona facere coram hominibus.in hoc caſu prohibet oſtentationis intentionem. (vt videamini ab eis.)quaſi dicat, attendite vobis quo ad tria. Primo vt exerceatis iuſtitiæ operationem . Secundo vt fugiatis operis oſtentationem.Tertio vt patente opere caueatis oſtentandi intentionem.¶ Nam vt dicit Grego.ix.lib.mora. Duo ſunt quæ in bonis operibus formidare debemus,ſcilicet deſidiam , & fraudem . Deſidia eſt deſiſtere bonum operari, quod eſt vitium negligentiæ , quæ naſcitur ex torpore , id eſt pigritia, vel tædio: contra quod ait pſalmiſta, Viriliter agite,& confortetur cor veſtrum omnes qui ſperatis in domino. Fraus autem eſt ex bono opere tranſitorium bonum quęrere: contra quod ait Hiere.xlviij. Maledictus qui facit opus dei negligenter , vel opus domini fraudulenter. Sed vt dicit Grego.tribus modis fraus committitur in bono dei opere. ¶ Primo cum ex eo tacita cordis humani gratia quæritur , id eſt , cum ex eo quiſquam placere aliis , & gratus eſſe ipſis cupit : contra quod ait apoſtolus Gal.j. Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus nõ eſſem. ¶ Secundo fraus committitur , cum ex bono opere foris exterior aura quæritur , id eſt , laus humana , fama , aut commendatio intenditur, primæ Corinthiorum primo . Non glorietur omnis caro in conſpectu eius. ¶ Tertio fraus committitur in bono opere , dum res quælibet exterioris commodi ex eo quæritur : ſicut de quibuſdam dicitur Micheæ tertio. Principes eius in muneribus iudicant,& ſacerdotes eius in mercede docent . Primo modo de nobiſipſis fraudem committimus in deum,quia ex bono opere curandum erat illi placere, & eidem eſſe gratos, & tamen hominum gratiæ nos damus. Secundo modo in alio à nobis , id eſt in laude & gloria , quæ iuris diuini eſt , fraudem committimus,gloriam nobis quęrentes. ¶ Quarto modo noſip-

Iuſtitia, quõ noſtra,& dei.

Deſidia quid ſit.

ſos defraudamus,& bonum ipſum quod facimus,ſpiritualibus,quorum æterna merces eſt,temporalia ſuſcipientes. Primo itaque modo,quod eſt dei,damus hominibus. Secundo modo quod eſt iuris eius, nobis ipſis rapimus. Tertio modo noſipſos debita mercede fraudamus &c. ¶ Et conſiderandum quia non minus oportet attentos eſſe ne in bonis operibus videamus nos,quàm ne videamur ab aliis. Subrepit enim inanis gloriæ motus etiam ſolitarios. Vnde Grego.xxij.lib.mora. Habent,inquit,hoc proprium ſancti viri, vt bona quidem quæ agunt,videant,& tamen cum peregerint, ab eorum memoria oculos auertant: potius autem attendunt in præterito quæ omiſerunt bona,& quę commiſerunt mala. In præſenti vero conſiderant ſua quidem opera quanquam bona,tamen imperfecta eſſe, aliorum vero profectus ſe non attingere dolent:de futuro autem vident multum ſibi ſupereſſe quod faciant bonum, multaque pericula tentationū quæ formidant. Hæc igitur conſiderant potius quàm ſua bona opera. ¶ Et hoc ideo,primo,vt ſibiipſis nō complaceant. Iob.ix. Si lotus fuero quaſi aquis niuis,id eſt ſi lamentis humilitatis fuero mundatus a culpa, humilitas magis meriti colore ante deum candet. Et fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ,id eſt ſi opera & apud me munda, & aliis per exemplum fuerint fulgentia,tamen ſordibus intinges me, quia fœdatus obſcœnis cogitationum motibus, comparatione tuæ munditiæ video quia mundus non ſum: & abominabuntur me veſtimenta mea,quia membra corporis mei me mihiipſi abominabilem faciunt. Item ſancti viri ſua merita non conſiderant, ne a bonis operibus tepeſcant.nā qui preſentia ſua bona nimis pręponderat,pigrior fit ad alia. Greg.xxij.lib.mora. Neſcit mens per torporem veteraſcere,quę ſtudet p deſiderium ſemper inchoare. Vnde ps. Ego dixi,nūc cœpi, quia ſi laſſeſcere ab inchoatis bonis volumus,valde neceſſe eſt vt inchoare nos quottidie credamus. Item non ſunt conſideranda noſtra merita propter vitandam ſecuritatis confidentiam: contra quod ait apoſtolus,qui ſe putat ſtare,videat ne cadat. Grego.ix.lib. mora. Poſtquam peruerſa ſubegimus.ipſa in nobis etiam bene geſta timeam°.ſicut dicit Iob.ix. Verebar omnia opera mea. immo vt dicit Greg. Securitas virtutis eſt ſtudium timoris:

Sancti viri ſua merita nō cō ſiderant.

ſicut

ſicut de iuſto dicitur, Poſuiſti firmamentum eius formidinem. Item auertamus mentis oculos a propriis bonis,ne vane exultemus. Iob. xxxj. Nō ſum lætat⁹ ſuper diuitiis meis multis,& quia plurima reperit manus mea,id eſt,ſi ex operibus meis facta ſunt mihi plurima merita,non tamen vane exultaui . Item diuitiarum,contemptu approbemus noſtra merita,ne ſupbe extollamur,ſicut ait pſalmiſta,Domine nō eſt exaltatū cor meum,neq; elati ſunt oculi mei, id eſt ideo non eſt exaltatum cor meum,quia oculus mentis nō eſt elatus. ¶ Sed cum dominus dicat Mat. v. Luceat lux veſtra coram hominibus,vt videant bonaveſtra opera,& glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt:dubiū eſt quomodo hic dicat, Attendite ne iuſtitiam veſtrā faciatis coram hominib⁹ vt videamini ab eis. ¶ Et dicendum quod nō prohibet dominus hoc loco videri noſtrā iuſtitiam,immo vult q̄ eā demonſtremus:ſed ꝓhibet nos velle videri ab hominibus. Luceat ergo lux operū,vt videatur ab hominibus. Sed attente cauendū eſt ne videri cupiamus. Ex operibus igitur noſtris cognoſcatur dominus eorum eſſe auctor, ipſique gloria fit. Non nobis autē,nō nobis,ſed nomini eius ſit gloria. ¶ Cō ſiderandū tamē vt dicit Greg. viij. lib. mora. quia nō omniū eſt ſua opera demōſtrare hominibus vt glorificet deus,hoc enim nō pertinet ad imperfectos. Nam ſicut nouæ plantæ abſcōdūtur,ne tactu manus areſcāt,& ſicut nouus paries facile impulſus cadit:ita bene operari incipientes,ſi ſe oſtentauerint,ex tactu laudis humanæ arefacti,deiiciūtur. Hinc præcipit Deuter. xv. Nō operaberis in primogenito bouis, & nō tondebis primogenita ouiū. Bouis primogenitum eſt principium robuſtę operationis. operari in eo,eſt exercitiū publice oſtendere. Primogenitum ouis eſt initium innocētis vitæ, quod non debet amoto velamine interioris ſecreti nudum humanis oculis oſtendi. Sæpe enim primordia ſanctæ cōuerſationis adhuc ex carnali vita commixta ſunt; & ideo oſtentari non debent:ne cum laudantur bona quę placent,decept⁹ animus laude,nō deprehendat in ſe mala quæ latent. Ideo legitur Leuit. xix. Quando plantaueritis ligna pomifera,auferetis præputia, id eſt erumpentia eorum germina:id eſt,prima poma quę germinantur,immunda erunt vobis,nec comedetis ex eis. Secundum Grego. ligna pomifera ſunt opera virtutibus fœcunda: quorum prima erumpentia

Opera bona ad ꝓpalam facienda.

pentia germina auferimus, qa ſuſpecti de inchoatiõis infirmitate, ipſa primordia bonę operationis non approbamus. Hæc etiã initia immunda dicimus propter dubium cõmixtionis vitę carnalis, ꝓpter quod nec eis paſcimur etiã laudatis, quia non ſatiſfacit nobis idipſum qđ à principio operamur. ergo vt dicit Gre. Solũ laude perfectorũ eſt ſic oſtẽſo ope auctoris gloriã quærere, vt de illata laude priuata neſciant extolli. Hinc legitur Iob. xxxi. Si vidi ſolem cũ fulgeret, & lunã incedentem clare, & lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manũ meam ore meo. Secundũ Gre. xxij. lib. mo. Sol fulgens eſt magnitudo virtutis patens hominibus: luna quę ſole illuſtratur, eſt fama quã illuſtrat opus virtutis. Sancti ergo viri etſi non quęrunt placere hoĩbus, nec ab eis gloriam famę quęrunt, tamen ex actibus virtutum fiunt grati hominibus interius, & glorificantur exterius. quod cognouerint, non vident ſolem fulgentem, quia gratiã hoĩm conſequentem non habent gratã, nec propriũ opus qđ ab aliis lucet, ipſi attẽdũt. Gre. V ere electi ab eo qđ ſibi placet, oculos mẽtis diuertũt, & pene ſoli bona ſua nõ vidẽt, q̃ in ſe videẽda oĩbus ad exẽplum p̃bent. Itẽ lunã. i. famã virtutis clare incedentem nõ attendunt, qa de gloria famę exterioris non gloriant interius. Itẽ nec tacita exultatiõe de ſe, ſed de deo & perfecte laudãtiũ letant. ideo ait, nec eſt letatũ cor meũ in abſcõdito. Itẽ nec laudant verbo quę faciunt bona. vnde ait, Nec oſculatus ſum manum meam ore meo. per manum quippe operatio, per os autem locutio deſignatur. Manum ergo ſuam ſuo ore oſculatur, qui ore laudat quod facit, qua in re de⁹ ipſe deſpicitur, qui operandi munera largitur. Ex his ergo patet quòd viri perfecti, Primo quidem lucent exẽplo operis. Secundo cauent intentionẽ humanę laudis. Tertio quęrunt gloriã auctoris. Quarto ſubſequenti gloria non extolluntur, ſed eam contemnunt, & calcant. Vnde manifeſtum, quia ſolis perfectis eſt dictum, Luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant bona opera veſtra &c. Iſtud aũt quod hic dicitur, At tẽdite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus &c. etiã imperfectis præcipitur. ¶ Secundo ratione huius præcepti adducit, (alioquin mercedem non habebitis.) Apud homines quidẽ mercedem habetis, ſicut de hypocritis, dicitur Mat. vi. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

Locus Iob explicatus.

Sed

Sed non habetis mercedem paternæ hæreditatis. ideo ait (apud patrem veſtrū qui in cœlis eſt.) Et hæc eſt tota merces,eſſe apud eum:quoniam apud ipſum eſt fons vitæ.Ioā. xiiij. Accipiam vos ad meipſum: vt vbi ego ſum, & vos ſitis. Hanc mercedem adhæſionis diuinæ & exiſtendi apud deum, tollit laudis humanæ appetitus,ſeparat enim a deo, & coniungit mundo. Hieron̄y. Non virtus,inquit,ſed cauſa virtutis habet meritum apud deum. ¶ Nota quia intentio laudis humanæ quadruplex detrimentū facit bonę operationi. Primo quidem perdit virtutis exercitium. Grego. viij. lib. mora. Omne bonum quod concupiſcentia laudis oſtenditur,occulti aduerſarij iuri mancipatur. Vnde Ezechias omnia perdidit quæ oſtendēdo inimicis patefecit: vt dicitur. iiij. Reg.xx. ¶ Secundo appetitus laudis bonum opus conuertit in vitium. Threnorum.iiij. Quomodo obſcuratum eſt aurum,immutatus eſt color optim⁹. Optimus color ſoli deo velle placere. Sed inde obſcuratur, vnde exterius cupit lucere. ¶ Tertio iſte appetitus priuat cœleſte premium. vnde Grego.viij.lib. mora. Intra ſeruanda ſunt bona quæ agimus,ſi vicem noſtri operis expectamus. Ideo dicitur Apoca.iij. Tene quod habes, ne alius accipiat tibi coronam tuam. Appetitus quidem laudis humanæ tollit coronam cœleſtis præmij bono operi debitam. ¶ Quarto hic appetitus obligat ad gehennæ ſupplicium. Apocalip.xviij. Quantum glorificauit ſe homo, & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum.

Humanæ laudis intētio quadruplex detrimētū affert bonæ operationi.

Sermo.iiij.ſextæ feriæ in capite ieiunij,& in ordine. xvj.

TErtio cum dicit,(Cū ergo facis eleemoſynam) agitur de gratitudine eleemoſynę. Et duo facit. Primo enim oſtendit quid ſit in ea cauēdum. Secundo quid ſit obſeruandum,ibi, (Te autem faciente.) Circa primum autem duo facit. Primo enim tangit præceptum. Secundo præcepti rationem adducit,ibi,(amen dico vobis.) Rurſus circa primū quatuor facit. Primo enim ſupponit eleemoſynæ largitionem.(Cum ergo facis eleemoſynam.) Eleemō dicitur miſericors. ide eleemoſyna,miſericordia. facit ergo eleemoſynam q miſericordiā opere exhibet:de qua Mat.xij. Miſericordiā volo,& nō ſacrificiū. ¶ Secundo ꝓhibet eleemoſynę oſtentationē,dicens.(Noli tuba canere ante te.) Forte quidā largituri eleemoſynas ſonantibus tubis ad ſui ſpectaculum

Eleemoſynę faciendæ obſeruatio. Etymologia vocabuli eleemoſyna.

ſtaculum turbas vocabant: quod dominus prohibet fieri, & vniuerſaliter omne præconiū laudis quod quis aut ſuo præ mittit operi, aut ex opere quęrit, tuba eſt. Et ſunt iſti ſicut gallina quę longis quærelis denunciat ouum ſe facturā, factum aūt ꝓtinus clamoribus inſinuat. Iſta tuba opus miſericordiæ, cui⁹ deus eſt auctor, interimit. Amos. ij. Moab (q interpretatur ex patre) morietur in ſonitu & clāgore tubę. Et attendendum ꝙ quatuor circa hoc prohibet dominus. ¶ Primo quidem interiorem affectionem. (Noli) exteriorem promulgationem (tuba). q. d. noli quærere reſonare lō gius. Hanc tubam. Pallas ſapientia indicauit abiiciendam, eo quòd deformet vultum & faciem, vt dicitur. viij. Politi. Item prohibet interioris gratiæ requiſitionem (canere) cantus demulcet interius. q. d. ne quæras placere interius hominibus. Item prohibet laudis cognitionem (ante te). q. d. & ſi laudaris & places, noli quærere hoc fieri te præſente, neque illud perſcruteris. ¶ Tertio adducit ſimilitudinis exemplificationem. (Sicut hypocritæ). i. ſimulatores (faciunt) quorum eſt fugiendum exemplum. Iob. xiij. Non veniet in conſpectu dei omnis hypocrita. Luc. xij. Attendite à fermento phariſæorum, quod eſt hypocriſis (in ſynagogis). i. in congregationibus hominū, vbi multi conueniunt (& in vicis) per quos multi tranſeunt. Quærunt igitur hypocritæ loci oportunitatem, vt ſua demonſtrent opera. ¶ Quarto exprimit eorum occultam intentionem (vt honorificentur ab hominibus) Quatuor quærunt hypocritæ ex iis que faciunt: aut interiorem gratiam hominum, aut exteriorem laudem & gloriam, quæ fama eſt, aut temporale commodum, aut honorem: & hunc ſuper omnia petūt, quia honor eſt teſtimoniū virtutis. vnde honorati videntur vir tuoſi. Sed vt dicit Gre. quicquid iſtorū quęrant, tamen rem magni meriti, vili precio venalem portant. Secundo cum dicitur, (Amen dico vobis.) ad huius præcepti. ſ. rationem, quia fruſtrantur æterna mercede, (Amen dico vobis receperunt) iam in tempore præterito, cum tamen merces boni operis ſit futura pro ęterna ergo mercedē temporalem iam habent (mercedem) Merces tranſitoria mercēnariis datur, filiis vero ſeruatur hęreditas (ſuam) non diuinā, ſed humano appetitu quam optauerunt humanam gloriam. Ergo hypocritæ æternum commutant pro temporali, hæreditatem

Pallas tubā abiecit quaſi vultus deformatricem.

Occulta hypocritarum intentio.

pro

pro mercede, diuinum bonum pro fauore humano. Gre. viij.lib. O miſeri qui affectãt hominum laudes,in ſemetip ſis diſſipant fructus laborum. p̃s. Deus diſſipauit oſſa.i.for tia opera eorum qui hominibus placent confuſi ſunt, quoniam deus ſpreuit eos.nã in eis adimplet illud Abachuc. iij.Mentietur opus oliuæ. Opus em miſericordię illis men titur,cum pro eo non recipiant debitam mercedem operis. ¶ Deinde cum dicit,(Te autem faciente.) oſtẽdit quid ſit obſeruãdum circa eleemoſynam. Et duo facit. Primo enim tangit eleemoſynę circunſtantiam. Secundo adducit ratio nis efficaciam, ibi,(Et pater tuus.) Circa primum tria fa cit. Primo enim ſupponit eleemoſynæ operationẽ.(Te au tem faciente eleemoſynam) Luc.ij. Quod ſupereſt à veſtris neceſſitatibus,date eleemoſynã,& ecce omnia munda ſunt vobis. Et vide quia dicit te faciente, non te ſtante, contra eos qui dum viuunt nolunt eleemoſynas facere,ſed morien tes quæ ſecum ferre non poſſunt, pauperibus diſtribuenda teſtantur. Vnde Lucia virgo ait matri ſuæ. Quod moriens das, ideo das, quia tecum ferre non potes. Non ergo eleemoſynæ nos ſequantur, ſed præueniant nos,vt recipi mereamur in cœlum: ſicut munera præmittimus iis quorum vo lumus habere gratiam:& victualia antemittimus ad locum quo vadimus. Eccl.xiiij. Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exponens da pauperi. ¶ Secundo tangit operis diſtinctionem (neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.) Sicut dicit beatus Auguſt. Quidam per ſiniſtram intelligunt inimicum,per dextram vero amicum. Alij infidelem dicũt eſſe ſiniſtrum,fidelem vero dextrum. quaſi eleemoſyna noſtra debeat eſſe nota amicis & fideli bus. Hæc autẽ expoſitio non eſt cõgrua,quia ſic dicit Apo ſtolus R o.xij. Prouideamus bona non tantum coram deo, ſed etiam coram hominibus. Nonnulli vero per ſiniſtram, mulierem intelligunt: per dextram autem virum: & quia mulieres tenaciores conſueuerunt eſſe in largiendis eleemo ſynis,ideo dicitur quòd mulieri ſit occultandum quod fit per dextram. Sed nec iſta expoſitio conueniens eſt. Non enim datur iſtud pręceptum viris tãtum, ſed etiã fœminis. Cum igitur ipſæ faciunt eleemoſynam,quæ erit earum ſini ſtra cui ſit occultandum opus dextræ? Ergo ſecundum bea tum Augu. per dextram intelligitur voluntas implẽdi diui-

Eleemoſy næ in vi- uis facien da.

na

na præcepta. ꝑs. Tenuiſti manum dexterā tuā: & in voluntate tua deduxiſti me. Per ſiniſtrā vero deſignatur delectatio & appetitus laudis humanę, ſicut dicitur Iudicū. xx. ꝙ viri Gabaa ita ſiniſtra vt dextra prælabāt. Viri Gabaa. i. ꝓclini, appetitores ſunt laudis humanæ, ꝙa quo ſe amplius extollunt, magis deiiciūtur. Iſti ita ꝓliantur ꝓ obtētu ſecularis glorię, ſicut deberēt cōtendere ꝓ ęterna mercede. Eſt ergo ſenſus: Cū facis eleemoſynā dextra intētione cōplēdi diuina ꝑcepta, caue ne ſiniſtra. i. appetitꝰ laudis humanę ſupueniat. Q̄n̄q;. n. ſola dextra opus inceptū ꝓducit ad finē: q̄nque vero bonū opus quod incepit dextra, ſuperueniens ſiniſtra, illud terminat. Vel aliter per dextrā poteſt intelligi expectatio mercedis ęternę, ꝓ ſiniſtrā vero timor indigētię & paupertas. Eſt ergo ſenſus. Cū ꝓpter retributionem ęternę hæreditatis facis eleemoſynā, timor indigentię non te ſolicitet. Plures cū ſolicitudine ne deficiat ſibi, non dant eleemoſynā. fatuū eſt aūt timere indigentiā fidelē diſpenſatorem dei. Eccl. x. Cor ſapientis in dextra eius. i. ſola ęternа expectat, cor autem fatui in ſiniſtra, quia ſemper dubitat ſiniſtrum aliquid & aduerſum. ¶ Tertio tangit operis occultationē (vt ſit eleemoſyna tua in abſcōdito) non ſolū aliis hominibꝰ, ſed etiā tibiipſi. Et hoc eſt ignorare ſiniſtrā quid faciat dextera. i. teipſum adhuc exiſtentem in ſiniſtra mortalitatis lateat quod facis in dextra immortalitatis. Eccle. xxix. Conclude vel abſcōde eleemoſynam in ſinu pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Sic beatus Nicolaus abſcondit eleemoſynam, liberans virgines ab infamia. ¶ Vltimo cum dicit, (Et pater tuus) Huius præcepti adducit rationis efficaciam, ibi (& pater tuus.) Iam quatuor vicibus in euangelio deum dixit eſſe patrem noſtrum. Primo cum exhortatus eſt nos ad inimici dilectionem. Secundo prouocans ad dei imitationem. Tertio dirigens noſtrę iuſtitiæ intētionem. Quarto promittēs æternam retributionem (qui videt). i. cognoſcit, etiam quęcunque in abſcondito facta (reddet tibi) Sapientiæ. x. Reddet deus mercedem laborum ſanctorum ſuorum. Sed quid reddet nobis pius pater, niſi hæreditatem filiorum? Hęreditas vero retribuenda ipſe eſt, hoc nihil meliꝰ, nihil dulciꝰ, nihil carius, nihil ſecurius eſſe poteſt. ꝑ. Deus pars hęreditatis meę, & calicis mei: tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi &c.

Pater noſter deus.

Sermo

Sermo quintus. vj. *feriæ in capite ieiunij.& ī ordine.*xvij.

ET cum oratis,non eritis ſicut hypocritæ &c.) Iſta pars forte ad euāgeliū pertinet huius diei. Nā libri quidam euāgeliorū ipſam habēt, & antiphona ſup Magnificat, hinc ſumpta eſt. Diuiditur aūt in duas partes,qa in prima docet qd orāti ſit cauendū:in ſecunda qd obſeruādū. (Tu aūt cū oraueris.) prima in tres. Prīo.n.prohibet orationis ſimulationē. Secundo declarat ſimulationis actionem(qui amāt) Tertio ſimulatæ oratiōis ponit retributionē.(Amē dico vobis.)In prima Primo ſupponit oratiōis ſtudiū,(Et cū oratis) Damaſcenus,Oratio,inquit,eſt aſcenſus mētis in deum. Et Auguſtinus, Cum oras,deo loqueris.cum legis, Deus tibi loquitur. Secundo prohibet hypocriſis vitium (non eritis ſicut hypocritæ). i. ſimulatores,laudem hominum ex ore quærentes. Horum oratio non eſt aſcenſus in deum, ſed potius ad inferna deſcendit. Vnde Greg.xxxi. li.mo,Struthioni comparatur, qui pennas quidem habet & alas,ſed tamen volando non poteſt ſe tollere in altū. ¶ Deinde cum dicit, (Qui amat) declarauit ſimulate orationis actum:vbi tria tangit. Primo quidem hypocriſim patētem. Secundo hypocriſim latentem. Tertio communem vtrunque mentionem mouentem. Et quia intentio prior eſt,ideo prius eā inſinuat ordo literæ.(Qui amant).i.cupiunt.(ora re vt videātur ab hominibus)vel vt conquirant ſibi ab hominibus gratiā amicorum,vel laudem verborum,vel fauorem obſequiorum. Et aduertendum quia dicit,amant orare vt videantur:quia ſecundum glo.nō eſt nephas videri, ſed appetere videri. Secūdo ponitur modus hypocriſis patētis (ſtantes)vt etiam vultu cognoſcantur(in ſynagogis)& cō gregatiōibus:vt à multis videantur taliter orātes, qui aperte ſe hypocritas oſtendunt,aut hypocriſis ſuſpitionē non vītant. Sed eſt alter modus hypocriſis aſtutior eorum qui callide ſic ſe oſtendunt hominibus, vt tamē nolle videri videantur:de quibus ſubdit(ſtantes)vt vultu quidem diſcernātur,ſed tamen(in angulis platearū.) Angulus eſt locus occultus: platea locus publicus & apertus. Ergo in angulis orant, quaſi videri nolentes. Sed tamen in angulis platearum orant, vt videantur nolle videri. Iſti de fuga hypocriſis aſtutiores hypocritæ ſunt, quorum vitiū ideo cum difficultate

Orandi modus.

difficultate ſanatur. Sed correctionis aditum nō habet. nemo. n. ſic orantem audet corripere. Et aduertendum quòd per ſtantes in ſynagogis, & per ſtantes in angulis platearū, intelliguntur omnes & patenter & latenter orantes. Cum n. quis neſcit hypocrita tegere vitiū hypocriſis: hic ſtās in ſynagogis orat. Cum vero quis ſimulat ſe nolle videri orare, & hoc ipſum cupit videri: hic ſtans in angulis platearū orat. ¶ Deinde ſic orātium ponit retributionem (Amen). i. vere. (dico vobis, receperūt mercedem ſuam.) Quod iam receptum eſt, temporale & trāſitorium eſt: quod vero in futuro recipient veri adoratores, æternum & immutabile. Et ideo cum dicit, receperunt mercedem ſuam, oſtendit temporalem eſſe mercedem. Receperunt. n. quod intendebant ſ. videri ab hominibus: viſi autem ſunt. Sed veri adoratores intendunt potius videre deū. ¶ Deinde cum dicit, (Tu aūt cum oraueris,) docet Chriſtus quid in oratione ſit obſeruandum. Et quatuor facit. ¶ Primo. n. ſupponit orationis actum, Cum oraueris. Secundo informat orandi modum, (Intra in cubiculum.) Tertio aſſerit dei placitum. (Et pater tuus). Quarto præmittit oratiōis fructum (reddet tibi.) In prima dicit, Tu autem cum oraueris) quod vtique habitu ſemper, actu vero ſæpe agendum eſt. Luc. xviij. Oportet ſemper orare, & non deficere. Glo. ibidem. Iuſtus, inquit, ſemper orat, quia ſemp agit bona: nec definit orare, niſi cū definit eſſe iuſtus. Eſt auté neceſſaria nobis aſſiduitas orā di: quia omni hora tentationibus periclitamur. Sed orādo tētatio abſcedit, & adiutor deus accedit. ¶ Deinde cum dicit, (Intra.) ponit chriſtus modum orādi: cuius ſumma eſt, vt hominum non acquiratur aſpectus, ſed oratio ſit occulta. Et tria tangit tribus prioribus oppoſita. Primo. n. dicit quòd queratur orationis locus ſecretus: contra hypocritas patentes. Secundo quòd claudatur hoſtiū, contra hypocritas latentes. Tertio quòd ſit abſcondita, contra vtrorunq; intentiones mouentes. In prima dicit, (Intra in cubiculū) i. thalamum (tuum.) Ad literam, oranti quoque locus ſecretus quærendus eſt. ne. ſ. afferatur ei fauor humanus: quia etſi poſſibile ſit fauorem & gloriam hominum non appetere, difficile tamē eſt oblata reſpuere. ergo ne ſis apertus hypocrita, locum orationi ſecretum elige. Sed ne ſis occultus hypocrita (clauſo hoſtio.) cubilis (ora patrem tuum) ne per

Hypocriſis patens & latens.

Quid i oratiōe obſeruandū.

apertum

apertum oſtium videaris clam orare,& ſignanter dicit(patrem tuum),id eſt,deum patrem, cuius es filius adoptiuus. Si enim filius es dei patris, ſufficiat tibi ei ſoli patere vota tua. Sed quia in cubili & clauſo oſtio orans nihilominus voce ſtrepitu multiſque aliis modis poſſet venire ad notitiam hominum,ideo vt excludat omnem intentionem apparentiæ exterioris,ſubdit(in abſcondito),id eſt, oratio tua nullatenus ab hominibus cognoſcatur. Vbi aduertendum, vt prius dictum eſt,quia nõ videri,ſed velle videri vitium eſt: & ideo ſi quis orat palam,licet ab hominibus viſus,non tamen vult ab eis videri,ille in cubili clauſo oſtio ſecrete orat patrem. Ideo cubiculum & hoſtium ſecundum gloſam non exteriora loca,ſed interiores animæ vires ſignificant. Exponatur ergo ſic, (Tu autem cum oraueris,intra)non extra quærendo deum,ſed hominem totum interiorem recolligendo in ſe,ne mens euagetur interius(in cubiculũ tuum) id eſt ſecretum mentis arcanum,vbi requieſcit ſponſus,quò admittitur amicus: vbi in templo viuo eſt viuentis dei imago, ideo locus eſt orationi aptus (& clauſo oſtio.) Oſtium eſt carnalis ſenſus,viſus,auditus,guſtus,odoratus,& tactus, & phantaſia. Nam per hęc quaſi per oſtia,exterius ſenſibilia mentis cubiculum intrant. Sed orationis tempore claudendum eſt oſtium,vt cunctæ repellãtur cogitationes,quæ improbe ſe ingerunt menti. Vnde Geñ. xv. Abraham de ſacrificio domini abigebat aues,id eſt muſcas, quia importuna cogitationum phantaſmata ab orationis ſacrificio ſunt repellenda. Iſtis muſcis,id eſt,importunis & immundis cogitationibus percuſſa eſt Aegyptus,quoniam talibus phantaſmatibus affliguntur qui ſibi diligenter nõ attendunt,ſicut legitur.ij.Reg.iiij.quia cum ancilla oſtiaria obdormiſſet, meridie ingreſſi duo latrones dormiente Iſboſeth, percuſſerunt eum in inguine,& caput eius abſciderunt. Oſtiaria eſt circunſpectio,quæ oſtiũ mentis debet obſerare. Hęc ſi non fuerit vigilans & attenta, malignis ſpiritibus intra clauſtra mentis aditum præbet, & percutitur homo in inguine, quia carnis delectationi conſentit. Caputque eius abſciditur,quia iudicio rationis priuatur.(Ora patrem tuũ in abſcondito.) Et hoc dupliciter. Primo quidem in abſcõdito orat patrem,qui non labiis, ſed cordis arcano deo patri loquitur,ſicut legitur.j.Reg.j. quòd Anna orãs loque-

Orationis ſecretum quod ſit.

In abſcondito orare

batur in corde ſuo, tantunque labia eius mouebãtur, & vox penitus non audiebatur. Sic etiam orabat qui ait, Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Et iterum, Benedictus dominus qui non amouet orationem meam a me. & apoſtolus, Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente. E contra vero quidam voce tantũ patenti, & non ſecreto cordis orãt deũ: de quibus ipſe ait, Populus hic labiis me honorat, cor autem ipſorum longe eſt a me. Item in abſcõdito orat patrem, qui ſoli deo ſic cupit placere orãdo, vt etiam ſibi nolit videri, neq; apud ſe de ſeipſo glorietur. Iob xxxj. Nequaquam oſculatus ſum manum meam, neque in abſcõdito lętatũ eſt cor meũ, id eſt, neq; laudaui opera mea, quod eſt ꝓpriã manũ oſculari: neq; de abſcõdita oratione mea hoĩbus in meipſo, ſed in deo poti⁹ lętatus ſum. ¶ Dein de in abſcondito orationis ponit diuinam approbationẽ & acceptationem, dicẽs: Et pater tuusqui videt in abſcõdito.)

videre dei duplex.

Videre dei dupliciter intelligitur, ſcilicet pro intuitu, & ꝓ placito eius. Et quantum ad primũ certum eſt ꝙ omnia videt, id eſt intuetur, & bona, & mala: ſiue in apto, ſiue in abſcõdito fiant: ideo ait Boetius: Magna vobis eſt, ſi diſſimulare non vultis, neceſſitas indita ꝓbitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernẽtis. Itẽ videre dei intelligitur acceptare, id eſt approbare, ſicut dicit Geñ. iiij. Reſpexit de⁹ ad Abel, & ad munera eius: ad Caim vero & ad munera ei⁹ non reſpexit: quia illius approbauit, iſtius autem munera reprobauit. Itaque orationem in abſcondito factam deus pater videt, non ſolum intuendo, ſed etiam acceptando, quia ipſius gratia tantum huiuſmodi oratio fit. ¶ Vltimo ponitur acceptatæ orationis præmium. Reddet tibi.) Glo. fructum orationis, & mercedem fidei. Vbi aduertendum quòd orationi deo acceptæ duo redduntur: vnũ quod oratio meretur, alterũ quod impetrat. Primum ſemper redditur, alterũ quãdoq; nõ datur. Illud quod meretur oratio deo acceptata, eſt præmium vitæ æternæ. Siue enim quis ꝓ ſe, ſiue pro alio oret, ſiue etiã ſpiritualia, ſiue temporalia poſtulet, ſiue nihilominus illa impetret, vel non impetret: non tamen caret orationis fructu, qui eſt vita æterna quam meretur oratio ex charitate procedens. Reddet ergo deus oranti in abſcondito: ſed quid ei reddet pro abſcondito orationis merito niſi abſcõditum beatitudinis præmiũ quod latet omnem

Oratio an ſemper impetret.

morta-

mortalitatem. Esa.lxiij. Oculus non vidit deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.& ps. Quam magna multitudo dulcedinistuę domine,quam absconditi timentibus te?& iterum, Abscondes eos in abscondito vultus tui. Illud autem ad cuius impetrationem tendit per fidem oratio,potest esse aliquid temporale pro se vel alio : sed non semper obtinetur, præsertim si oranti non sit vtile, neque ille pro quo orat, illo sit dignus. Sed tamen oratio etiam non impetrans potest esse meritoria gloriæ. vnde Paulus orans, vt tolleretur ab eo stimulus carnis, non impetrauit, meruit tamen. Et Samuel orans pro Saule non est exauditus, grata tamen fuit eius oratio. Aliquando autem duo ista in oratione cōcurrunt,quia & meretur,& impetrat:& tunc,vt dicit Glossa, reddit deus fructum orationis quantum ad primum pro mercede fidei,& quantum ad secundū. Sic Moyses orauit ꝓ populo. Exo.xxxiij. qua oratione sibi amplius meruit,& eorum salutem impetrauit.

Sabbato post diem cinerum. Secundum Marcum. Cap.vj.

IN illo tempore. Cum sero esset factū,erat nauis in medio mari:& Iesus solus in terra. Et vidit discipulos suos* laborantes in remigando.erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliā nocctis venit ad eos ambulans supra mare : & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eū ambulantē supra mare,putauerunt phātasma esse: & exclamauerunt. Omnes enim viderūt eum:& cōturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit illis: Confidite:ego sum:nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim:& cessauit vētus. Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus. Erat enim cor eorum obcœcatum. Et cū trāsfretassent, peruenerunt in terrā Genezareth:& applicuerunt. Cúmque egressi essent de naui:continuo cognouerunt eum. Et percurrentes vniuersam regionem illā, cœperunt in grabatis eos qui se male habebant

*βασανιζομένους. i. vexatos.

circunferre vbi audiebant eum eſſe. Et quocunque introibat in vicos, vel in villas, aut in ciuitates: in plateis ponebant infirmos: & deprecabantur eum, vt vel fimbriã veſtimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eum: ſalui fiebant.

Sermo primus Sabbati in capite ieiunij, & in ordine. xviij.

Helim quarta mãſio.

CVm ſero eſſet factum, erat nauis in medio mari, & ipſe ſolus in terra) Matth. xiiij. Ioã. vj. & Marci. vj. ¶ Poſt legis antiquæ amara præcepta, quæ vertit fons ſapientiæ in dulcedinem charitatis, in Helim quartam mãſionem hodie venimus, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ. Helim interpretatur fortes deficientes. Tria igitur habet hæc manſio. Primo quidem laborem, in quo etiam fortes deficiunt. Secundo in labore præſentis vitæ fuerunt fortes apoſtolici. Et tertio martyrum palmæ: in apoſtolis doctrina, in martyribus victoria tormentorũ laudatur. Fontes ſunt duodecim, quia per quatuor mundi partes fontem diuinæ trinitatis effuderunt. Palmæ martyrum ſeptuaginta ſunt: quia ex omnibus gentibus & linguis, quorum numerus ſeptuagenarius dicitur, martyres fidei reportauerunt victoriam, ſicut dicitur Apoca. vij. Ex omnibus gentibus, & tribubus & linguis & populis ſtabant ante thronum amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. De his itaque præſens euangelium ait, quia duodecim fontes apoſtolici referuntur laborare in remigãdo: quibus adeſt principalis vitæ fons chriſtus, & ſuper aquas mundanæ perſecutionis ambulans ſuperauit mundum, cuius armati virtute palmas victoriæ martyres attulerunt. ¶ Tres autem partes habet euangelium iſtud. In prima tangitur ſolatiũ præſentię corporalis, quod chriſtus attulit laborantibus ibi, Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos) In ſecunda ponitur ſubſidium potentiæ ſpiritualis, quod exhibuit periclitantibus, ibi. Et ſtatim locutus eſt cum eis.) In tertia beneficium medicinæ ſalutaris, quod appoſuit infirmãtibus, ibi, Et percurrentes.) Prima pars in tres diuiditur. Nam primo circa apoſtolos deſcribit laborem difficilem. Secundo ipſius chriſti ponit aduentum mirabilem, ibi. Et circa quartam vigiliam.) Tertio in ipſis apoſtolis inſinuat pauorem terribilem,

terribilem, ibi At illi vt viderunt.) ¶ Considerandum propter primum quòd christus vltra mare Tyberiadis eduxit maximam multitudinem in deserto, vbi ex quinq; panibus & duobus piscibus satiauit quinque milia hominum: quo facto mandauit discipulis, vt nauiculam ascenderent. & præcederent eum transfretum donec dimitteret turbas: quibus præcedentibus, turbæ propter miraculum factum voluerũt Christum facere regem: quod ipse præsentiens occultauit se, ascendens in montem solus orare. quem cum turbæ non inuenissent, redierunt ad propria. Cum ergo omnes abiissent, iam nocte imminente solus venit ad littus maris, & vidit discipulos laborantes in remigando. Circa hoc itaque sex tangit cõditiones. Primo quidem temporis qualitatem. Cum sero esset factum) Ioannes dicit, tenebræ iam factæ erant. Attende quia hominem deus creauit in plena luce rationis perfectæ, quam designat dies sextus in quo creatus est. Senarius enim est primus & perfectus numerus. Sed cũ peccando à vera luce diuertit, secutæ sunt eum interiores tenebræ, quarum signum sunt corporales istæ quas patitur. Secundo ponit marini situs medietatem, Erat nauis) Matthæus dicit nauicula (in medio mari.) Ioannes dicit quòd apostoli nauigauerunt per stadia.xxv. Augusti.xxx. Est autem stadium octaua pars milliarij. patet ergo quòd distabãt à terra per tria milliaria integra: de quarto autem milliario aut vnum tantum remigabant stadium, aut duo tantum stadia remiganda restabant. Rursus secundum Matth. nauicula ista in medio mari iactabatur fluctibus. Et hoc ideo, quia vt Ioan. dicit, mare magno vento flante exurgebat, id est intumescebat & fluctuabat. Tertio ponit christi singularitatem. Et ipse solus in terra.) Contra Ioan.viij. Solus non sum, sed ego, & qui misit me pater. Respõsio, Solus dicitur, non cum alio homine. Quarto ponit christi pietatem. Et videns eos.) Beda, Videre dei est misericorditer respicere. ps. Vides quoniam tu laborem & dolorem consideras. Quinto ponit laboris difficultatem. Laborantes in remigando.) Non solum homini labor est in terra vnde viuit, Gene.iij. In laboribus comedes panem ex ea, sed & in mari, & in cunctis operibus suis laborat. Iob.v. Homo ad laborem nascitur. Sexto huius laboris causam aperit, scilicet venti contrarietatem. Erat enim ventus cõtrarius eis.)

Senarius est primꝰ & pfectus numerus.

Stadium.

Videre Christi.

Propter peccatum denique hoîs,oîs creatura facta eſt ſibi contraria,quæ ante peccatum erat ei pacificè ſubiecta. Vn de Adamantius ſuper Ioſue,Peccatori, inquit,omnis creatura hoſtis eſt,iuſto autem ſeruiunt omnia. Allegorice conſiderandum quia vt dicit Glo. Mare præſens ſæculum eſt. nam mare habet congregationem aquarum , fluit,fluctuat, & molle ſiue liquidum eſt. Aquę deſignant mala culparum & pœnæ.ps. Saluũ me fac deus,quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam. Et quia in ſuperioribus nõ eſt malum,ſed in hoc mundo tantum,ideo mundus iſte mare dicitur. Geñ. j. Congregationes aquarum appellauit maria. ¶ Item mare fluit & refluit,ſic in mundo iſto generatio & generatio aduenit. ¶ Item fluctus maris eſt varietas fortunæ,ſecundum quam aliquando extolluntur homines,& ſtatim deiiciuntur.ps. Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſcendunt vſque ad abyſſos: anima illorum in malis tabeſcebat. ¶ Item ſicut mare,quia non eſt ſolidum,innitentẽ ſibi mergit & non ſuſtinet , ita mundus iſte fallit eos qui ſpem ponunt in eo.p . Veni in altitudinem maris,& tempeſtas demerſit me. ¶ Secundo videndum eſt quid ſit nauis,ipſa eſt eccleſia fidelium,vel prædicatio crucis. Nam de eccleſia dicitur Prouer.xxx. Facta eſt quaſi nauis inſtitoris.i.negociatoris. cœleſtis enim negociator ad portum cœli adducit animas in hac naui. De cruce vero dicitur Sap. xiiij.quòd homines per ratem ſaluati ſunt. Vtrunque iſtorum & nauis eſt,& nauicula. Nauis quidem,plures continens habentes nomẽ fidei : nauicula verò relata ad meritum peccatorum. Item nauicula iſta eſt in medio mari,quia fugit extrema vitiorum,tenens virtutis medium. Philippen.ij. In medio nationis prauæ lucetis , ſicut lucerna in mundo. Item fluctibus agitatur nauicula , ſed non mergitur. Gregorius. ix. libro moralium . Sancta eccleſia perſecutiones inimicorum ſine ceſſatione tolerat,ſed tamen vſque ad mundi terminum ſine defectu perdurat. Item ventus eſt tentatio dæmonum. Eze.i. Ventus turbinis veniebat ab aquilone, vnde panditur omne malum,ſicut dicitur Hiere.j. Per aquilonem vero diabolus deſignatur, qui ait Eſa.xiiij. Sedebo in lateribus aquilonis. Item ventus iſte diabolicæ & prauæ ſuggeſtionis commouit corda ſæcularium per zelum inuidiæ & indignationis: deinde intumuit mare malignis conceptibus

Mare, vita preſens

Nauis eſt eccleſia fidelium.

ceptibus contra fideles: poſtea exurrexit per auctoritatem potentiæ: tandem fluctuauit per edicta & perſecutiones. cuius rei viſio legitur Apocali.xij. de ſerpente qui contra eccleſiam commouit hominum voluntates, quaſi fluctus maris. ¶Tertio nauis iſta tranſiuit tria milliaria,ſed quartum non perfecte. Quatuor enim ſunt fluctus perſecutionum agitantium eccleſiam. Primi fluctus fuerunt violentiæ tyrannorum corporaliter eccleſiam perſequentium:ſed per patientiam martyrum fluctus iſtos euaſit,dicens,Tranſiuimus per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigeriũ. Secũdum milliare fuit verſutia hæreticorum, quorum multiplices fluctus euaſit ſapientia doctorum. Sapientia enim vincit militiam, vt dicitur Sapientiæ.vij. Tertium milliare eſt vita carnalium chriſtianorum,quorum peruerſos mores in ſanctitate pertranſit eccleſia. Luc.j. In ſanctitate & iuſtitia coram ipſo. Quartum milliare eſt ſimulata ſanctitas iniquorum,quorum fluctibusmultipliciter eccleſia quatitur,ſed exuperat vera non ficta virtute. Sed tamen difficilius pungitur contra mores ſimulantium,plus autem pertranſit extra mores aperte malorum, veruntamen quandiu mundus iſte durat,fluctus huius milliarij tolerabit. Et licet in parte tranſierunt,illud tamen quod reſtat tempore antichriſti hypocritæ tranſeundum, cunctis erit periculoſius. ¶Quarto in tenebris præſentis miſeriæ fit agitatio eccleſiæ,cum enim lux æternitatis apparuerit,ceſſabit quaſſatio. ¶Quinto ſolus Ieſus eſt in terra, id eſt in ſolido. cæteri enim homines agitantur fluctibus perſecutionum: ſed ipſe etiam moriturus perſtitit in ſolitudine mentis. Ioannis. xvj. Venit hora vt diſpergamini in propria,& me ſolum relinquatis. Et ideo hoc, quia ſolus ipſe deus in terra, & ſolus ſine peccato homo. Iob.j. Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob,quòd non ſit ei ſimilis in terra: homo ſimplex & rectus,& timens deum,ac recedens a malo.vbi Gregorius ſecundo lib. moralium.Non eſt chriſto in terra aliquis ſimilis,quia omnis homo tantum homo eſt,ipſe autem deus & homo:ſimplex per exemplum vitæ:rectus, nõ parcens dæmonibus:timens deum, per humilitatem: recedens à malo,quia peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. ¶Sexto dum hic eſt,laborat eccleſia. Iob ſeptimo. Noctes laborioſas enumeraui mihi. vbi Gregorius octauo

Quatuor fluctus perſecutionũ eccleſiam agitantiũ.

lib. mora. Sancta eccleſia laborioſas ſibi noctes enumerat, quia in fortioribus membris ſuis multiplices tribulationes portat. Item labor eius eſt in remigando, vbi aqua fluctuãs frangitur, fracta vero remigio poſterius præitur, ſicque nauis ad anteriora pellitur. Perſecutiones quidem hominum eccleſia frãgit euidentibus miraculis, & reprimit virtutum operibus, ſicque ad portum æternitatis propellitur. Sed ei contrariatur ventus diabolicæ malignitatis. Gen. iij. Inimicitias ponam inter te & mulierem. ¶ Septimo laborem fidelium mundi ſaluator eo benignius attendit, quo noſtri laboris expertus eſt grauitatem. fatigat⁹ enim ex itinere ſedit ſupra fontem, ideoque noſtri miſertus ait, Matth. ij. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Videns vero nauigationis noſtrę laborẽ, ſuo aſpectu fluctus ſecularium hominum mitigat, ne tãtum commoueant eccleſiam quantum cupiunt: quorum licet ſit voluntas mala, poteſtas tamen iuſta ſemper à deo moderatur. ps. Congregans ſicut in vtre aquas maris. quia reſtringit appetitum malignitatis hominum. ¶ Nota moraliter quia mare cor humanum eſt. vnde Greg. xxviij. lib. mora. Quid eſt, inquit, mare, niſi cor noſtrum furore turbidum, rixis amarum, elatione ſuperbię tumidum, fraude malitiæ obſcurum? quod mare quàm ſeuiat attendit quiſquis in ſe occultas tentationum cogitationes intelligit. Item nauis eſt vita hominis, de qua Prouer. xxx. Tria ſunt mihi difficilia, quorum vnum eſt via nauis in medio mari. vnde Sapien. v. peruerſi comparant vitam ſuam naui tranſeunti fluctuãtem aquam. Sed aliquorum nauis fluctibus maris, id eſt, paſſionibus beſtialib⁹ ſubmergitur, ſicut de A Egyptiis dicitur Exo. xiiij. Inuoluit eos dominus in mediis fluctibus. Nauis autem iuſtorum licet fluctuet, tamen ſtat in medio paſſionum, nec deficit. Vnde Iob. ix. dies vitæ ſuæ cõparat naui poma portãti. Item ſunt ſuggeſtiones dæmonis, fluctus ſunt commotiones paſſionum, gaudij, doloris, ſpei, & timoris. Eccleſi. xxix. Commouit fluctus illius quaſi fluctus maris. Item nox eſt vita præſens, comparatione diei æternitatis. In hac vero nocte laborat Lya, laborat etiam Martha. i. vita actiua, vt ſuperet fluctus tentationis exurgentis. & hos quidem tentationum æſtus frangit ieiuniis, præmitque terroribus gehennæ, ſicque ad anteriora pellitur proprio exercitio.

Mare eſt cor humanum.

Grego.

Grego.ii.lib. mora. In hac, inquit, vita labor iuſtorum eſt vt ſemetipſos inueniant, & inuenientes flendo atque corrigendo ad meliora perducant. Item prouehitur vita iuſtorum vigintiquinque & triginta ſtadiis, quorum vterque numerus perfectionē deſignat vitæ actiuæ. quinarius enim numerus ad ſenſibilia exteriora refertur, circa quæ eſt actiua vita. Nam ipſe quinarius in ſeipſum multiplicatus efficit.xxv. qui numerus eſt quartus quadratus. Senarius autē eſt primus perfectus numerus, qui multiplicatur per quinarium creſcit ad.xxx. Primus numerus ad quartum quadratum refertur quatuor virtutum. ſ. prudentię, iuſtitiæ, fortitudinis, & temperantię, quibus hęc vita agitur. Harum autem virtutum primus quadratus eſt ſecundum legem naturæ: ſecundus iuxta præcepta legis ſcriptæ, tertius ſicut lex euangelij mandat, quartus vero quadratus eſt obſeruantia cōſiliorum: quò cum quis deuenerit, ad.xxv. ſtadia. i. quartum quadratum deuenit quatuor virtutum actiuæ vitę. Nihil autem horum ſufficit ad ſalutem, niſi numerus ſuperaddatur perfectę multiplicans virtutem. Hæc autem perfectio eſt charitatis donum. Igitur vſque ad conſilia aliqui nauigāt, aliqui etiam perueniunt ad ſuperinfuſam charitatem. Sed dum hic viuimus, perfectionem contemplationis non poſſumus cōprehendere, ſicut ait apoſtolus Phil.iij. Ego non arbitror me comprehendiſſe. Item chriſtus eſt ſolus in terra, terra eſt corpus chriſti terrenum. Cęteri igitur homines non ſunt ſoli in corpore, quia alienum aliquid ab opere dei admittunt ſimul eſſe ſecum: immo contra ſeipſos praui diuiduntur. quia vero ad chriſtum veniens princeps mundi huius, nihil in eo reperit iuris ſui, ideo ſolus ipſe fuit in terra carnis. Vel ideo extra fluctus maris ipſe ſolus eſt in terra, quia licet fuerit percuſſus aduerſis, non tamen commotus extra rationem & placitum dei. Ioan. viij. Quę placita ſunt ei, ſemper facio. Vel ſolus in terra vbi videntur bona domini, quia ſolus ipſe Iob.xxviij. Mare loquitur, non eſt mecū ſapientia, incarnata, ſic tulit fluctus noſtri maris, vt tamen permanſerit in ſoliditate contemplationis. Luc.xxiiij. Tu ſolus peregrinus es in Hieruſalem. Exiſtens vero in terra, noſtrū videt laborem, & tanto ſubtilius laboris humani diſcernit intentionem, quanto magis in ſolido eſt. Heb.iiij. Viuus eſt ſermo dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio

Quinarius numerus.

dio antipſti, & pertingens vſque ad diuiſionem ſpiritus & animæ, Compagum quoque & medullarum, & diſcretor intentionum cordis eſt, & non eſt vlla creatura inuiſibilis in cõſpectu eius. Vel laborantes ideo videre dicitur, quia proprium non percipientes laborem, ipſe ſeipſos laborantes videre facit. Greg. vij. lib. mo. Malum quod interius homo pertulit, non niſi in ſententia redemptoris agnouit: ſicut ſolis aſpectus facit nos videntes exterius pericula quæq; præ

Mare eſt amara vita.

ſentia. ¶ Item moraliter mare eſt amara vita electorum. piſcibus enim non videtur mare amarum, ſed videtur hominibus. Sic peccatoribus mundi amore demerſis, mũdus iſte non eſt amarus: aut parua dulcedine capti, eius amaritudinem tolerãt maximã. Sed iuſtis amariſſima eſt vita mundi. Iob. iij. Quare data eſt miſero lux, & vita iis qui in amaritudine animę ſunt? Gre. v. lib. mo. In amaritudine animę ſunt omnes electi, quia vel punire flendo non deſinunt quæ deliquerunt, vel graui ſe mœrore afficiunt, quia lõgẽ huc à facie conditoris proiecti, adhuc in ætetnæ patriæ gaudiis nõ ſunt. Item hoc mare contemplatiui tranſeunt volatu, actiui autem illud tranſeunt vellis extenſis, ſed pœnitentes remigio vtuntur. Vnde nauis pœnitentia eſt. Hieronymus, Secunda, inquit, tabula i. nauis poſt naufragium pœnitentia eſt. Prima nauis eſt iuſtitia. ſ. malum non committrere. Secunda nauis poſt naufragium primæ eſt pœnitentia, commiſſa. ſ. mala corrigere. Greg. vi. lib. mora. Prima, inquit, virtus eſt ne perpetrari debeant pecccata: ſecunda autẽ ſaltem perpetrata corrigere. Item laborant pœnitentes, quia ſibiipſis violentiam faciunt, dum conſueta placita relinquunt, & amplectuntur amara. Iob. vi. Quæ prius nolebat tãgere anima, nunc præ amaritudine cibi mei ſunt. Et eiuſdem. xxxiij. de pœnitente ait, Abominabilis fit ei in vita ſua panis, & animæ illius cibus ante deſiderabilis. Labor vero pœnitentium eſt in remigando. Remigium autem ſunt opera pœnitentiæ, ieiunium, vigiliæ, peregrinationes, orationes, caſtigatio carnis, & eleemoſynæ. His remis memoria præteritarum voluptatum fluctuans, retro ſupprimitur, ne forte pœnitens retro aſpiciens vertatur in ſtatuam ſalis. Compreſſis vero & retro abiectis memoratis voluptatibus, ad anteriora pellitur vita pœnitentium. Mala. n. quæ nos hic premunt, ad deum ire citius compellunt. Item non

ſolum

ſolum laborant pœnitẽtes in compreſſione & ſecatione fluctuum antiquarum voluptatum, ſed etiam habent ventum contrarium,qui eſt augmentum laboris. Ventus eſt oblocutio ſecularium hominum,qui pœnitentibus detrahunt:vnde Phariſæus ait de Maria peccatrice pœnitẽte, Si Ieſus eſſet propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum,quia peccatrix eſt. Contra hunc ventũ orat pœnitens in primo gradualiũ:Domine libera animam meã à labiis iniquis,& à lingua doloſa. Et ſicut boni gubernatores ſeu marinarij, ita pœnitentes etiam vento contrario bene vti debent,vt non ex eo repellantur, ſed magis impellãtur. Luc.xviij. Et qui præibant, increpabant eum vt taceret:ipſe verò multomagis clamabat,Fili Dauid miſerere mei. Itẽ vtrunque iſtorum, ſ. fluctus interiores antiquarum voluptatum,& oblocutiõis ventum diabolus ſuſcitat, vt demergat nauem pœnitentiæ. Nam vt dicitur Exo.v. Pharao rex Aegypti populum volentem à ſe recedere,perſequebatur,quoniam vt dicit Gloſſa,Rex vitiorum diabolus licet peccantibus labores ſemper iniungat, tamen cum percipit eos ſe velle deſerere,acrius eos impugnat. ¶ Item nauis pœnitentiæ in medio fluctuum eſſe dicitur, quia medij poſiti inter metum gehennæ ſpem & veniæ fluctuant pœnitentes. Spacium vero.xxv. aut.xxx. ſtadiorum refertur ad duos pœnitentiæ curſus, qui ſunt illicita fugere, & à licitis abſtinere.i.à malis & occaſionibus malorum ſibi cauere, deſerere mala, pertinet ad tranſitum. xxv. ſtadiorum. Quinque enim ſunt ſenſus hominis, viſus, auditus,guſtus, odoratus, & tactus:quorum quilibet quinque modis contra mentem fluctuant,ſcilicet vanitate,curioſitate, voluptate,concupiſcentia, & libidine. Verbi gratia.oculus noſter vitioſus eſt quinq; modis. Primo,ſi fuerit vagus, talis autem eſt quãdo nullo freno ab aſpectu cuiuſcunq; rei retrahitur. Curioſus vero eſt ſi noxia videre perquirit, aut ab oblatis ſe nõ auertit,ſed potius eis intendit. Voluptuoſus vero eſt,ſi delectatur viſione prauorum. Concupiſcens autẽ, ſi viderit mulierem ad cõcupiſcendũ eam. Impudicus vero & libidinoſus, in quo iam interioris libidinis apparent ſigna.i. Petri. ij. Habẽtes oculos plenos adulterij,& ĩceſſabilis delicti. Hæc autem quinque vitia in reliquis ſenſibus poſſunt reperiri. Cum ergo pœnitens cuiuſlibet quinque ſenſuũ vanitatem, curioſitatem,

Nauis medio fluctuũ, pœnitentia.

curioſitatem, voluptatem, concupiſcentiam, & libidinem trāſierit quintuplato quinario. xxv. ſtadia remigauit. Ideo lex præcepit Exo. xxij. quòd qui furatus fuerit bouem, pro vno boue reddat quinque boues. Bos eſt ſenſitiua congregatio, ſicut dicit Augu. ſuper illud Luc. xiiij. Iuga boum emi quinque. Bouem vero furatur, qui prohibitis voluptatibus clàm delectatur ſenſu. Hic ſi pœnitere voluerit, pro vno ſenſu det quinque. ſenſui perfectiones, ſcilicet contra euagationem ſtabilitatem, contra curioſitatem vilitatem, contra voluptatem afflictionem, contra cōcupiſcentiā indigentiam, & contra libidinem pudicitiam honeſtatis. Sed non ſufficit iſtud, niſi ſe extendat ad. xxx. ſtadia. i. vt perficiat pœnitentiam quod fit etiam licita à ſe tollendo quę occaſionem peccati præſtant, verbi gratia, ea quibus licite poterat veſci & indui, aut aliter vti, & iocos, riſus, ac ſpectacula à ſe remoueat. Numerus autem trigenarius fit ex ſenario multiplicante quinariū. Eſt autem ſenarius primus numerus perfectus, qui ſi per abſtinentiū à licitis perficitur, quinarium ſenſuum noſtrorum ad numerū trigenarium prouehitur. ideo legitur Exo. xxvj. ꝙ ſaga cilicina per quę deſignantur pœnitentes, fuerunt longa decē cubitis. Vel aliter in his numeris eſt cōſideranda tropologia. Nā iſti duo numeri. ſ. xxv. &. xxx. ex duobus numeris. ſ. quinario & ſenario ſumunt originem, quinarius enim multiplicans quinarium efficit. xxv. Senarius vero eundem quinarium multiplicans, ad. xxx. peruenit. Quinarius ad affectiones ſenſibilium poteſt referri Omne enim ad quod aliqua paſſione animi afficimur, ſenſibile eſt, & p quinq; ſenſus venit ad mē tem. Senarius vero ad perfectionem pertinet operum. Senarius enim eſt numerus primo perfectus, & ſex diebus perfecit deus opera ſua. Ideo hic numerus ad perfectionem pertinet operum. Item non fuit Chriſtus in naui fluctibus agitata, ſed ſolus ipſe in terra, quia nihil commiſit quod pœniteret ipſum, ſed ſolus ipſe extra pœnitentiam eſt. j. Regum. xv. Neque enim vt homo eſt, qui agat pœnitentiam: Hiere. iiij. Cogitaui, & nónne pœnituit, dicit dominus: nec auerſus ſum à cogitatu meo. Itē ſero. i. tarde aſſumunt ſibi homines nauim pœnitentiæ. vnde Aug. x. lib confeſ. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua, & tā noua: ſero te amaui. Item ſero licet pœnitendi accipiatis propoſitum, ipſe qui

Tropologia in numeris.

qui non pœnituit,aſpicit,culpas noſtras examinãs, & quaſi ſolis radio glaciem cordis noſtri diſſoluẽs. Greg.xij.lib. mora. Omnipotens Deus & ſubtiliter acta noſtra conſiderat,& tamen hæc pœnitentibus miſericorditer relaxat,quia & pniam in peccantibus conſpicit, ſed tamen hanc præueniente gratia ad pœnitentiam emollit.

Sermo.ij.ſabbati in capite ieiunij, & in ordine.xix

ET circa quartam vigiliam noctis. &c) Nunc deſcribitur chriſti aduentus mirabilis. Circa quod quatuor facit. Primo enim ponit diſtinctionem tẽporis. Et circa quartam vigiliam noctis) id eſt circa quartam partem noctis.quatuor enim partes noctis, cuſtodes caſtrorum per vigilias diuidunt. Prima vigilia dicitur conticinium,a conticendo,quia tacent omnia,& in ea omnes vigilant. Secunda dicitur intempeſtum,in qua adoleſcentes excubant. Tertia gallicãtus vel gallicinium,in qua viri obſeruant. Quarta matutina dicitur,& in ipſa ſeniores obſeruant. Quia igitur circa quartam noctis partem venit Dominus ad diſcipulos , apparet ſecũdũ Hiero. quòd pene totam noctem in remigij labore conſumpſerant. Secundo ponitur aduentus ſaluatoris(venit ad eos)vt a periculis liberaret, Vel allegorice venire ipſius fuit carnem aſſumere,ſecũdum quam venit non ad exiſtentes in quiete patriæ beatos angelos , ſed ad laborantes homines in terra. ps. Pauper ſum ego , & in laboribus a iuuentute mea. Sed nec per gratiam viuificationis venit ad vacantes ocio , immo eos tantũ qui ſunt in laboribus virtutum , ipſe viſitat,& ſui præſentia conſolatur. Gene.xxxj. Affictionem meam & laborem manuum mearũ reſpexit dñs. Tertio ponitur virtus dñici corporis(ambulans ſupra mare.)Iob.ix. Extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris. Vnde & de Helia legitur.iiij. Regum.ij.quòd inuoluens chlamydem ſuam , & ea percutiẽs aquas, per ſiccum tranſiuit. ¶ Conſiderandum autem quòd quidam putauerunt,vt dicit Beda,chriſti corpus non fuiſſe verum, ſed phantaſticum. Quoniam autem apoſtoli reprehenduntur quia putauerũt ipſum eſſe phantaſma,iſtorum ſentẽtia error eſt. Alij autem verum chriſti corpus aſſerentes crediderunt.quòd pondus non habuerit , quia ſuper aquas ambulauit. Sed & hoc falſum oſt. Nam ſcribitur

Vigiliarũ nocturnarũ ĩ caſtris diuiſio.

Chriſti corpus nõ fuiſſe phãtaſticum.

in

in Math.quòd etiam ipſe Petrus, ad Chriſti imperium de naui exiens ambulabat ſuper aquas vt ad chriſtum veniret, nec tamen corpus Petri erat ſine pondere naturali. Fatendum eſt ergo verum chriſti corpus non depoſito naturali carnis pōdere,ſuper aquas ambulaſſe:nec mirum,quia eius corpus fuit de ſpiritu ſancto conceptum, qui in principio mundi ferebatur ſuper aquas. Quarto ponitur occaſio timoris. Et volèbat eos præterire)id eſt præter eos ire,ipſorum quaſi deuitans conſortia. Sed,vt dicit Beda, quæren dum eſt quomodo eos præterire volebat, ad quos liberandos venerat. Et reſpondendum, quia idcirco volebat eos præterire,vt ipſi magis timerēt, & timentes clamarent,ſaluatiq; immenſas gratias agerent. Vnde videtur quòd iſtud fuerit ſimile ei quod ipſe legitur feciſſe poſt reſurrectionē Luc.xviij.Nam finxit ſe longius ire,vt videlicet rogaretur manere,& detineretur. Et ideo beatus Auguſtinus.ij.libro de conſenſu euangeliſtarum, dicit myſticam habere ſignificationem quod hic dicitur. Et volebat eos prēterire. Nam quia putabant eum eſſe phantaſma,alieni erant ab ipſo, quā alienitatē volens demōſtrare,quaſi alienos prēteribat. Nec huic repugnat quod dicit Ioā.qa videlicet appropinquauerit naui ipſorū. Erat enim propinquus eis: ipſi autē lōge ab ipſo erant.longe quippe,non cognoſcentes eum,ſed errantes. Ipſe autem prope, eorum cognoſcens dubitationem. Iob.xxiij. Si me vertā ad dextram,nō videbo eum,ipſe verò ſcit viam meam. ¶ Deinde cū dicit, At illi vt viderunt) ponit trepidatio diſcipulorū. Circa quod quinq; facit. Primo enim tangit verā viſionē. At illi vt viderunt eum ambulantem ſupra mare.) Et vere ſicco veſtigio ſuper mare ambulabat,neq; enim poteſt quenquam fallere,qui veritas eſt. Secundo tangit falſam exiſtimationem(putauerunt phantaſma eſſe.) Phantaſma dicitur quod apparet & non exiſtit. & quia talia per occultos ſpiritus fieri cōſueuerunt,putauerunt ſpiritum eſſe, qui ſuper aquas ambularet. Et ſicut hoc loco putauerunt eum eſſe phantaſma,quia ſuper aquas ambulauit,ita poſt reſurrectionem eandem habuerunt exiſtimationem, propter hoc quia ianuis clauſis intrauit ad ipſos. Luc.xxiiij. Sed quanquam ſuper aquas ambulauerit,tamen probauit hoc non eſſe phantaſticū,ſtatim ad ſuum imperiū faciens Petrum etiam ſuper aquas ambulare. Quòd vero ad diſcipulos

Phātaſma

Chriſtus ſe non eſſe phātaſma demōſtrat

diſcipulos ianuis clauſis intrãs phantaſma non fuerit, probauit tactu & viſu, Palpate, inquit, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Tertio tangit timoris declamationem. Et exclamauerunt) Matth. dicit quòd præ timore clamauerũt ad dominum. ps. Ad dominum cũ tribularer clamaui,& exaudiuit me. Quarto publicam tangit apparitionem. Omnes enim viderunt enm) cuius cõmunis viſio deſignat omnibus hominibus certum eſſe quòd deus ſit. quid vero ſit, non eſt poſſibile ſcire mortalibus, ſicut dicit Damaſce. j. libro. Iob. xxxvij Omnes homines viderunt eum, vnuſquiſq; intuebit eũ procul. Quinto cõmunẽ eorũ tãgit turbationẽ, Et turbati ſunt) Omnis paſ ſio turbat mẽtem, ſed timor ex preſentia ſpirituũ etiã indu cit horrorẽ carnis. Iob. iiij. Cũ ſpũsme preſente trãſiret, inhorruerũt pili carnis meę: ſup hoc expauit cor meum. Iob xxxvij. ¶ Allegoricę cõſiderandũ quia chriſtus eſt lux mũ di, ſicut dicit Ioã. viij. cuius lucis preſentia diẽ gratię cõſtituit. Sed ex quo aſcẽdit ſup occaſum domin⁹, facta eſt nox, cõparatione lucis futuræ in nouiſſimo eius aduẽtu. In hac vero nocte vigilãtes oportet eſſe, & nõ deprimi ſõno torporis aut voluptatis. Mat. xxvj. Vigilate, ꝙa neſcitis qua hora dñs veſter vẽturus ſit. Toti⁹ autẽ tẽporis hui⁹ quatuor ſunt vigiliæ. In prima vigilauerũt apoſtoli p fidẽ. Fuit etiã iſta vigilia cõmunis omnibus. de qua. j. Corin. v. Euigilate iuſti, & nolite peccare. Ignorãtiam enim dei quidã habẽt. In ſecunda parte vigilauerũt martyres per cõſtantiã. j. Pet. v. Vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiẽs circuit, quærẽs quem deuoret: cui reſiſtite fortes in fide. In tertia parte noctis vigilauerunt doctores per ſapientiam & doctrinam. Prouer. viij. dicit ipſa ſapientia. Beatus vir qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie. In quarta parte præſentis temporis paſtores eccleſiæ vigilant per ſolicitudinis curam. Lucæ. ij. Paſtores erant in regione eadem vigilantes, vigilias noctis cuſtodientes ſuper gregem ſuum. Item in hac vltima parte diabolicæ ſuggeſtionis flatus amplius commouet mundanos fluctus contra eccleſiam. Nunc enim perſecutiones patitur a carnalibus: tẽporibus vero Antichriſti erunt fluctus hæreticorum & tyrannorum tam vehementes, vt plurimi crediturí ſint chriſtum fuiſſe phantaſma: & quę de ipſo credimus, falſa fuiſſe.

Spirituũ terror.

Vigiliæ vitæ præſentis.

Matth.

Mat.xxvj. Ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiã electi. Item in tantis præſſuris clamat eccleſia, non tam voce corporis, quàm deſiderio cordis illud pſalmiſtæ. Vſquequo domine obliuiſceris me in finem? vſquequo auertis faciem tuam a me? Itẽ clamanti aduenit per gratiam. ps. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Aliquando vero etiam præſentiam ſui corporalem veniens exhibebit. Matt. xxvj. Statim poſt tribulationem dierum illorum apparebit ſignum filii hominis in cœlo, & videbunt venientem in nubibus cœli cum virtute multa & maieſtate. Item venit Dominus ſuper fluctus maris, quia perſecutiones impiorũ calcat. Quantũcunque enim contra chriſti fidem eleuentur, tamen ſuper omnia chriſtus extollitur. ps. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. quia mirabiliter etiã prodigiis & ſignis inſurget mundus contra fidem eccleſiæ, ſed mirabilis apparebit fides redẽptoris, oẽm etiã ſignorum aut ſapiẽtiæ altitudinẽ excellẽs. Itẽ vult eos pꝛeterire, quia pꝛæter humanum modum ipſe fluctus maris calcat. Et hoc tripliciter. Primo quidem quæ praui concipiunt contra eccleſiam, interius reprimendo, neque cupiunt, agere poſſint. pſal. Congregans ſicut in vtre aquas maris, quia vt dicit Greg. ix. lib. mora. In ſuis clauſas cordibus minas carnaliũ frenat. Secundo pꝛæter humanam virtutem, quas erumpere conceſſerit, terminat: vt non quantum volunt mali vel praui, eccleſiam perſequantur. Iob. xxxix. Circundedi mare terminis meis, dicit Dominus. Greg. xxviij. lib. mora. Ipſa perſecutorum nequitia ſuperna diſpenſatione reſtringitur, ne contra ſanctos viros inquantũ voluerit effrenetur. Tertio pꝛæter humanã virtutem ipſos fluctus ſæculi nunc mitigat, eos aliquãdo totaliter ſedaturus. Hiere. v. Poſuit arenam terminum maris, pꝛæceptum ſempiternum, quod non pꝛæteribit. Et commouebuntur, & non poterant: & intumeſcent fluctus eius, & non tranſibũt illud. Secũdum Gregoꝛ. ix. lib. mora. Arenam poſuit Dominus ad frangendum fluctus maris, quia abiectos elegit homines qui mundi perſecutiones vincerent, ſicut dicit Apoſtolus. i. Corin. ij. quæ infirma mundi ſunt, elegit Deus, vt cõfundat fortia: & quæ ſtulta, vt confundat ſapientes: & ignobilia & contemnytibilia, vt ea quæ ſunt, deſtrueret: & non glorietur in conſpectu eius

Perſecutiones impiorũ Deo mitigat.

ctu eius omnis caro. Patet ergo quia mũdi ſaluator præter humanam virtutem operans calcat fluctus maris.

Sermo.iij.Sabbati in capite ieiunij,& in ordine.xx.

SEcundo cum dicitur.(Et ſtatim locutus eſt)deſcribitur ſubſidiũ ſpiritualis potẽtię, quod chriſtus exhibuit peri clitantibus diſcipulis. Circa quod quatuor facit. Primo n. ponit chriſti colloquium.Secundo eius conſortium,(Et aſcendit.) Tertio tempeſtatis terminum, (Et ceſſauit ventus.)Quarto apoſtolorum tardunt ingenium,(Et plus magis.)In ſermone autem chriſti quinque tanguntur. Primũ eſt celeritas,(Et ſtatim) nõ enim tardat deus exaudire eos qui digne ipſum inuocãt. Eſa.xxx. Ad vocem clamoris tui ſtatim vt audierit reſpondebit tibi. Secundum eſt familiaritas.(Locutus eſt cum eis,& dixit illis.)Hebre.i.Locutus eſt nobis in filio ſuo,quem conſtituit hęredẽ vniuerſorum. Eius loquelam cognouerunt oues ſuæ,vt dicit Ioan.x.Sed non cognouerunt eum ſuperbi, de quibus dicit Ioan.viij. Quare loquelam meam non cognoſcitis? quia non poteſtis audire ſermonem meum. Adimpletũ eſt itaque in eis quod petierunt à Moyſe dicentes.Exo.xx.Loquere tu nobis, & audiemus:non loquatur nobis deus. Solum enim Moyſen loquentem voluerunt audire, & non Chriſtum. Si tamen Moyſen loquentem intelligerent, audirent & Chriſtum,ſi cut dicit Ioan.v.Si creditis Moyſi,crederetis forſitã & mihi:de me.n. ille ſcripſit. Ideo autem cum Moyſen audiũt, chriſtum non aduertunt loquentem, quia Moyſen ipſum non intelligunt.loquitur.n. eis velatum habens vultũ,quia vt dicitur Exo.xxxiiij.Operiebat Moyſes faciem ſuam,ſiquando loquebatur ad eos. ¶ Tertio tangitur triplex virtus ſermonis chriſti,contra tres apoſtolorum defectus. Ipſi.n.clamantes petierunt auxilium,ipſi phantaſma putauerunt,ipſi in pauore trepidauerunt. Sed clamantibus exhibuit confidentiã(confidite)ps.In domino cõfido:quomodo dicitis animæ meæ, tranſmigra in montem ſicut paſſer? Virtus ſermonis Chriſti facit confidentẽ eccleſiam in quibuſcunque aduerſis,quoniam ipſe dicit Ioan.xvi.In mundo preſſuram habebitis:ſed cõfidite,quia ego vici mundũ. Item deceptis qui putabant quòd eſſet phantaſma,ipſe chriſtus aperuit ſui veritatẽ.(Ego ſum.)non dicit quis ſit,quia

Virtus ſermonis xpi facit cõfidentem eccleſiam.

ex voce loquentis facile poterant eũ cognoſcere: vnde Petrus ſtatim cognouit eum, dicens: Domine, ſi tu es, iube me venire ad te ſuper aquas. Paulus aũt ex voce, qui eum in carne nõ viderat, ipſum non cognouit, ſed interrogauit, Quis es domine? Et dñs ad eum, Ego ſum Ieſus nazarenus. Item trepidantibus abſtulit timorem (nolite timere) non eſt timendũ ſecuritate præſente. ps. Scuto circũdabit te veritas eius, nõ timebis à timore nocturno. ¶ Secũdo ponitur xpi conſortiũ. (Et aſcendit ad illos in nauim.) Ioã. dicit ꝙ voluerunt illũ in naui recipere. vñ patet ꝙ inuitantibus & rogantibus diſcipulis ipſe nauim aſcẽdit. ¶ Tertio ponit̃ tempeſtatis ſedatio. (Et ceſſauit ventus.) forte ad imperiũ eius, ſicut alia vice imperauit vento & mari, & facta eſt trãquilli tas. Mat. viij. aut forte ſolo nutu interioris voluntatis ceſſauit. Omnia. n. quæcunque voluit fecit. ¶ Quarto ponitur tarditas ingenij apoſtolorum: & tria tãgit. Primo quidem
Stupor. mentis ſtuporem. (Et plus magis intra ſe ſtupebant.) Eſt aũt ſtupor admiratiõis ſpecies ex magnitudine miraculi ꝓueniens, ita vt etiã impediat inueſtigationẽ cauſę miraculi apparentis. Stupebant autem, quia ſuper aquas ambulauerat, fluctus maris calcauerat, ad mandatũ eius Petrus etiam in mari proceſſerat, quẽ & propter dubitationẽ merſum de aqua erexerat. Ac etiã ſtupebant quia ſubito ventorũ tempeſtas ceſſauerat, & mare trãquillũ mãſerat. Iob. xij. Adducit iudices, apoſtolos videlicet iudices ſeculi, in ſtuporem. Secundo tangit apoſtolorũ obliuionẽ ſiue negligentiã (nõ n. intellexerunt de panibus.) Ipſa. n. die, nocte præcedente ex quinq; panibus & duobus piſcibus ſatiauerat quinq; milia virorum, & ſuperfuerunt. xij. cophini fragmẽtorum, ita vt populus miraculũ intelligens diceret, Hic eſt vere ꝓpheta qui venturus eſt in mundũ. Huius aũt miraculi ſi habuiſſent apoſtoli intelligẽtiã aut memoriã, nõ obſtupuiſſent, & non admirarentur deambulantem ſuper aquas. Tertio huius neſcientiæ cauſam aſſignat. (Erat. n. cor illorũ obcœcatum.) forte labor remigij, & pauor ſuſpicati phantaſmatis, ac etiam nocturna vigilia ſic eorum turbauerãt mentem, vt recentis miraculi non viderent imaginem. Stupor etiã præſentium mirabilium magno lumine perfundentium mentem, obcœcabat, vel potius rapiebat ab intellectu præteritorum.
Euãgelij cõciliatio ¶ Sed his repugnare videtur quod ait Mat. Qui au

tem

tem in nauicula erant,venerunt & adorauerunt eum dicentes,Vere filius dei es. Et pōt intelligi aliquos eorum perfectiores ipſum cognouiſſe.nō.n. arbitrandum eſt q̄ eum nō cognouit Petrus,q ad ipſius præceptum ſuper aquas ambulauit,& quē ne mergeretur erexit. Aut dici poteſt,q̄ ſtupore ceſſante cognouerunt eum oēs. ¶ Nota moraliter quatuor eſſe vigilias iuſtorum,quarum quælibet tres habet horas. Prima eſt vigilia fidei,cōtra ſomnum erroris & infideli tatis.i.Cor.xvi. Vigilate,& ſtate in fide. Huius vigiliæ prima pars eſt credere æterna,deum.ſ. vnum eſſe in ſubſtātia, trinum in perſonis. Secunda ps eſt credere q̄ fecit,ſiue ſint opera creationis,qa in principio creauit deus cœlum & terrā. ſiue ſint opa noſtræ reparatiōis,qa verbum caro factum eſt,& paſcit. Tertia ps fidei eſt credere futura premia ſ.electorum,& pœnas dānatorum. hęc tripartita vigilia cōis eſt oīm. nā vt dicit apoſtolus Ro. x.nō eſt diſtinctio iudęi & græci. idē.n.deus oīm eſt. Secunda vigilia eſt caſtitatis & munditię,cōtra ſomnum voluptatis & luxuriæ,de qua Eccleſ.xxxi. Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes.i.motus carnales, & cogitatus illius auferet ſomnum. Hæc vigilia eſt adoleſcētium,quos ideo maxīe oportet vigilare,& caſtos eſſe,qa magis eos impugnat ſomnus voluptatis. Habet autē iſta vigilia tres ptes.ſ.caſtitatē cōiugalem,viduālē,& virginalem,Vel aliter,tres horæ huius vigiliæ,ſunt caſtitas carnis, caſtitas mentis,& munditia ſomni. Primis duabus horis adiutore deo contra luxuriā vigilare conamur. Sed pauci ſunt quos in tertia parte huius vigiliæ ſomnus voluptatis non opprimat. de quo gemens ait Dauid: Tota die contriſtatus ingrediebar, quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus,& non eſt ſanitas in carne mea. Beatus autem ille eſt qui etſi dormiat corpore, tamen etiam contra phātaſmata noctis habet ſpiritum vigilantem,qui dicit,Ego dormio,& cor meum vigilat. qui talis dormiens,qualis vigilans: talis in nocte, qualis in die. quod vtique fieri non poteſt niſi ſpeciali cura & cuſtodia dei. Vnde ps. Nox ſicut dies illuminabitur, id eſt talis eſt mihi vox in claritate,qualis dies. & cauſam huius ſubdit,quia tu poſſediſti renes meos. ¶ Tertia vigilia eſt virtutis operum contra ſomnum pigritiæ & ocioſitatis:de qua Eccleſia. xxxviij. Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ornabit imper-

Iuſtorum vigiliæ quatuor.

fectionē. Ipſa eſt virorū. i. viriliter operantium. p. Viriliter agite, & cōfortetur cor veſtrū, oēs qui ſperatis in dño. Huius aūt vigilię tres ptes ſunt, declinare à malo, & facere bonum: at duo hęc propter deum obſeruare. ¶ Quarta vigilia matutina eſt, incipiens à luce orientis luciferi tribus horis ante diē ipſa eſt expectatio promiſſorū cōtra ſomnū tædij & tepiditatis: de qua Prouer. viij. Qui mane vigilauerint ad me, inueniēt me: mecum autē ſunt diuitiæ & gloria. Huius vigiliæ prima hora eſt tædium mundi huius, etiam vitę tunc radius luciferi qui eſt prænuncius glorioſę lucis, tangit mentis oculum. ſecunda hora contēptus prēteritorū operum, & animoſitas maiorū, ſicut dicebat apoſtolus Phi. iij. Ego fratres non arbitror me cōprehendiſſe: vnū aūt, quę retro ſunt obliuiſcēs, ad ea vero q̄ ſunt priora extēdens meipſum, ad deſtinatū perſequor brauiū ſupnæ vocatiōis dei, in xp̄o Ieſu. Tertia pars eſt deſideriū diſſolutiōis, & eſſe cū xp̄o: de quo ait p̄s. Deus deus meus ad te de luce vigilo. Siti uit in te aīa mea, q̄ multipliciter tibi caro mea. Hæc autem vigilia non eſt quoruncūq;, ſed ſeniorum, nō tm̄ ætate, ſed etiam ſenſu & moribus. Sap̄. iiij. Senectus venerabilis, non diuturna dierum, neq; annorū numerū cōputata. Cani ſunt ſenſus hoīs, & ætas ſenectutis vita immaculata. Tribus primis vigiliis tranſactis, iā ad quartā peruenerat apoſtolus, dicens. ij. ad Timo. iiij. Bonum certamen certaui, in vigilia caſtitatis: curſum conſummaui, in vigiliis operis, fidē ſeruaui, quātum ad vigiliam credulitatis. & ſubdit de ſecuritate ęternę retributionis, de reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitię, quā reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Eis qui vigilant in hac quarta vigilia, eſt xp̄s in foribus. iam. n. perfunduntur radiis futuri diei, quibus & ſol gloriæ videtur oriri. ¶ Item nota quia etiā pœnitentes oportet eſſe vigiles, ſicut ait apoſtolus Ro. xiij. Hora eſt nos iam, de ſomno ſurgere. Quatuor autem ſunt vigiliæ pœnitentium. Prima eſt recognitio criminum, de qua Threñ. ij. Conſurge in nocte in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuū ante conſpectum dñi dei tui. Huius vigiliæ prima pars eſt recognoſcere peccata cordis contritione. Secunda ea re cognoſcere oris cōfeſſione. Tertia eadē punire carnis maceratione. ¶ Secunda vigilia eſt præſeruatio occaſionum, vt quiſque pœnitēs peccata cognoſcens vigilanter caueat,

Pœnitētiū vigiliæ.

Prima vigilia.

Secunda vigilia.

j. Corinth.xv. Euigilate iuſti,& nolite peccare. Huius vigiliæ prima pars eſt imagines pręteritorũ,non niſi cũ dolore recordari. Secunda prouocatiua peccãdi declinare. Tertia de ſeipſo non confidere, ſed ſeipſum habere ſuſpectum.

Tertia vigilia.

¶ Tertia vigilia eſt inſtantia orationum. Ex nobis.n.ipſis non poſſumus cuſtodire noſipſos: quia niſi dominus cuſtodierit ciuitatem,fruſtra vigilat qui cuſtodit eã, ideo præſidiũ inuocemus cœleſte.j.Petri.iiij. Eſtote prudentes,& vigilate in orationibus.hęc vigilia circa mediã noctẽ incipit, quando Sanſon euaſit cuſtodiẽte ſe hoſtes. Ipſa eſt vigilia de qua dicitur Iudicum.vij. ℣ Gedeon incipientibus mediis vigiliis noctis cum clangore tubarũ.i.cum ſono orationũ effugauit hoſtes. Huius vero vigiliæ prima pars eſt humiliatio. Oratio.n. humiliantis ſe nubes penetrabit. Secunda eſt attentio, vt colligatur animus ad ſeipſum. Tertia eſt lachrymarum compunctio.iiij. Re.xx. Audiui orationem tuam,& vidi lachrymam tuam.

Quarta vigilia.

¶ Quarta vigilia eſt orientis luciferi matutini,ipſa eſt illuſtratio gratiæ, cuius radius pœnitentes facit vigiles Eccl.xxxix. Cor ſuum tradidit ad vigilandum diluculo,ad dominum qui fecit illum. i. refecit,cuius opus eſt reparare in gratia quod factum erat. Huius aũt vigiliæ prima pars eſt iuſtificatio pręcedentiũ culparum. Secunda eſt cuſtodia & tutela à futuris culpis,ne recidiuum pœnitẽs patiatur. Tertia eſt facultas boni operis. vnde in hac vigilia omne peccatum deſtruitur,& boni operis exurgunt principia. Exo.xiiij. Iamq́ue aduenerat vigilia matutina,& reſpiciens dñs(radio ſuæ gratiæ)interfecit exercitũ Aegyptiorum.i.peccatorũ pręteritorũ,& ſubuertit rotas curruum.i.impetus ſuperuenientiũ culparum,fere banturq́; in profundum, & ps. In matutino interficiebam oẽs peccatores terræ. Radij ergo huius vigiliæ tres ſunt.ſ. venia peccatorum,præſeruatio futurorum criminũ,ac virtus bonorũ operũ. Huius vigilię radiis permiſcentur oriẽtis ſolis. Primi radij,qui ſunt,ſpes claritatis ęternæ. Ad hoc vſque enim pœnitentes perducuntur , vt poſt radiũ veniæ, poſt cuſtodiã vitæ,& poſt virtutem grati operis,etiã ſperẽt æternæ lucis ſplendorem,vel fulgoré, ad cuius primos radios ſpes eleuatur. ¶ Nota quia pœnitentes & iuſtos cũ ad quartam vigiliã peruenerint, ipſe xps tanq́ lucifer illuſtrat per gratiã,poſtea lumine glorię quaſi ſol eoſdẽ clarificatu-

rus. Et primo quidē venit ad eos vt ſaluet à malis. ps. Excita potentiam tuam,& veni,vt ſaluos facias nos. Item ambulat ſupra mare,quia nec agitatus eſt aduerſitatibus iuſtorum,nec tentationibus pœnitentium. Eccle. xxiiij. In fluctibus maris ambulaui. Item volebat præterire eos, quia eius iuſtitia omnem hominum iuſtitiam præterit, cuius iuſtitiæ cōparatione omnis iuſtitia noſtra iniuſtitia eſt,vt dicit Grego.& ideo etiam pœnitentes pręterit,qui pro peccatis propriis nauigant mare hoc,ipſe vero actus quidē pniæ ſumpſit ieiunans in deſerto,& orans,& tamen nihil commiſit pœnitentia dignū. Luc.xxiij. Nos quidē iuſte patimur, nam digna factis recipimus: hic vero nihil mali geſſit. Itē multas phantaſias cor humanū patitur,quas etiam immittit diabolus,ne cognoſcatur ſalus animæ. Eccle.xxxiiij. Sicut parturientis cor tuum phantaſias patitur, niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa liberatio. Item pœnitentibus adeſt timor.hic enim incipit correctio vitę. Eccl.i. Timor dñi expellit peccatum. nam qui ſine timore eſt,nō poterit iuſtificari. Item clamāt ad dñm pœnitentes.ps. In tribulatione mea inuocaui dominū,& ad deum meum clamaui. Itē inuocatus adeſt clamantibus.ps. Clamabit ad me,& ego exaudiam eum:cū ipſo ſum in tribulatione. Itē nobis loquitur. Nobiſcū quidē loquitur,dū culpas noſtras nobis inſinuat:nobis vero loquitur,cum ſua nobis ſecreta reuelat. Iob.xi. Vtinā deus loqueretur tecum, & aperiret labia ſua tibi,vt oſtenderet tibi ſecreta ſapientię,& qꝫ multiplex eſt lex eius:& intelligeres qꝫ multo minora exigaris ab eo q̄ meruerit iniquitas tua. Cū igitur inſinuauerit de° peccatori mala quę geſſit,& bñficia quæ à deo ſuſcepit,tūc ipſe peccator, vt dicitur Iob.xxxiij. reſpiciet homines,& dicet,peccaui,& vere deliqui,& vt erā dignus non recepi. Item pręſtat chriſtus confidentiā ne in pñtibus malis deficiamus. Hiere.xxxij. Habitare faciā eos cōfidenter,& erunt mihi in populum. Itē ſeipſum inſinuat aīabus pœnitentium qꝫ vtique ſit earum ſalus,& medicina. Aug.i.lib.confeſſ. Obſecro dñe per miſerationes tuas, dic mihi quid ſis animę meę:dic aīę meę,ſalus tua ego ſum. Sic dici,vt audiā,moriar:& curram poſt hāc vocem,ne moriar: vt eam videā. Itē ipſe chriſtus tollit timorē ſeruilem, & inducit ſui amorē,vt diſcat ex charitate cauere peccatum,qui prius timore gehēnæ abſtinebat. i. Io.iiij. Timor nō eſt in charitate,

Timor domini.

charitate,ſed ꝓfecta charitas foras mittit timorē,qm̃ timor pœnā habet. Item nauem pnīæ Chriſtus aſcendit, qa pœni tentibus ſe ſociauit. Luc. v. Quare cum publicanis & pctōribus manducat magiſter veſter? Item eo preſente qeſcit ventus diabolicę tentationis. j. Cor. x. Fidelis autem deus eſt, & non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis,ſed faciet cum tentatione prouentum,vt poſſitis ſuſtinere. Eccl. xliij. In ſermone illius ſiluit ventus,cogitatiōe ſua placauit abyſſum,& placauit illum dñs Ieſus. Item ipſimet pœnitentes admirantur ſic ſubitam pacatę mentis tranquillitatem. Iob viij. Pacatum reddet habitaculum iuſtitiæ tuæ,intantum vt priora tua fuerint parua,& nouiſſima tua multiplicētur nimis. Item adorandus eſt qui talia præſtat, gratias agendo, quem prius adorabamus ſubſidium implorando. Phil. iiij. In omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud deum.

Sermo. iiij. ſabbati in capite ieiunij,& in ordine. xxj.

TErtio cū dicitur,(Et cū trāſfretaſſent)deſcribitur bñficium ſpūalis medicinę qđ ipſe xps exhibuit ęgrotātibus. Circa qđ tria facit. Primo em̃ deſcribitur loci diſpoſitio. Secundo ponit infirmātiū adductio,ibi,(Et ꝓcurrentes.) Tertio additur ſanitatis exhibitio,ibi, (Et deprecabātur eum,) Circa primum qnq; tāguntur. Primo maris trāſitus. (Et cū tranſfretaſſent). i. mare trāſiſſent. Ioā. dicit qꝺ xp̄o nauim ingreſſo, ſtatim nauis fugit ad terram in qua ibāt. Secundo tāgitur loci aduētus(puenerunt in terrā Genezareth.) Sic dicitur quędā regio poſita iuxta mare Galileę. Sed tñ Ioā. dicit eos veniſſe in Capharnaū,quod nō repugnat,qa ꝓ Genezareth trāſeunte, Capharnaū ꝓuenerūt. Tertio ponitur nauigationis terminus,(Et applicuerunt.) Quarto ponitur eorum regreſſus,(Cumq; egreſſi eſſent de naui) xps. ſ. & ipſius diſcipuli. Quinto ponitur qꝺ xps tunc fuerit cognitus. (Continuo cognouerunt eum.) Iam eum cognouerant diſcipuli exiſtentem in naui: ſed nūc cognouerunt eum hoīes regionis ad quam declinauerat. Vnde dicit Mat. Et cum cognouiſſēt eum hoīes loci illius. Cognouerunt autem eum,vt dicit Beda,aut vultu, aut etiam fama miraculorum. ¶ Nota quia fretum mundi huius xps tranſiuit viuens,moriens,& reſurgens. Viuens quidem,quoniam Chriſtus tranſiuit huius mūdi mare.

mundo non adhęſit,nec in ipſo quieuit,ſed in tranſitu fuit. Hiere.xiiij. Quaſi futurus es ſicut colonus in terra,& quaſi viator declinans ad manendū. Non enim hæc ſecularia illi placuerunt,ſicut dicit Ioan.vij. Me odit mundus,quia ego teſtimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala ſunt. Item moriens ex hoc mūdo trāſiuit, ſicut dicitur Ioā.xiij. Sciens Ieſus quia venit eius hora vt tranſeat ex hoc mundo ad patrem. Item trāſiuit reſurgēs, quia vita ſeculi mortalis eſt,ſed ipſe reſurgens ex mortuis iam nō mòritur, mors illi vltra nō dominabitur. Ité nota quia Genezareth interpretatur initium natiuitatis : per quod gentilitas ſignificatur, quia gentiles quales erāt geniti,tales manebant,ſine lege & gratia. Sed cū chriſtustrāſiuit a mundo,p viā prędicationis apoſtolicę venit in corda gentiū credentiū, vnde ipſe dixit apoſtolis Mat.xxviij. Eūtes docete oēs gētes: Ecce ego vobiſcū ſum vſq; ad cōſummationē ſeculi. Item trāſitus mortis eius hāc habuit efficaciā,vt cognitus fuerit eſſe deus verus:quod vtiq; miraculum eſt,& mortuuscredatur de°. hoc ipſe autem prædixerat Ioan.viij. Cum exaltaueritis filium hominis,id eſt cū in cruce eū leuaueritis, tunc cognoſcetis, id eſt cognoſci facietis,quia ego ſum. Nā cēturio videns eū in cruce expirātē,clamauit, Mat.xxvj. Vere filius dei erat iſte. ¶ Secundo cum dicit, Et percurrentes) ponitur infirmantium adductio. Et duo facit. Primo enim ponitur ęgro tantium congregatio. Secundo eorum preſentatio, Et quocunq; introibat.) Circa primū ſex ponūtur. Pręmittit enim expeditā ſollicitudinem fidelium, Et peccurrentes)deuoti ſcilicet & fideles homines regionis ipſius. Secūdo regionis tangit generalitatem(vniuerſam regionem illam.) Tertio laboris promptitudinem(cœperunt circunferre.) Quarto ſuppellectilis paupertatem (in grabatis.) Sic dicūtur lecti pauperum,ac infirmātium. Quinto corporis infirmitatem. Eos qui ſe male habebāt.) Sexto medici oportunitatē(vbi audiebāt eum eſſe.) Ad medicū enim qui de cœlo venerat, cōfluebant infirmi,quos terreni nō poterāt curare medici. ¶ Nota quia cōductores infirmantiū ſignificant apoſtolos & prædicatores,q male habētes adducunt ad Chriſtū. Ioā. xij. Philippus & Andreas gentiles adduxerunt ad chriſtū. Nā ipſi apoſtoli primo cucurrerūt velociter chriſtum prędicantes. ps. Velociter currit ſemo eius. Et mirū eſt,quomodo

do ſic velociter ſermo dei cucurrit, tot potentibus ſeculi & mũdi philoſophis reſiſtẽtib⁹. Sed curſum prædicationi ipſe de⁹ pręparauit. Iob.xxxviij. Quis dedit vehemẽtiſſimo imbri curſum, niſi ego dñs? Imber eſt eloquiũ fidei, quod quidem vehemens eſt, dum ſuadet credẽda, & dũ ꝓmittit æterna gaudia: vehementiſſimum autem eſt dum ꝓ æternis gaudiis inuiſibilibus hortaꝝ viſibilia cõtemnere, vitã exponere mortis periculis, mortem amplecti. Huic ſermoni multi obuiabant: ſed deus oĩpotens præbuit curſum. Vnde Ioannes euangeliſta ꝓhibitus dicebat, Obedire deo oportet magis quàm hominib⁹: proinde nec chriſtũ dñm meũ negabo, nec à prędicatione noĩs eius quieſcã, donec conſummẽ curſum miniſterij quod ſuſcepi. Itẽ in vniuerſam regionem gentiũ cucurrit ſermo prædicantiũ. ps. In omnẽ terrã exiuit ſonus eorũ, & in fines orbis terrę verba eorũ. Iob.xxxvij. Nubes, id eſt prędicatores, illuſtrant oĩa p circuitũ quocũque eos voluntas gubernantis duxerit ad omne quod prędcepit illis ſup faciem orbis terrarũ. Item malũ nõ patiunꝝ ęgrotantes corpore, ſed male habẽt q mẽte infirmãtur. Nã quia homo eſt dñs actuũ ſuorũ, culpa eſt malum quod facimus ſponte: pœna vero malum quod inuiti patimur. ideo nõ eſt malum hominis niſi culpa, qa non attribuitur homini vt homo eſt, niſi quod facit. Grabatum autem peccatoris eſt cõſuetudo, aut voluntas peccati in qua iacet. Et cõgrue talis lectus eſt pauperum, qa infirmitas peccati cõſumit virtutum diuitias. Apoca.iij. Neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, pauper & cæcus & nudus? Cum huiuſmodi vero lectis ægrotãtes peccatores circunferuntur à prædicatoribus, vt adducantur ad chriſtum. Ibi enim eos portant conſolando, ſpem dando venię, & orando vt ſaluentur. Numeri .xj. Porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum. Item putant hęretici & ſchiſmatici apud ſe eſſe chriſtũ, ſed falluntur. Mat. xxiiij. Si quis vobis dixerit, ecce hic eſt chriſtus, aut illic, nolite credere: ecce in deſerto, nolite exire: ecce ĩ penetralibus, nolite credere. Huc prædicatores non deferunt male habentes, ſed vbi audiunt eum eſſe. Audiunt inquam, nõ ab homine, ſed ab ipſo qui quæritur. Audiamus vtique vbi ſe dicit eſſe. Mat.xviij. Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, id eſt in fide nominis mei, ibi ego ſum in medio eorum, ergo in ſancta eccleſia catholica eſt. Ipſa eſt va-

Vbi ſit Chriſtus.

letu-

letudinarium ſeu infirmaria, vbi. ¶ languentes miniſtrãtur, vbi manet medicus, in ea ſunt medicinæ ſacramentorum. ¶ Deinde cum dicit, (Et quocunq;.) ponitur languentium præſentatio: & tria facit. Primo enim tangitur diſtinctio locorum, (Et quocunq; introibat, ſiue in vicos) Vici ſunt habitationes propinquorum & cõſanguineorum, habentes anguſtã viã in medio (vel in villas) in quibus habitant cultores agrorum. (Aut in ciuitates.) vbi eſt hoim ad cõuiuendum ſufficiens multitudo. Secundo ponitur expoſitio infirmorũ (in plateis) ſic dicuntur latæ viæ (ponebãt infirmos.) Tertio ponitur ſupplicatio medicamenti. (Et deprecabantur eum) vt vel. i. ſaltẽ (fimbriã). i. extremitatem (veſtimẽti eius tangerent) nõ petebant aliud medicamentum, ſed ſolũ tactum fimbriæ. Ex vnione quidẽ diuinitatis xp̃i corpus, & ex tactu corporis veſtimẽta eius ſanabãt infirmos. ¶ Nota præceptum legis poſitũ. Nume. xv. vbi dicitur, Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos, vt faciant ſibi fimbrias p̃ quatuor angulos palliorũ, ponentes in eis vittas hyacinthinas. vnde videntur veſtes Iudæorum fuiſſe ex vtroq; latere ſciſſæ ad modum dalmaticę, ſicq; habuiſſe quatuor angulos in quib⁹ appendebant vittæ, vel funiculę, vt dicitur Deu. xxij. hyacinthini. i. cœleſtis coloris, vt dicit Gre. quas cum viderent, recordarentur oĩm mandatorum dñi. Hanc fimbriã Chriſti quaſi rem ſacrã cupiebant tãgere languentes. ¶ Vltimo ponit̃ ſanitatis exhibitio, cũ dicitur, (Et quotquot.) ¶ Circa quod tria facit. Primo. n. tãgit ſanatorum vniuerſitatem. (Et quotquot.) nõ numero tm̃, ſed etiã qualitate morborũ diſtinctos. Item medicinæ virtutem (tangebant eum) In tactu eius erat virtus, ſicut ait beatiſſima Agnes, Eius tactu ſanantur infirmi. Item adeptã ſalutem (ſalui fiebant.) Per Ieſum. i. ſaluatorem. ¶ Nota q; remiſſio peccati eſt ſanitas languentis animæ: ſicut orat ps. Sana domine aĩam meam, quia peccaui tibi. ¶ Sed in primis videndum eſt vbi ſanitas iſta ſit quęrenda, quia non niſi in loco in quo intrat & habitat medicus aĩarum. locus autem iſtę, Eccleſia catholica eſt. Iob. xxviij. Auro locus eſt in quo cõflatur. quia nõ purgantur aĩæ vt ſint aurum p̃ciоſum, niſi in iſta eccleſia. Gre. xviij. lib. mora. Vna, inquit, eccleſia eſt: in qua quiſquis coflari voluerit, ab omni etiã poterit peccatorum ſorde purgari. Hunc locum oẽs ſanctę pacis amatores ſummo ſtudio quæ runt,

Veſtes hebræorum vndiq; ſciſſæ admodum dalmaticæ.

quẽrunt,hunc q̃rentes inueniunt,hunc inuenientes tenent, ſciẽtes pc̃tõrum remiſſio vel vbi,vel qñ, vel qualibus detur. Vbi quippe,niſi in catholicæ matris ſinu,qñ niſi ante venturi exitus diẽ?qualibus,niſi cõuerſis? Item loci hui⁹ in quo medicus aĩarum eſt,tres ſunt ſtatus.ſ.cõiugatorum, continentium,& prælatorũ:vt dicit Gre.j.li.mor.qui deſignanẽ per ciuitates,vicos,& villas. Ciuitas in qua plures habitant, eſt ſtatus cõiugatorũ:de qua ciuitate dicitur Gene.xix. Eſt ciuitas ad quã poſſum cõfugere,& ſaluabor in ea.quia in fide & caſtitate matrimonij ſaluantur cõiugati:vt dicit Glo. Vicus eſt religio & ſtatus cõtinentium,ſicut dicit Gre.ſup cantica,Vici ſunt ſpũales,qui dum ad cœleſtia tendunt,anguſtam viã tenent.arcta eſt via religionis, in qua habitant propinqui,nõ carne,ſed ſpiritu.ps. Ecce q̃ bonum & q̃ iocundum habitare fratres in vnũ. Villa eſt ſtatus prelatorũ. ipſi.n.ſunt agricolæ terrenos hoĩes colentes, ſicut dicit apoſtolus.i.Cor.iij. Ego plantaui, Apollo rigauit. Dei.n.agricultura eſtis. Sed nos ſum⁹ coadiutores dei. Vnde Gre. ij.lib. de cõſideratione. Ruſticani,inquit,ſudoris eſt labor prælationis. In quolibet trium ſtatuũ iſtorum eſt medicus aĩarum,quia tres iſti gradus vnius ſunt loci eccleſiæ catholicæ. Item plateæ ſunt laxiora viuendi pręcepta,quibus tamẽ largioribus viis ꝓuenitur ad cœlum,ſicut dicit Glo.ſup cantica cãticorum. In talibus præceptis remiſſioribus ponentur pc̃tores ſanãdi.neq;.n.ſtatim à principio proponẽdæ ſunt ipſis arctiores viuendi regulæ. Ideo Act.v.primitus cõuerſis ad deum nihil aliud impoſitum fuit,niſi vt abſtinerent ab immolatis ſimulacrorũ,& ſanguine,& ſuffocato,& fornicatione. Abſtineãt primo ab idololatria. Item à rapina, quę ſanguinẽ bibit alienũ.à ſuffocato.i.à fraterno odio. Nã ſeruus nequã ſuffocabat cõſeruum nolens dimittere debitum. Rurſus ſi cõtinentes eſſe nolunt, ſaltẽ fornicationem fugiant. Iſti ergo quibus nõ amplius imponiẽ,in plateis ſunt. ¶ Itẽ nota quia Chriſti veſtimentũ eius humanitas eſt:quia vt ait apoſtolus, habitu inuẽtus eſt vt hõ. ſicut dicit Sedulius. Beatus auctor ſeculi,ſeruile corpus induit. Sed habuit veſtem quadrangulam,quia eius humanitas quatuor fuit virtutibus formata,prudentia, ſcilicet temperantia iuſtitia,& fortitudine.quos quatuor angulos deſignant quatuor anguli domus Iob.j. & quatuor anguli arcæ,&

Tres ſtat⁹ ſaluandorum.

Veſtimentum xpi.

Figura.

arcæ,& mẽſæ propoſitionis, Exo.xxv. Item fimbria quę eſt extremitas veſtis,paſſionem chriſti carnis deſignat, in qua terminata eſt tota humanitatis prophetia,ſicut dixit in cruce, Conſummatũ eſt. Vel fimbria eſt virtus pœnitẽtiæ.neq; enim pœnitentiæ habitũ induit agnus ſine macula , qui nõ habuit quod pœniteret. Sed ne peccantibus ſalutis viã clauderet,eius carni adhæſit pœnitẽtium vita,quaſi in extremo poſita. Item in vtroque horũ,ſcilicet in paſſione carnis eiꝰ, & virtute pœnitentiæ ſunt virtæ aut: funiculi hyacinthini. Vittæ quibus ligamur,ſunt pręcepta funiculi.quibus trahimur,ſunt promiſſa. Vtrunque autem eſt hyacinthinũ,id eſt cœleſte.nam paſſio cœlum aperuit,pœnitẽtia vero ſcala eſt qua cœlum aſcẽdimus. Matth. iij. Pœnitentiã agite,appropinquabit enim regnum cœlorum. Item hãc fimbriã plures vident credendo,ſed pauci tãgunt experiẽdo. Tactus enim eſt corporum. Ille itaq; tãgit,qui ſentit in carne ſua Chriſti paſſionem & mortẽ, animales ſcilicet motus aut frangi aut mortificari,nam pœnitentes chriſti ſentiunt paſſionem,iuſtificati autem etiam mortem ſentiunt. Gal.v. Qui autẽ ſunt chriſti,carnẽ ſuã crucifixerũt cũ vitiis & cõcupiſcẽtiis. Sed qa grãde eſt iſtud donũ,ſic videlicet cõpati,ſicq; chriſto cõmori,ideo deprecãdus eſt vt paſſionis & mortis donum nobis largiatur.ij.Reg.xviij. Quis mihi det vt moriar pro te? Nõ eſt enim iſtud donum humanæ virtutis.nã Petrus apoſtolus in eo deceptus eſt,dicens: Et ſi oportuerit me mori tecum,non te negabo. Eamus igitur ipſo dicente,& moriamur cũ illo: ſicut ait apoſtolus Gal.ij. Criſto confixus ſum cruci. Item quotquot ſic tangunt chriſtum,ſaluantur, quia ſola cõformitas paſſionis eius ſaluat a peccatis. Nume.xxj. Figura. Quoniam à ſerpente percuſſus,chriſtum intuendo crucifixum ſaluatur.& Luc.xiij. Niſi pœnitẽtiam egeritis, omnes peribitis. Item abſque diſtinctione omnis homo a quacunque detineatur infirmitate,per virtutem paſſionis chriſti & pœnitentiæ ſaluatur. Ioan.xij. Ego ſi exaltatus fuero a terra,omnia traham ad meipſum.&.j.Ioan.ij. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris,& non pro noſtris tantũ,ſed etiã ꝓ peccatis totiꝰ mũdi. De vtroq; ſimul dicitur Luc. xxiiij. Oportebat pati chriſtum,& reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam , in remiſſionem peccatorum in omnes gentes. Rogemus.&c.

Dominica

Dñica prima in quadrageſima. Secũdũ Matthæũ. Ca.iiij.

IN illo tempore*. Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo. Et cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedẽs tentator, dixit ei: Si filius es dei, dic vt lapides iſti panes fiant. Qui reſpondens, dixit: Scriptum eſt: Non in ſolo pane* viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi: & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, quia angelis ſuis* mandauit de te: & in manibus tollent te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait Ieſus rurſum: Scriptum eſt: Non tentabis dominum deum tuũ. Iterum aſſumpſit eũ diabolus in mõtem excelſum valde, & oſtẽdit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: & dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Tunc dixit ei Ieſus*, Vade ſatana: ſcriptum eſt enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

* ἀνήχθη, id eſt ſubductus.

* ζήσεται, id eſt viuet.

* ἐντελεῖται, i. mandaturus.

* ὕπαγε. i. id eſt abi.

Sermo primus primæ dominicæ in quadrageſima, & in ordine.xxij.

DVctus eſt Ieſus in deſertũ à ſpiritu vt tẽtaretur à diabolo. Matth.iiij.) Idem legitur Mar.j.& Luc.iiij. Sex ſunt dies dñici huius ſacri temporis, quibus ſex beneficia recolimus, quæ deus miſericorditer indulſit pœnitẽtibus. Et primo quidem qm̃ pœnitẽtes in agone contendũt, mundi ſaluator tentationum ſuperauit inſtantiam. Item vt ſpe prẽmij eos animaret, ideo in ſecunda dominica ſuperne mercedis, declarabit gloriam. Item ne bene cœpta hoſtis impediret

Sex beneficia ex ſex dñicis recolligim⁹.

impediret, ideo ī tertia effugauit dæmonis violētiam. Item ne ꝓpter lōgum ieiunium quisquā deficeret, ideo in quarta dñica miniſtrabat eſurietib⁹ alimēti ſubſtātiā. Item (quod vtiq; grāde pietatis eſt beneficium) in quinta dñica lōgani miter tolerauit peccātiū nequitiā. Item in ſexta palmas victoriæ deportātib⁹, exhibebit diuinitatis præſentiā. Ergo ī prima dñica nobiſcū ieiunat & tētaī, qa ieiuniorū fortia miniſtrat, & facit cū tētatione ꝓuētum. de qb⁹ agit in preſenti euāgelio, in quo tribus vicibus tētatū eſſe Dominū declaratur. Primo quidē tētatus eſt an toleraret famis neceſſitatē: ſecūdo an q̄reret humanæ laudis vel gloriæ vanitatem. (Tūc aſſumpſit eū diabolus in ſanctam ciuitatē.) Tertio tē tatus eſt an cuperet ſecularis rei vtilitatē, ibi, (Iterū aſſūpſit eum diabolus in mōtem excelſum.) Circa primum autem quinq; facit. nam primo deſcribit locū pœnitentiæ. ſecundo proceſſum abſtinētiæ. (Et cum ieiunaſſet.) tertio tangit ſucceſſum indigētię. (poſtea eſuriit.) quarto manifeſtat acceſſum experiētiæ, (Et accedēs tentator.) quinto inducit reſponſum prudētię, (Qui reſpondēs dixit, ſcriptū eſt.) Cum ergo dixit (Ductus eſt Ieſus &c.) tangit ingreſſum domini in deſertū pœnitētiæ locum. Et primo quidem ponit ingrediendi modū, (Ductus eſt Ieſus) Matthæus dicit, Et ſtatim expulit eum ſpiritus in deſertū. Lucas vero dicit, Et ageba tur in deſertum a ſpiritu. Expulſus eſt potentia patris, ductus ſapiētia filij, & actus benignitate ſpūs ſancti. Vel in expulſione tāgit vehemētia virtutis, in ducatu cōcomitantia ſalutis, in actu efficacia charitatis. ¶ Itē tāgit ſolitudinis locū, (in deſerūt.) ad literā, quod eſt inter Hieruſalē & Iericho, vbi viator incidit in latrones, Lucæ. x. Item ponit rei auctorē (a ſpiritu.) licet aliq dubitauerūt a quo ſpiritu dñs ſit ductus in deſertū, ꝓpter id quod dicit, aſſumpſit eū diabolus in ſanctā ciuitatē. & iterū, aſſumpſit eū in mōtem excelſum. Vnde putāt q⁹ etiā a maligno in deſertū ductus ſit. tñ vt dicit Greg. in epiſtola ad Secūdinū, & in ſecūda Homil. Vere & abſque vlla dubitatione credendū eſt q⁹ ſpiritu ſancto ductus ſit in deſertum, vt illuc eū ſuus ſpiritus duceret, vbi hunc ad tentādum malignus ſpiritus inueniret. & hoc innuit modus loquendi ſcripturæ. Si enim a diabolo fuiſſet ductus in deſertum, non diceret ſcriptura, vt tentaretur a diabolo, ſed vt tentaretur ab eo. Cum ergo dicit a

ſpiritu

ſpiritu ductum,& a diabolo tentatum, vtrũque diſtinguit. Sed & Lucas ne cui veniret in dubium à quo ſpiritu ſit Ieſus ductus,conſulte præmiſit,Ieſus plenus ſpiritu ſancto regreſſus eſt à Iordane.ac deinde intulit,& agebatur in ſpiritu in deſertum. Forte autem ideo ſcriptura tacuit a quo ſpiritu ductus ſit,quia non ab vno ſpiritu,ſed ab increato mouente,& à ſpiritu mentis eius conſentiente ductus eſt. Eſa. lxiii.Spiritus domini ductor eius fuit. Item ponit cauſam ingreſſus,(vt tentaretur a diabolo.)Zach.iij. Oſtendit mihi dominus ſacerdotem magnum Ieſum ſtantem, & Satan ſtabat a dextris eius vt aduerſaretur ei. ¶ Quæritur autem primo quare Chriſtus tentari voluit. Reſpõ. hoc ideo fecũ dum Auguſt.iiij.lib. de trinita.vt ad ſuperandas tentationes diaboli mediator eſſet,nõ ſolum per adiutorium,verũ etiam per exemplum. Heb.ij. In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus,potens eſt & qui tentãtur auxiliari. Itẽ ideo tentatus,vt probaretur eſſe immunis a culpa,ſicut dicit Ioan.xiiij. Venit enim princeps mũdi huius vt me tentaret, & in me nõ habet quicq̃. Heb.iiij. Habemus pontificẽ tentatũ per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Item voluit tẽtari ne perturbaremur tentati. Hiere.xvij. Ego non ſum turbatus te paſtorẽ ſequens. Item tentatus eſt vt doceret nõ eſſe malum tentari,ſed tentationibus cõſentire:contra quod oramus, Et ne nos inducas in tentationẽ. ¶ Nota q̃ cum a tribus tentatoribus fiat tentatio inductiua ad malum,ſcilicet ab hoſte,a mundo,& a carne:primæ duæ tentationes ſine peccato eſſe poſſunt: ſed tentatio carnis ſine peccato ſaltem veniali nunquã eſſe poteſt,hoc intelligo de tentatione præueniente rationis iudicium. ſuperueniente enim iudicio, aut fit mortale peccatum ſi conſentitur, aut eſt virtutis exercitium ſi ei reſiſtatur. Et quia mundi ſaluator peccare non potuit,ideo ſignanter non a carne, ſed à diabolo in deſerto, circa tempus autem ſuæ paſſionis a mundanis hominibus tentatus eſt. Rurſus ſecundum Gregorium, cum tentatio tribus modis agatur, ſcilicet ſuggeſtione,delectatione,& conſenſu: delectatio & conſenſus ſemper ſunt cum culpa, ſed ſuggeſtio hoſtis,aut mundi,ſine vlla culpa eſſe poteſt. vnde Saluator noſter Chriſtus, ſola ſuggeſtione,nõ delectatione aut cõſenſu tentatus eſt. Vnde Gregorius dicit, quòd omnis illa tentatio, foris

Chriſtus quare tentari voluerit.

Tentatio tribus modis agitur

non

non intus fuit. Vlterius aduertendum, quia non eſt noſtri arbitrij tentari per ſuggeſtionem à carne vel ab hoſte, aut à mũdo: conſentire autẽ aut delectari in nobis eſt: ſed mundi ſaluatorem etiam per ſuggeſtionem non potuit tentare diabolus niſi volentem. Sed quæritur quare in deſertum venerit vt tentaretur? Reſpondeo, quia locus ſolitarior aptior eſt tentationi. nam & ſolitariam mulierem primò tentauit ſerpens. Geñ. iij. Et de Antonio magno legitur, q̃ in deſertum quaſi in campum proceſſit contra dæmones pugnaturus. Vnde patet indiſcreto ſpiritu eos moueri, qui cũ pati non poſſunt moleſtias hominum, ſe faciũt recludi, aut deſerta petunt. manet enim ipſis violentior pugna dæmonum. Ideo in collationibus patrum dixit abbas Piamon: Illi qui iam occultas diaboli inſidias calcauerũt, nequaquã contenti victoria, inter hoſtes aperto certamine ac manifeſto conflictu dæmonibus congredi cupientes, vaſtos eremi receſſus penetrare non timeãt. ¶ Nota moraliter quia deſertum, pœnitentiæ locus, pœnitẽtiam ipſam ſignificat. Dicitur enim deſertum, à deſerendo: quia debent pœnitentes deſerere culpas præteritas, mũdi vanitatem, carnis delicias, conſortia iocoſa hoſtium. Vnde Greg. Pœnitẽtiam agere, eſt perpetrata mala plangere: & plangenda non perpetrare. Tales licet ſint corpore in ciuitate, corde tamen ſolitarij ſunt. Iob. Dediſti in ſolitudine locum. Vbi Greg. xxx. lib. mora. Nihil prodeſt ſolitudo corporis, ſi ſolitudo defuerit cordis. nam qui remotus viuit corpore, ſed cogitationibus terrenis vexatur, in ſolitudine non eſt. ¶ Qui vero premitur populariũ turbis, ſi nullos patitur ſeculi tumultus, in vrbe non eſt. Itaq; bene conuerſari volentibus, primum ſolitudo mentis quærenda eſt. De iſto deſerto pœnitentiæ dicitur Exo. v. Dimittite populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto. Huius deſerti ſacrificium eſt ſpiritus cõtribulatus, cor contritum & humiliatum, quod nõ ſpernit deus. Huius vero deſerti, tres ſunt partes, ſicut dicitur Exo. xv. Egreſſi ſunt filij Iſrael in deſertum Sin, & ambulauerunt trib⁹ diebus. Primus dies eſt productio lucis, cordis. ſ. contritio. Secundus dies eſt creatio firmamẽti, oris. ſ. confeſſio. Tertius eſt germinatio terræ, operis. ſ. ſatisfactio. Item Ieſus ſaluatoris dicitur, ſaluatur autem per pœnitẽtiam omnis peccator, nec alia medicina eſt niſi iſta. j. Corin. vij. Triſtitia ſecundum

Solitudo tẽtationis aptior.

Abbas Piamon.

Moralis expoſitio.

Figura.

dam deum pœnitentiam operatur in ſalutem. Item non humano ſpiritu,ſed diuino inſtinctu deſertū pœnitētię ingrediamur. Nā humano aut diabolico ducuntur, q̄ priſtina vitia nō deſerūt,aut in futurū mala facere ꝓponunt. Iſti ſunt dęmoniaci,quos agitat ſpūs malꝰ ī ſimilitudinē Saulis. Cō tra dicitur Numeri. xiiij. Seruū meū Caleph q̄ plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me,inducam in terrā hanc. Sed attendendum quia pœnitentem expellit à mundo & peccato ſpiritus timoris,cū ducit ſpiritꝰ amoris,cum agit eū ſpiritus vigoris & operis. Vel timore,q̄ ſolū eſt gratia gratis data, pœnitēs expellitur:ſed ꝑ gratiā gratū facientē agitur & ducit. Agit quidē eum gratia operans,ducit vero gratia cooperans. Itē vt tentetur pœnitens,in deſertū ducitur, quia tētatione ꝓfi cit in exercitio & merito. Eccle.xxxiiij. Qui non eſt tentatus,quid ſcit? Ideo dicitur Iac.i. Beatꝰ vir qui ſuffert tentationem:quoniā cum ꝓbatus fuerit,accipiet coronā vitę. Eſt etiā vtilis tētatio ad cuſtodiā virtutū,q̄ ꝓdunt ex cōfidētia. Et ideo ſancti viri cupiunt tentari. Gre. viij. lib. mora. Electus q̄ſq; cū ſe extolli virtutū magnitudine ſentit,tētari mū di aduerſitatibus deſiderat,ne ꝓpter confidentiam virtutū in peiꝰ ruat. Rurſus igne tētationis quaſi in fornace ſi quæ ſunt reliquiæ peccatorum conſumuntur. ꝑs. Proba me domine,& tenta me:vre renes meos,& cor meum. ¶ Secundo ponitur abſtinentia chriſti. (Et cum ieiunaſſet. xl. diebus &.xl.noctibus)nihil omnino comedit iſto tempore. Et attendendum quia tantundem ieiunauerunt Moyſes. Exod. xxxiiij. Et Helias.iij.Reg.xix. Sed ipſi ieiunantes famem tolerauerunt, chriſtus vero toto illo tempore non eſuriit. Quid autem toto iſto ieiunij tempore fecerit, putādum eſt quòd orationi vacauerit. dicit etiam Marcus quia erat cum beſtiis in deſerto &c. ¶ Nota quia ſicut epulæ corporales ſunt alimentum corporis,ita ieiuniū eſt cibus animę. Vndo Amb. in prefatione, Nō tantum,inquit,epulādo ſed & ieiunādo paſcimur. nā vt dapibus poculiſque corpora,ſic virtutibus & ieiuniis animę ſaginātur. Eſt etiā ieiuniū medicina animę. Vnde idem Ambro. Deus,inqt,eternus,q̄ terrā ī alimentū corporis humani frugū copiā ꝓducere iuſſit,ī alimē tū aīarum ieiunij nobis medicinam indidit. Rurſus ieiuniū eſt arma cōtra tētationes diaboli. Mat. xvij. Hoc genus dęmoniorū nō eiicitur niſi in oratione & ieiunio. Sed aduer-

Moyſes Helias.

Ieiunium eſt animæ cibus.

tendum quia corporale ieiunium eſt alimẽtum, medicina, & arma animę, ſi mens fuerit etiã ieiuna à vitiis. nihil.n.iuuat à cibis & non à vitiis abſtinere. Ideo dicitur Iohel.iij. Sãctificate ieiunium. Ille eñ ſanctificat ieiunium, qui emũ dat ſe à prauis deſideriis, & ſuam abſtinentiam decorat ſanctis operibus. ¶ Item dies eſt mundi proſperitas, nox vero eius aduerſitas, ſicut dicit Gloſa ſuper illud, In die mandauit dominus miſericordiam ſuam, & nocte canticum eius. Diebus ergo & noctibus ieiunant, quos non fallunt mundi proſpera, nec frangunt eius aduerſa. Aliqñ vero per diem aperta, per noctem vero occulta tentatio dæmonis ſignificatur. Sed diebus & noctibꝰ ieiunat, qui nec apertis nec occultis eius conſentit ſuggeſtionibus. ¶ Ité quadragenarius numerus obſeruandus eſt in ieiunio noſtro. primo quidẽ ſecundũ Gre. quia hic numerus pertinet ad prẽcepti obſeruationem. denarius enim quater ductus, in quadragenariũ ſurgit. Decẽ autem præcepta in quatuor euangeliis implẽtur: quia tunc decalogi mãdata perficimus, cum quatuor libros euãgelij cuſtodimus: & ideo ad quadragenariũ obſeruationem peruenimus. ¶ Secundo hic numerus pertinet ad peccati punitionem. Eze.iiij. Portabis iniquitatem.i. pœnam domus Iuda pro iniquitate quam confeſſus es, xl. diebus. vnde Greg. In hoc, inquit, corpore quatuor elementis ſubſiſtimus: per voluptates autẽ eiuſdem corporis decem præceptis dominicis contraimus, vnde numerus tranſgreſſionum in genere quadragenarius eſt. Et quia ſecundum meritum delicti eſt pœnitentiæ modus, ideo dignum eſt vt carnem noſtram quaterdecies affligamus. Huius autem rei figura eſt ꝙ diluuium. xl. diebus inundauit, ſicut dicit Leo papa. Quemadmodum enim. xl. diebus pluit deus ad purgandum mundum, ita & nunc. xl. diebus miſeretur ad hominem purificandm. Huius etiam rei figura eſt quod dicitur Ionę.iij. Adhuc. xl. dies, & Ninive ſubuertetur. edificium.n. peccati, huius ſacri temporis obſeruatione deſtruitur. ¶ Tertio numerus iſte pertinet ad peccati remiſſionem. partes.n. eius aliquotę ſcilicet, vnum, duo, quatuor, quinque, octo, decem, & viginti, ſimul ſumptę, quinquagenarium perficiũt. quinquagenarius vero gratiã remiſſionis ſignificat. nã quinquageſimus pſalmus. ſ. Miſerere mei deus, orat remiſſonẽ: & in lege veteri quinquageſimꝰ annus erat

Nota qua dragenarium numerum.

Figura.

Figura.

Iubileus.

Iubileus

Jubileus.i. remiſſionis & in lege noua. quinquageſima die reſurrectionis datus eſt ſpiritus ſanctus,de quo dicitur Ioan.xx. Accipite ſpiritum ſanctum:quorum remiſeritis peccata,remittuntur eis. Quia ergo virtus partium quadragenarij eſt vt ad quinquagenariū pueniat, ideo quadraginta diebus nobis eſt ieiunandū,vt ad gratiā remiſſionis puenia mus. ¶ Quarto numerus iſte pertinet ad decimę ſolutionē. ex lege.n. primitias & decimas debemus offerre domino,& non tantum rerum, ſed etiam temporum. Quatuor aūt tempora ieiunamus,in vere,eſtate,autūno,& hyeme,quaſi primitias noui tpis offerentes. Sed numerus iſte ptinet ad decimā totius anni,cuius dies ſunt trecenti.lxv.aut.lxvj. Trecentorum aūt &.lx.dierum decima eſt.xxxvj.dies. Sed qa vj.dies exuperant,pro decima eorum ponitur dies vnus,vt tota decima anni ſit.xxxvij.dies: qbus ſi addātur tres dies quatuor temporum pro primitia veris, erit totus numerus noſtri ieiunij.xl.dierum. ¶ Quinto vt dicit Aug.ij.lib.de conſenſu euangeliſtarum,numerus iſte pertinet ad præſentis vitæ laborem.quatuor.n. ſunt tempora anni, & quatuor mundi partes. quadragenarius aūt duos continet quaternarios. Primo.n.cōtinet quater.x. ſecūdo quia ipſa.x.ab vno vſque ad quatuor progrediente numero cōſummātur. nam vnum,duo,tria,quatuor, conſtituunt.x. & quia labor vitæ præſentis agitur in tēpore & loco quadripartitis: ideo per quadragenarium deſignatur. Quadraginta ergo diebus ieiunamus, vt quandiu hic viuimus, abſtineamus à noxiis. ¶ Sexto, numerus iſte pertinet ad hominis reformationē. nam vt dicit glo.ſuper Leui.xij. quadraginta dieb⁹ corpus humanū in vtero matris formatur:iuxta quē numerū,quaſi in ventre pnię per.xl. dies nouus hō ſecundū gratiā reformatur:de cuius conceptu & ptu dicitur Eſa.xxvj. A timore tuo dñe cōcepimus,& peperimus ſpūm ſalutis. ¶ Tertio ponitur ſucceſſus indigentiæ(poſtea eſuriit.)Maximus dicit quōd Moyſes poſt ieiunium nō perhibetur eſuriſſe: ſed quōd non eſuriit Moyſes, cæleſtis eſt poſſibilitatis exemplum. Quod autem eſuriit xp̄s,noſtrę redēptionis eſt ſacramentū,quatenus homo verus eſſe dignoſcatur. Et vide miraculum,quia eſuriit qui eſt panis vitæ,cibus angelicus,plena refectio,& beatarum ſaturitas animarum: de quo Ambroſius in p̄fatione, In ipſo ieiunantium fides alitur, ſpes

prouehitur, charitas roboratur. ipſe eſt enim panis viuus & verus, quia eſt ſubſtantia æternitatis, eſca virtutis. verbum enim dei per quod facta ſunt omnia, non ſolum humanarũ mentium, ſed ipſorum quoque panis eſt angelorum. Et non ſibi repugnant iſta: quia vt dicit Maximus, chriſtus vt hõ eſurit, & eſuriẽtes paſcit vt deus. ¶ Conſideradum vt dicit Ambroſi⁹ quòd iſta domini eſuries deſignat noſtræ ſalutis quem habuit appetitum. Eſuriit. n. non tam cibum hominũ q̃ ſalutem: nec eſcarum ſecularium epulas concupiuit, ſed animarum potius deſiderauit ſanitatẽ. Hic eſt cibus de quo dicit Ioã. iiij. Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis. Et tantum deſiderauit hunc cibum, vt ſeipſum nobis mãducandũ tradiderit, vt vel ſic ei⁹ efficeremur cibus. Eſurit ergo cœleſtis cibus, quia manducari deſiderat, ſicque manducatus ſatiatur. Luc. xxij. Deſiderio deſideraui hoc paſca manducare vobiſcum. ¶ Nota quia ieiunantes tripli cem debent habere eſuriem. Prima eſt cibi corporalis. non enim debent comedere ad ſaturitatem nimam, ſed in fame ieiunare oportet. ij. Cor. xi. In fame & ſiti, in ieiuniis multis. fames enim ieiunantium facit ipſum ieiunium eſſe meritorium, & eadem eſuries ſatietas eſt animæ. Vnde ſicut ieiunium corporis eſt cibus mentis, ita fames corporis eſt ſaturitas animæ. Vnde Ambro. Ieiunando mente paſcimur: quoniam ſicut dapibus corpora, ita ieiuniis animæ ſaturantur. Secũda eſuries eſt iuſtitiæ & virtutis, de qua Matth. v. Beati qui eſuriunt & ſitiũt iuſtitiam. Eſt autem iuſtitia bonum opus de quo Ioan. vi. Operamini cibum qui non perit, ſed qui permanet in vitã ẽternã. Tertia eſuries eſt cœleſtis gloriæ. Quãto. n. plus affligit eſuries corporis, tãto plus intenditur eſuries & deſideriũ ſupernæ refectionis: de qua Greg. xxxi. lib. mo. Sola nãq; deitatis viſio vera eſt noſtræ mentis refectio. hac replentur qui eam eſuriunt. Luc. i. Eſurientes repleuit bonis. ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua, quia replebimur in bonis domus tuæ.

Chriſti eſuries qualis fuerit.

Triplex eſuries ieiunãtium.

Sermo ſecundus primæ dominicæ in quadrageſima, & in ordine. xxiij.

ET accedens tentator &c.) In iſta quarta particula tãgitur ſtudiũ experiẽtię, & hoc factũ eſt tripliciter. primo enim tentator accedit ad probationem: & hoc eſt (accedens

dens vero tentator .) Creditur quòd viſibilis acceſſerit in figura hominis,ſicut ad primos parentes in figura ſerpẽtis. Creditur etiam ꝙ ipſe primus angelus lucifer qui tentauit primum hominem Adam,tentauit ſecũdum hominẽ Chriſtum. Creditur etiam ꝙ quadraginta iſtis diebus obſeruauerit quid Chriſtus egerit:& videns eum continue ſine fame orantem,ad eum non preſumpſerit accedere. Sed eſuriẽtem aduertens,permittente xp̃o acceſſit. Secundo tentator proponit dei filiationem.(Et ait.Si filius dei es.)Forte diabolus audierat Ioannem baptiſtam dicẽtem de xp̃o ꝙ eſſet filius dei.Ioan.i. Forte etiã audierat vocem paternam,Hic eſt filius meus dilectus.Matth.iij.tũ mirabatur filiũ dei eſſe hominem. neſciebat enim quia verbum caro factum eſt, & ideo volebat experiri an ita eſſet, ſicut in voce audierat, tantumq; preſumebat,vt etiam filium dei,etſi non eius deitatem,ſaltem ipſius poſſet fallere humanitatem. Tertio tentator petit lapidum conuerſionem,(Dic vt lapides iſti panes fiant.)Hoc nequaq̃ diabolus ſuggereret,niſi conſtaret ſibi deum patrem habere filium æqualis potẽtiæ cum pater, qui ſicut à principio oẽm creaturam fecit ex nihilo,ita eius potentiæ ſubeſt qũo voluerit eam mutare. Et vide quia diabolus amator potentiæ,quia deſertor oppugnatorq́ue iuſtitiæ:vt dicit Auguſtinus,Solius potẽtiæ & ſanctitatis ac humilitatis requirit opera. Et attende quia diabolus in verbis iſtis tacite prætendit pietatẽ,quaſi dicat,eſuris, non adſunt panes,ſed conuerte lapides vt comedas . Item verbo videtur aſſentire veritati. (Si filius dei es.)Item intẽtione quærit fallere.nam etiã ſi lapides panes fecerit,non putabit eſſe deum qui ſic famis fuit impatiẽs, vt ex lapidibus cibũ quæſierit, quin potius fame ſuperatũ iudicabit minus q̃ iuſtum hoĩem eſſe &c. ¶ Circa tẽtatoris acceſſũ notãda ſunt tria. primo quia aliqui hoĩes ſunt ſic proni ad peccatum , aut ex carne,aut amore mũdi,ꝙ ad eos diabolus cõtẽnit accedere, ſicut dicit Hiero.nõ tẽtat eos diabolus quos iure quieto poſſidet.Quidã vero reſiſtunt ſenſibilibꝰ ad malũ,puocãtibus, ad quos accedit inuiſibiliter diabolus,vt véto tentatiõis flã mã excitet cõcupiſcẽtiæ. Iudic.ix.accedẽs iuxta turrĩ ignẽ ſupponere nitebatur.Sed qm̃ nõnulli latentes eius tentationes ſuperant,ideo ipſos etiã viſibiliter impugnat.taliter accẽſſit ad xp̃m,quẽ inuiſibiliter ſuperare nõ poterat. Sic aggreſſus

Diabolus in figura hoĩs acceſſit ad xp̃m tentandũ.

Diaboli quare ad aliquos cõtemnãt accedere.

Figura.

greſſus eſt magnum Antonium, ſic Hilarionem & Benedictum, pluresq; patrũ. Secundo notãdum q̃ diabolus accedit ad ſanctos primo quidẽ ꝓuocatus ex eorum vita q̃ parati ſunt ſuſcitare Leuiathã, vt dicitur Iob.iij.vbi Gre. Sancti viri, diaboli malitiã inſtigatiõe ſuę cõuerſationis inflãmãt. Item accedit ductus ꝓpria malitia. Greg. Voluntas ſatanę ſemper iniqua eſt. Item accedit ꝓmiſſus ex diuina iuſtitia, Gre. Nunquã diaboli poteſtas eſt iniqua, qm̃ à ſeipſo habet malã voluntatẽ, ſed à dño ptãtem. Tertio notãdum q̃ diabolus prĩo quidem accedit cõformiter moribus hominum. vñ ait magnus Antonius, Quales nos & noſtras cogitatiões eſſe cognouerint, tales ſe nobis prębere dæmones cõſueuerunt. Exẽplum Legitur in vitis patrum q̃ beatus Macharius vidit dæmonem in habitu hois, habentem camiſiã vndiq; ꝑforatã, & ꝑ foramina pendebãt ampullæ. & dixit ei ſenex: Quo vadis malorum inuentor? Guſtũ porto fratrib⁹: & ſi vnum nõ placet, aliud offero, & ita ꝑ ordinem, vt vel vnum accipiãt. Itẽ accedit gñaliter. Gre. xiij. li. mo. Antiquus hoſtis tentationis ſuę iaculis ab oĩ nos ꝓte impetit. Sæpe cũ dum gulã reſtringimus vt libido ſubigatur, inanis gloriæ aculeus mẽtem pulſat. Sed ſi ꝓpter vitandã gloriam corpus nõ affligitur, libido inflãmatur. Sępe dum ad parſimoniã nitimur, ad tenaciam labimur, & ſępe dum effuſe tribuimus, ad auaritiã ducimur? q̃ colligere quęrimus qđ iterum tribuamus. Item accedit pertinaciter. vnde Greg. ij. lib. mora. Nequaquam diabolus quem tẽtat velociter deſerit, ſed vbi molle cor inuenit, ibi pedem ſuggeſtionis figit. ¶ Item notãdum quòd Diaboli ſermo fallax eſt. ſermo diaboli fallax eſt. Ioan. viij. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur. Sed ne ipſius fallacia deprehendatur cum praua ſuggerit hominibus, ſemper ea velat & dulcorat ſpecie alicuius boni. Iob. xx. Cũ enim fuerit dulce in ore eius malum, abſcondit illud ſub lingna ſua. Nam vt dicit Greg. xv. li. mora. Cum ſuggerit auaritiã, dulce fit quod loquitur, quia per abundãtiã neceſſitas vitatur. ¶ Itẽ ſuggeſtioni inuidiæ annectit dulcedinem ſe minorem non videri. Item ſuggeſtioni fallaciæ annectit prudentiam vel aſſutiam, luxuriæ permiſcet voluptatem, gulæque ſaturitatem, iræ vindictã, ſuperbiæ honores. ¶ Rurſus quia ſemper fallere ſtudet, ideo ſuſpectum eſt quod dicit (dic vt lapides iſti panes fiãt) Lapidum autem nomine primo poſſunt intelligi

telligi rationales mentis virtutes, quæ ſunt meditatio dei, prudentia agendorum & diſcretio, caſtitas, ſobrietas,modeſtia,manſuetudo,humilitas,patientia,pietas, iuſtitia,charitas: de quibus lapidibus precioſis dicitur Exo.xxviij.Pones in rationali iudicij duodecim lapides. Item nomine lapidum poſſunt intelligi dura pœnitentium opera. Iſti ſunt lapides quibus Dauid Goliath deiecit.i. Re.xvij.Per panem autem voluptas intelligitur, ſicut dicitur Prouer.xix. Panis abſconditus ſuauior eſt.Lapides itaque precioſæ virtutis petit diabolus immutari in voluptates vitæ priuatas, rigoremq́ue pœnitentium cupit relaxari, quia tali rigore quaſi lapide ipſe canis impudicus percutitur & effugatur. ¶Quinto cum dicitur.(Qui reſpõdens)ponitur prudentię reſpõſum.circa quod tria facit. Primo eñ ſuę reſpõſionis p̃ mittit fulcimentum,(Qui reſpondens dixit,Scriptum eſt) Deuter.viij.Ipſis enim lapidibus.i.ſacræ ſcripturæ ſententiis,quos fieri panes petierat diabolus repercutitur. nõ eñ filius eſt,cui petenti panem datur lapis, vt dicitur Luc.xi. ſed canis eſt impudicus. non eſt autem bonum tollere panem de manu filiorum, & mittere canibus,vt dicitur.Mat. vij. Et ideo non datur diabolo panis quem cupit, ſed lapis ſcripturæ quem timet. Secundo tangit poſtulati panis inſufficientiã(nõ in ſolo pane viuit hõ) Attende q̃a diabolus dixerat,ſi filius dei es: ipſe vero xp̃s ſe hominem ꝓfitetur. Et hoc loco noſe panis oẽ temporale aĩalis vitę neceſſariũ intelligitur:quod etiã in orõne petimus dicentes: Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie. Tertio ponit ſpũalis cibi ſufficientiã.(Sed in oĩ verbo quod ꝓcedet de ore dei.) Os domini eſt ſacra ſcriptura,per quã nobis loquitur.Eſa. xxx.Os meũ nõ interrogaſtis.i.ſcripturam non requiſiuiſtis.Os etiam diuinum eſt prædicator. Hiere.xv.Si ſepara ueris precioſum à vili, quaſi os meũ eris.Omne autem verbũ quod loquitur deus aut per ſcripturã,aut p̃ ora prædicatorum,prę̃ſtat animę vitã.Deuter.v. Probauimus hodie q̃ loquente deo cum homine, vixerit homo. Et attende quia chriſtus ſic ſuum temperauit ſermonem, vt aperte dei filiũ ſe non dixerit, ſed hominem: nec tamen oſtendit ſe hominem famis impatientem: veruntamen ſicut aperte hominẽ ſe dicit, ita filium dei tacite ſe eſſe inſinuat, quia homo eſt qui viuit ex verbo dei cui eſt vnitus. ¶Nota q̃a homo con

Rõnales virtutes mẽtis ſunt lapides.

Panis q̃d ſit.

Homo cõ ſtat ex ſubſtantia ſpirituali & ſenſibili.

ſtat ex duplici ſubſtantia.ſ.ſenſibili,& ſpirituali. Et ſecundum quidem ſenſibilem ſubſtantiam nutrimentum ſuſcipit terrenum:ſed ſubſtantia eius ſpiritualis non ſatiatur terrenis.Ioan.vj.Ducentorum denariorũ panes non ſufficiunt populo huic.ideo anthropos dicitur homo.i.arbor euerſa, cuius radix.i.cordis intentio,nõ in terra,ſed in deo figi debet,vnde ſuſcipiat alimentũ.Item verbum dei filius dei eſt, de quo Ioã.j. In principio erat verbũ,& verbum erat apud deum,& deus erat verbum.Ipſum etiã eſt verbum omnem habens virtutẽ per quod facta ſunt oĩa.Os autem dei deus pater eſt,à quo procedit verbum vnigenitũ.Eſa.xlv.Egredietur de ore meo iuſtitiæ verbum.In huius verbi participatione viuit homo ſecundum ſpiritum,quia eſt fons vitæ: & quod factũ eſt in ipſo,vita erat.Et ipſemet xp̃s homo præter aĩalem vitã qua indiguit tẽporalibus,etiam in ſpirituali tunc viuebat verbo ſibi vnito,quo verbo etiã viuunt angeli,& beatæ mentes.quæ ipſum contẽplantur. Sed nos interim verbis ſcripturæ ipſum verbum ſignificãtibus viuimus in ſpiritu, donec amotis verbis tranſitoriis verbum ipſum noſtris mentibus infundatur aperte. ¶ Nota etiam quia filius dei per adoptionem eſt quicunq; ſpiritu dñi agitur in deſertum. Roma.viij. Qui ſpiritu dei aguntur,hi filij dei. Sed cum eſurimus aut corporalẽ cibum, aut iuſtitiã vel etiã gloriã,cauenda eſt occulta dæmonis tentatio. ſtatim enim ſuggerit nobis q̃ ſumus filij dei per gratiam. Hiero.ad Ruſticũ.In ſolitudine, inquit, facilè ſubripit tentatio.Si enim parumper ieiunauerit, hominemq; non viderit,putat ſe ali cuius eſſe momenti. Sed nos ecõtra exemplo Saluatoris cognoſcam⁹ quia homines ſumus fragiles & peccatores.Eze. xxviij.Quare eleuatum eſt cor tuum, cum ſis homo & non deus?Itẽ lapis precioſus eſt omne ſanctum propoſitũ,verbi gratia,religiõis,caſtitatis,paupertatis,reſtituẽdi male ablata,largiendi eleemoſynas,patientiæ,pœnitentię,& ieiunij: quos lapides nõ poteſt diabolus immutare,ſed in nobis eſt eorũ conuerſio.Suggerit tamen vt permutẽtur, nec tamen in aperte mala,quia eius ſtatim detegeretur fallacia, ſed in panes.i.laxiores & cões mores,verbi gratia, ad quid vis tolerare iugum religionis?ſufficit tibi viuere in ſeculo in quo multi ſaluãtur. Item quid vis fraudari filiis & vxoris blãdi mẽtis?nunquid xp̃s prohibet vxorẽ? Itẽ paupertatẽ ferre nõ

Filius dei eſt qui ſpiritu dei agitur ĩ deſertum.

Hominẽ quo pacto diabolus fallat.

poteris,

poteris,qui nutritus es delicate. Itē ſi totū reſtituis,tibi defi ciet. Itē ſufficit tibi moriēti legare pauperibus. Item ſi oēs patieris cōtumelias,amplius cōtra te cōcitabuntur. Itē ſatis tibi ſupereſt tpis ad pœnitendū. Itē ieiunando ne teipſum occidas. His talibus ſuaſionibus nos econtra dicamus,quia non in ſola vita laxiori viuit homo , ſed etiam in lapidibus i.cum firmo propoſito melioris vitæ,& hoc nō ſua virtute, ſed verbo dei. Iob.v. In vaſtitate & fame ridebis,& beſtiam terræ non formidabis, ſed cum lapidibus regionum erit pactum tuum. Huius rei exemplum legitur de magno Antonio dicente, Ieiunanti mihi aliquando viſus eſt monachus panes offerens,qui his ſermonibus ſuadebat vt veſcerer,dicens, Huic aliquid indulge corpuſculo. & tu homo es,humana fragilitate circundaris.labor paululum conquieſcat, ne ægritudo ſubripiat.ſed illico lubricam faciem ſerpentis agnoui , & cum ad conſueta Chriſti munimenta conſurgerem,tanquam per feneſtram fumus euanuit.

Sermo tertius primæ dominicæ in xl.*& in ordine.*xxiiij.

SEcūdo cū dicitur,(Tunc aſſumpſit eū diabolus)deſcribitur ſecunda tētatio dñi ſaluatoris,occultior.ſ.de appetitu glorię ſecularis,quę naſcitur aliqñ de victoria præcedentis tētationis.iiij.Regū.xiiij. Percutiēs inualuiſti cō tra Edō.terrenū & ſanguineū,& ſubleuauit te cor tuū . Sic poſt victoriā tētationis cibi terreni ſequitur tentatio inanis glorię:circa quā tria facit. Primo eñ ponit loci diſpoſitionem , ſecundo tentationis ſuggeſtionem. (Et dixit ei,ſi filius dei es) Tertio ſuggeſtionis repulſionē (Ait illi Ieſus.) Circa primum tria dicit. Primo quidē xp̄m fuiſſe aſſumptū, (Tunc aſſumpſit eū diabolus) Putant quidam q̄ diabolus portauerit chriſtum. Dicit enim Beda q̄ diabolus xp̄m aſſumpſit:& hoc non dñi imbecillicitas,ſed inimici ſuperbia fuit,q̄ ſaluatoris voluntatē neceſſitatem putabat. Alij vero ſimpliciter intelligunt aſſumptionē ꝑ comitatu, ſicut in ſequenti dñica dicitur, Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobū & Ioannem. Vnde Origenes in Homi.ducebat diabolus dei filiū,& ille ſequebatur.plane ſequebatur quaſi athleta ad tētationem proficiſcēs. Sed ſiue iſto ſiue illo modo diabolus chriſtū aſſumpſerit, intelligēdū ſecundū Chryſoſto.q̄ diabolus tm̄ nō autē chriſtus ipſe ab hoībus videbatur, diabo

lo

lo putante econtra ſe quidem latere, chriſtum autē videri. Nec vt dicit Gre. videatur horrendū ſi Chriſtus à diabolo ſe permiſit deduci, cum à mēbris. ſ. Pilato & Iudæis ſe permiſerit crucifigi. Secundo tangit quò fuerit xp̄s ductus (in ſanctā ciuitatē.) Hæc eſt Hieruſalē, q̄ ſancta dicitur ꝓpter vnius veri dei cultū. j. Macha. x. Hieruſalē ſit ſancta & libera cum oīb̄us finibus eius. &. ij. Macha. ij. Cū ſancta ciuitas habitaretur in omni pace, & leges adhuc optime cuſtodirent. Tertio tāgitur quo loco xp̄s fuerit poſitus, (Et ſtatuit eum ſupra pinnaculū tēpli) Tria deābulatoria circa tē plum erāt, quorū infimū. xxx. cubitis altū erat à terra. hæc pinnacula dicunt tabernacula. iij. Reg. vj. ſuper quorū vnū diabolus poſuit xp̄m, & forte in inferiori. vnde ſacerdotes docebant populū, aut forte in medio quod diſtabat. lx. cubitis à terra: vel forte in eminentiori, quod centū. xx. cubitis eleuabat. Quō autem xp̄m illuc poſuerit cū ianitores ſemp cuſtodirent atria tēpli, nec aliis q̄ leuitis liceret appropinquare tēplo, non cōſtat. ¶ Secundo ponit ſuggeſtio tentatoris cū dicitur, (Et dixit ei) Et tria facit. Primo. n. diabol⁹ p̄mittit cōditionalem, (Et dixit ei, Si filius dei es.) neque enim ex prima tentatione plus deprehendebat, niſi quia ſame nō vincerē. ideo rurſus tentat an ſit filius dei. Vnde patet quia frequēter diabolus idē repetit, licet variatis tentationibus. Secundo diabolus ſuadet præcipitationē (mitte te deorſum.) Recte vana eſt iſta ſuggeſtio, cui⁹ nulla eſſet vtilitas, niſi ſolus fauor & admiratio hoīm. Vtilius fuerat lapides cōuertere in panes, ſed vanum erat ſe p̄cipitare. Sed quare nō magis dixit, Aſcēde ſurſum, & cœlū cōſcende? certe huius cauſa eſt, quia diabol⁹ deorſum fluens interpretatē. ipſe. n. de cœlo expulſus, cœleſtē cōſcēſum nō ſuggerit, ſed impedit. Magnus nāq; Antonius cū à fratribus requireretē quō cœlum aię cōſcenderēt, ꝓxima nocte vox ad eū facta eſt, Antoni, ſurge, exi & vide. Egreſſus ergo leuatis ad cœlum oculis vidit quendā lōgum atq; terribilē, caput ad nubes vſq; tollentem. vidit etiā pennatos quoſdā euolare cupientes, atq; illū extenſis manibus ꝓhibere ne cœlū cōſcenderent. Ex quibus alios apprehenſos elidebat ad terrā, alios fruſtra retinere nitens dolebat ſuper ſe ad cœleſtia trāſuolare. ſtatimq; vox ad Antoniū facta eſt, Aīaduerte quod vides. Et tunc illuminato corde cœpit intelligere aīarum eſ-

Exemplū beati Antonij abbatis.

ſe

ſe cõſenſum,& diabolũ ꝓhibentẽ,qui & ſibi retineret obno xios,& in ſctõrum quos retinere nõ poterat, cruciaret volatu. Tertio diabolus ſuggeſtionis ſuæ adducit ꝓuocatiuũ (Scriptum eſt em.).ps.xc.Quoniã xps auctoritate ſcripturæ primã tentationẽ refellerat, ideo diabolus nunc & ipſe dictum ſuum ſcripturę teſtimonio roborat. In ipſa vero auctoritate tria cõtinentur, primũ circa hoiem diuina prouidentia.(Quoniã angelis ſuis deus mãdauit de te) hoc ſpũs ſctũs loquitur homini inſinuãs ꝙ deus mandauerit angelis vt curam habeant hoĩs. Exo.xxiij. Ecce ego mittam angelum meum qui præcedat te & cuſtodiat. Secundo tangit angelicã cuſtodiã,(Et ī manib⁹).i.ꝓtectionib⁹(tollẽt te.).ps. Immittet angel⁹ dñi in circuitu timentiũ eũ, & eriget eos. Tertio tangit nocumenti temperantiã (ne forte offendas) i.impingas(ad lapidẽ pedẽ tuũ.) ¶Nota quia de xpo hoĩe iſtã auctoritatẽ exponit glo.cui primo quidẽ angeli aſſiſtebant ſubſeruientes. Luc.xxij. Apparuit angelus de cęlo cõfortans eũ.& Mat.xxvi. An putas quia non poſſum rogare patrẽ,& exhibebit mihi mõ pluſq̃.xij.legiones angelorum? Item ipſe xps angelorum mianibus delatus eſt in cœlũ. ps. Aſcendit ſuper cherubim,& volauit ſup pennas ventorum. Item pedes xpi,quibus per totum mundum ambulauit,fuerunt ꝑdicatores euãgelici. Naũ.j. Ecce ſuper montes pedes euangelizantis & annunciãtis pacẽ. Lapidis vero noĩe vet⁹ lex in lapide ſcripta intelligit. In hoc lapide offendũt timẽtes,nõ offendunt aũt amantes.& quia dato ſpũ ſcõ facta eſt in prædicatoribus lex amoris, ideo pedẽ affectiõis nõ offendunt in lege veteri.ideo de ſctis prędicatorib⁹ dicitur Eze. i. Pedes eorum pedes recti. Rectum aũt habet affectum,qui amore non timore ſeruat legem. Vnde patet teſtimoniũ qđ aſſumpſit diabolus,nõ eſſe ad propoſitũ. In eo em̃ continetur de aſcenſione xpi in cœlum,nõ de præcipitatione deorſum. Rurſus ipſum teſtimonium eſt incõpletum.tacet enim quod ſequitur,Super aſpidem & baſiliſcũ ambulabis,& cõculcabis leonem & draconem. Ipſe enim diabolus eſt quatuor hæc,aſpis per lentam tentationem, baſiliſcus per ſubitã,leo per apertam , draco per occultam tentationem, quæ omnia chriſtus conculcauit. ¶Tertio ponitur repulſio tentationis.(Ait illi Ieſus rurſum,Scriptum eſt)Deut.vi. Conſiderandum ſecundum Gre.quia tentatus à diabolo dñs ſacri

Prædicatores pedes chriſti ſunt.

cri eloquij præcepta reſpõdit: & qui poterat vno verbo tẽtatorem ſuum mergere in abyſſum, virtutem ſuæ potentiæ nõ oſtendit: & hoc ideo, vt in laudem ſuã altius creſceret, ſi hoſtem ſuum interim nõ extinguendo, ſed patiẽdo ſuperaret. Penſate igitur quanta ſit patientia dei, quãta ſit impatientia noſtra. Nos ſi iniuriis aut aliqua læſione prouocamur, furore permoti, aut quantum poſſumus per noſipſos vlciſcimur, aut quod non poſſumus, facere minamur. Ergo patientiæ exẽplum ſumamus à Domino, vt quotiens à prauis hominibus aliquid patimur, ad doctrinã excitemur potius q̃ ad vindictam. Non tentabis dominum deum tuum. Tentat dominum, qui cum ex humana ratione habet quid faciat, fruſtra tamen ſe cõmittit periculis, quaſi tẽtare. i. experiri volens vtrũ deus ſuccurrat. i. Cor. x. Neq; tentemus Chriſtum, ſicut quidam tentauerunt, & à ſerpẽtibus perierunt. Et attende, quia ſicut prima Chriſti reſpõſio fuit ambigua, ita & hæc. nam primo dixit, Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. cuius eſt duplex ſenſus: vnus, q̃ homo xp̃s viuit nõ tantũ vita cõi hominũ, ſed viuit etiã verbo cui vnitus eſt. Alter ſenſus eſt generalis, q̃ oĩs homo nõ pane tantum, ſed etiã dei verbo viuit per gratiam. Quem autẽ ſenſum intelligeret xp̃s, diabolus ſcire non potuit. Similiter cũ dicit (non tentabis dominum deum tuum) dupliciter intelligi poteſt: aut tentabis me deum tuũ: aut abſolute, non tentabis deum. Sed nec huius verbi ſenſum percepit diabolus. ideo ſicut prius, ita & nunc incertus fuit de filio dei.

Tentãtes Deum.

Sermo.iiij. primæ dominicæ in.xl. & in ordine.xxv.

TVnc aſſumpſit eum diabolus in ſanctã ciuitatẽ.) Conſiderãdũ quia diabolus aſſumit hoĩem tẽtationibus, p̃bandum. quod quidem licet maleuole ſemper ipſe cupiat, hoc tamen deus non niſi miſericorditer aut iuſte fieri permittit. nã Paulus traditus eſt miſericorditer angelo ſathanę colaphizãdus. ij. Cor. xj. Saul aũt. j. Regũ. xvj. & Iudas Luc. xxij. iuſte fuerũt diabolo traditi. Itẽ tentationum impugnationibus diabolus deſeruit homini licet nolẽs, eleuando merita eius. Iob. xl. Nunquid accipies eũ ſeruũ ſempiternũ? Diabolus in ſempiternũ deſeruit ſanctis, quia tẽtationũ exercitiis hic eorũ adauget merita, vñ in ſempiternũ gaudeant.

Tẽtari hominẽ chriſtus miſericorditer permittit.

gaudeant. Item tria loca ſunt ad quæ proficit excitata vita ſanctorum.ſ.ciuitas ſanctæ conuerſationis, templum deuotæ orationis, & pinnaculum.i.ſummitas altæ cõtemplationis. Nam ſanctæ mentes quo amplius tentationibus probãtur,eo mundius viuunt,inſtantius orant,ſublimius volant. ps. Timor & tremor venerunt ſuper me,& contexerunt me tenebræ:& dixi,Quis dabit mihi pennas ſicut colũbæ,&volabo,& requieſcam? ecce elongaui fugiens &c. Item ſuperata priori tentatione cauendum eſt, ne de ipſius victoria peius vincamur. Quos.n. diabolus tentatione non ſuperat, de victoria eiuſdem tentationis per inanem gloriam tẽtat: vt dicit Gre.lib.iij.mora. peius ruit qui ſe nullis appetitionibus gloriæ ſubiacere gloriatur. Ideo ſubtilis valde & occulta atq; nimium periculoſa eſt tentatio quæ ſequitur de inani gloria,cum dicit (mitte te deorſum.) Priuata enĩ gloria ab alto virtutis deiicit. Chryſo. Solum,inquit,diabolus dicit, ſed non compellit, quia malum cogere non poteſt. Et Hiero. Suadere poteſt,præcipitare non poteſt. Quis ergo præcipitat hominem? certe ipſe ſeipſum. ideo ait diabolus, Mitte teipſum deorſum. Ait Magnus Antonius, Pulſauit aliquãdo diabolus oſtium monaſterij, & egreſſus video hominem enormi ſublimitate porrectum. Cũ ab hoc quiſnam eſſet inquirerem,ait: Ego ſum ſatanas. Quid inquã loqueris? Et ille: Cur mihi omnes populi Chriſtianorum maledicunt? Inquio ego: Et iuſte quidem, tuis enim moleſtantur frequenter inſidiis. At ille,Nihil ego facio, ſed ipſi ſe inuicem turbant. nam ego miſerabilis factus ſum. nonne legiſtis quia defecerunt frameæ inimici in finem,& ciuitates eorum deſtruxiſti? Ecce iam nullum habeo locum,nullam ciuitatem poſſideo. Iam mihi nulla ſunt arma, per omnes nationes,cunctaſque prouincias Chriſti perſonat nomen. Solitudines ipſæ monachorum ſtipantur choris. ſequantur eum, & me ſine cauſa non lacerent, Tum ego cum grandi alacritate miratus: Vere,inquã,dominus meus Ieſus Chriſtus tuas ſubruit vires, & tu honore nudatus angelico voluptaris in ſordibus. Vixdum verba cõpleueram,& ille ſublimis,ſaluatoris nominatione deletus eſt. Cõcludit ergo Antonius: Securæ ſint ergo animæ ſingulorum: non ſibi fingat cogitatio vana diſcrimina: non timeat aliquis à diabolo ſublatum ad præcipitia ſe poſſe deferri, propellatur omnis

Diabolus ad malum cogere nõ poteſt.

Exẽplum.

nis anxietas: dominus adiutor noſter eſt. Item ſuadet diabolus caſum hominis etiam auctoritatem ſcripturæ proponens. Aliquãdo enim miſericordiam dei dicit eſſe magnã, vt cœlos ſuperet, vnde & culpam cõmiſſam remittet. Aliquando pœnitẽtiæ gratiã proponit eſſe in promptu. Ezec. xviij. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, oĩm iniquitatũ eius non recordabor. Alí quãdo etiam allegat, quis eſt homo qui non peccet? & quod impudentius eſt, inducit quia diligẽtibus deum omnia coperãtur in bonum. glo. etiã peccata. nã & peccatores & publicani erãt appropinquantes ad Ieſum, & hoc eſt dictum, Angelis ſuis deus mãdauit de te, id eſt, ſecure præcipiteris in culpã, non derelinquet te deus, ſed ſaluabit angelorũ & ſanctorum precibus. Iob. xxxiij. Si fuerit pro eo angelus loquens, miſerebitur eius deus. & hoc eſt, Ne forte offendas ad lapidem pedẽ tuum. i. nõ remanebit in te obſtinatũ ꝓpoſitum peccati. Eze. xj. Auferã cor lapideum, & dabo eis cor carneũ, vt in præceptis meis ambulent. Itẽ huiuſmodi diabolicas tẽtationes cognoſcimus eſſe fallaces. ij. Cor. ij. Non enim ignoramus cogitationes. i. aſtutias eius, quia ipſe tranſfigurat ſe in angelum lucis, doctrinã ſcripturæ proponens. Simus ergo memores ſcripturæ præcepti dicentis, Non tentabis dominũ deum tuum. Tentat autẽ dominum, qui peccat præſumens de mĩa dei, aut ſperãs de venia pœnitentiæ. Eccle. xviij. Noli eſſe quaſi homo qui tentat deum, ſed memento iræ dei. ergo abſcondamus in cordibus noſtris eloquia dei, vt non peccemus.

Sermo. v. primæ dñicæ in quadrageſima, & in ordine. xxvi

TErtio cum dicit̃ (Iterũ aſſumpſit eum) tãgitur tẽtatio cupiditatis & auaritiæ: circa quẽ quatuor facit. Primo enim tangit tẽtationis locũ: Secũdo tẽtationis modum, ibi, (Et oſtẽdit ei.) Tertio ponitur tentati virtus, ibi (tũc dicit illi.) Quarto ponitur victoriæ triũphus (tũc reliquit eũ.) Propter primũ dicit, (Iterũ aſſumpſit eũ diabolus in mõtẽ excelſum valde.) Et nota quia tẽtaturus de auaritia ad alta xp̃m ducit, quia cupiditati annexa eſt ambitio ſu pbiæ: ꝓpter quod. ij. ad Tim. vj. ait apoſtolus: diuitibus huius ſæculi præcipe nõ ſublime ſapere. Cõueuit etiã locus tẽtationis diſpoſitioni ipſius tẽtatoris, qui oĩa ſublime. i. ſuperbe

perbe aſpicit. Iob.xlj. Omne ſublíme videt, ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Cõſiderandũ etiã ꝙ Lucas iſtã tentationé ſecundo loco ſcribit: & quam Matthæus ſcripſit ſecundam,ipſe Lucas tertiã ordinat. Vnde vt ait Augu. nõ eſt vſquequaque certum quis fuerit earum ordo. Sed tamẽ ordo earum magis videtur eſſe vt Lucas narrauit. Incertũ etiã eſt vtrum tres iſtæ tẽtationes fuerint factæ eadem die, vel diebus interpoſitis. Sed nec etiam certũ eſt vtrum tribꝰ tantũ iſtis tentationibus,aut etiã aliis quæ tacentur, Chriſtus fuerit tẽtatus. ¶ Secũdo cũ dicit,(Et oſtendit ei.)tangitur tẽtatoris modus triplex. Tẽtauit eñ ꝓuocãdo, ꝓmittẽdo,& ſuggerẽdo, ꝓpter primũ dicit (& oſtẽdit ei.)Lucas dicit hanc oſtẽſionẽ fuiſſe factã in momẽto tẽporis.i.ſubito(oĩa regna mũdi.)Hæc oſtenſio intelligi põt vel ad ſenſum facta,vel ad intellectum. Ad ſenſum quidem viſus ſecundũ glo. oſtẽdendo partes terræ in quibus vnunquoque regnum eſt,aut etiã deſcripſit in terra depingendo, ſicut faciunt coſmographi vel geometræ in mappa mundi. Potuit etiã fieri oſtẽſio ſenſui auditus,illud dicendo, quod videri nõ poterat. Intellectui autẽ Chriſti facta eſt iſta oſtenſio, nõ eius tamẽ qđ prius ſibi eſſet incognitũ. Sed quoniã ipſe oĩa nouit,quia domini eſt terra & plenitudo eius?(Et gloriam eorũ.)nõ erat ſatis oſtẽdere mũdi regna,niſi eorũ declararet magnificentiã & gloriã. Eſt aũt gloria regnorũ mũdi id de quo gloriantur mũdani hoĩes,vt volũtas principatus,diuitiæ,voluptates,pulchritudo,fortitudo,ſcientia,eloquentia. Secundo tentauit ꝓmittendo. (Et dixit illi, hæc oĩa tibi dabo.)in Luca additur,quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa. Duo falſa dicit diabolus. Vnum,ꝙ omnia hæc ſibi tradita ſint: & aliud,ꝙ ea donet cui velit. nam contra primum eſt illud dictum, Domini eſt terra & plenitudo eius. contra ſecũdum vero illud, Cœlum cœli domino,terram autem dedit filiis hoĩm. Sed quia arrogantes quæ cupiunt,etiam falſo ſibi attribuunt: diabolus qui terreni mũdi cupit dñium,ſicut dicitur Eſa.xiiij.illud ſibi adeſſe mentitur. Verũtamẽ licet poteſtates & iura regnorũ nõ ſint ab eo,ſed a cœleſti ſapiẽtia, Prouer.viij. Per me reges regnãt: tñ illud quod eſt vitij in poteſtatibus.ſ.ambitio & violentia, & id quod eſt culpæ in gloria mũdi.ſ.fauor & iactantia, hoc totum eſt à diabolo, & hoc ſibi datum, non à deo, qui non

Tentatoris modꝰ.

Principatus & regna à deo ſunt.

qui non eſt auctor culpæ,ſed à mala hoīm volūtate.& ſecūdum hunc intellectum dicitur diabolus. Ioā.xxj. Princeps huius ſeculi.i.ſecularis vitij. ¶ Tertio tentauit ſuggerendo cōditionem duplicem.primam venerationis (Si cadēs) Semper diabolus caſum ſuadet aut precipitium. Secundam adorationis (adoraueris me) glo.qui adoraturus es diabolum,ante corruit. Et attende quomodo ſuperbia diaboli aſcēdit ſemper. Prius iactanter oſtendit regna mundi,poſtea fallaciter ea promiſit,nunc audacter adorari quærit.& rurſus(vt dicitur Eſa.xiiij.) nunc ſuperbia ſemper aſcendēte, cupit altiſſimum cadere, ſe ſemper extolli,& ab eo adorari. Similem etiam voluntatem operabitur diabolus in damnato homine,quem in fine temporum aſſumet.ij. Theſſalo.ij. Reuelabitur homo peccati,perditionis filius, qui aduerſat & extollitur ſuper omne quod dicitur deus, aut quod colitur,ita vt in tēplo dei ſedeat,oſtendens ſe quaſi ipſe ſit de⁹. ¶ Tertio cum dicit,(Tunc dixit ei ieſus.)ponitur ſaluatoris virtus reſiſtens tentatori. Circa quod duo facit. Primo

Sathan, enim ponitur repulſio tentatoris, (Vade ſathana) Sathan aduerſarius interpretatur:quia diuinæ voluntati, eius volūtas eſt contraria. Lucę.xj. Qui non eſt mecum,contra me eſt. Aduerſatur etiam diabolus mentibus hominum in via dei volentium progredi.j. Pet.v. Aduerſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit. Hunc Satan aduerſantem ſibi repulit dominus,dicēs,(vade) Sed quò mittit eum? Certe ei dicitur vade, ad conſiderationem propriæ damnationis,quam patitur ex hoc quòd aduerſatur deo. Item prauis deſideriis ſemper vadit diabolus. Iob.j. Circuiui terram & perambulaui eam. Mittitur autem diabolus quādo quod cupit,ei à deo cōceditur vt tentet homines. Cum ergo vadit & non mittitur,voluntatem prauam habet, ſed non facultatem:quod vtique pœna grauis eſt ſibi maligno. Eſt igitur ſenſus (vade Sathana).i.prauis torquearis deſideriis, ſed non perficias quæ cupis.nam interim creditur Lucifer ille diabolus qui tentauit chriſtum,hac repulſionis ſententia ligatus,vt tētare neminem poſſit:ſed in fine mundi ſoluetur, ſicut dicitur Apoca.xx. Apprehendit draconem ſerpētem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas,& ligauit eum : quia priuauit eum poteſtatem tentandi per annos mille. glo.id eſt à tēpore paſſionis vſque ad Antichriſtum.& miſit eum

in abyſſum

in abyſſum,& clauſit & ſignauit ſuper illum, vt non ſeducat amplius gentes,donec conſummétur mille anni. & poſt hoc oportet illum ſolui modico tempore. Et attende qa in cæteris tentationib⁹ chriſtus tentatorem ſuum equanimiter tolerauit: ſed in hac quæ erat iniuria diuinitatis, obiurgauit eum, quia vt dicit Chryſoſto. illatas nobis iniurias debemus magnanimiter ſuſtinere:dei autem iniurias & contemptum,nec vſque ad auditum ſufferre:quoniã in propriis iniuriis patientẽ eſſe laudabile eſt: Iniurias aũt dei diſſimulare eſt impiũ,ideo Moyſes iniuriam dei vindicauit, Exo. xxxij.ad ꝓprias vero iniurias fuit patiẽs,Nume.xij ¶ Secundo cũ dicit(ſcriptũ eſt.n.) tãgitur excluſio tentationis: in qua duo facit. Primo.n.contra id quod dixerat diabolus (Si adoraueris me.)oſtendit ſolũ deum adorandum. Secundo cõtra id quod dixerat,(Si cadens.)oſtendit ſoli deo eſſe ſeruiendũ,dicit ergo.(Scriptum eſt.n.)Deuter.vi. Et vide ꝙ ſicut Goliã tribus lapidibus percuſſum manu fortis Dauid deiecit,ſic ſaluator fortis in prelio,tribus ſcripturę ſententiis quaſi tribus lapidibus diabolum ſuperauit(dominũ) gubernantem(deum)creantẽ(tuum)præmiantẽ(adorabis) Apoc.xiiij. Adorate eum qui fecit cœlum & terram.(Et illi ſoli ſeruies).i.R.vij. Præparate corda veſtra domino,& ſeruite illi ſoli,cui ſeruire regnare eſt. Vnde hoc etiam eſt contra id quod fallaciter promiſerat diabolus(hæc omnia tibi dabo,ſi cadens)per ſeruitutem(adoraueris me.)Seruitus enim diaboli non facit dominum, immo ſeruum efficit creaturæ:dei ſeruitus reges conſtituit. Sed contra id quod dicitur,(Et illi ſoli ſeruies.) videtur eſſe illud Gala. v. Per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem.Solutio,qui per charitatem ſpiritus ſancti ſeruit proximo,ipſe ſeruit deo hoc ſeruitium præcipienti: & vbi vnum propter alterum, vtrobique tantum vnum. Vnde notandum quòd duplex eſt ſeruitus, ſcilicet latriæ,& duliæ. Latria eſt honor ſoli deo debitus,iuxta illud,Soli deo honor & gloria. Dulia vero eſt honor ꝓpter deum homini exhibendus. Vnde Auguſtinus, Honorate in vobis deum inuicem, cuius templum facti eſtis. ¶ Quarto ponitur tẽtationis triumphus,cum dicitur (tunc reliquit eum)& duo facit. Primo enim ponitur receſſus hoſtis. Secundo acceſſus ciuis,cum dicit(Ecce angeli.) Sic enim triumphaliter hoſte fugato, conſuetum eſt ciues

Iniurias dei diſſimulare impium eſt.

Obiectio & ſolutio.

ſubiectos triumphatori occurrere, dum dicit, (Tunc reliquit eum diabolus) Lucas dicit quòd vſque ad tempus eum reliquit, vſque ſcilicet ad tempus paſſionis, quando eum tẽ tauit, non per ſeipſum immediate, ſed mediantibus ludæis & perſecutoribus. Dicit etiam Beda ſuper Thobiam, quòd patienti Chriſto in cruce affuit diabolus, attendens ſi per impatientiam mortis aliquid in eo ſui iuris haberet: ſed nihil in eo reperit. Ioan. xiiij. Venit enim princeps mũdi huius, & in me non habet quicquam. ¶ Secundo cum dicitur, (& ecce angeli.) ponitur acceſſus angelicus. (Et ecce angeli acceſſerunt.) reuerenter (& miniſtrabant ei) obedienter. De quo miniſterio illud etiam intelligitur quod ſibi diabolus allegauit, Angelis ſuis deus mandauit de te. Et nota ℣ ſemper angeli ſunt Chriſto preſentes, ſicut ipſe dicit Ioã. i. Videbitis angelos dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filiũ hoïs. Vnde non accedunt diſtantes, ſed cũ veneratiõe amantes & contẽplantes verbum carnẽ factum. Rurſus in quibus oĩbus miniſtrent filio dei, incertum eſt: ſed tamẽ miniſtrant in operibus virtutum, & ſalute credentium, ſicut dicitur Heb. i. ℣ oẽs ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi, propter eos qui hęreditatem capiunt ſalutis. Ergo cum aſſiſtunt, ſunt contemplatiui: cũ vero miniſtrãt, ſunt actiui: quod eſt aſcendere & deſcendere ſuper filium hominis, & in ſcala Iacob. Geñ. xxviij.

Sermo. vj. primæ dominicæ iu. xl. *& in ordine.* xxvij.

ITerum aſſumpſit eum diabolus in mõtem excelſum valde, & oſtendit ei (&c.) Sicut dicit Grego. xiiij. lib. mora. Superbia & inanis gloria ſemper coniunctæ ſunt auaritiæ. Et aliquando quidem ex ſuperbia naſcitur auaritia, aliquando vero ex auaritia naſcitur ſuperbia. Vnde idem xv. lib. mora. de ortu auaritiæ ait. Auaritia aliquando per elationem, aliquando per timorem ſubrepit. quidam enim dum potentiores videri appetunt, ad alienarum rerum ambitum ſuccenduntur. alij vero dum ſibi neceſſariorum ſubſidia deeſſe timent, mentem ad auaritiam relaxant. Econtra vero naſcitur ſuperbia ex auaritia, ſicut idem ait in eodem, Quemadmodum ex abundanti cibo adeps, ita ex abundantia rerũ ſuperbia naſcitur. nam ſuperbia pinguedo cordis eſt. Ideoque ſecunda & tertia tẽtatio ſibi inuicem ſunt

connexæ,

connexæ,& ſecundum ordinem Lucę tentatio ſuperbię ſequitur tentationem auaritiæ. Secundum vero ordiné quem Matthæ° narrat,ex inani gloria ſequitur auaritia. vñ patet q̃tum ad ſenſum moralé vtrunq; verũ eſſe. ¶ Circa tẽtationẽ ergo primã conſiderandũ eſt de monte. Mõs.n.eſt terra eleuata,per quẽ intelliguntur excelſa terrena, ſuperbię,diuitiæ,clarum genus,potentia,principatus,honores mirãdi, celebris fama,& talia ſublimia ſeculi, quæ oẽs quaſi cupiũt. Horum montiũ valles ſunt paupertas,ignominia,abiectio, ſeruitus:quæ oẽs tranſire cupiunt,& ad montes celſitudinis æternæ peruenire. Sed viri ſancti & perfecti etiã ipſos mõtes terrenos tranſcendunt,quia omne altũ ſeculi cõtẽnunt. Eſa.lviij.Suſtollam te ſuper altitudines terræ. Greg.xxxi. lib.mora.dicit,Montem aſcendens eo pauliſper cætera ſub iacentia deſpicit, quo ad altiora amplius greſſum tendit. Ita ſi cor in cœleſtibus figitur, omne altum mundi deſpectum eſſe videtur. Viri ergo ſancti in monte cœleſti quieſcentes,montes terrenos tranſiliunt. Item excelſa terrena oſtendit diabolus quando ſeculares homines facit oſtẽtatores ꝓprię excellentiæ. Cadẽtibus vero per cupiditatẽ,& adorantibus diabolum per rapacitatẽ, promittit mundi diuitias,prius eſt.n.cadere.i. terrena cupere:& poſtea adorare.i.ea requirere. Deſiderium nãque hominis cum ad cœleſtia fertur,volat:cadit vero,ſi terrena cupit. Vbi conſiderandum quia vt dicit Greg.xvi.li.mora. Sancti viri ne cadant,apertos habent oculos. ꝓuident.n.ne peccare debeãt. Et ideo vt dicitur.ix.lib.mora. Cum tentamur,neceſſe eſt vt breuitatem delectantis culpæ aſpiciamus,& æternã mortẽ qua perduntur timeamus. Iniqui vero,quia claudũt oculos ne conſiderent culpæ terminũ, ideo cadunt neſcientes. Prouer.iiij. Via impiorũ tenebroſa:neſciunt vbi corruunt. Verũtamen poſt culpã iniquis aperitur oculus,qñ ex amaritudine pœnæ aduertunt q̃ grauis fuerit culpa. Nu.xxiiij. Dixit hõ cuius obturatus eſt oculus,qui cadit, & ſic aperiũtur oculi eius.vbi Greg. Iniquus poſt caſum oculos aperit, qñ poſt culpã iam in pœna ſua conſpicit,quia malũ debuit vitare quod fecit. Item adorat diabolum,qui poſt caſum cupiditatis exercet ſe iniuſte pro lucris tpalibus, nam vſuras dando,rapiẽdo,defraudando, nõ à deo ſed à diabolo lucra tpalia quęrunt. ideo ad Coloſſ.iij. auaritia dicit ſimulachro

Superbia & auaritia montes, paupertas vallis.

rum ſeruitus,quia vſuris rapinis & furtis non deo ſed diabo lo auari homines obſequuntur. Item promittit diabolus cu pidis cadentibus & ſe adorantibus mundi tradere diuitias: quod vtique falſum eſt.nam ipſiſmet iniquis deus non diabolus tribuit diuitias. Iob.xij. Abundant tabernacula prædonum,& audacter deum prouocant, cum ipſe dederit om nia in manib⁹ eorum. Vbi Greg. Deus iratus haberi permit tit quod prędones nequiter tollunt,vt cæcati culpā augeāt. Diabolus ergo non dat diuitias etiam auaris,ſed earum cupiditatem immittit. deus vero oibus tribuit neceſſaria,ſicut dicit ps. Iacta cogitatum tuum in dño , & ipſe te enutriet. Sed cupiditatem ſuperfluitatis, cum diabolus ſtatim hortatur ad iniqua lucra. Et quaſi non ſit alius modus cōquirēdi diuitias deo poſſibilis, oēs auari ad diabolum confugiunt. Eſa.lviij. Nunquid abbreuiata eſt manus domini vt ſaluare nequeat? Item diabolum ſuggerētem cupiditatem & iniqua lucra repellamus, à ſolo Deo bonorum omnium largitore,ſiue neceſſaria ſiue ſuperflua expectātes.ſuſpecta enim ſunt dona inimici. Ait magnus Antonius, Vidi aliquando diabolum celſum corpore,qui ſe dei virtutem & dei prudentiā auſus eſt dicere,& ait ad me,Quid vis vt à me tibi donetur Antoni? At ego ſputa quàm maxime in eius ora ingemi nans,totum me in eum Chriſti noīe armatus ingeſſi,& ſtatim ille procerus aſpectu,inter medias manus exiliuit.

Sermo.ij.primæ dñcæ in quadrageſima,& ī ordīe.xxviij.

DVctus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu.) Circa præſens euangelium quinque occurrunt conſideranda.ſ.de tribus hoſtis nominibus,de tribus locis, de tribus tentationibus,de trib⁹ Chriſti remediis,& fuga diaboli. Propter primum,ergo aduertendum,quia humani generis inimicus tribus nominibus in hoc euangelio appellatur.ſ. diabolus, ſathanas,& tentator. Diabolus interpretatur fluens,vel deorſum,in quo maligni ſpiritus notatur inſtabilitas.quia eñ ab incommutabili bono cecidit,in ſeipſo ſubſiſtere non poteſt,ſed ſemper inſtabilis fluit,quia ad infima lapſus eſt.ps. Sicut fluit cera à facie ignis , ſic pereant peccatores à facie dei. Et propter hoc diabolus lubricus dicitur,quia non poteſt quieſcere in eis quorum eſt in deo fixa intentio, qui nó deorſum ſed ſurſum habēt corda. Luc.xi. Ambulat per loca

Diabolus quid interpretatur.

ca inaquoſa quærens requiem,& non inuenit. Tantus vero eſt fluxus diaboli, vt ſuo impetu trahat quaſi oēm hominē. Iob.xxj. Poſt ſe trahit oēm hoīem,& añ ſe innumerabiles. Et Apoc.xij. Cauda,inquit,eius trahebat tertiā partē ſtellarum,& miſit eas in terram. Cauda diaboli ſecundum glo. aſtutia eius eſt, per quā tegit ſua deformia. Stellarum vero noīe rationales poſſunt intelligi mētes,quarum prima pars ſunt cœleſtes ſpūs angelici,ſecunda pars ſunt electorū aīæ, tertia vero pars ſunt oēs reprobati,quos fraudulenta ſuaſio diaboli de cœlorū trahit intētione,& mittit ad terrenū amorē. ¶ Ité hoſtis noſter Sathanas dicitur,quod interpretatur trāſgreſſor vel p̄uaricator,ſeu cōtrarius facturæ,aut aduerſarius plaſmationi. Ipſe quidem tranſgreſſor eſt cōmittens prohibita,ipſe præuaricator eſt omittens præcepta. nā præuaricator veritatis ad mendaciū trāſgreſſus eſt. Ioan.viij. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit,quia mendax eſt,& pater mendacij. ¶ Rurſus homo ipſe factura eſt & plaſmatio dei. plaſmatio quidem ſecundum corporis formam,factura vero ſecundum mentis imaginem. Sed contrariatur nobis diabolus & aduerſatur. Cōtrariatur qui dem intentioni,aduerſatur autem operationi. Et certum eſt ꝙ etiā diuinæ intētioni cōtrariatur. vult enim deus ſaluare hoīes,diabolus vero vult perdere. Sed licet diabolus cōtrarietur diuinæ intētioni,nō tamen aduerſatur diſpoſitioni: immo vt dicit Greg. contrariis conatibus eius diuina imple tur voluntas. vnde ex eo quòd tentādo vult damnationem electorum efficere, ipſi tentationum victores adipiſcuntur ſalutem. Nunquam aduerſatur diabolus deo,licet contrarietur. Sed hominibus non ſolum cōtrariatur, verum etiam aduerſatur, quia multos volentes ſaluari ducit in damnatio nem,obuians eis ne bonum operentur. Item hoſtis humani generis tentator dicitur. i. prouocator & intentor malorū. ps. Miſiſti in eos iram indignationis tuæ, immiſſiones per angelos malos. Iſti ſunt Chaldei qui ſuccendunt fornacem Bayblonis. Dañ.iij. ¶ Iuxta prędicta notādum quòd quin que vitia diaboli notantur in euangelio. Primum, quòd ſit curioſus explorator,an videlicet chriſtus ſit filius dei. quod quidem ſcire cupiebat. non vt veneraretur, ſed vt iactanter miraretur. Secundum,ꝙ ſit vanus,quia pro vanitate gloriæ ſuaſit caſum. Tertium,ꝙ ſit importunus, ſemel enim & bis

Tentator dicitur.

repulſus, iterum rediit tentare. Quartum, q̃ ſit fallax, quia promiſit ſe daturum quod dare non poterat. Quintū, q̃ ſit arrogans & ſuperbus, quia petiit adorari. &c. ¶ Secūdo videndum eſt de tribus locis. ſ. deſerto, monte, & tẽplo. In deſerto ſunt pœnitẽtes, in monte operãtes, in pinnaculo vero templi ſunt contẽplantes. Ergo deſertum eſt pœnitentia, in quo ſunt abſtinentes. In mõte eſt actiua vita, in quo tendũt laborantes. Templum vero eſt cõtẽplatiua, in quo ſunt vacãtes. In deſertũ pœnitentiæ fugere debet anima, ſicuti dicitur Apoc. xij. Datæ ſunt mulieri duæ alæ aquilæ vt fugeret in deſertum locum à facie ſerpentis. Alæ duæ pœnitẽtium ſunt timor & ſpes, quibus fugimus diaboli malitias. ¶ Poſt exercitium pœnitentiæ aſcendamus montem. i. celſitudinem boni operis. ps. Iuſtitia tua ſicut montes dei. Bonum quidem opus mons eſt, humilitas vero eſt mons excelſus. Grego. vj. lib. mo. Qui ſe, inquit, ex humilitate ſubſternunt, altæ mentis iudicio cuncta temporalia tranſeunt. Nã cum ſe indignos in omnibus eſtimant, huius mundi gloriã tranſcendentes calcant. Charitas autem eſt mons excelſus valde. i. Corin. xi. Adhuc excellentiorem viam demonſtro vobis, id eſt charitatem. Ergo obſeruãtia præceptorum eſt mons: celſitudo vero boni operis eſt humilitas. Sed ſuper excelſus eſt charitas. Totus iſte mõs iuſtitia eſt dei. Eſa. ij. Venite aſcendamus ad montem domini. Sed in vertice huius montis fundatur vita cõtemplatiua, ſcilicet ciuitas ſancta, templum, & pinnaculum eius. Eze. xl. Adduxit me in terram Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum nimis, ſuper quem erat quaſi ędificium ciuitatis. A monte ergo iuſtitiæ aſcendamus ciuitatem ſanctam, contemplando cœleſtium ciuium ordinẽ, contẽplando dominici corporis ſacrũ templum: cuius templi pinnaculum & vertex eſt diuinitas. In his. n. tribus cõſiſtit tota contemplatio, aut. ſ. in meditatione beatæ ſocietatis, aut in veneratione xpi humanitatis, aut in admiratiõe ſummæ diuinitatis, ¶ Et q̃q̃ loca iſta ſancta ſint, in eis tamẽ diabolus inuenitur: immo licet in deſertum pœnitentiæ ſolus ſpiritus ſanctus adducat, tamen diaboli tentationibus impulſi montem aſcendimus iuſtitiæ, & templum intelligentię. In deſerto tentat de cibo cõtra abſtinentiã, in monte de caſu. cõtra perſeuerantiã, in pinnaculo de præcipitio cõtra cõſilij prudentiã. Tres igitur tentationes

Hic tres act' Diaboli Diſtīguũtur acceſſit, dixit & aſſũpſit.

Charitas mons excelſus.

tiones ſunt.ſ.de gula,auaritia,& inani gloria. Sciendū autē vt dicit Gre.xxx.li.mo.quia quinq; modis vitiū gulę nos tē tat. Et primo quidē qñ indigentię tpa pręuenit,ſicut Ionathas mortis ſnīam incurrit,quia mel guſtauit ante tēpus ta xatum,ſicut dicitur.j.Re.xiiij. Itē qñ tēpus debitū ſeruat, ſed cibos lautiores.i.exquiſitos quęrit. Nā vt dicitur Nūe. xj.popul⁹ in deſerto occubuit,quia ſpreto mānę cibo, carnes appetiit. Itē qñ quælibet ſumēda ꝓparari delicatius cupimus:propter quod vt dicitur.j.Re.ij.filij Heli peccauerunt,quia carnes ſacrificiorū crudas accipiebāt, vt attētius eas pararent. Itē quādo tentatio gulæ in ipſa quantitate ſumendi menſurā refectionis excedit. Eze.xvj. Hęc fuit iniquitas Sodomę,ſaturitas panis,& abundātia. Itē quādo abiectus eſt cibus quē gula deſiderat,& tñ æſtu deſiderij deterius peccat. Genē.xxvj. Eſau tāto deſiderio lenticulā anhelauit,vt ꝓ ea ſua primogenita vendiderit. neq; enim cibus ſed appetitus in vitio eſt. ¶ Secunda vero tentatio eſt auaritiæ, quæ duobus modis generaliter ſubrepit. Primo quidē auare detinēdo ꝓpria:ſecundo cupiēdo aliena. Primo modo diues epulo danatur,non quia aliena tulerit, ſed quia ꝓpria non dedit. Aliena vero tollunt iniqui & cupidi quatuor modis. Primo quidē interueniente pactione iniuſta:quod fit per vſurā. Item clam & abſcōdite:quod eſt furtum. Item fraudulēter: quod fit in mercationibus, cum res plus iuſto venditur aut minus q̄ valeat,pro ea datur. Item violenter:quod fit per rapinam. ¶ Tertia tentatio eſt ſuperbiæ & arrogantiæ: cuius quatuor ſunt ſpecies, vt dicit Greg.xxiiij.lib.mora. Prima,cum bonum à ſemetipſo quis habere ſe eſtimat. Secunda, ſi datum deſuper credit,tamen ſuiſſe meritis illud accepiſſe putat. Tertia,cū ſe iactat habere quod non habet. Quarta,cū deſpectis cæteris,ſingulariter vult videri habere quod habet. ¶ Tres iſtæ tētationes diaboli,figurantur in libro Numerorum,vbi Dicitur quod Balach trib⁹ vicib⁹ inſtigauit Balahā vt malediceret popu lū Dñi. Deſignātur etiā tētatiōes ipſę per vrſum,& leonem ac Goliā cōtra Dauid inſurgētes. Vrſus pedibus cōculcat, hęc eſt gula & luxuria. Eze.xvi. Vidi te conculcari in ſanguine tuo. Leo vnguib⁹ lacerat, hæc eſt auaritia & īuidia, atq; ira. Gre.in Homi.ſexageſimæ,appetit⁹,inquit,diuitiarum ſpinæ ſunt, quæ cogitationum ſuarum punctionibus

Tentationes tres.

Superbiæ quatuor ſpecies.

Figuræ.

mentem lacerant:& cum vſq; ad peccatum pertrahunt,qua ſi inflicto vulnere cruentãt. Golias vero extollitur & inſultat,ipſe eſt ſupbia & inanis gloria. Abdias.n.dicit,Supbia cordis tui extulit te. ps. Quoniam ecce inimici tui domine ſonuerunt: & qui oderunt te,extulerunt caput. ¶ Quarto ponitur triplex remediũ huius tentationis triplicis. ¶ Tẽtatio prima, ſcilicet carnis & gulæ, vincitur meditatione diuini ſermonis. Grego.vj.lib. mora. Humanam mentem cum diuina allocutio deſerit,contra eã tentatio carnis inualeſcit. Sed cum electorum mẽtes verbi ſui pabulo deus reficit,contra tentationes carnis fortes reddit. Vnde Hieronymus, Ama,inquit,ſcientiam ſcripturarum,& carnis vitia non amabis. Secunda vero tentatio.ſ.auaritiæ,vincitur humili oratione.nam vt dicit Hieronymus, auarus eſt cui non ſufficit deus. Orando autem deus quæritur & inuenitur. ¶ Tertia autem tentatio ſuperbiæ & inanis gloriæ vincitur timore, qui mentem reprimit ne audeat tẽtare deum. Grego.v.lib.mora. In via ſeculi audacia fortitudinem, timor autem debilitatem parit:ſed econtra in via dei preſumptio debilitatem, timor autem fortitudinem contra tentationes effieit. ¶ Nota etiam per hoc contra quamcunque tentationem tria remedia poſſe intelligi. Et hæc ſunt:carnis maceratio,humilis oratio, & occaſionum peccandi remotio. Tribus etenim munimentis iſtis omnis tentatio ſuperatur. Primum ibi intelligitur, quia non in ſolo pane viuit homo,ecce abſtinentia, & maceratio carnis.nam abſtinentiam cibi temporalis non poſſet tolerare animalis homo,niſi ſpiritus eius diuino verbo paſceretur.ps. Suſtinuit anima mea in verbo eius. Grego. v.lib.mora. Comedere autem eſt ſupernę lucis contẽplationibus paſci. Iſtud itaq; ieiunium,quaſi primum munimentũ duo efficit. Debilitat.n. carnem,ne contra ſpiritum inſurgat: & roborat ſpiritum, vt exteriori tentationi reſiſtat. Secundum munimentum eſt humilis oratio. Humilem dico eſſe orationem, quãdo prouenit ex diffidentia ſui,& cõfidentia dei. Qui enim de ſua fragilitate diffidit,& de dei protectione cõfidit,oratione ſe armat,diuinam protectionem poſtulans. hic eſt de quo ait ps. Qui habitat in adiutorio altiſſimi,in ptectione dei cœli cõmorabitur:dicet domino, ſuſceptor meus es tu, & refugium meum,deus meus,ſperabo in eum: Quoniam ipſe liberauit

Tẽtatiõis remedia.

Verbi dei efficacia.

Tria remedia cõtra quãcũque tentationem.

Ieiunium duo efficit

Quæ humilis oratio.

berauit me de laqueo venantium,& à verbo aſpero. Et vt dicit Abbas Theremon in collationibus patrum : Qui iſtam fidem habuerit,vt non ſuo ſtudio,ſed domini protectione tentationes ſuperet,cõtra ipſas tentationes ſecurus eſt, quę fides licet facilis ac plana omnibus videatur,tamen tam difficile ab incipientibus q̃ ipſius caſtitatis pfectio poſſidetur. ¶ Tertium muuimentum contra tentationes eſt peccandi occaſiones tollere. Quidã enim & carnẽ macerant, & orationibus inſiſtunt,ſed tamen peccandi occaſiones aut quęrunt,aut occurrentes non vitant.quod profectò nihil aliud eſt,q̃ tentare deum. Exponunt enim ſe periculis cõtra quæ deum rogant adiutorem. Tales ſunt qui dum carne ſtimulantur,carnem quidẽ ipſam ieiuniis & vigiliis ac laboribus macerant,qui etiã orant ne inducantur in tentationem:ſed tamen mulieribus familiariter colloquuntur,adſunt ſpectaculis,oculos non auertunt ne videant vanitatem:& laſciuis ſermonibus prębent auditum. Iſti ſicut exteriora prouocatiua non vitant,ſic etiam tacitas cogitationes carnis ſuſcipiunt. Inde ſequit delectatio, poſt hoc ſtatim cõſenſus. Cõtra iſtos clamat diuina auctoritas, Non tentabis dominum deum tuum. ¶ Quinto ponitur inſidiatoris repulſio. Victorem enim tentationis relinquit diabolus. Sciendum quia vt dicit Adamantius ſuper libro Iudicum, Ego puto ꝙ ſancti repugnantes aduerſus iſtos impulſores,& vincẽtes eos,minuant exercitum dęmonum,vel vt q̃ plurimos eorũ interimant, ne vltra fas ſit illi ſpiritui qui ab aliquo ſancto caſte & pudice viuendo victus eſt,impugnare iterum aliũ hominem. Hoc autem dictum Origenis multipliciter intelligitur. Quidam enim abſolute dicunt. ꝙ diabolus ſuperatus nullum vlterius poteſt tẽtare hoĩem . quibus obuiare videtur illud Luc. xj. Cum immundus ſpiritus exierit ab hoĩe, ambulat per loca inaquoſa quęrens requiẽ. Ambulat autem diabolus per loca inaquoſa , quando tentat ſanctorũ corda non habentia cõcupiſcentiæ humorẽ. Aliis autem videtur ꝙ diabolus ſuperatus,alios quidem , ſed non eum à quo ſuperatus eſt,tentare poteſt. Quod nõ videtur eſſe verũ propter id quod in eodem ſermone domini continetur . Dicit enim ſpiritus immundus, Reuertar in domum meam vnde exiui. Ideo aliqui addunt ꝙ eum à quo perfecte ſuperatus eſt diabolus, vlterius tentare nõ poteſt. Sed nec iſtud videtur

Diabolus ſemel victꝰ, an amplius tẽtet.

tur eſſe verum,quia prima tentatione perfecte ſuperatus à dño,iterum tentauit eum bis & tertio. Et omni tentatione cõpleta,reliquit eum nõ oĩno ſed vſq; ad tẽpus,vt dicit Lucas. Quibuſdã ergo videtur q̃ ſuperatus Diabolus in tentatione alicuius vitii,vlterius de eodẽ vitio nullũ hoĩem tentare poteſt:de aliis vitiis põt tentare.& eum à quo ſuperat' eſt,& alios. Sed contra hoc quod de eodẽ vitio denuo poſſit tentare, videtur ex eo q̃ ſpiritus immundus qui carnali vitio præeſt,cum exierit ab hoĩe habente caſtitatis propoſitum,tentat immũdis cogitationibus corda iuſtorum. Sed alij dicunt q̃ etſi poteſt alios tentare de eodem vitio, non tamen eũ de ipſo vitio tentare põt à quo ſuperatus eſt,præcipue ſi fuerit ſuperatus perfecte. Quibus etiam videtur cõtrarium illud quod de apoſtolo Paulo legitur,quẽ Sathanas tentauit ſtimulo carnis,cui tẽtationi apoſtolus reſtitit: nec eſt arbitrandum quin ei perfecte reſtiterit,& tamen pluries moleſtatus eſt,ita vt ter dñm rogauerit vt auferretur ab eo. Ideo mihi videtur q̃ non facilẽ quiſq; nouerit huius rei veritatem. Conſtat enim diabolo ſemper adeſſe voluntatẽ tentãdi,facultatem autem nõ habet niſi à deo,vt dicit Grego. & ideo indifferenter cupit quẽcunq; tentare,licet aliquãdo ſuperſedeat,& à tentatione voluntarie recedat, nõ vt illatæ malitiæ finem præbeat,ſed vt ſecura corda repente rediens facilius inopinatus irrumpat,vt dicit Grego. iij.lib. mora. Facultas vero tentandi iterũ permittitur diabolo,vel ad iudicium dãnatorum,ſicut denuo tẽtauit Saulem & Iudam: vel ad exercitium electorũ,ſicut pluries beatum Iob & Paulum tentauit. Prouocatur autem diabolus ipſe ad tentandũ eundem à quo ſuperatus eſt,vel de alio vitio,vel de eodem. De alio quidem prouocat eum indignatio ſuperationis:ſicut ſuperantẽ carnis tentationẽ,ſtatim tentat de inani gloria:& hanc ſuperantem tentat de ira,& ſic de aliis. De eodẽ vero vitio tentat eum à quo ſuperatus eſt, ſi viderit eũdem eſſe negligentem ſui.talis.n.negligentia facit eum audacẽ, vt quod prius nõ potuit,poſtea poſſe obtinere ſe credat: ſicut abſtinentes quos non potuit fallere per carnis laſciuiã, cum poſtea viderit ocioſos & cõuerſantes cum mulieribus, nec carnẽ macerantes,aggreditur denuo:quod patet in parabola ſaluatoris dicentis q̃ ſpũs immundus primo eiectus ab homine,cũ videt domũ ſuã priſtinã vacãtem,redit illuc aſſumptis

aſſumptis ſeptem aliis ſpiritibus nequioribus. Nemo igitur ſuperatis tentationibus ſit ſecurus, ſed ſemper paratus ad prælium, diligenter inuigilet ad ſui cuſtodiã. itaq; permittente deo ſuperatus diabolus, eundem à quo victus eſt, vel aliũ tentare põt. ¶ Nota q̃ ſuperãtibus tentatorẽ angeli aſſiſtunt miniſtrãtes. Sine eorũ nãq; miniſterio nõ poſſumus malignos ſpũs vincere. Vnde pueris angelus in fornace aſtitit: & Iacob vidit angelos cũ Eſau cõtra eum veniret. Geñ. xxxij. Et vt dicitur. iij. Reg. vj. Heliſeus habuit circa ſe exercitũ igneũ angelorũ cum obſiderent eum Syri, hoc eſt miniſteriũ angelorũ: de quo dicitur, Angelis ſuis deus mandauit de te, vt cuſtodiãt te in oĩbus viis tuis. In manib⁹ portabunt te, ne offendas ad lapidẽ pedẽ tuum. Quibus verbis triplex adminiſtratio angelorũ deſcribitur. Et primo quidem cuſtodiunt hominẽ, ne violentis cõtra eum hoſtes tentationibus irrumpant. Daniel. vj. Miſit dñs angelum ſuum, & cõcluſit ora leonum, & nõ nocuerunt mihi. Item tentatũ hoĩem angeli ſuis præſidiis fulciunt vt tolleret. ideo dicit, In manibus portabunt te. manus angelicæ ſunt ſub pennis eorum, vt dicitur Eze. j. Penna ad cõtẽplationem, manus ad operationem refertur. ideo manus angelicæ ſunt angelorum adiutorio, quibus noſtrã grauẽ fragilitatẽ deferunt, ne in tentationem cadat. Item eum quẽ protegunt, etiam à conſenſu peccati liberant. ideo ait, ne forte offendas ad lapidem pedem tuũ. Lapis eſt occaſio pcĩ, in quo pes noſtræ affectiõis impingit, ſi vel modice delectaĩ. Sed nõ offendit ad lapidẽ, niſi qui occaſione præſtita conſentit peccato.

Lapis occaſio peccati.

Feria.ij. poſt.i. dominicam. xl. Secundum Matth. Cap. xxv.

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis. Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli eius cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedem* maieſtatis ſuæ. Et congregabuntur ante eum oẽs gentes: & ſeparabit eos *abinuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hœdis. Et ſtatuet oues quidẽ à dextris ſuis, hœdos ante à ſiniſtris. Tũc dicet rex his qui à dextris eius erũt: Venite benedicti patris mei: poſſidete

* δόξης. i. gloriæ.
*Alteros ab alteris, loquit eñ de duobus ordinib⁹.

*Aliàs,ab exordio.

ſidete paratũ vobis regnum à* cõſtitutione mundi. Eſuriui enim,& dediſtis mihi manducare. Sitiui,& dediſtis mihi bibere. Hoſpes erã, & collegiſtis me. Nudus eram,& cooperuiſtis me. Infirmus eram,& viſitaſtis me. In carcere eram, & veniſtis ad me. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes: Domine,quãdo te vidimus eſuriẽtem,& pauimus te:* ſitiẽtem,& dedimus tibi potum? Quando autẽ te vidimus hoſpitem,& collegimus te? Aut nudũ, & cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmũ, aut in carcere, & venimus ad te? Et reſpõdẽs rex, dicet illis: Amen dico vobis* quãdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis,mihi feciſtis. Tunc dicet & his qui à ſiniſtris eius erunt: Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo,& angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare. Sitiui,& non dediſtis mihi potũ. Hoſpes eram,& non collegiſtis me. Nudus, & non cooperuiſtis me. Infirmus,& in carcere, & non viſitaſtis me. Tunc reſpõdebũt ei & ipſi,dicẽtes: Domine,quando te vidimus eſurientem,aut ſitientẽ, aut hoſpitem,aut nudum,aut infirmũ, vel in carcere:& non miniſtrauimus tibi? Tunc reſpõdebit illis dicens: Amen dico vobis: quãdiu non feciſtis vni de* minoribus his,nec mihi feciſtis. Et ibũt hi in ſupplicium ęternũ: iuſti autem in vitam ęternã.

*Aut,ſic habẽt antiqua exẽplaria.

* Aliàs, quatenus.

*ἐλαχίστων. i. minimis,ſicut ſuprà, ne obliq; interpretẽris.

Sermo primus.ij.feriæ primæ dominicæ in. xl.& in ordine.xxix.

CVm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & oẽs angeli eius cũ eo,tunc ſedebit ſuper ſedẽ maieſtatis ſuæ.) Mat.xxv. prætermiſſis duabus primis manſionibus,eo ꝙ omnibus fidelibus cõmunes non ſunt,quinta manſio celebratur

lebratur hodie ieiunij quadrageſimalis, cuius nomen eſt Ia hamſuph,quod interpretatur mare rubrum , vel mare ſcirpeum. Eſt autem ſcirpus quædam ſpecies iunci qui leuis eſt & ſine nodo, ſed in cuſpide pungit , à quo dicitur mare illud ſcirpeum, quaſi dicatur mare iuncoſum . Mare extremum iudicium profundum eſt & occultum. ps. Iudicia tua abyſſus multa, Ipſum eſt rubrum & ſcirpeum , quia pro meritis iuſte retribuit. Sicut enim quōdā per mare rubrū trāſierunt filij Iſrael in terrā repromiſſiōis,& in ipſo mari ſubmerſi ſunt Aegyptij: ſic per examen extremi iudicij tranſibunt electi in vitam æternam , impij vero ad profundū demergentur inferni. Et quia hoc iuſte futurum eſt, declarat in ſcirpo, qui lenit & pungit. Sed tamen ſimplex totus eſt ſine nodo. iudicium etenim illud nō habebit nodum , nec ex parte iudicantis, qui ſiue leniat iuſtos , ſiue pungat impios, tamē nullius perſonam accipiet. Nec ex parte iudicandorū erit nodus, qui eū nec fallere nec flectere poterunt . In hac igitur quinta manſione iſtud futurum iudiciū nobis proponitur meditandū, de quo agitur in præſenti euāgelio, quod in tres partes diuiditur. Primo enī ponitur iudicij acceſſus. Secundo iudicij ꝓceſſus, ibi (tūc dicet rex.) Tertio iudicij exitus ſiue effectus, ibi (&ibūt hi.) Circa primū autē quatuor facit. Nam primo deſcribit aduenientis iudicis maieſtatem: ſecundo coaſſiſtentiū ſpirituū ſocietatē, (Et omnes angeli.) tertio cœleſtis iudicis auctoritatē, ibi, (Tunc ſedebit.) quarto iudicādorū vniuerſitatem. (Et cōgregabunt.)

¶ Propter primū ergo dicit, Cū venerit filiꝰ hoīs i maieſtate ſua.) Vbi circa domini aduentū tria tangit. primo quidē tēpus indeterminatum, (Cum,) id eſt, quando . (venerit.) Mat. xxiiij. De die illa & hora nemo ſcit, neque angeli cœlorum, niſi pater ſolus. Et vt dicit Remigius, certum & incertum intuenda ſunt nobis: certum quidē, futurus aduēt⁹: incertū autē, quādo futurus ſit. nam vt dicunt Remigius & Iſidorus, certū habemus ꝙ in paſcha veniet dominus iudicare ſeculū, incertū in quo paſcha. Non enī dubitamus ꝙ in die reſurrectionis domini etiā omniū hominum erit reſurrectio. Sed quādo futurus ſit dies ipſe, neſcimus . Secundo tāgit circa iudicem, humanitatis veritatē, (Filius hominis) dei etenim filius etiā hominis eſt filius,& vnꝰ dominus Ieſus Chriſtus. & quia in forma humana iudicaturus eſt mundum

Reſurrectio mortuorum in die Paſchę futura eſt.

dum,ideo hominis filiũ ſe dicit,qui etiã filius dei eſt. Ioã. v. Pater omne iudiciũ dedit filio. Conſiderãdũ autem primo quia dei filius vt cõiũgeretur hominibus,factus eſt homo:ſicut dicitur Hiere.xvij.ſecundum aliã literam: Et homo eſt,& quis cognoſcet eum? Phil.ij. In ſimilitudinem hominum factus,& habitu inuẽtus vt homo. Sed quia poterat aliunde hominẽ ſumere q̃ ex homine, ſicut & primum hominem fecit ex limo:ne videretur a nobis extraneus, ex homine aſſumpſit hominẽ: & vt etiam cõſanguinitate hominibus iungeretur,ipſum aſſumptum hominẽ voluit eſſe conceptum & genitum ex homine, vt dicatur filius hominis,& frater noſter. Geñ.xxxvij. Caro enĩ & frater noſter eſt. Hebre.ij. Non cõfunditur fratres eos vocare,dicens, Narrabo nomen tuũ fratribus meis. Nõ fuiſſet autẽ cognitus ab hominibus,ſi hominem abſque cõceptu & generatione aſſumpſiſſet:ſicut Eua nullum gradũ conſanguinitatis habuit ad Adam,ex quo licet facta ſit,non tamen cõcepta. Item omnis alius homo præter Chriſtum,ſi eſt genitus,filius eſt,nõ hoĩs tantum,ſed hominum,maris ſcilicet & fœminæ. Chriſtus autem quia fuit filiꝰ fœminæ tantum,viro non cooperante,ideo ſingulariter dicitur filius hominis. Habes ergo quatuor, ꝙ iudex eſt homo,& ex homine,& cõceptus ex homine,& ſingularis filius. Talem enim decebat eſſe totiꝰ humani generis iudicem:quia primum & principium in vnoquoque genere menſura eſt & iudex omnium ſui generis.

Maieſtas. ¶ Tertio tãgit iudicis maieſtatem. (In maieſtate ſua) Maieſtas dicitur euidentia magni ſtatus,& proprie pertinet ad regum & principum pompam. Apparebit autem filius hominis in duplici maieſtate,ſcilicet diuinitatis,quam videre non poteſt oculus impiorum:& humanitatis, quia in grãdi honore humanitati eius collato,vt ſit euidens quia filiꝰ hominis dñs eſt & princeps mũdi. Dañ.vij. Aſpiciebam inviſu noctis,& ecce cum nubibus cœli quaſi filius veniebat,& dedit illi deus poteſtatem & honorem & regnum:& oẽs populi & tribus & linguæ ſeruiẽt ipſi. Primã maieſtatem ſ.diuinitatis,ſoli electi in iudicio cõſpiciẽt, vt dicit Gre.xxxj. lib.mora. Maieſtatem vero humanitatis electi videbũt & reprobi. Apoc.j. Videbit eum omnis oculus. Sed vt dicit Grego.xxxij.lib.mora.trãquillus iuſtis, & iratus apparebit iniuſtis. Ideo ira vẽturi iudicis dicitur eſſe ira columbæ:quia reprobis

reprobis iratus,electis manſuetus videbitur &c. ¶ Secundo ponitur venerabilis comitatus,cum dicitur,(Et omnes angeli eius cum eo.) Apocali.xix. Exercitus qui ſunt in cœlo, ſequebantur eum,qui ſecũdum Chryſoſt.crucis ſignum deferent ante eum. Matth.xxiiij. Tũc apparebit ſignum filij hoīs in cœlo. Vtrum autẽ in aſſumptis corporibus manifeſtãdi ſint,aut inuiſibiles cũ iudice veniẽt angeli, nõ eſt certum:in eorũ tamen præſentia mũdus iudicabitur.hoc ideo, quia ipſis adminiſtratio ſalutis hoīm cõmiſſa eſt,ſicut dicit Heb.j. Ipſi etiam ſunt rectores mũdi,ſicut dicitur Deute. xxxij.ſecũdũ aliã literã. Cõſtituit terminos populorũ iuxta numerũ angelorũ dei. Eccle.xvij. In vnãquãq; gẽtem poſuit deus rectores angelos,ſecũdũ glo. Et qm̃ angelicã adminiſtrationẽ electi ſuſceperũt,praui autẽ neglexerũt,ideo ad gloriã & confuſionẽ eorũ corã angelis dei fit iudicium. ¶ Tertio ponitur iudicis auctoritas, (Tũc ſedebit ſup ſedem maieſtatis ſuæ).i.ſedem maieſtati ſuæ decẽtem. Et forte ſedes iſta erit nubes glorioſa pro tũc angelorũ miniſterio facta in modum throni imperialis magnifici. Eccle.xxiiij. Ego in altiſſimis habito, & thronus meus in columna nubis. Sedes vero iudicis,auctoritatẽ deſignat iudicij,cui debet iudex inniti. & ideo ſedentes iudices ferũt ſententiam, quorum etiam ſeſſio quietem tranquillam animi deſignat: quia ſine commotione mentis,debet eſſe iudicium. Sic & iudex generalis mundi,ſuper ſedem veniet. Eius viſibilis ſedes auctoritatem inuiſibilem demõſtrat, quã pater ſibi dedit iudicãdi mũdũ. Sedẽs etiã iudicabit,quia cũ tranquillitate mentis. Sap.xij. Tu autẽ dominator virtutis cũ tranquillitate iudicas. ¶ Quarto cũ dicitur(& congregabũtur) ponitur iudicãdorũ vniuerſitas. Circa quod tria facit. Primo.n.tãgit eorum cõgregationem. Secũdo eorũ diſtinctionem,(& ſeparabit eos.) Tertio ipſorũ poſitionẽ,(& ſtatuet oues.) Dicit ergo primo(& cõgregabũtur.) Ecce iudicandorũ aduẽtus.nemo enĩ tũc de cõtumacia iudicabitur. nam ſiue volẽtes ſiue nolẽtes oẽs cõgregabũtur:quod vtiq; futurum creditur aduocãtib⁹ & cõpellẽtib⁹ angelis. Sopho.iii. Iudicium meum eſt, dicit dominus,vt congregem gentes, & colligã regna. Locus autẽ huius cõgregationis creditur eſſe vallis Ioſaphat, ſicut dicitur Ioel. iii. Cõgregabo oẽs & deducam eos in valle ioſaphat,&diſceptabo ibi cum eis. Locus cõgregationis iudicãdorum.

Ad literam

Ad literam autē quidam putāt q̄ in valle Ioſaphat, quę eſt in latere mōtis Oliueti, dominus ſit ad iudiciū deſcēſurus qđ.iiij.lib.ſentētiarū reprobatur.nō enim in terrā deſcendet dominus, ſed in ſpacio huius aeris circa locum montis Oliueti, vnde aſcendit dominus, ſedebit ad iudicium: ad quem eleuabūtur electi, reprobis in terra quam dilexerunt, remanentibus, ſicut ait Apoſtolus.j.Theſſa.iiij.Rapiemur ſimul cū illis in nubibus obuiā Chriſto ī aera. Item iudicā dorum tāgit præſentiā(ante eū)præſentem enim eſſe oportet qui iudicatur. Ro. xiiij. Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti.&.ij.Corin.v.Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt recipiat vnuſquiſque ꝓpria corporis prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malū. ¶Et nota q̄ non tantum localiter erūt corpora circa iudicis præſentiā, ſed & omnium cōſcientiæ erunt præſentes, ita vt nihil eum lateat. Heb.iiij. Non eſt vlla creatura inuiſibilis in cōſpectu eius. omnia enim nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis ſermo.ideo nemo ibi latere poterit: quod tamē cupiens iniqui, dicentes illud Apoca.vj. Dicent enim mōtibus & petris, cadite ſuper nos, & abſcondite nos a facie ſedentis ſup thronum. Itē iudicandorū tangit vniuerſitatē, (Omnes gē tes) Glo. cuiuſcūque ſtatus, ætatis, ſexus, & conditionis. Ibi etiam erūt dæmones iudicādi, ita vt omnis creatura rationalis ſit præſens, angeli, dæmones, electiq; homines, & reprobati. Sopho.j. Congregās cōgregabo omnia à facie terræ, dicit dominus. Cōgregans hominem & pecus, id eſt, iuſtos & peccatores, congregās volatilia, id eſt, cœleſtes ſpiritus, & piſces maris, id eſt, dæmones. ¶Notandum vt dicit Greg. xxvj. lib. mora. Quatuor ordines hominum erunt in iudicio. Primus eorū qui iudicabuntur & peribūt, hi ſunt qui fidei ſacramenta habuerunt, ſed nō opera fidei: quibus dicitur: Ite maledicti in ignem æternū &c. ¶Secundus ordo eſt eorum qui non iudicabuntur, & tamen peribunt: iſti ſunt omnes infideles, qui ſaluatoris colloquiū non merenī. Ioan.iij. Qui non credit, iam iudicatus eſt. ꝑs. Nō reſurgūt impij in iudicio. ¶Tertius ordo eſt corū qui iudicabuntur & regnabunt. iſti ſunt qui pœnitentiā egerunt de peccatis ſuis, & præcepta bene viuendi ſeruauerunt: quibus dicitur. Venite benedicti patris mei, percipite regnum. ¶Quartus ordo eſt eorum qui non iudicabuntur, & tamen regnabunt.

Quatuor ordīes hominū erūt in iudicio.

iſti

iſti ſunt perfecti, qui non fuerunt contenti ſeruare præcepta generalia,ſed etiam quæ cõſulit Chriſtus ſeruauerunt. Mat.xviij.Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes,& da pauperibus,& veni & ſequere me. Iſtis etiã dabitur in nouiſſimo poteſtas iudicandi, quia iudicabunt nationes,& dominabuntur populis. Iob.xxxvj. Non ſaluat impios dominus,& iudicium pauperibus tribuit. ¶Deinde cum dicit(& ſeparabit eos.)ponitur iudicandorũ diſtinctio:& poſt tangit eorum ſeparationem, (Et ſeparabit eos ab inuicẽ)electos,ſcilicet a reprobis. Matt.xiij.Separabũt malos de medio iuſtorum.Quandiu mũdus durat, hic permiſcentur boni & mali:ſed tunc fiet diſtinctio:& creditur q reprobi in terra manebunt, electi vero tollentur in aera. ¶Secundo huius ſeparationis ponit ſimilitudinem, (Sicut paſtor ſegregat oues ab hœdis.)paſtori ſe comparat iudex hominum.Ioan.x.Ego ſum paſtor bonus.electos vero qui ſimpliciter obaudiũt voci mandatorũ eius, dicit eſſe oues. Ioan.x.Oues meæ vocem meam audiunt,& ego cognoſco eas,& ſequũtur me. Hœdos autem & hircos dicit eſſe peccatores,fœtidos per luxuriam,ſteriles per auaritiam, obſtinatos per impatientiã. Zacha.x. Viſitabit dominus gregẽ ſuum,& ſuper hircos viſitabit. ¶Deinde cum dicit (& ſtatuet.) Tãgitur poſitio iudicãdorum, & quãtum ad electos, & quantum ad reprobos vtriſque cõueniens. Quantũ ad electos dicit,(Et ſtatuet oues quidem a dextris ſuis.) Ad literam in dextris ſuis eas collocabit(hœdos autẽ a ſiniſtris.) Itaque erit iudex in medio iudicandorum. ¶Et nota quia iſta poſitio localis primo quidem ſignificat vtrorũque merita,per dextram enim ſignificãtur æterna,per ſiniſtram tẽporalia. Eccle.x. Cor ſapientis in dextra eius: cor autẽ fatui in ſiniſtra illius.Et quia iuſti dilexerũt æterna,impij autẽ temporalia:ideo in ſiniſtra iſti,illi vero in dextra ſtatuunt. Item per dextram gloriæ fœlicitas,per ſiniſtram vero gehẽnæ aduerſitas intelligitur. De primo Cañ.ij. Dextera illi⁹ amplexabitur me.& Prouer.xxx. Longitudo dierũ in dextra eius. De ſecũdo Eſa.xj. Comedet impius ad ſiniſtram, & nõ ſaturabitur. In dextera ergo electi, reprobi vero in ſiniſtra ſtatuentur:vt ex hoc ipſo iam pateat quid vtriſq; ſeruetur in prẽmio. Itẽ dextra fortior eſt quã ſiniſtra. De⁹ igit in dextera collocat iuſtos.quia potẽter vltra eorum merita

Oues dicũ tur pervoci obaudiunt.

eos glorificat. Reprobos vero percutit cum ſiniſtra, quaſi debiliter, quia citra condignum eos punit. Sicut enim non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, ita damnatorum pœnæ nō ſunt condignæ eorum culpis. Sicque vtrobique apparet miſericordia dei, & in dextra, & in ſiniſtra. ¶ Nota primo de gloria iudicis. Ezech. primo, dicitur quòd ſpecies ſedētis ſuper thronum erat ſicut electri. Eſt autem electrum, aurum argēto permixtum: quia filius dei iudicaturus mundum, habet aurum diuinitatis permixtum argento mundæ humanitatis, vt ſit vna perſona vtrunque. Hoc idem Apocalip. v. datur intelligi, cum dicitur quòd ſedens ſuper ſedem ſimilis erat aſpectui lapidis Iaſpidis & Sardini. Per colorem duorum lapidum, vt dicit gloſſa, notat deum eſſe & hominem. Nam Iaſpis viridis ad diuinitatem, Sardius vero quaſi terra rubra ad humanitatem refertur. Iudex iſte, vt dicitur Apocalip. xxix. vocatur fidelis & verax, & verbum dei, qui cum iuſtitia iudicat & punit. facies eius ſicut ſol in virtute ſua lucet. Oculi eius ſicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa. Cuius veſtimentum aſperſum eſt ſanguine, de cuius ore procedit gladius ex vtraque parte acutus, & in manu eius virga ferrea, vt regat omnes gentes. ¶ Item nota de ſede huius iudicis, Danielis. vij. dicitur ꝙ thronus eius eſt ſicut flāma ignis. Ezech. j. dicitur ꝙ ſimilitudo throni eſt ſicut ſpecies lapidis ſapphiri. Dauid autem dicit, Thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo. Thronus igitur iudicis eſt ſapphirus, coloris ſcilicet ſereni cœli, quia auctoritas eius eſt cœleſtis, flammeus eſt, omne prauum conſumēs. ſolaris eſt, omne obſcurum reuelans. In circuitu vero huius ſedis dicitur Apoca. v. eſſe ſimilitudinem Iridis, quaſi Smaragdini coloris. Et ante thronum ſeptem lampades ardentes, quæ ſunt ſeptem ſpiritus dei. Et in conſpectu throni tanquam mare vitreum ſimile criſtallo, Iris ſmaragdini, id eſt viridis coloris. Arcus eſt diuinæ poteſtatis ſagittas emittens. Mare vitreum, baptiſmus eſt, vel genus humanum præſens iudici, quòd vitreum eſt, quia tranſparens. tūc enim omnium corda patebunt. Sed in ſimilitudinem criſtalli durabuntur ſanctorum mentes, vt iam frangi non poſſint. Et vt dicitur Apocalip. v. de iſto throno procedunt fulgura, voces & tonitrua. Voces ſunt humani ſermonis, cum dicit, Eſuriui, & de-

Gloria iudicis.

Electrum quid.

Sedes iudicis.

& dediſtis mihi manducare. Sitiui,& dediſtis mihi bibere: quia quandiu feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. Fulgura ſunt clara regni cœleſtis oblatio,(Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.) Tonitrua vero ſunt damnationis terribilis ſentẽtia,(Ite maledicti in ignem ęternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.) ¶ Item nota quia præter ſedem iſtam magnificam principis,aliæ etiam erunt ſedes iudicãtium:quarum vna ponitur Matthæi.xix. Cum ſederit filiꝰ hominis in ſede maieſtatis ſuæ,vos qui reliquiſtis omnia & ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim,iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Ioãnes vero in Apocali.v. dicit iſtas ſedes eſſe vigintiquatuor, ſuper quas ſedẽt vigintiquatuor ſeniores, qui dicuntur ſenatores & iudices mundi. Prouer.xxxj. Nobilis in portis vir eius,id eſt eccleſiæ,quando ſederit cum ſenatoribus terræ. Conſiderãdum autem quia vterque numerus eſt ſacramentalis. Non enim duodecim tantum,aut vigintiquatuor numero erũt illæ ſedes,ſed tot erunt ſacramẽto. Nam vt dicit Aug. ſuper pſal. Ixxxvj. Si.xij. tãtũ erũt ſedes,vbi erit Paulus tertiuſdecimꝰ Apoſtolus,qui amplius oĩbꝰ laborauit? Ergo quia.xij. conſurgit ex tribus multiplicãtibus quatuor:ad ſedes illas.xij. ptinẽt,quæ ex quatuor mundi partibus per fidem trinitatis cõgregauerũt hoĩes ad fidem Chriſti. vnde aliter duodenarius numerus ſolidus eſt exurgens ex primis numeris,ſcilicet ex duobus & tribus per duas multiplicationes. nam bis tria bis.xij. ſunt. In hac vero gemina multiplicatione perfectio vitę & ſoliditas doctrinæ intelligitur. Duo.n. multiplicãs tria,efficit ſex,qui eſt numerus primus perfectus. Rurſus ipſum duo hoc multiplicatum multiplicãs, efficit duodecim,qui eſt ſolidus. Iudicaturi enim cum Chriſto ſunt, quorum vita perfecta & doctrina ſolida eſt. Item.xxiiij. reſultat ex multiplicatione ſenarij per quatuor. Et vt dicit glo. Senarius ad perfectionem operis,quaternarius vero ad doctrinam quatuor euãgeliorum refertur. Ideo in hoc numero perfectio vitæ & ſoliditas doctrinæ intelligitur,ſicut in duodenario. Quotquot ergo ſint iudicaturi mundum cũ Chriſto,omnes tamen ad ſacramentum vtriuſq; numeri ptinẽt. Iſti aũt iudices dicũtur eſſe ſeniores amicti veſtimẽtis albis,& in capitibus eorũ coronæ aureæ. Seniores dicũ

Duodenarius numerus eſt ſacramentalis.

tur propter ſenſus maturitatem,amicti veſtimẽtis albis pro pter corporum puram claritatem. In quorum capitibus,id eſt mentibus. Aut ad literam in capitibus corporum erunt aureæ coronæ,propter victricem ſapientiam. nam coronæ victoribus,aurum vero ſapientiæ congruit. Eccleſia.xxv. Quã ſpecioſum caniciei iudiciũ,& presbyteris cognoſcere cõſilium,quã ſpecioſa veteranis ſapientia,& glorioſis intel lectus & conſilium. Corona ſenum multa peritia,& gloria eorum timor dei. Iſtis igitur ſenioribus datum eſt iudicare mundum. Si vero quæritur quæ erit eorũ auctoritas vel po teſtas in iudicando,reſpõdet Magiſter.iiij.lib.ſentẽtiarum dicẽs:puto non ante poſſe ſciri quã videãtur,niſi diuina re uelatione quis didicerit. In præſentia vero iſtorũ iudicum aperientur libri, id eſt conſciẽtiæ ſingulorum,ſicut dicitur Danie.vij. Iudicium ſedit,& libri aperti ſunt.

Corona vi ctoribus. Aurum ſa pientiæ cõ gruit.

Sermo ſecũdus ſecũdæ feriæ primæ dominicæ, in quadrageſima,& in ordine.xxx.

SEcundo,cum dicitur(tunc dicet rex &c.)ponitur proceſſus iudicij. Et primo quantum ad glorificationem electorum. Secundo quãtum ad damnationem reproborum,ibi (Tunc dicet rex & his qui à ſiniſtris.) Circa pri mum autem quatuor facit. Primo enim ponitur oblatio cœ leſtis præmij. Secundo tangitur diſcuſſio humani meriti, (Eſuriui enim) Tertio ponitur requiſitio dubii,(Tunc reſpondebũt ei iuſti.) Quarto ponitur declaratio veri,(Et reſpondens dicet illis) Item circa primum duo facit. Primo enim oſtendit ad quos ſermo dirigatur.ſecũdo quid in ſermone proponatur,ibi,(Venite benedicti) Dicit ergo(tũc) Iſtud tunc,nouiſſimum eſt,poſt quod non erit tempus amplius,ſicut dicitur Apocalipſis decimo.(dicet rex) Iudicem mundi primo dixit eſſe filium hominis: poſtea eum comparauit paſtori:nũc regem eſſe dicit. Quod enim promiſſum eſt virgini de eo: Dabit ei dominus ſedẽ Dauid patris eius:& regnabit in domo Iacob in æternum: hoc inquam omnibus erit euidẽs in iudicio. Vtrũ autem vocali ſermone dicturus ſit ſequentia rex ipſe & iudex,an in conſciẽtiis hoĩm ſine verborum ſtrepitu ſit futurum iudicium,non eſt certũ: ꝓbabilius tamen videtur ꝙ vocali ſermone iudicium ſit futurum. Cõſtat.n.ꝙ viſibilis oĩb⁹ apparebit iudex.fruſtra

ſtra autem fieret viſibiliter tanta põpa iudicis venientis,niſi etiã ſenſibilem proferret ſermonẽ. Vnde Greg.xxvi.lib. mora.c.xxiii.dicit q̃ illi ſaltem verba iudicis in nouiſſimo audient, qui eius fidei verba tenuerunt. (his qui à dextris eius erunt.) Principium motus ſecũdum naturam à dextris eſt.proprium aũt & naturale eſt deo ſemper miſereri & parcere,alienũ aũt ab eo eſt punire & iraſci, ſicut dicitur. Eſa. xxviij. Et ideo ab eo opere quod eſt ſibi ſecũdum naturam, incipiẽs,loquitur his qui à dextris eius ſunt,quibus fœlicia prẽmia largiatur. ¶ Deinde cũ dicit,(Venite benedicti)ponitur inuitatoriũ fœlicitatis. Eſa. lxvj. Venient & videbũt gloriã meã. cuius ſeptẽ ponit conditiones. primam quidẽ liberæ aduocationis(venite) Mat.xxij. Oĩa parata ſunt,venite ad nuptias. Nuptię iſtę ſunt fruitio diuinitatis. iſtud venite cupiebat Dauid dicens. Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum,ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum: quãdo veniam & apparebo ante faciẽ dei. Secunda cõditio inuitatorij eſt gratæ benedictiõis,(Benedicti.) Omnes electi à deo benedicti ſunt,cuius benedictio eſt cœleſtis doni largitio. Eph. j. Benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in chriſto. Et licet participatio cuiuſcunque doni ſit cœleſtis benedictio, ſingulariter tamẽ miſericordes benedicti à deo dicuntur. Prouer.xxij. Qui pronus eſt ad miſericordiam,benedicetur. de panib⁹ enim ſuis dedit pauperi. ideo Apoſtolus.ij. Cor. ix. eleemoſynã benedictionẽ appellat, dicẽs: Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Tertia conditio huius inuitatorij,eſt altę attributionis,(patris mei). i. benedicti à patre meo, cuius benedictiõis effectus eſt vt ſimus eius filij,& hęredes. Roma. viij. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum,in quo clamamus Abba pater. filij enim dei ſumus q̃ ſi filij,& hæredes: hęredes quidem dei,cohæredes autem chriſti. Quarta conditio eſt ſecurę poſſeſſionis. Regnum enim cœlorum in poſſeſſionem datur miſericordibus. ideo ait,(poſſidete) Deuter. iiij. Vos tranſibitis & poſſidebitis terram egregiã. Quinta conditio eſt paratæ diſpoſitionis(paratũ vobis) Eſa lxiiij. Oculus non vidit,deus,abſque te,quę pręparaſti expectantibus te. Sexta conditio huius inuitatorij eſt regiæ dominationis. (Regnũ.) Coloſſ. j. Dignos nos fecit in partem fortis

Principiũ motus ſecundũ naturã à dextris.

Inuitatorium fœlicitatis.

Bñdictio dei qd ſit.

ſanctorum lumine, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ.tunc dicēt electi illud Apoc.v. Feciſti nos dñe,deo noſtro regnum & ſacerdotes,& regnabimus ſuper terram. Septima conditio huius inuitatorij eſt æternæ prædeſtinationis.non enim ipſum cœleſte regnū datur fortuitu, ſed quibus paratum eſt(à conſtitutione mundi).i. anteq̄ mundus cōſtitueret. Eph.i. Elegit nos in ipſo ante mūdi cōſtitutionē,vt eſſemus ſancti & immaculati corā eo. ¶ Secūdo cum dicitur,(Eſuriui eñ)diſtinguitur meritū pietatis & miſericordiæ,cui cœleſte regnum datur. Mat.v. Beati miſericordes,qm̄ ipſi miſericordiā cōſequentur. Et tāguntur ſex opa miſericordiæ. Sed quia miſeris mīa impenditur ,vnicuique operi prēmittitur miſeria miſericordiæ operibus ſubleuata. Prīo tāgit miſeriā famis cibo ſubleuatā,(Eſuriui ergo eñ) ecce miſeriæ defectus. (Et dediſtis mihi manducare.)ecce pietatis effectus. Eſa.lviij. Frange eſurienti panē tuum. Secūdo ponitur miſeria ſitis ſubleuata potu.(Sititiui)ecce defect⁹.(Et dediſtis mihi bibere.)ecce pietatis effect⁹. Mat. x. Qui dederit vni ex minimis meis potū aquæ frigidæ,nō perdet mercedem ſuā . Ecce quia nullus ſe poteſt excuſare ſi non habeat carnes, aut vinum quod det pauperibus, quia etiam fruſtum panis, & potus aquæ regnum cœlorum mercantur. Tertia miſeria eſt peregrinatiōis,(Hoſpes eram.) Eccle.xxix. Vita neq̄ hoſpitari de domo in domū.(Et collegiſtis me.)Ro.xij. Hoſpitalitatē ſectantes.ideo dicit ſectātes,vt etiā nolentē hoſpitē cogam⁹ hoſpitio,Luc.xxiiij. Et coegerunt eum,dicentes,mane nobiſcum,quoniam adueſperaſcit. Quarta miſeria eſt nuditatis,de qua dicit,(Nudus eram)cuius ſubdit remedium pietatis(& operuiſtis me) contra ignominiam, & aeris intemperiem. Eſa.lviij. Cum videris nudum, operi eum , & carnem tuam ne deſpexeris. Quinta miſeria eſt infirmitatis. (Infirmus.) cuius ſubdit compaſſionem.(Et viſitaſtis me.) Eccle.vij. Non te pigeat viſitare iuſirmum.ex his. n. in dilectione firmaberis. Sexta miſeria carceris eſt,(In carcere eram)cuius ponit pietatē. (Et veniſtis ad me.)Sicut Abacuch ad Danielē portās illi prādiū,Dañ.xiiij. Et nota quia his ſex operib⁹ pietatis additur ſeptimum.ſ.mortuorum ſepultura. Tob.i. Mortuis at que occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat. Vnde verſus, Vi ſito,poto,cibo,redimo,tego,colligo,condo. Iſtæ ſunt ſeptē

Verſus.

eleemoſynæ

eleemoſynę corporales.talibus pietatibus xp̃s apprehenditur. Eſa.iiij. Apprehẽdent ſeptẽ mulieres virũ vnũ. ¶ Eleemoſynæ aũt ſpiritualis ſex opera ſunt.ſ docere neſcientem, caſtigare delinquentẽ,conſolari mœrentẽ,remittere in nos peccantibus, tolerare proximorũ defectus,& orare pro ſalute oĩm . Vñ verſus: Conſule,caſtiga,ſolare, remitte,fer, ora. Iſtę ſunt ſex alę ſeraphĩ .Eſa.vj.quia charitatis incẽdiũ talibus operib⁹ volat in cœlũ. Vterq; vero numerus.ſ. Senarius ſpũalis,& ſeptenarius corporalis eleemoſynę,figuratur in cãdelabro tabernaculi. Exo.xxv. cuius calami laterales ſex erant,lucernę aũt ſeptẽ ¶ Ne aũt inſufficienter videantur opera pietatis enumerata,cõſiderandũ,quia nõ de corporali tm̃ ,ſed etiã de ſpũali eleemoſyna, quæ hic dicuntur, pñt intelligi. Et primo quidẽ dat cibũ eſurienti aĩæ,qui panẽ verbi exponit,& conſiliũ pſtat. Itẽ potũ tribuit ſitiẽti, q̃ triſtẽ refrigerat cõſolationib⁹. Itẽ hoſpitẽ colligit,qui caſtigat delinquentẽ. Item nudum veſtit, qui orat pro aliis gratiam. Itẽ infirmũ viſitat,qui infirmorũ defectus tolerat. Itẽ incarceratum redimit,qui remittit iniurias. Horũ aũt quædam xp̃s ſibiipſi exhiberi confitetur, nõ ſolum cum damus panẽ corporalem,ſed etiã cum præbemus cõſiliũ. Gre.xiiij. li.mora. Quemadmodũ cum panẽ aut veſtimentũ egẽti tribuis,hoc ſe xp̃s accepiſſe teſtatur: ita cũ neſciẽti cuilibet rectum cõſiliũ datur,hoc ipſe xp̃s accipit,cuius membrũ eſt ille qui eruditur. ¶ Tertio cũ dicitur,(Tunc rñdebunt ei.) Tangitur humilis requiſitio iuſtorũ. Et cõſiderandũ q̃a nõ eſt iſta requiſitio ignorantiũ. Si em̃ nos adhuc mortales ſcimus Chriſtũ ea q̃ facta ſunt ſuis fidelib⁹,ſibi reputare facta fuiſſe,multo amplius iuſti immortales hoc intelligũt. Et iõ quæ hic dicũtur,per prolepſim ſiue p præoccupationẽ intelligẽda ſunt. preuenit.n. xp̃s dubitationẽ fideliũ,vt tũc non dubitent qualiter ſibi afferat miſericordiã fuiſſe impenſam. Et forte quanq̃ nouerint iuſti ſermonem xp̃i,tamen ipſius requirent intelligentiam, commẽdationem charitatis xp̃i, & præconium electorũ. Poteſt etiam dici quòd iſta requiſitio ſanctorum erit admirationis diuinæ largitatis retribuẽtis cœlum pro terra. Conſiderabunt enim quàm modicum fuerit quod dederunt , & mirabuntur q̃ tm̃ recipiant. Eſa. lx. Tunc videbis & affluues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. Ioan. dicit,(Tunc rñdebunt ei iuſti.) Quos oues di-

Verſus. Figura. Reqſitio iuſtorum. Dicta per plepſim.

xerat,iuſtos appellat, quia nemini nocuerũt,oĩbus profuerunt:quæ ſunt duæ partes iuſtitię,declina à malo,& fac bonum:quorum vtrunq; vides in oue,quę innocens eſt,& vtilis(dicentes.)Si laus vocalis erit in patria, vt dicit Grego. viij.lib. mo.non eſt incõueniens ſi in extremo iudicio etiã vocaliter electi requirent præconium ſuorum meritorum. Et quidẽ nũc velle laudari de meritis, culpa eſt:tũc aũt vel le laudari,fœlicitas erit.(domine.)Hoc iam quartum eſt iudicis nomẽ. Nam primo dictus eſt filius hoĩs propter naturam,poſtea paſtor propter curam, deinde rex propter potẽtiam,nunc dñs dicitur propter ſapiẽtiam, quia dominatiui aliorũ ſunt intellectu vigentes.(Qñ te vidimus eſurientem, & cibauimus te?Sitientem, & dedimus tibi potum?Quando te vidimus hoſpitem, & collegimus te?Aut nudum,& operuimus te? Aut quando te vidimus infirmum,aut in carcere,& venimus ad te?) quaſi dicat, nunquam fuerunt opera noſtra tanti meriti, vt ea perſonę tuę aſſcribi eſſet dignum. Greg.viij,lib.mora. Quantalibet iuſtitia electi polleãt, nequaquam ſibi ad innocentiam ſufficere æſtimant, ſi in iudicio diſtricte requirãtur. Idem.ix.lib.mora. Qui terrorem, inquit,iudicis extrema diſtrictione conſiderat, vim diſcuſſionis illius non ferens,omne qđ gerit, eſſe ſibi inſufficiens putat. ¶ Quarto cum dicitur,(Et reſpondens rex.)ponitur expoſitio veritatis. Circa quod tria facit.primo enim tangit dicti iuramentum:(Et reſpondens rex dicet illis, amẽ) i.vere.(dico vobis.) Secundo cum dicit, (q̃diu.) ſupponit facti operis ſtudium. Cuius tangit ſex circunſtantias.primam aſſiduitatis.(q̃diu.)ſecundam facultatis,(feciſtis.)q̃q̃ modicum, vbi ſi defecit poſſe, non deficiat velle. Reliquæ circunſtantiæ quatuor ſunt perſonarũ quibus eleemoſyna danda eſt. ¶ Et primo quidẽ attendamus paupertatẽ (vni) i.ſolitario.hic eſt pauper,quẽ oẽs fugiunt:cui non ſunt cognati,nec amici,nec familiares. Item attendimus dignitatem. (ex his.) puto eos ad oculũ demonſtrari pauperes qui ſecum prẽſentialiter iudicant mundum. Greg.x.li.mo. Qui terrena omnia ſpõtẽ reliquerit, in extremo iudicio culmen iudiciariæ poteſtatis obtinebit. Item attendamus horũ pauperum charitatem (fratribus meis.) Fratres eius ſunt gratia adoptionis, & excellentiori charitate:de quibus Matt. xxviij. Nũciate fratribus meis vt eant in Galileam. Item attendamus

tendamus in tanta excellentia,nihilominus humilitatem. (minimis.) Aug.lib.de verbis dñi dicit, Illi minimi ſunt, qui omnib⁹ dimiſſis ſecuti ſunt xp̃m.hi minimi,quia humiles,quia non elati,quia non ſuperbi. Patet ergo quæ ſit elee moſyna ſic facta homini, vt tamẽ trãsferatur in xp̃m,ſi das pauperi,ſi voluntarie pauperi,ſi fratri xp̃i.i.bono,ſi humili.Ideo tertio huius eleemoſynæ tangitur meritum.(mihi feciſtis.)Prouer.xix. Fœneratur domino qui miſereẽ pauperi. Non potuit xp̃s amplius commendare opus pietatis, q̃ dicere q̃ ſibi fuerit impenſum. ¶ Conſiderandum autem q̃ licet ſit magnæ retributionis dare eleemoſynã paupibus electis,q̃ ſunt fratres xp̃i:tñ etiã quibuſcunq; indigentibus etiã peccatoribus propter deum ſubueniendũ eſt.vt natura cuius ipſe auctor eſt,ſuſtẽtetur. Ideo cũ dictũ ſit Luc.xiiij. Pauperes & debiles,cęcos& claudos ītroduc ad cœnã,quales fuerunt iſti pauperes, dicitur Matt. xxij. Egreſſi ſerui congregauerunt omnes quos inuenerunt, bonos & malos. Principaliter ergo bonis paupib⁹ dãda eſt eleemoſyna corporalis: Sed nõ eſt deneganda etiã malis:eis tñ principalis eſt īpẽdẽda eleemoſyna ſpũalis,q̃ magis ſunt indigẽtes &c.

Sermo tertius.ij.feriæ primæ dominicæ in.xl.& in ordine.xxxj.

TVnc dicet rex & his qui à ſiniſtris eius erunt.) Poſita commendatione meritorum iuſtorum,hic ponitur diſceptatio iudicis cum iniquis, & quatuor facit. Primo enim ponitur damnationis ſententia. Secundo obiicitur primæ operationis negligentia, (Eſuriui enim.) Tertio adducitur excuſationis auducia,(tunc reſpondebunt.) Quarto refellitur allegationis pertinacia,(Tunc reſpondebit illis.) ¶ Circa primum duo facit. Primo enim oſtendit contra quos ſententia iudicis proferatur. (Tunc dicet rex & his qui à ſiniſtris eius erunt.) Iſtis ſeueritatem vltionis nõ primo infert,ſed ſecundario,quia non eſt primę ſuæ intentionis punire. Grego.ix. libro mora. Quod tacitus iudex tolerat,in vltione quandoque iudicij quaſi cum dolore manifeſtat. ¶ Secundo cum dicit,(diſcedite à me.) tangitur promulgatio ſententiæ contra iniquos, in qua duabus pœnis damnantur,ſcilicet pœna damni,& pœna ſenſus. ¶ Primo ergo tangit damnationem eorum dicens (diſcedite à me.)

me.)Matth.vii.Diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Et vt dicit Chryſoſto. Licet grauis ſit pœna incendiũ gehennæ,tamen ſine comparatione maior eſt pœna ſeparari à Deo. Iuſtum autem eſt vt qui dum viuerent receſſerunt à Deo volẽtes,in iudicio etiã nolẽtes repellãtur. Iob.xxxiiij. Impios percuſſit Deus in loco videntiũ, hoc ideo, quia de induſtria receſſerunt ab eo:nec poterit vllis precibus iudex reconciliari quin abiiciat damnatos. Hiere. xv. Si ſteterit Moyſes & Samuel corã me,non eſt aĩa mea ad populũ iſtũ. Eiice illos à facie mea,& egrediantur. ¶Secundo tangit prauorum reprobationem,(maledicti.)Maledicti dicũtur, quia malo peccatorum pleni,& bono virtutis vacui.ps.Increpaſti ſuperbos,maledicti qui declinant à mandatis tuis. Omne enim bonũ benedictũ eſt, quia auctor eius eſt deus: malum autẽ,quia cauſa eius non eſt,maledictioni exponit. ¶Tertio ponit pœnã ſenſus,cuius quatuor tangit miſeras cõditiones. Prima eſt acerbitatis,(in ignem.) Deut.xxxij. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo,& ardebit vſq; ad inferni nouiſſima,deuorabitq; terrã cum germine ſuo, & montium fundamenta cõburet. Greg.x.lib.mora. Nunc vocat deus ad pniam: ſed cũ venerit iudicare, eũ qui nunc ardet ad veniã,ꝓculdubio faciet ardere ad pœnam. Item eiuſdẽ pœnæ tangit æternitatem,(æternũ.)Eſa.lxvj. Vermis eorum non morietur,& ignis eorum nõ extinguetur. Itẽ ipſiꝰ pœnæ tangit inenitabilẽ neceſſitatẽ,(qui pręparatus eſt).i. diu ante paratus ex diuina diſpoſitiõe infallibili. Eſa.xxx. Præparata eſt ab heri.i.à principio mũdi tophet, quod interpretatur gehenna pauoris. Itẽ ponit ipſius pœnæ horribilem ſocietatem(diabolo,)qui lucifer dictus eſt. Eſa.xiiij. (Et angelis eius).i.dæmonibus, qui primo fuerunt angeli dei:ſed quia inuenit prauitatẽ in eis,vt dicit Iob.iiij. ideo facti ſunt angeli diaboli. Vnde patet ꝙ quẽadmodum iuſti erunt ſicut angeli dei in cœlo,vt dicitur Mat.xxiij.ita dãnati erunt ſicut dæmones in inferno. ¶Circa iſtũ ignẽ inferni ſex cõſiderãda ſunt.primũ quę ſit eius materia: & eſt dicẽdũ ꝙ ſola praua volũtas ardet in inferno: Vnde ibi ardebũt ſimul dæmones & hoies. Gre.ix.lib.mo. Licet angelorũ & hoĩm diſſimilis ſit natura,vna tñ flãma eos cõburit, quos eadẽ culpa ligat. vnde patet ꝙ iuſtus aliquis ibi ardẽte nõ poſſet. Eſa.xliij. Cũ ambulaueris in igne,nõ cõbureris, & flãma

& flamma non ardebit te. ¶ Secundo videndum eſt de eius duratiõe,quæ æterna eſt. Iob.xx. Deuorabit impiũ ignis, qui nõ ſuccenditur.vbi Gre. Ignis inferni ſemel creatus durat inextinguibilis, & ſuccenſione nõ indiget,& ardore nõ caret. ¶ Tertio videndũ eſt de actione ipſius ignis.cruciabit.n.vſque ad mortem,ſed non cõſumet,ita vt damnati in morte ſemper viuant. Iob.xx. Luet impius oĩa quæ fecit, nec tamen conſumetur. Vnde Greg.ix.li.mo. Fit ergo mi ſeris mors ſine morte,finis ſine fine, defectus ſine defectu, quia & mors viuit, & finis ſemper incipit, & deficere deſinit. ¶ Quarto videndũ eſt de qualitate ipſius.ſecũdũ Gre. natura ignis eſt vt ex ſeipſo lucem exhibeat & cremationẽ. Sed præteritorum illa vltrix flãma vitiorum,concremationem habet,& non lucem, ſicut ait ps. Supercecidit ignis, & nõ viderũt ſolẽ: vt foris eos dolor cõbuſtionis cruciet,& intus pœna cæcitatis obſcuret. Sed ſciendum q̃ dãnati aliquid lucis participant.habent enim ex eodem igne inferni lucem exterius aliquam,vt videant ſequaces ſuos ad maiorẽ pœnam quos carnaliter dilexerunt, vt dicit Gre.ix.li.mo. Aliquid etiã habẽt lucis interius ſpiritalis,vt diuina cognoſcant,quę deſiderantes tamẽ habere nõ pñt. Vnde Gre.vij. lib.mo. Intellectum,inquit,reproborũ nunc merita obſcurãt,ſed tunc cognitio reatus illuminat,vt & modo ſequenda non videant,& tunc ea poſtq̃ amiſerint cernãt. ¶ Quinto videndum eſt de gradu pœnarum:& dicit beatus Greg. ix.lib.mo. Gehenna q̃is cunctis ſit vna,nõ tamen cunctos in vna eademq̃ qualitate concremat,ſed pro diuerſitate, culparum eſt gradus incendij: ſicut idem ſol eſt,nec tamẽ omnes eius tactu æſtuamus. Quod itaque agit hic diſpar valitudo corporum, hoc illic exhibet diſpar cauſa meritorum. ¶ Sexto conſiderandum eſt de confuſione ardoris eius.dicitur enim Iob.x.q̃ in illa terra miſerię null⁹ ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.nam vt dicit Grego. Ipſa quidem ſupplicia per diuinam iuſtitiã ordinata ſunt,in corde tamen dãnatorũ nõ ordinata ſunt. vnde confuſione ipſa ſuppliciorum amplius cruciantur. Triplex autem eſt in eis confuſio inordinationis. Prima,quia hic dolor metũ tollit, ſed ibi metus & dolor cõfunduntur, quia q̃ timent, dolent:& quod dolent,timent. Secũda,qa hic eſt mors ſine vita:ſed apud eos mors viuit,vt perpetuo moriantur. Ter-

tia,

tia,quia hic ignis lucet,& non obſcurat: ſed ibi ſimul obſcurat & illuminat,vt pœnam ex confuſione cæcitatis patiantur & luminis. Quia igitur vt dicit Gre. ix.li. mo. mors in inferno perimit,ſed non extinguit: Dolor cruciat, ſed nullatenus pauorem fugat: flāma cōburit, ſed nequaquā tenebras diſcutit: illa ſupplicia ordinem non habent, & ſua deterius confuſione cruciant. &c. ¶ Secundo cū dicitur,(Eſuriui enim &c.)tāgitur dignum meritum huius pœnæ,quod eſt negligentia operis miſericordiæ. Dicit ergo,(Eſuriui enim,& non dediſtis mihi manducare. Sitiui, & non dediſtis mihi potum.) De his duobus Iob.xxij. Aquam laſſo nō dediſti,& eſurienti ſubtraxiſti panem. (Hoſpes eram,& nō collegiſtis me.) Saꝑ xix. Iuſte quidem patiuntur, quia deteſtabiliorem in hoſpitalitatem inſtituerunt,non recipientes ignotos aduenas. (Nudus, & non operuiſtis me.) Iob xxiiij. Nudos dimittunt homines,veſtimenta tollētes, quibus non eſt operimentum in frigore, quos imbres mōtium rigant,& nō habentes velamen amplexantur lapides. (Infirmus,& in carcere,& non viſitaſtis me.) De primo ps. Infirmati ſunt,nec fuit qui adiuuaret. Et Ezec.xxxiiij. Quod infirmum fuit,non conſolidaſtis. De ſecundo Eſa.xiiij. Ad infernum detrahetur,quia vinctis non aperuit carcerem. Hiere.xxij. Quia gregem meum eieciſtis,& non viſitaſtis: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiā ſtudiorum veſtrorum, dicit dominus. ¶ Nota quod dicit Aug.lib.de verbis dñi: Si in ignem mittitur qui non dedit rem propriam,vbi mittendus eſt qui rapuit alienam? Si cū diabolo ardebit qui nudum non veſtiuit,putas vbi arſurus eſt qui veſtitum ſpoliauit? Idem lib.de verbis apoſtoli: Si in ignem,inquit,æternū mittendus eſt cui dicturus eſt Chriſtus, Nudus fui & non veſtiſti me,quem locum in ignem æternum habebit cui dicturus eſt,veſtitus fui & ſpoliaſti me? ¶ Tertio cū dicitur, (Tunc reſpondebunt.) tangitur impudentia excuſationis: Quod contra ait ps. Non declines cor meum in verba malitiæ,ad excuſandas excuſationes in peccatis. Sic vſque hodie dicunt auari cum vident pauperes,nullius indigent,plures eis ſubueniunt: de quorum tamen plurium numero ipſi nunquā ſunt. Sequitur ergo,(Tunc reſpondebunt ei & ipſi dicentes) impudenter contra promulgatam ſnīam allegātes,(Domine.) Ficta veneratio iſta eſt,qua dominū honorant.

rant. Eſa.xix. Populus hic appropinquauit ore ſuo,& labiis ſuis glorificat me, cor autem eius longe eſt à me.ideo ait Matth.vij. Non omnis qui dicit mihi domine dñe,intrabit in regnum cœlorum.(Quando te vidimus eſurientem?)qui das eſcam omni carni(Aut ſitientem?)qui es fons vitæ(aut hoſpitem?)Qui habitas in cœlis(Aut nudum?)Qui es amictus lumine ſicut veſtimento(Aut infirmum?)quis eſt ſimilis tibi in fortibus domine?(Aut in carcere?) qui cœlum imples & terram,vt dicitur Hiere.xxiij.(Et non miniſtrauimus tibi.) Qui bonorum noſtrorum nō eges. Etiam adhuc hodie excuſant ſe auari, quòd pauperes non nouerunt,& pauperiores ſunt his qui pauperes dicuntur.ſed excuſatio nulla eſt, quia pauperes ſemper in promptu ſunt. Matth.xxvj. Pauperes ſemper habebitis vobiſcum. Quòd ſi pauperes non occurrunt,requirendi ſunt. Quod autē dicunt auari ſe eſſe magis pauperes q̄ ij qui pauperes videntur,vtiq; verum dicunt:quia vt dicit Seneca, Pauper eſt qui multa cupit. Pauper eſt qui ſemper ſibi timet deficere. Pauper eſt qui ſibi putat modicum eſſe quod habet. Vnde paupertas eſt indigentia animi, non tēporalis rei. At econtra qui pauca habet,ſi tamen his contentus ſit, nihilq; cupiat,ille diues eſt. ¶ Quarto huius excuſationis ponitur reſpōſio cū dicitur,(Tunc reſpondebit illis dicens.)Non deignatur iudex excelſus cum maledictis diſputare (amē).i.vere. (Dico vobis, quādiu non feciſtis vni.) Et ſi non poteratis oībus ſubuenire,ſaltem vni poteratis,& non feciſtis(de minoribus his)qui magna non quærunt,ſed paruis erant contenti:ne quis ſe excuſaret de magnitudine ſumptuum.(nec mihi feciſtis.)Qui enim dedit præceptū Matth.vij. Quæcunq; vultis vt faciant vobis hoīes,& vos eadem facite illis:ipſe ad ſemetipſum huius præcepti obſeruantiam & trāſgreſſiouem refert.nam quod fit homini,ſibi factū: & quod omittitur,ſibi omiſſum iudicat. ¶ Et nota iuſtam pœnam auari,culpæ ipſius correſpondentē.ipſe enim à Chriſto repellitur cū dicit,(Diſcedite à me.) Item maledicitur. Item igne æterno affligitur. Item dęmonibus ſociatur. Et primo quidem à deo repellitur,quia magis dilexit aurum q̄ deum: immo pro pecunia ipſe cum Iuda xp̄m traderet. Itē maledictus eſt,quia ſibiipſi malus eſt.neminem enim nec ſeip̄m diligit. Itē quia ignis auaritiæ nunq̄ dicit,ſufficit,ſed quā-

to ei

to ei plus additur,plus ſemper accenditur:ideo auarus igne affligitur,& hic æſtu cupiditatis,& in futuro ardore ęterne caliditatis. vnde diues epulo cruciatur in flãma. Luc.xv. Et bene ignis iſte æternus eſt,quia nunq̃ ceſſauit flãma cupiditatis. Item diabolicus hõ auarus eſt.neq;.n.cõpaſſionẽ habet indigenti,ſicut diabolus nullius miſeretur. ¶ Queritur aũt,cum plura ſint alia virtutũ opera.ſ.ieiuniũ,vigiliæ,patientia,caſtitas,humilitas,& hmõi,quare ſola pietatis opera in iudicio p̃miantur? Item cum plurima ſint crimina dãnatione digna.ſ.homicidiũ,adulterium, furtum, falſum teſtimonium,& hmõi,quare ſola negligẽtia pietatis in iudicio dãnatur? ¶ Ad primũ dicendũ,q̃ pietatis opera dupliciter fieri p̃t,vel diuino.ſ.affectu,vel humano. Diuino affectu fiunt ex charitate,humano aũt affectu fiunt ſine charitate: quod vtiq; ad ſaluté non ꝓdeſt.i. Cor. xiij. Si diſtribuero in cibos pauperũ oẽs facultates meas,charitaté aũté nõ habeam,nihil mihi ꝓdeſt. Cum vero ex charitate fiunt,proficiunt ad ſaluté.ij. Cor.ix. Qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Patet ergo quia hæc opera ex charitate facta ſalutaria ſunt. Sed qui habet charitaté proximi,totá legẽ implet. Ro.xiij. Qui diligit ꝓximũ,legem impleuit.nã omne mandatũ legis in hoc verbo inſtauratur, diliges ꝓximum tuũ ſicut teipſum. Igitur manifeſtũ eſt q̃ qui operibus pietatis ex charitate intẽdit, omne legis præceptũ ſeruat,quia tamen vt dicit Remigius,nec ieiuniũ,nec vigiliæ,nec caſtitas,nec aliud aliquod bonũ ſine charitatis affectu ꝓficiunt,ideo cætera bona in iudicio tacentur, hæc aũt ſola extollunt. Ex his patet ad ſecundũ.q.n. veſtẽ nuptialẽ i.charitatẽ non habet,hoc ſolũ ſatis eſt ſibi ad dãnationẽ,etiã ſi alia mala nõ fecerit,aut ſi fidẽ & caſtitatem & alia bona ſine charitate habuerit. Mat.xxij. Qui nõ habuit veſtẽ nuptialẽ, ligatis pedibus & manibus miſſus eſt in tenebras exteriores,vbi erit fletus,& ſtridor dentium.

Quæſtiones.

Reſpõſiones.

Sermo.iiij.ſecundæ feriæ.j.dñicæ in.xl.& in ordine.xxxij.

TErtio cum dicitur,(Et ibunt hi) ponitur diuinæ ſnĩæ executio. Et primo q̃tũ ad dãnatos. Secundo q̃tum ad iuſtos,ibi(Iuſti autẽ.) Et eſt rectº iſte ordo. In diſcuſſione etenim meritorũ & ꝓmulgatione ſnĩe premiſit iuſtos iniuſtis:ecõuerſo aũté in executione,iuſtis præmittit iniuſtos

Sententiæ executio.

ſtos. Bonum enim & finis. primū eſt intentione,& vltimum in executione. Salus autem iuſtorū bonum eſt,& finis, per quod ad iudicis miſericordiā adducūtur. Dānatio autē reproborū non eſt de principali ꝓpoſito. ideo nec in principio nec in fine iudicij de ipſa agitur. Dicit ergo,(Et ibūt) vbi primo tangit dānatorū receſſum,(& ibunt)electi à conſpectu dei. Eſa.xxvj. Tollatur impius, ne videat gloriam Dei. ſicut latro adiudicatus morti ſtatim rapitur à cōſpectu iudicis, Ibunt certe violenter à demonibus tracti, quatenus vt dicit Greg. ſocios habeant in pœna, quos imitatores habuerūt in culpa. Quò autē ſint ituri, ait ps. Introibūt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpiū erūt id eſt dæmonum, per quos fuerunt decepti. In inferioribus enim terræ creditur eſſe infernus, quò non reuerſuri dānati ducentur. ps. Conuertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliuiſcuntur Deum. Item nominibus taciti damnati demonſtrantur, (Hi) non enim habent, quicquam nomine. i. cognitione Dignum, Mat. xxv. Amen dico vobis, neſcio vos, eorum tamen pœna demonſtrabitur euidenter omnibus electis. ps. Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam. Eſa. lxvj. Egredientur iuſti & videbūt cadauera eorum qui preuaricati ſunt in me,& erūt vſq; ad ſatietatē viſionis omni carni. ¶ Itē eorū deſignat tormētū (ī ſuppliciū). i. ī tormētū, nō ad tormētū ſolū. ſed ī tormētū, quia in intimo ſuppliciorū cōcluſi. Quāta verò ſint illa dānatorū ſupplicia, nemo nouit mortaliū, nec dici pñt, vnde ait Virgilius, Nō mihi ſi linguę cētū ſint, oraq; cētū, Ferrea vox, oēs ſcelerū cōprehēdere formas, Oīa pœnarū ꝑcurrere nomina poſſem. Sicut eñ oculꝰ nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hoīs aſcēdit, quę ꝑparauit Deus diligētibꝰ ſe, ita nec cuiq̄ hoīm niſi expertis nota ſunt, quę ꝑparauit Deꝰ odiētibus ſe. Itē ſuppliciī deſignat æternitatē (æternū) qa ſine fine erūt ī tormētis. Hie. lj. In calore potus eorū, inebriabo eos vſq; ī ſempiternum. Vnde patet errorem Origenis eſſe figmentum pœtarum, qui ponitur. vj. Eneidos à Virgilio, quod videlicet poſt longum tempus damnatorum animæ à pœnis iuferni liberentur, hoc autem Dixit Origenes exponens illud, Eſa. xxiiii. Congregabuntur in congregatiõe vniꝰ faſcis in lacum,& cōcludētur ibi ī carcere,& poſt multos dies viſitabunī. Intellexit autē Origenes viſitabunī id eſt

Error Origenis figmentū pœtarum.

id eſt liberabũtur. Sed nõ eſt ita, immo ꝓpheta loquitur de reprobis qui ante extremum iudicium morientes claudun-tur in inferno, & poſt multos dies. i. in fine mundi viſitabũ tur, quia reſuſcitabuntur, vt corpore & aĩa ſupplicia patian tur. Et ꝙ loquatur de viſitatione iudicij, patet per id quod ſequitur, & erubeſcet ſol. &c. Contra opinantes finiri dam natorum pœnas, dicit Hiere. xx. Confundantur vehemen-ter, quia non intellexerunt opprobrium ſempiternũ, quod nunquam delebitur. ¶ Secundo ponitur complementum iudicij quãtum ad electos. Et primo quidem tangitur eorũ meritum (Iuſti autem) Iuſtos dicit miſericordes. ps. Iuſtus miſeretur & retribuet. Talis iuſtus dicitur, quia ſuum vni-cuique tribuit, proximo vtilitatem, deo gloriã. ¶ Item hu-ius meriti tangit prẽmium vitale & æternum, dicens, (Iuſti autem ibunt) à merito in præmium. ps. Ibunt de virtutibus in virtutem. vbi Auguſtinus, Multę virtutes ſunt hic neceſ ſariæ. ſ. veſtire nudum, paſcere eſurientem, viſitare infirmũ, colligere hoſpitem, à quibus omnibus virtutibus ibimus in virtutem: & quæ erit iſta virtus niſi ſolius dei cõtemplatio? Ideo ſubdit (In vitam æternam) Quid autem ſit vita æter-na, ipſe dicit Ioan. xvij. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te ſolum deum verum, & quem miſiſti Ieſum xpm. Igitur aperte intelligere deũ eſt viuere, & ętetnũ viuere, hoc ideo quia ipſe eſt vita & æternitas (quem videre eſt tranſformari in ipſum. Vnde eundem videre eſt vita æterna. i. Ioan. iij. Similes ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt Grego. ij. Homel. ſuper Eze. Videndo quidem immutabilem, erimus immutabiles: & videndo æternitatem, erimus æterni. ¶ Et attende quia rationabiliter vita ętterna eſt iuſtitię prẽmiũ. nam iuſtitia eſt immortalis & incorruptibilis, ideo vt dici-tur Sap. iij. Iuſti in perpetuum viuent. Attende etiam quia prẽmium electorum prius dixit regnum æternum, nunc di cit eſſe vitam ętternã. Nomine quidem regni, ſtatus glorię: nomine aut vitæ, actus eius deſignatur. Erunt. n. iuſti in ſtatu regni poſſidentes bonum opus, quod eſt fons vi-tæ. ¶ Rurſus attende quia licet damnatorum pœna ſit per petua, non tamen habebunt vitam ętternam, quorum viuere erit mori, & mors immortalis. Ex his ergo patet & repro-bos in æternum cruciandos, & iuſtos in æternum glorificã dos, Vtriſque enim ętternitas retribuitur ꝙ ſi æternum dã-

natorum

natorum aliquando cõpleretur,etiam æternum iuſtorũ ter minaretur,quod nephas eſt dicere. Vltimo conſideranti quę à principio dicta ſunt,patet quòd per extremum iudicium,quaſi per tranſitum maris rubri, tranſibunt electi ad vitam,reprobi vero ad ſupplicium,hic etiam ſcirpus leniẽs & pungens ſentitur. Audi leniẽtem, Venite benedicti &c. & iterum, Eſuriui enim,& dediſtis mihi manducare, quod enim vni ex his minimis meis fratribus feciſtis,& mihi feciſtis. Audi rurſus ſcirpum pungentem, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum,eſuriui enim &c. Videretur autem curioſum manſiones populi Iſrael præſenti negocio adaptare, niſi beatus Ambroſius numerum huius temporis dixiſſet in ſacramento ipſarum manſionum fuiſſe: Cui & ſuffragatur quod dies quilibet huius temporis,in Romano officio,ſtatio vocatur.

Feria.iiij.poſt.j.Dominicam.xl.Secũdũ Matthæũ,Cap.xxj.

IN illo tempore.Cum intraſſet Ieſus Hieroſolymam:commota eſt vniuerſa ciuitas,dicẽs. Quis eſt hic?Populi autem dicebant:Hic eſt Ieſus* propheta à Nazareth Galileæ. Et intrauit Ieſus in tẽplum Dei:& eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo:& menſas nummulariorum,& cathedras vendentium columbas euertit.|Et dixit eis: Scriptum eſt:Domus mea domus orationis vocabitur:vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronũ. Et acceſſerunt ad eum cæci & claudi in templo:& ſanauit eos.Videntes autem principes ſacerdotum & ſcribæ,mirabilia quæ fecit,& pueros clamantes in templo,& Dicentes:Hos anna filio Dauid.indignati ſunt,& dixerunt ei:Audis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis, Vtique.Nunquam legiſtis, quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?Et relictis illis,abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, ibi docebat eos de regno Dei.

*Ille, vt exprimatur græc° articulus.

Sermo primus tertiæ feriæ primæ Dominicæ in.xl.& in ordine. xxxiii.

Sexta mãſio deſertum Syn.

CVm intraſſet Ieſus Hieroſolymã,cõmota eſt vniuerſa ciuitas.)Mat.xxj.Secunda pars huius euãgelii legitur etiã Mar.xj.& Luc.xix. ¶Sexta mãſio pœnitentium hodie eſt,quæ vocatur Deſertum Syn,quod interpretatr mã datũ.primum autẽ & maximum mãdatũ eſt charitas Dei & proximi,vt dicitur Mat.xxij. Hinc eñ vniuerſa lex pendet & prophetæ.Sola vero cupiditas hoc mãdatũ Deſerit.vnde Aug. Venenum,inquit,charitatis cupiditas eſt.nã quãtum creſcit cupiditas,tñ diminuitur charitas,ꝓpter cuius etiam cupiditatis augmẽtũ,hoiem Deus deſerit.nã & iudæos reliquit ob hoc.Matth.xxiiij.Ecce relinquetur vobis domꝰ veſtra deſerta. Ideo ſaluator noſter hodie à cordibus noſtris eiicit omnẽ negociationẽ cupiditatis. Et ſicut in manſione heſterna damnauit eos qui nõ largiũtur propria,ſic hodierna die eiicit de tẽplo qui cupiunt aliena:de quo in præſenti euangelio agitur,quod in tres partes diuiditur.nã in eo agitur de gratia,potẽtia,& ſapientia Chriſti. Gratia quidem eſt,quia nobis exhibuit pñtiã ſui corporis. Potẽtia vero declaratur,quia exercuit efficaciã operis,ibi,(Et intrauit Ieſus)Sapientia vero eſt,quia cõpeſcuit inuidiam murmuris, ibi,(Videntes autem principes.) ¶Circa primũ aũt quatuor facit.primo.n.ponitur Chriſti introitus. ſecũdo cũ dicit,(& cõmota eſt)tãgitur triplex ingreſſiõis effectꝰ,quorũ primus eſt commotio ciuitatis,ſecũdꝰ admiratio maieſtatis (Dicẽs,quis eſt hic?)Tertius eſt publicatio veritatis(populi aũt dicebãt). Propter primũ ergo dicit,(Cũ intraſſet Ieſus Hieroſolymã.)ipſa eſt Hieruſalẽ primo ſic dicta,poſt ea à Salomone Hieroſolyma nuncupata eſt. Introitus iſte in Hieroſolymã factꝰ eſt dñica oliuarũ, qñ venit Dñs ad ipſam ciuitatẽ,in qua paſſurus erat. Luc.xiij. Non capit.i. nõ cõuenit prophetã perire extra Hieruſalem. Illuc enim veniebat caput occidendũ, vbi prophetæ mẽbra ſua,fuerũt interfecti. ¶Deinde ponitur primꝰ effectꝰ cũ dicit(cõmota eſt vniuerſa ciuitas.)à voce clamãtiũ,Hos anna filio David:Benedictus qui venit in noĩe Domini:hos anna in altiſſimis.& ex multitudine cõmutãtis turbæ cum ramis palmarum,ipſa ciuitas commota eſt. Cuius cõmotio fuit præ-

ſagium

ſagium de proximo cõmotionis futurę in mortem Chriſti. ps. Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum,& aduerſum Chriſtum eius. ¶Secundus effectus eſt requiſitio maieſtatis.(Dicens,Quis eſt hic?) Eſt autẽ quæſtio iſta admirãtium,neſcientiũ,& cõtẽnentium. nam admirantes, neſcientes,& indignantes dicũt,(Quis eſt hic?) Admirabã tur quidem oẽs, neſciebant ſimplices,indignabantur vero principes.vnde Cyprianus,Hoc,inquit,dicebãt principes, qui dedignabãtur cognoſcere,quẽ populꝰ reuerebatur &c. ¶Tertius effectus eſt publicatio veritatis(populi autem.) minores,& qui cũ Ieſu veniebãt.(Dicebant,) Cuiꝰ quidem primo oſtendũt p̃ſentiam(hic eſt). Baruch.iij. Hic eſt Deꝰ noſter,& nõ æſtimabitur alius ad eum. Item noĩs gratiam, (Ieſus).i.ſalutaris. Mat.j. Ipſe.n. ſaluum faciet populũ ſuũ à peccatis eorum. Item officij prærogatiuã (ꝓpheta.) Ioã. vj. Hic eſt vere ꝓpheta,qui vẽturus eſt in mundum. Minus autẽ dicunt,ſed plus intelligunt.nõ.n.magnum eſt xp̃o eſſe ꝓphetam,futura prædicentem,ſed magnum eſt, ipſum eſſe prophetã,prophetias implentem:de quo Deu.xviij. Prophetam ſuſcitabit tibi dominus de fratribus tuis,ipſum audies. Item prædicant xp̃i patriam.(A Nazareth.) Viculus fuit paruus in quo xp̃s habitauit cum matre & Ioſeph,ideo Nazarenus appellatus eſt, & erat viculus prouinciæ Galileæ. ¶Nota allegorice,quia nomine Hieruſalem Iudæorum,populus intelligi poteſt,ad quos xp̃s introiuit,quia ex eo carnẽ aſſumpſit. Ioan.j. In propria venit,& ſui eum non receperunt. Ciuitatis autem nomine,mundus iſte intelligitur. Hebr.xiij. Non habemus hic manentem ciuitatẽ,totus vero mundus cõmotus eſt, Chriſto incarnato, & mortuo. Quidam.n.hene commoti ſunt ad fidem. Ioan. xij. Ecce mundus totus poſt eum abiit. Alij vero commoti ſunt male,ad inuidiam ſcilicet,& perſecutionem fidelium. Iſti fuerunt principes Iudæorum, & reges, ac tyranni gentilium. De primis Eſa.vj. Cõmota ſunt ſuperliminaria cardinum templi à voce clamantis. Superliminaria templi fuerunt pontifices Iudæorum. De commotione autem tyrannorum contra fidem,Eccleſia. xliij. In conſpectu eius commouebuntur montes. ¶Item nota quia quatuor de chriſto admirantes quærimus.primo de æterna eius origine.Ioan. vj. Nónne hic eſt filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem

Interpretatio nõis Ieſus.

Nota allegoriam.

Nota qũo

quatuor de xp̃o admirantes quærimus

trem & matrem? quomodo ergo dicit hic, quia de cœlo descendi? Itē sacra ipsa virgo requisiuit incarnationis eius modum. Luc.i. Quomodo fiet istud, quoniā virum non cognosco? Item incōprehensibilis est eius sapientia. Mat.xv. Vnde huic sapientia & virtutes? Ioan.vij. Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? ¶ Item admiratiue querimus de eius potentia. Matth.vij. Qualis est hic, quia mare & venti obediunt ei? Sed in his omnibus, quis ipse sit interrogemus eum. Ioan.viij. Tu quis es? Dixit eis Iesus, Principium, quia & loquor vobis. Item moraliter notandum est, quia mens humana est Hierusalē ciuitas Dei excelsi, sicut ait. ps. Hierusalem quæ ędificatur vt ciuitas. & iterū, Nisi Dñs custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eā. Huius vero ciuitatis duplex est ędificium, sicut dicit Aug. Primum est Babyloniæ, quod incipit ab amore sui, & procedit vsq; ad cōtēptum Dei, huius ædificii diabolus est architectus. secūdum vero ædificium est Hierusalem, quod incipiēs ab amore Dei, procedit vsq; ad contēptum sui, & huius auctor est Deus. ps. Nisi Dñs ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eā. Prima ciuitas est mens peccatorū, in qua sunt meretricia, latrocinia, homicidia, & rebellio cōtra regē proprium, Deum, creatorem. Esa.j. Quomodo facta est meretrix ciuitas quōdā fidelis? iustitia habitauit in ea, nunc autē homicidæ, qui seipsos peccādo interimunt, & alios odiēdo. Ad talē ciuitatem venit princeps eius, mundi saluator, vt peccati euertat ædificium, vt praua corrigat, & mētē reformet. ij. Cor. ij. Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. Venit autem christus ad mentem per viā pœnitentiæ. Mar.j. Parate viā Domini. glo. via Domini pœnitētia est, per quā ad nos veniēs, ad se venire facit. Itē ad primum ingressum Domini saluatoris fit cōmotio tremoris & timoris, hoc enim est principiū sapiētiæ. Esa.xix. Egredietur Dominus Aegyptum, & cōmouebuntur simulachra Aegypti à facie eius. Aegyptus tenebræ dicit & angustiæ, tales sunt dispositiōes peccātiū, in intellectu habēt tenebras, in affectu angustias: quorum simulachra sunt, opera diaboli quę imitantur, auaritia videlicet, luxuria, odiū, inuidia, superbia, ebriositas. &c. Sed timore diuino hæc oīa cōmouētur dū cōsideratur districtio futuri iudicii, ira iudicis, confusio euidētiū scelerū, gehēna ppetua. ps. Cōmota est & cōtremuit

Nota mo ralem expositionē.

tremuit terra,fundamẽta mõtium cõturbata ſunt,& cõmota ſunt,qñ iratus eſt eis.glo.quia innotuit eis ira Dei. Terra,ſunt terræ amatores. Aug.dicit. Si cœlum amas,cœlum es. Si terrã amas,terra es,Mõtes ſunt terra eleuata. Iſti ſunt potẽtes & diuites ſuperbi,qui de terrenis ſuprã alios eleuãtur,fundamenta quib⁹ innituntur mõtes iſti, ſunt diuitiæ, nobilitas,potẽtia,ſcientia. Sed cõſideratiõe futuræ iræ dei, qui ſolis terrenis & mõtibus iraſcetur,terrenũ cor tremuit, & à fundamẽtis quatiũtur mõtes. Vnde in vitis patrum legitur,Si poſsibile eſſet animas hõm in die iudicii exire à corporibus,omnis mund⁹ moreretur à terrore,atq; formidine. Quales eñ eſt videre cœlos ſciſſos,patentẽ inferni voraginem,paratos dæmones rapere, & ſup omnia iratũ iudicẽ intueri? ¶ Itẽ à fundamentis,cõcuſſa mente peccãtium,venit in nos gratia remiſſionis,& ſanatur aia. ps. Cõmouiſti terrã,& cõturbaſti eã:ſana cõtritiones eius, quia commota eſt. Neq;.n.timor ille remittit peccata prẽterita,licet faciat cauere futura,quia ſeruilis eſt:ſed ipſe timor eſt initium introducendi gratiã.nã vt dicit Aug.ſicut ſeta vel acus pungens introducit filum, ſic iſte timor adducit gratiã, quod bene figuratum eſt.iij. Regum.xix.vbi dicitur quod aduẽtum Domini tria p̃cedunt.ſ.ſpũs.i.vent⁹, & cõmotio,atque ignis:neq; in ſpiritu,neq; in cõmotiõe,neq; in igne Dominus.poſt hæc tria,ecce ſibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Tres eñ actus præcedunt veram pœnitentiã. Primus eſt timor mũdi,& hic eſt vent⁹. Secundus eſt timor Dei,ſed ſeruilis,hæc eſt cõmotio. Tertius eſt tribulatio ſeculi,hæc eſt ignis in quo patiẽtes ſolidãtur,ſed ipatiẽtes crepãt. Et quoniã Deus charitas eſt,timor autem nõ eſt in charitate,ideo nõ eſt Deus nec in ſpiritu,nec in cõmotione,nec etiã in eis eſt qui vexati præſentibus malis,ideo nõ peccant,quia non poſſunt. Item Deus eſt in ſibilo auræ lenis. Aura eſt afflat⁹ gratiæ ſpirit⁹ ſancti:quæ lenis dicitur,quia aſperitatẽ futuræ iræ mitigat.hui⁹ vero auræ ſibilus eſt interna eruditio, quia ſibilus eſt vox illiterata:& nõ literis,ſed inſpirationibus erudit nos Deus, ibi vero eſt Dominus ad auram poſt meridiem quẽrens hominem qui peccauerat, vt pœniteret. Item admiratur pœnitens gratiam remiſſionis ſibi collatę, quod.ſ.indigno ſit Chriſtus reconciliatus: & dicit in ſeipſo gaudens & admirans, quis eſt hic? Luc.vij. Quis eſt hic,

Exemplũ.

Figura.

Sibilus.

qui etiam peccata dimittit? ſi audiamus ſibilum auræ lenis, hic eſt Ieſus qui ſaluum facit populum ſuum à peccatis eorum. Hunc ſibilum cupiebat audire ps. dicēs, Dic animę meę, ſalus tua ego ſum. Aug. i. lib. confeſ. Dic mihi per miſeratiões tuas dñe deꝰ meus quid ſis mihi, dic animę meę ſalus tua ego ſum. Sic dic vt audiam. Ecce aures cordis mei ante te domine. aperi eas, & dic animę meæ, ſalus tua ego ſum, curram poſt vocem hanc, & apprehendam te, noli abſcondere à me faciem tuā, ne moriar, vt eam videam. ¶ Itē ſalus noſtra eſt à Nazareth Galilææ. Nazareth flos interprætatur, Galileę vero tranſmigratio dicitur. Chriſtus flos eſt gratiæ, cuius floris fructus gloria erit: de quo dicitur Eſa. xi. Flos de radice eius aſcendet. In floribus autem virtutum, flos iſte manet. Cañ. ij. Dilectus meus paſcitur inter lilia, nosq̃ huius floris colore & odore paſcamur, qui redolet in prædicationibus, colaratur autem in ſanctis operibus, ſed non ſemper floré habebimus, immo aliquando trāſibimus ad guſtum fructus. Ideo flos iſte trāſmigrationis dicitur, quia poſt odorem & colorē floris, ad ſaporem fructus gloſiori ꝓducit. Cañ. ij. Fructꝰ illiꝰ dulcis eſt gutturi meo.

Sermo ſecundus, tertiæ feriæ primæ dominicæ in. xl. *& in ordine.* xxxiiij.

SEcundo cum dicitur, (Et intrauit Ieſus:) triplex Chriſti operatio diſtinguitur. prima eſt reuerentiæ. ſecunda iuſtitiæ, ibi, (Eiiciebat omnes.) Tertia eſt miſericordiæ, ibi, (& acceſſerunt ad eum) Propter primum, dicit, (& intrauit Ieſus in templum dei.) Remigius, Hoc, inquit, proprium erat boni filij, vt veniens in ciuitatem, primo ad domum patris curreret. Luc. ij. Neſciebatis quia in iis quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe? Et vt dicit Rhabanus, Ingeſſus Chriſtus in vrbem, ſtatim templum adiit, formam religionis demonſtrans: vt quocunque imus, prius domum orationis, ſi adeſt adeamus: & per orationes deo commendati, poſtea ad agēda negocia ſecedamus. Mat. vj. Primum quærite regnum dei. ¶ Aduertendum quia domum domini, quæ templum dicebatur, non licebat ingredi niſi ſacerdotibus. Sed circa templum quatuor erant atria, ſicut ſunt clauſtra religioſorū, quorum primū templo vicinius,

erat

erat ſacerdotum & leuitarum, in quo erat altare holocauſtorum ſub diuo. Secundum atrium magnum quod dicitur baſilica, ambiebat iſtud, in quo orabant viri ſoli. Hic erat porticus Salomonis, in qua reges ſtabant ad orationem. Poſt erat tertium atrium fœminarum. Erat etiã quartum atrium immundorum ex populo Iudæorum, commune gentilibus. Hæc atria communiter templi nomine appellantur, ſicut ait ps. In domum domini lætantes ibimus. Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Hieruſalẽ. & iterũ, Qui ſtatis in domo domini, in atriis domus dei noſtri. Cum ergo dicitur Chriſtus intraſſe templum, & inde eiecciſſe negociantes, intelligendum eſt non de ipſa domo domini, ſed de atrio templi. ¶Secundo cum dicitur, (Eiiciebat omnes.) ponitur rigor iuſtitiæ Chriſti quo ad triplicem actum, ſcilicet eiectionis, ſubuerſionis, & reprehenſionis. Propter primum dicit, (Eiiciebat omnes vendentes & emẽtes in tẽplo), id eſt atrio tẽpli. Sicut dicit Hieronymus, Ad templum domini cauſa immolationis de cunctis penè regionibus Iudæorum confluebant homines: ſed accidebat plerunque, vt de longe venientes, victimas non haberent. Excogitauerũt ergo ſacerdotes quomodo prædam de populo facerent, & omnia animalia ſacrificiis apta vendebant non habentibus, & rurſus ea ab offerentibus ſuſcipiebant. ¶Secundus actus iuſtitiæ fuit, quia ſubuertit ipſas negociationes, ſubuertit quidem negociandi præcia, & negociorum venalia. de ſubuerſione præciorum ait, (Et menſas nũmulariorum.) Nummularij dicuntur qui pecuniam fœnerantur. nam vt dicit Hieronymus plerunque accidebat vt qui de longe venerant, non haberent pecuniã emendi ſacrificia, ideo ſacerdotes prouiderũt fœneratores qui ſub cautione pecuniam mutuabãt. Sed quia in lege præceptum erat vt nemo vſuras acciperet, pecunia tamen fœnerata nihil prodeſſe videtur, quæ non habet commodum: ideo excogitauerunt ſacerdotes aliam fraudem, quia loco vſurarum accipiebant munuſcula vilia diuerſi generis, poma, aut vuas paſſas, vel etiam varias ſpecies, putantes taliter lucrum habere ex mutuo ſine peccato vſuræ, cum tamen hoc ipſum ſit prohibitum. Eze.xxij. vbi dicitur, Vſuram & ſuperabundantiam accepiſti, & auare proximos tuos calumniabaris. Item negociationis ſubuertit venalia. ideo

Atria templi quatuor.

Nũmularii qui dicantur.

ait,(& cathedras) .i.ſedes(Vendẽtium columbas euertit.) Sicut dicit Hieronymus, Turtures & pulli columbarum erant oblationes pauperũ. Vnde ne ipſi pauperes ſine oblatione recederent, etiam columbas ſacerdotes proponebant venales,quæ omnia dominus ſubuertit. in Marco autẽ additur, Et non ſinebat vt quiſquam vas.i.aliquod vtenſilium per tẽplum tranſferret.&c. ¶ Tertius actus eſt reprehẽſionis,de quo ſubdit:(Et dicit eis.) vbi duo tangit. ſ. domus dei vſum,& abuſum. De vſu dicit,(Scriptũ eſt) Eſ.lvi (Domus mea domus oratiõis vocabitur)quaſi dicat, in eccleſia non eſt negociãdum,non luxuriandũ,non cõfabulandum, ſed orandũ. Aug.in regula,in oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factũ eſt,vnde & nomen accepit. Deinde tangit iſtius domus abuſum (vos autẽ) cupidi ſacerdotes, (feciſtis illã ſpeluncã latronũ) Hiero.vij. Nónne ſpelunca latronum facta eſt domus iſta, in qua inuocatum eſt nomen meum? Nã ſicut latrones latitãt in ſpeluncis, vt ex improuiſo trãſeuntes ſpolient:ſic ſacerdotes ſub religione templi latitantes,ad ſe venientes expoliabant. ¶ Et nota ſecundũ Aug. ꝙ ſi dominus noſter tantum rigorem oſtendit cõtra eos qui negociabãtur in tẽplo ea quæ pro tempore illo neceſſaria erant in ſacrificiis, dicens, ꝙ domum orationis fecerunt ſpeluncam latronum, vt oſtendat in quanta reuerentia ſit habendus locus deo dicatus: quid ergo putamus ſi potatores, aut impudicos, aut contentioſos inueniſſet? nonne diceret, feciſtis domum iſtam tabernam,aut proſtibulum,vel etiam forum litium? Hoc contra eos qui eccleſiã domini faciunt collocutorium: quod nullo tempore licet, vt locus ipſe paratus ſit ſemper orationi, etiã prẽter horas conſtitutas orare volentibus. ¶ Item nota ſecundum Hiero. ꝙ multi putant maximum miraculorum domini fuiſſe reſuſcitationem Lazari. Ioan.xi. Alij quòd cæcus à natiuitate lumen receperit. Ioan.ix. Plures maximũ putant quòd ad Iordanem vox patris audita ſit. Mat iij. Quidam vero ſuper omnia eſſe, ꝙ in monte tranſfiguratus, gloriam oſtenderit triumphantis. Mat. xvij. Sed tamen vt dicit Hiero. mihi inter omnia ſigna hoc videtur mirabilius, ꝙ vnus homo & illo tempore contẽptibilis,& intantum vilis,vt poſtea die ſexta crucifigeretur, Scribis & Phariſæis contra ſe ſæuientibus,& videntibus lucra ſua deſtrui,potuerit vnius

Maximũ miraculorum reſurrectio Lazari à quibuſdã putabat.

flagelli

flagelli verbere tantã eiicere multitudinem,menſaſq; ſubuertere,& cathedras cõfringere,& alia facere quę infinitus non feciſſet exercitus. Sed quare tãta multitudo nõ potuerit ei reſiſtere,ſubdit Hiero. igneum enim quoddã atq; ydereũ radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maieſtas lucebat in facie. Iob. xli. Quis poteſt reſiſtere vultui meo? ps. Tu terribilis es,& quis reſiſtet tibi? ¶ Notandum q̃ bis legitur dominus eieciſſe negociatores de templo. De prima electione ſolus Ioannes facit mentionẽ. Ioan. ij. De ſecunda vero quam prę manibus habemus,tres alij euãgeliſtæ lo quuntur. Rurſus tribus vicibus in anno legitur euangeliũ de electione iſta, bis.ſ. in quadrageſima, & ſemel in dñica nona poſt pentecoſten. Duabus quidẽ vicibus facta eſt electio negociantium de templo,propter duplex templum,ſpirituale.ſ.& myſticum, & morale, ex quibus lucra terrena ſunt eiicienda. De primo templo dicitur Ephe. ij. In lapide xp̃o oĩs edificatio cõſtructa creſcit in templum ſanctum in domino De altero. j. Cor. iij. Neſcitis quia templum dei eſtis vos,& ſpũs dei habitat in vobis? Vtrũque templum eſt domus oratiõis. nã extra eccleſiam nullus exauditur. Mat. xviij. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quancũq; petierint,fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt. De templo autem mẽtis dicitur Ioan. iiij. Spiritus eſt deus: & eos qui adorant, in ſpiritu adorare oportet. Sed vtrunque templum cupiditas auaritiæ efficit ſpeluncam latronũ. Propter primum Eſa. i. Principes tui infideles,ſocij furum, omnes diligunt munera, ſequuntur retributiones. Hiere. vj. A minore quippe vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent. Propter ſecundum,Naum. ij. Impleuit preda ſpeluncam ſuam, & cubile ſuum rapina. ¶ Notandum q̃ de cœtu eccleſiæ eiiciuntur negociatores, vſurarij, & ſimoniaci. ¶ Negociatores ſunt vendentes & ementes, qui ſ. vendunt quod emerunt. nam ideo emunt vilius,non vt vtantur ſibi, ſed vt vendant carius. Vnde Chryſoſtomus. Homo mercator non poteſt placere deo. ideo nullus xp̃ianus debet eſſe mercator: aut ſi voluerit eſſe, proiiciatur de eccleſia. Vnde ps. ſecundũ aliã litteram. Qm̃ non cognouit negociationẽ, introibo in potẽtias domini. Nec tamen oĩs mercatio dãnatur his verbis, licita eſt em̃ negociatio neceſſitatis,illicita vero cupiditatis. ¶ Vbi aduertendum q̃ licet negociatio

Nota dubium.

ſit

Nemo Christianus mora tor sit.

sit cõmutatio emptionis & vẽditionis, nõ tamen oĩs tõmutatio est negociatio. Qui enim vẽdit & emit propter necessitatem vitæ & status sui, ille pollicitus vel economicus est. Quĩ vero vendit & emit propter lucrũ, ille negociator est. Primum est licitum, dummodo res vendatur & ematur pro quanto valet: nisi forte propter detrimentum quod quis patitur, carendo re quam vendit, maius petat precium ab eo qui multũ ex ea iuuatur. Secundũ autem. ſ. exercere cõmutationẽ venalium propter lucrum tm̃, est vitium, quia deseruit cupiditati, quęterminum non habet, sicut dicit Iuue. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Si tamen aliquis negociatur propter lucrũ, nõ quidem illud attendens principaliter, sed aut ꝓpter suã, aut suorũ, aut pauperum sustentationem, lucrum moderatũ quęrit, ille nõ est negociator qui de templo eiicitur, quia nõ est cupidus, sed necessarius, pius, & vtilis. De tẽplo autẽ cupidus solum negociator eiicitur. ¶ Aduertẽdum est etiã quia vtrique negociatori. ſ. cupido & moderato cõmune est q̃que vilius emere, quod carius vẽdunt: quod quidem licite fieri potest, si res facta est melior natura vel arte, aut si bonitas eius eui dentior est. hoc etiam licitum est si precium rei mutatũ est secundum diuersitatem loci & temporis, aut etiam propter periculum cui quis se exponit transferendo rem de loco ad locũ. Patet ergo ex dictis ꝙ duo sunt in negociatione cauẽda. Primum, vt non vendatur res plus, nec ematur minus quàm valeat, Secundo, vt lucrũ principaliter non quęratur. ¶ Sed cupidi mercatores contra hoc dupliciter obiiciunt. primum quia communiter dicitur ꝙ res tantum valet q̃tum vendi potest, ad quod statim dicendum est quod duplex est posse. ſ. iuris & facti. Valet autem res q̃tum vẽdi potest, de iure, nõ de facto solũ. ¶ Secundo obiiciunt, quia oĩbus emẽtibus vt vendant, hęc est intentio vt carius vendãt, ergo oẽs tales peccant: quod nimis durum videtur. Et dicẽdum ꝙ si oẽs hoc intendunt, oẽs sunt iniq, nec multitudo excusat. Vñ beatus Aug. xiij. lib. de tri. dicit ꝙ quidã mimus ꝓmisit se dicturũ in quodã spectaculo oĩbus quid vellent, & quid in aĩo haberẽt. Cũq; ad diẽ constitutũ multitudo maiorvenis set, oĩbꝰ suspẽsis, & silẽtibꝰ ait. Vili vultis emere, & care vẽdere. Et dicit Augu. hoc dixisse mimum, quia se talem & eos quos expertꝰ fuerat cognoscebat. ideo omnes tales esse arbitratus

Duo ĩ negociatiõe vitanda. Mercatorum obiectiones cũ solutionibus.

arbitratus eſt. Sed vt dicit Augu. in rei veritate hoc velle, vitium eſt,& amore iuſtitiæ iſte appetitus corrigendus eſt. nec verum eſt omnes homines eſſe ſic diſpoſitos, vt rē velint emere minus q̄ valeat. nā vt recitat ibidem Augu. cuidam cum oblatus fuiſſet codex venalis ab eo qui precium eius non nouerat, ideoq; exiguum poſcebat, ipſe emens nō opinanti multo amplius dedit venditori. vnde patet non eſſe verum quod dicebatur oēs hoīes ſic eſſe diſpoſitos, vt rē immutatam vilius velint emere, carius autem vendere. tales n. ſunt iniqui tm̄, ſed non iuſti. ¶ Secundus ordo cupidorū ſunt nummularii,& vſurarii,& fœneratores, iſti eiiciuntur de templo eccleſiæ quātum ad meritum,& à Deo excōicati ſunt,& menſæ eorum ſubuertuntur. In menſis computant pecuniam tribuentes mutuum,& recipientes fœnus. Vnde menſæ ſunt eorum ratiocinia & cautelæ. Qui autem vſurarii non ſint de cætu fidelium, patet à contrario ſenſu per id quod dicitur in. ps. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. Certe qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram. Scriptum eſt. n. Exo. xxij. Si pecuniam dederis mutuo populo meo, non vrgebis tamen quaſi exactor, nec vſuris opprimes. Et Leui. xxv. Ne accipias ab eo vſuras, nec amplū quam dediſti. Time Deum tuum,& fratri tuo non dabis pecuniam tuam ad vſuram,& frugum abundantiam non exiges, ego Dominus iſtud p̄cipio. Vnde peiores ſunt vſurarij Chriſtiani Iudæis, quoniam Iudæi & ſi ab alienis, nō tamē à Iudæis vſuras petunt: Chriſtiani autem vſurarii nemini parcunt, nec Chriſtiano, nec amico, nec pauperi, aut clericis, aut religioſis: ſed nec propriis conſanguineis. Et cōſide randum quod non ſolum vſura peccati, ſed etiam vſura mē tis prohibita eſt. Qui. n. mutuat ſpe fœnoris, aliàs non mutuaturus, peccat: & ſi quid recipit vltra ſortem, reſtituere tenet̄, quanquam non interuenerit pactum. Dicitur. n. Lucæ vj. Si mutuum dederitis his à quibus ſperatis recipere, quæ gratia eſt vobis? nam peccatores fœnerantur, mutuū ergo Date nihil inde ſperantes. Item ſolida peccata fœneratorum quaſi menſuras & exquiſita ratiocinia, ac ſubtiles adinuentiones lucrandi Dominus euertit, cum omne quod excogitauerint, culpa eſſe conuincitur. ps. Præcipita Domine & diuide linguas eorum, quia nō defecit ab eis vſura & dolus. ps. Fiat menſa eorū corā ipſis in laqueū, & in retributiones,

Cupidorū ſecundus ordo.

Vſura mē tis etiam p̄hibetur.

retributiones,& in ſcandalum,obſcurentur oculi eorum ne videant,& dorſum eorum ſemper incurua. Fffunde ſuper eos irã tuã,& furor iræ tuæ cõpræhẽdat eos, quod ſi ꝓpter iſtã ſubuerſionẽ ſe nõ cõtinuerint,manet eis ſubuerſio infernalis: De qua Ecclę.ix. Nõ zeles gloriã & opes peccatoris.nõ em̃ ſcis quæ futura ſit illis ſubuerſio. ¶ Tertius gradus cupidorum cũctis deteſtabilior,eſt Symoniacorũ, qui ſacra vẽdũt,aut emũt. De iſtis dicitur quod dñs eiecit de tẽplo vẽdẽtes colũbas,& cathedras eorum ſubuertit. Sicut dicit Hiero.p colũbas dona ſpũs ſancti,vel ſacramenta eccleſiæ poſſunt intelligi. Sedẽtes in cathedra ſunt põtifices & ꝓlati,qui vẽdunt columbas.i.gratiã ſpũs ſancti, dignitates, ꝓbendas,& ſacramẽta.cõtrà id quod dicitur Matt.x. Quod gratis accepiſtis,gratis date. Iſti omnes excõmunicati ſunt à Deo,& ab eccleſia eiecti. Nu.v. Præcipite filiis Iſrael vt eiiciant de caſtris oẽm leproſum.i. Simoniacũ.nã Gezi primus ſimoniacus leproſus fact⁹ eſt,&.j. Eſdræ.ij.eiecti ſunt de ſacerdotio qui nõ innuerũt genealogiam ſuã. Genus ſacerdotum,gratia eſt,nõ natura,aut pactum. Eiiciuntur aũt q nõ dãt gratis. Itẽ ſubuertit cathedras:qm̃ vt dicit Hiero. magiſtrorum dignitas ad nihilũ redigit̃,cum fuerit, ꝓmixta lucris, Obſerua etiã,vt dicit Hiero. ꝓpter auaritiã ſacerdotum, altaria Dei,menſas nũmulariorum appellari: quæ ſubuertũtur,qa reprobãtur orationes taliũ altariorũ, iuxta illud Malac.ij. Maledicam benedictionibus veſtris. Vnde ij.Paralipo.xiiij.ſubuertit altaria peregrini cultus.

Simoniaci ſacra vẽdentes.

Sermo.iij.tertiæ feriæ.j. Dñicæ in.xl.& in ordine. xxxv.

ET acceſſerũt ad eum.) Hic ponit tertia Chriſti operatio ad miſericordiã ptinens & pietatẽ. Circa quod duo facit. Primo.n. ponit miſerorũ acceſſus,(Et acceſſerunt ad eũ cæci & claudi in tẽplo)cui⁹ cõtrariũ dicit̃.ij. Re.v. Cæcus & claudus nõ ĩtrabũt in tẽplũ. Et forte ſicut ſacerdotes relaxauerãt reuerentiã tẽpli,ſuſtinentes in eo fieri cõmercium, ſic etiam patiebantur cæcos & claudos in eo eſſe.

¶ Aut dicendum quod cæci & claudi cognoſcentes Chriſtum agere ſuprà legem,eiiciendo negociantes,ipſi præter legem cõfiſi ſunt ad Chriſtũ in tẽplo accedere. Vñ Hiero. Niſi Dñs mẽſas nũmulariorum,& cathedras vẽdẽtium colũbas euertiſſet,cęci & claudi lucẽ & cõcitũ gradũ nõ accepiſ

ſent

ſent. ¶Secũdo ponitur miſericordiæ effectus,(Et ſanauit eos.)Cęcis quidem prębuit viſum.ps.Dñs illuminat cęcos. Claudis vero dedit greſſum. Eſa.xxxv.Tũc ſaliet ſicut cervus claudus. De vtroq; ſimul dicitur Iob.xxix.Oculus fui cæco,& pes claudo. ¶Notandum q̃ introeũte dño tẽplum quidam eiiciuntur ab eo,alij vero ſanandi accedunt. Et vt dictum eſt,mẽs rationalis eſt templum diuinitatis. Et licet templum iſtud apud infideles ſit adhuc pollutum,tamen apud fideles conſecratum eſt.j.Corin.iij.Templum dei ſanctum eſt,quod eſtis vos. In hoc templo non eſt imago dei mortua,ſed viua:nõ ab homine, ſed à deo facta.& hæc imago ipſum templum eſt,mens ſcilicet humana, quæ facta eſt ad imaginem & ſimilitudinem dei. Hanc imaginem nullus videre poteſt, ſed ſeipſam imago ipſa intelligibiliter videt, & à ſuo videtur auctore: & ex hoc q̃ eſt imago dei, ex eo capax eius eſt,vt ſit templum ipſius,ſicut dicit Aug.vj.lib. de trini. Item hoc templum domus orationis eſt.neq; enim quiſquam orare poteſt deum quantũcũque fuerit in tẽplo marmoreo vel aureo,niſi in ſpiritu mentis ad ſeipſum reductus orauerit deum, ſicut dicitur Ioan.iiij. & Apoſtolus.j. Corin.xiiij.Orabo ſpiritu,orabo & mente:pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Item latrones dæmones ſunt,qui noſtra merita tollunt, ſicut de homine dicitur Lucę.x.qui incidit in latrones,qui etiam deſpoliauerunt ipſum,& plagis impoſitis abierunt,ſemiuiuo relicto. Iſti latrones de templo dei faciunt ſpeluncam habitationis ſuæ. Apoca.xviij. Facta eſt habitatio demoniorũ. Item tẽplo dñi tranſmutato in ſpelũcam latronũ,videmus triplex in eo fieri cõmercium. Primũ cõmercium eſt vẽditionis. Homo vẽdit,diabolus emit: res vẽdita & empta, aĩa eſt, quã ſolã quærit diabolus,& pro ea habẽda cætera cõcedit. Genẽ.xiiij. Da mihi aĩas,cętera tolle tibi. Pro parua delectatione,modico lucro,& vano deſiderio fatui homines animas ꝓprias diabolo vendũt. Eſa.l. Ecce erũ in iniquitatibus veſtris vẽditi eſtis. Secũdum commercium eſt exactionis. Diabolus eſt nũmularius qui nummum dat ad vſurã. Eius nũmus,eſt primũ peccatũ qđ perſuaſit homini,& ſemper ex eo tributũ exigit. Item & quoti die videmus q̃ pro nũmo delectationis exigit cõſenſum:habito cõſenſu,requirit vſum opis,& cõſuetudinẽ. Aliquãdo vero dato nũmo vni⁹ peccati,exigit adhuc:vt cui dedit voluptatem

Mẽs rationalis eſt tẽplum diuinitatis.

Diabolo triplex cõmercium ĩ tẽplo aĩę noſtræ.

luptatem carnis,exigit ab eo anaritiã aut mẽdaciũ. Vnũ eñ peccatũ alterũ trahit:& tãdẽ poſt nũmũ culpæ, exigit vſurã pœnæ. Greg. xxx. lib. mo. Diabol⁹, inquit, exactor eſt, q̃ male pſuaſionis ſemel nũmũ cõtulit homini, & quotidie ab hæ redib⁹ eius delicti huius reatũ quærit. Denarius ei⁹ fuit falſus: qa ꝓmiſit æternitatẽ, ſed decipiẽdo exigit tributũ mortis, ſuadẽdo intulit culpã, ſequiẽdo exigit pœnam. Tertiũ cõmerciũ eſt ſupplãtationis, in quo ſedẽtes in cathedris, colũbas vẽdũt. Colũba ſimplex volatile eſt, ſed quorũdã ſimplicitas eſt prudẽs. Mat. x. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut colũbæ. Aliorum vero ſimplicitas ſtulta eſt. Oſeæ. vij. Factus eſt Effraim quaſi colũba ſeducta non habẽs cor. Cathedra vero eſt magiſterij erroris, in quo diabolus ſedet, ſicut dicit Ezech. xxviij. Innocẽtem ergo vitã vẽdit diabolus, qñ ſimplices fallit aĩas, docendo praua agere, vindicare iniurias, aliena tollere, ꝓpria nõ largiri, fraudes cõmittere. Item venit dñs ad tẽplũ ſuũ, cũ eidẽ via paratur per p̃dicatorẽ, & via iſta eſt ꝓparatio cordis ad pœnitẽtiam. Mala. ij. Ecce ego mitto angelũ meũ, & prꝑabit viã ante faciem meã, & ſtatim veniet ad tẽplũ ſanctũ ſuũ dñator quẽ vos quæritis. Item ingreſſus dñs in tẽplum mẽtis, in feruore ſpũs ſui, & flagello cõminationis ẽternæ eiicit dæmones emptores animarum, exactores culparum, & vẽditores innocẽtiæ. Exod. xxxiiij. Ecce ego ipſe eiiciam ante faciem tuam Amorreum, Chananeum, & Etheum. Item menſa diaboli eſt prõpta exhibitio vel pſuaſio peccati. Cathedra vero eſt eius fallacia, quorũ vtrũq; ſubuertit dñs cum eius cõpeſcit audaciam, & ipſius detegit fallaciam. Primum efficit poteſtas, alterum veritas. Item purgato mẽtis tẽplo, ſanãtur cęci & claudi: quia nemo ſanatur niſi morbus expellatur. Cęcitas autẽ mẽtis, eſt ignorãtia intellectus: claudicatio, eſt impotẽtia affectus, quorum vtrũq; eſt peccati effectus. peccatum enim excęcat ad cognitionem veri, & impotẽtem efficit ad operationem boni. Et niſi dñs ſuo introitu peccatorem præueniret, ad eum non accedere. licet mirum ſit qũo cęcus videat, qũo ſit accedendum, & qũo claudus poſſit accedere. Sed ſi dñs non eſſet lux vera, neſciret vtique cæcus quò deberet accedere. quia vero diuinitas lux mentis eſt, ideo illuminat vt ad ſe accedamus. ꝑs. Accedite ad eum, & illuminamini: & facies veſtræ non confundentur. Similiter

Tẽplũ mẽtis xp̃s ingredit̃ ſanans oĩa.

niſi

niſi dñs eſſet potẽtia & gratia,non poſſet ad illum peccator accedere. Sed ipſe præſtat impotenti virtutem gratiæ,vt ad ſe accedat. Eſa.xl. Qui dat laſſo virtutẽ,& his qui non ſunt, fortitudinem & robur multiplicat. Micheę.iiij. In die illa, dicit dñs,congregabo ad me claudicantem:& quem ejeceram, collegam:& quem afflixeram,conſolabor.

Sermo quartus tertiæ feriæ poſt primam dominicam in quadrageſima,& in ordine.xxxvj.

TErtio cum dicitur,(Vidẽtes autem principes &c.)declaratur Chriſti ſapiẽtia cõpeſcẽtis inuidiã murmuris ſacerdotum. Circa quod quatuor facit. Primo enĩ ponitur inuidię occaſio. Secũdo inuidẽtũ murmuratio,(indignati ſunt.)Tertio xp̃i reſponſio,ibi,(Ieſus aũt dixit eis.) Quarto, quia verbis non mitigabãtur, ponitur xp̃i ſeceſſio, ibi,(Et relictis illis.)Duplex vero fuit occaſio inuidię. Prima,miracula quæ dñs fecit. Secunda,laus quam ei populus exhibuit. Et ideo circa primum tria facit. Primo eũ tangit ſtatum inuidẽtium.(Videntes autẽ principes ſacerdotum.) In principatu dignitas poteſtatis,in ſacerdotio cultus ſanctitatis notatur . Iſti ergo principes ſicut cęteris maiores, ita ſanctiores eſſe debuerant : ipſi tamen erant de quibus prædixit Eſaias. j. Principes tui infideles , ſocij furum. (Et ſcribæ.)Sic dicũtur legis doctores, aut docti in ſcripturis. Et ſicut in principib⁹ eſt excellẽtia poteſtatis,ſic in ſcribis ſcientia veritatis. Quia tamen ſciẽtia ſine charitate inflat,ideo iſti ſicut & principes eorum facile concitati ſunt. Scribæ qui ſunt.

¶ Secũdo ponitur prima cauſa indignationis (videntes mirabilia quæ fecit)quia ejecit mercãtium multitudinem,ſubuertit vtenſilia, & vlterius quia cæcos ſanauit & claudos. Hæc ſunt mirabilia quæ xp̃s fecit in carne, vt deus eſſe cognoſceretur. Exo.xxxiiij. Videtib⁹ cũctis ſigna faciã,quæ nũquã ſunt viſa ſup terrã,vt cernat popul⁹ ille durus i cui⁹ medio ſum, opus meũ terribile quod facturus ſum.quis enĩ magnus ſicut deus noſter? tu es deus qui facis mirabilia.

¶ Tertio ponitur ſecunda cauſa indignationis, (Et pueros) non ætate ſed puritate,non ſenſibus ſed malitia.j.Corinth.xiiij. Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote,ſenſibus autem perfecti. Vel forte pueri ciuitatis audito clamore turbæ laudãtis Chriſtũ, & ipſi ſecuti ſunt laudantes

dantes eum,(clamantes in templo & dicentes, Hos anna fi-
Hos anna filio Dauid. lio Dauid.) Hos anna ſecũdũ Hierony. interpretatur Odo
mine ſalua. Hoc autẽ. ſ. filio, poteſt eſſe duæ partes, vel vna.
Et ſi vna, aut datiui, aut ablatiui caſus. Primo modo eſt ſen
ſus, O domine fili Dauid, ſalua nos. Secundo modo eſt ſen
ſus. Hos anna. i. ſalua nos, clamabant ipſi Chriſto filio Da
uid. Tertio modo eſt ſenſus, Salua nos dñe per filium Da-
uid. ¶ Et nota quia cũ Dauid plures filios habuiſſet, vnus
tamen ſolus dicitur filius eius, ſecundum ꝓmiſſionem, ſicut
Meſſias ſolus Dauid fili⁹ dicit. ſolus Iſaac dicitur filius Abrahæ. Filius autẽ ſecũdum pro-
miſſionem meſſias eſt, de quo dicitur: De fructu vẽtris tui
ponam ſuper ſedem tuam. Hic eſt Chriſtus, de quo angelus
ad virginem, Dabit ei dñs ſedẽ Dauid patris ſui. Vnde pa-
tet ꝙ pueri iſti dicentes Chriſtum eſſe filium Dauid, confi
tentur eum eſſe Meſſiam in lege ꝓmiſſum. Et nihilominus
venerantur diuinitatem, dicẽtes: O domine. Eius prædicãt
regiam humanitatem, fili Dauid. & ipſius ſupplicant ſalu-
tem, hos anna. i. ſaluifica nos. ¶ Secundo cum dicit, (Indi-
gnati ſunt &c.) ponitur murmur indignantium: & duo fa-
cit. Primo enim tangit indignationis affectum (indignati
ſunt.) Eſt autẽ indignatio motus animi, quo aliquis triſta-
tur ex eo ꝙ quis indigna ſibi agit vel patitur. Iſti autẽ prin
cipes & ſcribę indignum putabant Chriſtum tantis laudi-
bus, eiectionem etiam vendẽtium, & ſanitatem languẽtium
non putabãt ad Chriſti pietatem pertinere: ideo indigna-
bantur, cuius indignationis prouocatiuum etiã fuit auc-
Indignatio quid. toritas & ſcientia qua excellebant. Eccleſiaſtes. j. In multa ſa
pientia multa eſt indignatio. Et notandum ꝙ ex iſta indi-
gnatione prouocati ſunt principes & ſcribæ quomodo Chri
ſtum perderent, vt dicunt Marcus & Lucas. Quod vtiq; fe
ciſſent ſtatim, niſi timuiſſent turbam. ſemper enim indigna
tionis vitium ad peiora procedit. Prouer. xix. Qui ad indi
gnationem facilis eſt, erit ad peccata procliuior. ¶ Dein-
de cum dicit, (Et dixerunt ei.) tangit reprehenſionis ver-
bum (Audis quid iſti dicũt) ꝙ ſis filius Dauid? quaſi dicãt,
cõpeſce eos. Similiter vt dicit Lucas, paulo antequã ingre-
deretur dñs ciuitatem, phariſei dixerant Chriſto vt increpa-
ret turbam acclamãtem ſibi laudes. Quibus ait dominus,
Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabũt. ¶ Ter-
tio cum dicitur (Ieſus autẽ dixit) ponitur Chriſti rẽſpõſio,

ſecundum

ſecundum quam oſtēdit auctoritate ſcripturę laudē puerorum non eſſe ſupprimēdam,eo quod pfecta ſit. Dicit ergo (Ieſus autē dixerat eis vtiq; ſ.audio. Hiero. Non dixerat Dominus quæ ſcribæ audire cupiebant. bene faciunt pueri clamantes,nec rurſum ait errāt,pueri ſūt,debetis ętati ignoſcere:ſed ad cōpeſcēdū murmur,teſtimoniū ſcripturę addu cit(nūq̄ legiſtis).i.nōne habetis mēoriā & ītellectū eius qđ legiſtis.ps.viij.(quia ex ore infantium & lactentiūtu Deus pfeciſti).i.pfecta feciſti,(laudē?)glo. Perfectio laudis ē eā ferri ab īdoctis,vbi veritas opaī,nō īgeniū hoīs.tacet autē xp̄s id qđ ſequtur ī pſalmo,vt deſtruas iimicū&vltorē.ne amplius ꝓuocaret iā idignatos,De ipis.n.deſtruēdis ītelligīt. ¶ Et nota qa ſimplices hoies laudātes xp̄m,ſcriptura dicit īfantes & lactētes. Infātes qdē.i.nō valētes loqui, nō.n.eſt ptās naturę,vel induſtria eloquentię,ſed virtus ſpūs ſcī in īgneis liguis apparētis,ſecūdū cui° virtutē idiotæ & ſimplices ineffabilia dicūt. Sap.x. Sapia apuit os mutorū,& liguas īfantiū diſertas fecit. ¶ Itē xp̄i hūanitas māmilla regia eſt, qa ꝓceſſit ex ꝓgenie regū,de qua Eſa.lx. Māmilla regū laēaberis.hui° māmillę lac eſt ꝑdicatio hūanitatis xp̄i,q̄ videlicet,verbū caro factū eſt,& natum de virgine. Vnde lac exhibuit aplūs Corīthiis,dicēs.i.Cor.iij. Tāq̄ puulis īxp̄o lac dedi vobis potū,nō eſcā. Igitur lactētes puuli ſunt qui deitatis altiora myſteria nō capiūt,ſed lacte hūanitatis nutriuntur & delectātur. Et qa laudatores xp̄i dicebāt eum eſſe filiū Dauid,ꝙ vtiq; ad hūanitatē ei° pertinet,ideo lactētes ſunt.i.lac ſugētes.i.Pe.ii. Quaſi mō geniti infātes rōnabiles ſine dolo,lac cōcupiſcite,vt in eo creſcatis in ſalutem. ¶ Quarto,cū dicitur (Et relictis illis.&c.)tāgitur receſſus xp̄i,& tria facit. primo eū oūdit vñ receſſerit. ſecundo quo iuerit(ī Bethaniā.)tertio qđ ibi egerit(& docebat eos.) In prima pte receſſū xp̄i duplicē inſinuat,reliqt eū principes q̄b° loquebatur,& ipſam ciuitatē egreſſus eſt. Propter primū dicit,(Et relictis illis.)Chryſo. vt recedēdo cōpeſceret, quos ſermonib° mitigare nō potuit. malitia eū nō vincitur ſermonib°,ſed excitatur. ps. Cum loquebar illis,impugnabāt me gratis. Propter ſecūdū ait (abiit foras extra ciuitatē.)hoc iō ſecūdū Marcū,qa iā cū eſſet veſpera,circūſpectis omnib° nō inuenit q̄ ſe hoſpitio reciperet. Hiero. Intelligēdū eſt ꝙ tātę Dñs fuerit paupertatis,& ita nulli adulat°, vt

Simplices homies in ſcriptura dūr infantes. Humanitas xp̄i māmilla regis.

in vrbe maxima,nuſlũ hoſpitẽ,nullã inuenerit mãſionem. ¶ Secũdo tãgit quo abierit,(abiit in Bethaniã.)Caſtellũ erat Marthæ & Marię ac Lazari,diſtãs ab Hieruſalẽ quaſi ſtadiis.xv.vt dicit,Ioan.xj.(ibiq; mãſit.)Chryſo.vt ibi requieſceret corporaliter,vbi repauſabat ſpũaliter.nã ſãcti viri nõ inquirũt mãſiones clariores,ſed fideliores:nec gaudẽt vbi epulę largę ſunt,ſed vbi ſanctitatis flores. ¶ Tertio ponitur qd ibi fecerit. (Et docebat eos de regno Dei.) Quid ſ.ĩ regno dei ſit ſperãdũ,hoc videlicet q̃ nec oculus vidit, nec auris audiuit,nec in cor hoĩs aſcẽdit. Docebat etiã qualiter ipſum regnum ſit ꝓmerẽdũ. Mat.v. Beati pauꝑes ſpũ, qm̃ ipſorũ eſt regnũ cœlorum .Et aduerte qa docebat eos apud quos manebat,ꝑciũ hoſpitalitatis retribuẽs : qa miniſtrãtibus tpalia,doctrinã verbi debemus impendere.ps.Sumite pſalmũ,& date tympanum.i.ſumite à prædicatoribus ſpiritualẽ doctrinam,& vos date illis corporalẽ alimoniã.

Regnum Dei.

Feria.iiij.quatuor tẽpꝛ rũ in.xl.Secũdũ Matthæũ. Cap.xj.

IN illo tempore.Acceſſerũt ad Ieſum Scribæ & Phariſæi,dicẽtes,Magiſter,volum⁹ a te ſignum videre. Qui reſpondẽs,ait illis:Generatio mala & adultera ſignũ quærit:& ſignũ nõ dabitur ei:niſi ſignũ Ionę ꝓphetæ.Sicut enim fuit Ionas ĩ vẽtre ceti,trib⁹ dieb⁹,& trib⁹ noctib⁹:ſic erit filio⁹ hoĩs in corde terrę,trib⁹ dieb⁹,& trib⁹ noctib⁹.Viri Nini uitę ſurgẽt ĩ iudicio cũ generatiõe iſta,& cõdẽnabũt eã:quia pœnitẽtiã egerũt ĩ ꝓdicatiõe Ionę. Et ecce plus quã Ionas*hic.Regina auſtri ſurget ĩ iudicio cũ generatiõe iſta , & cõdẽnabit eã:quia venit à finib⁹ terrę audire ſapiẽtiã Salomõis.Et ecce plus quã Salomõ*hic.Cũ aũt ĩmũdus ſpũs exierit ab hoĩe:ambulat ꝑ loca arida,q̃rẽs requiẽ,& nõ inuenit.Tũc dicit,Reuertar in domũ meã,vnde exiui.Et veniẽs,ĩuenit eã vacãtẽ,ſcopis mũdatã,& ornatã.Tũc vadit,& aſſumit ſecũ ſeptẽ alios ſpũs nequiores

* Hic aduerbiũ loci , vt exgręco apparet ὧδε id eſt hoc in loco.

* ὧδε. vt ſupra.

quiores ſe: & ītrātes habitāt ibi. Et fiūt nouiſſima hoīs illi⁹ peiora priorib⁹. Sic erit & generatiōi huic peſsimæ. Adhuc eo loquēte ad turbas: ecce mater ei⁹, & fratres, ſtabāt foris: q̄rētes loqui ei. Dixit aūt ei quidā: Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtāt, q̄rētes te. At ipſe reſpōdēs dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extēdēs manus in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicūque.n. fecerit vo ūtatē patris mei, qui ī cœlis eſt: ipe me⁹ frater, & ſoror, & mater eſt.

Sermo.j.uij.feriæ poſt.j. Dñicā.ī.xl. & in ordine. xxxvij.

Statio ſeptima depheta.

Acceſſerūt ad Ieſum Scribæ & Phariſæi dicentes, Magiſter, volumus à te ſignū videre. Mat.xii. Sola tertia pars hui⁹ euāgelii habet Mar.iij. Prima vero pars ei⁹ & ſecūda, licet ppoſtere, legit Lu.xj. tertia aūt pars Lu.viij. ¶ Septima ſtatio pœnitētiū depheta dicitur. i. pulſans, vel adhērēs: ſiue pulſatio, aut remiſſio. Pulſat deniq; xps īpœnitētes cōminatiōib⁹ futuri iudicij, quia Niniuitæ gētiles iudicabūt xpianos qui nō pœnitēt, Pulſat etiā īcredulos, qui xpi ſapiētiā nō ītelligūt, ipſos ēt pœnitētes pulſat, ne piculū recidiui patiant. Pulſatis aūt pœnitentib⁹ fit culpę remiſſio. Cūmūdus ſpūs exit ab hoīe, & q peccātes quōdā alieni erāt à xpo, ſic dū pœnituerint, ī eadē charitate adhærēt, vt frater, ſoror, & mater eiuſdē xpi dicātur. Et huius māſionis gratiā pñs declarat euāgeliū, quod in tres ptes diuidit. Et primo quidē ſaluator noſter rephēdit culpas peccātium. ſecūdo aggrauat piculū recidiuātiū, ibi, (Cū aūt immūdus ſpūs.) tertio cōmēdat gratiā bñ operātiū. ibi, (adhuc eo loquēte.) ¶ Circa pmū aūt quatuor facit. Prio recitat Iudeorū audaciā. Secundo eorū rephēdit īpudētiā. (Qui rndēs.) Tertio dānat eorūdē impœnitētiā, (viri Niniuitę.) Quarto cōdēnādā pdicit ipſorū negligētiā. (Regīa auſtri.) audacia q̄dē Iudeorū erat petere ſignū à Dño, quaſi expimētū vellent habere potentię eius. Ideo circa primū quatuor facit. Primo.n, ponit acceſſ⁹ cōtradictiōis. (acceſſerūt ad Ieſū.) vt. ſ. ei cōtradicerēt. nā in originali ſcriptū eſt, (tūc rnderūt ei.) & ē rnſio cōtradictiōis, iō ſi accedūt pedib⁹ ad xpm diſ

cedunt tamen ſenſibus. Saꝑ. i. Peruerſæ cogitationes ſeparant à Deo. Item ponitur ſocietas cõſpirationis, (Scribæ.)
Phariſæi. Sic dicũntur legis doctores. (& Phariſæi.) Iſti erant religioſi apud Iudæos ſic dicti, eo quod ſanctiori vita, & moribus à cæteris eſſent diuiſi: vnde phariſæi diuiſi interꝓtant. ergò penes ſcribas legis veritas, penes phariſæos autẽ vitæ ſanctitas erat, aut eſſe debebat, & tamẽ vterq; concorditer xp̃m aggrediuntur: quos deteſtatur ſcriptura. Geñ. xlix. Simeon & Leui vaſa iniquitatis bellãtia, in cõſiliũ eorum nõ veniat aĩa mea. Item ponitur fraus adulationes (Dicentes, magiſter.) Vere ipſe magiſter eſt veritatis. Ioan. xiij. Vos vocatis me magiſter & Dñe, & bene dicitis, ſũ etenim. Sed tamen hoc quod verum eſt, adulatorie dicũt xp̃o. Item ponitur expreſſio intentionis, (volum° ſignũ). i. opus aliquod ꝓter naturã, quod deſignat Dei potẽtiam, (videre à te fieri.) Proprium eſt Iudæorũ in rebus diuinis ſigna q̃rere, vt dicit apoſtolus j. Corin. qm̃ diuina, nõ humana rõe, ſed mirabilibus ſignis cognoſcũtur, quęrebant ergo ſignũ quo ſe à Deo miſſum xp̃s ꝓbaret. nã etiam Moyſen noluerunt à principio recipere, niſi ſignis oſtẽſis. Sed tamẽ iſti maius ſignũ quęrebant à xp̃o, q̃ patres eorum à Moyſe requiſierint. Moyſi em̃ crediderũt per ſigna facta ĩ ſubſtãtia inferiori: iſti vero quærebãt ſignũ de cœlo, vt dicit Lucas. Aut certe, vt fulgura, tonitrua, & imbres emitteret, ſicut quõdam Samuel. i. Regũ. vij. Aut ignem de cœlo educeret, ſicut Helias. iiij. Reg. j. Aut vt ſolẽ faceret manere, ſicut Iofue. Ioſue. x. Aut vt ſolẽ ip̃m reuolueret, ſicut Eſaias. Eſa. xxxviij. Populus. n. ille Iudæorum, quia ſemp fiebat magis, incredulus, ideo altiora ſigna quærebat. Quodcũq; autẽ horum ſignorũ Chriſtus feciſſet, eidem tamẽ nõ credidiſſet, quia vt dicitur Luc. ij. Ipſe poſitus eſt in ſignũ cui contradicetur. Vnde Hiero. Sic, inqt, ſignum poſtulãt, quaſi quæ viderũt, ſigna nõ fuerint. nã qui calũniaris ea quæ oculis vides, manu tenes, vtilitate ſentis, quid factur° es de his quæ de cœlo venerint? vtique reſpondebis & magos in Aegypto nõnulla ſigna feciſſe de cœlo. ¶ Nota quòd xp̃s ſe probauit eſſe Deum à Deo miſſum ſignis continue factis in populo
Chriſtus ſe ſignis Deum ꝓbauit. Iudæorum, cuius ſigna, primò quidẽ fuerunt magna. Ioan. xij. Et cum tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebãt in eum. Item fuerunt ſigna multa. Ioan. xj. Quid facimus qa hic homo

hic homo multa ſigna facit? Item fuerunt ſigna non vana, ſed vtilia. Ioan.vij. Totum hoīem ſaluum feci. Item ſigna eius fuerunt cōia, non vni, ſed populis collata beneficia. Mar.vj. Quotquot eum tangebant, ſalui fiebant. nam & populum bis pauit in deſerto. Item fuerunt iſta ſigna euidentia. Ioan.vj. Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat. Item fuerūt ſigna ſufficientia. Ioan.iij. Rabbi, ſcimus quia à Deo veniſti magiſter: nemo n. poteſt iſta facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

¶ Item nota quòd iſtis ſignis factis adhuc quærebant alia ſigna, non quidem vt crederēt, ſicut hi De quib⁹ dicitur Ioan.ij. Multi crediderunt in eum, videntes ſigna quæ faciebat. Iſti vero Scribæ & Phariſæi quærebant ab eo ſignum. primo quidem curioſe, vt delectarentur miraculo rei, ſicut Herodes, Lu.xxiiij. ſperabat ſignum aliquod ſevidere fieri à xp̄o. Item ſignum quærebant tentatiue, vt xp̄i experiré tur potentiam, Luc.xj. Alij tentantes, ſignum de cœlo quærebāt. Item ſignum quærebāt inſidioſe, vt opus factum, vel factorē calūniarentur. Luc.xj. In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Et Ioā.ix. Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? ¶ Item nota quia vt legitur Exo.iiij. Moyſes trib⁹ ſignis ſe demōſtrauit miſſum à deo. Primū quidē ſignū fuit, quia virgā paſtoralē cū, præciſſet in terrā, cōuerſa eſt in ſerpentē, ita vt fugeret Moyſes, ſed cū apphēdiſſet caudā eius, rediit in virgam. Secūdum ſignum fuit, quia manum ꝓpriam miſſam in ſinū, leproſam eduxit: & cum iterum remiſiſſet in ſinum, reduxit eam ſimilem carni reliquæ. Tertiū ſignū, quia aſſumpſit aquā fluminis, & effudit ſuper aridā, & quicquid poſtea ex flumine hauſtum eſt, vertebatur in ſanguinē. Hæc autē allegorice intellecta, fuerunt ſigna mortalitatis xp̄i, & iudaicæ impietatis, ac p̄dicationis euangelicæ. ¶ Primum quidem ſignum ad xp̄m refertur. Ipſe ſecūdum diuinitatem eſt virga regiæ poteſtatis p̄s. Virga directionis, virga regni tui. In terram autem virginalem virga cecidit, quādo inclinauit cœlos & deſcēdit. Item p ſerpētem humanæ mortis auctorem, mortalitas intelligitur. Virga igitur in ſerpētem cōuertitur, quia verbū, caro mortalis factum eſt. Vnde ſerpēti ſe cōparauit. Ioan.iij. Sicut exaltauit Moyſes ſerpētem in eremo in ligno, ſic exaltari oportet filium hominis. Item ſerpens iſte deuo

Moyſis ſi gna tria.

Nota alle goriam.

rauit ſerpentẽ magorum,quia mortem noſtrã moriẽdo deſtruxit.Oſeę.xiiij. Ero mors tua o mors.Item Moyſes typus eſt Iudęorum,qui videntes Chriſtũ mortalem noluerunt credere in eum,ſed fugierunt ab eo.Ioan.xij.Cum diceret Chriſtus,Ego ſi exaltatus fuero, omnia ad meipſum trahã,ſignificãs qua morte eſſet moriturꝰ:rñdit turba,Nos audiuimus ex lege quia Chriſtus manet in æternũ, & qũo tu dicis,oportet exaltari filiũ hoĩs? Item tenuerunt Iudæi caudam.i.extremitatẽ mortis Chriſti,cuiꝰ extremitas fuit ſepulta,ad quã poſuerunt cuſtodes ſignantes lapidem.Sed cum eum putãt tenere recluſum:ad id quod ante fuerat,reſurgendo reuerſus eſt,ſicut ſerpens & anguilla quo magis p̃ caudam ſtrĩgitur, velocius exit de manibus.ps.Reſurrexi, & adhuc tecum ſum.¶Secundum ſignũ ptinet ad iudaicã impietatẽ,manus eñ Moyſi eſt ſynagoga,glorians in operibꝰ legis,quæ in ſinu Moyſi.i.in litetrali ſenſu legis leproſa & immunda facta eſt.ps.Vt quid auertis manum tuã, & dexteram tuam de medio ſinu tuo in finem?Sed cũ iterum ad ſpiritualem ſenſum ſcripturæ reuocabitur in fine temporum,tunc cognoſcet verã carnẽ Dñi ſimilem ſuę carni fuiſſe,dicẽs.Caro.n.& frater noſter eſt.Geñ.xxxvij.¶Tertiũ ſignum pertinet ad prædicationẽ crucis Chriſti. Aqua.n. effuſa ſuper aridam,eſt prædicatio baptiſmi in gentilitate diuulgata.Matt.xxviij.Euntes docete oẽs gentes,baptizãtes eos.Item fluuius eſt hominũ fluxus,quorum alii naſcuntur,alii moriuntur.ij.Reg.xiij.Sicut aquæ dilabuntur ſup terram.Item ex fluuio hauriuntur,qui ad Chriſti fidẽ vocantur.Iſti conuertuntur in ſanguinem,quia fidem habent mortis & paſſiõis Chriſti.Hæc tria ſigna nobis ſunt ſignũ, q̃ Chriſtus Deus ſit miſſus à deo.nã mortalitas eius & reſurrectio,Deum ipſum eſſe teſtantur.Mar.xv. Vidẽs enim centurio eum expiraſſe,clamauit,Vere hic homo filius Dei erat.Thomas etiam videns ſerpentem redijſſe in virgam id eſt mortuum Chriſtum,ſuſcitatum, ait:Dominus meus, & Deus meus.¶Item cuidens ſignum,huius eſt, quia reprobata eſt ſynagoga,quia noluit in eum credere.Item poſtiſſimum ſignum veritatis eſt, quia prædicando Chriſtum crucifixum,Iudæis quidem ſcandalum,gẽtibus autem ſtultitiam.i.Corin.j.Nihilominus præualet prædicatio crucis, & ad Chriſti ſanguinem omnes currunt.

Sermo

Sermo ſecundus.ij.feriæ poſt primam Dominicam in. xl.& in ordine. xxxviij.

QVi reſpõdẽs ait illis,Gñatio mala.&c.)Curioſa temeritate Iudęorum recitata,nũc eos reprehẽdit: & quinq; facit. Primo.n. notat eorũ diſpoſitionẽ. Secũdo repetit ipſorũ inquiſitionẽ (Signũ quærit.) Tertio denegat quęſiti cõceſſionem.(Et ſignũ nõ dabitur.)Quarto dat alterius ſigni præciſionem.(niſi ſignum Ionæ ꝓphetę.)Quĩto eiuſdẽ ſigni ponit ſignificationẽ,(Sicut.n.fuit) In prima ꝑte notat eos dupliciter,& ꝙ ſint praui moribus, ꝙ religionis cultu ſint Deo aduerſi. Dicit ergo,(qui rñdẽs ait illis,gñatio)Iudæorũ,quorũ tota gloria eſt ex genere. Oſeæ.ix.Gloria eorum à partu,& ab vtero & cõceptu.(mala,)propter prauitatẽ vitæ.ꝑs.Gñatio praua & exaſperans, gñatio quæ nõ direxit cor ſuum(& adultera.)propter alienationẽ à Deo,cui deſpõſata fuerat gñatio Iudæorum: ſed à Deo fornicati ſunt tripliciter. Primo quidẽ carne. Hiere. xxiij. Adulteris repleta eſt terra. Itẽ cultu idololatrię. Hiere.iij. Tu fornicata es cum amatoribus multis. Item ſuperſtitione Scribarum & Phariſæorum, qui ſuis traditionibus irritum fecerant Dei mandatum,volentes partim Deo,partim traditionibus hominum viuere. Eſa.lvij. Iuxta me ſuſcepiſti adulterium,& pepigiſti cum eis fœdus. ¶ Secundo ponitur requiſitio ſigni.(ſignum quærit)poteſtatis de cœlo. Ioan.vj. Quod tu facis ſignum, vt videamus & credam9 tibi:& propter hoc ipſum mala eſt & adultera,cui nõ ſufficiebat primũ deſponſationis ſignum,de quo Oſeæ.ij. Spõſabo te mihi in fide,& ſcies quia ego &c. ¶ Tertio denegatur ſignum poſtulatum(& ſignum nõ dabitur ei.)quęrebat ſignum poteſtatis,quod vtiq; non dabitur.ꝑs. Signa noſtra non vidimus,iam non eſt propheta:& nos non cognoſcet amplius. Sed obiicitur de cæco illuminato,& ſuſcitato Lazaro,& eclipſi luminarium in paſſione Domini. Solutio,facta ſunt quidẽ illa ſigna poteſtatis,ſed nõ ſunt data Iudęis in ſignũ,quibus ſolum mortis & reſurrectionis ſignum dãdum eſſe Eſaias prædixit, Eſa.vij. Pete tibi ſignum à Dño deo tuo in profundũ inferni,ſiue in excelſum ſupra. Quorũ primum pertinet ad deſcenſum ad inferna, alterum ad reſurrectionem. Hæc autem ſigna ideo dedit,quia in eis tanũ eſt diſpenſatio ſalutis hũanæ. ¶ Quarto ſignũ in firmita-

Fornicati ſunt iudęi a Deo tripliciter.

obiectio. Solutio.

tis adducitur,(niſi ſignum Ionę ꝓphetę).i.tale ſignum dabitur Iudęis,quale factũ fuit Ionę ꝓphetę, cuius naufragium fuit ſignum mortis xp̃i, Oſe.xiii. In manibus. i.in operibus ꝓphetarũ aſſimilatus ſum. ¶ Quinto ipſum ſignũ explicat dicens(ſicut.n. fuit Ionas in vẽtre ceti tribus diebus & tribus noctibus.) Ioan.iii.(ſic erit filius hoĩs).i.xp̃s filius virginis(in corde terræ).i.in morte,vel in ſepulchro vel in limbo. Mors.n.nõ eſt in cælo,ſed eſt ex terrena propagine,ſepulchrum etiam eſt terrę intimũ,& limbus in profundo creditur eſſe terrę(trib⁹ diebus, & tribus noctibus.) Vbi cõſiderandum ꝙ nomine dierum & noctium nõ artificiales,ſed naturales dies intelligit(vñ trib⁹ dieb⁹,& trib⁹ noctib⁹).i.trib⁹ dieb⁹ naturalib⁹.nec tñ dicit cõpletis & integris tribus diebus,ſe mãſurũ i morte,ſed ſufficit ꝙ in parte trium dierum in corde terrę fuerit. ¶ Cõſiderãdum autem ꝙ dupliciter accipiuntur iſti dies,vno mõ ꝓut curſus dierum & noctium primo inſtitut⁹ intelligatur mutatus in nocte cœnę Dñi,qua comprehenſus eſt.a principio eñ mũdi vſq; tunc diei naturalis lux p̃cedebat noctem. Sed in nocte cœnę Dñi mutat⁹ eſt ordo.nã ipa nox fuit principium diei naturalis,quã ſecuta eſt Dies paraſceues,cui⁹ hora.ix.mortuus eſt Dñs.& ſic habem⁹ primum diem mortis xp̃i:qa vltima parte ipſius diei mortuus eſt. Secundus Dies fuit nox añ ſabbatum cum ipo ſabbato,quo integro die mortuus eſt. Tertius dies fuit nox añ dñicã cum ipſa dñica die, cuius diei prima pte.ſ.nocte tota, xp̃s mãſerit mortuus.iõ p ſynecdochẽ tres iſti intelligũtur. Alio mõ tres iſti dies ſumũtur ſecũdũ ꝙ ꝙbuſdã videtur ipm naturalẽ curſum dierũ & noctiũ in nocte reſurrectiõis fuiſſe mutatũ.ipam.n.vnã nocte realiter,geminã faciũt virtute,ꝓut ẽ finis naturalis curſus,& principiũ noui tpis:ſicut inſtãs vnũ re,duplex eſt ratiõe:qa finis ꝓteriti,& initiũ futuri tpis. Et ſecũdũ hoc primus dies mortis xp̃i fuit paſceue cũ nocte ſequenti.ſecũd⁹ dies ſabbatũ cũ nocte ſequenti terminãte naturalem curſũ tpis.tertius dies eadẽ nox prĩcipiãs nouũ tp̃s cũ die ſequenti,nihilominus tñ ſecundũ acceptionem iſtã,primus dies & tertius per ſynecdochen intelligendi ſunt. ¶ Nota qa hoc loco mortis ſue & reſurrectiõis dixerat eſſe ſignũ qđ in Iona ꝓpheta factũ eſt.ita eiuſdem rei aliud dedit ſignũ Ioã. ii.q̃rẽtib⁹.n. Iudæis qđ ſignũ oñdis nobis,qa hęc facis?ipe

Tres dies ſepulturæ Chriſti.

rñdit,

rũdit, Soluite teplũ hoc,&in trib⁹ diebus excitabo illud. Po teſtatẽ.n.miraculorũ & hic & ibi probare voluit ꝑilud qđ eſt ſignum ſignorũ: quia videlicet hẽbat poteſtatẽ ponendi aiam ſuam,& iterũ ſumendi eã.nã vt dicit Amb. ſignũ crucis quærẽdũ erat in quo eſt ſalus,vita & reſurrectio noſtra: de quo Eſa.lxij. Eleuate ſignũ ad populos.& Eze.ix. Signũ thau.i.crucẽ ſuper frontem fidelium:& ſup quẽ non fuerit, interficite eum. ¶ Nota ſecundum allegoriã,quia qđ factũ eſt in Iona propheta,fuit ſignũ in ſaluatore noſtro.& prĩo quidem vt dicit Ambr. Ionas miſſus eſt prædicare Niniuitis pœnitentiã: Saluator noſter miſſus eſt in mundũ,pniam prędicauit. Mat.iiij. Pniam agite,appropinquabit.n.regnũ cœlorum. Item Ionas tempeſtatẽ maris patitur, & ſaluator noſter perſecutionem ſeculi à populo iudaico ſuſtinet. ps. Omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Item ventus cõtra Ionã concitat mare, & ſpiritus immundus aduerſus dominum concitat plebem. ps. Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduerſus dominum, & aduerſus xp̃m eius. Item in tanto maris periculo Ionas ſecurus dormiebat,& xp̃s per diuinæ naturæ virtutem indubitãter acceſſit ad mortem. ps. Non timebo mala,quoniam tu mecum es. Item Ionas miſſus eſt in profundum maris, vt eius tempeſtas ceſſaret:& xp̃s expoſitus eſt morti,vt ceſſaret fluctus ſeculi. ps. Veni in altitudinem maris,& tempeſtas demerſit me. Item Ionam cet⁹ ſuſcepit,ita xp̃m auida mors glutiuit. Geñ.xxxvij. Fera peſſima comedit eũ,beſtia deuorauit Ioſeph. Prouer.i. Deglutiamus iuſtum ſicut infernus viuẽtẽ. Item Ionam cetus digerere non potuit, nec diu retinere, ſed emiſit illum:ſic & mors conſueta mortuos edere & digerere, viuentem dominum & incomprehenſibilem digere re non valens nauſeata reiecit. Et re vera digerere eum nõ valebat, petra. n. erat, dicente apoſtolo, Petra autem erat xp̃s.i. Cor.x. Item Ionam quidem cetus glutiens ſolummodo reiecit:ſed mors excipiens dominum non tantum eum, ſed multos cum eo euomit. multa.n.corpora ſanctorum ſurrexerunt cum eo. nam ſicut ſolent homines contrarias potiones ſumere,vt ea quæ intus habent reiiciant, ita & morti cõtigit. accepit.n.corpus domini tanquam contrariam potioꝛ,vt alia corpora quæ tenebat,euomeret. Item glutiens mors corpus domini, non vulnerauit carnem eius,ſed ipſa potius

Nota allegoriam. Chriſtus Ionæ naufragio in morte figuratur.

potius vulnerata eſt à carne, quia nõ erat caro illa talis quę deuorari poſſet à morte, ſed erat gladius petrinus præcidẽs gulam mortis. vnde in corpe domini errauit, & decepta eſt mors: nam dum aperuit fauces ſuas putans eum ſicut cæteros deuorare, ipſa potius capta eſt & deuorata. abſorpta eſt n. mors in victoria xp̃i. j. Cor. xv. Per reſurrectionem ſuam dominus noſter Ieſus xp̃s deglutiuit mortem, vt vitæ æternę hęredes efficeremur. ¶ Nota moraliter, quia nulla generatio hominũ tã difficile corrigibilis eſt, q̃ qui aut ſibi docti quaſi ſcribæ, aut iuſti quaſi phariſæi vident. docti nõ patiũtur doceri: iuſti non ſuſtinent repræhenſionẽ. Prouer. xxx. Generatio cuius excelſi ſunt oculi, & palpebræ eius in alta ſurrectæ. generatio quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis, Adultera quidẽ eſt generatio eorũ, qui ſibi videntur ſapientes. ſunt. n. adulterantes verbũ dei, quia prauis actibus miſcẽt diuina eloquia. Mala vero generatio eſt eorum qui ſe iuſtos putãt: qa vt dicit Gre. xxxiiij. li. mo. dum humilitatem quæ mater eſt virtutum neſciunt, vſum ſui laboris perdũt, etiam ſi qua bona ſint quę operari videntur. Horum mala Greg. ibidem recitat, dicens, Cunctis apud ſe ſuperba cogitatione tumentibus, ineſt clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, inhoneſtas in actione, boneſtas in imagine: erectio in inceſſu, rancor in reſponſione. Horum mens ſemp eſt ad irrigandas cõtumelias valida, ad tollerandas in firma, ad obediendum pigra, ad laceſſendos alios importuna, ad ea q̃ facere debet & ꝑualet ignaua: ad ea quæ facere nec debet nec prævalet, parata. Hæc in eo quod ſponte nõ appetit. nullis exhortationibus flectitur: ad hoc autẽ quod latenter deſiderat, quærit vt cogatur: qa dum metuit ex deſiderio ſuo vileſcere, optat vim in ipſa ſua voluntate tolerare. Item vt dicit beatus Aug. li. de doc. xp̃ia. Verba ſunt ſigna rerum. Iſtis itaque ſuperbis ex ſcriptura aut ex iuſtitia moralis ſermo vilis eſt, exempla ſanctorum faſtidiunt, miracula contemnunt, iam etiam euangelia ſine deuotione audiunt, & de cœlo ſignum quærunt: quia ſublimia & inaudita prurientes auribus volunt ſibi prædicari, ſimiles ſtruthioni, qui expandit alas ad volatum, & tamen in terra ſemper manet. ꝑs. Poſuerunt in cœlo os ſuum, & lingua eorum tranſiuit in terra. ¶ Item nõ eſt dandum talibus niſi ſignũ

Grego. cõtra ſupbos

Similitudo.

Ionæ

Ionæ prophetæ,vt eius periculo territi, humilientur,& cõuertãtur. ¶ Item cetus eſt diabolus,qui abſorbet fluuium, & non mirabitur. habet enim fiduciã q̃ influat Iordanis in os eius,vt dicitur Iob.xl. quia non eſt ei magnũ abſorbere fluuium infidelium,ſed ſperat Iordanem baptizatorum bibere. Item cetus iſte mordet delectatione,ſed deglutit cõ ſenſu. Ne autẽ digeratur peccator, & in infernum deſcendat,remedium eſt pœnitentia, ergo feſtinanter conteratur peccator,ne primo die pereat. Naſcitur autem contritio ex timore gehẽnæ,& ſpe veniæ. Sequitur dies ſecundus. ſ. oris confeſſio. In tertio autẽ die,qui eſt humilis ſatisfactio,inde vere pœnitens reuicitur à diabolo & liberatur.

Sermo.iij.quartæ ferię poſt primam dominicam in.xl. & in ordine.xxxix.

VIri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta &c.) In hac parte pc̃ôrum impœnitentiã dñs prædicit eſſe condẽnandam in extremo iudicio. Et quatuor facit. Primo enim prædicit generalem reſurrectionem,tam infideliũ,q̃ fideliũ(Viri Niniuitæ.) Infideles, quibus prędicauit Ionas. Niniue ciuitas fuit eximia regis Aſſyriorũ, primæ videlicet monarchiæ mundi. (Surgẽt) à mortuis(cũ generatione iſta) Iudæorũ. Dañ.xij. Qui dormiunt in puluere terræ,euigilabũt,alij in vitã æternã,alij in opprobriũ, vt videãt ſemper. ¶ Secundo prædicit iudicij examinationem(in iudicio.) Vtriq; n. Niniuitæ & Iudęi iudicãdi con ſurgent. Sed huic obiicitur illud p̃s. Non reſurgent impij in iudicio:quia vt dicitur Ioan.iij. Qui non credit,iã iudicatus eſt. Solutio. Quadruplex eſt iudiciũ. ſ. diſtinctionis, examinatiõis,cõparationis,& damnationis. Infideles quidem iam iudicati ſunt iudicio diſtinctionis,fidelesvero iudicabuntur iudicio examinationis, ſicut legitur Mat.xxv. & in hoc iudicio infideles. i. impij̃ non reſurgent. Infideles autem omnes iudicabuntur iudicio damnationis ſine examinatione cauſæ. Sed quidem eorum comparatiue iudicabunt quoſdã fidelium,de quibus nunc agitur. Tertio prædicit Iudęorum dãnationem(Et cõdemnabunt eã.) Hiero. non ſententiæ poteſtate,ſed cõparationis exemplo, quia in cõparatione Niniuitarũ magis videbunt Iudæi dãnabiles. Eze.xvj. Viciſti alias gentes peccatis tuis ſceleratius agẽs, ideo

Dubium.

Solutio. Quadruplex iudicium.

Simoniaci ſacra vẽdentes.

ideo iuſtificatæ ſunt comparatione tui:& facient in te iudicia in oculis multarũ gẽtiũ. ¶ Quarto cũ dicit(quia pniam egerunt)ponit huius iudicij rationem duplicem.vnam quidem ex parte iudicantiũ,quia fuerunt pœnitentes. Alterã vero ex parte iudicandorũ, quia impœnitentes manſerunt. Propter primum ait(quia pniam egerunt.)niniuitę(in prędicatione Ionæ)cuius prędicatio comminatoria fuit,nihil promittẽs commodi.ſic enim prædicauit Ionas, Adhuc.xl. dies. vel ſecundum.lxx.interpretes, Adhuc triduum,& Niniue ſubuertetur. Ad hanc vero prædicationem quomodo pœnituerint,dicitur Ionæ.iij.Et crediderunt niniuitę domino,& prędicauerunt ieiunium,& veſtiti ſunt ſaccis,à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbum prædicationis ad regem Niniuæ,& ipſe ſurrexit de ſolio ſuo,& abiecit veſtimentũ ſuũ á ſe, & indutus eſt ſacco , & ſedit in cinere:& præceptum eſt ex ore regis ieiunium publicum,& vt omnes induantur ſaccis,& ad dominum clament in fortitudine,& vt conuertatur vir à via ſua mala , & ab iniquitate quæ eſt in manibus eorum. Et vidẽs deus pœnitentiam eorum,miſertus eſt eis,& pepercit pœnam quam eſt comminatus. Secunda cauſa huius iudicij ſumitur ex parte Iudeorũ impœnitentiũ.iuſte.n.iudicãtur à Niniuitis pœnitẽtibus ad prædicationem Ionę,quia ipſi non pœnituerunt ad prędicatio nẽ xp̃i.ideo ait,(Et ecce pluſquã Iona)qm̃ Ionas hõ purus, xp̃s deus & homo . Ionas ſolũ cõminat⁹ eſt,xp̃s etiã regnũ dei promittit pœnitentibus. Ille triduo ſolũ, xp̃s multo tpe prædicauit. Ille prædicãs cupiebat nihilominus dãnationẽ Niniuitarum,ne mendax videretur:ſed xp̃s orauit pro trãſgreſſoribus, vt non perirent. Ille ſolum exhortatus eſt ad pœnitentiam,xp̃s etiam pniæ propoſitum perficit. Ille Aſſyriis genti incredulæ,xp̃s populo dei p̃dicauit.ille alienus & aduena,xp̃s ſemper prẽſens.ideo ait(hic.) Hiero. Hic ad uerbium loci,non pronomen intelligas,id eſt, impræſentiarum eſt,qui maior eſt Iona.Ioan.i. Medius autẽ veſtrũ ſtetit,quẽ vos neſcitis. ¶ Nota prio qa p Niniuitas ſeculares hoĩes occupati in negociis mundi intelligi p̃nt. Niniue eñ interpretatur ſpõſa, vel pulchra: & mũdus græco idiomate coſmoa.i.ornatus & pulcher dicitur. Geñ.ij . Perfecti ſunt cœli,& terra, & omnis ornatus eorum. Ergo niniuitæ ſunt ſeculi actibus occupati.iſti frequenter audita prædicatione

Pœnitẽtia niniuitarũ

agunt

agunt pœnitentiam. Lu.xv. Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores,vt audirẽt illum. Item qui ſibi aut docti aut iuſti videtur,nõ prædicatores alios,ſed ipſum chriſtum quotidie audiunt legendo ſacram ſcripturam quę dicit Luc.xiij. Niſi pœnitentiam egeritis,omnes peribitis. & tamen animo indurato, quo magis familiariter audiunt verba chriſti, eo minus timẽt ipſius iudicium,& magis deſpiciunt eius promiſſum:quia nimia familiaritas parit cõtẽptum. Item ſeculares conuerſi ſaluãtur, & plerũq; religioſi damnantur. Matth.xxj. Amen dico vobis,quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum dei. Item ex cõparatione ſecularium iudicata damnatur vita religioſorum. Eſa.xxiij. Erubeſce Sidon,ait mare. Greg.in ꝓlogo mora. In Sidone,inquit,figuratur ſtabilitas in lege poſitorum,in mari autem vita gentilium. Erubeſce ergo Sidon,ait mare, quia ex vita gẽtilium redarguitur vita ſub lege poſitorum, atq; ex actione ſecularium cõfunditur actio religioſorum: dum iſti etiã promittendo non ſeruãt quæ in præceptis audiunt,& illi viuendo ea cuſtodiũt,in quibus nequaquã mãdatis legalibus aſtringuntur. ¶ Quarto cum dicitur,(Regina auſtri &c.)pronũciatur condẽnatio negligentium diuinam ſapientiam. Et quatuor tanguntur. Primo enim reſurrectio inſinuatur, (Regina auſtri) ipſa eſt regina Saba, de qua legitur.iij.Reg.x. Sabęi.n.quorum erat regina,verſus auſtrum iuxta tropicum cancri habitãt. Iſta regina creditur fuiſſe vna ex decem Sibillis. Sibilla vero prophetiſſa dicitur(Surget) à mortuis,vel(ſurget)ſuperior meritis (cũ generatione iſta)Iudæorum. Ergo reſurgent omnes,parui & magni, reges & ſubiecti. Iob.iij. Paruus & magnus ibi ſunt. Secũdo ponitur iudicij cõparatio(In iudicio)ꝑs. Deꝰ iudicium tuum regi da. Tertio ponitur iudicatorum cõdẽnatio(& cõdẽnabit eos)ꝑs. Cum iudicatur exeat condẽnatus. Hiero. Eodem modo condemnabit regina auſtri populum Iudæorum, quo modo condẽnabunt Niniuitæ Iſraelem incredulum,non ſententiæ poteſtate, ſed cõparationis exẽplo. Niniuitæ quidem de impœnitentia,Regina autem auſtri de negligẽtia. Quarto cũ dicit(quia venit)tãgit huiꝰ condẽnationis rationẽ tam ex pte iudicatis,quã ex pte iudicatorũ. Ex pte quidẽ iudicãtis eſt meritũ,quia venit Hiero ſolymam cũ magno comitatu, & multis munerib⁹ (à finib⁹ terræ.)

Aduerte.

Figura.

terræ.) Ecce labor itineris. & quia forte vltra tropicum cancri, ſub torrida zona non eſt terra habitabilis, ideo dixit eã veniſſe à finibus terræ, ſcilicet habitabilis (audire ſapiẽtiam Salomonis.) Tantus amor fuit ſapientiæ in hac muliere, vt nec regni gubernacula, nec longum iter, nec ſumptus immenſi eam retinuerint, quo minus ad Salomonem venerit veritatis amore. Cumque propoſuiſſet regina ipſi Salomoni oĩa de quib⁹ dubitabat, ipſe docuit eam de oĩbus quę petierat: nec fuit ſermo qui regem latuerit. Vnde regina videns tantam eius ſapientiam, prorupit in ladem ipſius, dicens: Verus eſt ſermo quem audiui in terra mea, & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni & vidi: quia media pars mihi nunciata non fuerat. maior eſt ſapientia tua & opera tua, quàm rumor quem audiui. Deinde innuit demeritum iudicatorum, (Et ecce) euidenter (pluſquam Salomon) excellenter (hic) præſentialiter. Bene plus quàm Salomon Chriſtus, qui eſt fons ſapientiæ, verbum dei in excelſis. Colo.ij. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ dei abſconditi. Baruch.iij. Hic adinuenit omnem viã prudentiæ & ſapiẽtiæ. Et quoniam Chriſtum excellentiorem Salomone non abſentem, ſed præſentem contẽpſit audire populus Iudæorum: ideo cõdemnabitur per reginam auſtri. ¶ Nota quia ſecundum hanc ſimilitudinem, illi ſunt dãnabiles, qui fabulis poetarum & geſtis heroum, atq; philoſophicis detẽti, ſapiẽtiam ſacræ ſcripturæ cõtẽnũt: quib⁹ magis ſapiũt eſcę Aegypti, quàm manna de cœlo. ¶ Nota hic duo exempla, primum agendæ pœnitentiæ, aliud acquirendæ ſapientiæ: quorum primum præuium eſt ſecũdo. In maliuolam enim animam non introibit ſapientia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Exẽplũ primi ſunt Niniuitæ: Regina vero auſtri eſt exẽplum ſecundi. Propter primum, primo conſiderandum quia peccatores pueris aſſimilantur, pœnitentes autem viri ſunt. Viri quidẽ dicũtur à virtute: quia vim ſibiipſis inferunt. Matth.xj. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Item pœnitentes Niniuitæ ſunt, id eſt germina pulchritudinis: quia eradicatis fœdis concupiſcentiis, decor virtutis incipit in eis germinare. ps. Aſperges me dñe hyſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Item non debent dicere, aut procraſtinando promittere, vel etiã cum damnatis in infer-

Nota contra ſequentes mundana ſtudia.

Nota ſimilitudines.

no

no pati pœnitentiam,ſed potius debēt agere. Iob.xlj. Ego me reprehēdo,& ago pœnitētiam in cinere & fauilla. Gre-go.in Homi. Pœnitentiam,inquit,agere eſt perpetrata ma la plāgere,& plangēda iterum non perpetrare.nam qui ſic facta deplorat vt tamen alia committat,adhuc pœnitētiam agere aut ignorat aut diſſimulat. ¶ Item ad pœnitentiam prouocātur peccatores prædicatione Ionæ,qui cōminatus eſt ruinam æternam in proximo. ps. Reuelata ſunt funda-mēta orbis terrarum,ab increpatione tua domine,ab inſpi-ratione ſpiritus iræ tuæ.Item ſurgunt pœnitentes,iudicāt, & condemnant. Surgunt quidem poſt caſum culpæ dolore cōtritionis,à lecto voluptatis,à terra cupiditatis,à ſede po-teſtatis.ps.Surgite poſt quàm ſederitis.Mich.vij.Ne læte-ris inimica mea quia cecidi:conſurgam. Deinde poſt quàm ſurrexerint pœnitentes, alium actum exercēt,quia iudicāt, id eſt examināt & accuſant culpas proprias, oris confeſſio-ne.j.Corint.xj.Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.hoc eſt iudicium deo placitum, generationē, id eſt originem peccati malam adulteram diſcernere : poſt iudicium ſequitur damnatio.Seipſos enim vere pœnitentes damnant ad pœnas,ne cum hoc mūdo damnentur. ¶ Item regina eſt anima quæ poſt pœnitentiam præſidet ſenſuali-tati,& regit motus ei⁹. Iſidorus.Rex,inquit,eris ſi teipſum rexeris. Et quia ſine gratia ſpiritus ſancti id fieri non po-teſt, ideo regina auſtralis eſt. auſter enim afflatum gratiæ ſpiritus ſancti deſignat. Item oportet animam deſerere fi-nes terræ, id eſt fines terrenos,vt vnum finem, id eſt ipſum cœleſtem intendat. Terreni enim fines plures ſunt,aut di-uitiæ,aut voluptas,aut poteſtas,aut honor,aut gloria. Sed regalis anima hos fines relinquit terrenos,vnum cœleſtem intendens finem, qui dicit Apocalypſis.j. Ego ſum princi-pium & finis. Item his finibus relictis perueniat anima per viam iuſtitiæ ad terminum ſapientiæ. Eccleſiaſtici.j. Fili concupiſcens ſapientiam ſerua iuſtitiam, & deus præbebit illam tibi. Item audiat obediendo. Pſalmo.xliiij. Audi fi-lia, & vide, & inclina aurem tuam. Audiat etiam non eos de quibus ait Pſalmiſta, Narrauerunt mihi iniqui fabula-tiones,ſed non vt lex tua. Igitur audiat ſapientiam,quæ di cit Prouerbiorum octauo, O viri, ad vos clamitto, & vox mea ad filios hominum. audite me, quoniam de rebus magnis

Nota ap-plicationē

Sapiẽtia. magnis locutura ſum, beatus homo qui audit me. Item audiat ſapientiam non curioſam philoſophorum, non contẽtioſam ſuperborum, non malitioſam cupidorum: ſed ſimplicem, pacificam & benignam Salomonis pacifici. i. Chriſti, cuius locus in pace factus eſt. ps. Audiam quid loquatur in me dominus deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuã. Ad huius ſapientiæ pedes Regina auſtri, Maria Magdalene ſedens audiebat verbum illius. Item tres actus ſunt hui° animæ diſcipulæ veritatis. nam ſurgit, iudicat, & cõdẽnat. Surgit quidem ad celſiorem ſpiritualem vitã. Philip.iij. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. & Colo.iij. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt querite. Iudicat autem, quia cuncta quæ factura eſt, diſcernit. Appetitu enim & non iudicio agi, beſtiale eſt. j. Corin.ij Spiritualis autem oĩa iudicat. Ber. ad Eugenium, Hic, inquit, omne opus ſuum trina quadam conſideratione præueniet. primum quidẽ an liceat: deinde an deceat: poſtremo an expediat. Condemnat autem ſpiritualis iſte vitã peccatorum, Cũ ipſe mortuus ſit mũdo. Sap. iiij. Condẽnat iuſtus mortuus viuos impios.

Sermo quartus quartæ feriæ poſt primam dominicam in quadrageſima, & in ordine. xl.

Recidiua tio per dẽ moniorũ opus. CVm dicitur (Cum autem immũdus ſpiritus) agitur de periculo recidiuationis dupliciter. Primo quidẽ in generali, ſecundo de Iudæis in ſpeciali, ibi, (Sic erit generationi.) Prima vero pars quatuor cõtinet, ſcilicet dẽmonis egreſſum & progreſſum, ac regreſſum atque ingreſſum. ſecundum ibi, (ambulat.) tertium ibi, (tunc dicit.) quartum ibi, (& intrãtes habitant.) Propter primum dicit, (Cum autem immũdus ſpiritus) id eſt diabolus, qui eſt ſpiritus ſecũdum naturam. Eccle. xxxj. Sunt ſpiritus qui ad vindictam creati ſunt, ſed eſt immundus propter culpam. Eſaiæ. xiiij. Quaſi ſtirps inutilis, & ſanie pollutus es. & Ezech. xxviij. In iniquitate tua polluiſti ſanctificationem tuam. Et nota quia propter culpam diabolus dicitur pollutus & immundus, quia culpis inquinatur, immũda ſuggerit, & quaſi porcus in luto, ſic ipſe in immundis cogitationibus voluitur. Et licet generaliter omnis culpa immunditia ſit, tamen ſpiritualiter dicitur ſpiritus immundus dæmon qui præeſt luxuriæ, & qui præeſt auaritiæ, & qui præeſt idololatriæ aut

Diabolus ſpũs im. mundus.

ſuperbię

ſuperbiæ. Apoc.xvi. De ore draconis,id eſt ab inſpiratione diaboli procedunt tres ſpũs immundi in modum ranarum. Rana in luto verſatur,ſic luxurioſus in immunditia carnis. Rana garrula eſt & natat, ſic auarus ſtrepitu verborum & enauigando maria conquirit diuitias. Rana etiam inflatur, & ſaltat:quod ad ſuperbiam pertinet.(Exierit ab homine.) Sed hõ exit ab eo niſi in ipſo fuerit. Immunditia vero culpæ facit diabolo habitaculum. Duplex autem eſt immundi tia hominis.ſ.originalis,& actualis:& vtraq; eſt lectus diaboli. Primam immunditiam lauat aqua baptiſmi,ſecundam lachryma pœnitentię. Et ideo diabolus exit ab homine,aut per gratiam baptiſmi, aut per remedium pœnitentiæ. Eze. xxxvj. Effundam ſuper vos aquam mundã, & mũdabimini ab oĩbus inquinamẽtis veſtris: & ab vniuerſis idolis veſtris mundabo vos,& dabo vobis cor nouum,& ſpiritum nouum ponã in medio veſtri. quo facto exit diabolus à corde hominis. Zach.xiij. Spm̃ immundũ auferam de terra. ¶ Secũdo cum dicit,(ambulat per loca) deſcribit dæmonis ꝓgreſſus quo ad quatuor. Primo quidem quãtum ad motum, (ambulat)qui eſt motus pedũ,& vt dicit. Gre.ij.lib.mo. Diabolus ab illo volatu ſpiritualis potentiæ corruens,malitię ſuę pondere grauatur,vt non tranſuolare,ſed potius ambulare dicatur. Iob.ij. Circuiui terram,& perambulaui eam.cuius ambulare,tentare eſt. Et tamen cum ſit volatile,non volat, ſed quatuor pedibus graditur:ideo ſecundum legẽ abominabilis eſt & immundus. Leui.xj. Oẽ de volucribus quod graditur ſuper quatuor pedes,abominabile erit vobis. Quatuor pedes diaboli quibus ambulat, quatuor ſunt affectiones eius. Prima eſt ſuperbia contra Deum. Secunda inuidia contra hominem. Tertia impœnitentia & obduratio cõtra ſeipſum. Quarta fallacia rurſus contra hominem. Item dæmonis proceſſum deſcribit quo ad locum,(Per loca arida.) Lucas,per loca inaquoſa.i.ſine aqua exiſtentia,diabolus cũ non ſit corpus,ſed ſpiritus, ſpiritualem & non corporalem quærit locum. Spiritualis vero locus anima eſt: & in quorundam quidem animabus ipſe veniens manet in eis, videlicet,qui eius tentationibus conſentiunt. Iſtorum autem animæ ſunt loca humectata & aquoſa,quia concupiſcentiarum humore ꝓfundũtur:& in tali loco manet diabolus. Iob.xl. Sub vmbra dormit,in ſecreto thalami, in locis humẽtibus.

Immundi tia originalis & actualis.

Quatuor pedes diaboli.

Sed per loca arida.i. corda ſitiẽtia cœleſtem fontem,& in aquoſa.i.carentia voluptatis humore, per hæc inquã corda diabolus ambulat tentãdo,ſed nõ manet,quia eius tẽtationibus nõ cõſentiunt. Itẽ huius ꝓceſſus ponit intentũ,(quærens requiẽ.) Gre.ij.lib.mo. Quia quietus in cœli culmine ſtare cõtempſit,anxie laboris requiem quærit in immundis cogitationibus. Itẽ huius intẽtionis ponit fruſtrationẽ,(Et non inuenit.)Per immunditiã.n.malitiæ,iam factum eſt ei materiale, vt in corde ſolũ immundo inueniat requiem: & ideo in cordibus arentibus non põt quieſcere. ¶Tertio cũ dicitur,(Tunc dicit)ponitur dæmonis formidãdus regreſſus. Circa quod tria facit. Primo.n.ponit dæmonis colloquium,ſecundo hoïs ocium.(Et veniens.) tertio dæmonis ſtudium(tunc vadit.)Dicit ergo,(tunc)quãdo nõ põt diabolus requiem innenire. (Dicit) eius dictum eſt iniquũ ꝓpoſitum. Sed cui dicit illud niſi deo quẽ latere nõ põt? Iob xxvj. Nudus eſt infernus corã deo,nec eſt vllum operimẽtum perditioni. Eſa.xxxvj. Habitationem tuã & introitum tuum,& egreſſum tuum ego cognoui,dicit dñs,& inſaniam tuã contra me. Cum furetes aduerſum me, ſuperbia tua aſcendit in aures meas. Dicit ergo diabolus.i.iniqua ꝓponit quę deus audit. ¶Sciendũ autem vt dicit Greg.ij.lib.mo. quia quatuor modis deus loquitur diabolo:tribus vero modis diabolus loquitur ad deum. ¶Et primo quidem loquit deus ad diabolũ prauas eius vias redarguẽdo. Iob.ij. Vnde venis? Greg. Quid eſt dicere diabolo,vnde venis? niſi prauas eius vias quaſi incognitas reprobare? ¶Secũdo loquit deus diabolo electorum ſuorũ iuſtitiã proponendo. Vnde, Nunquid cõſideraſti ſeruum meũ Iob, q̃ non ſit ei ſimilis in terra? ¶Tertio deus loquitur ad diabolum,iuſtorũ vitã tentari permittẽdo. vnde dictum eſt illi, Ecce vniuerſa quæ habet,in manu tua ſunt. ¶Quarto loquitur deus diabolo, eum à tentatione cõpeſcendo. Dixit.n.illi, Tãtum in eum ne extendas manum tuã.& rurſus, Animam eius ſerua &c. ¶Tribus vero modis diabolus loquitur ad eũ. Primo quidem ꝓprias vias inſinuãdo,cum ait: Circuiui terrã, & perambulaui eã. Secundo electorum innocentiã falſis criminibus accuſando. ait. n. cõtra Iob, Nunquid Iob fruſtra timet deum? nõnne tu vallaſti domũ eius, vniuerſamq; ſubſtantiam eius per circuitum? Tertio ad deum diabolus loquitur

Nota qũo de⁹ ad diabolũ,& ip ſe ad deũ loquitur.

quitur licentiã tentandi poſtulando. vnde ait, Sed extende manum tuã, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi. Ergo cum hoc loco dicitur (tunc dicit) dicere diaboli eſt vias ſuas eſſe deo manifeſtas. dicere. n. eſt accuſare pœnitẽtes. Dicere etiã eius eſt tentãdi facultatẽ petere. ¶ Deinde ponit tractatũ conſilium, (Reuertar.) hoc eſt ambulare diaboli, ſic videlicet egredi, vt tamen reuertatur. j. Pe. v. Circuit quærens quẽ deuoret. Gre. iij. lib. mo. Sæpe antiquus hoſtis ad tps recedit, non vt illatæ malitiæ finem præbeat, ſed vt ſecura corda repentè rediens inopinate facilius irrũpat. Ad eos vero reuertitur, qui retro aſpiciunt ad ea quæ omiſerant peccata: de quibus Prouer. xxvj. Sicut canis qui reuertitur ad vomitũ ſuum, ſic q iterat ſtultitiam ſuã. (in domum meã.) Infœlix cor, quod eſt domus diaboli. Hæc eſt dom⁹ immũda. Leui. xiiij. Hęc eſt domus mortis. Threñ. i. Hæc eſt domus ad infernũ tẽdẽs. Prouer. ij. Inclinata eſt ad mortẽ domus eius, & ad inferos ſemita ipſius. (Vnde exiui.) priſtina habitatio dat illi fiduciam reuertendi. iiij. Reg. xix. Per viã quã venit reuertetur. ¶ Secundo cum dicitur, (& veniens.) ponitur hoĩs ſtudium quo diſponitur ad relapſum. Sunt autẽ tria quibus homo ſic diſponitur, & ad ipſum regredi diabolus prouocatur, & hæc ſunt, aſſumpta ocioſitas, præſumpta puritas, & ſimulata honeſtas. vnde dicit, (Et veniẽs diabolus) ad domum relictã. Venit autem ſtatũ vniuſcuiuſq; cõſiderando. Iob. xx. Vadent & venient ſup eum horribiles (Inuenit eã vacantem.) Ecce prima diſpoſitio ad relapſum. Eſt aũt triplex vacatio. Prima ab opere corporali. quidã. n. pœnitentes neceſſaria opera fugiũt, ſolum orationibus & prædicationibus vacare volentes iſtis periculum eſt ne recidiuent, quia vt dicitur Eccle. xxxiij. Multã malitiam docuit ocioſitas. ideo ſeruũ tuum. i. corpus tuum mitte in operationem ne vacet. Secunda vacatio eſt ab opere ſpirituali. quidã. n. poſtq̃ pœnitẽdo priſtina peccata dimiſerint, quaſi cõfidentes de ſalute, deſiſtunt bonum operari, putantes ſibi quod egerint, ſufficere ad ſalutem, contra illud Eccle. ix. Quodcunque põt manus tua, inſtanter operare. Tertia vacatio eſt à vexatione tentationis, quod vtiq; magni periculi eſt. Tales. n. aut tentationes non aduertunt, aut minus contra tentationes ſe muniunt, aut etiã meritũ victoriæ pdunt. vnde Aug. Periculo-

Tria ſunt ꝓpter quę diabolus reuertitur

Triplex vacatio.

 ſiſſima,

ſiſſima,inquit,tentatio eſt,nulla tẽtatione vexari.Sic vacã-
tem aĩam diabolus aggreditur:cuius figura habetur Iudi.
xviij.quia filij Dan vrbem Lachis vacantẽ ceperunt.& be-
ne cõuenit interpretatio noĩs negocio rei.nã Lachis inter-
pretatur ſibimet.¶Secũda vero diſpoſitio ad relapſum eſt
præſumpta puritas:de qua dicit,(Scopis mundatã.) Scopa
quæ ſordes mundat,pnia eſt.tollit autem non tenaces, ſed
mobiles & exteriores immunditias.tales autẽ plures vide-
mus,qui frequenter ad cõfeſſionem currunt, cõmunia ſolũ
& leuiora peccata cũ multo gemitu narrantes, ꝙ fregerint
ſilentium,& tarde ad horas venerint,& ſimilia: motus autẽ
ſuperbiæ,inuidiæ,& iræ non expurgant:quod cõtra ps. di-
cebat,Exercitabar,& ſcopebã ſpiritum meũ. De talibus ait
ipſe ſaluator Mat.xxiij. Ve vobis phariſæi hypocritæ, qui
mundatis quod deforis eſt, intus autẽ pleni eſtis rapina &
immunditia. ¶Tertia diſpoſitio ad relapſum eſt ſimulata
honeſtas:de qua dicit,(& ornatã.)Glo.ſimulatis virtutibꝰ.
Eorum nãq; inceſſus grauis,ſermo paucus,vultus demiſſus:
& ſic moribus ornati,oĩbus grati videtur:cõtra quos Mat.
xxiij.aĩt Saluator ipſe. Ve vobis Scribæ & Phariſęi hypo-
critæ,qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis,quę aforis appa-
rent hoĩbus ſpecioſa,intus vero plena ſunt oſſibus mortuo-
rum,& omni ſpurcitia.ſic & vos aforis apparetis hominibꝰ
iuſti,intꝰ autẽ pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. ¶Tertio
ponitur dæmonis ſtudiũ cũ dicitur(tunc vadit.)Et primo
quidẽ tangitur tentãdi facultas(tunc vadit) Vadit autẽ po
teſtate tẽtationis accepta.iij.Re.xxij. Dixit dñs ad diabo-
lum,decipies & prꝑualebis:egredere,& fac ita.Secundo po
nitur vitiorum ſocietas(& aſſumit ſecum.)Sociata denique
ſunt ſibi inuicem vitia,ita vt vnũ plura ſibi coaſſumat.Iob.
xlj.Vna ſquãma vni cõiungitur,& ne ſpiraculum quidẽ in-
cedit per eas:vna alteri adhærebit,& tenentes ſe nequaquã
ſeparabuntur. Itẽ aſſumptorum vitiorum tangit numerum,
alietatem & qualitatem.numerum quidem (ſeptẽ.) alietatẽ
vero(alios ſpũs)qualitatẽ aũt(nequiores ſe.) Hoc figuratũ
Figura. eſt.Ioſ.ix.& Deu.vij.vbi legitur ꝙ ſeptẽ gentes cõgregatę
ſunt vt pugnarent cõtra Iſrael &c.¶Nota primo ꝙ ꝑ ſpi-
ritum immundũ deſignatur macula originalis peccati,quæ
per baptiſmũ mundatur. Certũ eſt ꝙ pcã criminalia peio-
ra ſunt originali,quia magis voluntaria. Et ideo ſi poſt ba-
ptiſmum

ptiſmū diabolus tentat ſeptē criminalibus vitiis, manifeſtū eſt ꝙ nequiores originali pctō ſpūs aſſumit. ¶ Item ſi per ſpūm immumdum diabolus intelligitur, certum eſt ꝙ pctā mortalia ſunt peiora eo. nam ſubſtantia ſaltem dęmonis bona eſt, cum ſit opus dei: ſed pctm̄ id quod eſt, malū eſt. vnde cum ad conſenſum peccati trahit, peiorem ſe ſpūm aſſumit. Item ſi per ſpūm immundum pctm̄ carnis intelligitur, plures videmus qui cū poſt luxurias pœnituerint, ꝓpter caſtitatis virtutem quam ſpecietenus habēt, à bonis vacant operibus, de ſua caſtitate cōfidentes. Sed qa dicit Gre. pctā carnalia maioris quidē infamię, minoris vero culpæ ſunt pctis ſpūalibus: ideo ſpūs luxuriæ ſecum aſſumēs vitia ſpiritualia peiores ſe ſpūs aſſumit, quibus aggreditur vacātem aīum, & de ſua caſtitate confidentem. ¶ Sciendum tñ ꝙ non omne carnis pctm̄ minoris eſt culpæ pctis ſpiritalibus. quædā. n. vitia carnis, vt adulterium, inceſt⁹, & cōtra naturā, peccatis ſpiritalibus maiora ſunt, quibus aliqñ moleſtat immundus ſpūs eos quos prīo ſimplici fornicatione fœdabat: & ita ſeptē nequiores ſe aſſumit. Itē ſi ſpūs immūdus eſt quodlibet pctm̄ mortale, etiā poſt pnīam eius diabolus aſſumit ſeptem ſpūs nequiores ſe ad tentandū torpētem aīum poſt pnīam: & ſunt ſeptem iſti ſpūs nequiores primo pctō iā dimiſſo: ſed denuo iterato, cōtrariæ diſpōnes ſeptē donis ſcī ſpūs. nam qui relapſus eſt in pctm̄ primo dimiſſum, prīo habet ſpūm indeuotionis, qa diuina ei nō ſapiunt, cōtra domū ſapiētiæ. Itē habet ſpūm hebetudinis & alietatis, quia non intelligit diuina, contra donum intellect⁹. Itē habet ſpūm præcipitationis, cōtra donum cōſilij. Itē habet ſpūm debilitatis, quia etiā minimæ tentationi nō reſiſtit, contra donum fortitudinis. Itē habet ſpiritum ingratitudinis, quia priorē remiſſionis gratiā non recognoſcit, contra donum ſcię. ij. Pe. i. Cui nō ſunt præſto, hęc cęcus eſt, & manu tentās, obliuion accipiens purgationis veterum delictorum ſuorum. Item habet ſpūm obdurationis & impnīæ, cōtra donū pietatis. Itē habet ſpūm irreuerētię & audaciæ, qa ſine vllo timore dei aut gehēnę, peccat, cōtra donū timoris dñi. ¶ Quarto cū dicit, (& intrātes) ponitur dæmonū ingreſſus. Et prīo qdē tāgit eorū introitū (& intrātes.) Veniunt cū tētāt, intrāt vero cū delectāt, habitāt ibi cū eis cōſentitur. Eſa. xiij. R. equieſcent ibi beſtiæ & replebuntur domus eorum draconibus. Apoc.

Peccatorū ſpūalium & carnalium cōparatio.

xviij. Cecidit Babylon,& facta eſt habitatio dæmoniorũ. ¶ Secundo ponit talis hominis ſtatum, (Et fiunt nouiſſima) .i.poſteriora crimina, (hominis illi° peiora priorib°.) & hoc dupliciter, tum quia maiora ſunt maioris grauitatis in ſe, tum etiam quia recidiuãtem efficiunt magis indignũ venia. Ioan.v. Ecce ſanus factus es:iam noli peccare,ne deterius tibi aliquid contingat. ¶ Vltimo cum dicitur, (ſic erit)quia ſcilicet nouiſſima eorum peiora erunt prioribus, (generationi huic).ſ.Iudęorum(peſſimæ.)Quã prius malam & adulteram,nunc peſſimã dicit. Mala quidem fuit illa generatio,quia præuaricata in moribus:peior autẽ fuit, quia adultera in cultu religionis:peſſima vero fuit,quia dei filiũ crucifixit. ¶ Et aduertẽdũ ſecũdũ Hiero. qa totũ qđ dictum eſt, in generali conuenit Iudęis. nam primo quidẽ per immolationem agni paſchalis,& legis ſuſceptionẽ, immundus ſpiritus idololatrię exiit ab eis. Itẽ ambulauit ipſe per aridam gẽtilitatis,nec inuenit in eis requiem, expulſus per fidem ſuſcepti baptiſmatis. Item rediit ad Iudęos vacãtes in obſeruãtia ſabbati,& mundatos cerimonialibus,quia ſolos ſe mundos iudicabant,cęteras gẽtes immundas. Erãt etiam ornati exterioribus moribus,templo, atque lege. Itẽ diabolus aſſumpſit ſecum ſeptem ſpiritus vitiorum ſeptem gentium,quas de terra promiſſionis eiecerant Iudęi,& eiſdem vitiis gentium eos repleuit: vnde ſtatus eorum iſte nouiſſimus peior eſt ſtatu manſionis ægypti. ¶ Item mala eſt generatio peccatum originale contrahens, peior eſt peccatum actuale cõmittens,peſſima vero eſt poſt pœnitentiam recidiuans.ij.Pet.ij. Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ,quàm poſt cognitionem retrorſum cõuerti,quia vt dicitur Hier.xxxiij. Inſanabilis fractura tua,peſſima plaga tua.

Sermo quintus quartæ feriæ poſt primam Dominicam in.xl.& in ordine. xlj.

TVnc cum dicitur,(Adhuc eo loquẽte ad turbas.) poſt dãnationem impœnitentium,& periculum recidiuantium,ponit commendationem bene operantium. Circa quod tria facit. Primo enim narrat Chriſti cognatos ſu perueniſſe,(Adhuc eo loquẽte ad turbas,&c.)Secũdo ponit inſinuationem aduentus cognatorum Chriſti. (Dixit autem

autem ei quidã.) Tertio oſtendit Chriſtum ſpiritualẽ cognationem carnali prętuliſſe, (At ipſe reſpondens.) Dicit ergo primo,(Adhuc eo loquente ad turbas.) licet prędicationem ſuam inceperit occaſione Scribarum & Phariſeorũ,tamẽ turbę preſenti loquebatur.(Ecce mater eius & fratres)non quidẽ filij matris eius, quia fuit vnigenitus & primogenitus virginis. Prouerb.iiij. Ego ſui vnigenitus corã matre mea. Nec etiã fratres Chriſti dicuntur filij Ioſeph ex alia vxore,vt quidã finxerunt, quia Ioſeph virginis ſpõſus,virgo creditur permãſiſſe. Sed iuxta hebręum idioma fratres dicũtur cõſobrini,nati videlicet ex fratribus aut ſororibus. Ergo filij ſororis beatę Virginis.ſ. Iacob⁹ minor, Simon & Iudas, & Ioſeph, fratres domini intelliguntur. (Stãbãt foris.) Videtur ergo Chriſt⁹ in domo loqui ad turbã,& vt dicit Lucas,nõ poterãt prę turba ire ad Chriſtum. (quærentes loqui ei.) Marcus dicit q̃ miſerunt ad eũ vocãtes eũ. ¶ Myſtice cognati domini ſcdm carnẽ Iudæi ſunt. Rom.ix. Ex quibus eſt Chriſtus ſcdm carnẽ. Iſti dedignãtur q̃ xp̃s annuntiatur gẽtibus: ideo foris ſunt,nec intrant eccleſiã fideliũ,quia gẽtes putãt immũdas. Ioan.xviij. Ipſi nõ introierũt in prętoriũ,vt nõ contaminarentur. Moraliter vero cõſiderandũ quia vt dicit Augu. ſuper pſal.xxxv. Oratio tua eſt locutio ad deum.quãdo legis,Deus tibi loquitur:quãdo oras,Deo loqueris. Loquitur ergo Deus turbis,cũ p̃dicatiões eius audimus.¶ Nos vero eidẽ quærim⁹ loqui,cũ cæteris occupatiõibus abſoluti,ad orationem p̃parамur. Nemo autẽ loqtur xp̃o,niſi mater eius,aut frater fuerit. Mater eius eſt caſta mens, frater eius eſt qui cœleſtẽ cupit hęreditatẽ. Neq; etiam eidẽ loquitur foris vagabundus, cuius corpus Etſi in eccleſia eſt,cor tamẽ,vagat exterius. Intret ergo ſemetipſum,& ibi inueniet Ieſum, cui orando loquatur. Mat.vj. Tu autem cum oraueris,intra cubiculum tuum.i.in thalamum:quod eſt mens, vbi eſt lectus quietis, & clauſo oſtio ſenſuum, ne quicquam per eos ingrediens impediat, ora patrem tuum in abſcondito. ¶ Secundo ponitur inſinuatio aduentus cognatorum xp̃i. (Dixit aũt ei qdã.) Hiero. Videt,inqt,mihi iſte q̃ nũciat,nõ fortuitu & ſimplicier tnũciare,ſed inſidias tẽdere, vtrũ ſpũali operi xp̃s carnẽ & ſanguinem prę ferat. Chryſoſt. vero dicit hunc nũcium ſuggerente diabolo,(cuius erat aduocatus hoc) nũciaſſe,vt

Cognati Dñi ſecndũ carnẽ.

ſe, vt à doctrina populi xpm auerteret. (Ecce mater tua) cui debes reuerentiam(& fratres tui)quibus debes gratiam (foris ſtant).ſ.in aperto:quod vtiq; tibi eſt minus honoris (quærentes te)quibus debes cæteris omiſſis intẽdere. Chryſo.dicit quod diabolus attendens quod Chriſtus diffundebat in populo filium Dei ſe eſſe,fecit denunciari matris & fratrum eiuę pſentiam,quatenus populus audiẽs q carnales haberet parentes,nõ crederent eſſe Dei filium: ſicq; in eo diuinitatis obſcuraretur natura. ¶ Tertio cum dicit(at ipſe reſpodens,)ponitur ſpũalis cognationis declaratio. Circa quod tria facit. Primo.n.ponitur xpi reſpõdẽtis interrogatio,(At ipſe reſpondens)dicenti ſibi,ait.(Quę eſt mater mea,& quę ſunt fratres mei?) Non interrogat quaſi neſciẽs matrẽ,qui eam de cruce cognouit, nec interrogat quaſi eã deſpiciens, qui erat illi ſubditus,vt dicitur Luc.ij. Nec rurſus interrogat quaſi erubeſcens cognationem carnis,cui erat deliciæ eſſe cum filiis hominum,quiq; filium ancillæ ſe appellat,Heb.i. Nõ cõfunditur eos fratres appellare. Sed ideo interrogat,vt prẽter cognationẽ carnis oſtendat eſſe aliam potiorẽ. ſ.ſpiritus. ¶ Secundo cũ dicit,(Et extẽdẽs,) ponitur quęſiti reſponſio,& facto,& verbo. Facto quidem, quia demonſtrauit qui erant ſibi ſpiritualiter cognati, (Et extendẽs manum in diſcipulos ſuos.) Marcus dicit, Et circunſpiciẽs eos qui in circuitu eius ſedebant. Verbo etiam eos oſtẽdit.(Dixit,ecce mater mea,& fratres mei) Non denegat matrem & fratres carnales, ſed præter eos alias matres & alios fratres ſe habere oſtẽdit:nihilominus tamẽ mater carnis eius,& ſpũalis mater ipſius extitit. ¶ Tertio cum dicit,(Quicũq; eñ)ponitur huius dicti ratio generalis: in qua primo ſupponit diuinę voluntatis effectum, dicẽs(quicunq; eñ)generaliter,ſiue Iudæus,ſiue gentilis(fecerit voluntatem).i.volitum,(patris mei qui eſt in cœlis). In hoc notat ſe aliam habere cognationem,diuinam ſcilicet.vnde iam tres cognationes Chriſti habemus:primam deitatis,ſecundam carnis,tertiam ſpiritus. Eſt autem voluntas diuina noſtra ſalus,quæ vult omnes homines ſaluos fieri,cuius voluntatis effectum petimus dicentes,fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra, (ipſe meus frater.) quia filius Dei per adoptionem,& cohæres mecum cœleſtis hæreditatis. Ro. viij. De dit nobis Deus ſpiritum adoptionis filiorum, in quo

quo clamam⁹ Abba pater,quod ſi filii,& hæredes:hæredes qdē Dei,cohæredes aūt Chriſti.(Soror),frater Chriſti eſt operator fortior:ſoror autem qui adhuc infirmior eſt, vel ſoror Chriſti caſta mens & fœcunda. Can.iiij. Hortus conclusus ſoror mea ſponſa,Hortus concluſus, fons ſignatus. (Et mater eſt.) Hiero. Iſti ſunt mater mea,qui me quotidie incredentinm animas generant. In Luca.viij. dicitur,Mater mea & fratres mei ſunt ij qui verbum Dei audiunt & faciunt. Faciunt fratres,audiunt ſorores:matres vero & audiunt & faciunt. ¶ Et nota quia vt dicit Saluator. Matth. xxxvj. Quod vni ex minimis iſtis feciſtis,mihi feciſtis.ergo qui fraterna dilectione proximum diligit,ipſe eſt frater Chriſti. Et qui materna compaſſione indigenti ſubuenit,ipſe eſt mater Chriſti. Qui vero humili conuerſatione iniuriāti remittit,ipſe eſt ſoror xpi. ¶ Nota quia ex verbis xpi duo nobis cōſideranda ſunt. Primum quidem quia generatio carnalis,licet ſit bona,potior tamē eſt ſpūalis. Nam & ipſa beata virgo, vt dicit Aug. lib.de virginitate,fœlicior eſt mente cōcipiēdo fidē Chriſti, quam carne eius carnem concipiendo. Sed potiſſima vtriuſq; eſt generatio diuina. ¶ Secundo eſt aduertendum quia propter p̄ſentiam carnalium cognatorum Chriſtus ſpirituale opus non intermiſit, qm̄ parentibus carnis affectum quidem debemus impendere,ſic tamen ne in opere Dei impediamur. Vnde Grego. vij.li.mora. ſic inquit,Quiſq; propinquorum debet neceſſitatibus compati,vt tamen per compaſſionem nō ſinat vim ſuæ intentionis impediri:vt affectus quidem viſcera mentis repleat,ſed tamen à ſpirituali propoſito non auertat. Cuius rei figura habetur.i. Regum.vj.vbi legitur,Tollēte igitur duas vaccas quæ lactabant vitulos,minxerunt ad plauſtrum,vituloſq; eorum recluſerunt domi,& poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum,& paulo poſt,ibant in directū vaccæ per viam quę ducit Bethſamis,& itinere vno gradiebantur pergentes & mugientes,& non declinabāt neq; ad dextram, neq; ad ſiniſtram. Ecce quia vaccę filiorum amore compaſſione iunguntur, tamen non declinant ab itinere, nec colla retro flectunt. Sic neceſſe eſt vt incedere debeant qui ſacrę legis iugo ſuppoſiti iam per internam ſciētiam arcam Domini portant,quatenus per hoc quod propinquorum neceſſitatibus condolent, à cœpto rectitudinis

Notafigu ram.

itinere

itinere non declinẽt. Bethſamis vero domus ſolis interpretatur. hęc domus eſt cœleſtis patria, quò directe procedendum eſt, ne per affectum cognationis declinemus ab ea.

Feria.v. poſt primam Dominicam. xl. Secundum Matthæum. Cap.xv.

IN illo tempore. Egreſſus Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa: clamauit dicens ei, Miſerere mei domine fili Dauid, filia mea male à dæmonio vexatur. Qui non reſpondit ei verbum. Et accedẽtes diſcipuli eius, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum miſſus niſi ad oues, *quæ perierunt domus Iſrael. At illa venit, & adorauit eum, dicẽs: Domine, adiuua me. Qui reſpõdens, ait: Non eſt* bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa dixit: Etiam domine. Nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi: O mulier, magna eſt fides tua. fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.

*τὰ ἀπόλολότα, id eſt pditas.

*καλὸν. i. pulchrum aut honeſtum.

Sermo primus quintæ feriæ poſt primam Dominicam in.xl. & in ordine. xlij.

Manſio octaua. Halus.

EGreſſus Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sydonis, & ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa.) Matt.xv. Item legitur Mar.vij. Octaua pœnitentium manſio dicitur Halus, quod interpretatur fermentum vel conſternatio. Fermentum panem ſapidum efficit ſuo feruore. Cœleſtis itaque gratiæ panem dominus hodie contulit Chananęę, quem ipſa etiam repulſa & conſternata, id eſt deiecta, multo feruore fidei requiſiuit, nobis inſinuans quantus debet eſſe feruor pœnitẽtiũ, qui diuinę miſerationis panem

quærunt

quęrunt.nam hęc mulier clamans non eſt audita,interceſ-
ſores habens eſt repulſa, ipſa adorans eſt exprobrata, ſed
perſeuerans eſt commendata: De quibus agitur in prę-
ſenti euãgelio,quod in quatuor partes diuiditur. Et primo
quidem ponitur clamoris diſſimulatio. Secundo interceſſo
ris repulſio,ibi(& accedentes diſcipuli.) Tertio adoratri-
cis exprobratio,ibi,(at illa)Quarto perſeuerantis commẽ-
datio,ibi,(tunc reſpondens Ieſus.) ¶ Circa primũ tria tan
guntur.primum.ſ. ꝙ Chriſtus venerit in alienam patriam.
Secundo ꝙ mulier ei declarauerit propriam miſeriam,ibi,
(Et ecce mulier.) Tertio ꝙ ipſe diſſimulauerit petẽtis in-
ſtantiam,ibi(qui non reſpondit.)Circa primum ergo cum
dicitur(Egreſſus Ieſus)tangitur localis proceſſus Chriſti,
& quantum ad terminum à quo, & quãtum ad terminũ ad
quem. De termino quidẽ a quo proceſſit,ait(Egreſſus Ie-
ſus)inde.ſ.à regione Genezareth, in qua paſſus fuerat ca-
lumniatores Scribas & Phariſęos.quò autem venerit,ſub-
dit.(Seceſſit).i.ſeorſum ceſſit vel aduenit (in partes)id eſt
regiones(Tyri & Sidonis.)Tyrus & Sidon ciuitates ſunt
gentilium,quas Phœnices edificauerunt.ideo Tyrij & Si-
donij Phœnices ſunt dicti,ſicut dicit Trogꝰ Põpeiꝰ.xviij.
lib. geſtorum orbis. Sed cum ipſe Dominus prohibuerit
Matth.x. diſcipulos ſuos ire ad gentes, quęritur quare legẽ
dederit quam non ſeruauit. Reſpondeo,ad hoc pręceptum
non tenebatur,quia dominus legis eſt:ad gentiles vero ac-
ceſſit vt filiam Chananęæ quam nouerat vexari à dæmone
liberaret,& vt eiuſdem Chananęę fidem mirabilẽ,toti mun
do manifeſtaret.huic dicto Matthęi,addit Marcus ꝙ cum
veniſſet dominus in fines Tyri & Sidonis,ingreſſus domũ
neminem voluit ſcire ſuam pręſentiam, nec tamẽ latere po
tuit.nolebat enim quòd Iudæi ſcirent,cupiebat tamen non
latere Chananæam. ¶ Secundo cũ dicitur,(Ecce mulier.)
ponitur mulieris querela. Circa quod quinque tanguntur.
Primo enim huius mulieris deſcribit genus,& patriam.(Et
ecce mulier) ſexu,(Chananæa) gente. ¶ Et nota primo
ſecundum Chryſoſtomum,cum dicitur, (Ecce mulier)ipſe
euangeliſta miratur quòd mulier vetus, arma diaboli,per
quam hominem de paradiſo expulit, mater peccati, ini-
tium iniquitatis,& prævaricationis materia,ipſa mulier ve
nit,ipſa natura, quod vtique mirum eſt,noua res & admi-
randa.

Quæſtio
R eſpõſio

randa. Iudæi. n. fugiunt, ſed mulier ſequitur. Item nota ſecundum Marcum, ꝙ hæc mulier erat gẽtilis & ſyrophœniſſa genere. Alij dicunt ꝙ erat tyrophœniſſa. Et ſi ſecũdum glo. Tyrus erat metropolis Chananæorũ, patet ꝙ hæc mulier exiſtens tyrophœniſſa. i. gẽtis phœnicis & ciuitatis Tyriæ, nihilominus erat Chananea. Si vero Tyrus non pertinebat ad terram Chanaan, tunc mulier iſta exiſtens tyrophœniſſa, erat nihilominus Chananæa. nã prouincia Chanaan pars Syriæ eſt. Erant autem Chananæi habitãtes in tyro. Patet ergo ꝙ hęc mulier gentilis erat lege, & erat gẽte Chananæa, gente inimica Iudęis, & maledicta ab initio. Sapien. xij. Sed patria erat tyrophœniſſa, ſicut & Dido parens Carthaginis tyrophœniſſa dicebatur. ¶ Secundo tangit mulieris egreſſum. (à finibus illis egreſſa.) audiuerat. n. ſecundum Marcum aduenisſe Chriſtum, egreſſa vero eſt à domo infernali, in qua cum filia dæmoniaca manebat, egreſſa eſt omnes fines regionis, egreſſa eſt in publicũ declamans ſuam miſeriam. Et ideo egreſſa ab illis finibus, quia Chriſtus egreſſus à Iudęis fines illos attigerat. ¶ Tertio tangit mulieris clamorem (clamauit dicens ei.) Mar. dicit ꝙ primo ad domum in qua erat Chriſtus, mulier iſta veniens intrauit, & procidit ad pedes eius petens vt dęmoniũ à filia eiiceret. Sed vt dicit Aug. lib. de conſenſu euangeliſtarum, xps nihil ei reſpondit, immo ſurgens egreſſus eſt: quem illa videns abeuntem, ſecuta eſt magnis clamoribus, multis lachrymis, triſtibus lamentis. Clamor iſte doloris indicium eſt, qui contineri non poteſt præſente Saluatore. A bis ergo domine nihil reſpondens? Et vbi eſt ſpes mea? heu me in fœlix & mater doloroſa, ad quem confugiam ſi fugis? Ne fugias Chananæam. Agne dei qui tollis peccata mundi, miſerere peccatrici. ¶ Quarto cum dicitur (miſerere mei,) tãgit clamoroſam huius mulieris petitionẽ. Et primo quidem petit (miſerere.) Item cui petat, (mei.) Item à quo petat, (domine fili Dauid) Itẽ quare petat (filia mea &c.) Attendamus primo quid petat hæc mulier (miſerere.) Hic ſermo nudus & modicꝰ & ſimplex eſt: ſed vt dicit Chryſo. licet nudus ſermo ſit, tamen immenſitatem ſalutis continet. (Miſerere mei) propterea, inquit, veniſti, propterea carnem aſſumpſiſti, ꝓpterea es quod ego ſum, vt miſerearis mei. Item ſermo iſte licet modicus quatuor. ſ. ſyllabarum,

tamen

tamen ſecūdū Chryſo. immēſum benignitatis cōtinet pelagus. vbi enī miſericordia poſtulat, ibi vniuerſa cōprehenſa ſunt bona. Rurſus ſermo iſte (miſerere mei) ſimplex eſt, ſed prophetiæ plenus. vnde Chryſo. Audi, inquit, & vide prophetiam mulieris, cōſidera animam dicētis (miſerere mei.) Sic enim intra ſe dicebat Chananēa, non habeo conſcientiam bonorum operum, nec rectē fiduciam: ad miſericordiam confugio, ad tranquillum peccantium portum, ad miſericordiam confugio, vbi ceſſat iudicium: ad miſericordiā cōfugio, vbi ineffabilis ſalus eſt. Vſi patet q; ī miſericordia tria cōtinentur, ratio, bonitas, & ſecuritas. ¶ Secūdo attēdamus cui petit miſericordiam. ſibi enim, ideo ait (miſerere mei.) Chryſo. Quid opus habes mulier? Et illa, miſericordiam quęro. Item cui queris? Rurſus illa, mihi. Item quid cauſæ habes? (quia filia mea male à dæmonio vexatur.) Itē cur ergo petis, miſerere mei, & non filiæ? Et reſpondit, fœtus peſſimus, ſtimulus naturæ, viſcera mea diſrumpit. Chryſo. Vide, inquit, prudentiam mulieris, non dixit, miſerere filiæ meæ: ſed (miſerere mei) Illa enim inſenſibili paſſione tenetur, neſcit quid habeat, non ſentit dolorem: Ego totum ſentio, ego ſola miſera doleo. Ego infelix quotidie cruciatus meos video, quò vadam? quo pergā? In eremum ire non valeo, nec illam ſolam relinquere. Sed nec in domo ſedere poſſum, quia intrinſecus eſt inimicus dæmon terribilis, ſtridor pauendus, horribilis clamor, fluctus in portu, in tranquillitate tēpeſtas. Conſiderate omnes ſenes & pueri, matres & patres tempeſtatem meam, peſſima eſt tēpeſtas mea, paſſio & timor, paſſio. i. dolor naturæ pro filia, & timor dæmonis. Accedere non poſſum neque continere. Compaſſio naturæ me trahit ad filiā, timor dæmonis me repellit & arcet. ¶ Tertio attēdamus ad quem clamet (Domine fili Dauid.) Chryſo. O præclara confeſſio, euangeliſta fit mulier, diuinitatem Chriſti & eius humanitatem annuncians. Diuinitatem quidem contra dæmonem, cum dicit, (Domine) humanitatem vero, cum ait, (fili Dauid) Pro filia peccatricis, filium Dauid, filium regis poſtulat. ¶ Sed in hoc quod ad Chriſtum loquitur mulier, cōſideremus tria. Primo quidem ipſius fidem. Chryſo. Cōſidera mulieris prophetiam, inſpice animam generoſam. Non perrexit ad diuinos, non vocauit magos, non alligaturas quæſiuit, non impoſtrices

mulierculas

mulierculas adduxit, illas quæ ſolent dæmones prouocare, & incãtationibus ſuis vulnus augere. Reliquit oẽs diaboli falſitates, & venit ad ſaluatorem, animarum noſtrarum portum. Item in hoc ſuo aduẽtu ad xp̃m, videamus validam fidem, quia ſine mediatore acceſſit. Chryſo. Vide, inquit, mulieris prudẽtiam, non rogat Iacobum, nõ obſecrat Ioãnem, neq; pergit ad Petrum, nec intercedit apoſtolorum chorũ, ſed ipſa immediate ad fontem pietatis venit. Item conſideremus eius ſecuritatem & confidẽtiã. Vnde quẽrit Chryſo. Dic mihi mulier, quemadmodum auſa es, cum iis peccatrix & iniqua, accedere ad deũ? Surſum in cœlis Cherubin eum tremũt, & Seraphin metuũt, & deorſum meretrix loquitur cum eo. O admiráda res. Surſum tremor, & deorſum fiducia. Cur mediatorem non quẽris? Ad hæc illa reſpõdit, Sinite me. Ego noui quid agam. non opus habeo mediatore, egoipſa pergam. propterea deſcẽdit, ꝓpterea carnem aſſum pſit & homo factus eſt, ꝓpterea eſt id quod ego ſum, vt ego audeam ei loqui. Tremãt cherubin, metuãt ſeraphin, omnis cœtus angelicus obſtupeſcat: ego carnem meam, ego deum hoiem alloquar. Item conſideremus mulieris huius comitatum. neq; enim incomitata acceſſit, ſed aſſumpſit ſecum ſocias, fidem, ſecuritatem, prudentiam, & pœnitẽtiam. Chryſo. Non requiſiuit hęc mulier hoĩm aut mulierum comitatum, ſed pro omnib⁹ illis pœnitẽtiam accepit comitem, quæ aduocati locum impleuit. Et ſic ad ipſum fontem pietatis acceſſit. Rurſus comitem habuit fidẽ. Chryſo. Egreſſa eſt, inquit, aduocatrix filiæ, non affert infirmãtem puellam, ſed defert fidem deuotam, hæc intra ſemetipſam cõferẽs & dicẽs, Deus eſt ad quẽ vado: abſentia videt, occulta inſpicit, oĩa nouit. ¶ Quarto attendamus doloris cauſam, amaritudinis pœnã (filia mea) qua nihil charius, nihil dulcius, (filia mea) viſcera mea, caro mea quã genui. Chryſo. Quicũque fuiſtis patres, & quæcũq; matres vocatæ, eſtis expertæ, hui⁹ mulieris amaritudinem pro filia poteſtis cognoſcere. Sed ego verbis non poſſum tẽpeſtatem quam ſuſtinuit declarare. Et attẽde quia tacito noĩe filiæ, filia, inquit, mea, doloris aculeus, naturalis compaſſio, qui filios habuit, hoc nouit. Chryſo. Et quare mulier nomen eius taces? Dic quæ ſit filia. Ad hæc ipſa reſpondet, Quo nomine eam vocabo? inuenire non poſſum. Mortuam dicam, ſed mouetur, viuam appellem

Aduerte.

Quæſtio Chryſoſtomi ad mulierẽ.

Reſpõſio.

pellem?ſed neſcit quid faciat. Inuenire nō poſſum quo eam appellē noīe. ergo miſerere mei. Si mortua eſſet filia mea, nō talia pateretur, & ego poſt traditum corpus ſepulturæ, obliuionem doloris haberem. Nunc vero dolorem habeo pertinacem,corpus ſine ſenſu viuum. Spectaculum lamentabile,increſcentia,vel vulnera paſſione multiplicata doloris,Dolor meus antiquitate renouatur, creſcit vt moriar, nec morior,viuo miſera in morte. O quare data eſt miſeræ lux ſeculi?quare viuo?quare non morior? ¶ Deinde miſeriam amaram explicat(male à dæmonio vexatur) paſſio inquieta,quia vexatur.paſſio doloris, quia male.paſſio terribilis,quia à demonio. O quare viſcera mea tradita ſunt diripienda dæmonis?cerno oculos eius tranſuerſos,aſpectum ſanguineum, contortum collum,ora ſpumantia, inimicum incedentem & non apparentem, tortorem clauſum, & flagella reſonantia, neminem interrogantem, & illam cum clamore loquentem. ¶ Tertio,in tantis clamoribus ponitur Chriſti ſilentium,(Qui non reſpondit ei verbum.)cauſam clamoris non petiit,clamantem non eſt conſolatus,nec ſaltem compeſcuit clamorem, nec imperauit vt taceret. Vbi primo conſidera rem miram. Chryſoſto. Vidiſti,inquit,mulieris inſtantiam, vidiſti virilitatem,vidiſti longanimitatem,vidiſti fidem:& tamen Ieſus non reſpndet ſermonem. O mira rerum materies. O noua rerum varietas. Rogat mulier,obſecrat,deprecatur,clamoribus implet cœlum,deflet caſum, auget tragœdiam,enarrat paſſionem: & amator hominum non reſpondit. ſermo tacet,fons clauſus eſt, medicus medicamenta retinuit. Item huius ſilentij quæramus cauſas. O ſecura ſponſio. O verbum verum. Vbi ſponſio ſi non reſpondes? vbi verbum ſi non das verbum?vbi propiciatio?vbi venia?vbi pietatis & miſericordiæ viſcera? vbi eſt quod promiſiſti,dicendo, clamabit ad me, & ego exaudiam eum? Ecce mirum ſpectaculum,videre ſilentem vocem,verbum mutum,doctrinam non docentem, tacētem veritatem,indeficientis miſericordiæ fontem clauſum. O fons ſapientiæ,verbum dei in excelſis, ex te clamat pauperrima Chananæa, in te clamat,ad te clamat. Tu clamorem eius prouocas, ideo ex te. Tu clamorem eius audis,ideo in te. Tu clamorem & petitionem eius audis & exaudis,ideo ad te clamat. Chryſoſto. Quid nouum domine

& ad-

& admirabile? alios prouocas ad ſequendum,& hanc miſe-
rabilem inſequenté abiicis?nonne creatura tua eſt? Et ſi pec
catrix,tu ad peccatores veniſti. O verbum,da verbum,qui
te verbũ inſpiraſti.tu ſpes certa Chananæe,nunquid in ſpe
deſperabit? Tu dulcis pietas,nũquid amaritudine replebis
animam eius? Tu ſecurum præſidium,nunquid à confugiẽ
te diffugies? Tu conſolatio læta, nunquid triſtem amplius
contriſtabis? Item tres cauſas aſſignat Chryſo.quare Chri
ſtus non reſpondit. Primam,quia fidem illius mulieris am-
plius prouocabat. Secundam,quia animam eius perſeueran
tia exercebat. Tertiam,quia diſcipulos ad miſerationem ex
citabat. His declamatione tragica dictis,ad ſpiritualem in-
telligentiam attendamus.

*Sermo ſecundus quintæ feriæ poſt primam domi-
nicam in quadrageſima, & in ordine. xliij.*

EGreſſus Ieſus, ſeceſſit in partes Tyri & Sidonis &c.)
Triplex ad præſens eſt Chriſti egreſſus. Primus à pa-
tre æternus. Mich.v. Egreſſus eius ab initio.i. à patre,
à diebus æternitatis. Ipſe autem æternaliter egrediens,ſe-
ceſſit tẽporaliter aſſumpta carne, nec tamen ab eo diſceſſit
à quo egreditur: quia in principio erat verbum,& verbum
erat apud deũ Quò vero ſeceſſerit attẽdamus,quia in par-
tes Tyri & Sidonis. Tyrus eſt peccatum,Sidon autem pec
Tyrus. cati tentatio. Nam Tyrus interpretatur anguſtia,vel tribu
Sidon. latio,aut plaſmatio,ſeu fortitudo. Secũdum Remigium Ty
rus dicitur à ſitu,vel qualitate loci,eo q̃ tyria,id eſt precio-
ſiſſima purpura ibi reperiatur. In noſtra vero ligua Tyrus
interpretatur ſors. Sidon ſecũdum Remigium & Trogum
Põpeium, à qualitate vel ſitu loci, eò q̃ multitudo piſcium
Quatuor ibi capiatur. nam Phœnices ſidon,piſcem appellãt. Chana-
effectus nęa ſecũdum Remigium,zelus interpretatur. Quatuor enĩ
peccati. ſunt effectus peccati. Primus,quia anguſtat animam inter
voluptatem & timorem gehẽnæ: vult enim & non vult pec
cator. Secundus,quia tribulat. vnde Augu. in lib. confeſſ.
Iuſſiſti domine, & ita eſt,vt omnis inordinatus animus ſi-
bipſi ſit pœna. Tertius quia plaſmat animam ad imitatio-
nem diaboli. Sap.j. Imitantur eum qui ſunt ex parte eius.
Quartus effectus,quia quem ſemel ceperit, nullis virib⁹ ho
minum derelinquit. Eſa. Quaſi viculum plauſtri peccatum.

¶ Item

¶Item ipſi peccati partes tres ſunt.ſ.culpa,nota,& pœna. nam aliqui dicuntur peccatores,aut quia habent maculam culpæ,aut quia male de ipſis ſentiunt homines,aut quia puniuntur quaſi peccauerint. ¶Item Sidon interpretatur venatio:tentationibus autem venantur dæmones animas hominum. Eccle.ix. Neſcit homo finem ſuum,ſed ſicut piſces capiuntur hamo,& ſicut aues comprehenduntꝰ laqueo, capiuntur homines in tempore malo,cum eis ex tẽplo ſuperuenerit. Tentationis autem partes tres ſunt, qñ vt dicit Grego.in Homilia tribus modis tentatio agitur.ſ.inimici ſuggeſtione,carnis delectatione,& conſenſu mentis. Item mundi ſaluator venit in partes Tyri & Sidonis,quia peccatricem carnem aſſumpſit,& tentatus eſt. Heb.iiij. Hãbemꝰ pontificem tentatum per omnia. Sed cum peccati tres partes ſint,in primam eius partem nõ venit Chriſtus,quia peccatum non fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius. In reliquas autem duas partes venit.nam à peccatoribus nominatus eſt peccator. Ioan.ix. Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. Et peccati pœnam ipſe portauit, ideo dicitur Ro.viij.quod apparuit in ſimilitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum. In primã etiam partẽ tentationis venit,quia ſuggeſtione tentatus eſt,vt patet Matt. iiij. Sed tamen vt dicit Grego.nulla peccati delectatio carnem eius momordit, & multo minus conſenſu potuit tentari, ideo ait Ioan.xiiij. Venit.n.princeps mundi huius,& in me non habet quicquam. Vel aliter,tria loca ſunt,cœlũ, mundus,& infernus. A primo loco Chriſtus veniens inclinauit cœlos,& deſcendit ad duo reliqua loca.ſ.mundum, & infernum. Nam Sidon eſt mundus iſte,in quo fit continua venatio animarum. Iob.vij. Tentatio eſt vita hominis ſuper terram. Quas autem animas venatores maligni ſpiritus cæperint,ad Tyrum infernalem perducunt, vbi anguſtia & tribulatio. Sed aduertẽdum ꝙ vtriuſq; loci duæ partes ſunt. Mundani quidem ſtatus partes ſunt proſperitas & aduerſitas,venit autem Chriſtus,non in partes proſperitatis,ſed aduerſitatis mundanæ.vnde Grego.xxix.lib.mora. Venit ad nos incarnatus dominus,aduerſa appetẽs,proſpera ſpernens:opprobria amplectens,gloriam fugiens. fugit quod omnes appetunt,appetiit quod omnes fugiunt. Item infernalis Tyri duæ partes ſunt, vna damnatorum, in qua

Peccati ptes tres ſunt.

Tentatio nis partes tres ſunt.

Vẽit xp̃s in partes aduerſita tis mũdanæ.

nulla eſt redemptio.altera fidelium ſcilicet limbus, ad quã Chriſtus venit redimere prædam ſuam. ¶ Secũdus Chriſti egreſſus myſticus fuit à Iudæis ad gentes. Micheę primo. Egredietur Dominus de loco ſuo, qui erat Iudæa, & deſcendet ſuper excelſam terram id eſt humiliabit ad fidem altitudinem gentium. Quod quidem merito culpæ Iudæorum factum eſt: vnde ſubdit, In ſcelere Iacob omne iſtud, & in peccatis domus Iſrael. ideo enim reprobati ſunt, vt plenitudo gentium conſequatur electionem. Item Tyrus & Sidon ciuitates gentium, gentilitatem ſignificãt. huc autem venit Chriſtus pedibus apoſtolorum, quibus ait Matthei vigeſimooctauo. Euntes docete omnes gentes. & apoſtolus Paulus fuit vas electionis, portans Chriſti nomẽ coram gentibus & regibus. Item veniente Chriſto, Chananæa à finibus gentilitatis egreditur, hæc mulier eſt eccleſia. nam Chananæa cõmutata interpretatur, & cõmutatio facta eſt ab errore ad virtutem, ab iniquitate ad iuſtitiam. A ritu autẽ gentilis idololatriæ egreditur. Geñ. xij. Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Item miſericordiã poſtulat, quia ſcit non ſe ſuis meritis, ſed dei miſeratione electam: vt dicit Apoſtolus Roñ. ix. Vocabo non miſericordiam conſequutam, miſericordiã conſequutam. Item filia eius plebs Iudaica eſt, quæ vt dicit. Hiero. maiori numero Dæmonum poſſidetur. facta ſunt enim nouiſſima eius peiora prioribus. Item ſalutem Iudæorum eccleſia deprecatur: ſed adhuc autem non reſpondetur, ſed in fine temporum, cum intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Iſrael ſaluus erit. ¶ Tertius Chriſti egreſſus moralis eſt. à vindicta enim peccantium egreditur ad miſerendum. Partes autem Tyri ſunt multiplices peccatorum differentiæ. Ad peccatricem animam venit Chriſtus per gratiam aſpirantem, conſcientiam diſcutiens, peccata examinans, intentiones diſtinguens. Eſa. xxvj. Ecce Dominus egredietur, vt viſitet iniquitatem præuaricatoris terrę. Viuus eſt enim & efficax ſermo Dei, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſq; ad diuiſionem ſpiritus & animæ, compagum quoq; ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis. Item venator cautiſsimus & potentiſſimus eſt ipſe Chriſtus, qui venit piſcari homines de profundo

fundo vitiorum, & ſuperbos volantes ad humilitatem ſuam reducere. Gene.xlix. Ad prædam fili mi aſcendiſti. Item mulier Chananæa,pœnitentia eſt. mulier quidé, quia fœcunda.mulier, quia Chriſtum demulcens.mulier, quia inimica ſerpenti. Chananea vero pœnitentia eſt,id eſt erubeſcens, reuertens, & commutata. nam pœnitentia erubeſcit commiſſa ſcelera. Rom. vj. Quem fructum habuiſtis tunc in illis in quibus nunc erubeſcitis? vnde illud, Cõmiſſa mea paueſco,& ante te erubeſco. Et etiam pœnitẽtia reuertens ad deum,& ad omiſſa bona opera. Hiere.iij. Conuertimini filij reuertentes. Et duobus iſtis ſcilicet rubori & conuerſioni conſequitur mutatio hominis in gratiam. Hęc etiam mulier ſecundum Marcum erat Syrophœniſſa, quod interpretatur ſublimitas conuerſionis aſſumptæ. Pœnitentia quidem eſt conuerſio ſponte aſſumpta, cuius ſublimitas eſt attingere cœlum. Vnde per mulierem iſtam,tum ꝙ chananæa,tum etiam quia ſyrophœniſſa,pœnitentia ſignificatur. Item filia pœnitentiæ eſt anima peccatoris,quam creauit deus,ſed per ſpiritum pœnitentiæ regenerat. Iſta mater concipit cum timore,parit cum dolore,nutrit cum labore. Eſaiæ.xxvj. Sicut quæ concepit,cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis : ſic facti ſumus.à facie tua domine,concepimus & parturiuimus & peperimus ſpiritum ſalutis. Item peccatricem animam male vexant dęmones:quorum triplex eſt vexatio,ſcilicet infernalis,& ſalutaris,& criminalis. Quoſdam enim vexant damnabiliter in inferno:& non male, ſed iuſte tales vexantur. Apoca.xviij. Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date ei tormenti & luctus. ¶ Electos autem viros in præſenti dæmones vexant, non male,quia eis non conſentiunt. vnde bene vexatus fuit Iob. Bene Paulus à colaphizante angelo. Bene martyres tormentis. Illa enim vexatio dedit intellectum,auxit meritum, ſeruauit dei donum, contulit cœleſte premium. Sapien.iij. In paucis vexati,in multis bene diſponentur. Sed peccatores male vexantur, quia vexationibus dæmonis conſentientes delinquunt. Sic vexabatur Saul à ſpiritu iracundiæ: ſic Iudas à ſpiritu auaritiæ: ſic omnis peccator energumenus eſt. Pro vexatis itaque iuſte, & pro vexatis bene, non clamat mater

ter pœnitentia,quia primi pœnitere nõ poſſunt, ſecũdi nõ indigent.Sed pro his qui male vexãtur,clamat mater gratia,ſuſpirat parens pœnitentia. Sic clamauit pro adulterio Dauid,ſic pro negatione Petri,ſic pro muliere quæ erat in ciuitate peccatrix,ſic pro omnib⁹ peccatorib⁹. Sed aduertendum q̃ clamante pœnitentia,diabolus eius filiã ampli⁹ vexat vt potentius teneat, & vt crudelius pœnas exigat in preſenti,quas videt euaſuram in futuro. Sic clamante Moyſe ꝓ libertate populi,Pharao ampli⁹ populũ afflixit. Iob.xl. Stringit caudã ſuam quaſi cedrũ,quia dũ terminari attẽdit peccatum,violentius ſtringit animã quã poſſidet. Itẽ ſi Dominus meus Ieſus xp̃s acceſſerit ad conſcientiam peccatricem,acta eius examinans, peccata diſcutiẽs, & ſi voluerit venari animas,diabolica fraude deceptas,ipa mater pœnitẽtia eius aduentu commota,ſtatim egreditur deſerẽs regionem peccati,clamat,rugit ſauciata dolore,vulnerata ſagitta timoris Dei. Item niſi Chriſtus ad cor peccatoris venerit,non auditur clamor pœnitentiæ. non.n.proprium aduertebat errorem,ſed luce accedente cognoſcit mentis tenebras.ideo clamat, nec ſentiebat vlcus putridum,ſed attrectante medico dolens clamat.nec pondere grauabatur,ſed grauitatem ſentit comminante iudice pœnam.ſed nec præcipitium & catenam ſuam percipiebat,ſed liberatore catenam mouente,& præcipitium oſtendẽte,clamat contra periculum,clamat contra carcerem. Grego.vij.lib.mo. Interius malum quod pertulit homo,non niſi in præſentia redemptoris agnouit,neſciens quippe lucem,dãnationis ſuæ tenebras voluptuoſe tolerabat. Sed poſtquam vidit q̃ diligeret, intellexit etiam q̃ doleret, & graue ſibi ſenſit eſſe quod pertulit. Item clamat mater pœnitẽtia, Miſerere mei. Vox pœnitentis iſta eſt,miſericordiam peto, non iuſtitiã. ps. Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam. Item clamanti non reſpondet, quia in ſilentio vox eius auditur.tumultus.n.magnus fit in anima pœnitentis. hinc clamant peccati voluptates,cur nos deſeris?hinc conſuetudines, ſine nobis eſſe non poteris.ſed & mater pœnitentia inter hæc clamat, miſerere mei, & in tanto ſtrepitu vox dulcis verbi colloquentis ad animam non auditur. Cañ.v. Vocaui dilectum meum, & non reſpondit mihi, quia in ſibilo auræ tenuis, Dominus eſt. Sed cum ceſſauerit tumul-

rit tumultus contentionis,verbum omnipotẽs,verbum cõſolationis reſpondebit.

Sermo tertius quintæ feriæ poſt primam Dominicam in xl.& in ordine. xliij.

SEcundo cum,dicitur,(Et accedentes diſcipuli eius.)ponitur apoſtolorum interceſſio pro Chananea. Vbi quatuor tanguntur. Primum eſt acceſſus familiaritatis. Secundum eſt interuentus libertatis (Rogabant eum.) Tertium eſt ratio pietatis (quia clamat.) Quartum eſt excuſatio(Ipſe autem reſpondens.) Propter primum aduerte,quia Apoſtoli huius mulieris fatigati clamoribus, compaſſi doloribus,& verbis compuncti,prouocati ſunt orare pro ea. Totus deniq; mundus tantam mulieris anguſtiam ſentiẽs, tam vehementem clamorem audiens,ad verba pietatis commoueri & pro ea intercedere deberet. vnde meruit iſta mulier primo interceſſionem apoſtolicam,(Et accedentes diſcipuli eius.) ¶ Nota quia rogaturi Apoſtoli primo accedunt. nemo enim adorat Deum, niſi prius acceſſerit ad ipſum, non quidem paſſibus corporis, cum ipſe vbiq; ſit, ſed affectibus mentis. Ioan.iiij. Spiritus eſt Deus:& eos qui adorant,in ſpiritu adorare oportet, hinc de Abraham legitur Geñ.xviij. Appropinquans Domino ait, Nunquid perdes iuſtum cum impio?&.ps. Venite adoremus & procidamus ante Deum. Quatuor autem affectibus accedimus ad Deum ante orationem.ſ. fide deuota,intentione firma, remiſſione fraterna,& munditia cogitatus. Iob.xxij. Si reuerſus fueris ad omnipotentem, & longe feceris iniquitatem à tabernaculo tuo,rogabis eum, & exaudiet te,& vota tua reddes. De his vero qui ſic orant Deum,quod tamen corde non accedunt,ipſe ait Eſa.xxix. Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me, ſine cauſa autem colunt me. ¶ Secundo ponitur ſupplicatio abſolutionis, (Rogabant)quorum non debent repelli rogamina(eum) qui exorabilis factus eſt(dicentes, dimitte eam.) Sed quis tenebat eam vt petant dimiſſionem?nunquid Chriſtus eam tenebat?quin potius ipſa,aut tenebat, aut tenere nitebatur Chriſtum. Can.iij. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum,nec dimittam. ¶ Nota quia re vera Chriſtus tenebat

Affectus quatuor' quibus ad deum accedim⁹.

eam.nam cũ clamans non audiretur,petens repelleretur,& adorans obiurgaretur : intermiſiſſet orationis inſtantiam, & deſperaſſet miſericordiam,niſi Chriſtus eam tenuiſſet in fide,charitate ligaſſet,& ſpe firmaſſet. Ipſe igitur tenebat eam,ne caderet à fide,ne deſiſteret ab oratione,ne flecteret intentionem.ps.Manus tua deducet me,& tenebit me dextera tua. Ab hac vero detẽtiõe non rogabãt Apoſtoli Chananæam dimitti,ſed potius orandum eſt vt quilibet ſic teneatur à Deo.omnia enim in nihilum tenderent, niſi manu conditoris tenerentur,vt dicit Augu. Deutero.iiij. Miſericors Dominus nõ dimittet te,neq; omnino delebit. Eſt igitur alia detentio,à aqua rogabant Apoſtoli hanc mulierem dimitti. Detinebatur enim in miſeria & dolore multo. Sed virtute fidei & deuota oratione merebatur ab ipſa miſeria dimitti,& tamen Chriſtus adhuc dimiſſionem tardabat.hanc igitur dimiſſionem apoſtoli rogant.iiij.Regum iiij.Dimitte eam,anima eñ eius in amaritudine eſt. ¶ Tertio ponitur duplex ratio abſolutionis.Prima quidẽ ex parte mulieris (quia clamat.) Secunda ex parte diſcipulorum (poſt nos)ergo dimitte eam,quia clamat. Quo magis ei nõ reſpõdebatur,multo magis ac magis clamabat,fili Dauid, miſerere mei.creſcebat dolor,creſcebat clamor. quis igitur tãtũ poſſet ſuſtinere clamorem? Cuius aures ferræ nõ frangerentur? cuius cor lapideum non emolliretur? non ſe potuerunt continere Apoſtoli, quin pro ea intercederent. Chryſoſtomus. Et Chriſtus ait Apoſtolis, Vos deforis clamorem auditis,ego autem intrinſecus video. Grandis quidem vox ex ore procedit, ſed maior eſt mentis. Clamorem eius ego facio, ego video, ego exaudio. ¶ Secunda ratio ex parte diſcipulorum (quia clamat poſt nos)tantum ſtrepitum ſuſtinere non poſſumus : & ſi non propter eam, ſaltem noſtro intuitu, eam dimitte. Chryſoſto.alius euangeliſta dicit quod clamat ante nos. diuerſi quidem ſermones ſunt, ſed vna ſententia, vtrunq; enim faciebat mulier in cauſa doloris, prius poſt tergum clamabat : & cum vidiſſet quia non reſpondit, ante cucurrit,quaſi canis domini veſtigia lambens. nunc igitur poſt, nunc ante,nunc à dextris, nunc a ſiniſtris currens ſuam declarabat miſeriam. ¶ Et nota quia tribus ex cauſis rogauerunt apoſtoli pro ea. Primo quidem pietate prouoçati. Secundo ſtrepitu clamoris

Detentio xpi bona.

Detẽtio in miſeria, mala eſt.

clamoris attædiati. Tertio erubeſcentes concurſum hominum. Chryſoſto. Dimitte eam Domine. Theatrum nobis clamoribus excitabit, omne cõuocabit vulgus. Et illi quidem quaſi homines ad clamorem illius erubeſcebant, ſed Dominus temperamentum miſericordiæ ſuæ nouerat. clamabat enim mulier poſt diſcipulos, ſed alta cœli attingebat, & intima Dei penetrabat clamor eius. ¶ Quarto ponitur excuſatio Chriſti. (Ipſe autem reſpondens ait,(non ſum miſſus) largiri beneficia, ſalutem impendere (niſi ad oues)non alienas(ſed domus Iſrael)cuius aduentus neceſſitas(quę perierunt.) Eſa.liij. Omnes nos quaſi oues errauimus, vnuſquiſque in viam ſuam ambulauit. Populus ille Iudæorum oues Dei dicebatur. ps. Nos autẽ populus eius, & oues paſcuę eius. Perierãt autẽ oues illæ, qa nec lege nec ſacrificiis ſaluabantur. Ideo venit filius hoīs ſaluare quod perierat. Eze. xxxiiij. Errauerunt greges mei, dicit Dominus. Sed ecce ego ipſe,requiram oues meas, & viſitabo eas, ſicut viſitat paſtor gregem ſuum. Repellit ergo ſaluator interceſſionem apoſtolorum, dicens (non ſum miſſus niſi ad oues) Chananæi autem non ſunt oues, ſed canes, non ſunt de domo, ſed alieni, & ſerui: nec ſunt Iſrael, ſed idololatræ. ¶ Hic quærit ſiue interrogat Chryſoſto. O Domine hoc eſt totum?ideo homo factus es,ideo carnem aſſumpſiſti, ideo gubernantias tantas operatus es, vt vnum ſaluares angulum mundi,& hunc pereuntem orbem terrarum vniuerſum deſerturus es? Quantuncunque ſol reſpicit tranſiſti, & propter Iudæos ſolos veniſti? Nõne ipſi ſunt qui contempſerunt patrem tuum? nónne gentes ſunt, quæ te expectant, quibus & promiſſus es? Nónne in aduentu tuo gentiles magos ab oriente vocaſti? nõne centurionis ſeruum ſanaſti? nónne latroni paradiſum promiſiſti? nónne paralyticum conſolidaſti?nónne Lazarũ quatriduanum & fœtentem ſuſcitaſti? & qui leproſos mundas, mortuos ſuſcitas, paralyticos ſtringis, cęcos illuminas, latrones ſaluas, meretricem iuſtificas, huic ſoli miſeræ nihil reſpondes? ei ſoli denegas gratiam? nunquid tua cõe non indiguit? nunquid te non quæſiuit? nunquid ſola ipſa gratiam tuam non meruit? Et reſpondet Chryſo. Propter tria Dominus diſtulit exaudire Chananęa. Primo

[Pulchra interrogatio.

Reſpõſio.

quidem, quia dilatio & excuſatio domini maiores diuitias atque virtutes cõtulit obſecranti. Secundo ꝓpter exẽplum: quia & tu cũ orueris, ſi ſtatim non acceperis quod rogaſti, non deſinas deprecãdo. Tertio vt occaſionẽ murmuris tolleret Iudæis. lex. n. ꝑcipit Exo. xxxiiij. vt ad Chananæos nulla vnq̃ ſit amicitia, nec fœdus, nec beneficium aliquod eis impendatur. Ne igitur Iudæi xp̃m quaſi legis trãſgreſſorem reprehenderent, ſicq; ſibiipſis viã ſalutis præcluderent, nõ paſſim, ſed quaſi coactus ſalutẽ tribuit Chananææ.

Iſrael duplex. ¶ Sed tamen ſciendũ q̃ licet xp̃s aduentu carnis ad ſolum Iſrael ſecundum carnẽ venerit, aduentu tamen gratiæ ſolũ ad Iſrael ſecundum electionẽ venit, de quo Iſrael iſta mulier erat. ¶ Nota quia mater pœnitentia interceſſione apoſtolica adiuuatur. ij. Cor. vj. adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiã dei recipiatis. Orant pro nobis apoſtoli in cœlo regnantes, orant pro nobis viri apoſtolici in terra peregrinantes. Item pro aĩa pœnitente orantes dicunt, dimitte eam, dñe remitte culpã, indulge pœnã. Exo. xxxiij. Obſecro dñe, peccauit populus tuus peccatũ magnum: dimitte eis hanc noxam. Item clamant pœnitentes poſt ſanctos, eorum patrociniũ implorantes. Iob. v. Voca ergo ſi eſt qui tibi reſpõdeat, & ad aliquẽ ſanctorum cõuertere. Item non venit xp̃s ſaluare lupos. i. dæmones, ſed oues. i. hoĩes: nec quoſcũq; quia nõ iuſtos, ſed eos q̃ perierũt & peccauerunt. Mat. ix. Non veni vocare iuſtos, ſed pc̃ores ad pn̄iam.

Sermo.iiij.v. feriæ poſt primam dominicam in. xl. & in ordine. xlv.

TErtio cum dicitur. (At illa venit. &c.) ponitur exprobratio facta adoranti Chananææ. Circa quã quatuor tanguntur. Primũ eſt deuota poſtulatio. Secundũ diſa obiurgatio xp̃i. (Qui reſpõdens.) Tertiũ humilis cõfeſſio (at illa dixit.) Quartum prudens argumẽtatio. (Nam & catelli.) Circa primũ tria dicit de Chananæa, quia venit q̃a adorauit, quia dixit (At illa venit.) Et quo potuit fugiẽtem attingere? Sed miſericors dñs non cõtinet in ira ſua miſericordias ſuas. occaſione. n. ſumpta colloquendi cũ Apoſtolis fixit gradum, vt ad ſe mulier veniret. Et vide quia ad quos miſſus erat xp̃s, ipſi ab eo receſſerunt: ad quos vero nõ erat miſſus, illi eum quæſierunt, & quæſitũ inuenerunt, & adinuen-

uentū venerunt.(Et adorauit eum) ꝓcidens ad pedes eius, vt dicit Marcus(dicens, Dñe adiuua me.)Breue verbū anxiantis animi. nam fatigata clamoribus, laſſata doloribus, curſibus agitata,deficiens ſpiritu cecidit ad pedes Chriſti: & cum paululū reſpiraſſet,nihil amplius loqui potuit, hoc ſolum dixit(dñe adiuua me.) Iā ergo habes tres orationes breuiſſimas Chananææ.primā(miſerere mei,)ſecundā (dimitte eam)tertiā(adiuua me.)O fœlicitas miſerere miſeræ. O libertas dimitte detentā. O poteſtas adiuua oppreſſam. Miſericordia tollit culpā,dimiſſio indulget pœnā, adiutorium in tentatione ſubuenit. Hæc aūt tria debent pœnitentes orare, vt liberētur à malo culpæ , & vt dimittatur eis debitum pœnę,& vt in tentationē non inducantur. ¶ Secundo aū dicitur(qui reſpōdens)ponitur dura obiurgatio xp̄i. nam cōtumelias infert petenti,canē eam appellās.(Qui reſpōdens ait,non eſt bonum ſumere panē).i.alimentū miſericordiæ dei,vel beneficium cœleſtis gratiæ.(De manu).i. ab exercitio,vel vſu,ſeu facultate(filiorū).i.Iudęorū. Exo. iiij. Filius meus primogenitus Iſrael.& Deute.xiiij.Filij eſtote domini dei veſtri(& mittere canibus).i.vobis,qui canes eſtis. Mat.vij. Nolite ſanctum dare canibus. ¶ O dura domini reſponſio. O gladius verbi. O vulnus amarum. Et prius quidem ab accedente diſceſſit,ſequentē fugit,clamātē diſſimulauit,interceſſores redarguit:nunc aūt adorantē affecit cōuitiis. O clementia medici vbi es? ſic dure cōtractas vulnera? Sic fortiter premis vlcera? In deſperationem eam inducis. Sed non eſt ita,dicit dominus.nō.n.facio quod rogabant diſcipuli, dimitte eā: immo ꝓuoco clamantē,traho ſequentē,teneo exprobratā,ne cadat in deſperationē . Cur ergo ſic amare loqueris,vt canem appelles? Dici non poteſt quāta dulcedine mentis amara verba diceret,quanta cōpaſſione cordis ſequentē xp̄s fugeret. Ergo amaris verbis amaritudinem mulieris miſcebat,& duris obiurgationibus ſtringebat cor eius,vt inde non amaritudinē,ſed dulcedinē exprimeret. pungebat mētem eius,torquebat animū . Quanta vero dulcedo inde proceſſerit,attendamus. ¶ Tertio ponitur humilis conceſſio (at illa dixit, etiam) .i.ita eſt vt dicis (Domine.) Ego canis,illi ſunt filij.nō tolles ab eis panem vt des mihi,quia non merui. Chryſoſt. O violentia mulieris,O intentio animi,O ꝓfectus fidei. Medicus dicit,im-

mo

mo pater dicit. Non ſumam panem filiorum, vt dem canibus. Chananæa dicit, etiam domine, ita ſit vt dicis. Tu canem me vocas, ego te dominum veneror. Tu mihi iniuriam dicis, ego te glorifico. ¶ Quarto cũ dicitur (nã & catelli.) ponitur prudens mulieris argumentatio. Quantumcũq; .n. conuitiata repelleretur, fortiter perſtitit, ex datis arguit, & omnino voluit exaudiri. Violenter ſibi ſalutem, non dico impetrauit, ſed extorſit. Vide miraculũ, attẽde prodigium. Quis non ſtupeat? Certe ſuſcitationem fœtentis mortui, & illuminationẽ cæci nati omnes mirantur: ego ſuper oĩa miraculum huius mulieris ſtupeo, ꝙ tanta fides in gẽtili fuerit, ꝙ tam fortis conſtantia in fœmina, & tantã in conuitiis mãſuetudinem Chananæa ſeruauerit (nam & catelli.) quaſi dicat, domine, tu me canẽ obiurgando dicis: gratãter ſuſcipio cõuitium. Canis ſum, catella ſum: ſed tu mihi fac quod debetur cani. quid inquã? (nã & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mẽſa dominorum ſuorum.) Filij tui, domini mei Iudæi ſunt: non peto panẽ integrum, ſed micas, quaſi dicat, da ſanitatẽ filiæ meæ, quę eſt quaſi mica in cõparatione miraculorum quæ feciſti Iudæis. ¶ Nota quia filius dei verbum omnipotens ideo mulieri clamãti non reſpondit verbum, vt ab ipſa tandem hoc audiret verbũ (etiã domine: nã & catelli &c.) Diu diſtulit beneficium, vt tam efficax ab ea fieret argumentum, quatenus ſecundum Chryſo. ipſa paulatim erudiretur, & tu latẽtem theſaurũ fidei eius agnoſceres, ex quo etiã exemplum acciperes, vt ab oratione nõ deſiſtas, etiam non auditus, etiam repulſus, etiam obiurgatus. ¶ Nota moraliter, quia filij dei per adoptionis gratiã ſunt cœleſtes ſpiritus, & beatorum mẽtes, de quibus Iob. j. Cum aſſiſterent filij dei coram domino. &. j. Ioan. iij. Filij dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus. Canes autem ſunt peccatores. Phil. iij. Videte canes, videte malos operarios. Panis vero eſt refectio cœleſtis, de qua Luc. xiiij. Beatus ꝙ manducabit panem in regno dei. hic panis viuus eſt & vitalis, ipſa videlicet fruitio viſionis diuinæ, & beatus eſt qui eum manducat. i. guſtat & percipit. hæc eſt .n. vita æterna, vt cognoſcatur diuinitas. huius vero panis micæ ſunt præparatio cõtritionis, gratia remiſſionis, & prę ſeruatio ab impetu tentationis. Has micas cupiebat languens Lazarus. Luc. xvj. Ergo non eſt dignum panem refectionis diuinæ

Ratio quare xps mulieri clamanti nõ reſpõdit.

tollere

tollere filiis electis, & dare canibus peccatoribus. non. n. hunc panem peccatores cupiunt, ſed panem abominationis,de quo ps. Famen patientur vt canes, & circuibunt ciuitatē. ideo ad menſam paradiſi non introducuntur. Apo. xxij. Foris autem canes,& venefici,& impudici,& homicidæ,& idoſolatræ,& mendaces. Item catelli ſunt pœnitentes,de canibus facti catelli,mater vero pœnitentia nō præſumit petere panem cœleſtis refectionis,viſionē.ſ.dei,quæ filiis datur,ſed micas petit catellis,vt videlicet ſpiritum cō tritionis,& gratiam abſolutionis,ac præſeruationem à peccato pœnitentes obtineāt.vnde Luc.xv. Alius quidam pœnitens cupiebat fieri mercenarius patris, vt de ipſius pane ederet. Item domini noſtri ſunt cœleſtes ſpiritus,nos autē pœnitentes adhuc ſerui ſumus:illorum vero menſa eſt præparatio diuinæ viſionis.vnde nobis cadunt micæ iuſtificationis,quibus interim reficiamur, vt ad illum panem integrum aliquando perueniamus. Iob.xxxviij. Animā catulorum eius implebis. ¶ Aduertendum in ſermone chriſti & Chananææ,quia poſtulanti miſericordiam, (miſerere mei domine fili Dauid)ipſe panem videtur negare(non eſt,inquit,bonum ſumere panem de manu filiorum.)Ex quo patet quia miſericordia panis eſt,cuius micas prudēs fœmina verecunde ſibi mendicat,dicens,(Etiam domine,nā & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum)Vere vtiq; miſericordia panis eſt refectiuus animarū, ſapidus & nutritiuus,ſine cuius guſtu nec peccator agit pœnitentiā,nec iuſtus exercet iuſtitiā.Nam oīs pœnitēs viuit in ſpe miſericordiæ remittētis peccata:& oīs iuſtus viuit in ſpe miſericordiæ retribuentis cœleſtia. ps. In miſericordia tua viuifica me domine. Illum confortat miſericordia remiſſionis ad malum puniendum,iſtum cōfortat miſericordia retribuentis ad bonum operandum,quia panis cor hoīs confirmat. Geñ.xviij. Ponam bucellā panis,& confortetur cor veſtrū. Nō eſt autē vnicus panis miſericordiæ,ſed vt ait ps. Multæ miſericordię oībus inuocātibus deū. ¶ Videam° ergo quot ſunt panes miſericordiæ,& quæ ſunt micæ vniuſcuiuſque panis. Et vt dicit Bernā.in ſuis ſermonibus, Iuxta numerum ſeptē panum quibus ſatiauit xps populū in deſerto,ſeptem ſunt miſericordiæ dei. Prima quidem miſericordia eſt prę ſeruatio à peccatis multis,à quibus me cuſtodiuit deus

Miſericordia, panis eſt.

Panes miſericordiæ ſeptem.

deus ne in ea rueré.ps. Niſi quia dominus adiuuit me,pau-lominus habitaſſet in inferno aĩa mea. Precioſa quidem & magna eſt iſta mĩa ſuper me, quia ingratũ & paruipẽdentẽ & contẽnentẽ & contrarium protegebat. Huius vero panis tria ſunt fragmenta deſiderabilia,quia tribus modis me cõ-ſeruauit Deus à multis pctis.ſ.ſubtractione occaſionis, & data virtute reſiſtendi,ſiue repugnationis,ac etiã ſuauitate affectionis.Si.n.data fuiſſet occaſio, in multis peccaſſem. Data occaſione non reſtitiſſem, niſi adiuuiſſet me Deus. Geñ.xx. Cuſtodiui te ne peccares in me. ſed à quibuſdam etiã vitiis tam lõge fecit Deus affectionem meã, vt penitus ea abominer.Secundus panis miſericordiæ eſt peccãtis ex-pectatio.tardauit.n.vltionẽ, vt parceret: diſſimulauit pec-cantem,vt quandoq; ad ſe reuocaret:mortem nõ intulit, ne dãnaret.Cuius panis fragmenta tria ſunt.ſ. longa vita quã exhibuit,& electio prędeſtinationis quã impleri voluit, ac etiam charitas qua dilexit. Tertius panis miſericordiæ eſt punitio pœnitentis.ps.Cibauit nos pane lachrymarum. cu ius tria ſunt fragmenta.ſ.conſideratio peccatorum, metus ſuppliciorũ,ac ſpes veniæ.Quartus panis eſt indulgẽtiæ cõ ſecutio:cuius tria ſunt fragmenta.ſic.n.totaliter indulſit, vt nec dãnet vlciſcendo,nec confundat improperãdo, nec minus diligat peccata recogitando,vel imputando. Quin-tus miſericordiæ panis eſt virtus cõtinendi,ne recidiuũ pa terer: Cuius fragmenta tria ſunt. Dedit.n.cõtinentiæ pro-poſitum,ne caro inficeret:dedit maturitatis ſoliditatem,ne vanitas mundi alliceret:dedit nihilominus prudentiæ cir-cunſpectionem, ne diabolus falleret. Sextus miſericordiæ panis eſt gratia promerendi,hoc vtiq; magnum donum eſt miſericordiæ dei,vt adiuuante eius gratia quis mereaẽ vitã æternam.de quo Exod.xxxiij. Inueniſti gratiã coram me, & oſtendam tibi omne bonum.& Geñ.xlix. Aſer panis pin guis.Cuius fragmenta ſunt tria.ſ.odium præteritorum ma lorum,contẽptus bonorum præſentium,& deſiderium æter norũ.Septimus miſericordiæ panis eſt ſpes obtinendi,exu-perans virtutes cæteras,vt mortalis immortalitatem, miſer fœlicitatem,terra cœlum,homo deum obtinere ſperet. hũc panem arduum dedit deus electis manducandum, vt eius guſtu ad plenam refectionem perueniant.iij.Re.xix He-lias hoc pane guſtato ambulauit vſq; ad mõtem dei. Cuius

panis

panis fragmenta tria ſunt, ſcilicet adeptio charitatis, promiſſio veritatis,& poteſtas redemptoris. Primum cõtra penuriam meritorum,quam ſupplet adoptiõ filiorum dei. Si enim filij dei ſumus,abſq; meritorum ſufficientia. adoptionis iure largitur nobis cœleſtis pater ſeipſum in hæreditatem. Secundum fragmentum eſt contra conſiderationem propriæ vtilitatis.quãquã enim vilis creatura ſimus,non audentes ſperare æterna,ex quo tamen ea promiſit deus qui veritas eſt,noſtra ſpes roboratur. Tertium fragmẽtum eſt cõtra æſtimationem cœleſtis beatitudinis. Quis enim tãti valoris bonum poteſt elargiri hominibus? ſed vtique hoc ille poteſt,apud quem non eſt impoſſibile omne verbum. Panis mĩæ fragmẽta tria.

Sermo quintus quintæ feriæ poſt primam dominicam in quadrageſima,& in ordine.xlvj.

QVarto cum dicitur,(Tunc reſpondens) ponitur Chananææ cõmẽdatio. Circa quod tria facit. Primo enim extollitur virtutis præconium. Secũdo datur poteſtatis arbitrium,(fiat tibi) Tertio perficitur ſalutis beneficium,(Et ſanata eſt.) Dicit ergo primo,(Tunc)tãtæ pietatis audito verbo,nam & catelli edunt, (reſpõdens Ieſus ait illi.) O admirantis vel potius commendãtis vox iſta eſt.(O mulier,magna eſt fides tua.) Bene magna, qa vltra menſuram etiã hominum. O inquã mulier, quã magna eſt fides tua? O beata chananẽa,mira eſt conſtantia tua. O fœlix catula,pia eſt deuotio tua. Tu emolliſti durum,tu viciſti fortem,tu deniq; ſuperaſti deum. Quis huic ſimilem mulierem,immo ſimilem virum inueniet? Prouer. xxxj. Mulierem fortem quis inueniet? Chryſoſt. Mortua,inquit,eſt mulier iſta,& adhuc eius fama viuit,præconia vigent. vbicũq; ieris,audies Chriſtum dicentem : O mulier,grandis eſt fides tua. ¶ Nota ſecundum Chryſoſto. quia fides huius mulieris laudatur, quia nõ audita clamauit,repulſa permanſit, iniuriata non erubuit,& rationali argumentatione ſibi ſalutem extorſit. Quatuor autem debent noſtræ orationi eſſe annexa ſecundum Chryſoſto. Primum eſt inſtantia. Chryſoſto. Forte dicis,rogaui ſemel & ſecundo, & tertio, & decies, & vigeſies, nec tamen accepi : ne recedas donec accipias: finis poſtulati,acceptio deprecãtis eſt. Tũc ceſſa quãdo acceperis. Immo magis nec tũc ceſſes,ſed pſeuera agens gratias Quatuor debẽt eſſe noſtrę orationi annexa.

gratias & pro eo qđ accepiſti. ps. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Item orationi debet eſſe annexa intentio. Chryſo. Multi multa in oratione dicunt : labia tantum mouent: mẽs ſine fructu eſt . tu enim non audis orationem tuam,& deum vis audire precem tuam? Item orationi adſit compũctio. Chryſo. Dic, miſerere mei Deus, non ſolum labia mouens, ſed mente ingemiſcẽs: quia tacẽtes audit deus. Item orationi annectatur deuotio. Chryſo. Non quæritur in oratione locus, ſed deuotio mentis. nam Hieremias orauit in cœno, Daniel in lacu leonũ, tres pueri in camino ardenti. Latro in cruce exauditus eſt. Iob in ſterquilinio deprecatus eſt deum. Quocũq; ergo loco fueris, ſiue in lecto, ſiue in balneo, ſiue aſſiſtas in iudicio, ora deum: vbiq; præſens eſt, non clauditur loco. Inuocanti tibi dicet, ecce adſum &c. ¶ Secũdo ponitur poteſtatis arbitrium mulieri collatum, (fiat tibi) non dicit, fiat filiæ tuæ, ſed fiat tibi. Pro ſe enĩ orauerat (miſerere mei) & iterũ (Dñe adiuua me) & qđ petierat conceditur. (Sicut vis.) Non dicit abſolute fiat tibi, aut fiat ſalus filiæ tuæ, ſed (ſicut vis.) Chryſ. Tu, inquit, curato, eſto medicus, tibi cõmitto medicamẽtũ, vt ponas ei: volũtas tua curet filiã tuã. O mira res, nullius volũtati tãtũ arbitrium legim° eſſe commiſſum, ſed adhuc cõmitteretur ſi cauſa tãtæ fidei ſubeſſet. ¶ Tertio ponit ſalutis effectus, (Et ſanata eſt filia eius.) Chryſo. dicit, Neq; iuſſit mulier, neq; imperauit dæmoni, ſed ſola mulieris voluntas curauit filiam, dæmonemq́ue fugauit. (Ex illa hora.) Chryſo. Ex qua hora? non certe ex ea qua mater eius venit domum, ſed ex ea qua ſermo dñi dedit volũtati mulieris arbitriũ vt fieret quod vellet. In Marco additur, Et cum abiiſſet mulier domum, inuenit puellã ſedẽtem ſuper lectũ, & dæmonium exiiſſe de ea. ¶ Nota quia nullũ pœnitẽtem de° iuſtificat, niſi habeat motum liberi arbitrij in deum. & hoc eſt quod dicit, fiat tibi, iuſtificatio peccati: ſicut vis. ps. Voluntatem timẽtium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & ſaluos faciet eos. Nos enĩ volumus bonũ, ſed ipſe facit : licet ipſum bonum velle, iam ſit bonum eſſe. vñ Aug. ix. lib. confeſſ. Venire ad deũ, immo puenire ad ipm, nihil aliud erat quã velle ire. Et ideo ipſa etiã bona volũtas inter dei opera cõputatur. Philip. ij. Deus eſt qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona volũtate. Habes igitur iam duplex

Orandum vbiq;.

Liberi arbitrij motus ĩ deũ.

opus

opus gratiæ,ſcilicet operãtis,& cooperãtis. Gratia operans eſt bonum velle,cooperans vero eſt fieri quos vis &c.

Feria.vj.quatuor tẽporũ. Secũdum Ioã. Cap.v.

IN illo tẽpore.Erat dies feſtus Iudęorum,& aſcẽdit Ieſus Hieroſolymam. Eſt autem Hieroſolymis probatica piſcina,quæ cognominatur bebraice*Bethſaida,quinq; porticus habens. In his iacebat multitudo magna languẽtium,cæcorum,claudorum,aridorũ,expectãtium aquæ motum.Angelus aũt domini ſecũdũ tẽpus deſcẽdebat ĩ piſcinã, & mouebatur aqua.Et qui prior deſcẽdiſſet ĩ piſcinã*poſt motionẽ aquę,ſanus fiebat à quacũq; detinebatur infirmitate. Erat autẽ quidã homo ibi,triginta & octo annos habẽs in infirmitate ſua.Hũc ergo cũ vidiſſet Ieſus iacẽtẽ,& cognouiſſet quia iam multũ tẽpus haberet, dixit ei: Vis ſanus fieri?Reſpõdit ei lãguidus: Domine,hoĩem non habeo,vt cũ turbata fuerit aqua,mittat me in piſcinã.Dum venio enim ego,alius ante me deſcendit. Dicit ei Ieſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.Et ſtatim, ſanus factus eſt homo. Et ſuſtulit grabatum ſuum,& ambulabat.Erat autem ſabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanus factus fuerat:Sabbatum eſt, nõ licet tibi tollere grabatũ tuũ.Reſpõdit eis:Qui me ſanum fecit,ille mihi dixit,Tolle grabatum tuum,& ambula. Interrogauerunt ergo eum:Quis eſt ille homo qui dixit tibi,tolle grabatum tuum & ambula?Is autẽ qui ſanus fuerat effectus,neſciebat quis eſſet. Ieſus autẽ declinauit à turba cõſtituta ĩ loco. Poſteà inuenit eũ Ieſus in tẽplo,& dixit illi:Ecce ſanus factus es:

* βηθεσδα id eſt Bethesda.

* Piſcina adiectum eſt explicã di gratia. nõ enĩ habẽt in græcis exẽplaribus.

iam

ram noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo, & nunciauit Iudæis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.

Sermo primus ſextæ feriæ poſt primam dominicam in quadrageſima, & in ordine.xlvij.

ERat dies feſtus Iudeorum, & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Eſt autem Hieroſolymis, ꝓbatica piſcina quiq; porticus habens.) Ioan.v. Nona pœnitentium manſio dicitur Raphydim. In hac vero manſione, populo aqua defecit ad bibendum: quo murmurãte cõtra dominum, Moyſes percutiens virga petram, eduxit aquam. In hac etiã manſione pugnauit Amalech cõtra Iſrael: ſed oratione Moyſi ſuperatus eſt. Propter quæ duo beneficia, aquæ ſcilicet & victoriæ, primo ædificauit Moyſes altare domino, vt dicitur Exo.xvij. Et quia populus tẽtauit dominum, ſed cõgreſſu Amalechitarum tẽtatus eſt: ideo locus huius manſionis dicitur Raphydim, quod interpretatur tentatio. In tentatione deniq; poſitis remedium eſt aqua pœnitentiæ, que fluxit ex petra Chriſto, cum virga crucis percuſſus eſt. De iſta vero aqua ſalutaris lauacri agitur in preſenti euangelio, quod in tres partes diuiditur. In prima enim tangit legalis aquæ inſufficientiam. In ſecunda cœleſtis gratiæ ſufficientiam, ibi, (Erat aũt quidam homo ibi.) In tertia humanę calũnię repugnãtiã, ibi, (Erat autẽ ſabbatũ.) ¶ In prima ergo ꝑte, cũ dicitur, (Erat dies &c.) recitatur quoddã miraculũ probaticæ piſcinæ, in quam poſt motum eius ab angelo, qui prior languidus deſcendebat, ſanabatur. Et erat iſtud remedium certo tantum tempore, & vnius ſolius, non plurium, ideo inſufficiens. Circa hoc autem quinque ponuntur. Primum Chriſti aſcenſus. Secundum piſcinæ cuiuſdam locus deſcribitur, (Eſt autem Hieroſolymis.) Tertium ipſius piſcinæ ponitur vſus. (In his iacebat.) Quartum recitatur angeli deſcenſus, (Angelus autem domini.) Quintum tangitur ſalutis effectus, (Et qui prior.) Circa primum tria tangit. Primo quidem occaſionem aſcenſus, (Erat dies feſtus Iudæorum.) In hiſtoriis dicitur quòd erat dies feſtus Pentecoſtes, quem non licebat celebrari niſi in loco quem elegerat dominus, ſcilicet in Hieruſalem. Et ponit Chriſti aſcenſum

Statio nona Raphydim.

aſcenſum,(& aſcendit Ieſus.)de Galilęa,quę decliuior eſt. Item ponit aſcenſionis terminum,(Hieroſolymam.)ps. Illuc aſcenderunt tribus tribus Domini,ad confitendum nomini Domini. ¶Nota quia vt ſcribitur Exo.xxiij.& Deuter.xvj.tribus vicibus per annum debebat apparere omne maſculinum in conſpectu Domini in loco quem elegerat. Prima feſtiuitas erat azymorũ, in memoriam liberationis Aegypti. Secunda erat pentecoſtes,propter datam legem. Tertia erat feſtum tabernaculorum, quod ſcenopegia dicitur. habitabant em in vmbraculis lætantes, in memoriam quia in deſerto ſub vmbraculis habitaſſent. Chriſtus ergo qui nõ venerat legem ſoluere,ſed adimplere,in ſolennitate venit Hieroſolymam. Et nos tres iſtas feſtiuitates. Domĩo celebremus. Prima eſt pœnitentium. Debent enim venerari Deũ,qui eos ab Aegypto peccati eduxit. Secũda eſt ſpiritualium,in quorum cordibus lex charitatis deſcripta eſt. Tertia eſt eorum qui in corpore iſto, quaſi in tabernaculo tranſitorie habitant,cœleſtia tabernacula expectantes. ps. Quã dilecta tabernacula tua Domine virtutum? cõcupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. ¶Item in omni celebritate quidam inuenitur aſcenſus. Primo enim aſcendimus à culpa ad pœnitentiam:ſecundo à pœnitentia ad iuſtitiã: tertio hinc,ad gloriоſam patriam, &perficitur iſte aſcẽſus virtutibus. Solæ enim virtutes aſcendunt,peccata vero declinant. ps. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, quia ibunt de virtute in virtutem, donec videatur Deus Deorum in Sion. Item in Hieroſolymis debet eſſe iſte aſcenſus. Interpretatur autem Hieroſolyma pacifica. à pace enim temporis ad pacem tranſeamus pectoris,vt inde ad pacem perueniamus æternitatis. ¶Secundo cum dicitur,(Eſt autẽ Hieroſolymis.)deſcribitur diſpoſitio quadruplex cuiuſdam piſcinæ Hieroſolymis exiſtentis. Et primo quidem quantum ad locum,(eſt autem Hieroſolymis.)Item quãtum ad officium,(probatica piſcina.) Piſcina eſt congregatio aquarum ſine piſcibus. Quatuor autem piſcinas ſacra ſcriptura commemorat in Hieroſolymis:vnam videlicet ſuperiorẽ, influente fonte Gion,ex quo per canalem inducebatur in ciuitatem. De hac piſcina habetur Eſa.vij. Secunda piſcina erat inferior,de qua dicitur Eſa.xxij.quæ ex congregatione aquarum ſuperioris fiebat. Tertia piſcina dicitur proba

Nota tres prĩcipales ſolennitates in hieruſalem.

Piſcina.

tica,de qua hoc loco habeť. Quarta piſcina erat fõtis Siloe de qua legiť Neæmię.iij. Et vocabať natatoria Siloe. Ioã. ix. Et erat in radice montis Siõ,proueniẽs ex aquis fontis Siloe in eãfluentibus. Tertia piſcina.ſ.,pbatica,ſic diciť,ex officio.,pbaton.n.græce,ouis diciť.in ipa vero piſcina oues imolãdæ priº lauabãtur. ideo,pbatica.i.pecualis dicta eſt. Itẽ deſcribit eã quãtũ ad appellationẽ hebraicã,quę cognominatur hebraice bethſaida, qđ interptatur domº pecudũ, vel domus pecualis. vnde ſatis conueniunt appellationes græca & hebraica. Item deſcribit eiuſdem piſcinę ędificiũ, (quinq; porticus habens.) Eſt autem porticus tectum ſine concluſione. ¶ Tertio cum dicitur,(In his) harum porticuum deſcribit vſum.erãt enim quaſi infirmaria,aut hoſpitale in quo iacebant ægrotantes. Et primo quidem tangit languentium multitudinem,ideo ait(In his porticibus iacebat multitudo magna languentiũ)generaliter. Item in ſpeciali ponit languoris diſtinctionem(cæcorum) ex priuatione viſus(claudorum.)propter priuationem greſſus, (aridorum)propter defectum vegetatiuæ virtutis. Item languentium tangit intentionem, (expectantium aquæ motum.) Vt motu aquæ ſanarentur. forte etiam congregatis ibidem languentibus frequentius eleemoſynæ fiebant. ¶ Quarto cum dicitur(angelus autẽ Domini)tangitur per quẽ fiebat ille motus aquę,quia per angelum deſcendenteé:& ideo tria dicit. Primo.n.deſcenſum angeli deſcribit ex tẽpore(angelus autem Domini ſecundũ tempus deſcendebat.) Eorte vt dicit magiſter in hiſtoriis,non erat certum tempus deſcenſionis,quod patet ex continua languentium preſentia. Itẽ ponit deſcenſionis terminum,(In piſcinam.) Itẽ ponit deſcenſionis effectum,(& mouebatur aqua.) Et nota quia licet dictum ſit,incertum eſſe tempus quando angelus deſcẽdebat,tamen in epiſtola Alexandri papę ad Soldanum Iconii,quę eſt epiſtolarum Petri Bleſeñ.nonageſima nona, ſic dicitur, qđ in nocte natiuitatis Domini primo deſcendit angelus in probaticam piſcinam, & exinde annuatim ipſa die eo deſcendente & mouente aquam, qui primus in eam deſcendiſſet, ſanabatur,à quacũq; detineretur infirmitate. Quod ſi verum eſt, tunc angelus ſecundum tẽpus certum & determinatum deſcendebat in piſcinam:continua tamẽ erat ibi manſio languentium,propter frequentes eleemoſynas ibidem

Quare piſcina dicatur probatica.

Porticus.

nas ibidem factas. Sed quid dicetur, Si plures in motam aquam deſcendiſſent ſimul, nunquid omnes fuiſſent ſanati? Et forte nullus fuiſſet ſanatus, quia ad vnum tantum ſe extendebat virtus ſanitatis qui prior deſcēdiſſet. Inter eos autem nullus fuiſſet prior. forte autem ex diuina prouidentia ſic erat, vt nūquā plures deſcenderent ſimul. ¶ Quinto ponitur ſalutis effectus, cū dicitur, (Et qui prior.) Et quatuor tangit. Primo quidem cui exhibebatur beneficiū ſanitatis. (Et qui prior deſcendebat in piſcinam.) Item tangit ordinem temporis (poſt motionem aquę.) Item ponit ſanitatis operationem, (Sanus fiebat.) Item ponit generalem efficaciam, (à quacūq; detinebatur infirmitate.) Et nota quia illa aqua hanc hābebat virtutem ex tribus. Primo quidem ex natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti. Secundo ex deſcenſu Angeli. Tertio ex virtute crucis. Fertur enim ꝙ in ędificio templi Salomonis arborem quandam cum prę paraſſent artifices vt eſſet apta operi, nulli eam loco congruere inuenerunt, ſed nunc excedebat magnitudinem, à qua ſi modicum reſecabāt, tunc deficiebat paruitate: quod cum pluries experti eſſent, tanquā inutilē eā abiecerūt: ſed in domo ſaltus lybani reſeruata eſt ꝓpter rei miraculū. Regina aūt Saba veniēs ad regē Salomonē, cū vidiſſet in ipſa domo ꝑdictā arborē, cognouit in ſpū quid in eadem eſſet futurum: & poſtquā à Salomone receſſerat, intimauit illi per nūciū talem arborem tali loco iacentē, eam eſſe in qua crucifigendꝰ is erat propter cuius mortem regnum Iudęorum deſtruere tur, ipſiq; perderēt locū & gentem. Quo audito Salomon (ſciebat. n. reginā eſſe Sibillam. i. prophetiſſam) facta grandi fouea, lignum abſcondit in ꝓfūdis terrę. Sed ſucceſſu tē poris facta eſt ibi ꝓbatica piſcina, cuiꝰ aquę, ex ligno futurę crucis virtutē habuerūt. nā poſtea diebus paſſionis xꝑi lignū illud ſupernatauit, ꝙ acceptū, Iudęi parauerūt xꝑo crucē. ¶ Allegorice notandū qa res iſta geſta futurū aliquid denūciauit in eccleſia. Piſcina qdē gentē ſignificat Iudaicā. aquę. n. multę populi ſunt, vt dicit Apoc. xvij. Piſcina, viuēs aīal nec gnat, nec nutrit, qa vitā gratię nō habuit ille populꝰ. Eze. xx. dedi eis ꝓcepta i qbꝰ nō viuēt. vñ Apoſtolꝰ legē mortis appellat ātiquā. Ro. vij. Et bñ iſta piſcina probatica. i. pecualis dicit. nā ille populꝰ fuit peculiū dei. Exo. xix. & Deute. vij. Elegit te dñs vt ſis ei populus peculiaris.

Item ſecundum Aug.& Bedam. Huius piſcinæ quinq; porticus,quinq; ſunt libri legis Moſaicæ, quibus populus ille ne peccaret munitus eſt. Item multitudo languentiũ in his porticibus iacens,eos ſignificat qui legis habebant quidem notitiam,ſed infirmi erant,non potentes eã perficere. Item angelus deſcendens in piſcinã,magni conſilii angelũ deſignat,qui carne aſſumpta,& prædicatione & miraculis commouit corda fideliũ ad ſe,& corda infidelium contra ſe. Itẽ poſt motũ aquæ.i.poſt paſſionẽ Chriſti,qcũq; deſertiuo ſe ſu literæ legis in ipſam paſſionem Chriſti ,piicitur,ipſe ſaluatur. Item iſte vnus eſt,nõ numero, ſed fidei ſacramento. Epheſ.iiij. Vnus Dñs,vna fides,vnum baptiſma. Vel aliter prior & vnus eſt populus gentiũ,qui relictis Iudæis in porticibus literæ,ipſe iactauit cogitatũ ſuũ in cõmotionẽ.i. in paſſionẽ Chriſti,ficq; ſanatus eſt ab omni languore. ¶ Moraliter notandũ ꝙ eccleſiæ lauacra quatuor ſunt quaſi piſcinæ in Hieruſalẽ. Superior nãq; piſcina eſt ſermo diuinus,& prædicatio euãgelii,de qua Gañ. viij. Oculi tui ſicut piſcinæ in Eſebon. Glo. Oculi qui arcana inſpiciunt, doctores ſunt,qui ex eo ꝙ fluẽta doctrinæ dare nõ ceſſant, piſcinæ ſunt. Et bene ſuperior eſt iſta piſcina,tũ quia fons ſapiẽtiæ eſt verbũ Dei in excelſis,tum etiã quia ſublimis ſermo Diuinus emũdat,nõ ſolũ à peccatis factis,ſed etiã ne fiant. vn de mũditia eius eſt innocentiæ,& nõ iuſtificationis tantũ. Ioan.xiij. Iam vos mũdi eſtis propter ſermonẽ quẽ locutus ſum vobis. ¶ Secunda piſcina eſt eleemoſyna,opus.ſ. pietatis. Luc.xj. Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.miſericordia.n.ad compaſſionis lachrymas ,puocat, ſicut ait Iob.xxx. Flebant quõdã ſuper eo qui afflict⁹ erat, &aïa mea cõpatiebatur pauperi. De hac piſcina legit Neẽmiẽ .iij. Piſcina grandis operis,conſtructa eſt, vſq; ad domum fortium. ¶ Tertia piſcina eſt baptiſmus,quæ deſignatur per Sylœ,quia genus humanum à natiuitate cæcũ merito culpæ originalis, in ea lotum illuminatur. Eccle.iij. Extruxi mihi piſcinas aquarum,vt irrigarem ſiluam ligno rum germinantium. ¶ Quarta piſcina eſt pœnitentia, cui⁹ lãuacro actualis culpa mundatur.iij. Regũ.xxij. Lauerũt ſanguinem eius in piſcina Samariẽ. Iſta piſcina probatica dicitur,quia peccatorem quondã lupũ,ad ſimplicitatẽ ouis, & innocentiam agni reſtituit:vt qui erat lupus rapax, iam ſit ouis,

Quatuor piſcinæ in hieruſalẽ ſignãt eccleſiẽ lauacra.

ſit ouis dans lanam. Cañ. iiij. greges tonſarum aſcenderũt de lauacro. ¶ Item quinq; porticus quibus detinentur languentes, quiq; ſunt retractatiua ne quis pœniteat. Prima porticus eſt voluptas & conſuetudo peccati, hic iacent voluptuoſi. Secunda porticus eſt rubor confeſſionis, hic iacẽt inanis gloriæ cupidi. Tertia eſt timor ſatiſfactionis, hic iacent deſidioſi & pigri. Quarta eſt negligentia, hic iacent ſecularibus occupati. Quinta eſt ſpes veniæ in extremo, hic iacent pæſumptuoſi, fatui, & inſipientes, qui ſibi futura promittunt tempora, quorum non ſunt certi. Quandiu autem in his porticibus iacent peccatores, quãdiu vn bracuſis eorum gaudent, quandiu latent ſub tecto eorum, nunquam ad pœnitentiæ piſcinam deſcendunt. Relinquãtur ergo porticus, iactemus nos in piſcinam mundandi & ſanandi. Item ſub quinq; excuſationibus iſtis quaſi quinq; porticibus pœnitentiam differentibus iacent cæci, claudi, aridi. Cæci ſunt qui nolunt intelligere vt bene agant, quorum eſt electa ignorantia. nam quod eſt oculus corpori, id eſt intellectus in anima. Augu. ij. lib. de ordine, hoc eſt mẽti intelligere, quod eſt ſenſui videre. Claudi vero ſunt quorum ſunt diſtorti affectus, qui recta quidem nouerunt, ſed aut ea non faciunt, aut faciẽtes quidem non recte incedũt, mundi commodum requirentes. Aridi autem ſunt qui cõpaſſione Chriſti non emolliuntur, qui liquore deuotionis nõ liniũtur, quiq; nullas pro ſuis culpis lacrhymas fundũt. Vel breuiter loquẽdo, per cæcos, claudos, & aridos, tres generales defectus trium virium animæ intelliguntur. Cæci enim ſunt quibus eſt ignorantia in intellectiua. Aridi ſunt quibus eſt malitia in appetitiua. Claudi ſunt quibus eſt impotentia in executiua. Hi omnes iacent, quia cęci neſciũt, aridi nolunt, claudi non poſſunt à peccatis reſurgere. ¶ Itẽ angelus Domini eſt ſpiritualis vitæ propoſitum. Angelus Domini eſt donum cœleſte, de emundatione vitæ. à Deo enim venit iſte nuncius. ¶ Item in piſcinam deſcendit angelus, cum mentis propoſitum ad pœnitentiam inclinatur. Mouetur aqua, quia ad pœnitentiam ex Deo mouemur. Et hoc eſt ſecundum tempus vitæ præſentis, extra enim tempus iſtud non immittitur à Deo pœnitentiæ donũ. Ideo ait apoſtolus. ij. Corin. vj. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis. Item fruſtra quis in piſcinam deſcen-

Quid ſignẽt iacẽtes ſub porticib⁹.

deret pœnitẽtiæ, niſi preueniret eũ motus cœleſtis gratiæ. ideo rogãdus eſt Deus, Conuerte nos dñe ad te, & conuertemur. Item qui deſcenderit ad lauacrum pœnitẽtię, ab omni infirmitate ſanatur. ps. Benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, & ſanat omnes infirmitates tuas.

Sermo ſecundus. vj. feriæ poſt primam Dominicam in xl. & in ordine. xlviij.

SEcũdo cum dicitur, (erat autem quidã homo.) poſtquã patuit inſufficientia legis antiquæ, qa languentes ſanare nõ potuit, nunc ſufficientia cœleſtis gratiæ declaratur. Et quatuor facit. Primo enim narrat cuiuſdam languentis diuturnitatem. Secundo Chriſtus requirit ſalutis voluntatem, (Hunc cum vidiſſet.) Tertio lamentatur infirm⁹ ſuã fragilitatem, (Reſpondit ei languidus.) Quarto Chriſtus operatur hominis ſanitatẽ, (Dicit ei Ieſus, Surge) Propter primum ergo dicit, (Erat autem quidam homo ibi.) in portícibus piſcinę expectans aquę motũ, (triginta & octo annos habens in infirmitate.) Sicut ex ſequentibus patet, & vt dicit Chryſoſt. hic homo paralyticus erat. Tria ergo habes. ſ. hominis infirmitatem, loci cõmunitatem, & temporis diuturnitatem, qua de cauſa, difficilior erat curatio. Eccle. x. Languor prolixior grauat medicum: breuem autẽ lãguorem prędicit medicus. ¶ Secundo cum dicitur, (Hunc ergo cum vidiſſet.) ponitur requiſitio volũtarię ſanitatis, circa quod tria tanguntur. Primum quidẽ quia vidit Chriſtus iacentis infirmitatem, ideo ait (hunc cum vidiſſet Ieſus) oculo pietatis, & animo compaſſiuo. ps. Vides quoniã tu laborem & dolorem conſideras. (iacentem.) Item cognouit Chriſtus languoris diuturnitatem, (Et cognouiſſet,) quòd nulla eum tempora latẽt, (quia iam multum tempus haberet.) multũ certe & ętatis, & infirmitatis. nã vltra dimidiũ vitę hũanę in infirmitate permanſerat. Item requiſiuit xps languentis voluntatem. (Dicit ei, vis ſaluus fieri?) ſuperflua videtur iſta interrogatio, & generaliter quidem, quia omnis languens cupit ſanari: & ſpecialiter, quia ideo ibi manebat languidus iſte, vt motu aquę ſanaretur. Sed nihil ſuperfluum Chriſtus interrogat, quia vt nos eruditemur reſponſione

ſponſione huius lãguidi,ideo ipſum interrogauit. ¶ Tertio cum dicitur,(Reſpondit ei languidus.)ponitur lamentum infirmi.neq; em̃ reſpondit ad interrogatum directe q̃ vellet ſanari, ſed conqueſtus eſt humano adiutorio ſe eſſe deſtitutum ,& ab omnibus eſſe præuentum in opere ſanationis,ex quo indirecte reſpõdit interrogationi Chriſti. Tria ergo lamentatur hic infirmus. Primo quidem ſuã deſolationem,(Reſpondit ei languidus,Domine)ecce veneratio (hominem non habeo.) cece deſolatio,quia non habeo hominem,qui curam de me gerat. Sed talium relictorũ Deus habet curam. ps. Tibi derelictus eſt pauper. Item lamentatur infirmus adiutorii priuationem,(vt cum conturbata fuerit aqua,mittat me in piſcinam.)non enim aliunde expectabat ſanitatem. Item lamentatur aliorum omnium præuentionem.(Dum venio enim ego.)tarde quidem,grauante languore. (Alius ante me deſcendit) ideoq; fruſtra ſemper accedo. Chryſoſto. Quid,inquit, cõpaſſibilius his verbis? Non blaſphemauit ex impatientia,ſed manſuete & tranquille reſpondit,neſciens tamen quod eum eſſet curaturus:ſed talibus verbis intendebat Chriſtum prouocare, vt ſui miſertus in piſcinam eum mitteret: nec præſumpſit id aperte poſtulare.vnde commendatur languidus iſte tripliciter. Primo quidem à patiẽtia in longitudine infirmitatis, Secundo à ſpe recuperandæ ſanitatis,quoniam nec præteritorum aduerſitas eum per impatientiam fregit,nec futurorum incertitudo ad deſperationem mouit. Vnde Chryſoſto. Tot annos habens infirmitatis, ſecundum vnãquãque diem eripi expectans non deſiſtebat: nos autẽ ſi decẽ diebus rogauerimus & non acceperimus , de reliquo negligimus. Tertio commendatur ex compaſſiua inſinuatione ſuę deſtitutionis. Sic puto eum eruditum fuiſſe ad patientiam, & manſuetudinem longæuo languore,quoniam & beatum Iob eruditum mundi aduerſitas, vt dicit Grego. Thre.j. De excelſo miſit ignẽ in oſſibus meis,& eruditum me. Nos itaq; mundi aduerſis & languoribus corporis eruditamur, humiliemur , & oremus Dominum dicentes , miſerere mei Domine,quoniã infirmus ſum:ſana animam meã,quia peccaui tibi. ¶ Quarto cũ dicitur,(Dicit ei Ieſus) ponitur opus ſalutis.circa quod duo facit. Primo enim ponit xpi præceptũ,ſecundo rei effectum,(Et ſtatim) Triplex aũt pr̃emitti-

Infirmi lamenta.

Languidi commẽdatio.

Chriſtus tria impẽrat languido.

tur xpi imperiũ.ſ.ſanationis, portationis,& ambulationis. (Dicit ergo ei Ieſus, ſurge,)qui iaces,(tolle grabatũ tuũ) id eſt lectulum tuũ in quo iacebas,(& ambula.)expeditus. Tria ergo imperat,ſanitatẽ,vigorẽ,& expeditionẽ. ¶Secũ do cũ dicitur(& ſtatim.)triplicis præcepti executio ponitur. Qnãtũ ad primũ ait,(& ſtatim)quia inter p̃ceptũ Dei, & effectũ rei nulla mora eſt. (Sanus factus eſt hõ,& ſurrexit.),put mãdauerat medicus eius. Itẽ executionẽ alterius p̃cepti dicit,(Et ſuſtulit grabatũ ſuũ.)Sicut illi infirmo ſurgere erat ſanitatis ſignũ,ita grabatũ ſuũ ſupra tollere,ſignũ eſt virtutis corporeæ & vigoris. Itẽ executionẽ tertij præcepti adducit,(Et ambulabat)quod vtiq; ſignũ fuit expeditionis & p̃optitudinis. Sicq; ſanauit xp̃s hoiem,perfecte ſanauit,integre ſanauit. Deute.xxxij. Dei pfecta ſunt opa.

Quid deſignet languens.

¶Notandũ moraliter q; hõ iſte langues peccatorem deſignat. Vitiũ.n.eſt infirmitas aiæ, ſicut ait.p̃s. Miſerere mei dñe,qm̃ infirmus ſum:ſana animam meã,quia peccaui tibi. Item iacet peccator dum non cogitat pœnitere,ſed proponit manere in peccatis. Thre. ij. Iacuerunt in terra foris puer & ſenex. Item triginta octo annis iacet in infirmitate, qui longo peccati vſu inueteratus eſt. Dañ.xiij. Inueterate dierum malorum,nunc venerunt peccata tua. Conſiderandum aũt vt dicit Beda,quia numerus quadragenarius pfectã cõuerſationẽ ſignat,quę cõfiſtit in obſeruantia Decalogi,p quatuor euãgelii libros. Numerus aũt.xxxviij.in duobus deficit à quadragenario.qui enim duo charitatis p̃cepta non ſeruat,ille ad perfectam vitæ conuerſationem non peruenit. Danie.v. Appenſum eſt in ſtatera, & inuentum eſt minus habens. Vel aliter,numerus quadragenarius obſeruantiam deſignat pœnitentium. Vnde filii Iſrael quadraginta annis fuerunt in deſerto, & quadraginta diebus Saluator ieiunauit: quam obſeruantiam non attingit, quia licet de peccatis doleat, non tamen peccata omittit, & in ſe peccantibus non dimittit. Propter primum legitur Iudicum.x. filii Iſrael peccatis veteribus iungentes noua, fecerunt mala in conſpectu Domini. Propter ſecundum dicitur Matth.vi. Si dimiſeritis hominibus peccata eorũ, dimittet & vobis pater veſter qui eſt in cœlis, delicta veſtra. Si autem non dimiſeritis hominibus, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra. Vel aliter poteſt intelligi.

Numerus quadragenarius pfectã cõuerſationẽ ſignat.

Senarius

ſenarius ad operis perfectionem pertinet. numerus.n.hic perfectus eſt, quia ex partibus ſuis ſimul ſumptis efficitur. ad operationem etiam numerus iſte refertur, quia ſex diebus operatus eſt dominus à principio, & ſex diebus operari mandauit. Exod.xxiij.Sex diebus operaberis. Hic vero numerus deductus in ſeipſum creſcit ad.xxxvj. vnde ſicut ſenarius ſignat operis perfectionem, ita. xxxvj. perfectionis multiplicationem. Duo autē ſunt charitatis pcepta, dei.ſ.amor,& proximi:qui duo affectus ſi addantur ſanctæ & fœcūdæ operationi,efficiunt.xxxviij.in quo numero iacens languidus ſurgit & ſanatur,quia charitas operit multitudinem peccatorū. Vel aliter,bis.xix.ſunt.xxxviij. decē & nouem autem vitium deſignat,quod eſt malū animæ.nā in hoc numero.ix.qui deficit à termino numerorum, ipſi termino additur.ſ.ipſi.x.ideo deſignat vitium,ſiue malum, quod ſemper in aliquo bono fundatur. Duo igitur, decē & nouem,duo ſunt mala quæ quilibet peccator facit, quia relinquit deum,& adhæret creaturæ. Hiere.ij. Duo mala fecit populus meus:me derelinquerunt fontem aquæ viuę,& foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ cōtinere non valent aquam. ¶ Item peccator qui tarde ad deum conuertitur,lamentari pōt,primo quidem quia non habet hoīem,à ſeipſo videlicet alienatus eſt,ſicut Nabuchodonoſor qui mutatus fuit in beſtiam. Dañ.iiij. Vel nō habet interioré hoīem, de quo Ephe.iiij. Deponentes veterē hoīem , induite vos nouum hoīem,qui ſecundum deum creatus eſt. Hic homo interior,eſt mens,quam nō habet peccator,ſed à diabolo poſſidetur. Threñ.v. Serui dominati ſunt noſtri. Vel nō habet hoīem xp̄m peccator. nulla.n. eſt conuentio xp̄i ad Belial. Item conturbata eſt aqua,dum cōſideratione vicinæ mortis,& extremi iudicij,ac gehēnę,peccator paueſcit. Sed niſi homo interior fuerit præſens,non mittetur in piſcinā pœnitentiæ. Item videmus iſtos tardantes conuerti,ſemper ab aliis prȩueniri,& ipſi remanent in peccatis. Matth.xxij. Publicani & meretrices pcedent vos in regnum dei. Aug.ix. li.cōfeſ. An qui prȩceſſerunt pudet ſequi,& non pudet ſaltem nō ſequi? ¶ Item ab eo qui debet emundari à criminalibus,requiritur motus voluntatis.ideo ait xp̄s, Vis ſaluus fieri? Aug. Qui creauit te ſine te,nō iuſtificabit te ſine te.i. niſi te volente. Item xp̄i imperio ſurgit peccator,tollit gratum

Pctór tarde ſe ad deum conuertens lamentari poteſt.

batum,& ambulat. Beda. Surgit,dum peccata relinquit, & bonum operatur: grabatum portat,dum diligẽs proximum, patienter tolerat eius infirma: vt qui prius portabatur, nũc portet. Ambulat aũt toto corde,tota aĩa,tota virtute diligẽ do deũ, feſtinãs deſiderio videre facié redẽptoris. Vel aliter,ſurgit,qui peccati ꝓpoſitum relinquit & actũ. Ephe.v. Surge q dormis,& exurge à mortuis, & illuminabit te xps. Portat grabatum, qui pœnã peccatorum ſuſtinet, nec tamẽ vincit. Eſt autẽ duplex pœna pcti. vna annexa. priſtinę. n. conſuetudines adhuc moleſtant pœnitentẽ,quas cũ non poteſt à ſe diuellere,nec ſuccũbit,portat eas: ſicut aſſuetus comeſſari portat famem, aſſuetus luxuriari portat legẽ membrorum,portat etiã patienter hoĩm iniurias, aduerſa mũdi, infeſtationes inimici. Altera vero pœna peccati eſt aſſumpta,quę iniũgitur pro culpis cõmiſſis. vtrãq; pœnã portare neceſſe eſt,ſicut ait Apoſtolus Gal. vj. Vnuſquiſq; onus ſuũ portabit. De prima Hiere.x. Hęc infirmitas mea eſt,& portabo illam. De ſecunda Matt. xx. Portauimus pondus diei & æſtus. Rurſus quia non ſufficit vitia deſerere,& debitam pro eis portare pœnã, niſi etiã per viã bonorum operũ quis gradiatur,ideo neceſſe eſt pœnitentẽ ambulare in via dei, quæ eſt bonum opus,vt à bono proficiat in melius. ps. Ambulabam in latitudine,quia mandata tua exquiſiui.

Duplex pœna pcc cati.

Sermo tertius. vj. feriæ poſt primam dominicam in. xl. & in ordine. xlix.

TErtio cum dicitur,(Erat autem ſabbatum) ponitur repugnantia humana. Circa quod quatuor facit. Primo n. adducit prohibitionem ſuperſtitioſam. Secũdo requiſitionẽ inſidioſam,ibi,(Interrogauerunt ergo eũ.) Tertio eruditionem prẽcauendi peccati,(poſtea inuenit eum.) Quarto inſinuationẽ poteſtatis xpi, (Abiit ille homo.) In prima parte tria ponuntur. Primum eſt prohibitionis occaſio ex obſeruantia tẽporis: ideo ait,(Erat autẽ ſabbatum in illa die,) quando Ieſus ſanauit ægrotum,& præcepit ei grabatum tollere. Opera quidẽ creationis facta ſunt ſex diebꝰ: ſed opus reparationis ſabbato factum,demonſtrat nobis ſecũdum Amb. vt vetus creatura deſiit fieri, ibi noua incipiat. Sanctificauit. n. Deus ſabbatum, & benedixit illud, quia operibus iuſtificationis mentes ſanctificat. Item ponitur

tur expreſſio prohibitionis: (Dicebant ergo Iudæi illi qui ſanus fuerat factus,ſabbatum eſt,non licet tibi tollere grabatum tuum.) Exo.xx. Non facies in ſabbato omne opus. Stulti Iudæi potius debuiſſent admirari factum miraculũ, eiuſq; venerari factorem,q̃ portãti grabatum cõtradicere. Item ponitur operis facti excuſatio(Reſpondit eis, qui me ſanum fecit)ſolo verbo(ille mihi dixit,tolle grabatum tuũ, & ambula)quaſi dicat,Excuſationẽ habet portatio grabati, tum ex parte mei,ſi obedio ei à quo beneficiũ ſanitatis recepi:tum etiã ex parte præcipientis,qui tãtę auctoritatis eſt vt contra legem ſit,quia ſupra legẽ me ſanauit. Signo verbi eius obediuit ſanitas,quid illicitũ ſi ei obedit ſanatus? Eccl. viij. Sermo illius poteſtate plenus eſt. ¶ Nota quia præceptum de obſeruãtia ſabbati,partim morale eſt,& partim cerimoniale. Quod quidem aliquo tẽpore deſiſtant homines ab operibus exterioribus, vt vacent deo,morale eſt:ſed determinatio temporis eſt cerimonialis: ideo cum aliis cerimonialibus mutatus eſt dies vacationis,& in diem dominicum propter reuerentiã reſurrectionis tranſlatus.ipſo enim die cõpleta fuerunt opera reparationis noſtræ. ¶ Item nota q̃ præceptum illud de ſabbato cerimoniali quadruplicíter intelligitur.primo quidem literaliter, & ſic tenebat in veteri lege.nec tamen iſte portans grabatum violauit præceptum,quia ex diſpenſatione legiſlatoris id fecit. nec tamen opus erat interdictum in ſabbato. nam & ipſe deus omni die gubernat mundum, & operatur iam in omnibus, ſicut dicitur Ioan.v. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. ¶ Secundo illud preceptum intelligitur moraliter.prohibitum enim erat,non quidem omne opus, ſed opus ſeruile. qui autem facit peccatum, ſeruus eſt peccati, vt dicitur Ioan. viij. Non autem ſolo ſabbato, ſed omni tempore à peccatis debemus eſſe immunes. ¶ Tertio illud præceptum intelligitur allegorice. deſignat.n. illud magnum ſabbatum, in quo Ieſus Chriſtus poſt laborem crucis requieuit in ſepulchro, ſecundum quem intellectum ſabbatum cuſtodit qui conſepelitur Chriſto in mortem, vt ſit mortuus vitiis,& alienatus à mundo. Roma.vj. Conſepulti ſumus cum illo in mortem. ¶ Quarto illud præceptum anagogice intelligitur. deſignat enim requiem animarum,quæ eſt poſt laborem præſentis ſeculi, in qua non laborant.

Sabbati obſeruatio qualis præcipiat.

laborant. A modo.n.iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis. Apoc. xiiij. Cum ergo plures intellectus illud haberet præceptum, non eſt tranſgreſſor eius, qui illud non obſeruat ad literam, dummodo illud obſeruet moraliter viuendo, allegorice credendo, & anagogice ſperãdo. ¶ Rurſus notandum q̃ per iſtos contradictores poſſumus intelligere qui volentibus pœnitere & mundana relinquere contradicũt. iſtos deſignant Samaritæ populus terrenus, & impediens opus diuinum. j. Eſd. iiij. Factum eſt autẽ vt populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in ædificando. horum lingua, vt dicit Aug. ix. li. cõfeſ. ſubdola eſt, velut conſulendo cõtradicens, & ſicut cibum amãdo, conſumens. Iſti dicunt, ſabbatũ. i. requies eſt, quærenda eſt requies in mundo, nõ ſunt aſſumenda laborioſa pœnitẽtiæ opera, non debet ſeipſum quiſquã ante tẽpus occidere. Iſti ſunt qui labores fugiunt pœnitentiæ, ſed & laborãtes impediunt. ps. In labore hoĩm nõ ſunt, & ideo cum hoĩbus non flagellabuntur, ſed cũ dæmonibus cruciabuntur. Per quietẽ enim mundi volunt peruenire ad requiẽ cœli: quod eſt impoſſibile: immo econtra per labores præſentes ad requiem cœli peruenitur. ideo verus pœnitens cõſiderans requiẽ futuram, quã præuenit labor pœnitentiæ, cõtradictiones ſecularium non audit, ſed deſiderio futuræ quietis portat onus pniæ. Geñ. xlix. Vidit requiẽ q̃ eſſet bona, & terrã q̃ eſſet optima, & ſuppoſuit humerũ ſuum ad portandum. Quod ſi aliquis dixerit, non licet tibi portare onera iſta: reſpondet, obedire oportet deo magis q̃ hominibus. ¶ Secundo cum dicitur, (Interrogauerunt ergo eum) ponitur inuidioſa requiſitio malignantium. Circa quod tria facit. Primo. n. adducitur detractiua interrogatio, (Interrogauerũt ergo eũ, quis eſt homo ille qui dixit tibi, tolle grabatum tuũ, & ambula?) Attende quia malicioſe interrogando detrahunt. nõ n. dicunt, quis eſt homo ille qui te ſanum fecit? quod vtiq; erat excuſatorium eius quod dixerat, tolle grabatum tuũ: ſed ſolum interrogant, (quis eſt homo ille qui dixit tibi, tolle grabatum tuum?) tacent. n. vnde poterat eſſe excuſatio, & ſolum illud adducunt vnde oriebatur calumnia. tacent chriſti laudes, & quærunt improperia eius. ſilent poteſtatem, & diſpenſationem reprehendunt. Iſte mos eſt inuidentium & detractorum, quia tacent laudabilia, & calumnias

quærunt.

quærunt. Item tangitur huius ſanati neſcientia. (Is autem qui ſanus fuerat effect⁹,neſciebat quis eſſet.) Hoc ideo euã geliſta adducit,vt nõ fauore ꝓſonę, ſed ſolo beneficio gratiæ videretur perhibere teſtimonium ei qui ſe ſanum fecerat. neque enim curandum eſt ſi Chriſtum ſecundum carnem neſciamus, dummodo eum ſecundum ſpiritum videamus,ſicut ipſe dicit Ioan.xx. Beati qui non viderunt & crediderunt. ij. Corin.v. Iam non nouimus Chriſtum ſecundum carnem. Item ponitur Chriſti abſentia. (Ieſus autem declinauit à turba conſtituta in loco.) hoc ideo quia vidit eos paratos ad contentioſam contradictionem. Ne igitur ex ſua præſentia iritarẽtur,declinauit ab eis,quod nobis eſt documentum, & exemplum. Documentum quidem, quia à contentioſis ſe abſentat veritas.iij. Reg.xix. Non eſt in commotione dominus.j. Corin.xj. Si quis videtur cõtẽtioſus eſſe,nos talem conſuetudinem non habemus, nec eccleſia dei. Eſt etiam hoc nobis exemplum,vt contentioſos fugiamus.ij. Timo.ij. Noli verbis contẽdere, ad nihilum enĩ vtile eſt,niſi ad ſubuerſionem audientium. ¶ Tertio cum dicitur (poſtea inuenit eum) ponitur eruditio prævcauendi peccati:& duo facit. Primo enim tangit locum (Poſtea inuenit eum Ieſus in templo.) Iam ſanatus templum inhabitat, ſeipſum videlicet qui eſt templum diuinitatis, & etiam templum cœleſte per deſiderium. Poſtquàm enim ſic ſanatus eſt & mundatus,dignus eſt templum diuinitatis inhabitare.ij. Reg.xiij. Poſtquàm Dauid fleuerat peccatum ſuũ, aſcẽdit ad domum domini. Secundo cum dicit(& dixit ei) ponitur eruditio,in qua tria tangũtur. Primum vt attendat beneficium acceptum,& hoc eſt(Ecce)euidenter(ſanus factus es)potenter & integraliter. Item vt caueat peccatum, (Iam noli peccare.)Iam,id eſt ex nunc non pecces.ſufficit enĩ præteritũ tẽpus pc̃is:quod modicũ ſupereſt,ſit ad emẽdationem vitæ j. Pet.iiij. Iam non hominum deſideriis,ſed voluntati dei quod reliquum eſt in carne viuat tẽporis.ſufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium conſummandam. Non prohibet peccare,ſed,phibet velle peccare,dicens (iam noli peccare.) Neque enim eſt homo qui non peccet. Et ſi dixerimus ꝙ peccatum nõ habemus, noſipſos ſeducimus,& mentimur,& veritas in nobis non eſt. j. Ioã. j. Sed licet abſq; peccato non poſſimus eſſe, tamen adiuuante

Chriſtus cur à Iudeis declinauerit.

Peccare non prohibet Chriſt⁹,ſed velle peccare.

iuuãte gratia dei, à volũtate peccati poſſumus liberari. Ro ma.vij. Nõ quod volo hoc ago, ſed quod odi malũ id facio. ꝙ ſecũdũ Glo. volo nõ cõcupiſcere, ſed nõ hoc ago hoc. i. non deſiſto totaliter à cõcupiſcẽdo, immo malum illud facio & cõcupiſco. Sed quia nolẽtes cõcupiſcimus, ideo ſubdit, nihil ergo dãnationis eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecũdum carnẽ ambulãt. Item admonet vt timeat periculũ. (ne deterius tibi aliquid cõtingat.) ¶ Et cõſiderã da ſunt hic tria. Primum, quia ex hoc dñi ſermone videtur ꝙ hic homo merito peccatorũ ſuorũ tam lõga infirmitate fuerit detẽtus. Nam, vt dicit Beda, quinq; modis infirmitas corporalis datur hoib⁹. Peccatoribus quidẽ dupliciter, vel vt corrigãtur, vel vt hic incipiẽte eorum pœna ſine retarda tione puniantur. Iuſtis vero etiã dupliciter, vel vt infirmitate peccatum caueãt, vel vt patiẽtia lãguoris amplius mereantur. Aliquãdo enĩ infirmitas accidit vt cũ ex inſperato receſſerit, gloria dñi & ſanctorum ei⁹ latius pateat. Primo modo. ſ. ad correptionem peccati, infirmatus eſt iſte homo, de quo hic agitur: & ille cui dñs ait Matth. ix. Confide fili, remittũtur tibi peccata tua. Secũdo modo. ſ. ad dãnationis perpetuæ initiũ. Flagellatus eſt Pharao in Aegypto, & Herodes, qui conſumptus vermib⁹ expirauit, vt dicit Act. xiij. Iſti ſunt quorũ culpa meretur vt flagellis non corrigantur, ſed peiores fiant. Hiere. xxx. Plaga inimici percuſſi te, caſtigatione crudeli. propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta ſunt peccata tua. quid clamas ſuper cõtritione tua? inſanabilis eſt dolor tuus. Tertio modo. ſ. vt caueretur peccatum. Paulus apoſtolus ſtimulum carnis habuit. i. infirmitatem, Ne magnitudo, inquit, reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ. ij Corin. xij. Quarto modo Iob fuit flagellatus vt exercitio patiẽtiæ maius haberet meritum. Quinto modo, vt ex inſperata ſalute ſuperueniẽte, gloria dei pateat, cæcus natus eſt. Ioã. xj. Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria dei. Sed & aduertendum vt dicit Beda, ꝙ licet his modis corporales infirmitates veniant, tamen quia incertũ nobis eſt qua ex cauſa puniamur, ideo quotiens aduerſum quid patimur, pro noſtris peccatis illud accidere humiliter arbitremur, & recurramus ad examen conſcientiæ, nec prius deprecemur tolli à nobis incõmodum, quàm ad puritatem cõſciẽtiæ perueniamus, ne forte optare

Infirmitas corporalis quiq; rõnibus dat hominibus.

te optatę curationi exterius,obſtet interiusvaletudo mẽtis. ¶ Item ſciendum vt dicit Beda, quia cum hic homo merito ſuorum peccatorum infirmaretur, non ſanauit eum deus exterius,niſi prius mẽte eĩ interius à peccatis ſanata.vnde ipſe de eo Ioan.vij. Totum hoĩem ſanum feci in ſabbato. ¶ Item cõſiderandum ꝙ recidiuantibus in peccatum deteriora contingunt.ij. Pet.ij. Si enim refugientes coinquinationes mũdi in cognitione domini noſtri & ſaluatoris Ieſu Chriſti,his rurſus implicati ſuperantur,facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus. Recidiuum enim peccati eius, eſt peius priori peccato. Primo quidẽ, quia minuit peccati timorem. Secundo,quia ſpiritum pungentis conſciẽtiæ obtundit. Tertio, quia ex hoc fit quiſque pronior ad peccandum,vnde ad conſuetudinem diſponit. Quarto,quia annexum habet cõẽptum gratiæ remiſſionis, & ex hac parte fit difficiliter remiſſibile. Quinto,quia poſt recidiuum,aut nũ quã,aut tardius venia impetrat. Sexto,quia deſeritur à deo vt in alia peccata, & in hæc ſæpius labatur. Septimo, quia ad deſperationem diuinę pietatis adducit huiꝰ rei exẽplum Saluator de regreſſu immundi ſpiritus ad hominem quem reliquerat. aſſumit enim ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi, & fiunt nouiſſima illius hominis peiora prioribus. ¶ Quarto ponitur ſimplex inſinuatio poteſtatis Chriſti(abiit ille homo,& nũciauit Iudęis quia Ieſus eſſet qui eum ſanum fecit) non denũciat ꝙ præceperit tolli grabatũ, ſed ꝙ eum fecerit ſanũ,vt opus diuinũ venerẽtur, & in Chriſtum credant. Sic & tu à culpa ſanatus antiqua, omnibus prædica ſanantis medici gratiam &c.

Recidiua tiõis mala.

Sabbato quatuor temporum quadrageſimæ
Secundum Matthæum. *Cap.xvij.*

IN illo tempore*. Aſſumpſit Ieſus Petrum,& Iacobum,& Ioannem fratrẽ eius:& * duxit illos in mõtem excelſum ſeorſum: & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut* ſol,veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Helias cum eo loquẽtes. Reſpondens autem Petrus,dixit ad Ieſum: Domine,

* παρα λαμβάνει, id eſt aſſumit,preſentis tẽporis.
*ἀναφέρει αυτοὺς. id eſt ſubducit illos.
* Græca exẽplaria habent ὥσ τὸ, φῶς.i. vt lux.

mine, bonum eſt nos hic eſſe. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere. Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderũt niſi ſolum Ieſum. Et deſcendentibus illis de mõte, præcepit eis Ieſus, dicens: Nemini dixeritis viſionem hanc, donec filius hoĩs à mortuis reſurgat.

Sermo primus Sabbati poſt primam dominicam in quadrageſima, & in ordine. I.

Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in mõtem excelſum ſeorſum.) Matth. xvij. Idem legitur Marci. ix. & Lu. ix. Decima pœnitentium manſio, vocatur deſertum Sinai. Deſertum, pœnitẽtiam deſignat, Sinai vero interpretatur mẽſura mea. Triplex autem eſt menſura electorum. Vna quidem pœnitentiæ: vt ſecundum menſuram delicti, ſit & plagarum modus: ſic tamen, vt non excedat poſſibilitatem naturæ. Altera menſura eſt iuſtitiæ: vt diligatur deus ex toto corde, ex tota mente, & ex tota anima: cuius modus eſt vt diligatur ſine modo. Proximum vero debet vnuſquiſque ad ſuã menſuram diligere, videlicet ſicut ſeipſum. Has menſuras ſequitur menſura gloriæ animarum & corporum: cuius retributio excedit quãtitatem meritorum. Luc. vj. Menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſuperefluentem dabũt in ſinum veſtrum. Huius glorioſę menſuræ nobis proponitur exẽplum in præſenti euangelio, quod de glorioſa Chriſti transfiguratione tractat. Cuius triplex miraculum tangitur, & vnum præceptum. vnde quatuor habet partes hoc euangelium. In prima ponitur miraculum transfigurationis dominicę. In ſecunda alterum miraculum apparitionis propheticę, (Et ecce apparuerunt illis.) In tertia aliud miraculum

Statio decĩa deſertum Sinai Triplex menſura electorũ.

raculum reuelationis diuinæ,(adhuc eo loquéte.)In quar. adducitur ,phibitio viſionis reuelãdæ,(Et deſcẽdẽtibus illis.)¶ Circa tranſfigurationem autem Chriſti tria dicit. Tangit enim tranſfigurationis teſtes,& locum, & qualitatem. Primo ergo ponit teſtium ſufficientiam. Secundo loci congruentiam,(& duxit illos.) Tertio qualitatis refulgentiam,(Et tranſfiguratus eſt.)Dicit ergo primo(Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobũ)hunc Iacobũ Ambroſius & Auguſtinus putant fuiſſe Iacobũ minorẽ, qui dictus eſt frater dñi,cognomento iuſtus,qui cũ Ioãne & Petro dicit colũna eccleſiæ. Gal.ij.Sed huic obuiare videtur quod ſequitur,& Ioannem fratrem eius. non em̃ Iacobus iſte fuit frater Ioannis,ſed Iacobus maior. Et forte ſecũdũ Auguſtinũ & Ambroſiũ quod hic dicitur fratrem eius,nõ eſt cõiũgendũ ad Ioannẽ,ſed ad xp̃m:vt ſit ſenſus,(Aſſumpſit Ieſus Petrũ & Iacobũ fratrem eius).i.xp̃i:ſed quia ſermo talis inuſitatus eſt,poteſt dici more ſcripturæ,Iacobum minorẽ fuiſſe fratrẽ Ioannis,quia cõſobrinus eius extitit.nati ſunt em̃ ex duabus ſororibus.ſ.Maria Cleophe Iacobus minor, ex Maria vero Salome Ioannes. Aliis aũt videtꝙ Iacob⁹ iſte ſit,Iacobus maior frater Ioãnis,qui alias cũ Petro ĩ ſecretis rebus fuerũt.nã in ſuſcitatione puellæ, tres ipſi tãtũ vocati ſunt.Matt.ix.In hora etiam traditionis xp̃i ſoli ipſi aſtiterant xp̃o oranti.Mat.xxvj.¶ Quęritur quare nõ omnibus,ſed paucis,& quare tribus tm̃,& quare his ſolis ſuam tranſfigurationẽ oſtẽdit.¶ Ad primũ rñdetur,Viſio trãſfigurationis celanda erat,non eſt aũt ſecretũ in multitudine, ideo multitudini nõ patuit.huius etiã ratio moralis eſt, qa multitudo nõ eſt apta intelligere excelſa diuinitatis.vnde Exo.xx.ſolus Moyſes aſcendit ad deũ,populus aũt ſtetit à lõge. Allegorica etiã ratio huius eſt,qa multi ſunt vocati, pauci vero electi. Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ tres tm̃ ſunt teſtes adducti,quia numerus iſte,ſufficit ĩ teſtimonio. Deut.xix. In ore duorum aut trium teſtium ſtat omne verbũ. Huius etiã ratio myſtica eſt,qa qui fidẽ trinitatis ſeruauerint, in æterna viſiõe gaudebũt.¶ Ad tertiũ quęſitũ quare iſti tres ex oĩbus fuerint electi,dicẽdũ ꝙ multiplex hui⁹ ratio eſt. Pria quidẽ ſecũdũ Theophilũ,iſti em̃ tres erãt vertices,& eximij apoſtolorũ,Petrus quidẽ magis diligẽs xp̃m,& conſtãtius p̃dicãs.Ioãnes vero magis dilect⁹,Iacob⁹ aũt magn⁹

theologus,& altiuocus. Itẽ vt idem dicit,ideo iſtos aſſum pſit,quia cõfidebat de ipſis q̃ viſionem celarẽt.Itẽ ſecundũ Ambroſiũ,ideo Petrũ aſſumpſit, quia claues regni cœlorũ eidem traditurus erat.Ioãnem vero,quia matrem ei cõmẽdatur⁹ erat.Iacobũ vero,quia primus ſolũ ſacerdotale cõſcendit.Iacobus enim minor,ab Apoſtolis fuit Hieroſolymæ epiſcopus ordinatus,& primus põtificatus officiũ adminiſtrauit. Sed qui putãt Iacobũ minorẽ nõ interfuiſſe trãſfigurationi,ſed iacobũ maiorẽ,gloſant verbũ Ambroſii,ſolium ſacerdotale cœlum exponẽtes, quod primus ex Apoſtolis Iacobus maior cõſcẽdit.quorũ expoſitio ſatis inepta eſt.cœlorũ enim regnũ nõ conſueuit appellari ſacerdotale ſolium.Euſebius etiã Cæſarienſis dicit in lib. eccleſiaſticæ hiſtoriæ Iacobũ fratrẽ dñi fuiſſe epiſcopũ Apoſtolorũ, ex cuius verbis Ambroſius forte dicit iſta de Iacobo.Item ſecundũ Damaſcenũ ideo Petrũ aſſumpſit,vt ipſe Petrus voce patris audiret ſuũ cõfirmari teſtimoniũ,quo dixit,Tu es xp̃s filius dei viui.Iacobũ vero,quia ante oẽs erat Apoſtolos,moriturus.Nota quia de Iacobo maiori hoc intelligit. Ioãnẽ vero vt viſa dei gloria q̃ nõ ſubiacet tempori,reſonaret illud,In principio erat verbum. ¶Item hos tres aſſum pſit,quia magis erãt zelatores xp̃i. Petrus q̃dẽ zelabat eius vitã:vnde xp̃o dicẽti ſe eſſe crucifigendũ,ait Petrus, Abſit à te dñe,non erit tibi hoc:vt dicitur Matt.xvj. Vt ergo æquanimiter portet xp̃i mortẽ,voluit ei gloriã reſurrectiõis oñdere.Vñ Hiero.Times,ĩquit,mortẽ?audi gloriã triũphãtis.Vereris crucẽ?auſculta Angelorũ myſteria.Iacob⁹ aũt & Ioãnes p̃cipuę zelabãt xp̃i honorẽ.nã vt dicit Mar.ix. Ioãnes ꝓhibuit quẽdã facere miracula in noĩe xp̃i,q̃ nõ ſequebat eũ.Ipſi etiã accẽſi zelo contra Samaritas voluerũt vt ignis de cœlo deſcẽderet ad cõſumptionẽ eorũ,qa xp̃m nõ receperãt,ſicut dicitur Luc.ix. Is ergo humanitatis ſuę oſtendit gloriam,pro qua zelabant. Item tres iſti propoſuerunt Chriſto ſermonem de futura retributione.Petr⁹ quidẽ Matth.xix. Ecce nos reliquimus omnia,& ſecuti ſumus te,quid ergo erit nobis? Quid autem futurum eis eſſet, ſua tranſfiguratione oſtẽdit.tales enim futuri eſſent,qualis apparuit.Iacobus autem & Ioannes poſtulauerunt ſedere ad dextram & ſiniſtrã xp̃i in gloria eius, vt dicitur Matth.x. Sed quia gloria regni cœlorũ nihil habet ſiniſtrũ,in trãſfiguratione

guratione mõſtratum eſt. Item teſtimoniũ perhibetur xpo tripliciter.ſ.prædicatione,miraculis,& martyrio. Nam martyres teſtes dicuntur.i. Ioan.v. Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra,ſpiritus virtutis, aqua eruditionis, & ſanguis martyrii. Petrus autem fuit in miraculis potentior, Ioānes aũt in doctrina altior, Iacobus in martyrio prior. ideo tres ipſi,idonei teſtes aſſumpti ſunt. ¶ Secundo cũ dicit(& duxit illos,)tãgitur congruentia loci triplex. Prima quidẽ altitudinis(& duxit illos in montẽ)hic eſt Thabor,quod interpretatur aduẽtus luminis. Et dicit Lucas,q̃ in montem iſtum xps aſcendit cum diſcipulis, vt oraret. Secunda eſt celſitudinis (excelſum.) Tertia eſt ſeparationis (ſeorſum) id eſt in remota & abſcondita parte montis. ¶ Tertio cum dicitur,(Et tranſfiguratus eſt) ponitur qualitas tranſfigurationis,& primo quidem in generali, ſecundo in ſpeciali quantum ad vultum(Et reſplenduit)tertio in ſpeciali, etiã quantum ad habitum(veſtimẽta autem eius)dicit ergo(Et tranſfiguratus eſt)mirabiliter(ante eos.)pſentialiter. Ioan. j. Vidimus gloriam eius. Lucas dicit, Et facta eſt,dum oraret,ſpecies vultus eius altera. Hiero. Nemo, inquit, putet eum priſtinã formã & faciem perdidiſſe, vel amiſiſſe corporis veritatem,& aſſumpſiſſe corpus ſpirituale, vel aereũ: ſed ſubſtantia manente,facta eſt in eo commutatio gloriæ. tranſformatio eñ ſplendorem addidit, faciem non ſubtraxit. ¶ Sed quæritur quare rrãſſiguratꝰ voluerit xps. Reſpõ. Sex adducuntur in homilia ſancti Effren. primo quidem ideo tranſfiguratus eſt,vt oſtẽderet apoſtolis qualis ſit vẽturus ī nouiſſimo,ad iudiciũ. Vñ Hiero. Qualis vẽturꝰ eſt tempore iudicandi,talis Apoſtolis apparuit. Itẽ tranſfiguratus eſt,vt falſam de ſe oſtenderet opinionem hoĩm:qa vt dicitur Mat.xvj.alii putabant xpm eſſe Heliam,alii Hieremiam,aut vnum ex prophetis,propterea ergo aſſumpſit diſcipulos in mõtem,vt oſtenderet quia non eſt Helias,ſed Deus Helię:nec iterũ Hieremias,ſed qui ſanctificauit Hieremiam in vtero matris. Sed nec vnus ex prophetis, immo dominus prophetarum,& qui miſit eos. Item traſſiguratus eſt vt oſtenderet ſe deum eſſe,qui factor eſt cœli,& dominus viuorum ac mortuorũ, Imperauit enim cœlo,& depoſuit Heliã:imperauit terræ,& reſuſcitauit Moyſen à mortuis. Item trãſſiguratus eſt,vt pater de nube vocaret eum

Chriſto tripliciter teſtimonium perhibetur.

Chriſtus quare trãſfigurari voluerit.

filium, ſicq; doceret Apoſtolos, quia filius Dei eſt in veritate. quod etiã Petrus confeſſus fuerat. Matth. xvj. dicẽs: Tu es xps filius Dei viui. Itẽ tranſfiguratus eſt, vt oſtenderet apoſtolis regnũ ſuum ante mortẽ, & potentiã ſuam ante paſſionem, & gloriam ſuam & honorem ante improperium: vt quando viderent eum poſtea crucifixum, nõ propter potentiam Iudæorũ, ſed ꝓpter beniuolẽtiã ſuã & gratiam, pro ſalute mũdi crederent crucifixum. Itẽ tranſfiguratus eſt anteq̃ moreretur & reſurgeret, vt qñ reſurgeret poſt ea in gloria deitatis, cognoſcerẽt diſcipuli quia ipſam gloriã nõ habebat, quaſi mercedẽ paſſionis, immo ante paſſionem erat ea dignus, & gloriam deitatis ab æterno habuit, ſicut dicit Ioan. xvij. Pater glorifica me gloria quã habui antequam mundus formaretur à te.

Sermo ſecundus ſabbati poſt primam Dominicam in. xl & in ordine. lj.

ET reſpleduit facies eius ſicut ſol.) Nunc in ſpeciali oſtendit tranſfigurationis gloriã, quãtũ ad claritatẽ vultus Chriſti: vbi duo tangit. Primo quidẽ vultus ſplẽdorem, (Et reſplenduit facies eius) qui eſt ſplendor glorię, & figura ſubſtantiæ dei. Secũdo ponit cõparationẽ (ſicut ſol.) Apoc. j. Facies eius quaſi ſol lucẽs in virtute ſua. immo pluſ quã ſol. Eccle. xxiij. Oculi dñi multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem. Sed quia in corporalibus nihil eſt lucidius ſole, vt dicitur Eccle. xvij. ideo claritatem iſtam ſoli comparauit, vt dicit Remigius. ¶ Nota vt dicit Effrem, qa duos ſoles oculi diſcipulorum videbant in monte: vnum in firmamento totum mundum illuminãtem, & alterum qui ſolum videbatur in facie Ieſu. Et attende quia claritas ſolis offuſcat oculos, & ſic impedit viſum, vt non poſſimus ſolis rotã conſpicere, claritas autẽ corporis Chriſti, etſi maior erat claritate ſolis, non tamen offuſcabat, ſed miro modo delectabat aſpectum, ita vt diceret Petrus, domine bonum eſt nos hic eſſe. ¶ Circa hoc, primò quæritur qualis fuerit claritas tranſfigurationis Chriſti. Et dicendum q; talis fuit, qualem nunc corpus habet in cælo, quod ex hoc patet, quia de ea ipſe premiſit Matt. xvj. dicens. Sunt de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filius hominis in regno ſuo, id eſt in eadem claritate, quam habebit in regno

Claritas xpi tranſfigurati nõ offuſcabat oculos, ſed mire delectabat.

gno.vnde Hiero. Certe tranſformatus eſt dominus in eam gloriam qua venturus eſt poſtea in regno ſuo. Talis autem venturus eſt qualis aſcendit,vt dicitur Actuum primo. Sed aſcendit cum claritate glorioſa reſurrectionis, ergo talem ſe Apoſtolis in tranſfiguratione monſtrauit. Item queritur vtrum vera fuerit illa claritas in corpore Chriſti? Reſpondeo. Quidam dixerunt illam claritatem fuiſſe imaginariè viſam,& non fuiſſe talem exterius. Alii dixerunt verā quidem & exiſtentem fuiſſe,ſed in aere circūſtante,non in corpore Chriſti. Quibus vtriſq; obuiat quod dicit Matthæus, Reſplenduit facies eius.& Lucas,facta eſt, inquit, ſpecies vultus eius,altera. Vnde conſequens eſt ꝙ vere illa claritas in corpore Chriſti fuerit. Sed quidam dixerunt corpus eiꝰ ſemper tale fuiſſe naturaliter,licet non apparuerit.aliis vero viſum eſt ꝙ tale corpus non fuerit naturaliter. dicitur enim Ioan. vij.ꝙ nondum erat Ieſus glorificatus,ſed poſt reſurrectionem glorificatus fuit. Sed tunc eſt dubium quomodo in corpore mortali fuerit claritas reſurrectionis. Ad quod iſti dicunt ꝙ pro tunc depoſuit mortalitatem, & claritatem immortalitatis aſſumpſit. Hoc autem non videtur neceſſarium, vt dicit Magiſter in hiſtoria ſcholaſ. Potuit enim Chriſtus in carne mortali,immortalitatis gloriā oſtē dere: ſicut econtra poſt reſurrectionem in carne impaſſibili cicatrices vulnerum reſeruauit. ¶ Item quæritur vtrum illa claritas variauerit faciem Chriſti. Reſpon. Manēte veritate carnis, & eadem figura corporis Chriſti, propriiſq; coloribus,claritas iſta ſuperuenit: vnde præexiſtentia non ſunt ablata,ſed claritas eſt addita,ſicut ait Hiero. Nō ſubſtantia tollitur,ſed gloria commutatur. Et hoc eſt quod dicit Lucas, Facta eſt ſpēs vultus eius altera.nō dicit alia, qa non alietas ſubſtantiæ,ſed alteritas ſuperuenit gloriæ. Gloria enim non tollit, ſed perficit naturam. ¶ Item quæritur vnde ortum habuerit illa claritas. Reſpō. Aīa Chriſti ex viſione diuinitatis illuſtratur lumine gloriæ,& cum voluit, ipſius luminis fulgor emanauit in corpus: ſicut lumen candelę per laternam,& vitrum effunditur. Sed his obiicitur dupliciter. Primo quidem,quia lux animæ cum ſit ſpiritualis,oculo carnis videri non poteſt. Secundo,quia claritas illa glorioſa erat: vnde etſi poterat videri oculo carnis,non tamē mortali oculo,ſed immortali. Ad primum quidē dicē

dum ꝙ claritas exiſtens in anima, carnis oculo videri nō poteſt: claritas tñ ab ea fluens in corpus, à tali oculo videri poteſt: ſicut licet vitā in anima nō poſſimus videre, vitā tamen ab anima in corpus effluētē videmus. Ad ſecundū dicendum ꝙ ſicut fuit miraculū ꝙ in carne xp̄i mortali fuerit illa claritas glorioſa, ita etiā miraculum fuit, ꝙ mortaliū oculis viſa fuerit. ¶ Item quæritur in quo cōueniant & differant claritas tranſfigurationis, & reſurrectionis ſiue glorificationis. Reſpondeo. In tribus conuenit vtraq; claritas, & in tribus aliis differūt. Primo quidē cōueniūt in ſubſtantia, quia eadē claritas ſubſtātialiter eſt vtraq; ſed differunt perfectione, quia claritas gloriæ pfectior eſt & maior. Secūdo cōueniūt in exiſtentia, quia vtraq; vera claritas eſt. Differūt aūt, quia claritas gloriæ habet eſſe pmanēs, claritas autē trāſfigurationis in trāſitu eſt. Tertio cōueniūt in ſubiecto. vtraq; .n. eſt in corpore hominis, naturā eius nō tranſmutans ſubſtantialiter. Differūt autē, quia corpus ſubiectū claritatis trāſfigurationis eſt corruptibile: claritas aūt gloriæ eſt in corpore incorruptibili. ¶ Deinde cū dicit (veſtimenta aūt eius) oſtendit claritatē habitus xp̄i, colorē eorum tangēs, & cōparationē Coloré quidē (veſtimenta autē eius facta ſunt alba.) Marcus dicit ea fuiſſe ſplēdida & candida nimis. Lucas vero dicit ea fuiſſe alba, & refulgētia. Cōparationē aūt tagit, (Sicut nix) immo niue cādidiora. Sed nihil reperiēs niue cādidius, niui ea cōparauit. Et nota ꝙ natura in coloribus ſuperat artē, ſicut dicitur Mat. vj. ꝙ neq; Salomon in omni gloria ſua potuit ad decorē florū pueni re. cādor aūt veſtimētorū xp̄i ſuperauit & naturā, & artem. Sūmū. n. albū eſt nix, cuius albedinē exceſſerūt xp̄i veſtimēta. ideo Marcus dicēs ea ſplēdida & cādida, addidit nimis. Exceſſit etiam candor iſte oēm artis induſtriā: vnde dicit Marcus ꝙ candida fuerunt nimis ſicut nix, & qualia fullo nō poteſt ſup terrā cādida facere. ¶ Nota etiā quia iſta claritas veſtimentorū xp̄i emanabat á claritate corporis ei⁹, qđ nō in facie tñ, ſed totum lucidū radios emittebat per veſtimēta. vnde ait ſanctus Effren, in veſtimētis xp̄i oſtēſum eſt quòd ex toto corpore ſuo emanabat gloria eius, & de tota carne effulſit lumē eius, & de ipſo toto fulſerūt radii. ¶ Et nota ꝙ futurā reſurrectionis gloriam demōſtrauit xp̄s in ſplendore vultus, & candore veſtium. Eiſdem etiam argumentis

mentis angelus reſurrectionis nuncius,reſurrectionem declarauit,cui⁹ erat aſpect⁹ ſicut fulgur,&veſtimẽta ſicut nix.

Sermo.iij.ſabbati poſt.j.Dominicã in.xl.& in ordine. lij.

Secundo cum dicitur,(Et ecce apparuerũt.)ponitur ſecundum miraculum tranſfigurationis, de præſentia.ſ. prophetarum. Circa quod tria facit. Primo.n. ponitur prophetarũ cõſortium. Secundo Petri deſiderium.(Reſpõdens autem Petrus.)Tertio eiuſdem cõſilium,(Si vis faciamus.)Circa primum duo tangit. Primum prophetarũ apparitionẽ,(Et ecce.)Euidẽter & p̃ſentialiter,(apparuerunt eis.)Apoſtolis,(Moyſes & Helias.)Lucas dicit q̃ viſi ſunt in maieſtate.i.in gloria & claritate. Vnus iſtorũ.ſ. Moyſes erat mortuus,ſicut dicitur Deut.xxxiiij.alter.ſ. Helias adhuc viuit in cœlũ.i.in paradiſum voluptatis rapt⁹,vt dicitur.iiij.Reg.ij. Prim⁹ fuit legislator,ſecũd⁹ legis defenſor. Secũdo tãgit ꝓphetarũ collocutionẽ(cũ eo loquẽtes.)dicit Lucas q̃ dicebãt exceſſum eius,quẽ cõpleturus erat in Hieruſalẽ.i.ſecũdũ Cyrillũ loq̃bãtur de myſterio paſſionis, & mortis in cruce. Et nota q̃ mortẽ crucis exceſſum appellat euãgeliſta,q̃a cęterorũ quidẽ hoĩm mors deceſſus dicitur. vñ dicimus talis deceſſit,quia loco ceſſit. Sed xp̃i mors exceſſus eſt,quia moriẽdo oĩa exceſſit. Phil.ij. Propter quod deus exaltauit illũ &c. Octo eñ magni exceſſus fuerunt in ea. ¶ Primus veritatis & ſapiẽtiæ. Stultitiã eñ putabãt Philoſophi eſſe p̃dicationem crucis:ſed vt dicitur.i. Corin.j. Quod ſtultũ eſt deo,ſapiẽtius eſt homnib⁹.nã ſtultam fecit deus ſapiẽtiã huius mũdi. Cũ eñ multis modis poſſet Deus ſaluare mũdũ,hunc tñ præcipue elegit alto ſuo conſilio,& inſcrutabili:de quo ait Aug. Nõ ſatiabar cõſiderare altitudinem cõſilii diuini,ſuper ſalutẽ generis humani.p̃s. Accedet homo ad cor altum,& exaltabitur deus. Augu. Acceſſit homo xp̃s ad cor,id eſt cõſilium altum diuinitatis:& ſecundum eius diſpoſitionem moriẽs,& exaltatus eſt vt deus. Secundus exceſſus fuit ſanctitatis & gratiæ. neq; enim mortem crucis ſuſtinuit tanquam reus,ſed exiſtens ſanctus ſanctorum plenus gratiæ & veritatis. Ei enim nõ eſt datus ſpiritus ad menſuram,vt dicitur Ioã.j.vnde ait Latro in cruce de eo,Nos quidẽ iuſte patimur,hic aũt nihil mali geſſit. Tertⁱ⁹ exceſſus fuit charitatis & beneuolẽtie. Ioã.xv. Maiorem aũt

rem aũt charitatẽ nemo habet,quã vt ponat animã ſuã quis pro amicis ſuis. Sed exceſſit xp̃s diligẽdo,quia etiã pro inimicis aĩam poſuit in mortẽ. Ro.v.cõmendat deus charitatẽ ſuã in nobis,quia cum peccatores eſſemus, xp̃s mortuus eſt ꝓ nobis. Quart⁹ exceſſus fuit humilitatis & obediẽtię. Exinaniuit.n.ſemetipſum vt hõ,humiliauit ſe vſq; ad mortem. Sed humilitatis exceſſus fuit, quia mortẽ crucis paſſus eſt. Quintus exceſſus fuit pauptatis & indigẽtiæ. Magna quidẽ pauptas,vt natus in diuerſorio prę̃ſepiũ haberet cunabulũ. Maior ꝙa in mũdo nõ habuit vbi reclinaret caput. Sed pauptatis exceſſus fuit in cruce,in qua denudatus eſt,& in ea ligno indiguit in quo moriẽs caput reclinaret. Mortu⁹ etiã nõ habuit vñ ei funeralia fierẽt, nec ſepulchrũ propriũ,ſed alienis ſumptib⁹ exequię illi factę,& in ſepulchro alieno ſepultus eſt. Sextus exceſſus fuit ex parte Iudæorũ crudelitatis & malitię. falſo.n.accuſauerũt veracẽ,in propriũ regẽ cõſpirauerunt proditores, bñficũ perſecuti ſunt ingrati:ſerui dñm,filij patrẽ deriſerũt,cõſſuerũt,in ligno ſuſpẽderũt,occiderũt,mortuũ vulnerauerũt,ſepulto etiã detraxerũt. Eze. ix. Iniquitas Iſrael & Iuda magna eſt nimis valde. Septim⁹ exceſſus fuit pœnalitatis & ſufferẽtiæ. p̃s. Defecit in dolore vita mea. Threñ. j. O vos oẽs qui trãſitis per viã, attendite & videte ſi eſt dolor ſimilis,ſicut dolor meus. Octauus exceſſus fuit virtutis & efficientiæ. grandis.n.effectus mortis xp̃i,per quã recõciliati ſumus deo, apertum eſt cœlum, exſpoliatus infernus,diabolus ſuperatus eſt,mors mortua,mũdus deo credidit,prędeſtinatio ſanctorũ impletur,& omniũ peccata delentur. j. Ioan. ij. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris,non pro noſtris tantũ ſed etiã pro totius mundi. p̃s. Apud dñm miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Iſtos aũt exceſſus & alios pro noſtra ſalute ſuſceptos, mundi ſaluator initiauit in Bethleẽ naſcẽdo, proſecutus eſt in mundo prædicando, cõpleuit aũt in Hieruſalẽ moriendo,quia non capit perire prophetã extra Hieruſalẽ. ¶ Gõſi derandũ aũt qualia fuerũt verba circa exceſſum xp̃i q̃ Moyſes & Helias loquebantur. De hoc dicit ſanctus Effrẽ, Verba eorum talia erant. Gratias quidem cõfitebantur, quoniã vera fuerunt verba prophetarũ de aduẽtu eius, adorauerũt etiã eũ propter ſalutẽ quã facturus erat hũano gñi, & quia ſacramentũ mortis eius quod ipſi depinxerant,adimpleuit.

Com̃

Compatientes etiã admirabantur, quia ſic glorioſa facies debebat conſpui,ſic tradi inuidioſe,iudicari iniuſte,flagellari crudeliter, & ignobiliter crucifigi. præter hæc autem verba,vt dicit Origenes ſuper lib.numerorum, Moyſes & Helias petebant à xp̃o vt mors eius non eſſet totaliter dãnatio Iudæorum,ſed vt oĩs Iſrael ſaluus fieret,cum introiſſet gentium plenitudo. ¶ Quæritur vtrum in tranſfiguratione xp̃i vere fuerint Moyſes Helias. R ñ. Quidam dixerunt non ipſos,ſed angelos in aſſumptis corporibus ſimiles illis apparuiſſe:quod etiã Glo. ſuper Lucam dicit. Sed huic obuiat quod dicit Lucas: Et ecce duo viri loquebãtur cum eo.erant autẽ Moyſes & Helias.non dicit eſſe angelos,ſed Moyſen & Heliam. ideo aliis viſum eſt Heliam perſonaliter ibi fuiſſe,animam vero Moyſi in alieno aſſumpto corpore.Sed verba Hiero.videntur ſignificare Moyſen pro tunc ſuſcitatum fuiſſe.dicit.n.q̃ Helias deſcendit vnde aſcenderat,& Moyſes ab inferis reſurrexit.Et ſanctus Effren ait q̃ xp̃s imperauit cælo,& depoſuit Heliam: præcepit terræ, & ſuſcitauit Moyſen à mortuis.In huiuſmodi autem nihil temere diffintendum eſt,quia non eſt impoſſibile apud deum omne verbum. ¶ Item quæritur ad quid ex omni numero ſanctorum patrum, ſoli iſti duo apparuerunt in tranſfiguratione xp̃i. R ñ.ſecundũ Rhabanum, Moyſes legiſlator fuit, Helias vero prophetarũ eximius. ideo itaque apparuerunt, vt ipſum oſtenderent,quẽ lex & prophetę prædixerunt. Itẽ accuſabant eum Iudæi legis tranſgreſſorem. Ioã.xj.& q̃ ſe filiũ dei faciebat. Io.x.ideo ergo in tranſfiguratione adduxit Moyſen legiſlatorem , vt oſtenderet ſe legi nõ eſſe contrariũ. Adduxit etiã Heliã diuinę gloriæ zelatorẽ,vt oſtenderet quia non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualẽ deo. Plures autẽ rõnes p̃nt aſſignari,ſed iſtæ ſufficiãt. ¶ Deinde cũ dicit,(Reſpondens autẽ Petrus)ponitur petri deſiderium, & duo facit.nam primo introducitur modus ſermonis eius, (Reſpondens autem Petrus dixit ad Ieſum.) Nemo eum interrogauit,& tamen reſpondit tanquam feruentior.audiebat enim colloquentes de morte chriſti,& ad hoc ipſe reſpõdit. Secundo eius exprimitur deſiderium,(Domine.)Marcus dicit, Rabbi.Lucas vero ait, præceptor(bonum eſt nos hic eſſe.)Aliena loquebatur petrus, neſciẽs quid diceret,vt dicunt Marcus & Lucas. Alienationem enim quandã mentis

Moyſes & Helias an vero fuerint ĩ trãſfiguratiõe Chriſti.

tis paſſi ſunt Apoſtoli, ſicut dicit Lucas. Petr° autem & qui cum illo erant, grauabantur ſomno, qui ſomnus erat alienatio mẽtis. ¶ Nota duas cauſas quare Petrus volebat in mõte manere. Prima, quia delectabat eum prẽſentia tranſfigurationis, & prophetarum. Secunda, ne Chriſtus deſcendens pateretur mortem. Sed neſciebat quid diceret, quomodo ergo implerentur ſcripturæ prophetarum? O fœlix neſciẽtia, quæ procedebat ex ebrietate fontis cœleſtis. ſtillam.n. diuinæ dulcedinis guſtauerat Petrus, & ideo nolebat deſcendere. ¶ Secundo cum dicitur (ſi vis) ponitur Petri cõſiliũ. circa quod tria dicit. nã primo ſupponit xpi placitum. (Si vis) non audet abſolute dicere, timens reprehendi. Secundo ponit operis ædificium (faciamus hic) in monte iſto (tria tabernacula.) Hiero. Erras, inquit, Petre, quia vnum tabernaculũ eccleſiæ ædificaturus es in toto mũdo. Quomodo ergo tria in monte cupis facere tabernacula? Tertio horum tabernaculorum ponit diſtributionem (tibi vnum) & tamen dicit xps, Filius hominis nõ habet vbi caput ſuum reclinet. Mat. viij. (Moyſi vnum) qui erat in ſinu Abrahæ (& Helię vnũ.) habitanti paradiſi amœna. ¶ Attende quia Petrus non fecit mentionẽ de tabernaculis pro ſe & duobus reliquis Apoſtolis. forte.n. illa viſio ſic eum rapuerat, vt ſui & eorum qui glorioſi non erant, eſſet oblitus. aut forte confidebat quia xps eum cum cæteris reciperet in proprium tabernaculum. vnde etiam quia non erat Petrus ſolicitus niſi de tabernaculo, quidnam manducaturi eſſent non cogitabat. repletus.n. diuina cõſolatione, nõ cogitabat de craſtino. ¶ Quęritur autem quomodo Petrus cognouerit Moyſen & Heliam, quos nunquam viderat? Reſponſio, ſicut lux iſta ſolis facit vt omnes colores ſint cogniti, ita claritas glorioſæ trãſfigurationis deducit animum in cognitionem omnium ſenſibilium. vnde Petrus virtute lucis xpi cognouit Moyſen & Heliam. ¶ Conſideremus quanta ſit claritas viſionis diuinæ, quanta delectatio videre deum. Si enim Petrus vidẽs humanitatem Chriſti lucentem, bonum ſibi eſſe dicebat ibi manere, quid dicet anima videns lumen luminum deitatis gloriam? ps. Mihi autem adhęrere deo bonum eſt. Rhabanus, merito, inquit, nihil vnquam boni habuiſſe putãdus eſt, cui reatu ſuo exigente contingit ſui creatoris faciem non videre.

Quare voluerit Petrus in mõte manere

Quõ Petrus Moyſen cognouerit.

Sermo quartus ſabbati poſt primam dominicam in.xl. & in ordine.liij.

TErtio cum dicitur,(Adhuc eo loquente)ponitur tertium miraculum in tranſfiguratione factum,quod eſt reuelatio diuinitatis. Circa quod tria facit. Primo em̃ ponitur apparitio diuinæ trinitatis. Secundo trepidatio humanæ fragilitatis.ibi,(Et audientes diſcipuli.) Tertio confortatio diuinę pietatis,(Et acceſſit Ieſus) Circa manifeſtationem autem trinitatis tria diſtinguit. Nam ſpiritus ſanctus in nube,pater in voce,filius in carne mõſtrati ſunt. Vnde Glo. dicit quòd ſicut Chriſto baptizato, ita & in tranſfiguratione myſterium trinitatis declaratur. Primum ibi,(Ecce nubes.) ſecũdum ibi, (Et ecce vox.)tertium ibi, (hic eſt filius.) Circa primum autem tria tangit. Primum quidem ſermonis continuationem, (Adhuc eo loquente,) & neſciẽte quid diceret.ideo ſermo eius per aduentum nubis,& vocem patris interruptus eſt. Vnde Hiero. Quia ſtulte interrogauerat Petrus, ideo reſponſionem domini non meretur.ſed pater reſpondit pro filio. Secundo ponit nubis apparitionem,(Ecce.)euidẽter,(nubes.)obumbratiua,(lucida.)illuminatiua. Et vt dicit Ambro.non fuit cauſata nubes iſta ex caliginoſis iſtis vaporibus, ſed ſecundum Baſilĩ ex vehemẽtia lucis proceſſit, quia ſicut fumus ab igne, vel melius, ſicut galaxia eſt congregatio luminis,ita nubes iſta ex luce fuit. Tertio ponit nubis obumbrationem,(obũbrauit).i.cooperuit & texit,(eos.)Quæ ſierat Petrus terrenum & triplex tabernaculum, & vnum cœleſte vmbraculum ſuperuenit. ¶Nota quia nubes iſta non erat ſpiritus ſanctus,ſed ſpecies eius & ſignum,ſicut quondam in ſpecie columbe ſuper Chriſtum baptizatum,& ſuper apoſtolos in linguis igneis ſpiritus ſanctus apparuit:nec tamen illa columba aut ille ignis erat ſubſtantia ſpiritus ſancti, ſed ſignum eius. nam columba deſignabat donum fœcunditatis, & ſimplicitatis: linguæ autem igneæ feruorẽ prædicationis. Sic & nubes iſta lucida & obumbrans, triplicem effectum gratiæ ſpiritus ſancti deſignat. refrigerat.n.appetitũ contra tentationes,quaſi nubes. Item illuminat intellectum cõtra errores,quaſi lux. Itẽ protegit vtrũq; cõtra pericula, quaſi vmbraculum. Eſa.iiij. Super oẽm gloriã protectio,& tabernaculum

bernaculum erit in vmbraculum diei ab æſtu,& in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluuia. ¶ Secũdo cum dicitur, (& vox)manifeſtatur deus pater in voce,non tantum in ſignificatione vocis, cum dicit(hic eſt filius meus,) quia filius nõ eſt niſi patris. Sed & in ipſa vocis ſpecie ipſe pater oſtenditur,cũ dicit,(Et ecce) ſenſibiliter,(Vox de nube.)ps. Intonuit de cœlo dominus,& altiſſimus dedit vocẽ. Vocis autem ſigno ſe demonſtrat patrem, quia verbum ex ſubſtantia vocis eſt, ex qua gñatur, & in qua eſt ſicut filius ex patre,& in patre. ¶ Tertio cum dicitur,(dicẽs,hic eſt.) Manifeſtatur filius in carne : cuius ſex tangit conditiones perſonales.(hic eſt) perſonaliter.(filius) naturaliter. Phil. Nos, inquit,filij dei ſumus,ſed non talis hic filius.ipſe.n.filius eſt origine,nõ adoptione:veritate,non nuncupatione: natiuitate,non creatione.(meus.)ſingulariter.ps. Domin⁹ dixit ad me,filius meus es tu:ego hodie genui te.(Dilect⁹) filialiter. Ioã. iij. Pater diligit filium,& omnia dedit in manu eius.(In quo.)filio dilecto(mihi.)patri diligenti(bene cõplacui)quia filius eſt imago paternæ bonitatis,vt dicitur Sap. vij. Vltimo filium deſignat eſſe magiſtrum omnis veritatis(ipſum)verbum(audite)intelligibiliter,& obedienter. Deuter. xviij. Prophetam ſuſcitabit tibi dominus:ſicut me audies eũ. ¶ Nota quia prædicatores nubibus cõparantur, quia doctrinis pluunt, minis tonant, coruſcant miraculis. Vox de nube eſt prædicatio à prædicatoribus reſonans.ps. In omnem terram exiuit ſonus eorum. Vox iſta prædicantium nobis ſonat quòd Ieſus eſt filius dei. Ioan.i. Ego vidi, & teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius dei. ¶ Deinde cum dicit(audientes autem)ponitur trepidatio humanę fragilitatis,& tria tangit. Primo enim inſinuat vocis auditum (& audiẽtes diſcipuli.) Petrus quidem hanc vocẽ ſe cõfitetur audiſſe.ij.Pe.j. Ioãnes vero.j. Ioan.j. Quod audiuimus & vidimus de verbo vitæ. Item tangit diſcipulorum caſum (ceciderunt)fragiliter.(In faciem ſuam.) reuerenter, quia vt dicit Hieron. humana fragilitas conſpectum maioris gloriæ ſuſtinere non poteſt. Grego. Heu in quantam cecidimus miſeriam, qui ipſum bonum ad quod conditi ſumus, ferre non poſſumus. Item ponit timoris exceſſum, (Et timuerunt valde.) Hieronymus. Triplicem ob cauſam pauore terrentur,vel quia ſe erraſſe cognouerant,vel quia nubes

Prędicatores nubib⁹ cõparant.

bes lucida operuerat eos, vel quia dei patris vocem loquentis audiuerant. nam vt dicit ſanctus Effren, ad hanc vocem fugerunt prophetæ, ceciderunt Apoſtoli, & timuerunt: quia vox illa tonitruum magnum fuit, & terribile, ſic vt etiam terra contremuerit. ¶ Quærit Chryſoſto. quare diſcipuli tantum timuerũt audita voce, cum non legatur aliquem timuiſſe quãdo eadem vox intonuit Chriſto baptizato. Et reſpondet q̃ multæ diſpoſitiones erant hic ad terrorem, quæ ibi non fuerunt. ſ. ſolitudo loci, altitudo montis, ſilentium multum, & transfiguratio ſtupore plena, & lumen purum, & nubes extenſa. Erant etiam attoniti ex viſione prophetarum. vnde facile territi ſunt audientes quidem vocem, neminem autem videntes. ¶ Deinde ponitur cõfortatio diſcipulorum, cum dicit, (Et acceſſit Ieſus.) & duo facit. Primo enim ponit diſcipulorum conſolationem. ſecundo viſionis huius ablationem, ibi, (leuantes autem.) Confortauit autẽ diſcipulos Chriſtus tripliciter, quia acceſſit, tetigit, & dixit. vnde (Acceſſit Ieſus.) miſericors (& tetigit eos) potenter, (& dixit eis) amicabiliter. (Surgite) qui ceci diſtis, (nolite timere) qui timuiſtis. Hiero. Quia illi iacebãt & ſurgere non poterãt, ipſe clementer accedit: & tãgit eos, vt tactu timorem fugaret, & debilitata membra ſolidaret: dixitq; eis, Surgite & nolite timere. quos enim manu ſanauerat, ſanat & imperio. ¶ Deĩde ponitur viſionis ſublatio, (Leuãtes autem oculos ſuos) quos in terra defixerãt (nemi nem viderunt.) nec Moyſen nec Heliam, ne ad eorum alterum, vox illa hic eſt filiꝰ meus dilectus, facta videretur. vnde etiã ſecundum Lucã, priuſquã vox illa fieret, prophetę fuerunt, (niſi ſolum Ieſum) quia ad ipſum ſolum vox illa referebatur. viderunt autem eum in cõſueta figura & habitu. ¶ Vltimo cum dicitur (Et deſcendẽtibus illis) ponitur huius viſionis occultatio. & quatuor tangit. Primo mõtis deſcenſum, (Et deſcendentibus illis de mõte.) cõtra Petri votum, qui dixerat, bonum eſt nos hic eſſe. Secundo tangit Chriſti imperium, (præcepit illis Ieſus, dicens.) cuius imperio obedire pauloante pater mandauerat, dicens, ipſum audite. Tertio ponitur rei viſæ ſilẽtium (Nemini dixeritis viſionem.) Cuius ſilentij plures cauſæ ſunt. Prima ſecũdum Hierony. ne viſio ipſa propter ſui magnitudinem incredibilis videretur. Secunda vt dicit Theophilus, ne poſt tantam

Apoſtoli q̃re timuerint advocem dei patris in trãſfiguratõe.

tam gloriam ſequens crucis ignominia apud rudes animos eſſet ſcãdalum. Tertia ſecũdum Damaſcenum, ne alij diſcipuli adhuc imperfecti triſtarẽtur ſe non aſſuiſſe. Quarta ſecundum Remigium, ne quiſquã ex hoc eius impediret paſſionem. ¶ Quarto ponit hui⁹ filẽtij terminum, (donec filius hoīs) quẽ pater vocauerat filiũ, ipſe filium hoīs ſe dicit: quia vtrũq; vnus ipſe eſt, filius dei in diuinitate, & filius hoīs in humanitate, (à mortuis reſurgat.) Et ob hoc filiũ hominis hoc loco ſe dicit, quia filio hois cõuenit mori & reſurgere. Tũc autẽ voluit ipſam viſionem prædicari, vt veritas reſurrectionis cõfirmaretur. inutilis eñ ante reſurrectionẽ, eius viſionis fuiſſet reuelatio. Prouer. xxv. Mala aurea in lectis argẽteis, qui loquitur verbũ in tẽpore ſuo. & Eccle. iij. Tẽpus tacẽdi, & tẽpus loquẽdi. ¶ Nota quia iſtud præceptum celandæ viſionis ſeruauerunt Apoſtoli, ſicut dicit Lucas. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam in his quæ viderãt. In quo datur exemplum viris ſanctis vt viſiones ſibi factas non facile reuelent, niſi prorſus neceſſitate coacti. Nam Paulus raptum ſuum tacuit. xiiij. annis: vt patet. ij. Corinth. xij. Marcus vero dicit eos quidem tacuiſſe verbum viſionis, ſed tamen dubitaſſe conquirentes apud ſe quidnam eſſet, cum à mortuis reſurrexerit. Neque enim arbitrabãtur aut eum moriturum, aut morientem quidem à mortuis reſurrecturum.

Dominica ſecunda quadrageſimæ
Secundum Matthæum. Cap. xvij.

IN illo tempore. Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioãnem fratrẽ eius: & duxit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplẽduit facies eius ſicut ſol: veſtimẽta autem eius facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Helias, cum eo loqueutes. Reſpõdens autẽ Petrus, dixit ad Ieſum: Domine, bonum eſt nos hic eſſe. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum. Adhuc eo loquẽte, ecce nubes lucida obumbrauit

eos.

eos. Et ecce vox de nube,dicẽs:Hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui:ipſum audite.Et audiẽtes diſcipuli,ceciderũt in faciem ſuam, & timuerũt valde. Et acceſſit Ieſus,& tetigit eos, dixitque eis:Surgite,& nolite timere.Leuantes autem oculos ſuos,neminem viderunt niſi ſolum Ieſum.Et deſcendẽtibus illis de monte,præcepit eis Ieſus,dicens:Nemini dixeritis viſionem hanc,donec filius hominis à mortuis reſurgat.

Sermo primus ſecundæ dominicæ in quadrageſima,& in ordine.liiij.

ASſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioãnem fratrẽ eius,& duxit illos in mõtẽ excelſum ſeorſum.) Matt. xvij.Idem Mar.ix. Poſt ductum populi dñi ex Aegypto,lex timoris quõdam in mõte Sina data eſt eidem ſeruili populo,quę poſtea in legẽ amoris trãsfigurata eſt:in qua Moyſes & Helias,lex videlicet & ꝓphetæ pẽdẽt:vt dicitur Matthæi.xxij. De cuius legis latore,vox cœleſtis intonuit, ipſum audite, dicentem Ioannis.xiij. Mandatum nouum do vobis,vt diligatis inuicem,ſicut dilexi vos. Et nota quia euangelium heſternum hodie etiam repetitur : cuius ratio eſt collatio vel celebratio ordinum. Omnes enim ordines, excepto epiſcopatu, poſſunt cõferri in veſpera ſabbati prędcedentis:& continuato ieiunio in mane dominici diei hodierni : & veſpera illa,& hodiernum mane, ad vnum diem pertinent, ſiue ſabbatum vt multis placet, ſiue dominicum vt aliis videtur. Quia ergo vtraque hora ad vnam diem celebrationis ordinum pertinet, ideo idem euãgelium vtroque legitur tempore. Hoc etiam ideo fit,quia hodie mane hora tertia dominicę huius,ſacerdos heri ordinatus poteſt epiſcopus conſecrari:in cuius conſecrationis officio legetur euangelium quod audiuit dum ſacerdos ordinaretur: vt nouerit non aliud ſed idem euãgelium eſſe, quo edoctus eſt ſacerdos,& quod docere debet epiſcopus.Sed his magis pro clericorum quàm laicorum doctrina dictis,ad familiarem nobis expoſitionem accedam*. ¶ Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius, & duxit illos

in montem

in montem excelſum ſeorſum.) Peregrinatio quædam pœnitentium cum dño Ieſu, his verbis deſcribitur. vbi quinq; conſideremus. Primo videlicet peregrinationis terminum. quia mõs excelſus. Secũdo, peregrinantium numerum. quia Petrus Iacobus & Ioannes. Tertio, peregrinationis auctorem. quia Ieſus. Quarto, peregrinationis comitatum. quia aſſumpſit. Quinto, eiuſdem peregrinationis ducatum. quia duxit ſeorſum. ¶ De termino autem, qui eſt mõs excelſus, ideo primo conſiderãdum eſt, quia nemo recte incedit, niſi præcognito termino, vt ſciat quo eſt iturus: nec ſagittantes diriguntſagittam, niſi præcognouerint ſignum. Ideo dicebat Thomas domino Saluatori, Ioan. xiiij. Domine neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viã ſcire? id eſt, ſi neſcimus terminum ad quem tendis, & viam ignoramus. Triplex autem eſt mons ad quem pœnitentes tendunt. Primus eſt ſanctæ operationis, ſecundus deuotæ contemplationis, tertius beatæ viſionis. Primus mons iuſtitia, ſecundus ſapiẽtia, tertius gloria. Et primo quidem à decliui Aegypto ad montuoſam terram promiſſionis pœnitentes tendunt, ſicut dicitur Deute. xj. cuius montes ſunt humilitas, caſtitas, mãſuetudo, patientia, pietas, miſericordia, pax, cęteræq; virtutes quib⁹ anima extollitur ſupra vitam animalem. ps. Iuſtitia tua ſicut mõtes dei. Iuſtitia ipſa generalis eſt veritas, tota videlicet regio montuoſa, cuius montis partes ſunt cęteræ virtutes. Secundus mons, ſcilicet contẽplatio ſapientiæ, ſequitur montem iuſtitiæ. nemo enĩ ad contẽplationis peruenit altitudinem, niſi fundatus fuerit in mõte ſanctę operationis. vnde Pſal. interrogat, Quis aſcẽdet in montem domini: aut quis ſtabit in loco ſancto eius? & reſpõdet Innocens manibus, id eſt, operationibus, & mundo corde. Ideo dicitur Eccle. j. Fili mi, concupiſcens ſapientiam, ſerua iuſtitiam. De monte autem contẽplationis videtur regio paradiſi: videtur quidem, ſed nõdum habitamus in ea. Sed illud videre quãtum patitur vitæ præſentis ſtatus, pręguſtatio eſt beatitudinis. Nume. xxvij. Aſcende in mõtem iſtum Abarim, & contemplare inde terram quam daturus ſum filiis Iſrael. Abarim interpretatur tranſcẽſus montium. quia licet alti ſint mõtes iuſtitiæ. ſ. actiuæ vitæ, eos tamen tranſcendit mons cõtemplationis. Tertius mons cœlum eſt, non cœlum corporeum, ſed cœlũ cœlorum diuinitas ipſa, cuius

Triplex mõs pœnitẽtium.

montis

montis promiſſa nobis hæreditas eſt. Exo.xv. Introduces eos,& plantabis in monte hæreditatis tuæ firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus es Domine. Ad hunc monte beatæ viſionis ſuſpirat tota peregrinatio noſtra. In ipſum tendit vallis noſtra,hunc expectant mons operationis & contemplationis,ſicut precatus eſt Moyſes Deute.iij. Domine deus tu cæpiſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinem tuam, quod vtiq; in contemplatione fit,tranſibo igitur,& videbo terrã hanc optimam trans Iordanem,& mõtem iſtum egregium & libanũ. Et bene dicit tranſibo,quia mons beatę viſionis tranſcendit mõtem actiuæ & montem contẽplatiuæ ꝓſentis. Eſa.ij. Erit in nouiſſimis diebus ꝓparat⁹ mõs dom⁹ domini in vertice mõtium, & eleuabitur ſuper omnes colles. ¶ Secundo videamus quibus conuenit montes iſtos aſcendere. Ipſi ſunt pœnitentes,quia nullus poteſt vitam nouam aut iuſtitiæ,aut cõtemplationis attingere,niſi quẽ vitę prioris pœnituerit. Iudic.j. Fuit dominus cum iuda,& mõtana poſſedit. Iudas interpretatur confitens,vel confeſſio, quæ pœnitentis eſt opus. Tres autem virtutes debet habere pœnitẽs. Primam peccati recognitionem,ſecũdam oris cõfeſſionem,tertiam operis ſatiſfactionem. has deſignant Petrus, Iacobus,& Ioannes. Petrus quidem interpretatur cognoſcens. nam recordatus Petrus verbi quod dixerat dñs, prius quã gallus cãtet,ter me negabis: fleuit mare. Hæc eſt prima virtus pœnitẽtis,vt ſe peccatorem cognoſcat: cui dicitur Hiere.ij. Vide vias tuas in cõualle,ſcito quid feceris. Et primo quidem conſideret turpitudinem cum rubore. nã vt dicit glo. ſuper Eze. ſecunda tabula poſt naufragium,eſt cum peccaueris erubeſcere. Eze.xx. Recordabimini viarũ veſtrarum peſſimarum , & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ,& erubeſcetis ſuper viis veſtris. Item conſideret amiſſionem temporis cum dolore. Eſa.xxxviij. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Item conſideret iram dei & gehennam cum tremore. Iob.xxiij. Conſiderans eum,timore ſolicitor. Item conſideret ingratitudinem diuinorum beneficiorum cum mœrore. Sic cõſiderans ſtatum vitę prioris confidenter poterit deprecari, Amplius laua me domine ab iniuſtitia mea, & à peccato meo munda me : quoniam iniquitatem meam ego cognoſco. ¶ Secunda virtus pœnitentium eſt oris confeſſio,quæ

Qui poſſunt montes pnię aſcendere.

Tres virtutes habere debent pœnitẽtes

deſignatur per Ioannem, qui interpretatur gratia. pſal. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis. Grandis quidem eſt gratia cõfeſſionis. nam per eam primo quidem fit culpę remiſſio. ps. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Item fit iuſtitię reſtitutio. Eſa. xliij. Narra ſi quid habes, vt iuſtificeris. Vel ſecundum aliam literam, Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Item oris confeſſione fit hominis ad deum reconciliatio. Prouerbio. xxvj. Propter gratiam labiorum habebit amicum regem. ¶ Tertia virtus pœnitentium eſt operis ſatiſfactio, quæ deſignatur per Iacobum, qui ſupplantator id eſt conculcator interpretatur. Verus enim pœnitens primo quidem occaſiones peccati vitat, & ſic quaſi fallit ſeipſum. Item inſurgentes peccati motus cõculcat. Geneſis quarto. Sub te erit peccati appetitus, & tu dominaberis illius. Item carnem abſtinentiis macerat, animum oratione humiliat, eleemoſynis ſibi veniam impetrat. Gene. xxxj. Iacob dicit, die noctuq; æſtu vrebar & gelu, fugiebatq; ſomnus ab oculis meis, ego damnum omne reddebam. Nemo itaq; aſcendit montem domini, vel iuſtitiæ, vel ſapientiæ, aut gloriæ, niſi primo fuerit Petrus, Ioannes, aut Iacobus. i. niſi tres virtutes pœnitentiæ in ſe habuerit. ¶ Sed nunc videamus quomodo pœnitentes ordine quodam ipſos tres montes aſcendant. Primo quidem aſcendunt ad facultatem ſanctæ operationis, ſecundo ad ſublimitatem cõtemplationis, & tandem ad fœlicitatem diuinæ viſionis. Sed non aſcendunt quantuncunq; etiam primum montem, niſi aſſumpti & ducti per Ieſum ſaluatorem. Aſſumit eos gratia operãs, ducit vero gratia cooperans. Niſi enim aſſumat nos gratia ſaluatoris, aſcendere non poſſumus. qui enim voluerunt aſcendere ſine gratię preſidio, corruerunt, vt dicitur Deuteron. j. Ergo dei gratia primo quidem requirit aſcenſuros. Luce. v. Vadit quærere ouẽ quæ perierat. Item venientibus occurrit. Luce. xv. Cum adhuc eſſet longe, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Item appropinquantibus non cedit. Luc. xv. Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores. Item fatigatos aſſumit & portat. Luce. xv. Cum inuenerit ouem, imponit in humeros ſuos gaudens. Eſa. xlvj. Ego feci, & ego feram. ¶ Poſtquam aſſumpſerit

Quo ordine pœnitẽtes aſcendant.

ſumpſerit pœnitentes dono præuenientis gratię, etiam ducit ſaluator munere gratię ſubſequentis:cuius quidem primum opus eſt non deſerere quos aſſumpſerit. Deute.xxxj. Dominus deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet te,neq; derelinquet. Secundum opus huius ducentis gratiæ eſt perficere bene inceptum. Prouerbio.iiij. Viam ſapientiæ monſtrabo tibi:ducam te per ſemitas æquitatis. Tertiū opus huius gratiæ eſt defendere à tentationibus inimici. Deuter.viij. Dominus ductor tuus fuit,& in ſolitudine magna in qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio,ac dipſas. Serpens flatu adurens,eſt detractor. Scorpio eſt adulator. Dipſas genus aſpidis eſt qui ſitula dicitur,eo q̄ quem momorderit,ſiti interimit.hoc eſt auaritię vitium,quia auarus ſiti pecuniæ moritur. Item huius gratiæ officium eſt tueri & in proſperis & aduerſis. Exo.xiij. Dominus præcedebat eos ad oſtendendum viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis,vt dux eſſet itineris vtroque tempore. In nocte quidem aduerſitatis accendit ignem charitatis,in die autem proſperitatis refrigerat nube pietatis. ¶ Vltimo ductor & aſſumptor pœnitentium Ieſus eſt ſaluator,ſine quo nullꝰ poteſt aſcēdere mōtē,nec iuſtitię,nec contemplationis,nec glorię. ipſe enim ait Ioan.xiiij. Ego ſum via,veritas,& vita,nemo venit ad patrem,niſi per me. ipſe eſt via per quam tendimus,ipſe veritas ducens, ipſe vita ad quam peruenimus.&c.

Opa gratię ſubſequentis.

Sermo ſecundus ſecundæ Dominicæ in quadrageſima. & in ordine. lv.

TRanſfiguratus eſt ante eos, & reſplenduit facies eius ſicut ſol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.) Hic principaliter videnda ſunt tria. primum de tranſfiguratione filii Dei, ſecundum de ſplendore vultus, tertio de candore habitus. Et cum rationalis mens ſit ad imaginem trinitatis,primo conſiderandum eſt de ipſa trāſfiguratione Chriſti,ſecundo de tranſfiguratiōe noſtrę mētis. Sciendum autem quatuor eſſe figuras Chriſti. Prima & naturalis eſt diuinę naturę. Hebr.j. Qui cum ſit ſplendor glorie, & figura ſubſtantię eius. Hęc vero inſigurabilis eſt & inuiſibilis eſt atque incōprehenſibilis nobis. Eſaie quadrageſimo. Cui ſimilem feciſtis deum, aut quam imaginem

Quatuor xpi figurę

ginem ponetis ei? Sed tamen vt diuinitatis eius figura innoteſceret menti ad imaginem eius conditæ, in tres alias figuras tranſfiguratus eſt. Prima figura eſt conditæ creaturæ, ſecunda inſpiratæ ſcripturæ, tertia eſt aſſumptæ naturę. Et primo quidem inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt cōſpiciuntur intellecta. nam vt dicit Ambro. vt deus qui natura inuiſibilis eſt, à viſibilibus poſſet cognoſci, opus fecit ꝑ ſui viſibilitate manifeſtauit opificem. omnis enim creatura ſuo modo repræſentat deum. Sed quia errauerunt Philoſophi in hac figura, figuram videlicet figuratum credentes, gloriam enim incorruptibilis dei dederunt corruptibilibus creaturis, vt dicit Apoſtolus Roñ. j. ideo tranſfigurauit ſe Dei filius in figuram inſpiratæ ſcripturæ, de qua. j. Corin. x. Omnia in figura contingebant illis, & ſcripta ſunt ad correctionē noſtram. Hæc enim figura ſcripturæ dicit creaturam non eſſe deum, ſed eius veſtigium. Verum quia Iudæi, nec per figuram ſcripturæ cognouerunt dei filiū, placuit eidem tranſfigurari in naturam aſſumptę humanitatis: de qua Sapien. vij. Sum quidem & ego mortalis homo, ſimilis hominibus, & ex genere terræ illius qui prior factus, & in ventre matris figuratus ſum caro. Et aduertendū quia huic figuræ humanitatis quatuor tranſfigurationes acceſſerunt. Prima quidem veritatis impletæ. ante enim vmbræ erant legalium. Sed vmbra in veritatem tranſfigurata eſt, quia gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: de qua ij. Regum. xiiii. Ego verti figuram ſermonis huius. qđ eñ erat parabola, factum eſt veritas. Secunda tranſfiguratio accedens humanitati fuit noſtræ iniquitatis ſimulatæ. Ro. viij. Deus mittens filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, id eſt verum peccatum deſtruxit, propter ſimilitudinem carnis peccati. Eſa. liij. Dominus poſuit in eo iniquitates omniū noſtrū. Tertia tranſfiguratio accedens aſſumptæ carni, fuit mortis in cruce toleratæ. Ibi enim ſic tranſfiguratus eſt, vt non videretur eſſe Deus. Eſa. liij. Non eſt ſpecies ei, neq; decor, & vidimus eum, & non erat aſpectus, & quaſi abſconditus vultus eius, & deſpectus: vnde nec reputauimus eum. Quarta tranſfiguratio accedens, fuit immortalitatis adeptæ. Reſurgens enim à mortuis iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Vnde legitur Mar. xvj. ꝑ poſt reſurre-

Error Philoſophorū

ctionem xp̄s

ctionem Chriſtus diſcipulis oſtenſus eſt in alia effigie. illa effigies fuit reſurrectionis immortalitatis,ſecundum quam peregrinus erat mortalibus.ideo dictum eſt ei,Tu ſolus peregrinus es &c. ¶Nunc ſecundo videndum eſt de tranſfiguratione mentis noſtræ.dei enim filius tranſfiguratus eſt ante eos,figuram ſuam nobis oſtendens,vt nos eum imitemur:ſicut pictor oſtendit figuram diſcipulo,vt ſimilem faciat. Sciendum autem quòd figuræ mentis ſunt quatuor. Prima eſt creationis,ſecunda tranſfigurationis,tertia reparationis,quarta glorificationis.In prima figura anima infiguratur,in ſecunda defiguratur,in tertia refiguratur,in quarta tranſfiguratur & configuratur.Prima figura eſt naturæ,ſecunda culpæ,tertia gratiæ,quarta gloriæ. Prima figura mentis non corporeis lineamentis diſtinguitur,aut coloribus ornatur viſibilibus,ſed eſt figura eius ſpiritualis & intelligibilis.Et ſi quis nouit quid ſit amor,ingeniũ, intelligentia,& memoria,ipſe nouit animę figuram.Eis autem qui ſe putant habere figuram in ſimilitudinem corporum,nec attendunt ſpiritualem ſubſtantiam ſecundum quã facti ſunt ad imaginem & ſimilitudiné Dei,dicitur exprobratiue. Canti.j.Si ignoras te ô pulchra inter mulieres, egredere,& abi poſt veſtigia gregum. & pſal. Homo,inquit,cum in honore eſſet,non intellexit:comparatus eſt iu mentis inſipientibus.Hanc vero figuram qua ad imaginem Dei mens condita eſt,defigurat ſecunda figura ſcilicet culpa. Quotquot enim vitiorum ſuſcipit impreſſiones,tot figuris diaboli deformatur. Eze.viij. Fili hominis fode parietem,& cum perfodiſſem,ingreſſus vidi,& ecce omnis ſimilitudo reptilium & animalium abominatio,& vniuerſa Idola domus Iſrael depicta erant in circuitu per totum,ti bi dicitur,fode parietem defenſionis & excuſationis,rumpe ſecreta,ingredere conſcientiæ tuæ intima:ecce videbis ſimilitudinem reptilium id eſt dæmonum.nam diabolo dicitur,ſuper pectus tuum gradieris. Eius ſimilitudines ſunt ſuperbia,ambitio,fraus,odium,inuidia,mendacium. Imitantur enim eum in iſtis quæ ſunt ex parte eius.Videbis etiam abominationes animalium.Quidam enim vitam pecudum eligentes,in voluptatibus & comeſſationibus,abominabilia humanæ dignitati committuntur.Epheſ.v.Quæ in occulto fiunt ab ipſis,turpe eſt etiam dicere.Videbis etiam

Quõ mẽs noſtra trã ſfigurari debeat.

Locus Ezech.explicatus.

idola domus Iſrael. Hæc idola ſunt auaritia, idolorum ſeruitus, ſimulatio, hypocriſis, quæ vniuerſa depicta dicuntur, quia ſecundum Grego. dum exteriorum rerum intrinſecus ſpecies attrahuntur, in corde quaſi depingitur quicquid fictis imaginibus cogitatur. ¶ Tertia figura mentis eſt gratia, quam defiguratam culpis animam refigurat & reformat virtutibus. Danie. iiij. Senſus meus reuerſus eſt in me, & ad honorem regni mei, decoremq; peruenit, & figura mea reuerſa eſt in me. ¶ Quarta figura eſt gloria: ſed hæc eſt dupliciter: vna animæ, alia corporis. Figura glorioſa animę eſt tranſfigurari in ipſam claritatem deitatis. ij. Co rin. iij. Nos reuelata facie gloriam domini ſpeculantes, in eandem imaginem tranſformamur à claritate in claritatem, tanquam à ſpiritu domini. j. Ioan. iij. Scimus autem quia cum apparuerit nobis aperta viſio dei, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. De glorioſa vero figura corporis noſtri ſuſcitandi ait Apoſtolus Philipenſ. iij. Saluatorem expectamus dominum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humanitatis noſtrę configuratum corpori claritatis ſuę. &c.

Sermo tertius ſecundæ Dominicæ in quadrageſimâ & in ordine. lvj.

REſplenduit facies eius ſicut ſol, veſtimẽta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.) Circa ſplendorem vultus conſideranda ſunt tria. Primo quid ſit ſol. Secundo quę filii Dei facies. Tertio vnde facies eius lucet ſicut ſol. Propter primum ſicut ſol fulſit Dei filius, qui ſolem creauit & ſydera. Ipſe ſol principalior mentium, quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: cuius reſpectu nec ſol iſte lucet. Eccleſia. xlij. Sol illuminans per omnia reſpexit. Propter ſecundum facies Chriſti, eius diuinitas poteſt intelligi, quia ipſe eſt imago inuiſibilis dei, vt dicitur Colo. j. Vel facies filii dei, immo totiꝰ trinitatis, mẽs rationalis eſt. Nam in ſuperiori noſtro quod eſt mẽs, ſignatum eſt lumen vultus tui domine. Gene. xxxiij. Vidi faciem tuam quaſi vultum dei. Propter tertium facies mentis conuertatur ſurſum ad faciem diuinitatis. Ezechie. primo. Facies eorum & penne eorum extentæ deſuper, & tunc

lucet

lucet facies mentis, & reſplendet. Lucet quidem interius veritate & charitate, reſplendet autem exterius exemplo operis, & doctrina verbi, ſicut de Moyſe legitur Exodi xxxiiij. quòd ex conſortio ſermonis diuini ſic lucebat facies mentis interior, vt etiam exterior facies ſplenderet. Sed aduertendum quòd ex conuerſione faciei ad ſolem diuinitatis, mens noſtra nunc ſplendet ſicut luna, aut ſydera: in futura autem beatitudine ſplendebit ſicut ſol ipſe diuinitatis. Sicut luna ſplendent, qui temporalia & tranſitoria recto ordine adminiſtrant. Sicut ſtellæ autem docti, qui alios erudiunt. Danielis. xij. Qui ad iuſtitiam erudiunt multos, erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Poſt hoc fulgebunt mentes iuſtorum ſicut ſol diuinitatis. quando eum videbimus facie ad faciem, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt, vt dicitur primæ Ioannis.iij. Sicut enim in ſpeculo oppoſito ſoli ſplendet ſol, ita in facie beatarum mentium ſol diuinitatis fulgebit. Matthæi decimo tertio. Tunc iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno patris eorum.

¶ Tertio conſiderandum eſt de albedine veſtimentorum, (Veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.) Et primo videamus quæ ſunt Chriſti veſtimenta. dicit Beda ſuper Lucam, veſtitus domini ille ſanctorum chorus accipitur, quem glorificans Apoſtolus ait Gal. iij. Quotquot ergo in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Item hæc veſtimenta dealbantur lauacro pœnitentiæ. ps. Aſperges me domine hyſſopo, & mundabor: lauabis me, & ſuper niuem dealbabor. Hyſſopus cuius virtus eſt purgare pectora & mundificare, pœnitentiam deſignat. Item huius albedinis cõſideremus tria, ſcilicet ſimilitudinem, quia ſicut nix. Nix frigida eſt & alba, de cœlo ſine ſtrepitu cadens, & facile reſoluitur in aquã. per quam deſignatur virtus contritiõis refrigerantis æſtum tentationis, & lotione dealbantis conſcientiam. Et ipſa contritio cœleſte donum eſt imperceptibiliter cadens in nobis. Nec dubium quin vere contritus facile ſoluatur in lachrymas. ps. Flabit ſpiritus eius, & fluent aquæ. Secundo huius albedinis conſideremus exceſſum. dicit enim Marcus veſtimenta fuiſſe nimis alba. Iſta nimietas erit candor cœleſtis gloriæ, qui ſequitur candorem pœnitentium. Primo enim ſancti albi erunt ſicut nix dum pœ

Hyſſopi virtus.

nitent,poſtea nimis albi dū in cœlo candebunt. Eccl. xliij. Pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus. Tertio huius excedentis albedinis conſideremus impoſſibilitatem ſimilitudinis.dicit.n.Marcus hæc veſtimenta fuiſſe alba nimis,qualia fullo non poteſt ſuper terram candida facere. Beda dicit: nam quia fullo hoc loco intelligendus eſt ille quem pœnitens pſalmiſta precatur, Amplius laua me ab iniuſtitia mea,& à delicto meo mūda me.nō pōt ſuis fidelib⁹ in terra dare claritatem quæ eis conſeruata manet in cœlis. Eſa.vij.In via agri fullonis eſt aquæductus piſcinę ſuperioris.nam ipſe fullo ſpiritus ſanctus ex exceſſu albedinis ſuperni fontis deducit riuum pœnitentiæ. vnde hic ſicut nix pœnitentes ſint albi.

Sermo.iiij.ſecundæ dominicæ in.xl.& in ordine.lvij.

ET ecce apparuerunt illis Moyſes & Helias cum eo loquentes.)¶Secundo quatuor nobis conſiderāda ſunt. Primum quid deſignant Moyſes & Helias. de his Beda ſuper Lucam ſic ait, Moyſes & Helias,quorum vnū mortuum, alterum in cœlum raptum legimus, viſi in maieſtate cum domino,futuram omnium ſanctorum gloriam cum domino ſignificant:quorum quidam ab olim guſtata morte reſcitabuntur,alij tempore iudicij viui in carne reperti manebunt, & vtrique pariter cum chriſto regnabunt. teſte enim Apoſtolo.j. Theſſ.iiij. Mortui qui in xp̄o ſunt,reſurgēt primi: deinde nos qui viuim⁹,qui relinquimur,ſimul rapiemur cum illis obuiam xp̄o in aera,& ſic ſemper cum domino erimus. Iuſtos mortuos,ſed ſuſcitādos, Moyſes mortuus: viuētes autem rapiendos in aera, Helias raptus in cœlum,ſignificant. Vel aliter per duos iſtos deſignatur gemina virtus ſpiritus ſancti. In Moyſe quidem mitiſſimo,vt dicitur Numeri.xij.oſtenditur virtus māſuetudinis. In Helia veroze latore ꝑ deo,vt dicitur.iij.Re.xix.deſignatur zelus rectitudinis. Alterū ſine altero virtus eſſe non poteſt. Si aut manſuetudo ſit ſine zelo, aut zelus ſine manſuetudine: ſed qui vtrunq; habet,deo plenus eſt. Greg.j.li.mora. Pleni ſpiritu ſancto ſunt, qui ſic manſuetudini ſimplicitatis inſeruiunt, vt contra culpas delinquentiū eriam zelo rectitudinis accēdantur. Iſtæ ſunt duæ virtutes,duę oliuæ,& duo cādelabra, quæ aſſiſtunt dominatori vniuerſæ terræ, vt dicitur Zach.

¶Secūdo

iiij. ¶Secundo cõſiderandum de locutione cum deo. Vbi aduertendum ꝙ quidam loquuntur de deo,quidam ex deo, quidam deo,alij vero etiam cum deo. De deo quidem omnis creatura loquitur,eius magnitudinem laudans, eius diuinitatem hominibus inſinuãs. Aug.x.lib.confeſ. Cœlum & terra,& omnia quæ in eis ſunt, ecce omnia mihi quidem dicũt vt amem te Deus meus, nec ceſſant dicere omnibus, ita vt ſint inexcuſabiles. Ex deo autem loquitur ſacra ſcriptura. Exo.xxiiij. Loquitur ad te de medio Cherubim.i. de medio plenitudinis ſcientiæ. Ex deo locuti ſunt prophetæ. ij. Pe.j. Spiritu ſancto inſpirati locuti ſunt ſancti dei homines. Ex deo locuti ſunt etiam apoſtoli. Actuũ.ij. Loquebãtur variis linguis prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Et apoſtolus Paulus dicebat.ij. Corin.xiij. An experimentum eius quæritis qui in me loquitur Ieſus? immo etiam ex deo loquitur omnis qui verum dicit. vnde Ambroſius, Veritas à quocunque dicatur,à ſpiritu ſancto eſt. ¶Ad deum loquitur quicunque orat. Geñ.xviij. Loquar ad deum meũ, cum ſim puluis& cinis? Sed cum deo loqunntur,qui ſermonem dant & recipiunt. Et quia Dei verbum vita eſt,ideo duplex eſt iſta locutio. Prima eſt meditatio contemplationis, in qua nobiſcum loquitur deus,non viſus aperit. Sed altero ſermone in patria nobiſcum loquetur aperte verba ineffabilia,quæ nõ licet homini loqui. Deut.x. Vocem dei audiuimus de medio ignis,& probauimus quòd loquẽte deo cum homine vixerit homo. ¶Tertio conſiderandum quibus & vbi appareant iſti loquentes cum deo. Appparent certe Petro,Ioanni,& Iacobo,pœnitẽtibus videlicet,qui iam montem aſcenderunt aut ſanctę operationis, aut montem contemplationis. Vbi vero apparent, illud eſt ſacra ſcriptura. Quòd.n.in ea appareat Moyſes loqui cum deo,patet Exo. xix. Moyſes loquebatur, & dominus reſpondebat. & eiuſdem.xxxiij. Loquebatur dominus Moyſi facie ad faciem, quomodo ſolet loqui homo ad amicum ſuum. In eadẽ ſcriptura apparet etiam Helias loqui cũ domino. iij. Re.xix. Exiſtentibus itaque aut in monte ſanctæ operationis, aut in monte deuotæ contemplationis, Moyſes & Helias apparent loqui in ſcriptura cum deo. Sed exiſtentibus in monte beatæ viſionis,non apparent in ſcriptura legitima loqui cũ deo in ipſa maieſtate. ¶Quarto cõſiderandũ quid Moyſes & Helias

Locutio cum deo.

Dei verbum vita eſt.

& Helias loquerẽtur cum domino. Et dicit Lucas quòd loquebãtur exceſſum quem completurus erat in Hieruſalem. Præmium quidem æternę fœlicitatis exceſſus eſt bonorum omnium, quia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis deſcendit, quæ præparauit deus diligentibus ſe. ij. Corin. iiij. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitatem æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt. Item huius gloriæ exceſſum dei filius initiat in conuerſione peccantium, proſequitur in cõuerſatione fidelium, ſed complet in glorificatione beatorum: vel incipit in iuſtificatione peccatorum, efficit vero in retributione beata animarum, completurus autem eſt in reſurrectione corporum. Item non complebitur iſtud in terris, ſed in ſuperna Hieruſalem, quę eſt viſio pacis exuperantis omnem ſenſum. ps. Sicut audiuimus, ita & vidimus in ciuitate domini virtutum.

Sermo. v ſecundæ dominicæ in. xl. & in ordine. lviij.

REſpõdens aũt Petrus dixit ad Ieſum, Domine bonum eſt nos hic eſſe. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum.) Hic quatuor conſideranda ſunt. Primum quid Petrus elegerit. ſecundum quid fieri petierit. tertium cui interrogationi reſponderit. quartum quod quid diceret neſciuerit. Sic enim aiunt Marcus & Lucas, Neſciebat Petrus quid diceret. Primo itaque attendamus quid elegerit. (Domine, inquit, bonum eſt nos hic eſſe.) Vbi plura conſideranda occurrunt. Primo quidẽ quia nõ tãtum eſſe, ſed bene eſſe optandũ eſt, ipſum enim eſt quod oĩa appetunt. fons aũt bonitatis deus eſt, cui adhęrere, vt dicit ps, eſt eſſe bonũ & beatũ. nã ſine eo nulli bene eſt: cum eo autem omnibus bene eſt. vnde Ambroſius in libro de bono mortis, vitæ fons eſt ſummum illud bonum cuius nobis accenditur charitas & deſiderium: cui appropinquare & miſceri voluptas eſt: quod ei qui non videt, deſideratio eſt: & ei qui videt, ineſt. Hoc autem bonum nullus ſentit, niſi qui bonus extiterit, vt dicit Ambroſius. Item qui illud ſummum bonum videt, nihil aliud habe-

Nõ tantũ eſſe, ſed bene eſſe optandum.

bet quod deſiderat, vt idem dicit. Sed videtur tripliciter. Prima quidem viſio fuit corporis Chriſti in tranſfiguratione. ſecunda eſt mente contemplari per ſpeculum diuinitatem. tertia eſt ipſam diuinitatem aperte videre. Item primam viſionem habuit Petrus, ſecundam habent rapti contemplatiui, tertia fruũtur beati. De prima ait Ambro. Denique Petrus gloriam reſurrectionis Chriſti vidit, & nolebat diſcedere, dicens, Dñe bonum eſt nos hic eſſe. Et quanto incomparabilior eſt illa diuinitatis gloria, & lux inacceſſibilis? quam ſi quis viderit, quid aliud concupiſcit? non regna, non facultates, non honores, aut gloriam vel poteſtates. Illis enim vti, nihil beatitudinis eſt: hoc autem vti, beatum eſt. Magna delectatio fuit in tranſfiguratione, maior in contemplatione diuinitatis, maxima in viſione ipſius. vnde Beda, O quanta fœlicitas viſionis diuinitatis, inter angelorum choros adeſſe perpetuo, ſi tantum tranſformata Chriſti humanitas, duorũque ſocietas ſanctorum, ad punctum viſa delectat, vt eos ne diſcedant, etiam obſequio Petrus ſiſtere velit? Item illam ſupernam viſionem ſperare bonum.ps. Bonum eſt ſperare in domino. Sed ipſam contemplari melius eſt.ps. Melius eſt modicum iuſto. Videre autem deitatem eſt optimum. Deute.iij. Tranſibo, & videbo terram hanc optimam trans Iordanem. Item bonum & melius eſt nos hic eſſe. Primo quidem ratione domini: ideo ait. (Domine.) ſecundo ratione cõfortij, (Nos.) tertio ratione loci, (Hic.) Deum autem & dominum quęrere bonum eſt, inuenire eum eſt melius, tenere autem & poſſidere inuentum eſt optimum, De eius requiſitione dicitur Threñ.iij. Bonus eſt dominus ſperãtibus in eum, & animæ quærenti illum. De inuentione aũt Prouer.viij. Melior eſt fructus meus auro. De optima poſſeſſione eius dicitur Deu. viij. Benedicas domino deo tuo pro terra optima quã dedit tibi. Sed bonum eſt nos fratres in xpo hic eſſe. ps. Ecce quàm bonum & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Tertio bonũ eſt nos hic eſſe ratione loci, quia hic, in viſione deitatis, vbi iuſti omnes ſunt extra quidem, ſed tamen in ſpe, contemplatiui autem in ianua, ſed beati interius in re. Exo. xxxiij. Ego oſtendam tibi omne bonum. & ps. Qui replet in bonis deſiderium tuum. Et nota quia Petrus dicit, Bonum eſt nos hic eſſe. Dauid autem dicit, Melior

Triplex viſio.

Aduerte.

eſt

eſt dies vna in atriis tuis ſuper milia. Sed xps ſuperlatiue
De tabernaculis tribus. ait, Optimam partem elegit ſibi Maria. ¶ Secundo conſiderandum de tabernaculis quæ Petrus fieri petiit. Si vis, faciamus hic tria tabernacula: quorum vnum fuit terreſte, alterum ſpirituale, tertium cœleſte. Primum fuit tentorium ex cortinis & pellibus, vt dicitur Exo. xxvj. & iſtud fuit tabernaculū Moyſi. Nūe. vij. Cōpleuit Moyſes tabernaculū, & erexit illud. Spūale vero tabernaculū, eſt mēs ratiōalis, q̄ fit ipſi deo habitaculū. Iob. xxix. Quis mihi det vt ſim iuxta menſes priſtinos, quando ſecreto deus erat in tabernaculo meo, quando erat omnipotens mecum? Apoc. xxj. Ecce tabernaculum dei cū hominibus, & habitabit cum eis. Cœleſte autem tabernaculum diuinitas ipſa eſt, in qua habitāt rationales & beatæ mentes, p̄s. Tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum dei. Vnde Ioā. in Apoc. xxj. dicit quōd in cœleſti ciuitate nō vidit aliud templum. Dominus enim deus omnipotēs templum eius eſt. Primum tabernaculum fuit manu factum. Secundum autem factum quidem eſt, ſed nō manu. Tertium aūt nō eſt factum, ſed ab æterno prædeſtinatis præparatum, hoc eſt tabernaculum Heliæ. i. beatæ mentis. Vel primum tabernaculum Moyſi fuit lex, tabernaculum Heliæ euangelium. Tabernaculum autem Chriſti cœlum eſt. Heb. ix. Peramplius & perfectius tabernaculum, non manu factum. i. non huius creationis. Chriſtus pontifex introiuit. ¶ Tertio conſiderandum cui interrogationi Petrus reſpōderit. quod ex reſpōſione eius dicentis, (Bonū eſt nos hic eſſe,) manifeſtari poteſt. Sciendum autem omnes homines velle beate viuere, ſed in quib⁹ rebus beata vita ponenda ſit, quæritur: nec oēs eandem proſequuntur. Nam alij per viam voluptatis, alij per viam diuitiarum, plures honoribus, multi poteſtatibus gloria & honoribus conantur ad beatitudinem peruenire. Cum igitur oēs quærant vbi ſit illud bonum cuius adeptione beati ſumus, diuerſitate opinionum prætermiſſa reſpondit Petrus, (Domine bonum eſt nos hic eſſe.) hic ſcilicet in te eſſe, vbi bonitas in ſuo fonte bibitur, vbi fœliciter viuitur, vbi lumē verum in lumine inſpicitur, vbi triſtitia omnis in gaudium conuertitur, vbi gaudium noſtrum implebitur, vbi oē quod ex parte eſt euacuabitur, vbi voluptas ſine faſtido, æternitas ſine tędio, pax ſine ſcādalo. Quicquid deſiderat anima,

Oēs hoīes eſſe volūt beati.

Petr⁹ breui ſermone varias de beatitudine opiniones terminauit.

ibi

ſbi eſt,vbi impletur in bonis deſiderium eius.quod vere cognoſcens Petrus, ſicut alibi requirenti Chriſto quem eum dicerent eſſe homines,cunctis opinionibus repulſis,ait,Tu es Chriſtus filius dei viui : ita nunc varias de beatitudine ſententias breui ſermone terminauit,dicens,(Domine,bonum eſt nos hic eſſe.) ¶ Quarto conſiderandum eſt de neſcientia Petri. Dicunt enī euangeliſtæ quia neſciebat quid diceret.& tripliciter accipitur iſta neſcientia. Primo quidem ſecundum humanum iudicium fallax. Cum enim homines plures quærant bonum humanum in voluptatibus, diuitiis & honoribus ac rebus iſtis tranſitoriis : ſi aliquem viderint iſta contemnere, ſolumque bonum diuinum prædicare,quod ipſum ſit.in quo bonum ſit nos eſſe : hunc ſic dicentem mundi amatores dicunt eſſe inſipientem & neſcientem quid dicat. Non enim habet ſcientiam hominum, quæ vera ſcientia non eſt. Prouer.xxx. Viſio quam locutus eſt vir cum quo deus eſt, & qui deo ſecum morante confortatus eſt.& ait,Stultiſſimus ſum virorum,& ſapientia hominum non eſt mecū:non didici ſapientiam hominum, & noui ſanctorum ſcientiam. Sic ſunt neſciētes qui bonum æternum quærunt, vt præ amore eius etiam ſeipſos neſciant.& ex iſtis neſcientibus erat Paulus,qui cum raptus eſſet in paradiſum,& vſque ad tertium cœlum,ignorabat ſeipſum,dicens : Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, deus ſcit. O fœlix neſcientia,quæ neſcit miſeriam. O docta ignorantia, quæ in ſchola ſapientiæ eruditur. O neſcientia prudēs, quæ fallit mūdi iudicium. Quis nobis det ſic fieri neſcientes,vt ſtulti ſimus propter Chriſtum, & ſapientes in Chriſto? Secundo modo accipitur neſcientia iſta propter defectum experientiæ. Principium enim ſcientię,experimētum eſt. vnde quivera dicit,inexpertus tamen,neſcit quid dicat. Qui enim mellis commendat dulcedinem, nec illud guſtauit,neſcit quid dicat.& ſimiliter cæcus à natiuitate neſcienter diſputat de coloribus. Quandiu autem in hac miſeria viuitur,nemo poteſt experiri quātum bonum ſit eſſe in fonte bonitatis,quàm dulce,quàm ſecurum. Et ideo qui dicit,bonum eſt nos hic eſſe:etſi vera dicat, neſcit tamē quid dicat. Iob.xxviij. Neſcit homo precium eius.quia vt dicitur Eſa. lxvj. Oculus non vidit deus abſque te,quæ præparaſti expectantibus te. Tertio modo accipitur neſciētia propter exceſſum

ceſſum euidentiæ. Sicut enim maius lumen tollit minus, ita euidentia diuinitatis hoc efficit, vt eius ſit intellectus & ſapientia, non autem ſcientia. Ideo. j. Corinth. xiij. dicitur quòd in illa ſuperna beatitudine ſcientia deſtruetur. Erit enim deus viſus facie ad faciem, & intelligetur & amabitur cum ſapientia: ſed non erit tunc ſcientia, quæ alterius ex altero cognitio eſt. Primis duobus modis neſcientiæ, neſcientes ſunt viatores. Sed prima neſcientia falſa eſt, ſecunda autem vera. Tertio autem modo neſcientiæ, beati in diuina viſione neſcientes quidem ſunt, ſed non ſunt ignorantes.

Sermo ſextus ſecundæ dominicæ in quadrageſima, & in ordine. lix.

ADhuc eo loquẽte, ecce nubes lucida obumbrauit eos, & ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.) Tria hic conſideranda ſunt. Primum de obumbratione nubis. Secundum de formatione vocis. Tertium de perturbatione mentis. Propter primum ait, (Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos.) apoſtolos videlicet. iam enim diſceſſerant Moyſes & Helias. Et tria nobis circa hoc ſunt perſcrutanda. Primo ſcilicet quid ſit nubes. Et poteſt per ipſam fides ſacræ ſcripturę intelligi: quoniã ſicut ex nube pluuia, ita ex ſacra ſcriptura irrigans corda doctrina prædicationis procedit. Iudicum. v. Cœli ac nubes diſtillauerunt aquis. Item iſta nubes aliquando fuit tenebroſa, tempore ſcilicet legis: quia non patebat veritas eius. Exodi. xix. Veniam ad te, dicit dominus, in caligine nubis. Sed tempore gratię, nubes iſta lucida eſt: quia lux mũdi Chriſtus veritatem adimpleuit, ſicut prædictum fuit Exodi. xvj. Gloria domini id eſt claritas domini, apparuit in nube. Secundo perſcrutandum eſt quos nubes iſta obũbrauerit, non quidem Moyſen nec Heliam, ſed diſcipulos Chriſti. Triplex enim cognitio de deo habita eſt, vna in lege, altera in gratia, tertia in patria. Prima & ſecunda ſunt in nube fidei & ſcripturæ: qa ænigmatica eſt. Sed prima habuit obſcuram nubem, ſecunda vero claram, tertia vero cognitio ſine oñi nube eſt. Fuit ergo Moyſes, id eſt, legis cognitio in nube quidem. j. Corinth. x. Patres noſtri omnes

Quid ſignet nubes.

Triplex cognitio de deo habita.

ſub nube

ſub nube fuerunt. Sed non fuit iſta nubes clara. Helias vero,id eſt beata mens videns deum facie ad faciem in nulla nube, etiam clara eſt, ſed diſcipuli, id eſt chriſtiani obumbrantur nube clara : quia fidei lumine deum cognoſcunt. Ioannis.xij. Dum lucem habetis,credite in lucem. Tertio loquente Petro nubes obumbrat, quia dum manet doctrina apoſtolica, manet etiam fides : ſicut Chriſtus promiſit Petro ipſi Lucæ.xxij. Ego pro te rogaui Petre,vt non deficiat fides tua : & tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. ¶ Secundo conſiderandum eſt de formatione vocis ex nube,(Hic eſt filius meus dilectus,in quo mihi bene complacui : ipſum audite.) Vox de nube eſt prædicatio ex ſacra ſcriptura procedens. vnde Pſalmiſta. Multitudo ſonitus aquarum,vocem dederunt nubes. Prædicat autem ſcriptura quòd xp̃s ſit dei filius,quòd ſit dilectus, ꝙ ſit placens deo, & quòd ſit audiendus à nobis. ¶ Vel aliter de nube & voce intelligendum eſt. Et primo quidem nubes clara ſpiritum ſanctum ſignificat:cuius gratia ad modum nubis refrigerat affectum,& illuminat intellectum. Propter primũ de ipſo canit noſtra mater eccleſia:Conſolator optime,dulcis hoſpes animæ,dulce refrigerium. In labore requies,in æſtu temperies,in fletu ſolatium. Propter ſecundum, Veni ſancte ſpiritus,& emitte cœlitus,lucis tuæ radium. Veni pater pauperum, Veni dator munerum, Veni lumẽ cordium. O lux beatiſſima,reple cordis intima,tuorũ fidelium. Da tuis fidelibus in te confidentibus &c. Item loqnente Petro nubes iſta obumbrat diſcipulos, quia prædicantibus Apoſtolis,ſpiritus ſanctus ſuperuenit credentibus. Actuum.x. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit ſpiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum. Item vox de nube eſt doctrina ſpiritus,interius erudiens mentem. vnde Ioannis tertio dicitur, Spiritus vbi vult ſpirat:& vocem eius audis. Vox etiam nubis eſt poſtulatio ex dono ſpiritus procedẽs. Romanorum.viij. Quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Rurſus à voce ſpiritus interiori erumpit vox exterior. Actuum.ij. Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto,& cœperunt loqui prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis. Item vox ſpũs eſt de filiatione, Hic eſt filius me° dile.&c.quod quidẽ de vnigenito dei filio poteſt intelligi,cuius cognitio

Quid ꝓdicet ſcriptura.

à ſpiritu

à ſpiritu ſancto habita eſt, ſicut idem filius ait Ioānis.xvj. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annūciabit vobis. Poteſt hoc ipſum intelligi etiā de multis filiis dei per adoptionem. Quòd enī ſumus filij dei, ex dono ſpiritus eſt. Roma.viij. Quicunque ſpiritu dei agūtur, hi filij dei ſunt. Et hoc ipſum ſpiritus ſanctus nobis ſecretius reuelat. Roma.viij. Ipſe ſpiritus teſtimonium reddidit ſpiritui noſtro, quòd filij dei ſumus. non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterū in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abbā pater. ¶ Tertio huius obumbrationis & huius vocis ponitur effectus, qui eſt perturbatio humanæ mentis, (Et audientes diſcipuli ceciderūt in faciem ſuam, & timuerunt valde.) Tria tangit, ſcilicet auditum, & caſum, & metum. Nam cum ex nube prædicatorum proceſſit vox tubalis, quia Chriſtus eſt dei filiꝰ. Primo quidem audierunt credentes. Roma.x. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Chriſti. Item ceciderunt pœnitentes in faciem ſuam. Greg. ſuper Ezechie. homilia. ix. In faciem, inquit, cadimus, quia de malis commiſſis erubeſcimus dum reminiſcimur. Ibi enim cadit homo, vbi confunditur. Vnde cadere in faciem, eſt non tam exteriorem quàm interiorem vultum erubeſcendo deiicere. Item timent ſeruiliter quicunque incipientes, filialiter vero timent amantes. Sed valde timent perfecti. valde quidē ex terrore iudiciorum dei. ps. Venite & videte opera dei, terribilis in cōſiliis ſuper filios hominum. Greg. ſuper Ezech. homil. viii. Quis inquit, digne conſiderare valeat quantus ſuper nos ſit terror conſiliorum dei? quomodo alter ex virtutibus in finem tendit ad vitia, alter vero ex vitiis, in virtutibꝰ concludit finem: quia iuxta Salomonis vocem Eccle. ix. Sunt iuſti atq; ſapientes, & opera eorum in manu dei: & tamen neſcit homo vtrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum reſeruantur incerta. Et Prouerbiorum. xiiij. Eſt via quæ videtur homini iuſta, nouiſſima autem eius deducunt ad mortem. Horum igitur iudiciorum conſideratione valde timēt perfecti viri. Vnde Ezechie. j. dicitur, quòd cum fieret vox ſuper firmamentum, ſancta animalia ſubmittebāt alas ſuas: quia ſecundum Grego. occulta iudicia dei profunda & alta cogitare, quid eſt aliud quàm alas deponere, id eſt de nulla iam virtute confidere, ſed ſub magno timore trepidare?

Sermo

ET accedens Ieſus tetigit eos, & dixit: Surgite,& nolite timere. Leuãtes autẽ oculos ſuos,neminẽ viderũt,niſi ſolum Ieſum.) Hic conſideranda ſunt tria. Primũ de Chriſti actu,ſecundum de ipſius affatu (Dixit enim,Surgite,& nolite timere.) Tertio de diſcipulorum aſpectu, (Leuãtes autem oculos ſuos.) Actus autẽ Chriſti duo ſunt, qa acceſſit,& tetigit. Diſtãtibus acceſſit,nõ ſentientes tetigit. Eramus quidem culpis exigentibus à deo remoti. Eſa. lv. Sicut exaltantur cœli à terra,ſic exaltatæ ſunt viæ meæ a viis veſtris. Nec poterat fieri culparum remiſſio, niſi accederemus ad medicum fontem veniæ. Nos vero immobiles eramus quaſi lapis,& non poteramus accedere. ideo Saluator noſter acceſſit ad nos: cui⁹ duplex fuit acceſſus. vnus carnis aſſumptæ,alter curationis exhibitę. De primo Deutero. iiij. Non eſt alia natio tam grandis quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis deus noſter. Acceſſit & miſericorditer ad noſtros ſanãdos languores. Luc.x. Samaritanus quidam iter faciens,venit ſecus viam, & videns vulneratum hominem,miſericordia motus eſt, & appropians alligauit vulnera eius. Secundus actus Chriſti fuit tangere. Non ſentit homo peccati morbum,niſi cor noſtrum tetigerit intrinſecus pietas ſaluatoris. Tangit autem,cum dolorem contritionis immittit. Amos.ix. Dñs deus exercituũ tãget terram,& tabeſcet,& lugebũt omnes habitãtes in ea.

Duplex xpi acceſſus ad nos

¶ Secundo ponitur affatus ſiue xpi ſermo,(Surgite,& nolite timere.) Eius etenim ſermone ſurgimus, & eodem ſermone confortati timorem abiicimus. Surgite dicit ſedentibus,& cadentibus,& iacentibus. Sedẽt laſſi,iacent pigri,cadunt inconſtantes. Laſſi ſunt,quos labor vitæ mũdanę fatigauit. Pigri aũt ad bonũ opus ſunt,quos retinet paſſio amoris,carnis,& mundi. Cadentes vero ſunt qui à bono propoſito declinant. His oĩbus dicitur,Surgite. Laſſi ad requiẽ ſurgite diuinam. Vnde Augu.i.confe. Feciſti nos domine ad te,& inquietum eſt cor noſtrum,donec requieſcat in te. Surgite pigri ad operationem virtutis,vel ſaltem ad amorẽ eius. ps. Concupiuit anima mea deſiderare iuſtificationes tuas. Surgite cadentes ad ſuſtentamentum perſeuerantiæ. Item hortatur nos Chriſtus ad confidentiam,dicens(nolite timere.)

Quatuor timores.

te timere.) Sciendum aũt quatuor aut quinq; eſſe timores, ſ. naturalem, mũdanum, ſeruilem, & filialem. Primus timor eſt horror mortis, & formido pœnæ. hic timor culpa non eſt, ſed pœna peccati. Sic timent quidam ad ꝓnitentiam venturi, ieiunia, vigilias, & ꝙ delectabilia priſtina non poſſint deſerere, his dicit Chriſtus, Nolite timere. Talis erat beatus Auguſtinus in principio ſuę conuerſionis, vt ipſe dicit viii. lib. confeſ. Qui impedimentis omnibus eũ retrahentibus à ſeruitio Dei, ſic timebat expediri, quemadmodũ impediri timendum eſt Sed poſtea caſta dignitas continentię ad quam trepidabat tranſire, ſic eum allocuta eſt, Quid in te ſtas, & non ſtas? Proiice te in deum, noli meruere, non ſe ſubtrahet vt cadas, proiice te ſecurus, excipiet te, & ſanabit te. Secundus timor mundanus eſt, quando timentes pericula carnis aut mundi, delinquim⁹. Hic timor ſemper eſt peccatum, & in primo gradu cum mundo deſeritur, quę do minus prohibet Matt. x. Nolite timere eos qui occidũt corpus. Tertius timor, ſcilicet ſeruilis, eſt cum quis timore gehennæ à malo abſtinet, & bonum facit. Hic timor dicitur eſſe ſine merito, tamen euadit pœnam, licet nõ acquirat coronam. Timor iſte non eſt virtus, quia non tollit culpã prę teritam: nec vitium eſt, quia cauere facit futuram culpam. Prouerbio. xv. In timore dei declinat omnis à malo. Hunc timorẽ domin⁹ primo requirit à nobis. Mala. i. Si ego dñs, vbi eſt timor meus? Quartus timor filialis, eſt reuerentię & charitatis, quo quis timet ſeparari à xp̃o. Hic timor nõ futurã tantũ cauet, ſed etiam ꝑteritã purgat culpã. Iob. xli. Timebunt angeli. i. homines angelici, & territi purgabuntur.

Aduerte.

Quintus timor initialis dicitur, & medius eſt inter ſeruilem & filialem, habet de ſeruili angorem pœnę, & de filiali ſiue caſto, ꝙ timet offẽdere deum, ne ſeparetur ab eo. Ex his vero quinq; timoribus ſolum mundanũ prohibet xp̃s: naturalem autẽ timorem ſanat & temperat: ſeruilẽ exigit: initialem initiat: filialem cõſummat. ¶ Tertio conſiderandũ eſt de aſpectu diſcipulorũ (Leuãtes autẽ oculos ſuos, neminem viderũt, niſi ſolũ Ieſum.) Vbi quatuor pſcrutemur. Primo quidẽ qui ſint oculi noſtri, ſecũdo qũo leuãdi, tertio quid leuati nõ videãt, quarto qd leuati aſpiciãt. Propter primũ cõſiderandũ, qa ſunt oculi carnis, ſunt & oculi mẽtis. Oculi carnis nõ ſunt nobis ꝓprii, tũ qa cõmunes beſtiis, tũ qa eis

Oculus duplex carnis & mentis.

poteſt

poteſt homo priuari,tum quia debilitantur ſomno,& morte perduntur,tum etiã quod amplius eſt, quia ex eis homo frequenter à ſeipſo rapitur,& ſit alterius. Threñ.iii. Oculus meus depredatus eſt animam meam. Oculi autem mentis ſunt vere & proprie hominis:de quibus Eccle.ij. Oculi ſapientis in capite. i.in mente eius. Et vt dicit Grego. vj. lib.mora.duæ vitę,actiua.ſ.& contemplatiua.cum ſeruantur in mẽte,quaſi duo oculi habẽtur in capite. Dexter nãq; oculus eſt contemplatiua vita,ſiniſter eſt actiua. Secundo conſiderandum eſt non dẽ exteriorum, ſed interiorum oculorum eleuatione. Quorũdam autẽ mentis aſpectus ad terrena ſemper inclinatur.ps. Oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram. Iſti habent oculos miſui, qui ſi pro cõditione naturæ leuantur in altum,ex affectu tamen terreno ſemper cogitant infima. Sed oculi ſapientis quaſi aquilæ ſuperiora reſpiciunt. ps. Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Nam ibi habitat animus noſter, vbi eſt amor : ibi oculus,vbi eſt theſaurus noſter. ſit ergo & cor noſtrum,vbi gaudium. Illuc ergo leuetur anima.ps. Lætifica animã ſerui tui,quoniam ad te domine animam meã leuaui. Baruch. iij. Diſce vbi ſit prudẽtia, vbi ſit virtus,vbi ſit intellectus, vt ſcias ſimul vbi ſit longiturnitas vitæ & victus:vbi ſit lumẽ oculorum & pax. Vt autẽ ſuperius oculi eleuẽtur,oportet eos eſſe alatos.quorũ alæ ſunt dei amor,& proximi. Tertio ſic eleuatis oculis nihil humanum, nihilq; mundanum aſpicitur.ideo dicitur, Neminẽ viderunt. aperiuntur enim oculi,vt alta,non deiecta iſta videant:ſicut de Paulo dicitur Act.ix. Surrexit autẽ Paulus de terra, apertiſq; oculis nihil videbat. Quarto oculis eleuatis ſolus Ieſus videt. nã vt dicit Act.j. Eleuatis manibus ferebatur in cœlum,& diſcipuli intuebãtur in cœlum euntem illum. Videtur autem nũc ꝑ ſpeculũ in ænigmate,aliqñ aũt facie ad faciẽ videbẽ.

Oportet oculos eſſe alatos vt ſuperius eleuentur.

Sermo.viij.ſecundæ dñicæ in.xl.& in ordine. lxj.

ET deſcendentibus illis de monte precepit illis Ieſus dicens,Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.) Hic tria conſideremus. Primo ſcilicet montis deſcẽſum. Secũdo viſionis ſilẽtiũ. Tertio ſilentii terminũ,(donec filius hoĩs à mortuis reſurgat.) Dicit ergo prĩo,(Et deſcẽdẽtib⁹ illis de mõte,) tã ſuperi⁹ dictũ eſt tres eſſe mõtes aſcenſiõis.ſ.mõté ſanctę opationis,& mõté

deuotę contemplationis,atq; montẽ beatæ viſionis. De mõ te quidem ſanctę operationis deſcendere non licet, ſed in eo permanẽdum eſt. Neę.vj. Opus grãde ego facio,& ideo non poſſum deſcendere,ne forte negligatur. In monte autẽ contẽplationis volumus quidẽ,ſed tamen diu manere nõ poſſumus,nec debemus.non poſſumus quidem conditione carnis deorſum trahentis. Non debemus autem,quia proximorum curis oportet intendere. Propter primũ ait Grego. x.lib.mo. In actiua vita ſine defectu mens figitur,à contẽplatiua autem infirmitatis ſuæ pondere victa laſſatur. Propter ſecũdum idem ait.vj.li.mora. Cõuerſa mens ad deum non ſic pro amore dei quietem contemplationis diligat,vt curam proximi vtilitatẽq; poſtponat. Qui vero ſunt in mõte beatæ viſionis,nec volunt,nec poſſunt inde deſcendere, ſed ibi perpetuo permanent. Eccle.xj. Datio dei permanet iuſtis,& profectius illius ſucceſſus habebunt in æternũ. Secundo his qui deſcendunt de monte contemplationis,pręcipitur ſilentium eorum quæ viderunt,quia ſecũdũ Grego. xxiiij.lib.mora. Sentitur quidem in cõtemplatione aliquid vltra ſenſum,& cum vix ad hoc contemplandũ ſufficiat cõ ſcientia ſentiẽtis,quãdo ad hoc exprimẽdũ ſufficiet lingua dicentis? Idem ſuper Eze. Homil.viij. Anguſtum eſt, inqt, oſtẽ os carnis ad explanandum illam immenſitatẽ ſpiritꝰ quę conſpicitur. Ideo doctor gentium raptus in paradiſum audiuit arcana,quæ non licet homini loqui.non licet, inquã, quia dici non poſſunt. Tertio huius ſilentii terminus ponitur,(donec filiꝰ hominis à mortuis reſurgat.) Sciendũ q; nos omnes,non hominis vnius,ſed hominum filii,carnis propagatione ſumus. Vnus autem homo eſt,Chriſtus videlicet,cuius ſumus filii adoptionis regeneratiõe,ſicut ait Apoſtolus.j. Corin.iiij. In Chriſto Ieſu per euãgelium ego vos genui. Regeneratus ergo homo in Chriſto ſcire quidẽ poteſt iubilationem.i.cordis gaudium: nõ tamen poteſt explicare celſitudinem diuinæ contemplationis quandiu in carne mortali viuit:ſed cũ in nouiſſimo reſurrexerit à mortuis,tunc exultationes dei in gutture ſanctorum erunt: & quod in præſenti explicari non poteſt,tunc pleno ore cantabitur alleluia. Iob.viij. Implebitur riſu os tuum, & labia tua iubilo.

Feria.ij.

Feria ſecunda poſt ſecundam Dominicam. Secundum Ioannem. Cap.viij.

IN illo tempore. Dixit Ieſus turbis Iudæorum: Ego vado, & quæritis me: & in peccato veſtro moriemini. Et quò ego vado, vos non poteſtis venire. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet ſe metipſum: quia dicit, quò ego vado: vos non poteſtis venire? Et dicebat eis: Vos deorſum eſtis: ego de ſuperius ſum, Vos de mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo. Dixi ergo vobis: quia moriemini in peccatis veſtris. Si.n. non credideritis quia ego ſum: moriemini in peccato veſtro, Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Ieſus: *Principium: qui & loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui, & iudicare: ſed qui miſit me, verax eſt. Et quæ audi ui ab eo, hęc loquor in mundo. Et non cognouerũt quia patrem eius dicebat deum. Dixit ergo eis Ieſus. Cum exaltaueritis filium hominis: tunc cognoſcetis, quia ego ſum: & à meipſo facio nihil: ſed ſicut docuit me pater, hæc loquor. Et qui me miſit, mecum eſt: & non reliquit me ſolum, quia ego quę placita ſunt ei, facio ſemper.

Sermo primus ſecundæ feriæ poſt ſecundam dominicã in quadrageſima, & in ordine.lxij.

EGo vado, & queritis me, & in peccato veſtro moriemini. Quo ego vado, vos non poteſtis venire.) Ioan.viij. Vndecima pœnitentium manſio, vocatur ſepulchra cõcupiſcentiæ, cuius nominis ratio eſt, quia vt dicitur Nu.xj. populus in deſerto faſtidiuit manna diuinum, & deſiderauit carnes Aegypti, quorum petitioni dominus iratus annuit dans coturnices: & dum comeſſationibus vacarent, ira Dei deſcendit ſuper eos, & percuſſit populum plaga magna, & vocatus eſt locus ille ſepulchra concupiſcentiæ. ibi enim

*τ'ἠμ, ἀρχ'ἠμ pro in primis, ſeu primo adverbialiter: vt ſit ſenſus, hoc primo loco dicam: is ſum, qui loquor vobiſcum. Vel prĩo id ſum, qđ etiã dico vobis. i. Hoc primũ dico: me à patre miſſum, & pconẽ vitę, id qđ iã dudum dixi vobis.

enim ſepelierunt populum qui deſiderauit carnes. Eadem vero pœna eos manet, qui poſt pœnitentiæ propoſitum cū iam guſtauerunt quam ſuauis eſt dominus, memorātur prio rum voluptatum carnalium, quas etiam cupiunt. Iſti moriū tur in peccatis ſuis, ſicut dominus ait in p̄ſenti euangelio. In quo tria facit. Primo quidē cōminatur mortis iudicium, vnde eſt metuēdus. Secūdo profitetur ſe eſſe mūdi p̄cipiū, vnde eſt venerād⁹. (Dicebāt ergo ei, tu quis es?) Tertio pro nunciat crucis ſupplicium, ex quo erat cognoſcendus (Dicit ergo eis Ieſus, cum exaltaueritis.) Prima pars diuiditur in partes tres. In prima enim proponit Chriſtus culpæ gra uitatem. In ſecunda, turba proponit homicidii crudelitatē, (Dicebant ergo Iudæi, nunquid interficiet.) In tertia vero Chriſtus exponit rei veritatē, (Et dicebat eis, vos de deor ſum) dicit ergo, (Ego vado. &c.) vbi quatuor tangūtur. Pri mo videlicet Chriſti proceſſus, (Ego vado) Secundo hu manum vitium, (& quæritis me.) Tertio culpę diſpēdium, (& in peccato veſtro moriemini.) quarto human⁹ defect⁹, (Quo ego vado &c.) Propter primum conſiderādum quia dei filius, qui ſecūdū naturā diuinam immobilis eſt, īmo fi nis & principiū omnis motus, ipſe ſecūdū naturā humanam factus eſt ꝓ nobis viator. Hiere. xiiij. Quaſi colon⁹ futur⁹ es in terra, & quaſi viator declinās ad manendū. Et cōſide randa ſunt duo. ſ. quo, & qua via iuerit xp̄s. ¶ Quatuor au tē ſunt ea ad quæ xp̄s iuit. Primo qdē ad patrē. Ioā. xiiij. Si diligeretis me, gauderetis vtiq;, quia vado ad patrē. Et eiuſ dē. xvj. Vado ad eū qui miſit me. Ab eo certe miſſus erat, à quo nō receſſerat: & ad eū ibat, cum quo erat. Ioā. j. In p̄ cipio. i. in patre, erat verbū. Sed tū nō credebatur eſſe cū pa tre. hoc ergo ſibi fuit ire ad patrē, in notitiā venire creden tiū, ꝙ æqualis eſſet patri. Secundo Chriſtus iuit ad perficiē dū diſpoſitionem deitatis de ſalute humani generis: vnde ad effectū deduxit prædeſtinationē ſanctorum. j. Timo. i. Chriſtus venit in hunc mūdum peccatores ſaluos facere. & de hoc ipſe dicit Ioan. xiiij. Vado vobis parare locum. Tertio Chriſtus iuit ad gloriam immortalitatis. Eccle. xij. Ibit homo in domū æternitatis. Ad hæc vero duo. ſ. ad iuſtificandas animas, & ad gloriā xp̄s iuit, vt nos illuc adduce ret. Ioan. xiiij. Si abiero & præparauero vobis locum, ite rum veniam & accipiā vos ad meipſum: vt vbi ſum ego, & vos ſitis.

[Ad quatuor iuit Chriſtus.

vos ſitis. Quarto xp̃s iuit à Iudæis ad gẽtes. nõ enim recepe runt eum ſui, ad quos primo venerat: ideo ipſe poſt reſurre ctionẽ mandauit apoſtolis Mat. xxviij. Euntes docete omnes gentes. Secundo conſiderandũ eſt qua via Chriſt⁹ proceſſerit. Sciendum vero quia ad patrem, & ad ſalutem homi num perficiendam, & etiam ad immortalitatis gloriã Chriſtus per viã paſſionis venit. Lu. xxiiij. Oportuit pati xp̃m, & ita intrare in gloriam ſuam. Sed ad gẽtes peruenit Chriſtus delatus ab Apoſtolis, & prædicatione mõſtratus. ideo Paulus dictus eſt vas electionis, vt portet nomen xp̃i corã gentibus, & regibus, & filiis Iſrael. &c. ¶ Secundo Chriſt⁹ notat humanum vitium, (Et quæritis me.) Aug. Quærebãt Chriſtum Iudæi, non deſiderio, ſed odio. Luc. xix. Principes plebis quærebant eum perdere, contra quos ait per p̃s. Cõfundantur & reuereantur quærentes animã meã. ¶ Et nota quia Chriſtus Ieſus eſt ſalus & beatitudo animarum, quã omnes quidem quærunt, inuenitur autem ab eis q ſimplici corde & tota voluntate ipſum quærunt. ii. Paralipo. xv. In tota volũtate ſua quęſierunt deum, & inuenerũt eũ. Quidã autẽ. ſ. mundi amatores ſemper ſunt quærentes ſolũ, & nũquam inuenientes: & hoc eſt vitium, ſolum. ſ. quærere. Contingit eis quærentibus non inuenire propter duo. Primo quidẽ quia non recte quærunt. nemo enim vnquam eũ recte quæſiuit, & minime inuenit. vnde Augu. primo. li. ſoliloquiorum. Quomodo ad te perueniatur domine, doce me, ſi fide te inueniũt qui ad te fugiunt, fidẽ da. Si virtute, virtutẽ. Si ſcientia, ſciẽtiam. O admiranda & ſingularis bonitas tua, ad te ambio, & quibus rebus ad te ambiam, à te rurſus peto. Tu enim ſi deſeris, peritur hic. Sed nõ deſeris, quia tu es ſummum bonum, quod nemo recte quæſiuit, & minime inuenit. Omnis autem te recte quæſiuit quem tu recte quærere feciſti. Secundo quæſitum Chriſtum contingit non inuenire, quia quæritur vbi non eſt. Et quidem ſecundum diuinitatis potentiam vbique eſt: ſed ſecundum effectum ſalutis & beatitudinis non eſt in rebus tranſitoriis. Canti. iij. In lectulo meo quæſiui per noctes quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni eum. ſurgam, & circũibo ciuitatem. per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea. quæſiui, & non inueni. Inuenerũt me vigiles qui cuſtodiunt ciuitatẽ, nũ quẽ diligit anima mea, vi

Chriſtus eſt gloria animarum

Quomodo xp̃s inueniatur.

diſtis? Ergo non inuenitur in lectulo voluptatis, nec in ciuitate cupiditatis & diuitiarum, nec apud vigiles. i. principatus & poteſtates. Non eſt ergo in voluptatibus, nec in diuitiis, nec in poteſtatibus ſalus & beatitudo. vbi vero inueniatur, ſubdit: Cum pertranſiſſem eos, inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. ¶ Tertio xps cõminatur mortis periculum (& in peccato veſtro) hoc peccatũ eſt, ſolum quærere xpm, & nunquã inuenire. Nunquã autẽ eum inuenit mũdus, ſi non credit in ipſum. nã vt dicit Proba Falconia, via prima ſalutis, intemerata fides. Ioan. xvj. Spiritus ſanctus arguet mundum, de peccato quidem, quia nõ crediderunt in me (moriemini.) ps. Vos autem ſicut homines moriemini. & hoc ideo, quia vitæ fontem non inueniſtis. Et nota quia tres mortes legimus, vnã culpę, & duas pœnarum. Prima eſt temporalis, altera vero perpetua. Prima mors peccatum eſt, quod à deo ſeparat. Iaco. j. Peccatũ cum conſummatum fuerit, generat mortẽ. De morte vero temporali dicit ps. Quis eſt homo qui viuit & non videbit mortem? De morte autem gehennæ idem ait de damnatis loquens: Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos. Et non eſt dubium q; ſi quis in morte culpæ perdurat vſq; ad mortem carnis, q; inde tranſit ad mortem inferni, vbi nullum eſt remedium. hoc autem, vt dictum eſt, iis euenit, qui ſemper quærunt vitam beatam, vbi nec vita eſt. vnde Auguſti. contra tales in lib. vj. confeſ. Vitã, inquit, beatam quæritis in regione vmbrę mortis: & quomodo beata hic vita inuenitur, vbi nec vita? Quarto Chriſtus inſinuat humanum defectum, (Quo ego vado.) primo quidem ad patris æqualitatem (vos non poteſtis venire.) credendo. nã vt ipſe dicit Ioan. xiiij. Ego ſum via, veritas, & vita, nemo venit ad patrem niſi per me. ergo prius quam perueniatur ad patrem vt ſimus filii eius adoptiui, queramus viam Chriſtum. Sed nec ad ipſum poſſumus ex noſtra facultate venire. Ioan. vj. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eũ. Nã vt dicit Aug. in li. de pfectione iuſtitię, noſtrũ liberũ arbitriũ claudicat: & ſicut claudus nõ ſtatim vt vult recte incedit, ſed exigitur vt ſit debita curatiõe ſanatus: ita peccatũ quędã claudicatio eſt interioris hoĩs, qa nõ admouetur ſtatim cum volumus, niſi noſtrum velle xpi gratia p fidẽ inuerit, & ſanauerit. Itẽ vadit xps quottidie ad iuſtificandas

Tres mortes.

Arbitriũ noſtrum claudicat.

ſlificandas aīas. Sed non pñt illuc pertingere quos non pœnitet prioris vitæ. Item ad gloriam immortalitatis non niſi in nouiſſimo peruenietis. Sed nec Iudęi, niſi in nouiſſimo ſuſcipient fidem gētium. Deute. iiij. Nouiſſimo autem tempore reuerteris ad dominum deum tuum, & audies vocem eius, quia deus miſericors deus tuus eſt &c.

Sermo.ij. ſecundæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxiij.

DIcebāt ergo Iudæi, nūqd interficiet ſemetipſum? &c.) In iſta ſecūda parte circa dicta xpi obiicitur ex falſo intellectu. Et duo facit. Primo. n. oſtēdit quid ſuſpicabātur q̄rētes Iudæi, (dicebāt ergo Iudæi, nūquid interficiet ſemetipm?) Secundo oſtēdit vñ iſtud ſuſpicabanī, (qa dicit, quo ego vado, vos nō poteſtis venire.) Vñ patet qa viā xpi intelligebāt eſſe mortē ei⁹. Sed nō poſſe ire eadē via, putabant eſſe ſeipm occidere. Et vt dicit Aug. Stulta verba, & inſipiētię plena erāt. Si. n. xps de morte hoīs diceret, nūquid ipſi nō poterant eadē via procedere? Quis. n. hoīm nō moritur? Aliter dici pōt, qa mortē xpi ipſi cupiebāt, tractabant, & intēdebāt. Cū ergo xps dixit ſe iturū quo ipſi venire nō poterant, moriturū quidē eū cognouerūt, ſed qa ad necē ſui eos dicebat nō poſſe venire, crudeles Iudæi crudeliter dubi tauerūt, an ſeipſum interficeret, quaſi dicāt, Occidēd⁹ quidē eſt, ſed ſi nō pertingimus ad necē ipſius, ergo ſeipſum interficiet. Non interfecit autem ſeipſum Chriſtus, qui fugit in Aegyptū homicidam Herodem, & interfectores vitauit Iudæos. Sed tamen cū vidit expedire noſtræ ſaluti, vt vnus homo moreretur pro populo, in ſuam mortem conſentit, & tradidit ſemetipſum in manus occidentium. Eſa. liij. Tradidit in mortem animā ſuam: ideo videbit ſe inde longeuū.

¶ Nota quia præter tres mortes ſuperius expoſitas, ſcilicet mortem naturæ, & culpæ, & gehennæ, quarta eſt mors virtutis, qua fit vt moriatur vitium in nobis. hac morte oportet vnunquenque interficere ſeipſum, vt animale ſuum occidatur, denique motus iræ, appetitus concupiſcentiæ, liuor inuidiæ. Et vniuerſaliter ad ſimilitudinem Moyſi, occiſum Aegyptium abſcondamus in ſabulo. Iſtam iuterfectionem lex præcipit Num. xxxj. Cunctos interficite Madianitas. i. animales, motus contradicentes. Item qui ſic ſeipſum

Præter tres mortes, eſt mors virtutis.

ſum interficit, vadit per viam mortis ad vitam iuſtitiæ. j. Per.ij. Peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. & Ro.vj. Exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autẽ deo. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiis eius. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis, ſed exhibete vos deo tanquam ex mortuis viuentes, & membra veſtra arma iuſtitiæ deo. Item ad hunc terminum venire non poſſunt qui eadem via interfectionis non procedunt. Qui enim non occiderit vitia, ad virtutes nõ peruenit, ſicut dicitur Ioſuę. xvj. quia filij Effraim quia nõ interfecerunt Chananęum, non poſſederunt terram repromiſſam. Nu. xxxiij. Si nolueritis interficere habitatores terræ qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lanceæ in lateribus, & aduerſabuntur vobis in terra habitationis veſtrę. ¶ Deinde cum dicit, (Et dicebat eis.) exponit xps rei veritatem. Et duo facit, ſecundũ ꝙ duo præmiſerat. primo enim exponit cãm impoſſibilitatis, quare. ſ. venire non poſſint quo ipſe ibat. ſecundo exponit cãm mortis, quare. ſ. morituri eſſent in peccato ſuo, ibi, (Dixi ergo vobis.) Circa primum duo facit, ſecundum ꝙ duas cauſas aſſignat quare venire non poſſint quo ibat. Primam quidem ex differentia originis. Secundam vero ex differentia moris, (Vos de mũdo hoc.) Circa primum autem duas origines tangit, Iudæorum. ſ. & ſuam. De Iudæis ait, (Vos de deorſum eſtis.) Natura qdem humana à celſitudine primæ conditionis cecidit à gratia in culpam, à vita in mortem, à perfectione in defectum: quod ſaluator Luc. x. in parabola oſtendit dicens: Homo qdam deſcendebat ab Hieruſalẽ in Hierico. hic vero ex tali natura ſic abiecta, ſic deorſum tendente, omnes nos habemus originẽ concepti in peccato, viuentes cum multo defectu, & tandem neceſſario morituri. Iob. xiij. Homo natus de muliere, breui viuẽs tẽpore, repletur multis miſeriis. Bernar. Si de muliere natus, ergo cum culpę reatu. breui viuens tempore, ideo cum metu. repletur multis miſeriis, ideo cum fletu. Item ſuam Chriſtus tangit originẽ, (ego de ſupernis ſum.) qđ quidem verũ eſt ſecundũ vtrãq; generationẽ. ſecundũ diuinã. n. de ſupernis eſt, qa de patre altiſſimo. Eccle. xxiiij. Ego ex ore altiſſimi prodij. & dicit de ſupernis in plurali, ſicut apoſtolus ait, Inuiſibilia dei, quia licet ſit vnus ab vno, filij ſcilicet à patre,

Duæ origines tanguntur, & prima Iudæorum.

Chriſti origo.

à patre,ꝓpter nos tñ ſcriptura pluraliter loquitur,vt intelli gamus eſſe deum de deo,lumẽ de lumine,veritatem de veri tate,ſapientiam de ſapientia,bonitatem de bonitate,& quæ cunque alia quæ perfectionem inducunt. Eſt etiam Chriſtus de ſupernis ſecundum naturam humanam quam aſſum pſit,nõ ex ſtatu infimo,ſed ex virtute eius Quod.n. ſine pec cato ſit conceptus,& de virgine natus, altiſſimum eſt in hu mana natura,& ex ſuperiorivertice eius deſcendens. Ioan. iij. Qui deſurſum venit,ſuper omnes eſt. Secundum Augu. deſurſum venit xp̃s, qa de ſublimiori ſtatu naturæ,quo fuit ante peccatum in primis parentibus,ipſe carnem aſſumpſit. ¶Et nota quia ex diſtinctione duarum originum,iam duo ſunt declarata. Primum videlicet quia xp̃s dixerat(ego vado.)naturaliter.n. omnis res in ſuum principium conuertitur & tendit. Vnde quia deus omnia propter ſemetipſum operatus eſt, vt dicitur Prouer. xvj. ideo etiam cuncta ſuo modo in ipſum conuertuntur,vt ſit idem finis & principiũ, vt dicitur Apoc.j. & propter hoc etiam mundus ſphæricam habet figuram, vt notetur conuerſio creaturarum in ſuum principium. Animã etiam propter eandẽ cauſam Plato diſtinxit in circulos. Et quia legẽ ſeruat creator quam dedit creaturis,ideo ex hoc ipſo quod xp̃s dicit, (Ego de ſupernis ſum.) ſiue ex deo, ſiue ex digniori humanitate,iã patet quo vadat,quia ad patrem,& ad gloriam immortalitatis humanitatis. Secundo ex dictis manifeſta eſt ratio quare non poterant Iudæi, & vniuerſaliter oẽs hoĩes ire quo xp̃s ibat. ipſi.n. declinam habẽt naturam deorſum. Concipiuntur.n. & viuunt in peccato, & ideo ad deũ à quo ſeparat peccatũ, nõ poſſunt propria virtute ire. Ipſi etiã mortales ſunt,& iõ ad gloriã immortalitatis nõ pñt ꝓpriis meritis peruenire. ¶Deinde cum dicit, (Vos de mudo hoc.)adducit xp̃s ſecundã cãm huius impoſſibilitatis,q̃ ſumitur ex diſtinctione morũ. Et duo tangit. Primo enim ponit morem humanum dicens,(vos.)mundi amatores,(De mundo hoc.)ſenſibili. hoc ideo dixit,quia eſt alius mundus intelligibilis,(Eſtis.) moribus & conuerſatione,& ideo mundani eſtis. Vt autem dicitur.i.Ioannij. Omne quod eſt in mundo,concupiſcẽtia carnis eſt,& cõcupiſcentia oculorum,& ſuperbia vitæ. ideo de mundo ſunt voluptuoſi,cupidi & ſuperbi. Secundo hũc morem Chriſtus à ſe abiecit,dicens,(Ego non ſum de hoc mundo.)

mundo,) ſed de mundo intelligibili, ſpirituali & diuino: & hic mundus eſt mentes rationales, in quibus regnat xp̃s. In mundo autem ſenſibili ipſe erat, & mundus per ipſum factus eſt: ſed talis mundus. i. amatores eius Chriſtum nõ cognouerũt: & hoc ideo, quia laborãt aut carnis cõcupiſcẽtia, aut cupiditate, aut ſuperbia. De tali autem mundo non fuit xp̃s. Ioan. xiiij. Princeps. n. mundi huius. i. mundanæ iniquitatis, venit ad Chriſtum, & nihil in eo ſecularis vitij reperit. neque enim natus ex virgine habuit concupiſcentiam carnis: neque qui ſeipſum rite dedit nobis, habuit auaritiã, neque etiam humilians ſe vſque ad mortem crucis, habuit ſuperbiam. ideo ipſe ait Ioan. xvij. Pater, ego non ſum in mundo, & ego ad te venio &c. ¶ Nota quia ſimiliter ex verbis iſtis duo ſuperius præmiſſa declarantur. Primum videlicet, quò xp̃s vadat, ad ſanctificandas ſcilicet mentes. Sap. vij. In animas ſanctas ſe tranſfert, amicos Dei conſtituens, quod quidem efficit, quia non eſt in eo aliquid mundanum. vitium enim mundi non poteſt emundari niſi per eum qui nullum habuit vitium. Iob. xiij. Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es mundus? Item ex hoc habetur ratio quare Iudæi, & vniuerſaliter mundi amatores non poſſunt venire quò vadit Chriſtus. Ipſe enim vadit ad emundandas animas per gratiam ſuam, mundi vero amatores tendunt ad immũditiam, & perniciem & damnationem propriam. ¶ Deinde cum dicit, (Dixi ergo vobis.) Exponit Chriſtus alterum quod dixerat ſupra de morte peccãtium. Et duo facit. Primo enim repetit quod declarandum eſt, (dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris.) Secundo cũ dicit (Si enim non creditis.) cauſam huius mortis inſinuat. Et primo quidem cauſam mortis dicit eſſe fidei priuationem. (Si enim non creditis quia ego ſum.) Non dicit quid ſit, ſed ſimpliciter quia ego ſum, vt oſtendat eum ſe eſſe qui quondam locutus eſt ad Moyſen. Exo. iij. Ego ſum qui ſum. Sic dices filiis Iſrael, Qui eſt, miſit me ad vos. ¶ Et attende primum quidem quia dicit, ego ſum, nec tamen quid ſit explicat, quoniam ipſum eſt inexplicabile homini. Alia ratio huius eſt propter naturam ipſius entis, quod eſt proprium deo. Tertia ratio eſt ratione immutabilitatis. Dixit enim, ego ſum, in præſenti: quia ſecundum Auguſt. quicquid mutari poteſt,

A quo mũdi vitium mũdetur.

Cã mortis, fidei priuatio.

Quid deus ſit, inexplicabile eſt, & quare.

poteſt,ſi mutatur,iam non eſt quod erat.omne autem citra deum mutatur, & quod futurum eſt,nõdum eſt:quod vero fuit,iam non eſt,ſolum autem præſens,eſt. Quia vero deus neſcit futurum aut præteritum, ſed præſens tantum.creatura autem omnis modicum habet præſentis, multum autem de futuro & præterito:quod vero modicum eſt, quaſi nihil reputatur:ideo propter iſta omnia ſoli deo,pprium eſt eſſe. Secũdo attẽdẽdum quia hoc ipſum quod dictum eſt deum ſolum eſſe,& ego ſum qui ſum, incomprehenſibile eſt, ideo non dixit:Niſi intellexeritis quia ego ſum:ſed niſi credideritis,quia fides ſupplet locum intellectus. ¶Secundo tãgit effectum priuationis fidei, (moriemini in peccato veſtro.) fides enim eſt vita animæ. Abac.ij. Iuſtus in ſua fide viuet. vnde conſequẽs eſt vt ea remota moriatur anima,non mor te quacũq;,ſed peccati morte. Et conſiderãdum quia ſupra dixerat ideo ipſos morituros in peccato ſuo,quia eum vidẽ tem ſolum quærebant, & non inueniebant.nunc vero dicit exponẽdo, ideo eos morituros ſi non crediderint quia ipſe ſit.hæc enĩ vtraq; vera ſunt:nam moriũtur in peccatis ſuis. & infideles qui non credunt eum eſſe deum,& etiam moriũ tur ĩ peccatis qui fidẽ habẽt, ſed nõ opera.iſti enĩ credũt eũ eſſe deum,nec tamen quærunt opere quod credunt.

Fides eſt vita aĩæ.

Sermo tertius ſecundæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.lxiiij.

SEcundo cũ dicitur, (Dicebant ergo ei,tu quis es?)profitetur & explicat Chriſtus ſuam diuinitatem. Circa quod tria facit. Primo enim oſtendit quid Iudæi interrogauerint. Secundo quid Chriſtus reſpõderit.(Dixit eis.) Tertio quòd eius dicta non cognouerunt,(& non cognouerunt.)Dicit ergo primo quòd cum Chriſtus dixiſſet,niſi crediderit is quia ego ſum, moriemini:illi non aduertentes quid ſit hoc,ego ſum,nec reminiſcentes deum ſe dicere, ego ſum,interrogabant Chriſtum,(Tu quis es?)non intelligentes quòd hoc ipſum quod eſt eſſe,ſe dixerat eſſe,dicebant ergo ei, (tu quis es?) nec tamen de hoc interrogauerunt crediturĩ, ſed calũniaturi,& accuſaturi: ideo ad intelligentiam veritatis non meruerunt peruenire: ſicut infra dicitur quia non cognouerũt quòd patrem ſuũ diceret deum. nihil enim tam contrarium eſt intelligentiæ veritatis quàm

contentio

cõtẽtio & calũnia. Sap.j. In maleuolam aĩam non introibit ſapiẽtia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. ¶ Secũdo cũ dicitur, (Dixit eis Ieſus.) ponitur Chriſti reſponſio, in qua tria de ſe dicit: nam dicit ſe eſſe principium, iudicẽ, & veritatem. ſecũdum ibi, (multa habeo.) tertium ibi, (Sed q miſit me.) In principio auctoritas, in iudice equitas, inveritate fœlicitas eſt. Dicit ergo, (Dixit eis Ieſus, principium qui & loquor vobis.) Tertium breuiter implicat primum, videlicet ꝙ ſit principium ꝓductum: de quo ſacra ſcriptura ſic incipit, In principio. i. ī filio, creauit Deus cœlũ & terrã. ps. In capite libri ſcriptũ eſt de me. Et vt dicit Augu. noĩe principij ſignificat ſe eſſe cui conuenit, ego ſum qui ſum. Principium eñ mutari non poteſt. Principium in ſe manet & innouat oĩa. Item oſtẽdit ſe eſſe principium ſaluatiuum, eius. ſ. quod creatũ ceciderat, reparatiuum. abſq; tali principio ſaluari nõ poſſum⁹, & ipſe eſt principium oĩm bonorũ, cogitationũ, & operationũ, ſicut dicitur in collecta, ꝙ per ipſum principium. ſ. Chriſtum, redeũt oĩa in integrũ à quo ſumpſere principium. Dicit ergo Chriſtus, Ego ſum principium: & niſi crediderit⁹ me eſſe principiũ, non tãtũ creatiuum, ſed & in bono ꝓmotiuum, moriemini. credite ergo in principium, ne moriamini. Secundo dicit ſe eſſe verbum eruditiuum, (qui & loquor.) verbum loquitur, ipſum autem verbum fons ſapientiæ in excelſis intelligibiliter loquitur angelicis ſpiritibus. Vt autem loqueretur etiam hominib⁹, factus eſt homo. ideo tertio dicit ſe eſſe verbum, & principium incarnatum, (vobis) loquor. Heb. j. Locutus eſt nobis de⁹ in filio. vnde Augu. Ideo, inquit, loquor vobis, quia humilis propter vos factus, ad iſta verba deſcendi. ¶ Secũdo cum dicit, (multa habeo.) oſtendit ſe eſſe iudicem humanorum: & duo dicit, vnum videlicet quòd humana tractet, alterum quòd eadem iudicet. Dicit ergo, (multa habeo de vobis) hominibus (loqui.) tractando, conſulendo, & reprehendendo. Hæc vero multa eius præcepta ſunt, & conſilia: quorũ multitudo ad facilem paucitatem deducitur, ad duo videlicet charitatis præcepta, quæ ſunt dei amor & proximi. Et quia legis inſtitutor, ipe etiam iudex eſt, ſequitur ſecundus actus (& iudicare.) Ioannis. v. Pater non iudicat quẽquam, ſed omne iudicium dedit filio. ps. Deus iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis. Er aduettẽdum

quia

quia duo iſta, ſcilicet loqui & iudicare, non ſunt ad idem tempus referēda : ſed multa locutus eſt Chriſtus in primo ſuo aduentu,de quibus iudicabit in ſecūdo. ¶ Tertio cum dicit,(ſed qui miſit me.)oſtēdit Chriſtus ſe eſſe veritatem: & tria facit. Primo enim dicit ſe à veritate miſſum. (Sed qui miſit me, verax eſt.) Secundo dicit ſe eſſe veritatem, (Et ego quæ audiui ab eo.)Tertio dicit ſe vera loqui.(hęc loquor in mundo.)Ergo Chriſtus veritas eſt, à veraci vera dicens.Dicit ergo primo,(Sed qui miſit me.) Auguſtinus, Deus pater miſit filium, quia eum incarnari cōſtituit.miſſio enim eius ipſa incarnatio eſt.Verax autem eſt deus pater, non tantum in natura, ſed etiam in effectu, & in promiſſo : quia quod ante promiſerat de filio ſuo per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, ipſe adimpleuit. Et attende quia dicit, (ſed qui miſit me.) illud autem ſed, non eſt aduerſatiuum, ſed continuatiuum præcedentium ad ſequentia. Præmiſerat enim, multa habeo de vobis loqui & iudicare:ſed loqui & iudicare meum,vera ſunt:quod probat cō ſequenter,quia miſſus eſt à veraci, & quæ ab eo audiuit loquitur:non autem audiuit à veraci niſi vera. ¶ Item oſtendit Chriſtus ſe eſſe veritatem. (Et ego quæ audiui ab eo.) Auguſtinus. Quid audiuit Chriſtus apud patrem, niſi veritatem? ergo audiuerat,quia veritatem loquebatur. Sed aduertendum quia non iuxta humanum modum auditus iſte intelligendus eſt:ſed audiuit filius à patre æternaliter.& nihil eſt aliud ei audiſſe à patre,niſi eſſe à patre : quia ab illo habet audictiā, à quo habet eſſentiam vnde patet q̄ verbū non tātum auditur,ſed etiā audit. Audit quidem æternaliter,auditur autē à ſpiritu ſancto æternaliter,à creatura vero tēporaliter. ¶ Item oſtēdit Chriſtus ſe veritatem loquī, (hæc).ſ.quæ audiui à veraci(loquor in mundo)quia enim aliunde niſi à verace non eſt Chriſtus,ideo non poteſt niſi vera loqui, ſed quod infra dicet Ioā.xvij.Sermo tuus veritas eſt. ¶ Deinde cū dicit,(Et nō cognouerūt)ponitur veritatis dictæ neſciētia(& nō cognouerūt)ex verbis Chriſti veridicis(quia patrem eius dicebat deū)vbi tria conſidera. Primo,quia non dixit hoc Chriſtus expreſſe, tamen ex verbis eius intelligitur,ex eo videlicet quod primo dicit(Ego de ſupernis ſum.)Item ex eo quod dicit, (Ego ſum principiū.) Item ex eo q̄ dixit(qui miſit me verax eſt,& quę audiui

Audiuit xp̄s à patre nō humano more.

diui ab eo,hæc loquor.)Secũdo conſiderãdum quare iſtud non cognouerint. cauſa eſt, quia non expreſſe illud dixit. Expreſſe autem non dixit ſe filium dei, cognoſcens eos paratos ad cõtradicendum & calumniãdum, ne forte blaſphemantes grauius peccarent. Tertio attende damnationis iudicium, quia culpis eorum exigẽtibus,ea ipa verba non intelligebãt Iudei, quibus credẽdo liberari poſſent ne in peccato ſuo morerentur. nam in lumine veritatis excæcati ſunt, & excęcauit eos malitia eorum.

Sermo quartus ſecundæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.lxv.

TErtio cum dicitur,(Dicit ergo eis Ieſus.)prænunciat Chriſtus ſuam paſſionem,cuius merito erat cognoſcẽdus.& duo facit. Primo enim deſignat paſſionis actũ. Secundo enumerat cognitionis effectum, (tunc cognoſcetis.)Circa primum duo tãgit,ſcilicet genus paſſionis,& naturam patientis. Propter primum(dicit ergo eis Ieſus,cum exaltaueritis).i.cum in cruce leuaueritis. Propter ſecũdum ait,(filium hominis.) Augu.ſuper Pſal. Non enim teneretur,niſi eſſet homo:neq; crucifigeretur neq; moreretur,niſi eſſet homo. Et attẽde quia paſſionem crucis exaltationem ſuam dicit, ſicut expreſſius ait Ioan.iij. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis. Et hoc ideo quia Iudæi per crucis ignominiam intẽdebant eum deiicere,& ſic contẽptibilem facere,vt nomen eius nõ memoraretur amplius. Sed mẽtita eſt iniquitas eis. nam econtra per crucis paſſionem exaltatus eſt in mundo, & in cordibus fidelium,ita vt deus eſſe credatur. Philip.ij. Quia humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſq; ad mortem,morẽ autẽ crucis:ideo deus exaltauit illum,& dedit illi nomen qđ eſt ſup omne nomẽ: vt in noĩe ei⁹ omne genu flectatur, cœleſtiũ,terreſtriũ, & infernorũ:& ꝓĩs lingua confiteatur quia dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. ¶ Secũdo cum dicit(tũc cognoſcetis.)effectum inſinuat paſſionis Chriſti:& hæc eſt cognitio eius : nam cruce cognitus eſt. Sex autem cognoſcenda de ſe virtute crucis, enumerat. Primo quidem eſſentiam diuinitatis:& hoc eſt, (tũc cognoſcetis quia ego ſum.)Secundo principium potẽſtatis,(& à me ipo facio nihil,)Tertio doctrinam veritatis,

(Sed

(Sed ſicut docuit me pater)hæc loquor. Quarto cõſortium hominis & deitatis. (Et qui miſit me,mecum eſt.) Quinto diſtinctionem alietatis,(Et non relinquit me ſolum.) Sexto opus ſanctitatis (quia quæ placita ſunt ei, facio ſemp.) Dicit ergo prĩo(tũc).ſ.cum exaltaueritis filiũ hominis in cruce(cognoſcetis)quod nũc nõ cognoſcitis(qa ego ſum.) Nam eis prædixerat,niſi crediderit is quia ego ſum, morie mini in peccato veſtro.& cum declararet eis quis eſſet, illi non cognouerunt quia patrem ſuum diceret deum. Sed ne deſperarent ad eius cognitionem venire,ſpẽ attulit dicens, q; eum morientem cognoſcerent.cum exaltaueritis,inquit, filium hominis,hominem deum,& cruce cognoſcetis omnipotentem, quod eſt vtiq; miraculum in rebus diuinis. nã vt dicitur.j. Corin.j. Quia in dei ſapientia non cognouit mundus per ſapientiam deũ,placuit deo per ſtultitiã p̃dicationis ſaluos facere credentes. Stultitia autẽ prædicationis erat crux:vnde ibidẽ, Nos,inquit,prædicamus xp̃m crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum,gentibus autem ſtultitiã.

¶ Nota quia ex hoc apparet vtilitas paſſionis Chriſti. ex ea enim ipſimet crucifixores venerunt ad notitiam diuinitatis,ſine qua moriebantur in peccatis.nam centurio videſ eum in cruce morientem,clamauit, Verè filiꝰ Dei erat iſte. Et latro, Memento,inquit,mei domine dum veneris in regnum tuum. Sed dicebatur ſupra quod non erant digni cõ tradictores & calumniatores cognoſcere Chriſti diuinitatem. nunquid ego digni ſunt etiam crucifixores? immo etiã indigniſſimi facti ſunt. Itaq; non eorum merito,ſed pietate morientis in cruce, fides diuinitatis illis data eſt vt ſaluarentur. Orauit enim pro crucifixoribus, Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. nec erat congruum eum nõ exaudiri,ſed exauditus eſt pro ſua reuerentia. igitur ſecundũ Auguſtinum, quid conuerſo ad deum & pœnitenti non ignoſcitur,ſi fuſio Chriſti ſanguinis ignoſcitur? Quis homicida deſperet, ſi in ſpem redditus eſt, à quo etiam Chriſtus occiſus eſt? Crediderunt inde multi,& donatus eſt eis Chriſti ſanguis, vt magis eum biberent quo liberarentur, quam rei illo effuſo tenerentur. Ergo patet quod fides Ieſu Chriſti data hominibus ex meriro eiuſdem paſſionis proceſſit.

Vtilitas paſſionis xp̃i vt apparuerit.

¶ Secunda notitia eſt poteſtatis Chriſti, vel virtutis eius ex alio. vnde ait, (Et cognoſcetis quia à me facio nihil.

Per ipſum quidem omnia facta ſunt: ſed tamen à ſeipſo nihil facit, quia à ſeipſo non eſt. vnde poſtquàm ſignificauit ſe eſſe deum, dicens, quia ego ſum: hic notat ſe eſſe deum procedentem ex deo. Ioannis quinto. Non poteſt filius à ſeipſo quicquam facere, niſi quod viderit patrem facientem. ¶ Tertia notitia eſt veritatis (ſed cognoſcetis quia ſicut docuit me pater) ecce hic ſignificat ſic ſe eſſe deum ex deo, tanquàm filium à patre. Patrem autem docere filium eſt generare filium. vnde Auguſtinus, Non ſic pater docuit filium, quaſi indoctum genuerit: ſed hoc eſt docere, quod ſcientem generare. Simplex enim eſt natura veritatis: & ideo hoc eſt filio noſſe, quod eſſe: & ab illo habet ſcientiam, à quo habet eſſentiam. Hanc vero filii generationem ideo dicit eſſe docere patris, quia filius verbum eſt veritatis, verbum autem docendo gignitur (hoc loquor.) quaſi dicat, ego veritas & verbum genitum, hoc ipſum loquor, & inſinuo mentibus, vt tali fide ſaluentur.

In diuinis docere filiũ eſt generare.

¶ Quarta notitia iam pertinet ad myſterium incarnationis. circa quam duo tangit. Primo, videlicet miſſionem in carnem, (Et cognoſcetis etiam quia miſit me) Galat. iiij. Miſit deus filium ſuum factum ex muliere. Secundo tãgit conſubſtantialitatem ſui ad patrem mittentem (mecum eſt) Auguſtinus, Deus pater cum filio eſt, quia vnũ ſunt pater & filius, vna eſt illis ſubſtantia, eademq; deitas, & indiuiſa maieſtas. hoc autem dicit Chriſtus poſtquã dixerat ſe eſſe deum ex deo & ex patre, ne propter miſſionem in carnẽ, crederetur diuinitati illatam iniuriam, quaſi qui ante erat deꝰ, poſtea carne aſſũpta deſierit eſſe qꝺ erat. Sed ait. Chriſtus, Qui me miſit, mecum eſt. ¶ Quinta notitia eſt alietatis. nam licet propter cõſubſtantialitatem non ſit aliud pater & filius, propter tamen diſtinctionem perſonarũ, alius eſt pater, & alius eſt filius. ideo ait, (Et etiam cognoſcetis quia pater non reliquit me ſolum.) non igitur in diuinis eſt confuſio perſonarum, quia qui non relinquitur ſolus, cũ alio eſt: alius autem ab alio diſtinguitur. hoc autẽ ideo addidit Chriſtus, ne propter conſubſtantialitatem ſui cum patre, pater etiam incarnatus crederetur ſicut filius, quod vtique verum eſſet ſecundum Sabellium, qui putauit vnam ſolam perſonam patrem & filium. Sed Chriſtus dicit ſe nõ eſſe ſolum, licet ſolus ipſe incarnatus ſit. Quod ſi aliquis dubitauerit,

Error Sabellij.

bitauerit,quomodo eſſe poſſit vt patris & filii vna ſit ſubſtantia,nec tamen pater, ſed tantum filius iucarnatus ſit: licet ſufficientem rationem Chriſtus adducat, hoc ideo eſſe,quia ſolus non eſt,ſed eſt à patre diſtinctus: tamen non intelligentibus Chriſti ſermonem Beda adducit exemplū ſenſibile,dicens,quod ſicut arbor radium ſolis in ſe ſuſcipiens, ſic ferro inciditur, quod tamen radius ſolis non inciditur,nec ab ea ſeparatur:ita deus pater cum filio erat, nec tamen humana ſibi conueniebant vt diceretur homo. Sic etiam idem pater, & ipſa diuinitas in filio pati non potuit, cum arbor humanitatis ferro occideretur,ſed ſola humanitas pati, à qua tamen nō ſeparabatur diuinitas. ¶ Sexta cognitio eſt opus ſalutis humanæ. Et ſupple, cognoſcetis (quia quæ placita ſunt ei.) Placita ſunt deo, ſalus humani generis, & opus virtutis (facio ſemper.) ipſe enim operatus eſt ſalutem in medio terræ, & non fecit peccatum, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Dicit autem ſemper ſe iſta facere. non enim ſolum in cruce operatus eſt ſalutem humani generis, ſed ſemper eadem operatur in iuſtificatione pœnitentium, cooperatione iuſtorum, & glorificatione beatorum. Ioannis quinto. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor. Eſaie vigeſimoſexto. Omnia opera noſtra in nobis operatus es domine. Siue ſint opera iuſtificationis à peccato, ſiue opera promotionis in virtute, ſiue etiam opera confirmationis in gloria, omnia enim in ſapientia ipſe fecit.

Dubiū explicatum

Aduerte.

Feria tertia poſt ſecundam dominicam in.xl.

Secundum Matthæum. *Cap.xxiij.*

IN illo tẽpore. Locutus eſt Ieſus ad turbas & ad diſcipulos ſuos,dicens: Super cathedrā Moyſi*, ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis*, ſeruate,& facite:ſecūdum vero opera eorum nolite facere.Dicunt enim,& non faciunt.Alligant enim onera grauia & importabilia:& imponunt in humeros hoīm:digito autē ſuo nolunt ea mouere Oīa vero opera ſua faciunt, vt

*Augu. aduerſus Fauſtū Ie git ſedent

*τηρεῖν. i. ſeruare.

Poſitū eſt dixerint more græco pro iuſſerint.

videantur ab hominibus. Dilatãt enim phylacteria ſua,& magnificãt fimbrias*.Amant autem primos recubitus in cœnis:& primas cathedras in ſynagogis,& ſalutationes in foro:& vocari ab hominibus Rabbi.Vos autẽ nolite vocari rabbi*. Vnus eſt enim magiſter veſter* Omnes autẽ vos fratres eſtis, & patrem nolite vocare vobis ſuper terram: vnus eſt enim pater veſter,qui eſt in cœlis.Nec vocemini magiſtri:quia magiſter veſter vnꝰ eſt Chriſtus. Qui maior eſt veſtrum,erit miniſter veſter. Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliat,exaltabitur.

*τῶν ἱματίων αὐτῶν,id eſt palliorum ſuorum.

* Rabbi ī græcis exẽplatibꝰ cõgeminat.

*ὁ χριστὸς. id eſt q eſt Chriſtus.

Sermo primus.iij.feriæ poſt ſecũdam dominicam in.xl. & in ordine. lxvj.

Locutus eſt dominꝰ ad turbas & ad diſcipulos ſuos,dicens,Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi,)Matth.xxiij. Aliquid huius euangelii habetur. Mar.xij.& Luc.xx.Poſt ſepulchra concupiſcentiæ,dei populus manſione.xij.peruenit in Aſſeroth,vbi Aarõ & Maria iurgati ſunt cõtra Moyſen mitiſſimum ſuper omnes homines qui habitabant in terra,vt dicitur Numer. xij. Deus vero pro Moyſe ſumpſit cauſam,& ipſi quidem Aaron detulit propter ſacerdotii honorem,ſed Mariam lepra percuſſit:pro qua cum oraſſet Moyſes,mũdata eſt. De auctoritate autem legis & de honore ſacerdotibus exhibendo, & de vitiis eorum agitur in præſenti euangelio,quia non tantum populi, ſed etiã cleri corripiẽda ſunt vitia.licet eñ nõ patiantur ſe corripi,difficillimeque corrigantur,qui aliis prędicant correctionem,vt dicit Chryſoſto.eis tamen dicitur Luce.iiij.Medice,cura teipſum.Tres autem partes principales habet iſtud euangelium. In quarum prima Chriſtus commendat legis doctrinam. In ſecunda autem reprobat doctorum vitam.(Secundum vero opera eorum.)In tertia vero informat apoſtolorum eccleſiam.(Vos autem nolite vocari rabbi.) ¶In prima ergo parte cum dicitur,(locutus eſt

Manſio duodecima Aſſeroth.

Quid agatur in pñti euangelio

tus eſt Ieſus &c.)commendatur legis doctrina. Circa quod tria facit. Primo enim Chriſti ſermo introducitur. Secundo dignitas legis deſcribitur. (Super cathedram.) Tertio obſeruantia eius præcipitur,(Omnia ergo.)Circa primum autem duo tanguntur, quis videlicet, & quibus loquatur. Propter primum ait(locutus eſt Ieſus.)Ipſe fons ſapientię, verbum Dei in excelſis ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis, ſed in cœleſti cathedra ſedens magiſter magiſtrorum,& doctor docentium loquitur & erudit nos quid circa inferiorem legis cathedram, aut magiſtri doceant, aut diſcipuli audiant. Sua enim intereſt táquam ſuperioris Magiſtri regulas docendi & audiẽdi inferioribus præbere Magiſtris. Item ad quos Chriſti ſermo dirigatur oſtẽdit,quia ad auditores & Magiſtros, (Ad turbas.)quibus ſolum cõuenit audire docentes. non enim ſolũ docere oportet quid, qualiter ſit docendum, quod eſt opus rethoris, ſed etiam quid,qualiter ſit audiendum. Quidam enim non vtilia,ſed ſubtilia : alii curioſa,non fructuoſa: nonnulli vero vt hæretici etiam pernicioſa audire cupiunt. ij. Timo.iiij. Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros,pruriẽtes auribus : & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Rurſus Chriſti ſermo ad doctores dirigitur(& ad diſcipulos ſuos.)tunc quidem diſcipulos, ſed poſtea futuros magiſtros,(dicens)vnde diſcerẽt diſcipuli, quæ docerent magiſtri. ¶ Et ſciendum,vt dicit R emigi⁹, quia dominus de Scribis & Phariſæis locutus,ad ſuos conuertit ſermonem,vt illorum confuſio, iſtorum fieret diſciplina. Nouerat enim illos his verbis non corrigendos, & tamen propter doctrinam diſcipulorum de illis loquitur. Infructuoſum nanq; eſt verbum in quo alter ſic confunditur, vt alter non erudiatur. Nam & deus non propter malos caſtigationem tranſmittit ſuper terram, ſed propter bonos. dicit enim quia malos flagella non corrigunt : quos tamen caſtigat, vt bonos corrigat, quia bonus niſi admonitus fuerit, per negligentiam euaneſcit. ¶ Deinde cum dicitur,(Super cathedram &c.) legis dignitas oſtenditur. vbi quatuor tangit. Primo magiſterii dignitatem. (Super cathedram.) Ad literam Moyſes cathedram habuit,in qua ſedens docebat populum,vt dicitur Exodi.xviij. Non au-

Eadẽ vo-
lũt audire
noſtrę ęta
tis hoies.

Aduerte.

tem de illa materiali ſede, ſed de doctrina magiſterii intelli
gitur. Vnde cathedra Moyſi eſt magiſterium legis Moſai-
cæ. Item eiuſdem magiſterii tangit auctoritarem(Moyſi.)
Deuterono.xxxiij.legem præcepit nobis Moyſes. Item do
ctorum ipſius legis ſignificat reſidentiam(ſederunt.) Seſ-
ſio iſta doctorum denotat mentis tranquillitatem. nam ſe-
dendo & quieſcendo fit anima ſciens & prudens. Item do-
ctorum eorundem diſtinguit ſufficientiam(Scribæ.)Sic di
cuntur docti ſcripturæ.(Et Phariſæi.)Sic dicebantur reli-
gioſi actiui videlicet eorum quæ lex præcipit. ¶Et nota
quia iſti non in cathedra,ſed ſuper cathedram Moyſi ſede-
re dicuntur. In cathedra enim ſedet quis tripliciter. Primo
ſi in eis manet opere ,quæ docet ore. Secundo ſi aliena non
ſuperaddit, Tertio ſi de honore cathedræ non extollitur.
Scribæ igitur & Phariſæi non in cathedra Moyſi , ſed ſu-
per cathedram ſedebant. tum quia non faciebant quæ doce
bant , vt poſtea dicetur : tum quia traditiones legi contra-
rias ſupperaddiderãt : vt dicitur Matth. xv. tum etiam quia
de honore cathedræ extollebantur , prout inferius decla-
ratur. ¶Nota quia vt dicitur in lib. Sapien. ſecundum a-
liam literam , anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ. Iuſtificatam
etenim mentem diuinitas quaſi thronum inhabitat. Eſaie
lxvj. Cœlum.i. mens cœleſtis , ſedes mea eſt , dicit domi-
nus. Habet autem thronus ſapientiæ ſex gradus virtutum,
quibus mens iuſtificatur vt ſit dei ſedes. iij. Regum. x. Ha-
bebat autem thronus Salomonis ſex gradus , & duo leun-
culi per ſingulos gradus erant hinc & inde. Primus gradus
iuſtitiæ eſt timor, qui eſt principium perueniendi ad ſapiẽ-
tiam. Gregorius quinto. lib. mo. In via dei à timore inci-
pitur , vt ad fortitudinẽm perueniatur. nam ſicut in via ſæ-
culi audacia fortitudinem, timor autem debilitatem parit ,
ita econtra, in via dei timor fortitudinem ,ſed audacia debi
litatem parit. Hic primus gradus iuſtitiæ, timor ſeruilis eſt,
qui gehennæ metu declinat à malo, in hoc primo gradu de
bent eſſe duo leones id eſt gemĩa fortitudo, & hi ſunt vita-
re occaſiones peccati, & ſperare de venia commiſſorum. Se
cundus gradus eſt deſideriũ boni operis , qui ſequit primũ
gradũ. nã qui timore gehẽnę pri⁹ ſeruiuit, poſtea deſiderat
bonũ. ps. Cõcupiuit aĩa mea deſiderare iuſtificatiões tuas.
In hoc gradu ſunt initia beatitudinis Mat. v. Beati qui eſu-
riunt &

Thronus ſapientiæ habet ſex gradus. Quid ſignificet thronus Salomonis. &c.

riunt & ſitiunt iuſtitiam. huius gradus duo leones, id eſt duæ fortitudines ſunt, ſi bonum propoſitum nec proſperis flectitur,nec aduerſis frangitur. Tertius gradus eſt deuota oratio.quod in ſecundo enim deſideraſti gradu, viribus tuis obtinere non potes, aſcende ergo ad tertium, orando deum vt ipſe tibi largiatur boni facultatem. ps. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. huic vero gradui neceſſaria eſt gemina fortitudo, fiducia ſcilicet & inſtantia. fiducia quidem,ne propter rei poſtulatæ magnitudinem, & ſuam indignitatem quis diffidat de benignitate largitatis dei. Inſtantia vero neceſſaria eſt, ne propter dilationem exauditionis quis ab oratione deficiat. Quartus gradus eſt ſancta operatio.j. Theſ.v. Semper quod bonum eſt ſectamini in inuicem,& in omnes. A tertio enim gradu huc aſcendimus,Chriſti gratia nos proueheñte. Huius vero gradus duo leones fortes ſunt,caſtitas ad ſe,& pietas ad proximum. De primo Prouer. xxxj. Accinxit fortitudine lũbos ſuos. De ſecudo ſtatim ſequitur, Roborauit brachiũ ſuum. & iterum, Manum ſuã miſit ad fortia. Iſti duo leones ſunt auſteritas ſui, & cõpaſſio proximi. Quintus gradus eſt mentis humilitas, qui neceſſarius eſt iam operanti bonum. Si.n.ad hunc humilitatis gradum non aſcenderit, etiam de quarto gradu præcipitabitur,nec ad ſapientiam perueniet. Prouerb.xj. Vbi erit ſuperbia,ibi erit & cõtumelia: Vbi autem eſt humilitas,ibi & ſapientia. Habebit autẽ gradus iſte duos leones. Primus eſt ſi contra puſillanimitatem preſentes aut honores aut contemptus deſpexerit. Secũdus leo eſt ſi cum humilitate audaciam habuerit contradicentibus reſiſtendi. Sextus gradus cunctis altior charitas eſt,dei videlicet amor,& proximi. Col.iiij. Super omnia autem hæc charitatem habete,quod eſt vinculum perfectionis. Huius vero duo leones fortitudinis ſunt,amorem mundi vincere,& mortem carnis non metuere,ſed cupere.nam de hoc amore illud verificatur, Omnia vincit amor. Et Cañ.viij. Fortis eſt vt mors dilectio. His ſex gradibus proficit anima de virtute in virtutem,&'fit ſedes & thronus dei. Sed quia iuſtitię officium eſt declinare à malo,& facere bonum ad alterum: ideo anima iuſti quæ fit ſedes ſapientiæ,ſex gradibus iuſtitię aliter quàm prius diſtinguitur. Primus gradus eſt benefacientibus retribuere. Sed quia ethnici & publicani quos

Duo leones.

Sex gradꝰ iuſtitiæ.

conſtat non eſſe iuſtos, nihilominus beneficiis retribuunt, ideo melius dicendum quòd iſte non primus gradus eſt iuſtitiæ euangelicę, ſed ſolum eius. non. n. excellit, neq; mentem eleuat. Primus vero gradus eſt beneficiis pręuenire, qđ eſt non beneficiis benefacere. Secundus eſt malefacientibus indulgere. Tertius eſt eiſdem malefacientibus benefacere. Quartus eſt ingratis & non retribuentibus pro beneficiis nihilominus benefacere, & ab hoc non deficere. Quintus eſt retribuentis mala pro bonis, benefacere. Sextus & ſuperior gradus iuſtificatæ mentis eſt eiſdem retribuentibus mala pro bonis, denuo benefacere. Primus gradus pietas eſt, ſecũdus benignitas, tertius largitas, quartus gratia, quintus indulgentia, ſextus charitas. Sic iuſtam mentem habentes ſunt filij dei, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Horum mens thronus Dei eſt, & ad tertium ordinem ſuperioris hierarchiæ angelorum iam pertinet, in qua deus habitat, ſuis eam legibus regens. ſpiritualis enim eſt omnia iudicans, & ipſe à nemine iudicatur. ¶ Deinde cum dicit, (Omnia ergo.) Obſeruantia præceptorum inducitur, quorum primo tangit generalitatem, (Omnia ergo quæcunque dixerint vobis.) Si tamen ad doctrinam cathedræ pertineant. Item eorum tangit obſeruantiam, (Seruate.) corde. Lucæ. ij. Maria conſeruabat omnia verba hæc, cõferens in corde ſuo. Item eorundem tangit efficientiam, (Et facite.) opere. Deute. xvij. Facies quęcunque dixerint tibi ſacerdotes. Hiero. Quid beniguius & quid manſuetius deo? tentatur à Phariſęis & ſcribis, franguntur eorum inſidiæ, ipſe tamen hortatur populum propter ſacerdotium, & nominis dignitatem vt eis ſub iicerentur, non conſiderans opera, ſed eorum doctrinam.

Obſeruãda ſunt q̃ à ſacerdotibus dicũtur mõ pertineant ad cathedræ doctrinã.

¶ Nota quia quæcũque dixerint ſacerdotes, obſeruare debemus & facere, ſi tamen ad doctrinã cathedræ pertineant. Quæ vero ſint ad eã pertinentia, dicitur Apoc. iiij. De throno procedunt fulgura & voces & tonitrua. nã in ſacra ſcriptura aut continentur fulgura operum diuinorum, aut voces admonitionum, aut tonitrua cõminationum:. Chriſtus quidé fulguri ſe cõparauit. Mat. xxiiij. Vnde opa quę fecit in carne, fulgura ſunt, ꝙ natus videlicet ex virgine eſt, ꝙ ſuſcitauit mortuos, ſanauit ægros, mundauit leproſos, eiecit dæmones, mortuus reſurrexit, ad cœlos aſcẽdit. omnia hæc

ſunt

ſunt ſulgura ex nube humanitatis eius ſplendentia. Ad vocem etiã pertinent promiſſa,vt illud, Nec oculus vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit deus diligentibus ſe. Voces autem ſunt admonitiones præceptorum & conſiliorum. Prouer. viij. O viri,ad vos clamito,& vox mea ad filios hominum. Tonitrua vero ſunt comminationes,vt illud, Ligatis pedibus & manibus mittite eũ in tenebras exteriores. & illud,Ite maledicti ĩ igne ęternũ, qui præparatus eſt diabolo, & angelis eius. Ergo quæcunque dixerint ſacerdotes ad thronum pertinentia, ſiue ſint fulgura credibilium, ſiue voces agibilium & fœlicium,ſiue etiam tonitrua terribilium, ſeruate, credendo, ſperando,& tenendo: & facite, opere adimplendo. ¶ Et nota hic tres differentias circa auditum ſermonis ſcripturę. Quidã enim etiam audire non dignantur, vel quia tædium eſt illis prædicatio,vel quia neſcientes agenda putant ſe de ignorantia excuſandos.ps. Noluit intelligere vt bene ageret. Sed iſtud non excuſat, immo potius accuſat eos, cum ſit ignorantia iuris. Iſti clauſis oculis ad inferna ducuntur, ſicut latro ad patibulum. Alij autem ſermone delectantur diuino,ſeruantes memoriter quę audierint:& hoc contenti,neque bonum faciunt, neque malum vitant quod nouerunt,minus tamen prioribus peccat,quia non contẽnunt præcepta. Nu. xxiiij. Dixit homo cuius obturatus eſt oculus,dixit auditor ſermonum dei,qui nouit doctrinam altiſſimi, & viſiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. Pauci vero ſunt qui memoriter ſeruata adimpleant efficaciter,quod tamen expedit,quia non auditores legis,ſed factores iuſtificabuntur. Iaco. j. Eſtote factores verbi,& non auditores tantum,fallentes voſmetipſos.

*Sermo.ij.tertiæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.*lxvij.

SEcundo cum dicitur,(Secundũ vero opera eorũ.)quorundam doctorum vita reprehenditur,quorũ mores ſermonibus non concordant. Circa quod tria facit. Primo enim talium vitam dicit eſſe fugiendam. Secundo rationem huius adducit, (Dicunt enim.) Tertio propoſitum explicat,(Alligant enim.) Dicit ergo primo,(Secundum opera eorum

eorum nolite facere.)Quaſi dicat,doctrinam ſumite,vitam eorũ fugite. Chryſo. Vilis terra precioſum aurũ producit, aurum aũt eligit,terra vero relinquitur:ſic & vos doctrinã ſumite,mores aũt relinquite. ¶ Deinde cum dicit,(Dicunt enim.)rationem dicti aſſignat. Duo autem dixerat, primũ, (quæcũq; dixerint vobis,ſeruate & facite.)alterũ vero,(ſecundum opera eorum nolite facere.) Ratio primi eſt,(Dicunt enim.) Supple ad cathedram legis pertinentia. Ratio ſecundi eſt, (Et non faciunt) . Chryſoſto . Fidem,inquit, prædicant,& infideliter agunt. Licet autem non faciãt quæ dicunt,ea tamẽ quæ vera ſunt dicere tenẽtur: nec virtus cathedræ permittit eos dicere , niſi quod iuſtum eſt , vt dicit glo. Nu.xxij. Si dederit mihi Balach domum ſuã plenam auri & argenri , non potero immutare verbum domini dei mei, vt vel plus vel minus loquar. ¶ Et nota diſſonantiam hic vitæ & doctrinæ non ſolum apud doctores veteris, ſed etiam apud doctores nouæ legis:de quibus poteſt dici illud Geñ.xxvij. Vox quidem vox Iacob eſt, ſed manus,manus ſunt Eſau. Iacob vir ſimplex erat & lenis, Eſau vero venationibus deditus & piloſus. Sic quorundam vox ſimpliciter veritatem denunciat & manſuete , qui tamen venari intendunt lucra,& manus, id eſt opera, piloſas habent,quia brutaliter viuunt:contra quos ait Ambro. in paſtoralibus. Nõ habeatur in eccleſia ſublimior,& conſcientia ſacerdotis reperiatur humilior : nec locutionẽ ſimulemus columbinam, & mentem habeamus caninam:nec profeſſionem monſtremus ouinam , & ferocitatem habeamus lupinam : vt digne nobis per prophetam reſpondeatur à domino, Populus hic labiis me honorat,cor autem eorum lõge eſt à me.ſed quales ſumus exemplo, tales ſimus facto : quales ſumus doctrina,tales ſimus vita. nam cum vita concordauerit doctrinæ, erimus labium æneum , De quo Exodi.xxx. Facies labium æneum cum baſi ſua. Labium æneum eſt prædicatio reſonans, cum baſis eſt ſancta vita, ſine qua labium ipſum labitur & cadit. ¶ Deinde cum dicit,(Alligant enim.)Explicat Chriſtus vitia doctorum:& quatuor facit. Primo enim notat eos de ſeueritate ad alios:Secũdo de remiſſiõe ad ſeipſos,(Digito autem.)Tertio de oſtentatione operum,(Omnia ergo opera ſua.) Quarto de ambitione honorum.(Amant autem.) Seueritatem autem eorum notat in præceptis,

Annotatione digna.

ptis,quorum præceptorum Primo quidem tangit obligatio nem, (Alligant.) Et ipſa quidem præcepta, primo ligant id eſt firmant rationibus & auctoritatibus quòd ſint obſeruanda, ligant etiam ea mutuo,quaſi faſcem conſtituentes,& dicunt vnum ſine alio ſeruare nihil proficere. Iac.ij. Quicunque autem totam legem ſeruauerit,offendat autem in vno,factus eſt omniũ reus.In quo notatur importunitas doctorum præcepta multiplicantium,nihilominus hæc præcepta ſic ligata rationibus & connexionibus rurſus alligãt obligationibus dicentes vnumquenque ad ea perficienda eſſe obligatum,per id quod dixit populus Exo.xx. Omnia quæ locutus eſt dominus,faciemus,erimusque obedientes. Secundo talium præceptorum tangit tres conditiones, dicens ea eſſe onera grauia & importabilia . Onera quidem ſunt intellectui, Grauia affectui, Et importabilia effectui. Vel Onera ſunt,quia metu ſeruitutis: Grauia autem,quia ſine profectu ſalutis : Importabilia verò ex defectu virtutis, Actuũ.xv. Quid tentatis denuo imponere iugum ſuper cer uicem diſcipulorum , quod neque nos, neque patres noſtri portare potuimus ? Tertio talium præceptorum tangit impoſitionem, (Et impoſuerunt in humeris hominum.) Humeris pondera portare ſolemus. Geñ.xlix.Suppoſuit humerum ſuum ad portandum.& ideo per humeros hominum facultas & impoſſibilitas operum intelligitur.huiuſmodi humeris onus imponitur,cum opus adeo graue faciẽdum præcipitur. ¶ Deinde cum dicit,(Digito autem ſuo.)ponitur remiſſio doctorum ad ſeipſos ,quam tripliciter notat , ſcilicet in facultate, affectu , & effectu . Quantum quidem ad remiſſionem facultatis ait ,(digito autem ſuo.) Sicut per humerum tota poſſibilitas operis intelligitur , ita per digitum minimum poſſe ſignatur : quaſi dicat, ipſi humeris,id eſt toti poſſibilitati hominum imponunt onera , facultatem humanam excedentia,& tamen minimum ſuæ facultatis non applicant operi. Item remiſſionem tangit affectus, (nolunt.)non dico quòd ea experiantur facto, ſed nec propoſito volunt. Item remiſſionem tangit effectus, (ea mouere.)nõ dico ſumere,aut portare, ſed nec mouere. Vnde tria dicit contra tria præmiſſa,digitum contra humeros,nolunt contra alligationẽ,non mouent contra impoſitionẽ. Hiero. Dicitur hæc ſententia generaliter ad oẽs magiſtros,qui maxima

Seueritas doctorum ſeu prælatorum.

Importunitas multiplicãtiũ præcepta.

Præceptorum cõditiones.

Doctorũ ad ſeipſos remiſſio.

xima quęq; iubent,ſed tamen ipſimet nec minima implent. ¶ Aliter quod dicitur,poteſt intelligi. Greg.xv.lib.mo.qa inquit, digitis quæque diſcernimus, non incongrue per digitum diſcretio deſignatur. ergo per digitum hoc loco diſcretionem poſſumus intelligere, Cum ergo quis ſacerdos alicui pœnitenti graue onus pœnitentiæ impoſuerit, ſi cognouerit illud eſſe importabile, digito diſcretionis ipſum onus moueat.i.amoueat. Remigius. Si ſacerdos,inquit,grae pœnitentiæ onus imponat confitẽtibus peccata ſua, neceſſe eſſe vt aut pœnitentiam reiiciant, aut certe ſuſcipientes dum ferre non poſſunt, fracti & deſperati deterius pec-
Nota. cent. Vnde Chryſoſt. Si erraiimus aliquando modicã pœnam iniungendo, nónne melius eſt de miſericordia rationem redddere, quàm de crudelitate? vbi paterfamilias largus eſt,vt quid diſpenſator eſt tenax. Si deus benignus,vt quid ſacerdos eſt auſterus? Vis apparere ſanct⁹,circa vitam tuam eſto auſterus, circa vitam aliorum benignus, audiant te homines parua mandantem,& grandia facientem. Nã vt dicitur.iij. Reg.xij.cum populus rogaret Roboam vt onera grauia remoueret à regno,leuioraq; imperaret,ipſe crudelis noluit,ſed comminatus eſt oneribus addere onera,ꝓpter quam cauſam populus ab eo dilapſus eſt,& perdidit maOſtentationis vitium. iorem partem regni. ¶ Deinde cũ dicit,(Omnia vero opera ſua.) notat vitium oſtentationis circa Phariſæos & ſcribas. Et primo quidem in generali,ſecundo in ſpeciali,ibi, (Dilatant enim.) Circa primum tangit duo.primo ſcilicet operum executionem,(omnia vero.)non quędam,aut vnũ, ſed omnia,(opera ſua faciunt.) Item tangit factionis intentionem,(vt videantur ab hominibus.) Ex qua viſione aliquod trium cupiunt ab hominibus habere,aut videlicet interiorem gratiam cordis, aut laudem oris,aut fauorem operis:quod vtique dominus prohibuit Mat.v. Attẽdite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. ¶ Cui ſentẽtię repugnare videtur quod dominus ait in eodem. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant veſtra bona opera,& glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt. Sed aliud eſt ſua velle videri bona opera,& aliud eſt ſe velle videri horum operatorem. qui.n.cupit bonum op⁹ videri,recte cupit,quia virtutis actus laudabilis eſt,laus autem ſequitur talium cognitionem. Qui vero cupit ſe videri

operatorem

operatorem talium, praue cupit, quoniam deus principalis auctor eſt virtutis & actus. ergo dñs ꝓhibuit nos velle videri,præcepit autē noſtra bona opera velle videri. Sed quia ſoli perfecti tanquā mūda aīalia diuidūt vngulam(ſciūt em̄ diſtinguere apparētiam operis ab apparētia hoīs) ideo ipſi ſoli illud poſſunt implere præceptum, Sic luceat lux veſtra corā hominibus, vt videāt bona veſtra opera. Qui vero adhuc ſunt imperfecti, nō poſſunt hæc duo diſtinguere:ideo cum periculo ſui oſtēdunt bona quæ faciunt. aſpectus enim hominum lędit eorum conſciētiam, quia putant ſe placere, & in hoc lætantur. vnde quaſi teneri partus aſpectu hoīm faſcinātur, quibus cōuenit illud Virgilij: Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos. ¶ Deinde cū dicit,(dilatāt enim)notat oſtētationem ſuperſtitionis phariſeorū & ſcribarum quo ad duo. Primo quidē in cultu legis, ſecūdo in ritu veſtis, ibi,(& magnificāt.) Propter primum ait, (dilatāt enim phylacteria ſua.) Sciēdum quia præceptum eſt Deut. vj. &. xj. vt filij Iſrael in manib⁹ haberēt ſcriptaverba legis, & ante oculos. quod ſpūaliter intelligendum eſt, vt in manu quidem ſint. i. opere cōpleātur, & oculis mentis iugiter meditentur in eis. Sed phariſæi ſuperſtitioſa religione iſta interpretantes, ſcribebant in mēbranulis decem præcepta, & quaſi coronam capitis faciētes ligabāt in frontibus ſuis, vt ſemper ante eorū oculos mouerētur. Et hæc pectariola in quibus ſcripta erat lex, phylacteria dicuntur, à phylare, quod eſt ſeruare,& thorath,quod eſt lex, quaſi conſeruatoria legis. ¶ Nota quia vt dicit Hiero. portare ſuper ſe euāgelia, vel lignum crucis, ſuperſtitio eſt. Aduertēdum tamen quia iſta poſſunt dupliciter cōſiderari. Vno modo quidem vt ſunt res quædam vel ſcripturæ in quibus credatur virtus aliqua eſſe proficiens deferēti, & hoc eſt illicitum credere, & ſuperſtitioſum facere. Alio autem modo poſſunt conſiderari vt excitant memoriam dei ad deuotionem, & ſic liceret ea deferre. Si vero ſtante eadem deuotione crederet ali quis eorum præſentiam plus conferre quām abſentiam, ſuperſtitioſum eſſet. vnde Chryſo. Si in auribus poſita euangelia nihil proſunt, quomodo poſſunt ſuper collum ſuſpenſa ſaluare. vbi eſt virtus euangelij? in figuris literarum, an in intellectu ſenſuum? Si in figuris, bene circa collum ſuſpendis. Sed conſtat quòd non in figuris eſt virtus euange-

Supſtitio de breuib⁹ ſuſpēſis ad collum.

lij,

Supſtitio in ſupflui tate habi-tus.

lij,ergo in intellectu eſt virtus eius,melius itaque in intellectu proſunt poſita,quàm circa collum ſuſpenſa. ¶Secũdo notat ſuperſtitionem eorum in ſuperfluitate habitus, dicens,(Et magnificant fimbrias.) Præceperat enim Moyſes Numeri decimoquito,& Deuteronomij vigeſimoſecundo vt filij Iſrael in quatuor angulis palliorum, quæ in lateribus ſciſſa erant facerẽt, fimbrias hyacinthinas:vt ſicut circuncciſione carnis,ita etiam ſigno veſtis ab aliis populis diſtinguerentur'. Erant autẽ illæ fimbriæ paruæ ex vſu: ſed ſcribæ & phariſæi magnificabant eas, magnas fimbrias deferentes. In quibus etiam vt dicit Hieronymus, ligabant acutiſſimas ſpinas,vt ſedentes vel ambulantes pungerentur interdum,& hac commonitione traherentur ad officia dei.

Supſtitio in doctoribꝰ nouæ legis.

¶Nota quia eadem vitia ſuperſtitionis poſſunt reprehẽdi in doctoribus nouæ legis, clericis ſcilicet & regularibus. Phylacteria quidem ſunt verba ſcripturæ ſacræ,quæ iſti dilatant ore, ſed opere anguſtant, acutis quidem diſputationibus, & copioſis expoſitionibus, ac variis ſenſibus & clamoroſis prædicationibus ſacram ſcripturam dilatant: ſed affectus charitatis i eis nullus eſt, per quem ſacra ſcriptura opere dilatatur. Prima nãq; dilatatio ſcilicet oris eſt ei acceſſoria,ſed latitudo charitatis eſt ei propria & finis:quia finis præcepti eſt charitas. Rurſus regularem habitum quem ſancti patres inſtituerunt contemptibilem, vtpote conuenientem mũdi contemptoribus, videmus magnificari precioſitate lanificij,tincturis colorari,&immoderata magnitudine. Et ſiquidem corpore,non tamen moribus & habita in clauſtro pauperum,ſed in domibꝰ regum ſumus. Et cum vna ex abuſionibus monaſterij ſit habitus precioſus, quid erit etiam habitus curioſus? immo non tantum abuſio, ſed deteſtanda abominatio eſt mendicantem regularem indui precioſis,& à paupercula vidua ſumere panem, cuius facultate pluris eſt habitus eius. Contra iſtos diuina commina-

Ambitio phariſæorum.

tur ſeutẽtia, Sophoniæ.j. Viſitabo ſuper omnes qui induũtur veſte peregrina. ¶Deinde cum dicit,(amant autem)notat ſcribas & phariſeos de ambitione honorum. Et primo quantum ad honorem facti,ſecundo quantum ad honorem verbi,ibi,(& ſalutationes.) Affectabãt autem duplicem honorem facti,ſcilicet primatum in cœnis,& primatum in ſynagogis,id eſt,in conciliis & congregationibus. Dicit ergo pri-

go primo (amant autem)id eſt cupiunt (primos recubitus) id eſt primas ſedes(in cœnis)& hoc cauſa honoris,cõtra id quod dicitur Luce.xiiij. Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouiſſimo loco:vt cum venerit qui te inuitauit dicat tibi, amice aſcende ſuperius:tunc erit tibi gloria corã ſimul diſcumbentibus:quia qui ſe exaltat &c. Item affectabant primatum in cœtu & congregatione hominum. ideo ait,(Et cupiunt primas cathedras in ſynagogis)id eſt cõgregationibus hominum,contra id quod dicitur Eccle.vij. Noli quærere cathedram honoris. Vt autem dicit Rabanus,non vetat dominus magiſtros primos ſedere in cœnis, vel primas cathedras poſſidere in ſynagogis,ſed eos arguit qui hæc vel habita immoderate amãt, vel non habita indebite appetũt. ¶ Deinde cum dicit,(Et ſalutationes.)notat ambitionẽ honoris in verbo, & hoc dupliciter. Primo quidem quia cupiũt publice ſalutari:ideo ait,(& amãt)ſiue cupiũt(ſalutationes in foro) id eſt in publico. Secũdo quia cupiunt reuerenter nominari. (Et amant)ſiue cupiũt(vocari ab hominibus Rabbi)quod interpretatur Magiſter. Et cõſiderandum eſt vt dicit Remigius,ꝙ non reprehendit dominus eos quibus iſta ex dignitate ſacerdotij conueniunt, nec eos qui huiuſmodi honores exhibẽt. Dignum enim eſt vnumquenque ſecundum gradum ſuum honorari: ſed eos reprehendit qui indebite iſta cupiunt,& eos qui adulatorie hæc impendunt. neque enim honores quaſi magnum bonum ſunt optandi, ſed eſſe dignum honoribus peroptandum eſt,vt dicit Seneca.

Sermo ſecundus tertiæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.lxviii.

TErtio cum dicit, (Vos autem nolite.) informat diſcipulorum collegium ad virtutem humilitatis.& tria facit. Primo enim prohibet ſuperbiæ vitium. Secundo proponit humilitatis officium, (Qui maior eſt veſtrum.) Tertio annectit vtriuſque ſcilicet ſuperbiæ & humilitatis præmium, (Qui autem ſe exaltauerit.) Spiritualem autem ſuperbiam hoc loco dominus prohibet, quæ aut oritur ex ſermonis doctrina, aut ex ſancta vita, aut ex regiminis cura. Et ideo circa primum tria facit. Primo enĩ diſſuadet elationem doctrinæ.ſecũdo elationẽ vitæ,(oẽs aũt vos.)tertio elationem

elationem curæ, (nec vocemini magiſtri.) In prima autem parte duo facit, ſcilicet prohibitionem, & prohibitionis rationem. Primum cum dicit (vos autem) mei diſcipuli quos elegi de mundo (nolite) ecce quia affectum prohibet (vocari Rabbi.) ecce quia non virtutem magiſterij, ſed iactātiam nominis prohibet. Duo ergo prohibet circa magiſterium, ſcilicet affectum honoris, & iactantiam nominis. vnde Hiero. Animus, inquit, non gradus in culpa eſt. Item hui⁹ prohibitionis adducit rationem (vnus enim eſt magiſter veſter) & iſte Chriſtus eſt, vt dicet infra. Vere vnus & ſingularis, quia ſolus ipſe docet. Docere enim eſt doctrinam præſtare intellectui. quod quidem non poteſt homo facere. nam verbis poteſt excitare auditum, ſed intrinſecus erudire nō poteſt intellectum, niſi qui creauit ipſum intellectum: de quo ps. Benedicam dñm qui tribuit mihi intellectum. vnde Augu. v. lib. confeſ. Nec quiſquam præter te dómine alius eſt doctor veri, vbicūq; & vndecūq; clamauerit. Sicut enim colores præſentes non videntur, niſi luce oculi corporis perfundantur: ita nec aliquod verum cognoſcitur, niſi lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hūc mūdum, illuſtraverit intellectum: & ſicut agricolæ ſolum mandant ſemina terris expectātes vt cœleſti virtute germinēt, ſic homines ſolum dant verba auribus, ſed deus erudit interius. ¶ Deinde cum dicit, (omnes autem vos) regenerati in Chriſto, credentes (fratres eſtis) non carnis cognatione, ſed quod maius eſt, gratiæ adoptione. ℣ ſi fratres eſtis, ergo pares. Licet ergo alius alium excellat donis & gratiis, tamen quia non ex meritis noſtris adoptati ſumus in filios dei, immo indigni eramus tāta gratia, & omnes pariter indigni, ideo fratres ſumus & pares. ¶ Secundo hāc gratiam fraternitatis ꝓhibet attribuere homini, dicēs, (Et patrem) talis fraternitatis ſcilicet adoptionis gratiæ (nolite vobis vocare ſuper terram) neque enim terrenus homo iſtius gratiæ auctor eſt, ſed homo cœleſtis, de quo. j. Corin. xv. Primus homo de terra terrenus, ſecundus autem homo de cœlo cœleſtis. Tertio oſtendit cui gratiæ iſtius auctoritas ſit attribuenda, dicens, (vnus eſt enim pater veſter) & hic deus eſt Chriſtus (qui in cœlis eſt). i. cœleſtes mētes inhabitat. ipſe eſt pater tantæ gratiæ, vt ſimus filij & fratres adinuicē in charitate, quia gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.

Duo circa magiſterium ꝓhibentur.

Docere quid.

Similitudines accommodatæ.

Aduerte.

cta eſt.Eſa.lxij. Tu dñe pater noſter & redemptor noſter es,à ſeculo nomẽ tuũ. ¶ Deinde cum dicit,(nec vocemini) prohibet dñs elationem curæ paſtoralis:& duo facit. Prĩo nãq; proponit prohibitionem,& adducit rationẽ. Prohibitionẽ ergo præmittit dicens (nec vocemini magiſtri.) Sic dicuntur aliorum rectores. Geñ.xlvij. Si noſti viros induſtrios,cõſtitues eos magiſtros pecorum meorum. hoc autẽ nomen à ſe remouit Apoſtolus.j.Corin.iiij.dicens. Sic nos exiſtimet homo,vt miniſtros xpi,& diſpenſatores myſteriorum dei. Magiſtri, aliorũ rectores.

Secundo huius prohibitionis rationẽ adducit dicens(quia magiſter).i.rector & gubernator (veſter vn⁹ eſt xps.)cui omnium noſtrum cura cõmiſſa eſt. Ioan.xvij. Pater ſancte,cũ eſſem cum eis,ego ſeruabã eos in nomine tuo quos dediſti mihi:ego cuſtodiui,& nemo periit ex eis,niſi filius perditiõis. ¶ Sed his dictis obuiare videtur,qa Apoſtolus.ij.ad Timo.j. appellat ſeipſum magiſtrum gentium. nos etiã plerũq; ſanctos hoĩes,immo eos etiã à quib⁹ propagati ſumus,patres noĩamus. Et dicendũ q̃ hæc nomina, magiſter,& pater,& rector,ſiue plat⁹,ſignificãt dupliciter ſ.principaliter & miniſterialiter. In ſignificato quidẽ principali,ſoli Deo conueniunt,de quo Eſa.l. Audiam eũ quaſi magiſtrum. Et Hiere.iij. Voca me,pater meus es tu,&.j. Pe.v. Ipſe eſt princeps paſtorum. Apoc.i. Princeps regum terrę. Miniſterialiter autẽ homines dicũtur magiſtri.i. Paralip.xix. Habebitis magiſtros leuitas: miniſtrãt.n.ſemina verbi. Ipſi etiam patres dicũtur miniſtrãdo ſacramẽta quibus regeneramur.i. Corin.iiij. In xpo Ieſu per euangelium eius vos genui. Rurſus miniſterialiter curã habẽt eccleſiæ j. Corĩ.iij. Quid igitur eſt Apollo,& quid Paulus?certe miniſtri eius cui credidiſtis. Aliter ſoluit Remigius, dicens aliud eſſe patrem natura,aliud ex commiſſione ſiue ex indulgentia. Deus prĩo modo pater eſt etiã tẽporalis vitæ,qa à parẽtibus carnalib⁹ nõ initiũ vitę,ſed trãſitum vitę,id eſt mortẽ accepimus. Deus autẽ mortem nõ fecit,ſed vitam. ip ſe etiam naturaliter eſt magiſter,alii vero.ſ.hoĩes ex commiſſione ſunt patres & magiſtri. Sicut itaq; vnus eſt deus per naturam,& vnus per naturã filius non præiudicat cęteris,vt per adoptionem nõ vocentur dii,etiam filii dei,immo ſic appellantur magis viri in eccleſia & fideles: ſic & vn⁹ pater & magiſter nõ ꝓiudicat aliis quin cauſa honoris

Dubium.

& reuerentiæ appellétur patres & magiſtri. ¶ Secūdo cū dicit,(qui maior eſt veſtrū.)exponit humilitatis officiū quod maioribus conuenit, ſicut dicitur Eccle.iij. Quanto maior es,in omnibus humilia te,& corā deo inuenies gratiā. Duo autē tangit in hac parte.ſ.dignitatis gradum,& humilitatis actum. Primum cum dicit, (Qui maior eſt veſtrū).i.maioris meriti vel prelationis.ꝓſonaliter aūt talis erat xp̄s. Vnde Cyprianus ad diabolū. Nunquid Ieſus maior eſt te? & ille, Etiā,inquit,maior eſt oī[illegible]ioris etiam ſtatus in eccleſia ſunt ꝓlati eius.de ꝓlato.n[illegible]icitur Gen. xlix.q̄ eſt prior in donis,& maior in imperio. Itē huius dignitatis ponit humilē actū(erit miniſter veſter.)Mat.xx.Sicut filiꝰ hoīs nō venit miniſtrari,ſed miniſtrare. Raba. Quicūq; vult fratrē ſuum præuenire regnando,oportet vt illū præueniat obſequendo. Erubeſcendū eſt ergo ꝓlatis,vt ſi filius hoīs nō venit miniſtrari,ſed miniſtrare,q̄ ipſi miniſtrare declināt,& miniſtrari exigūt. ¶ Tertio & vltimo cū dicit, (Qui aūt ſe exaltauerit.)ponit ſuperbię & hūilitatis ꝓmiū. & prīo qdē ſupbię,cuius qdē prīo tāgit meritū,ſiue culpā. (Qui aūt ſe exaltauerit)nō dicit quē deꝰ vel aliꝰ exaltauerit.qđ qdē cō uenit dupliciter. ſ.cauſaliter,& actualiter. Cauſaliter qdē ſe exaltat q̄ bona facit vñ exaltari mereť.& hoc qdē virtuoſū eſt. Actualiter vero ſe exaltat,q̄ ſuo cogitatu aliis ſe ꝓfert, cōtra illud, Dñe nō eſt exaltatū cor meū,neq; elati ſūt oculi mei,neq; ābulaui ī magnis,neq; in mirabilibꝰ ſup me. Itē huiꝰ vitii tāgit ꝓmiū (hūliabitur).i.deiicietur cōtēptibilis. Prouer.xxix. Superbū ſequit humilitas. Sumit aūt hūilitas dupliciter.ſ.ꝓ virtute,& ꝓ pœna. Prīo mō ꝑs.ait, Hūiliatus ſum vſq; quaq; dñe:viuifica me. Secundo mō idē, Tu humiliaſti ſicut vulneratū ſupbū. Hoc igit loco hūilitas iſta nō virtus,ſed pœna eſt ſupbię.& iuſte puniūtur ſupbi in eo q̄ nō adiiciūt.nā hūiliātur īterius & exteriꝰ,qa in aliq̄ vitiū ꝓruētes fiūt etiā hoībꝰ cōtēptibiles. Secūdo hūilitatis ponit meritū& ꝓmiū. Meritū qdē,(Et q̄ ſe)ſpōtanee(hūiliauerit.) Iudith.viij. Hūiliemus deo aīas noſtras. Pręmiū aūt huius virtutis tāgit dicēs,(exaltabit.) Exaltabūtur aūt hūiles in futuro exaltatiōe honoris& glorię. Eccle.ij. Sapiētia hūilia ti exaltabit caput eius. Luc.j. Depoſuit potentes de ſede,& exaltauit humiles. Sed & nunc in præſenti vitæ merito omne quod mundus altum reputat,tranſcendunt. Gregor. vj. lib.mo.

lib.mo. Qui ſe,inquit,ex humilitate ſubſternũt, altę mẽtis iudicio cuncta temporalia tranſcendunt.nam cum ſe indignos in omnibus exiſtimant, rectę cogitationis examine huius mundi gloriam tranſeuntes calcant.

Feria.iiij.poſt ſecundam dominicam in.xl.Secundum Matthæum. *Cap.xx.*

IN illo tempore. Aſcendens Ieſus Hieroſolymã, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuo *ſecreto, & ait illis:Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius ho minis tradetur principibus ſacerdotum,& Scribis:& condemnabunt eum morte:& tradẽt eũ gẽtibus,ad illudendum,& flagellandum,& crucifigẽdum:& die tertia reſurget. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum zebedæi cum filiis ſuis,adorans,& petens aliquid ab eo.Qui dixit ei:Quid vis?Ait illi: Dic vt ſedeant hi duo filii mei,vnus ad dexteram tuam,& alius ad ſiniſtram,in regno tuo. Reſpondẽs autem Ieſus,dixit. Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere*calicẽ quem ego bibiturus ſum*? Dicunt ei,Poſſumus.Ait illis,Calicem quidẽ meũ bibetis:ſedere autem ad dexteram meam,vel ad ſiniſtram, nõ eſt meum dare vobis:ſed quibus paratum eſt à patre meo.Et audientes decem,indignati ſunt de duobus fratribus. Ieſus autem vocauit eos ad ſe:& ait illis:Scitis quia principes gentium dominantur*eorũ: & qui maiores ſunt,poteſtatẽ exercent in eos?Non ita erit inter vos:ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri,ſit veſter miniſter.Et q̃ voluerit inter vos prim⁹ eſſe,erit veſter ſeru⁹:ſicut filius hoīs nõ venit miniſtrari,ſed miniſtrare:& dare aīam ſuã in redẽptionẽ ꝓ multis.

* κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ. i.ſeorſum in itinere.

* ποτήριον i. poculũ quoduis vas ſignificans.

* κὴ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι. i. baptiſmate quo ego baptizor, baptizari.

* Earũ & eas dicẽdũ ꝙ p̃ceſſit gentium.

Sermo primus.iiij.feriæ poſt ſecundam dominicam in xl.& in ordine. lxix.

Ascendens Ieſus Hieroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecreto & ait illis : Ecce aſcendimus Hieroſolymã.) Matt.xx. Et mar. x. Sola vero prima pars huius euãgelii habetur Lu.xviij. Tertiadecima pœnitentiũ mãſio Rethma dicitur: quod interpretatur iuniper⁹, vel viſio cõſummata, ſeu ſonitus. Eſt autẽ iuniperus in modũ flãmæ ignis, ab amplo in anguſtũ ſurgens. Cuius cinere prunæ ardentes cõtectæ, vſq; ad annũ inextinctę ſeruãtur. hac arbore ignea dñs Ieſus xp̃s deſignatur, qui venit ignẽ cœleſtis ardoris mittere in terram. vnde & cor diſcipulorũ ardebat in eis dum loqueretur in via. Huius autẽ arboris cinere. i. victoria mortis xp̃i igniculus ſancti ꝓpoſiti, qui ardor cõtritionis eſt, nutritur & cõſeruatur vſq; dũ ad viſionẽ peruenimus cõſummatã, & quæ eſt iſta viſio, niſi viſio beatitudinis quã xp̃s cõmendauit? Hæc, inquit, eſt vita eterna, vt cognoſcant te deũ verũ, quam ꝓmiſit etiã dicens, Si quis diligit me, ego diligã eũ, & manifeſtabo ei meipſum, quãq; Philippus deſideraũit, dñe, inquiẽs, oſtẽde nobis patrẽ, & ſufficit nobis. Et quia iſta viſio tribuitur ꝓ modico igniculo ſacræ cõtritionis, ideo qui de ſua iuſtitia præſumunt, murmurant, & indignantur dicentes, ſibi qui portauerunt pondus & æſtus diei, pares factos eos qui nouiſſima hora venerunt. Sed dominus dicit, Licet mihi quòd volo facere. Tria igitur cõtinet ſtatio præſentis diei. ſ. Chriſti paſſionẽ, beatam viſionem, & humanam indignationẽ: de quibus agitur in preſenti euangelio. quod ideo in tres partes diuiditur. In prima. n. mundi ſaluator reuelat paſſionis ſuę myſterium, in ſecũda vero reprimit ambitiõis vitiũ. (Tũc acceſſit.) In tertia autẽ ſedat perturbationis ſcãdalum, (Et audientes decẽ.) Prima pars in tres partes diuiditur. Primo. n. oſtenditur ꝓ xp̃s ad locũ paſſionis ſecurẽ venerit. Secundo ꝓ ipſam paſſionẽ aperte prędixerit, ibi. (Et ait illis. Ecce aſcẽdimus Hieroſolymã.) Tertio ꝓ ſuam reſurrectionẽ certe ꝓmiſerit, (& tertia die.) Dicit ergo primo (aſcẽdens Ieſus Hieroſolymam. &c.) vbi duo tangit. primo, ſ. loci aſcenſum. (Aſcendens Ieſus) de Galilęa quę cãpeſtris regio eſt reſpectu Hieruſalẽ. (Hieroſolymã.) In hac ciuitate iudicandus erat morti, ſicut ipſe ait Luc.xiij. Non capit. i. non

Mãſio tertiadecima pœnitentium, Rethma appellatur

nō conuenit ꝓphetā perire extra Hieruſalē. Quā animoſe autē & intrepide ad locū paſſionis venerit, Marcus exprimit dicens. Erant autē in via aſcendētes Hieroſolymā, & p̄cedebat illos Ieſus: & ſtupeſcebant, & ſequētes eum timebant. Ipſe quidē dux vitæ in via mortis præcedebat intrepidus, illi vero magnanimitatem eius ſtupebant, futurū autem euentum timebant. Item tangit itineris comitiuam, (aſſumpſit xij. diſcipulos ſuos.) quos & apoſtolos nominauit, vt dicitur Luc. vj. Non ſolum autē cum xp̄o aſcenderūt iſti xij. ſed & alii diſcipuli & mulieres miniſtrantes ei, vt dicitur Matth. xxvij omnes. n. aſcendebant ad Hieroſolymā, ad ſolennitatem paſchæ celebrandam, cuius ſacrificiū non licebat alibi immolari, ſicut dicitur Deuter. xij. Licet autē plures cum xp̄o aſcenderent, ſolos tamen. xij. ſecreto aſſum pſit, quibus ſequentia indicauit. ¶ Et notā quia crucis myſterium antequā fieret reuelandū erat, vt ſciens & prudens videretur xp̄s pati, & nō inopinatus. Amos. iij. Non faciet dn̄s deus verbū, niſi reuelauerit ſecretū ſuū ad ſeruos ſuos. Non erat autem iſtud ſecretum reuelādū omnibus, ſed charioribus tantū. Eccle. viij. Non omni homini cor tuum manifeſtes, ſed cauſam tuam tracta cum amico tuo, vt dicitur Prouer. xxv. Reuelatū vero paucis myſterium, cœlandum erat multitudini, ne paſſionē impediret. ¶ Nota quia iſte Chriſti aſcenſus localis quatuor eius alios aſcenſus ſignificat. Primo quidē eius humanitas aſcendit in deum. Eſa. xj. Flos de radice eius aſcendet. Chriſti humanitas flos eſt noſtri germinis, cuius radix fuit in primis parentib⁹. Sic vero in altum non potuit homo aſcendere vt eſſet eadem perſona deo, niſi quia deus ipſe ſe inclinauit ad hoīem. Ioan. iij. Nemo aſcendit in cœlū niſi qui de cœlo deſcēdit, fili⁹ hoīs, qui eſt in cœlo. ¶ Secūdo vtrūq; deus. ſ. & homo, quod ipſe xp̄s eſt, aſcēdit in crucē. Cañ. iij. Aſcenſum purpureū media charitate conſtrauit. De quo etiam aſcenſu dicitur Eſa. liij. Aſcendit ſicut virgultum corā eo, nō eſt ſpecies ei, neque decor. Hic autem aſcenſus nō localis tantū, ſed eximiæ virtutis extitit. ardua. n. virtus eſt tolerātia crucis, cui⁹ celſitudinē non attingit ſuperbus inobediēs, ideo prim⁹ gradus huius aſcēſionis eſt humilitas obediētiæ. Nec illuc aſcēdit colligatus amore vitæ animalis: ideo ſecūdus grad⁹ eſt tēdiū vitę, & mortis deſiderium. Nec etiam illuc aſcen-

Crucis myſteriū paucis reuelatum.

Aſcēditur ad crucem cum ſcala quatuor graduum.

dit oneratus cupiditate auaritiæ:ideo tertius gradus crucis paupertas eſt. Sed nec aſcendit crucē cupiens gloriam mūdi,& eius timens opprobriū:ideo quartus gradus eſt contēptus vtriuſq;. His gradib⁹ xp̄s aſcendit crucē ſuam.nam primo quidem humiliauit ſe,factus obediens vſq; ad mortem.Item deſiderium habuit moriendi.Luc.xij.Baptiſmo id eſt effuſione ſanguinis habeo baptizari:& quomodo coartor donec pficiatur.Itē ī cruce nudatus nihil humanū cō cupiuit.p̄s.Pauper ſum ego,& in laboribus à iuuētute mea. Item crucis non exhorruit ignominiam.p̄s. Propter te ſuſtinui opprobrium,operuit cōfuſio faciem meam. Tertius xp̄i aſcenſus fuit in cœlum,Mar.xvj. Aſſumptus eſt in cœlum,& ſedet à dextris dei.Quartus vero eius aſcenſus eſt ī corda credentiū.p̄s. Accedet homo ad cor altū,& eleuabitur deus. Cum.n.acceſſit homo ad cor altum .i.ad intelligē tiam diuinitatis,tunc Chriſtus qui putabatur homo, tantū exaltatus eſt in ipſo corde fidelium,vt credatur deus.vnde gloſ.non in ſe,ſed in te deus grandeſcit. ¶ Nota etiam qa in ſchola Chriſti tres ſunt gradus diſcipulorū. In inferiori quidē ſedent pœnitentes,in medio actiui,in ſupremo vero contēplatiui.Duodecim vero dicuntur pœnitentes propter cauſas pœnitēdi totidē numero, quarū tres ſumuntur ex parte dei.quidam.n.pœnitent propter dei reuerentiam, alii propter eius munificētiam,quia multū etiam indignis largitus eſt.nōnulli vero propter ipſius longanimitatem & tolerantiā,ſicut ait Apoſtolus, Ignoras qm̄ benignitas dei te ad pœnitentiam adducit? Iterum tres aliæ cauſæ ex parte pœnitēdi ſumuntur à parte pœnitentis,& hæ ſunt priuatio facultatis peccandi,infirmitas carnis, vicinitas mortis. Rurſus aliæ tres ſumuntur extrinſece, & ſunt exemplū & documentū,ac miraculū.nam quidā prædicationibus excitantur,alii ꝓuocātur exemplis, nōnulli viſis miraculis cōpungūtur,vt habetur Act.ij. Preter has tres aliæ cauſę pœnitēdi ſumūtur à parte termini, & hę ſunt horror culpæ,timor gehēnę, ac deſideriū cœleſtis patriæ. Iſti diſcipuli qui cauſis p̄miſſis pœnitēt, aſcendūt cū xp̄o crucē aſcendēte.ip ſe.n.ait Matth.xvj.Si quis vult poſt me venire,abneget ſemetipſū,& tollat crucē ſuā,& ſequat̄ me. Abneget qdē ſemetipſum cōſueta relinquēdo,tollat crucē ſuā carnē cruciā do. Vū Gre. Crux tollitur,cū p abſtinētiā corpus, vel p cō paſſionem

Duodecī pœnitētes

paſſionem animus affligitur,ſeqtur xp̃m ad cœlū tẽdendo. Scalæ Iacob figura
¶ Huius aũt aſcenſionis via eſt ſcala pœnitẽtiæ,de qua Gene.xxvij. Vidit Iacob ſcalã ſtantẽ ſup̃ terrã,& cacumẽ eius tangẽs cœlū,& angelos quoq; dei aſcẽdẽtes & deſcendẽtes per eã,& dñm innixũ ſcalę ipſi. Sciendũ q̃ ſcala eſt inſtrumentũ quo petũtur excelſa,quo etiã genere inſtrumẽti munita p̃ſidia,& alta caſtella occupãtur. Per p̃niam vero quaſi q̃ ſcalã munitũ cœli caſtellũ pœnitẽtes violẽter capiũt, de qbus dicit Mat.ij. Regnũ cœlorũ vim patitur,& violẽti rapiunt illud. Itẽ huius ſcalæ p̃nialis duos ſtipites, ſiue duo latera ſunt,timor dãnatiõis.& ſpes remiſſiõis, inter quæ gradus pœnitẽtię ꝓcedũt. Grad⁹ vero hui⁹ ſcalę tot ſunt, quot ſunt p̃niæ ꝓfectus. Et forte grad⁹ ei⁹ ſeptẽ ſunt,quos ſeptẽ pſalmi p̃niales cõtinẽt. Vel forte,vt legit Eze.xl.quĩdecim gradib⁹ aſcẽſionis in tẽplũ,quindecim grad⁹ pœnitẽtię intelligũtur,quos etiã grad⁹,quĩdecim pſalmi gradualiũ myſtice deſignãt. Prim⁹ deniq; grad⁹ eſt obloquẽtiũ nõ deterreri ſermonib⁹, ſiue cõtra obloquẽtes eẽ munitũ:de quo agit prim⁹ p̃s. Ad dñm cũ tribularer. In quo dicit,domĩe libera aĩam meã à labiis iiq̃s,& à lĩgua doloſa. Et qd det tibi aut qd apponat tibi cõtra lĩguã doloſã? Sagittę potẽtis acutę.hę ſunt charitatis ĩſtinct⁹,cũ carbonib⁹ deſolatoriis. Hi ſunt exẽpla ſanctorũ,quos de nigris lucidos,de mortuis vivos,de frigidis ardẽtes fecit virt⁹ ſaluatoris. Secũd⁹ gradus ſcalę,eſt diuinũ auxiliũ petere,de quo ait in ſecũdo p̃o. Leuaui oculos meos ĩn mõtes &c. Tertius grad⁹ eſt gaudium ſuę& aliorũ bonę cõuerſatiõis,de quo ait ĩ tertio p̃o. Ętat⁹ ſum in iis q̃ dicta ſunt mihi &c. Quart⁹ grad⁹ eſt ĩter quaſlibet ãguſtias cõſtãter de deo p̃ſumere,& hoc eſt, Ad te leuaui oculos meos,q̃ habitas ĩ cœlis &c. Quĩt⁹ ẽ vt liberati à tẽtationũ piculis,nõ ſibi ſed deo liberationẽ attribuãt,vñ ait ĩ qnto p̃o. Niſi qa dñs erat ĩ nobis &c. Sextus ĩ dño cõfidere,nõ obſtãte ꝓſperitate malorũ:de quo ait,Qui cõfidũt in dño &c. Septim⁹ eſt cõſolatio cõuerſę captiuitatis p̃ĩ,ĩ libertatẽ gratię,de qua ait ĩ ſeptimo p̃o. In cõuertẽdo dñs captiuitatẽ ſiõ &c. Octauus grad⁹ eſt recognitio gratię operãtis, per quã ſolã fit iuſtificatio. præuenit eñ motũ liberi arbitrii,de qua ait, Niſi dominus ædificauerit domum, aut cuſtodierit ciuitatẽ,in vanum laborant & vigilãt qui ædificant aut cuſtodiũt eam. nam vanum eſt nobis ante lucẽ gra

Gradus xv. aſcẽdi in tẽplum

Liberũ arbitriũ gratia præuenitur.

 tiæ hu-

tiæ huius ſurgere à peccatis. Nonus gradus eſt timor caſtę, de quo ait, Beati oēs qui timēt dñm &c. Decimus eſt patiē tia in aduerſis, de quo ait, Sępe expugnauerunt me à iuuen tute mea &c. Vndecimus eſt pœnitentialis ſupplicatio ex profunda memoria peccatorum ꝓueniens. vnde ait. De pro fundis clamaui ad te dñe. Duodecimus eſt humilitas exte rior & interior, de qua ait, Dñe nō eſt exaltatum cor meū, neq; elati ſunt oculi mei. Tertiuſdecimus eſt ſancti operis exercitium, quo ꝓparatur habitaculum deo in templo men tis, de quo agitur in. xiij. ps. Memento dñe Dauid, vbi dici tur, Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormi tationem, donec inueniam locum domino. Quartuſdecimę charitas ad proximum: vnde ait, Ecce quam bonum & quā iocundum habitare fratres in vnū. Quintuſdecimus eſt cha ritas & laus indefeſſa dei: de qua dicit, Ecce nunc benedici te dominū oēs ſerui domini. ¶ Item ſcala iſta ſuper terram eſt, quia non eſt in cœlo pœnitentia neceſſaria. In inferno autē eſt pœnitentia quidem, vt dicitur Sap. v. ſed infructuo ſa & vacua. Solum vero in terra cōuerſantibę dedit deę pœ nitentiæ ſcalā. Item cacumen pœnitentię eſt peccati plena remiſſio, quæ tūc eſt, vt dicitur ī collationibus patrum, quā do ꝑcedentium culparū nō tantum voluptas ſed etiā memo ria eſt abolita, hęc autē cacumē cœli intāgibile tangit, quia diuinitatis preſentia ſentitur. Eis em̄ qui volunt deū tan gere, priuſquā ad hoc perueniant donū, figuraliter dicitur, Noli me tangere: nondū em̄ aſcendi ad patrē meū. ¶ Item angeli aſſiſtunt pœnitētibus miniſtrantes, ſicut ait ps. An gelis ſuis deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Deſcendunt autē angeli, dum promerētibus ferūt auxilium, Aſcendunt vero dū ſuper eorū pœnitentia habēt gaudiū, qa gaudiū eſt angelis dei ſup vno peccatore pīam agēte. Itē huic ſcalę deę volēs innitit: qa ſi vult peccatores quos prædeſtinauit deus ſaluos facere, oportet vt ſcalæ pœ nitentię adhęreat. maior enim pars hominum hac via ſal uantur. Innititur etiam huic ſcalæ cauſaliter, quia pœni tentes per eam Chriſto adhærent. Luce. xv. Erant appro pinquantes ad Ieſum publicani & peccatores. Item per hāc ſcalam pœnitentiæ aſcendamus Hieroſolymam cœleſtis patriæ, portantes crucem noſtram poſt Ieſum. nam & ipſe ductor eſt, & via, q̄ ait Ioā. xiiij. Ego ſū via, veritas, & vita.

In inferno pñia in fructuoſa.

Applicatio.

Et eſt

Et eſt via ſcalaris in qua deſcendunt angeli venerantes, & aſcēdūt cōtēplātes,ſicut ipſe ait Ioā.j. Videbitis cœlū aper tū,& angelos dei aſcendētes & deſcēdētes ſuper filiū hoīs. Itē nullus per hāc pnīæ ſcalā aſcendit Hieroſolymā cœleſtē,niſi quē xp̄s aſſumpſerit.ipſe.n.ait,Nemo venit ad patrē niſi per me.Sed aſſumit xp̄s ſecreto ita vt lateat etiam aſſum ptum. Iob. xxix. Secreto deus erat in tabernaculo meo.& idem.xiij. Si venerit ad me,non videbo eum &c.

*Ser.no.ij.iiij.ferie poſt.ij.dominicam in.xl. & in ordine.*lxx.

ET ait illis: Ecce aſcēdimus Hieroſolymā, & filius hoīs &c.) Nunc proponitur aperta demonſtratio futuræ paſſionis. Et tria facit. Primo.n.oſtendit paſſionis locū,ſecundo paſſionis modum,(Et filius hoīs.)tertio eiuſdē paſſionis actū,(ad illudēdū.) Dicit ergo primo,(Et ait illis,ecce.)p̄ſentialiter,(aſcēdimus.)ſocialiter,(Hieroſolymā.)localiter,q̄ ſicut figuraliū, ita vni° veri ſacrificij locus fuit.nā Hieruſalē viſio pacis interpretatur,& q̄ xp̄i morte pacifica ta ſunt terrena cœleſtibus, iō in pace factus eſt locus eius.

¶ Nota q̄ licet xp̄s pluries ſuā paſſionē verbis obſcuris p̄dixerit,tñ quinquies legim° ipſam paſſionē eū aperte ꝓnunciaſſe. Prīo quidē poſt cōfeſſionē Petri q̄ ipſe eſſet xp̄s filiꝰ dei. Mat.xvj. Secūdo poſt viſam gloriā trāſfiguratiōis ī mōte. Mat.xvij. Tertio poſt lūatici ſanationē. Mat.xvij. Quarto hoc loco cū eſſet ꝓximꝰ ciuitati ī qua paſſurꝰ erat. Quīto iā ꝓximo die paſſiōis. Mat.xxvj. Scitis q̄ poſt biduū paſcha fiet,& filius hoīs tradēt vt crucifigat. Et q̄ ipſe ſępius prēnūciās repetiuit,nos frequēti memoria teneamus. Quinque aūt ſunt memorię paſſiōis eius,quibus quinq; ſenſuū paſſiones crucifigūtur in nobis, vt iā nō dñetur in nobis peccatū. Crucifigatur deniq; cōcupiſcentia oculorū,libido tangēdi,voracitas guſtandi,audiendi voluptas,olfaciēdi vanitas. Iſti ſunt quinque reges noſtræ ſenſualitatis, quos quidē recluſerunt filij Iſrael, poſtea eorū colla pedibus calcauerūt, ſitandē in quinque ſtipites crucifixi ſunt: vt dicitur Ioſuę x. Sic motus quinque ſenſuum primo quidem per cuſtodiam mentis recludendi ſunt ne erūpant. q̄ ſi eruperint,calcādi ſunt vt nō prænaleāt. q̄ ſi nec calcatione corrigātur,quinq; memoriis paſſiōis xp̄i noſtrū aīale crucifigatur. Ro.vj. Ve-

Xp̄s ſuam paſſionem quinquies aperte ꝓnūciauit.

Figura de quinq; regibus à filiis Iſrael caſtigatis ſignātibꝰ quinq; ſenſus ī nobis

tus

tus noſter hõ ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus pec cati, vt vltra nõ ſeruiam⁹ peccato. Quinq; aũt ſtipites ſunt, timor gehẽnæ, dolor culpæ, abſtinentia corporis, labor ope ris, & humilitas mentis. Hoc aũt genus martyrij celandum eſt & ſecrete tenendũ, vt non humana, ſed diuina ex eo glo ria requiratur. Prouer. xxv. Gloria dei eſt celare verbum. & quod verbum? niſi illud de quo. j. Cor. j. Verbũ crucis per euntibus quidem eſt ſtultitia, iis aũt qui ſalui fiunt. i. nobis, virtus eſt dei. ¶ Deinde cum dicit, (& filius hoĩs.) ponitur modus paſſionis xp̃i. Circa quod quatuor tangit. Primo. n. ſignificat naturã patientis, (Et filius hoĩs.) Filius dei idem erat & hoĩs: non aũt in forma dei, ſed in forma hoĩs paſſus eſt. vñ Aug. ſuper ps. lxiij. Paſſus eſt, inquit, xps homo ſe te neri. nõ. n. teneretur niſi homo, aut videretur niſi homo, aut crucifigeretur aut morereť niſi homo, acceſſit ergo homo ad illas oẽs paſſiones, quæ in illo nihil valerẽt, niſi eſſet ho mo. Sed ſi ille nõ eſſet homo, nõ liberaretur hõ. Et aduerte quia de ſe paſſuro quaſi de alieno xps loquitur, ga aliena eſt paſſio à natura diuinitatis, aliena etiã fuit à ſancta eius hu manitate. nullus. n. iuſte patitur niſi pro culpa: ipſe aũt pec catũ non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. ¶ Itẽ tan gitxps poteſtatẽ crucifigentis, (tradetur principibus ſacer dotum). ſ. Annæ & Caiphæ, & Scribis. Et nota quia tradi dit eũ pater. Roma. viij. Proprio filio ſuo non pepercit de⁹, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. tradidit eum filius. i. ſeipſum tradidit. Gal. ij. Filius dei dilexit me, & tradidit ſe metipſum pro me. Tradidit etiã eum ſpiritus ſanctus. Heb. ix. per ſpiritum ſanctum obtulit ſeipſum immaculatũ deo. Tradidit aũt eũ beata trinitas ex multa charitate, benigni tate, & clemẽtia. Sed quẽ tradidit pie ex auctoritate diuini tas, Iudas impie tradidit. nam quod pia largitate diſpoſuit diuinitas, homo cupiditate lucri perfecit. Mat. xxvj. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? Item tangit dã nationem mortis, (& condemnabunt eum morte) quod qui dem factũ eſt in concilio ſacerdotũ Scribarum & phariſeo rum atque ſenioru habito apud Caiphã pontificem. ibi etiã adiudicauerunt eũ morti. Marci. xiiij. Oẽs condẽnauerunt eũ eſſe reum mortis. Itẽ tangit aliam eius traditionẽ, (& tra dent eũ gẽtibus.) Pilato. ſ. & poteſtati Romanorum. Mat. xxvij. Vinctum adduxerunt & tradiderunt Pontio Pilato

Et legitur ſabbato ſancto in matutinis.

Aduerte

Tota tri uitas tradidit Chri ſtum.

præſidi

præſidi. Primo quidem traditus fuit à Iuda Iudæis, poſte[a] iudæi condemnatum morti tradiderunt gentibus:& ſic iux ta vulgare dictum,de manu in manū proceſſit.j. Reg. xxj. Mutauit Dauid os ſuum,& collabebatur inter manus eorū, & impingebat in oſtia portę. Ratio aūt huius ſecundæ traditionis eſt,quia vt dicitur Ioā:xviij.Iudæis nō licebat interficere quenq̄,ſed huius rei ſumma poteſtas erat apud gētes:vñ ait xp̄o Pilatus Ioā.xix.Neſcis quia poteſtatē habeo crucifigere te, & poteſtatē habeo dimittere te? Hac ergo de cauſa eū tradiderunt gentibus,vt quem mortis reum iudica uerūt,illi crucifigerēt. Nec vacat à myſterio,quia ſibi tradi tum non retinuerunt Iudæi,ſed gentibus tradiderunt xp̄m. iam enim ipſo facto deſignabatur ꝙ gratia fidei eius quę ſu ſceperant,non erat manſura apud eos, ſed in gentes trāſitu ra. ¶ Deinde cum dicit,(ad illudēdum &c.)diſtinguit tres actus paſſionis xp̄i. Primus quidem illuſionis, de quo ait, (ad illudendū.) Abdiæ.i. Omnes viri fœderis tui illuſerūt tibi,inualuerūt aduerſum te viri pacis tuę. ¶ Et nota ꝙ qua ter illuſerunt xp̄o.primo quidem eius ſapientiæ. Luc.xxij. Miniſtri pontificum illudebant & velabant faciem eius, & percutientes dicebant, Prophetiza,quis eſt qui te percuſſit? Secundo illuſerunt eius innocentiæ & manſuetudini.Luc. xxiij.Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo,& illuſit indutum veſte alba.Tertio illuſerunt dignitati eius re giæ,quando habitu regis induerunt eum purpura,& coronam ſpineam ei impoſuerunt:& ſceptrum regale, arundinē videlicet dederunt in dextra eius, & genu flexo ante eum illudebant ei,dicentes, Aue rex Iudæorum. Quarto illuſerunt eius virtuti & omnipotentiæ, quando improperabant ei pendenti in cruce. Mat.xxvij. Principes ſacerdotum illudentes cum ſcribis & ſenioribus dicebāt, Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere. ¶ Secundus actus paſſionis fuit flagellatio,ideo ait,(Et flagellādum.)p̄s. Flagellatus tota die.&, Ego in flagella paratus ſum. Vnde nota ꝙ quadrupliciter fuit Chriſtus flagellatus. ¶ Primo quidem cordialiter de timore mortis & fuga atque perſecutione diſcipulorum.Eccl.xxiij. Suppoſuerunt in cogitatu meo flagella.Itē flagellatus fuit clamoribus dicentium,Crucifige, crucifige eum.Naum.iij. Ve tibi ciuitas ſanguinum nō recedit à te vox flagelli. Item flagellatus duris percuſſionibus.

Quater fuit xp̄s illuſus.

Quater flagellat[a].

bus. Mat.xxvj. Colaphis eum cediderunt, alij palmas in faciem eius dederunt. Item flagellatus fuit toto corpore crebris verberibus ad colũnam ligatus ſecundum morem Romanorum. Ioan.xix. Tunc apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellauit. ¶ Tertius actus paſſiõis fuit crucifixio, de quo ait, (& crucifigendum.) Mal.iij. Affligit homo deum ſuum, quia vos configitis me, dicit dominus. ¶ Et nota quia alius quidam actus paſſionis ponitur in Marco & Luca. ſ. quòd conſpuendus eſſet dñs. Duabus autẽ vicibus glorioſam faciem xpi legimus cõſputam fuiſſe, primo quidẽ à Iudæis in domo principis ſacerdotum. Matth.xxvj. Secundo à gentibus in prætorio Pilati, cum iã eſſet morti adiudicatus. Mat. xxvij. Addit autem Lucas q̃ taliter conſummata ſunt omnia quæ ſcripta erant per prophetas de filio hoĩs. Nam vt dicitur Ioan.xix. In cruce cum accepiſſet Ieſus acetũ, dixit: conſummatũ eſt. & inclinato capite emiſit ſpũm. ¶ Deinde ponit reſurrectionis celeritas. (Et tertia die reſurget.) Act. x. Quem occiderunt ſuſpendentes in ligno, hunc deus tertia die reſuſcitauit à mortuis. His autem de ſua paſſione & reſurrectione à Chriſto dictis Lucas addit, Et ipſi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quę dicebantur. quod vtique mirabile eſt. Nam Iudei obſcure etiam de ſua morte loquentẽ xpm intelligebant. Ioan.xij. Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum. Reſponderunt autem Iudæi, Nos audiuimus ex lege quia Chriſtus manet in æternum, & quomodo tu dicis, exaltari oportet filium hominis? Si igitur intellexerunt eum de ſua morte loquentem in figura, quomodo conuenit Apoſtolos non intelligere aperte pronunciantem? Ad hęc reſpondet Beda ſuper Lucam, tres cauſas aſſignans quare eum diſcipuli non intellexerunt. Prima, quia ſermonem mortis xpi putabant eſſe parabolam. Secunda, quia quem non ſolum hominem innocentem, ſed etiam deum verum eſſe ſciebant, hunc nullatenus poſſe mori putabant. Tertia, quia cuius vitam maxime videre deſiderabant, eius mortem audire non poterat. Iudei vero quia ad eius necem conſpirauerant, quicquid de ſua paſſione dicebat, intelligebant. hoc enim loquebatur quod ipſi meditabantur. Sicque miro & inuſitato modo idem ſubeundæ crucis ſacramentum, quod fidelibus amor abſcondit, infidelib⁹ inuidia

Reſponſo ſecundum Bedam.

inuidia pandit. ¶ Nota ꝙ bis in anno legitur euangelium in quo ꝓnunciatur paſſio Chriſti.primo in dominica quinquageſimę, ſecundo in quadrageſima.hoc ideo, quia mortis Chriſti duplex eſt effectus. Primus remiſſio culpæ:quinquageſima enim ad remiſſionem refertur Iubilæi. Secūdus effectus eſt gratia pœnitentiæ, ſiue carnis maceratio.ideo in quadrageſima quæ carnem macerat,hoc euangelium legitur,& quarta feria in qua cœli luminaria ſunt producta: quia in Chriſti paſſione corporalia quidem obſcurata ſunt luminaria,vt ſpiritualia illuſtrentur. Et rurſus ex quartis feriis quadrageſimæ, hæc tertia eſt:quia poſt lumen naturale obſcuratum,& lumen gratiæ immiſſum, tertiū lumen glorię Chriſti paſſione præparatum eſt. Hi etiam duo effectus in ipſa Chriſti cruce oſtenſi ſunt. Remiſſio quidem,cū ait, Pater ignoſce eis,quia neſciunt quid faciūt. Maceratio autem carnis in latronibus qui cum eo crucifixi ſunt. Et quia carnē,ſed nō vitia aliqui macerāt,alijvero vtrūq; ideo vnus latronum à dextris,alter autem à ſiniſtris crucifixus eſt.

Quare bis in anno legitur euāgeliū xp̄i paſſionem ꝓnūciās. Mortis xp̄i duplex effectus.

Adaptanda ieiunio in quo ſūt crucifigēda & vitia & caro.

Sermo quartæ ſecundæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.lxxj.

SEcundo cum dicitur,(Tūc acceſſit.) ponitur repreſſio ambitionis,& duo facit. Primo enim notatur ambitio, ſecundo ipſius ambitionis repreſſio. (Reſpondens autem Ieſus.) Circa primum autem tria facit. Nam primo ponitur poſtulatio generalitatis. Secundo requiſitio voluntatis,(Qui dixit ei.) Tertio expreſſio poteſtatis,(ait illi,dic) In prima vero parte quinque tangit. Primo acceſſum familiaritatis,(Tunc)ſcilicet cum denūciata ſua morte ſe in tri duo reſuſcitandum prędixerat,(Acceſſit ad eum.)familiari confidentia Item tangit affectum pietatis, (mater filiorum Zebedæi.) hæc Salome, matertera Chriſti, cuius maritus Zebedæus medio tempore inter tēpus vocationis duorum filiorum eius,& mortem Chriſti mortuus eſt, ideo ipſa mulier deſolata viri ſolatio,cum filiis ſecuta eſt Chriſtum. Talis enī debet eſſe vita viduarū,vt poſt deceſſum carnalis mariti, Chriſtum ſponſum requirant, exemplo Iudith, de qua dicitur Iudith.viij. ꝙ poſt mortem mariti diuinis ſolum vacabat. ¶ Item tangit conſortium propinquitatis,(Cum filiis ſuis.) Iacobo & Ioanne. Item tangit reuerētiam diuinitatis.

Documētū viduis.

nitatis,(adorãs.)Saꝑ.xvj. Oportet te dñe adorare. Item tã git petitionis communitatem,(Et petẽs aliquid ab eo.) Di xit enim in generali, Peto domine,vt quod ſpecialiter po-ſtulauero,tribuas &c. ¶ Secũdo quia mulier in generali pe tebat, ideo Chriſtus requirit in ſpeciali voluntatem eius. (Qui dixit ei,quid vis?) Inconſiderata enim exauditio eſt ſine petitionis expreſſione. Et nota quia voluntates noſtræ notæ ſunt deo,etiam ante quã velimus. Ioan.ij. Ipſe Ieſus nouit omnes, & ideo non erat opus ei vt quis teſtimonium perhiberet de homine.ipſe enim ſciebat quid eſſet in homi ne:tamen hoc loco interrogat,quid vis? vt ea exprimẽte vo tum ſuum,quod notum erat deo,etiam hominibus pateret: & ex verbis eius occaſionem habeat docendi. ¶ Tertio po nitur expreſſio petitæ poteſtatis,cũ dicit, (Ait illi.) In qua petitione tria tangit. Petit enim regni & ſedis tranquillita-tem,ac ordinis dignitatem. Et primo quidẽ petit ſedis tran quillitatem,(Ait illi, Dic)& fiet. Nemo enĩ peruenit ad ſe-dem cœleſtem,niſi eo dicente,id eſt diſponente, per quẽ fa cta ſunt omnia. Threñ.iij. Quis eſt iſte qui dixit vt fieret domino non iubente? (Vt ſedeant hi duo filij mei.) Sedes iſta ſolis amatoribus conuenit ſapientiæ. Saꝑ.vj. Si delecta mini in ſedibus & regnis, diligite ſapientiam, vt in perpe-tuum regnetis. Item tangit ordinis dignitatem,(Vnus ad dextram tuam,& vnus ad ſiniſtram tuam.) Quaſi dicat,ſint tibi collaterales,& cęteris digniores. Sciebat enim ſcriptũ eſſe Prouer.iiij. Longitudo dierum in dextera eius,& in ſi-niſtra eius diuitiæ & gloria. Item tangit regnandi pote-ſtatem, (In regno tuo.) De quo regno ait Pſalmiſta. Re-

Dubius. gnum tuum regnum omnium ſeculorum. ¶ Querit autem Hieronymus vnde opinionem regni habuerit ita mulier, præſertim cũ Chriſtus prædixerit ſe tradendum,paſſurum,

Reſpõſio ciuſdẽ ho milia quæ legit ĩ die ſancti Ioã nis añ por tã latiná. & occidendum. Reſpõdeo, ꝓpter id quod addidit ſe tertia die reſurrecturum. Putauit enĩ cũ ſtatim cũ oĩb⁹ ſanctis re-gnaturum,& auiditate fœminea præſentia cupit,immemor futurorum. Quod enĩ in vltimo aduẽtu futurũ eſt,ipſa pe-tiit in primo fieri. Cõmẽdatur tamen huius mulieris fides, religio,& magnanimitas. Fides quidẽ,quia Chriſti regnum credidit.religio autẽ, ꝙ nõ ſecularia, ſed diuina poſtulauit pro filiis.vñ Chryſoſt. Alij filiis ſuis militias,alij honores, alij pecunias quęrũt:nemo autẽ filiis ſuis deũ ꝓuidet.per-

ditio-

ditionem illorū magno precio cōparatur, ſalutē autē eorū nec dono accipere volūt. Rurſus cōmendatur magnanimitas,quia pauperibus & piſcatoribus ſedem regni petiit,ſciēs cœlū non generi aut fortunæ, ſed meritis gratiæ dei eſſe paratum. Iaco.ij. Nōne deus elegit pauperes in hoc mūdo,diuites in fide,& hęredes regni quod repromiſit deus diligētibus ſe? ¶ Item quęrit quomodo ſibi conueniāt Mattheus & Marcus:nam Mattheus vt dictū eſt, recitat matrē filiorū Zebedæi accepiſſe & poſtulaſſe pro filiis : Marcus vero ipſoſmet refert ita poſtulaſſe:vnde ait, Et accedunt ad eum Iacobus & Ioannnes Zebedęi, dicētes: Magiſter,volumus vt quodcūq; petierim⁹ facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexteram tuā,& alius ad ſiniſtram tuā ſedeamus in gloria tua. Reſponſio. Ad literam mater petiit pro filiis quod ambitionis fuerat ipſoſmet poſtulare:ſed quia eiſdem ſuggerentibus,& matrem ſubmittētib⁹ ipſa petiit pro filiis,ideo Marcus quod per matrem petebāt,ipſos dicit petiiſſe. ¶ Deīde cū dicit,(Reſpōdēs autem Ieſus.)ponitur huius petitionis obiurgatio.& quatuor facit. Primo enim reprobat petitionis neſcientiam. Secūdo examinat patiendi potētiam,(Poteſtis bibere.) Tertio prædicit paſſionis tolerātiam,(Ait illis, Calicem quidē.) Quarto adducit retributionis gloriā,(Sedere autē.)Dicit ergo primo,(Reſpōdēs autē Ieſus dixit, Neſcitis quid petatis.) Remigius. Bonum quidem eſt veſtrum deſiderium,ſed inconſiderate rem honeſtam poſtulatis,quia mihi vultis in regno coniungi. Delectat vos culmen honoris,ſed tamē neceſſe eſt vt prius vos exerceat via laboris. Et cōſiderādum quia non matri petēti,ſed filiis reſpōdet dominus.ſciebat enim q̄ eis ſuggerētibus ipſa petierat. ¶ Nota q̄ quatuor ex cauſis neſciebant quid peterent. Primo quia Chriſti regnum quod petebant,æſtimabāt eſſe mūdanum. Sed non eſt ita,immo tale regnum ipſe vitauit. Ioā.vj.& eiuſdem.xviij.ait,Regnū meū non eſt ex hoc mūdo. Secūdo ipſa petitio fuit neſciētiæ,quia xp̄i regnū,q̄d eſt ſanctorū glorificatio,putabāt ſtatim eo reſurgēte futurum, cum tamen in fine ip̄m xp̄s prædixerit Matt.xix. In regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuę, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Tertio eadem petitio ideo neſcientiæ fuit,

Dubi⁹lite ralis ſuper Matth. & Mar.

Reſpōſio cōcordās eos adinuicem.

fuit,quia in ipſo regno putabant adeſſe ſiniſtrũ,cum tamen omnes pertinẽtes ad regnum,in dextris:ad ipſum vero non pertinentes,in ſiniſtris ſint ſtatuendi,vt dicitur Matt.xxv. Quarto petitio ipſa fuit neſcientiæ, quia ſine meritis vitæ ex ſola Chriſti cognatione putabãt ſe ius habere in regno eius:cui° oppoſitum dicit Chriſtus Matth.viij. Multi alieni recũbẽt in regno cœlorũ, filij aũt regni eiicientur in tenebras exteriores. Et eiuſdem.xxj Auferetur à vobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Sic & qui dicunt orãtes,adueniat regnum tuum:nec tamen ſic viuunt vt ad regnum pertineant,neſciunt quid petant. Iacobi.iiij. Petitis,& non accipitis,eo quod male petatis. ¶ Nota etiã quia regnum Chriſti dupliciter accipitur. Vno modo pro eccleſia præſentis temporis. Matth.xiiij. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligẽt de regno eius omnia ſcandala. Alio modo pro futura glorificatione ſanctorũ. Matth.xiij. Tunc iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno patris eorum. Vtrobique autem eſt aliquid dextrum,& aliquid ſiniſtrum Militantis quidem eccleſię, ſiniſtrum eſt tormentum mortis, dextrum vero eius eſt pax & tranquillitas. Primo tempore fuit eccleſia in ſiniſtro,nunc vero in dextris eſt. Et ſecundum hunc intellectum quem neſciebant duo iſti diſcipuli, datum eſt eis quod petebant. Iacobus quidem præſentis eccleſiæ ſiniſtrum habuit. Act.xij. Occidit Herodes Iacobũ fratrem Ioannis gladio. Ioannes vero dextrum præſentis eccleſiæ tenuit, quia ſine matyrio mortis in pace quieuit. Ioan.xxj. Sic eum volo manere donec veniam,tu me ſequere. Rurſus cœleſtis patriæ dextrum(& erit plena glorificatio hominis in corpore & anima) quod ſolum in nouiſſima reſurrectione futurum eſt. Interim vero animæ ſanctorum quãquã beatæ ſint, non tamen ſunt plenæ in dextera : quia earum corpora mortua ſunt, ideo adhuc aliquid habẽt ſiniſtri. Si vero,vt quibuſdam videtur,beatus Ioannes iam reſurrexit,& cũ Chriſto beata immortalitate gaudet,ipſe ſedet ad dexterã æternitatis:beatus autem Iacobus cui° corpus adhuc veneramur in terris, ſedet ad ſiniſtram immortalitatis Chriſti. ¶ Secũdo cum dicit,(Poteſtis bibere.)examinat Chriſtus iſtorum potentiam. Circa quod tria tangũtur. Primo enim inquirit Chriſtus patiendi poſſibilitatem, (Poteſtis bibere).i.ſentire ac guſtare & tolerare(calicem.)

Regnum dei duplex. Dextrum & ſiniſtrũ in regno Chriſti.

Remigius,

Remigius,no ĩe,inqt,calicis,vult intelligi paſſionẽ martyrii. ¶ Et nota qa ipe eorũ potẽtiã cognoſcẽs, de ipſo tamẽ interrogat,vt ipſis reſpõdẽtibus nos oẽs intelligam⁹ ꝙ nullus valet cũ xpo regnare in cœlis niſi ſtuduerit eũ imitari ꝑ paſſionẽ in terris. Vñ apoſtolus Paulus ait,Act.xiiij. Per multas tribulatiões oportet nos introire regnũ cœlorũ. Et beatus Sixt⁹ papa & martyr,oẽs,inqt,ſanctí quãta paſſi ſũt torméta vt ſecuri puenirẽt ad palmã?vñ & beata Agatha dicebat ꝓfidi,Sicut nõ põt triticũ reponi in horreũ,niſi theca eius fuerit cõculcata in paleis,ita aĩa mea nõ põt in paradiſum dei mei ingredi,niſi diligẽter ꝓfeceris corp⁹ meũ a carnificibus tuis attrectari.deniq; & de ipſo mũdi ſaluatore dicit Lu.xxiiij. Oportuit pati xp̃m,& ita intrare ĩ gloriã ſuã. Itẽ ꝑpriã xp̃s ꝓnũciat paſſibilitatem,(quẽ)calicẽ paſſionis, (ego bibiturus) .i.toleraturus(ſum.)de quo ãte ꝑdixerat,ſi lius hoĩs tradetur ad illudẽdũ,& flagellãdũ,& crucifigẽdũ. hic ẽ calix de quo ipe orãs ait Mat.xxvj. Pater mi,ſi nõ põt hic calix trãſire,niſi bibã illũ,fiat voluntas tua. quaſi dicat xp̃s,Si vultis mecũ regnare,oportet ẽt vos mecũ pati. Ro. viij. Hęredes qdẽ ſum⁹ dei,coheredes aũt xpi,ſi tñ cõpatimur,vt ſimul & glorificemur. ¶ Et nota qa & qđ hic legitur,additur in Marco,vbi ſic dicitur, Poteſtis bibere calicẽ quẽ ego bibiturus ſũ,aut baptiſmo quo ego baptizor,baptizari?Et vt dicit Magiſter ĩ hiſtoria,Calix ad literã ſcyph⁹ eſt,quo calidã ſumim⁹ potionẽ:baptiſm⁹ aũt tinctio ſiue tĩctura dicit:& ꝙ calicẽ paſſionẽ,ꝙ baptiſmũ vero mortẽ ſignificat.nã vt dicit Caſſiodor⁹ Raueñ.ſup.ps. Calix dicit paſſio,qa cũ mẽſura dabit. Eſt.n. calix ſcyph⁹ in quo mẽſurate diſtribuitur pot⁹bibẽtib⁹.i. Corĩ.x. Fidelis deus, q nõ patietur vos tẽtari ſupra id qđ poteſtis. Baptiſma vero mors dicitur,ad ſimilitudinẽ lanę intinctę. Sicut.n.lana intĩgitur,& accipit alieni coloris dignitatẽ:ita nos in morte deſcẽdim⁹ corpales,& reſurgim⁹ ſpũales. Ergo xp̃s potatus fuit calicẽ paſſiõis,& inebriat⁹ ꝓclare,licet eũ irriſerit nudatũ maledictionis filius quõdã prĩogenit⁹ Iſrael. Gene.ix. Fuit ẽt xp̃s tinct⁹ baptiſmate mortis,ſumẽs claritatẽ reſurrectionis:de quo ait Lu.xij. Baptiſmo habeo baptizari:& qũo coarctor? id eſt q̃ magnis deſideriis angor,donec ꝓficiatur? Licet aũt ſic diſtinguãtur calix & baptiſmus. Alii tamẽ vtrũq; ꝙ eodẽ accipiũt.ſ.ꝙ martyrio.nã martyriũ in actu eſt calix ama

In vita ſc̃i Laurẽtij.

Baptiſm⁹ triplex.

ræpotionis,in effectu autem eſt baptiſmus mundæ ablutionis. Cum.n.tria ſint baptiſmata.ſ.fluminis,flaminis,& ſanguinis,nullum ita emundat animã ſicut baptiſmus ſanguinis:quia vt dicit Adamãtius ſuper lib.iudicũ,illa duo emũdant peccata præterita,hoc tollit etiam futura. ¶ Item diſcipulorum tãgit promptam facultatem. (Dicunt ei,poſſumus.) Ex ignorantia paſſionis iſta confidentia venit.vnde Raba. Inexpertis leuius videtur, quod experti timuiſſent. Eccle.xxxiiij. Qui nõ eſt expertus,qualia ſcit? Et ideo ſicut à principio neſciebant quid peteret,ita nũc etiam neſciunt ſeipſos.nemo.n.ſuo poſſe põt mundi aduerſa,ſed adiutore deo,tolerare. Ioã.xv. Sine me nihil poteſtis facere. ¶ Tertio iſtorũ diſcipulorũ pronuncia: paſſionem,dicens,(Calicem quidem meum bibetis).i meæ paſſioni cõmunicabitis. in cuius figura,iam propinquus paſſioni accipiens calicem dedit diſcipulis ſuis dicens,Bibite ex hoc oẽs,vt dicit Mat. xxvj. Et glorioſum iſtud eſt,atq; præclarum, ex eodem calice cum rege cœli bibere.j.Pet.iiij. Cõmunicantes xp̃i paſſionibus gaudete,vt reuelatione glorię eius gaudeatis exultantes, ¶ Aduertendum autẽ ꝙ ſi nomine calicis intelligit̃ paſſio citra mortis martyrium, vterq; iſtorum diſcipulorũ calicem Chriſti bibit.nam ſimul cæſi ſunt, & ibant gaudentes à cõſpectu concilii,qm̃ digni habiti ſunt ꝓ nomine xp̃i contumeliam pati:vt dicitur Act. v. Et de Iacobo quidem certũ eſt ꝙ pro xp̃o multa,etiam mortem paſſus ſit. Ioãnes vero martyriũ ſuſtinuit ſtans iuxta crucẽ eius : qui pro noſtra ſalute bibit calicẽ paſſionis.ſicut.n.beatæ virginis, ita & ipſius diſcipuli animam doloris gladius pertrãſiuit.preter hoc autẽ in dolium feruentis olei miſſus eſt, & relegat⁹ in Pathmos inſulã, ac veneni calicem bibit. Sed baptiſmo xp̃i non eſt baptizatus,qm̃ à dolore mortis fuit alienus. Iacobus vero hunc baptiſmum ſuſcepit, de quo dicitur Act. xij. Herodes occidit Iacobũ fratrẽ Ioãnis gladio. Quia igi tur vterq; pro xp̃o paſſus eſt,ſed vterq; vitã non cõſummauit mortis martyrio,ideo dicit eis xp̃s, Calicẽ quidẽ meum bibetis, & tacuit de baptiſmo. ſic exponit magiſter in Hiſto. Si vero nomine calicis idipſum quod nomine baptiſmi intelligitur.ſ.mortis martyrium , ſciendum vt dicit Remigius,ꝙ dupliciter calix dñi bibitur. vno modo,cũ mors illata a perſecutore patienter ſuſcipit̃.alio mõ cũ animus paratus

Calix qđ ſignificet.

ratus eſt ad pferēdā mortē,& vita geritur digna martyrio: ideoq; duo ſunt genera martyrii. vnum in aperta perſecutione,aliud vero in occulta carnis maceratione. Iacob⁹ igitur calicem mortis bibit in aperta pſecutione, Ioannes autē bibit in occulta carnis maceratione, vitaq; eius digna erat aperto martyrio,quod etiā parat⁹ erat tolerare,& deſidera uit.vñ dicit Aug.lib.de bono cōiugali,Nō eſt impar meritū patientiæ in Petro qui paſſus eſt,q̄ in Ioāne q paſſus nō eſt. Cōſideremus etiā qa mundi amatores multa patiuntur aduerſa,& aliquādo morte dānantur:ſed quia nō pro xp̄o, verū pro mundo iſta tolerant,ideo nō xp̄i,ſed mundi calicē bibunt,ſiuntq; mundi ac diabolī martyres,quib⁹ calix Babylonis propinatur. Apoca. xix. Rurſus qui pro Chriſto patiuntur,ſi fuerint impatientes,calicē quidem Chriſti ſumunt ac guſtant,nec tamen bibūt,ſed per impatientiā reiiciunt.Item qui ſolo ſermone Chriſti paſſionem venerātur, nec tamen ſentiunt quæ ſunt in Chriſto Ieſu,illi poculum paſſionis tenent in ore,ſed non tranſglutiūt ad intima cordis. Ergo Chriſti calicē quidā etiam non ſumunt,alii vero in ore tantū habēt, & nō traiiciunt,plures aūt traiectū ſtatim reiiciunt. Sed deuoti fideles xp̄i,calicem bibunt.ps.Calicem ſalutaris accipiam,& nomē domini inuocabo. ¶ Nota etiam quia pœnitentia calix & baptiſmus eſt xp̄i. Calix quidem amarę potionis ſecundum menſuram morbi ſuſceptus.ps. Potaſti nos vino compūctionis,& potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Hac deniq; potione corrupti humores digeruntur, & ſeparantur,& eiiciuntur. Ipſa etiā pœnitentia baptiſmus.i.lauacrum eſt,de quo ps. Aſperges me domine hyſopo,& mundabor. Mar.j. Baptiſmus pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.nullus autem peccator à ſiniſtra damnationis tranſfertur in dextram regni cœleſtis , niſi hoc calice potatus, & tali baptiſmo lotus fuerit. Matth. iij. Pœnitētiam agite,appropinquabit enim regnū cœlorum &c. ¶ Quarto cum dicit,(Sedere autem.)diſtinguit de retributione gloriæ: & duo facit. Primo.n.oſtēdit quibus non datur, ſecundo quibus tribuitur. (Sed quibus paratū eſt.) Circa primū autē duo tangit. Primo.n. repetit poſtulationē,(Sedere autem ad dextrā meā vel ad ſiniſtrā.) qđ illi poſtulauerūt.Sed tñ alio ſenſu vtiť nūc dextra &ſiniſtra,ab eo quē illi itellexerūt. Ipſi em̄ more ſecularis regni

Calix dñi dupliciter bibitur.

Calicē mūdi q bibāt

cupiebãt eſſe collatera les' æterni regis : nõ eſt aũt in cœlis talis diſtinctio honoris & dignitatis, ſed vt ꝑmiſſum eſt, ſiniſtrũ glorię eſt in ſeptima ꝙeſcétiũ, dextrũ vero erit in octaua reſurgẽtiũ. Siniſtrũ. n. habẽt aię beatæ ante reſurrectionẽ, tũc plenę futurę in dextris. ¶ Itẽ tãgit poſtulati ne gationẽ (nõ eſt meũ). i. ad me nõ ꝓtinet (dare vobis.) Scien dũ ꝙa nemini datur cœleſte regnũ niſi ꝓ xp̃m. eius. n. officiũ ẽ, ſicut eidẽ cœleſtis pater dicit, Mat. xx. Voca operarios & redde illis mercedẽ ſuã. Nõ dat autẽ ip̃m niſi operãtib⁹: & ideo cũ dicit (nõ eſt meũ dare vobis) faciẽda eſt vis ĩ eo quòd dicit, vobis. Nõ vobis, ſcilicet quia nõ veſtrę naturę: nec vobis. i. ꝓ vobis, ꝙa eſtis mei ꝓpinqui, nec vobis ambitioſis: nec vobis neſciẽtibus ꝙd petatis: nec vobis p̃ſumẽtibus de ꝓprio poſſe: nec vobis etiã calicẽ meũ bibẽtibus, ꝙa vt dicitur Ro. viij. Nõ ſunt cõdignę paſſiões huius tp̃is ad futurã gloriã. &. i. Corin. xiij. Quidã tradũt corpus ꝓpriũ vt ardeat, & tñ nihil eis ꝓdeſt, ergo ſeſſio cœleſtis regni nõ debetur naturæ, nec gñi, nec virtuti paſſiõis, nec ambitioni, nec inſipiẽtię, nec p̃ſumptiõi, quorũ prima tria. ſ. natura, genus, & virtus, cœleſte regnũ nõ attingũt. reliqua vero tria. ſ. ambitio, neſciẽtia, & p̃ſumptio, ẽt ab eodẽ regno repellũt.

¶ Secũdo oſtendit quibus datur ſedes regni cœleſtis, dicẽs (ſed) meũ eſt dare ſeſſionẽ à dextris meis vel à ſiniſtris illis (ꝙbus paratũ eſt à patre meo.) nã ꝓcurator patriſſamilias eis ſolis dedit mercedẽ opis, cum ꝙbus ipſe pater familias ex denario diurno cõueniẽs, miſit eos in vineã ſuã. ¶ Et nota quia cœleſte regnũ ꝑparatur, & paratur, ac ẽt datur. Eius ꝑparatio eſt ꝑdeſtinatio ęterna ab origine mundi. nã ꝑdeſtinatio, vt dicit Aug. eſt ꝑparatio glorię. paratur autẽ in tẽpore vocatiõe & iuſtificatiõe peccatorum, datur vero glorificatiõe aĩarum, de ꝙbus ait Apoſtolus Ro. viij. Quos ꝑdeſtinauit, hos & vocauit : & quos vocauit, illos & iuſtificauit : quos autem iuſtificauit, ipſos & glorificauit. Nemini ergo datur regnum cœleſte ꝙ nõ prius iuſtificatus fuerit & vocatus, ac etiã ꝑdeſtinatus. multis autẽ ꝑdeſtinatis, vocatis, & iuſtificatis, nõ eſt datum regnum cœli, etiam poſt curſum vitæ p̃ſentis quoaduſq; venit filius patriſſamilias qui impleuit diſpenſationẽ crucis, & cœlum nobis aperuit. Ergo pater & filius ſecundum diuinitatis potentiam præparant, & parant ſedes regni cœleſtis, ſicut idem filius ait Ioan. xiiij.

Regni cœlorum prę paratio eſt prędeſtinatio.

Vado

Vado parare vobis locum. Sed qa ſolus filius ſecundū hominē mortuus eſt, ideo ſui dicit eſſe officii regnum eis dare, quibus dudū ꝓparatum eſt & paratū. ¶ Sed cū prius dixerit nō eſſe ſui officii regnū cœleſte dare his duobus diſcipulis, nūc vero dicat ſe daturū his qbus paratū eſt, nunqd iſtis diſcipulis nō erat patū regnum? Et dicēdū qa paratum erat nō eis, ſed gratiæ dei. i. nō naturæ, aut eorum meritis, ſed ex gratia dei. ipſi eñ ſunt ex numero eorum quibus ab ęterno paratum eſt à patre cœleſti ſedere à dextris & à ſiniſtris regni cœlorum. Vñ in feſto beati Iacobi anteq̄ euāgeliū hoc legatur, ꝓmittitur epiſtola Epheſ. j. Bñdictus deus qui elegit nos in xp̄o āte mundi cōſtitutionē, vt eſſemus ſancti & immaculati, qui p̄deſtinauit nos in adoptionē filiorum, ſecūdum ꝓpoſitum voluntatis ſuæ in laudē gloriæ ſuę. ¶ Nota etiā ꝙ Hiero. exponendo capitulum iſtud facit vim in hoc qđ dicitur, nō eſt meū dare vobis, quia regnū cœlorum nō eſt dantis, ſed accipientis. Beda vero dicit ꝙ ſiniſtra quando in bonā partem accipitur, vitā deſignat præſentis eccleſiæ, cuius ſedes eſt prælatio, dextera vero beatitudinē deſignat. Ambo igitur iſti diſcipuli ſederunt in ſiniſtris, qñ ad tempus apoſtolatus officio præſiderunt: nunc vero ſedent à dextris, quia de p̄ſenti viſione vti cōditoris lætantur, quorum vtrūq; datur Chriſto diſtribuente. Sed quia mater filiorum Zebedęi petitionem ſuā retulit ad Chriſti humanitatem, ſecundum quā erat paſſurus, ideo ipſe ait (non eſt meum dare vobis.) ſed ſecundum naturam diuinitatis, qua æqualis eſt patri, eius erat dare gloriam ſicut & patris.

Dubium.

Reſpōſio

Regnum cœlorū nō eſt dantis ſed accipientis.

Sermo.iiij.iij.fe.poſt.ij.dominicā in.xl.& in ordine. lxxij.

ACceſſit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cum filiis ſuis adorās & petens aliquid ab eo.) Qualē ſe debeat exhibere oraturus deum, his verbis oſtenditur. Et primo quidem non ſterilis neq; nouerca, ſed mater ſit, cum ſanctæ operationis fœcunditate: quia ſicut mater prolem, ita mens operationem concipit & parturit. tum etiam miſerationis pietate, quia. iij. Regū. iij. ex tali affectu iudicata eſt vera mater. Item oraturus deum, accedat, adoret, petat. Accedit charitas, adorat humilitas, fides petit. Charitatis quidem affectibus acceditur ad deum. Luc. xiiij. Amice aſcende ſuperi⁹. Humilitate vero adoratur deus. eſt eñ adoratio dei, reuerentia humilitate etiam corporis oſtenſa, ſicut capitis

Quomō adorandū ſit.

pitis inclinatiõe, genuflexiõe, corporis curuatione, & pſtratiõe, manuũ eleuatiõe, coniunctione, expãſione. Quod aũt huius reuerentiæ honor ab humilitate procedat, dicitur Eccleſia.iij. Magna potentia dei ſolius ab humilibus honoratur. De fide autem potente dicitur Iacob.j. Poſtulet in fide, nihil hæſitans. Item in petitione obſeruanda ſunt duo, ſcilicet quid & à quo petatur. Petendum eſt quod ſit aliqd. nam vana & pernicioſa nihil ad nos pertinent. Et quia petitio facienda eſt ipſi Ieſu id eſt ſalutari, ideo aliqua petita ſalubria & ſalutaria ſunt. ¶ Non eſt autem eorum quæ petuntur numerus indeterminatus, ſed omnia reducuntur ad ſeptem petitiones in dominica oratione contẽtas. Matt. vj. Vos autem ſic orabitis, (Pater noſter qui es in cœlis &c.) Vbi aduertendem quõd iſta oratio eſt perfectiſſima propter duo, tum propter continentiam partium orationis, tum etiam propter ſufficientiam rectæ petitionis. Et primo quidem vt dicitur. i. Timo. ij. partes orationis ſunt quatuor ſcilicet obſecratio, oratio, gratiarum actio, & petitio. Primas tres partes habemus cum dicitur (Pater noſter qui es in cœlis.) quartã vero partem. ſ. petitionem, ſufficienter habemus diſtinctam cum dicitur, (Sanctificetur nomen tuũ &c.) Et primo quidem gratiarum actione expreſſe oramus deum dicentes, (Pater noſter) recognoſcimus enim & cõfitemur diuinę adoptionis donum, quod ad gratiarum pertinet actionem, quia ex dei gratia eius filii ſumus, & ipſe eſt pater noſter. Oramus deum obſecratione. eſt eñ obſecratio per ſacra conteſtatio, vt cum dicimus, per ſanctã incarnationem tuã libera nos domine. In oratione autẽ cũ dicimus (pater noſter) nõ ſolũ recognoſcim⁹ adoptiõis donũ, ſed etiã p ipſam dei patris paternitatẽ obſecramus. Tertia vero pars oratiõis q̃ cõmuni noĩe oratio dicit̃ ſignificat̃ cũ orãtes dicimus (qui es in cœlis.) Eſt eñ oratio vt à ceteris partibus diſtinguit̃. aſcenſus intellect⁹ ad deũ, vt dicit Damaſcen⁹. Hic vero aſcẽſus, puocat̃ cõſiderãdo q̃ is quẽ oramus, pater noſter eſt in cœlis, quaſi dicatur nobis, ſurſum corda, & orando ipſa habeamus ad dñm. ¶ Aduertẽdum q̃ res iſtę oratiõis partes rationabiliter p̃cedũt quartã. ſ. petitionẽ. Ad hoc eñ vt petitio ſit efficax ad impetrãdũ, prius oportet gratias agere de p̃ceptis muneribus, vt gratias exhibẽtes bñficia potiora ſumamus. Sed vt petitio ſit efficatior,

Expoſitio orationis dominicę.

Partes orationis quatuor.

Obſecratio qd ſit.

Quid oratio ſit.

prius oportet obſecrare:nec eſt vlla tã efficax obſecratio q̃ deũ patrẽ per ſuã paternitatẽ conteſtari. Prẽter aũt duo iſta oportet prius etiã orare.i.mẽte cõiungi deo,q̃ petere. Iac. iij. Appropiquate deo mẽte,& appropinquabit vobis bñſi cio. ¶ Sed nunc præmiſſas duas clauſulas exponam⁹. cũ.n. oramus,(pater noſter.)duplex bñficiũ dei cõmemoram⁹. ſ. paternitatis,qa(pater.)&cõitatis,quia (noſter.)Pater quidẽ nobis eſt deus. Deu.xxxij. Nũquid nõ ipſe eſt pater tu⁹, q̃ poſſedit & fecit& creauit te? Et tota ſcta trinitas eſt nobis pater.nã qui eſt pater vnigeniti ſecundũ naturã,ipſe eſt nobis pater ſecũdũ gratiã. Mat.xxiij. Vn⁹ eſt pater noſter qui eſt in cœlis.& Ioã.xvj. Ipſe.n.pater amat nos. Vnigenitus etiã dei filius eſt nobis pater,quibus dixit Ioan.xiij. Filioli adhuc modicũ vobiſcũ ſum. Eſa.ix. Puer natus eſt nobis,pater futuri ſæculi. Rurſus ſpũs ſanctus pater noſter eſt,iuxta illud. Veni pater pauperũ, veni dator munerũ, veni lumen cordiũ. Nobis aũt eſt pater de⁹,qm̃ ab ipſo principaliter habemus eſſe,nutrimentũ,& diſciplinã,q̃ tria carnales parẽtes filiis largiũtur. Triplex quidẽ eſſe.ſ.naturę,gratię,& glorię deus nobis tribuit. Eſſe quidẽ naturæ quãtum ad aĩam,non eſt dubiũ quin ipſe ꝓduxerit, aĩarum creator. Generatiuã etiã virtutẽ,& formationẽ corporis carnales parẽtes,ab ipſo habẽt.ij. Macha.vij. Sancta mater ꝓ filiis,propria quorũ lamentabatur pro lege dei corpora, Neſcio,inquit,qũo in vtero meo apparuiſtis. neq; n. ego ſpm̃ & aĩam donaui vobis, & vitã, neq; ſingulorũ mẽbra ego ipſa cõpegi,ſed mũdi creator,qui formauit hoĩs natiuitatẽ. Vñ ait Auerrois ꝙ diuina virtus operatur in formatiõe corporis. Ab ipſo etiã deo habemus eſſe gratiæ. Iac.j. Volũtarie genuit nos verbo veritatis ſuę. Deeſſe autem glorię ꝙ à deo ſit,dicit ps. Gratiam & gloriã dabit dominus. Rurſus à deo patre habemus alimentũ.ipſe enim materna vbera implet lacte, ipſe immittit matribus affectum tribuendi, ipſe affectum dirigit ad ſugenda vbera, ipſe generaliter corpori tribuit alimentum & veſtimentum. Matth.vj. Nolite ſolliciti eſſe de iſtis, ſcit enim pater veſter cœleſtis quia his omnibus indigetis. Item diſciplinam morum, & doctrinam rerum à deo patre habemus, qui docendis ingenium & capacitatem, doctoribus vero intellectum tribuit,& facundiam.ideo dicitur Matth. xxiij. Vnus eſt magiſter veſter qui eſt in cœlis. Et ideo

Eccleſia ĩ ſequentia ſcti ſpũs.

Pater eſſe cur dicat.

 equiualẽs

æquiualens non poſſumus ſummo & principali patri retribuere,multo minus quàm carnalibus parentibus. Et aduertendum quòd dominicæ orationis principium eſt, (Pater noſter.) & non deus noſter,aut dominus noſter,aut rex noſter,& multa talia: vt dei ad nos charitatem & paternæ dilectionis affectum oſtendat, ſicq; confidamus nos petita obtenturos,quaſi dicamus, Si pater es,audi filios,& largire ipſis quæ petunt. Luc. xj. Quis veſtrum à patre carnali petit panem, aut ouum, aut piſcem, & non dabit illi? Si ergo vos cum ſitis mali,noſtis bona data dare filiis veſtris,quãto magis pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe? Quid enim negabit filiis,qui iam dicit q̃ pater eſt? ¶ Secundo huius beneficij ponitur comitas,(noſter.)non enim vnius ſed cõmunis eſt pater fidelium. Ergo qui hũc orat patrem,ne contemnat cæteros, ſed memor ſit eos ſibi eſſe fratres.ideo duplex charitas in duobus iſtis verbis inſinuatur, charitas quidem paternitatis,quia (pater)charitas vero fraternitatis,quia (noſter.) Mat.xxiij. Omẽs vos fratres eſtis,& vnus eſt pater veſter qui eſt in cœlis. Gloſ. Monetur nobilis & diues non ſuperbire cõtra minores.non enim vere poſſunt dicere pater noſter,niſi fratres ſint. ¶ Tertio ponitur celſitudo huius patris (qui es in cœlis.) Dicit Auerrois q̃ in hoc concordant omnes leges,deum.ſ.eſſe in cælo. Sed veritas fidei plus confitetur. ille enim dicit in cœlo ſingulariter,fides dicit in cœlis pluraliter. ille dicit in cœlo tantum eſſe deum,fides dicit in cælo &in terra,& in omni creatura ipſum eſſe. Hiere. xxiij. Cœlum & terrã ego impleo. & ps. Si aſcendero in cœlum,tu illic es:ſi deſcendero in infernũ, ades. Rurſus ille dicit deum eſſe in cœlo vt motorẽ : Fides dicit eum eſſe in omni creatura vt creatorem & cõſeruatorem. Sed cum dicatur in cœlis eſſe pluraliter, diſtinguendũ eſt de cœlo,quod quadruplex eſt.ſ.diuinum,angelicũ,mentale,& corporale. De primo Eſaiæ.xix. ait lucifer,In cœlũ conſcendam.i.ad æqualitatem diuinitatis perueniam. De ſecundo Glo.ſuper illud,In principio creauit deus cœlum & terram.i. angelicam naturam, & corporalem ſubſtantiam. De tertio Aug.in Glo.ſecundum,(inquit)ſpiritum cœlum ſumus. De quarto. Geñ.i. Appellauit deus firmamentũ cœlum. Ergo quantum ad primum cœlum pater deus eſt in cœlis.i.in patre & filio & ſpiritu ſancto, quia vna deitas eſt in tribus.

Quare in principio orationis incipimus à nomine patris, nõ ab alio.

Cælũ qua druplex.

tribus. Quantum vero ad ſecundū cœlum deus eſt in cœlis, in angelicis ſpiritib⁹. Vnde glo. In cœlis eſt deus.i.in ſecretis ſpiritibus, in quibus eſt vt ſint,& beati ſint. Quantū aūt ad tertium cęlum ipſe deus pater eſt in cęlis.i.in ſanctis mētibus electorum per gratiam inhabitās.ps. Tu aūt in ſancto habitas. Io.xij. Si quis diligit me, ſermonē meū ſeruabit:& pater meus diliget eum,& ad eum veniemus,& manſionem apud eum faciemus. Eſt etiam deus in cœlis corporalibus, & in omni creatura per potentiam, præſentiam,& eſſentiā. In quocunq; auté eſt, ſiue in terra ſiue ſubtus terrā,tamé in eis exiſtens,in cœlis dicitur eſſe, quia cœleſti modo.i.ſpiritualiter,ſupereminenter,nō loco ſed proprię naturę virtute eſt in omni creatura. Ideo aūt ſecundum glo. orantes patrē deum dicim⁹ (qui es in cœlis.) vt ad ſpiritualitatem in qua habitat,feſtinare diſcamus,& cœleſtia ab eo q̄ramus. ¶ Deinde ponitur quarta pars orationis.ſ.poſtulatio in ſeptē petitiones diſtincta: quarum prima eſt de nomine deitatis ſanctificando. Secunda de regno æternitatis obtinendo. Tertia de placito diuinę volūtatis adimplendo. Quarta de ſubſidio noſtræ fragilitatis largiendo. Quinta de debito prauitatis dimittendo. Sexta de periculo tētationis præcauēdo. Septima de malo pœnalitatis amouendo. Quarum petitionum tanta ſufficientia eſt ſecundū Glo. vt licet non his tantū,ſed etiā aliis verbis oretur deus,ſub eodem tū ſenſu & nō alio ſit orandū. quicquid.n. quibuſcūq; verbis recte petim⁹, his ſeptē petitionibus continetur. Prima itaq; oīm petitionum ad laudē & honorē pertinet diuinitatis,quia bonū eius omni etiā noſtro bono p̄ponēdū eſt. ideo petimus, (Sanctificetur nomē tuū.) non petimus vt qđ non eſt ſanctū,ſanctificetur: neq; vt qđ ſanctū eſt,ſanctius fiat. Sanctū.n.& terribile nomē eius,ſed hoc petim⁹, vt ſicut deitatis nomē ſanctū eſt, ſic innoteſcat hoībus,quatenus nihil putetur eo ſanctius. & hoc cōtra idololatriā,quaſi dicat,ceſſet falſa ſanctificatio noīs idolorū,& fiat vera fides. De ſctitate noīs aliter ſecūdū glo. Nomē,inq;t,patris in nobis eſt,q̄a eius ſumus filij. Hiere.xiiij. Tu in nobis es dñe, & nomē ſctm̄ tuū inuocatū eſt ſup nos. Hoc aūt nomē petim⁹ in nobis ſctificari: primo vt pſeueremus in ſanctificatiōe,quā ipſius noīe in baptiſmo ſuſcepimus. ſecundo vt dict̨e ſanctificatiōis ipſe operetur augmentū. tertio vt vita & moribus patris nomē ſanctū eſſe oſtē damus,

Septē petitiones in oratione dominica' clauſę: quibus cōcluditur eſſe quod ſub aliis verbis petitur

Petitionū orationis dominicæ explanatio.

damus.qa patris bonitas relucet in filiis. Sed iſta ſanctificã tio redũdat in primã. Si.n.tribus his modis nomẽ ſuũ deus in nobis ſanctificauerit, ſanctificabit etiam illud ex hoc in eſtimatione & fide hoĩm cęterorum. ¶ Secunda petitio eſt de regno ſupnę fœlicitatis obtinẽdo. nã poſt ſummi patris regis honorem nihil magis eſt deſiderandum quàm cum ip ſo eius regni eſſe participes: ideo ſecundo loco petimus,(ad ueniat regnum tuum.) Cuius regnum quantum ad præſens tripliciter intelligitur. ſ. anagogice, tropologice, & allegori ce. Anagogice quidẽ dei regnũ eſt cœleſtis patria, vbi ęterna fœlicitate regnabunt ſancti: de quo Mat. xxv. Venite be nedicti patris mei, percipite paratum vobis regnum. Tropologice autem regnum dei intra noſmetipſos eſt, dum legibus ipſius obtemperamus, eiusque dominationi voluntarie ſubiicimur. Luc. xvij. Regnum dei intra nos eſt. Allegorice vero dei regnũ eſt eccleſia. ſ. populus fideliũ, in qbus ip ſe deus regnat. vñ Gre. Regnũ cœlorũ prẽſentis tpis eſt ec cleſia. Itaq; primo petimus vt nobis aduenĩat regnũ glorię: ſecundo petimus vt nobis fiat regnũ obedientię: tertio peti mus vt aduenĩat regnũ eccleſiæ: vt. ſ. totus mundus regi ſit xp̃o ſubiectus. Et qa regnum fœlicitatis iure hęreditatio po tius nobis aduenit, q̃ ipſum noſtris actib⁹ acquiramus, ideo nõ petimus venire ad regnum, ſed vt regnum ipſum nobis fi liis debitũ aduenĩat. ſimiliter regnum obediẽtię nõ noſtris meritis, ſed gratię munere nobis aduenit. Regnũ etiã eccle ſię ſola dei diſpoſitiõe, nõ humano ingenio veniet. ¶ Tertia petitio eſt de adimpleda dei voluntate, q̃ ordinate ſequi tur ad p̃miſſam. nullus.n. vẽturi regni fœlicis erit poſſeſſor, q̃ pũtis iuſtitiæ nõ fuit obſeruator. ideo petimus, (fiat volũtas tua). i. volitũ tuum. vñ glo. Voluntas, inquit, dei eſt p̃ceptorum ei⁹ cuſtodia, (ſicut in cœlo & in terra). i. ſicut in angelis, ita in hoĩbus. De angelis quidẽ dicitur, miniſtri dei q̃ facitis voluntatem eius. vel ſicut in iuſtis, ita & in peccatoribus conuerſis, vt ſicut in xp̃o, ita & in eccleſia: vel ſicut mẽte ſeruio legi dei, ita etiã carne: vt caro concordet ſpiritui. p̃s. Cor meum & caro mea exultauerunt in deum verum. Hæc omnia patent in glo. Nec tantũ petimus vt quod vult deus velimus, ſed vt fiat volũtas ei⁹ in nobis. i. vt ſibi nõ nobis viuamus &c. ¶ Quarta petitio eſt de ſubſidio ſufficienti præſentis vitæ: quæ ideo ſequitur præmiſſam, quia prius

In homilia virginum.

deſide-

deſiderandum eſt ſpūale, q̄ corporale bonū. Petimus ergo (panē noſtrum quotidianum da nobis hodie.)Noīe panis, tpalis & ſpūalis vitæ intelligunt ſubſidia. Et prīo q̄tum ad tpale ſubſidium dicit Aug. in epiſtola ad Probā de orando deū, Panis hoc loco ſignificat oēm ſufficiētiā victus neceſ- Panis qđ
ſarij. qa p̄cipuus cibus eſt hoīs. vñ in Matthæo ſcriptū eſt, ſignificet.
Panē noſtrum ſuperſubſtantialē.i.precipuum,da nobis hodie. Et aduertendum q̄ iſtis verbis corpalis alimēti ſex tangit circunſtantias.prima eſt ſimplicitatis, (panem.)non dicit carnes,aut piſces, licet hæc etiam nomine panis intelligantur. Sed panemdicit,qui eſt ſimplex victus,vt communibus ſimus contenti,neque aut ſuperflua aut curioſa quęramus. Secunda circunſtantia eſt æquitatis, (noſtrum,) non alienum,ſed noſtrum, nobis ſcilicet ex noſtro labore debitum. ps. Labores manuum tuarum quia manducabis. Tertia circunſtantia eſt cōtinuitatis,(quotidianum.)id eſt quo indigemus quotidie,ne præſens vita quanquam defectuoſa ante tempus deficiat. Sed in Matthæo dicitur,(ſuperſubſtātialem.)nam panis iſte materialis, quoniā noſtrum animale ſuſtentat,panis ſubſtantialis eſt. Sed ſi hoc ipſum ſuſtentamentum pro dei ſeruitio ad ipſius gloriam referatur,ſubſtantialis panis fit ſuperſubſtantialis. Non ergo petimus panem ſubſtantialem,id eſt victum corporalem, quo ſuſtentemur tantum, ſed petimus ſuperſubſtātialem panem,vt materiali pane ſuſtentati,ſuperſubſtantialiter viuamus. Quarta circunſtātia eſt diuinę largitatis,(Da.)non reddas quaſi debitum,quia ꝓpter iſtum panē tibi nō ſeruimus,ſed da li- Nota.
beraliter,quaſi donum adiectum. Prouer.xxx. Diuitias domine ne dederis mihi, ſed tantum victui meo tribue neceſſaria. Quinta conditio eſt communitatis,(nobis.)non dicit mihi,ſed nobis,quia oratio iſta eſt communis:& quicunque orat,pro fratrib⁹ orat: vnde in principio dicitur,Pater noſter. Et in conſequentibus petitionibus, dimitte nobis debita noſtra, & ne nos inducas in tentationem, & libera nos à malo,quia nō pro ſe,ſed pro fratrib⁹ debet orare, qui à principio profeſſus eſt communem patrem dicens,pater noſter. Sexta circunſtantia eſt paſcenris, (hodie.) id eſt preſenti tempore, ne de craſtino ſimus ſollciti. Auguſtinus. Paſcebat, inquit, Chriſtus contemnentem Iudam, nunquid non paſcet ſequentem ſe fidelem? Secundo iſta petitio

poteſt

poteſt intelligi de ſubſidio vitæ ſpiritualis,ſine quo deo nõ viuimus.nã panis ſuperſubſtãtialis eſt quo indigemus quotidie. Primo quidem ſecundum glo.eſt deus ipſe,qui eſt ſuper omnes ſubſtãtias. Item panis eſt corpus xpi. Item panis eſt verbum dei. Itẽ panis eſt iuſtitia.i.præcepta ſpiritualia, quę ſemper ſunt exercẽda. Panis ſpiritualis iſte quadruplex quotidianus eſt,quoniam ipſe dicit Eccl.xxiiij. Qui edunt me,adhuc eſurient. Hic quotidianus,ſed in patria æternus, hic panis aſſidue per fidem & charitatẽ reficere debet, quia ſine eo nemo viuere poteſt. ¶ Aduertendum q; in ſeptem petitionibus orationis dominicæ prima ſolum eſt de bono diuinitatis,ſex reliquæ ad nos pertinẽt:quarum tres ſunt de bono obtinendo,tres ſequentes ſunt de malo cauendo. Bonum autem noſtrum triplex eſt.ſ. finale,& hoc petimus dicentes.(Adueniat regnum tuum.) Alterum bonum eſt neceſſarium,ſine quo finis non habetur, & hoc petimus dicentes,(Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra.) Tertiũ bonum eſt vtile adiectum,quod petimus dicentes,(Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.)quæ tria bona eſſe petenda ſaluator oſtendit Mat.vj.dicens. Quęrite primum regnum dei, quo ad primum:& iuſtitiam eius, quo ad ſecundum:& hæc omnia vitæ neceſſaria adiiciẽtur vobis,quo ad tertium. Tria vero mala quæ prohibent aſſecutionem triũ iſtorum bonorum, petimus à nobis remoueri tribus petitionibus ſequentibus:quarum prima petit culpæ remotionem, quoniam peccatum prohibet effectum aſſequendi primum finale bonũ.ſ.ne regnũ dei nobis adueniat.j.Cor.vj. Neq; fornicarij,neque idolis ſeruiẽtes, neq; vniuerſaliter peccatores regnum dei poſſidebunt.ideo petimus dicẽtes, (Et dimitte nobis &c.)Vbi primo petimus culpæ dimiſſionem,ſecundo adiungimus dimiſſionis conditionem,ibi, (Sicut & nos.)Quantum ad primũ petimus dicentes,(Et dimitte).i. parce & condona (nobis.)conuerſis,quia põ dimittitur culpa,niſi pœnitenti. Et aduerte quia dicit nobis, non mihi, quia vt iam dictum eſt,oratio communis:eſt quam quicunque dicit,pro omnibus orat qui ſunt de cœtu fidelium.ideo magnum dãnum incurrũt ſchiſmatici & excõicati ad quos forma iſtius orationis nõ peruenit.(Debita).i.peccata,pro quibus ſumus pœnæ debitores æternæ (noſtra.) Bene noſtra, quia peccata noſtra tantum ſunt,bona vero opera etiã ſunt

Quadruplex panis

Sufficientiã harum ſeptẽ petitionũ hinc acccepit Petr' Hic remias ſuper oratione dominica ſermo. xvj.

ſunt dei,qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Et aduertendum q̃ dicentes in plurali,Dimitte nobis debita noſtra,etiam pro his qui peccãdo nobis ſunt debitores petimus, vt debitum quo ſunt obligati,ipſis deus dimittat.nemo enim ſic debet proximo,quin etiã deo pro debito proximi debitor ſit.Si ergo petimus vt deus dimittat in nos peccanti,fieri nõ poteſt q̃ illi non dimittam°. Huius vero petitionis adiungit coditionem vel cautionem ſiue pactum,(Sicut & nos dimittimus)id eſt parcimus(debitoribus noſtris)id eſt in nos peccantibus. Vbi aduertendum q̃ duplex eſt debitum:vnũ pecuniæ, alterum iniuriæ. Debitum pecuniæ intelligitur etiã omne illud quod per pecuniam iuſtè poteſt acquiri: & tale debitum non tenemur dimittere potẽti reddere,ſed repetitio eius cõceſſa eſt. Debitum vero iniuriæ dimittendum eſt, non abſolute,ſed petenti veniam,vt dicit glo. ¶Sexta petitio eſt de conſenſu tentationis cauẽdo,quod eſt malum oppoſitum factioni diuinæ voluntatis:ideo petimus,(Et ne nos inducas in tentationem.)glo.nequaquam petendum eſt non tentari, ſed ne à tentatione vincamur ſcilicet in ipſam per conſenſum induci.nam tentatio meritoria eſt,& proficit ad coronam.Iacobi.j.Beatus vir qui ſuffert tẽtationem, qm̃ cum probatus fuerit,accipiet coronam vitæ. Et aduertendum q̃ quandiu homo tentatus non conſentit tentationi,quaſi extra tentationem eſt, quia ſpiritus eius tentatione non concluditur. cum vero conſentit in tentationem,mergitur. Aduertẽdum etiam q̃ forti & diuturnæ tentationi difficile vel impoſſibile eſt reſiſtere,niſi deo adiuuante, qui non patitur nos tentari ſupra id quod poſſumus. vnde cũ deſerit,neq; adiuuat, quaſi inducere videtur,non immittẽdo conſenſum,ſed ſubtrahendo auxilium. Et ideo hoc petimus ne in tentationibus nos deſerat. ¶Septima petitio de malo aduerſitatis & pœnalitatis tollendo, quod quidem opponitur bono ſufficienti præſentis viræ:& huius mali ablationem petimus, dicentes,(Sed libera nos à malo.)glo.omni viſibili & inuiſibili. Vbi aduertendum q̃ dum hic viuimus,aduerſitatibus neceſſe eſt nos probari.Sed tamen in malis mũdi ille eſt liber, qui firmus animo nõ agit ea propter quæ fit ſeruus peccati.iſte in ſeruitutem poſitus, à malo tamen ipſius liberatus eſt. Et hoc modo petimus à malo præſenti liberari, donec

Duplex debitum.

nec ex liberis facti amici & filij à malis omnibus exuamur. Roma.viij. Ipſa creatura, id eſt homo liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum dei. Aduertē dum quòd incongrue orat in plurali, libera nos à malo, qui ſatagit nocere proximo. Sequitur (Amen.) id eſt fiat quod petimus: quo verbo iuncto, prædictæ ſeptem petitiones rhetoricę concluduntur.

Sermo quintus quartæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxiij.

TErtio cum dicitur, (Et audientes decem) ponitur obortæ indignationis ſedatio. Circa quod tria facit. Primo enim ponit diſcipulorum indignationem. Secundo eorum vocationem, (Ieſus autem vocauit.) Tertio humilitatis exhortationē, (Et ait, Scitis.) Circa primum quatuor tangit. Primo ſcilicet indignationis occaſionem, (Et audientes.) quòd illi petierant cęteris præeſſe. Item indignantium numerum, (decem.) ſcilicet apoſtoli, qui cęteris præerāt: ideo indignum eis videbatur aliis ſubiici. Item indignationis ponit motum (indignati ſunt.) Eſt autem indignatio triſtitia proueniens ex hoc quòd quis indignus bonis promouetur. Item tangit indignationis obiectum, (de duobus fratribus.) Matth.xxiij. Oēs vos fratres eſtis. ℣ ſi fratres, ergo pares. indignum ergo videbatur hos duos cæteris præferri. ¶ Conſiderandum autem vt dicit Chryſo. quia ſicut illi carnaliter petierūt vltra oēs eſſe, ſic iſti carnaliter cōtriſtati ſunt duos illos ſibi præeſſe. Vnde quia duo ſunt motus ſuperbiæ, ſcilicet velle præeſſe, & nolle ſubeſſe, patet ℣ triſtitia & indignatio decem apoſtolorum aliquid habuit carnalis ſuperbiæ. ¶ Secūdo ponitur diſcipulorum reuocatio. (Ieſus autē vocauit eos ad ſe) humilitatis magiſtrum. Matt.xj. Diſcite à me quia mitis ſum, cōtra indignationem: & humilis corde, contra ambitionem. Tertio cum dicit, (& ait, Scitis) ponitur correctio diſcipulorum: in qua oſtendit quid cauere & quid agere debeāt. Ambitionē quidem ſecularem præcipit fugiēdam, humilitatis aūt virtutem docet proſequēdam. ideo in parte iſta quatuor facit. Nam primo manifeſtat morem mūdanæ prelationis. Secūdo hūc morem ꝓhibet ab eccleſiaſticis viris, (vos aūt.) Tertio oſtēdit quid ſit obſeruādū in eccleſiaſtica prælatura, (Sed quicunque

Quid ſit indignatio.

Duo ſunt ſuperbiæ motus.

cunque)Quarto ſeipſum adducit humilitatis exẽplum (Sicut filius.) Secularis aũt principatus duas ponit cõditiões. Vnam quãtum ad eſſentiam & habitum, quia eſt principatus dominatiuus : alteram quãtum ad efficiẽtiam & actum, qa eſt poteſtatis executiuus,ibi,(&qui maiores ſunt.)Qualiter autem principentur ſeculi principes, Saluator noſter oſtendit,(& ait,Scitis.) hoc enim notũ eſt omnibus.(Quia principes gentium.) ad diſtinctionem ſpiritualium. Aliter enim gentibus,aliter fidelibus principari oportet. (Dominantur eorum.) videlicet quorum ſunt principes, ſcilicet ſubditorum:quaſi dicat,apud gẽtes hoc eſt eſſe principem, quod dominũ : & principari idẽ eſt quod dominari.& quia dominus ſerui dominus eſt, ſequitur ꝙ principes gentium quaſi ſeruis vtanꝫ ſubditis.j.Reg.viij. Vos eritis ſerui regis veſtri. Dñs autem ſui gratia eſt,& vtitur ſeruis non propter bonũ ꝓprium eorũ,ſed ꝓpter bonũ ꝓprium.Sic etiã principes ſeculi ꝓpriũ, non cõmune bonũ diligũt, ſicut dicitur j.Reg.viij. & Ezech.xxxiiij.Paſtores Iſrael paſcebant ſemetipſos. ¶ Deinde cum dicit,(Et qui maiores ſunt.)ſecũdam cõditionem tãgit ſecularis principatus,quæ attenditur ĩ vſu & exercitio poteſtatis. (Et qui maiores ſunt)apud gẽtes.Maiores dico ſecũdũ potẽtiam ciuilem.pauci vero ſunt tales,ꝓpter virtutem:ſed maiores ſunt,aut ꝓpter genus,aut ꝓpter diuitias,vel ꝓpter gratiã amicorũ, ſeu ꝓpter eloquẽtiã.(poteſtatem)nõ pietatẽ,nõ largitatẽ,non manſuetudinem, neq; gratiã.(exercẽt) imperioſe,crudeliter,& cupide (in eos.) Ezech.xxxiiij. Cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia . ¶ Et nota quia poteſtas regiminis debet in virtute fundari, ſic vt prius exerceãt ſe principes in virtute quã in poteſtate.Sed ecõtra prætermiſſa pietate,beneficẽtia,& manſuetudine,ſola poteſtate vtũtur,immo abutũtur pricipes ad ſubiectos. Ideo vt dicitur Sap.vj.Iudicium duriſſimum fiet his qui præſunt. Vnde Aſſuerus rex ait Heſter.xiij. Cum plurimis gentibus imperarem, & vniuerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos . ¶ Deinde morem iſtum ſecularis poteſtatis prohibet à principibus eccleſiæ,dicẽs,(non ita.)id eſt principatus veſter non ſit dñium,neq; maioritas veſtra ſit poteſtatis exercitium (erit inter vos.) quos conſtitui principes eccleſiæ.

Differentia inter principes eccleſiaſticos & ſeculares.

Virtuoſis regna debentur.

eccleſię. Vbi aduerte quia non prohibet principatum eccle
ſiæ,ſed dominium:neq; prohibet maiorem gradum, ſed po
tentiæ exercitium. Principatum quidem non vetat qui prin
cipes conſtituit.ps. Conſtitues eos principes ſuper omnem
terram.prohibet autē in principatu dominium.ij. Corin.j.
Non dominamini fidei veſtrę.&.j. Pet.v. Neq; vt dominā-
tis in cleris. Neque,phibuit maioritatem dignitatis in eccle
ſia,qui gradus ordinum conſtituit,vt dicitur Ephe.iiij. Sed
exercitium poteſtatis prætermiſſa virtute ,phibet.quod ob-
ſeruauit Apoſtolus.j. Corinth.ix. Non ſumus vſi hac pote
ſtate. ¶ Deinde cum dicit,(Sed quicunque.)oſtendit qua-
lis debeat eſſe prælatio eccleſiæ: & duo facit. Primo enim
oſtendit quale debeat eſſe exercitium maiorum: ſecundo
qualis debeat eſſe conditio principum,(& quicunque.) Cir
ca primum duo tangit. Primo enim ſupponit appetitum di
gnitatis,dicens, (Sed quicunqne voluerit inter vos maior
fieri.) in eccleſiaſtica dignitate: quod vtique bonum eſt.j.
Timo.iij. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſi
derat.oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. Item
huius benignitatis ponit exercitium (ſit veſter miniſter.)
id eſt exhibeat obſequium his quibus eſt maior.quod vtiq;
contrarium eſt dignitati mundanæ, cui non miniſtranti,mi
niſtratur. ¶ Deinde cum dicit(& quicunque)oſtendit qua-
lis ſit conditio principum eccleſiæ: & duo facit. Primo enī
ſupponit appetitum principatus,dicens,(& quicunque vo-
luerit inter vos primus) id eſt princeps & præcipuus(eſſe.)
quod vtique licitum eſt appetere.nam & ipſe dominus do-
cuit primos recubitus in cœnis obtinere, ſicut dicitur Lu-
cę.xiiij. Secundo huius principatus eccleſiaſtici ponit con
ditionem (erit veſter ſeruus.).j. Corinth.ix. Cum eſſem li-
ber ex omnibus,me ſeruum feci. Quod vtiq; oppoſitum eſt
principatui mudano. nam per eum principes ſeculi ſunt do
mini, principes vero eccleſiæ ſerui ſunt fidelium:quia non
ſui gratia,ſed propter ſubiectos præficiūtur. Vnde qui pri-
mus eſt in eccleſia,ſcilicet ſummus pōtifex,dicit ſe eſſe ſer-
uum ſeruorum dei. Patet ergo duplex conditio eccleſiaſti-
ci principatus,oppoſita principibus ſeculi. Iſti enim exer-
cent poteſtatem, ſed eccleſiaſtici principes exhibent mini-
ſterium. Item principes ſeculi domini ſunt, principes vero
eccleſiæ ſerui ſunt. Ex quo patet principatum eccleſiæ eſſe

ſecūdum

ſecundum naturã primitus inſtitutum,principatum vero ſę culi eſſe ſecundum culpã introductum. Secundum qdẽ naturã nõ eſt dictum homini vt dominetur hominibus,ſed irrationabilibus animãtibus. Sed ꝓpter culpã facti ſunt homines dñi hominum,vt dicit Adamãtius ſuplibrum Ioſuę. ¶ Deinde cum dicit,(Sicut filius hominis,)eorum quę dicta ſunt,xp̃s ſeipſum adducit exẽplum: & duo facit. Primo enim ponit ſe exẽplũ eius quod dictũ eſt de miniſterio maiorũ. Secũdo eius quod dictũ eſt de ſeruitute principũ,ibi,(& dare animã ſuã.) In prima vero parte duo tãgit,poteſtatis exercitiũ à ſe abnegat,& vtilitatis miniſteriũ ꝓfitetur. Propter primũ ait,(Sicut filius hominis.)nõ filius hominũ pluraliter,(ſed filius hominis)ſingulariter.ideo qa filius virginis:& maior omniũ hominũ:nõ venit in mundum p viã carnis aſſumptę,(miniſtrari.)quod eſſet exercere poteſtatẽ in eos quorum eſt maior. Sed obiiciẽ illud Matt.iiij. Ecce angeli acceſſerunt,& miniſtrabãt ei. Et Mar.xv.diciẽ ꝙ mulieres ſequebantur & miniſtrabãt ei. Solutio, Miniſtratum qdẽ eſt xp̃o ab angelis & hoĩbus, ſed tñ ad hoc non venit. Itẽ ſuum ꝓfitetur miniſterium xp̃s dicẽs,(Sed miniſtrare.) Ad hoc certe venit vt miniſtret nobis facultatẽ pueniendi ad cœlũ. Heb.viij. Melius ſortitus eſt miniſteriũ q̃to & melioris teſtaméti meditator eſt,quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt. ¶ Deinde cum dicit,(& dare animã ſuã.)ſeipſum adducit xp̃s ſeruitutis exẽplum. Ipſe quidem eſt princeps paſtorum,vt dicitur.i. Pet.v. non tamen venit in mundum vt dominaretur ſeruis,ſed potius vt ſeruos redimeret,pro quorum redẽptione ſeipſum tradidit in ſeruitutem mortis. ideo ait, (Et)venit filius hominis(dare animã ſuam).i.vitam animalem,quam tradidit morti. Eſa.liij. Tradidit in mortẽ animã ſuã.(Redẽptionẽ) talis em̃ erat cõditio noſtræ ſeruitutis,vt nõ alio p̃cio redimi poſſemus. Serui quidem eramus mortis & culpæ:ſed Chriſtus in ſimilitudinem carnis peccati apparens, propriam vitam tradidit morti,vt nos ab iſta duplici ſeruitute redimeret. ꝑs. Apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. (Pro multis.)quantum ad efficientiam quidem ꝓ multis,pro omnibus vero quantum ad ſufficientiam: quia non pro noſtris tantum, ſed etiam pro peccatis totius mundi eſt propitiatio, vt dicitur.i. Ioan.ij.tamen in effectu pro

Obiectio

Solutio.

Chriſti paſſio tripliciter notificata

multis effundetur in remiſſionem peccatorum. ¶ Et attende quia in hoc euangelio tripliciter notificata eſt xp̄i paſſio.primo quidem in ciuitatis aſcenſiōe,ſecundo in calicis potatione,tertio in animæ traditione.Nam xp̄i paſſio eſt aſcenſio virtutis,eſt potio ſalutis,& eſt redēptio ſeruitutis.

Feria.v.poſt ſecundam dominicam in.xl.Secundum Lucam. *Cap.xvj.*

IN illo tempore.Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Homo quidam erat diues: & induebatur purpura & byſſo:& epulabatur quotidie ſplendide.Et erat quidam mendicus nomine Lazarus,qui iacebat ad ianuam eius *hulceribus plenus: cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis: & nemo illi dabat.Sed & canes veniebant & lingebant hulcera eius. Factum eſt autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & diues, & ſepultus eſt in*inferno.Eleuans autem oculos ſuos,cum eſſet in tormentis,vidit Abraham à lōge, & Lazarum in ſinu eius.Et ipſe clamans dixit,Pater Abraham,miſere re mei: & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma.Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua: & Lazarus ſimiliter mala.Nunc autem hic cōſolatur, tu vero cruciaris:& in his omnib⁹ inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt: vt hi qui voluūt hinc tranſire ad vos,non poſſint:neq; inde huc trāſmeare.Et ait,Rogo ergo te pater,vt mittas eum in domum patris mei.Habeo enim quinq; fratres,vt teſtetur illis,ne & ipſi veniant in hunc locū tormentorum.Et ait illi Abraham,Habent Moyſen & p-

phetas:

* Aliter ἑλκωμένος id eſt hulceroſus.

*Alitereſt in græco καὶ ἐτάφη καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμούς. i. & ſepult⁹ eſt & in inferno ſublatis oculis.

phetas:audiant illos.At ille dixit.Non pater Abraham:ſed ſiquis ex mortuis ierit ad eos,pœnitẽtiam agent.Ait autem illi,Si Moyſen & prophetas non audiũt,neq; ſiquis ex mortuis reſurrexerit,credẽt.

Sermo.j.v.fe. poſtij.dominicã in.xl.& in.ordine. lxxiiij.

Homo quidã erat diues,& induebatur purpura & byſſo,& epulabatur quotidie ſplendide.)Luc.xvj.Quartadecima pœnitentium manſio hodie celebratur,& vocatur Remomphates,quod interpretatur exaltatio violenta,vel diſſipans congregationem,aut diuiſio maligranati.nam diues epulo,de quo præſens euangelium meminit, violenter exaltatus eſt in hoc mundo:quia omnis diues,aut raptor,aut raptoris hæres eſt:& quia nullum violentum eſt perpetuum,ideo diſſipatum eſt in morte eius quicquid cõgregauerat.nam etiam guttam aquæ habere non potuit,malum vero granatum ſinus eſt Abrahæ, in quo grana rubicunda ſanctarum quieſcunt animarũ:ibi erat Lazarus quõdam hulceribus plenus. Diuiſum eſt autem hoc malum granatum à loco pœnarum diuitis, quia chaos magnum inter ea firmatum eſt.ergo iſta manſio inſinuat nobis diuitis vitium,eius ſupplicium,& ſanctarum animarum refrigerium: de quibus agitur in præſenti euangelio:quod in tres partes diuiditur. In quarum prima proponitur præſens diſtinctio meritorum.In ſecunda autem adducitur futura retributio prẽmiorum.(factum eſt autem vt moreretur mẽdicus.) In tertia vero intẽditur aduertenda exhortatio viuorum. (Et ait,rogo ergo te pater.) Circa primum in duobus hominibus,duo curſus fortunæ præſentis proponuntur. Et primo introducitur homo qui abuſus eſt præſenti proſperitate.Secundo ipſe proponitur qui oppreſſus fuit multa aduerſitate.(Et erat quidam mendicus.) Rurſus circa primum duo facit. Primo enim ponit diuitiarum cenſum.ſecundo vſum earum,(& induebatur). Dicit ergo,(Homo quidam erat dives.)vbi quatuor tangit. Primo quidẽ terrenam affectionẽ cum dicit(homo)Quod nos dicim⁹ hõ,hebrei dicũt Adã: & vtrũq; nomẽ à terra deriuatur. nã Adã interpretatur hõ terreu⁹,hõ autẽ ab humo nomẽ habet,& eſt hum⁹ terra humecta.nã ſecũdũ corp⁹ formauit de⁹ hoiem de limo terre.

Manſio. xiiij. pœnitentium Remõphates.

Hõ,hebraice Adam & vñ dictus.

Igitur ſi cõditionem humani corporis attendamus, oĩs hõ terrenus eſt, ſed mens cœleſtem habet originem. fit autẽ in cupidis & auaris, vt eadẽ mẽs terrena ſit, dũ terrenis inhiat. Sicq; cupidus dupliciter eſt terrenus, corpore quidem ſubſtantialiter, mente autem affectu. talis autem erat hic dives etiã corde hõ & humo affix⁹. vnde hõ dicitur ab amore humi. qualia. n. vnuſquiſq; amat & cupit, talis efficitur, quia vim tranſformatiuam habet amor. vnde Auguſtinus, Si cœlũ, inquit, amas, cœlum es. Si terram amas, terra es. De huiuſmodi homine dicitur Gene. vj. Multa malitia hominũ eſt in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſt ad malũ omni tempore. Item huius auari tãgit priuatã ſeparationẽ. (Quidam) Bene quidam, quia non aliis, ſed ſibiſoli intendens. habet enim proprium omnis auarus, vt totum ſibi cupiat, nulli etiam fratri cõmunicet. Eſa. v. Ve qui cõiungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vſq; ad terminum loci: nũquid habitabitis vos ſoli in medio terrę? Et Eccle. iiij. Vn⁹ eſt, & ſecundũ nõ habet, nõ filium, nõ fratrem: & tamen laborare nõ ceſſat, nec ſatiãtur oculi eius diuitiis, nec recogitat dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? Item hui⁹ auari tãgit ſubitam variationem. (Erat.) Certe nõ fuit vere dives, qui erat & non eſt. Nam vt dicit Grego. in Homil. Fallaces diuitiæ ſunt, quæ nobiſcum diu manere non poſſunt. Fallaces diuitiæ ſunt, quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt. Cõparantur eñ ſomno tranſeunti, quod non ſatiat. ps. Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.

Contra auaros.

¶ Item huius auari tangit cupidam poſſeſſionem. (Dives) Erat quidem dives grãdi poſſeſſiõe, & cupiditatis affectione, ac hominum æſtimatione, ſed in rei veritate, vt dicitur j. Rhethorico. Non poſſeſſio ſubſtantiæ, ſed eius vſus facit diuitem. Et quia hic homo magis poſſidebatur à diuitiis, quã eas poſſideret, ideo pauper erat. Rurſus affectu erat dives, quia omnia cupiebat. Eccle. iiij. Non ſatiãtur oculi eius diuitiis. Sed hoc eum faciebat pauperem. Summa. n. egeſtas eſt diuitiis adiuncta cupiditas. vnde Hiero. Auaro deeſt tam quod habet, quã quod nõ habet. Vltimo hic erat dives iudicio ſui, & hominum, quod vtiq; falax eſt. Apoc. iij. dicis quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: & neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

In epiſtola, pœmia li ante Bibliam cap. vltimo.

nudus. Sed ſi homo iſte non erat diues quem ſcriptura dicit eſſe diuitem, quis ergo diues eſt? Seneca in prouerbiis. Maximæ, inquit, diuitiæ ſunt non deſiderare diuitias: & plurimum habet is qui minimum cupit. Et quis eſt pauper, niſi qui ſibi videtur diues? ideo ait Salomõ Prouerbio.xiij. Eſt quaſi diues, cum nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cum in diuitiis multis ſit. ¶ Deinde cum dicit, (Et induebatur,) ponitur vſus quin potius abuſus diuitiarum. Sicut autem dicitur Matthei.vj. Gentilitatis affectus eſt eſſe ſolicitum quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur, hæc enim omnia gentes inquirunt. Iſte autem diues gentiliter viuebat, qui diuitiis ſolum ad cultum & refectionem proprii corporis vtebatur: & ideo in duobus reprehenditur, ſcilicet de immoderato apparatu veſtium, & de aſſidua vacatione epularum, ibi, (& epulabatur.) In primo dupliciter reprehenditur, ſcilicet de ornatu, & de delitiis. De ornatu quidem, (& induebatur purpura.) Habitus regius eſt, qui ſanguine tingitur cõchyliorum maris. Delicias vero veſtis adiungit, (& byſſo) quod eſt genus lini cãdidiſſimi & molliſſimi. Ergo ad decorem purpura, ad molliciem byſſo induebatur. In primo aſpectus, in ſecundo tactus delectabatur: & ex purpura gloriam, ex byſſo voluptatem quærebat, non indiget talibus veſtibus conditio naturæ. nam ab initio deꝰ veſtiuit hominem tunica pellicea, nec eſt habitus byſſi pœnitentium, quorum debet eſſe aſpera conuerſatio, exemplo Ioannis baptiſtæ. Mar.j. Ioannes veſtitus pilis camelorum. Vbi ſecundum Gregoriũ conſiderandum quòd ſi in cultu ſubtilium precioſarumq; veſtium nõ eſſet peccatum, nequaquã ſermo diuinus tam vigilanter exprimeret quod diues qui torquetur apud inferos, byſſo & purpura indutus fuiſſet. Iterumq; ſi abiectio talis indumenti non eſſet virtus, nõ commendaretur Ioannes de eo quod pilis camelorum eſſet veſtitus. Eccleſia.xix. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. ¶ Deinde cum dicit, (Et epulabat.) reprehenditur diues iſte de comeſſatione: vbi tria notantur, ſcilicet ſuperfluitas, aſſiduitas, & claritas. De ſuperfluitate ait, (Et epulabatur.) Dicuntur autẽ epulæ à ſuperabundantia ciborum, ſecundum Iſidorum. Prouerbio.xxj. Qui diligit epulas, in egeſtate erit: & qui amat vinum & pingnia, non ditabitur. ¶ Item notatur co-

Quis verus diues.

meſſationis aſſiduitas,(Quotidie.)Prouer.xxiij. Noli eſſe in conuiuiis potator,nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt.quia vacantes potibus,& dantes ſymbola,conſumuntur:& veſtietur pannis dormitatio.

Conuiuiorum mundanorum ſplendor.

¶Item notatur comeſſationis claritas. (Splendide.)Seculariſbus conuiuiis ſplendorem,plurima cõferunt.ſ.delicię eiborum,præcioſitas vaſorum,apparatus miniſtrorũ,preſentia amicorum,lætitia iocorum,& ſonus muſicorũ. Hic ſplẽdor ſæcularis eſt multum adducens maculam menti. Iudę j.Hi ſunt in epulis ſuis maculæ conuiuantes, ſine timore ſemetipſos paſcentes.¶Et notandum q̃ iſte dies de corpore ſuo altare ſibi & deum fecerat, altare quidẽ,quod ſic ornabat purpura & byſſo:deum vero , cui quotidie ſacrificabat epulis. Dañ.xiiij.Nõne tibi videtur Bel eſſe viuẽs deꝰ? An non vides quanta comedat & bibat quotidie? Bel interpretaꝫ vetuſtas,vel abſq; :quod deſignat priuationẽ.Deditus.n.gulę vitio,veteraſcit ipſe,& mente & bonis priuatur. Philip.iij. Quorum deus venter eſt,& gloria in confuſione ipſorũ qui terrena ſapiunt.&c.

Sermo.ij.v.feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine. lxxv.

Octo miſeriæ conditiones.

ET erat quidam mendicus nomine Lazarus.)Nũc alius homo nobis proponitur contemplandus,quem oppreſſit aduerſitas ſæculi. Et octo conditiones miſerię de eo tanguntur. Primo.n.tangit mendicitatem, (Et erat quidã mendicus.)quod eſt infimum miſeriarum.nam vt dicit Seneca,honeſta res eſt paupertas læta : immo iam paupertas non eſt,ſi læta eſt. Qui.n.cum paupertate bene cõuenit,dives eſt:nec qui parum habet,ſed qui multa cupit , eſt pauper.ergo iſte homo ſi pauper diceretur , nõ eſſet miſer. Sed mendicus erat,neceſſaria vitæ obſecrationibus quærens:qđ Salomõ orauit à ſe tolli. Prouer.xxx. Duo rogaui te domine,ne deneges mihi.mẽdicitatem & diuitias ne dederis mihi.nihil enim charius emitur quàm quod precibus comparatur,vt dicit Seneca. Item tangit nominis veritatem. (Nomine Lazarus.) Vbi aduertendum q̃ nomina diuitũ apud homines in hoc mundo clare innoteſcunt,pauperũ & mendicantium obſcura nomina ſunt , & nulli nota. Et ecõtra apud deũ eorum qui vocauerũt nomina ſua in terris ſuis, nomẽ

nomen deleuit in æternum,nec eos ſcire dignatur,quia deleta ſunt de libro viuentium,& ſcripta ſunt in terris. Hiere.xvij. Recedentes à te domine in terra ſcribentur. Mendicum autem Lazarum, quia nomen habebat ſcriptum in cœlis,ideo ex nomine appellauit Chriſtus. Exodi.xxxiij. Noui te ex nomine. Cuius nominis interpretatio conuenit cauſæ de qua agitur,Lazarus enim interpretatur adiutus à domino. Eis nanq; præſtat adiutorium deus quos deſerit mundus,ſicut legitur.j.Regum.xxx.quod egrotantē puerum,quem ſuus dominus reliquerat, Dauid ſuſcipiens refecit. ps. Tibi derelictus eſt pauper:orphano tu eris adiutor. Item tangit mēdici debilitatem,(Qui iacebat.) Ex debilitate:nec progredi poterat mendicare ſibi cibum. Exo. xxiij.lex præcipit vt aſinum inimici iacētem ſub onere debeamus leuare,quanto magis hunc pauperem iacentē ſub onere mendicitatis, & infirmitatis,oportuerit ſubleuare? Item tangit vtriuſq; ſcilicet diuitis & mendici probationē. (Ad ianuam eius.) Grego. In hac,inquit,re dominus duo iudicia expleuit. Siue enim egrederetur,ſiue regrederetur, & dum iret & veniret diues,ſemper oculis eius pauper mēdicus importune ſe offerebat. Habuiſſet enim aliquam excuſationem diues ſi hulceroſus mendicus longe fuiſſet, ſi ante ianuam eius non iacuiſſet,ſi eius inopiam & languorē non vidiſſet. ¶ Rurſus Lazarus ſi longe fuiſſet à domo diuitis,non vidiſſet eum purpuratum,nec ſplendide epulātē: vnde patientibus toleraſſet inopiam. Sed dū vidit ex abūdantia diuitis,ſuæ inopiæ nullum præſtari ſubſidium,occaſionem habebat impatientiæ. Sed qui afflixit eum aduerſis, virtutem etiam patiendi contulit.ergo ex inopportuna preſentia vtriuſq;,& diues cumulum damnationis, & mendicus meritum probationis ſibi acquiſiuit. Item tangit moleſtiam infirmitatis. (Hulceribus plenus.) Hulcera ſunt cū ab intrinſeco erūpit ſanies in cute.hulceratus erat iſte mēdicus, cui ſatis fuerat miſeria, vel ſola mendicitas, & non tantum hulceratus in vna parte corporis, ſed plenus hulceribus. Iob ſecundo. Percuſſus eſt Iob hulcere peſſimo à planta pedis vſque ad verticem. Item tangit anguſtiam famis.(Cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de mēſa diuitis.)Quæ ſi mendico fuiſſent datæ, nullum damnum fiebat diuiti.argumētū eſt hic q̄ aliūde nō tribuebat ei victū,

Noīa diuitum i ſcriptura ſacra tacentur,nō aūt pauperū. Lazarus. 1.à dño adiutus.

Hulcera.

ſi cupiebat micas diuitis. forte enim nemo alius ei ſubueniebat, putans ꝙ reliquiis ciborum diuitis ſuſtentaretur. Et vide ꝙ nō cupiebat mendicus delicata, ſed panem: non magna, ſed micas: non voluptatem, ſed ſaturationem. paucis enim & cōmunibus ſatiſſit naturæ, voluptatis autē appetitus nō habet terminum, vt dicit Hiero. Item tāgit diuitis crudelitatem. (Et nemo illi dabat) micas quas cupiebat, potius. n. eas cōculcabāt pedibus q̄ mendico largirentur: cōtra id quod dicitur Eſa. lv. Frange eſurienti panem tuum. ¶ Item tāgit mendici deſtitutionem. (Sed & canes veniebant & lingebant hulcera eius.) Quaſi. n. ad cadauer iā putridum veniebant canes, nec erat qui eos expelleret. vnde patet ꝙ nullus habebat curam eius, & omni humano auxilio erat deſtitutus: contra id quod dicitur Eſa. lx. Carnem proximi tui ne deſpexeris. ¶ Nota hic augmētum miſeriæ huius Lazari. Primo quidem erat mendicus. Secundo quia nec mendicatum ire poterat, quia iacebat. Tertio quia non in domo, ſed ſub diuo manebat. Quarto quia diuitis affluētia illū moleſtabat. Quinto quia ſup hęc oīa hulceratus & hulceroſus erat. Sexto quia fame affligebatur. Septimo qa abiecta ei nō dabantur. Octauo quia humano erat deſtitutus ſolatio, quorum quodlibet per ſe ad miſeriam ſatis erat.

Diues purpuratus angelus apoſtata.

Sed alterum augebatur ex altero. ¶ Nota allegorice ꝙ per diuitem purpuratum apoſtata angelus intelligi poteſt: qui primo qdem dicitur homo, eo ꝙ hominem vicit, ſicut Scipio dictus eſt Africanus ab Africa ſuperata, & Saulus Paulus à Paulo proconſule, quem fidei Chriſti ſubiugauit. Matt. xiij. Inimicus homo. i. diabolus hoc fecit. Item diues eſt Satanas, quia diuitias mundi tribuit ad damnationem. Mat. iiij. Hęc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me. Itē veſtitus fuit in ſua creatione purpura & byſſo. Claritatem quidem habuit naturæ, quam ſignificat byſſus: & principatum corporalis creaturæ, quem deſignat purpura. ideo venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquā. Ioan. xiiij. Nunc iudicium mundi, nunc princeps mūdi huius eiicietur foras. Princeps mundi dicitur, & rex ſup oīes filios ſuperbiæ. Itē ſplendor epularum erat clara fruitio diuinitatis, quæ illi parata fuit, vt ęternaliter ea reficere tur ſi nō peccaſſet. Eze. xxviij. dicitur ad hūc āgelū. Tu ſignaculū ſimilitudinis, plenꝰ ſapiētia, & pfectꝰ decore in delitiis

litiis paradiſi dei fuiſti. ¶ Aliter hō mēdicās & hulceroſus, genus humanum deſignat poſt peccatum,quod etiam deſignatur per alterum hominem Luc.x. Qui deſcendebat ab Hieruſalem in Hiericho,& incidit in latrones,qui ſpoliauerunt,percuſſerūt,& ſemiuiuum eum reliquerunt. Nam poſt peccatum homo qui erat nullius egens,factus eſt primo mē dicus. neceſſaria.n. vitæ ſudore & labore quærit,& facultatem quam perdidit boni mendicat. Ait.n. Apoſtolus Ro. vij. Velle bonū adiacet mihi,perficere autē bonum nō inuenio,propter quod orans mendicat.ps. Inclina cor meū deus in teſtimonia tua. Item iacet homo in peccato,qui ſine gratia non poteſt exurgere. Threñ.ij. Iacuerunt in terra foris ſenex & puer. Itē ianua glorię gratia eſt. Ro.vj. Gratia dei vita æterna,ante quam iacet omnis homo, quia ſuis meritis ad eam non poteſt ingredi. Roma.xj. Si gratia ſaluati ſunt, non ergo ex operibus : alioquin gratia iam non eſt gratia. Item hulceratum eſt genus humanum . ab interiori.n.eius erūpit ſanies peccati. Mat.xv. De corde exeunt cogitationes malæ,homicidia,adulteria,fornicationes,furta,falſa teſtimonia,blaſphemiæ. Et plenus eſt homo hulcerib⁹. Eſa.j. A planta pedis vſque ad verticē non eſt in eo ſanitas. ¶ Itē mēſa diuitis erat facultas diuinę fruitionis. Panis menſę eſt ipſa dei viſio,quæ mentem ſatiat. Micæ huius panis ſunt ex parte tenui aliqualis dei cognitio . Et homo quidem ſi non peccaſſet,ſediſſet ad menſam,panem integrum guſtans:nūc vero eiectus à cœleſti cōuiuio,cupit ſaltem minimam habere dei conſolationē. ſed nec iſtas micas aliquis hoīm potuit dare homini,quia omnes famem paſſi ſunt, donec panis de cœlo deſcendit, qui ait, Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Itē canes ſunt dæmones,de quibus ait p̄s. Canes multi circundederūt me, aperuerūt ſuper me os ſuū. Iſti canes dentibus malæ ſuggeſtionis primo hominē mordent. Sed cum ſanies mali operis eruperit extra,tunc lingūt adulationibus,vel paruum eſſe quod factum eſt,vel ſpē venię promittentes, aut excuſationem prætendentes. Horum lingua non mordet morbum,ſed fouet.iij .Re.xxij. Linxerunt canes ſanguinem eius. Item Satanas q̄ nullo ſuggerēte peccauit,non habuit adiutorium gratię vt exurgeret:ſed hominem Satanæ ſuggeſtione mendicantem , iacentem, & hulceroſum,deus adiuuit,vt à tāta miſeria liberaretur.ideo

hic

hic homo Lazarus nominatur.i. adiutus à deo,q̃ clamat in introitu miſſæ: Deus in adiutoriũ meum intẽde,dñe ad adiuuandum me feſtina. ¶ Itẽ clamat.xij. Dominica poſt pẽtecoſtẽ,qñ idẽ homo legitur ſpoliatus eſſe,plagatus,& ſemiuiuus relictus. Iuuit.n.eum Samaritanus.i. cuſtos hoĩm. ¶ Nota moraliter qa duo iſti hoĩes ſignificãt peccatorem impœnitentẽ,& pœnitentẽ. Diues quidẽ ſignificat peccatorem,qui prævaluit in vanitate ſua, nec poſuit deũ adiutorẽ ſuum, ſed ſperauit in multitudine diuitiarum ſuarum:ideo pœnitere nõ curat,quia diues eſt quo ad cõcupiſcentiã oculorum,induitur purpura quoad ſuperbiã vitæ, byſſo induitur quoad voluptatẽ tact⁹, & epulatur quoad delectationes guſtus. Superbia.n. cupiditas & voluptas tria vincula ſunt, quæ niſi dei miſeratione frangantur, nemo pœnitet. Ecclſ. iiij. Funiculus triplex difficilẽ rũpitur. ¶ Aliter homo peccatorẽ ſiquidẽ, ſed pœnitẽtem ſignificat. Et primum quod pnĩæ mortuum eſt,cõſiderare quia pauperẽ efficit peccatũ. Eſt.n. earũ rerũ appetitus quæ ſatiare non poſſunt,nec ſupplere noſtrã indigentiã.ideo pœnitens efficitur mendicus, orans,& ſupplicans donũ cœleſtis gratiæ.ps. Ego aũt mendicus ſum & pauper. Item iacet pœnitens ad ianuã miſericordiæ dei.ij. Re.xij.ieiunauit Dauid ieiunio,& ingreſſus ſeorſum iacuit ſuper terram. Item plenitudo hulcerũ eſt plenitudo confeſſionis. vnde Greg. Quid eſt,inquit,peccatorũ confeſſio,niſi quędam vulnerum ruptio? quia peccati virus ſalubriter aperitur in confeſſione,quod peſtiferæ latebat in mente. ¶ Item pœnitens cupit bonum operari,quod in ſuo principio eſt modicum aliquid quaſi mica.ps. Concupiuit aĩa mea deſiderare iuſtificatiões tuas. Mat.v. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã. Iſta vero initia boni operis nõ ſunt ex nobis,ſed cadunt de mẽſa.i. de largitate dei.ideo dicitur q̃ nemo illi dabat. Solus.n.deus eſt principiũ bonę cogitatiõis.ideo canes ſunt prædicatores,latrant cõtra hęreticos, mordẽt impœnitentes,lingunt aũt pœnitentũ hulcera.lingua.n.canis medicinalis eſt, ſic ſermo prædicantium. vnde Gre. Canũ lingua vulnus dũ lingit,curat:qa doctores ſancti dũ in confeſſione peccati nos inſtruũt,quaſi vulnus mentis per linguã tangunt. Et quia loquendo à peccatis eripiũt, quæ tetigerint vulnera ad ſalutem perducunt. Itẽ peccator cuius erat nomen deletum,nomen gratiæ ſuſcipit dum pœnitet,&

Hõ diues peccator obſtinat⁹. Hõ mendicus peccator conuerſus ad pœnitẽtiã

nitet,& dicitur adiutus à deo.ps. Qui habitat in adiutorio altiſſimi,in protectione dei cœli cõmorabitur. Dicet domino,ſuſceptor meus es tu,& refugium meum,deus meus ſperabo in eum:quoniam ipſe liberauit me.

Sermo.iij.quintæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxvj.

SEcundo cum dicitur,(Factũ eſt aũt.)ponitur vtriuſque hoĩs conueniens præmiũ. Et quatuor facit. Primo.n.ponit præmij diuerſitatem. Secundo qualitatẽ, (Eleuans aũt oculos.) Tertio ęquitatem(Et dixit illi Abraham,fili.) Quarto inuariabilitatẽ,(Et in his omnibus,) Circa primũ aũt tangit congruum locum præmij vtriuſq;,& primo quidem pauperis refrigerium. ſecũdo diuitis ſupplicium, quia (Mortuus eſt autem & diues.) ¶ In primo quatuor tangit. Primo quidẽ miſerię terminũ,(Factũ eſt aũt.) Quod oĩbus futurũ eſt.vñ vnus eſt introitus oĩbus ad vitam,& vnus omnibus exitus,vt dicit Salomon. Et licet inæqualis fuerit fortuna diuitis & pauperis, æqualis eſt tñ exitus mortis. Ideo bene ait poeta, Oĩa mors ęquat,(Vt moreretur mendicus.) & mortua eſt cũ eo etiã mendicitas.iã.n.non eſt mendicus: & ideo duo cõmoda habuit ex morte.vnũ,quia finiuit miſeriã:alterũ,quia adeptus eſt refrigeriũ.Eccl.xlj. O mors bonũ eſt iudicium tuũ homini indigenti, & qui minoratur viribꝰ.& eiuſdẽ.xxx. Melior eſt mors q̃ vita amara:& requies æterna,q̃ languor perſeuerans. Itẽ tãgit mendici obſequiũ, (Et portaretur.) Eſa.lxvj. Ad vbera portabimini, & ſuper genua blandietur vobis. Itẽ ipſius tangit honorem.(Ab angelis.) Licet non ſit opus beatis aĩabus deferri in cœlũ,quia ex cõditione meritorũ ſtatim cõſequũtur quod merẽtur: tñ ad locũ congruũ comitãtibus angelis perducuntur. Qui.n. orationes & bona opera detulerunt ante deum, ipſi etiam egreſſus à corpore obſequuntur.Itẽ tangit quietũ cõſortiũ. (In ſinum Abrahæ.) Sinus dicuntur loca maris à procellis & vento libera. Et quidem mundus iſte velut mare fluctuat & agitatur ventis tentationum:ante vero chriſti aduentum iuſtorum animę à corporibus egredientes non producebãtur ad portum cœleſtis patrię,ſed interim in regione quietis manebãt,quę dicitur limbus patrũ,quę ꝓpter ſui trãquillitatẽ etiã ſinus dicitur,& creditur eſſe ſupra locũ pœnarũ, & ibi

Laudatur mors.

Synus qd ſit.

& ibi eſt claritas angelorum, & fœlicitas quanta poteſt eſſe
Abrahę ſi citra dei viſionem apertam. ¶ Et nota quia locus iſte dici-
nus. tur eſſe ſinus Abrahę, non propter hoc q; Abraham primus
venerit illuc, ſed quia eidē primitus eius loci facta eſt repro
miſſio, & quia pater dicitur credētium in xp̃o, quibus locus
ille ſeruatus eſt. De hoc ſinu Iob ait. xxij. In ꝓfundiſſimū
infernum deſcendent omnia mea, putásne ſaltem ꝓbi erit re
quies mihi? In quo ſinu quieuerunt iuſtorum animæ vſque
ad mortem xp̃i. Sed inde eductę ſunt ad portum cœleſtis pa
triæ, & manſit locus ille vacuus. nam poſt xp̃i mortem per-
fecti morientes ſtatim volant in cœlum, imperfecti vero ſi-
cut tunc, & ita & nunc in igne purgantur. ¶ Deinde cũ Di-
cit, (mortuus eſt autem & dives.) ponit locum pœnarum di
uitis, tria tãgens. Primo quidem vitę terminum, (Mortuus
eſt autem.) ergo ſuæ diuitiæ non liberauerunt eum à morte
(& dives.) & ſicut deſtitit eſſe hō, ita etiã deſiit eſſe dives.
mortuæ ſunt ergo diuitiæ eius. In ſola cōditione mortis pa
rificatur dives pauperi. fuit aũt iſta mors eidem diuiti ama
ra, tum quia priuabat eum mundi conſolatione, tum etiam
quia adducebat æternam damnationem. Eccl. xlj. O mors
quàm amara eſt memoria tua homini iniuſto, & pacem ha-
benti in ſubſtãtiis ſuis: viro quieto, & cuius vię directę ſunt
in omnibus. Et conſidera quia dicit, O mors quam amara
eſt memoria tua homini &c. Si tali homini amara eſt memo
ria mortis, quanto magis experientia. ¶ Item tangit diuitis
repoſitionem, (& ſepultus eſt.) Sepulchra, mortuorum eſt
locus. Et quoniam anima eius, & cuiuſlibet damnati conti-
nue moritur, ideo ſepulta eſt. ps. Sicut oues in inferno poſi-
ti ſunt, mors depaſcet eos. ¶ Item tangit ſepulturæ locum,
(in inferno.) Tale cimiteriũ, tali cõuenit mortuo. Iſa. xiiij
Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, concidit cadauer tuũ.
Subter te ſternetur tinea, & erunt vermes operimentum
tuum. ¶ Et attende quia corpus huius diuitis forte cum ma
gna pompa funeralium traditum fuit ſepulturæ: quod vtiq;
nihil ei ꝓfuit, quia inſenſibile erat corpus. anima vero eius
cum multitudine dæmonum non portata, ſed tracta aut cõ-
pulſa eſt ad infernum, ſicut latro verberibus compellitur ad
patibulum. Eſa. xiiij. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci. Econtra corpus Lazari forte ſepul-
turam non habuit, quod vtique nihil ei nocuit, quia anima

eſt

eſt in ſinu Abrahæ collocata. vnde ait Lucanus,Cœlo tegitur qui non habet vrnam. Hinc conſuetum eſt dici,Cum moritur diues,concurrũt vndiq; ciues. Cum pauper moriĩ, vix vnus adeſſe videtur. ¶Deinde cum dicit,(Eleuans autem oculos.)deſcribit vtriuſq; hominis præmium in qualitate:& hoc dupliciter. Primo quãtum ad perceptionem ſenſus. Secundo quantum ad conditionem ſtatus, (Et ipſe clamans.) Circa primum autem primo deſcribit diuitis ſuppliciũ. Secundo pauperis ſolatium(vidit Abraham.)In primo autem duo tãgit. Primo quidem diuitis depreſſionem. (Eleuans autem oculos ſuos.) Ergo erat in infimo, in ſententia videlicet inferni ſepultus:& qui oculos ſuos dum viueret ſtatuerat declinare in terram, nũc mortuus nõ habet infra ſe ad quod eos declinet,ſed eleuat ſupra ſe. Item tãgit ipſius tormentum, (Cum eſſet in tormentis.) Non vnum, ſed plurima,p diuerſitate culparũ ſunt inferni ſupplicia. veritatem enim locutus eſt poeta dicens : Non mihi ſi lĩguæ centum ſint,oraq; centum,Ferrea vox,omnes ſcelerum cõprendere formas,Omnia pœnarũ percurrere noĩa poſſem. Sed & huius diuitis aĩa diuerſis torquetur ſuppliciis. Nam diuitiis ſucceſſit egeſtas, purpuræ flamma gehennæ, byſſo aſperitas vermium,epulis eſuries, ſplendori tenebrarũ horror. Apoca.xviij. Quãtum glorificauit ſe & in deliciis fuit, tantum date ei tormẽtum & luctum. ¶Deinde cum dicit, (vidit Abrahã) ponitur pauperis ſolatium,quod eſt ad cumulum doloris diuiti:& duo tangit. Primo ſcilicet tãgit diſtantem viſionem,(vidit Abraham à longe.) lõge quidem, non loco tantum, ſed meritis & præmiis. nulla enim maior diſtantia quàm virtutis & vitii,quàm beatitudinis & miſeriæ.ps. Longe à peccatoribus ſalus, & hoc ideo,quia à lege tua domine longe facti ſunt. Item tangit viſam Lazari conſolationem, (& vidit Lazarum in ſinu eius.) Ipſe dum viueret auertebat oculos ſuos,nec dignabatur mẽdicum hulceroſum aſpicere. Sed vt dicit Gregorius,oculos quos culpa clauſit,pœna aperit. Gregorius.xviii.lib.mora. Sero diues aperuit oculos, quando Lazarum requieſcentem vidit, quem iacentem ante ianuam videre contẽpſit. & hoc ipſum ad augmentum damnationis eſt illi, quia quem reprobauerat abiectum, ſic videt exaltatum. i. Regum.ii. Videbis æmulum tuum in templo,in vniuerſis proſperis Iſrael,vt deficiant

Pars ſecũda ſecũdæ partis prĩcipalis.

ficiant oculi tui,& tabeſcat anima tua. Ex hac autem viſione inuidet, iraſcitur, pœnitet, & torquetur omnis damnatus. Sed ſicut auerſio oculorum à paupere nihil ei profuit: ita viſio & inuidia gloriæ eius, nihil nocet pauperi: ſicut dicitur Sapientiæ quinto. Videntes damnati electorum gloriam, turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes,& præ anguſtia ſpiritus gementes. Hi ſunt quos ali quãdo habuimus in deriſum, & in ſimilitudinem improprij. nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam,& finem illorum ſine honore. Ecce quomodo computati ſunt inter filios dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Creditur autem vt dicit Gregorius, quòd vſque ad reſurrectionem, reproborum auimæ videbunt gloriam electorum, vt magis torqueantur. Sed ex tunc horrore tenebrarum cæcati eam videre non poterunt, quod erit maius ſupplicium propter lucis carentiam. Electi vero & nunc & poſt videbunt ſupplicia damnatorum, vt gaudeant de iuſtitia dei in eis, & de miſericordia in ſeipſis, quia protegente deo, damnatorum pœnas euaſerunt. ¶ Nota quia dãnatorum pœnæ innumerabiles ſunt, quibus explicandis nec vox nec lingua ſufficere poſſit, iuxta illud Pſalm. Circundederunt me mala, quorum nõ eſt numerus. Tamen ex ſacra ſcriptura quindecim animæ & quindecim corporis, inferni pœnas colligimus. ¶ Et prima & precipua dãnatorum pœna ſecundum Chryſoſtomum eſt, quia ſciunt ſe priuatos eſſe beatitudine cœleſtis regni. Matthæi.xxj. Auferetur à vobis regnum dei. Et Eſaiæ.xxvj. Tollatur impius, ne videat gloriam dei. ¶ Secunda pœna eſt, quia ſciunt ſe exoſos deo & maledictos. Sapientiæ.xiiij. Simul ſunt impius,& impietas eius. Dicitur enim de damnato Iob.xxiiij. Vſque ad inferos peccatum illius,& obliuiſcitur eius miſericordia. ¶ Tertia pœna eſt quia inuident gloriam beatorum, eorum precipue quos hic contempſerunt. Sapientiæ.v. Videntes turbabuntur timore horribili, dicentes, hi ſunt quos aliquando habuimus in deriſum. Ecce quomodo computati ſunt inter filios dei, poſt ſanctos ſors illorum eſt. ¶ Quarta pœna eſt vermis id eſt ſtimulus iræ, morſus conſcientiæ de malis commiſſis. Eſaiæ vltimo. Vermis eorũ non morietur, quia ſemper manet in eis ſyndereſis reprehendens. Iob.xxiiij. Dulcedo illius

Pœnæ dãnatorũ ex parte aĩæ quidecim.

lius vermis.quoniã quod fuit primo dulce in culpa,ſit vermis amarus in pœna. ¶ Quinta pœna eſt memoria temporalis proſperitatis. Sapien.v. Quid nobis profuit ſuperbia? & diuitiarum iactantia quid contulit nobis?tranſierunt omnia ſicut vmbra. ¶ Sexta pœna eſt gehennæ iucendium: quòd ideo magis contriſtat,quia ſciũt damnatorum animę, ꝙ cum ſint ſpiritus tantum,ſe pati à corpore. Iob.ij. Deus rabit eos ignis qui non ſuccenditur. ¶ Septima pœna eſt pauor continuus. Sapientiæ.iiij. Venient in inquietatione peccatorum ſuorũ timidi. ¶ Octaua pœna eſt ignominia, quia ſciunt ſcelera ſua omnibus eſſe nota:ideoq; cognoſcũt ſe cõtẽptos eſſe à deo,& ab angelis,& à beatis aĩab⁹,atq; ab ipſis dæmonibus,& ab aliis damnatis hominibus. Prouer. xviij. Impius cum in profundum vitiorum venerit,contemnit alios, ſed & ipſum oĩa contemnũt. ſequitur enim ipſum ignominia & opprobriũ. ¶ Nona pœna eſt malũ velle,ſed impotẽs:quia quod male volunt,perficere non poſſunt,ligatis pedibus & manibus. Ioan.v. Deus diſſipat cogitationes eorum, ne poſſint perficere in opere,quod cœperũt in volũtate. ¶ Decima pœna eſt iracundia cõtra inflictionem pœnæ,quã non poſſunt repellere. Sap. xvj. Superuenit eis ſeua beſtiarũ ira. ¶ Vndecima pœna eſt ſuimet diſplicẽtia. nihil enĩ in eis eſt quo gaudeant,ſed ſibiipſis ſunt odio. Ezechielis.vi. Diſplicebitis vobiſmetipſis. & Iob.vii. Factꝰ ſum mihimetipſi grauis. ¶ Duodecĩa pœna eſt deſperatio ſalutis. Iob.vii. Deſperaui, nequaquam vltra viuam. ¶ Decimatertia pœna eſt certitudo damnationis æternæ. Iudi.xi. Certum eſt quia in perditione tradũtur. ¶ Decimaquarta pœna eſt appetitus non eſſendi, cum ꝑmanẽtia tamen. proprium enim eſſe deteſtãtur,& cupiũt vt non ſint:nec tamen poſſunt nõ eſſe,ſed ꝑmanẽt in æternũ. Iob.x. Vtinã cõſumptus eſſem,& fuiſſem quaſi nõ eſſem. Apoc.ix. Quęrẽt mortem, & nõ inueniẽt eã:& deſiderabũt mortem:mors fugiet ab eis. ¶ Decimaquinta pœna eſt amẽtia & furor ꝑueniens ex morte non data. ꝑs. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis.i.dæmonis. ¶ Ex pœnis autem inferni corporalibus prima eſt extra orbem in inferiora terræ quaſi in carcere claudi. Iob.xviii. Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum. hæc ſunt tabernacula iniqui,& ille locus eius qui ignorat deũ. ¶ Secũda pœna eſt preſſura corporum

Pœnæ inferni etiã ex ꝑte corporis quĩ. decim.

corporum.compreſſa enim erũt mutuo damnatorum corpora,ita vt nec extendere nec cõtrahere ſe poſſint.Iob.xlj. Corpus dæmonis, omnes videlicet damnati, cõpactum eſt ſquammis ſe prementibus. ¶ Tertia pœna eſt horror tenebratum. Sap. xvij. Noctem illam horrẽdam,nec ignis nec ſidera illuminare poſſunt. ¶ Quarta eſt aſpectus dæmonũ. Iob.ij Vadent &venient ſuper eum horribiles.Sapiẽ.xvij. Perſonæ triſtes illis apparẽtes, pauorem illis præſtabãt &c. ¶ Quinta eſt cõſortium iniquorum. Iob.iij.Frater fui draconum,& ſocius ſtruthionum:quia omnes damnati ſibi mutuo quaſi dracones horribiles,& quaſi ſtruthiones,crudeles ſunt abſq; pietate & cõpaſſione. ¶ Sexta eſt incẽdium gehẽnæ non conſumentis. Pſal.Pones eos vt clibanum ignis. Iob.xx. Luet oĩa quæ fecit,nec tamen conſumetur. Et aduertendum q̃ huic incendio annexus eſt oĩs dolor, ab extrinſeco cantus,ſiue à gladio, ſiue à morſib⁹ ſerpentis, ſiue ab elementis Iob.xv. Omnis dolor irruet in eum. Sapiẽ.v. Pugnabit pro eo orbis terrarum cõtra inſenſatos. & eidem xvj. Creatura factori deſeruiens, excandeſcit in tormentis aduerſus iniuſtos. ¶ Septĩa eſt rigor frigoris. Deut.xxviij. Percutiet te dominus egeſtate, febri, & frigore, & ardore. Quod enim mirum eſt,incendium gehennæ, & glaciei frigus abſq; refrigerio,dãnatorum corpora patiũtur.Sap.xvj. Nix & glacies ſuſtinent vim ignis,nec tabeſcunt. ¶ Octaua eſt fames rabida.ps.Famẽ patiẽtur vt canes. ¶ Nona eſt ſitis inextinguibilis. Ioan.xviij. Exardeſcet cõtra eũ ſitis. ¶ Decima eſt guſtus amariſſimus. Hiere.xiij. Ecce ego cibabo eos abſinthio,& potabo eos felle. ¶ Vndecĩa eſt fœtor ex corporibus eorum quaſi ex cadaueribus exhalans. Eſa.xxxiiij. De cadaueribus eorum aſcẽdet fœtor:qui etiã ipſis damnatis erit intolerabilis.ij.Macha.ix. Nec ipſe iam fœtorem ſuũ portabat. ¶ Duodecima eſt dolentium confuſus clamor. Sap.xviij. Reſonabat inconueniens impiorum vox,& flebiles audiebã planctus . ¶ Decimatertia eſt toti⁹ corporis lãguor. Languoribus enim quantũcunq; diuerſis damnatorum corpora affliguntur,vt febre, lepra, paralyſi, & cęteris. Deute.xxviij. Percutiet te dominus hulcere peſſimo à planta pedis vſque ad verticem.ij.Macha.ix. Ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent,ac viuentes in doloribus carnes eius,affligerent. ¶ Decimaquarta eſt membro-

rum

rum dolor proprius,& maximus,capitis,oculorum, auriū, dentium,manuum,pedum,iliorum,ac ſingulorum membrorum,eo damnatorum corpora vexabuntur.ij.Mach.ix.Appræhendit eum dolor durus viſcerum, & amara interiorū tormenta. ¶ Quintadecima eſt mors immortalis. Perpetuo enim quaſi morientes anguſtiabuntur,nec tamen morte finiētur.ps. Appropinquantes vſque ad portas mortis. In ianuis enim mortis ſunt, nec tamen mortis remedio liberabuntur.

Sermo.iiij.quintæ feriæ poſt ſecundam dominicam in xl. & in ordine. lxxvij.

ET ipſe clamans dixit,Pater Abraham.)Nunc oſtenditur ad quem ſtatum vterq; iſtorum hominum ſit perductus. Diues enim perductus eſt ad ſtatum mendicitatis. nam guttam aquæ in inferno mendicat,quondam vero mēdicus Lazarus tranſlatus eſt in copiam facultatis,quia ſubſidium ab eo petit diues cruciat⁹,poſtulat autem diues iſte duo. Primo quidem miſericordiæ affectum,ſecundo miſerationis effectum,ibi,(Et mitte Lazarum.)Circa primum autem tria tangit.Primo. ſ. clamorem impatientiæ,(Et ipſe clamans.)Ex impatientia quidem doloris,clamor iſte procedit,ſicut dicitur damnatis Eſa.lxv. Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis,& præ contritione ſpiritus vlulabitis. Sicut enim in patria erit laus,ita in inferno gemitus & vlulatus erit vocalis. Item tangit fictionem reuerentię.(dixit,pater Abrahā) patrem dicit,non imitatione,ſed genere. Iudæus enim creditur fuiſſe hic diues: non autem illi profuit ex Abraham eſſe progenitum,qui eius vitam non eſt imitatus. Luce.iij. Ne cœperitis dicere, patrē habemus Abraham. Dico enim vobis quia poteſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ,qui vtiq; erunt filii eius moribus. vnde Ioan.viij.Si filii Abrahę eſtis,opera Abrahę facite. Item tangit petitionem miſericordiæ(miſerere mei.)Et quia miſericordia miſeris neceſſaria eſt,ſe miſerum profitetur : nec tamen obtinuit miſericordiam,quia petitio eius nec congruit tempori,nec loco,nec cauſę,ſed nec perſonę:ideo fruſtra petit miſericordiam.tempori quidem non conuenit,quia dum vita præſens agitur,miſericordiæ tempus eſt.Sed poſt vitā iſtā

eſt iuſtitiæ tps: vt dicit Aug. Nec cógruit petitio iſta loco: nã in inferno nulla eſt redẽptio. inde.n.miſericordia exulauit.ideo dicitur. Eccl.ix. Quodcũq; potes inſtãter operare,quia nec op⁹,nec ratio,nec ſciẽtia, nec ſapiẽtia erũt apud inferos. Iterũ nó cógruit petitio iſta cauſæ.petit.n.ſibi miſereri de pœna,qué nõ pœnitet culpæ.potius.n.& prius culpæ remiſſionẽ q̃ pœnę ſubleuationem petere debuiſſet.quia igitur manet culpa,non tribuitur miſericordia.ps. Non miſereris omnibus qui operantur iniquitatẽ. Rurſus non cõgruit iſta petitio perſonæ.qui.n.aliis miſertus nõ eſt, immo nec ſibiipſi,alteri⁹ miſericordiã fruſtra quẽrit. Prouer.xxj. Qui obturat aures ſuas ad clamorẽ pauperis,clamabit & ipſe,& non exaudiet. Eſa.xxvij. Quia nõ eſt ſapiẽs,propterea nõ miſerebitur eius qui fecit eum. Vnde licet miſero diuiti neceſſaria ſit miſericordia,eius tamẽ nemo miſeretur, quia proprio vitio ad miſeriã eſt deuolutus. Caſu.n.& nõ voluntarie miſeris miſeremur. ¶ Deinde cũ dicit,(& mitte.)ſupplicat diues miſerationis effectũ, vbi quatuor tãgit. primo enim petit Lazari miſſionem.(Et mitte Lazarum) Vbi cõſideranda ſunt duo.primum,quia cum plures eſſent in ſinu Abrahæ,ſolum Lazarũ ſibi mitti poſtulat diues. hoc ideo, quia vt dicitur Mat.xix.diues difficile intrabit in regnum cœlorum.Sed iſtud difficile fit facile, ſi diuites pauperibus ſubueniant,quorũ patrocinio recipiãtur in æterna taberna cula,vt dicitur Luc. xvj. Sciẽs ergo hoc diues,nõ aliis mediatorib⁹ niſi pauperib⁹,miſericordiã pſtari diuitibus, ideo pauperis patrociniũ implorat. ¶ Sed cũ multi alij pauperes eſſent in ſinu Abrahæ,quare ſolum Lazarum petit? Ratio huius eſt,quia nouerat ex diuina ordinatione Lazarũ mendicum ſibi viuenti occurriſſe,vt per ipſius patrocinium ſalnaretur:nullius ergo alterius intererat de ſalute diuitis,niſi Lazari,ideo ſolum eũ petit. Et hoc etiã factũ eſt ad cumulum dãnationis eius, vt illius ſolius cogatur ſubſidiũ petere,cui ſubuenire cõtempſit. ¶ Secundo cõſiderandum quia diues iſte,indigens ſubſidio Lazari,immediate nõ petit eũ, ſed mediatorem Abraham deprecatur. Nouerat.n.ſe non eſſe dignum qui Lazaro ſupplicaret, ideo mediatorẽ quærit.& hoc etiam ad augmentum doloris eius pertinet,vt ipſum non preſumat deprecari, cuius ſolius ſubſidio poterat ſubleuari. Item petit diues à Lazaro minimã ſubuentionẽ,

Aduerte.

(vt

(vt intingat extremum digiti ſui in aqua) nullum membrū minus eſt digito,nec aliquid paruius extremo digiti. Sed nec aliquid vilius & cōmunius aqua, & tamen hoc ipſo indiget diues. Et vbi ſunt tantæ diuitiæ?vbi epulæ? vbi voluptates? Ideo gementes dicunt damnati in inferno. Sap.v. Quid nobis profuit ſuperbia?aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tanq̄ vmbra. Item petit diues linguæ refrigerationem,(vt refrigeret linguam meam.)ſtillando guttam aquæ ex digiti ſui extremo. Heu q̄ amara mutatio rerum,refrigerium aquæ petit, qui prius vacauit epulis:& guttā aquæ à Lazaro petit, qui micas panis eidem negauit.nihil minus in pane micis, & nihil minus in aquā quàm gutta eius:& tamen neganti minima,indigentia minimorum ſuperuenit. Grego.xviij.libro.mora. Quid retribui ſubtilius,quid diſcretius poteſt?guttam aquę petiit,qui micas panis negauit. O miſera conditio. O infœlix damnatio. O tremebundum iudicium omnipotētis dei, quòd ſicut cum ſancto ſanctus eſt,ita cum peruerſo peruertitur. neque enim diues iſte liberari à ſuppliciis, nec grande aliquod remedium petit, ſed exiguum refrigeriū,& hoc ipſum minimo labore perficiendum,quia extremo digiti,& tamen obtinere non poteſt, quia iudex tremendus contra peruerſum peruertitur. ¶ Nota quia dicit Beda,hoc habet ſubtilitas iudiciorum dei, vt per quod membrum amplius quis peccat,in eo maiorem vindictam recipiat.lingua vero ad duo deſeruit,ſcilicet ad guſtum & ad ſermonē,vt dicitur in lib.de anima. Diues autem iſte peccauit in delectatione epularum.Rurſus in conuiuiis ſuperflua & inani loquacitate abundase conſueuit.Quando enim venter variis diſtentus fuerit cibis,ſtatim lingua ſoluitur ad cachinos,ioca,maledictiones,detractiones,& his ſimilia.Et quia ſic peccauit diues in lingua,ideo punitur in ipſa, ¶ Item lamentatur diues ardoris cruciatum,(quia crucior in hac flamma.)non ſolum ex flamma, ſed in ea etiam cruciatur ex ipſius quidē ardore,& in ei⁹ horrore. Iuſta quidē pœna ignis eſt dānatorum aīabus,vt qui malis cōcupiſcētiis hic arſerunt, in inferno ardeant igne gehennæ.Eſa.l.Ecce vos omnes accendentes ignem,accincti flammis.& hoc quidē in præſenti. Sequitur autem, Ambulate in igne & flammis quas ſuccendiſtis vobis. ¶ Hic conſideranda ſunt tria.primo quidem vtrum

Diuitis extrema indigentia.

Notatu digna.

Punitur diues ī lingua, quia abuſus eſt ipſa.

Aiæ à corpore ſeparatæ an habeant mẽbra.

animę à corporibus ſeparatæ membra habeant ad modum corporum, quod vtiq; videtur ex dictis. nam anima diuitis dicitur habere oculos & linguam, & videt & clamat. de anima vero Lazari dicitur quod digitos habeat. ¶ Sed in rei veritate non ſic eſt. facta eſt enim anima hominis rationalis, ad imaginem & ſimilitudinem dei, quam imaginem moriendo non perdit homo, ſicut dicit ps. Veruntamen in imagine pertranſit homo. Deus autem cum ſit ſpiritus, vt dicitur Ioan. iiij. figuram non habet corporalem. Eſa. xl. Cui ergo ſimilem feciſtis deum? aut quam imaginem ponetis ei? Vnde ſequitur quod anima non diſtinguatur corporeis membris. Sed quomodo intelligendum ſit eſſe oculos, linguam, & digitum animarum, difficile eſt. vnde Augu. viij. lib. ſuper Gene. ad literam, Illum, inquit, diuitem in ardore pœnarum, & illum pauperem in refrigerio gaudiorum intelligẽdos eſſe non dubito. Sed quomodo intelligenda ſit illa flamma inferni, ille ſinus Abrahæ, illa lingua diuitis, ille digitus pauperis, illa ſitis tormenti, illa ſtilla refrigerii, vix fortaſſe à manſuete quærentibus, à contentioſe autem certantibus nunquam inuenitur. Poteſt itaq; manſuete ſic intelligi, quia virtus membrorum corporis anima eſt. nam cum ſeparatur, iam oculus non eſt oculus, nec lingua lingua, nec aliud quodlibet membrum eſt quod erat, ni ſi ſecũdum ſimilitudinem, quòd ſi tamen hæc membra retinent priſtinum nomen abſente anima, multo amplius virtutes animæ quæ manent in ea ſeparata, membrorum nomine ſignificari poſſunt. Ergo oculi diuitis, vel intellectus, vel virtus viſiua, lingua, virtus interpretatiua: digitus Lazari, aut diſcretio operis, aut virtus diſcernendi ſecundum tactum, poſſunt intelligi. ideo vane quærunt curioſi ignorãtes, quo modo ſit facta anima. nam ad formam corporis ſe conuertunt. Sed qui poteſt intelligere quomodo ſit facta virtus ſenſitiua, & qualis ſit virtus nutritiua, quid ſit intellectus, quid ſit amor, ingenium, memoria, & cæteræ virtutes animæ: ille intelliget animam non eſſe factam ad figuram corporis, nec membris corporeis diſtingui, ſed eam ipſius corporis, & membrorũ eſſe virtutem, perfectionem, & actum: ſicut etiam virtus lapidis precioſi, nec colorem, nec figurã habet lapidis, nec virtutes herbarum habent colorem, aut figuras ipſarum, nec virtus parui ſeminis habet figuram, aut di-

aut diſtinctionem ramorum totius arboris futuræ. Et quia virtualiter membra animarum intelligenda ſunt, ex his patet conſequenter quid ſit eleuatio oculorum diuitis, quid viſio Abrahæ, quid clamor eius, & quid ſupplicatio. Eleuatio quidem oculorum eſt conſideratio ſupremi iudicii. nouit enim à quo iudice ſit damnatus. Viſio autem Abrahæ eſt cognitio eius, clamor vero eſt dolotis impatientia, ſed ſupplicatio eſt deſiderium refrigerii. ¶ Secundo conſiderandum de igne inferni, vtrũ videlicet ſit corporeus, de hoc Grego. xv. lib. mo. Ignis gehennæ corporeus eſt, & in ſe miſſos reprobos corporaliter exurit: nec tamen humano ſtudio ſuccẽditur, nec lignis nutritur: ſed creatus ſemel durat inextinguibilis, nec ſuccenſione indiget, & tamen ardore non caret. Ideo quæritur quomodo anima cum ſit ſpiritus, ab igne corporeo poſſit detineri. de hoc Grego. iiij. li. dialogorum. Si viuentis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corpore, cur non poſt mortem idem ſpiritus etiã corporeo igne tenetur? Iuſtum quidem eſt vt ſpiritus qui ſe corpori placido ſubiecit in culpa, ab inimico corpore detineatur in pœna. Sed iterum quæritur quomodo detentus ſpiritus in igne, ab ipſo igne cremetur, cum ſpiritus non patiatur à corpore. De hoc Grego. iiij. li. dialogorum. Spiritui ignis eſt tormentum videndo, & ſentiẽdo. Ignem nãq; eo ipſo patitur, quòd videt: & qui concremari ſe conſpicit, crematur. Sicq; fit vt res corporea incorpoream exurat, dũ ex igne viſibili, ardor vel dolor inuiſibilis trahitur, vt per ignem corporeum mens incorporea, in flãma corporea crucietur. Si enim exiſtens ſpiritus in corpore viuentis hominis, multa ab eodem corpore patitur, etiam ab igne inferni corporeo pati poteſt. Rurſus autem quæritur quare anima ab eodem igne non conſumatur. Cuius ratio eſt, quia incõſumptibilis eſt anima, ſed non impaſſibilis: vnde ab eodem igne pati poteſt, ſed non cõſumi: ſicut de lignis Sethim recitat Ioſephus ꝙ ab igne cõſumi non poſſunt, licet caleãt: & ideo altare holocauſtorum ſub Moyſe factum eſt ex ipis lignis. Circa hæc quæ dicta ſunt, plurima dicunt Phyſice Theologizãtes, ſed exemplariter ſufficiat iſta dixiſſe. Quibus tamen addendum eſt ꝙ nõ minus cruciat ignis ille animas, & ſi non conſumit, ſed magis, quia idem vigor naturalis ſemper manet animabus exuſtis: quod non contingit in

De infernali igne cõſideratio.

Ligna ſethi nõ cõſumuntur igne.

paſſione quæ abiicit à ſubſtãtia. Quãtus vero ſit ille cruciatus, ſcire nos liberet miſericordia dei. Nemo.n.ſcit niſi expertus. Excedit aũt oẽm cruciatũ & tormẽtũ vitę pſentis, qa libere agit ignis in aĩam ſine corpore medio. quę oĩa iuſto dei iudicio exigẽtibus aĩarum culpis fieri credendũ eſt &c. ¶ Tertio cõſiderandũ vtrũ ex ſtilla aquæ poſſet refrigerari cruciatus diuitis. Et forte aliquis dicet per aquã, diuinam gratiã poſſe intelligi, ſecundũ illud Ioã. iiij. Qui biberit ex aqua quã ego dedero, nõ ſitiet vnq̃. Gutta vero huius aquæ eſt diuinum donũ gratiæ iuſtificãtis, digitus aũt Lazari eſt patrociniũ eius, petit ergo diues vt merito Lazari aliq̃d minimũ gratiæ obtineat. Sed nõ oportet iſta ſic intelligi. Primo quidẽ, quia cõſtat vnunquenq; dãnatum eſſe inimicum gratiæ dei, & ipſam deteſtari. Vnde non petit gratia recon
Dubium. ciliationis, ſed refrigerium pœnæ. Secũdo quia dubium eſt an dãnatus diues intellectus iſtos ſpirituales attingat: ideo ſine præiudicio, ſicut ignis quo cruciatur, corporalis eſt, ita poteſt intelligi aqua corporalis, quę in rei veritate cruciatũ gehennalis flãmæ refrigerare non poteſt. illum.n. ignẽ nulla poteſt aqua extinguere, ſed potius ardet in aqua, ſicut legitur in geſtis beati Nicolai, q̃ mare arſit immiſſo igne dia
Obiectio boli. Sap. xvj. Quod.n. mirabile erat in aqua, quæ oĩa extinguit, plus ignis valebat. Sed ſi ex aqua non poteſt diuiti ardenti præſtari refrigerium, cur ergo ſic inſtanter ſupplicat
Solutio. guttam aquæ? Et dicendum q̃ ſic alienatur vi cruciatus, q̃ neſcit quid petat: tamen ex memoria refrigerantis aquæ in preſenti, putat idẽ poſſe aquã contra ardorẽ gehennę: & fallitur, vt dictũ eſt. nã ſi eſſet in profundo maris, nihilominus cruciaret eum ibi ignis inferni quem intra ſe habet, quo totus incenditur, & quocunque loco, & in cœlo ſecum portat. ideo fruſtra petit aquã. Deſiderium ergo peccatorum peribit, quod totum eſt ad cumulum damnationis eius.

Sermo quintus. v. feriæ poſt ſecundam dominicam in. xl. & in ordine. lxxvũj.

ET dixit illi Abraham, fili recordare.) In parte iſta oſtẽditur æquitas præmij vtriuſq;, diuitis ſcilicet & pauperis. Et primo repetit vtriuſque meritum. Secũdo infert conſequẽs præmium, (Nunc autem hic conſolatur.) Circa primum autem duo facit. Primo enim recitat præteritã diui

tis

tis fœlicitatem.ſecundo præteritam pauperis aduerſitatem, (Et Lazarus.) Circa primum autem quinque tangit. Primo enim introducit Abraham loquentem,(Et dixit illi Abraham.) Eius ſermo non vocalis, ſed intellectualis fuit, inſinuatio videlicet diuinæ iuſtitiæ. Prouer.xij. Qui quod nouit loquitur,iudex iuſtitiæ eſt. Item tangit generis applauſionem,(fili.)carne,non virtute.ideo quem filium appellat, à ſupplicio tamen non liberat. Eze.xiiij. Si fuerint tres viri iſti,Noe, Daniel, & Iob, nec filios nec filias liberabunt, ſed ipſi ſoli liberabuntur. Item tangit præteritæ fœlicitatis recordationem,(Recordare.) Memoria præteritorum ei re ſeruata eſt ad pœnam,qui futurorum præuiſione noluit cauere culpam. Boetius. Summum,inquit,genus infœlicitatis eſt fuiſſe fœlicem . Item tangit temporalium bonorum receptionem, (quia recepiſti bona.) ſcilicet temporalia. non dicit , quia bona temporalia abſtuliſti, nec quia ea negaſti petentibus, ſed nec quia ea non tribuiſti indigentibus. hæc enim grauiora ſunt crimina : ſed hoc ſolum ponit in cauſa.(quia recepiſti bona.) Aliqua enim bona opera fecit dives iſte dum viueret,quorum merito quia recepit bona temporalia,ideo perdidit æterna. Vnde patet quantum periculum ſit eſſe diuitem. ideo ait Grego. v. lib. mora. Sancti viri cum proſpera mundi ſibi ſuppetere conſpiciunt,mundi ſu ſpitione turbantur , ne hic laborum ſuorum fructus recipiant, & ne diuina iuſtitia latens aliquod vulnus in eis aſpiciat,& exterioribus muneribus eos cumulans,ab interioribus repellat. Sed in tali dubio ſalubre datur cõſilium Luc. xj. Quod ſupereſt, date eleemoſynam, & ecce omnia mũda ſunt vobis. & iterum eiuſdem. xvj. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Item tangit vitæ tranſgreſſionem, (in vita tua.)id eſt dum viueres, non deo,aut proximo, ſed tibiipſi.ad tuam enim vitam recepta bona conuertebas:contra quod ait Apoſtolus.ij. Corin. v. Qui viuunt,iam non ſibi viuant. ¶ Deinde repetit præteritam Lazari aduerſitatem, dicens,(Et Lazarus ſimiliter.) ſupple recepit in vita ſua, (mala.) præſentis temporis , quod vtique dilectionis diuinæ eſt ſignum. Hebreo. xij . Quem diligit deus caſtigat,flagellat autem omnem filium quem recipit. Et aduertendũ ꝙ ſicut diues pro aliquib⁹ bonis operibus recepit re-

Memoria pteritorũ ei reſeruata ad pœnam.

Affligi in hac vita diuinæ dilectionis ſignum.

munerationẽ in præſenti, ita Lazarus pro aliquibus culpis purgatus eſt malis præſentibus. ideo ſecundum glo. Si qua reprehenſibilia in pauperibus videmus, non debemus deſpicere: quia fortaſſe quos morum infirmitas vulnerat, hos medicina paupertatis curat. ¶ Deinde cum dicit, (nunc aũt.) ponit vtriuſque præmium. Et primo quidem pauperis conſolationem, (nunc autem.) Iſtud nunc, non eſt tranſitoriũ, ſed permanens. eſt enim nunc æternitatis, quod dicitur nũc & ſemper, (hic conſolatur.) ex eo q̃ euaſit mala p̃ſentia, & adeptus eſt bona permanentia. Eſa. lj. L ętitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, & fugiet dolor & gemitus: quia ego ipſe conſolabor vos, dicit dominus. Secundo ponit diuitis cruciatũ, (Tu vero.) quia in vita recepiſti bona, ideo nunc (cruciaris.) Continue vero cruciatur qui quotidie ſplendide epulabatur: & continue orata Lazaro ſtillã aquæ, nec vnquã impetrat. Aug. Nullum, inquit, euidẽtius ſignum eſt ęternæ dãnationis, q̃ cum tẽporalia ad nutum ſuccedunt. ¶ Nota quia vt ex dictis patet, via perueniendi ad cõſolationem æternã eſt præſens tribulatio patienter tolerata. Via vero dãnationis eſt lætitia mũdanæ proſperitatis. De primo ait Apoſtolus Actu. xiiij. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. De ſecundo Luc. vj. Ve vobis diuitibus, qui habetis conſolationem veſtram. Ve vobis qui ſaturati eſtis, quia æſurietis. Ve vobis qui ridetis nũc, quia lugebitis & flebitis. Iob. xxj. Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad ſonitum organi. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcẽdunt. huius rei figura habetur Geñ. iij. vbi dicitur q̃ eiecit dominus Adam de paradiſo, & collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium atque verſatilem ad cuſtodiendum viam ligni vitæ. Nullus ergo poteſt regredi in paradiſum vbi eſt vita æterna, niſi trãſeat per gladium, & Cherubin. Per gladiũ tribulatio præſens, per Cherubin charitatis patientia intelligitur. Tribulatio quidem gladius eſt, & flammeus gladius, ſed verſatilis. Gladius quidem eſt ratione diuiſionis: & eſt bis acutus, quia hominem ſeparat ab amore mũdi, & quod pl⁹ eſt, ſeparat eum ab amore ſui. quis enim diliget mundum tãtis aduerſis præmentẽ? aut quis diligit ſe aduerſarium? Apoc. j. De ore dei procedit gladius bis acutus. i. ex vtraque parte acutus, quia ad mandata

Nũc æternitatis.

Aduerte. Tribulatio p̃ſens eſt via pueniendi ad æternã vitã, ꝓſperitas econtra.

Figura de ejectione Adæ à paradiſo.

Tribulatio gladi⁹ eſt multiformiter.

data eius percutit tribulatio. Item tribulatio eſt gladius flā meus ratione purgationis,& probationis.purgat.n.omnem culpam, ſicut ignis purgatorius.ps. Igne me examinaſti,& non eſt inuenta in me iniquitas. Probantur etiam homines hoc igne,ſicut vaſa figuli in fornace.nam bene mixta cōſolidantur:quæ vero male cōpoſitionis ſunt, per impatiētiam crepant. Eccl.xxvij. Vaſa figuli probat fornax,& homines iuſtos tentatio tribulationis. Item tribulatio eſt gladius ver ſatilis,ratione amotionis.neque enim diu patitur deus nos tribulationibus percuti,ſed auertit gladium,& cōuertit triſtitiā in conſolationem.Ioan.xvj. Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit:vos autem contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra conuertetur in gaudium. Rurſus tēdentem in paradiſum oportet tranſire per Cherubin,quod interpretatur plenitudo ſcientiæ.hæc eſt charitas. Ro.xiij. Plenitudo legis eſt dilectio. Hæc eſt via excellentiſſima perueniendi ad paradiſum.j. Cor.xij. Adhuc excellentiorem viā demonſtro vobis, tribulationis,ſine qua via nō attingitur cœlum, quia nec eloquentia clara, nec virtus mira, nec paupertatis inopia, nec martyrij tolerantia ſine charitate intrant paradiſum. nihil enim iſta proſunt ſine charitate,quę pręſtat patientiam in gladio tribulationis. Charitas.n.patiens eſt,benigna eſt &c. Tunc.n.ſequitur illa pars,(Et his omnibus.) in qua ponitur præmij vtriuſque.ſ. diuitis & pauperis quarta cōditio,quæ eſt ſtatus impermutabilitas. neq;.n.poſſunt beati vllum præſtare damnatis refrigerium,neque damnati ad beatorū ſtatū poſſunt peruenire. Et duo facit. Primo.n. ponit cauſam impermutabilem. ſecundo oſtendit effectum impoſſibilem,(vt hi qui volunt.) ¶ Circa primum aūt tria facit. Primo repetit petitionis ſummā(& his omnibus.)quę poſtulaſti.ſ.miſereri tui,miſſionem Lazari,tinctionem digiti,ſtillam aquæ,& refrigeriū linguæ. Secundo ponit duo præmiorum extrema,(inter nos.)beatos,(& vos.)dānatos. Tertio ponit vtriuſque extremi medium impedimentum, (chaos magnum firmatum eſt.)hoc eſt obſtaculū impediēs ne adinuicē poſſint conuenire vtraque extrema. Cuius obſtaculi impedientis tres conditiones tangit.ſ. profunditatem,magnitudinem,& firmitatem. Profunditatem quidem cū dicit,(chaos.) Eſt autem chaos profunda vorago,inuoluta caligine:per quod dei iudiciū intelligitur. ps. Iudicia

Homines probātur ſicut vaſa figuli.

tua

Chaos. tua abyſſus multa.quod quia nobis eſt incõprehẽſibile,ideo dicitur caligine inuolutũ & tenebris. Poteſt etiã per iſtud chaos,& ęterna prędeſtinatio electorũ,& reprobatio impiorum intelligi: quorũ vtrunq; profundũ & occultum eſt.ps. Poſuit tenebras latibulum ſuum.& Iob.xxij. Quaſi per caliginem iudicat. Item huius iudicij incõprehenſibilis tangit magnitndinẽ,(magnum.)non molle,ſed virtute,cui nullus poteſt reſiſtere.Sap.xvij. Magna ſunt iudicia tua domine. Item huius iudicij tangit firmitatem,(firmatum eſt.)vt immutari non poſſit quod lex æterna ſtatuit. Prouer.xij. Labium veritatis firmum,erit in perpetuum. Hoc eſt firmamẽ tum quo diuiſit deus lucem à tenebris,iuſtos.ſ.à malis. Ipſum etiã eſt quod diuiſit cœleſtes aquas à terreſtribus,beatos.ſ.à damnatis,de quo Iob. xxviij. Lapidem caliginis & vmbrã mortis diuidit torrẽs à populo peregrinante. ¶ Deinde cum dicit(vt hi qui volunt)ponit impoſſibilẽ eſſe prę-
Reprobi ad beatos, & beati ad reprobos tranſire nequeunt. miorum variationẽ, impediente chao intermedio. Et duo facit.Primo.n.dicit beatos nõ poſſe tranſire ad damnatos. ſecundo econuerſo damnatos ad beatorũ gloriam peruenire non poſſe,(neq; inde.) Circa primũ duo facit.primo.n. ſupponit per impoſſibile volũtatem electorum tranſeundi, (vt hi qui volunt).i.etiam ſi vellent,(hinc tranſire ad vos) qđ vtiq; impoſſibile eſt,quia nemo vult eſſe miſer.Sed eſto q; vellẽt,(nõ poſſunt.)& hoc eſt ſecundũ quod adducit eſſe impoſſibile,quia nõ poſſunt non eſſe prædeſtinati,neq; poſſunt fieri iniqui. cõfirmati.n.ſunt in gratia, ideo ad miſeriã iniquorum tranſire non poſſunt. Deinde oſtendit impoſſibilitatẽ variationis pœnæ dãnatorũ,(neq;)illi dãnati q̃ volunt ad beatos trãſire,quod vtiq; verũ eſt.appetũt. n.beatitudinẽ,ſed nõ poſſunt(inde huc trãſmeare) qa pręſciti ſunt æternaliter ad pœnã,& etiã quia volũt trãſire ad beatorum gloriã,nec tñ volunt habere eorũ vitã & merita,ſine quib⁹ impoſſibile eſt ad beatitudinẽ peruenire. ¶ Aduertendũ qa beatus Gre.aliter exponit pręmiſſa,dicẽs,Nulli dubium eſt quin exiſtẽtes in inferno cupiant ad beatorũ ſortẽ tranſire, & a ſuppliciorum ſuorũ afflictione migrare:ſed hi qui ſunt in beatitudine,quo pacto ad eos qui cruciantur in inferno trãſire velint,nec poſſint,inquirendum eſt. Conſiderandũ aũt,quia ſicut reprobi cupiunt tranſire ad beatos.i.à ſuppliciis liberari,ita ad poſitos in tormentis tranſire iuſtorũ eſt,

mente

mẽte ire per miſericordiã,eosq; velle liberare:ſed non pñt, quia beatorũ aĩe q̃uis in ſuę nature bonitate miſericodiã ha beãt,auctoris tñ ſui iuſtitię tãta rectitudine cõſtringuntur, vt nulla ad reprobos cõpaſſione moueãtur,quin poti' lętabitur iuſtus cum viderit vindictam.non.n.beati aut iuſti eſſent,ſi beatificantis iuſtitiæ non approbarẽt iudiciũ.& hoc eſt chaos poſitum inter dãnatos & beatos,iudicium videlicet diuinę iuſtitiæ,qui beati adhęrẽt immobiliter,& cui nullo modo cõcordant dãnati. Huius rei figura ponitur Exo. xiiij. vbi legitur,Inter caſtra Aegyptiorum & caſtra Iſrael erat nubes tenebroſa illuminans noctem,vt ad ſe inuicẽ toto noctis tpe accedere non valerent. Hęc nubes eſt iudiciũ diuinæ iuſtitiæ, quæ ad modum nubis refrigerat iuſtos, & fulminat peccatores, quæ dicitur tenebroſa & illuminans: dãnatis quidem horrida tenebris,beatis vero claritate amabilis:cuius interpoſitione fit,vt ad ſe mutuo Aegyptij dãnati,& Iſrael electi non poſſint accedere. Figura.

Sermo.vj.quintæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxix.

TErtio cũ dicitur,(Et ait,Rogo ergo.)ponitur admonitio viuorum,quam rogat diues fieri per reſurgentẽ Lazarum. Abraham vero dicit eam ſufficienter fieri per ſcripturam legis,& prophetarũ. Et quatuor facit. Primo.n. petit diues Lazari miſſionem. Secundo Abraham oſtendit hanc ſuperfluam eſſe petitionem,(Et ait illi Abrahã.) Tertio diues inſtat ĩportune,(At ille dixit,nõ pater.) Quarto Abraham inſtantiã refellit oportune,(Ait aũt illi, ſi Moyſen.) Circa primum duo facit. primo.n.rogat Lazari miſſionem. ſecundo aſſignat miſſionis circunſtantias, (in domum.) In primo autem tria tangit.primo affectum rogationis,(Et ait, rogo ergo.) Qui rogatus audire noluit, nunc rogare cogitur. Item tangit nomen venerationis,(te pater) qui tamen talem filium non cognoſcit. Eſa.lxiij. Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos. Gene. xxvij. Quis es tu fili mi? Item petit Lazari miſſionem, (vt mittas eum.) Multum præſumebat iſte diues, qui putabat omnem ſuam curam expediri per Lazarum. ¶ Deinde cum dicit,(in domum.) quatuor aſſignat circunſtãtias huius miſſionis. primã loci,quo ſcilicet ſit mittendus,(in domum patris mei.)

Item

Item ad quos ſit mittendus,(habeo.n. quinque fratres.)Itẽ ad quid,(vt teſtetur illis.)pœnas inferni.Itẽ propter quid, (ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorũ.) Ei non cul pa fratrum,ſed futura diſplicebat pœna. ¶ Vbi conſideran dum ſecundum Gre.quia diuiti ardenti reſeruantur cogni tio Lazari,& memoria fratrum.nã peccatores vt magis pu niantur in ſupplicio,& eorum vident gloriam quos contem pſerunt,& de illorum etiam torquentur pœna,quos inutili ter amauerunt.Illud enim quod dicitur, Solatium eſt miſe ris ſocios habere malorum:verum eſt in miſeris quorum po teſt alleuiari miſeria:ſed non apud damnatos,quibus nullũ poteſt refrigerium adhiberi. Nec tamen putandum eſt hũc diuitem ex cõpaſſione fratrum petere ne ad inferna deſcen dant:ſed ſibiipſi timens ex eorum præſentia dolorem creſ cere, hoc petit.aliàs enim & proprios fratres & omnem ho minem cupit eſſe damnatum, dummodo ſuum nõ augeatur ſupplicium. neque enim mentitus eſt qui de inferis loquens ait, Neſcia manſueſcere corda,(Et ait illi Abraham.)oſten ditur petitio diuitis eſſe ſuperflua.vbi tãgit duo.primo ſcri pturæ ſufficientiam, (habent Moyſen).i. legis ſcripturam, (& prophetas).i. libros eorum quorũ apud Iudæos fratres diuitis maior auctoritas eſt quàm Lazari reſurgẽtis. Et eis ſufficit illa legere, quoniã in lege præcipitur quid agendũ, & quid cauendum ſit. In prophetis vero prædicantur præ mia electorum, & ſupplicia damnatorum. Secundo tangit ſcripturæ audientiam,(Audiant illos.)non.n.oportet audi re Lazarum reſurgentem, ſicut dicitur Deuter.xviij. Non erit apud te qui phytones conſulat,& quærat à mortuis veri tatem:quin potius vt dicitur Eſa.viij. pro ſtatu viuorum & mortuorum cognoſcendo, ad legem magis recurrendũ eſt, & ad teſtimonium prophetarum.Si.n.hæc duo non ſuffice rent ad correctionem hominum,& requireretur reſurrectio mortuorum,tunc vbique & cõtinue oporteret teſurgere ho mines:quod nõ valet quidem,quoniam vno loco cognitus, in alio eſt ignotus. Cõtinue vero,qa dicta aut ſcripta vnius ętatis,naſcẽtibus aliis hominib⁹ rurſus eſſent dubia. ¶ De inde cum dicit,(At ille dixit,Non pater.)ponitur importu na inſtantia diuitis,vbi duo tangit.primo quidem negligẽ tiam ſcripturæ,(At ille dixit,O pater Abrahã.)non audiũt Moyſen, & prophetas mortuos,quorum apud eos viluit au

ctoritas.

ctoritas.ſibiipſi etenim conſcius quia non audiuit eos, cęte ros putat ſibi ſimiles. Secundo, ꝓmittit dictis ſuorum pœnitẽtiam. (Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitẽtiam agẽt.) Certe hoc falſum eſt, quia quãtucũq; putarẽt reſurgentem dicere veritatem de ſtatu alterius vitæ,eo tamen ipſo ꝙ viderẽt eum regredi ad vitã præſentem, putarẽtetiã ſe reditu ros,ſicq; inferni ſupplicia euadere,& ideo pœnitẽtiam cõtẽ nerẽt. ¶ Deinde cum dicit,(ait autẽ illi)ponitur oportuna inſtantiæ repulſio. (Si Moyſen & ꝓphetas non audiunt) quos diuinitus putãt eſſe locutos, & quorum ſe obedientiæ obligauerunt, Exodi. xxiiij. (Neq; ſiquis ex mortuis reſurrexerit,credent.) quia reſurrectio non facit hominem iuſtum, nec maioris auctoritatis quàm Moyſes & prophetæ.

Quĩq; fratres quĩq; ſunt corporis ſenſus.

¶ Nota ſuper illud, Habeo enim quinque fratres, quinque ſenſus corporis ſunt,quibus oportet vti ſicut miniſtris:non autem debet anima eos diligere quaſi fratres de pari,omnis vero auarus & voluptatibus deditus,hos ſenſus quaſi fratres diligit:& quia caro per quã peccauit anima,ſimul cum ea ardebit,& erit ei maius ſupplicium,ideo cupit omnis dãnatus reſurrectionem corporum non fieri, ne aĩa cum fratribus ſenſibus magis crucietur. Item aliter,auarus non largiẽs ſua,quinque fratres habet:iſti vero ſunt aliorum cupidi.nam duobus modis dicitur aliquis auarus. Vel quia eſt tenax ſui, vel quia cupidus eſt & acceptor alieni.ſed iſtud quinque modis contingit. Primo quidem per violẽtiam rapinæ:vnde primus frater eſt raptor. Secundus eſt fur, qui clam tollit alienum. Tertius eſt vſurarius,qui ex pacto illicito aufert. Quartus eſt fraudulentus,qui fraudem cõmittit in venditionibus & emptionibus, vel ex parte rei,vel ex parte precij,vel ex parte menſuræ. Quintus frater eſt iuris præuaricator, qui alienum tollit in iudicio:quod contingit vel ex parte accuſatoris petentis quod non eſt ſuum,vel ex parte rei negantis alienum,vel ex parte teſtis falſum iurantis,vel ex parte falſarij ſcripturam vitiãtis, vel ex parte aduocati patrocinium præſtantis, vel ex parte iudicis male iudicantis. Horum quinque fratrum aliena tollentium,ſextus frater eſt qui non largitur propria.Sed vt dicit Gregorius, ſi apud inferos cruciatur iſte qui ſua non dedit,quanto torquebitur ſupplicio qui abſtulit aliena? Agant ergo pœnitẽtiam, & alienum reſtituant, ſuaq; largiantur & gentibus,

Dupliciter dicitur aliquis auarus.

ne & ipſi

ne & ipſi vadant in illum tormentorum locum. Ecce enim quia Chriſtus reſurgẽs à mortuis retulit nobis ſupplicium diuitis, refrigerium pauperis, clamoroſa rogamina diuitis, & fruſtrata eius deſideria: ſi non credimus Moyſi & prophetis. verbis Chriſti reſurgentis credentes, agamus pœnitentiam, nec alium quæramus ſuſcitari lazarum. Sed in rei veritate, quia auaritia eſt idolorum ſeruitus, & infidelitati propinqua, ideo auari non habent ſinceram fidem: eapropter non agunt pœnitentiam.

Feria ſexta poſt ſecundam dominicam in.xl.

Secundum Matthæum. *Cap.xxi.*

IN illo tempore. Dixit Ieſus diſcipulis ſuis & turbis Iudæorum, parabolam hanc. Homo quidam erat paterfamilias, qui plãtauit vineam, & ſepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregre profectus eſt. Cum autem tẽpus fructuum appropinquaſſet, miſit ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. Et agricolæ, apprehenſis ſeruis eius, alium ceciderunt, alium occiderũt, alium vero lapidauerunt. Iterum miſit alios ſeruos plures prioribus: & fecerunt illis ſimiliter. Nouiſſime autem miſit ad eos filium ſuũ, dicens: Verebũtur* forte filium meum. Agricolæ autem videtes filiũ, dixerũt intra ſe. Hic eſt hæres: venite, occidamus eum: & *habebimus hæreditatem eius. Et apprehẽſum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Cũ ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi. Malos male perdet: & vineam ſuã locabit aliis agricolis, qui reddẽt ei fructum tẽporibus ſuis. Dicit illis Ieſus: Nunq̃ legiſtis in ſcripturis, Lapidẽ quẽ reprobauerũt ædificãtes, hic factus eſt in caput anguli: à domino factũ eſt iſtud: & eſt mi-

* Apud græcos nõ legiũ forte, nec ĩ vetuſtis latinorũ exẽplaribus.

* κατασχῶμεν. i. occupem

& eſt mirabile in oculis noſtris? Ideo dico vobis, quia auferetur àvobis regnũ dei,& dabitur gẽti faciẽti fructus eius. Et qui ceciderit ſup lapidẽ iſtũ, cõfringetur. Super quẽ vero ceciderit,cõteret eũ. Et cũ audiſſent principes Sacerdotum & Phariſęi parabolas eius, cognouerunt ꝙ de ipſis diceret:& quærentes eum tenere,timuerunt turbas:quoniam ſicut prophetam eum habebant.

Sermo primus ſextæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.lxxx.

HOmo quidã erat paterfamilias qui plãtauit vineã &c. Matth.xxj. Idem legitur Mar.xiii.& Luc.xx. Statio quintadecima pœnitẽtium hodie agitur,quæ vocatur Lebna, qđ interpretatur lateres vel cemẽtũ,quę ſunt terrena ædificiorũ materia. Et cũ ſeipſos deberẽt hoĩes ædificare viuos lapides in opere dei, ſicut dicitur. j. Petri.ij.eligũt ex lateribus qui ſunt terra,in coctione indurata,& glutinio cęmenti ædificare,quia terrena quærunt,& eorum coniunguntur amore. Eſa.xvj. His qui lætãter ſuper humeros cocti lateris, loquimini plagas ſuas.ablatum eſt enĩ regnũ dei ab eis,quia lateribus ædificãtes, ab ædificio reprobauerunt lapidem viuum. De terrena ergo vita operantium reprobata,& de ſpirituali electa,in præſenti agitur euangelio ſub figura vineæ & ædificationis. Diuiditur autem euangelium ipſum in quatuor partes. Primo enĩ enumeratur grata collatio beneficij.ſecundo notatur ingrata retributio maleficij,(Cum autem tẽpus.) tertio ſubſequitur iuſta damnatio impietatis, (Cum ergo venerit.) quarto cõcluditur aperta expoſitio veritatis,(Ideo dicovobis.) ¶ In prima parte ſub parabola vineæ recitantur beneficia quæ deus contulit populo Iudęorum. Circa quod tria facit.nam erga ipſos primo ponit benignitatis affectum, ſecundo largitatis effectum,(Et ſepem.) tertio libertatis ꝓfectum, (Et peregre.) Benignitatem vero Dei ad populum Iudęorum oſtendit, quia ſe habuit erga eos ſicut homo paterfamilias. Vbi tria tangit. Primo diuinam familiaritatem, (Homo.) id eſt Deus pater,qui non natura,ſed ſimilitudine & figura dicitur

Quintadecima pœnitentium manſio dicit Lebna.

tur homo. nam in humana figura ſe oſtendit patribus, & in ſimilitudinem hoīs familiariter loquebatur ad eos. Exodi xxxiii. Loquebatur dñs Moyſi facie ad faciem, ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Item tāgit diuinam pietatem (Erat pater.) p̄s. Sicut miſeretur pater filiorum, miſertus eſt dominus timētibus ſe. Item tangit prouiſiuam bonitatem, (Erat paterfamilias.) cuius familia eſt omnis creatura rationalis, ſed ſpecialiter erāt Iudæi. Deute. iiij. Non eſt alia natio tam grandis quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut adeſt nobis dominus deus noſter. Nam patrisfamilias intereſt prouidere ſuis neceſſaria. Vnde Seruiꝰ recitat Catonem interrogatum quis eſſet paterfamilias, reſpōdiſſe qui bene paſcit & bene arat. Paſcit autem nos deus, quia dat eſcam omni carni. Fruſtra vero arat omnis arator, & operatur omnis operator, niſi deus det incrementum. ¶ Deinde cū dicit, (Qui plantauit.) enumerat quinq; beneficia illi populo collata. Primum eſt diuinæ inſtitutionis. à deo enim fuit electus: vt dicitur Deute. vij. ideo ait, (Qui plantauit.) Cuius plantatio fuit inſtitutio. Exo. xv. Plātabis eos in mō te hæreditatis tuæ, (Vineam) id eſt plebē iudaicam. Eſa. v. Plantauit vineam electam, & elegit lapides ex illa. Vinea enim domini exercituum, domus Iſrael. Vineæ autem populus ille comparatur: quia ſicut lignum vitis cęteris lignis eſt fragilius, licet fructus eius ſit amabilior & iocundior: ſic ille populus fragilior fuit cunctis gentibus, ideo ſeruiuit in Aegypto. Sed dulcem fructum boni operis amauit deus in eis. Huius autem vineæ vites tranſtulit deus de Aegypto in terram promiſſionis. Vineam de Aegypto tranſtuliſti, eieciſti gentes, & plantaſti eam. Secūdum beneficium eſt protectionis, (Et ſepem) ſecūdum Hierony. vel angelorum cuſtodiam. Eſaiæ. lxij. Super muros tuos Hieruſalem conſtitui cuſtodes. vel ad literam murorum circuitus. Deuter. ix. Poſſidebitis ciuitates ingentes ad cœlum vſque muratas. Tertium beneficium eſt gratæ immolationis. nullius enī alterius gētis fuit gratum ſacrificium deo, niſi populi Iudeorum, ideo ait, (Et fodit in ea torcular.) ſecūdum Hiero. i. altare holocauſtorum, quod interius erat concauum: vt dicit Exo. xxxviij. Sicut enim in torculari vuæ exprimuntur: ita in altari hoſtiæ immolātur. Quartum beneficium eſt ſacræ ædificationis. (Et ædificauit turrim.) Hiero. i. tēplū, quod in excel-

Paterfamilias.

Nota qui q; beneficia a Deo collata populo Iſrael.

in excelſo mõte ad modũ turris ſurſum erigebatur:de quo Micheæ.iiij. Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion. Quin tũ bñficium eſt diſpoſitæ gubernationis. (Et locauit eã),p debito cenſu reddẽdo.(Agricolis).i.principib⁹ Iudæorũ, iudicibus videlicet,Sacerdotibus,& regibus,quos cultores populi de⁹ iſtituit. Zach.xiij. Vir agricola ego ſum. Lucas vero appellat eos quibus vineę cura cõmiſſa fuit, colonos. ſic dicuntur qui relicto natali ſolo alibi habitaturi trãſmigrãt.quod qdẽ facere debuiſſent principes huius populi,relicto affectu terreno habitare cœlũ. ¶ Deinde cũ dicit,(Et peregre)ponit libertatis ꝓfectus.(Et peregre ꝓfect⁹ eſt.) Lucas addit,multis tpibus. Hiero. Profect⁹ eſt,inqt, de⁹ pater,nõ mutãdo locũ:quia ait Hiere.xxiij. Cœlũ & terrã ego impleo,q vt dicitur Act.xvij.nõ lõge eſt ab vnoquoq; noſtrũ. Sed ꝓfect⁹ dicit,qa vinitoribus liberũ operãdi arbi triũ dereliquit. Et hoc qdem multis tẽporibus,quia toto legis tpe liberũ qdẽ affuit arbitriũ,ſed defuit adiuuãs gratia: ideo ex operibus legis nemo iuſtificat⁹ eſt. Et attẽde quia peregre dicit ꝓfect⁹. Peregrin⁹ eſt.n.popul⁹ gẽtiũ,cui de⁹ ꝓuidit nõ obſtãte q Iudęorũ plãtauit vineã. Deute.x. Dñs amat peregrinũ,& dat ei victũ & veſtitum. ¶ Nota morali ter primo,nã vinea ſignificat vitã & cõgregationẽ fideliũ. Mat.xx. Cõuẽtione facta ex denario diurno,miſit eos i vineã ſuã. Huius vineę nobilis vitis & ꝑciosa xps eſt,nos palmites eius,qui ait Ioan.xv. Ego ſum vitis,& vos palmites. Hãc vineã Deus pater plãtauit in fide,& religione chriſtiana.ij.Re.vij. Ponam locũ populo meo,& plãtabo eũ,& habitabo cũ eo ¶ Itẽ ſepes eſt lex:cui⁹ pria p̃cepta fuerũt moralia,& cerimonialia,atq; iudicialia.his addita ſunt p̃cepta euãgelica,intra quorũ ambitũ vita fideliũ manet concluſa. Eſa.lviij. Vocaberis ędificator ſepiũ,auertẽs ſemitas impietatis. Itẽ ipſis p̃ceptis euãgelicis circũdamur, ab oriẽte qdẽ Luc.xiiij. ſi quis venit ad me,& nõ odit patrẽ & matrẽ ſuã, nõ poteſt meus eſſe diſcipul⁹. iſti parẽtes ſunt oriẽs noſtrũ. Occidẽs vero eſt mors,de qua etiã p̃ceptũ eſt Mat.x. Nolite timere eos qui occidũt corpus. Auſter eſt mundi ꝓſperitas. Septẽtrio eius aduerſitas. De primo p̃ceptũ eſt vt ſimus abſtinẽtes. Luce.xxj. Attẽdite ne grauẽtur corda veſtra in crapula & ebrietate,& curis hui⁹ vitæ. Cõtra aduerſa eſt p̃ceptum vt ſimus conſtanter patientes. Mat.v. Beati eſtis cũ

Liberũ erat arbitriũ tẽpore legis.

A maledi-

maledixerint vobis homines,& perſecuti vos fuerint,& di xerint omne malū aduerſus vos,mētientes ꝓpter me. Gaudete & exultate, quoniā merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Item congregationi fidelium contulit deus beneficium caTorcular ſtigatiōis,quod ꝓ torcular intelligitur. Dicitur.n.torcular à torquendo,eo ꝙ in eo contortę vuæ prēmantur. Permiſit autem deus fieri preſſuras fideliū,vt purgentur electi ab ini quis,ſicut in torculari ſeparatur vinum à vinaceis,& oleum ab amurca. Ioā.xxvj. In mundo præſſuram habebitis,quod vtique dei domum eſt.ij.Mach.vj. Etenim multo tēpore nō ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim vltiones adhibere,magni beneficij eſt indicium. ¶ Aduertendū aūt ꝙ tres pſalmi intitulantur pro torcularibus.primus eſt octauus.ſ. Domine dominus noſter quàm admirabile eſt nomē tuum in vniuerſa terra. Aliter eſt octogeſimus.ſ. Exultate deo adiutori noſtro. Octogeſimus tertius.ſ.Quàm dilecta tabernacula tua dñe virtutum: concupiſcit & deficit anima mea in atria domini. Preſſura.n.tribulatiōis mūdi in nobis efficit tria. Primo quidem eruditionem veritatis,& hic cantat ps octauus admirans diuinā maieſtatem, & hominis cō ſiderans fragilitatem,Quid eſt homo ꝙ memor es eius?&c. Secundo in nobis efficit tribulatio mundi exultationē pietatis.tribulatos.n.pro ſe deus adiuuans exultatione replet: & hoc decantat ps.lxxx. Exultate deo adiutori noſtro. Tertio torcular tribulatiōis efficit in nobis vitæ pſentis tædiū, & futuræ patriæ deſiderium: quod decātatur in po.lxxxiij. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum?&c. Item in eccleſia fidelium deus ædificauit turrim.i.prophetiæ altitudinem. Sicut.n.ex turri à longe cōſpicitur,ſic prophetia videt diſtantia. Prophetæ quidē fuerunt apud Iudęos:in eccleſia vero & ꝓphetæ & prophetarū expoſitores ſunt. Item agricolæ fuerunt apoſtoli,& eorū ſucceſſores,quibus vineā eccleſiæ xps commiſit. Chryſoſt. Si ille pro negligentia debet timere periculum qui procurationē ſuſcipit rerum terrenarum de manu potentiū, q̄to magis qui de manu dei ſuſcipiunt ꝓcurationem aīarum ſanctarū? quilibet etiā homo huius vineę agricola eſt,vt ſit idē vitis & agricola,quoniam ſeipſum debet colere. Prouer. xxiiij. Propterea foris opus tuū,& diligēter exerce agrum tuū. ¶ Itē peregre proficiſcitur de⁹ à nobis,quia dū in hoc corpe ſumus, peregrinamur à domi-

à domino.per fidē.n.ambulamus, & nō per ſpeciē:ambulamus aūt ad peregrinū nobis aliquādo futurū ciuē & domeſticū,ſi peregrinemur à mundo.j. Pet.ij. Obſecro vos tanq̄ aduenas & peregrinos abſtinere vos à carnalib⁹ deſideriis.

Sermoñ.ſextæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxj.

SEcundo cum dicitur (Cum autē tp̄s fructuum) ponitur tot beneficiorū dei ingratitudo, & retributio crudelis: & hoc tripliciter.primo quātum ad priores nuncios.ſecundo quantum ad poſteriores.(Iterum miſit alios) tertio quātum ad præſentiā filij patriſſamilias. (Nouiſſime aūt.) Circa primū tria facit.primo.n.tāgit tp̄is inſtantiā,ſecūdo requiſitionis diligentiā,(Miſit ſeruos) tertio ſceleris nequitiā,(Et agricolæ apprehēſis) Dicit ergo primo,(Cum aūt tp̄s fructuū appropinquaſſet.)Beda,tēpus,inquit,fructuum fuit ex quo eiectis Chananæis Iudæorū populus terrā repromiſſionis coluit:fructus vero ſunt opera noſtra. Beatus vir dat fructū in tēpore ſuo,& tēpus ſuū eſt q̄diu pōt opari. ſed popul⁹ Iudeorū quādiu nō cognouit tp̄s ſuū,nec fructū attulit. Hiere.viij. Milu⁹ ī cœlo cognouit tp̄s ſuū:turtur & hirundo & ciconia cuſtodierunt tp̄s aduēt⁹ ſui: popul⁹ autē me⁹ nō cognouit iudiciū dñi. ¶ Deinde cū dicit,(Miſit ſeruos)ponit diligēs req̄ſitio fructuū,& quatuor tāgit. primo quidē diuinā miſſionē, (Miſit) quia illi nō ſpōte reddebāt, ideo miſit regrere. Itē miſſorū cōditionē(Seruos ſuos)prophetas.ſ.& p̄dicatores. Amos.iij. Non faciet dñs verbū,niſi reuelauerit ſecretū ſuū ad ſeruos ſuos ,pphetas . ¶ Itē tāgit operis occupationē,(Ad agricolas)quorum erat occupatio colere ſeipſos,vt fructū redderēt pietatis. Itē tangit fructus requiſitionē, (Vt acciperēt fructus eius) Fructū accipiunt, cū bona opera approbāt & cōmendāt. ¶ Et nota q̄ Marcus & Lucas diſtinguūt iſtos ſeruos miſſos in tres. Primo.n.miſſus eſt ſeruus vnus. hic ſecundū Bedā legiſlator fuit Moyſes. Mich.vj. Miſi ante faciem tuam Moyſen, & Aaron & Mariā. Deinde miſſus eſt alter ſeruus, Pſalmiſta.ſ. Dauid rex, qui ad fructum boni operis quod lex iuſſerat, citharæ modulatione excitaret. Tertius ſeruus miſſus,tot⁹ fuit chorus Prophetarum,qui cōminationibus ad bonum opus traherēt quos nō allexerat pſalmodiis. His etenim trib⁹ ſeruo-

 rum

rum gradibus omnium doctorum ſub lege figura comprehenditur, ſicut dicitur Luc.xxiiij. Neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege & prophetis, & pſalmis de me. ¶ Deinde cum dicit, (Et agricolę) ponitur ſcelus iniquũ, neq; enim retribuerunt fructus debitos, ſed malignos. Eſa. v. Expectaui vuas, & fecit labruſcas. Expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iuſtitiam, & ecce clamor. Hiere.ij. Ego te plãtaui vineam electam, omne ſemen verum: quomodo ergo conuerſa es in prauum vinea aliena? Duo ergo tangit. Primo quidem ſeruorum dei comprehenſionem, (Et agricolæ) non iam agricolæ, ſed homicidæ. (Apprehenſis ſeruis eius) contra id quod dictum erat, Nolite tãgere Chriſtos meos, & in pphetis meis, nolite malignari. Secundo cum dicit, (Alium) tangit ſeruorum dei triplicem punitionem. Primo quidem flagellationis. (Alium ce ciderunt) vt Hieremiam, Hiere. xxxviij. Eccle.xlix. Male tractauerunt eum qui à ventre matris conſecratus eſt propheta. Item tangit ſcelus occiſionis. (Alium occiderunt) vt Eſaiam, quem ſera lignea ſecuerunt, etiam Abimelech ſacerdoté cum reliquis ſacerdotibus octogintaquinq;. j. Re. xxij. Item tangit ſcelus lapidationis. (Alium vero lapidauerunt) quaſi blaſphemum, ſicut Naboth Ieſrahelitem. iij. Re. xxj. Et Zachariam, quem lapidauerunt inter templum & altare. ij. Parali. xxiiij. ¶ Nota quia Marcus aliter diſtinguit illatas iniurias ſeruis iſtis. Dicit ergo ꝙ primum ſeruũ ceciderunt, & dimiſerunt vacuum. Beda. Legis, inquit, latorem Moyſen flagellauerũt verberibus linguarum. Irritauerunt Moyſen in caſtris, & vexatus eſt propter eos, qa exacerbauerunt ſpiritum eius. Seruũ autem ſecundum vulnerauerunt in capite, & contumeliis affecerunt, hic eſt Dauid rex, cuius caput. i. regiam dignitatem vulnerauerunt regnũ eius percutientes, & alteri dantes. Eundem etiam affecerũt contumeliis, dicentes j. Regum. xxv. Quis eſt Dauid, & qs eſt filius Iſai? hodie increuerunt ſerui qui fugiunt dominos ſuos. Seruum autem tertium, vt dicit Marcus, occiderunt. Lucas vero dicit ꝙ vulnerantes eiecerunt eum, hic vt dictum eſt, totus fuit chorus prophetarum quos vulneraverunt, & à ſe eiecerunt, & occiderunt. Act. vij. Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? & occiderũt eos qui prænunciabant de aduentu iuſti. ¶ Deinde cum dicit, (Itẽ miſit)

miſit)tangitur continuata nequitia perſecutorum. Et tria facit. Primo enim repetit continuatã dei benignitatẽ. (Itẽ miſit alios ſeruos.) Iſti ſecundũ Bedam ſunt qui deſignãtur per tertium ſeruum,totus videlicet chorus prophetic⁹. Hiere.vij. Miſi ad vos oẽs ſeruos meos ꝓphetas. Itẽ tangit eiuſdẽ pietatis largitionẽ. (Plures prioribus) Prior deniq; iniuria nõ cõtinuit eũ quin adhuc ſeruos mitteret,ſed poti⁹ ꝓuocatus eſt vt plures mitteret. Eſa.v. Quid eſt vltra quod debui facere vineę meę,& nõ feci? Itẽ tangit pertinacẽ perſecutorũ nequitiã. (Et fecerunt illis ſimiliter)flagellantes, cõtumeliis afficientes,vulnerãtes,lapidãtes, & occidentes. nã Hieremiã apud Aegyptũ,& Ezechielẽ in Chaldęa lapidauerunt.iij.Reg.xix. Altaria dñe deſtruxerunt,& ꝓphetas tuos occiderunt gladio. ¶ Deinde cum dicit, (Nouiſſi me autẽ) ponitur cũctis grauius homicidii ſcelus, quod in perſonã filii patrisfamilias perpetratũ eſt. Circa quod tria facit. Primò enim ponitur benigna filii miſſio,ſecũdo maligna populi deliberatio. (Agricolæ autẽ) Tertio temeraria manuum iniectio. (Et apprehenſum.) Adhuc circa primum duo facit. Primo.n.ponit miſſionem,ſecundo miſſionis rationem. (Dicens,forſitan.) In prima parte tria tangit. Primo temporis opportunitatem. (Nouiſſime autem) tempore videlicet gratiæ.j.Ioan.ij. Filioli, nouiſſima hora eſt. Item tangit operis largitatem. (Miſit ad eos.)non eſt fatigatus denuo mittere ad rebelles. Item tangit miſſi charitatem, (Filium ſuum.) quo nihil habet carius. Lucas dicit dilectum. Marcus ait chariſſimum: & etiam propter nimiam charitatem quam habuit ad nos Deus, filium ſuum miſit in ſimilitudinẽ carnis peccati. Cuius miſſio incarnatio fuit. Gal.iiij. At vbi venit plenitudo temporis,miſit deus filium ſuum factum ex muliere. ¶ Deinde cum dicit,(Dicens,forſitan.) Huius miſſionis ponit rationem.circa quam primo tangit futuri euentus ambiguitatem,(dicẽs, forſitan.) Hiero. Non dicit hoc quaſi ignorans quid futurum eſſet.certus.n.erat eos non reuerituros filium:ſed hoc dicitur vt oſtendatur eſſe homini libera volũtas, ſicut illud Libera hominis voluntas.
Genẽ.iij. Ne forte mittat manum ſuam & ſumat de ligno vitæ. Secundo tangit rationis congruitatem, (verebuntur filium meum)hoc quidem congruum erat,& rationale, ac expediens,cuius contrarium egerunt. Ioan.viij. Vos in hono

raſtis me. ¶ Deinde cum dicit,(agricolæ autem.)ponitur maligna deliberatio contra dei filiũ,in qua tanguntur quatuor. Primum eſt perceptio veritatis(agricolæ aũt).i.principes Iudæorum(videntes filiũ)quẽ tamen non putabãt eſſe filiũ natura,ſed gratia.Ioã.xv. Nunc autẽ & viderunt & oderunt & me & patrẽ meũ. Sap.iij. Grauis eſt nobis etiam ad videndũ. Item tãgitur cõfeſſio hæreditatis(dixerunt intra ſe,hic eſt hæres)cui deus dedit gẽtes in hæreditatem,vt dicit ps.& Heb.j. Cõſtituit deus hæredẽ vniuerſorum. Ex hoc ergo videtur q̃ eũ cognouerunt:cuius cõtrariũ dicitur j.Cor.ij.Si.n.cognouiſſent,nunq̃ deum gloriæ crucifixiſſent. Et dicendũ ſecundum glo.ibidẽ q̃ populus nõ cognouit eum eſſe nec deum,nec Meſſiã in lege ꝓmiſſum:principes tamen quibus notę erãt ꝓphetię,cognouerunt quidẽ q̃ ipſe erat quẽ lex ꝓmiſit,nõ tamen cognouerunt q̃ eſſet filius dei. Et quia Meſſiæ ꝓmittebatur in lege hęreditas gentium,ideo dicunt,hic eſt hæres. ¶ Item tãgitur exhortatio crudelitatis(veníte)pari cõſenſu(occidamus eũ.) Cuius figura ponitur Geñ.xxxvj. Cũ vidiſſent Ioſeph procul, anteq̃ accederet ad eos,cogitauerũt illum occidere, & mutuo loquebantur: Ecce ſomniator venit,venite occidamus eum, & tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua. Itẽ tangitur intentio cupiditatis(Et habebimus hæreditatem eius)Glo. eccleſiam de gentibus.Sic.n.intrabant in cõfilio. Ioan.xj. Quid facimus quia hic homo multa ſigna facit?Si dimittimus eum ſic,oẽs credent in eũ:& venient Romani,& tollẽt locum noſtrũ,& gentẽ. Ab illo ergo die cogitauerũt vt interficerẽt eum. Sed vnde putabãt lucrum hęreditatis acquirere,inde cõſequuti ſunt dãna perpetua. ¶ Deinde cũ dicit, (Et apprehẽſum)ponitur temeraria manuũ iniectio,& hoc tripliciter.primo quãtum ad cõprehenſionẽ,(Et apprehenſum eum.)Ioã.xviij.Cõprehenderunt Ieſum,& ligauerũt. Item quãtum ad eiectionem.(Eiecerunt extra vineã.)Primo eiecerunt eum extra cõmunionem ſuã.Ioã.ix. Conſpirauerunt Iudæi,vt ſi quis confiteretur eum eſſe xpm, extra ſynagogã fieret.Secundo eiecerunt eũ extra principatũ gẽtis,cũ ipſi negauerunt regnũ.Ioã.xix.Non habemus regẽ niſi Cæſarẽ. Tertio etiã localiter eiecerunt eũ extra ciuitatem crucifigendũ.Ioã.xix.Exiit Ieſus in eũ qui dicit̃ Caluariæ locus,Hebraicæ autẽ Golgotha, vbi eũ crucifixerũt.

Aduerte.

Figura de fratribus Ioſeph.

Cuius

Figura.

Cuius rei figura ſecundū Bedā fuit altare holocauſtorū, in quo victimæ immolabantur. extra.n.tēplum erat ipſum altare, p quod myſtice intelligitur quia crucis ara extra portam Hieruſalē erigēda erat,& xp̄s dei patris filius nō in domo Iudæorū,hoc eſt,nō in mentibus eorū recipiēdus,ſed foris eſſet immolādus. Item temeraria manuū iniectio ſignificat quātum ad occiſionē,(Et occiderunt eū.) Act.x. Quē occiderūt ſuſpēdētes in ligno. ¶ Nota qa duo mala popul⁹ iſte cōmiſit. vnū,quia fructū boni opis nō attulit. Secundū, quia p̄dicatoribus requirētib⁹ fructū,iniuriā intulit. Et hęc eadē multi fideliū adhuc intra eccleſiā ppetrāt. Sāctę quidē cōuerſationis nō afferunt fruct⁹,& xp̄i ſeruos etiā ſonaliter ſequunt. Quorū ſeruorū tres ordines ſunt. ſ. p̄dicatores veteris teſtamenti, p̄dicatores noui,& p̄dicātes geſta ſctōrū. Vel primus ordo fuit Apoſtolorū,ſecund⁹ doctorū,tertius prędicātiū pūtis tp̄is: qui plures priorib⁹,ſed nō pluris ſunt. Sed obſtinata peruerſitas pctōrum ſeptem infert iniurias prædicatoribus. Nā primo dimittuntur inanes: quod vtiq; fit quādo neceſſaria eis ſubſidia nō miniſtrātur, vel cum fructus operis prędicationi nō redditur. Itē eiiciuntur,cū prędicatio cōtemnitur. Itē afficiuntur cōtumeliis, cū falſo eorum vita culpatur. Itē cedūtur verberibus, cum apertis obiurgationibus flagellātur. Itē vulnerantur in capite ab hæreticis & ſchiſmaticis,caput quidē eccleſiæ xp̄s eſt,quod ca put hæretici vulnerāt,dū male ſentiunt de ipſo. Caput etiā eccleſiæ pōtifices ſunt & p̄lati:quos ſchiſmatici vulnerant, dum ſe ab eorū ſubtrahunt obedientia,aut manus violentas iniiciunt. Sic vulneratus in capite fuit beatus Thomas Cātuariēſis præſul. Itē lapidātur, dum pro prędicatione verbi dei dura ſuſtinēt. Itē occidunt,dum ꝓpter rebellionē auditorū à p̄dicatione deſiſtunt,aut placētia dicere cupiunt,aut mercedē tp̄alem quærūt. Sed quod amplius eſt,ad auditores dei filius mittitur,dum cōſiderāda ꝓponitur ei⁹ incarnatio, cōuerſatio,paſſio,mors,& reſurrectio. Sed nec tanta dignitate corda puerſorū emolliuntur, immo quantum in eis eſt, iterū xp̄m occidunt. Heb.vj. Rurſus crucifigētes ſibimetipſis filium dei,& oſtentui habētes. Et eiuſdē.x. Quanto magis igitur putatis eum deteriora mereri ſupplicia,qui filium dei cōculcauerit,& ſanguinē teſtamenti pollutū duxerit,in quo ſanctificatus eſt,& ſpiritui gratiæ contumeliā fecerit?

Prędicatorib⁹ ſeptē iniuriæ à pctōribus inferūtur.

Sermo tertius.vj.feriæ poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxij.

TErtio cū dicitur,(Cum ergo venerit.)ponitur cōmiſſi ſceleris iuſta vindicta, vbi tria facit. Prīo.n.proponit iuris quęſtionē.Secūdo ad hāc,reſponſionē,(Aiunt illi.)Tertio addit veritatis confirmationē,(dicit illis Ieſus.) In prima parte duo tāgit. nā primo ſupponit dñi aduentū, dicēs,(Cū ergo venerit dñs vineæ.) dñs iſte pater,& filius, & ſpirituſſanctus eſt,nō tres dñi,ſed vnus eſt dñs.Cuius ad uētus duplex eſt q̄tū ad præſens.ſ.diſcretiōis,& extremę retributionis.Primo quidē venit diſcernēs fideles ab infidelibus,in fine mūdi vēturus pro meritis retribuere. De primo aduētu hoc intelligitur,& partim de ſecūdo.Itē quęrit iuris effectū,(Quid faciet agricolis illis?) Hiero.Ideo ītterrogat, vt proprio ore dānentur.Luc.xix.De ore tuo te iudico ſerue nequā. ¶ Deinde cū dicit,(aiūt illi.)ponitur rñſio iudicialis,duo cōtinēs.primo malorū perditionē,ſecūdo culturæ tranſlationē,(Et vineā ſuā.)dicit ergo,(aiūt illi).ſ.xp̄o. nā vt dicit Aug.illi eſt ſingularis nūeri,& nō pluralis,(malos.)malitia culpæ,(male pdet.)malo pœnę. Mat.xx.Iratus rex perdidit homicidas illos. Iob.xxj. In diē perditionis ſeruatur mal°. ¶ Et nota q̄ duplex eſt perditio,bona.ſ. & mala.Boni quidem homines & ſancti bene perdūtur,dū hic viuūt,quia mūdo,carni,hominibus:& à ſemetipſis perditi ſunt.hæc perditio vtilis eſt,& bona:nā per eā ſaluātur. Mar.viij. Qui perdiderit aīam ſuā propter me, ſaluā faciet eam . Mali aūt hoīes aliq̄n bene,aliq̄n vero male perdūtur. Bñ quidē per pnīam. Dū.n.perdunt priſtinā conſuetudinē peccādi, inueniunt ſe,qui prius erant perditi.ergo perdunt vitā peccati,vt inueniant vitā gratiæ.Mat.x.Qui perdiderit animā ſuam propter me,inueniet eā.& Luc.xvij.Quicū que perdiderit aīam ſuam,viuificabit eam.Male autem mali perduntur,ſi fuerint impœnitētes:quorū perditio irreuocabilis,eſt damnationis æternæ.ps.Vultus autem dñi ſuper facientes mala,vt perdat de terra memoriam eorum. ¶ Horum perditio , vt dicit Bernardus.v.de conſideratione ,eſt duplex.ſ.læſio,& confuſio.læduntur.n. primo à diuina rectitudine,cui recalcitrantes ſemper obtundūtur. ſemper.n. volunt,& nunquām erit:& ſemper nolunt, & nunquām nō erit,

aduentus domini duplex.

Duplex p ditio.

erit rectus. nam quæ eſt dominus deus noſter: qui cum peruerſo peruertitur. Secunda perditio eſt confuſio. nam à diuina luce, quam cum non comprehendunt, & ab omni vidente videntur, vt præ multitudine videntium ſit confuſio multa. Vident etiam ſeipſos, quod moleſtius eis eſt. Non.n. aſpectus eſt, ſiue in cœlo ſiue in terra, quem tenebroſa conſcientia ſuffugere magis velit, minus poſſit. Non latent tenebræ vel ſeipſas. Videtur ergo propria conſcientia quaſi mordēs vermis, cuius videre mordere eſt. Et videtur fœda flagitiis, horrida facinoribus, vanitate tumida, contemptu hiſpida, & neglecta. O q̄ male mali omnes locati ſunt, vtiq; oppoſiti torrenti, hinc directæ æquitatis, & hinc lumini propalatæ veritatis expoſiti. Nonne hoc eſt perpetuo tundi, ꝑpetuoq́ue confundi? Ergo Iudæi, & omnes in malitia perſeuerantes, male perduntur: quia ſic à deo alienantur, vt nunquam inueniantur, à qua perditione liberat pœnitentia, quę perdit hominem ne perdatur. Perdit quidem peccatum, ne perdat ſalutem: & perdit culpā, ne inueniat pœnam, in qua perditur omnis damnatus. Luc. xiij. Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimul peribitis. ¶ Deinde cum dicit, (& vineā ſuam.) ponitur ſecunda ſententia, tranſlationis. ſ. culturę: in qua duo tangit. primo. ſ. vineę locationem, (& vineā ſuā). i. cœtum fidelium, (locabit aliis agricolis.) vel apoſtolis, vel communiter omnibus xp̃ianis, vt ſint idem vinea, & agricolæ. Et bene ſunt alij agricolæ, quia priores pro terrenis, nos pro cœleſtibus laboramus. Illi innitebātur legi, nos gratię. Illi timore, nos amore ſeruimus. Item tangit agricolarū legalitatem, (qui reddant ei.) ad eius videlicet gloriam, non intuitu laudis humanæ, ſicut Phariſæi. Matt. xxiij. Omnia vero opera ſua faciunt vt videātur ab hominibus, (fructū.) boni operis, (temporibus ſuis.) pro competentia videlicet temporum: vt ſicut tempore, ita virtute proficiant. ꝑs. Ibunt de virtute in virtutem. Eccl. iij. Omnia tēpus habent, & ſuis ſpaciis tranſeunt vniuerſa ſub ſole. ¶ Aduertendū quia ſententiam iſtam damnationis malorum & trāſlationis vineæ, Marcus & Lucas quaſi à domino promulgatā introducunt. Cum enim interrogaſſet quid facturus eſſet dominus cum veniret, ſtatim ipſe addidit, Malos male perdet &c. Immo ꝙ iſtam ſententiam ipſe protulerit, & non illi, Lucas euidētius manifeſtat, qui dicit ꝙ aſſeréti domino malos colonos

A mala pditione liberat pnīa

eſſe

eſſe perdendos,& vineã aliis tradendam, ipſi qui audiebãt ſententiam,contradixerunt,dicentes,abſit. Hanc vero quæ
Tollitur diſſonãtia videtur diſſonantiã tollit Chryſo. dicens q̃ corde quidem ſententiam iſtã dixerunt,vt dicit Matthæus:ſed non ore,immo eidẽ aperte contradixerunt,vt teſtatur Lucas. Aug.ve. ro lib.de cõſenſu euangeliſtarum dicit aliquos ex his quibus dñs loquebatur,interrogatos,rñdiſſe aperte,ſiue intelligẽtes,ſiue neſciẽtes vim parabolæ, Malos male perdet. Alij vero cõtradixerunt,dicentes,abſit. Magiſter tamẽ in hiſtoriis dicit eos contradixiſſe ei quod dominus dixerat de interfectiõe filij patriſſamilias. Intelligẽtes.n.parabolã,negauerunt ſe interfecturos xp̃m. poteſt autẽ ſane intelligi q̃ & dicto dñi & eius ſniæ cõtradixerint. Quare aũt illorũ ſententialẽ reſpõſionẽ Marcus & Lucas attribuãt dño,ratio eſt ſecundũ Aug.vel qa p̃ eos ipſe loquebaꝫ,q̃ veritas eſt:vel qa in eũ credẽtes mẽbra ipſius erãt,qui hoc dicebãt,vt ſic eorũ merito vox iſta xp̃o tribueretur. Fieri nihilomin⁹ potuit q̃ & à xp̃o & ab aliquibus eorũ dicta ſit iſta ſentẽtia,quib⁹ alij contradixerunt. ¶ Deinde cũ dicit,(Dicit illis Ieſus nunquam legiſtis.)ponitur dictæ veritatis confirmatio. Negan
Lapis reprobationis. tes.n. Iudæos ſe Xp̃m occiſuros,aut religionem diuini cultus alteri populo comittendum, Xp̃s conuincit auctoritate ſcripturæ. Ad cuius intellectũ conſiderandũ quia ad literã traditur fuiſſe lapis quidã paratus ad ędificium tẽpli,nec tñ alicubi in eo potuit cõgrue poni:ideo à cõſtructorib⁹ tẽpli fuit reprobatus. Sed cõſummato oĩ ope cũ hoc ſolũ reſtaret vt in ſummo anguli lapis aliquis poneretur,nullus eidẽ loco inuentus eſt congruere,niſi quẽ prius ędificantes reprobauerãt:ideo in angulo ipſo ſic cõgrue poſitus eſt,vt mirarentur oẽs,nec prẽter ſignificationẽ factũ intelligerẽt,maxime quia idipſum ante prędixerat Dauid. Xp̃s ergo auctoritate Dauid de lapide prophetãtis ad ſe refert,vt ex hoc pateat ſe à Iudæis reprobandum , & dei cultum alteri populo tradendi:quorum vtrunq; illi negabant. ¶ Sex itaq; hic tãgit Xp̃s. Primo quidem obiurgat ignorantiam eorum,(dicit illis Ieſus,nunq̃ legiſtis in ſcriptura.) Pſalmo.cxvij.legerant quidẽ, ſed intellexerant hoc prænunciatũ de lapide illo materiali poſito in tẽplo Salomonis:quod quidem vanum eſſet,niſi maius aliquid ſignificaretur. Xp̃m.n.prænunciabat illa ſcriptura,& illa figura:quod illi nõ intelligebãt.

Item

Item ponit ſimilitudinis congruentiã, (lapidem).i.xp̃m.j. Cor.x. Petra autem erat Xp̃s. Aug. Lapis xp̃s eſt,per ſimilitudinem,non per proprietatem. ¶ Et nota quantũ ad præſens, quia Xp̃s eſt lapis viuus,lapis precioſus,lapis artificioſus, & lapis vigoroſus. Ex viuo quidẽ lapide aqua emanat, & ignis excutitur.p̃s. Percuſſit petram, & fluxerunt aquæ. Numeri. xx. dicitur ꝙ petram bis percuſſit Moyſes virga, & tradunt Iudæi ꝙ in prima percuſſione ſanguinem,in ſecunda aquam largiſſime fudit. Virga Moyſi,crucis flagellũ eſt,quo primo percuſſus eſt Xp̃s mente & carne,vel verbis & factis,vel in ſe & ſuis:& vt dicitur Ioan.xix. Cũ vn⁹ militum lãcea latus eius aperuiſſet,continuo exiuit ſanguis & aqua. Ignis etiam charitatis ex iſto exiuit lapide. Luce xij. Ignẽ veni mittere in terram,& quid volo niſi vt ardeat? Vnde inflãmati ex eo dicebant diſcipuli, Nõne cor noſtrũ ardens erat in nobis,dum loqueretur nobis in via? Secundo xp̃s eſt lapis precioſus. Iob. xxviij. Neſcit homo precium eius, totus enim mundus non eſt ſufficiens precium vnius gutte ſanguinis quã fudit pro nobis:immo econtra ipſe eſt precium redemptionis noſtrę. Eſa. xxviij. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem angularem, probatum, præcioſum,in fundamento fundatum. Siõ militans eccleſia eſt,cuius fundamẽtum ſunt articuli fidei, in quibus eſt xp̃s, quia oẽs articuli fidei aut ad diuinitatem,aut ad humanitatem ipſius referuntur. Eſt autẽ lapis iſte primo quidem angularis,vel quia habet angulum,vel quia in angulo conſtituitur.angulus.n. eſt vnio duarum naturarum in vna perſona. Sed conſtitutio angularis eſt vnio duorum populorum in vna fide. Itẽ probata fuit precioſitas huius lapidis in paſſione,ſicut ferro probantur lapides. Item fundatus eſt.i.ſtabilitus hic lapis in fundamento eccleſiæ.j. Cor.iij. Fundamentũ nemo aliud poteſt ponere,præter id quod poſitũ eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Tertio xp̃s eſt lapis artificioſus,ſi ne quo nõ conſurgit aut ſtructura eccleſiæ,aut virtutis ędificium. Expedit vt ſit in fundamẽto quaſi fides,expedit vt medium connectat,vt finem perficiat. Ephe.ij. Superedificamini lapidi angulari xp̃o Ieſu, in quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctũ in dño, in quo & vos coædificamini in habitaculũ dei in ſpiritu ſancto. ¶ Quarto hic lapis eſt virtuoſus, ſanans omnes, ditans & protegens,ac

Nota quõ xp̃s lapidi cõparatur

gens,ac obſiſtentia frangens,Propter primum Luc.v. Virtus de illo exibat,& ſanabat oẽs.Immo etiam mortuos ſuſcitat hic lapis.Ioã.v. Itẽ hic lapis ditat pauperes.ij. Cor.j. In oĩbus diuites facti eſtis in illo. Itẽ ptegit à malo.j.Reg.iij. Caſtrametati ſunt iuxta lapidẽ adiutorij. Ait.n. Samuel de hoc lapide, Hucúſq; auxiliatus eſt nobis deus. Itẽ hic lapis eſt expugnatiuus oĩs nobis aduerſantis. diabolũ.n. deiecit, & mundũ cõfregit. Primũ figuratur.j.Reg.xvij. per lapidẽ quẽ Dauid funda iecit cõtra Philiſtheũ,& percuſſit eum in frõte,& cecidit. Lapis in funda,xp̃i aĩa eſt in carne,quę paſſionis anguſtia circundata de carne exiit,& diabolum percutiẽs proſtrauit. Item lapis iſte cõfregit mundi ſuperbiã, qđ figuratũ eſt Dañ. ij.vbi dicitur q̃ rex Nabuchodonoſor vidit in ſomnis ſtatuã grãdem hoĩs, cuius caput erat aureũ, pectus & brachia de argento,vẽter & fœmora ærea,crura & pars quædã pedũ ferrea, reliqua pars pedũ erat teſtea. Sed lapis abſciſus de mõte ſine manibus percuſſit pedes ferreos, & fictiles pedes ſtatuæ,quibus cõminutis,contrita ſunt pariter aurũ,argẽtũ,æs,& ferrũ. Et deinde lapis qui ſtatuã percuſſit,creuit in montẽ magnũ,& impleuit terrã. Statua hæc ſeculariũ hoĩm deſignat gloriã , quæ recte in ſomnis videtur,& potius ſtatua eſt q̃ res. Huius gloriæ mundanæ quatuor partes ſunt.nam quidam in principatu & poteſtate gloriantur,quod eſt caput aureũ, alij gloriantur in philoſophia & mũdana ſapiẽtia,quibus eſt pectus argẽteũ. Nõnulli gloriãtur de eloquentia & diuitiis,quibus ſunt vẽter & femora ærea.nã ęs ſonat,& ex eo primit⁹ fact⁹ eſt nũmus. Qui vero gloriãtur de fortitudine & vigore,habẽt crura ferrea. Sed q̃ fragili fundamẽto innitãtur , hic quadrupliciter patet,quia mortali,& in breui moriturę carni. vñ extremũ huius ſtatuę teſta eſt. Lapis vero abſciſus de mõte ſine manibus, xp̃s eſt, qui de maſſa humani gñis ſine operę naturę, ſpiritu ſancto agẽte ſeparat⁹ eſt. Percuſſit aũt hic lapis teſteã partẽ ſtatuę, quia morte noſtrã moriẽdo deſtruxit. Vel qa mortalia corda ſuę mortis prædicatione cõpũgit ad fidẽ . Tũc vero deſtructa morte oĩs mundi gloria deiecta eſt, vt iã non ſit gloriandũ in principatu terreno,neq; in philoſophia,quã deus fecit ſtultã:nec in eloquẽtia,quia ſpiritu ſancto locuti ſunt Apoſtoli variis linguis,nec in fortitudine,quia quod infirmũ eſt dei,fortius eſt hoĩbus:ſed vt dicit apoſtolus,Mihi ab

Figura de lapidib⁹ à Dauid in philiſtheũ iactis.

Figura de ſtatua à Nabucho donoſor viſa.

fit

ſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti, per quē mihi mundus crucifixus eſt,& ego mūdo. Deinde poſt deſtructam mortem & deiectam mūdi gloriam, huius lapidis opinio & fides creuit in montem magnum & latum,ſic magnum vt celum attingat, ſic vero latum vt terram impleat. Eſa.vj. Plena erat omnis terra maieſtate eius. ¶ Item cum dicit(quem reprobauerūt ædificantes)tāgit Iudęorum nequitiam. Quos enim prius agricolas,nunc ædificātes dicit: quia fructum iuſtitiæ afferre,& ſacris inſtitutionib⁹ populum ædificare debuerant,ſed ſpretis Dei mādatis,traditiones hominum introduxerunt,ſicut dicitur Matth.xv. Propterea enim ꝙ lapis Chriſtus non cōgruebat tali ædificio, eius reprobauerunt doctrinam & vitam. Ioan.ix. Non eſt hic homo à deo,& nos ſcimus quòd hic homo peccator eſt, & neſcimus vnde ſit.j. Pet.ij. Hic eſt lapis viuus, ab hominibus quidē reprobatus,à Deo autem electus,& honorificatus,ſine quo nullum cōſtat virtutis ædificiū. Propter quod de eis qui ſine tali volunt ædificare,dicitur Malach.j. Hæc dicit dominus, Ipſi ædificabunt,& ego deſtruam. Item tangit lapidis honorificētiam, (hic fact⁹ eſt in caput anguli.) Angulus eccleſia eſt, cœtus videlicet fidelium, quaſi duos parietes congregās in ſe populum Iudaicum & Gentilem, vel bonos & malos,vel militantes & triumphantes. Huius vero anguli caput eſt Chriſtus. Ephe.j. Dedit deus ipſum caput ſuper omnem eccleſiam,quę eſt corpus eius. Item tāgit operis efficaciam, (A domino factum eſt iſtud.) vt quē illi reprobauerunt,ſicut caput anguli.ideo eſt opus indiſſolubile. Act.v. Si ex hominibus eſt conſilium hoc aūt opus diſſoluet. Si vero ex deo eſt,non poteritis diſſoluere illud: ne forte & deo repugnare videamini. Item tangit miraculi euidentiam, (& eſt mirabile in oculis noſtris.) vt crucifixi & reprobati fidem mundus ſuſcipiat. Actuum.x. Obſtupuerunt ex circunciſione fideles,quia & in nationes gratia dei diffuſa eſt. ¶ Aduertēdum quia de lapide Chriſto,duo hic dicuntur, ſcilicet quòd ab ædificatoribus ſit reprobatus, & quòd à deo ſit caput anguli conſtitutus. Primum oſtendit eum à Iudeis reprobandum, id eſt morti condemnandum: ſecundum autem oſtendit religionis cultum ab eis trāsferēdum,quorum vtrūque illi negauerāt,dicētes,abſit. Huius rei figura habet Iudi.xj.vbi dicitur ꝙ Iepte quē ſui prius Figura.

prius reprobauerãt, poſtea ſibi principem conſtituerũt.ps. Eripies me de contradictionibus populi:cõſtitues me in caput gentium.

Sermo quartus ſextæ feriæ poſt ſecundam dominicam in.x̃l.& in ordine.lxxxiij.

QVarto cum dicitur,(Ideo dico vobis.)cõcluditur expoſitioveritatis:& duo facit. Primo enim ponitur declaratio prioris ſententiæ.Secũdo prouocatio nequitiæ,(Et cum audiſſent.)In ſentẽtia vero duo cõtinebat,vnũ videlicet pertinẽs ad pœnã ſenſus (malos male perdet.) aliud ptinẽs ad pœnã dãni (vineã ſuã locabit aliis agricolis.)Et ideo circa primum duo facit. Primo eñ declarat id quod ptinet ad vineæ tranſlationem.ſecũdo id qđ pertinet ad malorum pditionem.(Et qui ceciderit.)In prima vero parte duo tãgit,ſcilicet gratiæ ablationem, & ipſi9 collationem. Dicit ergo,(Ideo)quia fructũ vineæ non attuliſtis,& quia lapidẽ Chriſtum reprobaſtis:(auferetur à vobis regnum dei).i.gratia diuini cultus,per quã regnat deus in nobis. Lucę.xvij. Regnum dei intra vos eſt. Vel ad literam,regnũ Dei intelligit cœleſtem patriã,qua priuati ſunt. Matt.viij. Filij regni eiicientur in tenebras exteriores. Item tãgit eiuſdem gratiæ collationem,(Et dabitur gẽti)electæ (facienti fructus eius)quæ non in vacuũ gratiã dei recipit, ſed exercet in opere donum. Vel ad literã,regnũ cœlorum datur his qui faciũt dignum fructum illius regni:& hoc eſt opus iuſtitiæ fidei. Matth.viij.Multi venient ab oriẽte & occidente, & recũbẽt cum Abraham,Iſaac, & Iacob in regno cœlorum. ¶ Deinde cum dicit,(& qui ceciderit.) declarat id quod ſupra dixerat.i.malos male perdet:oſtẽdes iniquorum perditionem,quę duplex eſt.nam peccantium quidam fidem tenent, & horum caſus eſt reparabilis. quidam vero Chriſtum negant, quorum eſt irreparabilis caſus. & de hoc ibi,(Supra quem vero.) Circa primum autem tria tangit. Primo enim adducit caſum culpæ,(Et qui ceciderit.) id eſt peccauerit,quoniam peccatum caſus eſt. ps. Ceciderunt qui operantur iniquitatem. Item ſupponit fundamentum veniæ,(Super lapidem iſtum.)id eſt Chriſtum. Cadit autem ſuper eum,qui peccat:ſed tamen fidei eius, & veniæ innititur.Micheæ.iij.Super dominum requieſcebant,dicẽtes,

tes,Nunquid non dñs in medio noſtrum? ¶ Item annectit malum præſentis pœnæ, (confringetur.) Lucas dicit conquaſſabitur. Nam,vt dicit Beda, aliud eſt offendere xp̃m per mala opera,aliud negare per impietatē. Qui pc̃tor eſt, et tñ illi credit, cadit quidē ſuper lapidem & conquaſſatur, ſed non omnino cōminuitur.reſeruatur enim per pœnitentiam ad ſalutem. Micheæ.viij.Si cecidi,conſurgam.Licet autem talis non cōminuatur, tamen cōquaſſatur & confringitur,quia pluribus tēptationibus quatitur,& non valēs reſiſtere,frāgitur.habet enī infirmum liberū atbitrium,vt peccato non poſſit reſiſtere.ij.Reg.iiij.Cecidit, & claudus factus eſt.&.iiij.Regum.j.Cecidit Ezechias & ægrotauit.& Eſaiæ.xl.Deficient pueri & laborabunt,& iuuenes in infirmitate ſua cadent. Ergo pœna caſus culpæ,p̃ præſenti eſt infirmitas liberi arbitrij. ¶ Deinde cū dicit,(Super quē vero)ponitur ſtatus infidelium irreparabilis:& tria tāgit. Primo quidē fundamētum fidei tollit,(Super quē vero) infidelem,qui non innititur lapidi fundaměti.habēt etiam fideles lapidē ſupra ſe:ſed ad id quod ſupra ſe eſt perueniunt,quia eidem infra ſe innitūtur credētes. Item tāgit caſum culpæ. (Ceciderit) lapis iſte. Beda. Super eū cadit,qui xp̃m penitus negat. ps.Supercecidit ignis,& nō viderūt ſolem. Item tāgit ſtatum preſentis pœnæ,(cōteret eum.)Lucas dicit,cōminuet illum.quæ confractio eſt oīs boni diſperſio.vbi enī non eſt fides, nec vlla virtus, nec bonum aliquod opus eſſe poteſt,vt dicit Aug. Aliter ſecundum Bedam exponuntur premiſſa. cadere enim ſuper lapidem, eſt actus culpæ præſentis. Caſum vero irruentis lapidis ſuper ſe ſuſtinere, eſt futuræ pœnæ pondus tolerarę. Primum conſtringit mentis integritatem,ſed extrema dānatio conterit. Eſaiæ.j. Et cōteret ſceleſtos & peccatores ſimul:& qui dereliquerunt dominum, conſumētur. Hiere.xj. Duplici contritione cōtere eos domine deus noſter:quia in carne & anima cōterētur. & in anima etiam dupliciter, colliſione ſcilicet ad diuinam æquitatem,& cōfuſione ex eius claritate,vt ſupra dixit Bernardus. Vnde patet quōd ſupra ſe cadētem lapis iſte cadit, nec vllum damnum lapidi, ſed vaſis fictilibus,qualia ſumus nos,ſit detrimentum.cum enim ſuper eum impingimus peccātes,noſipſos lædimus.Prouer.viij.Qui in me peccauerit, lædet animam ſuam.Nihil vero læſionis ſit deo.Iob.xxxv.

Liberi arbitrij infirmitas.

Si pecca-

Si peccaueris,quid ei nocebis?Super quos autem cadet pō-dus ſententiæ damnationis, illi conterentur, non valentes portare.Iob.xxxj.Semper enim quaſi ſuper me tumētes flu ctus timui deum,& pondus eius ferre non potui. Vel aliter ſuper lapidem cadunt pœnitentes:ſed ſuper impœnitentes cadit lapis oppreſſionis diuinæ.nam pœnitēs omnis cadēs, apertos habet oculos:qui quoniam nō deſperat,ſed veniā expectat,ſuper lapidem Chriſtum manet. Hic cōfringitur à priori vita,vt melius raperetur. Sed impœnitens ex toto deſtruitur,diuina ſup eū indignatione cadente.Threñ iij. Poſuerunt lapidem ſuper me,inundauerunt aquæ ſuper caput meum:dixi,perij. ¶ Deinde cum dicit,(Et cum audiſſent)ponitur magis prouocata nequitia Iudæorum:& quatuor tangit.Primo prouocationis occaſionem.(Et cum au diſſent principes ſacerdotū & phariſæi parabolas eius) non ſolum de vinea & lapide angulari,ſed plurium aliarum rerum parabolas dixerat,(cognouerunt q̄ de ipſis diceret.) Sap.ij.Improperat nobis peccata legis,diffamat in nos pec cata diſciplinæ noſtræ. Et hoc quidem facile potuerunt comprehendere,ſcientes quę ſcripta ſunt in Eſaia,vbi para bola vineæ ad literam ſicut hic eſt pōnitur, & datus eſt eis intellectus parabolarum cōtra ſe,quia noluerunt intelligere vt bene agerēt.Item tāgit malitiæ intētionem.(Et quærentes eum tenere.) vt interficerent.vnde parabolam necis filij patrisfamilias ſtatim implere procurant, de cuius inſtā mati erant propoſitione, & eorum mala voluntas oſtendit vera Chriſtū dixiſſe.Vbi eſt illud q̄d pauloāte dixerāt,abſit vt Chriſtum occidamus? ergo ſemper impingūt cęci Iudei in lapidem angularem Chriſtum.offenduntur enim ve ritate,quam tamen efficiunt. Eſaiæ.viij.Ipſe dominus erit vobis credentibus in ſanctificationem:non credentibus au tem in lapidem offenſionis, & in petram ſcādali,duabus do mibus Iſrael,principibus ſcilicet & phariſęis: & in ruinam habitantibus Hieruſalem,& offendent ex eis plurimi, & ca dēt & conterentur,& irretientur,& capientur. Item tangit intentæ malitiæ prohibitionem,(Timuerunt turbas.) Timor iſte mūdanus non excuſat à culpa,ſed facile in culpā ꝓlabitur.vnde Chryſo.Facile deuiat à iuſtitia,qui in cauſis,non deum,ſed hominem formidat. Prouer.xxix.Qui ti met hominem,cito corruet. Item tangit timoris huius ra-

tionem:

tionem:(quia ſicut prophetam cum habebant.)Plus de illo ſentiebant principes,qui Meſſiam eum putabant:turba vero minus de illo ſentit,ꝙ videlicet tantum ſit propheta. Et tamen minus cognoſcentes magis eum venerantur,& charum habent:& quem principes ab imperu forte plebis indo &æ debuiſſent defendere,hunc econtra plebs à doctis principibus protegit.

Feria.vj.poſt ſecundam dominicam in.xl. Secundum Lucam. Cap.xv.

IN illo tempore.Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc.Homo quidã habuit duos filios: & dixit adoleſcẽtior ex illis,patri:Pater,da mihi portionem ſubſtãtiæ* quæ me contingit.Et diuiſit illis ſubſtantiã. Et non poſt multos dies cõgregatis omnibus, adoleſcẽtior filius peregre profectus eſt in regionem longinquã: & ibi diſſipauit ſubſtãtia ſua,* viuendo luxurioſe. Et poſtq̃ conſummaſſet omnia,facta eſt fames valida in regione illa:& ipſe cœpit egere.Et abiit,& adhæſit vni ciuium regionis illius:& miſit illum in villã ſuã,vt paſceret porcos.Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant:& nemo illi dabat. In ſe autẽ reuerſus,dixit*. Quanti mercenarii in* domo patris mei abundant panibus:ego autem hic fame pereo? Surgam,& ibo ad patrẽ meum, & dicam ei: Pater,peccaui in cœlũ,& coram te:iam nõ ſum dignus vocari filius tuus:fac me ſicut vnum ex mercenariis tuis.Et ſurgẽs,venit ad patrẽ ſuum . Cum autem adhuc longe eſſet,vidit illũ pater ipſius , & miſericordia motus eſt.Et occurrens cecidit ſuper collum eius,& oſculatus eſt eum.Dixitq; ei filius: Pater,peccaui in cœlũ,& corã te:iam non ſum dignus

* τὸ ἐπι βάλλον.i. quæ redit ad me.

*ζῶν ἀσώτως.i. viuens luxurioſe.

*πόστοι.i. q̃ multi.

*In græcis & veteſtis latinorum exemplaribus in domo non reperitur.

gnus vocari filius tuus. Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos: Cito proferte ſtolam primã, & induite illum: & date annulum in manu eius, & calciamẽta in pedes eius. Et adducite * vitulũ ſaginatũ, & occidite, vt mãducemus, & * epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuẽtus eſt. Et cœperunt epulari. Erat autem filius eius ſenior in agro. Et cũ veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniã & chorum. Et vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quę hęc eſſent. Isq; dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulũ ſaginatũ: quia ſaluum illũ recepit. Indignatus eſt autẽ, & nolebat introire. Pater ergo illi⁹ egreſſus, cœpit rogare eum. At ille reſpõdens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſeruio tibi, & mandatũ tuum nunq̃ prætẽrui, & nunquã dediſti mihi hœdũ, vt cũ amicis meis epularer. Sed poſtq̃ filius tuus hic, qui deuorauit ſubſtantiã * ſuam cũ meretricibus, venit: occidiſti illi vitulũ ſaginatũ. At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es: & omnia mea, tua ſunt. Epulari autem & gaudere oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt.

*Græci addunt articulum τον. i. illum vitulũ, & deinceps ſimiliter.

* ευφρανθῶμεν. i. lætemur.

*Græci le gũt tuam, vt expro. bratio ſit odioſior.

Sermo primus ſabbati poſt ſecundam dominicam in. xl. & in crdine. lxxxiiij.

HOmo quidam habuit duos filios, & dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit.) Luc. xv. Sextadecima pœnitium manſio agitur hodie, cuius nomen eſt Reſſa, quod interpretatur cham⁹, vel frenum: ſiue ſtadium, aut retinaculum. In ſtadio vitæ preſentis lubricum eſt genus humanũ ad culpam, ſicut dicitur Geñ. vi. Multa malitia hominum in terra eſt, & cuncta cogitatio cordis ad malum intenta omni

Sextadecima pœnitentiũ mãſio Reſſa.

omni tempore. Sed qui nobis præſidet deus, ſuę pietatis adhibet retinaculum, coercens freno p̄ſentis aduerſitatis à malo, & ad ſe nos trahens chamo, ſiue capiſtro remiſſioris largitatis quod totum patet in prodigo filio, quē inopia præſens & cōſideratio paternæ pietatis reuocauit a malo, ſicut p̄ſentis Euangelii teſtatur parabola. Cuius tres ſunt partes. In prima.n.ponitur deuiatio adoleſcentis. In ſecunda reuocatio pœnitentis(ipſe autem in ſe reuerſus.) In tertia indignatio p̄ſumētis. (Erat autem filius eius ſenior in agro.) Prima diuiditu- in tres partes. In prima ponit eſſe diuiſam ſubſtantiam. In ſecunda aſſumptam licentiam. (Et nō poſt multos dies.) In tertia ſecutam indigētiam(& poſtq̄ omnia cōſummaſſet.) Circa primum autem tria facit. nam primo ponit ꝑlis diſtinctionem. ſecundo adoleſcentis petitionem (Et dixit) tertio patris conceſſionem. (Et diuiſit,) Dicit ergo,(Homo quidam.) Sicut hæc nomina, ira, miſericordia, & pœnitentia, dicta de Deo, non affectionem, ſed effectum deſignant: ita Deus dicitur homo effectiue quidem, quia nō crudeliter ſe habet, ſed humane erga hominem, cuius humanitatis beneuolentia p̄cipue patet, quia peccantib⁹ filiis reconciliatur. p̄s. Quomodo miſeretur pater filiorū, miſert⁹ eſt Dominus timentibus ſe(habuit duos filios). ſ. iudaicum populum, & gētilem. Vel ad propoſitum magis, duo filij ſunt iuſtus & peccator. nam ſi peccatorum non eſſet De⁹ pater, quis p̄ſumeret dicere, Pater noſter qui es in cœlis? Ergo peccantes non abiicit Deus pater filios. Sap̄. xv. Tu es De⁹ noſter ſuauis & verus, patiens, & in miſericordia diſponēs omnia. Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus, ſcientes magnitudinem tuam. & ſi non peccauerimus, ſcimus quoniam apud te ſumus computati. ¶ Deinde cum dicit(& dixit adoleſcentior) ponitur iunioris filii petitio, in qua tria tangit. primo petentis ætatem (& dixit adoleſcentior ex illis patri.) ideo hoc petit, quia adoleſcens erat, nondum expertus bonum & malum, lubricus tamen ad malum. Geneſis. viij. Senſus & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, ideo freno coerctionis indiget ætas iſta, ne labatur in præcipitium. Prouerbiorum. xxij. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea. Tamen aduertendum, quia in propoſito non differt iuuenis ætate vel moribus, qui enim

iuuenilia ſequitur, animo, etſi non tempore, eſt adoleſcens, de quo dicitur Eſa. lxv. Puer centum annorum maledictus erit. ¶ Item tãgit rei facultatem (Pater da mihi portionẽ ſubſtantiæ.) Duplex eſt portio ſubſtantiæ in nobis, ſpũalis, & ſenſualis. Et quia vita ſenſuali ſtatim cum naſcimur viuimus, ideo vita propria multum radicatur in nobis, & hanc ſolam putamus: rationalẽ autẽ poſtea ſucceſſu temporis percipimus. i. Cor. xv. Non prius quod eſt ſpirituale, ſed quod animale eſt, prius, deĩde quod ſpũale eſt. Item tãgit portionis æquitatem (quæ me contingit.) vel quæ mihi congruit. ætati verò lubricæ animalis vita conuenit. vnde petit iſte a Deo patre viuere delectabiliter ſecundũ carnem, hoc enĩ eſt diuini muneris. Eccl. iii. Omnis homo qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt. Nam ſenſitiuum noſtrum, & hæc ſenſibilia, creata ſunt a Deo, ideo vſus eorũ eſt diuinitus inſtitutus, ſicut patet Genĩ. i. Sed abuſus eorũ ſub figura ſanguinis interdictus eſt. Genĩ. ix. Omne quod viuit & mouetur, erit vobis in cibum, excepto ꝙ carnem cum ſanguine non comedetis. Ergo vſum vitæ ſenſibilis, Deus tribuit, abuſum autem libido addidit, quem tamen Deus non ſine ratione permittit. ideo ſupplicandum eſt illi vt vſum tribuat, abuſum prohibeat. ¶ Deinde ponitur poſtulatę rei conceſſio. (Et diuiſit illis ſubſtantiam,) iuſtis quidem ſpũalia & æterna, pc̃oribus aũt terrena & temporalia. Oſeæ. xiii. Ipſe inter fratres diuidet, quod figuratum eſt in diuiſione Abrahę & Loth. Genĩ. xiij. quorum alter repromiſſionis terram, alter vero voluptuoſam elegit patriam. ¶ Hic autem q̃ritur. Si ipſius pater eſt Deus, quare ei conceſſit facultatem temporaliũ, quẽ pſciebat male vſurũ eis? Rn̄. Licet poteſtas ſpiritualium meliot ſit poteſtate temporaliũ, non tamen facultas ipſorum tẽporalium mala eſt, ſed bona: & hoc deſignat etiã malus eorũdem vſus, qui nõ niſi ex bono ꝓcedere, & in bono fundari poteſt. ad bonitatẽ autẽ Dei ſuperlatiuã pertinet, nõ meliora tantũ, ſed etiam bona producere: nec propter ſubſequẽtem malum vſum, ſuum bonum debuit omnipotens bonitas Dei omittere, ideoq; facultatem temporalis vitę & ſenſibilis conceſſit hominibus. Eſt tamen aduertendum ꝙ eãdem facultatem temporalium aliquando negat Deus petentib⁹, aliquando vero concedit: & vtrunq; vel iratus vel placatus.

Figura.

Dubium.

Iratus

Iratus quidem primo hoc negat eis,quibus tamen permittit cupiditatē,vt hac manēte,ſine facultate magis torqueātur Item placatus eadem temporalia eis negat, quos nouerat futuros peiores ex vſu eorum,& quorū diminuitur cupiditas,temporalibus ablatis. Item iratus concedit temporalium facultatem eis quos nouit magis cupidos futuros,& eorum vſu dānandos. Item placatus ſubſtātiam temporaliū concedit vel eis quos nouit ea bene diſpēſaturos,vel eis qui peiores fierent ſi ea non conſequerētur,vel etiam eis quos pſciuit in ipſis temporalibus paſſuros moleſtias, ideoq; eiſdem relictis ad deum conuertendos. Ex horū numero fuit hic adoleſcens,cui Deus pater temporalia cōceſſit petenti: primo quidem ne ipſis denegatis fieret peior,forte enim diſſet blaſphemias cōtra Deum,aut rapinam contra proximum commiſiſſet. Secūdo quia ex diuina prouidentia prēparantur ei moleſta in ipſa facultate tēporalium. Dura enī paſſus,amara expertus, aſperis moleſtatus eſt, ex ipſis quæ maxime cupiebat:ideo ab eis flagellatus,refugit ad patrem. Sicut enim mater volens ablactare paruulum,māmillis apponit amaritudinem, qua percepta lac deſeratur: ſic Deus voluptatibus mūdi plura commiſcet amara,dura, & aſpera, quatenus deſerantur:quod vtiq; diuinæ pietatis eſt. Vnde Auguſti. vi. lib. confeſ. Ibā,inquit,per viā ſęculi latā,inhiās honoribus,lucris,cōiugio:& tu Domine De⁹ irridebas,nec deſerebas me,quia patiebar in cupiditatibus meis amariſſimas difficultates,te propitio,tanto magis,quanto minus ſinebas nobis dulceſcere quod tu non es, perungebas eī ſenſum vulneris mei tu ſalutaris medicina, vt meam ſentirē miſeriam,& relictis omnibus conuerterer ad te, qui es ſuper omnia,& ſine quo nulla eſſent omnia.

T palium facultatē aliqñ deus negat,aliquādo cōcedit.

Accōmodata ſimilitudo.

Sermo.ij. ſabbati poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxv.

ET non poſt multos dies.) Nunc poſt diuiſam adoleſcēti ſubſtantiam ponitur aſſumpta licentia euagandi. vbi ſex tāgit. Primo quidem euagandi celeritatem. (Et nō poſt multos dies.) ſtatim a primis diebus, non poſt multos a natiuitate annos, moleſtat cura ſęculi,carnis voluptas ſerpit. Sed vita ſpiritualis poſt multa venit tempora. Cuius figura eſt. iii. Re. i, vbi dicitur q; ipſi Dauid non iuueni, ſed

ſeni,iam noxij caloris non patienti illecebras, Abiſac,quæ
Figura. ſpiritualem ſapientiæ vitam deſignat, coniuncta eſt. Item
tangit euagandi ſtudioſitatem(congregatis omnibus.) oés
videlicet corporis ſenſus,cunctos cogitat' mentis,& omnẽ
cordis intentionem collegit in vnum,vt creatura videlicet
frueretur.hæc eſt praua congregatio, de qua ps. Cor eius
congregauit iniquitatem ſibi. & Prouerb.vj. Qui adulter
eſt,propter cordis inopiam perdet animam ſuam: turpitudi
nem & ignominiam congregabit ſibi. Item tangit euaga-
tionis extraneitatem(adoleſcentior filius peregre profect'
eſt.)Mala peregrinatio iſta eſt,quæ ad peregrina extranea
humanæ naturæ perducit,hominemq; ſibiipſi efficit pere-
grinum. Extraneum deniq; homini eſt viuere vt brutum a-
nimal,ſicut equus & mulus,in quibus non eſt intellectus.
hic eſt peregrinus.i. alienus'à ratione concupiſcentiæ mo-
tus:quia vt dicitur.ii. Re.xii. venit ad dauid, qui vt eidem
ſatisfaceret,adulterium & homicidium cõmiſit. Item tãgit
euagationis longinquitatem,(in regionem longinquam.)
Hæc eſt regio peccati,quæ longe facit hominem a Deo,lõ
ge a ſeipſo. Aug.vij.lib.cõfeſ. Inueni me eſſe longe a te Do
mine,in regione diſſimilitudinis. Beda. Longe,inquit,pro-
fectus eſt,nõ loci,ſed animi mutatione. Quanto enim am-
plius quis delinquit,tanto longius a Deo & ſui conditoris
gratia recedit. Ambroſius, Quid longinquius quàm à ſe re-
cedere?nec regionibus ſed moribus ſeparari?Itẽ tangit ſub-
ſequentis dãni grauitatem.(Et ibi diſſipauit ſubſtantiam
ſuam.)exteriorem videlicet,& interiorem. Exterior ſubſtã-
Qui à deo tia,diuitiæ ſunt,honores,& fama. Interior vero ſubſtantia
elonganť, ſunt vires animæ,ætas tẽporis,valitudo corporis. Hæc om-
interiorẽ nia diſſipant qui elongantur à Deo. ps. Qui elongant ſe à
ſubſtantiã te,peribunt:perdidiſti omnes qui fornicantur abs te. Et ite
& exterio rum, Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia.
rẽ diſſipãt Item tangit huius diſſipationis cauſam.ſ. vitæ voluptatem,
(viuendo luxurioſe.) Omnem. n. ſubſtantiam hominis,&
temporalem & corporalem, ac ſpiritualem,& tandem ſeip-
ſam talis vita conſumit: ſicut ignis comburendo conſumit
ſeipſum. Iob. xxxj. de luxuria loquens ait, Hoc.n.nephas
eſt,& iniquitas maxima, ignis eſt vſque ad conſumptionem
deuorans,& omnia eradicans genimina. Grego. xxj.li.mo.
Beatus huius,inquit,facinoris, non ſolum mẽtem maculat,

ſed

ſed vſque ad perditionem vorat. Sanctæque operationis genimina,igne luxuriæ concremantur,quia nulla ante omnipotentis dei oculos iuſtitiæ pietatisque ſunt opera, quæ corruptionis contagione monſtrantur immunda. ¶ Deinde cum dicit, (Et poſtquam omnia) ponitur ſubſecuta indigentia. Cuius indigentiæ primo quidem ponit magnitudinem,ſecundo turpitudinem.(Et abiit.) tertio amaritudinem (& cupiebat.) In prima vero parte tria tangit.primo ſcilicet preſentiū bonorum deſtitutionē.(Et poſtquam conſummaſſet omnia.) Iuuentutis florē,corporis ſui decorem, mentis vigorem,vitæ honorem, diuitiarum poſſeſſionem. Eccle. xl. Præuaricatores in conſummatione tabeſcent. Eſa.xvi. Finitus eſt puluis, conſumatus eſt miſer, defecit qui conculcabat terram. Item tangit famis acceſſionem (facta eſt fames valida).i.valde magna (in regione illa,) peccati, peregrina homini,& longinqua deo. Et per iſtam famem poteſt intelligi appetitus delectationis, qui præualidus eſt in eis qui experti ſunt voluptatum, nec tamen eas poſſunt conſequi,vnde Hiero. ſuper Oſeę.i. lib. Luxuria, inquit,inſatiabilis eſt voluptas:& quanto magis capitur,tāto magis vtentibus ſe, famem creat. vires in fornicatione deficiunt,& fornicandi deſiderium non quieſcit:non enim mentitus eſt qui ait,Te quoq; inextinctæ Silene libidinis vrit Nequities, quæ te non ſinit eſſe ſenem. De hac fame ait ps. Famem patientur vt canes,& circuibunt ciuitatem id eſt mundum, vt delectabile aliquod inueniant extra ſe, quia in ſeipſis non habent vnde gaudeant. Item tangit inopiæ afflictionem.(Et ipſe cœpit egere.) Auguſti. ix. libro confeſ. Omnis mihi copia quæ Deus meus non eſt, egeſtas eſt. Etiam ante diſſipationem ſubſtantiæ erat egens ſenſu, & prudentia: ſed non aduertebat hanc indigentiam, niſi cum diſſipata eſt ſubſtantia. Auguſt. quarto libro confeſ. Miſer, inquit, eſt omnis animus iunctus amicitia rerum mortalium: & dilaniatur cum eas amittit, & tunc ſentit miſeriam ſuam, qua miſer eſt etiam antequam amittat eas. ¶ Demum cum dicit (& abiit) ponit huius indigentiæ turpitudinem. nam propter egeſtatem ſubiecit ſe famulatui ignominioſo. Circa quod duo facit. primo enim ponit ſubiectionis famulatum. ſecun-

Fames valida qd ſignificet.

do intentionis defectũ,(Et cupiebat.)In prima parte quatuor tangit. Primo quidem ſtudium curioſitatis,(& abiit.) paſſione impulſus,ſtudioſe quærendo quis ſuis cocupiſcentiis ſatiſfaceret. Threñ.j. Non inuenientes paſcua,abierunt abſque fortitudine ante faciẽ ſubſequentis:quia quæſierunt cibum ſibi,vt refocillarẽt animas ſuas. Et cum debuiſſet hic vanus adoleſcens in eo manere, in cuius dextera ſunt delectationes vſque in finem,tamen ab ipſo abiit. Deut. xxxij. Deceſſit à deo ſalutari ſuo:qui ait Hiere.ij. Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ. Item tangit confugium malignitatis,(Et adhæſit vni ciuium regionis illius.) Diabolus non peregrinus aut exul eſt regiõis peccati, ſed ciuis, etenim in ea manet irrenocabiliter:cui adhærent qui volunt ꝓpriis ſatiſfacere deſideriis. Eſa.ij. Proieciſti domine populum tuũ, quia pueris alienis adhæſerunt. Vt autem dicit Grego.xv. lib.mora.maligni ſpiritus certis quibuſq; vitiis ſinguli obſequi credendi ſunt.vnde hic vanus adoleſcens adhæſit ciui voluptatis:vſurarij adherent principi cupiditatis:iracundi,ſuperbi,principibns iracundiæ & auaritiæ:& omnis peccator tot principibus adhæret,quot vitiis ſubiacet. Item tã
Peccator tot principibus ſubditꝰ,quot vitiis hæret.
git hoſpitium vilitatis, (Et miſit illum in villam ſuã.) quoniam in vilem affectum,& animi diſpoſitionem contemptibilẽ eum poſuit. nihil.n.vilius & abiectius quàm carnis concupiſcentia. Sap.xv. Luto melior eſt vita illi,quoniã ignorauit eum qui ſe finxit. Si.n.eum ſciret ad cuius eſt imaginem conditus, nõ ſe permitteret vilificari. Item tangit offi cii beſtialitatẽ, (Vt paſceret porcos.) immundos videlicet concupiſcentiæ motus ſatiaret.ſic caput Abſalonis adheſit quercui,vt dicitur.ii.Re.xviii. Quercus.n.cibum porcorũ producit,& ex carne immunda procedunt deſideria.caput autem animæ mens eſt.eius autem caput tali cibo adhæret, cuius mens ſpurcis concupiſcentiis ſatiatur, ¶ Deinde cum dicit(Et cupiebat.)ponit fruſtratã eſſe talem intentionem. Circa quod quatuor tangit . Primo quidem immoderatam concupiſcentiã,(Et cupiebat implere ventrem ſuum.) Ambro.Nulla cura eſt alia luxurioſis,niſi vt ventrem ſuum impleant,quorum deus venter eſt,ideo venter iſte iam eſt diaboli venter.Iob.xl. Fortitudo eius in lumbis ſuis, & virtus illius in vmbilico vẽtris ſui.vbi Gre. xxxij.li.mo.Seminaria,inquit,coitus, viris in lumbis,fœminis in vmbilico eſſe dicuntur:

dicũtur:& quia dæmonis poteſtati vtrunq; ſexũ valde ſubſternit luxuriæ infirmitas, ideo fortitudo & virtus diaboli in lũbis & vẽtre perhibetur. Eadem vero mẽbra.ſ. venter & lumbi,non eorũ qui ſubſternuntur,ſed dęmonis eſſe dicuntur,quia corpus eius fiũt qui ſuggeſtionũ turpiũ blandimẽtis decepti,ei per luxuriæ fluxa ſuccumbunt. Item tãgit voluptatis ignominiam,(De ſiliquis.) Amb. Siliqua intus eſt inanis,foris mollis eſt,qua corpus non reficitur,ſed impletur,vt ſit magis oneri q̃ vſui, per quam blãdimenta luxuriæ poſſunt intelligi.ſ.viſus, riſus,tactus impudic⁹, & verba atque ioci,quæ inania ſunt,nec reficiunt luxurioſiſſime inhiãtem,& magis onerãt appetitũ q̃ ſatient. Oſeę.xij. Ephraim paſcit ventũ,& ſequitur æſtum. Itẽ tangit voluptatis immũditiã,(Quas porci manducant).i.quibus cibãtur turpes appetitus. Threñ.j. Sordes eius in pedibus eius. & iterũ dederunt precioſa quæque pro cibo ad refocillãdam animam. i. aĩalem vitam. Qualis vero ſit eorũ cibus,dicitur ibidẽ.iiij. Qui nutriebantur in croceis,amplexati ſunt ſtercora. Itẽ tãgit extremã concupiſcẽtis miſeriam, (Et nemo illi dabat.) hoc ideo ſecundũ Ambr. quia erat in regione illius qui neminem habet,quia eos qui ſunt nõ habet. Sic.n. diabolus fallit hominem,vt amplius affligit.ea.n.ipſa non tribuit ei quẽ habet in ſua poteſtate,quorũ adeptione in actũ peccati peccator procederet,& ſic ſuę cõcupiſcentię ſatisfaceret:quatenus ex inordinata concupiſcentia culpa vigeat,& ex denegatione rei deſiderate pœna affligat. Sic deludit diabol⁹, & affligit hominem qui ſibi adhęret,multa promittens,ſed nihil aut modicum tribuẽs. Cuius figura habetur. Exo.v. vbi dicitur ꝙ dum populus ſeruiret Pharaoni in opere luti,ei- Figura.
dem populo denegate ſunt paleæ,vt magis affligeretur.

Sermo.iij.ſabbati poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxvj.

SEcundo cũ dicitur, In ſe autem reuerſus.) agitur de reuocatione peccatoris ad pœnitentiam. & tria facit. primo. n. ponitur matura deliberatio. ſecundo expedita ꝓſecutio,(Et ſurgens.)tertio pia recõciliatio. (Cum aũt adhuc.) In deliberatione autem tria ponit. primo quidem ſuiipſius aduertentiã. ſecundo paternæ domus memoriã, (Dixit quanti.)tertio propoſiti prudentiam,(Surgam & ibo.)

dicit

Dicit ergo primo,(In ſe autem reuerſus.)hoc eſt principiũ cõuerſionis ad deũ,ad quẽ nemo conuertitur,niſi ad ſe prꝰ redeat,quia deus ipſe in nobiſipſis eſt. Hic.iij. Cõuertimini filij reuertẽtes,& ſanabo auerſiones veſtras. Et aduertendũ quia ex hoc ꝙ dicitur cũ ad ſe reuerſum,patet ꝙa extra ſeipſum exierat.amor.n.rerũ tpalium,& voluptas earũ,rapiunt mentẽ extra ſeipſam,ſicut dicit Aug. Opus aũt eſt rediturꝭ ad deum,vt ad ſeipſos prius reuertantur. quod vtiq; difficillimum eſt colligatis exteriorum amore. Sed adiuuat mentẽ diuina gratia,dicẽte Aug.vij.li.cõfeſ. Admonitꝰ ſum redire ad memetipſum, & intraui intima mea te duce dñe deus, & potui intrare,quoniã factus es adiutor meus.vñ etiã gentilis Catullus clamat,O dij reddite me mihi. ¶ Deinde cũ dicit,(Dixit quanti.)tangitur memoria paternę domus. Et ſicut diuinę gratiæ munus eſt ꝙ ad ſui cõſiderationẽ redierit,ita eiuſdem gratiæ donũ eſt recordatio domus patris. Et tria tangit. primo quidem mercenariorum copiam,(Et dixit.)ei ad quem redierat.ſ.ſibiipſi,(Quanti).i.q̃ multi numero,vel q̃ magni merito,(Mercenarij.)vel qui nõ probitatis ſtudio,ſed intuitu terrenę mercedis deo ſeruiũt ſecundũ Ambro.vel vt dicit Beda,mercenarij ſunt qui futuræ mercedis intuitu digna operari ſatagunt. Item memorat in paterna domo victus abundantiam,(In domo patris mei.)cuius domus eccleſia eſt.j.Tim.iij.Domꝰ dei, eccleſia eſt dei vi-
ui,(Abundant panibus).i.quotidianis ſupernę gratiæ refi-
ciunt alimoniis. Vnus panis eſt ſermo dei:aliter eſt iuſtifi-
catio mentis. tertius eſt complementum diuinæ voluntatis, multiq̃ ſunt panes ſpiritualis alimoniæ in eccleſia. Prius enim quinque panibus, poſtea ſeptem panibus multitudinem fidelium deus pauit,ſic abundanter, vt multum ſuperfuerit. In iſta domo multis panibus quaſi mercenarij refici mur, ne deficiamus in via & labore. Alia vero domus cœleſtis nobis manet, de qua Ioan.xiiij. In domo patris mei manſiones multæ ſunt.vbi ex mercenariis facti filij, vno pane diuino fruemur:de quo Luc.xiiij. Beatus qui manducabit panem in regno Dei.Item aduertit panis inopiã,(Ego autem.) qui non mercenarius, ſed filius ſum,(Hic.)in regione peccati,(Fame.)id eſt deſiderio voluptatis implendæ,(Pereo.) Prouerbio. xxj. Deſideria occidunt pigrum. noluerunt enim quicquam manus eius operari, ſed tota die concupiſcit

Cõuertiꝫ nemo niſi prius ad ſe redeat.

Panes ſpiritualis alimoniæ.

concupiſcit & deſiderat. ¶ Deinde cum dicit,(Surgam & ibo.)tangitur ſalutare propoſitū pœnitentiæ:quod in quinque conditionibus perficitur . primo enim tangit propoſitum culpam deſerendi,(Surgam.)quia cum porcis in limo peccati me iacere cognoui. Epheſio. v. Surge qui dormis, & exurge à mortuis. Surgam ergo,quia culpam dimittam. Item tangit propoſitum ad patrem redeundi,(Et ibo ad patrem meum.) Ibo quidem , quia longe receſſeram : ad patrem , quia ſub principe porcorum miſerabili egeſtate tabeſco. Quid autem ſit ire ad Deum,dicit Auguſtinus. viij. libro.confeſ. Indignabar, inquit,mihimet, quia non ibam in placitum cum deo meo:quo non ſolum ire , verumetiam peruenire nihil aliud erat quā velle ire. Item tangit propoſitum confitendi,(Et dicam illi,pater.)Beda, Quam miſericordem,inquit, piumque nouerat patrem, qui nec offenſus à filio , patris dedignaretur audire vocabulum . Et ex hoc illi ſpes reconciliationis adhæſit,(Peccaui in cælum.) id eſt coram ſpiritibus angelicis , ſanctisque animabus , in quibus dei ſedes ſignificatur. Eſa. lxvj. Cœlum ſedes mea eſt,dicit Dominus. In his etiam cœlis quaſi thalamo Deus habitat , ſicut eidem dicimus,Pater noſter qui es in cœlis, (Et coram te.) id eſt ſecundum Bedam in ipſo conſcientiæ interioris conclaui , quam dei ſolius oculi penetrare valebant,quaſi dicat,nec multitudo teſtium, nec timor iudicis, nec reuerentia patris,me à peccato retraxit. Et attēde quia non dicit , Peccaui contra cœlum,& contra te , quia ſolum contra ſeipſum aliquis peccat . ps. Peccatum meum contra me eſt ſemper . Non enim peccatum eſt contrarium deo, quia illud punit eius iuſtitia : ſed contrarium eſt peccanti, quia contra naturam eius eſt , vt dicit Auguſtinus . Item tangit propoſitum ſeipſum condemnandi, vel puniēdi,(Et iam non ſum dignus vocari filius tuus.) Certe filius eſt dei patris adoptione , ſed non eſt dignus eſſe filius , qui nulla bona habet merita . immo indignus , quia multa commiſit ſcelera . Eſto ergo quòd non ſit dignus , immo indignus, nihilominus filius eſt gratia adoptionis , & lauacro regenerationis.ij . Paralip . xxxvj . Dixit Manaſſes in oratione , Peccaui domine , & iniquitatem meam agnoſco , peto ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum reſerues mala mihi , quia indignum ſaluabis me ſecundum

Quid ad deum ire.

Aduerte.

cundum magnam miſericordiam tuam. Item tangit propoſitum deprecandi, (Fac me ſicut vnum de mercenariis tuis.) Inter filium & mercenarium differentia eſt, quia filius eſt qui ſola gratia adoptionis. Ro.viij. Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum. Mercenarius autẽ fit aliquis ex labore ſanctæ operationis.j.Cor.iij. Vnuſquiſq; ꝓpriã mercedẽ accipiet ſecundũ ſuum laborẽ. Primũ pertinet ad operationem, ſecundum ad cooperantem gratiam. Primum fit in nobis ſine nobis: ſecundum autem in nobis nobiſcũ. Ex hac prima differentia filij & mercenarij ſequitur ſecunda, videlicet ꝙ filio bona patris debentur iure generis, mercenario pacto operis. Ergo filius ſoli gratiæ adoptionis innititur, cuius beneficio expectat hæreditatẽ: mercenarius autẽ innititur labori operis, cuius meritò ſperat mercedẽ ęternã.

Inter mercenariũ & filium dif ferentia.

Aduerte. ¶ Sed aduertendum ꝙ vtrũq;, vel filium, vel mercenarium eſſe, non ex nobis, ſed dei donũ eſt. oẽs. n. naſcimur filij irę, vt dicitur Ephe. ij. Sed dedit nobis deus poteſtatem filios eius fieri. Rurſus Ioan. xv. dicit xp̃s: ſine me nihil poteſtis facere. Sed omnia opera noſtra in nobis operatus eſt deus, vt dicitur Eſaię. xxvj. Sciens ergo qui ad ſe redierat adoleſcens, nõ ſua virtute, ſed dei gratia poſſe fieri mercenarium, deprecatur, fac me ſicut vnũ ex mercenariis tuis. ¶ Deinde cum dicit, (Et ſurgens) ponitur deliberati propoſiti expedita proſecutio quantum ad duo. Primo quidem tangit culpæ receſſum, (Et ſurgens.) p̃s. Surgite poſtquam ſederitis. Iſte vero etiam iacuerat. Bene autem ſurgit à cœno culpæ, qui omnes circunſtantias. & peccandi occaſiones relinquit. Geñ. xix. Ne ſtes in omni circa regione. Quod vtique differendum non eſt, quia mora trahit periculum. Sed tamen quidam pœnitentiæ propoſitum quod cõcipiunt, aut nunquam, aut tarde pariunt in effectu, quod contingit præſumentibus, vel negligentibus. Præſumentes enim de ſua virtute quòd poſſint peccatum euadere, nunquam ad partum perueniunt. iiij. Reg. xix. Venerunt filij vſque ad partum, & vires non habet parturiens. Sed nec ad ipſum partum ali quando veniunt negligentes exequi quod diuinitus conceperunt: de quibus dicitur Marthæi. xxiiij. Ve prẽgnantibus & nutrientibus in illis diebus. Item tangit gratiæ acceſſum, (Venit ad patrem ſuum,) ad quem velle venire, non ſolum ire, ſed iam peruenire eſt, vt dicit Auguſtinus,

non

non eſt iſtud volẽtis,neq; currẽtis,ſed miſerentis dei. Venit ergo ad patrem, non paſſibus corporis, ſed mentis affectibus. Venit cognoſcendo ſe talis patris filium. Venit deſiderando eiuſdem patris gratiam. Cuius aduentus beneficium ponitur Matth. xj. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis,& ego reficiam vos.

Sermo quartus ſabbati poſt ſecundam dominicam in quadrageſima,& in ordine.lxxxvij.

CVm autem adhuc longe eſſet.) Nunc poſt maturam ſalutaris ꝓpoſiti deliberationem, & eiuſdem expeditam proſecutionem,ponitur effectus paternæ recõciliationis. Circa quod tria facit. Primo enim ponit patris immenſam pietatem. Secundo filij confeſſam veritatem, (Dixitq; ei filius.) Tertio beneficij profuſam largitatem,(Dixit aũt pater.) Circa primum duo facit. Primo enim affectum,ſecundo effectum pietatis oſtendit. Affectus quidem ad longe exiſtẽtem,effectus vero ad venire tardantem,& hoc ibi, (Et accurrens.) In prima parte tria tangit. Primo ſupponit filij diſtãtiã,(Cũ autẽ adhuc lõge eſſet.) Lõge quidẽ erat, cum diſſipauit ſubſtãtiam ſuã viuendo luxurioſe,cum adhę ſit vni ciuium regionis,cum miſſus eſt in villam, cum pauit porcos,cum deſiderabat ſiliquis implere ventrem. Sed cum reuerſus eſt & deliberauit meliora, iam nõ erat à lõge, niſi forte ſuis viribus putaret ſe peccatum poſſe deſerere. Item tangit partis prouidentiam. (Vidit illum pater ſuus.) Non eſt dubium quin oia videat de⁹ pater,bona & mala. Eccle. xvij. Oĩa opera hominum velut ſol in conſpectu Dei ſunt, & oculi eius ſine intermiſſione inſpicientes in vias eorum. Sed iuſtificandos à peccatis videt,quia prouidet illis occaſiones vt à peccato recedant. huic enim adoleſcẽti ad ſuam pœnam prouidit ꝙ ſubſtãtiam diſſiparet,non autem prouidit ꝙ luxurioſe viueret. Prouidit etiã illi ꝙ egeret,ꝙ egẽti nemo ſubueniret, ꝙ dure ſeruituti ſubiectus, ꝙ miniſterio porcorum eſſet deputatus, quatenus iſtis incõmodis ſtimulatus,prouocaretur redire ad patrem, ſicut ait ps. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum domine. Huius adoleſcentis verba ſub nomine Effraim ponuntur, Hiere.xxxj.dicẽtis. Caſtigaſti me domine,& eruditus ſum quaſi iuuenculus indomitus. Cõuerte me,& cõuertar: quia

tu dñs

tu dñs deus me⁹. Poſtq̄ enī cōuertiſti me, egi pœnitentiam: & poſtq̄ oſtēdiſti mihi, pcuſſi femur meū: cōfuſus ſum & erubui qm̄ ſuſtinui opprobriū adoleſcētiæ meæ. Item tāgit affectus miam, (Miſericordia mot⁹ eſt.) Immutabilis eſt de⁹: vnde miſericordia eius eſt æternum miſerēdi, ppoſitum: motus tamen eiuſdem miſericordiæ in nobis eſt: qui quoniam à deo eſt, ideo eidem attribuitur. Noſtræ vero miſeriæ miſeretur deus, non propter ipſam autē miſeriam, ſed propter placitum ſuæ voluntatis. Exo. xxxiij. Miſerebor cui voluero, & clemens ero, in quē mihi placuerit. Miſertus eſt itaq; dominus huius adoleſcentis, ſicut pater filiorum. Eſa. xlix. Nūquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen nō obliuiſcar tui. Nam miſericordia motus præuenit peccatorem, quia ad ſeipſum rediit, quia ſurgere à culpa, redire ad patrem, confiteri, humiliari, & tanquam mercenarius ſatisfacere propoſuit. omnes enim motus iſti fuerunt in eo, prę-ueniēte miſericordia patris cœleſtis, de qua ps. Miſericordia eis præueniet me. Sed cp ſurrexerit, & ad patrē venerit, opus fuit miſericordiæ ſubſequētis, de qua idem pſalm. ait, Et miſericordia eius ſubſequetur me oīb⁹ dieb⁹ vitæ meæ.

Miſericor die motus I nobis eſſe debet.

¶ Deinde cū dicit (Et accurrēs) oſtendit pietatis effectum in tribus. Primo quidem in occurſu ſubuentionis (& accurrens) tardanti præbens ſubſidium. Tardabat forte trahēte priori conſuetudine, aut reſiſtentibus malignis ſpiritibus, aut labore grauatus itineris: ideo occurrit illi miſericors pater, cuius occurſus nihil aliud eſt quàm gratię ſubſidium cō tra impedimēta conuerſionis: quod ſubſidium orat Dauid, dicens, Quoniam irruerunt in me fortes, exurge in occurſum meum domine. & iterum, Dñe ad adiuuādum me feſtina. quod petit, vere obtinet. Sap̄ vj. Circuit quer̄s dignos ſe deus, & in viis ſuis oſtēdet ſe illis hilariter, & in omni prudentia occurret illis. Item eundem pietatis effectum oſtendit in complexu dilectionis, (Cecidit ſupra collum eius.) Beda. Supra collum, inquit, filij cadere, eſt in amplexus ei⁹ brachium inclinare. Collum iſtud voluntas eſt, quæ prius fuit arrogans & rebellis cōtra mandata patris. ideo habuit collum ceruicoſum, iugum obedientiæ excutiens. Durum enim erat & inflexibile. Sed nunc flectitur collum filij ad obedictiam, & inclinatur ad humilitatē, & imponitur huic collo

collo iugũ diuini præcepti,quod eſt charitas,de quo Matthęi.xj. Tollite iugum meum ſuper vos. Iugum enim meũ ſuaue eſt,& onus meum leue. Ergo cadere patris ſuper collum filij,nihil aliud eſt quàm charitatis præcepta ei imponere. Et quoniam deus ipſe charitas eſt, leuiq; onere amoris ad nos inclinatur, ideo ipſemet cadere dicitur ſupra collum noſtrum. Item oſtendit effectum pietatis in oſculo reconciliationis(& oſculatus eſt eum.) Oſculum iſtud eſt remiſſio iniuriæ,venia culpæ,reconciliatio gratiæ.ij. Regum xiiij. Rex Dauid reconciliatus filio,oſculatus eſt eum. ¶ Deinde cum dicit,(Dixitq; ei filius.) ponitur confeſſio veritatis:& tria confitetur. Primo quidem patris auctoritatem(Dixitque ei filius.) ex præcedentibus pietatis officiis confiſus eſt patrem dicere(Pater) Ambro. Hæc eſt,inquit, prima confeſſio,auctorem naturæ,præſulem miſericordię, arbitrium culpæ teſtari. Item confitetur propriam iniquitatem (peccaui) .ij. Regum.xxiiij. Ego ſum qui peccaui,ego qui inique egi. Non amplius requirit deus ab homine peccante, niſi vt confiteatur integre. Vnde peccatum Dauid tranſlatum eſt ab eo propter hoc ſolum quia dixit Peccaui, vnde dicitur.ij. Regum.xii. Amb. Fruſtra,inquit,vis peccatum occultare domino,cui nihil abſcõditur:qui licet omnia nouerit,vocem tamen tuæ confeſſionis expectat. Primo quidem,vt alleuietur pondus erroris recognitione culpæ.ſecundo,quia excludit accuſationis iniuriam, qui accuſatorem præuenit confitendo.tertio,vt mereamur interuẽtionem Chriſti,quẽ aduocatũ habemus apud patrem. Item cõfitetur peccati diuerſitatem(in cœlum).i.palam(& corã te).i.clam te ſolo,teſte ps. Tibi ſoli peccaui,& malum corã te feci.vel(in cœlum)contẽnẽdo cœleſtem patriam.ps. Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem.(Et coram te)non ſeruando tuam gratiam.vel(in cœlum)nõ timẽdo ſupnum iudicium.(Et corã te) non honorãdo,nec amãdo patris beneficiũ. Malach.j. Si dominus ego ſum,vbi eſt timor meus? & ſi pater ego ſum,vbi eſt honor meus? dicit dominus exercituum. Item confitetur ſuam indignitatem,(Iam non ſum dignus vocari filiꝰ tuus.)Non eſt dignusvocari,ſed tamen cupit eſſe eius filius,quẽ patrem vocat. Ille quidẽ ſemper eſt dignus vocari pater,qui ſemper affectũ exhibet patris: ſed non eſt dignus vocari filius, qui patrem non honorat &c.

¶ Et aduer-

¶ Et aduertendum quia iſte cum de ſalute ſua deliberaret, quinque propoſuit, ſcilicet ſurrectionem, reuerſionem, confeſſionem, abiectionem, & ſupplicationem. quatuor autem ex iſtis proſequutus eſt. Surrectionem quidē, quia (ſurgēs) Reuerſionem autem, quia (venit ad patrem) Confeſſionem vero, quia dixit (pater peccaui) Et ſui abiectionem, quia dixit, (iam non ſum dignus vocari filius tuus.) Sed quintum quod eſt ſupplicatio, omiſit. non enī dixit (fac me ſicut vnū ex mercenariis tuis.) Cuius omiſſionis ratio eſt, quia in collationibus patrum dixit beatus Cheremon, tria ſunt quę faciunt homines à vitiis temperare, ſcilicet metus vel gehennæ vel præſentium legum, ſpes & deſiderium regni cœlorum, & affectus boni ipſius atque amor virtutum. Primum eſt fidei, quæ futurum metuit iudicium: ſecundum eſt ſpei: tertium charitatis. Hæc autem tria efficiunt ſeruum, mercenarium, & filium. nam ſeruus metu abſtinet à vitiis, mercenarius autē deſiderio regni bona agit, ſed filius affectu boni & virtutum amore delectabiliter Deo patri per charitatem famulatur, quam ſummam eſſe perfectionem dicit Apoſtolus. Nunc manent, fides, ſpes, charitas, horum autem maior eſt charitas. Itaq; vt dicit Beda, iſte prodigus adoleſcēs timore incepit declinare à malo, quia Initium ſapientiæ timor domini. Nam diræ famis metuēs ſupplicia, immunditiam porcorum, id eſt vitiorum, cœpit horrere, quaſi ſeruus timore declinās à malo. poſtea cœpit cogitare de ſtatu mercenarij, & illum deſiderare. Poſtquā vero patris occurrentis, amplexātis, & oſculantis charitatem attendit, oblitus cō ditionem ſerui, omittit ſtatum mercenarij: de ſola patris dilectione cœpit cogitare. vnde iam non mercenarius, ſed filius eſſe cupit: non mercedis intuitu, ſed virtutum amore, quæ patris ſunt placita perfecturus.

Sermo quintus ſabbati poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxvii.

Dixit autem pater ad ſeruos ſuos, Citò proferte ſtolam primam.) Nunc poſt datam veniam filio petēti, additur beneficij profuſa largitas. Parum enim erat diuinæ pietati gratis remittere iniuriam, niſi etiam ditaret muneribus, & beneficiis exaltaret. Vbi enī abūdauit delictum, ſuperabūdauit & gratia. Duo ego facit. Primo enim ponit patris

patris largitatem in veſtitu, ſecundo in conuictu, (& addu cite.) Circa primum autem tria ponit. Primo quidem indumentum corporis. Secundo ornamentum operis, (Et date annulum.) Tertio munimentum itineris.(& calciamenta.) In prima vero parte quatuor tangit. primo enim innuit impetrij poteſtatem,(Dixit autem pater ad ſeruos ſuos).i. miniſtros ſuos, qui ſunt prædicatores miniſtrantes cœleſtes diuitias. j. Cor. iiij. Sic nos exiſtimet homo ,vt miniſtros xpi, & diſpenſatores miniſterioru dei. Item tangit prædicationis celeritatem,(Cito.)in quo notatur ſolicitudo,(proferte).i. ore propalate de theſauro diuine ſapientiæ,atq; de talento ſacræ ſcripturæ. Mat. xiij. Omnis ſcriba doctus in regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. Sed hoc cito.i. ſolicite fieri debet,ps. Lingua mea calamus ſcribę velociter ſcribentis. Item tangit veſtis dignitatem,(ſtolam primam.) Beda, Stola,inquit,prima eſt veſtis innocentiæ.i. veſtis quam habuit homo in ſtatu innocentiæ. hæc autę fuit gloria immortalitatis,quam bene cōditus accepit homo,ſed male perſuaſus amiſit,quando poſt culpam pręuaricationis cognouit ſe eſſe nudum, gloriaque immortalitatis perdita, pelliceū hoc & mortale ſumpſit indumentū. Ergo immortalitas fuit prima veſtis hominis:immortalitas eſt ſecūda. illam cupiebat Apoſtolus.ij. Cor. v. Nolum° expoliari corpore,ſed ſuperueſtiri immortalitate: vt abſorbeatur quod mortale eſt,à vita. Prædicatores itaque proferunt primam ſtolam, quando mortales terrenosque homines ita ſublimendos aſſerunt, vt non ſolum ciues angelorum quantum ad animam,ſed etiam hæredes dei, & cohæredes futuri ſunt xpi: qui reſurgens ex mortuis,iam non moritur. Aliter ſecundū Ambroſium ſtola prima eſt habitus cœleſtis ſapientiæ.quædam enim ſapiētia carnis eſt,& terrena,& hæc nō eſt prima. De cœleſti aūt dicitur Eccl. j. Prior omnium creata eſt ſapientia. Hanc ſapientiam prædicatores proferunt,quando loquuntur ſapiētiam dei in miniſterio quæ abſcondita eſt. ipſa eſt ſtola & indumentum mentis. Ecc. vj. Stolam gloriæ indues ſapientiam. Aliter, Charitas eſt ſtola nuptialis,de qua dicitur non habenti eam Mat. xxij. Amice, quomodo huc intraſti,non habens veſtem nuptialem?hæc ſtola prima & præcipua eſt, nullum enim maius donū eſt charitate,vt dicit Apoſtolus.

Immortalitas veſtis hoīs prima.

Sapientiæ cœleſtis habit° eſt pria ſtola.

Nuptialis ſtola charitas eſt.

Hanc ſtolam prędicatores proferunt, cum charitatem commendant dicētes: Si linguis hominum loquar & angelorū, charitatem aūt non habeam &c. Aliter duæ ſtolæ ſunt, vna corporis, altera animæ. Geñ. xlv. Iuſſit proferri ſingulis binas ſtolas. Stola corporis eſt immmortalitas, ſtola animæ beatitudinis gloria, vel iuſtificationis gratia. Vtraque autem ſtola eſt prima: ſed ſtola immortalitatis prima fuit reſpectu præteriti, quia prius habita: ſtola vero animæ reſpectu futuri eſt prior, quā ſequetur ſtola immortalitatis, ſicut dicitur de animabus martyrum Apoc. vj. Datæ ſunt eis ſtolæ ſingulæ, & dictum eſt eis, vt expectarent alteram ſtolam modico tempore, donec impleatur numerus fratrum ſuorū qui interficiendi ſunt. Primam ſtolam, gloriā videlicet animarum, prędicatores proferunt, cum dicunt, pœnitenti agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Aliter etiā dici poteſt ꝙ prima ſtola eſt gratia in præſenti, ſecūda vero eſt gloria in futuro. Item tangit induti nouitatē, (& induite illum.) Prædicatores induūt pœnitentem ſtola ſapientiæ, cū ipſum erudiunt veritate. Induunt eum ſtola charitatis. ſ. cū ipſum informant diuino amore. Induunt eum aut ſtola immortalitatis corporis, aut ſtola beatitudinis animæ, cū ſpē ipſius exigunt ad vtrunque: & tunc ſpes eſt ſtola vtriuſque. Rurſus vltimo induunt eum ſtola gratiæ, cum iuſtificatiōi pœnitentiū cooperantur erudiendo & orando. Sic indutus pœnitēs fit nouus homo. Eph. iiij. Renouamini ſpiritu mētis veſtræ, & induite nouum hominem qui ſecundum deum creat⁹ eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis. ¶ Deinde ponit ornamentum operis dicens, (Et date annullū in manu ei⁹.) Manus operationem deſignat. Hiere. j. Adorauerunt opus manuum ſuarum. Annulo aūt ſecreta ſignantur, & deſponſatiōis eſt ſignum. Annullus ergo in manu duo deſignat. ſ. fidelitatem operis, & ipſius latentiam. Propter primum dicit Beda: Sit annullus in manu, vt opera fidem adſtruant, & ipſa opera fide cōfirmentur Propter ſecundū dicitur Mat. v. Attēdite ne iuſtitiā veſtrā faciatis coram hoībus vt videamini ab eis. ¶ Deinde ponit munimentum itineris, dicens, (& calciamenta in pedes.) Pedes ſunt organa motus, cuius principiū eſt appetitus: & ideo pedibus ſignificātur affectiones: & principaliter intētio pes noſter eſt. Iſte pes affectionis nudus eſſe nō debet. nam eius nuditas eſt priuatio bonę intentionis,

Beatitudo aīæ eſt ſtola gloriæ.

Annulus ī manu duo ſignificat.

intentionis,aut rationis & ordinis abſentia.oratio,n.veſtit affectū:ideo dicitur Hiere.ij. Prohibe pedem tuū à nuditate. Calciamenta fiunt ex corio animalium mortuorū:& affectionum noſtrarū habitus,præcedētium patrū exēplis eſt inuolvēdus,vt expedite curram⁹ ad deū.hoc quidē reuertēti filio expedit vt calciet affectū ſuū exēplo Dauid pœnitētis,exēplo Petri,exēplo Pauli,Magdalenæ,& aliorū pœnitētium ſanctorū. ¶ Deinde cū dicit,(Et adducite.)oſtendi tur largitas patris cœleſtis q̄tum ad exhibitionē cōuiuij. & quatuor facit.primo.n.tangit conuiuij prēparationē,ſecun do præparationis prouocationē,(Et manducemus.)tertio prouocationis rationē,(quia hic filius.)quarto cōem epulationem,(& cœperunt.)Prēparatio aūt conuiuij eſt vitulus: de quo tria dicit, q̄ ſit ſaginatus, q̄ ſit adduct⁹,& q̄ ſit occiſus. Quatuor hic tangit. primo.ſ.conuiuij ſubſtantiā,(vitulum.) Xp̄s,quia factus ſub lege,ipſius iugum tulit,vitulo comparatur,qui pro peccato multitudinis & ſacerdotis iubetur offerri Leui.iiij. Multitudinis peccatū eſt tranſgreſſio totius humani generis in Adā,in quo oēs peccauerūt vt dicit Apoſtolus. Hoc etiā peccatū eſt ſummi pōtificis xp̄i, non perpetratione,ſed expiatione:non reatu culpæ,ſed affectu pœnę. Eſa.liij. Dn̄s poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum & iterum,Propter ſcelus populi mei percuſſi eum. Item tetigit huius vituli bonitatem,(ſaginatum).i.impinguatum. nam ſagina eſt pinguedo, per quā mentis deuotio intelligitur.nam vt dicitur Leui.iiij. Oīs adeps dn̄i eſt iure perpetuo:quia ſic dicitur Deu.vj. Dn̄m tuū adorabis,& illi ſoli ſeruies. Ergo vitulū ſaginatum.i. deuotū deo & dulcis animi præparauit nobis deus. Item tangit vituli præſentiā. (adducite.) Sancti patres adduxerūt nobis xp̄m tripliciter Primo quidē carnis propagatione.ex eis.n.xp̄i caro tradita eſt.Ro.ix. Ex quibus xp̄s ſecundū carnē. Secundo adducūt nobis xp̄m inſtāti ſupplicatione.Exo.iiij. Obſecro dn̄e mitte quē miſſurus es. Tertio adduxerunt eū prophetica ꝓnunciatione. Eſa.vij. Ecce virgo cōcipiet & pariet filiū, & vocabitur nomē eius Emmanuel.j.nabiſcū deus.Itē tāgit mortis obedientiam,(& occidite.) Occiderunt antiqui patres xp̄m tripliciter. Primo quidē occaſionaliter,q̄a eorū culpa fuit occaſio mortis eius. nā xp̄s ꝓ peccatis noſtris mortuus eſt. Secundo occiderunt eū originaliter,quia eorū filij xp̄m

Peccatum pontificis Chriſti vt intelligatur.

occiderunt. Tertio ipſum occiderunt figuraliter, quia figuris demōſtrauerunt eius mortem, & verbis eā prędixerunt.

Pœnitentib⁹ ꝓdicatores adducunt vitulū ſaginatum.

¶ Nota quia pœnitentibus adhuc prædicatores adducunt vitulum ſaginatum, & occidunt. Cum enim Chriſtum prædicant crucifixum & mortuum pro peccatoribus, eis xp̄m vtiliter occidunt. hoc. n. pœnitentibus eſt annunciandum. Primo quidem vt ſperent remiſſionem in morte eius: ſecundo vt charitatem dei perpendant, qui proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit. Tertio vt gratiam conſeruent. tanto enim redempti prætio, vlterius non ſe tradant peccato. &c. ¶ Deinde cum dicit (& manducemus & epulemur.) ponitur prouocatio & inuitatorium ad refectionem. Vitulum ſaginatum, (manducemus.) ſacramentaliter, quia ipſe dixit, Accipite & māducate: hoc eſt corpus meū, quod pro vobis tradetur, (Et epulemur.) ſpiritualiter. j. Cor. v. Paſcha noſtrum immolatus eſt xp̄s: itaque epulemur, nō in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitię, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. Et aduertendū quia manducantibus ſe connumerat beata trinitas. ſ. Pater, & Filius, & ſpiritusſanctus: quia xp̄i paſſio, & noſtra refectio, ipſorū gaudium eſt & ſatietas. in cuius figura Geñ. xviij. Abrahā vitulum pręparauit refectioni triū angelorū, quos non dubium eſt beatæ trinitatis fuiſſe figurā. Quòd. n. nobiſcū reficiātur pater & filius & ſpiritus ſanctus, legitur Apo. iij. Ecce ſto ad oſtiū foras, & pulſo. Si quis audiuerit vocē meā, & aperuerit mihi ianuā, introibo ad illū, & cœnabo cū illo, & ipſe mecum ¶ Deinde cū dicit, (Quia hic.) ponitur huiꝰ lætę refectionis rō. Duobus. n. malis duo bona ſucceſſerūt. primū qdē malū, qa hic filiꝰ meꝰ mortuꝰ erat. ꝑs. Factꝰ ſum tanq̄ mortuꝰ à corde. Cū. n. peccādo receſſit à patre fōte luminis & vitę, in longinquā regionē vmbræ mortis venit: & ideo mortuus erat ꝑ mortē q̄ eſt culpa. Primū aūt bonū eſt huius mali remediū, (Et reuixit.) Vitulus. n. ſaginatus pro eo occiſus eſt, cuius occiſio mortuo ꝓfuit. Scd̄m malū eſt, (qa perierat). i. praue iuerat. errauerat eñ. Vñ mors ad culpā, perire ad errorem refertur, quia oīs malus eſt ignorans. Prou. xiiij. Errant aūt qui operantur malū. Sed huius mali remediū adiūgit, (Et inuētus eſt.) Inuenit ſeipſum, qui ſeipſum perdiderat. dictū nāq; eſt qa in ſe reuerſus eſt. Nunq̄ vero ſeipſum inueniſſet, niſi illū prius pater intrinſecꝰ q̄ſuiſſet,

Figura.

ſiuiſſet,& inuentũ ad ſemetipſum reuocaſſet. Sed vt homo perditus inueniretur,adductus eſt vitulus ſaginatus: cuius exhibitio,perditi eſt inuentio:& eius occiſio,mortui viuificatio. ¶ Deinde ponitur refectiõis inchoatio,(& cœperũt epulari.) Hic incipiunt ſpũales epulę,perficiendę in patria cœleſti. ita hic epulemur cibis ſpũalibus, q̃ non ſatiamur. Eccl.xxiiij. Qui edunt me,adhuc eſurient:& qui bibũt me, adhuc ſitient.ſed huic eſurieſ & ſiti.i.deſiderio iuſtitię,ſuccedit æterna ſatietas.ps. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Matth. v. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.

Sermo.vj.ſabbati poſt ſecundam dominicam in.xl. & in ordine.lxxxix.

TErtio cũ dicitur,(Erat aũt filius eius ſenior.)ponitur commotio inuidentis cõtra reconciliatũ pœnitẽtem. Cuius commotio duplex eſt,ſ.indignationis & obiurgationis.ſed vtrique pius pater obuiat,indignationi quidẽ benigne rogãdo,obiurgationi vero rationabiliter perſuadẽdo. Et ideo quatuor hic ponũtur. Primo quidẽ oſtenditur maligna fratris indignatio:ſecũdo benigna patris rogatio. (Pater ergo illius.) Tertio dura obiurgatio,(At ille reſpõdens dixit patri ſuo, Ecce tot annis.)Quarto ponitur ratio nabilis perſuaſio,(at ipſe dixit illi,fili tu ſemp.)Prima pars diuiditur in partes quinq;. primo.n.oſtendit occupationẽ terrenã.ſecundo perceptionẽ dubiã,(Et cũ veniret.)tertio requiſitionẽ curioſam, (& vocauit.) quarto reſponſionem certã,(Iſq; dixit illi.)quinto indignationẽ prauam,(Indignatus eſt aũt.)Primo igitur occupationẽ inuidẽtis oñdit, dicens,(Erat aũt filius ſenior in agro.)per quẽ poſſunt de ſignari qui in ſe cõfidunt tanq̃ iuſti,taleſq; ab hoĩbus reputantur,ideo aſpernantur cæteros. De quibus tria tãgit. Primo enim tangit diuinam charitatem,(erat aũt filius eius.) duo ſunt dei munera.vnum,cuſtodire hominem ne peccet. alterum,indulgere peccanti.vnde Grego.vj.li.mo. Prima, inquit,virtus eſt ne perpetrentur peccata.ſecunda autẽ ſatem perpetrata corrigere. Cœleſtis aũt pater vtroq; modo ſe patrem oſtendit,aliquorum quidem eos præſeruando ne peccẽt:aliquorum vero dum ſuſcipit pœnitẽtes. Ex primis filiis erat hic de quo ſermo occurrit. De aliorum numero

Duo ſunt dei munera.

adoleſcẽtior qui rediit. Itẽ tãgit moris grauitatẽ. (ſenior.) Cuius ſermo doctior, inceſſus grauior, vita ſanctior, cõuer ſatio gratior. Iſte ſenior moribus eſt qui honorari pręcipitur Leui. xix. Corã cano capite cõſurge, & honora pſonã ſenis. Item tangit operoſitatem. (in agro.) quaſi agrum co lẽdum corpus noſtrum à deo ſuſcepimus: cuius prauos motus quaſi ſpinas germinantes, ieiuniis, vigiliis & laboribus oportet ſuccidere ne erumpãt. Prouer. xiiij. Præpara foris opus tuum, & diligẽter exerce agrum tuum. Ergo per iſtũ ſeniorem filiũ exiſtentem in agro illi poſſunt intelligi, qui vacant ſibiipſis, modicum aut nihil de aliorum ſalute ſoliciti: qui, vt frequenter, dum ſeipſos ignorãt, aliorum vitam iudicãt. Sed interim cum iſti priuate viuunt, ꝓprium agrũ exercẽtes, redeunt peccatores ad deum. Cõplectuntur, reconciliantur, decorantur virtutibus, & cœleſtibus reficiuntur alimentis. quod vtiq; figuratũ eſt in lectione hodierna.

Operatio in agro.

Figura. Geñ. xxvij. quia dum in agro detineretur Eſau ſenior, adoleſcentior filius. ſ. Iacob, cũ habitu pœnitentiæ, indutus nihilominus prima ſtola venit ad patrẽ; eius cõplexum, oſculum & cõiuium participãs. ¶ Deinde cum dicit, (Et cum veniret.) ponitur aliqualis perceptio eorum quę dominus miſericorditer operatur. vbi tria tãgit. ſ. aduentũ, acceſſum, & auditum. Aduentum quidẽ. (Et cum veniret.) quia omiſſa aliquãtulum ꝓpria cura. Item tãgit acceſſum, (& appropinquaret domui.) Cœtui. ſ. & cõgregationi fideliũ. quod fit quãdo intendit animũ ad cõſiderandum mores eccleſię, profectũq; fidelium: cuius figura legitur Nume. xxiiij. de

Figura. Balahã, qui cum vidiſſet Iſrael cõmorãtem per tribus ſuas in tẽtoriis, Quàm pulchra, ait, tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael. Item tãgit exultationis auditum. (audiuit ſymphoniã & chorum) ſecundũ glo. Symphonia eſt cõcors ſonus inſtrumentorũ muſicalium, chorus vero eſt modulãtium vocum cõcordia. ideo quod eſt ſymponia in ſonis, eſt chorus in vocibus. hæc autẽ duo ſpiritualiter in eccleſia dei audiuntur. Symphonia quidẽ eſt cõcors doctrina prędicatorum, chorus vero eſt cõcors diſciplina auditorum. Concorditer prędicatores deum magnificãt, quia ex abundãtia pietatis iuſtificat pœnitentes. Cõcorditer autem auditores cum laudant. vnde ſymphonia ad ꝑdicationem, chorus ad exultationem refertur pœnitentiæ. Audiamus ſymphoniã

Symphonia & chorus in eccleſia qd ſignificẽt.

prædicatorũ

prædicatorum.ij.Cor.xij.Rogaui,inquit,Paulus, Titum, & miſi cū illo fratrem alium.nónne eodem ſpiritu ambula mus?nónne eiſdē veſtigiis? Greg. ſuper Eze.de euāgeliſtis loquēs ait, Quicquid in vno inueneris, ſimul in omnib⁹ recognoſces:quia omnipotentis dei filium dominū noſtrum Ieſum xp̄m ſimul oēs cōcorditer p̄dicant. Act. iiij. Virtute magna reddebāt apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu xp̄i domini noſtri. Audiamus etiā ibidē chorum credentiū, Multitudinis credentium erat cor vnū,& aīa vna. & Ro. xv. Det vobis deus idipſum ſapere in alterutrū ſecundum Ieſum xp̄m,vt vnanimes,vno ore honorificetis deū. Vnde pro inuētione perditæ ouis,& dragmę, ad cōmune gaudiū deus inuitat collegiū angelorum & fideliū, Luc.xv. dicēs. Cōgratulamini mihi,quia inueni ouem vel dragmā meam quę perierat. ¶ Deinde cū dicit, (& vocauit.) ponitur admiratiua requiſitio. (& vocauit vnum de ſeruis.) aliquē.ſ. prædicatorē veteris aut nouę legis:qui vocatur,cū eius ſcripta leguntur.(& interrogauit.)tunc interrogatur,cū dicto rū eius intellectus requiritur.(quę hæc eſſent).i.cuius cauſa tantū gaudiū eſſet chori & ſymphoniæ. ¶ Vocetur vn⁹ ſeruus.ſ.Dauid & ſcrutētur eius ſcripta.ibi inueniemus de indulgētia pœnitentiū dictū. Ipſe aūt deus eſt miſericors, & ꝓpitius fiet peccatis eorū,& nō diſperdet eos. Itē vocetur Hieremias,& ipſe interrogatus reſpondebit ore dei ad peccatricem aīam: Tu fornicata es cū amatoribus multis, tamen reuertere ad me,dicit dñs,& ego recipiā te.Item vocetur Ezechiel,& ipſe reſpōdebit.xviij. Si impi⁹egerit pœnitentiā ab oībus peccatis ſuis,vita viuet,& nō moriet:oīm iniquitatū quas operatus eſt,non recordabor. Vocetur etiā egregius ſeruus Ieſu xp̄i Paulus apoſtolus,audiamus quid ipſe dicat de cōuerſione p̄cōrū.i. Timo.j. Chriſtus Ieſus venit in hunc mundū p̄cōres ſaluos facere. Itē audiamus Ioānem euāgeliſtā.j. Cano.ij Si qs peccauerit,habem⁹ aduocatū apud patrē Ieſum xp̄m iuſtū,& ipſe eſt ꝓpiciatio ꝓ p̄cīs noſtris:nō ꝓ noſtris tm̄,ſed etiā ꝓ totī⁹ mūdi.Itē audiam⁹ Petrū dicentē.j.Cañ.xiij.Chriſtus ſemel ꝓ p̄cīs noſtris mortuus eſt.Itē p̄curſor xp̄i Ioānes baptiſta ait Ioā.j. Ecce agnus dei,ecce qui tollit p̄cā mundi. Remiſſio ergo p̄cōrū eſt cā quare p̄dicatores p̄dicant,& quare auditores exultant.Luc.xxiiij. Oportet predicare in noīe xp̄i pœnitentiam

Nota ſeruos & veteris & nouæ legis.ſ. p̄dicatores quos vocat

tentiam & remiſſionē peccatorum in omnes gētes. Act. xj. Glorificauerunt deum dicentes, quia dedit gentibus pœnitentiam ad vitā. ¶ Deinde cum dicit,(Iſq; dixit)tangitur certa reſpōſio.totū.n.hoc quod agit de iuſtificatione peccantiū,ſcripturæ p̄dixerunt fct̄orum. ideo dubitāti de corū iuſtificatione,tria reſpondet ſcriptura,primo quidē reditū peccatoris.ideo ait. (Frater tuus.) Eſto q; peccator ſit,tñ frater eſt.(rediit.) Itē ſcriptura innoteſcit nobis mortē redēptoris.(& occidit.)quia occidēdū diſpoſuit,& occiſioni tradidit(pater tuus vitulum ſaginatum) Chriſtū videlicet. Eſa.liij. Propter ſcelus populi mei percuſſi eū. & Threno. iiij. Xp̄s dominus captus eſt in peccatis noſtris. Et Dañ.ix. Finem accipiet peccatū,cōſummabitur p̄uaricatio,& delebitur iniquitas,quia occidetur xp̄s. Itē innoteſcit nobis ſcriptura huius mortis occaſionē & effectum: (quia ſaluū illū recepit.) Propter peccata quidē delenda,& ſalutē cōſequēdam,mortuus eſt xp̄s. Sed vlterius quia ſic factum eſt, ideo quotidie eiuſdē mortis beneficiū recolimus in ſacramento altaris.j.Cor.xj. Quotienſcunq; manducabitis panē hunc, mortē dñi annunciabitis donec veniat. ¶ Deinde cum dicit,(Indignatus eſt aūt) ponit mentis cōmotionem quo ad duo.primo quantū ad indignationis triſtitiā. (Indignatus eſt aūt) & quia peccatores reputauit reconciliatione indignos. & quia indignū credidit vt deus ſalutē largiretur indignis. Sed pœnitēs ſe fecerat dignū,dicens (pater peccaui in cœlū, & corā te:iam nō ſum dignus vocari filius tuus.) Luc.xiij. Indignās archiſynagogus q; ſabbato curaſſet Ieſus. Sic indignātibus reſpōdit ipſe Ioā. vij. Mihi indignamini,quia totum hominē ſanum feci in ſabbato. Itē tangit deſpectionis ſuperbiā. (Et nolebat introire.) putās ſcilicet ſibi non licere peccatoribus cōmunicare.tales hodie multi ſunt,qui ſuper cōuerſione peccatorū indignantur,& collegium fugiunt pœnitentium,atq; deſpiciunt:quibus ait dominus Matth.xxj. Amen dico vobis,quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum dei: quia melior humilis peccator,q̄ iuſtus ſuperbus. Huius rei exēplum patuit in Iona propheta Ionæ.iiij. qui turbatus fuit de pœnitentia, Niniuitarū,& eorum reconciliatione,& iratus nolebat ingredi ciuitatem. ¶ Deinde cum dicit(pater ergo illius)ponitur benigna patris rogatio.vbi duo tangit,primo dignationis

tionis egreſſum(pater ergo illius egreſſus.) Sic egreſſus eſt ad exteriora,ꝙ tamē interiora non reliquit. Eius aūt egreſſus eſt,ſuæ gratię notitia,cum videlicet humanis mentibus innoteſcit ſolis indignis præſtari gratiā.Item tangit rogationis acceſſum,(Cœpit rogare illum.)vt videlicet introiret,nec dedignaretur reconciliationi pœnitentiū. Iſta autem rogatio eſt rationabilis perſuaſio,quia ratio ſemper ad optima deprecatur. Et quia non cōpellit quēq̄ deus ad bonum, ſed intuitu ſuę maieſtatis ad virtutis præmiū hortatur. Iob.xix. Seruum meū vocaui, & non reſpondit mihi: ore proprio deprecabar illum,& orabā filios vteri mei: ſed ſtulti deſpexerunt me. Prouerb.j. Deſpexiſtis omne conſilium meum,& increpationes meas neglexiſtis:ego quoque in interitu veſtro ridebo.

Deus ad bonū non cōpellit.

Sermo ſeptimus ſabbati poſt ſecundam dominicam in.xl.& in ordine.xc.

AT ille reſpondens dixit patri ſuo,ecce tot annis) ponitur dura obiurgatio iſtius inuidentis. In qua primo ſua iactat merita.ſecundo cōqueritur ſubtractam ſibi patris munificētiam(& nunquā dediſti mihi.)tertio fratris vituperat opera,(Sed poſtquā filius tuꝰ,)quarto erga eum patris reprehēdit beneficentiā,ibi,(occidiſti ei.)quaſi per hæc oīa obiurgando dicit patri, Tibi obſequentibus nō retribuis,ſed male agentibus dona largiris. Circa primū autē duo facit.primo.n. iactat ſeruitutis diuturnitatem.ſecūdo perſeuerantiæ aſſiduitatem,(Et nunquam.)Dicit ergo primo, (At ille reſpondens dixit patri ſuo.) Ecce euidenter, (tot).i.multis annis lōganimiter,(Seruio tibi.) humiliter. in quo potius ſeruum timentem,quàm filium diligentem ſe oſtendit. Si enim amaſſet vt filius, nō fuiſſent viſi ſibi anni multi ſeruitutis, ſicut de Iacob legitur Geñ.xxix. Seruiuit Iacob præ Rachel.ſeptem annis,& videbātur ei pauci dies pro amoris magnitudine. Item eiuſdem ſeruitutis ponit perſeuerantiam,(& nunquam mandatum tuum pręteriui.) Arrogantis certe verbum eſt iſtud,quis poteſt iſtud dicere niſi vnigenitus patris?Ioan.viij. Ego quę placita ſunt ei,facio ſemper. De cæteris aūt dicitur, Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt &c. Et ſi alias nō preteriſſet iſte arrogans mandatū dei,nunc tñ cōtra præceptū agit ſupernæ

charitatis,

charitatis,nunc etiam agit contra præceptum humilitatis. ¶ Et attendendum quia non iactat iſte ſe magna feciſſe. ſed diu aut ſine malis,aut in bonis minimis perſeueraſſe. Si enim magna egiſſet,vtiq; illa enumeraſſet. Sed hoc ipſum ei videbatur magnū,q̄ diu perſeuerauit,vel nihil mali perpetrando,vel modicum boni agendo. Gre.iii lib.mo. Sunt nonnulli qui dum parua agūt,de ſemetipſis magna ſentiūt. Et ſunt nonnulli qui nihil quidem virtutis agere ſtudent, ſed tñ cum alios peccare cōſpiciunt,iuſtos ſe in eorum cōparatione ſuſpicantur. Iſti dum in aliis penſant malum qđ non habent,ꝑſumptionis vitium negligunt cōſiderare,qđ habent. Primi vero graui pœna plectendi ſunt,qui ad ſumma non proficiunt,& tamen de minimis extollūtur. ex his vtriſq; erat iſte arrogans,quia ſua merita aut nulla aut parua iactat. ¶ Deinde cum dicit(& nunq̄ dediſti mihi) conqueritur iſte arrogans ſubtractam ſibi patris munificentiā. vbi tria tangit. Primo quidem notat ſubtractionem iſtam fuiſſe continuam (& nunq̄ dediſti mihi) mandatum tuum nunq̄ prętereunti,ſed ſemper obſequenti. Item eā dem ſubtractionem notat fuiſſe auaram , quia negauit etiam minima(hœdum)non dico vitulum,aut agnum,ſed hœdum,qui eſt vilius animal gregis. Item notat eandem ſubtractionē fuiſſe inuidam,quia noluit vt lętaretur cum amicis(vt cum amicis meis epularer.) ¶ Nota ſpiritualiter, quia ſicut per vitulum ſaginatum intelligitur Chriſtus , ita per hœdum alius quilibet purus homo pōt intelligi.nam hœdus inſcripturis ſacris pctōrem deſignat,ſicut Exod.xxiiij. Non coques hœdū in lacte matris ſuæ.Qñ vero omnis homo purus eſt pctōr,ideo ꝑ hœdum intelligitur. Cōſtat aūt quia ꝑ peccatoribus occiſus eſt Chriſtus vitulus ſaginatus. quod vtiq; omnia Dei excedit beneficia : pro iuſtis autem nec alī quis pctōr occiſus eſt. ideo ſe neglectum iſte fictus iuſtus conqueritur dicens,peccatori filio adſtuxiſti vitulū, ipſum occidiſti,& epulādum tradidiſti, mihi autem iuſto amiciſque meis nec hœdum quidem peccatorē tradidiſti. Sed fallitur iſte,quia non erat occidendus peccator pro iuſtis, ſed poti' iuſtus ꝑ iniuſtis & iuſtis. Vnde vitulus ſaginatus xps pro pctōribus & iuſtis occiſus eſt: pro peccatoribus quidē, vt pctōres eſſe deſiſterent: ꝑ iuſtis vero,iuſtiores vt fierent. ¶ Item moraliter ſic poteſt intelligi. hœdus quidem animal eſt

Vitulus ſaginat' xps eſt,hœdus vero quilibet purus homo.

Hœd' de-

mal eſt fœtidum & petulans, lubricum, pronumq; ad libidinem: vnde inordinatum deſignat motū voluptatis. ideo ponitur ſcorti precium Gene.xxxviij.& pro munere voluptatis implendæ tribuitur. Iudicum.xvj. Conſtat autem q; peccatori pœnitenti Chriſtus occiſus proponitur. Cuius conſideratione nihil carius & delectabilius eſt, reficit eñ mentem conſideratio charitatis eius, quia talis ac tantus ꝓ nobis talibus occiſus eſt. vnde Auguſtinus non ſatiabatur hac mirabili dulcedine conſiderationis diuini conſilii ſuper ſalutem generis humani. Spirituales ergo deliciæ pœnitentibus miniſtrantur. Sed iſte iuſt⁹ arrogans conqueritur ſe deliciis deſtitutū non tantum ſpiritualibus, quæ maximæ ſunt, verum etiam corpòralibus & ſenſitiuis, quæ abiecte ſunt. vnde ait pœnitentibus vituli ſaginati delicias tribuiſti, ſicut Mariæ Magdalenæ, quæ ad pedes verbi reficitur. & publicanis & peccatoribus ipſum tradidiſti, vt appropinquarent ei, & cum eodem manducarẽt. mihi autem & mei ſimilibus pro longo & perſeueranti ſeruitio etiã abiectas & minimas carnis nõ tribuiſti epulas, quas ſibi vſurpauit qui à meretricio rediit, & nũc ſpũalib⁹ vacat: vnde vtriſq; ſatiatus eſt. Fallitur aũt iſte, quia ꝓ bonis opibus carnales delitię nõ dãtur à deo, quĩ poti⁹ ꝓhibenẽ. Exo.xxiiij. Nõ coques hœdũ ĩ lacte matris ſuę. Etſi naſcatur voluptatis motus ex matre cõcupiſcẽtia, non tñ coquatur. i. eidẽ cõ ſentiatur in lacte. i. delectatione matris ſuę. ꝓhibet eñ nutrimentũ delectationis & cõſenſum. q. d. etſi naſcatur hœdus, nõ tamẽ cõſentiatur delectationi ei⁹. ergo epulas iſtas ꝓhibuit. Sed bene operantibus ipſas quas parauit pœnitẽtibus delicias ꝓbuit. Cuius ſignũ eſt, quia habet filiũ ſeniorẽ, rogauit vt ad cõuiuiũ vituli ſaginati intraret. ¶ Deĩde cum dicit, (Sed poſtq̃ fili⁹.) exprobrat fratris ꝓteritam culpam. & tria tãgit. primo quidem tacet germanitatis gratiã. (Sed poſtq̃ hic filius tuus.) nõ dignatur eum vocare fratrẽ, ſed tantum exprobrando filium dicit. Item exprobrat præteritam culpam. (hic qui deuorauit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus.) Iſta ſunt prima pœnitentium certamina, linguæ videlicet obloquentium. nunc enim exprobrãt præteritam vitam, nunc calumniantur fictam pœnitẽtiam, deinde pronunciant cœpti inconſtantiã. Sic peccatricem, ſed pœnitentẽ ad pedes Dñi mulierẽ mordebat Phariſæus dicens

ſignatmotum voluptatis.

Pœnitẽtium certamina.

dicens. Hic ſi eſſet ꝓpheta, ſciret vtiq; quæ & qualis eſt mulier quę tangit eum, quia peccatrix eſt. Sic alter phariſæus pœnitentẽ mordebat publicanũ, dicens: Nõ ſum ſicut cæteri homines, raptores, iniuſti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Aduerſũſq; obloquẽtium certamina primus pſalm⁹ graduum clamat, Domine libera animã meam à labiis iniquis. & à lingua doloſa. Item exprobrat cœptam pœnitentiam. (Sed poſtq̃ venit.) voluptatibus ſatiatus, egeſtate cõpulſus. Sero tamẽ & tarde, quẽ tamen ſuſcipit qui ait. Ioã. viij. Omne quod venit ad me, non eiiciam foras. ¶ Deinde indignam reprehendit patris beneficẽtiam (occidiſti.) non adduxiſti tantum per incarnationem, ſed etiam occiſti, & quid maius potuit fieri? Roma. viij. Proprio filio ſuo non pepercit deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Primo qdẽ ne ipſe ꝓtõr occideretur: cuius figura eſt Geñ. xxij. aries pro Iſaac immolatus. Iſaac gaudium interpretatur & riſus, quia gaudium eſt angelis dei de pœnitentia peccatorũ: quibus, ne occidantur, occiſus eſt Chriſtus. Itẽ (occidiſti illi) vt in eius mortis beneficio epularetur: cuius figura eſt. Gene. xxj. quia grande conuiuium fecit Abrahã in die ablactationis Iſaac (vitulum). i. Chriſtum paſſibilẽ. (Saginatum). i. ſagina cœleſti repletum. Ioan. i. Vidimus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis. Ex his ergo patet beneficium mortis Chriſti collatum peccatoribus tantum eſſe, vt iuſtos etiam ad æmulationem prouocet: qui ſi vere iuſti ſunt, non inuidẽt. Sed quę dicta ſunt, per ſyntheſim intelliguntur: ſicut Mat. xx. murmurantibus qui prima hora venientes denarium ęqualem acceperãt iis qui vltima venerãt, reſpõdetur, Amice, non facio tibi iniuriam. Si vero ficte iuſti ſunt per prolepſim intelligantur, quia præoccupatur murmur inuidia. ¶ Deinde cum dicit (at ipſe Dixit illi) ponitur placatiua patris perſuaſio contra duplicem obiurgationem iuſti arrogantis: qui primo cõquerebatur ſubtractam ſibi patris munificentiã. Secundo reprehendebat collatam fratri gratiã. De his duobus conatur pius pater placare filium, & primo de hoc ꝙ non exhibuit iuſto. Secundo de eo ꝙ cõtulit peccatori. (Epulari autem) Lamentum autem filij duo continebat. ſ. meritorum iactantiam, & mercedis carentiam. Cõtra hæc vtraq; pater primo oſtendit ſe meritorum auctorẽ.

Mortis xpi beneficiũ peccatoribus tãtum collatum.

Secundo mercedis prouiſorem,ibi(& omnia mea)dicit ergo primo(at ipſe Dixit illi, fili)Blandientis charitatis eſt verbum(tu ſemper mecum es).q.d.ſi multis annis ſeruiiſti mihi,ſi mãdatum meum nunquam præteriſti, hoc ideo eſt,quia non dimiſi te arbitrio tuo,non permiſi te peregre proficiſci in regionem longinquam,ſed tenui te iuxta me, & cuſtodiui.non ergo illa merita ſunt tui operis, ſed mei muneris. ideo orat vir iuſtus Sapien. ix. Da mihi Domine ſapientiam vt mecum ſit,& mecum laboret.& eiuſdem. viij. Scio quia mecum cõmunicabit de bonis ſuis. ¶ Deinde oſtendit nullum detrimentum factum eſſe mercedis, di cẽs(& omnia mea tua ſunt).q.d.nihil diminutum eſt tibi etſi nõ tradidi tibi hœdũ, & fratri occidit vitulũ, quia ipſe vitulus eſt,ppter te immolatus. Sed forte aliquis dubitabit dicens, Quid ergo habebit adoleſcentior filius ſi oĩa ſunt fratris ſenioris? Vbi cõſiderandum ſecundum Bedam,quia ſicut cupiditas nihil ſine anguſtia, ita nihil cum anguſtia charitas tenet. In terrena quidem ſubſtantia quod vni datur,alteri ſubtrahitur:ſed filiorum immortalium bona ſingula ſunt omnium,& omnia ſingulorum, operante charitate,quæ nihil nouit cum anguſtia poſſidere. Cum ergo beatitudinem obtinuerimus æternam, noſtra erunt ſuperiora ad fruendum,noſtra erunt æqualia ad conuiuendum, noſtra erunt inferiora ad ſubſeruiendum. ¶ Animaduertendum ꝙ dei filius Ieſus Chriſtus loquens patri Ioan. xvij. ait, Et mea omnia tua ſunt,& tua mea ſunt. Quomodo ergo pater dicit ſeniori, omnia mea tua ſunt, ſi omnia ſunt vnigeniti? Sed ſciendum quia aliter omnia ſunt vnigeniti, aliter adoptiuorum filiorum. Illius quidem per naturam, & æqualiter patri:aliorum vero ſiue pœnitentium ſiue iuſtorum ſunt per gratiæ clementiã,& diſſimiliter. ¶ Deinde cum dicit(Epulari.)nũc placat obiurgantem filium de eo ꝙ peccanti alteri filio tribuerat munerum largitatẽ.& primo reſpondet ad id quod dixerat ille reprehenſor, Occidiſti ei vitulum ſaginatum. oſtendit enim rei huius opportunitatem,dicens,(Epulari autem)carnibus vituli ſagi nati(& gaudere opportebat)ne totum genus periret humanum. Ioan. xi. Expedit vt vnus moriatur homo pro populo,& non tota gens pereat. ¶ Secundo pœnitẽtem filium excuſat de exprobratione vitæ prædictæ quam ſibi obiecerat

Dubium.

cerat ſenior filius,dicens(quia frater tuus hic)non tantum filius meus,ſed etiam frater tuus,cui non debes ſuccenſere. (mortuus fuerat)à me vita recedens.(& reuixit) quia pro eo occiſus eſt vitulus.(perierat)luxurioſé viuendo.(& inuentus eſt) pœnitendo.q.d. Obiicis ei culpę turpitudiné: ſed ego hanc nō attendo. Nō q; mortu⁹ perierat recordor, ſed q; reuixit inuentus confidero. Tecta ſunt mihi peccata eius,ea illi non imputo deuoratam ſubſtantiam,ex quo reditus eſt mihi filius meus viuus. ¶ Ex his omnibus attēde paternæ pietatis viſcera. primo ſubſtantiam diuiſit petenti. Item recedentem remanere non compulit. Item reuertenti compaſſus occurrit, amplexus & oſcula dedit. Item veſtem corpori,ornamentum manui, munimentum pedib⁹ exhibuit. Item oblitus damni prioris, adduxit vitulum,occidit, & edendum tribuit. Iſta filio p̄tōri data ſunt. Sed & iuſtam eādem pietatem oſtendit. primo quidem rogauit vt pœnitenti fratri communicaret. Item vtrumq; filium reconciliare curauit. Item non eſt ꝓuocatus inuidentis indignatione,nec arrogantis commendatione. Sed & reprehēſionem æquanimiter ſuſtinuit,& cuncta ſua bona dare ꝓmiſit. Item blande locutus eſt iracundo. Item adoleſcentis oblitus eſt culpas. Item maius ſibi dicit eueniſſe lucrum de inuentione filij, q̄ ſit damnum ſubſtantiæ perditæ.

Dominica.iii. in quadrageſima. Secundum Lucam. Cap.xi.

IN illo tempore. Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dęmoniū, locutus eſt mutus,& admiratæ ſunt turbæ. Quidā autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum,eiicit dæmonia. Et alii tentantes ſignū de cœlo quærebant ab eo. Ipſe autem vt vidit cogitationes eorum,dixit: Omne regnum in ſeipſum diuiſum,*deſolabitur:& domus ſupra domū* cadet. Si autem & Sathanas in ſeipſum diuiſus eſt, quomō ſtabit regnum ipſius,quia dicitis in Beelzebub

*ἐρημοῦται, id eſt deſolatur.
*πίπτει. i. cadit.

zebub eiicere me dæmonia? Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Porro ſi in digito dei eiicio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum dei. Cum fortis armat⁹ cuſtodit atrium ſuũ: in pace ſunt omnia quæ poſsidet. Si autem fortior illo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius *auferet, in quibus cõfidebat: & ſpolia eius* diſtribuet. Qui non eſt mecum, aduerſum me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida & inaquoſa, quærens requiem: & non inueniẽs, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cũ venerit, inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam & ornatam. Et tunc vadit & aſſumit ſecum ſeptẽ alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſsi habitant ibi, Et fiunt nouiſsima hominis illius peiora priorib⁹. Factum eſt autem cum hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba dixit illi: Beatus vẽter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. At ille dixit. Quinimo: beati qui audiunt verbum dei, & cuſtodiunt illud.

* ἁρπαζει .i. tollit.

* διαδίδωσιν, id eſt diſtribuit.

Sermo primus tertiæ Dominicæ in.xl. & in ordine.xcj.

ERat Ieſus eiiciẽs dæmoniũ, & illud erãt mutum) Luc. xi. Idem legitur Matth. xii. & Mar. iii. Sicut quondam propter immolationem agni paſchalis Hebræorum populus liberatus eſt à poteſtate diaboli, ita pœnitentium multitudo Chriſto moriente pro nobis ab ipſius dæmonis vexatione eripitur, ſi tamen mortis eius fidem cum pœnitentia teneamus, & hoc eſt tertium beneficium collatum pœnitentibus, cuius agunt memoriam præſentis diei epiſtola & euangelium. Epiſtola namq; dicit Chriſtum ſe tra-

ſe tradidiſſe pro nobis. Euangelium autem huius tradi-
tionis memorat effectum, qui eſt à diabolo liberari. Qua-
tuor autem ſunt illa de quibus agitur in euangelio preſen-
ti. Primo eñ oſtenditur Chriſti potentia in miraculis. Se-
cundo ipſius ſapientia in ſententiis (ipſe autem vt vidit.)
Tertio eius prudentia in conſiliis (cum immundus ſpūs.)
Quarto eiuſdem excellentia in p̃coniis (factum eſt autem
cum hęc). Circa primum autem duo facit. Primo enim re-
citat operationem miraculi. ſecūdo narrat opinionem po-
puli (& admiratæ ſūt.) In prima vero parte quatuor tāgit.
primo. ſ. dæmonis eiectionē. nam vt dicit Matthęus, obla-
tus eſt Chriſto vnus homo dæmonium habens, cœcus, &
mutus. (Et erat Ieſus eiiciens dæmonium.) Ioā. xij. Nunc
iudiciū eſt mūdi, nunc princeps huius mundi eiicietur fo-
ras. ¶ Nota quia dæmoniū græce dicitur peritus vel ſciēs.
malignus itaq; ſpiritus tali nomine appellatur ꝓpter tria.
primo quidem propter acumen naturalis ſcientię. Subtra-
ctis enim ab eo aliis donis. ſ. charitate, manſuetudine, pa-
ce, iuſtitia, & humilitate, hoc ſolum in eo manſit, vt omniū
rerum ſit peritus. Eze. xxviij. dicitur, Ecce ſapientior es tu
Daniele, qui nouit omnia tempora. & quid mirū? ſubditur
enim, Omne ſecretum nō eſt abſconditum à te. ideo Geñ.
iij. dicitur ꝙ ſerpens erat callidior cūctis animātibus ter-
ræ. Secundo malignus ſpiritus dæmonium dicitur. i. perit⁹
propter occaſionem propriæ culpæ. Scientia eñ ſine cha-
ritate inflat, vt dicitur. i. Cor. viij. & quia multam iſte ſpūs
intelligentiam rerum ſine charitate habuit, ideo ſuperbiēdo
corruit. Eze. xxviij. In multitudine ſapientiæ tuæ ele-
uatum eſt cor tuum ſicut cor Dei. Tertio ipſe ſpiritus dę-
monium. i. peritus dicitur ab effectu aſtutæ deceptionis.
homo enim cuius eſt imponere nomina, perpēdens ſe de-
ceptum aſtutia diaboli, ipſum appellauit dæmonium. vnde
mulier ait de ipſo Gene. iij. Serpēs decepit me. ij. Cor. xj.
Timeo ne ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita ſen-
ſus noſtri corrumpantur & excidant à ſimplicitate quæ eſt
in Chriſto. Secundo tangit ſermonis priuationem (& il-
lud erat mutum.) Et nota quia diabolus cum importune
falſa loquatur, hic tamen mutus eſſe dicitur propter quin-
q;. primo. ſ. quia brutali affectu eſt immutatus. loqui enim
conuenit rationalibus, cætera ſunt muta. Et quia vt dicit
Grego.

Malignus ſpūs dęmoniū appellatur propter tria.

Greg.xxxiij.li.mora irrationale & quadrupes animal diabolus eſt per actionis immundam fatuitatē, ideo velut brutum animal dicitur eſſe mutum. Item mutum dicitur, quia excuſationem culpæ non adhibuit. nam Adā culpā retorſit in mulieris beneuolentiam, Eua in ſerpentis fallaciam, ſerpens vero ad excuſationem obmutuit, quia non erat vnde excuſare ſe poſſet. Item mutum dicitur, quia veniam culpe petere noluit. vnde Grego. xxxiij. lib. mo. Nullus debet eſtimare ꝙ culparum ſuarum diabolus ſit veniam petiturus. Item mutum dicitur, quia in mendacio eum veritas deprehendit. mendax. n. eſt, & pater mendacij. Conſueuerunt autem obmuteſcere mendaces, cum aperta eos conuincit veritas. Iob. xl. Nunquid fune legabis linguā eius, ſicut ego ligabo? Funiculus triplex doctrina veritatis eſt ſecundum Grego. quæ conſiſtit in credendis, agendis, & ſperandis. Lingua vero diaboli, praua ſuggeſtio, docēs falſa, alliciens ad turpia, promittens inania. Sed venit Ieſus Chriſtus cum funiculo triplici, docens veritatem credibilium, honeſtatem agibilium, & æternitatem promittens cœleſtium: & ſic aperta veritate ligauit diaboli linguam vt obmuteſceret. ps. Muta fiant labia doloſa. Item dæmoniū dicitur mutum ab effectu, quia peccatores facit obmuteſcere ab oratione & confeſſione: ſicut herba peſtifera dicitur, quia cauſat morbum in homine. Et ſicut ad præſentiam lupi homo perdit vocem, & rana quæ calamentum dicitur, proiecta in ore canis facit eum mutum: ſic diabolus peccatorem facit mutum. Eſa. lvj. Canes muti, non valentes latrare. Contra dęmonem enim lupum deberent orando latrare, ſed ipſe idem calamentum impedit. Poteſt nihilominus diabolus intelligi mut⁹ effectiue etiam de ſermone vocali. Quod enim ſunt dęmonum ſpecies, tot peſtes ingerūt hominibus. Tertio repetit impedimenti remotionem. (Et cum eieciſſet dęmonium) Et nota quia à quatuor locis eſt eiectus diabolus. Primo quidem merito ſuperbiæ fuit eiectus de cœlo. Eze. xxviij. Eieci te de monte ſancto meo. Item merito idololatrię eiectus fuit de mundo, quia cultus eius ceſſauit. Zachar. xiij. Auferam ſpiritum immundum de terra. Item merito crudelitatis eiectus fuit ab humano corpore, quia illud vexabat. Mar. j. Curauit multos qui vexabantur variis languoribus, & dęmonia multa eiiciebat.

Calamirā Plinius appellat.

Nota diabolū à quatuor locis eiectum.

Item vidēs diabolus ſe non potuiſſe cœlum diuinitatis in-creatū attingere,obtinuit ſibi creatum cœlū humanę mentis:de quo Eſai. lvj. Cœlum mihi ſedes eſt.& ipſam mentem conatur poſſidere.Sed nihilominus hinc eiicit eum dei filius.Mar.xvi. Apparuit Mariæ Magdalenæ,de qua ieceratſeptē dæmonia. ¶ Nota etiā quia iſtas eiectiones fecit Chriſtus,qui eſt fons ſapientiæ,verbū dei,filius virginis,ſalus mūdi.Quia fons ſapiētiæ, ideo aſtutū eiecit.Quia ſalus mundi,ideo de mūdo.Quia virginis filius,ideo de corpore humano,& quia verbū veritatis,ideo dęmoniū eiecit de mē te. De primo Iob.xxvi.Prudentia eius percuſſit ſuperbum. vbi Gre. Superbus iſte diabolus eſt,q̄ ait Eſa.xiiii.In cœlū conſcendā,ſuper aſtra cœli exaltabo ſolium meum, ſimilis ero altiſſimo. Et quia cōtra hunc ſuperbum nō eſt vſus dei filius virtute diuinitatis,ſed infirmitate carnis, quā iniuſte crucifigēdo,iuſte percuſſus eſt:ideo magis prudentia q̄ fortitudine dicitur percuſſus. De ſecundo Ioā.xii. Nunc princeps huius mūdi eiicietur foras, quia ego exaltatus à terra, omnia trahā ad meipſum. De tertio Iob.xl. An poteris extrahere Leuiathā hamo:ſicut ego illum extrahā? vbi Gre. Leuiathā.i.diabolus in corpore humano habitans, hamo eductus eſt:cuius hami linea eſt Chriſti generatio Abrahā, Iſaac,& Iacob,vſq; ad virginē,in cuius lineæ extremo hamus cum carne.i.diuinitas cū humanitate ligata eſt, cuius virtute diabolus extrahiī à ꝓfundo cordis & corporis humani.De quarto aūt diciī Matt.viij. Eiiciebat ſpiritus verbo. Quarto tangit hominis locutionē,(Locutus eſt mutus) ablato impedimento per verbum omnipotentis locutus eſt qui erat mutus.Et nota quia hic dæmoniacus etiam cœcus fuerat,vt dicit Mat.& nihilominꝰ ſurdus, vt dicit Chryſo. ideo quatuor in eo miracula ſunt facta.nā dæmon eiicitur, mutus loquitur,cæcus videt,ſurdus audit. Allegorice quidem cum de mundo eiectus eſt diabolus,tria beneficia collata ſunt humano generi. auditus.ſ. prædicationis apoſtolicæ,quia in omnem terrā exiuit ſonus eorum.ps. In auditu auris obediuit mihi. Item viſio fidei data eſt hominibus. quod.n.audierunt,credunt. Item data eſt eis locutio profeſſionis veritatis.Philip.iij.Omnis lingua cōfiteatur quia dominus Ieſus xp̄s in gloria eſt dei patris. ¶ Deinde cum dicit,(Et admiratæ)diſtinguit tres opiniones huius miraculi.

tuli.primam reuerentiæ,ſecundã inuidiæ.(Quidam autẽ.) tertiã diffidentiæ,(Et alij tentãtes.)Dicit ergo,(Et admiratę ſunt turbæ).i.ſimplices,qui opus miraculi admirando venerabantur.vnde ait Mat.(Stupebãt omnes turbæ,& dicebant,nunquid hic eſt filius Dauid?).i. Chriſtus.&c.Secundã opinionem huius miraculi tangit dicens.(Quidam autem ex eis dixerunt) expreſſe dicit Mat.iſtos Phariſæos fuiſſe,qui audientes turbã dicentem Ieſum eſſe xp̃m,conati ſunt eã ab iſta opinione auertere, calumniantes xp̃i miraculum. In Beelzebub principe dęmoniorũ eiicit dęmonia:

¶Nota quia primum idolũ fabricatum eſt in Niniue ob memoriã Belis eiuſdem ciuitatis regis:vnde ipſum idolum quidam Bel,alij Baal,Iudæi vero Beelzebub appellabant, cuius cultus erat vbique diffuſus.ideo Iudæi, quia principium idololatriæ in eo erat,& vbiq; eius tenebatur cultus, principem dæmoniorum in eo eſſe credebant. & forte idipſum erat Iouis Idolum, quẽ ſummum dæmoniorum putabant. ¶Et aduertendum q̃ licet Phariſæi non hoc credebant,xp̃m videlicet eiicere dęmonem in virtute Beelzebub,ſic enim patens erat diuinitatis virtus,q̃ iſtam nõ admittebãt opinionem:tamen hoc dicebant vt populus ab eo reſiliret quaſi à mago.inuidentes ei ne xp̃s putaretur.quod vtique figuratum eſt in fratribus Ioſeph Gene. xxxij. qui videntes eum ſibi prę ferri,inuidebant ei,nec poterãt quicquam cum eo pacifice loqui. vnde hæc eſt fera peſſima,inuidia videlicet,quę deuorauit filium meum Ioſeph.Gre.v. lib.mora. Licet per omne vitium venenum antiqui hoſtis humano cordi infundat, tamen per nequitiã inuidiæ tota ſua viſcera malignitatis ſerpens cõcutit & immittit. Cuius veneni periculũ Abba Pyamion in collationibus patrum inſinuat dicens. Sciendum ſane eſt inuidiæ morbum difficilius ad medelam quàm cætera vitia peruenire. nam eum quem ſemel veneni ſui peſte corruperit, pene dixerim carere remedio.ipſa namque eſt lues de qua comminatur Hiere. viij. Ecce ego mittam in vos ſerpentes peſſimos,& quibus non eſt incantatio. quia precibus aut beneficiis inuidia non tollitur,ſed augetur. Tertiam opinionem,ſcilicet diffidentiæ ponit,(Et alii tentantes) id eſt experimentum potentiæ Chriſti volentes. Quòd vtique ex diffidentia proueniebat. (Signum de cœlo quęrebant)

Primum Idolum in Niniue fabricatum.

Figura.

Bbbas Pyamiõ.

ab eo fieri, vel q̃ ſolem faceret ſtare, vt Ioſue: vel eum retro cedere, vt Ezechias: vel vt ignem de cœlo educeret, vt Helias: vel aliud quodcunque inconſuetum de cœlo petebant ſignum, per quod oſtenderetur cœleſti virtute eiectum eſſe dæmonium. nam mos Iudæorum eſt, vt ſigna petant in miraculis, ſicut dicitur. j. Cor. j.

Sermo ſecundus tertiæ dominicæ in. xl. & in ordine. xcij.

ERat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cũ eiecisſet. &c.) Moraliter conſideranda ſunt quatuor ſcilicet quid dæmonium, & quæ ſint eius incommoda: de ipſius eiectione, & eiectionis opinione. Propter primum intelligendum, quia imago & vmbra dæmonis dæmonium dici poteſt. Imago autem diaboli peccatum mortale eſt, ſicut dicitur Sapientię. ij. Imitantur diabolũ, qui ſunt ex parte eius. Et quoniam idem habet nomen mortis, vt dicitur Apo. vj. Qui ſedebat ſuper equũ pallidũ, nomen illi mors: ideo peccatum quod eſt vmbra huius mortis obſcura, mortale dominium dici poteſt. Huic etiam concordat nominis interpretatio. Dæmoniũ enim. Hebraicè dicitur ſufficiens iniquitas. Sufficit autem committere criminalia, vt quis iniquus ſit. ſufficit etiam ad damnationem æternã vnũquodq̃ue per ſe. Ergo ex his patet vnunquẽque peccatorem dęmuniacum eſſe dupliciter: tum quia in ſe habet imaginem & vmbram dæmonis: tum etiam quia ſuam dæmon non deſerit vmbrã. ideo de peccatrice anima dicitur Apoc. xviij. Cecidit cecidit Babylom magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodiat omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis. Babylom confuſio interpretatur: & conuenit animæ peccatrici, quã culpa cõfundit. tollit. n. rationis ordinem, & adducit ignominiã. Hiere. ij. Quomodo confunditur fur quando deprehenditur, ſic cõfuſi ſunt. Iſta anima bis cecidit. primo à gratia in culpam, poſtea à culpa vna in aliam: Sicque fit dæmoniorũ habitatio, atque cuſtodiendam ſe tradit immundis ſpiritibus & volucribus. Immundi ſunt pro carnis illecebris, volucres vero pro mentis elatione. quę omnia ſunt odibila deo. ps. Odiſti omnes qui operantur iniquitatem. Et Sap. xiiij. Similiter ſunt deo odio impius & impietas eius. &c. ¶ Secundo cõſideranda ſunt quatuor incommoda quæ patitur

anima

anima habens dæmonium.hęc autē ſunt vexatio,cœcatio, ſurditas,& mutam fieri.Primo quidem quam diabolus per peccatum tenet aīam, incredibiliter vexat.ps. Vexati ſunt à tribulatione malorū & dolore.cuius vexatio peior eſt vexatione corporis.nam corpus hominis tradidit Apoſtolus Satanæ vexandum.j. Cor. v.vt ſpiritus eius ſaluus fieret. Sed vexat peccatrix aīa libidine,ira,inuidia,timore,triſtitia,cupiditate,& mille paſſionibus:nec requiē patit Iudic. xx. Incredibili furore libidinis eam vexantes.deniq; mortua eſt. Item quam poſſidet peccatum animam,etiā cæcat. nam rationis oculum omnis paſſio inordinata obnubilat, vt non poſſit verum eligibile diſcernere.ps. Dereliquit me virtus mea,& lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum. Sed conſiderandum vt dicit Grego. vij.lib.mora. quia cæcatio mentis aliquando præcedit vexationem dæmonis,aliquando autem vexatio prēcedit, & ſequitur cœcitas.quandoque quidem primus oculus intellectus obtunditur, & poſtmodum captus animus multiplicibus malorum vexatur deſideriis. Cuius exemplum patet Iudic.xvj. de Sanſone quem Philiſtęi captum cœcauerunt, & poſtea ad molam deputauerunt,irridentes nihilominus eū. Econtra vero quandoq; carnis deſideria multipliciter ebulliunt, quibus vexatus dū hō non reſiſtit, poſt longum illiciti operis vſum, oculū cordis perdit, vt ꝙ prius ſe male facere iudicabat,poſtea nō eſſe malū iudicet. Cuius exēplum patet. iiij.Re.xxv.de Sedechia,cuius filios Babylonij eo vidente occiderūt:deinde poſt multas vexationes cęcauerūt eū. ꝙa captus animus peccati illecebris,multotiēs videt dāna q̄ patitur,& dolet ſe perdere bona opa:ſed dū nō reſiſtit dānis operū,etiā perdit lumē ratiōis. Itē peccatū aīam efficit ſurdā, vt nō aſſentiat rationi diuinæ ad optima deprecāti. ps. Furor illis ſecūdū ſimilitudinē ſerpētis, ſicut aſpidis ſurdæ obturātis aures ſuas,q̄ nō exaudiet vocē incātantiū.neque.n. volūt audire p̄dicatores incantātes, nec rationē deprecantē. Zach.j. Reuertimini,ait dns,à viis veſtris peſſimis,& cuſtodite prēcepta mea.qui nō audierūt,ſed indurauerunt ceruicē ſuā, & noluerūt obedire dño deo ſuo. Item pctm̄ efficit mutā aīam . ideo dicitur demoniū mutū.quod tripliciter cōtingit . Primo quidē,ꝙa aliqua peccata ꝓpter eorū enormitatē dicēda nō ſunt.nā Sodoma interpretatur

Nota quatuor incōmoda quę patitur aīa à diabolo obſeſſa.

Exemplū.

Exemplū.

Aīa ſurda afficitur p peccatū.

muta.ideo mutũ efficiunt peccantẽ.Secũdo obſtinatio ꝑ prij ſenſus mutũ efficit. Dęmoniũ.n.interpretatur peritus: quidam aũt male agendo periti videntur, quia adinuentiui ſunt ſcelerũ,& vias peccati perquirũt ſolicite,ac perite ſciũt celare quæ fecerint: de quibus dicitur Hiere . iiij. Sapientes ſunt vt faciant mala,bene autem facere neſcierunt. Iſti periti dæmones etiam muti ſunt,quia peccatum non accuſant,quod cum ratione factum videtur. Tertio generaliter loquendo,propria conditio eſt cuiuſlibet peccati vt excuſatione careat. ideo cum quæritur in conſciẽtia quare fecerit ſic,obmutęſcit. Iob.v. Iniquitas contrahet os ſuũ.cuius exemplum eſt,Mat.xxij.quęſitus enim qui non habebat veſtẽ nuptialem,quare intraſſet ad nuptias,obmutuit. ¶ Tertio conſiderandum eſt de eiectione dæmonis,& curatione animæ à prædictis incõmodis. Et primo quidem eiicitur diabolus ſapienti incãtatione prędicatorum. Exo.xxxiij. Mittam pręcurſorem tui angelum.i.prędicatorem angelicum, vt eiiciam Chananęũ,& Amorreũ,& Aetheũ,& Pherezeũ, & Aeueũ,& Iebuſæum ,& Gergezeum, per quos ſeptẽ dęmonia.i.criminalia peccata intelliguntur,quæ prędicatores eiiciunt poteſtate dei. Item eiicitur diabolus diuinæ diſciplinæ flagello, Sicut dicit Exo.xxxiiij. Ego ipſe,ait dominus,eiiciam ante faciem tuam Amoręum,& Chananeũ, & cęteros de quib⁹ ſupra.vnde Ioã.ij.legitur ꝙ Ieſus facto flagello de funiculis eiecit de templo vendentes & emẽtes. In templo mentis noſtræ fit mercatus ,cuius praua deſideria ſunt emptores, vẽditores autem ſunt dæmones,qui pro animæ precio dant voluptates terrenas,dicẽtes illud Geñ. xiiij. Da mihi animas,cætera tolle tibi. Funiculi autẽ ſunt peccata quibus ligamur ,& mundi amores atque cupiditates. Sed diuina diſpoſitione cum eiſdem quæ amamus affligimur , flagello funiculorum erudimur ad pœnitentiam, ſicq; eiicitur omne dæmoniorum mercimonium. Item ad hoc ipſum ꝙ eiiciatur dęmoniũ,iuuat interior pœnitẽtia.i. contritio,& exterior confeſſio,atq; operis ſatiſfactio. Propter primum dicitur Tob.vj. Fumus cordis ei⁹ exterminat omne gen⁹ dęmoniorũ. Propter ſecũdũ Roñ.x. Ore cõfeſſio fit ad ſalutẽ. De tertio Mat.xvij. Hoc gen⁹ dęmoniorũ nõ eiicitur niſi per orationẽ & ieiuniũ. Sed eiectioni dęmonis ſuccedit ablatio quadruplicis incommodi. Primo.n. ve-

Septẽ peccata mortalia ibi figurata.

xationi

xationi ſuccedit mentis tranquillitas. Tob.iij. Nõ delectaris dñe in perditionibus noſtris,quia poſt tẽpeſtatem tranquillum facis. Itẽ cœcitati ſuccedit lumẽ ratiõis quod orat ps. Illumina dñe oculos meos,ne vnquã obdormiã in morte,ne qñ dicat inimicus meus,prævalui aduerſus eum. Item ſurditati ſuccedit auditus obediẽtię. j. Reg.ij. Loquere domine,quia audit ſeruus tuus. Itẽ priuationi ſermonis ſuccedit laus dei,& accuſatio culpæ. Mar.viij. Solutum eſt vinculum linguæ eius,& loquebatur recte. ¶ Quarto conſideradum eſt de cõſequentib' dñi miraculũ. & hæc tria ſunt. ſ. admiratio, detractio, & ſigni poſtulatio. Propter primum iecto dæmone locutus eſt mutus,& admiratæ ſunt turbæ, quia tenera iuſtificatio impij miraculum grande eſt, maius ſcilicet opus q̃ creare cœlum & terram, vt dicit. Aug. ſuper Ioannem. Item de calumnia miraculi conſiderandũ eſt. di cunt. n. (in Beelzebub principe dæmoniorũ eiicit iſte dæmonia.) Beelzebub interpretatur deus vel princeps muſcarum. Ad modum autem muſcarũ importunæ cogitatiões & fantaſię circa mentem noſtram volitant, quæ ſuo tactu oĩa inficiũt, ſicut harpyę aues: nec quieſcere nos ſinũt: & niſi cito repellantur, pungunt vſq; ad cruorẽ. hæc eſt quarta plaga Aegypti, muſcarũ videlicet importunitas, quæ corruperunt terrã, vt dicitur Exo. viij. Harum vero cogitationũ & fantaſiarum diabolus eſt princeps. ſunt. n. immiſſiones per angelos malos. Ecce quã vilis princeps, qui non poteſt moleſtare nos niſi cogitationibus. noſtri vero arbitrij eſt muſcas repellere, aut retinere. Sed ne contaminemur & corrumpamur, velociter amoueantur flabello diuini timoris. Falſum ergo eſt quod illi dicũt, In Beelzebub principe dæmoniorũ eiicit iſte dæmonia. non. n. poteſt diabolus niſi muſcas immittere: nec peccare cogit, multo minus ergo poteſt peccatum tollere. Item ſignũ cœleſte peccati iecti eſt occaſiones peccandi fugere. hoc enim certum ſignum eſt iecti dæmonis. quod ſignum ideo cœleſte dicitur, quia non terrena, ſed cœleſti virtute perficitur.

Iuſtificatio impii, miraculũ grande.

Sermo tertius tertiæ dominicæ in.xl. & in ordine.xciij.

SEcundo cũ dicitur, (Ipſe autẽ vt dicit.) Xpi ſapiẽtia nobis oſtenditur in ſententiis, quia falſam inuidorũ calumniã efficaciter improbrauit. Sex. n. rationibus oſtendit

factum eſſe miraculum nõ dæmonis virtute, ſed dei. Circa quod duo facit. primo.n.oſtendit ſuã intelligentiã ſiue diuinitatem in perceptione cogitationum. Secundo manifeſtat ſapientiã in aſſignatione rationum(. dixit.n.omne regnũ) Dicit ergo primo (Ieſus vt vidit cogitationes eorũ.) ꝑs. Dominus ſcit cogitationes hominum. Et quidẽ expreſſe dixerant, In Beelzebub principe dæmoniorũ ipſum eiicere dæmonia: ſed ipſe vidit ꝙ non ſic credebant vt calũniabantur. Vidit etiã ꝙ ex inuidia loquebantur. Hæc autẽ viſio cogitationũ erat diuinitatis ſignum. j. Re. xvj. Homo videt quę foris patẽt, deus aũt intuetur cor. &. iij. Re viij. Tu ſolus noſti corda filiorũ hominum. Et ideo petẽtibus de cœlo ſignum, eoipſo ꝙ nouit occulta cordiũ, matus dedit ſuæ diuinitatis iudicium. Sed tamen eiſdẽ petẽtibus ſignum de cœlo, ipſe cõſequenter reſpõdit mortis & ſẽpulturæ ſuæ ſe daturum ſignũ, quod in Iona propheta figuratum eſt. ¶ Deinde cum dicit (dixit eis, omne regnũ.) Deſcendit xp̃s ad principale propoſitum, reſpõſurus calũniæ inuidẽtium, qua dixerant ꝙ in Beelzebub principe demoniorum eiiceret Xp̃s dæmonia. Sicut autẽ dicit Origenes ſuper libro numerorũ, fatẽdum eſt in quibuſdã plus valere verba q̃ corpora. Quod.n.exercitꝰ nequit efficere, hoc verbis efficitur. nõ dico ſanctis & diuinis verbis, ſed magorũ coniurationibus. Cõſtat enim quoſdã eſſe dęmones malos, qui à magis inuocati adſunt eis ad malũ, nõ ad bonum, parati male facere, bene autem facere neſciunt. nullus autem ſanctorum ſpirituum alicui mago obtẽperat, neq; quiſq̃ ſanctus malum ſpiritum inuocat. Ideo mundi ſaluator, qui eſt ſanctus ſanctorum, ſapienti diſputatione oſtẽdit ſe nihil facere virtute dæmonis, ſed diuina poteſtate. Et aduertẽdum ꝙ eo ipſo ꝙ ſic rationabili manſuetudine reſpõdebat, ſufficientiſſimum ſignũ erat nihil eum cõmune habere cũ dęmonibus, qui quos poſſidẽt, magis ad furiã exagitãt: ſed ipſi potius Phariſæi à Beelzebub agitati, diuini operis Beelzebub calũniantur auctorẽ. Sex igitur rationibus xp̃s oſtẽdit ꝓpoſitum. Duæ primæ oſtendunt p̃ſens miraculum nõ eſſe factum virtute dæmonis, duæ ſequẽtes ꝙ ſit factũ virtute dei (Porro ſi in digito) Duæ reliquæ oſtẽdunt generaliter in nulla re cooperari xp̃o. (Qui nõ eſt mecũ.) Primo ergo ꝓbat duabus rationibus p̃ſens miraculum nõ eſſe

Figura.

Verba aliquãdo plꝰ valent q̃ corpora.

Nota rationes ꝓ-

factum

factum virtute dæmonis:quarū prima ſumitur ex humana charitate,altera ex apoſtolica auctoritate.(Si autem ego.) Sciēdum ꝙ humana cōmunitas,aut politica eſt,aut domeſtica. Vtriq; autē proprium eſt vt creſcāt per cōcordiā,ſed diſſoluantur diſſenſionibus. vnde Saluſtius, Cōcordia,inquit,paruæ res creſcunt,diſcordia aūt maximę dilabuntur. Ex hoc ergo xps facit talem rationē. Omne regnum,quod eſt policita cōitas,& omnis domus.i.cōitas domeſtica,per diuiſionē deſtruūtur. Sed ſi Satanas eiicit Satanā, diuiſum eſt regnum eius,ergo nō ſtabit:quod apud Iudeos erat incōueniens,putātes apud ſe tātum regnum dei,apud omnes autem gentes eſſe regnum diaboli. Eſt etiā iſtud ſimpliciter falſum, quia diabolus regnat in mundo propter peccata:quibus dum cōſentiūt homes,in dominationē ipſius trāſferuntur. Circa iſtā vero rationē quatuor facit. Primo.n. ponit maiorē,dum dicit (Dixit eis, omne regnū) quod eſt cōitas monarchiæ (in ſeipſum diuiſum.) Mat.dixit,contra ſeipſum diuiſum.(Deſolabitur) .i.deſtruet. Matthæus addit:& omnis ciuitas,quę eſt cōitas politiæ cōtra ſeipſam diuiſa,nō ſtabit(& domus) quę eſt cōitas familiaris & domeſtica,ſi ſupple diuiſa fuerit.(Supra domum cadet) nō ſuper aliā quidem,ſed ſupra ſeipſam cadet,ſeipſam.ſ.opprimens. Vel ſic,ſi domus diuiſa fuerit,altera pars prævalens ſic opprimet alterā,vt nihilominus & ipſa cadat. Quod aūt iſtæ tres cōitates.ſ.regni,ciuitatis & domus,inteſtinis deſtruantur ſeditionibus,rei euidētia ſic oſtendit, vt ſuperfluum ſit iſtud ratione perſuadere. Secūdo ponit minorē, (Si autem Satanas in ſeipſum diuiſus eſt.) Tertio ponit cōcluſionem in forma quęſtionis (Quomodo ſtabit regnū ipſius) Ergo diabolus habet regnum, quod quidē ſtare nō poterit ſi diuiſum eſt. Quarto adducit ꝓbationē minoris ex dicto aduerſariorū(quia dicitis ī Beelzebub eiicere me Dęmonia.) Ex hoc enim ſequitur ꝙ Satanas ī ſeipſum diuiſus ſit:quod aſſumptū fuit pro minori rationis. Et aduertēdum ꝙ iſtam rationē & ſequentes nō adducit xps vt ꝓſuadeat Phariſæis. ipſi.n.nō credebant miraculum eſſe factū virtute dęmonis, nec erant perſuaſibiles:ſed adducit ꝓpter turbā,ne Phariſæorum verbis ſeduceretur. ¶ Deinde cū dicit(Si aūt ego), adducit ſecundā rationē ſumptā ex apoſtolica auctoritate, quę duplex eſt.ſ.eiiciendi dæmones,& iudicādi calūniatores:

bātes miraculū nō eſſe factū in dęmonis virtute.

res:de qua ibi,(ideo ipſi.) Ratio talis eſt.eadem poteſtate ego & filij veſtri apoſtoli .ſ.ex vobis nati , dæmones eiicimus. ſed vos nó creditis nec dicitis ꝙ in Beelzebub eiiciãt dæmonia,quin potius virtute noĩs mei. Luc.x.dñe etiã dæmonia in noĩe tuo ſubiiciunt nobis.ergo nec ego in Beelzebub dæmonia eiicio. hanc autem rationem proponit ex dicto eorum formans interrogationẽ,(Si aũt ego in Beelzebub eiicio dæmonia.)quod vos vtique opponitis ,(fili veſtri.) Apoſtoli videlicet,(in quo eiiciunt?)vtiq; in virtute xpi. Matt.x.dedit eis poteſtatem ſpirituũ immundorum,vt eiicerẽt eos. ¶ Deinde tãgit apoſtolorũ auctoritatẽ(Ideo) quia ſentitis eos non virtute dæmonis eiicere dæmones,mihi autem calumniam hanc imponitis,(ipſi.)quos approbatis,(iudices veſtri erunt.(iudicabunt enim vos de hac calũnia. Matt.xix. Sedebitis ſuper ſedes duodecim,iudicantes duodecim tribus Iſrael. ¶ Aduertẽdum quia Hiero.& Beda aliter etiam iſtud exponunt de exorciſtis populi Iudęorum, qui cõiurationibus quibuſdam ordinatis à Salomone aliquãdo eiiciebant ſpiritus immundos .inde ſunt dicti exorciſtæ.i. cõiuratores. De iſtis quærit xps quare ſuum quidem opus,non vero illorũ attribuunt diabolo:ideo iſtimet malos parentes ſuos iudicabunt,non auctoritate,ſed cõparatione . Poteſt nihilominus idem intelligi de quibuſdam qui tẽpore xpi & apoſtolorum eiiciebãt dæmones in noĩe xpi,nec tamen in eum credebant. Quod.n.aliqui fuerint tales tempore xpi,patet Mar.ix.ꝙ vero etiã apoſtolorum tẽporibus reperti fuerint,habetur Actu.xix. Eiectionem aũt dæmoniorum,quæ per iſtos fiebat,nõ attribuebãt maligno ſpiritui,ſed diuinæ virtuti.ideo eoſmet vult eſſe iudices,qui falſam calumniam poſſint cõuincere inuidentium. Sibi.n. conſcii ſunt quòd in Chriſti nomine eiiciebant dęmones. non ergo Chriſtus eiicit in Beelzebub.

Exorciſte qui dicantur.

Sermo quartus tertiæ dominicæ in.xl.& in ordine.xciiij.

POrro ſi in digito dei,(Premiſſis duabus rationibus negatiuis oſtẽdẽtibus ꝙ xps nõ fecerit miraculũ in Beelzebub, nunc duas alias adducit affirmatiue probantes ꝙ dei virtute eiecerit dæmonium : quarum prima ſumitur ex diuina auctoritate, ſecunda ex xpi poteſtate,(cum fortis armatus.)prima ratio talis eſt. In regno dei non poteſt

operari

operari niſi virtus eius,quia regnum ipſius contrariam po teſtatem non patitur.Sed regnū Dei eſt in vobis:ergo virtute Dei dæmonia eiicio in vobis.Hanc vero rationem ſic adducit Chriſtus,vt ponat conſequens loco antecedentis, qñ adinuicē conuertuntur(porro)pro ſed.(Si digito Dei) .i. in ſpiritu Dei,vt dicit Matthæus(eiicio dæmonia profe cto).i.pro certo(peruenit in vos regnum Dei) quia digit⁹ Dei extra regnum ipſiusnon operatur,nec aliqua virt⁹ extranea regno Dei admiſcetur.& tunc eſt ſupplendum, Sed vos Iudæi aſſeritis regnum Dei in vos peruenisſe, ergo in digito Dei eiicio dæmonia. ¶Nota ad euidentiam huius rationis primo,populus Iudæorum ſpecialiter dictus eſt regnum Dei,eo ꝙ ſpeciali prouidentia eius regebatur. Exo. xix.Eritis mihi regnum ſacerdotale.&.i.Reg.xij. Dominus Deus noſter regnat in nobis.Rurſus cōſiderandū quia digit⁹ Dei dicitur diuina virt⁹,quia ſubtiliter & artificioſe operatur.Etiā ſpūs ſctūs digitus Dei eſt ,ppter diſtīctionem donorum,iuxta illud,Tu ſeptiformis munere,dextræ Dei tu digitus.Quādiu autē populus iſte fuit regnum Dei, non potuit in eo diaboli virtus quicq̄ operari. Vnde vt legitur Numeri.xxiij.Balaham magus nihil omnino potuit illi populo nocere,& rōnem aſſignat dicens, domin⁹ deus eius cū eo eſt,Et clangor victorię regis in illo eſt,& nō eſt augurīū in Iacob,nec diuinatio in Iſrael,Quia vero xp̄i tēporibus cū idola non colerent Iudæi,aut vere erant,aut ſaltem ſe putabant eſſe regnum Dei:ideo Chriſtus arguit: Sī regnum Dei.i.eius gubernatio in vos peruenit:ergo in digito Dei eiicio dæmonia.& ſignanter dicit,in digito Dei, vt notet diſtinctionē diuini & magici operis.nā magi Pharaonis cū nō potuiſſent tertiū ſignū facere corā Pharaone qđ fecerat Moyſes, cōpulſi ſunt dicere,digit⁹ Dei eſt hic. Exo.viij. ¶Nota moraliter quia digiti ſunt diſtinctio manus,manus autē eſt virtus operis.ergomanu & digitus Dei electus eſt diabolus. Iob.xxvj. Spiritus eius ornauit.cœlos, & obſtetricante manu eius eductus eſt colluber tortuoſus. Cœli ſunt electorum mentes:quas vt ornet ſpiritus ſanctus virtutib⁹,prius oportet vt diuina manus educat colubrum tortuoſum ex eis. Diabolus ſecundum Grego. coluber eſt.i.lubricus,quia dum primæ eius tētationi nō reſiſtitur,repente tot⁹ ad interna cordis,dū non ſentiť,illabitur.

Qui

Popul⁹ Iudeorū ſpecialiter dicť eſt regnū Dei.

Moralitas

Diabolus colubereſt

Qui & tortuoſus ideo dicitur, quia in veritatis rectitudine non ſtetit. Huius autē colubri cauernę ſunt corda iniquorum, in quę dei filius manū miſit. Eſa. xj. Delectabitur infans ab vbere ſuper foramine aſpidis, & in cauernā reguli manum ſuā mittet. Cum vero manus diuinę operationis in hanc fuerit miſſa cauernā, tunc obſtetricāte ſiue medicante eadē manu educitur diabolus. Sicut. n. obſtetrix quaſi medicinaliter educit partū ſine leſione parientis, ita deus prauum cōceptum mentis per medicamen pœnitētiæ eiicit, vt ſit abortiuū ſine læſione pœnitētis. Itē huius manus quinque ſunt digiti. Primus eſt pollex, cuius eſt cōprimere. preſſuris. n. mundi dum mentē deus cōpungit, diabolum eiicit. Alter digitus eſt index, cuius triplex eſt officiū. ſ. indicare, vocare, & cōminari. nā cōminatione æterni ſupplicij, & vocatione cœleſtis regni, atq; indicatione veri, diabolus à nobis recedit. Tertius digitus eſt medius, altior cæteris, pax videlicet & cōcordia, quę exuperat omnē ſenſum. hic etiā digitus diabolum eiicit, quia cum pace dei nō ſtat diabol⁹, ſed eā fugit, ſicut ſtipēdiarij à pacatis ciuitatibus recedūt. Quartus digitus annularis dicitur. in eo enim annulus deſpōſationis ponitur, qui ſignificat firmū ꝓpoſitum ſeruādę fidelitatis deo, vt nō vlterius pœnitēs relabatur. hic eſt virtus perſeuerātiæ, quę potētiſſime eiicit diabolum. Quintus digitus eſt auricularis, cunctis minor. hic eſt humilis præceptorum obedientia, quę diabolum eiicit, ſicut in vitis patrum legitur ꝙ cum dæmoniacus quendā eremitā in maxillam percuſſiſſet, ille humiliter alterā prebuit obediens ꝓcepto xp̄i dicentis, Percutiēti te in vna maxilla, prębe alterā. tunc diabolus exiuit clamās, O violētia, quę me compellit abire. Iſti ſunt digiti quibus terrenos hoīes xp̄s aſcripſit in cœlo, vt dicitur Ioan. viij. Iſti digiti quibus terrenæ mētes cœlum fiunt. p̄s. Videbo cœlos tuos opera digitorū tuorū. Iſti ſunt digiti quibus lex dei ſcribitur. Ipſi etiā ſunt digiti quibus grauitas cordis noſtri pendet à deo, vt dicitur Eſa. xl. Item regnum dei eſt gratia iuſtificationis in preſenti, & gloria in futuro. Ad regnum enim dei pertinent & iuſtificati & glorificati. quod regnum petimus dicētes, adueniat domine regnum tuum. ſed venire nō poteſt niſi dei digito peccatum eiiciatur à noſtris mentibus. Gal. v. Qui talia agunt, regnum dei non poſſidebunt. ideo dicitur Matt. iij

Nota myſteriū quinque digitorum in manu.

Exēplum.

Regnum dei.

Pœnitentiam.

Pœnitẽtiã agite,vt eiiciatur diabolus:& ſic appropinquabit regnum cœlorum.& Apoc.xx.dicitur ꝙ regnabunt cũ xpo,qui non acceperunt caracterem aut imaginem beſtiæ, cui⁹ imago & vmbra mortis peccatum eſt. ¶ Deinde cum dicitur,(Cum fortis armatus.)ponit ſecundã rationem ad propoſitum ſumptã ex præeminentia vigoris xpi,quæ talis eſt.nullus poteſt alicuius fortis armati poſſeſſa diripere,ni ſi ſit fortior illo.ſed ego diripio q̃ poſſidebat diabol⁹ quod in effectu patet,quia ſibi abſtuli quẽ poſſidebat dæmoniacum.ergo ego fortior ſum diabolo.Iſtius vero rationis ſolam maiorem ponit,quia maior de facto euidens erat.proponit autem ipſam maiorem parabolice,in qua duo tangit. primo.ſ.poſſeſſionem fortis, ſecũdo inuaſionem fortioris, (Si autem fortior.)In prima parte tria tangit.primo quidẽ diaboli potentiam,dicens,(Cum fortis armatus.)diabolus quidem fortis eſt naturali vigore.Iob.xlj. Nõ eſt poteſtas ſuper terram,quæ cõparetur ei.vbi Gre.Licet merito actionis diabolus infra homines eciderit,omne tamen humanũ genus naturæ conditione tranſcendit. De iſto forti ait ps. Alieni inſurrexerunt in me,& fortes quęſierunt aĩam meã. & iterum. Ecce ceperunt aĩam meam, irruerunt in me fortes. Armatus vero diabolus eſt aſtutia & malitia. vtitur etiã omni creatura ſenſibili,vt ex ea hominem percutiat. De cuius armis dicitur Iob.xlj. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, cõpactum ſquamis ſeſe præmentibus.Iſta ſunt arma defenſionis,obſtinatio.ſ.mẽtis. De armis vero expugnationis ait in eodem: Cum apprehenderit eum, gladius ſubſiſtere nõ poterit,neque haſta,neq; thorax.Gladius eius hoc loco ſecundum Grego. eſt furibunda tentatio diaboli, de qua ps. De gladio maligno eripe me.Iſte gladius apprehendit diabolum,quia non poſſidet iram, ſed ab ea ipſe poſſiderur.ei vero gladio non ſubſiſtit haſta.i.predicationis iaculũ,neq; thorax.i.patientiæ munimentũ,niſi iuſtorum vitã xpi gratia ſolidet. ¶ Item tangit mundi cuſtodiã,(Cuſtodit atriũ ſuum).i.veſtibulum,vel porticum. Mundus autem quia in maligno poſitus eſt, dicitur atrium diaboli: inde vero ducit ad interiorẽ domum,quæ eſt infernus. Iob.xxxvij. Aedificauit ſicut tinea domum ſuam,& ſicut cuſtos fecit vmbraculum. Cuſtodiebat autẽ diligenter diabolus hoc atriũ ne ſibi tolleretur,quia poſuerat Hieruſalem in pomorũ cuſtodiam.

Diabolus quibus armatus ſit.

Mundus atriũ diaboli.

ſtodiam. vnde orabat educi Dauid dicens, Educ de cuſto-
dia animam meam. Item tangit malæ pacis concordiã (in
pace ſunt ea quæ poſſidet.) Animas & corpora poſſidebat
diabolus in hoc mundo in pace tyrannica, quia nullus re-
bellabat violenter opprimẽti. Pacem ergo habet homo ad
diabolum ſi facit quæ vult, de qua. i. Reg. vii. Erat pax in-
ter Iſrael & Amorreum. Falſa pax iſta eſt, de qua Hiere.
vj. Curabant contritionem filiæ populi mei dicentes, pax,
pax: cum non eſſet pax. ideo præcipitur. j. Eſd. ix. Nõ quę-
ratis pacem populi immundi. ¶ Deinde cum dicitur, (Si
autem fortior) ponit inuaſionem fortioris. vbi quinq; tan-
git. primo quidem notat fortiorẽ aliquem eſſe dæmone. (Si
autem fortior illo.) hic eſt Chriſtus Saluator noſter. Sap.
xiij. Qui hęc conſtituit fortior eſt illis. i. Corin. i. Qđ infir
mum eſt Dei, fortius eſt hominibus. Item tangit fortioris
aduentum. (Superueniens.) Ioan. Qui de cœlo venit, ſuper
omnes eſt. Item tangit fortioris victoriam (vicerit eum.)
Matth. & Mar. dicunt fortem à fortiori eſſe alligatum. Cõ
flixerunt quidem ad inuicem duo, fortis. ſ. & fortior. Hie-
re. xlvj. Fortis impegit in fortem, & ambo pariter concide-
runt. Cecidit Chriſtus in mortem, cuius occaſus fuit ſub-
uerſio virtutis diaboli. ideo percuſſus eſt diabolus, victus,
& ligatus. De percuſſione Iob. xxvj. Prudentia eius percuſ
ſit ſuperbum. De victoria Apoca. v. Ecce vicit leo de tribu
iuda. De ligatione eius Iob. xl. Nũquid alligabis eum an-
nullis tuis? vbi Grego. Ligatur, inquit, diabolus, cum con-
tra electorum mentes, quæ vtiq; ancillantur deo, quantum
vult ſæuire nõ permittitur. Item tangit armorum ablatio-
nem. (vniuerſa arma eius auferet, in quibus cõfidebat.) Sic
confidebat diabolus in aſtutia ſua, & in vanitate creaturæ,
atq; in membris corporis, quæ quidem exhibent arma ini-
quitatis vt confideret non tantum alias nationes, ſed etiam
Chriſtianos exſorbere. Iob. xl. Abſorbebit fluuium, & non
mirabitur: & habet fiduciam quòd influat Iordanis in
os eius. Hæc arma Chriſtus abſtulit quando ſagacitates
eius indicauit, contemptum mundi docuit, & carnales vo-
luptates refrenauit. Iterũ tangit diſtributionẽ ſpoliorum (&
Spolia dia ſpolia eius diſtribuet.) Spolia diaboli erãt animę hoĩm, quę
boli. p̃dator fortis ipſe rapuerat. Sed redemit prędã fortior ipſe
xp̃s. Oſe. xiij. De manu mortis liberabo eos, de manu fortis

redimam

redimã eos. Et quia iſtud difficile fuit,ideo quẽrit Eſa.xlix Nũquid tolletur à forti ꝑda? aut qđ captũ fuerit à robuſto, ſaluũ eſſe poterit? Et rñdit Dñs: Equidẽ captiuitas à forti tolletur:& qđ ablatũ fuerit à iuſto,ſaluabitur. Iſta vero redẽpta ſpolia xp̃s diſtribuit in diuerſos grad⁹ meritorũ. Eſa. liij. Diſpdet eĩ plurimos,& fortiũ diuidet ſpolia, ꝓ eo ꝙ tradidit in mortẽ aĩam ſuã. ¶ Deĩde cũ dicit,(Qui non eſt mecũ)duas rõnes gñales adducit ꝙ nullũ opus ipſe faciat in virtute dęmonis:quarũ prima fundat ſup cõtrario aſſenſu xp̃i & diaboli.ſecũda ſup cõtrario effectu.(Et qui nõ colligit.)prima ratio talis eſt,Nemo agit virtute ei⁹ qui eſt ſibi cõtrarius,qa cõtraria mutuo ſe impediũt:ſed diabolus eſt mihi cõtrarius.cui⁹ ꝓbationẽ adducit.(Qui nõ eſt mecũ.) Idẽ.ſ.mecũ ſentiẽs:ille(cõtra me eſt.) Sed diabolus eadem mecũ nõ ſentit,quia vult dãnare, quod ego ſaluare cupio. ergo mihi cõtrarius eſt:quapropter ſequitur principale ꝙ eius virtute nõ operor. ¶ Deinde cũ dicit (Et qui nõ colligit)ſecundã rõnem adducit,quæ talis eſt:nõ ſibi cooperãtur adinuicẽ,quorũ actus ſunt repugnãtes.ſed actus diaboli repugnãt opationi Chriſti.Cuius ꝓbatio eſt, quia vt dicitur Ioan.xj. Chriſtus erat morituꝰ, vt filios Dei q erãt diſperſi,congregaret in vnũ,in fidẽ.ſ.vnius Dei,in vnã eccleſiã,vnã charitatẽ,vnã cœleſtẽ patriã. ex hoc ſic arguitur.(Qui nõ colligit mecũ.)ad idem.ſ. qđ ego colligo.Ille (diſpergit.) Sed diabolus mecum non colligit, immo collectos diuidit. Ioan.x. Lupus rapit & diſpergit oues, ergo diaboli actus eſt diſpergere.vnde patet operationem Chriſti repugnare operationi diaboli. vel dæmonis.

Sermo quintus tertiæ Dominicæ in.xl. & in ordine.xcv.

CVm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum.) Iam dictum eſt de diabolo ꝙ regnum habeat, quia princeps & fortis armatus ſit. Moraliter quidem principatum in regno vitiorum tenet ſuperbia,quam fortem efficit & armatam,reliquus vitiorum exercitus. Vnde Grego. xxxj.li. mo. Regina vitiorum ſuperbia, cum deiectum cor plene cœperit,mox illud ſeptem principalibus vitiis quaſi quibuſdam ducibus tradit vaſtandum.hos aũt duces,exercitus vitiorũ ſequit quæ ex ipſis ꝓcedũt.Primo igitur cõſiderem⁹ de regina

Superbiæ conſideratio.

de regina vitiorum, poſtea de ſingulis vitiis principalibus, quot modis mentem feriant, & quæ ex ipſis vitia oriantur. Superbia quidem, vt dicit Aug. lib. ſenten. Proſperi, eſt amor propriæ excellentiæ. vel vt idem dicit. xiiij. lib. de ciui tate dei, Superbia eſt peruerſæ celſitudinis appetitus. vnde ſecundum Iſidorum ſuperbus dictus quia ſuper vult videri q̄ eſt. Percutit autem mētem regina iſta quatuor modis, vt dicit Grego. xxiij. lib. mo. Quatuor quippe ſunt ſpecies eius. Prima, cū bonū q̄d quis habet, à ſemetipſo putat eſſe. Secunda, cum credit bonum quidem illud eſſe à Deo, ſed ſibi datum pro ſuis meritis. Tertia, cum iactat ſe habere quod non habet. Quarta, cum propter id quod vere habet bonū, deſpectis aliis ſingularis vult videri. vnde patet ſuperbiam naſci ex bono, ſed in ſimilitudinē viperæ, quæ parens tū occidit. Huius reginę progenies ſunt oīa vitia, ſicut dicitur Tob. iiij. In ſuperbia ſumpſit initium oīs pditio. ideo nunq̄ eam in tuo ſenſu aut in tuo verbo dominari permittas. Benè dicit, nō p̄mittas eam dñari tuo ſenſui, quia primi motus ſuperbiæ ex eo q̄ non p̄ualent, ſed ſubiiciuntur rationi, crimina non ſunt: ſed ſi dominantur noſtro ſenſui, peccata mortalia ſunt. vnde patet quia nō eſt peccatū mortale omnis motus ſuperbiæ. quandoq; enim aut nullū peccatum eſt, aut veniale tantum. ¶ Primus dux reginæ, ab ea nihilominus naſcens eſt inanis gloria, quę nihil aliud eſt quàm appetitus vanę laudis, vanę quidē laudis dico, quia non eſt vitium appetere gloriam ſtabilem, immo dicitur Eccle. xlj. Curam habe de bono nomine. Sed vanę laudis amor, vitium eſt, vt dicit Aug. v. lib. de ciuita. Dei. Percutit autē iſtud vitium tripliciter, quia tres ſunt ſpecies eius. Prima eſt ex parte obiecti, cum quis gloriari appetit de re fragili & caduca, contra illud Hiere. ix. Non glorietur ſapiens in ſapiētia ſua, nec fortis in fortitudine, nec diues in diuitiis. Secunda ex parte principij, cum videlicet ab homine cuius iudicium non eſt certum, quęritur gloria. Ioā. xij. Dilexerunt magis gloriam hominum q̄ dei. Tertia ſpecies eſt ex parte termini, quando gloria p̄ſens non refertur in debitum finem, ſcilicet in honorem Dei, vel proximi ędificationem. Ioā. v. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, ſi gloriam quę à ſolo deo eſt, non quęritis? Huius ducis exercitus ſeptem vitia ſunt quę

de eo

Quid ſuperbia. Regina vitiorum quatuor habet ſpecies.

Quid inanis gloriæ ſpecies.

Tres inanis glorię ſpecies.

de eo naſcũtur.ſ.inobedientia,iactantia,hypocriſis,contẽtiones,pertinacię,diſcordiæ,& nouitatum pręſumptiones. Secũdus ſuperbię dux eſt inuidia,quę nihil aliud eſt quàm triſtitia alieni boni exiſtimati eſſe detrimẽtum proprię excellentiæ. Vnde conſiderandum quòd dolore de bono alterius quadrupliciter cõtingit:vno modo, ſi ex alterius bono veriſimiliter dubitat quis ſibi vel bonis viris fieri periculum:& talis dolor poteſt eſſe ſine peccato.vnde Grego. xxij.lib.mora. dicit ꝙ plerunque euenit vt non amiſſa charitate inimici nos ruina lętificet,& ſine inuidiæ culpa eius nos gloria contriſtet,cum & eo ruente quoſdam bene erigi credimns, & eodem proficiente plerosque iniuſte opprimi formidamus.Secundo modo quis poteſt contriſtari de bono alterius,nõ quia ille habet,ſed quia ipſe caret:& talis dolor vocatur zel⁹.Et ſi triſtitia iſta fuerit de bono honeſto, laudabilis eſt.Si vero fuerit de bonis temporalibus,poteſt eſſe laudabilis,& non laudabilis. Tertio modo aliquis triſtatur de bono alicuius ꝓpter hoc quia eſt eo indignus:quę triſtitia non poteſt eſſe de bonis honeſtis, ſed de tranſitoriis eſt,& vocatur nemeſis:nec tamen eſſe debet, quia talia dantur à deo non conſiderata dignitate eorum,quibus dãtur. Quarto modo aliquis triſtatur de bono alterius quia putat illud eſſe diminutionem propriæ excellentiæ, & hic dolor inuidia eſt,vt dicitur in Rhetoricis. Multipliciter autem percutit hoc vitium. Aut enim dolemus de bono tranſitorio proximi,aut de bono gratiæ, quod eſt grauiſſimum peccatum,ſcilicet in ſpiritum ſanctũ. aut dolemus de æquiparantia proximi, aut de excellentia,aut eſt dolor circa bonum perſonæ coniunctæ,aut extraneæ. Sub iſto duce militant quinque ex ipſo orientia vitia,quæ ſunt odium,ſuſurratio priuata,detractio aperta,& exultatio in aduerſis proximi,& affectio in proſperis. Tertius dux Beelzebub principis vitiorum ira eſt, quæ diffinitur quòd ſit inordinatus vindictæ appetitus, Inordinatus ideo dixi,quia triplex eſt ira,ſcilicet paſſionis,zeli,& vitij. Ira paſſionis non eſt peccatum ſi ſubito moueatur. vnde ꝑs.ait. Iraſcimini,& nolite peccare. Sed eadem ira ſi reguletur, vt quòd aliquis appetat vindictam malorum fieri ſecundum ordinem rationis,laudabilis eſt,& vocatur ira zeli.Sic iratus eſt Moyſes contra Idololatras Exo.xxxij.Et non iraſci hoc modo

Primi ducis exercitus.

Inuidia quid.

Multipliciter percutit inuidię vitium.

Triplex ira.

quando oportet, vitiũ eſt. Vnde Chryſoſto. ſuper Matthę. Qui cum cauſa non iraſcitur, peccat. patientia enim irratio nabilis ſeminat vitia, negligentiam nutrit: & non ſolum malos, ſed etiam bonos inuitat ad malũ. Ira vero paſſionis vitium eſt, ſi appetitus vindictæ contra rationis ordinem ſit, puta cum aliquis appetit qualitercunque alium puniri, vel eum qui non meruit, vel vltra quàm meruerit, vel non debito modo, aut preter debitum finem, qui eſt conſeruatio iuſtitiæ, & correctio peccantis. Peccat etiam quis per iram, ſi immoderate moueatur ſecundum eam. De hac ira vitij dicitur Iob. v. Virum ſtultum interficit iracundia. eſt enim peccatum mortale. Percutit autem hominem vitium iſtud quatuor modis, vt dicit Gregorius. v. lib. mora. Primo quidem aliqui iraſcuntur tarde, & cito placantur. Secundo alij cito iraſcuntur, & cito placantur. Tertio quidam tarde iraſcuntur, & tarde placantur. Quarto nonnulli & cito iraſcuntur, & tarde placantur. Prima percuſſio eſt leuis, ſecunda grauis, tertia grauior, quarta grauiſſima. Hu ius autem vitii ſex ſunt filiæ exercitum eius conſtituentes, ſcilicet Rixa, Tumor mentis, Contumelia, Clamo, Indignatio, Blaſphemia. ¶ Quartus dux Reginę vitiorum Accidia eſt, quæ diffinitur ꝙ ſit triſtitia de ſpirituali bono, vel ſecundum Damaſcenum, Accidia eſt triſtitia ſic deprimens animũ hominis, vt nihil boni ei agere libeat, ſicut ait ps. Omnem eſcã abominata eſt anima eorum. ideo ab aliis diffinitur quòd accidia ſit torpor mẽtis, bona inchoare negligentis. Sciendum autem quòd triſtitia quæ eſt de malo apparenti, bonum tamen exiſtenti, mala eſt. Sæculi triſtitia mortem operatur: triſtitia vero de malo ſi moderata ſit, bona eſt, vt cum quis de peccatis ſuis triſtatur. ij. Cori. vij. Triſtitia quę eſt ſecundum deum, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Si vero hæc triſtitia ſit immoderata, vitium eſt. ideo eam prohibet Apoſtolus. ij. Cor. ij. Bonum vero ſpirituale de quo triſtatur accidia, non eſt ſpirituale communiter acceptum. omne enim vitium de deo triſtatur, nec eſt bonum ſpirituale inquantũ laborioſum vel moleſtũ corpori, aut delectatiõis eius impeditiuum. hoc enim ad vitia carnalia pertinet. Sed bonum ſpirituale de quo triſtatur accidia, eſt bonum diuinum, de quo directe gaudet charitas. dupliciter ergo, vt patet, hoc vitium percutit men

Accidia quid.

tem;

tem. ſiue cum tædio ſibi ſunt ſpiritualia bona, ſiue cum nimis triſtatur de malis. Sub iſto vitio ſex eius filiæ militant, ſcilicet malitia, q̃ eſt detractatio ipſius ſpiritualis boni operis. Rancor, qui eſt indignatio contra perſuadentem ſpiritualia. Puſillanimitas, qui eſt timor aggrediendi ardua vel conſilia. Deſperatio, quæ facit à fine vltimo reſilire. Torpor ad præcepta. Euagatio mentis ad illicita. ¶ Quintus ſuperbiæ dnx auaritia eſt, quæ diffinitur eſſe immoderatus amor habendi diuitias. quod ideo dico, quia immoderatus amor aliarum rerum, eſt communis conditio cuiuſlibet vitij. Dico etiam immoderatus, quia cum diuitiæ ſint vtiles ad vitam hominis, ſi quis eas cupiat quantum ſufficiens eſt ad vitam ſecundum conditionem ſtatus ſui, non peccat: ſed vltra hoc diuitias cupere, vitiũ eſt auaritiæ, de quo Eccleſiaſti. x. Auaro nihil eſt ſceleſtius, & nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam. Huius vitij decem ſpecies ſunt, quibus percutit mentem, quæ reducuntur ad tres generales modos auaritiæ. Dicitur enim aliquis auarus aut retinendo propria, aut per lucrum faciendo propria, aut capiendo aliena. Primo modo tripliciter. Qui enim immoderate propria diligit, aut nihil ex eis largitur, vocatur tenax. aut paruum quid dat, & dicitur parcus. aut cum difficultate tribuit, etiam magnum vim faciens de paruis, & vocatur ab Ariſtotele Riminibilis. j. Rimini venditor, quem nos difficilem, vel oui ponderatorem dicere poſſumus. Secundo modo quis eſt auarus cupiendo aliqua ſibi fieri propria per lucrum turpe: quod quadrupliciter contingit. Aut enim exercet vilia, quæ eum non decent. Aut exercet prohibita, ſicut eſt meretricium. Aut exercet id quod gratis oportebat fieri, ſicut vſuram. Aut exercet parua, & multa expectat lucra, ſicut tabelliones officialium, & mediatores, qui ex modico labore lucrum magnum expectant. Tertio modo quis auarus eſt, aliena tollere cupiendo. Et ſi quidem clam ea cupiat aufferre, fur dicitur. Si vero palam per violentiam, raptor eſt. Si vero ludi ſpecie, iſte eſt aleator, qui etiam ab amicis quibus dare oportet, tollit. Iſtius ducis exercitum ſeptem vitia conſtituunt quæ de eo naſcuntur: & ſunt hæc, Proditio, quæ eſt dolus perſonæ, ſicut Iudas ex auaritia Chriſtum prodidit. Fraus, quæ eſt dolus rei. Fallacia, quæ eſt dolus ſimplicis verbi.

Sub accidia ſex filiæ militant.

Auaritia quid.

Diuitię vt appeti poſſint.

Auaritiæ decẽ ſpẽs.

Cyminopriſtem. i. cumini ſectorem vocat Ariſt.

Septem vitia auaritiæ exercẽtũ conſtituunt.

Periurium. Inquietudo, quę eſt cura ſuperfluamentis. Violentia, & obduratio ad miſericordiam. ¶ Sextus dux Beelzebub. i. ſuperbiæ principis peccatorum eſt gula, quæ diffinitur eſſe immoderat⁹ appetitus animalis cibi. Dico autem immoderatus, quia ſi quis cibum cupit cū moderamine rationis, non peccat. Dico etiam appetitus animalis, quia vehemens naturalis appetitus cibi, qui eſt fames & ſitis, peccatum non eſt, quia non ſubditur rationi, ſed neceſſario exurgit, quin potius talis appetitus eſt pœna. appetitus autem talis ex imaginatiõe ꝓuenit, & hic rõnis moderamini ſubiigitur, vnde immoderatio eius gulę vitium eſt. Percutit autem nos iſtud vitium quinque modis, vt dicit Grego. xxx. lib. mora. Primo enim tentat nos hoc vicium indigentię tẽpora præueniẽdo. ſecundo lautiores, id eſt prętioſiores cibos in ſubſtantia concupiſcendo, quos nec patria nec conditio exigit perſonę. Tertio modo tentat, quę ſumẽda ſunt curioſius præparando. Quarto modo mẽſuram debitæ refectionis excedendo. Quinto modo nimis auide ſumẽdo. Huius autem ducis exercitus quinque ſunt vitia ex eo nata. ſ. inepta lętitia: Scurilitas. i. iocularitas vel geſtorum, vel turpium verborum: & immunditia vel ſumptionis cibi, vel emiſſionis per vomitum, aut quantum ad emiſſionem ſeminis nocturnam, quæ crapulam ſequitur: & Multiloquium, & Hebetudo mentis circa intellectum ſpeculabiliũ. ¶ Septimus dux ipſius regis & principis Beelzebub luxuria eſt, quæ diffinitur eſſe libidinoſæ voluptatis appetitus. Libidinoſæ dico, quia ſiquis appetit carnis voluptates ſeruato rationis ordine, libidinoſus eſſe non dicitur, nec talis appetitus luxuria eſt. Hoc autem vitiũ octo ſpecies habet quibus percutit, hæ autem ſunt fornicatio, quæ eſt appetitus ſolutæ. Item turpitudo, quę conſiſtit in aſpectu, riſu, nutibus, oſculis, amplexibus, verbis, & tactibus impudicis. Item ſtuprum, quod eſt virginis defloratio. Itẽ raptus, quando puella virgo, aut corrupta, ſiue contra voluntatem ſuam, ſiue cõtra voluntatem eorum quibus commiſſa eſt, violenter abducitur violanda, ſiue corruptio ſequatur, ſiue non. Item adulterium, quod committitur, vt dicit Leo papa, cum propriæ libidinis inſtinctu, vel alienæ conſenſu, cum altero vel altera contra pactum coniugale contrahitur. Item ſacrilegiũ, quod eſt concubitus cum ſanctimoniali, aut cum ea quæ ſi-

bi

Gula qd.

Gulę vitiũ quinq; modis percutit.

Gulæ exercitus qn que ſunt vitia.

Luxuria quid.

bi cõiuncta eſt ſpirituali cognatione. Item inceſtus,qui eſt coitus cõſanguineorum & affinium. Item peccatum contra naturam,cuius tres ſunt ſpecies.ſ.immunditia, ſiue mollicies,& ſodomia,& beſtialitas. Ex hoc autem vitio naſcuntur octo peccata ſub eo militãtia, & hæc ſunt cæcitas mentis reſpectu finis, & præcipitium cõtra deliberationẽ conſilij,& inconſideratio iudicij agendi,& incõſtantia propoſiti, & amor ſui, & odium dei,& affectus præſentis ſeculi, & horror vel deſperatio futuri. ¶ Nota vt dicit Grego. quia hæc vitia ſeptem tanta ſibi cognatione iunguntur, vt non niſi alterum naſcatur ex altero. Prima namq; ſoboles ſuperbiæ inanis gloria eſt. Iſta mox inuidiam gignit, quia qui gloriam inanẽ cupit,inuidet alteri eam habenti. Ex inuidia vero ira naſcitur,quia ei quẽ dolet proſperari, iraſcitur. Ex ira autem accidia oritur, quia turbata mens ſubſequẽti mœrore paſcitur. Ex accidia vero procedit auaritia: quia qui non gaudet in ſpiritualibus,quęrit in bonis tẽporalibus vnde conſoletur. Ex hac autem procedit gula,cuius appetitui ſubſeruit auaritia. Ex gula autem luxuria procedere dubium nõ eſt:quod etiã ſitus membrorum oſtendit, nam genitalia ſubnexa ſunt vẽtri. ¶ Item nota quia ex his ſeptem vitiis prima quatuor.ſ. Inanis gloria, Inuidia, Ira, & Accidia,pure ſpiritualia ſunt,quia in delectatione ſpirituali perficiuntur. Duo aũt vltima.ſ. Gula, & Luxuria,pure carnalia ſunt, quia perficiuntur in delectatione ſenſus. Quintum vero.ſ. Auaritia,partim ſpirituale eſt, & partim corporale eſt.nã delectatio eius in mente perficitur,ſed res circa quã verſatur,corporalis eſt,magis tamen eſt ſpiritale vitium quàm carnale,quia actus eius ſpiritalis eſt. Itẽ nota quia ſuperbiæ & ſeptem capitalium vitiorum ſpecies ſunt quadraginta duæ,filię vero ſeptem vitiorum ſunt.xliiij. Et iunctæ filiæ cũ ſpeciebus efficiunt.lxxxvi. Iſta vitia ſeptẽ, figurantur per ſeptem gentes quas eiecit dominus de terra ſancta,& per ſeptẽ capita Draconis Apoc.xij.quę cõfregit xps,vt dicit ps.quę vitia cum principe ſuo & exercitu figurantur per currum Pharaonis,& electos principes eius,atque exercitum eorum quos ſubmerſit dominus in mari rubro. Pharao diabolus eſt. Currus eius ſuperbia: cuius quatuor rotæ,quatuor ſunt ſuperbiæ ſpecies:principes ſunt ſeptem capitalia vitia. exercitus ſequens ſunt vitia quę cõſequenter

Ex luxuria octo naſcuntur peccata.

Cognatio peccatorũ mortaliũ adinuicẽ.

Septem capitaliũ viciorũ typ°

quenter naſcuntur ex eis: quę omnia deus proiecit & ſubuertit in mari pœnitentiæ. Mich. vij. Deponet omnes iniquitates noſtras, & proiiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.

Sermo. vj. tertiæ dominicæ in. xl. & in ordine. xcvj.

TErtio cum dicitur, (Cum immundus ſpiritus.) oſtenditur prudentia xpi in detegẽdis aſtutiis dæmonis cõtra recidiuationis periculũ. Et quatuor facit. Primo enim ſupponit dęmonis egreſſum. Secundo narrat eius ꝓgreſſum, (ambulat.) Tertio eiuſdẽ ponit regreſſum (Dicit, reuertar.) Quarto ipſius ſubiũgit ingreſſum (& ingreſſi habitãt ibi.) Dicit ergo primo, (cũ immundus ſpũs exierit ab hoie) vbi tria tangit. Primo quidẽ ꝙ diabolus ſit ſpiritus in natura, ſubſtantia videlicet incorporea. Iob. iiij. Cum ſpiritus me præſente trãſierunt, inhorruerunt pili carnis meę. & ps. Spiritus vadens, & non rediens. Item tangit ꝙ ſit immundus in culpa. Et hoc dupliciter. Et propter culpã commiſſam, & propter culpam ſuggeſtam. Commiſſa quidem culpa ſuperbiæ immundum ipſum fecit & pollutum. Eze. xxviij. In iniquitate tua polluiſti ſanctificationem tuam. Suggerit etiam diabolus culpæ immunditiam, quę mẽtem hominis maculat. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Et licet omnis culpa ſit immunditia mentis, tamen tribus peccatis fœdatur anima principaliter. ſ. Superbia, Auaritia, Luxuria. Apoc. xvj. De ore draconis. i. à ſuggeſtione diaboli procedunt tres ſpiritus immundi. Et de ſuperbia atque inani gloria, quæ minus videntur maculare mentem, cum ſint appetitus gloriæ atq; excellẽtiæ, dicit Abbas Ioãnes in collationibus patrum, Arrogãtia laudis humanæ immundior eſt omnibus culpis in conſpectu dei, quę etiã magnos eremi labores nonnunq̃ euacuare conſueuit. Item tangitur diaboli exitus, qui eſt eius pœna. Exit autem primo eiectus digito dei. i. gratia diuinæ inſpirationis, vt dictum eſt. Item exit pulſatus ſancta prædicatione. j. Reg. xvi. dicitur ꝙ cum ſpiritus malus arripiebat Saulẽ, Dauid tollebat citharã, & percutiebat manu ſua, ficq; refocillabatur Saul, & recedebat ab eo ſpiritus malus. Per citharam autem ſonus ſanctæ prædicationis intelligitur. Item exit diabolus lauacro pœnitentiæ reſperſus. Zach. xiij. Erit fons patens

Diabolus quomodo eiciatur.

Exit dęmõ prædicatiõe pulſat⁹ quod ꝑ Dauidicã citharã figuratur.

domui

domui Dauid in ablutionem peccatoris & menſtruatæ, & in die illa ſpiritum immũdum auferam de terra. ¶ Deinde cum dicit, (ambulat) narratur diaboli progreſſus quo ad quatuor,primo ſcilicet quo ad modum tentationis. (Ambulat.) Iob.j. ait ſathan , Circuiui terram,& perambulaui eam.cuius ambulatio tentatio eſt.Item quo ad locum (per loca inaquoſa)ideſt ſine aqua exiſtentia. Matthæus dicit, per loca arida. Spiritalis locus eſt anima, in qua deus vel diabolus habitat. Sed ſi locus iſte fuerit inaquoſus carens humore voluptatis,ſi etiam fuerit aridus ſitiens fontem ſupernæ veritatis,tentare quidem poteſt ipſum locum,ſed in eo non poteſt permanere diabolus. Item progreſſum diaboli narrat quo ad intentionis propoſitũ(quærens requiẽ.) Greg.ij.lib.mora.Quia quietus in cœlo diabolus eſſe contempſit, anxie laborans requiem quærit in immundis cogitationibus. Item tangit laboris incommodum. (Et non inueniens.) non inuenit requiem in cordibus aridis & inaquoſis,quia ſicut porcus in luto,ita in humido animo cupit requieſcere diabolus. Iob. xl. Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus. ¶ Deinde cũ dicit, (Dicit reuertar) ponitur diaboli formidandus regreſſus. Circa quod tria facit.primo enim ponit dæmonis conſilium.Secundo hominis ocium.(Et cum venerit.)Tertio dæmonis ſtudium.(Et tunc vadit) Dicit ergo primo ꝙ diabolus nõ inueniens requiem in cordibus electorum, (Dicit.) .i.iniqua proponit . Sed cui dicit hæc niſi deo quem vellet quidem latere,ſed non poteſt?Iob.xxvj. Mundus eſt infernus coram deo , nec eſt vllum operimentum perditioni. (Reuertar.) ergo ambulare eius eſt circumire. j. Petr. v. Circuit quærens quem deuoret. Ad eos vero reuertitur qui retro aſpiciunt ad ea quæ commiſerunt peccata : de quibus Prouer.xxvi.Sicut canis qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic qui iterat ſtultitiam ſuam(in domum meam)Maledicta domus eſt cor humanum,in qua diabolus habitat.hic habitator domum propriam maculat,& ad incendium perducit inferni. Prouer.ij. Inclinata eſt ad mortem domus eius , & ad inferos ſemita illius (vnde exiui) Priſtina deniq; habitatio dat ei fiduciam reuertendi.iiij. Reg.xix. Per viã qua venit reuertetur. ¶ Deinde cum dicit,(Et cum venerit)ponitur hominis ociũ quo ipſe diſponitur ad relapſum,& dia-

Ad quos reuertatur expulſ⁹ de mon.

bolus prouocatur aggredi ocioſum. ideo ait, (Et cum venerit) cõſiderando ſtatum vacantis animę. Iob. xx. Vadẽt & venient ſuper eum horribiles. (Inuenit eam) quã perdiderat. Threñ. ij. Aperuerunt ſuper me os ſuũ omnes inimici mei: ſibilauerunt & fremuerunt dentibus ſuis, & dixerũt, deuorabimus. En iſta eſt dies quam expectabamus: inuenimus, vidimus. Eſaias. x. Inuenit manus mea regna idoli. (Scopis mundatã & ornatã.) Matthæus addit, Inuenit eã vacantem. Beda dicit, Inuenit eam mundatã à priſtinis culpis per baptiſmum & pœnitentiã. Inuenit eam vacantẽ per boni operis negligentiam, Inuenit eam ornatã ſimulatis virtutibus per hypocriſim. ¶ Deinde cum dicit (& tũc vadit) ponitur diaboli ſtudium quo ad tria. primo quãtum ad tentationis facultatem (& tunc vadit). quando ire permittitur. ligatus eſt enim ab eo, nec vadit niſi ꝓmiſſus. iij. Re. xxij. dixit dominus ad diabolum, decipies, & præualebis: egredere, & fac ita. Item ponit vitiorum ſocietatẽ. (Et aſſumit ſecũ.) Sociata ſunt deniq; ſibi inuicem vitia, ita vt vnũ plura coaſſumat. Iob. xlj. Vna ſquama nequitiæ alteri coniungitur, & ne ſpiraculum quidẽ incedit per eas. vna alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquã ſeparabuntur. Item ponit aſſumptorum vitiorum quãtitatem, alietatem, & iniquitatem. Quantitatem quidem (ſeptem) alietatem vero (alios ſpiritus) Iniquitatem (nequiores ſe) Hoc figuratum eſt Ioſue. ix. vbi legitur quòd ſeptem gentes congregatæ ſunt vt pugnarent cõtra Iſrael. ¶ Et nota ſecundum Bedam quia per ſeptem ſpiritus iſtos poteſt intelligi vniuerſitas vitiorũ. Septenarius enim numerus eſt vniuerſitatis. qui autem relabitur in peccatum, non ſolum habebit ſeptẽ vitia contraria ſeptem virtutibus, ſed etiam per hypocriſim ſimulabit ſe habere virtutes. Et hæc vniuerſitas vitiorum palliata ſignis virtutum, peior eſt ſimplicibus vitiis. vnde Aug. Simulata equitas, duplex eſt iniquitas. Item aliter diabolus in natura ſua bonus eſt: vitia autem, etiã id quod ſunt, mala ſunt. vnde cum diabolus aſſumit ſecum ſeptem vitia capitalia, aſſumit ſpiritus ſe nequiores. Item aliter ſpiritus rediẽs eſt vitium ſuperbię: quo fit vt ſeptem alij ſpiritus ſint nequiores præſente ſuperbia, qui abſente. nam vt dicit Aug. Quæcunque alia iniquitas in malis operibus exercetur vt fiant, ſuperbia vero etiam bonis operibus inſidiatur vt pereant.

Diabolus it quãdo à deo ire permittitur.

Figura.

Superbia cæteris vitiis eſt nequior.

vnde

vnde alia vitia non ſunt nequiora, q̄ ſuperbia, ſed per eam preſentem nequiora fiunt, q̄ eſſent ſi abeſſet. ¶ Deinde cū dicit. (Et ingreſſi) veniunt dęmones tentando, inueniunt delectando, intrant conſentiendo. Itē tāgit eorum habitaculum. (Habitāt ibi) per cōſuetudinem peccādi quieſcētes. Eſa. xiij. Requieſcent ibi beſtię,& replebuntur domus eorum draconibus. Itē ponit talis hoīs ſtatū. (Et fiunt nouiſſima). i. poſteriora crimina. (hoīs illius peiora peiorib⁹). ij. Pe. ij. Refugientes coinquinationes mundi, ſi rurſus eis implicātur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus, tū quia diabolus fortiusteneret eum, quē pditum recuperauit, tū quia peccatū iteratum grauius eſt in ſe, rōne cōtēptus,& ratione ſimulatę virtutis, tū etiā quia venia ei⁹ eſt difficilior. ¶ Nota quia Phariſęi calūniantur Dñi miraculum eſſe factum virtute dæmonis, ſed ipſe verbis iſtis demōſtrat eos iſta dicere ſuggerente demonio, qui mēdax eſt,& pater mē dacij. ad eos. n. rediit cū multitudine vitiorū,& peiores efficit. vnde in Matthęo q̄d dictū eſt de vnoquoq; hoīe, ipſe Chriſtus applicat Iudęis dicens, ſic erit gñationi huic peſſimę. ¶ Nota etiā diabolū in ꝓſenti euāgelio. xj. noībus appellat. Dictus eſt. n. dęmoniū, & mutum, & Beelzebub,& princeps,& rex,& Satanas,& fortis,& armatus,& ſpūs, & immundus,& neq̄. Hic quidē nominum numer⁹ trāſgreſſionis eſt. Denarium em̄ numerorum limitam primo tranſgreditur vndenarius: Vnde hic numerus tranſgreſſori diabolo cōuenit, qui legem dei primitus ꝓuaricatus eſt. & hinc oīs trāſgreſſio ſumpſit initium. Itaq; ipſe primo eſt ſpūs ſecundum ſubſtantiam, ideo irremiſſibile eſt peccatū eius, vt dicit Grego. ix. lib. mora. Spiritus enim eſt vadens ī culpam, ſed non rediens ad veniam. Item ipſe eſt dæmonium propter aſtutiam. Item ipſe fortis, propter potentiam. Itē ipſe eſt armatus, propter iracundiam, vel propter audaciā. Iob. xlj. Non eſt poteſtas ſuper terram quę comparetur ei, qui factus eſt vt nullum timeret. Item ipſe eſt Beelzebub propter tentationis moleſtiam. Item ipſe eſt Satanas, propter rebellionis inobediētiam. Item ipſe eſt mutus, propter triſtitiæ inuidiam. nam triſtitia tollit ſermonem. Vel mutus dicitur propter deprehenſam eius fallaciam. Item ipſe eſt immundus propter ſuggeſtam culpæ immunditiam. Item ipſe nequam, propter obſtinatam malitiam. Item ipſe

Diaboli nomina.

eſt

eſt princeps,propter mundi auaritiam. Item ipſe eſt rex, propter arrogantem ſuperbiam. Iob.xlj. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. ¶ Nota etiam quia peccatum poſt pœnitentiam iteratum concomitantur ſeptem conditiones malitiæ,quibus ipſum grauius fit & peius. Prima eſt contéptus pœnæ,cuius timore declinat omnis à malo. Secunda eſt obtuſio vel minoratio conſcientiæ.minus enim pungit cõſcientiam quod iteratur ſæpius,& ex iſta alleuiatiõe magis grauatur culpa. Tertia eſt ingratitudo pręcedentis veniæ. Quarta eſt promptitudo culpæ. Quinta eſt ſimulatio iuſtitiæ, vel negligẽtia pœnitentiæ,propter quod, peccatũ iteratum difficile remittitur. Sexta eſt deſertio diuinæ cuſtodiæ,quia qui peccatũ iterat,ſic à deo relinquitur, vt ſæpius labatur. Septima eſt deſperatio diuinæ miſericordiæ, ad quam diſponit frequens culpę relapſus,quibus omnibus additis,recidinanti in peccatum manifeſtum eſt ꝙ nouiſſimus ſtatus peior eſt priore,non enim illi reſtat niſi diuinæ iræ vindicta. Eccl.xxvj. Qui tranſgreditur à iuſtitia in peccatum,deus parauit eum ad rompheam.

Sermo ſeptimus.iij. Dominicæ in.xl. & in ordine.xcvij.

QVarto cum dicitur,(Factum eſt autẽ) ponitur excellentia laudis Chriſti. Et hoc dupliciter. Primo quidem ponitur laus Chriſti docentis. Secundo laus doctrinam ſuſcipiẽtis. (At ille dixit.) Prima diuiditur in tres partes. Primo enim tangit laudis occaſionem. (Factum eſt autem cum hæc diceret) Ex dictis enim ipſi⁹ laus procedit.p̃s. In deo laudabo verbum:in domino laudabo ſermonem. Luc.iiij. Mirabantur omnes ī verbis gratię quæ procedebant de ore ipſius. Item tangit fidei deuotionem. (Extollens vocem) Extollentia vocis,ſignum eſt ſecuritatis.p̃s. Clamabo ad deum altiſſimum, deum qui benefecit mihi. (Quædam mulier)hæc creditur fuiſſe Marcella Pãphili & Marthæ ancilla(De turba) eius enim turbæ erat, quę admirabatur domini miraculum,dicens. Nónne hic eſt filius Dauid? Item tãgit laudis conditionem. beatificat eũ dei genitricẽ dupliciter, & quia incarnationi Chriſti prębuit

buit carnis ſubſtantiam,& quia nutritioni ipſius dedit lactis alimoniam. Propter primum(dixit illi, Beatus venter qui te portauit.)dei genitricem beatam dicunt omnes generationes,vnde ait ei Heliſabeth Luc.j. Beata quæ credidiſti,quoniam perficiẽtur ea quæ dicta ſunt tibi à domino. Prouenit autem beatitudo iſta ex benedictione fructus vteri;ſicut ait eadem Heliſabeth, Benedicta tu in mulieribꝰ, & benedictus fructus ventris tui.vnde non fructus ex arbore,ſed arbor,quia benedictum portauit fructũ,beata eſt. Mamillæ & vbera.
Item propter ſecundum ait,(Et beata vbera quæ ſuxiſti) Virgines mamillas potius quàm vbera dicũtur habere. nã vbera ſunt lacte vberata. Et tamẽ ſacra virgo,quia vbere de cœlo pleno lactauit paruo lacte ipſum per quem nec ales eſurit,ſaluatorem ſæculorum atq; regem angelorum. ideo ipſius beata ſunt vbera, quæ non natura, ſed cœleſtis virtus impleuit. Huius autem rei miraculum ponitur Cañ. viij. Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet. Quid igitur faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt? Beata virgo ſoror noſtra eſt. Prouerbiorum.vij. dic, ſoror mea es. Gene. xij. Dic obſecro quòd ſoror mea ſis, vt viuat anima mea ob gratiam tui. Iſta vero ſoror noſtra paruula eſt corpore, quomodo ergo continebit,quem mundus nõ capit?Paruula etiam eſt humilitate,ſed & hinc fecit ſe diuinitatis capacem. Cum eſſem, inquit, paruula, placui altiſſimo, & de meis viſceribus genui deum & hominem, ergo quem mundus non poteſt, paruula cœpit humilitas. Et vbera non habet. hæc enim natura negat virgini. Sed quod natura non potuit, roꝛ cœleſtis impleuit. Quid igitur faciemus ſorori noſtræ in die allocutionis angelicæ dicentis, Ecce concipies & paries filium: hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur? Si magnus, quomodo eum paruula ſoror poterit continere? Si filius altiſſimi, quomodo eius vberibus poterit nutriri? Quid igitur faciemus ſorori noſtræ? nunquid natura huic operi præſtabit virtutem? certe non, quia peritura mater ait, Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Ergo nihil poterimus facere. nam hæc genitura nec fit arte,nec natura,quin potius ait angelꝰ,Spiritus ſanctus ſuperueniet in te,& virtus altiſſimi obumbrabrit

bit tibi. Hoc autem ſolum nobis reſtat faciẽdum, vt laudes virginis extollamus. ¶ Et nos igitur, vt dicit Beda, in laudem almæ virginis extollamus vocem, extollamus & mentem, dicamúſq; ſaluatori noſtro: Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. Nam vt ait egregius verſificator Sedulius.

Salue ſancta parens enixa puerpera regem,
Qui cœlum terramq; tenet per ſecula, cuius
Numen & æterno complectens omnia gyro,
Imperium ſine fine manet, quę ventre beato
Gaudia matris habens, cum virginitatis honore,
Nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem.

¶ Deinde cum dicit, (At ille dixit) ponitur laus ſuſcipientium doctrinam Chriſti. promittitur enim beatitudo credentibus & operantibus. Propter primum dicitur, (At ille dixit, quinimmo) non aduerſatiue, ſed electiue intelligendum eſt quinimmo. i. potius (Beati qui audiunt verbũ dei.) audiunt. ſ. credendo, quia fides exauditu eſt, vt dicitur Ro. x. Prouer. viij. Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes, & no lite abiicere eam. beatus homo qui audit me. Et ſciẽdum q; duplex eſt beatitudo, ſpei. ſ. & rei. Primam efficit auditus fidei in eo qui credit verbis dei. Secunda erit exauditu verbi ſine ſtrepitu ſoni & vocis, quando verbum omnipotens mentibus noſtris ſe infundet aperte. ad hanc autem beatitudinem venitur per illam. Item propter ſecũdum ait, (Et beati qui cuſtodiunt illud.) Cuſtoditur verbum Dei, quãdo obſeruatur in opere. Prouer. viij. Beati qui cuſtodiunt vias meas. nam qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino. Ioan. xiij. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea. Et aduertẽdum quia maior beatitudo dicitur eſſe audire & cuſtodire verbum Dei, quam ipſum portare in ventre, & lactare vberib⁹, quia illa beatitudo eſt carnis, iſta cordis: illa corporis, iſta mentis. ab hac tamen beatitudine ſpirituali ſacra virgo non excipitur. Ipſa enim audiuit verbum, ipſa etiam cuſtodiuit. Luc. ij. Maria cõſeruabat oĩa verba, hæc cõferẽs in corde ſuo. Et vt dicit Beda, ſacra Dei genitrix inde quidem beata eſt, quia verbi incarnati miniſtra facta eſt temporalis: ſed inde multo beatior, quia eiuſdem, ſemper amando, cuſtos manet æterna, hæc eſt optima pars quam elegit ſibi Maria, & non auferetur ab ea in ęternum.

Beatitudo duplex, ſpei. ſ. & rei.

num . In prima beatitudine virginem imitari non poſſumus,ſed in ſecunda potiori curram⁹ poſt eam tracti.audiamus verbum,lætemus verbum, lætemur à verbo,cõcipiamus ſalutare verbũ cuſtodiamus cõceptum, vt optima pars verbi,quę vtiq; viſio ei⁹ eſt,nos aliquãdo impleat veritate.

Sermo.viii.tertiæ Dominicæ in.xl.

& in ordine.xcviij.

BEati qui audiũt verbum Dei,& cuſtodiunt illud.) Attendendum q̃ ait ſaluãtor verbo Dei fieri beatos. Oẽs quippe hoĩes in hoc volito cõcordãt,vt velint eſſe beati,ſicut ait Aug.xiij.lib.de tri.ſecundum inquiſitionẽ beatitudinis diſcordant.quidã enim ĩ diuĩtiis, alij in voluptatibus,multi in poteſtatibus,nonnulli in honoribus & fama quęrunt beatitudinem,contra quos ait Augu.iiij.li.cõfeſ. Non eſt requies vbi eam quæritis.Quęrite qđ quęritis:ſed ibi non eſt vbi quęritis.Beatã vitã quęritis in regione mortis.non eſt illic.Quomõ eñ beata vita,vbi nec vita? Et.vj. lib.Pereant,inquit,oĩa,& dimittantur hæc noua & inania: cõferamus nos totos ad inquiſitionẽ verę beatitudinis.vbi autẽ quęrenda ſit,docet mũdi ſaluator:in auditu videlicet & cuſtodia verbi dei. Auditus vero ad intelligentiã,cuſtodia ad obſeruantiã refertur.Iſtud aũt verbum beatificãs diuiditur in ſeptẽ partes Mat.v.Beati pauperes ſpũ , quoniã ipſorum eſt regnum cœlorum.beati mites. &c. Nam licet beatitudo ſumma vna ſit.ſ.Deo frui,tamen ſeptemplicĩter beatos efficit.Eſt autẽ beatitudo prima,regni cœleſtis adeptio.ſecunda,terræ poſſeſſio.tertia,interna cõſolatio,quarta,omnium bonorum ſaturatio.quinta,miſericordiæ conſecutio.ſexta,diuinitatis viſio.ſeptima, Dei filiatio . In quo ſeptenario beatitudinẽ eſſe etiã videt. Virgilius cognouiſſe dicens,O ter quaterq; beati.Quæ ſeptẽ beatitudinis prę-mia nõ in diuitiis & voluptatibus, aut gloria mundi, neq; in terrenis inueniuntur,ſed qđ valde mirum eſt, in illis reperiuntur rebus,quas oẽs fugiunt: & hæc ſunt ſeptem merita virtutum. Primum nãq; beatitudinis præmium.ſ.regni cœleſtis adeptio,reperiẽ in ſpũs paupertate : vnde ſaluator ait,(Beati pauperes ſpiritu , quoniam ipſorum eſt regnum cœlorũ)Secundũ.ſ.terræ poſſeſſio, in animi lenitãte, ſiue mititate,ideo ait(Beati mites.qñ ipſi poſſidebunt terrã.)

Oẽs fieri volũt beati.

Beatitudines ſeptẽ.

Tertium

Tertium præmium.ſ.interna conſolatio,reperitur in luct⁹ anxietate:vnde ait,(Beati qui lugent,quoniam ipſi conſolabuntur.)Quartum præmium.ſ.ſatiſfactio bonitatis, reperitur in iuſtitiæ deſiderio,& cupiditate,propter quod dicitur,(Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.)Quintum vero beatitudinis premium.ſ.miſericordiæ conſecutio,reperitur in cordis pietate, de quibus dicitur, (Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.)Sextum autem.ſ.dei viſio,reperitur in cordis munditia & puritate:ideo ait,(Beati mūdo corde,quoniam ipſi deum videbunt.) Septimum beatitudinis præmium.ſ.dei filiatio,reperitur in pacis tranquillitate : vnde ait,(Beati pacifici,quoniam filij dei vocabūtur.) Sunt igitur connexiones meritorum & præmiorum:& hęc eſt prima connexio paupertatis & regni, cum dicitur:Beati pauperes ſpiritu. Ecce meritum,& ſubditur huius meriti præmium,qm̄ ipſorum eſt regnum cœlorum . Et primo quidē de paupertate ſpiritus,poſtea de prēmio ei correſpōdente, tertio de congruentia vtriuſq; videamus,quod etiam in aliis connexionibus eſt obſeruandum .Quantum ad primum ait, (Beati pauperes.) Ideo in gloſ. paupertas duas habet partes.ſ.rerum abdicationem, & mentis humiliationem :& ideo pauperes dicuntur qui temporalia bona non habent, & qui humiles ſunt. Illi diuitias,iſti honores contemnunt. Sed aduertendum q̄ neutra paupertas pauperes efficit beatos,niſi fuerint pauperesſpiritu. Quātum em̄ ad abdicationem temporalium diuitiarum pertinet iſtud,q̄ quædā paupertas eſt neceſſitatis, quædam voluntatis,& hæc duplex. vna animalis,altera à ſpiritalis . Primam paupertatem habent quos videmus quotidie egentes , ſed beati non ſunt, niſi neceſſarium fuerit voluntarium. Secundam paupertatem.ſ.animalem habuerunt quidam Philoſophi,vt Plato, & Anaxagoras,& Diogenes,& plures alij, qui non fuerūt beati,quia pro laude hominum temporalia contempſerunt. Sed pauperes ſpiritu propter Chriſtum omnia relinquētes, beati ſunt.vnde Hiero.Non neceſſitas , ſed fides & deuotio paupertatis beatos facit, vt contemptis omnibus domino viuant.Quantum vero ad paupertatem humilitatis, nō verbo aut geſtu,ſed ſpiritu humilitatis ſancti ſunt. Eſt em̄ qui nequiter.i.ficte ſe humiliat,& interiora eius plena ſunt dolo.

De cordis munditia.

De paupertate.

dolo.nam ſigna humilitatis exterius monſtrat, ſed grandi ſuperbiæ vitio tumet interius,dum per humilia ſigna ambit mundi gloriam. Sed humilis ſpiritu,ſe bonis inutilem, & cæteris ſe reputat inferiorem. Secundo videamus de prę-mio iſtius paupertatis. Beati enim ſunt,(quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.) Regnum quidem terrenum anguſtum eſt , quia tota terra in comparatione cœli eſt quaſi punctus. Eſt etiam infimum, eſt etiam nihilominus breue , quia omnis potentatus breuis . Sed regnum ſupernum latum & æternum eſt . pauperum itaq; ſpiritus eſt regnum cœlorum , nondum in re , ſed in ſpe , vt dicit Glo.quia in cœlis regnabunt , omnibus ſcilicet ſoli,lunæ,aquæ , & ſyderibus dominantes. Eſt autem congruum iſtud beatitudinis præmium merito paupertatis , vt humilibus regnum , & terrenas diuitias conténentibus , cœlum , & vtriſq; regnum cœlorum detur. Nam quantum ad humiles dicitur, Qui ſe humiliat,exaltabitur . ſic certe exaltabitur , vt ad regnum perueniat . Quantum vero ad contemptores diuitiarum dicitur quòd centuplum accipient. ¶ Secundum præmium beatitudinis eſt poſſeſſio terræ , quæ mitibus datur : vnde ait (Beati mites , quoniam ipſi poſſidebunt terram) de merito huius beatitudinis primo videamus.eſt enim mitis manſuetus , quem vt dicit Glo. mentis aſperitas ſeu amaritudo non afficit,ſed omnem iniuriam in ſimplicitate fidei ſuſtinet patienter . Iſte vero nec irritat, nec irritatur: nec nocet, nec nocere cupit : qui etiam cedit improbis, & vincit in bono malum . Secundo ponitur manſuetorum prę̃mium(quoniam ipſi poſſidebunt terram.)p̃s. Manſueti hæreditabũt terram. Et eſt triplex terra. vna quę teritur,altera quæ geritur,tertia quæ quęritur. Terra q̃ teritur,eſt quã calcam⁹:cuius poſſeſſio licet'manſuetis debita ſit,tamen non eſt debitum p̃mium tantæ virtutis,qm̃ virtus manſuetudinis cũctis terrenis prę̃ualet.prę̃mium aũt debet excedere meritum. Secunda terra eſt terrenũ corp⁹ noſtrũ quod gerimus vel geſtamus, cuius terræ nondum habem⁹ poſſeſſionem plenam,quia dominio animę nõ plene ſubiicitur. nam terra iſta fame & ſiti moleſtatur, & laboribus fatigatur,ſomno grauatur,morte conſumitur:nec habem⁹ ita plenam poſſeſſionem huius terrę,quin iſta cõtra voluntatẽ noſtrã eueniant. Sed mites poſſidẽt terrã iſtã,prauas inſultationes

Triplex terra.

tationes.ſ.iram,libidinem & cupiditatem ſubiicientes.poſſeſſio tamen non eſt plena,quoniam etſi exurgẽtes prauos mores calcant,non tamen prohibere poſſunt quin prorumpant. Tertia terra eſt viuentium,de qua .ps. Portio mea domine in terra viuentium.nam ſecunda terra eſt morientiũ, vnde ait Apoſtolus Roma. vi. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Sed hęc terra mortis in nouiſſima reſurrectione fiet terra viuentium, quando mors vltra non erit. Mittes igitur poſſidebunt terram viuentium,quia in reſurrectione corpus proprium in plena facultate mentis habebunt. quæ enim ex corpore contra noſtram volũtatẽ accidunt,tunc nullo modo erunt. nam pœnę corporales.ſ.fames,ſitis,labor,ſomnus,ſomnia & mors vltra nõ erunt. Sed nec culpę ex conditione corporali ꝓuenientes,quales ſunt primi motus ad malum,non exurgent amplius contra mentem: & ſic erit plena poſſeſſio terræ. Congruit autem iſtud beatitudinis prẽmium merito manſuetudinis,quia vt dicit Chryſo. Exiſtimatur ꝙ mitis omnia bona ſua perdat, ideo contrarium promittitur,ꝙ ſeipſum & ſua omnia cum ſtabilitate poſſideat. Tertiæ beatitudinis primo meritum attẽdamus. ait enim(beati q̃ lugẽt.) Glo. pro ſuis & aliorũ peccatis,qui luctus eſt irriguum inferius . Beati etiam qui lugent pro deſiderio cœleſtis patriæ,qui luctus eſt irriguũ ſuperius. Secundo huius meriti prẽmium ponitur, (quoniam ipſi conſolabuntur.) Ioan. xvj. Amen amen dico vobis qꝫ plorabitis & flebitis vos,mũdus aũt gaudebit: vos vero contriſtabimini,ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium ꝑs. ſecũdum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuę lętificauerunt animam meam. ¶ Et notandum ꝙ diuina conſolatio ſeptem gaudia facit ad prẽſens in mẽtibus electorum. primum quidem gaudium eſt, quia cõſueta vitia reliquerunt. Deute. xxxiij. Lętare in exitu tuo .i. quia à peccatis receſſiſti.ij. Parali. xx. Dedit illis Dominus gaudium de inimicis ſuis,ſecundum gaudium electorũ eſt, quia indulgentiam peccatorum acceperunt. Cum enim pœnitens Dauid peteret indulgentiam dicens, Amplius laua me ab iniquitate mea,& à peccato meo mũda me: quaſi remiſſionem accepiſſet confiſus ait, Auditui meo dabis gaudium & lętitiam. i. cum aure interiori audiero te mihi eſſe placatum. Tertium gaudium eſt,quia bona opera faciunt.

Nota ſeptẽ gaudia in mẽtibus beatorum.

Eccl.

Eccl.iij. Non eſt melius quã lætari & facere bene. Prouer. xxj. Gaudium iuſto eſt facere iudicium. i. quod iuſtum eſt, ratio iudicat. Quartum eſt gaudium, quia tentationes vincunt, & mala mundi pro xpo patiuntur. Iac.j. Omne gaudium æſtimate fratres cum in tentationes varias incideritis, ſcientes quia probatio fidei veſtrę patientiam operatur patientia autem opus perfectum habet, vt ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes. &. j. Pet. iiij. Communicantes xpi paſſionibus gaudete. Quintum gaudium electorum eſt de ſpe cœleſtis patrię expectatio. Prouer. x. expectatio iuſtorũ lætitia. Et Luc. x. Gaudete quia noĩa veſtra ſcripta ſunt in cœlis, Vnde ps. Letatus ſum in hiis quæ dicta ſunt mihi in domum domini ibimus. Sextum gaudiũ eſt de peccatorum cõuerſione. Luc. xv. Epulari & gaudere oportet, quia hic frater tuus perierat, & inuentus eſt. Septimũ gaudium eſt de iuſtorum ſancta operatione. Philip. iij. Vos fratres gaudium meum & corona mea eſtis. Hæc ſunt ſeptem præſentia gaudia: Sed octauum erit in patria de viſione diuinitatis. ps. Adimplebis me lætitia cũ vultu tuo. Congruit autem conſolationis præmium merito luctus, quoniam qui toleraueriũt mala propter xpm, debet habere gloriam cum xpo &c. Secundæ autem beatitudinis primo ponitur meritum, (Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã.) Vbi aduertendum in primis q̃ iuſtitia eſt virtus mentis vnicuiq; reddẽs quod ſuum eſt, vt deo religionis cultum, propinquis pietatem, ſuperioribus reuerentiam, æqualibus affabilitatem, & inferioribꝰ curam, beneficis gratiam, maleficis vindictam, omnibus veritatẽ. Cuius virtutis in generali ſunt duę partes. ſ. declinare à malo, & facere bonum. Malũ eſt quod diuina lege vetatur, bonum vero quod præcipitur. Primũ ad negatiua, ſecũdũ ad affirmatiua præcepta refertur. Per hãc autem virtutem, vt dicit Tullius, homines ſunt boni, quia omne bonum complectitur, & omne malum cauet iſta virtus. Item eſuries & ſitis ſunt appetitus vel deſiderium alimẽti. Elegãter dicitur, Beati qui eſuriũt & ſitiũt. i. appetũt & deſiderãt iuſtitiã. i. opus iuſtum perficere, & nõ dicitur, Beati iuſti, quoniam dum hic viuimꝰ, ad plenum iuſtitiam conſequi non poſſumus. Dicit enim Greg. q̃ noſtra opera. aut mala ſunt, aut pura bona non ſunt, vnde non iuſtificatur in conſpectu dei omnis viuens. magis ergo poſſumus

De iuſtitia.

Nota.

Iustitiæ desideriū.

desiderare q̄ possidere iustitiā. vnde sicut Pythagoras professus est se non esse sapiētem, sed philosophū. i. amatorem sapientiæ, ita viri electi non iustos, sed iustitiæ amatores se arbitrantur: iuxta illud, diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Item desiderium iustitiæ xps dicit esse appetitum alimenti, pro tanto quia sicut animalis vita corporali alimento nutritur ne deficiat, ita iustis actibus vegetatur spiritualis vita ne moriatur. Qui. n. vacās ocio desistit agere bona, fame spirituali moritur. propter quod saluator Ioā. iiij. ait, Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me. & rursus Ioan. vj. Operamini cibum qui non perit, sed permanet in vitā æternam. iuxta illud, Cibus iusti ad curam. Itē duo sunt appetitus alimēti. s. esuries & sitis: quorum primū ad desiderium præsentis, alterū vero ad desideriū cœlestis iustitiæ refertur. viri etenim sancti quādiu hic viuunt, obliuiscentes præteritorum, desiderāt semper proficere in merito iusti operis: & quasi continuā famē habentes, nō satiātur gustatis. Præter istud desideriū etiā desiderant per oīa deo subiici, vt nihil sit in eis cōtradicens, & hęc iustitia erit cœlestis patriæ, qñ domino erunt oīa subiecta, & ipse oīa omnibus erit. cuius iustitiæ desideriū qñ ardentius est, sitis dicitur. ps. Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū: quādo veniam & apparebo ante faciem domini? Tertio huius meriti adducit premiū, dicens: (Quoniā ipsi saturabuntur) dū viuunt in hac indigentia, gustare quidē diuina: sed saturari nō possunt: sed in cōiuiis cœli visiōe saturabūtur dei. ps. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Vñ Ber. ait: O vere fœlix & gloriosa satietas, sanctumq; cōiuiū, vbi nulla anxietas, nullū poterit esse fastidium: vbi diuina veritas implebit intellectū, bonitas affectū. Congruit autē hoc beatitudinis premium desiderio iustitiæ, vt qui ꝓpter deū esurierūt seruare precepta, & sitierūt æterna, q̄nque diuino pane ac fonte saturentur. Prou. xj. Desideriū iustorū omne bonū quod promittit de⁹ Exo. xxxij. Ego ostēdam tibi omne bonum. ps. Replebimur in bonis domus tuę. quintæ vero beatitudinis primo tāgit meritū dicens, (Beati misericordes.) Aug. ix. li. de ciui. dei. Misericordia, inquit, est miserię alienæ in nostro corde compassio, qua vtique si possumus subuenire, cōpellimur. cuius misericordiæ actus quatuor assignat Rabanus. s. eleęmosynas tam corporales quàm spirituales dare, alio-

Quid misericordia

re,aliorum defectus tolerare,& in ſe peccãtibus dimittere, & errantes corrigere. Bernadus vero duas partes aſſignat miſericordiæ.ſ.dationẽ,& remiſſionem. In dando aũt tres gradus ſunt.primus dare de ſuis partem. Luc.xj. Quod ſupereſt,date eleęmoſynã. Secũd⁹ eſt dare ſua oĩa. Mat.xix. Ecce nos reliquimus oĩa. Tertius eſt ſummus. ſ.dare ſeip ſum.ij. Cor.xij. Ego libẽter ſemper impẽdar pro aĩabus veſtris. Remiſſiõis etiã tres ſunt gradus. Primus dimittere de debitis,ſecũdus oĩa dimittere,tertius cum etiam,& ſe totaliter debet quandoq; manumittere. Bern. Qui in nullo,inquit,miſericordiæ gradu fuerit, in nullo indulgẽtiæ erit loco,vt dicit glo. Initium miſericordiæ eſt ſuimet miſereri. Eccl.xxx. Miſerere aĩæ tuæ placens deo. finis vero miſericordiæ eſt pro alio mori.ij. Re.xviij. Quis mihi det vt moriar pro te fili mi? ¶ Aduertenda eſt duarũ virtutum. Iuſtiæ.ſ.& miſericordiæ cõnexio:quia vt dicit glo. Iuſtitię lumẽ eſt miſericordia,miſericordię virtus eſt iuſtitia. ideo altera nõ proficit ſine altera. prohibetur. n. miſeticordia ſine iuſtitia, Eccl.vij. Noli eſſe nimiũ iuſtus. Nimis iuſtus eſt q nõ miſeretur,vñ rigorẽ iuſtitiæ trãſmutat in crudelitatem. ꝓpter quod neceſſaria eſt iuſtitię miſericordia,quaſi lumẽ dirigẽs,ne præceps iuſtitia ſit,& vltra terminos debitos extendatur. Prohibetur autẽ miſericordia fieri ſine iuſtitia. Exo.xxii. Nõ miſearis pauperis in iudicio,quia miſericordia ſiue iuſtitia,remiſſio eſt, nutrix vitiorũ,nouerca virtutũ. ꝓpter quod miſericordię neceſſaria eſt iuſtitia,quaſi virtutẽ & robur ſibi præſtãs. Secundo huius meriti ponitur ꝑmium,(Quoniã ipſi miſericordiã conſequentur.) Quia eñ dictũ eſt opera noſtra non eſſe plene iuſta, ideo ſufficiẽter ex ipſis non meremur vitã æternã. Indignemus ergo miſericordia dei, vt quod ex noſtra iuſtitia obtinere nõ poſſumus,per eiuſdem miſericordiam conſequamur. Deuter.ix. Scito ꝙ non propter iuſtitias tuas dominus deus tuus dedit tibi terram hãc optimã in poſſeſſionem. Si vero aliquis reputauerit nos bonis operibus mereri,illud tamen ſic exiguũ eſt,ꝙ niſi miſericordiæ dono ſuperaddatur noſtrę iuſtitiæ,parua erit noſtra beatitudo. Congruit autem exceſſus miſericordię præmiantis merito miſericordiæ: quoniã qualem ad proximum quiſq; legem ſeruat, talem ad ipſum deus expẽdit. Eccl.xvj. Oĩs miſericordia locum faciet vnicuique

Miſericordiæ duæ ſpẽs datio & remiſſio

Iuſtitię & miſericordiæ cõnexio,

Aduerte.

Operũ noſtrorũ exigentas.

cuique &c. Sextæ beatitudinis præmittit merirum dicens, (Beati mundo corde.) Glo. mundo corde, quos non arguit conſcientia peccatorũ. Ber. mũditia, inquit, cordis in duobus conſiſtit, ſcilicet in veritate & virtute. duo enim ſunt quæ maculant aĩam. ſ. ignorantia agendorũ, & cõcupiſcentia noxior m. Primum veritas, alterum virtus emẽdat. Sed ſic emendari eſt de nono creari. ps. Cor mundum crea in me deus. Ideo ſexto loco munditia ponitur, vt homo ſexta die cõditus, per hanc reſtituatur. Secundo huius meriti ponit premium, (Quoniam ipſi deum videbunt.) non carnis oculo, ſed mentis hic in ſpe, in cælo re videtur deus. eius viſio ſufficit mentis deſiderio. Ioã. xiiij. Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Ideo ſufficit, quia videre ipſum eſt vita æterna, vt dicitur Ioan. xix. Congruit autem premium iſtud munditiæ cordis, ſiue videatur hic deus per ſpeciem alienam, ſiue in patria per ſuam eſſentiã, quoniã illud bonũ eſt ęternum, vt dicit Aug. primo de tri. Non niſi purgatiſſimis mẽtibus cernitur. Septimæ vero beatitudinis primo tãgit meritũ, dicẽs, Beati pacifici. Sicut dicit Aug. ix. De ciui. dei, pax eſt trãquillitas ordinis. Tres vero ſunt ordines. ſ. hoĩs ad deum, hoĩs ad hoĩem, hoĩs ad ſeipſum: quibus tribus ordinib⁹ trãquillis. i. perturbatis exiſtẽtibus, pax vera efficitur. Pax primi ordinis eſt ſuperior, per quam homo eſt pacificatus deo. Ro. v. Iuſtificati per fidẽ pacem habeamus ad deũ quod fit dum eius obedimus præceptis, eius nõ reſiſtimus voluntati, & ipſius regimini ſubiicimur. Pax ſecundi ordinis eſt exterior ad proximũ: de qua idẽ Aug. vbi ſupra, Pax inquit, hoĩm eſt ordinata cõcordia, & Dyonyſi⁹. xj. de di. no. Pax, inquit, oĩm iũctiua, & cõſenſus operatiua. Ro. xij. Cũ oĩbus hominibus, ſi fieri poteſt, pacẽ habentes, hic autem ordo pacis efficit hominẽ pacificum. j. Paralip. xxij. Ob hanc cauſam pacificus vocabitur. Pax vero tertij ordinis eſt interior, cõſiſtens indebito ordine appetitus ſenſuũ ad intelligentiã, dum ratione animæ vires ordinantur. de qua pace Luc. ij. Pax hominibus bonæ voluntatis. Iſta vero pace hõ dicitur pacatus. Iob. viij. Pacatũ erit habitaculum iuſtitiæ tuæ. Cũ ergo tribus modis fiat pax. i. interius & exterius, & ſuperi⁹, nemo eſt pacificus proximo exterius, niſi prius fuerit pacatus in ſeipſo: neque pacatus erit ſibiip ſi, niſi prius reconciliatus, & pacificatus ſuperius

Pacis tres ſunt ordines.

ad

ad deum. vñ patet triplicis ordinis tranquillitas,ſecundum quã vera pax perficitur. Secũdo huius meriti ponit premiũ, (Quoniam filij dei vocabuntur.) Vbi aduertendũ quia homo prius ex hoſte dei fit ſeruus eius, & hoc dono timoris: deinde ex ſeruo fit amicus dono amoris: tertio ex amico fit filius gratia adoptionis:nec aliquod dignius aut maius eſt donum,q̃ eſſe filiũ dei. Vnde Ber. Quid quærit amplius ſeruus niſi vt fiat filius? Si.n. filij,& hæredes. Ro.viij. Con gruit autem iſtud præmium merito pacis,quoniã opus fuit vnigeniti pacificare per ſanguinẽ crucis ea quæ in cœlis & ea quæ in terris ſunt. ¶ Expeditis ſeptẽ meritis ſeptẽ beati tudinum,aduertẽda ſunt tria,quorũ primum eſt,quia Mat. v. poſt iſtum ſeptenarium duo merita & duo præmia annectuntur. Vnũ cum dicit,(Beati qui perſecutionẽ patiuntur propter iuſtitiã,q̃m ipſorũ eſt regnum cœlorũ.) Alterũ cũ dicitur,(Beati eſtis cũ maledixerint vobis hoĩes, perſequuti vos fuerint,& dixerint omne malũ aduerſum vos mentiẽtes propter me, gaudete & exultate in illa die, q̃m merces veſtra copioſa eſt in cœlis.) Hæc aũt duo ſecundũ Glo. nõ ponũtur in numero cũ p̃cedẽtibus,quia primũ meritũ eſt declaratiuũ præcedentiũ. Nã vtrum vere aliquis ſit pauper ſpiritu,vtrũ ſit manſuetus,vtrũ lugeat,vtrũ deſideret iuſtitiã,vtrum ſit miſericors,mundus corde,& pacificus,dũ propter iuſtitiã perſecutionẽ patitur declaratur. huius etiã beatitudinis præmiũ eſſentialiter,nõ ponit in numero cũ p̃cedẽtibus, ſed idẽ eſt cum primo: niſi forte quis dicat q̃ ſeptẽ beatitudines primæ ad auream pertineant, octaua vero ad aureolam quæ martiribꝰ datur. Secundũ vero meritũ quod hic additur .ſ. Beati eritis cũ maledixerint vobis homines, eſt diſtinctiuũ præcedentiũ. Quot modis.n. fiat perſecutio propter iuſtitiã,hic diſtinguitur,& ideo premiũ eius cõple ctit p̃cedẽtia,cũ dicitur merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Secũdo videndũ eſt qũo prioribus ſeptẽ clauſulis electi viri beati ſunt. Eſt aũt generaliter beatitudo quædã falſa, alia aũt vera. De prima Eſa.iij. Qui beatũ dicũt,ipſi te decipiunt. De ſecunda Ioã.xiij. Si hic ſcitis, vere beati eritis ſi feceritis ea. Prima beatitudo diſtinguitur in duas,in praua & veram. Praua eorum eſt beatitudo qui lætantur cũ malefecerint, & exultãt in rebus peſſimis: quorum falſa & praua beatitudo vera eſt miſeria. vnde Aug. xiij. de trini. Aduerte. Beatitudo quędã falſa quędam vera.

Velle.n.quod nō deceat,idipſum eſt miſerrimum: nec tām miſerum eſt non adipiſci quod velis, q̄ adipiſci velle quod non oporteat. Vana beatitudo eſt eorum qui in rebus mundanis fines cōſtituunt. ps. Beatum dixerunt populum cui. hæc ſunt ſcilicet mundana, diuitiæ, dignitates, poteſtates, glorię,& voluptates. Sed omiſſis iſtis falſis beatitudinibus, vera beatitudo diſtinguitur in beatitudinem diminutam,& beatitudinem perfectam. Vera,ſed diminuta beatitudo eſt in actibus virtutum præſentis vitæ.q̄.n. vera beatitudo ſit, patet auctoritate Macrobij dicentis q̄ ſolæ virtutes beatū faciunt. Quòd autem nō ſit cōpleta beatitudo,patet auctoritate Aug.xiij.de tri.dicentis. Beatus non eſt,niſi qui habet omnia quę vult,& nihil mali vult. quicunq; aut quantūcunq; virtuoſus dum hic viuit,licet nihil mali velit,non tamen habet omnia quę vult. vellet.n.nec carnis nec mundi pati moleſtias, vellet immortalitatem, vellet etiā deum videre,ideoq; nō eſt plene beatus. Summa vero & plena beatitudo erit poſt hanc vitā,cum videbitur deus noſtra beatitudo. Eccle.xlv. Beatificauit illū in gloria. His viſis,aduertendum quia ſeptē merita beatitudinum vera quidem ſunt beatitudo,cum ſint actus perfectę virtutis,ſed tamen diminute & imperfecte beatificant.patet.n.q̄ paupertas,luctus & deſiderium iuſtitiæ,diminuta bona ſunt, ſimiliter & reliqua. Perfectæ autem beatitudines ſunt præmia prædictis meritis debita.ſ. regnare in cœlis,poſſidere terrā viuētium, conſolari,ſaturari,deum videre,& filium dei eſſe, quoniam ſummam beatitudinem beati diminute merentur & ſperāt. Vnde patet q̄ merita iſta virtutum tripliciter beatificant. Primo quidem præſenti beatitudine virtutū. ſecundo beatificāt perfecta & ſumma beatitudlne dupliciter ſcilicet ad eam diſponendo meritorie,& eam ſperando ſecure. Sed licet tripliciter beatificent,totum tamen eſt diminutū & imperfectum,donec veniat quod perfectum eſt, & euacuetur quod ex parte eſt. ¶ Tertio aduertendus eſt ordo meritorum & premiorum. Et quantum quidē ad merita pertinet, initium & fundamentum eorum eſt humiliatio ſui,& abdicatio ſuorum.ideo primum locum obtinet paupertas ſpiritus,quia initium ſapiētiæ timor domini,vnde duo iſta proueniunt. Sequitur māſuetudo,quia vt dicit glo. Non eſt mitis,quando prius pauper non fuerit.impoſſibile eſt.n.ſecūdum

Beatitudo diminuta.

Beatitudo ſumma.

dum gradum aſcendere,niſi primū apprehenderis, quia inter diuitias,curas,& odium,animus non eſt mitis. ſed quia inter ſeculi curas lenitas animi ſæpe irritatur luctu, fit repa ratio manſuetudinis. qui autem pauper lugens & mitis eſt, accenditur deſiderio iuſtitiæ,vt perficiat dei voluntatē.qui vero ſitit iuſtitiam,ad gradum iam poteſt miſericordiæ altiorem conſcendere,quia non bene miſeretur qui nō iuſtus eſt.his autem altior eſt munditia cordis:ſed pax quę exuperat omnem ſenſum,cūctis præeminet. ¶ Quantum vero ad premia beatitudinum ſimiliter rectus apparet aſcenſus ordinis. primum.n.premium eſt vt terrenus homo fiat cœleſtis,immo q̄ ipſis cœlis imperet.ſed min⁹ eſt dominari cœlis,niſi quiſque ſeipſum poſſideat. ideo excelſior beatitudo eſt poſſidere terrā,ſed hanc exuperat conſolatio,omne gaudium cōtinens. Maius autem ſaturari veris bonis,q̄ conſolari ſaturitate & ſuperabundantia quā largitur miſericordia. ſed excelſius eſt deū videre præſentialiter,à quo prouenit conſolatio,ſaturitas,& ſuperabundantia. Vltimo cunctorū eminētiſſimū eſt hereditario iure habere deū: qđ filius eius datur.quæ oīa beatitudinis prēmia vnicuiq; merito virtutū deus largitur:ſed per appropriationē quandā cōueniūt ſingula ſingulis. Itaq; cōcludamus ſaluatoris ſententiā.(Btī q̄ audiūt verbū dei,& cuſtodiūt illud) Verbū dei ſeptē meritorū,qui audiunt diſcernēdo,& cuſtodiunt obſeruādo,beati ſunt. Iac.j. Qui perſpexerit in lege pfectę libertatis, & permanſerit in ea,nō auditor obliuioſus,ſed factor operis, hic beat⁹ in facto ſuo erit.hic btūs diminute,in futuro cōplete.

Feria ſecunda poſt tertiam dominicam in.xl.

Secundam Lucam. *Cap.iiij.*

IN illo tempore. Dixerunt Phariſæi ad Ieſum:* Quanta audiuimus facta in Capharnaū, fac & in patria tua. Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua. In veritate dico vobis:multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Iſrael quando clauſum eſt cœlum annis tribus,& menſibus ſex,cum facta eſſet fames magna in omni terra:& ad nullam illarum miſſus eſt He-

* ὅσα. i. quæ, ſiue quecunq;.

lias,niſi in Sareptam Sidoniæ ad mulierem viduã. Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Heliſæo propheta:& nemo eorum mundatus eſt, niſi Naaman Syrus.Et repleti ſunt omnes in Synagoga ira,hæc audientes.Et ſurrexerunt,& eiecerunt eum extra ciuitatem : & duxerũt illum vſque ad ſupercilium montis ſuper quem ciuitas eorum erat ædificata, vt præcipitarent eum . Ipſe autem tranſiens , per medium illorum ibat.

Sermo primus ſecundæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.xcix.

QVanta audiuimus facta in Capharnaum,fac & hic in patria tua.) Luc.iiij. Breuiter de hoc habetur Mat.xiij.&Mar.vij. Decimaſeptima pœnitentium mãſio dicitur celata, quod interpretatur cõgregatio, vel eccleſia venit,ſicut ait beatus Aug.ſuper ps. lxxxj. Populus Iudæorum dicitur Synagoga ꝓprie,quod interpretatur congregatio.multitudo autem fideliũ ſpecialiter dicitur eccleſia.i.conuocatio.quorum nominũ ratio hæc eſt, quia cõgregari ſolent etiã pecora,conuocari aũt magis eſt ratione vtentiũ,ſicut ſunt homines.& quoniã tantum differt multitudo fideliũ à cœtu Iudæorum, quantum diſtant homines à beſtiis,ideo populus ille dictus eſt Synagoga.i. cõgregatio,multitudo vero fideliũ eccleſia.i.cõuocatio appellatur. Rurſus cõuocata veniũt, cõgregata impelluntur, ſicut ait Virgi. Tytire coge pecus.ideo vocata eccleſia venit,ad ſe vocans dei verbũ:Iudæorum aũt congregatio mã ſit in infidelitate,ſicut præſens declarat euãgelium, in quo per figurã Naaman & viduæ vocatio gẽtium,per ciues autem xp̃i,reprobatio Iudæorũ intelligitur.In tres vero partes ipſum euãgelium diuiditur. In quarũ prima requiritur à X̃po oſtentatio poteſtatis.In ſecunda ponitur denegatio ęquitatis. (ait aũt,amen dico.) In tertia ſubſequitur cõmotio malignitatis(Et repleti ſunt.)¶Circa primũ autẽ duo tangit.primo.n.ſupponitur factum.ſecundo requiritur faciendum miraculum.Iudęi quidẽ ſupponũt x̃pm feciſſe miracula,dicentes.(Quanta)numero & magnitudine , multa

Manſio xvii. Celata. Eccleſia eſt fideliũ conuocatio.

ſcilicet

ſcilicet & mira.(audiuimus facta.)per te opera(in Caphar naum.) Metropolis eſt Galileę.ibi centurionis ſeruū. Mat. viij.ibi per tegulas demiſſum paralyticū. Mar.ij.ibi reguli filium. Ioā.iiij.ibidem plures alios languentes reſtituit ſanitati. Nā ipſam ciuitatem pluries ſui preſentia honorauit, coruſcauit miraculis,& prędicationibus erudiuit, ſic vt ex hoc dicta ſit ciuitas xpi. Mat. xix. Cui tamen ciuitati venerāti quidem xpi opera,ſed non agenti pœnitentiā,ipſe cō minatus eſt gehennā inferni. Mat.xj. Item requirunt cōciues à xpo mira.(Fac & hic in patria tua.) Nazareth xpi patria fuit,in qua conceptus & educatus eſt,vt dicitur Math. ij. & Luc.ij. Sed relicta patria habitauit in Capharnaum Mat.iij.à qua plurimis factis miraculis cum rediiſſet Nazareth,Nazareni petierūt ab eo vt alibi facta miracula apud ipſos etiā faceret. Quorum petitio proceſſit quatuor ex cauſis. primo quidē exigunt à xpo miracula fieri propter honoris cupiditatē:quaſi dicāt,magis tenereris tuam q̄ alienā honorare patriā. qui ergo miraculis honoraſti Capharnaū, honora & Nazareth. Secundo exigunt miracula ꝓpter beneficij neceſſitatem:quaſi dicāt,magis debes ſubuenire cōciuibus q̄ alienis,ideo ante prędicta verba dixerunt,medice,cura teipſum.i.tuis conciuibus curam medici exhibe. Tertio hoc exigunt propter incredulitatē,quæ enim de eo dicebantur,non credebant, dicentes. Vnde huic ſapientia & virtutes?nónne hic eſt fabri filius, & mater eius dicitur Maria?& ſcādalizabantur in eo. Quarto miracula exigunt propter delectationē nouitatis,non autem vt ædificentur. Vanum eſt autem omne miraculum quo aut fides non conſtruitur,aut vita non corrigitur: ideoq; fiunt miracula ſanitatum in corporibus,vt grauiores cordium ſanentur languores. ¶ Nota ſecundum allegoriā, ꝙ Capharnaum gentilitatem,patria vero Chriſti Iudæam deſignat. vtrobique autem fecit Chriſtus miracula. nā de Iudæis dicitur Ioan. xij. Et cum tanta ſigna feciſſet coram eis,non crediderunt in eum.& eiuſdē.xv. Si opera non feciſſem ineis quę nemo alius fecit peccatum non haberēt. In gentibus autem fecit magna opera prædicātibus apoſtolis. Mar.xvj.prædicauerunt vbiq;,domino cooperante,& ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Maiora vero facta ſunt miracula in gētibus quàm in Iudęis,ſicut dicitur Ioan.xiiij. Qui credit in me,

Quare Capharnaū ciuitas xpi dicatur.

Quare Nazareni petierīt xpo miracula.

Allegoria

me,opera q̄ ego facio,& ipſe faciet,& maiora horū faciet. Magna quidem ſunt opera ſanitatum corporalium Iudęis collata,maiora vero ſunt ſanitates vitiorum conceſſæ gentibus .vnde in collationibus patrum dixit Abbas Neſteroteſ: Re vera maius miraculum eſt de propria carne fomitē eradicare luxuriæ, quàm expellere immundos ſpiritus de corporibus alienis. Et magnificentius ſignum eſt virtute patientiæ metus iracundiæ coercere,quàm aeris principibus imperare. Et plus eſt excludere de corde proprio edaciſſimos triſtitiæ morſus,quàm valitudines alterius febreſque corporeas expuliſſe,Poſtremo præclarior virtus ſublimiorque profectus eſt animæ propriæ curare languores, quàm corporis alieni. Ad hęc vero maiora ſigna virtutum non peruenerunt Iudęi,ſed gentes,quia illi mirabantur potentiam,gentes autem mirabantur iuſtitiam. vnde Augu. xiij.lib.de trini. Diabolus vitio peruerſitatis factus eſt amator potentiæ,& deſertor oppugnatorque iuſtitiæ:quem homines tanto magis imitantur, quanto magis neglecta iuſtitia,potentiæ ſtudent. Sed vt ab hac peruerſitate reuocarentur,placuit deo non potentia ſed iuſtitia vincere diabolum. Sicque homines per iuſtitiā Chriſtum imitentur,non per potentiam. Non quòd potentia quaſi malum fugienda ſit,ſed ordo ſeruandus eſt, vt per iuſtitiam boni operis ad potētiam beatæ immortalitatis perueniatur. Nam cum duę res beatum faciant, ſcilicet bene velle, & poſſe quod velis: non debet eſſe talis peruerſitas, vt poſſe quod velit homo eligat,& bene velle negligat, quin potius prius ſtudeat habere bonam voluntatem,magnam poſtea habiturus poteſtatem. Bona vero voluntas purganda eſt à vitiis, quæ vt ab ipſis non vincatur, etiam nunc optanda eſt poteſtas,ſed cō tra vitia. Velit ergo homo prudens eſſe, velit fortis, velit temperatus, velit iuſtus eſſe. atque vt hoc veraciter poſſit, potentiam plane optet,vt potens ſit in ſeipſo, & miro modo aduerſꝰ ſeipſum pro ſeipſo. Cętera vero quę bene vult, nec tamen poteſt, ſicut eſt immortalitas, & vera ac plena fœlicitas, deſiderare non ceſſet, & patienter expectet. Et quia Iudæi ſoli potentiæ innitebantur, ad eius non peruenerunt effectum. Gentes autem per iuſtitiam fidei,quæ vtique via eſt ad potentiam maiorem, virtutis habuerunt effectum. ¶ Item nota moraliter primo quia Capharnaum

Dictū in collationibus patrū.

Diabolus amator potentiæ.

Morilitas

deſignat

deſignat ſtatum peccati interpretatur enim Capharnaum villa conſolationis,ſiue ager pinguedinis. Ex abundantia vero temporalium & conſolatione mundi procedit iniquitas.pſalmus. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum. Hiere.v. Saturati eos, & mœchati ſunt. Cuius rei figura patet eiuſdem. xiij. vbi dicitur quòd Hieremias lumbare ſuum abſcondit in fouea fluminis Euphratis,quod cum poſtea requiſiuiſſet, inuenit illud putrefactum, ita vt nullo vſui aptum eſſet. Lumbare quod reſtringit lumbos,caſtitatis deſignat continentiam,qua lumborum voluptas reſtrī gitur. Vnde Grego. Lumbos enim reſtringimus,cum carnis luxuriam per continentiam coartamus. Euphrates vero frugifer interpretatur, in quo intelligitur abundantia rerum præſentium. Et quoniam vt ait Bernardus, caſtitas perichitatur in delitiis,ideo lumbare in Euphrate compuſtruit.hinc ergo ſcilicet ex Capharnaũ,agro videlicet pinguedinis,venit corruptio mẽtis. Et quoniam magnus vbique iacebat ægrotus,magnus ad nos deſcẽdit medicus. ad peccatores deniq; venit ſanandos. Item patria Chriſti aut cœlũ,aut iuſtitia ſanctitatis eſt. hic magna quidem, ſed maiora facit in iuſtificatione peccatorum. Nam vt Auguſt. ait,maius opus eſt iuſtificatio impij,quàm productio cœli & terræ. Item hæc maiora dei opera in ſeipſis admirantur pœnitẽtes. Vnde in collationibus patrum ait Abbas Theremon: Quis non miretur ac toto proclamet affectu,quia ego cognoui quòd magnus eſt dominus,cum vel ſe, vel alium quempiam ex rapaciſſimo liberalem, ex prodigo continentem, ex ſuperbo humilem, ex delicato ac tenero ſqualidum & hyrſutum perſpexerit ? Quis non miretur cum inſtabilem ventris inglauiem compreſſam, & quem inextinguibilem credebat libidinis ignem, in ſeipſo ſenſerit friguiſſe? Et eum qui etiam irritabatur obſequiis, quis non miretur ad tantam perueniſſe manſuetudinis lenitatem, vt non ſolum non commoueatur, ſed etiam congaudeat percuſſus iniuriis? Item ad horum operum magnitudinem conſiderandam hortatur nos Dauid dicens, Venite & audite,& narrabo,oẽs qui timetis deũ,quãta fecit animę meę. Nec oportet maiora his miracula q̃rere,nã vt recitat ipſe Abbas Theremon,cum apud Alexandriã ſenex

Figura.

Aduerte

Abbas Theremõ

quidam

Exemplū. quidam ex eremo turbis infidelium circunfuſus, non ſolū maledictis, verumetiam grauiſſimis impellentium vrgeretur iniuriis, eiq; à ſubſannantib⁹ diceretur, quod miraculū Chriſtus veſter fecit quem colitis, ille ait, vt his ac maioribus ſi intuleritis, non mouear nec offendar iniuriis. Et in collatione Abbatis Neſcerotis dicitur. maior quippe virt⁹ & ſublimior gratia eſt internam libidinem carnis extīguere, q̄ nequitias dæmonum extrinſecus irruentes aut ſigno crucis ſubiugare, aut de obſeſſis corporibus dei virtute ꝓpellere.

Sermo.ij. ſecundæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl. & in ordine.c.

SEcundo cum dicitur (ait autem, amen dico vobis) ponitur iuſta denegatio miraculi quod petebant. nā duobus quæ illi obiecerant, ipſe reſpondebat. Eundem em̄ reprehendebant, primo q̄ ſuos ciues negligeret, ſecūdo q̄ alienis proficeret. quibus duobus reſpondet. Et primo oſtē dit q̄ ſuis ciuibus iuſte beneficia ſubtrahuntur, ſecundo q̄ eadem beneficia alienis pie impenduntur. (In veritate dico vobis.) Circa primum autem duo tāgit. Primo quidē di ci veritatem (ait autem. amen). i. vere (dico vobis.) Ioan. xviij. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam veritati. Item tangit ciuium indignitatem (quia nemo propheta acceptus eſt). i. honoratus, vel nemo acceptus. i. creditus eſt eſſe ꝓpheta (ī patria ſua.) nec in cognatione ſua, nec in domo ſua, vt dicit Marcus.

¶ Et nota quia dominus ipſe cui omnes prophetę teſtimonium perhibent, connumerat ſe prophetis. Ipſe enim eſt de quo ait Moyſes Deute. xviii. Prophetam de gente tua ſuſcitabit tibi dominus, quem ſuſcitatum turba cōfitetur. Luc. vij. Propheta magnus ſurrexit in nobis. hunc etiam eſſe qui promiſſus erat in lege, populus profitetur Ioan. vj. Hic eſt vere propheta qui venturus eſt in mundum. In patria vero ſua fuit Chriſt⁹ ſine honore, quia vt dicit Beda, Propemodum naturale eſt, ciues ſemper ciuib⁹ inuidere. familiaritas enim parit contemptum. Et peioris conditionis timent videri, qui melioribus conuerſati, ipſorum tamen non imitantur virtutem. Quantum ad contemptum ex familiaritate prouenientem narratur ſimile. nam arborem pyrum

Simile.

quidam

quidem vendidit cuidam plaſtæ,qui ex eius ſtipite imaginem dei formoſiſſimam perfecit:quam cum omnes venerarentur,hic ſolus cuius pyrus fuerat,non colebat:& ab alio de irreligione correptus, Ego,inquit,noui ꝙ illa imago pyrus mea fuit,in horto meo nata. Similiter vt dicit Beda hoc loco,Iudæi non conſiderant præſentia Chriſti opera, ſed fragilem recordantur infantiam, quaſi non & ipſi per eoſdem ætatum gradus ad maturam ætatem venerint. Quia igitur debitum Chriſto non impendebant honorem , nec cum accipiebant vt prophetam, ideo indigni erant quibus ipſe virtutum bñficia largiretur. ¶ Item nota ꝙ apud ſolos Iudęos ante xpi aduentum fuit copioſa gratia, ꝓphetię & tamen non fuerunt eis ꝓphetæ accepti,quos perſecuti ſunt corporaliter. Act̄. vij. Quem prophetarum non ſunt perſequuti patres veſtri?& occiderunt eos qui prenunciabant de aduentu iuſti.& hinc euenit vt ſenſum quoq; prophetię nō intelligerent. Eſa. vj. Excæca cor populi huius, vt videntes non videant,& audientes non intelligant.ideoq; non recepe runt dominum prophetarum,cui omnes prophetę teſtimonium perhibent. Ro.j. Quod ante promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo. ¶ Item nota ꝙ Nazareni quam q̄ ſint compatriotæ Chriſti,fruſtra tamē de ipſo præſumunt, quia non caro nec locus facit acceptū deo.ideo inter cognatos & notos non eſt inuentus Chriſtus,vt dicitur Luc.ij. Carnalis enim propinquorum affectus,& ſæcularis patrię inordinat⁹ amor,repellunt à cogni tione dei.ideo multi ſunt hodie Nazareni,à Chriſto videlicet Nazareno dicti chriſtiani,quibus tamen non proderit titulus iſte noīs,quia Chriſtum non accipiunt nec interius,nec exterius. Interius quidem non induunt: nouum.i. conuerſationem noui hoīs Chriſti non ſuſcipiunt. ſed nec in membris ſuis,pauperibus videlicet,Chriſtum ſuſcipiunt exterius chriſtiani. Ergo ſunt q̄dē Nazareni:ſed quia Chriſtum non accipiunt facto,nec verbo tantum,dicet eis in nouiſſimo illud Luc.xiij. Neſcio vos vnde ſitis,diſcedite à me omnes operarij iniquitatis. Bene dicit operarij iniquitatis, quia non acceperunt virtutem,ſed vitium. Superbi cū non accipiunt Chriſti humilitatem, nec auari eius paupertatē, nec luxurioſi eius caſtitatem,nec iracundi eius mititatem, nec inuidi eius,benignitatem,nec guloſi ſobrietatem , nec

Nec caro nec locus deo nos reddit acceptos.

fallaces

Duorũ ꝓphetarum exẽplis ꝓbatbñficia iuſte ciuibus ſubtracta, pie alienis collata.

fallaces veritatem,nec maligni charitatem:i deo repelluntur à regno Chriſti. ¶Deinde cũ dicit, (In veritate dico vobis)duorum propheta cum exemplis,Heliæ,videlicet & Heliſæi probat beneficia iuſte ſubtracta ciuibus, pie fuiſſe alienis collata. Primum beneficium fuit contra famis moleſtiam:ſecundum contra lepræ maculam,ibi,(Et multi leproſi.)Circa primum duo facit.primo enim tangit dicti veritatem.(In veritate dico vobis)qui veritas ſum,& mentiri non poſſum.Numer.xxiij.Non eſt deus quaſi homo vt mentiatur. Secundo cum dicit(multæ viduæ) ponit exẽpli qualitatem.circa quod tria facit.primo enim ponit generale omnibus diſpendium:ſecundo ſubtractum ciuibus ſubſidium.(Et ad nullam earum.)tertio collatum alienis beneficium.(niſi in Sarepta.) Triplex vero incommodum ponit in prima parte.i.viduitatis,ſiccitatis, & famis . Secundum ibi (quãdo clauſum eſt.)Tertium ibi(cum facta eſſet fames.)Circa primum autem duo tangit. primo viduitatis multitudinem (multæ viduæ erant in Iſrael.) Hiere. xv. Multiplicatæ ſunt mihi viduæ populi huius ſuper arenam maris.in quo duplex eſt tribulatio , quia multi mortui ſunt viri,& multę deſolatæ relinquentur mulieres . Item tangit prophetiæ celſitudinem. (In diebus Heliæ) id eſtdiebus quibus fuit in terra prophetans , & mirabilia operans. Eccl.xlviij.Sic amplificatus eſt Helias in mirabilibus ſuis. &c. ¶Deinde cum dicit.(Quando clauſum eſt) ponit ſecundam tribulationem ſiccitatis.Et duo tangit.primo quidem ſubtractam cœleſtis muneris influentiam(qñ).ſ.diebus Helię (Clauſum eſt cœlum.)hæc clauſura fuit ſubtractio virtutis cœleſtis,non influentis pluuiam: quę quidem ſubtractio facta eſt ad imperium Helię, vt punirentur diuinę legis tranſgreſſores.Sicut enim ait.iij.Reg. xvij.Viuit dominus deus Iſrael ante cuius conſpectum ſto,ſi erit annis his ros aut pluuia,niſi iuxta oris mei verbum. Eccl. xlviij.Verbo ſuo continuit Helias cœlum.Item tangit lõgi temporis permanentiam.(annis tribus,& menſibus ſex) vnde patet ꝙ illa cœli clauſura non fuit naturalis.nõ enim natura patitur tantum tempus eſſe abſq; pluuia in illis regionibus vbi eſſe conſueuit. ¶Deinde cum dicit, (Cum facta eſſet) ponit tribulationem tertiam famis. Cuius primo tangit magnitudinem.(Cum facta eſſet fames magna).iij.

Reg.xviij.

Reg.xviij. Erat autem fames vehemens in Samaria. Eccle.xlviij. Induxit in eos famem, qui non poterant ſuſtinere præcepta domini. Item tangit eiuſdem famis latitudinem. (in omni terra.) Gene.xlij. Interim fames omnem terram premebat vehementer. ¶ Deinde cum dicit, (Et ad nullam) oſtendit quòd in tot tribulationibus non eſt præſtitum remedium ab Helia ciuibus ſuis. (Et ad nullam earum.) viduarum ſcilicet populi Iſrael. (miſſus eſt à deo Helias.) vt conſolaretur triſtem viduam, & cibaret eſurientem. Iuſte quidem non miſſus eſt ad ciuium ſuorum viduas, quia iuſte patiebantur viduitatem & famem. Eſa. ix. Pupillorum eius & viduarum non miſerebitur, quia omnis hypocrita eſt, & nequam, & vniuerſum os locutum eſt ſtultitiam. ¶ Deinde cum dicit (niſi in Sarepta.) oſtendit beneficium prophetiæ collatum fuiſſe alienis. Non enim miſſus eſt Helias (niſi in Sareptam.) Ciuitas parua eſt prouinciæ Sidoniæ, & eſt regio gentilium, qui non erant ex filiis Iſrael. ad mulierem viduam in Sarepta habitantem. Hiſtoria notiſſima eſt. iij. Reg. xvij. Cum enim ſiccatus eſſet torrens quo vtebatur Helias, ait ad eum deus: Surge & vade in Sareptam Sidoniorum, & manebis ibi. præcepi enim mulieri viduæ vt paſcat te. Cum veniſſet ergo ad portam ciuitatis, vt vidit mulierem colligentem duo ligna, à qua petiit potum aquæ. Et illa cum pergeret aquam deferre, iterum clamens petiit buccellam panis, cui reſpondit ſe non habere niſi pugillum farinæ, & modicum olei: ideo ait ſe colligere ligna duo vt faceret ſibi & filio cibum, & poſtea morerentur. Rurſus Helias eius fidem probans ait, ne timeas. In verbo enim dei tibi dico: Non deficient farina & oleum donec dominus pluat ſuper terram. Sed tamen mihi primum fac ſubcineritium panem de ipſa farina: poſtea facies tibi & filio. abiit mulier, & fecit iuxta verbum Heliæ, nec defecerunt farina & oleum. Huius mulieris quãquàm alienigenę deuota pietas commendatur. primo quidem quia nunc erat intenta operibus. nam neceſſaria ſibi omiſit vt Heliæ offerret aquam. Item patientiam habebat in fame & pauperta-te ſic tenui, vt ſolum pugillus farinæ eſſet in domo eius. Item non eſt exaſperata ex importunitate primo aquã, poſtea panem petentis, ſed manſuete reſpondit. Item fidem

Aduerte

Sarepta ciuitas partua. Hiſtoria de vidua in Sarepta Sidoniorum

ſecuram

ſecuram habuit,non timens prius dare panem prophetæ,ne ſibi deficeret. Quis putaſſet margaritam iſtam precioſam latuiſſe in gente alienigena? Quis tamen apud Iudæos, imo apud Chriſtianos tantam habuit in neceſſitatibus patiętiã, in paupertate ſufferentiam,in aliorum miſeriis miſericordiam,in re tenui largitatem,in periculo defectus confidentiam & ſecuritatem? ergo digna fuit Heliam recipere,ab eo paſci,& eundem paſcere,quia ſola pietatis opera deum recipiunt. Vnde in fractione panis cognitus eſt Chriſtus ,& Abraham atq; Loth hoſpitalitati intendentes,angelos receperunt. Beatus etiam Martinus parte chlamydis quam pauperi dederat, Chriſtum induit. Et beatiſſimus Grego. conuiuam habuit angelum,immo Chriſtum,cui in pauperis & naufragi ſpecie iuſſit dari eleemoſinam. ¶ Allegorice qdē conſideranda ſunt plura. primo quidem quia animarū noſtrarum legitimus ſponſus non eſt niſi verbum omnipotēs filius dei patris. Hiere.iij. Ego vir veſter, & aſſumam vos. Hic vero ſponſus non vitiat mentis integritatem,ſed conſeruatur,quin poti⁹ corruptam reformat. ii. Corin. xj. Deſpōdi vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Ipſius autem ſponſi caſta coniunctione generoſa proles virtutum concipitur,vnde mens noſtra fœcundatur. ipſe em̄ ait, Sine me nihil poteſtis facere. & Apoſtolus,Nō ſumus, inquit,ſufficientes cogitare aliquid à nobis tanquam à nobis ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Item prius quam ſponſus iſte humanis copularetur mentibus,multa & magna viduitas erat in mundo,quam plangit Hieremias ī Threnis, Facta eſt quaſi vidua domina gentium. Paſſiones ſenſualitatis gentes ſunt,quibus debet mēs præeſſe rōnis vigore, Sed caret honore viri,& fœcunditate prolis,niſi verbum ſibi omnipotens copuletur. Item dies Helię fuerunt tępus, pphetiæ promittentis hunc ſponſum animarum, quo toto tempore cum promiſſione manſit viduitas. Eſa. xlvij. Veniēt tibi hæc duo in die vna,viduitas,& ſterilitas. Oſeę. iii. Dies multos expectabis me,& eris ſine viro. Item cœlum eſt reſpect⁹ cœleſtis gratiæ,aut ipſa cœleſtis gratia. Clauſum autem fuit cœlum iſtud omni tępore antequam Chriſtus ſpōſus veniret in mundum,neq; enim facta eſt iuſtificatio culpę. neq; cœlum glorię quiſquam hominum ingredi potuit. Deute. xi. Iratus dominus clauſit cœlum,vt pluuię non deſcendant,

Chriſtus ſpōſus aiarū noſtrarum.

cendãt, nec terra det germen ſuum. Item iſta clauſula fuit, tribus annis,& ſex menſibus: quod eſt dimidium hebdomadis annorum, in quo dimidio, vt exponit Tertullianus prophetiã Danielis, xps tanquã ſponſus proceſſit ex vtero virginali. tunc. n. adimpletum eſt illud Eſai. xlv. Rorate cœli deſuper,& nubes pluant iuſtum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Vel aliter. Solis curſus annum, lunæ autẽ curſus efficit menſem. Per lunam itaque preſentium rerum deficiens diſpenſatio, per ſolem autem notitia dei poteſt intelligi. Rurſus ſenarius numerus ad operationem temporis præſentis refertur, quia ſex diebus licet operari. Primus annus fuit inueſtigatio naturalis rationis ab Adam vſque ad legẽ. Secundus fuit eruditio legis à Moyſe, vſq; ad Dauid. Tertius fuit reuelatio prophetię à Dauid vſq; ad xpm, Per hos vero tres annos obnubilati ſolis non eſt cognita diuinitas: quo toto etiã tẽpore fuit defectus iuſtitię in opere. nã luna defectũ patitur. ideo ſenarius operis fuit imperfectus, quo nec dei notitia clara fuit in trib⁹ annis, nec operis iuſtitia plena fuit in ſex menſibus. ideo cœlum clauſum erat donec venit temporis plenitudo, in quo miſit de⁹ filiũ ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Itẽ fames magna facta eſt in oĩ terra. Omnis terra homo eſt, Iudæus,& gentilis: cuius fames erat magna, deſiderium ſalutis,& appetit⁹ gratiæ ac veritatis. Amos. viij. Mittam famem in terrã, nõ famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbũ dei. Itẽ Helias, qui interpretatur deus dñs, ipſe figura eſt dei & hominis xpi. Cui⁹ miſſio duplex eſt, vna viſibilis eſt in carne, alia inuiſibilis in mente. vna ſecundum præſentiã corporalem, altera ſecundum efficaciã ſpũalem. In prima miſſione ſolis, Iudæis viduatis miſſus eſt xps. Mat. xv. Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierũt domus Iſrael. Sed quia ſui eũ nõ receperunt in mente, ideo eis ablatus eſt, nec ad eos ſpirituali virtute miſſus eſt. Itẽ Sidonia interpretatur venatio inutilis,& mundum ſignificat, cuius venãdis illecebris inutiliter laborant homines. Sarepta vero interpretatur incẽdium, vel panis anguſtia: & gentilium corda ſignificat, quę ad modum clibani prauis concupiſcentiis diabolus incendebat, nec tamen panis ſatietatem præſtabat. Vidua in Sarepta Sidonię, eccleſia eſt de gentibus congreganda. Item ad hanc venit xps inuiſibiliter eam ſanctificans. venit in-

Sex dieb⁹ licet operari.

Figura.

quã portatus prædicatiõe apoſtolica. Itẽ ipſa collegit duo ligna, quia crucis xpi cognouit myſteriũ. Crux.n.ex duobus lignis erecto & trãſuerſali cõſtat. Itẽ cũ venit Chriſtus ad mentes fideliũ, primo quidẽ apertũ eſt cœlum claues.n. regni cœlorũ eccleſię tradidit. Secundo viduitatis abſtulit opprobriũ. Matt.xxviij. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cõſummationẽ ſęculi. Eſa.liij. Opprobrij viduitatis tuæ nõ recordaberis amplius. Tertio famis abſtulit moleſtiam, neque etiam farina, id eſt gratia dominici corporis. vel ſcripturæ expoſitio, ſed nec oleum miſericordiæ & pietatis deficit in eccleſia. ps. Non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.

Aduentus xpi tres effectus.

Sermo.iij. ſecundæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl. & in ordine.cj.

ET multi leproſi erant in Iſrael &c.) hoc eſt ſecundũ ex exẽplum propheticũ de beneficio nõ quidẽ ciuibus ſed alienis præſtito. Circa quod quatuor tãgit. Primo multam infirmitatem, (Et multi leproſi erant in Iſrael.) quod vtiq; ſignum erat multæ tranſgreſſionis legis, cuius obſeruatio ab hac contagione ſeruabat. Deut.xxiiij. Obſerua diligenter ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcunq; docuerint te ſacerdotes, iuxta illud quod præcepi eis. Et nota q̃ ſpecialiter quatuor culpas legim' eſſe punitas per plagã lepræ. Prima eſt rebellio inobedientis voluntatis. Numer. xij. dicitur q̃ cum Maria murmuraſſet contra Moyſen, leproſa facta eſt, Secunda culpa quam punit lepra, eſt vſurpatio eccleſiaſticæ poteſtatis, ſicut legitur. iiij. Reg.xxvj. de Ozia rege, qui lepra percuſſus eſt eo q̃ pontificis officium exercebat. Tertia culpa eſt perpetratio ſimoniacæ cupiditatis, de qua legitur. iiij. Re.v. quia enim Gezi accepit munera pro emundatione Naaman, ideo lepra eius illi adhæſit. Quarta culpa eſt proditio humanæ ſocietatis. nã vt dicitur. ij. Re.iij. Ioab proditori & doloſo Dauid imprecat' eſt plagam lepræ. Itẽ tangit curandi poteſtatem, (Sub Heliſeo propheta.) Quia eius poteſtati ſubiiciebatur mundare quos voluiſſes. Eccl.xlviij. In potentia nemo vicit illum fecit enim in vita ſua monſtra, & in morte mirabilia operatus eſt. Item tangit ciues neglectos, (Et nemo illorum leproſorum qui erant in Iſrael, mundatus eſt (quia vt dicitur

Quatuor culpæ punitæ p plagã lepræ.

Eccl.

Ecclxlviij. In omnibus quæ faciebat Heliſeus,non pœnituit populus,nec receſſerunt à peccatis ſuis. Ité tangit alienos curatos.(Niſi Naaman Syrus)mundatus eſt ab Heliſeo,de qua re legitur.iij.Re.v. Nam admonitus per puellam Iſraeliticam iſte Naaman leproſus,venit ad Heliſeum vt ſanaretur?qui iuſſit eum ſepties in iordane lauari.quo facto reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri paruuli,& mundatus eſt. ¶Nota primo quia lepra eſt contagio carnis,vn de languor eſt & macula. Et ſicut viduitas eſt priuatio gratiæ in mente, ita lepra deſignat paſſionis morbum in ſenſualitate, aut etiam lepra deſignat originale peccatū,quod per originem à carne contrahitur vel ſpecialiter vitium luxuriæ deſignatur,quia qui fornicatur,in corpus ſuum peccat. Item genus humanum nō ſolum viduatum fuit xp̃o ante eius aduentum,ſed etiam reſperſum macula peccati. Eſa. lxiiij. Facti ſumus vt immundus omnes nos. Item multitudo huius immunditiæ fuit etiā in populo Iudæorum. Eze. xxvj. Iuxta immunditiam menſtruata facta eſt via eorum coram me. Item lex dedit remedium carnis quidem,ſed nō mentis emundandi immunditiam. Heb.ix. Sanguis hircorum & vitulorum & cinis vitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis. ergo mentis manſit macula toto legis tempore: cuius lauacrum promiſit Zacha. xiij. Erit fons patens domui Iacob in ablutionem peccatoris & mēſtruatæ. Et hoc petebāt Dauid dicēs. Aſperges me dñe hyſſopo, & mūdabor:lauabis me, & ſuper niué dealbabor. Ité quia per legis obſeruātias nemo eſt mundatus à lepra peccati,miſſus eſt de cœlo fons pietatis in terrā,in quo noſtra lepra mūdetur. Iſte eſt Aeliſeus noſter.i.deus meus Saluator xp̃s. Heb.ix. Sāguis xp̃i, qui per ſemetipſum tradidit immaculatū deo,emundabit conſcientiā noſtrā ab operibus mortuis. Ité Naaman interpretat decorus: Syrus vero interpretatur humect°:& deſignat populum gentiū,aut quēlibet peccatorem,quē præuenit humor gratiæ cœleſtis, vt ad lauacrū accedat,in quo turpitudo abſtergitur, & decor virtutū acquiritur. Venit ergo credēs ad deum meum ſaluatorē, à quo accipit conſiliū vt lauetur ſepties in Iordane,per quem xp̃i baptiſmus intelligitur. Oīs aūt gētilis in eo lotus ſepties lauatur, quia perfecte & vtiliter emūdatur. omnē.n.maculam tollit baptiſmus. Eze.xxxvj. Effundam

De Naamā Syro.

Lepra.

Lex ſolūmō dedit remedium emundādi carnis immunditiā.

ſuper vos aquã mundã, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris. Item ſi Naaman peccatorem deſignat baptizatum, tunc Iordanis deſignat pœnitentię lauacrũ, nam Iordanis interpretatur riu⁹, vel fluui⁹ iudicij. in iudicio. n. conſcientiæ agitur pœnitentia. Cuius ſeptem lotiones iſtæ ſunt. Prima eſt fidei deuotio. Actu. xv. Fide purificans corda eorum. Secunda eſt cordis contritio. Hiere. iij. Laua à malitia cor tuũ. tertia eſt oris confeſſio. vnde Ambro. Omne peccatũ, inquit, cõfeſſione mundatur. Quarta eſt lachrymarũ effuſio. vñ Origenes, lachrymæ, inquit, lauãt peccatũ quod pudor eſt cõfiteri. Quinta eſt ieiunij maceratio, vñ illud, Mũdi per abſtinentiã. Sexta eleemoſynarum largitio. Luc. xj. Date eleemoſynam & ecce oĩa munda ſunt vobis. Septima eſt humilis oratio. Leui. xij. Orabit pro eo, & ſic mundabitur. Item ſepties lauatur peccator, quãdo vniuerſa crimina, quæ ad ſeptenarium reducuntur, eidẽ remittũtur. Et tũc fit caro eius ſicut caro pueri paruuli, ſiue vt dicit Beda, quia cunctos in xpo baptizatos in vnam parit mater ecclęſia infantiã: ſeu ille magis ſit intelligendus puer de quo dictũ eſt, Paruulus natus eſt nobis. cuius corpori p baptiſmum tota credentium ſoboles adunatur. Poteſt etiam de pœnitentibus iſtud intelligi, in quibus fit per obſeruãtiam pœnitentiæ, vt iam à carne non moleſtentur, ſicut nec paruuli. Leui. xxvj. Dabo pacem in finibus veſtris dormietis, & nõ erit qui exterreat. auferam malas beſtias, ideſt prauos paſſionum ſtimulos tollam à vobis.

Lotiones cõſciẽtiæ.

Sermo quartus ſecundæ feriæ poſt tertiam dominicam in. xl. & in ordine. cij.

TErtio cũ dicitur, (Et repleti ſunt oẽs in Synagoga.) ponitur maligna cõmotio Iudęorũ. Et duo facit. Primo. n. ponit eorũ nequitiã. Secũdo addit xpi potentiã, (Ipſe aũt trãſiens.) ponit aũt tripliciter eorũ nequitiã. ſ. in affectiõe interiori, & in executione exteriori, (Et ſurrexerunt.) Et in intentione crudeliori, (Vt precipitarẽt.) Interior quidã nequitia fuit cõmotio iracundiæ. Circa quam in prima tria tangit. P rimo quidem ipſius plenitudinem, (Et repleti ſunt ira.) Iraſci quidẽ aliquãdo licet: ſed repleri ira, vitium eſt. mala repletio iſta eſt. nã diſrũpit vas ſe continens. Prouer. lxxviij. Spiritũ ad iraſcendũ facilẽ quis potet

rit

rit ſuſtinere? Item eiuſdem iræ tangit multitudiné,(Omnes in Synagoga.)Vnde grauior culpa eſt,quanto generalior. Eccle.xvj.In ſynagoga peccantium exardeſcet ignis. Item tangit ipſius irę occaſionē.(Hęc audientes.)Vnde ad pœnitentiam debuiſſent cōpungi, & prouocati etiā ad māſuetudinem mitigari, inde magis ad furorem concitati ſunt. Eccle. xix. A facie verbi parturit fatuus in cuius corde eſt verbum auditū,ſicut ſagitta infixa femori canis. ¶ Deinde cum dicit,(Et ſurrexerunt)declarat executionē furiæ iſtorum in opere tripliciter.primo quidē quātum ad impetum, (Et ſurrexerunt.)ſeipſos prę furia continere non valentes. Item quantū ad violētiam, (Et eiecerunt eum extra ciuitatem.)Item quantum ad contumeliam,(Et duxerunt)illum contumelioſe trahentes.(Vſq; ad ſupercilium montis,ſuper quem)montem(Ciuitas illorum erat ædificata.) In monte quidem ciuitas ædificata eſt.ſupercilium vero montis eminet ciuitati extrinſecus,quò duxerunt xp̄m. ¶ Deinde tangit crudelitatis intentionem. (Vt præcipitarent eum.) Et quid dignū aut dixit aut fecit Saluator noſter vt eiiceretur de ciuitate,traheretur, & p̄cipitaretur? Ecce quia ipſius ciues in facto iſto ſunt teſtes eius quod ante dixit, Nemo p̄pheta acceptus eſt in patria ſua.immo ipſe etiā odioſus fuit ipſis . ¶ Et nota quia ille quē ira repleuerit,ſurgit,eiicit,& præcipitat. Surgit primo quidem cum impetu ad vindictā. Prou.xxvij. Ira nō habet miſericordiā,nec erumpēs furor: & impetum cōcitati ſpiritus ferre quis poterit? Itē eiicit lumen rationis.Ira.n.impedit animū,ne poſſit cernere verū, Itē præcipitat ſalutare cōſiliū.vnde Virgilius, Furor iraq; mentem præcipitant. ¶ Deinde cum dicit,(Ipſe autē tranſiens)tangitur xp̄i potentia quam manifeſtauit ex eo q̄ furentis populi declinauit inſaniā.(Ipſe autem trāſiens)mōtis ſupercilium,vel trāſiens à ſupercilio ipſo quò eum adduxerant.(Per medium illorum)regrediens.(Ibat.) Et nemo eum tangebat.Nam vt dicit Beda,Mutata ſubito vel obſtupefacta furentium mente, deſcendit dominus per medium illorum,quos adhuc ſanare quàm perdere malebat. Et vt dicit Magiſter in hiſtoriis,adhuc oſtenditur locus qui dicitur ſaltus domini.nam cum dominus deſcendiſſet per medium furentis populi, ſub rupe montis abſcondit ſe:& cedens ei rupes ad inſtar ceræ liquefactæ, fecit ei latibulum, in quo

adhuc veſtigia calciamentorũ eius olim impreſſa cernunt.

Saluator circa mortem ſuam quatuor elegit.

¶Nota quia plures pluribus locis & temporibus diuerſas mortes Saluatori noſtro conati ſunt inferre. Sed circa mortem ſuam quatuor ſunt quæ ipſe elegit. Primo quidem locum, Hieroſolymã videlicet, vbi hoſtiarum ſanguine eius paſſio figurabatur. Item elegit tempus & diem quo agnus typicus immolabatur. Item præuidit non Herodẽ, aut Nazarenos, ſed Hieroſolymorum populum ſuæ mortis futurum auctorẽ. Item genus mortis ipſe elegit, non lapidibus obrui, nec gladio Herodis occidi, nõ præcipitio trudi, ſed in cruce eleuari. Quia enim mortem non præcipitãter, ſed alto deitatis conſilio patiebatur, ideo pręcipitium declinauit. Et quia morte ſua erecturus erat præcipitata, refecturus colliſa, & attracturus corda grauia, ideo voluit in cruce leuari, dicens Ioan. xij. Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

Feria tertia poſt tertiam dominicam in. xl. Secundum Matthæum. Cap. xviij.

IN illo tempore. Reſpiciens Ieſus in diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos: vt in ore duorũ vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ. Si autem eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Amen dico vobis: quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Iterum dico vobis: quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terrã: de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui ĩ cœlis eſt. Vbi enim ſunt duo vel tres cõgregati in nomine meo:

ibi

ibi ſum in medio eorum. Tunc accedens ad eum Petrus dixit. Domine quotiens peccabit in me frater meus,& dimittam ei? Vſque ſepties? Dixit illi Ieſus: Non dico tibi vſque ſepties: ſed vſque * ſeptuagies ſepties.

*ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά i. vſq; ſeptuagies ſeptem vt ſubaudias vitia aut peccata. Maſio decimaoctaua mõs Sepher.

Sermo primus tertiæ feriæ poſt tertiam dominicam in quadrageſima,& in ordine.ciij.

REſpiciẽs Ieſus iu diſcipulos ſuos dixit Simoni Petro. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eũ inter te & ipſum ſolum.) Mat.xviij.& Luc.xvij. Statio decimaoctaua pœnitentium hodie agitur, cuius nomen eſt mons Sepher.i.mons literarum, vel mons pulchritudinis. Mons autem ſiue celſitudo literarum vtriuſque legis charitas eſt, de qua ait Apoſtolus Eph.iij. Sciatis ſupereminẽtem ſcientiæ charitatem Chriſti. Et quoniam vt dicitur.j. Pe.iiij.charitas operit multitudinem peccatorum, ideo in præſenti euangelio oſtenditur ꝙ beneficio charitatis peccata tolluntur. Et hoc tripliciter. Primo quidem fraterna correptione. Secundo eccleſiaſtica iuriſdictione. (Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis.) Tertio abundanti remiſſione. (Tunc accedens Petrus.) Circa primum autem duo facit. Primo enim ex geſtu dicentis attentos reddit. Secundo dicendorum propoſitum aperit. (Si peccauerit.) Prima pars non eſt in textu euangelij, ſed auctoritate eccleſiæ introducta: cuius auctoritatis ſtabilitas in eodem ponitur, Quicquid ligaueritis, aut ſolueritis ſuper terram, ſic erit & in cœlo. Hanc igitur auctoritatẽ ſtatim in ipſo euãgelij exordio eccleſia proſequitur, cum dicit: (Reſpiciens Ieſus) vbi duplicem loquentis geſtum ponit, indiciũ certe dicendorũ. ſ. aſpectũ generalẽ, & affatũ ſpecialẽ. generalem quidẽ aſpectũ cũ dicit, (Reſpiciẽs Ieſus ĩ diſcipulos ſuos.) De correctione fraterna locuturus, cunctos reſpicit, vt hoc præceptum innuat ſpectare ad oẽs. Eccle.xvij. Attẽdite vobis ab omni iniquo, & mandauit vnicuiq; de proximo ſuo. vnde Augu. in lib. de verbis dñi. Admonet, inquit, nos dñs non negligere videre inuicẽ peccata noſtra, non quẽrendo

Prĩa pars euangelij] eccleſiæ auctoritate introducta.

quid reprehendas, ſed videndo quid corrigas. Item tangit affatũ ſpecialem (Dixit Simoni Petro) Ad omnes pertinet quod dicturus eſt, ſed ſpecialiter dirigit ſermonẽ ſuũ ad Petrum propter tria. primo quidem quia duplex eſt correctio. priuata. ſ. & publica. Publica fit & verbo & pœnis, quæ ad prælatos ſolos, qui ſunt publicæ perſonæ, pertinet. Ne igitur propter hanc quæ ſolum eſt prælatorum, putaret Petrus nõ eſſe ſui officii priuate corripere, ideo dominus ad ipſum dirigit ſermonem. vnde ait Hiero. Sacerdotes ſtudeãt illud euangelicum implere præceptum, Si peccauerit in te frater tuus &c. Secundo ipſi Petro ſpecialiter loquitur, quia quod omnibus præcipitur de correctione fraterna, principaliter pertinet ad officiũ ſacerdotis. vnde Hiero. ſuper Malachiã: Si ſacerdos, inquit, non corrigit delinquentes, ſacerdotis p̃termittit officium. hinc ait Apoſtolus Timotheo epiſcopo, Inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Tertio Petro ſpecialiter loquit̃, quia generalia præcepta fidelium à capite prælatorum ad cætera mẽbra procedere debent. p̃s. Sicut vnguẽtum in capite quod deſcendit in barbã Aaron, & vſq; in orã veſtimẽti eius. ¶ Deinde cum dicitur, (Si peccauerit in te) proceſſum diſtinguit fraternæ correctionis. Cuius ſunt tres gradus. Primus eſt ſecretæ correctionis. Secundus diſcretæ reuelationis, ibi, (Si te non audierit.) Tertius eſt apertę ſiue publicæ denunciationis, ibi, (Quod ſi non audierit eos.) In primo autem proceſſu quinque ponit. Primo enim ſupponit correctionis materiã, quod eſt peccatum, dicens. (Si peccauerit in te.) Secundo tangit corripiendi gratiã, ſiue ſtatũ (frater tuus.) Tertio ponit correctionis præceptum (vade & corripe eum.) Quarto tangit correctionis modum. (inter te & ipſum ſolum.) Quinto adiungit correctionis lucrum. (Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.) Correctionis itaque materiam præmittit dicens, (Si peccauerit in te.) vbi tria ſupponit. ſ. peccatum eſſe cõmiſſum, & peccatum eſſe cognitum, & nihilominus eſſe ſecretum. Cõmiſſum peccatum ſupponit, dicens, (Si peccauerit.) Et quis eſt quĩ nõ peccet? ergo omnes habemus vnde corripiamur. veritamẽ correctionis materia eſt magis illud ſolũ quod eſt ſaluti cõtrariũ. vnde Aug. in regula, ait petulantiã eſſe admonẽdã, ne male cœpta progrediãtur, & in cæteris omnibus peccatis idipſum

Correctio fraterna duplex, priuata & publica.

idipſum diligenter & fideliter obſeruetur. Item correctionis materia eſt peccatum cognitum & ſecretum. ideo ait (in te). i. ſecũdum Augu. Si peccauerit in iudicio tuæ conſciẽtię te. ſ. ſciente certum, non ſuſpicante dubium. neq; enim pro qualibet leui ſuſpitione corripiendus eſt frater, potius enim tales ſuſpitiones ſunt reprimendę qui proſequendę, ne occaſione ipſarum ſuſcitetur perturbatio fratris. Vnde Prouer. xxiiij. Ne quæras impietatem in domo iuſti, & non vaſtes requiem eius. Aliquando tamen pro ſuſpitione probabili, etſi non eſt corripiendus, tamen admonendus eſt frater vt caueat ſibi à periculo peccati. Item eiuſdẽ correctionis materia eſt peccatum ſecretum tibi: vnde ait, (Si peccauerit in te.) ſingulariter. i. ſolo te ſciente. Si enim peccatũ eſt publicum, publice corripiatur. i. Tim. v. Peccantes coram omnibus argue, vt & cęteri timorem habeant. quod officium non tantum prælatorum eſt, ſed etiam priuatorum. Sed prælati ex auctoritate, priuati ex charitate id faciunt. Si autem peccatum fratris tibi ſoli notum ſit, tunc eſt congrua materia ſecretę correctionis. Videtur tamen aliquib⁹ etiam in peccatis occultis ſic diſtinguendum. Quædã enim peccata occulta ſunt in nocumentum corporale vel ſpũale proximorum, puta ſi aliquis occulte tractet quomodo ciuitas tradatur hoſtibus, vel ſi hęreticus priuate homines auertat à fide. Et quia talis qui ſic occulte peccat, non ſolum in te peccat, ſed etiam in alios, oportet ſtatim ad denunciationem procedere, vt huius nocumentum impediatur, niſi forte firmiter exiſtimares ꝙ propter ſecretam admonitionem poſſes huiuſmodi mala impedire. Quędam vero peccata occulta vel ſolum ſunt in malum peccantis, vel etiam in malũ eius qui conſcius eſt peccati, aut ex eo ꝙ corporaliter ab eo lędituꝛ, aut ſaltem conſciẽtiam lęſam habet. Et talia peccata proprię ſunt materia ſecretę correctionis. Ex hac vero diſtinctione habetur tertius ſenſus eius qđ dixit. (Si peccauerit in te). i. contra te ſolum, ita ꝙ malum nõ ſit aliorũ. Patet igitur correctionis materiam eſſe peccatum, tres conditiones habens. prima, ꝙ ſit ſcitum. ſecunda, ꝙ ſit occultum. tertia, ꝙ non ſit aliorum, ſed tua ſolũ offenſa. ¶ Deide ponit peccantis ſtatum (frater tuus). i. Chriſtianus. nam ad infideles non habet locum ſecreta correctio. i. Corinthi. v. Quid enim mihi eſt de his qui foris ſunt iudicare? Eos autẽ qui

Publice peccantes publice arguendi.

In peccatis occultis diſtinguendum.

Secreta correctio ad infideles nõ extenditur.

Paul⁹ apoſtolus corripuit Petrum. Prelati etiam ſunt corripiendi.

qui intus ſunt, vos iudicatis: eos vero qui foris ſunt, Dñs iudicabit. Ergo frater tantū corripiendus eſt, qui etſi peccat, frater tamen nō deſiſtit eſſe. Et cum omnes fideles fratres ſint in Chriſto, vt dicitur Matt. xxiij. patet ꝙ correptio iſta ad omnes fideles, etiam ꝓlatos, & principes ſe extē dit. Vnde Paulus apoſtolus corripuit Petrū eccleſiæ principē, vt dicitur Gal. ii. vbi ait Aug. ꝙ Petrus maioribus exē plum prębuit, vt ſic vbi forte rectū tramitē reliquerint, nō dedignentur etiā à poſterioribus corrigi. Sed tamen cum multa māſuetudine & magna reuerentia ꝓlati corripiendi ſunt à ſubditis. i. Tim. v. Seniorē ne increpaueris, ſed obſecra vt patrē. nam vt dicitur. ii. Reg. vij. Oza percuſſus eſt à domino, quia arcā dei declinantē irreuerenter tetigit. & Exo. xix. legitur, Beſtia q̄ tetigerit montē, lapidabitur. per arcam & montē prælatus, ꝓ tactū autē repræhēſio temeraria intelligitur. ¶ Deinde cum dicit (vade & corripe eum) ponit correctiōis p̄ceptū. In quo tria tangit. Primo qdem dilectionis inſtinctū, (vade) ex amore. ſ. charitatis pedib⁹. nam remouere malū alicuius ita ptinet ad charitatē, ſicut procurare bonū eius. fraterna autē correctio ordinatur ad tollendū malum alterius, quod eſt peccatum. Et ideo remotio eius magis ad charitatē ptinet quā remotio nocumenti corporalis ꝓ medicinæ curā. Ex charitate igitur corripiēdus eſt frater. Vnde Aug. li. de ver. dñi, Quare illū corripis? qa doles ꝙ ī te peccauit? Abſit. Si amore tuo id facis, nihil facis, Si amore illius, facis optime facis. Itē tangit correctionis actum, (Corripe). i. argue & reprehēde. nō dixit corrige ſed corripe. nam corrigere eſt adhibita pœna emēdare, corripere autem eſt arguere. Illud eſt auctoritatis, hoc charitatis. ideo illud eſt prælatorum tantum, hoc vero eſt oīm in xpo credētium, præceptū videlicet ad quod oēs tenentur. Ecc. xix. Corripe amicū, ne forte nō intellexerit & dicat, non feci. Aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. Glo. dicit. Qui non corripit, peccat, ſicut q̄ non indulget. immo Aug. in lib. de verbis Dñi dicit, ſi neglexeris corrigere, peior eo factus es qui peccauit. ¶ Sed aduertendū ꝙ iſtud præceptum cum ſit affirmatiuum. obſeruandum eſt ꝓ loco, & tēpore, & modo, ſecundū ꝙ valere pōt ad emendationē & correctionē fratris, quæ fons eſt fraternæ correctionis. Attendēda eſt etiā diſpoſitio

Preceptū correctionis.

Ex charitate corripiendus ē frater.

Corripere & corrigere differūt

Correctio fraterna eſt p̄ceptū affirmati-

diſpoſitio corrigendi. Si enim veriſimiliter creditur propter correctionem eum nō emendandum, aut peiorem futurum, vtputa, ad odium prouocandum, ceſſari poteſt propter Dei timorem, immo ex charitate à correctione, quia fruſtra fieret. Timor autem mundanus qui eſt ne corripiens homini diſpliceat, & contumelias vel damna rerum aut nocumentum corporale ſuſtineat, non excuſat quēquā ab obſeruatione huius p̄cepti, quia pl° diligēda eſt ſalus aīæ proximi, quàm res exterior, aut ſalus proprij corporis. ideo timore iſtarum rerum non eſt correctio prætermittenda. vnde Prouerbio. ix. Noli arguere deriſorem, ne oderit te, vbi dicit gloſ. non eſt timendum ne tibi deriſor cum arguitur, contumelias inferat, ſed hoc potius prouidendum eſt, ne tractus ad odium inde peior fiat. ¶ Item innuit correctionis ſuppoſitum. (Eum) .ſ. fratrem tuum, de quo dixerat, ſi peccauerit in te frater tuus. Ex quo patet omnem fidelem & corripere & corripi poſſe. Si enim dixiſſet. Corripe ſubditum tuum, nec prælatus corripi, nec ſubditus corripere poſſet. Quia ergo dixit, (Corripe fratrem tuum) ad omnes fideles iſtud pertinet. ¶ Sed quæritur vtrū peccator poſſit alium corripere. Et videtur ꝙ non, quia correctio ex charitate facienda eſt, vt dictum eſt: nullus autem peccator in charitate eſt, peccator ergo pc̄tōrem corripere non debet. contra peccatum non tollit fraternitatis vinculum, ſed fratri præcipitur fratrem corripere ergo etiam peccator hoc debet. ¶ Reſponſio, peccator non eſt idoneus aliorum corrector, ſicut nec aliorum bonorum operator. Ro. ij. In quo alium iudicas, teipſum condemnas, eadem enim agis quæ iudicas. vnde Aug. dicit in lib. de ſer. Domini in monte. Accuſare vicia, officium bonorum virorum & beneuolentium eſt: quod cum mali faciunt, alienas partes agunt. Et Grego. xvij. lib. mora. Recte, inquit, illi redarguere falſa poſſunt, qui falſa neſciunt. nam correctionis autem fallaciam perdunt, qui adhuc fallaciter viuunt. Licet autem idoneus aliorum corrector non ſit, qui eſt in peccato, ad hoc tamen bonum faciendum tenetur. Et aliquando ſine peccato, immo cum merito illud poteſt exequi, vnde idem Augu. dicit in eodem. Cum aliquem reprehendere nos cogit neceſſitas, cogitemus tria. primo quidē vtrū tale ſit vitiū quod nunquā habuim°, & tunc cognoſcamus nos eſſe ho-

Ꝑ loco tē pore & modo obſeruandum.

Nota.

Vtrū peccator poſſit alium corripere.

Reſpōſio.

eſſe homines,& habere potuiſſe,& cũ timore corripiamus. Secundo conſideremus vtrum vitium reprehẽdendum tale ſit quod aliquando habuerimus,& iam non habemus. Et tunc tangat memoriam communis fragilitas,vt illam correctionem,non odium,ſed miſericordia p̃cedat. Tertio ſi cognouerimus in ipſo vitio reprehendendos nos eſſe, non obiurgemus,congemiſcamus cum dolore, & non illum ad obtemperandum nobis,ſed ad ęqualiter deponendum inuitemus. Ex his ergo patet q̃ peccator ſi cum humilitate corripiat,non peccat,ſed diſponitur ad remiſſionem ꝓprię culpę. Suſcipienda eſt ergo correctio ab omni homine,etiã peccatore,immo etiam maliuolo. Vnde Augu.ij.lib.de tri.

Suſcipiẽda eſt correctio etiã à p̃cõre & maleuolo facta.

Nullus,inquit,reprehenſor timẽdus eſt amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehenſurus eſt,aut amicus. Si ergo inimicus inſultat, ferendus eſt. amicus autem ſi errat,docẽd⁹. Si docet, audiendus. laudator vero timendus, quia etiã errans confirmat errorem,& adulans allicit in errorem. Ad rationem in oppoſitum dicendum q̃ peccator etſi non poteſt ex charitatis virtute,ex beneuolentia tamen corripere debet. Vel dicendum q̃ in ipſo actu correctionis humilis, aliquando gratia infunditur,per quam corripienti peccatũ dimittitur quo tenebatur. vnde in collationibus patrum dicitur q̃ per cõuerſionem eorum qui noſtris monitis ſaluãtur,noſtra nobis remittũtur peccata. ¶ Deinde ponit correctionis modum,(Inter te & ipſum ſolum.) Augu. Si ſol⁹ noſti peccatum fratris,& vis eum coram omnibus corripere,non es correptor criminis,ſed proditor fratris. Stude er go correctioni,parcens pudori. Si enim coram aliis eũ reprehenderis,forte prę verecundia incipit defendere peccatum ſuum: & quem vis facere meliorem, facis peiorem. Vnde Hiero. ait. Corripiendus eſt ſeorſum frater,ne ſi ſemel verecundiam aut pudorem amiſerit,permaneat in peccato.

Correctionis mod⁹.

In tollẽdo malũ p̃cĩ ſeruãd⁹ eſt medicorũ modus.

In tollendo enim malum peccati,ſeruandus eſt modus medicorum,qui vt tollant malum corporis, à leuioribus remediis incipiunt: quæ ſi non profecerit, ad maiores curas ponũt manum. Leuiſſimum autem remedium peccati, eſt ſtimulus ſecretę correctionis: graue, pudor cõfuſionis,qui fit coram pluribus,grauius,dolor caſtigationis, qui fit vigore eccleſiæ. grauiſſimum vero remediũ eſt timor diffamatiõis: quod euenenit ei qui eccleſiæ cõtẽpſerit obedire, nã & medici,

dici primo vlcus manu pertractant, deinde fouent vngue-
tis,quæ ſi non profecerint,adhibent inſtrumenta quę vul-
nerent & rumpant.ad extremum vero ſi non curatur mor-
bus,putridum membrum abſcinditur. Ergo à leuioribꝰ in-
choandum eſt,vt fratrem corripias inter te & ipſum ſolum.
Et vt videtur aliquibus,hoc non tantū ſemel faciēdum eſt,
ſed quouſq; veriſimiliter creditur admonitiōe ſecreta, etſi
non ſtatim,tamen aliquādo frater emendādus. ¶ Deinde
tangit correctionis lucrum,(Si te audierit).i.corripiēti aſ- Correctio
ſenſerit.(Lucratus eris frater tuum)lucratus es eum ſaluti nis lucrū.
& deo.quod vtiq; eſt honorabile tibi,vt ęterni regis augeas
diuitias,quaſi mercator cœleſtis. Eſt etiā tibi vtile,quia vt
dicit Glo.per alterius ſalutem ſalus tibi acquiritur.Iac. v.
Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vię ſuę,ſaluabit
animam eius à morte,& operit multitudinem peccatorum
ſuorum.ſ.& illius.Quod ſi frater correctus audire noluc-
rit,corripiens quidem non perdit in ſe ſalutis lucrum, ſed
incorrectus patitur dānum. Eze.xxxiij. Si annunciante te
ad impium vt à viis ſuis conuertatur,non fuerit conuerſus
à via ſua,ipſe iniquitate ſua morietur,porro tu animā tuam
liberaſti.

Sermo.ij.tertiæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl. & in ordine.ciiij.

SI autem te nō audierit,adhibe tecum vnum vel duos.) Secūdꝰ ꝓ-
Hic ponitur ſecundus ꝓceſſus ſeruandus in correctio- ceſſꝰ i cor-
ne fraterna,qui eſt diſcreta reuelatio. Et tria facit. pri- rectiōe fra
mo enim ſupponit remedij prioris negligentiam.Secundo terna ſer-
adducit alterius remedij regulam (adhibe tecum.) Tertio uandus.
eiuſdem remedij ponit cauſam & efficaciā.(vt in ore duo-
rū)dicit ergo primo,(Si te non audierit.) Audit frater cor-
ripientem,qui peccatum cōfitetur,& promittit emendatio-
nem:eſto ꝙ ſtatim non emēdet,nec ad ſecundum remediū
eſt adhuc procedendū,exēplo beati Ioānis baptiſtę qui re-
prehendebat Herodē de inceſtu,& videns ſe auditi,pecca-
tum eius nō publicauit.(Sed ſi te nō audierit.)negādo,vel
defendēdo culpā,aut certe nō promittendo emendationē,
ad maiora remedia ꝓcedendū eſt. ¶ Deīde cū dicit(adhi-
be)ponit ipſius remedij regulā,dicēs(adhibe)cū multa cau Regula.
tela & diſcretiōe(tecum) eos qui ſint ſicut tu amatores fra

tris

tris non perſecutores:& ſicut tu nō propalatores criminis,
Nota. ſed correctores fratris:& ſicut tu,qui prodeſſe velint, non
Teſtium obeſſe(vnum aut duos)non ſunt plures adhibēdi,ne res pu
adhibitio blicetur,quia nō eſt ſecretum quod plures tribus ſciūt. Ad
magna cū hibētur autem iſti propter quatuor.primo ſecundū Hier.
diſcretiōe vt oſtendatur eſſe peccatū de quo corripiēdus arguitur.ſe-
facienda. cundo vt erubeſcat eorū reprehenſione.tertio vt conuin-
catur ſi peccatū iteret.quarto ad teſtificandū ꝙ fater admo
nens fecit quod in ſe fuit,vt dicit Chryſoſt. ¶ Et nota ꝙ
iſta adhibitio teſtiū cum magna eſt diſcretione faciēda. for
te enim primo adhibēdus eſt vnus tantum, & non conſcius
rei,vt in eius preſentia frater corripiatur. qui ſi culpā nega
uerit,tunc ſecūdo ipſe adhibend⁹ eſt teſtis,qui culpā itera-
tam videat.poſtea tertio vterque corripiat peccantē. qui ſi
eos audierit,nō procedatur vlterius.Si vero audire cōtem-
pſerit,alius adhibeatur rei non cōſcius,in cuius præſentia
duo priores corripiāt culpā.quam ſi negauerit, eidem ad-
hibito demonſtretur,& tūc ab eis ſimul cōminatoriæ corri
piatur.Iſte aūt ꝓceſſus ſeruandus eſt quādiu ſpes habeī ꝙ
per iſtum modū frater,etſi nō ſtatim,tamē aliquādo emen
Aduerte dabitur. ¶ Et aduertendū ꝙ iſti duo vel tres tenētur rem
habere ſecretā,vt non ſint proditores criminis, quouſque
ſpes fuerit emēdationis fraternæ. ¶ Aduertendū iterū ꝙ ſi
cut ſecreta admonitio facienda eſt, niſi credatur incaſſum
fieri,aut niſi dubitetur admonēdū fieri peiorem,ita etiā te-
ſtium adhibitio fiat,niſi dubitetur peiorem eum futurū qui
corripiēdus eſt. ¶ Aduertendum ꝙ beatus Aug. in regula
dicit ꝙ antequā culpa aliis demōſtreī per quos cōuincēdus
Nota. eſt,ſi negauerit, prius Prepoſito Debet oſtēdi,ſecūdum ꝙ
ipſe Prepoſitus eſt ſingularis pſona,q̄ magis ꝓdeſſe ad emē
dationem fratris quàm alius.non autem debet illi dici, vel
oſtēdi in hoc proceſſu tanquā eccleſiæ.i.in loco iudicij re-
ſidētis.ſed forte dictum Augu.pertinet ad regularē inſtitu
Dubiū cū tionē tantū,nec eſt cōmuniter obſeruandū. ¶ Sed ſi platus,
ſolutione vt priuata pſona ſciens culpā fratris velit ex hoc ꝓcedere
Prælato ad inquiſitionē eius, & ꝙ ſententiā excōicationis cōpellat
nō eſt obe aliquos dicere veritatē,nūquid publicandus eſt qui pecca-
diendū cō uit? Reſpōſio.prelato nō eſt obediendū cōtra ꝓceptū diui-
tra ꝓceptū nū. Act.iiij.Obedire oportet Deo,magis quā hominibus.
diuinum. precipit autē Deus vt corripiatur frater ab vno vel pluri-

bus:&

bus:& ſi audit corripientes,nō ꝓcedatur vlterius. & ideo ꝓlato cōtra hoc ꝑcipiēti nō eſt obediendū,nec ſentētia excōicationis tenet,& peccat ipſe ferēs ſententiā,& ei in hoc obediens.nō eſt.n.prelatus iudex occultorū, ſed Deus ſolus.pecatū autē ſic notū vni aut plurib⁹, adhuc occultū iudicatur.ideo nō habet ꝓlat⁹ ſup hoc poteſtatē inqrēdi, niſi per aliqua indicia,vtputa,per infamiā,aut aliquas ſuſpiciones eidem vt publicę ꝑſonę manifeſtetur.in quibus caſibus ipſe poteſt ꝑcipere eodē modo. ſicut iudex eccleſiaſticus, vel ſecularis poteſt exigere iuramentū de veritate dicēda.

¶ Deinde ponit hui⁹ reuelatiōis efficaciā. (vt in ore duorum vel triū teſtium)atteſtātium peccatum,&rephēdētium peccātē(ſtet).i.firmetur(omne verbū).repreheſionis,ſicut ſcriptū eſt.Deut.xix. Et eſt ſenſus. Stādū eſt verbo oris duorum aut triū teſtium. Et ipſe q corripitur, ſi cōtēpſit primo verbū vni⁹,nunc debet ſtare verbo correctiōis plurium.ii. Cor.ii.Sufficit obiurgatio q̄ fit à pluribus. ¶ Deinde cum dicit(Quod ſi nō audierit eos)ponitur tertius correctiōis fraternę ꝓceſſus.& quatuor facit.primo.n.ſupponit ſecundę correctiōis contēptum,dicēs,(Quod ſi nō audierit eos) ex quo patet q⁹ adhibiti fuerunt nō vt accuſarēt peccātem, ſed vt verbo corriperent.Secundo ponit tertiæ correptiōis mādatum. (Dic eccleſiæ).i.cōgregatiōi fidelium, quod fit etiā ſi prelato denuncietur.ergo primo dictum eſt vni tantum qui corripitur,poſtea dictum eſt pluribus, ſed paucis. tandē denūciatū eſt multis.Dicēdū vero eſt eccleſię,vt peccans publica admonitione corripiatur.Aug.in regula, nec vos,inqt,iudicetis eſſe maleuolos qñ hoc indicatis, magis q̄ppe inocētes nō eſtis,ſi fratres veſtros quos indicādo corrigere poteſtis,tacēdo pire ꝓmittitis.Si.n. frater tuus vulnus habet in ſuo corpore quod velit occultare dū timet ſecari,nōne crudeliter à te fileretur,& miſericorditer indicaret, q̄to ergo potius debes manifeſtare, ne deterius putreſcat in corde?immo vt idem Augu.ait.li.de ci. dei peccatis hominum damnabiliter parcūt,qui eos in ſuis litet leuibus & venialibus culpis non corripiunt.Iure igitur in iſta vita diuinitu affliguntur,& cum eis amarum ſentiūt,quorum amādo dulcedinem, peccantibus eis amari eſſe noluerunt. Tertio iterum ſupponit eiuſdē eccleſiæ contemptum, dicens.(Si autem & eccleſiam non audierit.) Si admonitioni eccleſiæ

Reuelatiōnis efficatia.

Tertius correctionis fraternæ proceſſus.

ciationem publicam debet prælatus publice admonere pec cantem, vt emendetur. quòd ſi non audierit, excõmunicet, & ab eccleſia ſeparet. quod quidem licite & iuſte fit, dicente Chriſto. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit. &c. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eũ, & ſcandalizantem manum vel pedem abſcinde & proiice abs te. Ideo quarto tangit incorrecti ſtatum. (ſit tibi) iudicio tuo, & tantum ad te pertineat (tanq̃ ethnicus). i. gentilis vel paganus (& publicanus). i. pctõr infamis, & ethnicus. Ethnicus fidei publi canus vitæ non obedit catholicæ. ¶ Et aduertendum quãtum malum ſit non obedire eccleſiæ admonitionibus, quia inobediens reputatur in ſtatu gentilium & infamium. Sed tñ nullus habendus eſt ꝓ tali anteq̃ eccleſia cõtra eum ferat ſentẽtiã. Ideo quatuor criminũ videntur eſſe proceſſus: quorum tres ad correctionẽ fraternã, quartus aũt ad dãnationẽ pertinet rebelliũ. Primus proceſſus eſt ex amore, qui eſt ſecreta admonitio. Secundus ex vigore dicti, & eſt diſcreta plurium obiurgatio. Tertius ex vigore p̃cepti eccleſię, & eſt p̃lati cogens obligatio. Quartus ex rigore iuris, & eſt excõmunicationis aiaduerſio, cũ negligens corrigi ſeparatur à cõione fideliũ. Ad primũ exigit̃ peccati cognitio. Ad ſecũdũ exigitur peccati reuelatio. Ad tertiũ eiuſdẽ peccati denunciatio. Ad quartum vero peccantis rebellio p̃uia eſt. Item aduertendum q̃ non tantũ correctio fraterna, ſed & modus corripiendi p̃ceptũ xp̃i eſt, vt primo frater corripiat oĩno clam. tertio vt oĩno corripiatur palã in facie eccleſiæ, ſecundus modus medius eſt, nec omnino clam, nec omnino palam. Coram videlicet paucis. quartus autem ꝓceſſus iam pertinet ad damnationem incorrigibilis, cũ abſcinditur ab eccleſia: qđ non fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne contagione peſtifera plurimos perdat. hoc ipſum nihilominus miſericorditer cũ eo agitur, nã etiã aliquando in bonum eius cõuertitur, dũ cõfuſus excõicatione ad humilitatẽ ſatiſfactionis reuertitur. Aduertẽdum etiã q̃ ſicut eſt præceptum xp̃i vt talibus ꝓceſſibus frater corripiatur, ita eiuſdẽ præceptũ eſt, vt incorrigibibilis ab eccleſia ſeparatus, tanq̃ paganus infamis habeatur, nec cum eo quiſquã fideliũ cõmunicet. ideo cõtra iſtud p̃ceptũ faciunt, qui ſciẽter excõicatis cõmunicãt. i. Corin. v. Si is q̃ frater noĩatur, eſt fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiẽs, aut maledicus, aut ebrioſus,

Incorrecti ſtatus.

Quatuor criminum proceſſus.

Aduerte.

aut ebrioſus,aut rapax,cum huiſmodi nec cibum ſumere.

Sermo.iij.ij.fer.poſt.iij.dñicam in.xl.& in ordine.cv.

SEcũdo cũ dicitur,(amen dico vobis.)manifeſtat xp̃s au ctoritatẽ eccleſiæ admonẽtis peccatorẽ,& præcipientis emendationẽ, ac etiã excõicantis rebellẽ. Et tria facit. ponit.n.eccleſiaſticæ poteſtatis virtutem,originẽ,& auctoritatem. Primo quidẽ virtutem ponit manifeſtans q̃tum ec cleſia poſſit & valeat.Secundo ponit eius poteſtatis princi pium,oſtendens vñ poſſit & proueniat,(Iterũ dico vobis.) tertio ponit eiuſdem poteſtatis principalem executorẽ, ma nifeſtãs per quẽ eccleſia poſſit & efficiat.(vbi.n.ſunt duo.) Propter primum itaq; ait(amẽ dico vobis. &c.)vbi tria tãgit xp̃s. Primo prẽmittit confirmationẽ veritatis (amẽ dico vobis).i.in veritate dico vobis In magnis ſententiis,vt cre dãtur auditæ,iſtud aut præmitti aut ſubſequi conſueuit. Et quoniã magna poteſtas eccleſiæ tradita eſt,vt quod per eã fit in terris,cõfirmetur in cœlis,ideò ne incredibilis videatur rei magnitudo,xp̃s præmiſit(amen).i.vere. Ego qui ve ritas ſum,nec mẽtiri poſſum,(dico vobis)verã eſſe eccleſiæ poteſtatẽ. Vbi ſunt ergo qui auctoritatem eccelſiæ fictitiã putant,& nullius virtutis,quia effectũ eius non videt in terris? Manifeſtũ eſt q̃ tales contradicunt xp̃o & veritati. Itẽ tãgit operatiõis ptãtem. Duplex aũt eſt ptãs eccleſiæ.ſ.ligãdi,atq; ſoluẽdi. Ideo(quęcunq;)gñaliter hoĩ ſalutaria,ſiue tpalia,ſiue ſpũalia(alligaueris ſuper terrã,& quęcunq;)etiã gñaliter. (Solueritis ſuper terrã.)In terra quidẽ exiſtẽs ligat & ſoluit eccleſia:ſed qa nõ terrena,ſed alta ptãs iſta eſt ideo ligare & ſoluere dicitur ſuper terrã. ¶ Sciendũ aũt q̃ quatuor modis ligat & ſoluit eccleſia.prĩo qdẽ ligat leges inſtituẽdo.Soluit aũt leges humanas q̃ ſaluti repugnãt,eas infringẽdo. Itẽ ligat officia eccleſiaſtica vel dignitates tẽporales perficiẽdo . Soluit aũt,ab officio & adminiſtratiõe indignos deponẽdo.Itẽ ligat prẽcipiẽdo, iudicãdo,ſententiãdo.Soluit aũt cũ diſpẽſat in pceptis & irregularitatibus. Cũ temeraria iuramẽta & pacta machinationũ,& vota prava interpretatur non tenenda.Soluit etiam iniuſtas ſententias. Iuſtã etiã excõicationis ſoluit ſnĩam,q̃ excõicatus eccleſiæ paruerit mãdatis. Itẽ peccatũ eſt vinculũ & nodus. Eſa.v. Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis,&

Eccleſia quatuor modis ligat & ſoluit.

quaſi vinculum plauſtri peccatū. Ideo ait ps. Funes peccatorū circūplexi ſunt me. Rurſus opus ſatiſfactionis quod imponit pœnitēti, vinculū eſt quo ligat, ne ad priſtina relabat peccata. Primū vinculū ſoluit eccleſia in cōfeſſione peccatoris, dicens. Dns te abſoluat, & ego te abſoluo. in cuius abſolutione requiritur ſciētia & potentia. Nemo. n. ſoluit nodum, niſi illū cognoſcat, & virtutē ſoluendi habeat. De iſta abſolutione dicitur Ioā. xj. Soluite eū qui mortuus erat in peccato, & ſinite abire. Secundū aūt vinculū. ſ. ſatiſfactiōis etiā nectit eccleſia, quod faciunt ſacerdotes, ſicut medic⁹ al ligat eū qui ſanādus eſt vulneratū. Luc. x. Appropians alligauit vulnera eius, infundēs vinū reprehēſionis, & oleū mitigationis. Et ſicut prima vincula ſunt abiiciēda, ſic iſta retinēda, quia medicinalia ſunt & ſalutaria. Eccl. vj. Vincula illius alligatura ſalutis, ideo de eo q talia vincula ſoluit, dicitur Luc. viij. Solutis vinculis agebatur à dęmoniis in deſerto. &c. Itē tāgit approbationē deitatis. (Erunt ligata & in cœlo, quæ alligaueritis ſuper terrā. Et erunt ſoluta & in cœlo, quæcunq; ſolueritis ſuper terrā.) Cœlū diuinitas eſt. Cœli aūt ſunt cœleſtes ſpūs, & beatorū mētes. diuinitas ergo & tota curia cœleſtis confirmat & approbat qđ eccleſia ſup terrā ſoluit aut ligat: & quod hic agitur de iure fori, ibi tenet de iure poli. Ex quo patet virtus eccleſiæ q̄tum poſſit & valeat. ideo dicitur Deut. xvj. Sequeris ſnīam eorū q pte ſunt loco quē elegit dns. & hic locus eccleſia eſt, & nō declinabis ad dextrā vel ad ſiniſtrā. Qui aūt ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur hō ille, & auferes malū de medio Iſrael.

Pœnitētię virtus ſol pœnitētię virtus, cui⁹ miniſtri ſunt ſacerdotes, ſicut figura uit omne tū eſt Iudic. xvj. circa Samſonē, quē Dalida tribus vicib⁹ li pđī vinculum.

¶ Nota q̄ omne peccati vinculum ſoluit gauit. prīo quidē ſeptē neruiceis funib⁹. ſecūdo ſeptē funib⁹ nouis. tertio p capillos licio pplexos ligauit eū ad clauū Samſonis ſiue palū terræ infixū: & cū clamaret ſupra dormiētē, Philiſtiim ſuper te. Samſon ipſe virtute ſeptē criniū ſacrati capi de accomodata. tis prima & ſecunda vice ſurgens extraxit clauū terræ infixum. Sed poſtea cū caput eius raſum fuit, abiecit eum Dalida, quē non potentem reſiſtere, apprehenderunt Philiſtæi, & excæcauerūt, & catenis eū ligauerunt, ac in carcere clauſum molere fecerunt. poſt hoc capilli eius renaſci cœperūt. Et cum ei illuderent Philiſtiim in domo magna, ipſe apprehenſis

hẽſis colũnis dom⁹,eas cõcuſſit,quę cecidit ſuper eũ,& oẽs Philiſteos,ſicq; cũ eis mortuus eſt. ¶ Moraliter Dalida caro eſt quę vigorẽ ſpũs ligat. Caput Sanſonis mẽs eſt ſpũalis hoĩs. Cuius crines ſeptẽ ſancti & virtuoſi,ſeptẽ ſunt cõſideratiões procedentes à mẽte,quibus omne vinculũ ſoluitur. Primo.n.cõſideret peccator diuinę gratię largitatẽ.ſine numero.n.ſuſcipit à deo beneficia & cũ dolore conſideret qa fuit eis ingrat⁹. Secũdo cũ timore cõſideret diuinæ iuſtitię ſeueritatẽ. Tertio cũ ſpe veniæ cõſideret diuinæ miſericordiæ pietatẽ. Quarto cũ deſpectu cõſideret peccati vilitatẽ. Quinto cũ rubore cõſideret aĩæ ſuæ dignitatẽ. Sexto conſideret mortis vicinitatẽ. Septimo conſideret perpetuæ pœnæ acerbitatem. Iſti denique ſeptẽ crines conſiderationũ, omne vinculum peccati rumpunt. Sed videamus quæ ſint tria vincula. Primum quidẽ ex neruis eſt,hoc eſt carnis voluptas,cuius ſeptem funes ſunt,ætas,pulchritudo,riſus,ſermo,iocus, aſpectus, & conſuetudo. Iſti funes non ſicci,ſed humentes ſunt, quia ex humore praui amoris inficiuntur. Sed nullus adeo iſtis funibus ligatur,ſi tamen expergiſcatur clamore carnis deficientis,& timore hoſtium, quin virtute ſeptem crinium pœnitentiæ omnia vincula rumpat. Secundum vinculũ Samſonis eſt cupiditas auaritiæ quę ſeptẽ funibus ligat:quæ ſunt labor acquiſitionis, & amor poſſeſſionis,& gaudium fruitionis, & timor perditionis,& dolor conſumptionis,& alienæ rei ablatio,ac eius diuturna retentio. Iſti funes noui dicuntur, & nunquam fuiſſe in opere, quia quo magis veteraſcit homo,eo magis ſemper cupiditas innouatur:nec ad opus valent,ſed ad ociũ mentis quęruntur. Tertium vinculum eſt ſuperbia,vel occupatio ſæculi, quæ ad modum litij ſanctos cogitatus primo quidem implicat, deinde clauo intentionis circunuoluit,poſtremo ipſam intentionem non in cœlo ſed in terra defigit. Vel poteſt dici quòd primum vinculum peccati ſit diuturnitas, ſecundum nouitas,tertium perplexitas,quædam enim peccata ſui vetuſtate, quædam ex nouitate magis ligant animum:in quibuſdam vero homo fit perplexus,neſciens quid eligat. vtrobique enim vel eſt vitium,vel ex vna parte vitium, & ex alia credit ſe impotentem ad pœnitentiam,vel damnum formidat ſi peccatum fugiat. Septẽ vero crines, ſeptem ſunt dona ſpiritus ſancti, quibus omne vinculum

Expoſitio figuræ ſuperius poſitæ.

Primum vinculũ.

Secũdum vinculũ.

Tertium vinculũ.

Septem crines.

vetus,nouum,& pꝛplexum ſoluitur. Item ſi crines vel conſiderationum vel donorum radantur à mente,ſit homo impotens ad bonum agendum, & peccato reſiſtendum,& ſequuntur eum ſeptem incommoda. primum eſt abiectio.ſecundum eſt comprehenſio.cedit enim in poteſtatem diaboli.tertiū eſt rationis excæcatio.quartū peccati obligatio. quintum eſt carceratio.cōcluditur.n.ne ſuis viribus poſſit exire.ſextū eſt culpę iteratio,quod ſignificat reuolutio mo læ.ſeptimum eſt peccatoris illuſio & deriſio. Sed ſi renaſci incipiant crines,priſtinus vigor accedit. Et primo quidem duas colūnas apprehendit,quibus ędificiū peccati inititut. Sunt autē hæ amor proſperitatis,& timor aduerſitatis.vna dextra,altera ſiniſtra. Deinde cōcutit, quia inſtabilem aduertit eſſe proſperitatem,& aduerſitatem:ſicq; peccati ædificium deiicit,in quo moriuntur praui motus. Moritur etiā ipſe mundo q̄ peccauerat,vt viuat deo. Vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus deo,cuius liuore ſanati ſumus.

Sermo.iiij. tertiæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cvj.

Eccleſiaſticæ poteſtatis origo.

ITerū dico vobis.)Nūc ponitur origo eccleſiaſticæ poteſtatis,q̄ ꝓuenit à patre cœleſti. Circa quod tria facit. primo.n.ſupponit eccleſię conſenſionē. ſecūdo adducit ipſius petitionē.(de oī re.)tertio ꝓmittit rei poſtulatę petitionē,(fiet illis.)Cōſenſum aūt eccleſię determinat q̄tū ad tria,quę ſunt,numerus,qualitas,& locus. vñ primo tāgit numerū cōſentientiū,(Iterū dico vobis,qa ſi duo.)nō pōt eſſe paucorū cōſenſus. Sed & ipſe numer⁹ habet charitatē in ſacraméto,cuius duo ſunt præcepta,dei videlicet amor,& ꝓximi:& min⁹ q̄ inter duos charitas eſſe nō pōt. Sine iſta vero charitate nō eſt cōſenſus eccleſiæ. Phil.ij. Idē ſapiatis,

Minus q̄ inter duos charitas eſſe nō pōt.

eādē charitatē habentes,vnanimes, idipſm ſentiētes. Itē tāgit conſentientiū qualitatē,(ex vobis.)ſanctis.ſ.& humilibus. Ro.xij. Nō alta ſapiētes, ſed humilibus cōſentientes. Itē tāgit cōſenſionis actū, (cōſenſerint)[.i.eadē ſenſerint, quod vtiq; faciunt,qui nō quærūt q̄ ſua ſunt,ſed q̄ ſunt alterius. Ro.xij. Idipſum inuicē ſentientes. Iſte vero cōſenſus facit habitare vnanimes in domo dei,q̄ eſt eccleſia. ps. In domo dei ambulabimus cum conſenſu. Item tangit conſenſionis locū,(Super terrā.)in terrenis rebus nō eſt cōſenſus.

immo

immo hinc lites & diſcordiæ. Sed de his bonis quę ſunt ſu per terrā,conſenſus eſſe poteſt. Phil.ij. Vnanimes idē ſapia tis,nihil per contentionē,neq; per inanē gloriā. Ergo vt ex his pater,in actu conſenſionis exigitur charitas,humilitas, & rei ſpiritualitas. ¶ Deinde ponit contientiū petitionem quā determinat ex duobus.ſ.ex realitate, & ex generalita-te. Propter primū dicit(de omni re.)Peccatū res non eſt,cū ſit nihil,& peccando nihil efficiantur hoīes. Rurſus tpalia, vt diuitiæ, ſanitas corporis, & liberatio ab aduerſitatibus mundi, etſi ſunt entia,non tā res, quia ratū & firmum non habēt eſſe. Sola vero bona ſalutis gratiæ in præſenti,& glo riæ in futuro,quia permanēt,res dicūtur.ideo peccati facul tas nullo modo petenda eſt,tēporalia vero non directe,ſed inquantum iuuant ad ſalutem,petantur. Res aūt ſalutis om nino petenda eſt. Iob.xxij. Decernes rē,& veniet tibi,& in viis tuis ſplendebit lumen. Itē tangit petitionis generalita-tē(quæcunq; petierint.) Mar.xj. Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis. ¶ Deinde huius petitiōis ponit ex-auditionem.cuius primo tangit originem,dicens,(fiet illis à patre meo.) Io.xv. Quæcunque petieritis patrem in no-mine meo,dabit vobis. Item tangit originis celſitudinem, (Qui in cœlis eſt) .i.in angelis beatis, & in mentibus ele-ctorum, quæ ſunt cœli intelligibiles . Ex quorum numero etiam ipſi duo ſunt qui ſibi mutuo conſentiunt : vnde qui in eis eſt pater,facit quæ petierunt. Gre. Vbi ſunt ergo qui conuentum eccleſię audent contemnere,& venerandę con gregationi preces ſolitarias anteferre ? Vbi etiam ſunt qui eccleſiæ ſententias non timent? cuius à deo patre deriuatur auctoritas in eccleſiā quā velut cœlum inhabitat?ps. Into-nuit de cœlo dns,& altiſſim⁹ dedit vocē ſuā &c. ¶ Deinde cum dicit,(Vbi.n.ſunt duo)ponitur principalis auctor & executor eccleſiaſticæ poteſtatis. Quod.n.facit eccleſia,id ipſum xps in medio eius exiſtēs operatur. Tria vero hic tā git.primo quidem eccleſiæ collegium(vbi.n.ſunt.)quocun que videlicet loco(ſunt duo vel tres)iſti ſunt primi numeri (cōgregati.)ad congregationem denique eccleſię ſufficiūt duo iuſti,aut tres. Sed tamen vtriuſque numeri ſacramen-tum in tota eſt fidelium multitudine, quæ primo quidē eſt duo,tum propter duos populos, Iudæum,ſcilicet & genti-lem.tum etiam propter geminam eccleſiæ charitatem. Itē

Peccatum nihil eſt.

Quod facit eccleſia xpi idē ipm facit xps.

eadē multitudo eſt tria,tum propter fidem trinitatis,tū etiā propter tres ſtatus eccleſiæ, continentium videlicet,& coniugatorum,atque prelatorū. ¶ Secundo tangit ipſius collegij eccleſiaſtici vinculum(in nomine meo).i.in fide nominis mei,vel quia nomen Chriſti eſt Ieſus,qui ſaluator & ſalutaris interpretatur,in nomine eius congregantur,qui ad ſalutem mutuā operātur. Tertio tangit eiuſdē collegij medium,cuius primo ponit preſentiam(ibi ſum.)Mat.xxviij. Vobiſcū ſum omnibus diebus vſque ad conſummationē ſeculi.Secundo ponit præſentiæ ſitū(in medio eorum)quaſi Pontifex in ſynodo,& prior in capitulo.ideo quod eccleſiæ collegiū facit,ipſe xp̄s præſens operatur. ¶ Et nota quamedium eccleſiæ xp̄s ſe dicit,quoniam virtus extremorum eſt in medio,& in medio cētri fundatur omnis figura,ſicut xp̄s eſt virtus eccleſiæ,& fundamentum legalium figurarū. Item nota quia duo & tria quinque ſunt,quorum numerorum mediū eſt tertia,& quarta,ac ſexta vnitas.ideo xp̄s eſt tertius & quartus,ac ſextus,quia eſt medius angulus duorū parietum.i.duorum populorū.Ipſe etiā quia deus & homo eſt,ideo vt deus & vt proximus nobis diligendus eſt. Item trium ſtatuum eccleſię xp̄s eſt media & quarta vnitas ,ideo primam conſtituit figuram rectilineā.Dañ.ij.Species quarti,ſimilis eſt filio dei.Item quinarius ad corporalem refertur eccleſiæ laborem, ſenarius vero ad operis perfectionē, quia ſex diebus ſuum opus deus perfecit . Chriſtus ergo quia perfectio omnis laboris ſanctorum,ideo media & ſexta vnitas eſt quinarij eccleſiæ.

Chriſtus eſt mediū eccleſiæ.

Sermo quintus.iij.feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cvij.

Remiſſionis culpæ conſideratio.

TErtio cum dicitur,(Tunc accedens Petrus)agitur de remiſſione culpæ.Circa quod duo facit.Primo.n.ponit Petri quęſtionē. ſecundo adducit xp̄i reſponſionē (dicit ei Ieſus.)Circa primum aūt tria tangit.primo quidē dubitantis acceſſum.(tunc accedens Petrus ad eū.)p̄s. Accedite ad eū,& illuminamini.Deut.xxxiij.Qui appropinquant pedibus eius,accipiunt de doctrina illius.Item ſupponit fratris peccatum.(dixit,domine quotiens peccauerit in me).i.cōtra me,vel me ſciente. Bene dicit quotiens,quia pluries peccamus,(Frater meus)eſto quòd peccet in te,fra

ter

ter tuus tamē eſt. Item quęrit remiſſionis numerū. (Dimittam ei). ſ. veniam petenti, quia vt dicit Rabanus, nō paſſim iubet peccanti dimittere, ſed petenti veniā. Sed tamen rancor ex animo ſemper abiiciendus eſt. (vſq; ſepties.) De hoc numero dubitat Petrus, vel quia ſciebat hunc numerum eſſe poſitum in pœnis eorum qui nō pœnitent. Geñ. iiij. Qui occiderit Cayn, ſeptuplum punietur. Vel quia etiam iuſtū virum nouerat totiēs in die peccare. Prouer. xxiiij. Septies in die cadit iuſtus, & reſurgit. Vel quia ſeptem eſſe ſciebat peccata capitalia. Prouer xxvj. Septē nequitiæ in corde ei⁹ ſunt. Vel quia ſeptē præcepta ſecundæ tabulæ, quorum trāſgreſſione fit peccatum in fratrē. Vel quia ſeptē modis peccatum dimittitur, dubitauerit Petrus de numero dimiſſionum, vtrū. ſ. ſeptē vicibus ſit peccatum dimittendum fratri. Vnde notādum ſicut dicit Ioā. Caſſianus in collationibus patrum, & Glo. Origenis ſuper Leui. cap. iij. Septē ſunt remiſſiones peccatorum. prima eſt baptiſmatis ſanctificatio. Act. ij. Baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in remiſſionē peccatorū veſtrorū. cuius figura patuit in Naaman. iiij. Re. v. qui lotus in Iordane mundatus eſt à lepra. Secūda remiſſio eſt martirij paſſio. Hebr. ix. Oīa pcā mundātur in ſanguine. qđ patuit in btō Bonifacio martyre, cui⁹ ſanguine pcā ipſius lota fuerunt. Tertia remiſſio eſt eleemoſynarū largitio. Luc. xj. Date eleemoſynā, & ecce omnia mūda ſunt vobis. Quarta eſt culpæ in nos factæ remiſſio. Matt. vj. Si dimiſeritis peccata eorum hominibus, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Quinta eſt peccatoris conuerſio. Iaco. v. Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam ſuā à morte, & operit multitudinem peccatorum. Sexta eſt charitatis dilectio. Lucæ. vii. Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. &. ij. Petr. iiij. Charitas operit multitudinem peccatorum. Septima eſt pœnitentiæ ſatisfactio, cum peccator lauat lachrymis lectum ſuum, id eſt conſcientiam ſuam, & fiunt ei panes die ac nocte lachrymæ eius, nec erubeſcit ſacerdoti domini peccatum ſuum indicare, & medicinam quærere, ſecundum illum qui ait, Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & remiſiſti impietatem peccati mei. Quia igitur ſeptē ſunt dimiſſiones peccati, potuit dubitare Petrus an etiam totidem eſſent vices dimiſſionis.

Septem ſunt remiſſiones peccatorum. Figura De Naaman.

¶ Deum cum dicit,(Dicit ei Ieſus)ponitur xpi reſpõſio in duobus conſiſtens. primo.n.prohibet parcã remiſſionem. (Dicit ei Ieſus,non dico tibi vſq; ſepties) tantũ, quia non eſt abbreuiata manus domini,ſed theſaurus indulgẽtiæ ipſius ſine numero eſt. Eſa.lv. Derelinquat impius viã ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas , & reuertatur ad dominũ, & miſerebitur eius:& ad deum noſtrum,quia multus eſt ad ignoſcendum. Threñ.iij. Miſericordiæ domini quia nõ ſumus cõſumpti,quia non defecerunt miſerationes eius. Secundo mandat xps largam fieri remiſſionem . (Sed vſq; ſeptuagieſſepties)finitus numerus pro infinito ponitur. q.d. quotieſcunq; peccauerit,dimitte illi. Sed tamen aduertendum quia ſeptuagieſſepties poteſt eſſe vna vel duæ partes. Et ſi eſt vna pars,ſenſus eſt, Dimitte ei ſeptuagintaſeptem vicibus. Si vero ſunt duæ partes, tunc alter numerus alterũ multiplicat,& conſurgunt quadringinta &. xc. Secundum vero vtrũq; ſenſum ſignificatur relaxatio omnis iniuriæ. Nam primo quidem ſeptuagintaſeptem ,puenit ex vndecim multiplicatis per ſeptẽ. ſepties enim vndecim ſunt ſeptuagintaſeptem. In ſacra vero ſcriptura ſeptem eſt numerus vniuerſitatis,quia ſeptem diebus vniuerſum tps agitur. vndecim autem eſt numerus trãſgreſſionis, quia primo recedit a decem,qui limes eſt numerorũ. Vnde in figura pœnitẽtium.xj.ſagacilicina in tabernaculo domini fuiſſe memoratur. Exo.xxv. Cilicium habitus eſt pœnitentium, qui debetur pro vndenario tranſgreſſionis decem pręceptorũ. Qui vero ſic pœnitent, etiam ad eccleſiam dei pertinent. ergo per ſeptuagintaſeptem vniuerſa trãſgreſſio ſignificatur,fratri dimittenda. Aug. Omnino quotiens peccauerit ignoſcas. omnia.n.peccata dixit quando ſeptuagieſſepties dixit . Item ſeptem ſi multiplicauerint ſeptuaginta , efficit quadringenta vt nonaginta. Septenarius ad vniuerſitatem refertur. Septuaginta vero vitæ preſentis laborem & incolatum ſignificat. vnde ſeptuaginta annis populus dei fuit in tranſmigratione Babylonis. per hunc ergo numerũ deſignatur,& q̃diu hic viuimus,peccanti in nos fratri dimittamus. Cuius figura legitur Dañ.ix. vbi dicitur q̃ in.lxx. hebdomadibus,qui numerus eſt quadringentorũ & nonaginta,conſummabitur præuaricatio , & delebitur iniquitas & finẽ accipiet peccatum,& adducetur iuſtitia ſempiterna.

Funit⁹ numer⁹ pro infinitio.

Septenarius numerus eſt numerus vniuerſitatis.

Figura.

Feria

Feria quarta poſt tertiam dominicam in quadrageſima
Secundum Matthæum. *Cap.xv.*

IN illo tempore*Acceſſerunt ad Ieſum* ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi dicentes, Quare diſcipuli tui trãſgrediuntur traditiones ſeniorum? Non enim lauant manus ſuas cum panem manducant. Ipſe autem reſpondens, ait illis: Quare & vos tranſgredimini mandatum dei propter traditionem veſtram?Nam deus dixit, Honora patrem tuum & matrem tuã:& qui maledixerit patri vel matri,morte moriatur:vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri? munus quodcunq; eſt ex me,tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuã:& irritum feciſtis mãdatum dei propter traditionem veſtram.Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Eſaias,dicẽs: Populus hic labiis me honorat: cor autẽ eorum longe eſt à me. Sine cauſa autẽ colunt me, docentes doctrinas * & mandata hominum.Et cõuocatis ad ſe turbis, dixit eis:Audite & intelligite, Nõ quod intrat in os, coinquinat hominem:ſed quod ꝓcedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes diſcipuli eius,dixerunt ei:Scis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? At ille reſpondens ait: Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœleſtis,eradicabitur.Sinite illos,Cæci ſunt,& duces cæcorum. Cæcus autem ſi cæco ducatum præſtat: ambo in foueam cadunt.Reſpondens autẽ Petrus, dixit ei:Ediſſere nobis parabolam iſtam.At ille dixit:Adhuc & vos ſine intellectu eſtis? Non intelligitis,quia omne quod in os intrat,in vẽtrem vadit,

*τότε προσ ἐρχονται, id eſt tunc accedunt.

*οἱ ἀπὸ Ἱεροσολυμων γραμματεῖς.i. .i. Hieroſolymitani ſcribæ. Nam erãt & aliarum vrbium ſcribæ.

*Apud græcos nõ additur,& cõiũctio, ſed cũ appoſitione legitur,doctrinas, mandata hoĩm.i.q̃ ſunt mãdata hoĩm.

dit,& in ſeceſſum emittitur? Quæ autẽ procedunt de ore,de corde exeunt:& ea coinquinãt hominẽ. De corde.n.exeũt cogitationes malæ, homicidia, adulteria,fornicatiões,furta,falſa teſtimonia, blaſphemiæ. Hæc ſunt quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Sermo primus quartæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cviij.

Statio decimanona Arada.

Accẽſſerunt ad Ieſum ab Hieroſolymis Scribæ & Phariſæi,dicentes: Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones ſeniorum?)Mat.xv. Idẽ igitur Mar.viij. Decimanona præſentis tẽporis ſtatio agitur hodie,quę nominatur Arada,quod interpretatur ſuſcitauit teſtimonium meum.hic ſuſcitator deus eſt,de quo ait ps.Suſcitauit teſtimonium in Iacob,& legem poſuit in Iſrael. vbi glo.vetus, inquit,teſtamentum & lex dicitur,& teſtimoniũ. Lex vero quia præcipit,teſtimonium quia probat. probat.n.deum eſſe legiſlatorem, & hominem eſſe præcepti trangreſſorem, atq; probat noui teſtamenti virtutem & honorem. Hoc autem teſtimonium primo fuit mortuum in Adam,ſed ſuſcitauit illud legiſlator in monte Sinai:deinde ipſum teſtimonium ſopitũ fuit ſuperuenientibus traditionibus Iudæorũ. ſed excitauit illud xps vt euigilaret præceptum decalogi, ſicut in præſenti euangelio continetur, quod diuiditur in tres partes. In quarum prima ponitur excitationis diſputatio. In ſecunda diſputationis determinatio. In tertia determinationis declaratio. Secundũ ibi.(Et conuocatis ad ſe.) tertium ibi.(Reſpõdens autẽ Petrus.) Circa primum duæ quęſtiones diſputantur.prima eſt de tranſgreſſione humanæ traditionis. Secunda eſt de præuaricatione diuinæ iuſſionis. (Ipſe autẽ reſpondens.) Rurſus in prima parte tria facit.primo.n.ad diſputationem acceditur. ſecũdo quęſtio proponitur. (Dicentes, quare diſcipuli tui.) Tertio ratio quæſtionis adducitur.(Non.n.lauant manus ſuas.) Dicit ergo primo,(Accẽſſerunt ad Ieſum &c.)vbi quatuor tãgit. primo.ſ.corporalẽ acceſſum.(Accẽſſerunt.) corpore, non

mente

mente:loco,non voce:odio,non amore. Eccle.j. Acceſſiſti maligne ad deū,& cor tuū plenum eſt dolo & fallacia. Item tangit acceſſionis terminū. (Ad Ieſum.) Saluatorē,ſed non ſunt ab eo ſaluati, quia non acceſſerunt vt ſaluarētur, quin potius ex iſto acceſſu cōfracti ſunt & dānati, ſicut frāgitur vitrum ad lapidē. Nu.j. Si quis alienus acceſſerit, moriat. Item tangit ſanctitatis locū. (Ab Hieroſolymis.) quę ciuitas erat regia & ſacerdotalis. Chryſo. Qui Metropolim habitabāt,pernicioſiores erant,amplius honore feruētes,mul tūq; tumorem poſſidētes.locus.n.ſanctus vnde erat,nō ſanctificabat eos,nec faciebat deo gratos,quoniā vt dicitur.ij. Mac.v. nō ꝓpter locum gentē,ſed propter gentē dominus locū elegit. Itē tangit accedentiū ſtatum quātum ad ſcientiā & religionē. (Scribæ) qui erant docti in ſcripturis. (Et Phariſæi) qui à cæteris religione erant diſtincti. Et nota quia contra xp̄m & proprium ſalutem ſemper militant inflata ſcientia,& ſimulata iuſtitia. Prouer.j. Contra ſanguinem ſuum inſidiantur,& moliuntur fraudes contra animas ſuas. Vnde Scribę & phariſæi ſemper conſenſerunt in perſecutione xp̄i,qui figurantur per Balaham ſedentem ſuper aſinam ſynagogę,cui dixit dominus. Nume.xxij. Peruerſa eſt via tua,mihiq; contraria. ¶ Deinde cum dicit,(Dicentes quare diſcipuli tui) proponitur prima quæſtio per modum obiurgationis,in qua primo ſupponitur diſciplinæ ſedulitas. (Dicētes,quare diſcipuli tui) de trāſgreſſione diſcipulorū à magiſtro q̄rūt,vt illorū culpā in xp̄m cōuertāt. Itē culpatur diſcipulorū temeritas. (Trāſgrediuntur traditiones). i. cōſtitutiōes traditas. Pro.xxij. Ne trāſgrediaris terminos antiquos,quos poſuerūt patres tui. Itē harū traditionū ponitur auctoritas, (Seniorū,) Senatus Iudæorū humana quædā ſtatuerat obſeruanda, quæ dei iudicio contēnenda erant. Iob.xij. Doctrinā ſenum auferā. propter reuerentiam tū ætatis ſtatuta eorū videbantur ſeruanda. Eccl.viij. nō te prætereat narratio ſeniorū. ¶ Deinde adducitur argumentatio quæſtionis. (Nō.n.lauant manus ſuas cum panē manducant.) Sciendū quia Iudæi ad literā intelligebāt illud præceptū Leui.xv. lauetur aquā oīs qui trahit immūditiā. Ideo vt ait Marcus, Phariſæi & oēs Iudęi,niſi crebro lauent manus,non manducant,tenentes traditiones ſeniorū:& à foro venientes,niſi baptizentur, non cōmedunt:& alia

Hieroſolyma ciuitas regia & ſacerdotalis.

Sciētia inflata & ſimulata iuſtitia contra xp̄m ſup militāt.

Figura.

alia multa ſunt tradita illis ſeruare baptiſmata vrceorum & calicum,& ornamentorum & lectorum.Sed in rei,veritate corporalis mundicia ſi quidem moderate fiat, ad decentiã pertinet conuerſationis humanę,placetq; deo,vt dicit glo. Deut.xvij.Si vero talis munditia ſuperflue fiat,ſuperſtitio videtur eſſe,aut curioſitas,vel delitiæ,quibus anima maculatur.vnde Aug.in regula,Sordes animæ contrahit mundę veſtis nimius appetitus.Neutra tamen huius lotio ad ſalutem pertinet animarum,Sed mundanda eſt cogitatio interior. Vnde Eſa.j.oſtendens quomodo intelligi oportet illud pręceptum Leuitici,ait,Lauamini,mundi eſtote,auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis.Et hunc etiam ſenſum lex intendebat, quæ cum prohibuiſſet eſum quorundam animalium,ſubiunxit. Leui.xj. Nolite contaminare animas veſtras,nec tãgatis quicquam immũdum,ne ſitis immundi. Qui igitur moderatæ intendit corporali mũditiæ,politicus eſt:qui vero ſuperflue, mollis eſt.qui vero eam putat ſaluti neceſſariam, hæreticus eſt. ideo dominus volens ab iſta munditia q̃ placet oculis, auertere homines, vt interiorem deſiderarent,non lotis manibus mãducabat, ſicut dicitur Luc.xj.nam contẽnenda erant pręcepta quorum occupatio à diuino auertebat mandato, quaſi ſufficerent ſaluti. ¶ Deinde cum dicit,(Ipſe autem reſpondens) proponitur ſecunda queſtio in qua reſpondetur argumentationi primę & tria facit. primo eã proponitur queſtio. ſecundo adducitur queſtionis ratio,(Nam deus dixit.)tertio adiungitur redargutionis increpatio.(hypocritæ, bene prophetauit)dicit ergo primo.(Ipſe autem reſpondens.)ergo ſequens quæſtio,eſt etiam pręcedentis reſponſio . (Ait illis.quare & vos tranſgredimini mandatum Dei)quod eſt maioris auctoritatis quam traditiones ſeniorum, (propter traditionem veſtram?).i. Eſd.ix. manus principũ fui prima in tranſgreſſione.Et aduertẽdum q̃ iſta Chriſti interrogatio eſt pcedentis quæſtionis reſponſio. Phariſei enim quęrebant quare diſcipuli Chriſti tranſgrederentur traditiones ſeniorum,ſed Chriſtus dicit eorum traditiones eſſe diuini mandati tranſgreſſiones,ideo eorũdem ſtatuta non obligant,ſed infringenda ſunt, quia humana conſtitutio contra dei legem militare non poteſt . Actuũ. v. Obedire oportet deo magis quam hominibus. ¶ Deinde cum dicit,

Corporalis mũditia moderata placet deo.

Hũana cõſtitutio cõtra dei legem obligare nõ poteſt.

cit,(Nã deus dixit)huius ſecundò queſtionis ponitur argumẽtatio:in qua tria facit.primo enim oſtendit q̃ ſit dei mã datum: ſecũdo inducit humanum inſtitutum. (Vos autem dicitis.) Tertio cõcludit propoſitum.(Et irritum.)In primo autem tria tangit.primo.ſ.p̃cepti auctoritatem.(Nam deus dixit)non homo purus,aut quiſquam ſeniorum, Legis quidem p̃cepta deus ipſe edidit ſicut patet. Exo. xx. Daturus enim p̃cepta decalogi,ante omnia p̃miſit ſuã auctoritatem & beneficentiam,dicens. Ego ſum dominus deus tuus,qui eduxit te de terra ægypti. Item tangit moralis p̃cepti honeſtatem.(Honora patrem tuum & matrem) hoc eſt p̃ceptum ſecũdæ tabulæ,vt patet Exo.xx.& Deut. v.& eccl.xiij. Sicut enim quia deo p̃cipaliter obligamur, ideo primum p̃ceptum primę tabulę eſt de diuino honore, ita ex præceptis ſecundæ tabulæ dirigentis nos ad proximum.primum p̃ceptum eſt,de principalibus proximis, qui ſunt parentes, quibus debetur honor nõ ſigni tantum, ſed etiam rei,quia non ſufficit ſalutare aut aſſurgere parentibus,ſed eiſdem etiam ſubueniendum eſt. Item tangit alterius .ſ. iudicialis p̃cepti ſeueritatem.(Et) ſupple deus dixit. Leui.xx. (Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.) Talis enim etſi non carne,mente tamen ſtatim moritur. Ro.j. Parentibus non obedientes digni ſunt morte.

Non ſufficit honorare parentes ſigno.

¶ Deinde cum dicit,(Vos autem dicitis)tangitur humana conſtitutio, duo continens, duobus dei p̃ceptis contraria.primo continet mutationem diuini p̃cepti quo dixerat.(Honora patrem tuum.&c.)ſecundo continet abſolutionem pœnę alterius præcepti dicẽtis.(Qui maledixerit) cuius abſolutionem ponit ibi,(Et non honorificabit) dicit ergo primo.(Vos autem dicitis).i. in traditione veſtra ſic taxaſtis.(Quicunque dixerit patri vel matri.) O pater, vel o mater.(Munus quodcũq; eſt ex me)oblatum deo & facer dotibus.(Tibi proderit).i.ad ſalutem conuertetur corporis & animę, & magis ex hoc conſequeris commodum quã ſi illud tibi darem. Conſulentes enim principes Iudęorum cupiditati ſuæ,ne filij propter curam parentum omitterent offerre munera templo,docebant eos tranſgredi diuinum p̃ceptum,& mentiri ſub obtentu religionis,quantum ad duo.primo quia vt afferebant,magis tenentur filij deũ patrem quam hominem patrem honorare.ſecundo quia vt dicebant

Vide Iudęorũ impiã aſtutiã

cebant,hoc ipſum quod filij Deo patri offerunt,magis pro deſt ad ſalutem hominis patris qui ſi illud ei daretur. Talis autem argumentatio erat ſophiſtica. arguit enim ex impertinentibus. nam diuina oportuit facere humana tamen officia nullatenus prætermitti debuerunt. Adinuentio etiam huius inſtitutionis ex cupiditate proceſſit. Eſa.i. Principes tui infideles,ſocij furum,omnes diligunt munera,ſequuntur retributiones. Secundum dictam expoſitionem litera plane legitur.Sed gloſ. legit eam interrogatiue,nec tamen variatur ſententia, ſic: (Quicunque dixerit patri vel matri munus quodcunque eſt ex me) .i. De meo & à me Deo oblatum,putáſne (Tibi proderit?) Si tollatur Deo,& tibi detur?immo abuſio eſt,ſi putas tibi prodeſſe ad victum & veſtitum , quod Deo oblatum eſt, & ſacrilegus eris,ſi illud petis. Et ſic videbantur ex hac fraude abſolui ab obligatione illius præcepti moralis de honore parẽtum. ideo ſubdit.(Et non honorificabit)id eſt, quicunqne quod præmiſſum eſt dixerit, (Non honorificabit) licite & abſq; tranſgreſſione præcepti(patrem ſuum, aut matrem ſuam.) Vnde Marcus quaſi exponens dictum Matthæi , Dicit. Et vltra non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo , aut matri. Ex iſta etiam traditione Phariſæorum abſoluebantur crudeles filij à pœna illius iudicialis præcepti , Qui maledixerit parentibus,moriatur. Ad paria enim iudicantur blaſphemus parentum,& eis non ſubueniens. vterque enim inhonorator eſt eorundem. Sed ſi dans Deo munera excuſabatur à culpa , conſequens eſt ꝙ abſolueretur à pœna.

Sophiſtica argumẽtatio ex ĩpertinẽtibus.

¶ Conſiderandum quia aliqua offeruntur deo quaſi debita,quædam vt munera. Debita ſunt decimæ atq; primitiæ, & in talibus , cæteris patribus , neceſſitas parentum poſtponenda eſt eorum oblationi. Quædam vero ſic offeruntur vt munera ſint , quæ voluntaria ſunt , licet etiam votum ſuperuenerit : & talium oblatio non præiudicat ſubuentioni parentum: quia quod eſt voluntarium , non præiudicat neceſſario. Vnde ſi quis votum emiſit eius rei q̃ parẽtibus neceſſaria eſt,temerarie vouit,nec tenere debet votum. Phariſæi vero non debita tantum , ſed etiam voluntarie oblata dicebant præiudicare parentum neceſſitatibus .vnde dicebant , (Munus quodcumqne eſt ex me. tibi proderit) contra illud quod dicitur.i.Reg. xv.Non vult

Quæ deo offerũtur, ſunt in duplici differentia. Nota.

dominus

dominus holocauſta aut victimas, ſed magis vt obediatur voci eius, præcipientis honorare parentes. ¶ Deinde ponitur argumentationis concluſio. (Et irritum feciſtis mandatum dei) de honore parentum (propter traditionem veſtram) de muneribus offerendis, cum tamen iſtud ſit cerimoniale introductum, illud vero ſit morale innatũ, cui nullum cerimoniale præiudicat. Hiere.xj. Irritum fecerunt pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. ¶ Deinde cum dicit. (Hypocritæ) increpat dominus conuictos quidem, ſed non correctos veritate. Et duo facit. primo enim notat ſimulationis vitium. ſecundo prædicit ſimulationis damnum. (Sine cauſa.) In primo duo tangit. primo enim increpat, (Hypocritæ) tales ſunt qui ſe ſimulant eſſe iuſtos, cum non ſint. quod vtiq; graue vitium eſt. nam vt dicit Auguſt. ſimulata æquitas, duplex eſt iniquitas. Eſa. ix. Omnis hypocrita erit nequam. Item hypocriſim explicat auctoritate ſcripturæ, vnde prophetauit de vobis Eſaias dicens. xxix. ca. ſecundum aliam literam. (Populus hic labiis me honorat) dicendo honorem dei præferendum eſſe honori parentum, in quo eſt ſimulata æquitas. Sed vera iniquitas eſt quod ſubditur: (Cor autem eorum longe eſt à me) quia contemnentes præceptum meum de honore parentum, præcipientem etiam contemnunt. Hiere. xij. Prope es tu ori eorum, & longe à renibus eorum. ¶ Deinde huius hypocriſis ponit damnum, dicens. (Sine cauſa autem) ſcilicet ſine retributione beatæ mercedis, (Colunt me) non enim fructum percipient, ideo ſteriles ſunt hypocritæ, multa folia, ſed fructum non habentes Iob. xv. Congregatio hypocritæ ſterilis. huius vero damni ſubdit meritum. (Docentes doctrinas) quantum ad credibilia. (Et mandata hominum.) quantum ad agibilia. Eſa. xxix. Timuerunt me mandato hominum & doctrinis. huiuſmodi vero legibus doctrinę & mandati auertebantur homines à vera dei cultura. i. Re. ij. Non eſt bona fama quam ego audio, vt tranſgredi faciatis populum domini. Hypocritæ.

Sermo.ij.quartæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl. & in ordine.cix.

Irritum

Veteris legis p̃cepta in triplici ſunt differentia.

IRritum feciſtis mandatum dei propter traditiones veſtras.) Hic conſiderandum eſt quę ſunt mandata dei, & quomodo irritentur. Veteris nãq; legis alia moralia, alia cerimonialia, alia vero iudicialia pręcepta ſunt. Moralia p̃cepta ſunt quę virtutem faciendam, & vitia pręcipiunt fugere, ſecundum quod recta ratio iudicat. Cerimonialia autem ſunt determinationes diuini cultus in ſacrificiis, oblationibus, & feſtiuitatibus. Iudicialia vero ſunt determinationes iuſtitię inter homines obſeruandę. De his tribus generibus mandatorum dicitur Deutero. vj. Hæc ſunt pręcepta, cerimoniæ, atq; iudicia. & Ro. vij. Mandatum eſt ſanctum, iuſtum & bonum. bonum in moralibus, ſanctũ in cerimonialib⁹, iuſtum in iudicialibus. Prima pręcepta ſunt iuris naturalis: cerimonialia verò, & iudicialia ſunt iuris poſitiui. ideo obligatio moralium ſemper manet, ſed per Chriſti aduentum ceſſauerunt cerimonialia, & iudicialia. Item moralium pręceptorum tres gradus ſunt. Quędam em̃ principia, quædam autem media, alia vero vltima pręcepta dicunt. principia ſunt innata, generales. ſ. regulæ agibiliũ, ſicut ſunt duo pręcepta charitatis, dei. ſ. & proximi, & nemini nocendum, vt dicit Tob. Omnibuſque obſequendum, vt dicitur Matth. vij. & vtiliter declinare à malo, & facere bonũ. Media vero moralia ſunt à deo tradita, videlicet pręcepta decalogi, quæ homo facile per ſeipſum, tradente deo, intelligit eſſe iuſta: de quibus Deute. iiij. verba decem ſcripſit in tabulis. Vltima vero moralia ſunt, quorum ratio nõ eſt euidens, ſed inquiſitione ſapientiũ inuenta, populo traduntur, vt eſt illud: Coram cano capite cõſurge. & illud, nõ eris criminator, nec ſuſurro in populis, & cętera ſimilia. Prima quidem p̃cepta innata ſunt, media inſpirata, vltima adinuenta. & quoniam medium ſapit naturam extremorum, ideo in præceptis decalogi virtus principiorum eſt, & ex eis deriuantur extrema. Item media præcepta ipſo numero decenario ſuam declarant ſufficieniam. Decem enim eſt limes, & terminus numerorum: omnis autem alius numerus eſt repetitio ipſius decem, & partis ei⁹. Sic, vt dictum eſt, omne legis pręceptum in decalogo virtualiter continetur. Item digito dei. i. opere ſpiritus ſancti iſta fuerunt ſcripta pręcepta, quia non niſi deo docente intelliguntur interius, & niſi eo adiuuante non perficiuntur exterius. i. Cor. iij.

Moralium p̃ceptorũ tres ſunt gradus

Non ſumus

Nō ſumus ſufficientes ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Ité in tabulis lapideis duab⁹ fuerūt ſcripta iſta pręcepta. In tabulis quidé,quæ latæ ſunt,qm̄ in latitudine charitatis iſta præcepta & cōtinentur,& implętur. Vñ ps. Latū mandatū tuū nimis,& iterū. Viā mandatorū tuorū cucurri, cū dilataſti cor meū. Nō fuerunt ſcripta mādata iſta in auro mundanæ ſapientię,neq; in argēto eloquētię,neq; in ferro violentię,neq; in plūbo grauitatis,neq; in ære cupiditatis,neq; in ſtagno ſimulatæ virtutis, neq; in ligno fragilitatis,neq; in pergameno aīalitatis,ſed in lapideis tabulis.i.in cordib⁹ electorū,q̄ ſunt p̄cioſa,firma & viua. Prou.iij. Præcepta mea deſcribe in tabulis cordis tui. ¶ Duæ vere ſunt tabulæ pręceptorū,vel qa duo ſunt charitatis præcepta dei videlicet amor,& proximi, vel qa ex libero arbitrio, & ex gratia iuuante illud,iſta præcepta ſeruantur. Ité iſta præcepta bis fuerunt ſcripta. primò in primo aſcēſu mōtis Sinai. ſed propter peccatū populi tabulas præceptorū fregit Moyſes,vt dicitur Exo. xxxiii. poſtea vero cum pœnituiſſet populus,rurſus pręcepta ſcripta ſunt.per quod nobis datur in intelligi,q⁹ peccatum deſtruit & frangit in nobis dei præcepta, ſed pœnitentia reparat, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Item in prima tabula continentur pręcepta ordinantia in deum,in ſecunda vero ordinantia ad proximum.deus .n.cunctis aliis pręponendus eſt. Pręcepta de deo tria ſunt. hic.n.numerus ad trinitatē perſonarū referē. nam hoc numero magnificamus deū.præcepta vero ad proximum pertinentia ſeptem ſunt. nā & hic numerus eſt prior hoīs in ſe habentis ternarium & quaternariū. Ternarius refertur ad animam,vel quia eius gradus tres ſunt.ſ.vegetatiuū,ſenſitiuū,& intellectiuū: vel quia tres ſunt ei⁹ potētię principales.ſ.cōcupiſcibile,iraſcibile,& rōnale: vel qa ad imaginē diuinæ trinitatis aīa hoīs condita eſt. Quaternarius vero eſt numerus corporis humani,ex quattuor elemētis cōſtantis. ¶ Nunc de ſingulis diſſeramus pręceptis. Primum primæ tabulæ eſt(non habebis deos alienos corā me) Cui pręcepto legiſlator quatuor annectit circunſtātias ſcilicet expoſitionem,& rationē,& cōminationem,ac promiſſionem. Duo.n. declarat.ſ.qui ſint dij alieni,& quid ſit eos non habere pro diis. Propter primū dicit(nō facies tibi ſculptile,neq; oēm ſimilitudinem cœleſtium, terreſtriū: &

Dei præcepta non niſi eo dōcēte intelliguntur, & eo adiuuāte perficiuntur.

Duæ tabulæ præceptorum,& quare.

Præcepta ad deum pertinētia tria ſunt: ad ꝓximū ſeptem, & quare. Diffuſe de decē præceptis agitur.

eorum quæ mouentur in aquis.) Quid aũt ſit iſta non habe re pro diis, ſubdit (non adorabis ea, neque coles.) Iſtud aũt ꝓceptũ appropriatur patri qui eſt deitatis principiũ. à quo deus filius & deus ſpũs ſanctus procedunt. nec putãdus eſt aliquis eſſe deus qui aut nõ ipſe ſit, aut ab eo ſubſtãtialiter nõ procedat. Rationem aũt huius ꝓcepti adducit, dicẽs. Ego.n.ſum dñs deus tu⁹ fortis zelotes (.i. ego ſol⁹ ſum dñs deus tuus, qui fortiter zelo aĩas: ideo alterũ deũ nõ patior venerari. Cõminationem vero trãſgredientibus ꝓceptũ ſubdit (viſitans iniquitatẽ patrũ in filios, in tertiam & quar tam generationẽ eorũ qui oderunt me.) Vnde nec longeui tas tpis, nec multitudo peccantiũ effugit viſitationẽ pœnę. Promiſſionẽ vero miſericordiæ ponit ꝓceptum ſeruanti bus, dicens. (Et faciens miſericordiã in millia iis qui dili gunt me, & cuſtodiunt ꝓcepta mea) vbi tria attende. Pri mum, quia largior eſt deus ad miſerandũ, q̃ ſit prõptus ad puniendum. nã vſq; ad quartã generationẽ dicit ſe punire peccata, in millia vero promittit miſericordiã. Secũdo attẽ de quia trãſgreſſores ꝓcepti dicit eſſe odiẽtes deũ, obſer uantes vero dicit eſſe diligentes. Ioã. xv. Si diligitis me, mã data mea ſeruate. Tertio attende quia hoc ipſum ꝙ deus tã diu expectat peccatores, ad miſericordiã pertinet, quos diu expectatos nec pœnitentes iuſte punit. Vniuerſæ.n. viæ do mini miſericordia & veritas. Nota quia licet approprietur iſtud ꝓceptum auctoritati dei patris, ad totã tamẽ cõiter ſpectat beatã trinitatem, extra quã non eſt deus. Eſa. xliij. Ante me non eſt formatus deus, & poſt me non erit. Deut. xxxiiij. Videte ꝙ ego ſim ſolus, & non ſit alius deus ꝓter me. Sed nunc attendamus qualiter iſtud dei ꝓceptũ irritũ fiat. omnes certe infideles, Iudæi, Sarraceni, & hęretici, qui fingunt deum eſſe quod non eſt, tranſgrediuntur iſtud mã datum. Item ex xpianis tranſgrediuntur iſtud præceptum omnes diuinatores, ſiue per augurium, ſiue per ſomniũ, ſi ue per ſortes, ſiue per incãtationes, ſiue per inſpectiones vi tri, ſpeculi & vnguis. Itẽ qui carminibus vtunt & characte rib⁹ vel ſignis. Item obſeruatores ſuperſticioſi temporum, aut occurrentium verborum, rerum, & actuum. Itẽ qui pu tant eſſe ſtrigas, & nymphas, & Herodiadem nocte diſcur rere. hinc dicitur Deute. xviij. Non inueniatur in te male ficus atque incantator, nec qui Phytones conſulat, nec diui

Largior de⁹ ad mi ſerẽdum q̃ ad punien dum.

Cõtra di uinatores.

nos,

nos,neque à mortuis quærat veritatem. ¶ Secundum legis præceptū eſt,(Nō aſſumes nomē dei tui in vanū)& allegorice quidē hoc de filio dei dicitur,nā vt dicit R o.viij. Vanitati creatura ſubiecta eſt,vñ ꝓcipitur ne xp̄s,ꝙ eſt creator oīm,putetur eſſe creatura. Sed ad literam toti trinitati hoc ꝓceptum eſt cōe.deus.n.in primo ꝓcepto prohibuit fieri ſimilitudinem eum repreſentantem: ſed tñ conceſſit ſuū nomen hominibus.quo ſignificaretur ꝙ ſicut gentiles imaginibus deorum ſuorū exhibent honorem,ita diuino nomini quo deus ipſe repreſentat̄,honor exhibēdus eſt. Cui cōtrariatur aſſumere vel verbo,vel auditu nomē dei vane. Huius vero præcepti tacet rationē & promiſſionem,ſed cōminationem adducit,dicens,(nec.n.inſontem habebit).i. nō reputabit innocentē & innoxiū,(eū dñs qui aſſumpſerit nomen dei ſui fruſtra.) Hoc aūt præceptū irritum faciunt primo quidē periuri ſecūdū glo. Itē qui inaniter & deriſorie dei nomē pronunciāt,aut ſine cauſa, & ex cōſuetudine iurant. Itē qui diuino nomini audito nō exhibēt reuerentiā. Itē qui turpiter iurāt per mēbra dei. Itē ꝙ obſecrati diuino noīe vt bene aliquid agāt,vel à malo abſtineāt,tñ contemnunt: Itē blaſphemi. Itē qui eccleſiā & eius prælatos contē nunt.dicit.n. xp̄s. Qui vos ſpernit,me ſpernit. Item qui violentiam inferunt perſonis eccleſiaſticis. Itē qui ſacramenta eccleſiæ conténunt accipere ,aut indeuote ad ea accedunt, vel certe ſacras res,vt corpus xp̄i,chriſma,aquā benedictā, & alia huiuſmodi in vſus conuertunt indebitos .Itē ſacrorū locorū moleſtatores. Itē ſacrilegi,& qui non reddūt decimas. Itē qui vana aut perniciosa vouent,aut etiā iuſta nō obſeruāt vota. Itē ſymoniaci,& qui inhoneſtum aliquid in eccleſia cōmittunt,contra iſtud præceptū faciunt. ¶ Tertium præceptū eſt(Memento vt diem ſabbati ſanctifices.) Sabbatum quies interpretatur. Et allegorice præcipitur vt quietem temporis ſacratam habeamus. Sanctam vero quietem habet qui ceſſat à vitiis in præſenti,& dei viſionē expectat.quod ꝙa eſt ex dono ſp̄ūs ſancti qui charitas eſt,ideo hoc præceptum eidem approbatur, ad literam vero eſt cōe toti trinitati,pro cuius honore præcipitur ſabbati ſanctificatio. Quid vero ſabbatū iſtud ſit,& qualiter ſanctificādū, exponit dicens:ſabbatum iſtud eſſe diem ſeptimū. Sanctificatio autem eius eſt vnumquenque ab omni opere ceſſare.

Secūdum legis præceptum.

Tertiū legis p̄ceptū

Deinde huius præcepti tãgit rationẽ,(quia ſex diebus creauit deus mundum,die autem ſeptimo requieuit & ſanctificauit ipſum diem.) Sed aduertenda ſunt duo:primũ,quia inſtitutionis huius præcepti ratio,ſit præterita operum cõpletio.ideo dicitur hic(memento)& non in aliis. Secundo ad uertendũ quia præceptũ iſtud eſt morale.rõ.n.dictat q; tẽpora aliqua & loca deo ſint deputata. Sed declaratio ſiue expoſitio præcepti eſt cerimonialis.Quòd.dies ſanctificãdus ſit ſeptimus,cerimoniale eſt.& ideo q̃tum ad hoc iſtud, ſicut nec alia cerimonialia,nõ tenet:ſed primus dies ſæculi in quo xps reſurrexit à mortuis,in veneratione eſt.rõnabiliter quidẽ, qm̃ licet in ſabbato requieuerit ab opere creationis,in dominica tñ requieuit ab opere recreationis. Potius autem venerari debemus,q; reparati, q̃ q; creati ſum⁹. ¶ Hoc aũt mandatũ irritũ faciũt ij primũ q ſeptimũ diẽ colunt,vt Iudæi. Itẽ qui celebritates ab eccleſia inſtitutas nõ ſeruant. Itẽ qui etſi non operantur, aliis tñ mandant opus. Itẽ qui tẽpore interdicto faciunt matrimonia. Itẽ qui ieiunia eccleſiæ non ſeruant. Item qui nundinas & mercata faciunt diebus feſtiuis. Item vſurarij,qui etiam in feſto male lucrantur. Itẽ q ſacro tẽpore vacãt operi carnis. Itẽ q diebus ſanctis eccleſiã, prædicationes,& officia non frequentant,ſed ludis & choreis ac vanis intendũt ſpectaculis. Eſa. j. Solennitates veſtras odiuit aĩa mea. ¶ Iſta ſunt tria præcepta ordinantia hominem in deum,cui debet fidelitatem, & reuerentiam,& obſequium. Primum efficit fides,quę deũ alienum non patitur. Secundum proſequitur ſpes,quæ tendit in arduum.neque.n.putat deum eſſe vanũ quid,ſed magnũ bonũ. Tertiũ vero perficit charitas.ipſa.n.ſanctã quietem tribuit. ¶ Sequuntur ſeptẽ præcepta ſecundæ tabulæ, quibus ad proximum ordinamur. quorũ primum eſt,(Honora patrem tuũ & matrem tuã.)quia enim nullus eſt proximus cui magis teneamur q̃ parentibus, ideo poſt præcepta dei,iſtud eſt primũ de proximo. Honor autem hoc loco cõiter accipitur pro reuerẽtia & ſubſidio. huius vero præcepti ſubiungit promiſſionem.(vt longo viuas tempore)digna merces talis operis eſt: quoniam ex nutrimẽto radicis, vegetantur rami. proles autem eſt ramus, cuius radix ſunt parentes. meretur etiã quis à filiis ſuſtẽtari in vita,qui ſuis prius prouidit parentibus. Tria vero ſunt hic conſiderãda.

Aduerte

Dies dominica.

Primum præceptũ ſecundæ tabulæ.

Honor qs intelligat.

primo

primo quia ab iſto pręcepto nihil excuſat,nec emancipatio filiorum,nec dignitatis gradus. Nam Salomon rex matri occurrens,eam veneratus eſt,& iuxta ſe præparauit eidem ſolium. Sed nec oblatio diuini muneris,vt dictum eſt, aut religionis ingreſſus excuſant ab honore parentum. Vnde Valerius Maximus recitat de virgine Veſtali,quę triũphãtem patrem à tribuno detractum ex ipſo Veſtæ tẽplo exiliens defendit. Rurſus nec crimen parentum, etiã damnatorum,excuſat filios ab eorum honore. Eccle.iij. Eleemoſyna patris nõ erit in obliuione. nam & pro peccato matris accidet tibi bona gratia. De hoc recitat Valerius maximus ꝙ filia dãnatam matrem fami, proprio lacte nutriuit: quo beneficio cõperto,etiã matrem abſoluit. Sed nec mors parentum excuſat filios. nã mortuis etiam reuerentia exhibẽda eſt,extremas eorum voluntates implendo, & ſepulchra venerãdo. Nam legitur ꝙ gentiles quidam ne parẽtum eorum ſepulchra violarentur. Alexãdro ſe tradiderunt. Item aduertẽdum ꝙ parentes ſunt nobis in primo gradu honoris,cõſequenter autem honorandi ſunt omnes ſecundũ gradus conſanguinitatis,poſtea extranei vſq; ad inimicos. Itẽ pater dicitur non ſolum genitura,ſed etiã ætate,cura, prælatura,& doctrina. vnde iſto præcepto,ſeniores,prælati,doctores,& principes reipublicæ honorari mandantur. Hoc autem præceptum irritum faciunt primo qui contumeliam parentibus inferunt. Item qui eorum iuſtis non obediunt pręceptis. Item qui in eos aut manus iniiciunt,aut non defendunt. Item qui indigentibus non ſubueniunt. Item qui extremas eorum voluntates nõ perficiunt, quos omnes lex domini dixit eſſe occidendos. quod ſi non fiat, tamen deus vindicat quod homo prætermittit,ſicut dicitur. vij. Ethic. de filio trahente patrem per capillos vſq; ad locum quo ipſe prius traxerat patrem ſuum. ¶ Secundum præceptũ eſt. (non occides.) nõ autem animalium,ſed hominum,nec hominum iniquorum,ſed innocẽtiũ occiſio prohibetur. Iniqui enim vel occidunt,vel cõmittunt mortifera. ideo digni ſunt morte, nec huius pcepti immunitate debent gaudere, quia cõtra ipſum egerunt. occidãtur ergo non ex arbitrio, ſed legis auctoritate,quę præcipit Exo.xxij. Maleficos nõ patieris viuere,quia malefici ſunt cõtra legem agẽtes. ideo non tuo iudicio, ſed legis imperio occides. quapropter in

Secũdum præceptũ ſecundæ tabulæ.

In cauſa ſanguinis nõ peccãt accuſator & teſtis.

cauſa ſanguinis non peccant, accuſator, teſtis, iudex, & miniſter, quorum intereſt, quin potius zelo iuſtitiæ ſi id fiat, meritum eſt. ps. Beati qui cuſtodiunt iuſtitiã, & faciunt iudicium in omni tẽpore. Ideo laudati ſunt Leuitæ quia Idolatras occiderũt. Exo. xxxij. Laudatus eſt Phynees, quia fornicarios ſimul cõfodit gladio. Nu. xxv. Et Dauid moriens vltima præcepta dedit Salomoni de occidendis proditore & maledico. iij. Reg. ij. Econtra vero Saul priuatus eſt regno, quia nõ occidit Amalechitas. j. Reg. xxv. Et regi Iſrael, quia hominem dignum morte dimiſerat, dictum eſt ij. Re. xx. Quia dimiſiſti hominem dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius. Sed nec peccat contra iſtud præceptũ qui in bello iuſto interficit. hoc enim fit auctoritate legis & principis. Hoc autem præceptũ irritum facit qui occidit vt priuata perſona. Item qui cũ poſſit, nõ defendit occidendum. Item iracundus, inuidus, & odiens. Qui enim odit fratrem ſuum, homicida eſt. Item cõtumelioſus, & qui non remittit in ſe peccanti ſi pœniteat. Item qui non ſubuenit indigenti. Ambroſius. Paſce fame moriẽtem. ſi nõ pauiſti, occidiſti.

Tertium ꝓceptum ſecundæ tabulæ.

¶ Tertium præceptum eſt. (nõ mœchaberis) quia tria prohibentur. primo quidem omnis concubitus, excepto maritali. Item impudicitiæ ſermonis, & viſus, & ioci, & tactus prohibentur. Item circa coniuges duo prohibẽtur. primum ardentior affectus. ſecundum eſt abuſus. propter primum ait Secundus Philoſophus, Omnis propriæ vxoris amator ardentior, adulter eſt. Propter ſecundum dicit Augu. Peccata contra naturam deteſtabilius in vxore q̃ in meretrice fiunt. hoc autẽ præceptum multipliciter fit irritum quantum ad opus: ſed quo ad occaſionẽ operis irritum illud faciunt curioſus mulierum ornatus, ſuperfluitas cibi, & lenones.

Quartum ſecundæ tabulæ ꝓceptum.

¶ Quartum præceptum eſt (non furtum facies) quo prohibetur omnis ablatio alienæ rei. Et non tantum ablatio, ſed etiam retentio interdicta eſt ei. Ei enim qui alienum retinet, mora imputatur ad culpam. Irritum vero faciunt hoc mandatum fures, raptores, vſurarij, deceptores, & qui inuenta non reddunt, aut largita nõ ſoluunt. Item qui munera pro iudicijs ſuſcipiunt. Eſa. j. Principes eius in muneribus iudicant, & cauſa viduæ nõ ingreditur ad eos. Sed tamen aduertendum quoniã à culpa furti excuſat extrema neceſſitas, quę neceſſitas nõ habet legẽ.

Extrema neceſſitas excuſat à culpa furti.

nam

nã & oĩa cõmunia ſunt de lege naturæ,vt dicit Aug. ſuper Ioannẽ. Cum vero ad pinguiorem fortunã iſte venerit, tenetur reſtituere quod accepit. Qui vero quod ſibi debetur, clam tulit ab eo qui nõ vult reſtituere,à culpa quidem furti non excuſatur,tum quia debitorẽ grauat putantẽ ſe adhuc obligari,tum quia pro ſuo tollit nõ ſuũ,tum etiã quia peruertit iuris ordinẽ,abſq; auctoritate iudicis ſibimet ſatisfaciens. non tamen iſte tenetur reddere quod accepit,quia licet ſit in culpa tollendo,culpã tamen non habet retinẽdo, tenetur aũt corã deo pœnitere,& à grauamine liberare debitorem. ¶ Quintũ præceptum eſt(nõ loqueris cõtra proximum falſum teſtimoniũ.) vbi omne mendaciũ prohibet, nõ in iudicio tantũ,ſed etiã extra iudicium. Sciendũ tamẽ ꝙ nõ omne mẽdacium eſt mortale peccatũ, ſed aliquod eſt veniale. Vnde Aug.ſup ps.v. Tria dicit eſſe genera mẽdacij.ſ. pnicioſum,& iocoſum,atq; officioſum. Pernicioſum.i. noxium,ſit quatuor modis. Aut.n.eſt mendaciũ cõtra deũ in doctrina religionis,aut eſt noxium proximo,ita vt nulli proſit:aut alicui nocet,alicui vero ꝑdeſt:aut eſt noxiũ ipſi mentienti,cũ quis ſola mentiẽdi libidine mẽtitur. Mendaciũ vero iocoſum nõ fit vt quis fallatur, ſed vt delectetur. Mendaciũ aũt officioſum.i.vtile fit tribus modis.aut.n.fit vtile ad cõſeruandas res exteriores alicuius, aut pro ſalute corporis,aut ꝑ ſeruanda honeſtate,ſicut qui negat ſe ſcire vbi ſit mulier quę ad corruptionẽ queritur. Et ſic patet eſſe octo ſpecies mẽdacij. Omne autẽ mendaciũ peccatũ eſt. vnde Aug.j.lib.cõtra mendacium. Siquis,inquit,putat aliquod eſſe genus mẽdacij quod peccatũ nõ ſit, ſeipſum turpiter decipit,cũ honeſtũ ſe deceptorẽ aliorum arbitretur. Et quia omne peccatũ fugiendum eſt, ideo dicitur Eccle.vij. Noli velle mẽtiri oẽ mẽdaciũ.aſſiduitas.n.illi⁹ nõ eſt bona Licet aũt ꝙ mẽtitur,ſemp peccet,nõ tñ peccat ſemp qui veritatẽ tacet.ideo ꝑ vtilitate hoĩm meli⁹ eſt veritatẽ tacere, q̃ mẽdaciũ dicere. Et licet oẽ mẽdaciũ pctm̃ ſit, non tñ eſt pctm̃ mortale,niſi mẽdaciũ pnicioſum:veniale aũt aliq̃ io coſe mẽtiri,& magis veniale eſt ſi ꝑ aliqua triũ vtilitatũ aliquis mentiat.hoc dico,niſi iuramẽtũ ſupueniat.alias.n. ꝑpter culpã piurij fieret mortale. Et iõ iſto dñi ꝑcepto pnicioſum tm̃ ꝓhibet mẽdaciũ.vñ notabiliter dicit (nõ loqris cõtra ꝓximũ tuũ &c.)Solũ.n.pnicioſum eſt cõtra ꝓximũ.

Nota.

Quintum præceptũ ſecundæ tabulæ.

Nõ omne mendaciũ eſt mortale peccatũ

Nota.

Pernicioſum tãtum prohibet mẽdaciũ.

Sed iſtud domini præceptum irritum faciunt. primo quidem detractores,qui aliorũ bona opera verbo diminuunt. Item calumniatores,qui falſa crimina imponunt,qui etiam reuocare tenentur quæ dixerunt. Item ſuſurrones, qui occulte obloquuntur. Item diffamatores,qui licet vera, tamẽ occulta proximorum crimina produnt. Item accuſatores, teſtes,patroni,iudices,& notarij falſi. Item omnes falſarij. Item adulatores virtutũ & defenſores culparum falſum dicunt contra proximum teſtimonium. De quibus omnibus ait ps. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. & Sap.j. Omnis qui mentitur,occidit animã. ¶ Sextum præceptum eſt,(non concupiſces vxorẽ proximi tui) Non prohibet ſo lutam cõcupiſci ad cõiugiũ,ſed eam quæ alterius eſt, cuius primo copulã,nunc vero deſiderium vetauit. ¶ Septimum præceptum eſt(non cõcupiſces domum proximi tui,nõ ſeruum,non ancillã,non bouem, non aſinum,nec omnia quæ illius ſunt.) Poteſt iſta concupiſcere vt precio habeat, vel aliàs iuſto titulo poſſideat. Sed iã non erunt proximi. alienæ itaq; rei ablationem prius,nunc concupiſcentiã prohibet. ſed in iſtis duobus præceptis omnis inordinata concupiſcentia notatur,ſiue ſit rei delectabilis, ſiue ſit rei vtilis, ad quam etiã pertinet appetitus honoris. Hæc vero præcepta irritat omnis cõcupiſcentia inordinata,quę eſt aut carnis,aut oculorum,aut ſuperbia vitę. ¶ Et aduertendũ quia ſeptem iſta præcepta ſecundæ tabulæ ſufficienter ordinant hominem ad proximũ quãtum ad duas partes iuſtitiæ,quæ ſunt omnibus prodeſſe,& nulli obeſſe. Facere bonum præcipit primum præceptum: ſed non obeſſe opere præcipitur in ſecundo & tertio & quarto. nõ obeſſe ore præcipitur in quinto. non obeſſe autem corde, præcipitur in ſexto & ſeptimo. Operis vero nocumentum poteſt eſſe triplex, aut in perſona eius,contra quod dicitur,non occides. aut in perſonam ſibi copulatam. contra quod dicitur, Non mœchaberis. aut certe in res peſſimas,contra quod dicitur,nõ furtum facies. Nocumentum vero cordis poteſt eſſe vel quantum ad copulatam perſonã,vel quantum ad rem poſſeſſam, contra quę inducitur ſextũ & ſeptimumpręceptũ. ¶ Scienda ſunt hic generaliter duo. primo quia cum ſint decẽ præcepta decalogi,ex his duo tantum,tertium.ſ.& quartum,affirmatiua ſunt: reliqua oĩa ſunt negatiua. cuius ratio quadruplex

Sextum p ceptũ,ſecundæ tabulæ.

Septimũ præceptũ ſecundæ tabulæ.

Põt eſſe triplex operis nocumẽtum.

Nocumẽtũ cordis ad duo.

Nota.

druplex eſt. Prima quia ꝑceptū legis eſt vt declinetur à malo,& fiat bonum,affirmatiua autem præcepta ſunt vt bonū fiat,negatiua vero vt declinetur à malo. Et qm̃ bonū eſt vt in paucioribus,& vno mō fit, malū autē multipharīā dicitur,ideo vnū affirmatiuum ꝑceptū eſt tātum in vtraq; tabula legis,negatiua autem ſunt plura. Secunda ratio huius eſt,quia agere ſecundum virtutem eſt difficile,abſtinere autē ab actu eſt facile. Et ideo ne lex ſit oneroſa,qđ facili⁹ eſt .ſ.abſtinere à peccato,multiplicauit deus:quod vero laborioſum eſt,diminuit. Tertia ratio , quia negatiua ꝑcepta obligant ſemper & ad ſemper,affirmatiua vero ſemper quidē,ſed non ad ſemper. Vt igitur homo magis eſſet dei ꝑceptis ligatus quam abſolutus,ideo præcepta negatiua multiplicauit. Quarta ratio,quia magis ſumus potentes nocere proximo, & perperam cōtra deū agere,quam prodeſſe, aut tolerare, ideo circa id qđ magis poſſumus,plura ſunt data ꝑcepta. Item ſciendū quia præcepto alicui.ſ.primo,quatuor ſunt annexa.ſ.expoſitio,& ratio,& comminatio,& ꝓmiſſio :aliquibus vero nihil horum annectitur, nulli videlicet negatiuo ſecundæ tabulæ,quibuſdam vero aliqua horum ſubiunguntur. Secundum vero ꝑceptum ſolam habet comminationem,tertium autem habet expoſitionem & rationem,quartum vero ſolam promiſſionem cōtinet. Vbi enim termini ꝑceptorum ignoti ſunt,opus eſt expoſitione. vbi autem complexio præcepti nō eſt euidens, opus eſt ratione. vbi vero res ꝑcepta ardua eſt , nec emolumētum ex ea videtur,opus eſt promiſſione excitante pigros . Sed vbi pronus eſt animus ad oppoſitum ꝑcepti, opus eſt cōminatione retinēte lubricos. Ex quo patet,quare in quibuſdam præceptis nihil horum quatuor eſt, quoddā vero omnia habet,reliqua autem ex his continent aliqua. Diximus vobis qualiter ex duabus tabulis conſtet pſalterium decachordum .i.decem chordarum. Donet nobis deus eas tangere opere charitatis,vt vitiorum male beſtiæ occidantur.

Aduerte.

Sermo.iii.iiii.feriæ poſt.iii.dominicam in.xl. & in ordine.cx.

SEcundo cum dicitur.(Et conuocatis ad ſe turbis) ponit prioris quæſtiōis determinatio.vbi tria facit. Primo em̃ ponit rectum veritatis ſenſum. Secundo peruerſum iniquitatis

iniquitati dirſenſum. (Tunc accedentes.) Tertio iuſtum ſcandali contẽptum.(at ille reſpõdẽs.) In prima parte tria tanguntur.primo eñ docẽdi conuocantur. (& conuocatis ad ſe turbis.) eis eñ q̃ queſtionẽ in ꝓpoſuerãt quare diſcipuli cõibus manducabãt manibus,non exponit veritatem, quia capaces eius non erant maligne interrogãtes.Sed turbis ſimplicibus eſurientibus iuſtitiam loquitur. Proner.iij. Abhominatio dñi oĩs illuſor,& cum ſimplicibus eſt ſermo eius. Item attentio excitatur(Dixit eis,audite)aure (& intelligite.)corde.Iob xiij. Audiuit auris mea,& ĩtellexi ſingula. Item cum dicitur(non quod intrat)veritas quæſtiõis determinatur. Cuius duas ponit ſententias.primam negatiuam.(non quod intrat in os, coinquinat hominem.) Ex quo queſtio prima determinata eſt.licite enim poterant diſcipuli non lotis manibus quẽcũq; cibum ſumere, ſed ex eo nõ coinnquinabantur.q̃ autem cibus non coinquinet hominem,patet,quia vitiis maculatur homo noſter interius. autem ſumptus non eſt vitium,cum ſit creatura dei.Gene. ij. Vidit deus cũcta q̃ fecerat,& erant valde bona. Secũda ſentẽtia eſt affirmatiua.(Sed quod procedit ex ore.)nõ corporis,ſed cordis.(hoc coinquinat hominem)vnde Auguſt. Priora,inquit,verba ad os carnis pertinent, cum dictum eſt,non quod intrat in os,coinquinat hominem. poſteriora vero ad os cordis referenda ſunt.neq; enim quem nõ coinquinat cibus,coinquinat vomitus.Sed huic dñi ſen

Obiectio q̃,ſ. videt lex Xpo repugnare,

tentiæ obiicitur factum hoĩs,& ſtatutũ legis.factum quidẽ, quia ex cibo Adę omnes coinquinati ſumus.Item Loth de ebrietate culpatur.Item Eſau propter eſum lenticulæ primogenita perdidit.Item filij Iſrael ĩ deſerto propter eſum carnium puniti ſunt.Rurſus huic dñi ſententię repugnare

Reſpõſio

videtur lex Leui.xj.vbi multa ex animalibus & volatilibus & piſcibus prohibentur comeſtioni Iudæorum,ne ipſis cõtaminentur.Sed dicendũ ad hæc,quia veriſſima eſt dñi ſententia.vitium enim hoĩs non eſt in rebus, nec ex eis, quia cuncta bona creauit deus, ſed in homine eſt vitium quod ex malo vſu rerum prouenit, & hic vſus non venit exterius in os carnis,ſed ab ore cordis procedit abuſus creaturæ.Ideo Adam nõ de comeſtione pomi,ſed de tranſgreſſione mandati:nec Loth quia bibit vinum,ſed quia ſumpſit nimium,culpatus eſt.nec Eſau pro eſu lenticulę,ſed ꝓ auiditate

ditate gulæ perdidit dignitatem.neq; populus in deſerto, quia carnes comedit,ſed quia ardenter eas concupiuit,punitus eſt. Ad id autem quod obiicitur de ſtatuto legis, dicendum ꝙ ad literam illa lex eſt cerimonialis,& per Xpm hoc loco eius obſeruantia tollitur.i. Tim.iiij. Nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Ideo autem talis lex ceſſauit,quia eius intentio erat non eſum ipſarum rerum,ſed vitium per eas deſignatum prohibere. Iudei vero attendentes ſolum præceptum, & non præcepti intentionem,ab ipſis quidem rebus,ſed non à vitiis abſtinebant.ideo iam inutile præceptum legis Chriſtus amouit. &c. ¶ Deinde cum dicit,(Tunc accedentes.)ponitur ſcãdalum diſſentiẽtium veritati. vbi tria taguntur. primo quidem diſcipulorũ relatio.(Tunc accedentes diſcipuli eius.) quos à calumnia Iudæorum purgauerat. (Dixerunt ei.) Item tangitur ſcandali occaſio (Scis) qui omnia noſti antequam fiant. Dominus enim ſcit cogitationes hominum (quia Phariſæi audito hoc verbo.) ſcilicet nõ quod intrat in os,coinquinat hominem. Item tangitur ſcandali cõmotio.(ſcandalizati ſunt)id eſt indignatione offenſi.videbatur enim eis ꝙ nõ tantũ aduerſus contradictiones ſeniorũ, ſed etiam cõtra legem Chriſtus doceret. Et nota quia ſcãdalum eſt offendiculum, vel ruina, ſeu impactio pedis, & trãſumitur ad animum, cum quis ex dicto aut facto alteri⁹ animo perturbatur. Et ideo ſcandalum paſſiue ſemper eſt peccatum.actiue etiam qui ſcãdalizat,peccat.cauſam enim dat peccato. Sed non peccat qui cauſam non dat ſcandalo, alis tamen ſumit ſcandali occaſionem.nam cõtingit ex bono aliquos ſcandalizari. Sic & in propoſito veritas doctrinæ ſcãdalizauerat Phariſæos.pſalmus. Turbati ſunt & moti ſunt. ſicut ebrius,& oĩs ſubſtãtia eorum deuorata eſt. vnde non eſt dictum,ſcandalizaſti Phariſæos,ſed ſcandalizati ſunt fuit enim in eis ſcandalum paſſiuum, nullo ſcandalizante actiue. Nã Chriſtus non ſcandalizauit, quia ſcandali cauſa nõ fuit,ſed occaſio tantũ,nec occaſio data,ſed aſſumpta. Eſa. viij. Erit vobis dñs in lapidẽ offenſionis,& in petram ſcandali. ¶ Deinde cum dicit, (At ille reſpondẽs) ponitur huius ſcandali cõceptus. vbi tria facit. primo enim prędicit Phariſęos eſſe eradicãdos. ſcẽdo contẽnẽdos. (Sinite illos.)tertio culpãdos.(Cęci ſunt.)In prĩo duo tãgit. primo

Scãdalum qd,&quotuplex.

Obiectio & ſolutio.

Obiecto & ſolutio

primo ſcilicet ꝙ non ſint diuinitus inſtituti. (At ille reſpõdens ait: Oĩs plãtatio quã non plantauit pater meus cœleſtis.) Sed nõ videtur eſſe aliquid qđ ipſe non plãtauerit, qa oĩa per ipſum facta ſunt. Et dicendũ ꝙ eſt triplex plãtatio ſ. naturæ, gratię, & culpę. prima & ſcda à deo patre eſt: tertia ex vitio liberi arbitrij. Hie. ij. Ego plãtaui vineã electã, qũo ergo cõuerſa eſt mihi in prauum? Talis autem erat illa congregatio Phariſæorum & ſcribarum. radix. enim intentionis ipſorũ non in cœlo, ſed in terra fixa erat, ideoq; culturã tali plãtationi congruã ſtatuta. ſ. humana adhibebãt. Item oſtẽdit ꝙ ſic plãtati, ſunt eradicãdi. (Eradicabitur.) Prouer. xv. Cogitationes impiorum eradicabuntur. plãtatio. n. dei manet, ſed eradicatur qđ plãtat hõ prꝛeter deum. Act. v. Si eſt ex hoĩbus conſiliũ hoc aut opus, diſſoluetur. ſi vero ex deo eſt, non poteritis diſſoluere illud. ¶ Deinde

Aliqua ſcã dala nõ cõ tẽnẽda, ali qua conte nenda

Chriſtus dicit eos contẽnendos eſſe. (Sinite illos) .i. nõ curetis de ſcãdalo eorum. Beda. Non omnia, inquit, ſcandala ęqua lãce ponderãda ſunt. aliter. n. ſcãdala paruulorum accipienda ſunt, de quibus dicitur. Mat. xviij. Qui ſcãdalizauerit vnum de puſillis iſtis &c. talium enim ſcãdalum non eſt contẽnendum, ſicut ibidem dicitur, Videte ne contẽnatis vnum de puſillis iſtis. Aliter vero Phariſæorum ſcãdala iudicãda ſunt. Illorũ enim de ignorãtia, iſtorum de malitia ꝓcedunt. (Illi ſcãdalizãtur quia virtutem neſciunt, iſti quia oderunt. ipſi ſunt dimittandi, quia incurabile eſt eorũ ſcãdalum. Vnde Rabanus. Prꝛecepit ſaluator doctores pro nos ſuo arbitrio eſſe dimittendos, quia irreuocabiliter ma-

Propter ſcãdalũ nõ omittẽda triplex ve ritas

li ſunt. Nu. xvj. Recedite à tabernaculis hominũ impiorũ, ne forte & vos terra abſorbeat. Et nota ꝙ propter ſcãdalũ omitti non debet triplex veritas. ſ. vitæ, doctrinæ, & iuſtitiæ. ¶ Deinde cum dicit, (Cęci ſunt.) oſtendit culpandos eſſe Phariſæos propter tria. primo ꝓpter cęcitatis ignorãtiam. (Cęci ſunt.) corde. Eſa. lvi. Speculatores ei⁹ cęci oẽs. nihil ergo ſpeculantur. Et hæc eſt abuſio in eccleſia, vt ſit ſpeculator cęcus, prædicator mutus, obediens ſurdus, dux claudus, operator mancus, doctor inſcius, & medicus animarum ægrotus. Item dicit eos culpandos propter officij arrogantiam. (Et duces cęcorum.) Cęci cęcos ducũt, quos exęcauit malitia eorum. Ro. xj. Cęcitas ex parte contingit in iſrael. Bernardus, Ridiculoſa res eſt, immo magis periculoſa,

riculoſa,ſpeculator cæcus,doctor inſcius,prȩcurſor claud⁹, prȩlatus negligens,præco mutus. Item dicit eos eſſe culpādos propter periculi inſtantiam quod non cauent (Cæcus autem)prælatus & doctor.(ſi cęco).i. ignorenti (ducatum præſtet.)Male ducit qui non videt. (ambo in foueam) aut erroris,aut affectionis,aut certe damnationis æternę (Cadunt)Greg.Cum paſtor per abrupta vitiorū graditur, neceſſe eſt vt grex in prȩcipitium ducatur. De fouea quidem erroris dicitur Prouer. xxij. Fouea profunda os alienæ.i. doctrinę erroris. De fouea autem prauę affectionis dicitur Prouer.xxiij. Fouea profunda eſt meretrix. De fouea vero damnatiōis æternæ dicitur Iob.xl. Facies ſuperborum demerge in foueam.In has foueas cadunt cum ſuis ducib⁹ cęcis,qui eos ſequuntur. Ergo deus orandus vt reuelet oculos mentis,& auertat.reuelet quidem ad conſiderandū mirabilia de lege domini,auertat autem ne videant vanitatē. Sic enim expediemur à periculo foueæ.

Sic & hodie eſt orā dum.

Sermo.iiij.iiij.feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxj.

TErtio cum dicitur,(Reſpondens autem Petrus.)ponitur determinatę veritatis declaratio. Circa qđ tria facit.primo enim ponit declarationis petitionem.Secundo petitiōis obiurgationem.(At ille dixit.) Tertio veritatis expoſitionem)non intelligitis.In prima duo tāgit. primo nomen perſonæ.(reſpondens autem Petrus)qui erat cæteris doctior.Matthæi.xvij. Beatus es Simon bariona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi. ideo Petrus interpretatur agnoſcens. Item petit expoſitionem doctrinæ. (Dixit ei,ediſſere).i.expone(nobis parabolam iſtam.)Eſt autem Parabola locutio per ſimilitudines. Chriſtus vero conſueuerat in parabolis loqui ad turbas.Mar.iiij.Sine parabolis nihil loquebatur.& quia Petrus nouerat ex ſtatuto legis plures cibos eſſe immundos,chriſtumq; recordabatur dixiſſe Mat.v.Nō veni ſoluere legem,ſed adimplere: ideo verbum Chriſti dicentis,non quod intrat in os, coinquinat hominem,putauit Petrus non ad literam, ſed parabolice intelligendum eſſe. Aduertendum autem quia Chriſtus ſoluendo legalia,legem impleuit, quæ legalium ſolutionem

Parabola quid.

tionem prædixerat, vt oſtendit Apoſtolus in epiſtola ad Gallatas. ¶Secundo ponitur huius petitionis obiurgatio(at ille dixit,adhuc & vos.(non Phariſæi tantum & turbæ cæci ſunt.(ſed adhuc & vos ſine intellectu eſtis)? quaſi dicat. Non eſt in verbis meis allegoricus, ſed literalis intellectus. Hiero. Vitioſus,inquit,auditor eſt, qui vel obſcura manifeſte,vel manifeſta obſcure vult intelligere.vtriuſque autem intellectus diſcretionem petit pſalmus. Da mihi intellectum,& ſcrutabor legem tuam.pro quo accepto ait, Benedicam dominum qui tribuit mihi intellectũ. ¶Deinde cũ dicit(non intelligitis.)ad literam exponit duo Chriſtus quæ dixerat,quorum vnum fuit, (non quod intrat in os,coinquinat hominem) alterum autem fuit, (Sed quod procedit ex ore,hoc coinquinat hominem.) ideo in parte iſta quatuor facit. Primo enim oſtendit quid eſt illud quod intrat in os hominis. Secundo ponit quid procedat ab ore hominis.(Quæ autem procedũt.) Tertio dicit hæc procedentia coinquinare hominem,(Et ea coinquinant.)Quarto dicit illa exterius intrantia non coinquinare.(non lotis autem manibus.) Primo ergo dicit illud intrare in os hominis quod in ventre recipitur, & per ſeceſſum emittitur, & hoc eſt cibus corporalis. ideo ait, (Non intelligitis quia omne quod in os intrat.) tale eſt quod(in ventrem) id eſt ſtomachum (vadit, & in ſeceſſum emittitur)propter quod non coinquinat animam, vt dicit Marcus, quia non tranſit in eam,ſed in ventrem: nec ibi manet, ſed emittitur. ¶Sed obiicitur,quia ſi omne emittitur, vnde ergo corpus augetur? ad hoc reſpondent Magiſter ſententiarum, & Magiſter hiſtoriarum,dicentes, nihil alimenti tranſire in veram ſubſtantiam hominis,ſed eam ex ſeipſa augeri,opus tamen eſſe cibo dicunt, ne conſumatur hominis ſubſtantia à calore naturali, ſicut plumbum miſcetur in fornace argento, ne conſumatur, Aliis autem videtur ex alimento nutriri & augeri animal. Et cum dicit Chriſtus ꝙ omne quod in os intrat, emittitur, verum eſt omne,ſed non totum. nam de omni eo quod ſumitur per os, aliquid eius groſſius tranſit in feces, ideo cum dicitur, one quod intrat in os, gloſandum eſt omne, id eſt de omni. ¶Deinde explanat dominus quæ ſunt illa quæ de ore procednt

Obiectio & reſponſio.

cedunt. Dicit enim ea eſſe quæ de corde exeunt,& hoc eſt, (Quæ autem procedunt de ore)illa dico eſſe quę(de corde exeunt.)Sic enim dictum eſt ſupra auctoritate Auguſt. q̃ primũ os eſt carnis,ſecũdum eſt cordis. de quo Exod.iiii. Deus facit os hominis,quia finxit ſigillatim corda eorum. ¶ Deinde cum dicit,(Et ea coinquinant)oſtendit dominꝰ ex ore procedentia eſſe coinquinantia. & tria facit. primo enim ponit propoſitũ in gñali.(Et ea)quæ de corde procedunt(coinquinant hominem).i. Eſd.ix. Ab ore vſq; ad os repleuerunt inquinationem ſuam.ab ore cordis,vſq; ad os carnis & operis. Secundo Chriſtus hæc coinquinantia enumerat in ſpeciali,dicens.(De corde enim)quod eſt principalis animæ ſedes,licet ſit tota in toto corpore.(Exeunt cogitationes malæ)quarum exitus,conſenſus eſt. à carne ẽm poſſunt iſtæ cogitationes oriri:ſed q̃ ſint malæ, hoc habẽt à corde,vnde conſenſus procedit(homicidia,adulteria, fornicationes,furta,falſa teſtimonia, blaſphemiæ.) ¶ Nota hîc ſeptenarium maledictũ quo maculatur aĩa. aut enim maculatur peccato cordis,& hoc eſt mala cogitatio: aut peccato operis,aut peccato oris. Si peccato operis, aut procedit opus ab ira,& hoc eſt homicidium: aut procedit à concupiſcentia,quæ duplex eſt ſcilicet concupiſcentia oculorum, & concupiſcentia carnis: & ſi quidem peccatum procedat à concupiſcentia oculorum,furtum eſt. Si verò ſit ex concupiſcentia carnis: cum coniuge quidem alterius, adulterium, cum ſolutis autem, fornicatio. Peccatum vero oris, aut eſt contra proximum, & eſt falſum teſtimonium, aut contra deum,& eſt blaſphemia. ¶ Sed aduertendum quia Marcus his ſeptem coinquinationibus ſeptem alias addit ſcilicet auaritiam, quę eſt inordinata cupiditas ſubſtantiæ temporalis:& nequitiam,id eſt iniuſtitiam,& dolum,id eſt fraudem, & impudicitiam id eſt laſciuiam, in aſpectu, tactu,verbo, & ioco:& oculum malum, qui eſt inuidia. nam inuidus male videt proſperitatem aliorum. & ſuperbiam, quæ eſt ambitio excellentiæ.& ſtultitiam,id eſt imprudentiam. ¶ Tertio concludit Chriſtus propoſitum, dicens (hęc ſunt quæ coinquinant hominem)in quantũ homo eſt, ad imaginẽ ſcilicet creatoris. hęc enim fœdant ſpeciẽ imaginis,& ſimilitudinem diuinitatis auferunt,faciuntque hominem

Cor prĩci palis aię ſedes. Nota.

Nō oē ꝓcedēs à cor de hoīs coinquinat hoīem

minem ſimilem diabolo. Et aduertendū ꝙ non omne à corde homiuis procedens, coinquinat ipſum. inde nanq; etiam boni cogitatus, & iuſta opera, atq; ſancta verba procedūt: ſed tamen nihil coīquinat mentē, niſi qđ ex ea procedit. & procedere eſt conſentire. Poteſt tamen dici ſanctas cogitationes, & bona opera non ex corde, ſed ex gratia dei procedere, quia ex nobis malum, ſed non niſi ex deo bonum poſſumus. Oſeæ. xiij. Perditio, tua eſt; tantummodo ex me auxilium tuum. & ideo abſolute omne quod ex corde procedit, hominem maculat. ideo claudendum eſt os cordis, ne peccati conſenſus prodeat. nam etſi culpa os cordis pulſet, non tamen conſenſus prodeat. hinc legitur. iij. Re. vij. duo fuiſſe oſtia templi, quorum erant cardines aurei. Templum diuinitatis eſt cor noſtrum, cui° duo oſtia ſunt gemina charitas. horum cardines. i. intentiones, aurei ſunt, quia in deo figuntur. vel duo oſtia ſunt timor & amor. Timor claudit ne prodeat peccati cōſenſus, amor vero aperit vt iuuet deus. ¶ Vltimo dicit nō coinquinari hominem ex his quæ exterius quomodocūq; in eum intrant (non lotis autē manibus manducare non coinquinat hominem) nulla eſt hominis ad imaginem dei facti, coinquinatio, niſi vitiū animæ: ſed manducare non lotis manibus, non eſt vitium: ergo hoc non coinquinat hominem. Igitur ad ſalutem hominis non pertinet lauare manus, ſed cor lauādum eſt vnde procedunt ea quæ hominē coinquinant. Hiere. iiij. Laua à malitia cor tuum, vt ſalua ſias. hoc autem lauacrum eſt fons pœnitentię, cuius tres ſunt venę. ſ. contritio, confeſſio, & ſatiſfactio. Zach. xiij. Erit fons patens domui Iacob in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Ex hac vero cordis munditia procedit munditia operis, & prouenit viſio dei.

Nota.

Figura.

Ex cordis mūditia operis mun ditia procedit

Ex cordis quidem munditia procedit triplex mūditia operis. Primo quidem ſint lotę manus à rapina, vſura, & furto. qui eīn talibus manibus manducat, coinquinatur, & peccatum eſt de alieno comedere. Item manus. i. opera lauentur à criminali culpa. Qui enim manducat Chriſti corpus non lotis criminibus, inquinatur. Item etiam bona noſtra opera inquinantur aut puluere ſolicitudinis temporalis, aut inanis glorię fumo, aut etiam fimo carnalis cogitat°. Sed lauentur lachrymis compūctionis, vt ſine coinquinatione manducemus cōtemplationis micas, panē integrum

beatæ

beatæ viſionis aliquãdo refecturi,de quo Luc.xiiij.Beatus qui manducabit panẽ in regno dei.non erit talis niſi mundus.Mat.v.Beati mundo corde,quoniã ipſi deũ videbunt.

Feria quinta poſt tertiam dominicam in quadrageſima Secundum Lucam. Cap.iiij.

IN illo tempore.Surgens Ieſus de Synagoga, introiuit in domum Simonis.Socrus autem Simonis tenebatur*magnis febribus.Et rogauerunt illum pro ea.Et ſtans ſuper illam * imperauit febri: & dimiſit illam.Et continuo ſurgens, miniſtrabat illis.Cum autẽ ſol occidiſſet:omnes,qui habebant infirmos variis languoribns,ducebant illos ad Ieſum.At ille ſingulis manus imponẽs,curabat eos. Exibant autem dæmonia à multis,clamãtia & dicentia,quia tu es filius dei.Et increpans,non ſinebat ea loqui,quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtũ. Facta autem die egreſſus,ibat in deſertum locum: & turbæ requirebant eum.Et venerunt vſque ad ipſum:& detinebãt illum,ne diſcederet ab eis. Quibus ille ait, Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei:quia ad hoc miſſus ſum. Et erat prædicans in ſynagogis Galileæ.

*πυρετῷ μεγάλῳ, id eſt febre magna,vt indicant ſequentia.

*ἐπετίμησεν.i. increpauit febrẽ. aliter deprauate legeres.

Sermo primus quintæ feriæ poſt tertiam dominicam in quadrageſima,& in ordine.cxij.

SVrgens Ieſus de Synagoga introiuit in domum Simonis.Luc.iiij.Idem legitur Mat.viij.& Mar.j. Medium quadrageſimæ curſum attigim⁹ hodie apud beatos martyres Coſmã & Damianum,quorum honore agitur vigeſima pœnitentium ſtatio, cuius nomen eſt Maceloth, quod interpretatur congregationes, vel congregati. Duæ vero ſunt congregationes hominum,vna Synagogæ,altera Eccleſiæ.illa infidelium,iſta fidelium. Illa impœnitẽtium,iſta pœnitentiũ eſt. Primam Chriſtus deſeruit,ſecundã viſita-

Manſio xx. Maceloth.

uit, ſanauit, liberauit, & erudiuit. Qm̃ vero, vt refert p̃ſens euangeliũ, intrauit pius medicus noſtros ſanare lãguores, ideo apud germanos martyres arte medicos præſentẽ facimus ſtationẽ, quæ media eſt totius ſpũalis dietæ. nã in cura medicinæ medium opus eſt ſanare morbũ, finis aũt operis eſt reparare vigorem naturæ. Hodie ergo ſanamur, de hinc vero reparabimur. Diuiditur aũt p̃ſens euangeliũ in tres partes: quarum prima refert ſpecialem infirmitatis curationem ſecunda generalem virtutis operationem, (Cum autẽ ſol occidiſſet) tertia vero continet ſalutarem veritatis p̃dicationẽ, (facta aũt die,) In prima vero parte ponitur miraculũ xp̃i ſanãtis febricitantẽ mulierẽ. Circa quod quatuor cit. Primo. n. deſcribit miraculi locum. Secundo ponit corporis morbũ, (Socrus aũt Simonis). Tertio operis modũ, (Et rogauerunt.) Quarto exprimit ſalutis effectum, (Et dimiſit illam.) In primo duo loca tanguntur, vnus, videlicet à quo xp̃s abſceſſit, alter quò venit. dicit ergo primo (Surgens Ieſus de Synagoga). i. de congregatione Iudæorum in qua dæmoniacũ liberauit. Et allegorice quidem eius abſceſſum à Iudæis, iſte receſſus ſignificat. ab eis. n. ſurrexit, quia reſurgens à mortuis, ab eis ſe trãſtulit in eum nõ credentibus. p̃s. Non ſedi cum conſilio iniquitatis, & cum iniqua gerentibus nõ introibo. odiui eccleſiam malignantiũ, & cum impiis non ſedebo. Ipſe eſt. n. figuratus per Ioſeph, qui receſſit ab impudica. Ipſe etiã eſt de quo in capite libri ſcriptum eſt, Beatus vir qui non abiit in cõſilio impiorum, & in via peccatorũ non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ nõ ſedit. Item tangit locum quo venit. (Introiuit in domũ Simonis) vt cibũ ſumeret ſecundum Chryſo. Allegorice eccleſia eſt domus Simonis Petri. eius quidẽ, nõ inſtitutiõe, aut poſſeſſione, ſed commiſſione & gubernatione. j. Tim. iij Scias qũo oportet te ambulare in domo dei, quæ eſt eccleſia. huc aũt venit xp̃s inuiſibiliter, ſicut ipſe p̃miſit Ioã. xiiij. Vado & venio ad vos. i. vado auferendo præſentiam corporalem, venio autem exhibẽdo gratiã ſpũalem. ¶ Secundo cum dicitur, (Socrus aũt). ponit miraculi materiam quantum ad duo. ſ. quo ad perſonæ affinitatem, & quo ad morbi qualitatẽ. Propter primũ ait, (Socrus aũt Simonis) quia filiã eius habebat vxorem, ex qua Petronillam ſanctiſſimam virginem genuit. Vnde primus eccleſiæ pontifex

Figura.

vxoratus

vxoratus fuit. Quantum vero ad ſecundū tangit tria. ſ. mor bi occupationem(tenebatur)magnitudinem(magnis)qualitatem.(febribus). Allegorice quidem vxor Petri fuit par ua plebs fidelium ex Iudæis,de qua Paulus ad Gal.ij. Qui operatus eſt Petro in apoſtolatu circunciſionis. Cuius pleb is mater ſecundū carnem,Synagoga videlicet,facta eſt ſo crus Petri: ſed magnis laborabat febribus, inuidiæ & iræ contra Petrum,videns Iudaicā plebē ſibi coniungi in fide, ſicut eſt cōſuetum ſocrus aduerſus generos accendi. In do mo tñ eccleſiæ iſta ſocrus eſt, qñ bñficio fideliū ꝓtegitur & cōſeruatur etiā blaſphemās Synagoga. nā vt dicitur.ij. Tim.ij.In domo dei ſunt vaſa quędā in honorē,alia in cōtumeliā, quibus tamē beneficiū impēdendū eſt,iuxta illud Mat.vj. Diligite inimicos veſtros, bñfacite his q oderunt vos,& orate ꝓ perſequētibus & calūniātibus vos. ¶ Tertio cū dicit,(Et rogauerūt)tāgit operis modū q̄tum ad tres cō ditiones,primo quidē quantū ad diſpoſitionem preuiā.(Et rogauerunt)qui p̄ſentes erāt diſcipuli(illū pro ea)quod qui dem facturus erat,rogari voluit vt faceret,quatenꝰ datū beneficiū gratius eſſet,nec vile iudicaretur qñ ante nō peteba tur. Item modus operis attēditur quo ad poteſtatē eximiā. (Et ſtās ſuper illā)nō loco tm̄,ſed etiā virtute.eius.n.poteſtati ſubeſt oīs creatura,oīs virtꝰ eius & infirmitas. Geñ.j. Spūs domini ferebatur ſuper aquas. & Sap̄. xij. Subeſt tibi domine cū volueris poſſe. Itē modus operis attenditur quo ad facilitatē ſubitā.(imperauit febri.)Mathæꝰ dicit,& tetigit manū eius.Marcꝰ, & accedēs,inquit, eleuauit eā apprehēſa manu eiꝰ. quę oīa vera ſunt.nā imperauit verbo,manu manum apprehendit,& eleuauit.hæc eſt cura noſtri medici cœleſtis,quia ſolo ſermone reſtaurat vniuerſa.neq; enim herba vel malagma ſanauit eos, ſed ſermo eius. ¶ Et allegorice primo quidē aduertendum, quia pro febricitāte ſynagoga rogauit oīs ſanctorū cœtus.primo quidē Moyſes. Exo.xxxij. Eſto placabilis dñe ſup nequitia populi tui.Itē rogauit pro ea legalis Pōtifex ſemel ſingulis annis. Leui. xvj. Item rogauit pro ea Dauid. Reſpice de cœlo, & vide & viſita vineam iſtā. Itē orauit pro ea Salomō.iii.Re.viii. Propitiare populo tuo q peccauit tibi.Itē rogauerūt ꝓ ea Eſa. xxvj. Et Hiere.xlij. Et Ezechiel. ix. Et Daniel.ix. omniſq; prophetarum chorus orauit pro iſta Synagoga

primus eccleſiæ Pontifex vxoratus.

Allegoricꝰ ſenſus.

Nouiſſime autem rogauerunt pro ea Moyſes & Helias in monte tranſfigurationis, vt dicit Origenes. Item rogauit pro ea protomartyr Stephanus cum lapideretur. Item Paulus orauit pro ea. Ro.x. Item rogauit Petrus cæteriq́ue diſcipuli. Semel etiã in anno rogat eccleſia in paſſione domini pro cõuerſione Iudæorum. ¶ Secundo conſiderandum quia xp̃s quando in terris viſus eſt,& cum hominibus conuerſatus,tũc erat in medio huius populi, ſicut dicitur Ioã. j. Medius veſtrum ſtetit,quem vos neſcitis. Sed cum reſurrexit à mortuis,& aſcẽdit in cœlũ,ſtat ſupra Sinagogã,nec eſt cũ ea,cũ fidelibus tñ eſt omnibus diebus vſq; ad conſummationẽ ſæculi. Sed qñ in fine mundi Iudæorum populus cognouerit Chriſtum ſuper ſe ſtare,tunc ad ipſius imperiũ ſanabitur. Matt.xxvj. Videbitis filium hominis ſedentem à dextris dei, & venientem in nubibus cœli. Tunc autem implebitur illud Oſeę.vj. Ipſe cœpit,& ſanabit nos. Quarto cum dicitur,(Et dimiſit) ponit ſalutis effectum quo ad tria. Primo quidẽ ad receſſum infirmitatis (Et dimiſit illã) ſecundo quantum ad acceſſum ſanitatis,(Et cõtinuo.)quia ſtatim dei virtus operatur.(Surgens.)ſana videlicet. Tertio quãtum ad obſequium humanitatis.(miniſtrabat illis) non fuit ingrata medico,ſciens eſſe ſcriptum,Honora medicum. ſimul cũ hoc oſtenditur perfecta ſanitas. Vnde Beda, Naturale,inquit, eſt febricitantibus incipiente ſanitate laſſeſcere,& ex ægrotatione ſentire moleſtiã. Verum ſanitas quæ dñi confertur imperio,ſimul tota rediit,& non ſolũ ipſa rediit,ſed & tãto robore comitãte,vt eis cõtinuo qui ſe adiuuerãt,miniſtrare ſufficiat. Dei.n.perfecta ſunt opera.

Sermo ſecundus quintæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxiij.

Allegoricꝰ ſenſus.

SVrgens Ieſus de ſynagoga,&c.)Quantum ad tropologicum pertinet ſenſum,primo conſiderandum quę ſit Synagoga vñ ſurgens Ieſus abiit. Ieſus quidẽ ſalutaris dicitur:& qa lõge à peccatoribꝰ ſalus,ideo hæc Synagoga peccatorũ eſt. Cor quidẽ peccatoris facit in ſeipſo ſynagogã.i.congregationem & conuentũ iniquitatũ. p̃s. Cor eius congregauit iniquitatẽ ſibi. hãc congregationẽ iniquitatũ ſequitur cõgregatio dęmoniorũ,vt dicit Eſa.xxxiij.fit.n. cor iniquæ congregationis habitatio dęmoniorum. ab hac itaque

itaq; Synagoga ſurgit xp̃s, & elõgatur ſalus. Sap̃.j. Aufert ſe à cogitationibus quæ ſunt abſq; intellectu: qñ peruerſæ cogitationes ſeparãt à deo, & in maleuolã aĩam nõ introibit ſapientia. Ité Simõ interpretatur obediens, vel ponés triſtitiã,aut auditor mœroris .hic eſt noſter rõnalis ſpũs,q legibus æternis obedire cupit,ſed habet ſenſualitatẽ carnis, quaſi ſocrũ genero repugnantẽ. Audiamus Apoſtolũ qũo ſpũs cupit obedire legi. Ro.vij. Cõdelector legi dei ſecun dum interiorẽ hoĩem,ſed repugnat ſocrus, Videbo,inquit, aliã legem in mẽbris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuantẽ me in lege peccati. nã vt dicitur Gal.vj. Caro cõ cupiſcit aduerſus ſpiritũ,& ſpũs aduerſus carnẽ. hęc.n. ſibi inuicem aduerſantur. Ex iſta vero repugnantia fit obediẽs iſte,ponens ſibiipſi triſtitiã audiens caro ſuggerit. Ad talẽ vero ſic cupientẽ obedire, & mœrentem quia obedire non poteſt,venit Chriſtus,vt quod non prẽualet ſuis viribus,id perficiat dono gratiæ. Apocalip. ij. Ego ſto ad oſtium, & pulſo. ſi quis mihi aperuerit, intrabo ad illum. Item febris ſenſualitatis, eſt omnis inordinata paſſio. vnde Ambro. nõ minorem, inquit, febrem amoris dixerim quàm caloris. nã illa febris animum,hæc corpus inflammat. Febris enim no ſtra auaritia eſt,febris noſtra libido eſt: eo q̃ ignitę ſunt cupiditates, febris noſtra luxuria eſt, febris noſtra ambitio eſt,febris noſtra iracundia eſt,quæ licet corporis vitia ſint, ignem tamen oſſibus implicant: mentem,animum,ſenſusq; pertentant. Et Grego. in moralibus,Nemo,inquit,dubitet quin melius ſit febribus quàm cõcupiſcentis æſtuare. Item pro ſalute ſenſualitatis rogat Xp̃m ipſe ſpiritus rationalis. p̃s. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus,& nõ eſt ſanitas in carne mea. afflictus & humiliatus ſum nimis,rugiebã à gemitu cordis mei. Dñe ante te omne deſiderium meũ,& gemitus meus à te non abſconditus. ne derelinquas me domine deus meus,ne diſceſſeris à me. Intende in adiutorium meum domine deus ſalutis meę. Rogant etiam pro ſalute peccatorũ,miniſtri eccleſiæ,ſicut modo quotidie recitatur in veſperis illud Iohel.ij. Inter veſtibulum & altare plorabãt ſacerdotes & miniſtri dñi dicẽtes,parce dñe,parce populo tuo,& ne des hæreditatẽ tuã in opprobriũ,vt dominentur eis nationes. Rogãt etiã prẽcioſi martyres Coſmas & Damianus pro nobis,ad quorũ hodie cõfugimus patrocí

Febris noſtra.

nium. Et aduertendum vt dicit Beda,quia modo Saluator rogatus,modo autem vltro ſanat ægrotos,oſtendens ſe cõtra peccatorum paſſiones, & precibus ſe annuere fideliũ,& ea quæ ipſi minime intelligunt vel intelligenda dare, vel etiã nõ intellecta dimittere,iuxta quod ait ps. Delicta quis intelligit?ab occultis meis munda me. Aduertendum eſt. quia hoc ipſum donum dei eſt q, aliqui orent pro ſeipſis.

Sex Xps operat in ſanatione animæ.

Ro.viij.Quid oremus ſicut oportet,neſcimus,ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis.i. poſtulatores nos efficit gemitibus inenarrabilibus. Item in ſanatione animæ ſex ſunt quę Chriſtus operatur,quia accedit,& ſtat ſuper,& tãgit,& manum apprehendit,imperat,ac leuat. Primo quidẽ eſt conſiderandus gratiæ acceſſus.accedit.n.ad diſtantes, non prę-ſentia corporis,ſed gratia ſpiritus. Eccle.xxxij. Ante verecundiam præibit gratia,& pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Secũdo cõſiderandus eſt miſericordiæ exceſſus. excedit.n.eius miſericordia noſtra crimina in duobus.primo quidẽ,quia nõ miſericordiam,ſed irã noſtræ culpæ merentur: miſericordia vero iudiciũ ſuperat,vt dicitur Iac.ij.

Nota dili gẽter quæ ſequuntur

Itẽ excedit miſericordia,quia plus põt miſereri deus q̃ poſſumus delinquere,cõtra illud Geñ.iiij. Deſperat⁹.n. Caim ait,maior eſt iniquitas mea q̃ vt veniã merear.Sed ait Eſa. hoc falſum eſt.Ecce.n.non eſt abbreuiata manus domini, vt ſaluare nequeat.& ps. Miſericordia tua,inquit, Domine magna eſt ſuper me. Et ideo eandem orabat ſibi fieri miſericordiã dicens. Et veniat ſuper me miſericordia tua dñe, ſalutare tuũ ſecundũ eloquiũ tuum. Tertio cõſiderãdus eſt cõpunctionis tactus.tangit.n.cũ morbũ peccati facit ſentire,& cõpũgit in lachrymas.quod fit aut exterioribus aduerſitatibus,aut incõmodis corporis, aut etiã intimis percuſſionibus. Iob.xix. Miſeremini mei, quia manus domini tetigit me. Quarto cõſideremus manus apprehenſionẽ. Manum quidẽ infirmãtis animæ xps tenet,cũ opus prauũ prohibet. Gene.xx. Cuſtodiui te ne peccares in me. Eſa.xlii. Apprehendi manũ tuã,& ſeruaui te. Quinto cõſideremus xpi imperiũ,quod eſt vt pœnitẽs etiã à licitis caueat, ne ad illicita relabatur. Vnde Leo papa, Per licitos vſus ad immoderatos trãſitur exceſſus. ideo xps imperat abſtinentiã cibi,ſomni,ioci,ſpectaculorũ,& verborũ,ſicut medicus iam conualeſcenti ægroto dat præcepta cõtra recidiuationem.

Ioſue,

Ioſue.xxii. Cuſtodiatis ſperiũ domini dei veſtri. Sexto cõ ſideremus iacentis erectionẽ,quia leuat xp̃s aĩam dum cõ ſuetudinis prauæ lectũ facit deſerere, & poſt ſe ducit, leue charitatis iugũ illi imponens,& ſarcinas tẽtationum dimi nuens. j. Cor. x. Nõ patietur vos tentari ſupra id quod po teſtis,ſed faciet etiã cum tentatione prouentum,vt poſſitis ſuſtinere. Item cõtinuo ſurgit,qui ꝓpoſitũ pœnitentiæ nõ differt. Eccl. v. Non tardes cõuerti ad dominũ, & ne differas de die in diẽ. Ecõtra pigri ſunt ſicut qui vertitur in lectulo cũ iã ſit mane,& illuceſcit dies, nec vult ſurgere. Itẽ iã ſanat⁹ miniſtrat deo, qm̃ mẽbra ſua q̃bus ſeruiebat pc̃tõ, ad dei obſequiũ applicat. Ro. vj. Humanũ dico ꝓpter infirmitatẽ carnis veſtrę,vt ſicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immũditiæ & iniquitati ad iniquitatẽ,ita nunc exhibete mẽbra veſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationẽ. Præmittit aũt Apoſtolus hoc ꝑceptũ eſſe humanũ,quia amplius eſſent membra noſtra ſubiiciẽda iuſtitiæ,q̃ fuerint ſubiecta pc̃tõ: ſed Apoſtolus humanius imperat,vt ſaltẽ iuſtitię tantũ ſer uiamus,quãtum peccatis ſeruiuimus. Iã ergo patet q̃ morboſam carnẽ,quam nõ poteſt ſpiritus noſter rationalis vincere,ſanat xp̃i gratia in domum cõſcientiæ intrãs,ſi tamen ipſe ſpiritus rationalis fuerit obediens dei præceptis.

Sermo.iij.v.fer.poſt.iij.dñicam in.xl.& in ordine.cxiiij.

SEcundo cũ dicitur,(Cum autem ſol)ponitur generalis virtutis Chriſti operatio. Et primò q̃tum ad curationẽ languorum. Secundo quantũ ad eiectionẽ dæmonum, ibi,(Exibãt autem.)Circa primum aũt quinq; tãgit. primo quidem tẽporis opportunitatẽ.(Cum aũt ſol occidiſſet) q̃ circa veſperã noctis eſt principium. vnde ait Matt. Veſpere autem facto. nullum.n. tẽpus vacauit xp̃o,neq; dies, neque nox,quin bonũ operaretur,immo omne tẽpus erat illi dies. Ioan. ix. me oportet operari donec dies eſt. Secundo tangit lãguoris generalitatẽ & diuerſitatem.(Omnes qui habebãt infirmos variis lãguoribus.) ps. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum,poſtea acceleraverunt. Tertio ponit languentium præſentialitatem.(Ducebant illos ad eum.)Matthæus etiam addit quòd oblati ſunt Chriſto multi dæmonia habentes.& vt dicit Marcus,Omnis ciuitas cõgregata eſt ad ianuam domus in qua erat Chriſtus. fama enim miraculi de

ſocru Petri,totã repleuerat ciuitatem. Quarto ponit operã tis poteſtatem.(At ille ſingulis manus imponens.)aliquãdo verbo,aliquando tactu xp̃s ſanat,quia diuinum verbum tangibile factũ,noſtras ſanauit infirmitates.p̃s. Emitte manum tuam de alto. Quinto ponit curatam infirmitatẽ.(Curabat eos.)vt ſecundũ quod dicit Matthæus,adimpleretur quod dictum eſt per Eſaiam prophetam,dicentem.liij.Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras porta
Allegoria uit. ¶ Nota allegorice primo quidem q̃ nomine ſolis,xp̃i diuinitas intelligitur, quoniã ſicut ſol diẽ temporis,ſic verbum dei efficit diem mentis,illuminans omnem hominẽ venientem in hunc mundũ. Eccl.xlij.Sol illuminans,per oĩa reſpexit, & gloria domini plenum eſt opus eius. Hãc vero ſolẽ primo quidẽ texit deus humanitate, vt nobis eſſet obũbrat⁹ & viſibilis. Eze.xxxij.Solẽ nube tegã. Poſtea ſol iſte tectus eclipſim paſſus eſt mortis . vnde ſol obſcuratus eſt in morte xp̃i,Vltimo ſol iſte occidit,quia corpus in ſepulchro latuit, aĩa vero ad inferna deſcendit. Sed licet iſte ſol occiderit moriendo,manſit tamen in cœlo,& aſcẽdit ſuper occaſum,vt dicit.p̃s.Greg. Super occaſum,inquit,dñs aſcẽdit:quia vñ in paſſione occubuit,inde maiorẽ ſuã gloriã reſurgẽdo manifeſtauit. Itẽ occidẽte ſole, veſpere.i.extrema pars ſeculi facta eſt.j.Cor.x.Nos ſumus in quos fines ſeculorũ deuenerũt. Hoc tẽpore prædicatus eſt ſolis occaſus.j. Cor.j.Nos prædicamus xp̃m Ieſum, & hũc crucifixũ. Item dæmoniaci ſunt idololatræ qui colũt dæmones.p̃s. Similes illis fiant qui faciunt ea, & oẽs qui cõfidunt in eis. Infirmi aũt variis langoribus animæ, ſunt diuerſis vitiis laborãtes. Et vt dicit Aug. magnus vbique iacebat ægrotus, quando magnus ad nos venit medicus. Hi omnes ad xp̃m credẽtes adducũtur,& multo plures occidente ſole veniunt,q̃ eo ful gente.quod & ipſe prędixit Ioã.xij. Ego ſi exaltatus fuero à terra,omnia traham ad meipſum.Item xp̃i manus fuerũt apoſtoli & prædicatores , per quos miracula operatus eſt. Actu.ij.Per manus apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe,per eum qui ait,Sine me nihil poteſtis facere.Iſtæ vero manus impoſitæ ſunt idololatris, & crediderunt. Impoſitæ ſunt etiã cæteris peccantibus,& pœnituerunt.Ioan.xj.Quid facimus quia hic homo multa ſigna facit?ſi dimittimus eum ſic,omnes credent in eum & iterum

eiuſdem.

eiuſdem.xij. Videtis quia nihil proficimus,ecce mundꝰ totus poſt eum abiit. ¶ Deinde cum dicit, (Exibant autem) ponitur alius effectus virtutis Chriſti quo ad eiectionē dęmonum:vbi quatuor tangit. Primo quidem multorum dęmonum eiectionem. (Exibant autem dęmonia à multis.) Matthęus dicit q̄ xp̄s eiiciebat ſpiritus verbo. Ergo tactu ſanauit langores,verbo eiecit dęmones. Secūdo tangit violentam dęmonum confeſſionem (Clamantia) non ex deuotione,ſed ex indignatione. (Et dicentia, quia tu es filius dei.) vt dicit Ambro. Non debet quemq̄ mouere q̄ Chriſti diuinitatem diabolus in primis confitetur. pauci enim ante hoc dixerant Chriſtum eſſe filium Dei. Eſt enim huius impudentiæ, vt inter homines magnum aliquid primitus vſurpet,& ad homines quaſi nouum deferat, quo terrorem ſuæ poteſtatis incutiat. Deniq; & in Geneſi prior ipſe Dei nomen ſignificauit,dicens mulieri, Cur præcepit vobis Deus? &c. Licet enim Dei nomen prius ſcribatur in geneſi,nō tamen legitur ab aliquo prius nuncupatum. Tertio ponitur huius confeſſionis increpatio. (Et increpans non ſinebat ea loqui.) Et hoc propter tria,vt dicit Beda. primo quidem quia non eſt ſpecioſa,quamquā vera,laus in ore peccatoris. ſecundo ne quis diabolum dum vera prędicantem audit,ſequatur errantem. Fallax enim magiſter eſt diabolus, falſis vera pmiſcens,vt ſub occaſiōe veritatis,etiā error aſſumat. Tertio non tm̄ dęmones inuiti,ſed etiā à Xp̄o ſanati ſpōte cōfiteri volētes prohibiti ſunt. immo etiā futuris p̄dicatoribus apoſtolis ꝓhibitū eſt ante paſſionē p̄dicare de illo, ne diuina maieſtate p̄dicata eius paſſio differret. ſicq; ſalus mūdi per hāc futura negaretur. Quarto ponitur veritatis diuinæ cognitio. (quia ſciebāt). i. hoc ipſum nō ſinebat Xp̄s loqui dęmones (q̄ ſciebant ipſum eſſe Xp̄m) Aliud certe eſt eſſe dei filiū,& aliud eſt eſſe Xp̄m. Dei enim filius eſt à patre æternaliter genitus, Chriſtus aūt ꝓmiſſus eſt q̄ ex Dauid naſceretur. vnde Iudęis cōſtabat quidē Chriſtū eſſe filiū Dauid,vtrū aūt eſſet filius Dei, certū nō erat eis,vt patet Mat.xxij. dęmones aūt vtrūq; aut ſcierunt aut ſuſpicati ſunt de ipſo. Sed licet iſta duo ſint,vtrūq; tamen eſt Chriſtus. Roma.j. Filius dei factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Ioan.j. Verbum caro factum eſt. ¶ Sed his videtur opponi,primo quidem quia diabolus eſurientē Chriſtum

Propter tria nō ſinebat xp̄s loqui dæmonia.

Aliud ē eē dei filiū & aliud eſſe Chriſtum

Obiectio

& ſolutio. xp̃m poſt ieiunium tentauit vtrum eſſet filius dei. Item. j. Cor. ij. dicit Apoſtolus ꝙ principes huius mundi. i. dæmones ſecundū glo. nō cognouerūt myſteriū incarnatiōis xp̃i. Si. n. cognouiſſent, nunq̃ deū glorię crucifixiſſent. Ad hoc reſpōdet Beda, & ad primū quidē, dicens ꝙ diabolus quē. xl. dierum ieiunio fatigatum cognouerat eſſe hominē, nec tentādo valebat experiri an eſſet filius dei, nunc per ſignorum potentiam quia expellebatur ab obſeſſis, vel intellexit, vel potius ſuſpicatus eſt dei filium eſſe. Ad ſecundum reſpondet ꝙ diabolus nō ideo ſuaſit Iudęis xp̃m crucifigere, ꝙ eum dei filium non eſſe putauerit, ſed quia ſe morte illi⁹ non præuidit eſſe damnandum. ideo mentita eſt iniquitas ſibi, quia inſurrexerunt contra dei filium teſtes iniqui. Poteſt nihilominus ad hæc reſponderi ſecundū glo. j. Cor. ij. quia diabolus ſciebat quidem Chriſtum eſſe in lege promiſſum, nō tamen ſciuit eum eſſe filium dei, niſi in morte, cum potentiam eius diuinitatis expertus eſt. Etſi clamabant dæmonia, Tu es filius dei, ex ſuſpitione magis q̃ ex cognitione dixiſſe credenda ſunt.

Mundi ꝓſperitas & humanæ vitæ curſus in ſole poſſunt intelligi.

¶ Nota moraliter, quia in ſole duo poſſunt intelligi. ſ. mundi proſperitas, & curſus humanæ vitæ. de primo ad literam dicitur Eccle. xj. Dulce lumen & delectabile oculis eſt videre ſolē. De ſecundo eiuſdem primo. quid habet homo amplius de vniuerſo ſuo labore quo laborat ſub ſole? id eſt, quid habet in oī vita ſua, niſi laborē? hō. n. ad laborē naſcitur, vt dicit Iob. v. Itē hui⁹ ſolis proceſſus altus facit hoīes incōſideratuos ſui, quia dū clara eſt mundi proſperitas, & dū longā ſibi promittunt vitam, non recurrunt ad deū. Deu. xxxiij. arridēte mūdi ꝓſperitate dereliquit hō factorē ſuū, & receſſit à deo ſalutari ſuo. Sed ſi ſol ad occaſum tendat aduerſitatis, & ſi vita noſtra cōſideretur quotidie deficere, tūc reuertemur ad deū ꝑs. Cum occideret eos, quærebant eū. Quotidie namq; ſol vitæ noſtræ ad occaſum tendit. ij. Re. xiiij. Oēs morimur. non in futuro tm̃, ſed in præſenti etiā noſtrū viuere mori eſt. vnde Seneca, Quotidie, inqt, morimur, quotidie demit aliqua pars vitę noſtræ. Itē cū ex occaſu ꝓſperitatis & vitæ præſentis cognoſcunt ſe hoīes, tunc adducunt ſemetipſos variis languoribus laborantes ad xp̃m medicum. adducunt etiā dæmoniacos. Demoniaci ſunt blaſphemi, malefici, aut etiam hæretici. Laborātes aliis languoribus ſunt ſuperbi,

inanis

inanis gloriæ cupidi,auari,luxurioſi,iracũdi, inuidi,gulo-
ſi,atq; cæteris vitiis ægrotantes. iſti ſemetipſos, præuia dei
gratia adducunt ad Chriſtum per pœnitentiæ viam,de qua
Marci.j. Parate viã dñi. vbi glo. via,inquit,ad deũ pœnitẽ-
tia eſt. Itẽ manus Xpi ſunt opa ſatiſfactionis, vigiliæ,ieiu-
nia,orationes,eleemoſynę,atq; reſtitutiones,quę imponun-
tur pœnitentibus. Sicq; curãtur à languoribus, & eiiciũtur
dæmones. Itẽ dęmon eſt peccatũ in conſciẽtia. lãguor autẽ
eſt prouocãs ad peccandũ concupiſcentia. Sed Xps verbo
confeſſionis peccatũ eiecit,opere autẽ macerationis carnis
ſanat concupiſcentias. pœnę etenim medicinę ſunt. propter
primum ait ps. Confitebor aduerſum me in iuſtitiã meã do
mino. propter ſecundum Dañ. x. Tetigit me manus eius,&
confortauit,atq; conualui.

Sermo.iiij.quintæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl. & in ordine.cxv.

TErtio cũ dicitur,(facta aũt die)agitur de ſalutari præ-
dicatiõe veritatis. Circa qđ quatuor facit. Primo enim
ponit prędicationis ſtudiũ. Scđo ipſius deſideriũ. (Et
turbę.) Tertio eiº officiũ. (quibus ille ait.) Quarto eiuſdẽ
exercitiũ(& erat pdicãs.) Circa pdicatiõis vero ſtudiũ duo
tãgit,tẽpus,& locũ,dicẽs(facta autẽ Die) Marcus dicit, Et
diluculo valde cõſurgens. Locũ vero ſtudij deſignat(egreſ
ſus ibat in deſertũ locũ.) Marcus addit tertiũ,q; ibi exiſtẽs
xps orabat. Tria ergo circa ſtudiũ Chriſti notãda ſunt .ſ. Chriſti ſtu
tẽpus,locus,& actus. valde enim diluculo venit ad medicã- diũ in tri
dũ, & à tumultu ciuitatis egreſſus, deſertum elegit,atq; o- bus cõſta
rauit, quibus dedit formã prędicatoribus,ſolicitudinis,ſo- bat.
litudinis,atq; orationis. Quæ enim annũciaturi ſunt prędi-
catores,inquirãt ſolicite, meditentur attente,& orãdo im-
petrẽt. quę deſignari poſſunt p tres diſcipulos aſſumptos in
mõte trãſfigurationis. ¶ Deinde exprimit deſideriũ pdica-
tionis in turba: cuius auiditas patet in tribus. prĩo quidẽ eſt
quãtũ ad ĩquiſitionẽ, (Et turbę requirebãt eũ.) Marcº ad-
dit q; Petrus & qui cũ illo erãt, ꝓſequuti ſunt xpm in deſer
to. (Et cũ inueniſſent eũ,dixerũt ei quia oẽs quęrũt te.) Se-
cundo patet deſiderium turbę quantum ad inuentionem.
(Et venerũt vſq; ad ipſum.) Tertio quantum ad detentio-
nem. (Et detinebant illum ne diſcederet ab eis. ¶ Dein-

de

de cum dicit(quibus ille ait)ſuæ prædicatiõis officiũ Chriſtus declarat quo ad quatuor:primo.ſ.quantum ad communitatem.(Quib⁹ ille ait)volentibus ſibi ſolis p̃dicari (quia & aliis ciuitatibus.)non enim perſonarũ acceptor eſt deus, qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem ſui nominis peruenire. Item tangit officij opportunitatem. (opportet me.)Opportuit quidé eum non propter ſe, ſed propter nos.quibus congruentiori modo veritas patere nõ potuit. Deum enim nemo vidit vnquam, ſed vnigenit⁹ qui eſt in ſinu patris,ipſe enarrauit nobis.Item tangit officij dignitatem(euangelizare regnum dei.)Regnum dei,Cœleſtis eſt patria,quam Chriſtus euangelizauit.i. bene annunciauit,docens viam perueniendi illuc,& promittens eã bene operantibus.ſimulq; declarauit quid ſit illa vita,viſio.ſ. diuinitatis,quæ datur pro bonis operib⁹. vnde ait,Si vis ad vitam ingredi,ſeruata mandata.& hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.Item tangit officij auctoritatem.(quia ideo miſſus).i.incarnatus (ſum.)Ioan.xix.Ego enim in hoc natus ſum,& ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeã veritati.Marcus vero addit chriſtũ dixiſſe apoſtolis, Eam⁹ proximos vicos & ciuitates,vt & ibi prædicem. ad hoc eũ veni. ¶ Vltimo ponit prædicationis Chriſti exercitium, (Et erat prędicans in Synagogis Galileæ.) Marcus addit, & in omni Galilęa erat ipſe dæmonia eiiciens. Prędicabat autem quid eſſet regnum dei,& qualiter peruenitur ad ipſum:ac promittebat illud pœnitentibus dicens, Pœnitentiam agite,appropinquabit enim regnum dei. ¶ Nota moliter,quia ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies ſalutis.quo die Chriſti exemplo primo quidem egrediamur à priſtina cõuerſatione peccati.Gene.xij.Egredere de terra tua,& de cognatione tua.Item ſecedamus in deſertum, aſperam vitam pro peccatis agentes.i. Mach.ij. deſcenderunt quęrentes iudiciũ & iuſtitiam in deſertũ. nam ex hoc deſerto ad ciuitatẽ peruenitur cœleſtem.iiij. Regũ.iij.Per quam viã aſcẽdemus per deſertũ Idumeę.Item orationibus vacandum eſt diebus iſtis ſacris,quia oratio impetrat qđ vita nõ meretur. Dicam⁹ ergo oẽs,Noſtris malis offendimus tuã deus clementiã,effunde nobis deſup remiſſor indulgẽtiam.Item hæc oĩa valde diluculo p̃ficiam⁹, quia mora tra

Moralitas

hit

hit periculum,vnde nō ſit nobis vanū ſurgere ante lucem, quia ꝓmiſit deus coronam vigilātibus.ps. Deus deus meus ad te de luce vigilo. Item notandum quia exemplo turbarum quęramus xp̄m ſalutare noſtrum, & inueniamus eum, ac detineamus eundē. Quærūt eum pœnitentes, inueniunt ipſum bene operātes,detinēt eū perſeuerātes. Cañ.iij. Surgā & circuibo ciuitatē,quęrens quēdiligit aīa mea. Et cū ꝓtranſiſſem vigiles qui cuſtodiunt ciuitatē, inueni quem diligebā:tenui eum,nec dimittā. Item notandū quia Galilæę i. mundi preſentis,multę ſunt ſynagogę p̄ctōrum. Alia eſt enim congregatio cupidorū, alia ſuperborū, alia iracūdorum,alia luxuriātium,alia inuidorū: & quotquot ſunt vitia, tot ſunt eorū congregationes. Sed tamen eis oībus euangelizatur via perueniendi ad regnum dei,ſi quidem agāt pœnitentiam. Regnū enim cœlorum vim patitur,& violenti.i. pœnitētes,ſibiipſis violentiam facientes,rapiunt illud.&c.

Feriæ.vj.poſt tertiam Dominicam in.xl.
Secundum Ioan. Cap.iiij.

IN illo tēpore. Venit Ieſus in ciuitatē Samariæ, quæ dicitur Sychar,iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo. Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſędebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta. Venit mulier de Samaria haurire aquā. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. Diſcipuli autem eius abierant in ciuitatē,vt cibos emerēt. Dixit ergo ei mulier illa Samaritana. Quomodo tu,cum iudæus ſis,bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Non enim * coutuntur Iudæi Samaritanis. Reſpōdit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires donū dei,& quis eſt qui dicit tibi,da mihi bibere:tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquā viuā. Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes:& puteus altus eſt,vnde ergo habes aquā viuā? Nūquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui

* συγχρῶνται dicēdū erat,nō habent cō mercium.

qui dedit nobis puteũ iſtum: & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius? Reſpõdit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui biberit ex aqua hac, ſitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: nõ ſitiet in æternum. Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitã æternam. Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquã, vt non ſitiam, neque veniã huc haurire. Dicit ei Ieſus: Vade, voca virũ tuũ, & veni huc. Reſpõdit mulier, & dixit: Nõ habeo virum. Dixit ei Ieſus, Bene dixiſti* quia nõ habeo virũ. Quinq; enim viros habuiſti, & hũc quẽ habes, nõ eſt tuus vir. Hoc vere dixiſti. Dicit ei, mulier: Domine, vt video, ꝓpheta es tu. Patres noſtri in mõte hoc adorauerũt: & vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet. Dicit ei Ieſus: Mulier crede mihi quia venit hora, quãdo neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabitis patrẽ. vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcim⁹: quia ſalus ex iudæis eſt. Sed venit hora, & nũc eſt, quando veri adoratores adorabũt patrẽ in ſpũ & veritate. Nã & pater tales quęrit qui adorent eũ. Spũs eſt deus: & eos qui adorãt eũ, in ſpũ & veritate oportet adorare. Dicit ei mulier, Scio quia Meſſias venit qui dicitur Chriſtus. Cum ergo venerit, ille annunciabit nobis oĩa. Dicit ei Ieſus: Ego ſum, qui loquor tecum. Et continuo venerũt diſcipuli, & mirabantur* quia cũ muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, quid quæris? aut quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in ciuitatem, & dixit illis hominibus

* Interps poſuit for ſitã, ꝓ &, i. vtiq; cõ iũctiõe expletiua, ad uerbiũ dubitantis

* Omittẽda cõiunctio ὅτι. i. quia, ne ex hiſce verbis intelligas mulierem dixiſſe ꝙ Xps nõ habuerit virum. vertẽdum erat, bene dixiſti te non habere virũ, ſiue non habeo verũ.

minib⁹,Venite & videte hoīem qui dixit mihi omnia quæcunque feci.Nunquid ipſe eſt Chriſtus? Exierunt ergo de ciuitate,& veniebant ad eū.Interea rogabant eum diſcipuli eius,dicentes. Rabbi manduca.Ille aūt dixit eis,Ego cibū habeo mā ducare,quē vos neſcitis.Dicebant ergo diſcipuli ei⁹ adinuicē, Nunquid aliquis attulit ei māducare?Dixit eis Ieſus:Me⁹ cibus eſt vt faciam volūtatem eius qui miſit me,vt perficiā opus eius. Nōne vos dicitis,qđ adhuc quatuor mēſes ſunt & meſſis venit?Ecce dico vobis,leuate oculos veſtros, & videte regiones ,quia albæ ſunt iā ad meſſem.Et qui metit,mercedē accipit,& congregat fructū in vitā ęternā:& vt qui ſeminat,ſimul gaudeat,& qui metit.In hoc enim eſt verbū verū,quia ali⁹ eſt qui ſeminat,& alius eſt qui metit.Ego miſi vos metere, qđ vos nō laboraſtis.Alii aūt laborauerūt, & vos ī labores eorū introiſtis. Ex ciuitate aūt illa multi crediderūt in eū Samaritanorū ꝓpter verbū mulieris, teſtimoniū perhibētis, quia dixit mihi omnia quęcunque feci . Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani,rogauerūt eū vt ibi maneret.Et manſit ibi duos dies . Et multo plures crediderūt propter ſermones eius . Et mulieri dicebant,quia non iam propter tuā loquelā credimus.Ipſi enim audiuimus,& ſcimus quia hic eſt vere ſaluator mundi.

*Græci legunt ὅτι, nō τί, qđ vertit cur ſeu qđ: vt intelligas ꝙ diſcipuli miraren tur cur loqueretur xp̄s cū Samaritana, eo ꝙ Iudæi abhorrebāt à cō mercio Samaritanorum.

Sermo.i.vi.feriæ poſt.iij.dñicā.ī.xl.& ī ordine.cxvi.

VEnit Ieſ⁹ ī ciuitatē Samarię q̄ dicit̄, Sychariuxta p̄diū qđ dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.Io.iiij. Alterū quadrageſimæ īgredimur hodie mediū .xxi.pœnitētiū māſio eſt,cui⁹ nomē eſt Caath,qđ interp̄tatur pœnitētia,vel patiētia. Hæc aūt duo cōtra duo mala p̄ſentis vitæ debemus aſſumere

Manſio. xxj. noīe Caath.

ſumere, pœnitentiam quidem contra malum culpę, patien tiam vero cõtra malum pœnæ. Exemplum patiẽtiæ habemus infatigatione chriſti ſedentis ad puteum. Exemplum autem cõuerſionis habemus in Samaritana, & conciuibus eius ad chriſtum cõuerſis. ideo ſtatio iſta fit ad ſanctũ Laurentium, vt eius patientiæ recordemur in tormẽtis, Legun tur etiam ex nunc vſque ad vltimum diem quadrageſimę, tribus exceptis, Ioannis euãgelia, quia gratia incarnati verbi ad pœnitentes, & patientes ex ipſis euangeliis amplius declaratur. Diuiditur autem præſens euangelium in tres partes. In quarum prima euangeliſta refert diuiuæ veritatis eloquium. In ſecunda exprimit in Chriſto humanæ ſalutis deſiderium. (Et continuo venerunt.) In tertia vero manifeſtat in gentibus fidei virtutis initium. (Ex ciuitate autem illa.) Circa primum duo facit. primo ponit ſermonis occaſiones. ſecundo enumerat ſermonis diſtinctiones. (Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere.) Adhuc in prĩa parte euãgeliſta quatuor ponit circunſtantias, quæ ſunt occaſiones futuri ſermonis. præmittit enim loci deſcriptionem. ſecundo addit Chriſti diſpoſitionem. (Ieſus ergo fatigatus.) tertio ponit temporis diſtinctionem. (hora autem erat.) quarto poſtponit mulieris occupationem. (venit mulier.) Locum autẽ ipſum quo venit Chriſtus quadrupliciter deſcribit. primo quidem ex regione, dicens. (venit Ieſus.) à Iudęa regrediebatur in Galileam. Et oportebat eum tranſire

Samaria. per Samariam. i prouinciã & regionem Samariæ. ideo ait (in ciuitatẽ Samarię.) ¶ Nota quia Samaria ciuitas eſt metropolis regni Iſrael, à qua tota regio decem tribuũ dicta eſt Samaria. Et cũ ĩ Aſſyrios trãſlati eſſent filij Iſrael, alienigenæ adducti ſunt, vt ipſam prouinciam inhabitarent, ſicut dicitur. iiii. Reg. xvii. Quos Iudæi non Iſraelitas, ſed Samaritanos in deſpectum appellabant, graue odiũ ad eos habentes, tum quia patriam tenebant Iſraelis, tum quia ex parte legem ſeruabant, ſolis Iudæis datam, tum quia templum ſibi in monte Garizim fecerant in ſimilitudinem tẽpli Salomonis, tum etiam quia Iudæis de captiuitate Babylonis reuertentibus oppoſiti fuerant, ne ciuitatem Hieruſalem & templũ in ea conſtruerent, ſicut legitur in Eſdra & Neemia. Scdo hãc ciuitatẽ deſcribit ex noĩe, (quę dicitur Sychar.) ipſa eſt Sychẽ, vel Sychima ciuitas, in qua vio

lata

lata fuit Dyna filia Iacob:propter cuius ſtuprum vindicā-
dū cūctis ciuibus interfectis,fratres Dynę depopulati ſunt
vrbē,vt dicitur Geñ.xxxiij. Deſcribit ciuitatis ſitum,(iux
ta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.) Sicut dici
tur Gñ.xxxiij. Iuxta ipſam ciuitatem quōdam Iacob emit
partem agri præcio centum agnis,& hoc prædium ipſe mo
riturus reliquit ipſi Ioſeph iure præcipui vltra communem
ſortē hæreditatis paternæ prout legitur Geñ. xlvij. Quar- Fons.
to huius loci tangit cōmoditatem. (Erat autem ibi fons Ia
cob.) quem ipſe foderat,& quo vtebatur.nam hic fons pu-
teus erat,ſicut infra dicit,puteus altus eſt. quocunque.n.lo Puteus.
co ſcaturit aqua de terra, fons dicitur. Sed ſi in profundo
ſit aqua,dicitur fons communiter,& proprie putēs.Si vero
in promptu ſit aqua ſcaturiens,nō puteus, ſed fons tantum
communi nomine appellatur. ¶ Deinde cū dicit(Ieſus er-
go fatigat⁹)ponitur duplex xp̄i diſpoſitio,laboris.ſ.& quie
tis.propter primū ait(Ieſus ergo fatigatus ex itinere.)cau
ſatur aūt fatigatio propter exceſſum laboris corporalis vn
de Seruius ait,feſſus quis dicitur animo,ſed fatigatus corpo-
re.propter ſecundū ait.(Sedebat ſic).i.fatigatus(ſupra fon
tem.)¶ Deinde ponit temporis diſtinctionem.(hora autē
erat quaſi ſexta.)hoc eſt meridies.vnde ſexta hora dicim⁹,
ſplendore mane inſtruis,& ignibus meridiē. ¶ Deinde po Allegori-
nit mulieris aduētum(venit mulier de Samaria). id eſt de cus ſenſus
ciuitate Samaritana.Cuius veniētis ſubdit occupationem,
(haurire aquam.)Nota allegorice.primo quidem Samaria
huius mundi regionem ſignificat.interpretatur.n.Samaria
cuſtodia domini. Et quondam diabolus quaſi dominus cu-
ſtodiebat atrium ſuum in pace,donec fortior ſuperueniens
Chriſtus mundū ſibi ſubiecit.Iteē Sychar interpretatur pœ
nitentia,quę ciuitas nō eſt niſi in regione præſentis ſęculi.
nam cum ſint tres regiones.ſ.cœleſtis,terreſtris,& inferna
lis,in prima & tertia non eſt Sychar,id eſt pœnitentia.Sed
in mundo iſto locus eſt pœnitentię.Iob.xxiiij.dedit ei de⁹
locum pœnitentię, licet quidam abutātur eo in ſuperbiam.
hic ergo pœnitentia eſt fructuoſa,in cœlo ſuperflua,in in-
ferno autem vacua. nam ibi pœnitent damnati, vt dicitur
Sap̄.v.Sed quia non culpam, ſed pœnam deteſtantur,ideo Mundus
nihil eis prodeſt. horum autem pœnitentiam Iudas figura iſte locus
uit, qui pœnitentia ductus laqueo interiit. Item venit xp̄s eſt pnīæ.

in hunc mundum & ad congregationem pœnitentium,vt peccatores ſaluos faceret,ſicut dicitur.j.Timo.j.ideo prædicata eſt pœnitentia toti mundo poſt xpi aſcenſionem vt dicitur Luc.xxiiij. Sed reſpuerunt eam Iudæi: gentes autem ſuſceperunt ipſam.ideo xps venit iuxta prædium quod dedit Iacob filio ſuo, quẽ in ſenectute. i.æternitate genuit hereditatẽ gentiũ.Ideo xps venit ad hoc prędiũ,quia gentes excoluit. ei namque dicit pater, Filius meus es tu,ego hodie genui te:poſtula à me,& dabo tibi gẽtes hæreditatẽ tuam. Et iterum,Surge deus,iudica terram,quoniam tu hæreditabis in omnibus gentibus. Itẽ apud Sychar violata eſt quondã Dyna filia Iacob,qm̃ Synagoga tranſiuit ad Idololatriam gentium.ps. Cõmixti ſunt inter gentes,& didice rũt opa eorũ & ſeruierũt ſculptilibus eorũ,& fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis. Itẽ xpi iter fuit carnis aſſumptio, ſecundum quã inclinauit cœlos,& deſcendit. In hoc aũt iti nere fatigatus eſt vigiliis,ieiunis,laboribus,orationibus,& paſſione.Sed mirum eſt quomodo poſſit dei virtus fatigari.nónne ipſe eſt ſecundũ Aug. qui ſine labore cõdidit omnia?qui fatigatis ait, Venite ad me omnes qui laboratis,& onerati eſtis,& ego reficiam vos?ipſe enim eſt ſine quo nihil forte,per quem omnia fortia ſunt. Sciendum autem q̃ in diuina natura ipſe fortis eſt,in natura aſſumpta infirm⁹. Vis audire fortem?Omnia per ipſum facta ſunt.audi & infirmum,Verbum caro factum eſt. ideo ſecundum diuinitatem cõparatur aquilæ forti Exo. xix. ſecundum humanitatem vero comparatur infirmo volatili.ſ. gallinæ,quæ filiorum amore infirmatur. Matth.xxiij. Sed quo fructu aquila ſit facta infirma gallina, conſideremus. De hoc Aug. Iam, inquit,myſteria incipiunt. non enim fruſtra fatigatur virtus dei.non fruſtra fatigatur, per quem fatigati recreãtur: neque fruſtra fatigatur,quo deſerente fatigamur,quo præſente firmamur. Et quare non fruſtra?attẽde,nam eius debilitate firmamur,infirmitate ſanamur,fatigatione quieſcimus,& laſſitudine ipſius recreamur.Sic enim eramus diſpoſiti,vt niſi ægrotaret medicus,non ſanaretur ęgrotus:& niſi infirmaretur diuinitas,non ſanaretur noſtra humanitas. niſi virtus laſſaretur,non recrearemur:& niſi debilitaretur potentia,non firmaremur. O miſera conditio. O plengendus caſus. O plaga deſperabilis. Quis vnquam audiuit ſimi

Chriſtus medicus cœleſtis factus eſt æger, medicꝰ & medicina vt noſtros ſanaret languores. Figura.

le?

ę Et tamen niſi debilitari dignaretur potẽtia,& virtus infirmari,nullum erat noſtræ infirmitatis remediũ. Medicus ergo factus eſt medicina,noſtrũ in ſe tollens lãguorẽ,cuius figura ſecundũ Aug. eſt illud quod legitur Geñ.ij. quia de oſſe viri facta eſt mulier:& loco oſſis ablati,alia caro appoſita eſt. Os forte, caro fragilis eſt,nos vero xpi fortitudinẽ recepimus,ipſe aũt noſtrã ſumpſit infirmitatẽ. ſit huic pietati ſtupendæ,dignationi ſummæ,honor,virtus, & infinita gratiarũ actio,quas tñ vt dignũ eſt reddere, non valemus. Sed hoc ipſe petit ꝓ mercede ſuæ largitionis,vt ſuſcipiam⁹ oblatã gratiã,pietatẽ,& miſericordiã eius. Nunqd ergo ꝓmanebimus in pcõ?Nũquid tantũ bonũ recuſabimus,tam magnũ,tam gratũ,tam liberũ?abſit. Itẽ puteus eſt ꝓfunditas voluptatis ſæculi. Geñ. xiiij. Vallis ſilueſtris habebat multos puteos bituminis. Mundus iſte vallis eſt reſpectum cœli:& eſt ſilueſtris, quia ſpinas & tribulos.i. anxietates & tribulationes germinat. Hic vero ſunt multiputei.i.multę profunditates vitiorum,& voluptatum. Vnus puteus eſt luxuria,alter auaritia,alius inanis gloria,ali⁹ gula,& ſic de cę teris vitiis. Sunt vero putei bituminis, qa tenaciter cõgluti nat aĩm ꝓfunditas voluptatis. Itẽ ad hunc puteũ venit mulier.i.oĩs mollis affect⁹ haurire aquã voluptatis. Certatim ad iſtas aquas cõfluunt mundi amatores afferentes hydriã cupiditatis,& longũ funẽ ſenſuũ. vn⁹ funis viſus,alter audi tus,tactus,olfactus,& guſtus. Sicq; multo labore,timendis periculis,plurimis anxietatib⁹,& graui moleſtia profundã voluptatẽ educũt hoĩes,cupiditatẽ hauritentes fune ſenſuũ. ideo deprecamur vt de⁹ viſum foueẽdo cõtegat,ne vanitates hauriat. ergo iſta occupatio omittẽda eſt. Eccle. xii. Rumpatur funis argenteus,recurrat vita aurea,& cõteratur hydria ſuper fontẽ,& cõfringatur rota ſupra ciſternam. Item ad hunc puteũ venit xps,non vt eius aquã hauriret, nec vt ex ea guſtaret,ſed vt malitiã aquæ doceret. habet enim frigiditatem ſtuporis,amaritudinẽ doloris, putredinem fœtoris. Eſt aqua turbida,peſtifera,mortifera. ideo ſupra hũc puteum ſedit ſaluator, quia ſęculi voluptates conculcauit. ps. Dñs ſuper aquas multas. Item venit xps in carnẽ fatigatus laboribus,ficq; mundi voluptates oppreſſit. & hoc totum ſexta hora factũ eſt. Prima hora ſecũdũ Aug. eſt prima ſęculi ętas ab Adã vſq; ad Noe. Secũda à Noe vſq; ad Abrahã. Sex ętates

Mundus iſte vallis eſt.

Tertia ab Abrahã vſq; ad Dauid. Quarta à Dauid vſq; ad tranſmigrationem Babylonis. Quinta à tranſmigratione Babylonis vſque ad prędicationem Ioannis baptiſtæ. Sexta ętas ex tunc quãdo xp̃s venit in mundũ, qui etiã feria ſexta venit in carnẽ & ipſius ſextę ferię hora ſexta in cruce leuatus eſt. Io. xix. Erat autem paraſceue hora quaſi ſexta.

Sermo ſecundus ſextæ feriæ poſt tertiam dominicam in. xl. & in ordine. cxvij.

Proceſſus verborum Chriſti cũ Samaritana ad hoc tendebat, vt à mulie re cõgnoſceretur.

Dicit Ieſus, da mihi bibere.) nũc refert euãgeliſta Chriſti locutionẽ habitã cũ Samaritana. Cuius totus proceſſus ad hoc tendit, vt ipſe xp̃s à muliere cognoſcatur. Sunt autẽ huius colloquutionis ſeptẽ partes, & quælibet earum ex duobus verbis conſtat, vno Xp̃i, altero mulieris. Ex ipſis vero ſeptem ſermonibus tres verſantur circa aquæ potum, duo circa Samaritanę ſtatum, duo reliqui circa orationis locũ. Ergo collocutio iſta diuiditur in partes ſeptẽ, quia ſeptem ſunt Xp̃i, & totidem mulieris verba. Primũ xp̃i verbum eſt poſtulatiuũ, mulieris aũt admiratiuũ. Secũdum verbũ Xp̃i eſt prouocatiuũ, mulieris aũt argumentatiuum. (Reſpõdit Ieſus, & dixit ei. ſiſcires donũ dei.) Tertiũ xp̃i verbũ eſt expoſitiuũ, mulieris aũt ſupplicatiuũ. (Reſpõdit Ieſus, & dixit ei: oĩs qui biberit.) Quartum Xp̃i verbum eſt reuocatiuum, mulieris autẽ negatiuũ. (Dixit ei Ieſus. vade voca) Quintum verbum Xp̃i eſt propalatiuũ, mulieris vero aſſenſiuũ. (Dixit ei Ieſus, bene dixiſti.) Sextũ verbũ mulieris eſt diſputatiuum, Xp̃i aũt eruditiuũ. (patres noſtri in monte hoc). Septimum mulieris verbum eſt expectatiuum, Chriſti aũt manifeſtatiuũ. (Dicit ei mulier, Scio quia Meſſias.) Prima itaque allocutio duo continet. ſ. Chriſti poſtulationem, & mulieris admirationem, ibi. (Dicit ergo ei mulier illa.) Circa primũ duo facit. primo enim ſermo ipſe ponitur. ſecundo dubitationi tacitæ reſpondetur. (Diſcipuli enim eius.) Videamus itaque primum Chriſti verbũ. (dicit ei Ieſus, da mihi bibere.) qui fons eſt vitæ, à muliere dignatur petere potum. Vnde Sedulius: Fonsq; perhennis aquæ, modicam deſiderat vndam. Pro nobis enim fatigatus eſt, pro nobis ſedit ad puteũ, & pro nobis ſitiuit, vt noſtros labores tolleret, noſtramq; ſitim extingueret. Vñ Ambro. in præfatione, Xp̃s, inquit, Ieſus ad inſinuandum ſuæ humilitatis

Prima xp̃i allocutio.

tatis myſterium, fatigatus reſedit ad puteũ, & à muliere Samaritana aquæ ſibi petiit porrigi potum, qui in ea creauerat fidei donũ. Et quia aliquis poſſet dubitare quare Chriſtus à muliere & non à diſcipulis peteret potum, reſpondet euãgeliſta: diſcipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent, & ſolum Chriſtũ reliquerant. ¶ Deinde ponitur admiratiua obiurgatio mulieris, (Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, quomodo tu Iudæus cum ſis.) hoc deprehendit mulier ex loquela Xpi, vel ex fimbriis hyacinthinis in veſtimento eius, quas Iudei ex legis præcepto habebant (bibere à me poſcis, quę ſum mulier Samaritana?) quare autẽ admiretur de huiuſmodi petitione, ſubdit, (non enim coutuntur Iudæi Samaritanis). i. Iudei non cõmunicant Samaritanis, & hoc ideo, quia præceptũ legis eſt Leui. xi. Omne animal ruminãs quidẽ, ſed vngulã non diuidẽs, immundum erit Iudæis. quod quidẽ præceptum relatũ ad homines ſic intelligebãt Iudæi. Ruminat. n. qui legis verba meditatur, nõ diuidit autem vngulã qui à moribus gentium ſe nõ ſeparat. Et quia Samaritani legem Moyſi ſuſcepẽrãt, ſed tamen deos gentium colebãt, vt dicitur. iiii. Reg. xvij. ideo quaſi immundis ruminãtibus quidem, ſed nõ diuidentibus vngulã, non coutebãtur Iudæi. ¶ Nota moraliter, quia potus quẽ Xps à muliere petebat, erat ſalꝰ ipſius. noſtrã. n. ſitit ſalutem: cui damus bibere, dum ſalutaria perficimus. Quatuor autem ſunt aquę ſalutares, quarum potũ xps à nobis expoſcit. prima eſt fidei emundãtis. Act. xv. Fide purificãs corda eorum. Cuius aquę lauacrum ſalutare eſt. Mat. ix. Fides tua te ſaluã fecit. Hanc fidẽ xps ſitiuit. vnde Ambro. in præfatione. Samaritanæ dignatus eſt xps ſitire fidem, qui & in cruce ait, Sitio. i. fidem gentiũ cupio. Secunda ſalutaris aqua, eſt charitatis & amoris. ps. Flabit ſpiritus tuus, & fluent aquę. quia vt dicitur Ro. v. Charitas dei diffuſa eſt in cordibus veſtris per inhabitantẽ ſpiritum ſanctũ, qui datꝰ eſt nobis. Huius vero aquæ potũ petit deus à nobis. Deut. x. Quid dominus deus tuus à tẽ petit, niſi vt timeas eum, & ambules in viis eius, & diligas eum, & ſeruias ei in toto corde tuo, & in tota anima tua? Tertia ſalutis aqua, eſt pietatis & miſericordiæ ad pauperes: de qua Prouer. v. deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Et Matt. x. Quicunque dederit potum vni ex

Admirati ua mulieris obiuga tio.

Moralitas de potu quem xps petebat à muliere.

Quatuor aquæ ſalutares.

Secunda aqua.

Tertia aqua.

minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam. Huius aquę potũ ſibi datũ Xp̃s confitebitur in nouiſſimo dicens. Mat.xxvj. Sitiui,& dediſtis mihi bibere. quan diu.n.ex minimis meis vni feciſtis,mihi feciſtis. Quarta ſalutaris aqua,eſt pœnitẽtiæ,de qua Hiere.ix. Quis dabit capiti meo aquam,& oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die & nocte? Iſtam aquam fœlix peccatrix attulit recumbenti domino in domo Phariſæi, quam ſumpſit carius & bibit ſuauius vino ipſius Phariſæi. His aquis xp̃s potatus in præſenti,retribuet in futuro vitæ fontem, vinum iocunditatis,& lac ſuauitatis. Eſa.l. Sumite abſq; vlla commutatione vinum & lac. Absque vlla commutatione ideo dicit, quia illud quod ei damus, nihil eſt comparatiõe eius quod ab ipſo recipimus.ps. Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem. ¶ Deinde cum dicit,(Reſpõdit Ieſus,& dixit:ei) ponitur ſecunda collocutio,cuius duo ſunt ſermones. vnus Xp̃i prouocantis, alter mulieris argumentantis, (Dicit ei mulier.)In xp̃i autem ſermone tria tanguntur. primo enim ſupponitur dei cognitio,(Reſpõdit Ieſus,& dixit ei. Si ſcires donũ dei.) Aug.donum,inquit,dei,ſpiritus ſanctus eſt, cuius munere ſalutis gratia quam xp̃s ſitit, datur fidelibus. (Et quis eſt qui dicit tibi,da mihi bibere.)ipſe eſt fons gratiarum,putens aquarũ viuentium,quæ fluunt cũ impetu de Libano. Itẽ tãgitur libera petitio(tu forſitã petiſſes ab eo) Forſitan dicit non dubitando,ſed vt oſtendat liberã facultatẽ, quia non eſt neceſſariũ ſitiẽtem bonũ illud appetere. multi.n. ſitiunt donũ dei,nec tñ petunt,quia non appetunt. Item tangitur petitę ſalutis elargitio. (Et dediſſet tibi aquã viuam).i.ſalutis gratiam. Sicut.n.anima eſt vita corporis, ſic gratia dei eſt vita animæ,vt dicit Auguſtin⁹. Vbi aduertendum q̃ aquã noſtrę ſalutis Xp̃s ſitit & deſiderat:verum quia non ex operibus iuſtitię quæ fecimus nos,ſed ſecundũ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit,ideo ex nobis non habemus aquã illam quã Chriſtus ſitit, ſed dono eius gratiæ ſaluamur,vt iuſtificati gratia ipſius hæredes ſimus vitæ æternę. Eph.ij. Gratia ſaluati eſtis per fidem,& hoc non ex vobis.dei.n.donum eſt, non ex operibus. Ergo xp̃s quam petit aquã ipſe dat,nec aliquis poteſt ſalutis fructũ afferre,niſi dono gratiæ eius. propter quod cũ à muliere petiit bibere, ipſa debuiſſet ab eo prius gratiam petere, cuius irrigatione potum

Quarta aqua.

Secunda xp̃i collocutio.

Gratia dei vita aiæ.

Chriſtus quã petit aquã ipſe dat.

potũ ſalutis xp̃o præberet. Sic nos petamus à Chriſto aquã gratiæ,vt eidẽ potum ſalutis propinemus. Nũc.xx. Loquimini ad petrã,& illa dabit vobis aquas,vt dicit Apoſtolus: petra aũt erat xp̃s. cui ſi loquamur deprecãtes, dabit aquas gratiarũ. ¶ Deinde cũ dicit,(Dicit ei mulier)ponitur ignorantis mulieris argumẽtatio. nõdum.n.ſciebat donũ dei,& quis eſſet petẽs ab ea bibere. ideo putabat xp̃m ſenſibilis aquæ potum petere,& ſenſibilem aquã promittere: vnde ex ignorãtia argumentatur q̃ nec præſentem nec aliã aquam xp̃s dare poſſit. Et primo quidẽ argumentatur de præſenti aqua,q̃ eã dare non poſſit.(Dicit ei mulier,Dñe)iam dñm dicit,quẽ prius Iudæum appellauerat (neq; in quo haurias habes,& puteus altus eſt).i. profundus. ideo ſi hinc debes aquã dare,opus eſt hauritorio. Itẽ argumẽtatur q̃ aliunde viuam aquã dare non poſſit,dicens(vnde ergo habes aquã? viuam. nunquid tu maior es patre noſtro Iacob?) Patrẽ ſuũ dicit Iacob,nõ genere,ſed religione & fide.(Qui dedit nobis puteũ hũc,& ipſe ex eo bibit,& filij eius,& pecora ei⁹?) in quo patet putei auctoritas,quia datus à Iacob. patet etiã ipſius bõnitas,quia eo vſus eſt. patet etiam abundãtia, quia etiã ſuffecit pecoribus eius,quaſi dicat: Iacob nobis aliũ puteum in hac regione dare nõ potuit: quẽ ſi dederis tu,videberis eo maior. Sed nunquid tu maior es tanto patriarcha? ¶ Nota quia mulier hęc typus eſt aĩaliũ hoĩm,quibus ſolę aquæ.i. voluptates ſenſibiles notæ ſunt,neq; percipiunt venam fontis ęterni.j. Cor.ij. Animalis homo nõ percipit ea quæ ſunt ſpũs dei. ſtultitia.n.eſt illi,& non poteſt intelligere. Et ideo animales homines cõtradicunt ſemper ſenſu,ali quando etiã verbo aquæ ſalutari. Nume.xx. Hæc eſt aqua cõtradictionis vbi iurgati ſunt contra dñm. ſed tamen verbis huius mulieris danda eſt intelligentia. Cum enim primo dicit Chriſtum non habere in quo hauriat aquam terrenę voluptatis,verum dicit,quia nulla in Chriſto fuit hydriæ cupiditas. Similiter concedendum eſt q̃ dicit voraginem voluptatis eſſe ꝑfundam. Item cum quærit vnde habes aquam viuam,reſpondendum eſt quoniam à ſeipſo fonte vitæ Chriſtus habet vitã quam tribuit. Item cum quærit vtrum maior ſit q̃ Iacob,vtique reſpondendum eſt, quoniã Iacob mortalẽ,Chriſtus vitalem tribuit aquam: ille pecoribus,Chriſtus mentibus.

Mulieris argumentatio.

Sermo tertius ſextæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxvij.

Tertia xpi collocutio

RESpõdit Ieſus,& dixit:omnis qui bibit ex aqua hac.) Nũc ponitur tertia collocutio:cuius duo ſunt ſermones:vnus Chriſti exponentis, alter mulieris petentis (Dixit ad eum mulier.)Circa primum duo facit. Primo.n. oſtendit præſentis deficientiã, ſecundo ſalutaris aquæ ſufficientiam.(Qui autem biberit.) Dicit ergo primo(Reſpõdit Ieſus,& dicit ei) nõ intelligenti aquam viuam,& aliam niſi ſenſibilem cognoſcenti.(Oĩs qui biberit ex hac aqua, ſitiet iterum.)quod non tantum de aqua elementali,ſed de omni prorſus ſenſibili voluptate verum eſt. vnde Hiero.ſuper Oſeę,voluptas inſatiabilis eſt,& quanto magis capitur, tanto magis vrentibus ſe,ſitim creat. ¶ Deinde cum dicit. (Qui aũt)oſtendit ſalutaris aquæ ſufficiẽtiam quo ad duo. primo quia caret defectu. Secũdo quia eſt plena profectu, (Sed aqua.)dicit ergo, (Qui autẽ biberit de aqua quã ego dabo ei,nõ ſitiet in ęternũ)cõtra de ſeipſo ait Apoſtolus.j. Cor.iiij. Vſq; in hanc horam eſurimus & ſitimus.Mat.v. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã.& Eccle.xxiiij.Qui bibunt me,adhuc ſitient. Ad hęc dicẽdum q̃ prẽter ſitim infernalem quã patiuntur dãnati cum Tantalo & diuite epulone,quadruplex ſitis eſt. Prima eſt neceſſitatis tolerandæ ij.Cor.xj.In fame & ſiti afflict̃ſum. & iſtã ait Apoſtolus ſe pati,quã xps voluit electos ſuos pati dum in mortali corpore viuunt.Secunda ſitis eſt voluptatis vitandæ, quã non extinguit,ſed accẽdit experta voluptas.Prouer. xxiii. Dicit inebriatus voluptate,quãdo euigilabo,& rurſus vina reperiã?hãc vero ſitim extinguit potus fontis æterni, de quo ait xps in præſenti. Qui.n.bibit de vena fontis gratiarum, nihil terrenũ cupit.Tertia ſitis eſt virtutis pficiendæ, q̃ ad electos pertinet in pſenti:quorum duplex eſt ſitis.vna perficiendæ iuſtitiæ,altera adipiſcendæ gloriæ. ſitiunt.n. per fidem,dei voluntaté in terris,& cupiunt eius bibere claritatem in cœlis.Et de hac ait ps.Sitiuit aĩa mea ad deum fontem viuum.Et ipſe ſaluator,Beati,inquit, qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiã.Quarta ſitis eſt diuinitatis contẽplandæ, quę ad beatos iã pertinet in cœlis.bibunt.n.fontẽ luminis,& bibentes ſitiunt.De qua ſiti dicit auctoritas.Qui bibunt me,

Obiectio

Solutio. Quadruplex ſitis præter ſitim infernalem.

adhuc

adhuc ſitiẽt.bibũt eñ& ſaturãtur,& adhuc ſitiunt,vt ſaturi tas defectũ,& ſitis excludat faſtidiũ. Aug. ſup pſal. lxxxv. Bibendo,inquit,ſitiunt,quia nunquã faſtidiũt,qui facie ad faciẽ deum cõtẽplãtur. Et Gre.xviij.lib.mo. Quãdo ad ipſum fontẽ vitę venerimus,erit nobis delectabiliter ĩpreſſa ſitis ſimul atq; ſatietas:ſed lõge aberit à ſiti neceſſitas,lõge à ſatietate faſtidiũ:quia & ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus. ¶ Deinde cum dicit,(Sed aqua.) cõmendat ſalutarem aquã ex eo q; ſit plena profectu triplici. Primus eſt abũdãtiæ.(Sed aqua quã ego dabo ei,fiet in eo fons)Stilla enim gratię dei cadens in aĩam ſtatim efficit fontem, quia quotidie auget & multiplicatur,ſicut ex parua ſcintilla ignis excreſcit.Prouer.iiij.Dabit capiti tuo augmenta gratiarũ. Secundus ꝓfectus eſt efficaciæ(aquæ ſalientis.) Saliens aqua ab infimis tẽdit ſupra.quod quidem dei gratia in corde terreno efficit,ad ſuperna ipſum impellens,à terra videlicet in cœlum.ij.Re.vj. Dauid ſaltauit totis viribus ante dominum. Tertius ꝓfectus eſt attingentiæ.aqua enim gratię hic ſuſcepta,attingit vſq; ad participationem vitæ æternæ.ideo ait(in vitã æternã.) Ipſa quidẽ gratia, vita animæ eſt in præſenti,ſed ad feliciorem perducit vitã æternam,de qua Ioã.xxvij. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te deum verum,& quem miſiſti Ieſum Chriſtum. ¶ Deinde cum dicit,(Dicit ad eum mulier)ponitur ſermo mulieris poſtulãtis. Et duo dicit. Primo enim petit aquã à Chriſto cõmẽdatã (dicit ad eum mulier,domine) Ecce iterũ dominũ eũ appellat,quia dominus dominãtium ipſe eſt(da mihi hanc aquã)à fonte petit,ſed neſcit adhuc quã aquã,magis tamen accedit veritati nunc quã prius.nã tunc dubitauerat de aqua tribuenda,nunc vero eã petit. Scdo conténit aquam à Chriſto reprobatã ꝓpter duo.ſ.ꝓpter pœnã ſitiẽdi, & ꝓpter laborẽ hauriẽdi. Ratiõe primi ait(vt nõ ſitiã) Ratione ſecũdi dicit, (neq; veniã huc haurire.) ¶ Nota quia mulier incipit ſcire donũ dei,& quis eſt qui dixit(Da mihi bibere.)nã petit aquã à petente potum,nõ tamẽ ſpũaliter intelligit ſitim & aquã,ſed Xp̃m putat loqui de ſiti corporali,& de aqua elementali.ideo opus eſt adhuc vt alia diſputatiõe ad intelligẽtiã ꝓducatur: qđ ſtatim fit ſequenti allocutiõe. ¶ Nota quia ex iſta diſputatiõe Xp̃i & Samaritanę quatuor aquas colligimus. Vna eſt elementalis,quã ſolã intelligit

Salutaris qua triplici ꝓfectu plena.

Mulieris poſtulatio

Aquę quatuor colligimus

guntur ex Chriſti di-ſputatione & Samari-tanę.

intelligit & cupit mulier, dicens, (Domine da mihi hãc aquã) Secunda aqua eſt ſalutaris, cuius potum petit Chriſtus: cuius aquę quatuor ſunt venę. ſ. fides, charitas, pietas, & compunctio lachrymarum, vt dictum eſt. Tertia aqua eſt voluptatis ſæcularis, quam deſignat aqua in puteo. nam vt dicit Augu. Voluptas ſæculi in profundo tenebrarũ ſcaturit. Huius vero aquæ tres ponũtur defectus. primus, quia de profundis trahitur. nam voluptas ſęculi eſt de rebus infimis & abiectis, vbi ſex luxuriæ, vbi limus auaritiæ, vbi lutum inanis gloriæ, vbi putredo inuidię. propter quod ait ps. De profundis clamaui ad te Dñe. hic tamen deſcẽdunt & demerguntur impij quaſi lapis in profundo, quò cũ peruenerĩt, eripi cõtẽnunt. Prouer. xviii. Impius cum in ꝓfundum venerit, contemnit. Secũdus defectus huius aquę eſt, quia cũ labore acquirit, vñ mulier rogabat. (Da mihi aquã, vt non veniã huc haurire) Luxurioſus enim exponit ſe infamiæ, deſpectui, & morti, vt ex puteo hauriat concupiſcentiam. Auarus etiam mille mortibus. Et ſuperbus atque iracundus omnibus periculis ſe exponũt, vt pecuniã acquirãt, vt honores attingãt, vt vindictas perficiant. propter quos labores damnatorum vox eſt in inferno Sap. v. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulauimus vias difficiles. Tertius defectus aquæ voluptatis eſt, quia p eam ſitis non extinguitur, omnis enim qui bibit ex hac aqua, ſitiet iterum. bis enim ſitit qui eam biberit. Sitit enim in præſenti, & ſitiet in futuro. In præſenti quidem ſitiunt qui voluptates bibunt, quia ipſis voluptatibus ſitis eſt permixta. ideo ſitim bibunt. Iob. xxiiii. Calcatis torcularib⁹ ſitiunt. & Eccle. i. Non ſatiatur oculus viſu, nec auris auditu. Hãc vero ſitim ſequitur ſitis ardoris inferni, vbi aquæ guttã petit dives epulo, nec poteſt impetrare. Eſa. lxvj. Ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis &c. Quarta aqua huius diſputationis, eſt fontis æternalis, qui de loco voluptatis, qui eſt para diſus, egreditur, vt dicitur Geneſis. ii. Fluunt etiã iſtæ aquę à latere dextro templi, vt dicitur Eze. xlvii. Chriſtus templum eſt, cuius dextrum latus militis apertum lancea, cœleſtes nobis aquas profudit. Iſtas vero aquas aliquantulum bibimus in præſenti per gratiam, quas in patria ore pleno hauriemus. Eſa. xii. Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſaluatoris. Huius fontis cœleſtis aquę quinque ſunt excellentiæ

Aqua voluptatis tres habet defectus.

lętię. Prima,quia dicit eam eſſe viuentē.gratia enim eſt vita animæ. Apoc.xxii. Oſtendit mihi fluuium aquæ viuæ, procedentem à ſede Dei & agni, Eze.xlvii. Viuent omnia ad quę peruenerit aqua torrentis. Dicitur enim de mirabilibus Hyberniæ,ibi eſſe quaſdam aues ex arboribus quaſi fructus pendentes,quæ cum in aquam ceciderint,ſtatim viuūt: ſic aqua gratiæ viuificat animam. Secunda excellentia cœleſtis aquæ eſt,quia dicit Chriſtus eam eſſe ſatientem. Gene.xxvi. Appellauit nomen putei abundantiam ſatiętem. Tertio Chriſtus aquam fontis æterni dicit eſſe excreſcentem,quia modicum ex ea guſtatum efficitur fons. meretur enim gratia augmentum, vt aucta mereatur perfici,ſicut dicit Auguſtinus. Quarto Chriſtus iſtam aquam dicit eſſe ſalientem,aliæ aquę ad ima tendūt,ſed iſta aqua ſurſum ſalit. Philip.iii. Noſtra conuerſatio in cœlis eſt, cuius aquæ ſaltus pertingit vſque ad aquas quæ ſupra cœlos ſunt, angelicos videlicet ſpiritus. Col.iii. Quæ ſurſum ſunt quærite,vbi Chriſtus eſt. Quinto dicit Chriſtus iſtam aquam eſſe attingentem æternitatem,quia ſaltat in vitam æternā.aliæ enim ſunt temporales,ſed iſta æternitati cōiungitur. Eſa.lv. Eris quaſi hortus irrigans,cuius non deficient aquæ.

Mirabile de quibuſdam auib⁹ in Hybernia.

Sermo.iiij.vj.feriæ poſt.iij.dñicam in.xl. & in ordine.cxix.

Dicit ei Ieſus,vade voca virum tuum.) Hæc eſt alia diſputationis materia. Nam ex quo mulier non cognouit donum gratiæ Dei tribus collocutionibus de aqua factis,nunc Chriſtus reuocat eam ad conſiderationem proprij ſtatus, vt hinc diſcat Deum cognoſcere. Et quantum ad hoc primus Chriſti ſermo eſt tentatiuus, mulieris vero negatiuus,ibi,(Reſpōdit mulier.) Dicit ergo primo. (Dicit ei Ieſus,vade voca virū tuum.) Sciebat enim eam nō habere virum,quod ſibi ſtatim exprobrare noluit,ſed eius voluit primitus cōfeſſionē audire.(Et veni huc)quia veniente viro,dabo aquā ſatientem quā petis. ¶ Deinde ponitur negatio maritalis.(Reſpōdit mulier,& dixit,non habeo virum.)quaſi dicat,quod mediante viro mihi daturus es,non habenti ſtatim largire. ¶ Deinde cum dicit,(Dixit ei Ieſus)ponitur quantum ad iſtā diſputationem ſecunda collocutio:cuius duo ſunt verba.vnū Chriſti exprobrātis,alterū mulieris cōfitētis.(Dicit ei mulier.) In prima quatuor dicit.nam

A lia diſputatiōis materia inter Chriſtum &mulierē.

Secunda ſecundæ diſputationes collocutio.

cit.nam dupliciter commendat mulieris dictum,& quia bo num,& quia verum.inter quæ duo dupliciter redarguit mu lieris factum,notans eius incontinentiam,& fornicationis immunditiam (Dixit ei Ieſus,bene dixiſti quia virum non habeo.)Bene dicit verum,quia bono animo illud dicit.Et quia mulier ex conſideratione ſui ſtatus compuncta dixe rat ſe virum non habere,ideo verum bene dixit, quia cõpũ cta dixit(quinq; enim viros habuiſti.)in quo notat eius in continentiam, quę ſemper mala eſt,licet matrimonio excu ſetur. illud enim malum hoc bono excuſatur. ideo licet non fuerit malum multitudo virorum,tamen ex malo proceſſit.(Et hunc quem habes,non eſt tuus vir.)Cuidã alteri hæc mulier fornicari ęcopulabatur. (hoc vere dixiſti.)

Mulieris confeſſio.

Verum dicit,cuius dictum rei conſonat.bene autem dicit, qui prodeſt dicenti vel audienti. ¶ Deinde ponitur mulie ris confeſſio.(Dicit ei mulier,Domine.)Iam tribus vicib⁹ eum dixit dominum,quia in triplici mũdi machina domi natur.(Vt video,propheta es tu.)occulta enim hui⁹ mulie ris facta Chriſtus propalauerat.ideo prophetã confitetur. Et vide quia adhuc magis iſta mulier appropinquat vt ſciat dei donum,& quis eſt qui petit ab ea potum.qué enim pri mo Iudæum,poſtea bis dominum dixerat, nunc tertio do minum & prophetam dicit.ipſe eſt enim de quo Ioan.vj. Propheta magnus ſurrexit in nobis. ¶ Et aduertẽdũ qa pl⁹ iſta mulier ꝓfecit xp̃o reuocãte eã ad cõſiderationẽ ꝓprij ſtatus,& arguente carnis vitium,quam profecerit Chriſto diſputante de ſpũalitate aquę cœleſtis. Magis enim prodeſt

Magis ꝓdeſt ſaluti peccatorũ vitia arguere,quã ſpũalia &excelſa prædi care.p̃s. Imple facies eorum ignominia, & quęrent nomen tuum domine.hinc ręcipitur ꝓdicatori Eſa. lviij. Clama ne ceſſes,quaſi tuba exalta vocem tuam,& annuncia po pulo meo ſcelera eorum,& domui Iacob peccata eorum.

ſaluti peccatorũ vitia arguere.

Subtilia diſputare.

¶ Nota quia huius mulieris quinque viros Chriſtus fuiſſe dicit,ſextum autem quærit:ſubintroductum vero ſeptimum non virum,ſed adulterum reprehendit. Et moraliter quidé, vt dicit Auguſt. conſiderandum. Primo quia duo ſunt a nimæ tempora,vnum videlicet ante diſcretionis annos, quando mente & ratione vti non poteſt,alterum vero cum ad diſcretionis tempus peruenerit. Primo autem tempore anima habet quinq; viros.i. quinq; ſenſus quibus regitur.

Moralitas de viris Samaritanæ mulieris.

nam

nam in pueritia hoc ſolum eligit anima quod delectat, fugit autem contriſtans. Item licet iſte ſtatus ſit imperfectus, veri tamē ſunt mariti,qui à deo creati,& ab eo traditi ſunt animę. De his Luc.xiiij. Iuga boū emi quinq;. Ité hoc matrimonio regitur aīa vſq;quo attingerit diſcretionis annos. tūc eñ neceſſe eſt aut intellectū,qui eſt legitimus vir,aut errorem adulterū,aīam regere. Et videmus cōiter hoīes cum ad hoc tēpus peruenerint,fatuitate regi.vera eñ bona & iuſta ac permanentia ꝓ apparentibus inutilib⁹ & caducis reſpuunt,& regit eos falſa exiſtimatio contraria prudentiæ. error enim prœuenit intellectū. Eze.xvj. Cū peruenisti ad mundum muliebrē,ecce tēpus tuum tēpus amātium. Item mādat Xp̄s vt repulſo adultero legitimus vir.i.intellectus aduocetur. Sicut enim viro fœmina,ſic debet intellectu regi aīa,qui docet mala vitare,& eligere bona:amare caſtitatē,fugere incōtinentiā:æterna ſperare,deſpicere tpalia. Ergo copula erroris puerſa eſt & illegitima: copula vero ſenſuum legitima eſt,ſed imperfecta: ſed copula ītellectus eſt legitima & perfecta. Item ſine iſto viro poteſt quidem anima luce verbi perfundi,ſed non perfrui.quod enim eſt oculus in corpore,hoc intellectus in aīa. Nunc ita eſt,quia cætera mēbra corporis luce perfunduntur, lucem autē ſentire non poſſunt:ſolus aūt oculus lucē ſentit, qua perfunditur. Sic & anima luce quę omnē hominem illuminat, interius quidem perfundi poteſt:ſed ſi intellectus non adeſt, ipſam lucem nō percipit,nec ea fruitur.ideo quod dicitur mulieri Samaritanę,dicitur etiam cuilibet animę, (Voca virū tuū) .i. adhibe intellectum verbis Chriſti. Conſidera ſtatum in quo es. Hier.ij. Vide vias tuas in conualle,ſcito quid feceris,& eiuſdem.iij. Leua oculos tuos in directum,& vide vbi nūc ꝓſtrata ſis. Ité aliter quinque,viri ad notitiā legis pertinēt,quinq; libris cōprehenſam. Sed quia ſcire modicū,aut nihil valet ſine gratia dei,ideo ſciētia legis non pōt regere animam. debuiſſet autē in hoc caſu,gratię auxilium poſtulari:quod quia contemnitur,ideo ſuccedit adulter. Ité adulter eſt appetitus ſenſitiuus rationem ſibi ſubiiciens, contra illud Deute.xxij. Non induetur mulier veſte virili, nec vir vtetur veſte fœminea, Abominabilis enim eſt apud deum qui hæc fecit. Naturā quidem hominis deus ſic inſtituit,vt præeſſe debeat rationalis ſpiritus,ſubeſſe autem debeat appetitus.

Appetitus ſenſitiuus adulter eſt

petitus. Gene. iiii. Sub te erit appetitus, & tu dominaberis illius. Sed dum contra ſpiritum prævalet appetitus, viri habitum mulier, & vir mulieris habitum induit, & hoc eſt abhominabile Domino, qui non ſic naturam inſtituit. Item repulſo appetitu inordinato, vocemus virum legitimum, Deum videlicet ſponſum animarum. Hiere. iij. Conuertimini filij reuertentes dicit dominus, quia ego vir veſter, & aſſumam vos. Item vocato viro ad ipſum reuertamur. ſuſcipit enim & non erubeſcit deus reconciliare ſibi peccatricem animam. Hiere. iii. vulgo dicitur, Si dimiſerit vir vxorem ſuam, & recedens ab eo duxerit alterum virũ, nunquid reuertetur ad eum vltra? nunquid non polluta & contaminata eſt mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit dominus, & ego ſuſcipiam te. ¶ Deinde cum dicit, (Patres noſtri) ponitur tertia diſputatio quæ circa locum orationis verſatur: cui⁹ duæ ſunt collocutiones, ſed mutatur ordo dicendi. In præcedentibus enim Chriſti ſermo præceſſit mulieris verba, hic ecõtrario mulier primo loquitur: Cui Chriſtus reſpondit. Circa primum ergo duo facit. Primo enim ponitur mulieris argumentatio, ſecundo Chriſti eruditio. (Dicit ei Ieſus) Propter primum conſiderandum quia inter Iudæos & Samaritanos contentio erat de loco orationis, Iudæis aſſerentibus ſolum Hieroſolymis in templo Salomonis eſſe adorandum, econtra Samaritæ dicebant locum orationis eſſe in templo per Saraballam quẽdam eorum ducem factum in monte Garizim temporibus Alexandri Macedonis. vnde ſuper iſta controuerſia mulier perit à Chriſto prophæta iudicium, allegans pro parte ſua, (Patres noſtri) patriarchæ, quorum filios ſe dicebant Samaritani (In mõte hoc.) Garizim. (Adoraverunt) antequam eſſet Hieroſolymis factum templum. (Et vos.) Iudæi. (Dicitis quia Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet) quod vtique rationabile non videtur, quia non eſt à ſucceſſoribus immutandum quod patrum auctoritate firmatur. ¶ Deinde eum dicit, (Dicit ei Ieſus) ſuper iſta quæſtiõe Chriſtus mulierem erudit. Et tria determinat. primo enim excludit orationis locum, ſecundo comparat orationis intentum. (Vos adoratis.) tertio docet orationis modũ. (Sed venit hora.) Quantum ad primũ (Dicit ei Ieſus, mulier crede mihi) quem iam

Tertia diſputatio.

Inter Iudæos & Samaritanos contentio erat de loco orationis.

Chriſtus mulierem erudit quę propoſuerat q̃ſtio-

dixiſti

dixiſti Prophetã,quia niſi credideris,nõ intelliges. (Quia venit hora)tẽpus videlicet gratiæ,de quo Rom.xiii. Hora eſt iã nos de ſomno ſurgere nũc.enim ꝓpior eſt noſtra ſalus.(Quãdo neq; in mõte hoc,neq; Hieroſolymis adorabitis patrẽ)Docuit enim Chriſtus non in loco, ſed in corde eſſe orandum.verum quia dum in corpore ſumus,extra locum eſſe nõ poſſumus,per accidẽs adoramus in loco. Secũdo Chriſtus cõparat orationis intentũ præferẽs Iudæos Samaritanis quãtum ad hoc,etſi nõ præferantur loco,quia vt dicitur.ii.Mach.v.nõ propter locum gentem, ſed propter gentem locum elegit Deus. Dicit ergo,(Vos)Samaritani (Adoratis quod neſcitis. Nos)Iudæi(Adoramus quod ſcimus)Certũ eſt quia ſolus Deus eſt adorandus. Deuter.vi. Dominum Deũ tuum adorabis,& illi ſoli ſeruies. Sed non rectam fidẽ habebãt Samaritani de Deo quẽ colebant,non putantes eum habere filium quem miſſurus eſſet pro ſalute hominum.ſed nec pro æternis bonis orabant Deũ, Iudæi autem:non omnes tamẽ. ſed Patriarchæ & Apoſtoli,& illi credẽtes,quorũ erãt omnia cõmunia adorabant Deum patrem & filiũ & ſpiritũ ſanctũ. Ideo nouerãt quid adorarẽt. propter quod ſubdit(Quia ſalus ex Iudæis eſt.)Chriſt⁹ Saluator ex Iudæis natus eſt,& à patribus Iudæorũ lõge ante expectatus,exoratúſq; vt veniret, ac ꝑ Iudæos Apoſtolos ſalus iſta gẽtibus nũciata eſt,iuxta illud Eſa.ii. De Siõ exibit lex,& verbũ Domini de Hieruſalẽ &c. Tertio cũ dicit, (Sed venit hora)docet xp̃s orationis modũ circa quod tria facit.primo enim ponit ipſum modũ. ſecundo dicit eũ eſſe Deo gratũ,(Nam & pater.) tertio probat modum eſſe congruum.(Spiritus eſt Deus.)Dicit ergo primo, (Sed venit hora & nũc eſt)ii.Cor.vi.tempore accepto exaudiui te,& in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc tempus acceptabile,ecce nunc dies ſalutis.(Quando veri)non ficti.(Adoratores.) de quibus Matthæi ſexto. Cum oratis, non eritis ſicut hypocritę qui in Synagogis & in angulis platearum orant,vt videantur ab hominibus.(Adorabunt patrem in ſpiritu & veritate) tu quæris montem & templum in quo patrem ores cœleſtem? Spiritus tuus ſit templum,veritas fidei ſit mons. In hoc templo,in hoc monte habitat Deus.ibi ergo adorandus eſt.vnde Matthæi ſexto. Intra in cubiculum tuũ,id eſt, in ſecretum mentis,& ibi ora patrem tuum, vel in ſpiritu

nem de loco adorationis.

Docet Chriſtus orationis modum.

in ſpiritu.i.cum intentione & veritate ſine fictione. Ficte autem orat nō ſolum qui vult videri ab hominibus, ſed etiā coram deo. Dupliciter aliquis fictus eſt, vel qui ſe non prę parat ad orationem,vel qui poſt orationem à cōpunctione ceſſat.contra vtrūq; ait Gre.x.lib.mo. Ante orationis tempora debet ſolicite cōſpici quicquid poteſt in oratione reprobari. Item talem ſe més & cum ab oratione ceſſat exhibere ſtudeat,qualis apparere iudici in ipſo orationis tempore exoptat. Vel orare in ſpū eſt,aut ſpūalia, aut pro ſpūalibus deſiderare. In veritate autem orare eſt , non verba ſed gemitus promere,vt dicit Greg.vel ſecūdum Aug. Si quęris montem quem aſcendas,& templum quod introeas vt ores deum,humilitas ſit aſcenſus,veritas ſit templum. Si vis aſcendere,deſcendas in ſpiritu,quia beatus vir cuius aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum. ¶ Deinde dicit iſtum orationis modum eſſe deo gratum. (Nam & pater tales quęrit).i.eligit. (Qui adorent eū) eligit autem non tales iam exiſtentes,ſed quærit vt tales fiant quos ipſe idoneos efficit orationi. Roma. viij. Nam quid oremus ſicut oportet,neſcimus ,ſed ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram,& poſtulat pro nobis , quia poſtulatores nos efficit gemitibus inenarrabilibus. ¶ Deinde hunc orationis modum oſtendit eſſe congruum.oportet enim eſſe conuenientiam orantis ad deum qui oratur.ideo ait.(Spiritus eſt deus) eius denique natura ſpiritualis eſt, non concluſa loco.Sap.iiij.Spiritus domini repleuit orbem terrarum,& ipſe continet omnia. Vnde non eſt quęrendus locus in quo adoretur.(Et eos qui adorāt eum,in ſpiritu.)quia deus ſpiritus eſt,(Et veritate)quia ipſe idem veritas eſt. (Oportet adorare).j. Cor.xiiij.Orabo ſpū,orabo & mente:pſallā & ſpū,pſallā & mēte. ¶ Deinde cū dicit,(Dicit ei mulier)vltima collocutio Chriſti & mulieris ponitur:cui⁹ duo ſunt verba:vnum mulieris Chriſtum expectātis, alterū Chriſti ſeipſum meniſeſtātis.(Dicit ei Ieſus.) In prima parte duo dicit mulier.primo enim Chriſtum veniſſe aſſerit. (Dicit ei mulier , Scio quia Meſſias venit,qui dicitur Chriſtus.) Meſſias Hebraice,græce dicitur Chriſtus. latine autem dicitur vnctus.vnde meſſe lingua punica dicitur vnge , quæ lingua ꝓpinqua eſt Hebreæ. Potuit autem ſcire Chriſtum veniſſe propter rumores qui in eius natiuitate circa paſtores

Orare in ſpiritu & veritate quid.

Vltima collocutio xp̄i & mulieris

Meſſias quid.

res & magnos ac pueros occiſos inſonuerunt,iam etiã xp̃s inceperat prædicare, & diſcipulos vocauerat, ac miracula fecerat: vnde apud Samaritanos erat fama ipſum veniſſe. quis autem eſſet xp̃s perſonaliter, non erat eis notum. Secũ do mulier xp̃i doctrinam expectat,dicens.(Cum ergo venerit.)xp̃s ad nos.(Ille nobis annunciabit omnia.)annũciabit inquam diuina & ęterna,& quæ ſit illa aqua cuius potus ſatiat. ac etiam annunciabit vtrum in monte,vel in templo adorandus ſit deus. ¶ Deinde xp̃s ſeipſum manifeſtat. (Dicit ei Ieſ°,ego ſum) Meſſias,& xp̃s.(Qui loquor tecũ.) Heb.j. Olim deus loquẽs patribus in prophetis, nouiſſime iſtis diebus locutus eſt nobis in filio. Et in collocutionib° ſuperioribus iam adimpletum eſt, non aduertente Samaritana quod ipſa futurũ dicebat.ſ. xp̃s annunciabit nobis omnia.nam ſpiritualem aquam dicit eſſe donum dei, & non in monte,nec in templo,ſed in ſpũ & veritate deũ adorandũ.

Sermo quintus ſextæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxx.

SEcundo poſt priuatam xp̃i collocutionem ponit euangeliſta publicam veritatis prædicationem, cũ dicit,(Et continuo venerunt)& duo facit.primo.n.ponitur mulieris prædicatio.ſecundo diſcipulorum prouocatio.(Interea rogabant.)Circa primum tria facit. Primo.n.ponit diſcipulorum regreſſum. ſecundo mulieris receſſum,(Reliquit.)tertio Samaritanorum aduentum(Exierunt de ciuitate.) Rurſus in prima parte tria tangit. primo feſtinam di ſcipulorum regreſſionem.(Et continuo venerunt diſcipuli eius.)vbi notatur expedita obedientia,quia feſtine mandatum eius impleuerunt emptis cibis continuo redeuntes. Item tangit deuotam admirationem, (Et mirabantur quia cum muliere loquebatur.) Aug. non ſuſpicabantur malum, ſed mirabantur bonum. mirabantur.n.dignationem diuinitatis exceſſę tñ inclinari,vt verbũ caro, cuius alloquiũ angelos paſcit,loqueretur cũ muliercula Samaritana,paupercula,& vtiq; peccatrice. Itẽ tãgit humilẽ verationẽ. (Nemo tñ dixit,quid quæris, aut qui loqueris cũ ea?) certi.n.erant q̃ nihil aliud q̃ eius ſaluté quæreret,cui dixerat,da mihi bibere. Certi etiã q̃ ſaluarẽ illi aquã loquebatur. Ioã.vj.domine ad quem ibimus? verba vitæ æternę habes. ¶ Deinde

Qualitas admiratio nis diſcipulorum.

cū dicit,(Reliquit ergo.)ponitur mulieris receſſus.vbi tria tangit.primo ꝙ expedite receſſerit(Reliquit ergo hydriā ſuam mulier.) ne ipſius occupatione detineretur,ſed feſtine procederet. Item tangit locum quo iuerit. (Et abiit in ciuitatem.)vnde diſcipuli venerant.Item tangit ad quid ciuitatem introroierit: vt videlicet xp̄m prædicaret.(Et dicit illis hoibus.) quibus duo dicit.primum eſt aſſertiuum, ſecundum requiſitiuum.propter primum dicit,(Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quęcunq; feci.)duo ſolum eius facta dixerat.ſ.ꝙ quinque viros habuiſſet,& ꝙ non eſſet eius vir quem nunc habebat. his tamen dictis magis occultis & grauioribus eius factis putauit eum reliqua dicturum.ſecundum dictū mulieris eſt requiſitiuum.(Nūquid ipſe eſt xp̄s?)iā certa erat eū eſſe qui dixerat, Ego ſum xp̄s,qui loquor tecum. Sed prudenter valde mulier prædicat.non.n.aperte dicit xp̄m eſſe,ne viri indignentur à muliere doceri. id tamē aſſerit vnde credant eſſe xp̄m,quia videlicet dixit mihi omnia quæcunque feci. Et ne eorum credulitas ad aliud tendat,xp̄m interrogātem exprimit. ¶ Et nota ꝙ in hac muliere datur prædicatoribus forma, primo quidem vt ab affectu hydriā cupiditatis abiiciant, ſicut dicit Apoſtolus.ij.Cor.xiij. Non ero vobis grauius.non.n. quæro veſtra,ſed vos. Itē prædicatores omnibus cōſulant: quod ſignificat ciuitatis ingreſſus,in qua ſunt magni & pui ſapiētes & inſipiētes,diuites & pauperes.).Cor.ix.Oibus oīa factus ſum,vt oēs ſaluos facerem.Itē prædicatores prudenter doceant. Eph.iij. Audiſtis diſpenſationem gratiæ dei, prout legentes poteſtis intelligere prudentiam meam. & ad Titum.ij.Bene docentes,prudentiam doceant. ¶ Deinde ponitur aduentus Samaritanorum.(Exierunt de ciuitate)quia dixerat mulier videte(& veniebant ad eum)quia dixerat venite. Et moraliter quidem ad Ieſum venit,qui ad ſalutem accedit. nam Ieſus eſt ſalutaris. Sed venire poteſt, niſi mundi ciuitatem egrediatur,quia non habemus hic manentem ciuitatem,ſed futuram inquirimus. ¶ Deinde cum dicitur,(Interea rogabāt)pronocat xp̄s diſcipulos ad opus prædicationis: & hoc quadrupliciter. Primo ex parte ſui, dicens hoc ſibi eſſe gratum.Secundo ex parte auditorum, oſtendens opus eſſe diſpoſitum(nōne vos dicitis.)Tertio ex parte præmij,promittēs æternum fructum.(Et qui metit)

In Samaritana daī p̄dicatoribꝰ forma.

Prouocat xp̄s diſcipulos ad opus prædicatiōis.

tit)Quarto ex parte ipſius operis,quia non habet laboris tẽ dium. (Ego miſi vos.) Hæc enim quatuor prouocant ad opus prædicationis.primo,quia eſt deo acceptabile.Secun do,quia proximo vtile.Tertio,quia eſt præmiabile.Quar to,quia opus in ſe facile . In prima parte dicit xps ſalutẽ animarum eſſe ſuum cibum, quem prædicatores præparãt. Circa hoc autem quatuor tanguntur.primo enim euange liſta ponit huius dicti datam occaſionem(Interea). Dum mulier ad ciuitatem rediſſet vt prædicaret,(Rogabant eũ) patet quia non moleſtabatur fame corporali,quẽ rogabant vt cõmederet(diſcipuli eius dicentes, Rabbi.)quod inter pretatur magiſter.(Manduca)forte niſi manducaret magi ſter,diſcipuli non præſumebant ſumere cibum.Item occa ſione huius rogationis occultæ xps aſſerit ſe habere aliam refectionem.(Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo man ducare quẽ vos neſcitis).Ipſe eſt cibus quem nomine potus à Samaritana petierat,ſalus videlicet animarum.Ipſe eſt ci bus pro quo emendo figuraliter miſit diſcipulos in mundũ, vt datis duobus denariis , ſcilicet veritatis & æternitatis, fiant homines cibus dei . Ipſe eſt cibus quem Samaritana diſponebat. Ipſe eſt cibus qui de ciuitate exibat vt veniret ad Ieſum.Cañ.ij.Dilectus meus paſcitur inter lilia.& eiuſ dem.v. Veniat dilectus meus in hortum ſuum,vt comedat fructum pomorum ſuorum. Item ex Chriſti reſpõſione po nit euangeliſta natam dubitationem.(Dicebant ergo diſci puli ad inuicem) quia ab eo quærere non audebant, ſcien tes eius ſobrietatem(Nunquid quis attulit ei manducare?) nondum ei erat oblatus cibus ſalutis, quem expectabat,ſed parabatur.Item ex iſta dubitatione ponit euãgeliſta aper tam xpi intentionem, quam primo tangit in generali.(Di cit eis Ieſus,Meus cibus eſt,vt faciam voluntatem eius qui miſit me).ad hoc.n.miſſus eſt.i.incarnatus,vt voluntatem dei faceret. Quæ autem ſit voluntas dei,dicitur.j. Tim.ij. Vult omnes homines ſaluos fieri,& ad agnitionem verita tis peruenire. Ad hoc aũt miſſus eſt xps. Ioã.iij. Miſiit deꝰ filiũ ſuũ,vt ſaluaretur mũdus p ipſum. Et hoc ipſum ipſe fe cit.Mat.j.Ipſe ſaluũ faciet populũ.qđ faciendo, cibũ ſum pſit gratiſſimũ ſibi Luc.xv. Hic peccatores recipit & man ducat cũ illis.immo ipſos mãducat,nõ deſtruẽdo,ſed repa rando:nõ cõſumendo,ſed in corpus propriũ tranſmutãdo.

Voluntas dei.

Figura de cibo quem xps erat manducaturus.

huius cibi figura legitur Gen. xxvii. nam Isaac reficientem se Iacob benedixit, & osculatus est. Secundo eandē xpi intentionem tangit in speciali dicens (vt perficiā opus eius) Opus singulare dei homo est. Iob. xiiij. Operi manuū tua rum porriges dexterā. Istud vero opus dissipatum fuit sug gerente diabolo, sicut dicitur Hiere. xviij. nec aliquis potuit sufficienter illud destructum reparare, nisi ipse per quē à principio conditū est, filius dei. ideo ait se perficere opus dei, vt per ipsum omnia redeant in integrum à quo sumpse re principium. Potest etiam dici ꝙ hæc fuit volūtas dei in iustificatione pœnitentium, quam petimus in oratione dicētes, fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra. In cœlis au tem perficitur opus eius in glorificatione electorū. Eccle. xlij. Gloria domini plenum est opus eius. Ex his ergo quæ dixit xps, manifestū est ꝙ gratum est illi & acceptabile si q cooperātur prædicādo & docēdo salutē credentiū. ipse. n. cibus eius est. Vnde patet ꝙ prædicatores sunt panifici & coquinarij xpi, eius cibum præparantes: de quibus in figura Rebecæ dicitur Gen. xxvij. Parauit cibos sicut velle nouerat patrem illius. Secundo cum dicit, (Nónne vos dicitis.) ponitur secundum prouocatiuum ad opus prædicationis, & hoc est propinqua dispositio auditorū, qui humiles sunt ad doctrinam. dicit. n. Poeta. Excitat auditor studiū. dispositionem vero auditorum xps comparat segenti iam albæ, & propinquę vt metatur. prędicatores vero sunt metentes, qui ab amore terreno succidunt, & in ecclesia congregant fideles. dicit ergo xps. (Nōne vos dicitis ꝙ adhuc quatuor menses sunt, & messis venit) Ad literam quando ista verba xps dixit hyems erat, forte mensis Februarij, & vsq; ad Malum, in quo fiunt messes in terra promissiōis, erant quatuor menses. ergo messis segetum adhuc differebatur in quatuor menses: sed dispositio messis hominū erat in promptu. ideo subdit. (Ecce dico vobis, leuate oculos vestros. i. mentis. (Et videte regiones.) non Iudæorum, sed Samaritanorum, & gentium. ostendit enim Samaritanos nouellas segetes ad se venientes (quia albæ sunt). i. maturæ non vsque ad quatuor menses. (sed iam) in præsenti (ad messem) vt falce verbi succidātur à mundo, & recondantur in area ecclesię, vbi adhuc est opus vt tritura succedat tribulationum, per quā discernitur granum à palea. Tertio cum dicit, (Et qui metit)

Figura.

tit)prouocat xp̃s ad cooperandum ſaluti credentium ex fœ
lici retributione mercedis. Et quatuor facit. Primo enim
promittit mercedē in generali,dicēs.(Et qui metit,merce-
dem accipit).Luc.x.Quodcunque ſuper erogaueris,docē-
do & prædicando: ego cum rediero,reddam tibi. Reddit
autem grandem mercedem.Mart.v.Merces veſtra copioſa
eſt in cœlis. Et quæ ſit iſta merces, exprimitur Geñ.xv.
Ego merces tua magna nimis. Item ponit mercedem in ſpe
ciali duplicem. Vnam quantum ad eſſentiæ præmiū, quod
eſt aurea viræ æternæ. alteram quantum ad ſpeciale gau-
dium,quod eſt aureola ſapientiæ. propter primum ait,(Et Non pdit
congregat fructum in vitam æternam)non perdit fructum fructū ſuū
ſuum prædicator. eſto enim quòd aliquando non fructifi- p̃dicator
cet in auditoribus,qui eius verbum non ſuſcipiunt, ſibi ta- etiā ſi non
men congregat in cœlis vitæ æternæ fructum:vbi tot fru- fructificet
ctus p̃mittit,quot eruditionibus & meditationibus & bonis in audito-
inſtat operibus. Propter ſecundam vero mercedem ait(vt ribus.
& qui ſeminat,ſimul gaudeat, & qui metit). Seminator ver Solus xp̃s
bi deī,xp̃s eſt.Matt.xiij.Exiit qui ſeminat ſeminare ſemen verbum in
ſuū.hic ſator xp̃s,ſemen autē eſt verbum dei, quod verbum corde ſe-
nos auribus corporis ſpargere quidem poſſumus, ſolus au- minat.
tem Chriſtus verbū iſtud in corde ſeminat. Cum vero pre
dicatores qui metunt, receperint mercedem ſui operis.tūc
ipſi meſſores cum ſeminatore gaudebunt. Mat.xxv. Euge
ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis,ſupra
multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.Item di
ſtinguit Chriſtus metentem à ſeminante, ſicut etiā vulga-
ris ſermo eſt, quod quis ſeminat, alius metit. Ideo ait (In
hoc enim.) ſcilicet in opere ſalutis credentium(eſt verum Prouer-
verbum)vulgare hominum, (quia alius eſt qui ſeminat, & bium.
alius eſt qui metit).Sicut enim in materiali agricultura,ita
in ſpirituali illud vulgare dictum verificatur. Licet autem
differant ſator & meſſor,ſimul tamen gaudent de fructu la
boris.Abac.iij. Ego autem in domino gaudebo,& exulta-
bo in deo Ieſu meo.Quarto cum dicit,(Ego miſi vos)pro-
uocat prædicatores ad opus ſalutis credentiū ex facili ope-
ratione.Et duo facit. primo enim eximit eos ab onere la-
boris, dicens.(Ego miſi vos metere). i. ad fidem vocare.
gentes,ſuccidendo eos gladio verbi(quod vos non labora-
ſtis.)primo xp̃s ſeminauit verba dei dando legem,& cordi

Pulchra expoſitio.

bus fidelium eius verba applicãdo:poſtea Moyſes,Dauid, prophetæ,& cæteri doctores laborauerunt,vt fructus legis matureſceret. Vltimo.ſ.xi.hora venerunt apoſtoli prædicatores nouæ legis,poſt eos.ſ.qui portauerunt pondus diei & æſtus:& quod ſeminauerat de',& quod antiqui coluerũt iſti metunt : licet adhuc aliquorum intellectus ita hebetes ſint vt oporteat etiam nunc laborare pdicatores ad culturam. Sed tamen quia ad Iudęos cultos labore patrum.tantum miſerat xps apoſtolos, & nondũ ad gentes,ideo dicit eos metere quod non laborauerũt. Itẽ prædicatorib' nouę legis xps tribuit honorẽ operis,dicẽs.(Alij.).ſ.patres antiqui(laborauerunt.) non oĩs qui operatur, laborat.deus.n. ſalutem hominũ,cooperãtibus ſibi angelis, ſine labore operatur:ſed propter malã diſpoſitionẽ hominũ in hoc laborauerunt patres antiqui, ita vt diceret Moyſes. Obſecro dñe, grauis eſt mihi populus iſte , non poſſum eum portare. Et Helias,obſecro,inquit,domine tolle animam meã.(Et vos in labores eorum introiſtis.) quia verbi falcem miſiſtis in eo quod antiqui laborauerunt.

Sermo.vj ſextæ feriæ poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxxj.

TErtiò cũ dicitur,(Ex ciuitate aũt illa.)ponitur fruct' prædicationis xpi apud gentes initiatus. vbi quatuor tanguntur . primum eſt conuerſio gentilitatis.ſecundum conuerſatio familiaritatis.(Cum veniſſent)tertiũ eſt multiplicatio credulitatis.(Et multo plures.)quartũ eſt cõfeſſio veritatis,(Et mulieri dicebãt). Circa primũ aũt duo tangit.ſ.fideliũ multitudinem, & prædicationis rectitudinẽ. „ppter primum ait,(Ex ciuitate aũt illa multi crediderunt in eũ Samaritanorũ.)Iſti ſunt primitiæ gentiũ,nouellæ fidei plãtationes. Rõne ſecũdi ait(Propter verbũ mulieris teſtimoniũ perhibẽtis,quia dixit mihi oĩa quęcũq; feci) Ecce qũo erant regiones albæ ad meſſem. q̃ facilia erant & cõuertibilia corda virorũ,quos vnius mulieris verbũ tã cito conuertit ad fidem,Sed nobis poteſt dici illud Luc.xxiiij. O ſtulti & tardi corde ad credendum, qui ore quidem confitemur deum, cor autem noſtrum longe eſt ab eo:cum tamen xps ipſe,angeli,prophetæ,patriarchæ,apoſtoli,& doctores,

ctores,maiora nobis prædicent. Secundo cum dicit.(Cum veniſſent ergo)ponitur cõuerſatio familiaris. Circa quam duo tangit. Primo.ſ.ſupplicationis deuotionem, dicens. (Cum veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogauerũt eum vt ibi maneret.)Nam qui iam credit in Chriſtum,roget vt in ſe maneat:quod efficit charitas,ſicut dicitur Ioan.xiiij. Siquis diliget me,ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Et.j.Ioan.iiij. Deus charitas eſt,& qui manet in charitate,in deo manet,& deus in eo. In quo autem xps manet,non poteſt illi male eſſe,nec cuiquam poteſt ſine illo bene eſſe,quia fons bonitatis ipſe eſt, vt dicit Auguſtin. Item tangit impetrationem mãſionis.(Et manſit ibi duos dies.) charitas lux & dies mentis eſt,cuius duo dies, duo ſunt ipſius præcepta, dei videlicet amor, & proximi. De primo Iudic.v. Qui te diligunt domine,ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent. De ſecundo die dicitur.j.Ioan.ij. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine permanet. Vel duo dies ſunt proſperitas & aduerſitas præſentis temporis. In primo die nobiſcum eſt Chriſtus ne labamur, in ſecundo ne frangamur.ps. Cum ipſo ſum in tribulatione. Vel duo dies ſunt, vnus præſentis temporis, alter futuræ æternitatis. hic eſt nobiſcum vt liberet à malo,ibi erit nobiſcum vt repleat omni bono. Tertio ponitur multiplicatio credulitatis. (Et multo plures crediderunt propter verbum eius)id eſt Chriſti prædicantis. In illo biduo non legimus eum ibidem feciſſe miracula,& tamen ſolis verbis eius conuerſi ſunt. Sic & nunc accidit. nam etſi prædicatores conentur exterius admonendo aliquos ad deum conuertere,multo plures tamen cõuertuntur ipſo docente interius. ps. Annunciaui & locutus ſum,multiplicati ſunt ſuper numerum. Quarto cum dicit,(Et mulieri)ponitur cõfeſſio veritatis,quę fidem cordis ſequitur,ſicut ait ps. Credidi, ꝓpter quod locutus ſum. Circa hoc autem duo tangit. primo.ſ.humanæ creditionis defectum.(Et mulieri dicebant, quia iam non propter tuã loquelam credimus)cuius enim loquela neceſſaria fuit parnulis,iam proue&is erat ſuperflua. Nã cum factus ſum vir, euacuaui quæ erãt paruuli:& minus lumẽ cedit maiori. Itẽ tangit dei inſpirationis profectum (ipſi enim audiuimus) doctrinam eius.(Et ſcimus)id eſt cognoſcimus certe(quia

Charitas eſt lux & dies mẽtis

Homo minor mundus.

hic eſt vere ſaluator mundi).i.hominis,qui minor mundus dicitur:quem verè ſaluat,quia non tẽporalem,ſed æternam patrat ſalutem. Et nota quia in iſta vltima fide & cõfeſſione Samaritanorum datus eſt xp̃o potus quẽ à Samaritana petierat. Datus eſt etiã ei cibus quem mãducare eſuriebat. Et hic cibus & potus, ſalus animarum eſt, quam habet qui credit Ieſum vere ſaluatorẽ mundi. Et hoc credendo cibat Chriſtum dicentem Apoca. iij. Ecce ego ſto ad oſtium & pulſo:ſi quis audierit vocem meã, & aperuerit mihi ianuã, introibo ad illum,& cœnabo cum illo,& ipſe mecum.

Hiſtoria de adultera in pleriſq; græcis exẽplaribus non eſt: Eccleſiæ tñ conſenſus euãgelio dignam cõprobauit.

Sabbato poſt tertiam dominicam in quadrageſima
Secundum Ioannem. *Cap.viij.*

IN illo tempore. Perrexit Ieſus in mõtem oliueti:& diluculo iterum venit in tẽplum. Et omnis populus venit ad eũ:& ſedens docebat eos. Adducũt autẽ ſcribæ & phariſæi mulierẽ deprehenſam in adulterio:& ſtatuerunt eã in medio,& dixerunt ei:Magiſter,hæc mulier modo deprehenſa eſt in adulterio. In lege aũt Moyſes mãdauit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? Hoc autẽ dicebant tentantes eum,vt poſſent accuſare eum. Ieſus autẽ inclinans ſe deorſum,digito ſcribebat in terra:Cum autem perſeuerarent interrogantes eum, erexit ſe,& dixit eis. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum inclinans ſe,ſcribebat in terra. Audientes autem hæc, vnus poſt vnum exibant,incipiẽtes à ſenioribus. * Et remanſit Ieſus ſolus, & mulier in medio ſtans. Erigens autem ſe Ieſus, dixit ei. Mulier, vbi ſunt qui te accuſabant? Nemo te cõdemnauit? Quæ dixit,Nemo domine. Dixit autem Ieſus: Nec ego te condemnabo. Vade,& iam amplius noli peccare.

* ἕως τῶν ἐσχάτων, .i. vſq; ad poſtremos. ſic habẽt græci quidam codices.

Sermo

Sermo primus ſabbati poſt tertiam dominicam in quadrageſima,& in ordine.cxxij.

PErrexit Ieſus in montem Oliueti, & diluculo iterū venit in templū.)Ioā.viij. Hodie apud ſanctam Suſannā agitur.xxij. pœnitentium manſio. Cuius nomē eſt thare,quod interpretatur depulſor, vel nequitia. Duas.n.nequitias.ſ.turbæ inſidiantis,& fœminæ adulterantis,xp̄s hodie depulit.primam quidem iudicialiter, alteram vero miſericorditer.quorum vtrunque quia gratia dei eſt,ideo fit ſtatio iſta ad ſanctam Suſannam,quæ interpretatur gaudium gratiæ.& de his agitur in præſenti euangelio:quod in quatuor partes diuiditur.In prima ponitur magiſterium veritatis.In ſecunda diſponitur ſtudium malignitatis.(adducunt autem.) In tertia exponitur iudicium æquitatis.(Ieſus autem inclinans.) In quarta ſubſequitur remedium pietatis.(audientes autem.)In prima vero parte quatuor tanguntur.Primum eſt xp̄i receſſus(perrexit Ieſus in montem Oliueti.)qui mons dictus eſt à multitudine oliuarum. Venerat.n.xp̄s à Galilæa in Hieruſalem ad feſtum Scenophegiæ,ibique multa docuerat:& cum in ea ciuitate nemo illi præberet hoſpitium,perrexit Bethaniā in monte Oliueti,vbi in domo Marthæ hoſpitatus eſt.perrexit etiā in mōtem ipſum nocte oraturus,& meditaturns quæ in craſtino doceret turbas. ¶ Nota quia oliua cui⁹ viror perpetuus eſt, liquorque lenis,ad virtutem pietatis & miſericordiæ refertur.viriditas enim,viuentis arboris indicium,& oculis gratioſa eſt. Sic pietas eſt vigor ſpiritualis vitæ, & gratioſiſſima deo propter quod dicitur Geñ.j.Germinet terra herbā virentem. glo. faciat homo miſericordiæ opera: de quibus Eccl.xl.Virides ſationes deſiderat oculꝰ.Nihil etiā lenius eſt oleo miſericordiæ, quod iratum iudicem in nouiſſimo mitigabit. ideo dicitur Eccle.ix. Oleum de capite tuo non deficiat. Hæc autē oliua pietatis duplex eſt.ſ.vallis & montis.campeſtris videlicet,& ſublimis. Pietatē vallis omnis homo habere pōt. Eccl. xxiiij. Quaſi oliua ſpecioſa in campis.Sed pietatis mōtem ſolus xp̄s aſcendit.Cuius pietas tantum exuperat omnem miſericordiam hominū, quantum excedit mons vallem.ipſe.n.mirabiliter incarnatus,familiariter conuerſatus, peccatoribus benignus. Ex multa pietate

Vigeſima ſecūda pœnitentium manſio vocatur: Thare.

Mons oliueti à multitudine oliuarum.

Oliua ad virtutem pietatis & miſericordiç referť.

pietate mortem ſuſtinuit,& ipſam pro inimicis,& ab inimicis:pro quibus etiã moriens orauit. Hanc vero pietatis altitudinem nullus alius homo attingere potuit, ſed ſolus Ieſus exceſſit in miſericordia pſalmus. Magna eſt ſuper cœlos miſericordia tua. Igitur aliis hominibus ſtantibus in valle pietatis,ipſe perrexit in montem oliueti,id eſt in celſitudinem pietatis ac miſericordiæ.ij. Regũ.xv. Dauid.i. xp̃s vultu deſiderabilis,& manu fortis,aſcendebat ſcandens cliuum,id eſt montem oliuarum,flens operto capite,& nudis pedibus. Ex multa enim miſeratione crucem aſcẽdens diuinitatem operuit, humanitatem nudauit, cum clamore valido & lachrimis ꝓ peccatoribus orauit. ¶ Secũdo tãgitur xp̃i regreſſus.(Et diliculo).i.cũ luceſcit. i quo notatur eius ſollicitudo.(Iterum venit in tẽplum.)à quo die priori receſſerat. Nota duo eſſe templa ad quæ xp̃s venit. vnum templum eſt corpus aſſumptum ex virgine. Ioã.ij.Soluite templum hoc.quod dicebat de templo corporis ſui. Alterũ tẽplum eſt mẽs rationalis.j.Cor.iij.Tẽplum dei eſtis vos,& ſpiritus dei habitat in vobis. Ad primum templum primo venit Chriſtus in incarnatione. Mal.iij.Statim veniet ad templum ſanctum ſuum dominator dominus,& angelus teſtaméti.tunc venit in hominem,eum aſſumendo. Iterum autem venit in hominem,ſecundum videlicet templum,eum iuſtificando & glorificãdo. Sed glorificatio eſt in præſenti quaſi diluculum, glorificatio autem futura eſt quaſi meridies & plena lux. dum enim ſumus hic ſine eo, ambulamus in tenebris & nocte: qui ſi nobis irradiauerit, efficit diluculum fidei & gratię,quoniam videmus per ſpeculum& in ænigmate. Et licet ſimus filij dei, nõdum tamen apparet quid erimus. Sed cum iterum ad nos glorificãdos venerit,fonte luminis perfundemur in die æternitatis,& ſimiles ei erimus,quia videbimus ſicuti eſt. Ioã.xiiij.Iterũ veniã,& accipiã vos ad meipſum: vt vbi ego ſum,& vos ſitis. ¶ Tertio tangitur populi acceſſus. (& omnis populus venit ad eum.) ipſe.n.prædixit Ioan.xij.ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.& zelantes Iudæi dixerunt. Videtis quia nihil proficimus? Ecce mundus totus poſt eũ abiit. Exceſſus enim pietatis prouocauit atque traxit peccatores. Luc. xv. Erant appropinquantes ad Ieſum publicani & peccatores. Sed tamen ad ipſum venire non potuiſſent,

Nota.

Figura.

Aduentus Chriſti ad duo tẽpla.

Exceſſus pietatis xp̃i traxit peccatores.

potuiſſent, niſi prior ipſe veniſſet in templum humanitatis aſſumptę. Neque etiã ad eũ quiſquam venire poſſet, niſi tẽplũ mentis eius præueniẽte ſua gratia intraret, ergo licet in alto monte pietatis ipſe ſit, veniamus ad eum vt poſſumus, quoniam ad nos venit prior,& inclinatus eſt, cuius ipſa inclinatio eſt pietatis exceſſus. ¶ Quarto ponitur doctrinæ actus. (Et ſedens.) quod pertinet ad dignitatem magiſtri (Docebat eos) quod pertinet ad vtilitatem diſcipuli. Eius officium eſt docere, quia veritas eſt. Auguſti. v. lib. confeſ. Nec aliquis præter te domine doctor eſt vndecunque clamauerit. Quid autem doceat, dicit Eſa. xlviii. Ego ſum dominus docens te vtilia. Quæ vero ſint iſta vtilia, dicitur Sap. viii. Sobrietatem & ſapientiam docet, & iuſtitiam,& virtutem, id eſt, fortitudinem quibus vtilius nihil eſt in vita hominis. Huius vero doctoris ſchola eccleſia eſt, extra quam nõ auditur vera doctrina. Eccle. li. Appropinquate ad me indocti,& congregate vos in domũ diſciplinæ. Eiuſdem autem doctoris cathedra eſt rationalis mens, ſicut dicitur Sap. vii. ſecundum aliam literam, Anima iuſti ſedes eſt ſapientiæ. Sed liber doctrinæ ſalutaris ipſe idẽ doctor eſt, in quo legamus & ſtudeamus, ſicut Ipſe ait Matth. xi. Diſcite à me, quia mitis ſum,& humilis corde.

Schola Chriſti ecclesia eſt extra quã non auditur vera doctrina.

Sermo. ij. ſabbati poſt tertiam dominicam in. xl. & in ordine. cxxiij.

SEcundo cum dicit, (adducunt autem Scribæ.) ponitur malignum ſtudium Scribarum & Phariſęorum parantium inſidias Xpo. Et quinque facit. Primo enim ponitur peccatricis mulieris adductio. Secũdo exprimitur eius accuſatio. (Et dixerunt ei, Magiſter.) Tertio legis contra eandem inducitur allegatio. (in lege autem.) Quarto requiritur ſententiæ diffinitio. (Tu quoque quid dicis?) Quinto aperitur inſidiarum intentio. (hoc autem dicebant.) In prima vero parte tria tangit. primo accuſantium reuerentiam. (adducunt autem ſcribæ) qui erant in lege doctſ (& phariſæi) qui erant religioſi. Scriptura enim & virtus condemnant adulterium. Item tangit mulieris culpam (mulierem in adulterio deprehẽſam.) qua deprehẽſione nulla turpior, nulla etiã piculoſior eſt. De ipſius ignominia dicitur Eccl. xxiii. Vbi nõ ſperabit adulter deprehẽdet,& erit dedecus

dedecus omnibus. De periculo autem & ignominia dicitur Prouer.vj. Qui adulter eſt propter cordis inopiam perdet animam ſuam. turpitudinem & ignominiam cõgregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur, quia zelus & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cuiuſquam precibus, nec ſuſcipit pro redemptione dona plurima. Item tãgit mulieris euidentiam. (Et ſtatuerunt eam in medio) vt ab hominibus videretur. & hoc iuſte fit, vt qui deum offendere in occulto non metuit, coram omnibus erubeſcat. Eccle. xxiij. Mulier relinquens virum ſuum, & ſtatuens hereditatem ex alieno matrimonio, tria mala facit. Primo enim in lege altiſſimi incredibilis fuit, quia legem matrimonij à deo datam non ſeruauit. Secundo virũ ſuum reliquit. Tertio ĩ adulterio fornicata eſt, & ex alieno viro filios ſtatuit. hæc in eccleſiam adducetur, vt eius ignominia omnib⁹ pateat. ¶ Deinde cum dicit, (Et dixerunt ei) ponitur peccatricis accuſatio: in qua primo adulationem premittunt. (Et dixerunt ei, magiſter.) verum mentientes dicunt. nam ſermo eorum verus eſt. Ioan. xiij. Vos vocatis me magiſter & domine, & bene dicitis, ſum etenim. Sed tamen non putant eſſe magiſtrum quem magiſtrum dicunt, & ſic verum mentientes loquuntur. Secundo crimen exprimũt, (hæc mulier modo deprehẽſa eſt in adulterio.) ¶ Et ſciendũ quia duobus modis lex antiqua deprehendebat adulterium. Primo quidem hominum teſtimonio. Secundo zelotypiæ ſacrificio, ſicut legitur Nume. v. Cum enim maritus ſuſpicabatur adulterium quod teſtibus probare non poterat, adducebat vxorem ad ſacerdotẽ coram tabernaculo domini, & diſcooperto capite eius ponebat in manibus eius ſacrificium zelotypiæ, quod erat decima pars ſatis farinæ ordeaceę: ipſe autem ſanctam aquam accipiebat in vaſe fictili, & pauxillũ terrę de pauimento tabernaculi mittebat in eam. tunc cum execratione adiurabat maritus vxorem dicens, Si non dormiuit tecum vir alius, non nocebunt tibi aquæ iſtæ. Si vero declinaſti à viro tuo, ſis maledicta, & in exemplum cũctorum ingrediantur aquę maledictę in ventrem tuum, putreſcat femur tuum, & vterus dirumpantur. quas maledictiones in charta ſcriptas ſacerdos delebat aquis amariſſimis quæ erant in vaſe fictili, & aſſumpto pugillo farinę ordeaceę imponebat in igne altaris, ſacrificium. & poſtea dabat mulieri

Tria mala facit adultera.

Adulteriũ duob⁹ modis deprehẽdebatur in lege antiqua.

mulieri bibere aquas illas amariſſimas, in quibus maledi-
ctiones erant mixtæ:& ſi in rei veritate mulier erat adulte-
ra,maledictiones illæ de proximo adueniebant.Si vero e-
rat innoxia,nihil ei nocebat ille potus aquarum. ¶Dein-
de ponitur allegatio cõtra peccatricem(in lege autẽ Moy-
ſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare)hoc nõ eſt expreſ
ſum.ſolum enim ad mortem damnantur adulteri ex lege,
ſed genus mortis tacetur.Leui.xx.& Deuter.xxij.Si dor-
mierit vir cum vxore alterius,vterque morietur,& adulter
& adultera.Verum quia lapidatio erat pœna legalis,vbi ge
nus mortis tacetur,lapidatio intelligitur.¶Deinde requi-
ritur ſententię diffinitio,(Tu ergo quid dicis?) vbi aduer-
tendum ꝙ licet tentantes quęrant ſententiam Chriſti, in
rei tamẽ veritate de ſtatutis legalibus eius erat iudicio ſtã-
dum.omnis enim lex ſeueritatem habet,& inhumana vide-
tur.Sed ad prudentiam ſpectat iudicare in quibus caſib⁹ ri
gor legis ſit relaxandus.Illam itaque legem ſeueram Xp̃s
ſua manſuetudine tẽperauit,ſicut lignum poſitum in aquis
Marath,dulces fecit eas.p̃s.Propter veritatem & manſue-
tudinem & iuſtitiam deducet te mirabiliter dextera tua.
¶Deinde euangeliſta operit inſidiantium intentionem, Duplex
dicens.(hoc aũt dicebant tentãtes eum.) Eſt autem duplex tentatio.
tentatio:vna probatiua,altera inſidiatiua.Tentatione ꝓ-
batiua tentatus,de ſeipſo,vel alius de ipſo ſumit experimẽ-
tum,ſicut ait p̃s.Proba me domine,& tenta me. Tẽtatione
autem inſidiatiua,ruina paratur tentato.Act. v. Tentauit
Sathanas cor tuum. Et primo modo Iudei quõdam tenta-
uerunt deum,experiri volentes eius potentiã,bonitatem,&
ſapientiã.p̃s.Tentauerunt me patres veſtri.quę tẽtatio quia
ex diffidentia prouenit,ꝓhibetur Deut.vj.Nõ tentabis do
minum deum tuum.Secundo autem modo tẽtauerunt deũ
incarnatum,parãtes ei inſidias. ideo ſubdit euãgeliſta hui⁹
tentationis intentionem,(vt poſſent accuſare eum.)Noue
rant enim Chriſtum eſſe pium in remittendis culpis,& pœ-
nis,qui dicit Matth.ix. Miſericordiã volo,&nõ ſacrificiũ.
Vnde expectabãt Chriſtum aut abſoluturum peccatricem
à pœna legis,aut certe iudicaturum eã lapidari. Et ſi ex pie-
tate iudicaſſet eã dimitti,quaſi trãſgreſſorem legis accuſaſ-
ſent. Si vero legis pœnam dixiſſet ſeruãdã eum deriſiſſent in
dicãtem cõtra miſericordiã quã prędicabat. ¶Et aduertẽ-
dum

dum quia iſta tentatio inſidioſa nō minor immo maior cul
pa erat adulterio mulieris. Tētatio enim illa ex odio proce
debat,mulier ex fragilitate peccauerat.ipſa cōtra matrimo
nij ſacramentū,illi cōtra charitatis vinculū nitebātur. Illa
voluptatē,illi dānum proximū quęrūt. Ergo fuerūt Scribæ
& Phariſęi obſeruatores inſidioſi, exploratores curioſi, ca
lūniatores odioſi,& propalatores malitioſi.ꝑs.Iniqui inſur
rexerūt ſuper me,& ſynagoga potentiū quæſierūt animam
meam,&nō propoſuerūt Deū ante cōſpectum ſuū. ¶ Nota
moraliter quia adulteriū vitium eſt cōtra matrimoniū. Eſt
autem duplex matrimoniū,carnale.ſ.& ſpūale. Carnale ma
trimoniū eſt viri & fœminæ legitima cōiunctio. Spirituale
vero eſt Dei & animæ fidelis vnio. Deſponſatæ ſunt enim
animæ noſtrę xꝑo.ii. Cor. xi. Deſpōdi vos quaſi virginem
caſtā vni viro xꝑo. Oſee.ii. Sponſabo te mihi in iuſtitia,&
iudicio,& miſericordia,& in fide:& ſcies quia ego Domi
nus. Carnali matrimonio directe opponit adulterium car
nale,propter quod ſit diuortium matrimonij,vnde dicitur
Mat. xix. Sed vnioni Dei & animæ omne vitiū opponitur.
adulteratur enim anima cū peccat,ideo fit ſeparatio eius à
Deo. Eſa.lix. Iniquitates veſtræ diuiſerūt inter vos & deū
veſtrū,& peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis.
Amor etenim auri,amor excellentiæ, amor carnalis, amor
vindictæ,& vulgariter omnis illicitus appetitus eſt adulte-
rium ſpirituale cōtra ſponſionē deo factā. Eze.xvi. Quaſi
mulier adultera facta es,quæ ſup virū ſuū inducit alienos.
Cū quib⁹ aūt adulteratur anima,iſti ſunt ægyptij, & chal-
dęi, dęmones videlicet obſcuri & feroces,quib⁹ poſtea tra
ditur infœlix anima crucięda. Eze. xxiiii. Ego tradā eam
in manus amatorū ſuorū,ſuper quorū inſaniuit libidine,qui
agēt cū ea in odio,lapidātes eam,& gladio cōfodientes. Itē
adulteriū ſpirituale deprehendunt ſcribæ & phariſęi, ſcri-
ptura ſcilicet,& cōſcientia. Rom.ii. Opus legis ſcriptū eſt
in cordibus ſuis,teſtimoniū reddēte illis cōſciētia eorū.iii.
Re.ii. Tu noſti omne malū,cuius tibi conſciū eſt cor tuum
quod feciſti. Itē redeat peccatrix aīa ad ſpōſum ſuum xꝑm
quē reliquit,ipſe eā recipiet,ipſe recōciliabitur,ipſe mūda-
bit culpā,abſoluet pœnā. Hie.iii. Tu fornicata es cū amato
rib⁹ multis,tū reuertere ad me,& ego ſuſcipiā te, dicit dñs.
Eze.xvi. Laui te & emundaui ab inquinamentis tuis.

Moralitas Matrimonium duplex, carnale & ſpirituale.

Adulteriū duplex, carnale & ſpirituale.

Sermo

Sermo.iii.ſabbati poſt.iij.dominicam in.xl.
& in ordine.cxxiiij.

TErtiò cum dicitur,(Ieſus autem inclinãs ſe.) ponitur equitatis iudiciũ. Et quatuor facit. primo enim innuit iudicis maturitatem. ſecundo ponit accuſantium importunitatem. (Cum autem perſeuerarent.) tertio promulgat iudicij veritatem (Erexit ſe.) quarto repetit iudicis grauitatem, (Et iterum ſe inclinans.) In prima parte duo grauitatis ſigna innuit in Chriſto. primũ inclinationis, alterũ deſcriptionis. Propter primum ait. (Ieſus autem inclinans ſe deorſum.) quaſi ad ſeipſum rediret. propter ſecũdum addit (Digito ſcribebat in terra.) quaſi ruminãs & meditãs æquitatem iudicij in cauſa propoſita. Sic enim videmus eos facere qui attente aliquid meditantur. Deorſum nãque inclinantur, & digito ſignant terram. In quo iudicibus datur exemplũm, vt auditis aliorum culpis, non ſtatim proferant iudicij verbum, ſed primo inclinentur deorſum ad conſiderationem propriam, & ſic attendant inſtituta cœleſtia, ꝙ nihilominus fragilitatem humanam conſiderent. Gal. vi. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. Secũdo iudex digito ſcribat in terra, id eſt, diſcrete legis ſcripturam perquirat, vt ſecundum eam iudicet. Prouer. viii. Per me, ait lex, legum conditores iuſta decernunt, & potentes iuſtitiam iudicant. ¶ Nota quia incertum eſt quid xps in terra ſcribebat. quidam enim dicunt eum ſcripſiſſe quod ſententiando protulit. (Qui ſine peccato eſt veſtrum &c.) Nam ſententia iudicis debet proferri in ſcriptis. Hiero. autem dicit eũ ſcripſiſſe, Terra abſorbe hos viros abdicatos, id eſt execratos, vel maledictos, ſeu denegatos, aut ſeparatos. Vel ſcripſit, terra terram accuſat. Quicquid autẽ ſcripſerit, nõ magna vis eſt. Si.n. eſſet ſaluti neceſſariũ, euãgeliſta illud exp̃ſſiſſet. Hoc autẽ conſiderãdum ꝙ duo xp̃i motus. ſ. inclinatio & deſcriptio, duas eius affectiones demõſtrat. ſ. miſericordiæ & iuſtitiæ. Nã phariſei accuſabant & tentabant. accuſationi autẽ ipſe iaclinatus eſt cõpatiendo, & miſerendo, tentatores vero oſtendit eſſe deſcriptos in terra, quia eorum nomina erãt ablata de libro viuẽtium. De inclinatiõe miſerationis eius

Iudicibus datur exẽplum.

Duo xp̃i motus duas affectiones demõſtrant.

eius dicitur.i. Eſd.vij. Benedictus dominus deus qui inclinauit in me miſericordiam ſuam. Et quia tentatores iniqui damnandi erant in terra infernali, dicitur Hiere.xvij. Recedentes à te in terra ſcribentur, introibunt enim inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpium erunt .i. dæmonum. ¶ Deinde ponit accuſatorum tentantium importunitatem. (Cum autem perſeuerarent interrogantes eum.) hæc inſtantia culpam eorum aggrauat, quia quò maturius videbant Chriſtum compatiendo deliberare, eo ardentius inſtabãt ad damnationem mulieris, & Chriſti tentationem. iiij. Re. xxj. Erũt in vaſtitate, quia perſeuerauerunt iritantes me. ¶ Deinde cum dicit (erexit ſe) ponitur promulgatio iudicij. Et duo tangit. primo quidẽ iudicis magnanimitatẽ. (Erexit ſe.) quia nõ debet eſſe iudex aut vita aut timore deiectus, ſed erect⁹, vt rectũ poſſit ferre iudiciũ. Erigat ergo ſe animo, vita, & iudicio. Eccle. vij. Noli quærere fieri iudex, quin valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimeſcas faciem potentis. Et ideo cõtra maligne ſe erigẽtes Chriſtus erexit ſeipſum. Threñ. j. Vide Domine afflictionem meam, quoniã erectus eſt inimicus. Secundo ponit iudicij æquitatẽ. (Et dixit eis.) Cuius dictum duo continet. nam accuſatorum mordet vitam, & legis ſeruat iuſtitiã. propter primum ait. (Qui ſine peccato eſt veſtrum.) Et certe nullus eorum talis erat, immo cæteris omiſſis hoc ſolum erat grauiſſimũ peccatũ, quia tãtabant dñm vt accuſarent. Solus aũt ipſe ſine pcõ erat, qui lapidẽ dãnationis poterat in eã mittere, ſed poti⁹ elegit mittere lapidẽ ſalutis adulteræ, & ſcãdali Iudęorũ. Ipſe eñ eſt lapis angularis ſaluans pœnitentes, & conterens malignos. Propter ſecundum ait, (primus in illam lapidem mittat) manus enim teſtium, vt lex dicit. prima erat in lapidatione. ergo non contradicit Chriſtus legi dicenti mulierem adulteram lapidandam, quod illi expectabant eum dicturum, ſed accuſatores repellit à cauſa. ¶ Deinde repetitur iudicis diſcreta maturitas cum dicit (& iterum ſe inclinãs ſcribebat in terra) hoc ideo ſecundum Bedam, vt non erubeſcentes Chriſti aſpectum, facultatem acciperent Iudæi exeundi. Sed moraliter, bis Chriſtus ſe inclinat, & ante, & poſt datum iudicium: quia qui humana iudicat, ante ſeipſum iudicet, quam alium: & poſtquam iudicauerit, rurſus ad ſe redeat, ne quicquam faciat

Moralitas

ciat quod ab aliis ſit diiudicandum. Item bis ſcribat digito in terra.i. bis ſcrutetur legis ſcripturam, vt antequam iudicet,& quid agendum ſit nouerit, & poſtquam iudicauerit, ne forte in iudicando peccauerit. Deſignant etiam hęc geminam xpi inclinationem, geminamque ipſius eruditioné. prima inclinatio eius fuit carnis aſſũptæ.ps. Inclinauit cœlos,& deſcendit. Secunda eſt continua.ſ. pietatis exhibitæ.j. Eſdræ. ix. Inclinauit ſupernos miſericordiam ſuam. Item ſcribere digito in terra eſt terrenos homines docere. Bis autem ſapientia dei patris doctrinam ſcripſit. primo in tabulis lapideis. Exo. xxiiij. Secundo autem eam ſcripſit in fidelium cordibus, quarum ſcripturam efficit digitus.i. virtus ſpiritus ſancti. Nam prima ſcriptura ſolam notitiam imprimit: ſecunda vero quod ſcriptum eſt efficit. Hierem. xxxj. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam. &c.

Sermo quartus ſabbati poſt tertiam dominicam in.xl.& in ordine.cxxv.

QVarto cum dicitur,(Audientes autem) ponitur pietatis remedium, quia ex ſententia xpi liberata eſt peccatrix ab importunitate accuſantium. & tria facit. Primo enim ponitur accuſationis ceſſatio, ſecũdo cauſæ examinatio.(Erigens autem ſe).tertio peccatricis abſolutio.(dixit autẽ Ieſus, nec ego). In prima vero parte quatuor tangit primo.ſ. accuſantiũ egreſſum(audientes autẽ.) quod dixerat xps.(Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mitta: vnus poſt alium exibat.) Conſcij denique erant ſibiipſis ꝙ ſine peccato, non erant: vnde iuſte ſeipſos ſubtrahebant à Proſecutione cauſæ, quorum plures magis erant digni lapidari quàm hæc peccatrix. Item tangit egreſſionis proceſſum.(Incipiẽtes à ſenioribus) qui grauioribus erant implicati criminibus, & quos xpi ſententia fortius percuſſerat. Iſti enim tentabant xp̃m, quod grauiſſimum erat. Dañ. xiij. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus, qui videbãtur regere populũ. Et nota ꝙ iniqui fuerũt accuſatores: ſed nũc facti iuſti deſertores accuſatiõis. Cõmendabiles.n. ſunt, quia cõpuncti abierunt, & magis in hoc cõmendantur ſeniores, q priores ſeipſos diiudicauerunt. nã & ipſi inclinati ſunt, & digito perſcrutãtes ſeipſos, cognouerũt ſe

non eſſe idoneos accuſatores. Et illi quidẽ Iudæi ſic egerunt quod multi Chriſtiani contemnunt. quaſi enim habeant opera iuſtorum, ſine timore iudicant facta proximorum. ¶ Legitur autem in Vitis Patrum quòd abbas Moyſes, vel alius prior, aliquando vocatus vt cum cæteris monachis diiudicaret de crimine vnius fratris, duob⁹ ſacculis oneratus intrauit conuentum. Et in poſteriori quidem ſacco grauia erant pondera, in anteriori vero leuia quędã poſuerat. Cumq̃ omnes mirarentur ſic intrantẽ, erat enim magnæ reuerẽtię vir: Saccus, inquit, poſterior peccata mea grauia continet, quæ ego videre conteno. at vero quę ante me cerno, culpa eſt fratris mei quam diſcutere pręſumo. Cuius dicto cæteri cõpuncti cum manſuetudine terminauerunt culpam delinquentis. Vnde Beda, Multi, inquit, perſequuntur culpam fornicantium, & non aduertunt quia pro caſtitate corporis, eorum mens turpius per ſuperbiam fornicatur. Alij vero damnant auaritiam, furtum, & vſurã, & ipſi odio fratris corrupti ſunt. Nonnulli nocentes aliis vindicant, ſed in ſe nocentibus parcere nolunt. Gulam & ebrietatem quidam deteſtantur, quos tamen inquinat turpius hypocriſis vitiũ. Ergo alĩ iudicaturus primo ad ſuipſius cõſiderationẽ inclinetur: & quãto ſenior, tãtò citi⁹ cõpũgatur. Item tangit Chriſti ſolitudinẽ. (Et remanſit Ieſus ſolus.) quia ſolus ipſe ſine peccato. ps. Singulariter ſum ego. Itẽ tãgit mulieris ſtatũ, (Et mulier in medio ſtãs) Illi quidem cõpuncti ſunt, ſed nõ ad veniã, ideo abierunt. hæc vero mulier cõpuncta eſt ad pœnitentiã, ideo ſtetit cum Ieſu. Ecce iterũ Ieſus cũ peccatrice muliere, ſicut heri, ſolus inuenitur, quia ſolis peccatorib⁹. i. eis qui ſe peccatores pie fatentur, præſto eſt vt ſaluet. Mat. xxj. Amen dico vobis ſe nioribus & principibus ſacerdotum, quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum dei. ¶ Deinde cum dicit, (Erigens aũt ſe) ponitur cauſæ examinatio. Et quatuor tangit. Primo Chriſti erectionem, (erigens autem ſe Ieſus.) Iam bis ſe erexit Chriſtus. primo diffiniens iuſtitiam, nũc collaturus miſericordiam, primo contra impœnitentes, vt vindicet. ſecundo ad pœnitentes, vt iuſtificet. Luc. j. Erexit cornu ſalutis nobis in domo Dauid pueri ſui. Item tangit accuſatorum abſentiam. (Dixit ei, mulier vbi ſunt qui te accuſabant?) Eſa. xxxiij. Vbi eſt literatus? vbi eſt verba legis

Exẽplum in vitis patrum.

legis ponderans?quaſi dicat,non comparet: & accuſatores præſentes non ſunt in cauſa. ps. Expulſi ſunt æquitate iudicij,nec potuerunt ſtare. Item requirit damnationem humanam.(Nemo te condemnauit?)id eſt nemo te morti adiudicauit. Item ponit mulieris confeſſionem.(Quæ dixit, nemo domine.) ergo accuſator ceſſit cauſæ, & iudex non damnauit. ¶ Vltimo ponitur peccatricis abſolutio cum dicitur(Dixit autem Ieſus.) Et duo facit.primo enim tangit pœnæ abſolutionem.(Nec ego te condemnabo.) Ecce verus Deniel qui accuſatam abſoluit, & accuſatores damnauit. Illum verò non condemnat Chriſtus,qui ſeipſum condemnauerit. Vnde dicit Grego. Immenſa itaque pietas patet chriſti, quia accuſatoribus impoſuit iuſte ſilentium, & ream abſoluit benigne.ergo vt dicitur.ij.Reg. xxiiij. Melius eſt incidere in manus dei (multæ enim miſericordiæ eius ſunt)quàm in manus hominis. Hoc quidé verũ eſt pro præſenti. nam quem manus miſericordiæ non correxerit hic,ſeueritatis manus domnabit in futuro: de qua Hebre. x. Horrendum eſt incidere in manus dei viuentis &c. Nota quia peccatrix iſta de numero fuit electorum, contra quos accuſatio non accipitur,nec damnatio profertur. Ro. viij. Si deus pro nobis, quis contra nos?quis igitur accuſabit aduerſus electos dei? Nunquid chriſtus Ieſus condemnabit, qui mortuus eſt pro electis, immo qui reſurrexit,qui eſt ad dexteram dei, qui interpellat pro nobis?certe ipſe non condemnabit electos, neque alius quiſquam. Iob. xxxiiij. Ipſo concedente pacem, quis eſt qui condemnet? Item præcipitur emendatio vitæ(vade) libera à pœna, & abſoluta à culpa.(Et amplius iam noli peccare) quia non eſt homo qui non peccet,vt dicitur.iij. Reg. viij.ideo non præcipitur nobis vt non peccemus, quia præceptum eſſet de impoſſibili, ſed præcipitur nobis vt nolimus peccare, quod perficimus cum inſurgentes paſſiones nolumus admittere.tunc enim peccamus nolentes,ſed venialiter & abſque damnatione,quia mente ſeruimus deo, licet caro lege peccati ſtringatur. propter quod dicit Apoſtolus Roma. viij. Nihil damnationis eſt his qui ſunt in chriſto Ieſu,qui non ſecundum carnem ambulant. Iex enim ſpiritus vitæ in chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis.

A duerte.

Non præcipitur vt nõ peccemus,ſed ne nolimꝰ peccare.

IN illo tempore. Abiit Ieſus trans mare Galilæę, quod eſt Tiberiadis: & ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſup his qui infirmabantur. Subiit ergo in montem Ieſus: & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Erat autem proximum paſcha dies feſtus Iudæorũ. Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo magna venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus. Reſpondit ei Philippus, Ducẽtorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſq; modicũ quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simonis Petri, Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes ordeaceos: & *duos piſces. Sed hæc quid ſunt inter *tãtos? Dicit ergo Ieſus, Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnũ multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia. Accepit ergo Ieſus panes: & cum gratias egiſſet, diſtruibuit diſcumbentibus. Similiter & ex piſcibus quantum volebãt. Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerũt ergo, & impleuerũt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis, quæ ſuperfuerunt his qui manducauerunt. Illi ergo homines cum vidiſſent quod fecerat Ieſus ſignum, dicebant. Quia hic eſt vere propheta, qui venturus eſt in mundum.

*καὶ δύο ὀψάρια. Et apud Teren. in Adel. piſces obſonĩ vocantur. Siquidẽ opſon græci vocant eduliũ quod addit̃ pani, pſertim coctum.

*ἐκ τούτου τοὺς, id eſt ĩter tot De numero loquit̃, nõ de magnitudine hominũ.

Sermo

Sermo primus quartæ dominicæ in quadrageſima, & in ordine.cxxvj.

ABiit Ieſus trans mare Galileę quod eſt Tyberiadis,& ſequebatur illum multitudo magna.) Io.vj. Idem legi tur Mat.xiiij.& Marc.vij.& Luc.ix. Quartum beneficiū quod deus cōtulit patribus in deſerto,eſt cœleſte manna ad manducandum,ſicut ait p̄s. Pluit illis manna ad manducandum:panem cœli dedit eis,& panem angelorū manducauit homo. Sed præſtantius eſt quod nobis cōtulit chriſtus. Illum enim panem qui manducauerunt ,mortui ſunt: ſed qui ſpiritualem ſuſceperit cibum quem fidelibus hodie chriſtus miniſtrat,non morietur in æternum. de qua refectione agitur in præſenti euangelio, cuius tres partes ſunt. In prima ponitur circunſtātia futuri operis. In ſecunda ad ducitur indigentia humani generis.(Cū ſubleuaſſet ergo.) In tertia tribuitur abundantia diuini muneris. (Dicit ergo eis Ieſus,facite homines diſcūbere.) In prima vero parte,quatuor circunſtantias ponit.vnam loci à quò abiit,alteram loci quò venit,aliam turbæ quæ aduenit,quartam temporis quod occurrit. Primo ergo ponit maris tranſitum.ſecundo turbæ comitatum,(Et ſequebatur eum.)tertio montis aſcenſum,(Subiit ergo.) quarto temporis concurſum, (Erat autem proximum paſcha.) ¶ Propter primum conſiderandum quia diſcipuli Chriſti quos miſerat prædicare in Iudæa,cum rediiſſent,retulerunt miracula quæ in ipſius nomine fecerāt.retulerunt etiam vna cum diſcipulis Ioannis Baptiſtæ,eiuſdem Ioannis mortem. Sciens ergo Ieſus ſe etiam ab Herode inquiri vt occideretur,nauem aſcendit cum diſcipulis ſuis, non morte perterritus,ſed propoſitum mortis tempus expectans : & venit Bethſaidam ciuitatem Petri & Andreæ atque Philippi,introiuitque cum diſcipulis deſertum magnum, vt cōtemplationi atque orationi vacaret ſeorſum à turbis. Nam vt dicit Marcus, Tot confluebant ad Chriſtum exiſtentem in ciuitatibus & villis,vt nec quidem ſpatiū manducandi haberet. Itaque Ioannes euangeliſta deſcribēs Chriſti tranſitū,ait,(Abiit Chriſtus trans mare.)lacus in Iudæa eſt aquarū dulciū qui fit Iordane influente,lōgitudinis centum & quinquaginta ſtadiorū, quæ ſunt quaſi.xix.milliaria,latitudo vero eiº eſt.xl.ſtadia.i.v.

milliaria. ¶ Nota ſecundū Iſi.li.xviij. Et i. de hoc lacu dicit. Circuit aūt ſtadia clx. q̄ faciūt. xx. milliaria. Beda vero dicit. Siquidē interfluēte Iordane, duo deuiginti paſſuum in longū, &. v. extenditur in latū. Et hic lacus ſecundū idioma Iudæorū mare dicitur, quia cōgregationes aquarū ſcriptura maria nominauit. huius vero maris tāgit regionem, (Galilææ.) quia Galilæā irrigat (quod). ſ. mare, eſt Tiberias.) Sic etiā nominatur illud mare à famoſa ciuitate Tiberiade, quā iuxta ędificauerat Herodes in honorē Tiberij Cęſaris. ¶ Nota quia præſens ſęculū, & mare, eſt mare Tiberiadis, & mare Galileæ dicitur. primo quidē mūdus mare dicitur. ps. Hoc mare magnū & ſpacioſum manibus. Et eſt mare iſtud aquoſum, vndoſum, & vētoſum, & laborioſum, & tēpeſtuoſum. atq; periculoſum (Aquoſum quidē. i. plenū aquis tribulationū eſt iſtud mare, cōtra quod clamat ps. Saluū me fac deus, qm̄ intrauerunt aquæ vſq; ad aīam meam. propter quod amarū eſt iſtud mare immundū, & profundū. nam dulces videntur voluptates eius iis qui ſanum guſtum non habent. Prouer. xxvij. Anima eſuriens etiā amarū pro dulci ſumit. Sicut ſuadet cōcupiſcentia laſciuo cordi, aquæ furtinæ. i. voluptates furtim perceptæ dulciores ſunt. Et attende q̄ ſenſibiles voluptates furtiuas dicit, tū quia nō ſunt generis humani, ſed beſtiarum, tum etiā quia propter earū dehoneſtatem nō aperte, ſed clā ſubripiuntur. Has dulciores reputant honeſtis delectationibus, quibus eſt appetitus male diſpoſitus. Sed ſapienter diſcernenti, fallax dulcedo, & vera in eis amaritudo eſt. vnde Prouer. v. Fauus diſtillās labia voluptatis, ſed nouiſſima illi° amara ſunt quaſi abſinthiū. Immunda etiam & profunda eſt aqua voluptatis, quia inficit aīam, & ad profundū trahit malitiæ: quo cum peruenerit impius, contēnit deum, ſe, pœnam, & præmiū. ¶ Et mare præſentis ſęculi eſt vndoſum, cuius vnda eſt fortunæ varietas, quæ nūc extollit proſperis, & ſtatim deiicit aduerſis, cuius lætitia eleuat, & mœſtitia deprimit. ps. Aſcendūt vſq; ad cœlos, & deſcendunt vſq; ad abyſſos. aīa eorum in malis tabeſcebat. turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebri°. ¶ Et hoc mare eſt ventoſum tēptationibus. tēptatio. n. eſt vita hoīs ſuper terram, vt dicitur Iob. vij. & Daniel. vij. Ecce quatuor venti pugnabant in mari magno. Quatuor. n. ſunt genera tēptationis diabolicę, quibus pugnat cōtra hoīem, vt caſtitatem luxuria

Sæculum præſens mare dicitur.

Quatuor genera tēptationis diabolicę.

luxuria,fortitudinē puſillanimitas,iuſtitiā cupiditas,& prudentiā fatuitas frāgat. Iob.ij. Vētus vehemēs repēte irruit à regiōe deſerti,& cōcuſſit quatuor angulos domus.i.quatuor virtutes mētis ſ. tē mare ſæculi eſt laborioſū. Hō.n.ad laborē naſcitur,vt dicitur Iob. v. Mariū quidē labores grauiſſimi ſunt,ſic & labor mūdi. Eccl.j. In his oībus labor,& afflictio ſpūs ſ. tē hoc mare eſt tēpeſtuoſum,vbi lites,prelia cōtentiones aſſiduæ ſunt. Ioñ. j. Facta eſt tēpeſtas magna in mari ſ. tē hoc mare eſt periculoſum. Eccl.xliij. Qui enauigāt mare,enarrēt pericula eius. Cuius pericula in genere tria ſunt.ſ.fractio impatiētię in aduerſis,& ſubmerſio voluptatis in proſperis, & captio perplexitatis in culpis. Pro.v. Iniquitates ſuæ capiūt impiū,& funibus peccatorū ſuorum cōſtringitur. Sed apoſtolus Paulus.j. Cor.xj.enumerat in ſpeciali octo pericula mūdi,dicēs ſe fuiſſe in periculis fluminū,periculis latronū, periculis ex genere,periculis exigētibus,periculis in ciuitate,piculis in ſolitudine,piculis in mari,piculis in falſis fratrib⁹. Periculis fluminū ſunt laſciuię, picula latronū ſunt inanis gloriæ. Pericula generis ſunt luxurię,pericula gentiū ſunt gulę. Cibos.n.& nō aliud,gētes inquirunt. Pericula ciuitatis ſunt auaritię,pericula ſolitudinis ſunt accidiæ,pericula maris ſunt iracundię,pericula falſorum fratrum ſunt hypocritæ, & ſimulationes. Quis ergo ſecurus eſt in tantis periculis? Ideò qui ſe putat ſtare,videat ne cadat. Secūdo pſens ſæculū dicitur mare Galilææ. Interpretatur aūt Galilęa rota vel volubilis,aut trāſmigratio. Rota quidē eſt mundus iſte propter terrenū opus. Nā per luta trahitur,& ſemper remurmurat. Hiere.xviij. Figulus faciebat opus ex luto ſuper rotā. Eſt etiā mundus volubilis, quia nunq̄ manet in eodē ſtatu: quod verū eſt q̄tum ad diſpoſitiones tēporis,& q̄tum ad mores hoīs. Rurſus iſte mundus tranſmigrat,ad illū ſtatū quotidie tendens,quē habebit in nouiſſimo.j. Cor.vij. Prēterit figura huius mundi. Nam mundus tranſibit,& cōcupiſcentia eius, vt dicitur.j. Ioan.ij. Et tamen vani homines in mundo non permanere ſtabiliri cupiūt. Ber. O munde,inquit,immūde,qui auertere conaris,tenes fugiens. quid faceres ſi maneres? Ergo qui non habemus hic manētem ciuitatem, tranſmigremus à mundo. Eze.xij. Tu fili hominis fac tibi vaſa tranſmigrationis, & tranſmigrabis de loco tuo ad locum alterum.

Nota peri cula huius ſæculi.

Mundus iſte eſt rota.

Vaſa ſunt corpora noſtra, in quibus habemus theſaurũ cha rũ, vt dicit apoſtolus. Et quia nõ eſt hic ſecurus locus, intẽtionis deſiderio tranſeamus ad locum cœli, quo fur non ap proprıat, nec tinea demolitur. ¶ Tertio mundus iſte dicitur mare Tyberiadis, quod interpretatur viſum, vel apparens bonũ. Tres nãq; gradus boni ſunt, abuſus. ſ. & vſus, at que fruitio. Abuſus eſt apparentis boni. Vſus eſt boni exiſtentis. Sed fruitio eſt ſuperexiſtẽtis boni. Primum bonum apparens tantum eſt ex vitio rationalis creaturæ, ipſum eſt lignum ſcientiæ boni & mali, ſcientiæ. i. apparentiæ tantũ, de quo Geñ. iij. Vidit mulier lignum quod eſſet bonum ad veſcẽdum, & pulchrum oculis, aſpectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit. Secundum vero bonũ. ſ. vſus bonus creaturæ eſt à deo factus. vidit. n. deus cũcta quę fecerat, & erãt valde bona. Bona quidem in ſe, & valde bona vtentibus eis, vt condita ſunt. Tertiũ vero bonum. ſ. ſuperexiſtentis eſt fons bonitatis, deus ipſe, quo frui nihil meli⁹ eſt: de cuius fructu dicitur Geñ. ij. Lignum vitæ eſt in medio paradiſi. Itaque præſens ſeculũ eſt mare Tyberiadis. i. apparentis boni dupliciter. tum quia exiſtentis boni ſit in eo abuſus, tum etiam quia ipſum bonũ exiſtens apparentia quædam eſt, & ſimilitudo ſuperexiſtentis boni diuinitatis. Si. n. tantum bonum eſt mundus, quanto maius bonum eſt illud à quo eſt mundus? ideo dicitur q̃ bonũ principij maius eſt bono totius vniuerſi. ¶ Viſo quid præſens ſeculũ eſt mare afflictiuũ, non permanſiuũ, & ſui apparẽtia decepti-uum, conſiderandũ quia illud Chriſtus tranſiuit. Eius quidem moleſtias tranſiuit, tollerãdo eius inſtabilitatem in ſe permanẽdo, & eius fallaciam prudenter eligẽdo. Spiritualiter autem tranſiuit quadrupliciter. primo quidem mundi vitium ſiue abuſum tranſiuit, innocenter viuendo. nihil. n. eius vitij illi adhæſit. p̃s. Singulariter ſum ego donec tranſeã. Itẽ tranſiuit mundi debitũ patienter moriendo. debito enim mortis obligatus eſt omnis homo, quod ipſe in tranſitu ſoluit. Ioã. xiij. Venit hora eius vt trãſeat ex hoc mũdo ad patrem. Item tranſiuit mundi actum incorruptibiliter reſurgendo. neq;. n. iam viuit mundi vita, ſed tranſit gloria reſurgentis corporis ſtatum vitæ præſentis. Item tranſiuit etiam mundi locum, corporaliter aſcendendo. Ioan. xvij. Iam non ſum de mundo, quia ad te venio.

Abuſus vſ⁹ & fruitio ſunt tres grad⁹ boni.

Bonũ prĩcipij mai⁹ eſt bono toti⁹ vniuerſi.

Sermo

Sermo.ij.iiij.dominicæ in.xl.& in ordine. cxxvij.

ET ſequebatur illum multitudo magna.) Nūc poſt xp̄i tranſitum euangeliſta recitat turbæ comitatum. Et duo facit. Primo enim tangit multitudinis ſequelam. Secūdo cauſam huius dicit fuiſſe ægritudinis medelam. (Quia videbant ſigna.) Dicit ergo primo, (Et ſequebatur multitudo magna.) Alij euangeliſtę referunt q̄ recedentem cū diſcipulis, turbæ illius regionis & viderunt & audierunt: ideo de ciuitatibus exeuntes, ſecutę ſunt eum pedeſtres. Et vt Marcus ait, præuenerunt eum. Exiens autem vidit turbam multam, & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oues non habentes paſtorem. Et tunc ſecundū Lucam excepit illos fatigatos, & docuit inſcios de regno dei, & ſanauit eos qui indigebant cura, ac poſtea ieiunos refecit. ¶ Deinde huius ſequelæ cauſam aſſignat. (Quia videbant ſigna quæ faciebat.) Exod. vii. Multiplicabo ſigna mea & oſtenta in terra. (Super his qui infirmabātur.) Neque enim phyſico remedio ſanabat ægrotos, ſed diuina virtute, quæ procedebat de terra carnis eius. Eccle. xxxviii. Altiſſim⁹ de terra creauit medicinam. Luc. vi. Virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. ¶ Nota allegorice primo, quia Chriſtum antequā tranſitu mortis ſæculum præſens relinqueret, pauci Iudæorum ſequebantur. Sed cum mortuus eſt & reſurrexit, venit in deſertum gentium, vbi eum ſequebatur multitudo totius mundi. nunc enim impletum eſt illud quod timuerunt Iudæi. Ioan. xi. Si dimittimus eum ſic, omnes credēt in eum, & eiuſdē xii. Videtis quia nihil proficimus: ecce totus mūdus poſt eum abiit. ¶ Item aduertendum quia triplex eſt Chriſti ſequela. prima fidei. Qui enim credit in eum, ſequitur. Ioan. xii. Ambulate dum lucem habetis & hoc ambulare eſt credere vnde ſubdit, Dum lucē habetis, credite in lucem. Sed nō ſufficit credere, niſi etiam ſequamur Chriſtum bene viuendo. i. Ioan. ii. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, ergo qui dicit ſe in ipſo manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Hæc eſt igitur ſecunda Chriſti ſequela, aqua multitudo magna declinat, ſed ſacro tēpore iſto quadrageſimæ, relicto deuio, iam multitudo magna ad xp̄m reuertitur, dolens de præteritis culpis, deſerēs mundanū mare, ſequens Chriſtum per viam

Allegoria

Sequela chriſti triplex eſt.

o/o

viã hũilitatis,caſtitatis,patiẽtiæ,& charitatis, & largitatis. Matt. xix. Ecce nos reliquimus oĩa,& ſecuti ſumus te,quid ergo erit nobis? Sed nullus poteſt aut credẽdo aut viuendo ſequi xp̃m,niſi ipſe aduocet & ducat. vñ. Ambro. lib. de bono mortis. Sequimur,inquit,te dñe Ieſu, ſed vt ſequamur accerſe,qa ſine te nullus aſcẽdit. Tu.n. via es,veritas,& vita,poſſibilitas,fides,præmiũ. Suſcipe tuos quaſi via,confic mã quaſi veritas,viuifica quaſi vita. ¶ Tertia ſequela xp̃i, mors eſt. Qui.n.crediderit,& benevixerit, moriẽs ſequetur xp̃m in gloria,qui ait Ioan. xii. Vbi ego ſum,illic & miniſter meus erit. Et iterũ,Qui ſequit me, habebit lumẽ vitæ. Itẽ infirmi ſunt peccatores,etſi non carne, tamen corde & anima. Hiere. x. Hæc infirmitas mea eſt,portabo illam. In his vero magna ſigna fecit xp̃s,quia publicanũ elegit euã geliſtã,ꝓſecutorem fecit doctorẽ eccleſiæ, negãtem Petrũ cõſtituit fidelium principẽ. Et peccatricẽ mulierem ſe oſculari permiſit,& latroni ĩ cruce paradiſum ꝓmiſit. Iſta ſunt ſigna pietatis & miſericordiæ,largitatis & gratiæ, ꝓpter q̃ oẽs ſequimur xp̃m. ¶ Deide cũ dicit,(Subiit ergo)ponitur mõtis aſcẽſus,& duo tãgit. Primo ipſam aſcenſionẽ.(Subiit ergo).i. ſurſum iuit. (In mõte Ieſus) reliquit turbã in valle,& cũ paucis diſcipulis monte aſcẽdit,quia vt dicit Chryſo. ad vacãdum cõtẽplationi,fugienda eſt multitudo, & ſolitarius locus eligendus. Item ponit cõfeſſionem. (Et ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.) Beda,Sedebat diligẽter loquẽs eis,& eos ad ſeipſum cõuertens. ¶ Nota tropologice, quia virtus habet vallem & montem. In valle enim virtutis eſt qui aliena non cupit,ſed neceſſaria tamẽ vitę ſibi poſſidet. Sed in alto virtutis eſt,qui omne quod habet dat pauperibus. Item in valle eſt qui ſeruat caſtitatem matrimonij, ſed eſt in monte virginitas. Item in valle eſt qui patienter tollerat iniurias,ſed eſt in monte qui gaudet in contumeliis. Rurſus qui mortem non abhorret,eſt in valle. Sed qui cupit diſſolui,& eſſe cum Chriſto, eſt in monte. Iterum qui mundi gloriam non quærit,in valle eſt: qui vero etiã oblatam reſpuit, & ſuperuenientem calcat,eſt in monte. Itaque multitudini fidelium ſufficit eſſe in valle. Solus autem Ieſus cum paucis diſcipulis celſitudinem virtutis aſcendit. Apoca. xiiii. Vidi ſupra montem Sion agnum ſtantem, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen

Virtus habet vallem & montẽ.

Tropologicus ſenſus.

men eius,& nomen patris eius ſcriptum in frontibus ſuis, hij ſequuntur agnum quocunque ierit. ¶ Item nota anagogice,quia mõs iſte ſignificat celſitudinem cœleſtis patrię, in qua deus videtur. Geñ.xxii. In monte dominus videbit, quia nos ſui vidẽtes faciet. Itẽ mõtẽ Chriſtus aſcẽdit ab inſtãti ſuæ cõceptionis,quia claritas diuinæ viſionis ſemper illi patuit. Eccl.xxiiii. Ego in altiſſimis habito. Itẽ in hoc monte viſionis patria noſtra fundata eſt. Gal.iiii. Illa quæ ſurſum eſt Hieruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra. vnde Eze.xl. Facta eſt ſuper me manꝰ domini,& adduxit me in terrã Iſrael,& dimiſit me ſupra mõtẽ excelſum ſup quẽ erat quaſi ædificiũ ciuitatis,vergẽtis ad auſtrũ. In præſenti ſit ſup nos manus domini,dũ opus gratiæ iuſtificãtis ſit in nobis ſine nobis.p̃s. Fiat manus tua ſup virũ dextræ tuæ, poſtea in futuro adducemur in terram Iſrael.i. videntium deum.p̃s. Credo videre bona domini in terra viuẽtiũ. Vbi eſt mõs diuinitatis cõtemplatæ,vbi ciuitas ſocietatis beatę: cuius ædificiũ vergit ad auſtrum,quia ibi eſt claritas ſplendoris æterni,& charitas feruoris interni. Item qui ſequutus fuerit Chriſtum trãſeuntem mare ſæculi, hũc montem aliquãdo aſcendit. Exo.xv. Introduces eos & plantabis in mõte hereditatis tuæ firmiſſimo habitaculo tuo,quod operatus es domine. ¶ Deinde ponitur ꝓpinquitas feſtiui tẽporis.(Erat aũt ꝓximũ paſcha).i.phaſe, & feſtũ azymorũ. ſecundũ aũt quod dicit Beda,paucis diebus ante hoc feſtũ decollatus fuit Ioãnes,& poſt annũ,ſequẽti.ſ.paſcha cruci fixꝰ eſt xp̃s.vñ Ioãnes ante xp̃m mortuꝰ eſt ꝑ annũ. (Dies feſtus Iudæorũ)qa ꝓpter liberationẽ ab ægypto ipſo die factã p̃cipuũ feſtũ erat illud. ¶ Nota qa paſcha trãſitꝰ inter pretat̃,& qa Ieſus trãſierat mare ſęculi,vt euãgeliſta oſtenderet illũ trãſitũ eſſe allegoricũ,ſignãter ex circũſtãtia tpis lectorẽ admonuit,dicens, Erat aũt ꝓximũ paſcha dies feſtꝰ Iudęorũ. Vbi primo allegorice intelligendũ,qa Iudæi cõfitẽtes interpretãtur:& hęc interp̃tatio fidelibꝰ cõgruit, nõ Iudæis carne,ſed ſpiritu. Philip.ii. Omnis lingua cõfiteat, qa dominus noſter Ieſus xp̃s in gloria eſt dei patris. Item dies feſtꝰ fideliũ tp̃s eſt gratię,in qno vacãt ab opibus mortuis,vt ſeruiãt deo viuẽti. Item dies iſte paſcha eſt,qa tranſeũt ab infidelitate ad fidẽ. Eccl.xxiiii. Trãſite ad me oẽs q̃ cõcupiſcitis me. Itẽ aliq̃n dies iſte multum diſtabat, ſed quia

Anagogicus ſenſus.

Ioannes ante xp̃m per annũ mortuus.

quia Chriſtus de ꝓximo erat trāſiturus mare mūdi moriē do & reſurgēdo,ac in cœlum aſcēdendo,ideo factū eſt pro pinquū feſtū. Ro.xiii.propior eſt noſtra ſalus quā cū credi
Nota tropologice. dimus. ¶ Itē tropologice cōfitentes ſunt pœnitentes, qui dicunt,Peccauimus,iniuſte egimus,iniquitatē fecimus do mine in omnē iuſtitiā tuam. Feſtū iſtorū paſcha eſt, vt tranſeāt à luxuria in caſtitatē,ab auaritia in largitatē, à ſuperbia in humilitatē,ab iracundia in māſuetudinem,quod denique feſtū cupiunt tollere Dæmones qui dicūt,Quieſcere faciamus omnes dies feſtos dei à terra. Sed diuina gratia præueniens facit illud dē proximo. Act.xvii. Nō lōge eſt
Nota anagogice. ab vnoquoque noſtrū. ¶ Item anagogice ſolēne paſcha celebrabimus in cœlo,cuius paſchæ vigilia eſt oē feſtū quod hic in terris agitur,ibi ſunt cōfitētes, nō fidē,aut crimina, ſed dei laudem iugiter. Erat autē ante xp̄i aduentum multum diſtans hoc paſcha, quia nullus quantūcunque iuſtus tranſibat ad cœli gloriā. Sed cum Chriſtus tranſiuit illuc moriendo,factū eſt propinquum omnibus. Matt.xii. Non longe es à regno dei.

Sermo.iij.qu rtæ dominicæ in.xl.& in ordine.cxxviij.

SEcundo cum dicitur,(Cum ſubleuaſſet ergo) ponitur indigentia præſentis multitudinis,cuius incommodum alij tres euāgeliſtæ magis expreſſerunt. Dicunt.n.q̄ cū per multā horam detinuiſſet xp̄s turbas,veſpere facto duodecim diſcipuli acceſſerunt ad eum dicētes,deſertus eſt locus iſte & hora iam præteriit. Dimitte turbas, vt etunes in caſtella & villas & vicos ꝓximos,emant ſibi eſcas. Ieſus autem dixit eis,non habent neceſſe ire,vos date illis manducare. Quibus dictis,ſequitur quod Ioannes narrat, (Cum ſubleuaſſet ergo &c.)ita cōtinuat Aug.ii.lib. De conſenſu euāgeliſtarum. Vbi quatuor facit. Primo enim ponitur cōſideratio incōmodi. Secundo requiſitio conſilij (Dicit ad Philippū.) Tertio ponitur. Reſponſio diſcipuli (Reſpondit ei Philippus.) Quarto ponitur oblatio deficientis ſubſidij (Dicit ei vnus.) In prima vero parte duo tangit. primo deuotionis ſuſpectū. ſecundo miſerationis reſpectū. (Et vidiſſet.) Dicit ergo, (Cum ſubleuaſſet ergo oculos Ieſus.) iſta eleuatio corporis,indicat eleuationē oculorum mētis. quod enim eſt oculus in carne,hoc eſt intellectus in mente

Duplex

Duplex vero eſt intellectus, factiu⁹.ſ.& cõtẽplatiuus. primũ oculũ prudẽtia,alterũ ſapiẽtia eleuat,ideo ait Greg.vi. lib.mora. Duæ vitæ,actiua.ſ.& cõtẽplatiua, cũ ſeruãtur in mente,quaſi duo oculi habẽtur in capite. Hos autẽ oculos nõ ſubleuẽt ſed deprimũt qui terrena operãtur,& ſolis trã ſitoriis ſpeculãdis intẽdũt.ps. Oculos ſuos ſtatuerũt declinare in terrã.Sed dei filⁱ⁹ mẽtis vtrũq; oculũ ſubleuauit,qa eius vita opus ſublimatum fuit pauptate patientia, humilitate,caſtitate,charitate,ita vt operis huius verticẽ null⁹ poſſit attingere.Sed & contẽplatio eius in alto poſita fuit, qa deitatẽ aperte cõtemplatus eſt.ideo ait,Oculi mei ſemp ad dominum. Itẽ aliter dici poteſt,quia duo oculi mentis,ſunt intellectus & intẽtio,ſicut dicit glo. Matt.vi. Oculum itaque intellectus xp̃s ſubleuauit,quia notitiã rerũ nõ ab inferiorib⁹ cauſis,ſed in cauſa cauſarũ accepit.oculum etiã intẽtionis ſubleuauit,qa omne quod geſſit,ad deũ retulit. p̃s. Ad te leuaui oculos meos,qui habitas in cœlis. ¶ Itẽ tãgitur reſpectus cõpaſſionis.(Et vidiſſet)cõpatiẽs & miſertus. (quia multitudo maxima venit ad eũ.) Aug. ii.lib. De ordine.hoc eſt,inquit,mẽti intelligere,qđ ſenſui videre. Ideo iſte ſenſibilis multitudinis aſpect⁹ quid ſit, intelligendum ſpiritualiter indicat. Videbat.n.xp̃s in ſpiritu maximã multitudinẽ fidelium ad ſe venturã. Eſa.lx. Tunc videbis & affluES,& mirabitur & dilatabitur cor tuum, quãdo cõuerſa fuerit ad te multitudo maris,fortitudo gẽtium venerit tibi. Multitudo maris eſt multitudo gẽtilitatis . fortitudo gentium eſt Romanum imperium. Ergo vidit xp̃s multitudinem gẽtium ad ſe cõuertendã, & pricipes ſæculi ad ſua mãdata rẽturos. Et aduerte quia iſta multitudo fidelium hoc loco dicitur eſſe maxima. Magna quidẽ fuit iſta multitudo in primitiua eccleſia apud Iudæos,vt dicitur Act.v. Maior vero facta eſt p vniuerſum orbẽ prẽdicatib⁹ apoſtolis. Maxima autẽ fuit regibus & principibus ſæculi veniẽtibus ad fidem. ¶ Deinde cum dicit, (Dicit ad Philippum.) ponit circa futurum opus requiſitum cõſilium. Et tria tangit.primo.n.cõſulendo petit emptionis prætium,dicẽs (vnde).i. quo(ememus panes vt manducẽt hi) nec puto Philippum de hoc ſpecialiter requiſitum,quia minus fidelis extiterit cæteris,qui de primis apoſtolis fuit vocatus à xp̃o ſtatim poſt Andreã & Petrũ,vt dicitur Ioan.ii.Sed ideo ſpeciali-

Duplex intellectus.

Locus Eſaiæ explicatus.

ter

ter interrogatur, quia pia cõpassione animi prę cæteris erat sollicitus de inopia turbæ, quærens vnde haberet victum. Mỹstica etiã ratio huius est, quia gentes ad Christum primus ipse adduxit. Ioan. xii. Et hæc multitudo cuius cibus quęrebatur, gẽtium designabat fidẽ, vnde quod hic dicitur. iam erat figura futuri. Iste. n. glorioſus apoſtolus Scythas semper inuictos, quos nec Philippus rex Macedonum, nec filius eius magnus Alexander superare potuerunt, Xpi dominationi subiecit, & eisdem iugum imposuit fidei. Item hanc interrogationem dicit fuisse tentationis experimentum. (hoc autem dicebat tentans eum.) Tentauit etiã deus Abraham, vt dicitur Gen. xxii. Sic & hunc apoſtolum tentauit, nõ vt eum falleret, aut eius occulta cognoscceret, sed vt eius intentio aliis pateret. Item eandẽ interrogationem ex parte xpi dicit nõ habuisse aliquid dubiũ (Ipse. n. sciebat quid esset facturus). Dan. xiii. Deus æterne, qui abscondit orum es cognitor, qui noſti omnia antequam fiant. Nõ solum autẽ nouerat quid esset fact⁹, sed etiã nouerat quid Philippus esset dicturus. Ioan. ii. Nõ erat opus vt quis ei testimonium perhiberet de lumine, ipse enim sciebat quid esset in homine. ¶ Deinde cum dicit, (Respõdit ei Philippus) ponitur responsio discipuli, cuius intentio est q̃ panibus venalibus multitudo ista satiari non posset. vnde alio modo erat eis prouidendum. Quod autem emptis panibus turba ista satiari nõ posset, ex tribus declarat iste apostol⁹. primo quia multum precium oporteret distrahi, & hoc est (Ducentorum denariorum panes). i. panes ducentis denariis empti. & forte nec obolum habebant apoſtoli. Secũdo idem ostendit quia ex tanto prẽcio emptis panibus, nõ posset omnibus distribui, ideo ait (non sufficiunt eis). Tertio idipsum ostendit, quia modicum ex ipsis posset percipi (vt vnusquisque modicum quid accipiat) ergo si panibus venalibus prouidetur cibus turbæ, patet q̃ pro eis magnum prẽcium distrahitur, non omnibus ex eis distribuitur, & modi cum quid ex ipsis percipitur. ¶ Aduertendũ autẽ q̃hãc respõsionem quã Ioannes dicit esse Philippi, Marcus commemorat à cæteris discipulis etiam fuisse dictam. Et vt ait Aug. potest intelligi hoc & ore cæterorum Philippum respõdisse, vel Marcum pluralẽ numerũ pro singulari posuisse. ¶ Notãdum quia sicut xps ad puteũ Samaritanæ aliam petebat

Philippus Scythas Christi dominationi subiecit.

Respõsio Phil. secũdũ tropologiam.

petebat & ꝓmittebat aquã, aliã vero mulier quærebat: ſic hoc loco ſecundũ tropologicũ ſenſum alios panes Chriſtꝰ docet,alios vero Philippus intelligit. Triplex.n.panis eſt. Vnus qui eſt aĩalis vitæ ſuſtentamentũ. de quo Eccl.xxix. Initiũ vitæ hominis panis. Alter panis eſt ſpiritualis vitæ nutrimẽtum,hic aũt eſt gratia dei,de quo ps. Panis cor hominis confirmat. Tertius panis eſt ſupernæ ſatietatis delectamẽtum,de quo Sap̃.xvi. Panẽ de cœlo pręſtiſti eis, omne delectamẽtum in ſe habentẽ,& omnis ſaporis ſuauitatẽ. Primus panis præciũ habet,laborẽ.ſ. ꝓſentis tẽporis. Geñ. iij. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Ideo qui nõ laborat,nõ mãducet, vt ait Apoſtolus. Sed ſecundi & tertij panis nõ eſt præciũ,quia gratis datur. Nõ ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos,ſed ſecundũ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit. Nõ habemus ergo ex noſtris operibus præcium quod tribuamus pro panibꝰ gratiæ & gloriæ:ſed ſi aliquo præcio ipſi panes emuntur, præcium noſtræ ſalutis Chriſtus eſt. Itaq; cum dicit Chriſtus(vñ ememus panes vt mãducẽt hij?) ſi de panibus intelligit aĩalis vitæ, reſpõdendũ eſt,quia labore corporis & anxietate animi emunt. Si vero intelligit de panibꝰ ſalutaribus gratiæ & gloriæ, reſpõdendum ꝙ nõ habemus præciũ emẽdi. paupes.n.ſumus. Sed do no tribuuntur. Quod ſi tamẽ aliquod præcium eſt, ipſemet xps eſt præciũ noſtræ ſalutis,in quo ſunt oẽs theſauri ſapiẽtiæ & ſciẽtiæ dei abſconditi. ¶ Nota etiã qa reſpõſio Philippi allegoricè intellecta veriſſima eſt. Venales.i.panes.i. præſentis vitæ ſuſtẽtaméta non ſufficiũt homini, q non in ſolo pane viuit,ſed etiã in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Harũ temporalium rerum tres tangit defectus,primus, quia quare emuntur,ducentis.ſ. denariis, qui numerus ex ſimplo cõſtat & duplici. Decies enim.xx. ducẽta ſunt. Decem autẽ eſt oĩs numerus,quorum vnus ad corpus, alter ad animã relatus,viginti ſunt. Ergo ex omni labore corporis, & anxietate mẽtis empti panes,ꝓcio emũtur ducẽtorũ denariorũ. ideo dicit Eccl.vi. Oĩs labor hominis in ore eius. Secũdus defectus bonorũ tẽporaliũ eſt, qa non ſufficit oĩbus. ideo videmus plures indigẽtes eo quo alij abundãt,hac etiã ex cauſa bella ſunt & cõtentiones. ideo ait Philippus,ꝙ panes nõ ſufficiũt eis in cõmuni. Tertius defectus eorũ, qa etiã non ſufficiunt ſingulis. nullus enim mundi amator eſt

Triplex panis.

Reſpõſio Philippi ſecũdum allegoriam. Rerum tẽporalium tres defectus.

cui

cui non videatur ex eis modicum aliquid percepiſſe, quia non ſatiantur iſtis panibus homines cuius cauſa eſt, quia panes rerum temporalium famem & eſuriem ad defectum habent in ſe permixtas, & empaſtate ſunt in eis inſeparabiliter. Ideo qui panes iſtos mãducat, fame cibatur & defectu. quid ergo mirum ſi ſemper eſurit? quid etiam mirum ſi panes iſti care empti, & non ſufficientes omnibus, ſinguliſq; deficientes, non ſatiant? Vere itaque Philippus os lampadis eſt. ſic enim nomen eius interpretatur. Nam hic ſermo xpi ardet vt facula, cupiditatis amorem conſumens, quę oſtendit inutilem. Dicit enim quia hæc temporalia quantũcunque magno conquirantur precio, mẽti non ſufficiũt humanę. Sed dicat os lampadis, lucerna lucens & ardẽs, quid nobis ſufficiens ſit dicat, doceat, inflammet & illuminet. Audiamus os iſtud inflammatum Ioan. xiiii. Domine, inquit, oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis, nõ ſufficiunt, inquit, populo huic, panes ducentorum denariorum: ſed tribue & oſtende nobis ſine præcio viuum panem, qui eſt viſio deitatis, & ſufficit nobis. Eſa. lv. Qui non habetis argentũ, pro perate, emite, & comedite. Venite & emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum & lac. quare appenditis argentum non in panibus, & laboré veſtrum non in ſaturitate? audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in craſſitudine anima veſtra.

Philippus os lampadis interpretatur.

Sermo.iiij.quartæ dominicæ in.xl. & in ordine.cxxix.

DIcit ei vnus ex diſcipulis ſuis Andreas) Poſtq̃ oſtẽdit euangeliſta deficere à diuino opere humanum conſilium, nũc oſtendit ab eodem etiam deficere humanum adiutorium. Vbi aduertendum q̃ poſt repræhenſionem Philippi, Chriſtus ſecundum Marcum ait diſcipulis: Quot panes habetis? ite, videte. Et cum cognouiſſent, dixerunt, nõ habemus hic niſi quinque panes, & duos piſces. quorum reſponſionem Ioannes attribuit Andreę ſoli, qua cæteri euãgeliſtæ pluralem numerum pro ſingulari ponentes ex diſcipulorum perſona retulerunt, vt dicit Aug. Circa hoc autẽ tria tangit Ioannes. Primo quidem diſcipuli conſanguinitatem (Dicit ei vnus ex diſcipulis eius Andreas) Ipſe fuit ex primis diſcipulis, vt patet Ioan. i. (frater Simonis Petri) Interpretatur autem Andreas reſpondens pabulo, cuius nominis

Andreas interpretatur rñdẽs pabulo.

minis ratio propoſito congruit.id.n.xp̃o reſpondit, vnde datum eſt populo pabulum. Item tangit alimenti paucitatem. (Eſt puer vnus hic)aliquis.ſ.ex condiſcipulis,quã qui dem putant fuiſſe beatum Martialẽ,cuius corpus apud Lemouicas requieſcit.(Qui habet.)pro cibo apoſtolici conuentus.(quinq; panes)ecce alimenti paucitas(ordeaceos.) ecce alimenti vilitas.(Et duos piſces.)Ecce condimenti ſobrietas. Item tangit huius alimenti inutilitatẽ.(Sed hęc.) ſ.panes & piſces.(quid ſunt inter tãtos?) quaſi dicat,eis nõ ſufficiunt, & inutiliter eis deſtribuerentur. Erant.n.vt ait Matthæus, quinque millia virorũ,exceptis paruulis & mulieribus. Attende vt dicit Chryſoſt.in his verbis diſcipulorum xp̃i ſobrietatem,& paupertatem,& largitatem. Sobrietatem quidem, quia totus ſacer ille conuentus quinque tantũ panes, & duos piſces pro ſua refectione habebat. Paupertatem vero conſidera,quia non triticeos panes & carnes habebant,ſed ordeaceum panem,& piſces. Largitatem autem recognoſcimus,quia non celauerunt quod pro ipſis ſeruabatur,ſed obtulerunt diſtribuendum turbæ. Quod etiã ait Andreas,(Sed hæc quid ſunt inter tantos?)non ex infidelitate,ſed ex veritate proceſſit.nihil.n.illa erant tantæ multitudini, ſi diuina virtus non augmentaſſet ſubſtantiam. ¶ Nũc moraliter qui ſunt panes, & qui piſces? Sicut aũt iã dictum eſt,triplex eſt genus panis.primum quidem eſt animalis vitæ. Et hic panis quintuplex eſt.nã ad ſenſibilẽ vitã pertinet id quod reficit viſum, auditum,guſtũ,odoratũ, & tactum. Et quia iſta refectio animalis eſt, ideo panes ſunt ordeacei. Nam ordeum cibus eſt iumentorum.duo vero piſces ad cibum pertinentes vitæ ſenſibilis ſunt neceſſitas & voluptas. Puer autem eſt qui habet hoc alimentum,quoniã qui ſolum hunc cibum quęrit,puer eſt ſenſu. Sed qui creſcit in cognitione veritatis, obliuiſcens quæ erant paruuli,aliũ cibum quærit, ſicut dictum eſt Auguſtino,Cibus ſum gradium creſce,& mãducabis me. Ideo ait Apoſtolus,Nolite pueri effici ſenſibus,ſed malitia paruuli eſtote. Item tantæ multitudini hominum & animalium non ſufficerent alimẽta terrena,niſi diuina virtus quotidie pręſtaret augmentũ, quæ ex paruo ſemine multum fructum producit.p̃s. Oculi omnium in te ſperant domine,& tu das eſcam illorum in tẽpore oportuno.aperis tu manum tuam,& imples omne ani

Aduerte.

Moralitas de panib⁹ Panis triplex gen⁹ Ordeum.

mal benedictione. Rursus quia homines tanti.i.magni valoris sunt supra cæteras creaturas, hoc ipsum temporale alimentum eis non sufficit. Sed nihil debet reputari præ amore cibi spiritualis, quia maior est refectio mentis, q̃ ventris. Et ideo ad secũdum genus panis salutaris accedamus, quo mens nostra in præsenti alitur & nutritur. Sunt vero quinque panes gratiæ. Primus est sacræ doctrinæ. Eccl.xv. Cibauit illum pane vitæ & intellectus. Secundus est charitas. Mat.vij. Si quis vestrum petit panem, nunquid lapidem dabit illi? glo. petenti charitatem tribuit deus. Tertius panis est eucharistię. Ioã.vj. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Quartus panis est operatæ iustitiæ. Ioan.vj. Operamini cibum qui non perit, sed permanet in vitam æternã. Hunc panem petimus dicentes, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Quintus panis est assumptæ pœnitentiæ. Esa.xxx. Dabit tibi dominus panem arctum, & aquam breuem. Arcta.n. vita est pœnitentium, & pro breui tempore lachrymarum, succedet lætitia sempiterna. ¶ Itẽ puer est quilibet iustus, non sensu puer, sed malitia. puer etiã est seruitute. q̃diu.n hic viuit, etsi nõ culpæ, tamen corruptionis seruit, vt dicit Apostolus Ro.viij. Puer nihilominus est quilibet iustus ministerio & obsequio dei. Huic puero dantur isti panes pro viatico. Nã ordeaceus panis cibus est seruorum, & adhuc animale & nondum spirituale corpus habenti iuste cõuenit iste cibus. Itẽ pisces, aquatile aĩal est qđ viuit & natat sub aquis, quo intelligit motus cõpunctiõis. Eccl.xxij. Pungens oculũ deducet lachrymas: & qui pungit cor, profert sensum. Pungit aũt cor aut timore, aut amore. ideo vt dicit Gre.iij.li.dialo. Duo sunt genera compunctiõis designata per duos pisces. Prima cõpunctio est dum aĩa suorũ malorũ meminit, & in lachrymis sese affligit, q̃ppeti æterna supplicia formidat. Secũda cõpunctio est qñ post lõguos mœrores fit securitas venię, & in amore cœlestiũ animus inflãmatur: & qui prius flebat ne deduceretur ad suppliciũ, postmodũ amarissime & ãplius q̃ timore gehẽnæ plãgit quia differtur á regno. Isti sunt duo pisces, timor & amor, quorũ primus in aquis inferioribus, alter in aquis quæ supra cœlos sunt viuit & natat. Item istos pisces habet quicunque puer est, animi videlicet puri & seruilis. ¶ Possunt nihilominus secundũ glo. panes intelligi quinq; libri

Quinque panes gratiæ.

Puer.

Pisces.

Duo genera cõpunctionis.

Panes & duo pisces

legis,

legis,& duo piſces pſalmi, & prophetia. Sed prout res deſeruit tempori præſenti, quinque panes & duo piſces ad ſo lam poſſunt referri pœnitentiã. Ordeũ.n habet vim mundificatiuã,& ex eo fit cib⁹ & potus febricitãtibus. Sic pnïa emundat peccata,& reficit pœnitẽtes. Ei⁹ vero panes ſunt quinq;.primus eſt timor dãnationis. Tho.ij. Cumq; occul taſſet corpus,mãducauit panẽ cũ luctu & tremore. Nõ refi cit aũt iſte panis niſi ſecũdus apponatur,q eſt ſpes venię & remiſſiõis. Timor.n. ſine ſpe nõ adducit pniam. Geñ.xviij Ponã bucellã panis,& confortetur cor noſtrũ. Tertius pa nis inſipidus eſt dolor,ſ.cõtritiõis.ps. Surgite poſtq ſederi tis q mãducatis panẽ doloris.& Threñ.j. Omis populus ei⁹ gemẽs,& quærens panẽ. Quartus panis horridus & immun dus videtur,& eſt pudor cõfeſſionis, quẽ cupiebat filius ꝓ digus Luc.xv.dicẽs,q̃ti mercenarij in domo patris mei abũ dãt panibus.quẽ guſtauit cũ dixit,Pater peccaui in cœlũ & corã te, iam nõ ſum dignus vocari filius tuus. Quintus panis valde durus eſt ad maſticandũ,labor. ſ. ſatiſfactionis. Geñ.iij. In laboribus comodes panẽ tuum.ſ.ieiunando,vigilando,peregrinando,eleemoſynas largiendo,& iniurias tolerando. Item panes iſti quia ſunt ordacei,ideo inſipidi ſunt. Iob.xxxiij. Abominabilis fit ei ī vita ſua panis,& cib⁹ ante deſiderabilis. Sed tamen opus eſt talibus nutriri panibus,vt ſubuertatur exercitus vitiorum. Nam & qui ſunt in caſtris,auſteram vitã agunt. Iudic.vij. Videbatur mihi qua ſi ſubcineritius panis ex ordeo. volui & in caſtra Madian deſcendere. cumq; peruenĩſſet ad tabernaculum,percuſſit illud,atque ſubuertit, & terræ funditus coæquauit. Vbi cõ ſiderandum,quia Madian interpretatur iniquitas. ideo caſtra Madian ſunt exercitus vitiorum, panis aũt ex ordeo, eſt virtus pœnitentiæ, qui ſubcinericius. i. ſub cinere coctus dicitur. Cinis.n.eſt reliquię ignis. Igniculus vero quidam eſt vita noſtra. Sed tãdem cum morimur,abeunte igne de corpore noſtro,ſolum remanet cinis. Interim tamen in cineribus eſt igniculus vitæ,quibus coquitur panis pœnitẽtiũ, quia conſideratio futuræ mortis dũ adhuc viuimus,de coquit propoſitũ pœnitentiæ. Iob.xlij. Iccirco me reprehẽdo,& ago pœnitentiã in cinere & fauilla. Iſto pane ſi quis cibat⁹ fuerit,aĩoſe agreditur vitiorũ exercitũ,fortiter pcutit,& ſubuertit viriliter vſq; ad fundamenta. Itẽ iſti panes Madian.

Panes ordeacei nō facile sumuntur in cibū sine obsonio.

quia ordacei sunt, non facile sumuntur in cibum, nisi conpanagiū apponatur duorū pisciū, per quos designatur duplex cōsolatio pœnitentiū, in qua omne amarū sapit eis. Primus piscis est cōplacentia sanctæ operationis, cū incipit eis sapere peccata dimittere, & bonū facere. vnde Aug. ix. li. confes. xpe deus adiutor & redēptor meus, q̄ suaue mihi subito factū est carere suauitatibus nugarū mearum: & quas amittere metus erat, iā dimittere gaudiū erat. Eiiciebas. n. eas à me tu vera & summa suauitas, eiiciebas, & intrabas p̄ eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini, omni luce clarior, omni secreto intimior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Secundus piscis est confidētia diuinę reconciliationis. qñ. n. pœnitens confidit se deo recōciliandum esse, nihil est asperum pœnitentiæ quod ei nō sapiat. Hiere. xxxj. Conuertā luctum eorum in gaudium, & cōsolabor eos, & lætificabo à dolore suo. Itē panes istos & pisces habet puer vnus, qui. s. ad puritatem vitę regreditur. Matthe. xviij. Nisi cōuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. dicitur enim de pœnitente. iiij. Reg. v. restituta est caro eius sicut caro pueri paruuli. Post panes spirituales quibus iusti & pœnitētes reficiuntur in via, ad tertium genus panis considerandum transeamus. Hic panis deus est, quem manducare hoc est, q̄d videre. vnde Exo. xxxiiij. Viderunt deū, & comederunt, & biberunt. nā vt dicit Gre. xxxj. li. mo. Sola deitatis visio, nostra est mētis refectio. Hic panis nō diuiditur, sed tñ trinus & vn⁹ est: de quo Luc. xj. Amice accōmoda mihi tres panes. Panis. n. mentis est pater, panis filius, panis spiritus sanctus: & hi tres vn⁹ substātialiter panis sunt: de quo Esa. xxxiij. Ei qui claudit oculos suos ne videat malum, panis ei datus est, quia regem in decore suo videbit. Iste vero panis non est ordeaceus, sed similagineus: non humānus, sed angelicus, immo deificus. dabitur autem hic panis puero. i. puro cordi visione gustandus. Math. v. Beati mundo corde, quoniam ipsi deum videbunt.

Sermo. v. quartæ dominicæ in. xl. & in ordine. cxxx.

TErtio cum dicitur, (dixit ergo Iesus, facite homines discūbere) ponit diuini muneris largitas. Vbi quatuor facit. primo. n. xps p̄cipit reficiendorū dispositionē. secundo

ſecundo ipſe tribuit alimentorum refectionem(accepit ergo Ieſus) tertio iubet fieri fragmentorum recollectionem (vt autem impleti ſunt.) quarto recitat euangeliſta gratiarum actionē.(Illi ergo homines) In prima vero parte tria tangit:primo.ſ.diſcūbendi preceptum,(dixit ergo Ieſus,facite homines diſcūbere.) Eſt aūt diſcumbere,ad comedendum ſedere. Itē tangit refectionis locū (Erat aūt fœnū).i. viridis herba(multū in loco.) Vnde Marc⁹ ait ꝙ iuſſit eos accumbere ſuper viride fœnum. Erat.n.tempus veris circa paſcha, quando terra viridi fœno veſtitur. Itē tangit diſcūbentium numerum.(Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinque millia) exceptis mulieribus & paruulis, vt dicit Matthæus: quorum numerū non conſueuit aſſignare ſcriptura. Iſta vero multitudo,vt dicit Marcus,ordinate diſcubuit per contubernia.i. pro ſocietates diſtincta,centeni & quinquageni. Alicubi.n.cētum,alicubi vero quinquaginta ſimul diſcumbebant. ¶ Deinde cum dicitur(accepit ergo) ponitur alimentorū largitio. vbi quatuor tangit.primo miraculi potentiam.nam vt dicit Matthæus,iuſſit ſibi xps afferri quinque illos panes,& duos piſces:quos cum obtuliſſent,(Accepit ergo Ieſus panes)& etiā piſces,vt dicit Marcus,quæ acceptio poteſtatem xpi demonſtrat. In poteſtate enim ipſius tranſit omnis creatura. Item tangit miraculi gratiam.(Et cum gratias egiſſet.) Cæteri dicunt euangeliſtæ, ꝙ aſpexit in cœlum, & panes cum piſcibus benedixit. Vnde ille cœleſtis aſpectus fuit gratiarū actio. Benedictio autem potuit eſſe verbi, ſed non dubium ꝙ fuit facti. nā ſiue vſus fuerit aliquibus ſacris verbis,ſiue non,tamen illa benedictio fuit ſubſtantiæ multiplicatio. Item tangit partitā ſubſtantiam.(Diſtribuit diſcūbentibus.) Matthæus clarius hoc dicit.nam poſtq̄ Chriſtus egit gratias aſpiciendo cēlū & benedicendo,tunc fregit panes & piſces,& dedit diſcipulis ſuis. Diſcipuli vero appoſuerunt turbis. Item tangit alimenti ſufficientiā (Similiter & ex piſcibus) diſtribuit ſupple diſcumbentibus.(quantum volebant.) tam ex panibus quàm ex piſcibus. vnde patet quòd non potuit iſtud fieri ſi ne multiplicatione materiæ. Sed quomodo diuina virtute multiplicata fuerit præſens ſubſtantia, vtrum per additionē exterioris materiæ,ſiue nouiter creatæ,ſiue præexiſtētis tranſeuntis in ipſam,an ſine vlla additione ex ſeipſa multi

Diſcūbere quid.

Qūo multiplicata fuit ſubſtā tia panis & piſcium

plicata fuerit, incertū eſt de facto. Potuit tñ iſta multiplicatio fieri, vt videtur, aliquo triū modorū. primo quidē per additionē materiæ de nouo creatę. ſecundo per additionē materiæ præexiſtentis, ſicut granū ſeminis multiplicatur additione humoris terrei. tertio p multiplicationē ſolā ſubſtātiæ panis ex ſeipſa ſine vlla additione exterioris materiæ, quo augmētata eſt coſta Adæ in magnitudinē corporis mulieris, vt dicit Hug. j. li. de ſacramentis parte. vj. c. xxxiiij. Iſti quidē tres modi ſunt poſſibiles. Et quo auctī fuerunt illi panes. incertū eſt. Et primus quidē modus, licet poſſibilis fuerit, tamen nō erat rationabilis, quia materia ſenſibilis tota à principio creditur fuiſſe creata. Et Chryſo. dicit q̄ xp̄s nō creauit nouos panes. Secundum aūt modum quidā putāt eſſe de mēte beati Aug. dicentis ſup Ioā. homil. xxi. Vnde de⁹ multiplicat ex paucis granis ſegetes, inde in manib⁹ ſuis multiplicauit quinq; panes. poteſtas. n. erat in manibus chriſti. Illi aūt quinq; panes erant quaſi ſemina, non quidē terræ mādata, ſed ab eo q terrā fecit, multiplicata. Et paulo ſuperius dixit, q̄ iſtud miraculum non fuit maius q̄ ex paucis granis multiplicare ſegetes, ſed fuit magis in ſolitum. Sed contra arguitur, quia tunc non fuiſſet turba ex quinq; ſatiata panibus, immo ex eo potius quod additū eſſet. Sed iſtud videtur aſſe cōcedendum. Nam idem beatus Aug. i eadē homil. dicit. Iuſſit xp̄s apponi panes ante diſcūbentes. nō iā quinq; panes, ſed quod adiecerat. Nec tñ pertinaciter aſſerēdū eſt iſtā fuiſſe beati Aug. ſententiā. nā cū dicit inde multiplicaſſe xp̄m quinq; panes, vnde ſegetes ex granis multiplicat, pōt intelligi inde & vnde efficienter & poteſtatiue: ꝓpter id qđ ſubdit, poteſtas. n. erat in manibus xp̄i. Et ideo tertiū modū augmentatiōis iſtorū panū Hugo de ſancto vic. aſſerit vbi ſupra. de quo modo operationis diuinæ dicit quia difficile intelligitur. Ideo forte dicit Hilarius. iij. de tri. nec ſenſus nec viſus operationē tāti miraculi pōt cōſpicere, quia eſt quod nō erat: videtur quod intelligitur. Vñ hoc ſolū ſupereſt, vt de⁹ oīa poſſe credatur. Multiplicabatur ergo panis dño frangente, vt dicit Hiero. Augebatur etiā in manibus diſcipulorū miniſtrantium, vt dicit Chryſo. Et nihilominus in manibus ſumentiū creſcebat, vt dicit Hilarius &c. ¶ Deinde cū dicit. (vt aūt impleti ſunt) ponitur recollectio fragmentorū. Et quatuor tāgit. prīo. n. ſupponit

nota

Obiectio cōtra Auguſt.

Solutio.

ſupponit turbæ ſaturitatem(vt).i.quando(autem impleti) id eſt ſaturati(ſunt.)ps. Manducauerunt & ſaturati ſunt nimis. Item ponit præcepti vtilitatem,(dixit diſcipulis ſuis, Colligite q̄ ſuperauerūt fragmēta,ne pereāt.)Pereunt quę ad vſum & vtilitatem hominum non perueniunt. Et non caret culpa cum quis perire permittit quod poſſet eſſe vtile aliis,vel ſibi. Illa vero fragmenta apoſtolorum & pauperū cibus poterat eſſe,ideo iuſſit ea colligi. Itē tangit obedientiæ humilitatē.(collegerunt ergo.) Itē tangit reliquiarum quantitatē. Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum). Perire quę dicantur.

Eſt aūt cophinus vas cōtextum de iūcis aut foliis palmarum, quo ſeruilia opera fiunt.(Et quinque panibus ordeaceis,& duobus piſcibus,quæ).ſ.fragmenta.(ſuperauerunt his qui manducauerant.) Vnde plus ſuperfuit,q̄ appoſitum fuerit. Et ideo ſecundū Theophilū diſcamus nō eſſe tenaces in dādis eleemoſynis,quia de⁹ plus tribuit largiēti ij.Cor.ix. Potēs eſt aūt deus oēm gratiā abūdare facere in vobis.vñ.btūs Ioānes Eleemoſynari⁹ exultās dicebat xp̄o, Videbo dñe quis deficiat,vel tu dando mihi, vel ego diſtribuendo aliis. ¶ Deinde cū dicit,(Illi ergo hoīes)ponitur actio gratiarū ps. Edent pauperes,& ſaturabūtur,& laudabunt dūm. duo aūt tāgit.primo.ſ.ſigni euidentiā, illi ergo hoīes cū vidiſſent quod fecerat ſignū. Erat aūt hoc miraculum ſignū oīpotentiæ xp̄i ſed ſp̄ualiter deſignabat ſp̄ualem refectionē credentiū, quæ nunc eſt in gratia,poſtea erit in gloria. Itē tangit fidei confeſſionem(dicebant,quia hic eſt vere propheta) diuinitatē quidem eius non intelligunt,ſed meſſiā putant eis in lege promiſſū, de quo propheta adiungunt.(Qui venturus eſt in mundū.)eū deniq; venturū prædixit deus,loquens ad Moyſen Deut.xviii. Prophetā ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum,& ponam verba mea in ore eius,loqueturq̄ ad eos omnia quę præcepero. Qui autem verba eius quę loquetur in nomine meo audire noluerit,ego vltor exiſtam. Hunc aūt vēturum ꝓphetā credidit, & vere credidit turba eſſe xp̄m. Nam & Petrus Actuū.iij. dicit illam prophetiā de Chriſto intelligendam. ¶ Et aduertendum quia xp̄s prophetę dicitur,quia futura prēnunciauit,ſicut & cæteri prophete,ſed non eodem modo. Alij enim reuelatione cognouerunt,Chriſtus aūt omnia nouit in ſpeculo deitatis. ¶ Sed circa hoc dubium eſt quomodo Cophinus. Dubium.

plebs iſta habuit fidem q̃ ipſe eſſet meſſias, cũ hoc ſoli principes cognouiſſe dicantur. Mat. xxj. Hic eſt hęres. Solutio, cor plebis volubile eſt, & omni vento doctrinæ agitatur: & ideo quando videbant xp̃m miracula facientem, credebant ipſum eſſe meſſiam. Sed cum eius miracula audiebant attribui Beelzebub, principesq; ſuos ipſum videbant perſequi, ſtatim á priori credulitate recedebant. vnde Mobile mutatur ſemper cum principe vulgus. ¶ Nota moraliter primo quidem Eſa. xl. Omnis caro fœnũ eſt, & gloria eius vt flos fœni. viride aũt eſt iſtud fœnum dum hic viuimus. nã cum falce mortis ſucciditur, exſiccatur. Et quia poſt mortẽ non eſt facultas boni operis, dum fœnum viride eſt, ſubiiciatur ſpiritui, ſi volumus xp̃i panibus ſatiari. Itẽ in xp̃i refectione obſeruãdus eſt ordo diſcũbentiũ. Diſcubuerunt. n. quinquageni & cẽteni. Beda ſuper lucã, qm̃, inquit, quinquageſimus pœnitentiæ pſalmus eſt, cẽtenarius aũt numerus de læua trãſit in dextrã, quinquageni & cẽteni in cõuiuio dñi diſcũbunt, quia & pœnitentes & hi qui æterna ſuſpirãt, panibus gratiæ ſaturãtur. Itẽ panes gratiæ ipſe diſtribuit diſcũbentibus, vnicuiq; prout vult. Item miniſtrãt diſcipuli, quia miniſterio prælatorũ gratia datur credẽtibus. i. Cor. iiij. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros xp̃i. Itẽ nõ panes tãtũ, ſed etiã duo piſces cõpunctionis à deo tribuunt. Neq; enim à nobis eſt donum lachrymarũ, quod vtiq; figuratum eſt Ioſue. xv. vbi legitur q̃ Aſſa ſedens ſuper aſinũ, ſuſpirãs petiit à patre benedictionẽ dicens, Terrã auſtralem & arẽtem dediſti mihi, da & irriguã. Et dedit ei pater irriguum ſuperius & irriguũ inferius. Gre. Irrationabilibus, inquit, motibus præſidens anima, quãdoq; habet in dono auſtralẽ terram, ſed arentem deus donat ſine lachrymis. verbi gratia pro iuſtitia loqui, tueri oppreſſos, indigẽtibus tribuere, & ardore fidei inflãmari: ſed adhuc gratiã lachrymarũ non habet, quę cum magno deſiderio à deo petenda eſt, dicendo, tu nobis dona fontem lachrymarũ, cuius flante vento fluũnt aquæ, cuius virga bis percutiens ſilicem produxit aquas. & hoc eſt duplex irriguum. Superius quidẽ pro deſiderio patriæ, inferius aũt pro dolore culpę. Hoc ſecundũ irriguum habuit Maria ſtans ſecus pedes domini, quos irrigabat lachrymis. primum vero obtinuit cũ ſtabat ad monumentum foris plorans, & quærendo Chriſtũ. ¶ Qui aũt irriguum

Moralitas de fœno.

Non eſt à nobis donũ lachrymarum.

irriguum inferius obtinere non poſſint, quique obtineant, ait Gre.ix.li. Mora. Flere dolorem ſuum non valet, qui praue conſuetudini contraire nititur, ſed tamē adhuc ſuccreſcentibus carnis deſideriis grauatur: ſi tunc plangere poſſumus noſtra peccata, cū plāgere nos permittit deus: quod vtique fit cum & mala quæ fecimus, nobis demonſtrat: atq; ad hęc eadē flenda quæ cognoſcimus adiuuat. Itē fragmenta panum ſunt opera virtutum. Cophini aūt fuerunt apoſtoli, foris quidem hominibus deſpecti, ſed intus ad alendū humilium corda, ſalutaris cibi reliquis cumulati. hos vero cophinos panū fragmētis impleuit, qui infirma huius mundi vt confunderet fortia elegit, vt dicit Beda. Item primus cophinus eſt Petrus ꝓpter fidei conſtantiā. Alter Andreas ꝓpter paupertatis tolerantiā. tertius Iacobus zebedei propter martirij patientiā. quartus Ioannes propter carnis pudicitiam. quintus Thomas propter veritatis experientiam. ſextus Iacobus frater domini propter vitæ iuſtitiam. ſepti ptimus Philippus propter æternorum fragrātiam. octauus Bartholomeus propter rationis prudentiam. nonus Matthęus propter euangelij excellentiā. decimus Simon ꝓpter præcepti obedientiam. vndecimus Thadeus ſiue Iudas ꝓpter cōfeſſionis gloriam. duodecimus cophinus fuit Iudas proditor, qui abiciēdus eſt, quoniā plenus eſt dolo, cupiditate, & militia. In cuius locum duo ſucceſſerunt apoſtolici cophini, Matthias videlicet, & Paulus. Cophinus Matthiæ continet diuinæ ſortis gratiam, cophinus vero Pauli habet verbi ſapientiam.

Fragmēta & cophina

Sermo ſextus.iiij.dominicæ in.xl.& in ordine.cxxxj.

COllegerūt ergo & īpleuerūt duodecim cophinos fragmentorū ex quinq; panibus ordeaceis & duobus piſcibus, quę ſuperauerūt his q manducauerāt,) Allegorice tria nobis cōſideranda ſunt, primo q ſunt panes & piſces, deīde quæ ſunt fragmēta ſuperātia, tertio quid ꝑ cophinos repletos intelligimus. Propter primū intelligendū qa ſacra ſcriptura eſt mēſa ꝓpoſitionis, de qua.ps. Poſuiſti in cōſpectu meo mēſam aduerſ⁹ eos q tribulāt me. In hac mēſa.xij. panes ꝓ noſtra refectiōe ponuntur, vt dicitur Leui.xxiiij. Ex his aūt quinq; ſunt ordeacei, ſeptē vero triticei. Primos circa paſcha, ſeptē alios circa pētecoſtē dūs dedit fidelib⁹. Sed nūc de quinq; panibus differamus. Iſti ſunt quinq; ſermones

Allegoricus ſenſus de panib⁹ & piſcib⁹.

mones poſiti in mẽſa ſcripturę. primus qdẽ panis eſt ſermo theologicus, Audi Iſrael, Dñs deꝰ tuus vnꝰeſt. Et, In principio erat verbũ, & verbum erat apud deũ, & deus erat verbum. Secũdus panis eſt ſermo naturalis, quia In principio creauit deus cœlum & terrã, & oĩa per verbũ facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil. Tertius panis eſt ſermo moralis. ſ. diliges dñm deum tuũ ex toto corde tuo, & ꝓximũ tuum ſicut teipſum. & honora patrẽ tuum & matrem tuã. Nõ occides &c. Et vniuerſaliter declina à malo, & fac bonum. Quartus panis eſt ſacramentalis, xp̃s qui de cœlo deſcẽdit, quẽ euãgelica mulier ex tribus ſatis farinæ cõmiſcuit, quia cõſtat xp̃s ex tribus ſubſtãtiis, deitate, aĩa, & carne. Ad hoc pertinet quia verbũ caro factum eſt, & habitauit in nobis. Et quia humiliauit ſemetipm factꝰ obediẽs vſq; ad mortẽ, mortẽ aũt crucis. Quintꝰ panis eſt ſermo cœleſtis. ſ. nec oculos vidit, nec auris audiuit, nec in cor hoĩs aſcẽdit, q̃ ꝓparauit deꝰ diligẽtibus ſe: de quo Luc. xiiij. Beatus q̃ mãducabit panẽ in regno dei. Et quia ordeũ habet vim mundificatiuã, ideo panes iſti ordeacei dicunt. ſermo. n. dei emũdat aĩam. Ioã. xv. Iã vos mũdi eſtis ꝓpter ſermonẽ quẽ locutus ſum vobis. Itẽ duo piſces duo ſunt ſcripturæ ſenſus, literalis videlicet, & ſpiritualis. in aquis. n. ſapiẽtiæ viuũt & coquunt iſti ſenſus. Itẽ hos panes & piſces xp̃s diſcipulis tradidit, qñ aperuit eis ſenſum vt intelligerent ſcripturas. Luc. xxiiij. & Ioã. xv. Oĩa quęcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis. hos aũt cibos veritatis. ideo diſcipulis tradidit, vt p̃ eos credituris miniſtraret populis. Mat. xxviij. Euntes, inquit, docete oẽs gẽtes ſeruare oĩa quęcũq; mãdaui vobis. Itẽ diſcipuli ſuſceptos cibos diſtribuerũt populis, qñ ꝓfecti p̃dicauerũt vbiq;, dño cooperãte. Itẽ multiplicati ſunt panes exponẽtibꝰ p̃dicatoribꝰ, & ſaturatæ ſunt turbę. p̃s. Cibauit eos ex adipe frumẽti, & de petra melle ſaturauit eos. Iob. viij. Spũs multiplex ſermonis oris tui. qñ multiplex eſt lex dei, vt dicitur in eodẽ. xj. & Dañ. xij. Pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcięntia. ¶ Secũdo cõſiderãdũ q̃ ſunt fragmẽta ſuperãtia turbis. De hoc ait Beda, Quod turbi ſupereſt, à diſcipulis ſuſtollit, quia ſecretiora myſteria q̃ à rudibꝰ capi nequeunt, nõ negligẽter omittẽda, ſed ſunt inquirẽda p̃fectis. ergo fragmẽta quę ſuperſunt, ſubtiliora ſunt ſcripturæ myſteria, q̃ intellectũ ſuperãt ſimplicium, nec ad ea pñt attingere,

Chriſtus ex tribus ſubſtãtiis conſtat.

Ordeum vim habet mundificatiuam.

attīgere.eis enim ſufficit parabolice audire quæ prædicato
res intelligere debent. Luc. viii. Vobis datū eſt noſſe my-
ſteriū regni dei,ceteris aūt in parabolis &c. ¶Tertio de
cophinis cōſideremus.cōtexitur aūt cophinus ex foliis pal
marū. Et folia quidē verba ſunt,palma vero eſt inſigne vi-
ctoriæ.igitur folia palmę ſunt verba victorię. Talia vero
ſunt ſentētiæ catholicæ fidei. Hebræ.xi.Sācti per fidē vice
rūt regna.&.i.Ioan.v.Hęc eſt victoria quæ vincit mūdum,
fides noſtra. Ergo per.xii.cophinos.xii.regulas ſiue ſente
tias catholicæ fidei intelligimus,qui cophini contexuntur
ex duodecim vel quatuordecim articulis fidei,qui cōtinen
tur in ſymbolo apoſtolorū. ¶Et primā quidē fidei regulā
quaſi primū cophinū cōtexuit Petrus ex tribus articulis di
cēs.(Credo in deum patrem omnipotentē, creatorem cœli
& terrę:) Vbi conſiderādum primo quia credere eſt actus
fidei,fides autē virt⁹eſt animi quā diffinit Apoſtolus Heb.
xi.dicens,fides eſt ſubſtātia ſperandarū rerū, argumētum
non apparentiū. Et quoniā id in quod tendit ſpes noſtra,
Deus eſt,patet quia fides noſtra dē deo eſt. Vnde Diony.
Dicit.vii.c.de di.no.ꝙ fides eſt circa ſimplicē & ſuperexi-
ſtentē veritatē. Huius vero fidei actū qui eſt credere, Aug.
diffinit dicēs. Credere eſt cū aſſertiōe cogitare. Sed actus
iſte diſtinguitur per hoc ꝙ eſt credere deū, credere deo, &
credere in deum. Credit deum,qui in eo nō fallitur. Cre-
dit autē deo,qui rationē credendi deū ex diuina ſumit au-
ctoritate. In deū vero credit qui ſe cōmittit deo, & qui de
amore ei⁹ tēdit in ipſum. Ex quo patet ꝙ reprobi poſſunt
credere deū,& deo:ſed ſoli iuſti & ſancti credūt in deum,
nec tamē mētiunt reprobi dicētes,Credo in deū,quia illud
dicūt ex perſona totius eccleſiæ,in qua ſunt multi fidē for
matā habētes,quatenus ad eā quā nō habēt etiā reprobi ſtu
deāt ptingere fidē. ¶Ité cōſiderandū, quia iſta prima re-
gula fidei ex trib⁹articulis texit,quorū prim⁹ ptinet ad vni
tatē diuinæ eſſentiæ,cū dicit, (Credo in deum) ſingulari-
ter,& nō dicitur credo ī deos pluraliter. Vnde in ſymbolo
Niceno qđ patrū dicit,expreſſi⁹ additū eſt (Credo in vnū
deū.) ¶Secūdus articulus hui⁹ regulæ eſt de pſona patris.
(patrē oīpotentē.) Cui oīpotētia attribuit,tū qa oīa poteſt
& diuina.ſ.& alia entia.nā gnāt,&ſpirat,& creat.tū etiā ne
iuxta humanā cōſuetudinē debilior credatur, qa pater ſit.

Duodecī articuli ſunt duodecim cophini frag mentorū.

Prima regula fidei.

Primus articulus.

Secūdus.

Tertius.

¶Tertius

¶ Tertius articulus eſt de primo effectu, qui eſt eſſe rerum. (Creatorem cœli & terrę.) Et quoniã creare eſt ex nihilo, vel nullo prę ſuppoſito aliquid facere, ex hoc cognoſcimus præter deum oia eſſe creata. Ne autem videatur neceſſario creaſſe, ideo in ſymbolo Patrũ dicitur, (factorẽ cœli & terræ.) factor. n. eſt qui ex arte & volũtariè opatur. Quæ autẽ ſint creata ſubdit, cœlũ videlicet & terrã. Per cœlum ſuperiora corpora incorruptibilia, per terram quatuor corrupti bilia intelliguntur elementa, iuxta illud, In principio creauit deus cælum & terrã. Et quia nihil dictum erat hic de angelis, & animabus hoĩm, ideo in ſymbolo Patrum additum eſt, (viſibiliũ omnium & inuiſibilium.) Viſibilia ſunt omnia corporalia, inuiſibilia vero ſunt angeli, & animæ rationales. Iſte eſt primus cophinus cõtextus miris ſententiis, in quo fragmenta coliguntur altę intelligentiæ. Vnũ fragmẽtum eſt, quid deus ſit. Item quomodo ſit deus vnus & trinus. Item quomodo ſit pater qui genuit id quod eſt pater. Item qualiter pater eſſe poſſit, qui filium nõ præcedit. Item quomodo ſit omnipotẽs, qui nec poteſt deficere, nec mundum ab æterno ꝓduxit. Item quomodo ex nihilo aliquid eſſe poſſit. Item quomodo abſque ſui mutatione creator extitit in tempore. Item quare tũc tẽporis & nõ ante aut poſt mundum ꝓduxerit. Item quid agebat ante productionem mundi. Item quid nunc agat. Item vbi erat ante mundum. Item qualiter nunc ſit in omnibus rebus nõ immixtus, neque cõcluſus, qualiter extra omnia nõ excluſus, qualiter intra omnia nõ ſubmiſſus, ſed intra omnia ea cõtinens, extra omnia ea replens, ſupra omnia ea ſuſtentãs, infra omnia ea excedens. Item quomodo ꝓuideat omnibus, & tamẽ ſit malum in eis. Item quomodo ſic præſit omnibus, vt tamen ſingulis intendat. Item quis ordo ſit inuiſibilium, qualiter deo principi miniſtrent & aſſiſtãt. Item quomodo ex viſibilib⁹ inuiſibilia cognoſcantur.

Secũda regula fidei de filio dei

¶ Secunda regula fidei eſt de filio dei, quã in modum cophini Andreas contexuit, dicens, (Credo in Ieſum xp̃m filium eius vnicum dominum noſtrum.) hic eſt iam quartus articulus, qui filij dei primo exprimit perſonã, Ieſum xp̃m. Item proprietatẽ, filium ei⁹. Item ſingularitatem, vnicum. Item poteſtatẽ, dominum noſtrum. Verum quia hęretici hunc cophinum diſſoluere conati ſunt, ideo in ſymbolo Patrum quinque clauſulæ huic

articulo

articulo adduntur. prima clauſula pertinet ad patris & filij coæternitatem. (Et ex patre natum ante omnia ſæcula.) In hoc ꝙ dicit filium ex patre, excludit errorem dicentiũ eum eſſe ex nihilo. per hoc autem ꝙ dicit eum natum, excludit eos qui dicebant ꝙ erat adoptione filius. Excludit etiam errorem Sabellij dicentis eundem eſſe patrem & filium quod eſſe nõ poteſt, quia nulla res omnino eſt, quæ ex ſeipſa nata ſit. per hoc autem ꝙ ſubdit ante omnia ſęcula, oſtendit coæternitatem. Sæculum enim eſt duratio quæcunque habens principium durationis. Ante vero duratio nem cuius eſt principium, non eſt duratio niſi æternitas. Vnde cõcluditur filium eſſe ab æterno natum. Secũda clauſula pertinet ad filij perfectã diuinitatem. (Deum de deo.) ne credatur eſſe à deo ſicut angelus, qui à deo eſt, ſed non deus, & à ſole ſunt genita terræ naſcentia, quæ nõ ſunt ſol. (Lumen de lumine) qnantum ad puritatem diuinitatis, ne credatur eſſe à lumine, ſicut à luce color in corpore, aut à lumine vmbra. (Deum verũ de deo vero.) ne credatur nuncupatiue, & non veraciter eſſe deus, ſicut ad Moyſen dictũ eſt, Ecce cõſtitui te deum Pharaonis. Nõ ſic autẽ filius dei, deus eſt, ſed verus deus de deo vero. Ergo dei patris naturam & ſpeciem habet tripliciter. ſ. quantum ad diuinitatẽ, & quantum ad puritatem, & quantum ad veritatem. Tertia clauſula pertinet ad filij originem, dicens, (Genitum nõ factum.) genitum dicit, vt naturaliter & nõ artificialiter à patre eſſe credatur: & addit (nõ factum) ad maiorem expreſſionem, & hoc cõtra Arrianos. Quarta clauſula pertinet ad filij conſubſtantialitatem (cõſubſtantialem). i. eiuſdem ſubſtantiæ (patri) & hoc cõtra eos qui putabãt filij ſubſtãtiam deciſam eſſe a patre, & in alia ſubſtãtia, licet ſimili, ſubſiſtere: quod exiſtimauit Abbas Ioachin. vna eſt enim numero & realiter vtriuſque ſubſtãtia. Alias nõ vnus realiter, ſed plures eſſent dij. Quinta clauſula pertinet ad filij poteſtatem. (per quem omnia facta ſunt) ergo eſt æque omnipotens vt parer. In iſto autẽ cophino ſubtilia colligũtur fragmenta. primum quidem quomodo ſit filius, quẽ pater non præcedit. Item qualiter ſit vnicus tantum filius. Item quomodo naſcatur qui ſemp fuit. Item qualis ſit eius generatio. Item quomodo ſit deus de deo, vnus tamen deus. Item quomodo ſit lumen, nos tamen lateat. Item qualiter ſit verus

Contra ſabellium.

Sæculum.

Contra Arrium.

Opinio Abba. Ioachim.

rus deus. Item quomodo ſit genitus quem nulla præceſſit corruptio. Item quomodo vna res ſit generãs & genita. Itẽ quomodo ſint omnia facta per filiũ, ſi oĩa ſunt à patre. Itẽ quomodo nõ ſit minoris potentiæ qui genitus eſt. ¶ Tertia regula fidei eſt de incarnatiõe filij, duos articulos. ſ. incarnationis & natiuitatis cõtinẽs, quã in modũ cophini Iacobus zebedei cõtexuit dicens, Credo in filium dei. (Qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine.) Vbi conſiderandum primo quis ſit conceptus. ipſe eſt cui refertur hoc relatiuum, qui. Nam ipſe natus eſt ex patre ante omnia ſæcula, Deus de deo, genitus non factus, patri conſubſtantialis, per quem omnia facta ſunt. Ipſe certe per ſonaliter eſt qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto. &c. in quo excluduntur tres errores. Vnus Fotini dicentis cõceptum hominem non eſſe dei filium, niſi adoptione. Alter Neſtorij dicentis ipſum hominem conceptum eſſe dei filium propter inhabitãtem in ſe preſentialiter dei filium. Tertius error eſt Euticij aſſerentis naturam filij dei eſſe conuerſam in naturam hominis concepti. Tunc enim non eſſet conceptus qui erat, ſed qui futurus erat. Secundò conſiderandum eſt de ipſa conceptione, quia ſubito facta eſt contra errores phyſicorum. Tertio additum eſt, (Ex Maria) contra errorem Valentini dicentis eum corpus attuliſſe de cœlis. Item contra errorem Manicheorum aſſerentium ꝙ veram carnem non habuerit. In ſymbolo patrum loco eius ꝙ dicitur conceptus, dicitur. Incarnatus. Quarto contra errorem Nazareorum conſiderandum cuius ſit virtute conceptus, quia (de ſpiritu ſancto) Illi enim dicebant ꝙ ex ſemine Ioſeph eſſet generatus: quibus aſſenſerunt Cherintus & Ebion. Rurſus dicitur (Natus ex Maria virgine.) quia beata mater eius ante partum & in partu, & poſt partum virgo fuit. & hoc contra Iudæos, qui virginitati eius per conceptum derogant. & contra phyſicos qui virginitatem parientis non credunt: & contra Heluidium, qui poſt Chriſti partum alios filios Chriſti matrem mentitus eſt habuiſſe. Sed aduertendum, quia Nicena ſynodus quatuor clauſulas addidit huic regulæ apoſtolicæ, ne cophinus ab hæreticis dirumperetur. prima clauſula. (Qui propter nos homines.) contra Origenem, qui dixit virtute paſſionis Chriſti etiam Dæmones liberandos. Secunda clauſula (Et propter

Tertia regula fidei.

Contra errorem Fotini & Neſtorij, & Euticij.

Contra errorẽ phyſicorum, Valentini & Manicheorum.

Contra errorem Nazareorum Cherinti, & Ebiõis.

Cõtra Iudæos, phyſicos & Heluidiũ.

Cõtra Origenem & gentiles.

Cõtra Fotinum, Manich. Arr. & Appol.

propter noſtram ſalutem)contra gentiles, & pſeudo chriſtianos dicentes ſine Chriſto ſaluari hominem aut morali bus actibus,aut lege. Tertia clauſula eſt (Deſcendit de cœ lis.)contra errorem Fotini dicentis non eſſe vnionem rea lem verbi & humanæ naturæ, ſed vnionem attributionis tantum. Quarta clauſula. (Et homo factus eſt.) contra Manicheum,& Arriũ, & Apollinarem. homo enim conſtat ex corpore carneo. Manicheus autem dixit ꝙ verum corpus non habuit Chriſtus. Rurſus homo habet animam, Arrius autem credidit in Chriſto verbum eſſe loco animæ. Item homo eſt homo propter rationalem animam, Apollinaris autem etſi confitebatur in Chriſto ſenſibilem animam, non tamen rationalem. Hos tres itaque errores iſta clauſula excludit. In iſto autem cophino multa colliguntur frag menta mira, alta, ſubtilia, & ſuauia. primum, quomodo qui deus eſt, poſſit eſſe homo. Item quomodo qui homo eſt, ſit filius dei naturaliter. Item quomodo eſſe poſſit vt qui ante ſæcula genitus eſt, iterum naſcatur in tempore. Item qualiter eſſe poſſit. vt conſubſtantialis patri concipiatur ex virgine, nec tamen pater ipſe incarnatus ſit. Item propter quid ex ſpiritu ſancto dicatur facta incarnatio, cum patet & ipſe incarnatus filius conceptionem ſint operati. Item cum alio modo potuerit deus ſaluare hominẽ, propter quid voluit filiũ carnem aſſumere, & quare magis filius quàm pater aut ſpiritus carnem aſſumpſit. Item quomodo intelligatur deus homo factus eſt, aut ſecundum habitum, aut ſecundum ſuppoſitum, aut quod verum eſt, perſonaliter. Item quomodo intelligendũ ſit ꝙ deſcendit de cœlis, à quibus non diſceſſit. Item quomodo virginis clauſo vtero, ex ea natus ſit. ¶ Quarta fidei regula eſt de paſſione filij dei vnicum articulum continens, & hic eſt cophinus beati Ioannis euangeliſtæ dicentis, Credo in dei filium factum hominem. (Qui paſſus eſt ſub Pontio Pilato.) Auctorem paſſionis ideo commemorat, propter quoſdam hęreticos, qui aut Chriſti paſſionem eſſe figuraliter credebant prius factam, aut quendam alium hominem ſub alio præſide paſſum putabant eſſe Chriſtum. Quid autem paſſus ſit Chriſtus, ſubiungit, tria enumerans, ſcilicet crucem. (Crucifixus.) Item mortem. (Mortuus.) Item ſepulturam. (Et ſepultus.)

Quarta fidei regula de paſſiõe filij dei.

paſſum

Contra Manicheum, Iudæos, gentiles, & Sarracenos.

passum quidem confitemur contra Manicheū. Crucifixum vero contra Iudeos & gentiles, quibus Christi crux scādalum est & stultitia. Mortuum autem contra Sarracenos, qui Christum dicunt fuisse immortalem. Sepultum etiam dicimus, vt conseruatio corporis ostendatur contra Iudeorum errorem, qui corpus Christi mortuum putauerunt esse sublatum. Sed quia quidam hæretici putauerunt passionem Christi & mortem omnibus hominibus proficeret ad salutem, nullūque dānandum qui fidem Christi habere, ad hoc excludendum additum est in symbolo Patrū, (℣ pro nobis crucifixus passus & sepultus sit.) pro nobis. s. qui dicimus, & vere dicimus, credo in deum. Hoc autem soli electi vere dicunt, & ideo efficacia mortis Christi ad solos peruenit electos, sicut dicitur Ioan. xi. ℣ Christus moriturus erat vt filios dei congregaret in vnum. Item quoniam alij hęretici putauerunt crucifixum pro nobis hominem, dei fuisse filium vsque ad mortem, sed in morte sicut desiit esse homo, anima & corpore separatis, ita crediderunt ℣ corpus sepultum desierit esse filius dei, ideo in vtroque symbolo dicitur in genere masculino. (Et sepultus est,) Qui. n. in carnatus est assumendo hominem, ipse idem sepultus est sepulto corpore, licet homo sepultus non sit. In hoc autē cophino alta sunt fragmenta: primum, quæ fuit necessitas passionis Christi. Item quomodo pati potuerit qui erat secundum diuinitatem impassibilis, & cuius humanitas erat sine vitio. Item qua ratione crucis opprobrium elegerit. Item mirum est quomodo vitæ fons, mortuus fuerit. Item nō minus est mirum quo pacto eius mors mortem occiderit, no bisque præbuerit vitam. Item quid eius sepultura significauerit. Item propter quid imputribilis statimque resuscitandus sepeliri voluerit. Item propter quid in lapideo nouo & alieno sepulchro iacere voluerit. ¶ Quinta fidei sententia duos articulos continet. s. Christi descensum ad inferos, & ipsius resurrectionem à mortuis. Hæc proposuit Thomas apostolus, & quintum texuit cophinum, dicens, Credo in dei filium. (Qui descendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis) Et quātum ad primum articulum spectat, sciendum primo quia sicut Christi corpus sub terra positū fuit localiter, non tamen sepulti corporis corruptionē passum est, ita eius anima localiter descēdit ad inferos, nec tamen

Quinta regula de descensu ad inferos, & resurrectione.

pœnas

pœnas inferorum ſuſtinuit. Item illuc deſcendit, vt ſanctorum animas inde deduceret. eos autem qui damnati erant, ibidem eſſe permiſit. ideo etſi morte deglutiuit, non tamen occidit, ſed tantum momordit infernum. Item anima xpi deſcendens ad inferna erat filius dei. ideo ipſe qui eſt filius dei, ad inferna deſcendit, illuc anima deſcendẽte, licet illuc homo non deſcenderit. Vnde pro tunc totus xps perſonaliter erat in ſepulchro, totus erat in inferno, propter deitatẽ vnitam corpori & animæ. Totus etiã erat in cœlo, propter ſubſiſtentem in patre deitatem, non tamen totum quod eſt ipſius, erat ſimul in his locis. Quãtum autem ad ſecundum pertinet articulum, Primò conſiderandum, quia à mortuis reſuſcitatus dicitur. i. à loco mortuorum qui eſt ſepultura & infernus, ac etiam à ſtatuta conditione mortalium. neq;. n. mortalium vlterius patitur defectus. Itẽ in ſymbolo Patrũ additur, (Secundũ ſcripturas.) quod ideo additur, quia iſte articulus difficilior fuit ad credendum. vnde ipſemet teſtimonio ſcripturarum vſus eſt ad probandã reſurrectionem Luc. xxiiij. Et Petrus ſtatim à principio prædicãs per ſcripturã veterem idẽ probauit. In iſto aũt cophino colliguntur mira fragmẽta. primũ quo deſcendit qui eſt vbiq;. Itẽ videt horribile vt ſine pcto, immo glorioſus deus inferna habitet. Item quo xps mortuus ſeipſum reſuſcitauerit. Itẽ quare tm reſurgere diſtulerit. Itẽ quare ſic accelerauerit.

¶ Sexta fidei regula vnũ articulum cõtinet de aſcenſiõe & glorificatiõe filij dei, quã texuit Iacobus frater dñi, dicens Credo in filiũ dei. (Qui aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexterã dei patris omnipotẽtis) Vbi conſiderandũ primo qa localiter xps ſuper oẽs cœlos aſcendit. ille. n. locus tali corpori cõgruit. Itẽ ſedere dicitur, qa eſt in quiete fœlicitatis. Itẽ dextera dei honor diuinæ equalitatis. vñ ſic habet quietem regni, qꝫ æqualis eſt patri. In iſto autem cophino cõtinetur vnũ fragmentũ, quo in paruo tpe xpi corpus tm ſpaciũ pertrãſierit. Itẽ q̃ virtus corp' ipſum ſubleuauerit. Itẽ quo cœlos penetrauerit. Itẽ qua ratiõe corpori carneo & terreno locus cœli congruat. Item quomodo mouebatur à terris in cœlum, deitate tm immoblij exiſtẽte. Itẽ quid ſit ſedes xpi. Item quomodo ſit intelligenda patris dextera. ¶ Septima fidei regula vni' eſt articuli de aduẽtu. ſ. extremo filij dei. quod Philippus apoſtolus in ſuo cophino profitetur dicẽs

Sexta regula fidei de aſcẽſione & glorificatiõe filij dei.

Septima regula fidei de ad-

uentu extremo filij dei.

Credo in dei filiũ,(Qui de cœlo venturus eſt iudicare vi- & mortuos). Et additur in ſymbolo. Patrum. Cuius regni non erit finis. Vbi primo conſiderandũ qualis ſit vẽtur⁹ iu

quale erit iudicium.

dicare,in forma videlicet aſſumpti hoĩs glorioſa. Itẽ vbi vẽ turus,quia in nubib⁹ cœli. Itẽ cõſiderandũ quale erit illud iudiciũ,& dicendũ q̃ erit repreſentationis, & diſcuſſionis, & retributionis. Et primo quidẽ iudicio oẽs oportet aſſiſte re deo,etiã paruulos qui cũ baptiſmo,aut ſine eo deceſſerũt vt dicit glo.ii. Cor.v. Iudicio aũt diſcuſſiõisnõ iudicabunt valde boni,nec valde mali.i.infideles,qa eorũ merita patiẽ tia erũt. Sed ſic iudicabũtur mediocriter boni exiſtẽtes ſi- ne crimine, & mediocriter mali exiſtẽtes ſine charitate. Iu diciũ vero retributionis gloriæ aut pœnæ ad oẽs pueniet. Itẽ nõ ſolus xp̃s ſed etiã hoĩes iudicabunt. Hoc aũt triplici ter cõtinget. primo quidẽ cõparatiue,& ſic boni minus bo nos,& mali magis malos iudicabunt. Secũdo approbatiue oẽs ſcti iudicabũt. Tertio poteſtatiue iudicabũt excellẽtio res ſancti,hi videlicet q̃ ꝓpter xp̃m reliquerũt oĩa, vt dicit Mat.xix. & prædicatores q̃ ꝓcepta dei annunciauerunt po pulis.vñ Mat.xxv.cũ angelis vẽturus eſt iudicare.i.cũ præ

Cõtra Origenẽ & quoſdam hęreticos.

dicatoribus,& exponit Aug.in li.de pœnit. Sed qa putauit Origenes iterũ xp̃m eſſe paſſurũ pro ſalute dæmonũ,alij ve ro heretici beatitudinẽ ſanctorum nõ amplius mille annis duraturã exiſtimauerunt,ideo cõtra vtrũq; errorẽ dicit Ni cena ſynodus.(Cuius regni non erit finis.) In iſto aũt co- phino plura ſunt fragmenta. primũ quidẽ occultiſſimũ, qñ ſ.venturus. Itẽ in qua mundi parte iudicabit. Itẽ qui ſint vi ui & mortui. Cõſiderandũ, vtrũ electi,aut reprobi,an mor tui ſint qui pręcedent aduentũ,an viui qui tunc reperiẽtur. Itẽ dei ſtis viuis dubiũ eſt, an ſine morte rapiẽdi ſint in nu bibus obuiã xp̃o,vel in ipſo raptu morientur ſtatim reſuſci tandi. ¶ Octaua ſententia fidei eſt articulus de ſpiritu ſan cto,quẽ propoſuit Bartholomęus apoſtolus,dicens(Credo in ſpiritum ſanctũ.) Ipſe eſt tertia in trinitate perſona,qui ſpiritus dicitur,eo q̃ amor ſpiratus ſit patris & filii & dici- tur ſanctus.i.purus & firmus. Et qñ hæretici hunc cophi- nũ diſſoluere conati ſunt,ideo Nicena ſynodus ad cõfirma tionẽ eius quinq; conditiones appoſuit. primã quidẽ liber- tatis,dicens eũ(Dñm)cõrra eos qui dixerunt q̃ eſſet mini ſter patris & filii. Secunda cõditio eſt virtutis,quia dicit eũ

Octaua re gula fidei de ſpiritu ſancto.

(Viuifi.

(Viuificãtem)quia ſubſiſtentiã oĩbus creaturis largitur, & eius virtute viuunt per naturã,aut gratiam,aut gloriã. Tertia conditio eſt originis.(Qui ex patre filioq; procedit.)& hoc cõtra grecos,q eũ à ſolo patre procedere dicũt. Quarta conditio eſt diuinę maieſtatis.(Qui cũ patre & filio ſimul adoratur.)quia ſimul cum eis deus eſt.(Et conglorificatur.)quia tam glorioſus ipſe,q̃tum pater & filius. Et hoc contra eos qui aſſerebãt patrem ſolũ adorandũ,& ſpiritum ſanctum in oratione petendũ,vt per filiũ ſuum nobis ſpũm donaret pater. quinta cõditio eſt contra erroꝝ Montani,q putauit ꝓphetas arreptitie fuiſſe locutos,ideo dicitur(Qui locutus eſt per ꝓphetas.)In iſto cophino talia colliguntur fragmenta. primũ,cum tota trinitas ſit ſpiritus ſanctus,qua re perſonaliter dicatur,vna ꝑſona ſpiritus ſanct⁹. Itẽ cum vna ſit potentia & operatio patris & filii ac ſpiritus ſancti, propter quid ſic diſtinguitur, vt oĩa ſint à patre per filium creata,& in ſpiritu ſancto viuificentur. Item qũo diſtingatur proceſſio ſpũs ſancti à natiuitate filii. Item quare ſpiritus ſanctus procedat à duobus, filius autem ab vno tãtum. Item quare duo ſpiratores non ſunt parentes ſpiritus ſancti. Item quomodo poſſit eſſe ſpiritus ſanctus cõſubſtantia lis patri & filio,& tñ ab eis mittatur. Item qua rõne donãs & donũ ſimul adorãtur & glorificãtur. ¶ Nona fidei regula eſt de corpore xp̃i quod eſt eccleſia,in qua eius auctoritas tangitur,dicente Matthæo apoſtolo,(Credo ſanctã eccleſiã catholicã). In ſymbolo Patrum additur(Vnã & apoſtolicam eccleſiã.)Eccleſia.n.vt dicit Aug. eſt cõuocatio & conuentus fidelium: de qua eccleſia quatuor credimus. primo ꝙ ſit ſancta, non obſtãte ꝙ quidã in ea numero tñ, ſint prauí hoĩes. Oĕs vero etiam iuſti ſine peccato eſſe nõ poſſunt,nihilominus eccleſia ſcta eſt,& hoc contra eos qui putant ſanctorum vitam maculari ex prauorum conſortio. Item credimus eccleſiam Catholicam, vniuerſalem eſſe. In toto.n.mundo,vbicunq; fideles ſunt, ad eccleſiã pertinẽt. Et hoc eſt cõtra Donatiſtas,qui ſolũ in Africa putauerunt eſſe eccleſiã, & hoc etiã contra quaſcunque priuatas hæreſes,& eorum conuentus qui dicunt, Ecce hic eſt xp̃s,aut ille in ſolitudine,aut in penetralibus. Item credimus eccleſiam eſſe vnam,& hoc generaliter contra ſchiſmaticos, & ſpecialiter contra eos qui putabant duas eſſe eccleſias iudi

Contra Mõtanum

Nona regula de corpe xp̃i myſtico. i.eccleſia.

Nota.

Cõtra donatiſtas.

cantium in fide xpi,& gentilium conuerſorũ. Item credimus eccleſiam eſſe Apoſtolicã, quia in apoſtolis fuit initiata,ſuper ipſis fundata, & eorum auctoritate confirmata:& hoc contra eos qui putabant poteſtatem apoſtolicã nõ eſſe in eccleſia,quia non eſt contẽnenda huius eccleſiæ dei auctoritas,quæ ſancto ſpiritu roboratur, ſanctificatur,& congregatur,quin potius quod eccleſia ſtatuit,deꝰ appprobat, ſicut dicit Luc.x. Qui vos audit,me audit. Et qui vos ſpernit,me ſpernit. Immo tanta eſt eccleſiæ auctoritas ,vt dicit Aug.contra epiſtolam Fundamenti,ꝙ euangelio non crederem, niſi quia eccleſia euãgelium approbat, & credendũ præcipit. Vnde qui non credit ſanctam eccleſiã catholicã, nec euangelia credit. Aduertendũ etiã ꝙ aliqui hanc fidei regulam ſic proferunt dicentes,Credo in vnam ſanctã catholicã.&c. Vt aũt dicit Leo papa, nõ debet præponi ly in, cuius ratio eſt Ioan.xiiii. Creditis,inquit xps,in deũ,& in me credite. Nõ teneret aũt iſta cõſequentia ſecundũ Aug. niſi xps eſſet deus. Petro.n.& Paulo ctedimus,non autẽ in Petro credimus, nõ in Petrũ. Petrũ & in Paulum , ſed in deum ſolũ credimus. Cũ igitur eccleſia non ſit deus,in eã non credimus. Si quis tamen voluerit contendere poſſe dici,Credo in ſanctam eccleſiam, ſanum habet intellectũ, qui eſt credo in ſpiritum ſanctum ſanctificantẽ eccleſiã &c. Huius vero cophini multa fragmenta ſunt, primũ qui ad eccleſiã in veritate pertineãt. Itẽ qũo ſanctificentur. Itẽ quid efficiat plures fideles vnũ. Itẽ qũo ſubtractis per mortẽ apoſtolis eorum in eccleſia permãſerit auctoritas. Item qũo ſit catholica , cũ tamen fides non ſit oĩm. Item qua rõne prælatorum corrupti mores nõ frangant eccleſiæ auctoritatem. ¶ Decima fidei ſentẽtia eſt de iuſtificatione mentiũ,quã pro ſuo cophino proponit Simõ Chananæus,& habet duas clauſulas , primã de cõmunione ſanctorum,vnde ait,(Sanctorũ cõmunionem). Sancta quę cõmunicantur nobis, ſunt triplicis generis.prima ſunt gratia & virtutes,fides.ſ.ſpes,charitas,humilitas,patientia,caſtitas &c. quorũ cõicatio à deo eſt. Secundũ genus ſanctorum ſacramenta ſunt .ſ.baptiſmus,confirmatio,euchariſtia pnĩa,ordo,extrema vnctio,matrimonium.iſta cõicant fideꝰ miniſtri eccleſiæ. Tertiũ genus ſanctorũ ſunt opera.ſ. oratiões,ieiunia,vigilię,eleemoſynæ,& cętera bona opera quæ ab vno facta,omnibus etiã defunctis in charitate proficiunt.

Ecclesiæ auctoritas quanta ſit

Decima regula fidei.

ficiunt. Et hoc ſignificat euchariſtiæ ſacramentū,qđ etiam cōmunio noīatur. hoc etiā ſignificat pacis oſculū, quod da tur in eccleſia. Secūda clauſula huius cophini eſt de remiſ. ſione pc̄ōrū. (Credo remiſſionē pc̄ōrum.).cōtra eos qui putabant venientibus quidē ad eccleſiā remitti peccata per baptiſmū:ſed ſi poſtea peccabāt, nō eē remiſſiōis remediū. Ad quod periculum euadendum,aliqui voluerunt reitera re baptiſmū,cōtra quod in ſymbolo Patrū dicīt,(Cōfiteor vnum baptiſma). Sed reſtant alia remedia.ſ. contritionis, penitentiæ,& eleemoſynarum,ieiuniorum, ac orationum. Huius autem cophini fragmenta quædam mira ſunt,quomodo deus in nobis ſine nobis virtutes efficiat. Item an in pueris carentibus vſu rationis, baptizatis tamē,ſint gratia & virtutes. Item quare huic ſuam gratiam deus communicat,& alterum repellit. Item quare maiorem partem homi num repellit. Item incomprehenſibilia ſunt fragmenta ſacramētorum,& præcipue corporis xp̄i, qūo videlicet panis & vinum fiant xp̄i corpus & ſanguis. Item qūo incipiat eſſe in altari,de cœlo non deſcendens. ¶Itē ꝙ vnum corpus ſimul eſt in pluribus locis. Item ꝙ totum eſt in parua hoſtia. Item ꝙ non diuiditur corpus fracto ſacramento. Itē ꝙ nō augetur xp̄i corpus nec inſpiſſatur aliena ſubſtātia tranſeū te in ipſum. Item quòd ſuſceptum à fidelibus non digeritur,nec alteratur. Item mirū eſt quomodo vnius opus trāſ eat. Item quibus & quantū ſuffragia profint defunctis. Itē mirum eſt quòd ſacramēta non polluit mala vita miniſtri. Item qūo fieri poteſt vt peccata dimittat qui eſt in pc̄ō. Item vtrum remiſſis peccatis prima bona opera redeant. Itē vtrū ingratus remiſſioni denuo reſurgere poſſit. ¶ Vn decima regula fidei eſt de reſurrectione generali quā Tha deus apoſtolus proponit,dicens(Credo carnis reſurrectio nē).in ſimbolo Niceno dicitur,(Et expecto reſurrectionē mortuorū). Expecto dicit,vt euacuet illorum errorē,qui re ſurrectionem putabāt iā eſſe factā,vt dicitur.ij.ad Tim.ij. qm̄ multa ſanctorū corpora ſurrexerunt cum xp̄o, vel alias tēpore nobis in cognito. dicit etiā,(Carnis reſurrectionē) propter eos qui moraliter ſolum credebāt fieri reſurrectio nem, cum videlicet per vitæ iuſtitiam quis reſurgit à morte peccati. Ergo veram carnis reſurrectionem credimus,& eam non præteritā reminiſcimur,ſed futuram expectamus.

Contra quorundā errorem.

Vndecīa regula fidei.

Contra quorundā errorem.

huius vero cophini multa ſunt fragmenta. primum quomodo quod in cinerem verſum eſt, & millies in aliam tranſiuit ſubſtantiam denuo idem reſurgat. Item cuius ætatis & quantitatis reſurgãt homines. Item vñ ſupplebitur ad debitã quantitatem puulorum. Item vñ ſupplebitur quod de ſubſtantia paruulorum venit ad cõpoſitionem humani corporis, vt ipſa elementa ſint integra. ¶ Duodecimã ſententiam fidei proponit Matthias apoſtolus de ſtatu futurę vitę, dicens (Credo vitã æternã, amen) & iſtud refertur ad fœlicem vitã ſanctorum, de qua Ioan. xviii. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcãt te deum verũ. Vnde illa vita eſt dei viſio, quæ dicitur ęterna, nõ propter durationẽ tm̃, ſed magis propter ęternitatis fruitionem. Sed quia circa finalẽ ſtatũ mundi multa alia credenda occurrunt, ideo generaliter dicitur in ſymbolo Patrum, (Credo vitã venturi ſeculi, amen). Et primo quidem venturum ſęculũ non erit tẽpus, ſed æuum. tunc. n. nihil erit prętęritũ, aut futurũ, ſed pſens tm̃. Itẽ erit illud ſęculũ ſine motu. ceſſabit. n. motus cœleſtis, neq; erit viciſſitudo diei & noctis ęſtatis, & hyemis. Itẽ nõ erit alteratio elemẽtorũ. Iſte. n. ignis nõ exuret, neq; frigefaciet aqua Itẽ non erit generatio & corruptio. Itẽ in hoc ipſo ſęculo neq; plantæ neque irrationabilia viuent aĩ alia, ſed erit vita tm̃ angelorum & hoĩm. Itẽ nõ erit tunc vſus veſtimẽtorũ, neq; cibi, neq; venerorum. Itẽ hoĩes erũt imortales, ſed electi etiã impaſſibiles. Dãnati vero vitã agent in pœnis ſine morte. ideo tunc ab illo ſęculo mors exulabit. Itẽ oĩa membra erunt in corporibus, licet non ſit oĩs vſus eorũ. Item nuda erunt reſurgentiũ corpora, nec tm̃ erubeſcent videri, nec male concupiſcent videntes. Ablata. n. erit turpis concupiſcentia, ex qua erubeſcentia prouenit. vnde & primi parentes cũ nihil male concupiſcerent. ambo erant nudi, nec erubeſcebant. Erunt autem veſtimenta corporum beatorũ gloria immortalitatis, & ſplendor claritatis. Item damnatorũ corpora cum omnibus defectibus ſuis ſine fine cruciabuntur igne inferni, electorum autẽ corpora omni remoto defectu, ſplendentia, agilia, ſubtilia, & impaſſibilia erunt. In iſto aũt cophino plurima colliguntur fragmenta. primum quomodo humanus animus poſſit videre deum. Item quomodo ex contrariis compoſitum corpus, æternum eſſe poſſit. Item qua ratione tanta duratio non ſit tædium. Itẽ qua

Duodecima regula fidei.

In futura vita erit ſęculũ ſine motu.

ratione

ratione damnatorum corpora patiantur ab igne,nec conſu
mantur. Item qũo ignis agat in ſpiritum ſine corpore. Itẽ
quare æternaliter puniantur, qui peccauerunt in tempore.
¶Ex dictis ergo apparet q̃ mira, alta,& ſubtilia fragmẽta
ſuper ſunt de quinq; panibus ſcripturæ, qui ſunt ſermo di-
uinus,ſermo naturalis,ſermo moralis, ſermo ſacramẽtalis,
& ſermo cœleſtis. Omne enim fragmentũ.i.omnis ſcriptu
ræ ſubtilitas,ex his panibus eſt. Colliguntur autẽ fragmen
ta hæc & abſconduntur in.xii.cophinis.i. xii.ſentẽtiis apo
ſtolicis,quæ cõtexuntur ex.xiiii. vel.xii. articulis fidei. Ho
rum aũt ſufficientia ſic habetur, quia articulus fidei eſt eir Sufficien-
ca aliquid incõprehenſibile homini. Et hoc,aut deitas aſt, tia articu-
aut xp̃i humanitas,& de vtroq; per ſe articuli ſunt.vii. Pri- lorũ fidei.
mus articulus diuinitatis pertinet ad vnitatẽ cum dicitur.
(Credo in vnum deum).ſecundus pertinet ad patris perſo
nam(patrem omnipotentem). tertius ad perſonam filii(& in Ieſum xp̃m)quartus ad ſpiritum ſanctum.(Et in ſpiritũ ſanctum). Tres alii articuli pertinẽt ad effectus dei,quorũ primus eſt de effectu creationis naturę,qui attribuitur patri.(creatorem cœli,& terræ)& attribuitur filio(per quem omnia facta ſunt.) ac etiã attribuitur ſpiritui ſancto(domi num & viuificantem). Secundus articulus eſt de effectu iu ſtificatiõis per gratiam. Siue generaliter. (Credo ſanctam eccleſiam). Siue ſpecialiter q̃tum ad conſecutionem boni. (Sanctorum communionem.) & quantum ad remotionem mali(remiſſionẽ peccatorũ). Tertius articulus eſt de effectu remunerationis q̃tum ad reſurrectionẽ & vitã ęternam cũ dicitur,(Carnis reſurrectionem,& vitã æternam.)Circa humanitatẽ vero xp̃i ponũtur alii ſeptẽ vt primus ſit de incarnatione.(Qui cõceptus)ſecũdus de natiuitate(natus ex Maria)tertius de paſſione(Crucifixus mortuus & ſepultus).quartus de deſcenſu ad inferos.(Deſcẽdit ad inferna) quintus de reſurrectione.(Tertia die reſurrexit)ſextus de aſcẽſione(Aſcẽdit in cœlũ.) ſeptimꝰ de finali aduẽtu. (Inde vẽturus eſt). Et ideo ſecundũ hoc patet,quia Petrus ex tribus articulis ſuũ cophinũ conſtruxit. Andreas vnum tñ articulum poſuit. Iacobus zebedei duos, Ioannes vnum, Thomas duos. Iacobus frater domini vnum,& Philippus alium. Bartholomeus vnũ tantum. Mattheus aũt & Simon ſimul vnum articulũ poſuerunt. Ex quibus partibus vterq;

ſuum conſtruxit cophinum. Sed Thadeus & Matthias ex partibus vnius articuli ſuos cophinos contexeruut. Et ſic à duodecim apoſtolis quatuordecim articuli ſunt editi. Quis autem quem ꝓtulerit, ſicut in ſumma Hoſtienſis legitur, ſuperius eſt ordinatum. Quibuſdam vero ſatis rationabiliter videtur quod.xii.tantum ſint articuli, ſex ex diuinitate, & ſex de humanitate: tamen fidem trium perſonarum ſuper vno articulo coprehendunt. Sed fidem remunerationis diſtinguunt in duos articulos. ſ.in communem reſurrectionem,& vitæ futuræ adeptionē. Et ita duo articuli erunt de deo, vnus de vnitate,alter de trinitate. Quatuor erunt de affectibus dei,quorum vnus de creatione, alter de iuſtificatione,tertius de cōmuni reſurrectione, quartus de finali retributione eſt. Sed circa fidem humanitatis,Chriſti cōceptionem & natiuitatem ſub vno articulo cōprehendunt,ſicut paſſionem & mortem. Vnde fiunt in vniuerſo duodecim articuli fidei iuxta numerū duodecim titulorum ex quibus conſtructum eſt altare domini. Exo. xxiiij. Altare enim domini eſt religio fidei Chriſtianæ.

Feria ij.poſt.iiij.dñicā in.xl.Secundū Ioannem. Cap.ij.

IN illo tempore.Prope erat paſcha Iudęorum: & aſcendit Ieſus Hieroſolymam. Et inuenit in tēplo vendentes oues,& boues,& colūbas, & nummularios ſedētes.Et cum feciſſet * quaſi flagellum de funiculis,omnes eiecit de templo: oues quoque & boues,& nummulariorum effudit æs: & menſas ſubuertit.Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc: & nolite facere domum patris mei,domū negociationis.Recordati vero ſunt diſcipuli eius,quia ſcriptum eſt,zelus domus tuæ comedit me.Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod ſignū oſtendis nobis,quia hæc facis?Reſpōdit Ieſus,& dixit eis.Soluite tēplum hoc: & in tribus diebus excitabo illud.Dixerūt ergo Iudæi, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt tēplum hoc

* Quaſi non additur grecis codicibus μὴ ποιῆσ ατφραγέλιον.i. facto flagello.

hoc,&tu in tribus diebus excitabis illud?Ille autē dicebat de tēplo corporis ſui. Cū ergo ſurrexiſſet à mortuis,recordati ſunt diſcipuli eius quia hoc dicebat de corpore ſuo.Et crediderunt ſcripturæ & ſermoni quē dicebat Ieſus.Cū autem eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto,multi crediderūt in nomine eius vidētes eius ſigna quæ faciebat. Ipſe autē Ieſus nō credebat ſemetipſum eis: eo ꝙ ipſe noſſet* omnes:& quia opus ei nō erat vt quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

* Oīa eſt græce τὰ πάντα, in nonnullis exemplaribus.

Sermo.i.ſecundæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxxxij.

PRope erat paſcha Iudæorum,& aſcēdit Ieſus Hieroſolymā,& inuenit in tēplo vēdentes boues.) Ioan. ii. Ho die peragitur.xxiii.pœnitentiū ſtatio, cuius nomen eſt Metha,quod interpretatur virga,vel dulcedo. Virga ad iuſtitiam,dulcedo ad clementiā referuntur quę duo cū tabulis legis fuerunt in arca domini. Prælatus .n. vel princeps debet tria iſta in ſe habere.ſ.legis prudētiā in cognoſcendo,virgæ iuſtitiā in corrigendo,mānæ clementiā in ignoſcendo. Habuit.n.arca in ſe tabulas,virgā,& māna. In tabulis certitudo prudētiæ,in virga rectitudo iuſtitiæ, in mā na dulcedo clementiæ notatur· Et xp̄s qui eſt arca theſauro rum dei,princepſq; fidelium tria hæc in ſe habuit,ſicut ait p̄s. Propter veritatē & māſuetudinem & iuſtitiā deducet te mirabiliter dextera tua. Veritatem quidem habuit cognocens occulta merita,māſuetudiné ſeruauit mortē paſſus, & ſupplicia. Iuſtitiā exercuit repellens de tēplo cōmercia, de quibus agitur in preſenti euāgelio. Cuius tres ſunt partes. In prima ponit zelū iuſtitiæ, in ſecunda ſignum potentiæ. (Reſpōderunt ergo Iudęi,& dixerunt ei, Quod ſignū.) In tertia ponit intellectum prudētię. (Cū autē eſſet Hieroſolymis). Prima pars diuiditur in quatuor.primo.n. ponit religionis obſeruātiam.ſecūdo mercationis auaritiā. (Et inuenit).tertio correctiōis iuſtitiā.(Et cū feciſſet). quarto recordationis

Manſio xxiii. nominatur Metha. Prælatus ſeu princeps debet tria in ſe habere.

cordationis aduertentiam.(Recordati vero ſunt) propter primũ cõſiderãdũ,quia ſecũdũ ſtatũ legis Exo.xxiii. Quilibet tenebatur tribus vicibus in anno aſcẽdere Hieroſolymam ad celebrãdum feſta paſchæ,Pẽthecoſtes, & Sceno-phegiæ. Et ipſe dei filiꝰ iſtã obſeruauit religionẽ de Galilæa aſcẽdẽs Hieroſolymã circa paſcha. Cuius aſcẽſiõis primo tãgit tꝑs & cauſam,dicens(ꝓpe erat paſcha Iudæorũ.) Eorũ dicebaꝫ,qa ĩ memoriã liberatiõis de ægypto celebraꝫ. Itẽ tãgit aſcẽſionis locũ &terminũ(&'aſcẽdit Ieſus de Galilæa) q̃ eſt regio cãpeſtris,(Hieroſolymã)quæ in mõtanis erat.glo.Si ipſe q̃ dedit decreta dei,ea cuſtodit, docet quãta cura debet eſſe hoĩbus vacare orationibꝰ, & dei ſolẽnitatibꝰ. Et nota qa bis legit dñs aſcẽdiſſe ad'paſcha,& negociatores eieciſſe de tẽplo. Semel primo anno ꝑdicatiõis nõdũ Ioãne incarcerato,de quo ſolꝰ Ioãnes euãgeliſta hic loquitur.ſecũdo aſcẽdit cũ ad paſſionẽ iret, quod tres alij euãgeliſtæ referũt.

Electorũ tranſitus quatuor ſunt, & paſcha quadruplex.

¶ Nota quia paſcha trãſitus interpretatur,&quia electorũ trãſitꝰquatuor ſunt,ideo quadruplex eſt paſcha. Primũ deniq; paſcha eſt pœnitẽtiũ,quo trãſeũt a culpa in gratiã,&ab iniqtate ad iuſtitiã:quod deſignaꝫ per trãſitũ maris rubri. Mare.n.ad pœnitẽtiã refertur, in qua ſubmergũtur peccata. Nec.ix. Mare diuiſiſti ante eos,&trãſierũt ꝑ mediũ eius in ſicco,ꝑſecutores aũt eius ꝓieciſti in ꝓfundũ quaſi lapidẽ. Secũdũ paſcha eſt iuſte operãtiũ ſecũdũ actiuã vitã,qd̃ deſignaꝫ ꝑ trãſitũ Iordanis. Geñ. xxxii. In baculo meo ptrãſiui iordanẽ iſtũ, quoniã in verbere tribulationis quaſi baculi trãſeũt mundũ electi. Iudi. viii. õẽs qui placuerũt deo,ꝑ multas tribulatiões trãſierunt.quæ mũdi tribulatiões,ignis dicũtur,& aqua.ꝑs. Trãſiuimꝰ ꝑ ignẽ & aquã. Vel iguis eſt mũdi aduerſitas,aqua vero eius proſperitas,quorũ vtrunq; electi trãſierũt. Aduerſa per patientiam,proſpera vero per cõtẽptũ eorum. De primo tranſitu ignis affluentis dicitur Nu.xxx. Quod poteſt tranſire per flãmas,igne purgabiꝫ. De trãſitu aũt aque refrigerantis.ii. Reg.xvii. Trãſierũt feſtinãter,guſtata paululũ aqua. Tertiũ paſcha eſt cõtẽplãtiũ,de quo Eccl.ii. Quiavidi in oĩbus eſſe afflictionẽ animi,& vanitatẽ,nihilq; ꝑmanere ſub ſole, ideo trãſiui ad contẽplãdã ſapientiã.à labore.ſ.in requiem mẽtis. Heſter.ii. Cũq; cõpoſitæ eſſent,ad regis cubiculum trãſibãt. Vnde dicit cõpoſitæ,qa priꝰoportet animũ cõponi virtutum

ni virtutum exercitiis,& tunc tranſire ad quietē cōtempla tionis. Eccl.ii. Fili mi cōcupiſcens ſapiētiā ſerua iuſtitiā, quod vtiq; figuratū eſt in Iacob Gen.xxviii. q ꝑ Rachel ſeruiuit ſeptē annis. Quartum paſcha eſt in cœlis regnantium,de quo Deut.iiii. Vos trāſibitis & poſſidebitis terrā egregiam.ps. Tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſq; ad domū dei. Primum paſcha pœnoſum, ſecundū labo rioſum,tertiū delitioſum,quartum glorioſum eſt. A primo tranſitur in ſecūdū,à ſecūdo in tertiū,à terito in quartum. ¶ Et nota quia primum paſcha ꝓpe eſt pc̄ā ſua cōfitētib⁹, vnde paſcha Iudeorum.i. cōfitentiū dicitur Thobiæ.iiii. Prope eſt interitus Niniue.i.cito p cōfeſſionē deſtruitur peccatū. Ro.x. Prope eſt verbū in ore tuo. Nihil enim ma gis eſt in prōptu q̄ confiteri peccata. Secundū vero paſcha ꝓpe eſt gratiā dei deſiderātibus. Vnde ait magnus Antonius ne horreamus nomē virtutis tanquā impoſſibile aut multū à nobis diſtans. In nobis eſt iſtud bonum,adiuuante gratia. Eſa.xlvi. Prope feci iuſtitiam meā. Tertium autem paſcha ꝓpinquū eſt humilibus & emundatis. Deut.xxxiii. Qui appropinquāt pedibus eius,accipiēt de doctrina illi⁹. & Matt.v. Beati mundo corde,qm̄ ipſi deū videbūt. Quar tum vero paſcha propinquum eſt in timore filiali conuerſantibus.ps. Prope timentes eum ſalutare ipſius, vt inhabitet gloria in terra noſtra. ¶ Item nota quia Hieroſolyma interpretatur pacifica,aut viſio pacis. Eſt autem triplex Hieroſolyma, ſcilicet,deuota anima,pſens eccleſia,& cœleſtis patria. Deuota anima pacifica eſt,quia ad omnes etiā pacem odientes pacifice conuerſatur.ps. Cum his qui ode runt pacem,eram pacificus. ideō per columbam deſignatur,quæ pacis habet oſculum. Item eccleſia præſens pacifica eſt.i.Cor.vii. In pace vocauit nos deus. Ephe.iiii. Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus,in vinculo pacis. Aliquotiens vero iſta pax perturbatur:ſed in cœlis erit pax imperturbabilis. Eſa.ix. Pacis non erit finis. Illa vero ſuperna Hieruſalem nō tantum pacifica,ſed etiam viſio pacis eſt.ps. Videas bona Hieruſalē omnibus diebus vitę tuę,& videas pacē ſuper Iſrael. Dicitur autem viſio pacis propter tria.primo ratione meriti, quia pacis merito datur viſionis præmium. Heb.xii. Pacem ſequimini & ſanctimoniam cum omnibus ſanctis,ſine qua nemo videbit deū. Secūdo ratiōe obiecti,

Triplex Hieroſolyma.

Obiectū beatæviſionis.

obiecti,quia obiectum beatæ viſionis eſt pax quę exuberat omnem ſenſum. Tertio illa viſio dicitur eſſe pacis ratione ſufficientis boni. Viſio enim præſentium non eſt viſio pacis,quia perturbamur ex eis,aut quia mala ſunt, aut etiam ſi bona ſunt,quia eis caremus, vel certe habentes bona, inuidiam patimur. Sed viſionem ſummi boni conſequitur pax,quia nihil in eo videtur quod diſpliceat, omne quod deſideratur adeſt. Et ipſum bonū ſic adeſt omnibus, vt ſingulos repleat. Inde igitur aufertur triſtitia mali,& indigentia boni,& inuidia alieni, quæ ſunt cauſa diſcordiæ.

Ad tres Hieroſolymas Chriſtus aſcendit.

Item ad tres iſtas Hieroſolymas Chriſtus aſcendit. non enim in commotione dominus,ſed in pace factus eſt locus eius. Aſcendit quidem in mentem eam iuſtificans. Aſcēdit in eccleſiam eam gubernans. Aſcendit cœleſtem patriam ibi regnans. Cuius aduentus ideo aſcenſus dicitur, vel quia tria hęc alta ſunt, vel quia ea extollit Chriſtus in altum. Col.ii. Si cōſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quæ rite,vbi Chriſtus eſt in dextera dei ſedēs. quæ ſurſum ſunt ſapite,& non quæ ſuper terram.

Sermo ſecundus ſecundæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxxxiij.

Notatur ſacerdotū cupiditas.

ET inuenit in templo vendentes boues & oues & columbas.) Hic notatur cupiditas ſacerdotum in duobus ſ.in cōmercio, & mutuo,ibi. (Et nummularios.) dicit ergo,(& inuenit in templo).i.in atriis templi vbi erat orationis locus. Veniens enim Chriſtus Hieroſolymam primo cauſa orationis venit ad templum, iuxta illud Matth. vi. Primum quęrite regnum dei(vendentes boues & oues) in ſacrificio diuitum.(& columbas.)pro ſacrificiis pauperum. Quia enim à longe veniebant ſacrificaturi, nec poterant ſecum deferre quæ immolarent,prouiderunt ſacerdotes vt venderentur hoſtiæ in templo:quod erat vtique auaritia ſacerdotum. Hier. Idē eſt negociatio in clerico, quod vſura in laico.(Et nummularios.) Sic dicuntur qui nummos.i.pecunias dant mutuo.(Sedentes.) nam & hoc prouiderant ſacerdotes vt eſſent parati qui pecuniam darēt mutuo ſub cautiōe,& cōmodo,ne pecunia deeſſet emptoribus.

Tēplū ſpirituale triplex.

¶ Nota quia tēplum domini ſpirituale eſt triplex:quod figuratur per tēplum materiale. Primū ſpirituale tēplum eſt fidelis

fidelis anima.i. Cor.iii. Neſcitis quia tẽplum dei eſtis vos? Alterum templum eſt præſens eccleſia. Ephe.ii. Aedificatio eccleſię creſcit in tẽplum ſanctũ in domino. Tertium templum eſt cœleſtis patria. Apoc.xii. Apertũ eſt templũ dei in cœlo. Item in templo cœleſti nullum fit mercimonium,ſed in templo eccleſiæ,quãdo iſta inueniuntur negocia. Et vt dicit glo. venditores ſunt qui ficte bona faciunt: nummularij vero ſunt qui aperte mala cõmittunt. Tres autem ſunt fictiones bonorũ. Prima doctrinæ, ſecũda innocẽtiæ,tertia gratiæ. Prima ſignificatur per boues. Bos enim arat,triturat,& trahit currum,quod ad prędicatores pertinet. ipſi enim gladio verbi ſcindunt corda terrena, & terrã vertunt ad cœlum,& vomere inquiſitionis crimina occulta perquirunt: ipſi triturãt in area eccleſiæ,granũ virtutis à palea vitiorum diſcernentes. Hiere.xv. Si ſeparaueris prætioſum à vili,quaſi os meum eris. Ipſi etiã trahunt currum dei,qui eſt eccleſia: de quo ps. Currus dei decem milia multiplex,milia lætantiũ,& dominus in eis. Iſtos autem boues arantes,triturantes,& trahentes,illi vendunt,qui pro quæſtu temporali prędicãt. Amos. ii. Iſrael vendidit argẽto iuſtum,quia iuſtitiæ doctrinã intuitu cõmodi tẽporalis prædicat. Secũda fictio bonorum eſt vitæ,quæ ſignificatur in ouibus. Oues enim nulli nocent,quin potius ſua vellera vestiendis,lac nutriendis,& carnes cibandis prębent hominibus. Per has ergo ſignificãtur opera mundiciæ & pietatis, quæ vẽduntur,dum pro humana laude geruntur. zach.xi. Vendebãt pecora dicẽtes, Benedictus deus, diuites facti ſumus. Tertia fictio eſt gratiæ,eorum.ſ. qui ſub ſpecie eccleſiaſticæ dignitatis vendunt ſacramẽta eccleſię. Quia.n.ſpiritus ſanctus in ſpecie columbę apparuit,ideo per venditores columbarum illi deſignãtur, qui gratiã ſpiritus ſancti vẽdunt,cõtra id quod dictum eſt Leui. xxvii. Omne quod cõſecratum eſt domino nõ vendetur. & Matth.x. Gratis accepiſtis,gratis date. Itẽ nummularij ſunt, vt dicit gloſ. qui non ſimulate cœleſtibus,ſed aperte terrenis ſeruiunt. Phil. iii. Omnes quæ ſua ſunt quęrũt, nõ quę Ieſu Chriſti. Eccl. x. Nihil eſt iniquius quam amare pecuniã. hic.n. animam ſuam venalem habet. ¶ Item nota legis iudiciũ. Exo. xxi. Si quis furatus fuit hominem,& vẽdiderit eum, morte moriatur. Seipſos autem peccatores & furantur & vẽdunt. Furantur

Bonorum triplex fictio.

Boues.

Oues.

Columbæ

rantur quidẽ ſeipſos, dum priuate mala cõmittunt. Seipſos autem vẽdunt, dum in poteſtatẽ trãſeunt Dæmõis. Deut. xxviii. In ægypto vẽderis inimicis tuis in ſeruos & ancillas. Fit autem iſte vẽditiõis cõtractus ppetratiõe criminis. Eſa.l. In iniquitatibus veſtris vẽditi eſtis. Qui vero ſeipm taliter vẽdiderit, dign⁹ eſt morte, qa ſeipm tradidit morti. Ro.ii. Qui talia agunt, digni ſunt morte. Itẽ boues vẽdũt, qui labores ſuos diabolo tradũt. Hi ſunt qui laborãt vt male agant. Hier. ix. vt iniq̃ agerẽt laborauerunt. Sicut. n. bos, ita homo naſcit ad laborẽ. Sed laborãdum eſt deo, nõ diabolo. Itẽ pecora vẽdunt, q̃ ꝓpria corpa tradunt impudicitiis & luxuriis, vitã pecudum eligẽtes. Itẽ columbas vẽdũt, qui aĩas ſuas diabolo tradunt, dicenti. Geñ. xiiii. Da mihi aĩas, cætera tolle tibi. Itẽ numm⁹ eſt peccati opportunitas. Nummularij ſunt maligni ſpiritus, qui occaſiões peccãdi ꝓſtant, vt peccatum vltra ſortẽ recipiãt. Exo. v. Flagellati ſunt filij Iſrael ab exactorib⁹ Pharaonis, vt implerẽt menſurã laterum. ¶ Deinde cum dicit, Et cum feciſſet, ponit correctiõis iuſtitia. & primo tãgit correctiõis iſtrumẽtum, dicẽs. (Et cum feciſſet quaſi flagellum de funiculis.) flagellis quidẽ aduerſitatum oẽs iniqui cẽduntur. Eccl. xl. Flagella ſup iniquos creata ſunt. quæ ideo ex funiculis ſunt, vt dicit Greg. quia iniqui peccatum addẽdo peccatis, quaſi funem cõnectunt, quo vel in hac vita vel futura flagellantur. Prouer. v. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorũ cõſtringet. ¶ Secundo cum dicit, (oẽs eiecit.) ponit correctiõis actum, & ponit quatuor act⁹ iuſtitię. primo quidẽ eiectionẽ vẽdẽtium, & venalium (oẽs). ſ. vendẽtes (eiecit de tẽplo) eiecit etiã venalia. vñ ſubdit, (Oues quoq; & boues.) ſimiliter eiecit. & ſecundum gloſ. vẽdẽtes eiiciuntur de tẽplo, cum ſæcularia negocia ꝓhibẽtur in eccleſia. Eiiciuntur etiã boues & oues, cum doctrinã ꝓ quæſtu, & vitã ꝓ laude, reprobã eſſe oſtẽdunt. Secund⁹ act⁹ iuſtitiæ fuit effuſiõis. (Et nummulariorum effudit æs). i. pecuniã ſparſit eorum. Nã pecunia nõ diſperſa pauperibus, effunditur pdonibus. Tertius actus iuſtitię fuit ſubuerſionis. (Et mẽſas.) ad quas ſedebãt nummularij cũ pecuniis. (Subuertit.) iſta ſecundum gl. ſubuertuntur, quia in fine tẽporum, res quas dilexerunt cupidi, deſtruẽtur. Quart⁹ actus eſt obiurgatiõis (& his qui vẽdebãt columbas.) iſti ſunt Simoniaci,

Vendentes boues.

Vendentes pecora & columbas.

Flagella aduerſitatum.

moniaci,quibus ſpāliter loquit̄ xp̄s,qa ſuper oīa Simoniaca hęreſis dānatur.(Dixit.)Duo autē dixit iſtis. Vnum p̄cipiēdo,alterum prohibēdo. Pręcipit quidē,(Auferte iſta hinc).i. ne vēdatis eccleſiæ ſacramēta,quia gratia ſpiritus ſancti ſunt. Prohibet autē negociationē in eccleſia,dicens (& nolite facere domum patris mei).i.dei,qui me genuit. Aperte enim dei filium ſe dicit (Domum negociationis.) Alij euāgeliſtæ dicunt ſpeluncā latronum. vñ patet, quia negocium agere in eccleſia,latrociniū eſt. ¶ Nota ſecundum glo.qa ſi in figurali tēplo quod eſt domus orationis, ꝓhibet xp̄s negociationē q̄ honeſta putatur,cum ſit de his q̄ in tēplo offeruntur,q̄to magis ꝓhibet potatiōes & cætera grauiora. Itē nota ſecundum Hieronymum, qa hoc fuit ex maximis xp̄i miraculis,q̄ ſolus ipſe flagelli verbere tātā eiecerit multitudinē ſine cōtradictiōe, pecunias ſparſit, ac mēſas nullo reſiſtente ſubuertit. Igneus enim radius ex vultu eius ꝓcedebat,quo pterriti oēs fugierunt. p̄s. Ignis à facie eius exarſit. Exurgat deus,& diſſipētur inimici eius, & fugiāt qui oderunt eum,à facie eius. Sicut deficit fum⁹, deficiant:ſicut fluit cera à facie ignis,ſic pereant peccatores à facie dei. Itē nota moraliter,quia nō ſolum Simoniaci,ſed etiā alij domum dei faciunt negociatiōis, qui q̄runt quæ ſua ſunt,nō quę Ieſu xp̄i.quos oēs xp̄s nunc eiecit à tē plo gratiæ,eiecturus etiā eos à tēplo gloriæ, qui inter ſanctos vel ficte bona,vel aperte mala faciunt. ¶ Deinde ponitur rei factæ aduertentia cum dicitur, (Recordati vero ſunt diſcipuli eius)cum viderēt xp̄m talia facere.(quia ſcriptum eſt·) p̄s.lxviii. Zelus domus tuæ comedit me.) Nota quia zelus eſt fortis commotio,aut indignantis, aut vindicantis,aut etiam diligentis animi. Nam qui indignatur, zelat. Act.xiii. Repleti zelo contradicebant his quæ dicebantur,zelat etiam qui vindicat cum impetu. Prouerb.vi. Zelus & furor viri non parcet in die vindictę. Rurſus qui vehementer amat,zelat. Nume.v. Spiritus zelotipiæ concitat virum. Et aduertendum q̄ aliquis zelus eſt indignari benefacientibus, aut iniuſte commoueri ad vindictam,aut certe rapi pręſentium amore. De mala indignatione zeli dicitur Act.xvii. zelantes Iudęi cōcitauerūt ciuitatē. De mala autē vindicta zeli dicitur eiuſdē.v. Repleti zelo iniecerūt man⁹ ī apoſtolos. De malo aūt zeli amore, ſiquidem

Hęreſis ſimoniaca.

Maximū miraculū eiectiouē dentium.

Moralitas

Zelus qd

ſiquidem ſit amor carnalis, dicitur Eccl. ix. Ne zeles mulierem ſinus tui. Si vero ſit amor immoderatus diuitiarum, dicitur eiuſdem. ix. Non zeles gloriam & opes peccatoris. Si autem ſit amor honoris, dicitur Eſa. xxvi. Videant & confundantur zelantes populi. zelus autem bonus primo quidem eſt indignari peccãtibus. ps. zelaui ſuper iniquos. Item bonus zelus eſt ex iuſtitia cõmoueri ad vindictam. Num. xxv. Aduertit dicit dominus irã meã Phinees, quia zelo meo cõmotus eſt cõtra eos. Rurſus zelus bonus eſt vehementior dilectio diuini honoris. iii. Reg. xix. zelo zelatus ſum pro domino deo exercituum. Aduertẽdum etiã quia omnis zelus, ſiue malus, ſiue bonus ſit, zelãtem comedit ad ſimilitudinem ignis ligna depaſcentis. quod. n. comeditur dentibus roditur & conteritur, & tritum tranſit in comedentem. Eodem modo cõmotio vehemẽtior indignationis vindictæ & dilectionis, rodunt animam interius, & tandem in ſe rapiunt zelantem, ſicut ligna tranſeunt in naturam ignis, ita vt zelãs totum agat ex zelo. Et ſiquidem zelus malus eſt, qui comeditur, conſumitur quaſi à lupo & leone ac fera peſſima. Si vero zelus bonus eſt, non cõſumitur, ſed conſeruatur comeſtus, quia tranſit in melioré ſtatum virtutis. De hoc zelo ait gloſ. bonus zelus eſt feruor animi, quia mens abiecto humano timore pro defenſione veritatis accenditur, ſicut lignum igne ardetur. Tali autẽ zelo comeditur, qui quæ praua viderit, corrigere ſatagit: ſi nequit, tolerat & gemit. De hoc etiã dicit gl. ſuper Leuiticum, nullum eſt deo ſacrificium magis acceptum quã zelus animarũ. Item tres iſti zeli fuerunt in Chriſto. Examore. n. domus dei indignatus eſt videns negociationẽ in ea fieri, & audacter puniuit negociãtes. iiii. Reg. x. Videte zelum meum pro domino. & Eſa. ix. zelus domini exercituũ faciet. Item zelus iſte comedit eum, primo quia ſin ipſum zelum raptus & cõuerſus eſt, ſicut comeſtum in comedentem, ideo dicitur Exo. xxxiiii. Deus zelotes nomẽ eius. Secundo zelo dei comeſtus. i. paſſus eſt mortem à Iudæis, occaſione videlicet zeli dei, quia eius zelauit gloriam, & prouocati ſunt Iudæi contra eum. iii. Reg. xix. Quia zelaui pro domino quærunt animam. Et iterum ex zelo charitatis dei & hominis, morti ſe expoſuit. Eſa. lxiii. Vbi eſt domine zelus tuus, multitudo viſcerum tuorum & miſeratio-

Zelus bonus.

Aduerte.

Tres zeli in xpo.

num

num tuarum:& Eze.xxxviij. Nunc reducam captiuitatem Iacob,& miſerebor omnis domus Iſrael,& aſſumam zelum pro nomine ſancto meo ¶ Item nota q̃ domus dei ſpiritualis eſt mẽs humana,& eccleſia catholica. De prima domo Leui.xxvij. Si quis nouit domũ,& ſanctificauit eã domino. De ſecunda vero domo quæ eſt totꝰ cœtus fidelium, dicitur.j. Tim.iii. Scias quomodo oportet te ambulare in domo dei,quæ eſt eccleſia. Item ad vtranq; domum zelum habet xp̃s. Noſtris enim culpis primo indignatur ſine commotione. Zach.viii. Zelatus ſum Sion zelo magno,& indignatione magna zelatus ſum eam. Secundo noſtras culpas hic vindicat,ne puniat in æternum. Exo.xx. Ego ſum fortis,zelotes,vindicans iniquitatem. Tertio nos zelat.i.diligit veheměter,etiam cum iratus videtur. Hoc enim ipſum q̃ nos caſtigat, zelus amoris eſt, vt parcat futuras pœnas. Ioel.ii. Zelatus eſt dominus terram ſuam,pepercit populo ſuo. Quem autem non correxerit iſto zelo amoris, puniet in æternũ zelo implacabilis furoris.ideo impœnitenti animæ comminatur zelum correctionis ab ea tollere. Ezech. xvi. Auferetur zelus meus à te. De zelo furoris extremi dicit Soph.iii. Iudicium meum eſt vt congregem omnes gentes,& effundam ſuper eas indignationem meam,& omnem iram furoris mei.in igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. Item domus dei,cœleſtis patria eſt:cuius zelo ſi quis fuerit prouocatus,comedit xp̃m ſalutem ſuam, vel in ſacramento, vel in re tantum manducans,& ſic manducans tranſit & mutatur in id quod manducat.

Mens humana eſt domus dei ſpiritualis

Sermo.iij. ſecundæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxxxiiij.

CVm feciſſet quaſi flagellum de funiculis,omnes eiecit de templo.) Sciendum vt dicit p̃s. quia multa flagella pc̃oris. Nam præter flagella gehẽne,interim per quę quis peccat,per hęc torquetur. ideo dicitur Sap̃.v. Armabit deus creaturam ad vltionem inimicorum, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos: Ex decem vero funiculis dei flagellum conſtat,qui figuratur per decem plagas quibus deus flagellauit ægyptum. ¶ Primus funiculus flagelli fuit aqua conuerſa in ſanguinem. Aqua fluminis deſignat fluxum voluptatis. Eis vero aqua in ſanguinem verti

Flagellũ dei ex decẽ funiculis conſtat Decẽ plagis deus flagellauit ęgyptum.

tur,qui cũ periculo ſanguinis& mortis aut voluptates quę-runt,aut inuẽtis fruuntur. Prouer.vij. Statim voluptatẽ ſequitur quaſi bos ductus ad victimã,velut ſi quis feſtinet ad laqueum donec tráffigat ſagitta iecur eius,& neſcit quia de periculo animæ eius agitur.ita Sichimitis voluptas luxurię in ſanguinem conuerſa eſt. Genñ.xxxiii.& Ammon primogenitus Dauid pro inceſtu occiſus eſt.ii. Re.xiii.Sed & ipſe Dauid pro adulterio periculum vitę ſuſtinuit.De hoc funiculo flagelli ait ps. Conuertit aquas eorum in ſanguinẽ & occidit piſces eorum. Moriuntur autem piſces cum parui motus voluptatum propter ſequentem pœnam deficiunt.

Secundus funiculus

¶ Secundus funiculus diuini flagelli fuit plaga ranarum. Rana cum in limo ſtet, nihilominus clamat. Ranæ itaque ſunt quorum vita turpis eſt,& tamen aliorum vitã clamando infamant. Et ſi quidem iniquorum vitam redarguerũt, mundi & iuſti exiſtentes,plaga non eſſet,ſed medicina.Cũ vero ab immundis peccatores diffamantur, peſtilentia eſt, quã paſſus eſt Dauid à Nabal carmelita.j.Re.xxv.& à Semei maledicente ſibi.ii. Re.xvi. De quo funiculo flagelli ait ps. Dedit terra eorum ranas in penetrabilibus regum ipſorum,quia occulta etiam principum iſti diffamant. & iterum, Miſit in eos ranã,& diſperdidit eos.

Tertius funiculus.

¶ Tertius funiculus diuini flagelli fuerunt ſcynifes. Sunt aũt ſcynifes,vt dicit Origenes,minutiſſima volatilia quæ difficulter videtur,ſed amariſſime terebrant carnem,per quæ deſignantur ſtimuli pungentis conſcientiæ & memoria præcedentium peccatorum. Aug.j.confeſ. Iuſtiſti domine,& ita eſt,vt oĩs inordinatus animus ſibiipſi ſit pœna.

Quartus funiculus.

¶ Quartus funiculus diuini flagelli fuit plaga muſcarũ grauiſſima,de qua ait ps. Miſit in eos cynomiam & comedit eos. Eſt autẽ cynomya muſca canina,quę canes affligit. Per muſcas itaq; deſignantur importunæ & immundę cogitationes. Muſca.n.importune accedit,& repulſa ſtatim redit. ,ppriis vero cogitationibus flagellant iniqui,& repulſi cogitatus immũdi,ſtatim nihilominus redeunt,ſomnũ auferunt & cibũ. Iob.xvii. Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt,torquentes cor meũ. Noctẽ verterunt in diem,& rurſus poſt tenebras ſpero lucem.Itẽ ſecundũ Aug. Canes quia cæci naſcuntur,nec proprios parentes agnoſcunt, eos deſignant,qui quaſi alienos patrẽ & matrẽ reputãt,nõ reuerentes,ſed affligẽtes eos. Stimulis et

go

go prauorum filiorũ quaſi muſcis caninis peccatores affligũtur parẽtes ad vindictã dei,vt ab eis flagellẽtur patres, quibus fuerunt honorandi,quod eſt grauius q̃ ſi ab alienis paterentur. Sic flagellatus eſt Noe ab irridente filio. Geñ. ix. Sic Dauid à perſequente eũ Abſolone filio afflictus eſt. ii. Re. xv. Sic etiã iniquũ Senacherib regẽ Aſſyriorum filii proprii occiderent. iiii. Re. xix. ¶ Quintus funiculus diuini flagelli fuit mors animantium. Sunt autẽ hoĩes ex parte corporis de numero animantiũ,ideo quaſi pecora ſunt hominum corpora, quorum occiſio ſunt ſenium & languor, & egeſtas,ac tandẽ mors, quib⁹ flagellãtur iniqui ps. Aeſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Senio quidẽ flagellat⁹ eſt Hely ſacerdos. j. Reg. ii. doloribus vero flagellatus eſt ſuperbus Anthiochus. ii. Mach. ix. Inopia vero & egeſtate flagellatus eſt prodigus filius patris familias. Luc. xv. ¶ Sextus funiculus diuini flagelli fuerunt vlcera,& veſicæ turgẽtes putredine,quibus deſignantur quæ ſimul peccata ſunt & pœnæ,vtpote inuidia,& ira. Inuidia enim eſt timor putridus. Prouer. xiiii. Putredo oſſium inuidia. Ira vero mentem vlcerat & lacerat. Sap. v. Acuet iram in lanceã. De his duobus Iob. v. Virum ſtultum interficit iracundia,& parvulũ occidit inuidia. Flagello iræ percuſſus eſt Saul. j. Re. xviij. Flagello autem inuidiæ verberati ſunt fratres Ioſeph. Geñ. xxxvi. ¶ Septimus funiculus diuini flagelli fuit plaga grandinis igni permixtæ cũ tonitruis & fulguribus,quibus vt dicit ps. pruina ſucceſſit. Tonitrua ſunt comminationes extremi iudicii,quibus terentur iniqui. Grando aũt igni permixta,eſt impetus bellorũ, quæ cœlitus cõtra impios prouidẽtur. Iudic. v. De cœlo dimicatũ eſt cõtra eos. Vñ Virg. xii. li. dicit q̃ deus Meritas bello territat vrbes. Hæc grãdo bellorum oĩa fortia frangit & cõterit, ſicut ait ps. Poſuit pluuias eorum grandinẽ, ac percuſſit & cõtriuit lignum finiũ eorum. Cui grãdini ideo ignis dicitur eſſe pmixtus,quia ex ira ſuccẽdũtur bella. Fulgura vero ſunt ꝓſperitates inimicorũ. pruina aũt deſignat aduerſa carorum, quib⁹ oĩbus flagellãtur iniq. Nã vt dicit Geñ. iiii. Cain flagellat⁹ eſt tremore timoris, poſteri autẽ Salomonis ꝓpter peccata ei⁹ flagellati ſunt diſſenſionib⁹ & bellis,vt dicitur. iii. Reg. xi. ꝓſperitate vero filiorum Iſrael flagellati ſunt prĩo quidẽ ægyptii. Exo. j. poſtea Samaritani. Nee. ii. i. flagellatus

Quintus funiculus.

Sextus funiculus.

Septimus funiculus.

gellatus eſt etiam Heli proſperitate æmuli ſui,& aduerſita
Octauus funiculus. te carorũ,vt dicitur.j.Re.ii. ¶ Octauus diuini flagelli funiculus fuerunt locuſtæ,quæ deuorauerunt oẽm herbã regionis,quam aut grando reliquerat,aut quæ poſt grandinẽ germinauerat,de qua ait ps. Dixit & venit locuſta & bruc⁹ cuius non erat numerus, & cõedit omne fœnum,& fructũ terræ eorum. Locuſta quia ſpeciẽ habet equorum,ſtipẽdiarios deſignat. Brucus vero tytanni ſunt,qui poſt bella ſuccedunt,& quod reliquũ eſt,vſq; ad radices corrodunt,exactiones & prædas agentes. hoc flagello verberati ſunt filij Iſrael. Iudi.vi. Madianitæ.n. & cæteri orientaliũ ad inſtar locuſtarũ implẽtes terrã Iſrael , ſicut erat in herbis cuncta vaſtabãt. Sed & tyramnidẽ & captiuitatem in eos exercuit
Nonus funiculus. rex Aſſyriorum. ¶ Nonus funiculus flagelli diuini fuerũt tenebræ tã dẽſæ vt palpari poſſent: tã horribiles, vt earum metu tribus dieb⁹ nemo ſit motus de loco ſuo. Iſtæ tenebrę deſignant cæcitatẽ mentis,cuius ſol eſt ratio intelligentię. ps. Neſcierunt neq; inteilexerunt, in tenebris ambulant. & Sap. xvii. Suppoſita erat illis grauis nox,imago tenebrarũ q̃ ſuperuentura erat illis:& ipſi ſibiipſis erãt grauiores tenebræ. Et vt dicit Gre. in moralibus, Aliquando quidẽ *prius* excæcatur in peccatore lumẽ rationis,vt poſt occupetur ſæcularibus. Aliqñ vero prius bona quę fecerat perdit,poſtea excæcatur. Figura primi eſt Sanſon,quẽ excæcatum Philiſtei poſuerunt ad molã. Iudic. xvi. Figura vero ſecundi eſt Sedechias,qui proprios filios vidit occidi,& poſtea excęca
Decimus funiculus tus eſt,vt dicitur.iiii.Re.xxv. ¶ Decimus funiculus diuini flagelli fuit mors primogenitorum. Oĩa.n. primogenita hominum occiſa ſunt. Primogenita hominũ aut ſunt priora noſtra bona opera,quæ quia rõnabilia ſunt,ideo humana ſunt. Aut prĩogenita ſunt primi boni motus virtutis,ſed peccator quiſque hoc flagello percutitur,vt & priora bona peccato ſequenti moriantur, & initia bonarũ voluntatum non proficiãt. de primo dicitur Eze. xviii. Si iuſtus auertet ſe à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem:oẽs iuſtitiæ quas fecerat,non recordabuntur. De ſecundo dicitur. iiii. Reg. xix. Venerunt filii vſq; ad partum, & vires nõ habet parturiens. Neq;.n. peccator poteſt perficere bonum quod cõcipit,immo diabolus ipſum ꝓpoſitũ in ſuo ortu occidit ſicut dicitur.iiii. Reg. viii. Paruulos populi Iſrael elides, & prę

gnantes

gnantes diuides. ¶ His itaq; decem funiculis conſtruitur dei flagellum vt peccatores verberẽtur. Vbi aduertendum quia opus funiculorum eſt aut trahere, aut ligare. propter hoc.n. funes fiunt. Ex funiculis itaq; eſt dei flagellũ,quia dei verbere aliqui trahuntur,aliqui vero ligantur. Trahuntur quidem pœnitentes & correcti. Oſee.xiii. In funiculis Adam trahã eos,in vinculis charitatis.de quibus ait ps. Cũ occideret eos,querebant eum,& reuertebantur,& diluculo veniebãt ad eũ. Iſtis flagellis tractus eſt Manaſſes iniquus ad pœnitentiam,vt dicitur.ii.Paral.xxx. Huiuſmodi vero flagellis non trahuntur,ſed ligãtur incorrecti & impœnitẽtes,de quib⁹dicitur Hiere.ii. Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinã non receperunt.& Eſa.ix.populus nõ eſt reuerſus ad percutientem ſe,& dominum exercituum nõ inquiſierunt. Ideoq; ligantur hic obſtinatione malitię,& ligabũtur poſtea vinculis gehennæ. Mat.xxij. Ligatis pedibus & manibus mittite eũ in tenebras exteriores. Sic Aegiptij cũ Pharaone ligati fuerunt funiculis flagellorum, quos diuina vindicta ſubmerſit in mari rubro. Sap̃.xij. Qui ludibris & increpationibus correcti non ſunt, dignum dei iudiciũ experti ſunt. Gre. Quos non caſtigant flagella præſentia, ad tormenta perducuntur perpetua.

Sermo.iiij.ſecundæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxxxv.

SEcundo cum dicitur,(Reſponderunt ergo Iudęi)ponitur ſignũ potentiæ xp̃i:vbi quinq; ponuntur. Primo.n. ſignũ requiritur. Secũdo requiſitũ proponitur.(Reſpõdit ieſus). Tertio propoſitũ ambigitur.(Dixerunt ergo ei Iudæi.)Quarto ambiguũ exponit(ille aũt dicebat).Quinto expoſitũ intelligitur(Cum ergo reſurrexiſſet)dicit ergo primo.(Reſpõderunt ergo Iudęi)xp̃o dicenti(auferte iſta hinc &c.)vel rñderũt nõ verbo,ſed operi eius.(Et dixerũt ei.Quod ſignũ oſtendis nobis?).j. Cor.j.Iudęi ſigna petũt. Non rationẽ quærunt vt doceãtur,ſed ſignũ vt admirẽtur. quod vtiq; curioſi animi, & imbecillis eſt intellectus(quia hæc facis).i.habeas auctoritatẽ iſta faciendi.Neq;.n.facti ſed auctoritatis ſignũ quærunt,Auctoritatẽ quidẽ iſtius facti xp̃s expreſſerat dicẽs templũ eſſe domũ patris ſui.pertinet aũt ad filiũ zelare paternã domũ.Nõ crediderunt itaq;

Iudęi verbo xpi,ſed ſignum cœleſte aliud petebant,quo ip ſius declararetur auctoritas.Sed vt dicitur Mat.xii.generatio mala & adultera ſignum quærit,& ſignum non dabitur ei,niſi ſignum Ionæ prophetę.Sicut.n.Ionâ tribus diebus & tribus noctibus cetus in ventre retinuit, & poſtea reiecit,ſic mors quæ vtique diaboli venter eſt tribus diebus xpm tenuit,& poſtea viuum emiſit. per oĩa autem ſignum templi ſoluẽdi & in triduo excitãdi,quod ſtatim dabit xps, ſimile eſt ſigno Ionæ. ¶ Deinde cum dicit,(Reſpondit Ieſus)ſignum quæſitum proponitur: in quo duo tãgit.primo templi ſolutionem.(Et dixit eis,ſoluite tẽplum hoc) Signũ templi dat ſignum auctoritatis quã habet in templo. Et cer tum eſt,vt infra dicit euangeliſta,quia loquebatur de templo corporis ſui,quod morte ſolutũ fuit. Separata.n.anima à corpore & harmonia mẽbrorũ corporis ſoluta fuit.(Soluite ergo).i.occidite(Templum hoc)viuum.nec eſt intelligendum imperatiue,ſed permiſſiue.permiſit.n.& nõ præcepit ſe ſolui in mortẽ. Item tangit ſoluti templi reparatio nẽ(& in tribus diebus excitabo illud).Excitatur quod dor

Chriſti mors fuit ſomnus.

mit. Et qa xpi mors fuit ſomnus.ps. Ego dormiui,& ſomnũ cœpi.ideo reſurrectio dicitur excitatio. ¶ Et aduertendũ quia mortuus dei filius & reſuſcitatus eſt, & ſeipſum reſuſcitauit. Reſuſcitatus quidẽ eſt ſecundum hoĩem,reſuſcitauit aũt ſecundum deitatem.Augu.ſuper Ioannẽ, Mortẽ, inquit xps,timetis huic formæ ſerui. Non turbetur cor veſtrum,ſuſcitabit illũ forma dei. ¶ Aduertendũ etiã quia ad

Allegoria de ſuſcitatione xpi die tertia.

literã dſe tertia Chriſtus ſuſcitauit ſeipſum. Sed tamen allegorice in tribus diebus.i. in virtute trinitatis facta eſt reſurrectio eius. Nam pater ſuſcitauit eum. Gal.j. Deus pater ſuſcitauit eum. Col.j. Deus pater ſuſcitauit eum à mortuis. Suſcitauit etiã eum ſpiritus ſanctus. Ro.viii. Spiritus dei ſuſcitauit Ieſum à mortuis. Ipſe etiã dei filius ſuſcitauit ſeipſum.Ioã.v. Filius quos vult viuificat. Et cõſidera quia ſolutionem tẽpli permittit hominibus,ſibi vero excitationem reſeruat quaſi dicat,veſtrum eſt ſoluere,meũ eſt excitare. Nã ex eo q̃ homo erat,ꝓpter homines,& ab ipſis hominibus mortuus eſt: reſurrexit autem ex virtute dei.Item aduertendum,quia rei factæ ſignum cõgruum valde dedit quærentibus.Illi.n.tẽpli religionem negociis ſoluerãt,ipſe vero ſoluta excitauerat religionẽ. Cuius rei ſignũ & in arti

ficiali

ficiali & in naturali tẽplo datur. Si.n. intelligatur de artificiali templo, eorum erat ruinis illud ſoluere, xp̃s autẽ illud poterat reparare. Et qui tam potẽs eſt vt ruinam templi excitet, nõ dubium quin eius iuris ſit ſolutam negotiis templi religionem, caſtigationibus reparare. Rurſus cultꝰ templi artificialis figura erat naturalis tẽpli corporis xp̃i. Non eſt autem dubiũ, quin in figuram habeat auctoritatem, qui efficere poteſt rem figuræ. xp̃s autem dicit proprium corpus morte ſolutum ſe reſuſcitarum: cuius ſolutionem figurabat artificialis templi negociatio, eius vero reparationem figurabat negociorum euacuatio. ergo eiicere vendentes de tẽplo xp̃i fuit auctoritatis. Et vide quia in hoc ſenſu res futura ſi nõ eſt p̃cedentis figurę. ¶ Deinde cũ dicit, (Dixerunt ergo ei Iudæi) ponitur dubitatio ſigni dati. Carnaliter.n. intelligentes Iudæi reputauerunt ſignum aut impoſſibile aut difficillimum eſſe, dicentes (Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc) & patet quia amphibologicã demonſtrationem habebat iſtud pronomẽ hoc, ad aliud.n. xp̃s, & ad aliud referebant Iudæi. ¶ Sciendum autem templum Hieroſolymis bis fuiſſe ædificatum, primo à Salomone. vii. annis, vt dicitur. iii. Re. vi. Sed cũ tẽplum illud fuiſſet à Chaldæis cõbuſtum, poſtea de licentia Cyri regis Perſarũ ſub Zorobabel principe, & Ioſue, vel Ieſu ſummo ſacerdote, fundatum eſt templum, cuius ædificatio impediẽtibus finitimis, vſq; in. xlvi. annũ dilata eſt, vt dicit. j. Eſdrę. iiii. Non de prima ergo, ſed de ſecunda ędificatione intelligendum eſt quod hic dicitur. (Et tu in tribus diebus excitabis illud) quaſi dicat, impoſſibile eſt quod te promittis facturum. Et ſciendum quia excitari non eſt niſi aut viuentis, aut viuere potentis. Vnde eoipſo q; ſolutum templum xp̃s dixerat excitandum, non de mortuo artificiali, ſed de viuẽte naturali tẽplo debuerunt Iudæi intelligere. ¶ Deinde ponitur ſigni dati expoſitio (Ille autem) ſcilicet xp̃s. (Dicebat) illud. (Soluite tẽplum hoc. &c.) de tẽplo corporis ſui. ergo corpus xp̃i templum erat vtiq;. Nã templũ eſt domus dei. Fuit aũt diuinitas in xp̃o, non per inhabitationẽ tãtum, ſed etiam per vnionem. Coloſ. ii. In xp̃o habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, quia verbum caro factum eſt. ideo eadem perſona deus eſt, & templũ dei. Apo. xxi. dominus deus oipotens tẽplũ illius eſt, & agnus.

Tẽplum Hieroſolymitanũ bis ædificatum.

Aduerte.

Templũ artificiale fuit figura corporis Chriſti.

¶ Et nota quia templum illud artificiale, quod erat figura corporis xp̃i, in monte conſtructum fuit, & tribus diſtinctũ manſionibus, inferiore. ſ. & media, & ſuperiore. Et erat ipſum templum domus orationis, oblationis, & immolatiõis, quæ omnia figura erant xp̃i. Nam eius humanitas primo quidem fundatur in monte, tum quia ex virgine carnem aſſumpſit, quod vtique altum eſt, tum quia ex altiori ſtatu. ſ. innocentiæ eandem carnem ſine peccato ſuſcepit. ideo dicitur Ioã. iii. Qui de cœlis venit, ſuper omnes eſt. & eiuſdẽ viii. dixit ipſe mons xp̃s, Vos deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. vnde Eſa. ii. Venite aſcendamus ad monte domini, & ad domum dei Iacob. Item in xp̃o tres ſunt ſubſtantiæ. ſ. diuinitas, anima, & corpus. Prima eſt ſuperior, ſecunda media, tertia inferior manſio diuinitatis. In prima quidem deus eſt, & ipſa deus. Ioan. xiiii. Credis quia pater in me eſt, & ego in patre? Eſt etiam diuinitas in anima xp̃i & carne ſecũdum vnionem. ii. Cor. v. Deus erat in xp̃o, mundum reconcilians ſibi. Et aduertendum quia in dextro latere inferioris mãſionis templi erat oſtium, vnde ad mediam & ſuperiorem procedebatur manſionem Bernardus in quodam ſer. de tempore dicit, Et quidem dominus meus Ieſus poſt cætera beneficia erga me ſuæ inæſtimabilis pietatis etiam dextrũ propter me ſibi paſſus eſt latus fodi, quod videlicet non permiſiſſet niſi dextera mihi propitiari vellet, niſi in dextera parare locum refugii. Vtinam ego talis me rear eſſe columba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri, inde fluit ſanguis redemptiõis, & aqua ablutionis, vel ſanguis viuificans, & aqua purificans. Inde etiam traſimus ad imitãdam virtutem animæ xp̃i, & eius diuinitatem contemplandã. ¶ Aduertendũ etiã quia iſta mãſio dicebatur Sanctũ, & ſanctum ſanctorũ. Sanctus fuit xp̃s in ſe. Luc. j. Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius dei. ſanctũ aũt ſanctorũ, vt dicitur Dañ. ix. qa ſuper oẽs ſanctos ſanctus eſt, ſanctos ipſos ſanctificãs. Ioã. xvii. Ego ꝓ eis ſanctifico meipm, vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate. Itẽ in hoc tẽplo oramus, offerimus, & ſacrificamus, qa per eũ oĩs oratio ad deũ dirigitur, immo ipſe eſt tẽplum adorã dum cũ patre. Phil. ii. In noĩe Ieſu omne genu flectatur. Ipſe etiã eſt templũ nobis oblatũ, in quo nos ipſos deo, immo ꝓ nobis ipm deo offerimus. Rurſus ipſum tẽplũ ſacrificatũ

In Chriſto tres ſubſtãtiæ.

in ara

in ara crucis,quotidie in altari myſtice immolamus,vt per eũ noſtræ vitę ſacrificiũ ſit deo gratum. ¶ Itẽ in hoc tẽplo ſacratiſſimo eſt candelabrũ veritatis, & menſa ſatietatis, & altaræ deuotæ orationis,quæ dirigitur in cõſpectu domini ſicut incenſum. In eo etiam eſt Cherubin. i plenitudo charitatis,quæ implet ſcientiam . In eo eſt propitiatoriũ,quia factus eſt nobis propitiatio pro peccatis. In eo eſt arca fœderis, quia per eum fœderati & reconciliati ſumus deo. ii. Cor. v. Reconciliauit nos ſibi per xp̃m. Item notandũ quia numerus. xlvij. annorum quo tẽplum artificiale factũ eſt, conuenit perfectioni dominici corporis , quod ſumpſit ex Adam. Vbi conſiderandum ꝙ homo eſt alterũ vniuerſum, quia iuxta Adã vniuerſitas continetur in eo,vt dicit Greg. vi. lib. mor. & hoc vniuerſum homo per vniuerſum mũdum diſperſum eſt. Fit autem homo ſecundum corpus de terra, cui⁹ corporis perfectio,vt dicũt Phiſici, xlv. diebus in vtero matris fit. ergo vniuerſum corporeũ hominis,in ſui perfectione continet hunc numerum. Cuius rei ſignum patet apud Græcos in literis ex quibus conſtat hoc nomen Adã, quæ ſunt α Alpha, δ Delta,α Alpha, μ My. Iſtæ. n. litteræ ſunt principia dictionum quatuor partium vniuerſi, & numerum. xlvi. ſignificant. Nã apud Grecos orientes dicitur ἀνατολή, Anatole,& occidens appellatur δύσις, Dyſis. Et ſeptentrio vocatur ἄρκτος, Arctos. Et meridies dicitur μεσημβρία, Meſimuria. Harum autem quatuor dictionũ primæ literæ conſtituunt hoc nomẽ Adã, quaſi ipſe ſit alterũ vniuerſum. Rurſus Alpha ſignificat vnũ, Delta ſignificat quatuor. Item alpha ſignificat vnum, My. xl. & ſunt ſimul xlvi. qua ſignificatiõe oſtenditur quod corpus Adæ qui eſt vniuerſum,tãto dierum numero in vtero matris perficitur. Et quia xp̃s corpus ſumpſit ex Adã,ideo numerus ille. xlvi. quo ædificatum eſt templum artificiale , conuenit numero dierum quibus perfectum fuit corpus xp̃i naturale templũ, quo etiam deſignatur,quia diſperſus Adã colligendus erat ex quatuor mundi patribus, merito patientis corporis xp̃i, in vnum corpus eius myſticum,quod eſt eccleſia vt dicitur Mat. xxiiii. Congregabunt electos eius ex quatuor ventis. Sed aduertendum quia illud dictũ eſt corpus xp̃i. xlvi. diebus perfectum fuiſſe,ſane intelligendum eſt. Non. n. conceptio corporis xp̃i Ieſu ſucceſſu dierũ formata eſt , ſed mox vt caro

Adã quatuor literis ſignificat vniuerſi partes.

vt caro corporis eius virtute ſpiritus ſancti ſanctificata, & à reliqua carne virginis ſeparata eſt, ſtatim fuit figurata vt corporis humani figurã haberet. In ipſo tamen cõceptionis momento adeo tenuis. & parua erat diſtinctio mẽbrorum dominici corpis, vt humano viſui vix poſſet ſubiici. Dieb⁹ autẽ illis. xlvj. perfecta & notabilis facta eſt, ſicut dicit Magiſter. iij. lib. ſententiarũ. diſt. iij. Beatus aũt Aug. iiij. li. de tri. c. v. aliã ponit huius rei intelligentiã. Certũ eſt. n. quia ſenarius eſt numerus perfectus, quia ex partib⁹ ſuis aliquotis cõſtat. Hic autem numerus multiplicatus, per. xlvj. efficit. cclxxvj. tot vero dies ſunt ab octauo kalendas Aprilis, quando cõceptus eſt xp̃s, vſq; ad octauũ kalendas Ianuarij, quando natus eſt. Vnde patet quia. xlvj. cõuenit perfectioni corporis xp̃i deſignatæ per ſenarium. Nam ſenarius multiplicatus per. xlvj. corpus dominicum à conceptione deduxit ad partum. Cõceptionem. n. perfectam ſecutus eſt partus. Ergo ſicut. xlvj. annis factum eſt tẽplum artificiale, ſic corporale xp̃i templum. xlvj. diebus perfectũ eſt. Vnde ille annorum numerus figura fuit eiuſdem numeri dierum. Et ſicut dictum eſt Adæ, terra es, & in terram reuerteris: ſic de ſuo corpore ex Adã vtiq; ſumpto ait Chriſtus, (Soluite templum hoc.) Sed idem corpus die tertia ſuſcitatur. Oſee. vj. viuificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos. ¶ Deinde cum dicit, Cum ergo reſurrexiſſet, ponit verborum Chriſti intelligentiam, & tria tangit. primo quidem reſurrectionis gloriam. (Cum ergo reſurrexiſſet à mortuis) non à morte tantum, ſed etiam à conſortio mortuorum, inter quorũ aĩas erat in limbo anima Chriſti. Ipſe enim ſolus eſt inter mortuos liber. Secũdo ponit verborum Chriſti aduertentiã, (Recordati ſunt diſcipuli eius quia hoc) ſcilicet ſoluite tẽplum hoc. &c. (Dicebat de corpore ſuo) quod erat à Iudæis morte ſoluendum, & à ſe ſuſcitandum. De mulieribus quærentibus corpus domini in monumento dicitur Lucæ. xxiij. quòd angeli eis dixerũt, Recordamini qualiter locutus ſit vobis Ieſus cum adhuc eſſet in Galilæa, dicens ſe debere mori, & tertia die reſurgere. Et recordatæ ſunt verborum eius, & renunciauerunt omnia hæc apoſtolis. Tertio tangit fidei gratiam. (Et crediderunt) poſt reſurrectionem. (Scripturæ) prophetarum, prænunciantium eius reſurrectionem. Nam vt dicitur

Luc.

Luc. xxiiii. poſt reſurrectionem Chriſtus aperuit illis ſenſum vt intelligerẽt ſcripturas. (Et ſermoni) etiam crediderunt quo prænunciauit ſe moriturum & reſuſcitandum (quem dixit Ieſus) cum ait, Soluite templum hoc,& ego in tribus diebus excitabo illud. Sicut enim reſurrectio, mortuum Chriſtum reduxit ad vitam, ſic eadem reſurrectio mortuum ſcripturæ ſenſum in corde credentium excitauit.

Sermo quintus ſecundæ feriæ poſt quærtam dominicam in.xl.& in ordine.cxxxvj.

TErtio cum dicitur,(Cum autem eſſet Hieroſolymis) ponitur iudicium prudentiæ Chriſti. Nam fidem credentium imperfectam cognouit, ideoque prudenter eos vitauit. Duo ergo facit. primo enim ponit fidei gratiã ſecundo adducit Chriſti prudentiam,(Ieſus autem nõ credebat.)Circa primum autem quatuor facit. primo tangit locum(Cum autẽ eſſet Hieroſolymis.)Item tempus feſtiuum(In paſcha.)Durabat autem ipſa ſolẽnitas ſeptem diebus,quorum primus erat celebrior,ideo ſubdit, (In die feſto).i.in celebriori die paſchatis,qui erat primus. Item tãgit fidẽ multitudinis.(Multi crediderũt in nomine eius.) quod videlicet nomen eius eſſet dei filius. Item tangit fidei prouocatiuum. (Videntes ſigna eius quæ faciebat.) qualia fuerint illa ſigna miraculorum, tacuit euangeliſta. Certum autem eſt quia magna fuerunt & multa. Neque enim multitudo alias credidiſſet. Vnde Nicodemus princeps Iudæorũ,qui vnus fuit ex his credẽtibus, Dixit Chriſto. Scimus quia à deo veniſti magiſter. Nemo enim poteſt hęc ſigna facere quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo. ergo quærentibus ſignum non vnum,ſed plura ſigna dedit, vt in nomine ipſius multitudo crediderit. ¶Deinde cum dicit,(Ieſus autem non credebat)ponit Chriſti prudentiã quantum ad duo. primo quia vitabat in ſe credentium familiaritatẽ. ſecundo quia ſciebat eorum inſtabilitatẽ. (Eo ꝙ ipſe noſſet)dicit ergo primo,quãquã multi crederent in nomine eius,(Tamen Ieſus nõ credebat ſemetipſum eis) i.nõ credebat,nec tradebat ſe familiari cõuerſationi eorũ, ſed vitabat eos,quia nõ cõfidebat de ipſis:nec tamẽ ideo vitauit eos quaſi aliquid eſſent facturi nolẽti. Ipſe em̃ habet poteſtatẽ ponẽdi animã ſuã,& iterũ ſumẽdi eã. Sed ꝓpter

fictam

ſidam eorum fidem non erant digni quibus cohabitaret Chriſtus: ideoq; talē ſe exhibuit ex terius, qualis apud eos erat interius. Igitur nomen habebant fidei, credētes in nomine Chriſti, ſed res nominis non credebatur eis. ¶ Deinde cum dicit, (Eo q̄ ipſe noſſet.) oſtenditur corda hominum eſſe patentia Chriſto. & tria tangit, primo generalem Chriſti notitiā, (Eo q̄ ipſe noſſet omnes.) quaſi dicat, ideo non credebat ſe credentibus, quia cognoſcebat ſcādalizandos morte ſua, nec perſeueraturos in fide. Sciebat enim eorum fidem inſtabilē. Item nouit Chriſtus corda hominum abſq; hoc q̄ ea ore manifeſtet. ideo dicit talē relationē eſſe ſuperfluam. (Et quia ei opus non erat.) ad ſciendum corda hominum. (Vt quis teſtimoniū) oris & confeſſionis. (Perhiberet de homine) ſe, vel alio. Non enim indiget verbū omnipotens Chriſtus, verbo hominis, vt ei pateant noſtri cogitatus. Et tamen aliquando interrogauit Philippum quidem, Vnde ememus panes vt manducent hi? & matrem filiorum Zebedei, quid vis vt faciam tibi? Non autem erat ei opus ſic interrogare, quaſi aliorum relationem ſciturus eſſet quæ neſciebat, ſed opus erat eis quos interrogabat, & nobis quos inſtruebat. Item tangit occultorum euidētiam, quaſi dicat non habebat notitiam cordium ex teſtimonio aliorum, ſed ex ſeipſo (ipſe enim ſciebat) perfecte (Quid eſſet in homine) non tantum præſentes, ſed etiam futuros cogitatus cognoſcens: & melius ipſe ſcit quid eſt in hominib⁹ quàm ipſe homo de ſeipſo. iii. Reg. viii. Tu ſolus noſti corda omnium. Vnde Petrus tertio interrogatus ſi diligeret Chriſtum, reſpōdit, Ioan. xxi. Domine tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te. ¶ Nota allegorice quia iam Chriſtus eſt in paſchate, quia à morte tranſiuit ad vitā immortalem. Ro. v. Chriſtus reſurgens à mortuis, iam nō moritur. Iam ipſe in Hieroſolymis, quia ſedet ad dexterā patris in quiete cœleſtis patriæ. Iam eſt dies feſtus. i. tempus gratiæ, cum diuinis vacandum eſt. ii. Cor. vj. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nūc dies ſalutis. Iam etiam magna facta ſunt ſigna, non tam in ſanatione corporum, quàm in iuſtificatione animarum: de quibus Ioan. xiiii. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet. Iam etiam credidit multitudo populorū. impletū eſt enim illud Ioan. xii. Ecce totus mundus poſt eum abiit. Et de

Chriſt⁹ iā dicitur eſſei paſcha te, quia vero trāſiuit ad immortalem vitā.

pelago

pelago mundanæ conuerſationis tracta eſt multitudo fide lium quaſi piſciũ,vt dicitur Ioan.xxi. Sed tamen quia mul ti ſunt vocati,pauci vero electi,ideo iſti habent fidẽ ſignorum.i.ſacramentorum,aut verborum, non fidem operum. Credunt enim in nomine Chriſti quia cõfitentur ſe noſſe deum,factis autem negãt:ideo Chriſtus nõ cõmittit ſe eis. Iſti habent vocem & non rem fidei. Hæc.ſ.eſt fides informis malorum Chriſtianorũ,quibus fides ſine operibus nõ valet,quia mortua eſt. Ergo de numero credentium multi ſunt,quibus Ieſus Chriſtus, qui vtique ſalus eſt animarum, ſeipſum nõ tradit,quia nõ ſaluantur. Matt. vii. Non omnis qui dicit mihi, domine, domine, intrabit in regnũ cœlorũ. Pauci vero ſunt ex credentibus quibus tradatur Ieſus.i.ſalus. Et hi ſunt quorum fides per dilectionẽ operatur. Mat. vii. Sed qui facit volũtatem patris mei qui in cœlis eſt,ipſe intrabit in regnum cœlorũ. Ioan. xv. Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit,& pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus,& mãſionem apud eum faciemus. ¶ Hæc autem diſtinctio vere ac ficte credentiũ figuraliter habetur in lectione hodierna. iii. Reg. iii. de duabus meretricibus pro viuo filio cõtendentibus,quarum litem Salomõ gladio diremit,iubens diuidi puerum. Sed vera mater doluit. neſcit non vera dolere,atq; indicio naturalis affectus cõprobatum eſt q; vtique mater eſſet. Duæ vero meretrices,duos de ſignant fidelium ſtatus, iuſtorum videlicet, & iniuſtorum. vtrique fuerunt peccatores:ſed fide concipiunt ſalutis propoſitum,pariuntque opere. Qui autem negligẽs eſt, quod bene egerat,dormiendo opprimitur:quia ex ſequẽti peccato moritur,quod bene actũ fuerat. Horum hominum tanta impudentia eſt, vt cum ſibiipſis cõſcii ſint mortuæ vitæ, iuſtorum tamen carpant opera,dicẽtes eorũ mortua, ſua vero viua eſſe. In qua re iuſti ad examen interioris cõſcientiæ accedentes,& ſi ſibi conſcij ſunt, adeunt tamen iudiciũ veri Salomonis Chriſti,vt diſcernat quorum eſt vinũ op⁹. Horum vice clamat eccleſia in introitu miſſę, Deus in nomine tuo ſaluũ me fac,& in virtute tua iudica me. Sed gladio temporalis perſecutionis veritas declaratur. nam praui ad tempus credunt,& in tempore tẽtationis recedũt. Iuſti autem nullo perſecutionis gladio ſeparantur à Chriſto. Itaq; vt diſcernatur quorũ ſit opus viuum, nõ ad interemptionem

Declaratio figuræ de duabus meretricibus.

ptionem ſed ad probationem iubetur opus diuidi. Diuideretur autẽ ſi ℔ deo & ℔ mundo fieret, ſicq; occideretur, quia nemo poteſt duobus dñis ſeruire. Et hoc quidem praui eligunt, vt ſibi ſimiles habeãt etiã iuſtos, vtriuſq; prĩuatis. ſ. vita ſpirituali, ſed verus parẽs abhorret diuidi viuũ opus, & potius eligit vt alius dicatur mater boni operis, ip ſe vero nõ dicatur, ſed ſit, quia gloriã boni operis aliis concedunt, ſibiipſis vero retinent ſine gloria humana fructum ſalutis. Et hinc patet quorum ſint viua opera, & quorum mortua. nã affectus dilectionis indicat quæ ſit vera mater, ſicut ecõuerſo idem affectus indicat quis ſit verus filiꝰ. Dicitur. n. ℔ nobilis quidã habuit ſpecioſam valde vxorẽ, clã adulteram, quæ appropinquans morti ex ꝓcepto cõfeſſoris ſui manifeſtauerit marito ℔ ex tribus quos ipſe putabat eſſe filios ſuos, vnus tantum erat ãb eo genitus, duo reliqui ex adulterio cõcepti erãt. Quibus verbis ille grauiter vulneratus nõ requiſiuit quis eſſet verus filius. Mortua eſt igitur mulier, & ille nobilis ex triſtitia tabeſcẽs poſt non multos dies & ipſe decubuit lecto moriturus. Vocatis itaq; ad ſe tribus adoleſcentibus illis, ait, Vnus ex vobis tantum filius meus eſt, quem relinquo heredem: duos ex adulterio genitos ab hereditate repello. Poſt mortem patris grauis cõtentio inter iuuenes oritur. nam quilibet ſe dicit eſſe filium, cæteros inſequitur. Ad iudicem ergo ſtrenuum cauſa deducitur, qui cum nullis poſſet deprehendere indiciis verum filium, cadauer mortui fecit exhumari, & iuſſit vt tres illi ſagittis peterent mortuum, hoc diffiniens, vt qui cor patris mortui proprius ſagittaret, ille verus eſſet filius. Primus & ſecundus grauiter vulnerauerunt mortuũ: ſed adoleſcentior filius perfuſus lachrymis, Cedo, inquit, hæreditati paternæ, ſint alij filij. Ego dilecti patris mortuum cor pus vulnerare non poſſum. quo pietatis indicio cõpertum eſt hunc ſolum eſt eſſe filium.

Exemplũ notatu dignum.

Feria tertia poſt quartam dominicam in.lx.

Secundum Ioan. Cap.vij.

IN illo tempore. Iam die feſto* mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicẽtes, Quomodo hic literas ſcit, cum non

* Interpres non feliciter expreſſit græcã vo-

non didicerit?Reſpõdit eis Ieſus,& dixit. Mea do ctrina non eſt mea:ſed eius qui miſit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere:cognoſcet de do ctrina mea vtrum ex deo ſit,an ego à meipſo loquar. Qui à ſemetipſo loquitur gloriam propriã quærit. Qui autem quærit gloriam eius, qui miſit illum:hic verax eſt,& iniuſtitia in illo non eſt. Nónne Moyſes dedit vobis legem:& nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere? Reſpondit turba,& dixit:Dæmonium habes:quis te quærit interficere?Reſpondit Ieſus,& dixit eis: Vnum opus feci:& omnes miramini. Propterea Moyſes dedit vobis circunciſionem: non quia ex Moyſe eſt:ſed ex patribus:& in ſabbato circunciditis hominem. Si circunciſionẽ accipit homo in ſabbato,vt nõ ſoluatur lex Moyſi:mihi*cur indignamini quia totũ hominẽ ſanum feci in ſabbato?Nolite iudicare ſecundũ*faciẽ: ſed iuſtũ iudiciũ iudicate.Dicebat ergo quidã ex Hieroſolymis,Nõne hic eſt quẽ quærunt Iudæi interficere. *Ecce palã loquitur:& nihil ei dicũt. Nunquid vere cognouerũt principes quia hic eſt xps? Sed hũc ſcimus vnde ſit:xps aũt cũ venerit,nemo ſit vnde ſit.Clamabat ergo Ieſus in tẽplo docẽs, & dicens, Et me ſcitis,&vnde ſim ſcitis,& à meipſo nõveni, ſed eſt verus qui miſit me quem vos neſcitis. Ego ſcio eũ.*& ſi dixero quia neſcio eũ, ero ſimilis vobis mẽdax.Sed ſcio eũ,quia ab ipo ſum,& ipſe me miſit. Quærebãt ergo eũ apprehẽdere:&nemo miſit in illũ manus:quia nõdũ venerat hora eius.De turba autem multi crediderunt in eum.

cem μεσῆς mediãte latine dicẽdum erat, cum dimidium feſti peractum eſſet, aut circa mediũ feſti.

*Cur aduerbium nõ addit nec in greco nec in antiquis exẽplaribus.

*κατ' ὄψιν. i. ſecundum aſpectum.

*παῤῥησίᾳ λαλεῖ. i. libere loquit ſeu audacter.

*Ea verba,Et ſi dixero quia &c. ſimilis &c.c.ſi ne capitis huc tranſcripta ſunt.

Iam

Sermo primus tertiæ feriæ poſt quartam dominicam in. xl. & in ordine.cxxxvij.

Manſio. xxiiii. no mine Eſmona.

IAm die feſto mediante aſcendit Ieſus in templum,& docebat & mirabãtur Iudæi. Ioã. vii. Hodie agitur. xxiiii. pœnitentium ſtatio,cui nomen eſt Eſmona, quod interpretatur feſtinans vel feſtinatio. Duæ autem ſunt feſtinationes,mala.ſ.& bona. Iudæi feſtinabant Chriſtũ ante tempus occidere: nos vero feſtinamus omni tempore per eum viuere. Illi male feſtinando contra propriam ſalutem machinantur. Prouer.i. Pedes eorum ad malum currunt,& feſtinant vt effundant ſanguinẽ. Ideo contra ſanguinem ſuum inſidiantur,& moliuntur fraudes cõtra animas ſuas. Bene autẽ feſtinant,qui de ſua ſalute ſunt ſolliciti. Prouer. vi. Diſcurre,feſtina, ſuſcita amicum tuũ. Ergo feſtinemus ad Chriſtum docentem quaſi diſcipuli ſalutis,prauorũ autem feſtinationem fugiamus: de quibus agitur in præſenti euangelio,quod in quatuor partes diuiditur. Prima continet eruditionem veritatis excelſæ,ſecũda reprehenſionem crudelitatis Iudaicæ(nónne Moyſes)tertia continet admirationem poteſtatis diuinæ. (Dicebant ergo quidam ex Hieroſolymis)quarta diſtinctionẽ diuerſitatis humanæ. (Quærebãt ergo eũ). Prima diuiditur in duas partes. Nã primo ponit doctrinæ executionem. ſecundo doctrinæ rationem. (Reſpondit eis Ieſus,& dixit,mea doctrina) Item in prima parte quatuor tangit. primo quidem tempus celebrationis. (Iam die feſto mediante). Sicut patet in principio huius capituli,ad literam loquitur Euãgeliſta de feſto tabernaculorum,quod ſcenophegia dicebatur. In memoriam enim habitationis filiorumm Iſrael in deſerto ſub tabernaculis,annuatim fiebat feſtum tabernaculorum luna xv. menſis ſeptimi. i. in plenilunio octobris. In vmbraculis enim ex ramis arborum factis lætantes habitabant, & protendebatur feſtum iſtud ſeptem diebus. Diesvero octauus celebris quidem erat, ad celebritatem tamen iſtam nõ pertinens,ſed erat cœtus atque collectæ, vt dicitur Leuit. xxiii. Et ideo quia feſtum tabernaculorum erat ſeptẽ dierum,manifeſtum eſt ꝙ medius dies erat quartus, quẽ tres præcedebant,& tres ſequebantur. Vnde ſi primus dies huius feſtiuitatis erat ſabbatum poſt quod feria tertia. ſ. dies

Feſtum tabernaculorum,quod ſcenophegia dicit.

martis

martis erat medians totum feſtum: hæc itaq; de medietate facta ſunt & dicta quæ hic leguntur,& ideo feria tertia legitur iſtud euãgelium in eccleſia. Item tãgit aſcenſum religionis,(aſcendit Ieſus).de Galilæa(in tẽplum) ſicut lex mandauit Exo.xxxiiij. Tribus temporibus anni in tribus celebritatibus,ſ.phaſe,& pentecoſte,& ſcenophegia omne maſculinum apparebit in cõſpectu omnipotentis dei. propter cuius legis obſeruantiã xps aſcendit ad diem feſtum, non manifeſte,ſed quaſi in occulto.quærebant.n.eũ Iudæi de Hieroſolymis interficere, tum quia putabant eum ſoluere ſabbatum,tum etiã quia patrẽ ſuum dicebat eſſe deũ, æqualem ſe deo faciens,vt dicitur Ioã.v.Item tãgit actum eruditionis.(Et docebat) nõ enim legẽ ſeruauit quaſi obligatus legi,qui eſt conditor legis,ſed vt doceret verbis & ſignis,ſecundum legem templũ aſcendit tempore quo maior adeſſet multitudo. Item tãgit motum admirationis.primo in affectione.(Et mirabantur Iudęi) Aug. Omnes quidem vt puto mirabãtur, ſed nõ omnes cõuertebãtur.ſecundo in conquiſitione.(Dicentes,quomodo hic literas ſcit, cũ non didicerit?) Eius quidẽ educationem nouerant,nunq̃ tamen eum didiciſſe literas viderant. Et certum eſt q̃ literas non didicit, qui ab inſtanti ſuæ conceptionis verbo dei vnitus fuit plenus ſapiẽtia & intellectu. Vnde falſę imagines ſunt quæ repreſentant puerũ Ieſum literas diſcere. Prouer.xxx. dixit vir cum quo deus eſt perſonaliter vnitus, Non didici ſapientiam,& tamen noui ſanctorum ſcientiã. ¶ Nota mo raliter triplex eſſe feſtum. ſ. mundiale,ſpirituale, & cœleſte. Feſta mundialia tribus primis agũtur diebus. Cœleſtia tribus vltimis. Spirituale vero feſtũ mediat inter hęc. Tres autem dies mundanæ feſtiuitatis ſunt, caro,diuitiæ,ac honores. In prima die luxuria,in ſecundo auaritia,in tertio ſuperbia celebrant feſtum.j.Ioan.ii. Omne quod eſt in mundo,cõcupiſcentia carnis eſt,& cõcupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.primo die agunt feſtũ Veneri & Baccho hi quorũ finis interitus,quorũ deus venter eſt, & gloria in cõfuſione,qui terrena ſapiunt. Sic agebat feſtum diues epulo, qui induebaẽ purpura & byſſo,& epulabatur quotidie ſplẽdide. Sic oẽs impii,vt dicitur Sap.ii.iſtorum feſtiuitas vigiliã præuenit. Nã hic luxuriãtur in deliciis, quos infernalis vigilia ſequitur.j.Re.xxx. Ecce Amalechitæ, qui brutales

Moralitas de feſtis.

Agunt feſtum Baccho & veneri hi quorũ deus vẽter eſt.

vel lambentes interpretantur, diſcumbebant ſuper faciem vniuerſæ terræ comedentes & bibentes, & quaſi celebrantes feſtum diem. Ecce feſtum. ſequitur vigilia, Et percuſſit eos Dauid, Chriſtus videlicet manu forti, à veſpera vſque ad veſperam alterius diei. Prima veſpera eſt caligo mentis interior. Altera veſpera ſunt tenebræ exteriores, in qua alterum diem habẽt reprobi. Primus fuit feſtiuus, ille erit afflictiuus. Primo locati ſunt & comederunt, ibi ieiunabunt, & mœrebunt. Nam fatuæ virgines pulſant, nec ad conuiuium cœleſte admittuntur. In primo ſeipſos nõ nouerunt, ibi ſe cognoſcant, quia oculos quos clauſit culpa, aperit pœna, vt dicit Gre. In ſecundo die cupiditatis agũt feſtum Mercurio omnes auari & cupidi, quos ſequitur in inferno egeſtas perpetua. Nam diues epulo etiã aquæ guttã habere ibi nõ poteſt. Sap. v. Quid nobis profuit ſuperbia, & diuitiarum iactãtia quid cõtulit nobis? trãſierunt omnia illa tanquam vmbra. & virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtẽdere, in malignitate vero noſtra cõſumpti ſumus. Talia dixerunt in inferno damnati. Hunc diem feſtũ deſignat celebritas vituli aurei. Exo. xxxij. de quo dixerunt, Hæc eſt celebritas domini, & iſti ſunt dij tui Iſrael. Nam auaritia eſt idolorum ſeruitus. Vitulus. n. colit terram hæc eſt auaritia terrena cupiens. itaq; omnes auari pretio auri colunt aurũ. Ideo auarus dicitur quaſi auri auidus. ¶ Tertius dies mundanæ feſtiuitatis celebratur aut Ioui, aut Soli, ſuperbiæ videlicet, aut inani gloriæ, quem celebrant qui aliis præeſſe cupiunt, & ſingulares videri: de quibus Gene. xj. Faciamus nobis ciuitatem & turrim, cuius culmen pertingat vſq; ad cœlum, & celebremus nomen noſtrũ. Sequitur autem hoc feſtum vigilia ignominiæ & abiectionis, ſicut ait Abdias. Superbia cordis tui extulit te. Sed paruulũ in gentibus dedi te, contemptibilis tu es valde. Nã ſi exaltatus fueris vt aquila, & ſi inter ſydera poſueris nidum tuũ, inde detraham te, dicit dominus. ¶ Secunda feſtiuitas eſt ſpiritualis, in qua diuinis vacatur, & celebratur poſt mundiale & corporeum feſtum. In hac feſtiuitate præcedit vigilia pœnitentiæ, ſequitur feſtum operationis ſanctæ, cuius craſtina eſt contemplatio cœleſtis gloriæ: de quo feſto ait ps. Quoniã cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi. Glo. Bonum opus eſt

Figura.

Agunt feſtum Mercurio auari.

Tertius dies mũdanę feſtiuitatis.

Secũda feſtiuitas ſpiritualis ẽ.

reliquia

reliquia cogitationis. Et iterum, Conſtituite diem ſolẽnem in frequentationibus bonorum operum vſque ad cornu altaris.i. vſq; ad cõmunionem corporis Chriſti. Sed aduertendum quia Chriſtus iſto die aſcendit templum, & docet & admiramur. Spirituale quidem templum dei, anima noſtra eſt.ij. Mach.xiiij. Voluiſti domine tẽplum tuum fieri in nobis. Huius tẽpli mãſio inferior, eſt vegetatiuũ, media ſenſitiuum, ſuprema eſt intellectiuum. Sed iſtud ſupremũ aliquid habet infra ſe.ſ. eſſe corporale. Bonum vero ſupra ſe ſunt virtutes quibus nemo male vtitur, ipſum vero mediũ eſt inter hæc. Bona.n. minima ſunt corporalia, maxima ſunt virtutes, media vero mens ipſa eſt. Erit ergo mens noſtra cõueniens templum dei, ſi vtatur bono exteriori, & ſi decoretur & ædificetur virtutibus. In tali.n. tẽplo & in ſuperiori eius Chriſtus aſcendit.ps. Quia ibunt de virtute in virtutem, ideo videbitur deus deorum in Sion. Item aſcendens Chriſtus in mentem, docet quæ nullus hominum docere poteſt vtilia & ſublimia. Eſa.xlviij. Ego ſum docẽs te vtilia. & prouer.vij. De magnis rebus locuturus ſum. Item de veritate & intellecta & maieſtate percepta mens admiratur, ſicut regina Saba.iij. Reg.x. quæ videns ſapientiam Salomonis, iam non habebat ſpiritum ſenſus humani, ſed diuini. ¶ Et aduertendum quia nullo dierum mundialis ſeſti venit Chriſtus ad templum mentis, ſicut dicit Ioan.vij. Ego non aſcendam ad diem feſtum hunc. hoc ideo, quia dicit Eſa.j. Iniqui ſunt cœtus veſtri, ſolẽnitates veſtras odiuit anima mea, facta ſunt mihi moleſta. Sed die mediante aſcẽdit Chriſtus in templum mẽtis, hoc eſt martis, quãdo aquæ voluptatis ſeparãtur à nobis, & paret cœlo anima, ſicut terra ſine aqua tibi. Arida ab amore mundi, ſitiens cœleſtem imbrem, tunc germinat herbam, tunc lignum producit pomiferum. In herbis virtus medicinæ, in pomo refectio eſt. per primum exhortatio prædicationis, per ſecundum opus miſerationis intelligitur. ¶ Tres vero dies ſequuntur feſtiuitatis cœleſtis: quorum primus eſt morientium, ſecundus reſurgentium, tertius in æternum regnantium. Primus dies eſt requietionis animarum, de quo Eccleſiaſti. vij. Melior eſt dies mortis, die natiuitatis. Melius eſt enim renaſci in gloriam, quod fit morte corporis, quàm naſci in miſeriam. In die enim natiuitatis, qui naſcitur, plangit.

Tẽplũ dei aĩa eſt.

Qũo xps aſcẽdit ad templum mentis.

Tres dies cœleſtis feſtiuitatis.

In die vero mortis qui renaſcitur in gloriã,nõ plangit ipſe, eſto q; alii morituri eum plangant,quin potius gaudet & ri det.Iob.viii.Implebit riſu os tuũ,& labia tua iubilo. Hunc autem diem quilibet beatus celebrat quotidie in cœlis feſti uitate ſimplici vel ſemiduplici,quia vnã tm̃ habet ſtolã bea titudinis.Sed ipſum diem nos pro ſanctorum obitu natalitio anniuerſaliter celebramus:vnde illud,Gaudeamus omnes in domino diem feſtum celebrantes &c.Secundus dies cœleſtis celebritatis eſt corporum reſurgentiũ, qui futurus eſt in nouiſſimo die.Io.vi. Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Tunc magnum erit paſcha vniuerſalis reſurrectionis,omnibus ſimul gaudentibus ſanctis de ſuo & de alteri⁹ corpore glorificato. In immenſum denique gaudebit Paulus,qui cum adhuc in carne mortali eſſet,hũc diem ſuſpirabat,dicens,Saluatorẽ expectamus,qui reformet corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ.Duplex ergo faciet feſtum pro glorificatione corporis & animæ,ac multum exultabit ipſe Paulus corpus glorificatũ recipiens, quod multipliciter flagellatum & tandẽ decollatũ fuit. Magnum etiã feſtum faciet Stephanus recipiens corpus ꝑ xp̃o lapidatũ.Magnũ nihilominns celebrabit paſcha Laurentius exuſtum in craticula pro xp̃i nomine corpus immortale recipiẽs. ꝑuer.xxxi.Ridebit in die nouiſſimo.

¶ Tertius dies feſti cœleſtis erit conſummatæ glorificatio nis ſine nocte & varietate temporis. Sapien.v.Iuſti autẽ in perpetuum viuent, & apud dominum eſt merces eorum.de iſto die dicitur Zach.xiiii. Erit dies vna quę nota eſt dño. Dies quidem iſta dies ſine nocte erit, vt dicitur Apoc.xxi. Et erit dies vna ſine ſucceſſiõe.Nunc.n ſuccedunt dies noctibus,& noctes diebꝰ noctes noctibus,& dies diebus. nec eſt poſſibile aut duas noctes, aut duos dies ſimul eſſe. Sed tũc oẽs dies nũero infiniti ſimul erũt. Vnus dies ęternitatis in cœlo,& oẽs noctes ſimul erũt vna nox i inferno. Et nec dies æternitatis habebit ſucceſſionẽ diluculi in meridie, & meridiei in veſperam,ſed erit plena lux ſtabilis,ſine variatione, nec damnatorum nox horribilis habebit ſucceſſionẽ crepuſculi & auroræ, ſed erit vna perpetua & tenebroſa ac horribilis nox,vt dicitur Sap. xvii. Cui conuenit quod ait Catullus:Nox eſt perpetua vna dormiẽdi. Et virgilius,In ęternam clauduntur lumina noctem. ¶ Tres igitur cũ ſint

Dies ſine ſucceſſiõe

dies

dies feſtiuitatis cœleſtis, manifeſtum eſt q̃ in die quieſcentium animarum ſimplex agitur feſtum,quia de ſimplici tantum animarum ſtola gaudium eſt . In die autem nouiſſimo reſurrectionis erit duplex feſtum de duplici gloria animæ & corporis: & ſicut paſchali tempore duplex tunc cantabitur alleluya. Sed dies ſequens eternus erit feſtum maius duplex,in quo ſine fine κύριε, ἐλεήσον Kyrie eleiſon ſolemne,& præcipuum cantabitur Gloria in excelſis deo. ¶ Deinde cum dicit,(Reſpõdit ei Ieſus.)Mirantibus Iudæis de Chriſti doctrina ipſe eis aſſignat eiuſdem doctrinæ rationem. Et tria facit.primo.n. oſtẽdit doctrinæ originem.ſecundo doctrinæ cognitionẽ,(Si quis voluerit.)Tertio docentis intentionem. (Qui à ſemetipſo.) De origine autem ſuæ doctrinæ duo dicit . In prima parte vnum negatiuum, & alterum affirmatiuum . Negat quidem doctrinã ſibi eſſe à ſeipſo. Aſſerit autem ſibi eſſe à deo, quibus verbis ſatisfactum eſt admirationi dicẽtium, Quomodo hic literas ſcit, cum non didicerit?primo ergo tangit quod negat.(Reſpõdit eis Ieſus & dixit, mea doctrina non eſt mea.) Videtur autem hæc eſſe contradictio,mea & non mea.Sed non eſt. Eius quidem erat doctrina habitu & vſu , quia eã habebat, & ea vtebatur. Eius aũt nõ erat,acquiſitionis ſtudio. Nõ.n. ſuo ingenio, nec ſuis meritis acquiſiuit doctrinam , qui ab inſtanti cõceptionis plenus fuit ſapientia & intellectu. Vnde glo.(doctrina mea.).i. mei hominis(non eſt mea.)quia non eſt humano modo habita. Et ſic exponendo doctrina ſignat donum ſcientiæ creatum. Poteſt nihilominus doctrinæ nomine verbum omnipotens intelligi, quod quia nõ eſt nullius,ſed alicuius,doctrina xpi.i.ipſum verbum,doctrina non eſt ſua,ſed eius à quo eſt:quaſi dicat verbum in carne, Ego non ſum à meipſo. Item tangit quod aſſerit,(Sed eius qui miſit me).i. ab eo doctrinam habeo à quo miſſus ſum: & doctrina quæ eſt filii habitu & vſu, ipſa eſt patris originaliter. ¶ Deinde cũ dicit,(Si quis voluerit.)quia profundum erat quod dixerat,quo ſtudio illud poſſit intelligi declarat:& duo tangit.primo ſtudium implendæ diuinæ voluntatis,dicens.(Siquis voluerit voluntatẽ eius qui me miſit facere.tali nanque ſtudio veritas cognoſcitur. Voluntas autem dei,vt dicit glo. eſt vt credamus in xpm,ſicut dicitur Ioan.vi. Hoc eſt opus dei,vt credatis in eum quem miſit ille

ille. Ergo facere volũtatem dei, eſt credere. quoniam fides per dilectionem operatur. Et attende quia nõ dicit, Si quis fecerit, ſed ſiquis voluerit facere, qua credere voluntarium eſt. Vnde Aug. Cętera cũ poſſit homo nolens, credere non poteſt niſi volens. Quod nõ ſic intelligendum eſt quaſi ex voluntate hominis fides proueniat, immo ipſa eſt donum dei, vt dicitur. j. Corin. xii. nam qui dixit Ro. v. Iuſtificati ex fide, ipſe idem ait. Rom. iii. Iuſtificati gratis per gratiã, quia non eſt volentis, neque currentis, ſed totum eſt miſerẽtis dei. Sed licet fides nõ proueniat ex voluntate hominis, non tamen eſt niſi in eo qui vult credere, cuius bonam voluntatem fides præuenit, non tempore, ſed natura & cauſa. Item tangit effectum cognitæ veritatis. (Cognoſcet, id eſt ſi crediderit, intelliget, quia intellectus merces eſt fidei, vt dicit Augu. Vnde Eſa. vii. Niſi crediderit is, non intelligetis. Per ſtudium ergo fidei ad intellectum peruenitur veritatis. (de doctrina) mea de qua admirantur Iudæi (vtrum ex deo ſit) eam enim intelliget eſſe à deo. (an ego à meipſo loquar.) intelliget. n. & verbum omnipotens non eſſe à ſeipſo. Et verbum, caro factum ſtudio diſcendi non habere ſciẽtiam. ¶ Nota quia deus vult omnes homines ſaluos fieri, vt dicitur. j. Tim. ii. Et ideo facere voluntatem eius, eſt ſalutaria operari. Sed ſi facultas non adeſt exterioris operis, ſufficit velle facere. ideo nõ dixit, Si quis fecerit, ſed ſi quis voluerit facere. Volenti, experimento diuina veritas patet, quia per ſtudium operis ad veritatem peruenitur cognitionis, vt dicit Gregorius. ¶ Deinde cum dicit, (qui à ſemetipſo loquitur) ſuæ doctrinæ oſtendit intentionem, Intendit enim ex ea eĩ° gloriam à quo doctrinam habet. Et duo facit primo. n. oſtendit quid in dei donis ſit peruerſum. ſecũdo quid iuſtum. (Qui autem quærit) In prima parte duo vitia tangit, ſcilicet, arrogãtię, & inanis glorię. propter primum ait, (Qui à ſemetipſo loquitur). id eſt qui à ſeipſo putat eſſe doctrinam quam loquitur, quod eſt prima quatuor ſpecierum arrogantiæ, vt dicit Gregor. xxii. libr. moraliũ cum quid donũ quod à deo habet, ex ſe putat eſſe. Propter ſecundum ait, (gloriam propriam quærit) quæ eſt tertia ſpecies inanis gloriæ. Et hoc vitium ex priori naſcitur: quia vt dicit Grego. filia ſuperbiæ inanis gloria eſt. Sic à ſeipſo diabolus

Fides eſt donũ dei.

diabolus & antichriſtus loquuntur,propriam gloriam quę-
rentes : quorum ſunt imitatores omnes ſuperbi , & inanis
gloriæ cupidi. ¶ Deinde cum dicit,(Qui autem quærit.)
oſtendit quid ſit iuſtum & rectum in intentione hominis.
Vbi tria tangit . primo intentionis celſitudinem , quæ dei
gloria eſt(qui autem quærit) id eſt intendit (gloriam eius
qui miſit illum.) hic eſt dei filius miſſus in carnem, qui ait
Ioan. viii. Ego gloriam meam non quæro , ſed honorifi-
co patrem meum. Cuius imitatores ſunt omnes iuſti & hu-
miles,qui dicunt, Non nobis domine, non nobis,ſed homi
ni tuo da gloriam. Sciunt enim ſe miſſos à deo, non tãtum
in bonum opus , ſed etiam in bonam voluntatem , qui tri-
buit nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Item tã
git intendentis rectitudinem:(hic verax eſt)id eſt rectus,
corde,verbo,& opere. Verax enim eſt, quia eius animus cõ
cordat rei. Soli enim deo tribuẽda eſt gloria. Eſa. xlii. Glo
riam meam alteri non dabo. Item tangit intendentis æqui
tatem.(Et iniuſtitia in illo non eſt.) Iniuſtus eſt, qui ſibi
tollit quod eſt iuris alterius. Cum autem deus omnia fece
rit propter vtilitatem hominis , & gloriam ſuam,vtile ſibi Iniuſtus.
quærat homo in rebus , gloriam autem deo tribuat. quod
ſi non fecerit,ſed fuerit gloriæ cupidus, ius alienum ſurri-
piẽdo fit iniuſtis. Ergo qui dat gloriam deo,verax eſt cum
firmitate animi ad rem, & iuſtus æquitate operis ad finem,
talis autem eſt chriſtus. Deuter. xxxii. Deus fidelis,& abſ-
que vlla iniquitate,iuſtus & rectus &c. ¶ Et nota quia pro
priæ gloriæ amatores & falſi ſunt,& iniuſti. Nam vt glo-
riam hominum captẽt,& ſimulatores ſunt operis,& menda
ces in verbo.ideo Grego. filias inanis gloriæ dicit eſſe hy-
pocriſim & iactantiam. Iniuſte etiam iuſtos verbo & facto
perſequuntur , vt dum iuſtorum gloria offuſcatur , iniuſti
ample clareſcant hominibus . Et quia falſitas & iniuſtitia
annexæ ſunt cupidis inanis gloriæ , ideo per contrarium
eum qui non ſua , ſed dei gloriam quærit , dixit Chriſtus
eſſe veracem & iuſtum. Iam ergo patet triplex ratio doctri
næ Chriſti,vnde videlicet ſit eius origo, & qualiter percipiatur eius cognitio,& ad quid feratur eius intentio.

Sermo.ij.tertiæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl. & in ordine.cxxxviij.

SEcundo cum dicit(nónne Moyſes) ponitur reprehẽſio crudelitatis Iudęorum,quia quęrebant interficere xp̃m propter hoc quia in ſabbato ſanauerat paralyticũ apud probaticã piſcinam. Obiiciebant.n.ei ꝙ eſſet trangreſſor ſabbati,vt dicitur Ioan.v. Duo nãq; facit.primo namq; iudaicã reprehendit culpã.ſecundo ꝓpriã defendit cauſam. Reſpondit Ieſus, & dixit eis,(vnum opus feci.) In prima parte duo ponit.primo reprehenſionis modeſtiã. ſecundo cõtradictionis cõtumeliam.(Reſpõdit turba.) De duobus autem reprehendit eos.primo generaliter de legis trãſgreſſione.ſecundo ſpecialiter de tẽtata ſui occiſione.(Quid me quæritis.) In prima duo tangit. primo legis traditionem, dicẽs.(nónne Moyſes dedit vobis legẽ.)vtiq; Deu.xxxiij. Legem præcepit nobis Moyſes.& Ioã.j. Lex per Moyſen data eſt. Item tangit generalem legis tranſgreſſionem.(Et nemo ex vobis facit legem.)quaſi dicat.Quo iure vos legis trãſgreſſores me quæritis interficere ꝓpter trãſgreſſionem legis?nã ille ſolus debet trãſgreſſores legis punire,qui legẽ non trãſgreditur.aliãs dicetur ſibi illud Ro.ij. In quo alterum iudicas,teipſum condemnas. Eadem enim agis quæ iudicas.¶Et nota ꝙ tripliciter poteſt intelligi iſtud (nemo ex vobis ſeruat legẽ.)primo quidem generaliter. nã vt dicitur Ro.iij.per legem enim nõ habetur plus,niſi cognitio peccati & virtutis. Perficere aũt legem impoſſibile erat legi,vt dicitur eiuſdẽ octauo.ſed opus erat gratia,quę quidem nec ex lege,nec ex ipſis erat Iudæis.Ideo generaliter verum eſt,nemo ex vobis.i.ex veſtra facultate facit legem, quia nullum eius præceptum ex ſua facultate poteſt implere.ps. Omnes declinauerunt,ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum. Eſa.v. Abiecerunt legẽ domini exercituum.Secundo ſpecialiter poteſt iſtud intelligi de præcepto legis dicentis, Non occides.& quia xp̃m ſine cauſa quærebãt occidere,ideo cõtra legem agebant. Tertio poteſt intelligi hypothetice de trãſgreſſione ſabbati. erat.n. præceptum ſanctificare ſabbatũ ab omni opere,Iudęi tñ in eo circuncidebãt:vnde videtur ꝙ legẽ nõ faciant. Quod ſi dicãt ſibi licere circũcidere in ſabbato,ꝓpter quid nõ licet

Nemo ex vobis facit legem, tripliciter intelligi poteſt.

Chriſto

Chriſto ſanare ſolo verbo?quaſi dicat Chriſt⁹, Si ego quia ſano in ſabbato,legem tranſgredior:certe nemo ex vobis legem facit,quia circunciditis. Quod ſi iudicatis vos non eſſe tranſgreſſores,nec me iudicetis. ¶ Secundo reprehendit intentatam à Iudeis mortem ſuam. (Quid).i. propter quid(me quæritis interficere?)In nocturno reſponſorio dicitur.quid me quæritis interficere hominem qui vera locutus ſum vobis?& certe hęc eſt cauſa quare quęrebant eum interficere,quia videlicet loquebatur eis veritatem. Dicit enim Terentius ꝙ obſequium amicos,veritas odium parit.p̄s.Cum loquebar illis,impugnabant me gratis. Et hoc eſt cōtra legem ſpecialiter de Chriſto dicentē Deut.xviii. Prophetā de gēte tua ſuſcitabit tibi domin⁹,ipſum audies. Vnde hoc ipſo ꝙ vera loquentem perſequebātur Chriſtū, legē tranſgrediebātur. ¶ Deinde cū dicit.(Reſpōdit turba.)ponitur illata contumelia Chriſto. & primo quidem imponunt ei nequitiam dęmonij.ſecundo culpam mendacij.Propter primum,(Reſpōdit turba,& dixit.) non pertinentia ad ordinem,ſed ad perturbationem,& ideo vt turba reſpondit.(Dęmonium habes.)glo.hoc nō diceret, niſi dæmoniū ipſi haberēt. Et alia glo.dicit ꝙ peius fuit dicere xp̄m pellentem dęmonia habere dęmoniū, quā quærere interficere ipſum. Et verificatū eſt hoc loco illud.p̄s. quod ait filius dei ad patrem,Opprobria exprobrantium tibi,ceciderunt ſuper me.Populus enim ille malignus quondam facto idolo dixit,Iſti ſunt dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra ægypti.& deum verum putauerunt eſſe vitulum, & dęmoniū putauerunt eſſe deum.Nunc vero dei filiū dicunt habere dęmoniū.Quibus cōuenit quod hodierna cōtinet lectio,Cerno ꝙ populus iſte durę ceruicis ſit:dimitte me vt iraſcatur furor meus cōtra eos.Sed ipſe idem dei filius quem dicebant habere dęmonium,orauit quaſi alter Moyſes ne populus ille periret,ſicut in introitu miſſę dicitur. Exaudi deus orationē meā &c.Secūdo impudenter arguunt Chriſtum de mēdacio.(Quis te quærit interficere) certe ipſi erant hoc quærentes,&tamen impudenter negāt quod volebant. ¶ Deinde cum dicit, (Reſpondit eis Ieſus)ponitur defenſio proprię cauſæ. Oſtendit.n. Chriſtus tribus rationibus ꝙ non egerit contra legem ſanando in ſabbato. Primo quidem ex admiratione operis, ſecūdo ex

intentione

intentione legis.(propterea Moyſes.)tertio ex auctoritate operantis.(nolite iudicare.) Dicit ergo primo,(Reſpõdit eis Ieſus & dixit.) non perturbatus vt illi,ſed tranquillus:non reddens maledictum pro maledicto.(vnum opus feci)quia ſolo verbo ſanaui paralyticum apud probaticam piſcinam. Vel(bonum opus feci.) quia literas docui quas non didici.(Et omnes miramini.)vtrunq; n.mirum eſt,& q̃ ſanauerit,& q̃ docuerit. Et iſtud miraculum operis ſignum erat q̃ diuini præcepti ipſe non erat tranſgreſſor. Vnde ait Nicodemus,Nemo poteſt facere hæc ſigna quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo.Secundã rationẽ ponit cũ dicit,(propterea Moyſes.) & duo facit, primo. n.adducit duo ex quibus argumentatur.ſecũdo rationem format.(Si circunciſionẽ.)primũ eorum quod adducit,eſt iuris, alterũ facti. Primum eſt,quia lex circũciſionis nõ à Moyſe, ſed à patribus proceſſit.Sic autẽ ordinãda eſt litera: Moyſes dedit vobis circũciſionem Leui.xii. Die octauo circuncidetur infantulus(nõ propterea) dedit eã,(quia ex Moyſe eſt incepta,ſed ex patribus,)quorũ eſt maior auctoritas. Primus.n. Abrahã mandatũ circunciſionis accepit Geñ. xvii. Itẽ ad propoſitũ adducit xp̃s id quod ſeruabatur de facto, dicens(& in ſabbato)quo ſecundum legẽ Moyſi iubemini vacare(circunciditis hominem) ſi occurrat vt ſit octauus dies,& nõ obſtante lege Moyſi ritum tenetis patrũ. ¶No ta quia circunciſio data fuit patribus, primo quidem in re medium originalis culpæ,vt dicit Beda ſuper Lucam. Secundo in ſignum fidei Abrahæ,vt dicit Apoſtolus Roma. iii. tertio in religionis ſiue diſtinctionis cultum, vt ſicut veſte,victu & lege,ſic etiã carne à cæteris eſſent Iudæi nationibus diſtincti,vt dicit glo.Quarto in figuram ſeruandæ caſtitatis. Ro.ii. Circũciſio cordis in ſpiritu,cuius laus ex deo eſt. Quinto in myſterium glorioſę circunciſionis, futuræ in octaua nouiſſimæ reſurrectionis, quãdo tolletur omnis corruptio ab electis.Sexto vt eſſet indicium baptiſmatis, quo peccata dimittuntur,& expoliatur cor à cupiditatibus:& ideo nõ eſt ex lege circũciſio, quia ad hos ſpirituales & beatos effectus lex non attingit, ſed ex patribus eſt,qui per iuſtitiam fidei placuerunt deo,& nõ ex operibus legis,vt dicit Apoſtolus Gal.lii. ¶Deinde cum dicit. (Si circũciſionem) præmiſſis duabus propoſitionibus,nũc

Circunciſio ꝓpter quid data fuerit patribus.

Chriſtus

Chriſtus ad propoſitū argumentatur.(Si ergo circūciſionem accipit homo in ſabbato) occurrēte octauo die,iuxta inſtitutionē patrū(vt nō ſaluatur lex Moyſi)de obſeruantia ſabbati,quæ ideo nō ſoluitur,quia circunciſio ſalutaris eſt:(Mihi)veram ſalutem operāti,cur ſupple)indignamini,quia totū hominē ſanum feci in ſabbato?) Totū hominem ſanū fecit,vt dicit Glo. ꝙ lāguidus curatus eſt vt in corpore ſanus eſſet,& credidit vt ſanus eſſet in mente. Et fundatur iſta argumētatio ſuper locū à ſimili,vel à maiori. Nam ſi ſalutare p circūciſionis opus licet in ſabbato, quare nō licet ſine circūciſione ſaluare? Vel ſi in ſignū ſalutis quod eſt circūciſio,nō violatur ſabbatū,multo minus violatur rem exhibendo ſalutis, Vbi ſi in ſabbato licet ſecundum partem ſanare hominem,quare non ſecundū totū corpus videlicet,& animam? ¶ Deinde cum dicit (nolite) adducit ad propoſitum tertiam rationem,quæ etiā eſt redargutio ſiue reprobatio opinionis Iudæorum. Imponebant enim Chriſto ꝙ eſſet ſabbati violator, nō attendentes vim pręcepti,ſed ſtatum perſonę. Et duo tangit. Vnum prohibendo,alterum ſuadendo. Propter primum ait (nolite iudicare)de obſeruantia ſabbati(ſecundum faciem) Glo. id eſt ne accipiatis perſonā in iudicio,vt quod Moyſi licuit propter ſalutem hominum,mihi iudicetis non licere. Propter ſecundum ait,(Sed iuſtum iudicium iudicate)id eſt ſecundum veritatem rerū ſentite:qua cognita,nec me,nec Moyſen damnabitis,nec me contrarium illi dicetis. In quo ſecundum Glo. ſic illos arguit,vt nos inſtruat ne in iudicandis cauſis perſonam accipiamus. Deut. xvi. Non accipies perſonam in iudicio,nec munera quæ excęcant prudentium oculos, & ſubuertunt verba iuſtorum. Nihilominus tamen pro diuerſitate graduum perſonas honorare debemus. Vel aliter (nolite iudicare ſecundum faciem)id eſt, ſecundum apparentiam exterioris literę de obſeruantia ſabbati.(Sed iuſtum iudicium iudicate) cuius iuſtitia ex cauſa inſtitutionis ſumitur.pro ſalute enim hominum data ſunt pręcepta quaſi dicat,nō verba pręcepti,ſed intētionem pręcipientis in iudicio attendatis. Itē ſecundū faciem iudicat,qui de rebus iudicat ſecundū ea quę apparēt exterius,naturā earū nō cōſiderās. Iudicat etiā ſecundū facié,q aut ex gratia & odio iudicat,aut gratiā quærit hominū & vindictam:

Argumentatio per locū à ſimili.

vindictam:quorum vtrunq; dñs ꝓhibet,& ꝓcipit iuſte iudicari, Deut. xvi. Iuſte qđ iuſtũeſt exequaris. Greg.ix.li. mo. Iuſte quod iuſtum eſt exequitur,qui in aſſertiõe iuſtitiæ nõ tpale cõmodum,ſed veritatis amore eãdẽ ipſa m iuſtitiã quærit. Vñ Sap.i. Diligite iuſtitiã qui iudicatis terram:quia dilectio iuſtitiæ iuſtum facit eſſe iudicium.

Sermo.iij.iij.feriæ poſt.iiij.dñicã in.xl.& in ordie.cxxxix.

Chriſtus magnus medicus.

TOtum hominẽ ſanum feci in ſabbato.) Aug. Magnus inquit,ad nos venit medicus, quia magnus vbiq; iacebat ægrotus. Hic medicus xps eſt, qui de cœlo deſcendit ps. Miſit verbum ſuum,& ſanauit eos. Et ſunt nobis in propoſito quinq; cõſiderãda. primo quis auctor extiterit, quia ego xps. ſecundo quid fecerit, quia (ſanum feci.) tertio quem ſanauerit,quia(hominem)quarto quantum ꝓfuerit,quia(totum)quinto quod tẽpus ſeruauerit,quia(in ſabbato)propter primum conſiderandum q̃ humanum genus xps ſanauit,qui eſt medicus,& medicina,ſanitas, & vita. Medicus quidem operando,medicina cooperando,ſanitas peccata tollens,vita virtutes largiens. Et primo quidẽ medicum ſe ꝓfitetur xps. Mat. ix. Non eſt opus valentibus medicus,ſed male habentibus. Hic medicus eſt cordis,quẽ quærebat Hieremias Threnorũ. ii. Magna eſt velut mare cõtritio tua,qs medebitur tui? Sed Eſa. lxi. Chriſtus ait,Miſit me dominus vt mederer contritis corde. De ſecundo dicit Eccl. xxxviii. A deo eſt omnis medela,& altiſſimus de terra creauit medicinam, quia de terra virginali verbum caro factum eſt. De tertio Malach. iii. Vobis timẽtibus nomen meum orietur ſol iuſtitiæ,& ſanitas in pennis eius, De quarto Deut. xxx. Illi adhæreas,ipſe eſt eñ vita tua. ¶ Secundo videndum quid Chriſtus fecerit. Sanauit enim innata vlcera,& illata vulnera,& accidentia morbida. Innatũ quidem vlcus eſt originale,illatum vulnus eſt mortale, accedens morbus eſt veniale peccatum. De primo Leuit. xiii. Caro in qua vlcus natum eſt & ſanatum. De ſecundo Nu. xxi. Fecit Moyſes ſerpentem æneum,& poſuit pro ſigno,quem percuſſi aſpicientes ſanabantur. Hic autem ſerpentis aſpectus, eſt meditatio mortis Chriſti qua ſanamur. Vnde Aug. Quẽcunq; eñ momorderit aſtutia ſathanę,intueatur Chriſtum in ligno pendẽtem: ibi enim mors

Quæ ſana uerit xps.

occiſa

occiſa eſt. De tertio ait ps. Benedic anima mea domino, qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis,& ſanat omnes infirmitates tuas. Infirmitates iſtæ ſunt paſſiones animæ, ſine quibus vita præſens non agitur,ſubitus.ſ. motus iræ, inuidiæ,concupiſcentiæ,aut alterius paſſionis inordinatæ citra rationis conſenſum,pro quibus clamat ps. dicés, Ego dixi domine miſerere mei,ſana animam meam, quia pecca ui tibi. ¶ Tertio videndum quem Chriſtus ſanauerit. Nō quidem angelum,nec dæmonem, ſed hominem. Angelus enim bonus non eſt infirmatus,ideo neque ſanatus eſt. Diaboli autem vulnus inſanabile eſt,quia gratiam diuinæ medicinę deteſtatur. Iob.xxxiiii. Nunquid qui non amat iudicium,ſanari poteſt? Sed ſanauit hominem,eum videlicet qui habet compoſitionem hominis,eum qui habet cognitionem hominis, eum qui facit operationem hominis. Et primo quidem homo eſt homo,dū anima eius viuit in corpore.& hic eſt ſanabilis. Cum vero anima ſeparatur,ſanabilis non eſt.ideo dānatorum animæ languorem habent,qui nunquam ſanabitur. Hiere.xxx. Inſanabilis fractura tua, peſſima plaga tua,curationum vtilitas non eſt tibi. Item ſanauit eū qui ſe nouit hominem rationalem & mortalē. Si rationalis, Deum ad cuius eſt imaginem, venetur. Si mortalis,de ſua fragilitate hnmilietur. Qui ſe nouit mortalē, infirmū ſe cognoſcet,& ſic medicū quæret vt ſanetur. Qui vero ſeipſum nō aduertit,& cōtemnit medicū, negligit ſanitatem. Item ſanauit eum qui agit ea quæ hominis ſunt. Angelicum quidē eſt nō peccare,diabolicū eſt non pœnitere, ſed humanum eſt peccare & pœnitere. Qui hoc facit,ſanabitur. Mat.xxi. Acceſſerūt ad eū cæci & claudi, & ſanauit eos. Cæci & claudi ſunt peccantes accedunt pœnitentes, ſicque ſanantur &c. ¶ Quarto conſiderandum quantum Chriſtus profecerit,quia totum ſanauit hominem. Alij quidem medici ſanant ſecundum partem hominis, quia nō omnem hominem,ſed hunc ſanant. Sanant etiam ſecūdum partē corporis,quia niſi aliqua pars corporis ſana ſit, medicina nihil operatur in toto. Rurſus ſanāt ſecundum partem languoris:quia ſanantes vnum morbum, alium relinquunt:& frequenter cura vnius infirmitatis, ad alium diſponit languorem. Chriſtus autem nō ſecundū partē ſed totum ſanauit triplici totalitate, quia ſanauit hoīem vtiliter, integraliter,

Sanauit deus non angelum neque dæmonē, ſed hominem

Homo dū eius aīa viuit in corpore,eſt ſanabilis.

Humanū eſt peccare.

integraliter,& efficaciter. Vniuerſaliter quidem,quia quicunq; ſanatus eſt,per eũ ſaluté eſt cõſecutus. Luc.vi. Virtus de illo exibat,& ſanabat omnes. Cũ enim quilibet alius homo ſanatus ſit,nõ ſufficit ad ſanandũ vnũquenq; , nedũ oẽs. Sed xp̃s vtilis eſt medicina, qui pro peccato multitudinis ſanãdo ſeipſum obtulit. Leui.iiii. Itẽ ſanauit integraliter eum de quo dicitur Eſa.j. A plãta pedis vſq; ad verticẽ non eſt in eo ſanitas. Animã quidẽ ſanauit,& corpus. Quãtum enim ad animam pertinet rationalis errorẽ ſanauit veritate,cõcupiſcibilis feruorem ſanauit caſtitate , iraſcibilis tumorem ſanauit humilitate, & voluntatis amorẽ ſanauit charitate.p̃s. Miſerere mei domine,qm̃ infirmus ſum: ſana me dñe,qm̃ cõturbata ſunt oĩa oſſa mea,& anima mea turbata eſt valde:ſed dic animæ meæ,ſalus tua ego ſum. Corpus etiam noſtrũ multis laborat infirmitatibus. p̃s. Nõ eſt ſanitas in carne mea. Cuius infirmitates ſunt fames , ſitis, ſomnus,labor,grauitas,languor,dolor, egeſtas , ſenium,& quæcunque incõmoda corporis vſque ad mortẽ,quę adhuc patimur,vt probetur ſanctorum virtus . Sed in nouiſſimo ſanabitur,ſicut ait Apoſtolus,Philip.iii. Saluatorem expectamus dominum Ieſum Chriſtum,qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuę. Itẽ ſanat Chriſt⁹ efficaciter . neq; enim ſanat culpam luxurię, aut gulæ,alio quoque vitio relicto, ſed tollens vnam iniquitatem,cęteras omnes abiicit. Mich. vii. Deponet omnes iniquitates noſtras,& ,piiciet in profundum maris omnia peccata noſtra. Rurſus etiam ipſam ſanitatem perfectam largitur,quem enim à culpa ſanauerit, ſtatim fit potẽs ad opera ſpiritualis vitę. Mar.j. Continuo dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis. ¶ Quinto ſanitas iſta in ſabbato perficitur,quod interpretatur requies. Quadruplex vero ſabbatum eſt.ſ.temporale,legale,mentale , & cœleſte. Primum ſabbatum eſt ſeptimus dies,in quo requieuit Chriſtus dupliciter.ſ.ab opere creationis in ſeipſo,& ab opere reparationis in ſepulchro. Ergo in ſabbato iſto nos creauit virtute diuinitoris,& ſanauit morte humanitatis. Sabbatum vero legale aut eſt veteris,aut nouæ legis. Primũ ſabbatum vacat ab opere corporis, alterum vacat ab operibus mortuis. Primum præcipit quietem tẽporis,alterũ iubet quietem mẽtis. Et ideo in ſabbato veteris legis nõ eſt ſanatum

Sabbatun quadruplex.

genus

genus humanum. Sanatur autē in nouo teſtamēto, vt dicit glo. Sabbatū vero mētis eſt quod ſabbatū vetus figurauit. Nouū autē ſabbatū iubet & perficit. nā quieſcimus in deo tali ſabbato. Aug. j. Cōfeſ. Feciſti nos domine ad te, & inquietū eſt cor noſtrū donec requieſcat in te. Hęc vero requies totā ſanat animā, quia ſuo medico & medicinæ & ſanitati ac vitę cōiungitur. p̄s. Mihi autē adhęrere deo bonū eſt, & ponere in deo meo ſpem meā. Vnde languētibus p̄cipitur vt quieſcāt in lecto. Cœleſte vero ſabbatū etiā duplex eſt. ſ. requietionis aīarum, & reſurrectionis corporū. Nunc requieſcūt beatorū animę, tūc aīæ eorū & corpora requieſcēt in cœlis. De quo Hebr. iiii. Relinquatur ſabbatiſmus populo dei. & Eſa. lxvi. Erit menſis ex menſe, & ſabbatū ex ſabbato. Mēſis quidem lunę curſu perficitur, luna vero p̄pter ſui variationē ſignificat carnis mortalita tē. Et quia vt ait p̄s. auferetur aliquādo luna mortalitatis, & erit caro noſtra immortalis: Ideo erit mēſis ex mēſe, q̄a lunę mortali luna immortalis ſuccedet. Erit etiā ſabbatum ex ſabbato, quoniā quieti mētium p̄ſenti, ſuccedit quies beatorū aīarū, & ipſi beatæ quieti ſuccedet quies reſurgentiū. Et in ſabbato quidē beatorū aīarū ſanatur tota anima ab eis etiā culpis ſine quibus vita præſens nō agitur. Sed in ſabbato vltimę reſurrectionis ſanabūtur oēs lāguores corporis. tunc. n. ſanabitur mortis infirmitas, aīa & corpore denuo copulatis. Tūc fames, ſitis, egeſtas, & dolor, & ſenectus amplius non erunt. Mar. ii. Sabbatum propter hominem factum eſt, quia vt totus homo ſanetur, fiet illud ſabbatū glorioſum & ęternum: quando vt dicitur Apoc. xxi. Abſterget deus omnem lachrymam ab oculis populi ſui, & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quæ prima abierunt. Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia.

Sermo quartus ſecundæ feriæ poſt quartam dominicam in. xl. & in ordine. cxl.

TErtio cū dicitur, (Dicebāt ergo quidā) ponitur admiratio diuinę poteſtatis, de hoc videlicet q̄ quæſitus Chriſtus vt interficeretur, palam loquebatur, nec tenebatur. Et tria facit. primo enim ponit conquiſitionem admiratiuā. Secundo declamationē eruditiuā. (Clamabat

ergo

ergo Ieſus.)Tertio affectionem vel intentionem conſecu tuam.(Quærebãt ergo.)Circa primũ autem quinq; facit. primo.n.explicat & aperit intentionem iudaicã. (Dicebãt ergo quidam ex Hieroſolymis, Nónne hic eſt quem quærũt Iudæi interficere?)iii. Reg.xix. Quærũt animã meã vt auferant eam. Ecce quã cito deprehenſi ſunt mẽdaces, qui prius dixerant. Quis te quærit interficere? Iſti enim confitentur Iudæos Chriſti mortẽ quærere, vnde ſicut vulgariter dicitur, Citius mendax deprehenditur, quàm claudus attingatur. Secundo demonſtrat locutionem publicam (Ecce)præſentialiter.(Palam)euidenter(loquitur) veraciter.Ioan.xviii. Ego palam locutus ſum mundo: ego ſemper docui in templo & in ſynagoga,quo omnes Iudæi conueniunt,& in occulto locutus ſum nihil.Glo. Dicunt illi. Et ſi occultus ad feſtum xps aſcẽdit,palam tamẽ loquitur, & apparet poteſtas,quæ putabatur timiditas. Tertio tangit admirationem ſubitam(& nihil ei dicunt.)Immo ſuperius ei dixerant, Dęmonium habes. Quomodo ergo intelligitur,nihil ei dicunt? Reſpondeo,dicere pro facere intelligendum eſt:nihil ei dicunt.i.nihil ei faciunt eorũ quæ cupiebant,& hoc vtique mirandum eſt. Glo. mirantur aliqui qua potentia non teneatur,cuius mors tanto tempore quęrebatur. Quarto ponit dubitationem præſumptam (nunquid vere cognouerunt principes)ipſi enim ſunt qui quærebant eum interficere.(quia hic eſt Chriſtus).i.meſſias in lege promiſſus,quem non licet occidere. quaſi dicat, ideo forte principes nihil ei dicunt, quia vere cognouerunt ꝙ ipſe ſit Chriſtus.Sed certe iſti errabant.non enim ſcientia principum,ſed Chriſti potentia cauſa erat ꝙ etiam volentes & quærentes eum occidere,manum apponere non poterant.Quinto contra iſtam opinionem ponit argumentationem humanam.(Sed ſcimus hunc vnde ſit.)Cuius ſcilicet filius,& à quo loco originem traxerit.(Chriſtus autem cum venerit,nemo ſcit vnde ſcit.) Iob.xxviii. Vnde venit ſapientia? & quis eſt locus intelligentiæ? abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium. Nam etſi per prophetas dicitur locus natiuitatis Chriſti, tamen eius natiuitas æterna ex patre naſcitur. Eſa.liii.Generationem eius quis enarrabit? Sed & generatio eius ſecundum carnem latuit, quia ex ſpiritu ſancto de Maria virgine conceptus quod

Prouerbium.

Obiectio cum ſolutione.

Humana argumẽtatio contra Chriſtũ.

tunc

tunc latebat Iudæos putantes ꝙ eſſet filius Ioſeph. Omnino ergo diuina eius natiuitas latuit, humana vero quo ad aliquid patebat, quo ad aliquid latebat. Certum quidē erat Chriſtum ex progenie Dauid naſciturum. ps. Iurauit dominus Dauid veritatem,& non fruſtrabitur eum: de fructu vētris tui ponam ſuper ſedem tuam. Certum etiam erat quōd in Bethlehem naſciturus eſſet. ſic reſpōderunt ſcribæ & ſacerdotes interrogātibus Magis. Mat. ii. Latuit autem circa hoc ꝙ xps ex virgine naſciturus eſſet. vnde Eſa. vii. vbi dicitur, Ecce virgo concipiet. in hebræo ſcriptū eſt, Ecce alma. i. abſcondita concipiet. Nihil enim magis fuit inſolutū & occultum, quàm virginem eſſe quæ conciperet. Latuit & circa hoc, ꝙ xps promiſſus, ſicut homo, ita & deꝰ eſſet. Eſa. xlv. Vere tu es deus abſconditus. ¶ Deinde cū dicit, (Clamabat ergo.) ponit declamationem eruditiuam. Et duo facit. primo. n. affectū docentis inſinuat. ſecundo eius doctrinam explanat. (Et me ſcitis.) In prima, clamore affectum, & loco doctrinæ indicat fructum. (Clamabat ergo Ieſus.) quia de magnis rebus locuturus erat. Prouer. viii. Nunquid non ſapientia clamitat, & prudētia dat vocem ſuam, dicens, O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hoim, audite me, quoniam de rebus magnis locutura ſum, & labia mea aperientur vt recta prædicent? Clamauit etiam xps diſtantibus, vt accederent. Clamauit tranſeuntibus, vt perſiſterent. Clamauit negligentibus, vt attenderent. Clamauit ſurdis, vt audirent. Diſtabant veritatis cātradictores. Trāſeunt mundi amatores. Negligunt virtutis contemptores. Aduerſus iſtos omnes clamat verbū oīpotens incarnatum. Eſa. xlii. Vociferabitur dominus & clamabit, ſuper inimicos ſuos confortabitur. (Docens in tēplo) Talis locus tālis doctrinę, & tanto cōgruit doctori, qui non docebat niſi ad templum. i. ad cultum dei pertinētia. Io. xviii. Ego ſemper docui in templo. ¶ Deinde cū dicit, (Et dicēs, & me ſcitis) Chriſtus ſuā doctrinā explicat reſpondens argumentationi ſuperius factæ. Hieroſolymitæ nanque arguebant eū nō eſſe xpm propter hoc, quia ſciebāt vnde eſſet: Xps aūt cum venerit, nemo ſcit vnde ſit. Sed mūdi ſaluator oſtendit hęc duo ſibi inuicem nō repugnare. Nam ſciebāt eum ſecundū carnem, neſciebant vero ſecundum diuinitatem. Et primo quidem confitetur ſe illis eſſe notūm ſecundū humanitatē:

Diuina xpi natiuitas oīno latuit: humana quo ad aliquid patuit.

Quibꝰ clamauerit Chriſtus.

Reſpōdet xps factæ argumentationi.

ſecundo oſtendit ſe eſſe latentem ſecundum diuinitatem, (Et à meipſo.) Dicebat ergo Ieſus, (Et me ſcitis.) corporaliter quantũ ad corporis effigiẽ. (Et vnde ſim) localiter & originaliter (Scitis.) nouerant. n. quo loco natus, quia in Bethlehẽ: quo loco nutritus, quia in Nazareth: & vbi conuerſatus, quia in Capharnaum & Galilæa. Sciebant etiam quòd ex Maria conceptus eſſet & natus, ſed modum conceptionis ignorabant. Iob. xxviii. Semitam ignorauit auis. Xps auis eſt ex alto ad nos volans in carne, cuius ſemitam quia ex virgine prodiit, plebs Iudæorum ignorauit. ¶ Deinde cum dicit. (Et à meipſo) oſtendit Chriſtus aliam quã carnis ſe habere originem: quod Iudæis erat ignotum. & ſecundum hanc originem verum eſt quòd neſcientes dicebant, Chriſtus cum venerit, nemo ſcit vnde ſit. Circa hæc autem quatuor facit. primo. n. notæ illis humanitatis dicit aliud eſſe principium. ſecundo huius principii dicit eſſe ipſis neſcientiam (Quem vos neſcitis.) tertio dicit eiuſdem principum ſe habere ſcientiam (. Ego ſcio eum.) quarto ſui dicti aſſignat rationem & cauſam. (Scio eum quia.) In prima parte duo tangit, primo. n. negat principium incarnationis eſſe humanitatem aſſumptam, dicens (Et à meipſo nõ veni.) in id ſcilicet corpus quod vos ſcitis. Nec à meipſo veni vnde me eſſe ſcitis, id eſt à meipſo non veni in virginem, vnde prodii notus vobis ſecundũ carnem. Sed huic expoſitioni repugnare videtur quod dicitur. j. lib. ſententiarum. diſt. xv. à patre & filio miſſus eſt idem filius in carnem, quia à patre & verbo eius factum eſt vt filius mitteretur, id eſt incarnatus hominibus appareret. Ergo filius miſit ſeipſum? Quomodo ergo dicit, à meipſo non veni? Ad hoc dicẽdum ſecundum Aug. quia hoc dicit Chriſtus ſecũdum formã ſerui, ſecundum quam non fecit vt mitteretur, id eſt non eſt operatus incarnationem. ſecundum autẽ formam dei miſit ſeipſum, vt dictum eſt. Item ſuæ incarnationis principiũ dicit eſſe diuinitatem. (Sed miſit) in carnem (me) veritatem. (Qui verus eſt) deus ſcilicet de quo Rom. iii. Eſt autem deus verax, omnis vero homo mendax. Quẽ ideo hoc loco verum appellat, quia de ſua miſſione in carnem loquitur, quam promiſit deus per prophetas, & quia promiſſum compleuit, ideo verax comprobatur. & licet verax iſte tota ſit beata trinitas quę miſit verbum in carnem, tamen

Dubiũ theologale.

Reſpõſio Auguſtini.

tamen videtur in conſequentibus ad patrem ſolum Chriſtꝰ hunc referre ſermonem. ¶ Deinde huius ſacramenti oſtendit neſcientiam,dicens.(Quem)verum.(Vos neſcitis.)qua ſi dicat etſi cognoſcatis meā humanitatem,& locum,& matrem vnde natus ſim,neſcitis tamen quòd in eandem humanitatem & matrē miſſus ſim:quia licet me nouerītis ſecundum carnem,ego ſecundum eam non veni, ſed miſſus ſum, & veni à vero deo,quem vos neſcitis. Et aduertēdum,quia cum duæ proprietates patri conueniant ſcilicet innaſcibilitas & paternitas, ſub vno tātum ſcilicet ſub innaſcibilitate, eum cognoſcebant. ſciebant.n.q; ipſe à nullo, & omnia ab ipſo ſunt,ſed nō cognoſcebant in eo eſſe paternitatē ſecūdum quā eſt perſona prima, & refertur ad filium. ¶ Deinde cum dicit, (Ego ſcio)huius principii dicit ſe habere ſcientiam,& veram ſciētiam. Scientiā quidem,quia(Ego)verbū patris.(Scio eū.) Math.xj. Nemo nouit patrē niſi filius,& cui voluerit filius reuelare.quaſi dicat vos illū neſcitis. Sed vnde poſſitis ſcire,aduertite.(Ego.n.ſcio eum)Ergo à me quærite,& in me credite. Item veritatē huius ſcientiæ tangit.(Et ſi dixero quia neſcio eū)glo.quod eſt impoſſibile. Sed cōtra,ſi erat impoſſibile hoc eū dicere, qūo ergo iſtud dixit?Solutio. impoſſibile erat eū hæc dicere indicatiue,ſi ue enunciatiue,quia fuiſſet mendax. Sed non erat impoſſibile dicere ſubiunctiue , ſiue conditionaliter , quia ſic erat verus.verum enim eſt quia ſi illud dixiſſet,mendax fuiſſet, (Ero ſimilis vobis)mendacibus,qui dicitis vos ſcire deum, quem neſcitis.(Mendax.)Sicut.n.mendaces eſtis dicendo vos ſcire deū quem neſcitis,ita ego mendax eſſem dicendo me neſcire quē ſcio. ¶ Deinde eū dicit,(Sed ſcio)huiꝰ ſciētiæ ponit rationem & cauſam. duo autem tangit.primo.n. repetit propoſitum,(Sed ſcio eum.)ſecundo huius ſcientię duas cauſas adducit. primam dicit originis,alteram vero tēporalis miſſionis. Propter primum ait, ideo ſcio eū.(Quia ab ipſo ſum)ſicut filius à patre.nec tamē in humanis à principio ſtatim filij cognoſcunt parentes, ſed appellant oēs viros patres,& fœminas matres:poſterius autem determināt vnunquodq; ue.quod quidem propter imperfectionem contingit naſcentium . Sed in diuinis perfectus deus ex patre naſcitur , cui nulla ex tempore accreſcit ſcientia : & ideo ſemper nouit patrem . Propter ſecundum ait, (Et ipſe me miſit.)

Obiectio & ſolutio.

miſit.)non enim ignorantem,ſed ſcientem miſit,& ideo no uit eum à quo miſſus eſt. Ex dictis patet tria Chriſto conuenire,ꝙ videlicet natus eſt ex patre ꝙ miſſus eſt in carne, & ꝙ natus eſt ex matre. Hoc vltimum Iudæi nouerant,ſed nec ex patre deo natũ, nec in carne miſſum cognoſcebant. Vnde primum illorum concedit eſſe ſcitum,cum dicit.(Et me ſcitis,& vnde ſim ſcitis.)miſſionem vero negat eis notã cũ dicit.(Et à meipſo non veni,ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.)Aeternam etiam generationẽ ſibi notã, & illis oſtẽdit eſſe incognitam,cum ſubdit,(Ego ſcio eum, & ſi dixero quia &c.)¶ Deinde cum dicit,(Quærebant ergo eũ) ponitur diuerſæ intentionis conſequens affectus ex verbis xp̃i. Et primo quidẽ rebellium,ſecundo fideliũ.(De turba aũt.)In prima parte tria tãgit. primo.ſ.intentionem cordis.(Quærebant ergo eũ apprehendere.) Intelligebãt. n.verba eius dicentis ſe à deo natũ & miſſum,ſed non intelligebant rei veritatem,quia nõ credebant in eũ. Niſi.n.crederitis,nõ intelligetis. Et ideo quærebãt eũ apprehẽdere, tanq̃ diuinũ ſibi vſurparet honorẽ. Et attẽde quia iterũ deprehenduntur mendaces, q dixerãt,quis te quærit interfice re?pri⁹.n.cõuicti ſunt teſtimonio verbi, dicẽtibus Hieroſolymitanis,Nõne hic eſt quẽ quærunt Iudei interficere?nũc vero redarguũtur ex intentione animi,quia quærũt p̃ficere quod negauerãt ſe intendere. Itẽ tãgit ceſſationem opis(& nemo miſit in illũ manus.)Eadem potentia qua prio,nihil dicũt palã loquenti,nec mõ manus mittunt,& ideo in vanũ quærunt eum tenere.p̃s. Ipſi vero in vanũ quæſierunt aĩam meã. Sic prauis hoibus ad eorũ pœnã adeſt mala voluntas quibus abeſt praui operis facultas. Itẽ tangit electionẽ tpis (quia nondũ venerat hora eius)hora eius erat qñ volebat. Nõ n.neceſſitas fãti, ſed opportunitas fuit voluntatis eius hora. Sicut.n.voluit opportuno tẽpore naſci præmiſſa longa ſerie præconum,ita prædicato euangelio voluit opportuno tempore mori. Vltimo ponitur conuerſio fideliũ(de turba aũt)quæ prius blaſphemauerat,cõuerſa eſt(multi crediderunt in eũ)principes quærunt eũ tenere, vt interficiãt: turbæ autem tenent eũ corde vt credant. Prædicatione.n. & miraculis moti ſimplices dicebãt, xp̃s cum venerit,nunquid plura ſigna faciet, quem hic facit? Certe non ipſe ergo xp̃s eſt:non igitur alium expectemus.

Hora xp̃i erat qñ volebat.

Feria.

Feria quarta poſt quartam dominicam in quadrageſima Secundum Ioannem. Cap.ix.

IN illo tempore. Prætereſ Ieſus vidit hominem cæcum à natiuitate. Et interrogauerunt eum diſcipuli eius:Rabbi,quis peccauit?hic,* aut parentes eius,vt cæcus naſceretur?Reſpõdit Ieſus: Neq; hic peccauit,neq; parentes eius: ſed vt manifeſtentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui miſit me,donec dies eſt.Venit nox,quãdo nemo poteſt operari. Quãdiu in mundo ſum, lux ſum mundi.Hæc cum dixiſſet,expuit in terram,& fecit lutũ ex ſputo:& liniuit lutũ ſuper oculos ei⁹, & dixit ei:Vade & lauare in*natatoria Siloe:quod interpretatur miſſus.Abiit ergo, & lauit, & venit videns. Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat,dicebãt:Nónne hic eſt qui ſedebat,& mendicabat?Alij dicebant, quia hic eſt: alij autem,nequaquã:ſed ſimilis eius eſt. Ille vero dicebat,quia ego ſum.Dicebãt ergo ei, Quomodo aperti ſunt tibi oculi?Reſpõdit: Ille homo qui dicitur Ieſus,lutũ fecit,& vnxit oculos meos,&dixit mihi,Vade ad natatoria Siloe:& laua.Et abii, & laui,& vidi.Dixerunt ergo ei: Vbi eſt ille? Ait, Neſcio.Adducũt eum ad Phariſęos qui cæcus fuerat.Erat autem ſabbatum quando lutum fecit Ieſus,& aperuit oculos eius.Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi,quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis,Lutum poſuit mihi ſuper oculos:& laui, & video. Dicebant ergo ex Phariſæis quidã: Non eſt hic homo à deo, qui ſabbatum non cuſtodit.

* Græca vox κ", anceps eſt ad aut & an. Dicẽdum erat, an, non aut. Nam aut diſiungit, an interrogat.

*ἐπὶ κολυμβήθραν. i. in piſcina.

Alii autem dicebant: Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.
*ὁ τὶ ἡνέῳξέν.i. quia aperuit, vt ſit ſenſus, Quem tu putas eſſe illũ ex hoc φ, vt dicis aperuit tibi oculos?
Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de eo.* qui aperuit oculos tuos? Ille autẽ dixit, quia propheta eſt. Non crediderunt ergo Iudæi de illo quia cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocauerunt parentes eius qui viderat: & interrogauerunt eos, dicentes: Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt? Reſpon derunt ergo parẽtes eius, & dixerunt: Scimus quia hic eſt filius noſter: & quia cæcus natus eſt: quomo mo autem nunc videat, neſcimus: aut quis eius ape ruit oculos, nos neſcimus. Ipſum interrogate. ętatẽ habet: ipſe de ſe* loquatur. Hæc dixerunt parentes eius, quia timebant Iudęos. Iam. n. conſpirauerant Iudæi, vt ſiquis eum confiteretur Chriſtum, extra ſynagogã fieret. Propterea parentes eius dixerunt, quia ętatem habet: ipſum interrogate. Vocauerũt ergo rurſum hominẽ qui fuerat cæcus, & dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt. Dixit ergo ille. Si peccator eſt, neſcio. Vnum ſcio, quia cũ cæcus eſſem, modo video. Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Reſpondit eis. Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Nũquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?* Maledixerunt ergo ei, & dixerunt. Tu diſcipulus eius ſis: nos autẽ Moyſi diſcipuli ſumus. Nos ſcimus, quia Moyſi locutꝰ eſt deus. Hunc autẽ neſcimus vnde ſit. Reſpondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile eſt, quia
*λαλήσει, id eſt loquatur futuri tpis.
*Non eſt maledixerunt, ſed ἐλοιδόρησαν.i. contumiati.

vos

vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos. Scimus autem,quia peccatores deus non audit: ſed ſi quis cultor dei eſt,& voluntatem eius facit, hunc exaudit. A ſeculo non eſt auditum, quia aperuit quis oculos cæci nati. Niſi eſſet hic à deo,non *poterat facere quicquã. Reſpõderunt,& dixerunt ei. In peccatis natus es totus:& tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audiuit autem Ieſus, quia eiecerunt eum foras:& cum inueniſſet eum,dixit ei:Tu credis in filium dei?Reſpondit ille,& dixit: Quis eſt domine,vt credã in eum? Dixit ei Ieſus:Et vidiſti eum:& qui loquitur tecũ,ipſe eſt. At ille ait, credo domine.Et procidens adorauit eum.

*δυνατα. i. no potuiſſet.

Sermo primus quartæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxli.

PRæteriens Ieſus vidit hominem cæcum à natiuitate.) Ioan.ix. Statio ieiunantiũ hodie agitur. xxv. cuius nomen eſt Moſeroth,quod interpretatur vincula, vel diſciplinæ. Ad ſimilitudinem.n. Sanſonis & Sedechiæ genus humanum excæcatum vinculatur, & mole ſecularis ſolicitudinis deputatum,exinde in Babylonem confuſionis adducitur. Sed diſciplina cœleſtis ſoluit vincula,& cæcã mentẽ illuminat,ſicut in figura cæci nati oſtendit præſens euãgelium,vnde ſtatio iſta fit ad ſanctum Paulum,quem prius excæcatum,fonte baptiſmatis illuminauit,& ceciderunt ex oculis eius tanquã ſquamæ & viſum recepit. Diuiditur autem iſtud euangelium in partes quatuor. Prima continet miraculi operationem. Secunda operationis examinationẽ (Itaq; vicini.) Tertia examinationis defenſionem (vocauerunt ergo rurſum hominem.) Quarta defenſionis retributionem(Audiuit Ieſus quia eiecerunt eum). Prima vero pars ſex continet clauſulas,in quarum prima ponitur incõ modũ cæcitatis. In ſecunda ambiguũ dubietatis. (& interrogauerunt eum). In tertia alloquium veritatis. (Reſpõdit Ieſus,neq; hic). In quarta officium vtilitatis.(Me oportet

Statio ieiunãtium quæ Moſeroth dicitur.

operari). In quinta remedium nouitatis(hæc cum dixiſſet) In ſexta beneficium ſanitatis(.abiit ergo) Propter primũ conſiderandum,quia cum xps abſcondiſſet ſe ab eis qui volebant ipſum lapidare,& exiuiſſet de templo,(Tunc præteriens).i.inde tranſiens(Ieſus vidit hominem cæcum)non vtcunque cæcum (ſed à natiuitate)ergo vidit ſe non videntem.Iob.ix.&.xxiii.Si venerit ad me,non videbo illum:ipſe verò ſcit viam meã. Et iſta viſio notat miſericordię aſpectũ. Vnde glo. vidit,quia miſertus eſt. Miſeranda.n.eſt cęcitatis cõditio. ¶ Deinde ponitur diſcipulorum dubietas. (Et interrogauerunt eum diſcipuli eius. R abbi.)quod dicitur magiſter. Magiſtrum autem appellãt, à quo diſcere deſiderabant. De alterius.n.cæcitate lumen intelligentiæ ſibi quærebãt. Nam cæcitas contigit in Iſrael,vt illuminaretur gentium plenitudo.(Quis peccauit,hic,aut parentes eius, vt cęcus naſceretur.) id eſt cuius peccato accidit ei cęcitas, ſuo an parentum?putabant.n.diſcipuli,ſicut etiã amici beati Iob,neminem in hoc mũdo flagellari, niſi propter peccata.ideo quærũt cuius peccatum fuerit cauſa cæcitatis. ¶ Et aduertendum ꝙ iſte cæcus quando naſcebatur, nullum poterat habere peccatũ niſi originale,quod à primis parẽtib⁹ traducitur. Parentes vero ipſius etiam actualia peccata habebant:& ideo quærunt diſcipuli vtrũ ſit natus cæcus propter proprium originale, an propter parentum actuale peccatum. Nam defectus corporales aliquando ex culpa parẽtum, aliquando vero in pœnam originalis peccati traducũtur,ſicut diſponit iuſtus iudex hominum,vel ad remedium culpæ,vel ad exercitium patientiæ,vel ad vindictam malitiæ. Ipſe.n.ait Exo.iiii. Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum, videntem & cæcum?nónne ego? ¶ Deinde cũ dicit,(Reſpõdit Ieſus)ponitur rei quæſitæ veritas.in qua duo tanguntur. primo.n.falſa ratio refellitur.neque hic peccauit,neque parentes eius). Non negat abſolute eos peccaſſe, ſed intendit quod neque peccatũ parentũ, neque peccatum proprium fuit ratio vt iſte cæcus naſceretur. Item hui⁹ cæcitatis vera cauſa adducitur,(Sed) ideo cæcus natus eſt, (vt manifeſtentur opera dei in illo). Opera dei tria ſunt.ſ. creationis, reparationis, & ſaluationis. Ipſe quidem & à principio creauit hominẽ,& quotidie eius virtute firmantur qui concipiuntur in matris vtero. ii.

Defectus corporalis quare ſint

Opa dei triplicia.

Mac,

Mac.vii. Mundi creator formauit hominis natiuitatē. Formauit autem libere hominem: ad quod manifeſta ndum, quos vult,& quibus vult,& qualiter vult, ſenſus cum mēbris largitur & ſubtrahit. Item q̄ ipſe ſit reparator naturæ, manifeſtatur, quando naturæ vitium ipſius virtute reformatur. opus ergo creationis rerum primo, poſtea opus reparatiōis patuit in cæco iſto. Item per hæc duo manifeſtum eſt opus ſalutis humanæ. vnde glo. Cum illuminatus eſt cęcus, manifeſtatū eſt quid in cecitate humani generis facturus eſt xp̄s.

¶ Nota vt dicit Gre. in prolo. li. mor. Quia percuſſionum diuerſa genera. alia nāque eſt qua peccator percutitur vt ſi ne retractatiōe puniat, ſicut dicitur perituræ Iudææ. Hier. xxx. plaga inimici percuſſi te, caſtigatione crudeli. Et iterum, Quid clamas ſuper contritione tua? inſanabilis eſt dolor tuus. Sic percuſſus eſt Pharao decem plagis. Deuter. xxxii. Ignis eſt accenſus in furore meo,& ardebit vſque ad inferni nouiſſima. Itē aliquando percutitur peccator vt corrigatur, ſicut cuidam in euangelio dicitur Ioan. v. Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius quid tibi cōtingat. hęc enim verba indicāt q̄ ad emendationem prius fuerat percuſſus. Item aliquando quis percutitur non quia peccator ſit, ſed ne peccet, ſicut Paulo datus eſt ſtimul⁹ carnis ne extolleretur. j. Cor. xiii. Item aliquando quis percutitur non propter peccatum aut puniendum, aut emendandum, aut vitandum, ſed propter vitæ meritum augendum, ſicut patuit in cęcitate Thobiæ,& in aduerſitate beati Iob: cui⁹ cum omnes virtutes in proſperitate habuiſſent exercitium meriti, ſolam quæ reſtabat patientiā voluit deus per aduerſitatem exercere. Item aliquando quis percutitur, vt dū poſtea inopinata ſalus conceditur, ſaluantis virtus congregata ardētius ametur. hac ex cauſa iſte homo cęcus natus eſt. Quinque igitur generales cauſæ ſunt diuinæ percuſſionis.

Peruſſiōnū diuerſa genera.

Diuinæ p cuſſionis quinque cauſæ.

Sed beatus Aug. xiii. li. de tri. cxvi. prætermiſſa percuſſiōe reproborū, tres cauſas aſſignat quare electi patiātur in hoc mundo aduerſa, dicēs. Pſunt mala iſta quę fideles pie perferūt, vel ad emēdanda peccata, ſiue p̄terita, ſiue futura: in quo habētur ſecunda & tertia cauſa Gregorij. vel ad exercendā probandāq; iuſtitiā, vel ad dæmonſtrandā vitæ huius miſeriā, vt illa vbi erit beatitudo vera atq; perpetua, & deſideretur ardentius, & inquiratur inſtantius. Sed circa

cos

eos iſta ſeruãtur, de quib⁹ Apoſtolus dicit Ro. viij. Scimus qm̃ diligentibus deum, omnia cooperantur in bonũ, his qui ſecundum propoſitũ vocati ſunt ſancti. ¶ Deinde cũ dicit (Me oportet operari) ponitur officium vtilitatis. vbi quatuor tangit. primo ſ. opportunitatem operis, dicens. (Me) qui ſum virtus infinita, op̃s ars, & omniũ artifex. (oportet) non propter opificis indigentiam, ſed propter hominum ſalutem (operari opera eius) ſcilicet dei (qui miſit me.) vt operarer: cuius miſſio eſt carnis aſſumptio. Gal. iiij. Miſit deus filium ſuum factum ex muliere. ¶ Et nota quia tota beata trinitas Chriſtum miſit virtute eſſentiali, ſed pater eum miſit auctoritate principali, ſpirituſſanctus eum miſit bonitate attributali. Eſa. xlviij. Miſit me dominus, & ſpiritus eius. Miſit etiã xp̃s ſeipſum veritate artificiali. Prouer. ix. Sapiẽtia ædificauit ſibi domũ. Itẽ, vt dictũ eſt, tria ſunt opera dei. Primum vt fieret, quod nõ erat: ſecundũ vt ſuppleret quod deerat: tertium vt ſaluaretur quod perierat. Primũ eſt creationis rerum, ſecũdum ſignificationis miraculorũ, tertium ſaluationis hoĩm. Nec dubium quin tria iſta opera xp̃s ſit operatus. nã de primo dicitur Ioã. j. Omnia per ipſum facta ſunt. De ſecundo eiuſdẽ. iij. Nemo poteſt hæc ſigna facere quę tu facis. De tertio Mat. xviij. Venit filius hoĩs ſaluare quod perierat. Ad primum opus nõ eſt xp̃s miſſus, ſed ad ſecundũ & tertiũ. Itẽ oportuit iſta fieri opera, nõ ꝓpter cõmodum dei, qui bonorũ noſtrorũ nõ indiget, ſed ꝓpter nos hoĩes, vt eſſemus virtute creãtis, vt inſtrueremur miraculo ſignificãtis, & vt bene eſſem⁹ pietate ſaluãtis. ¶ Secũdo tangit cõgruitatẽ tp̃is, (Donec dies eſt). Et nota q̃ dies tripliciter accipitur. primo ꝓ curſu vitæ tẽporalis Iob. vii. dies mei velocius trãſierunt q̃ à texente tela ſucciditur. Secundo ꝓ p̃ſentia xp̃i corporali. Tertio ꝓ ipſi⁹ illuſtratione ſpirituali, ſicut dicit Ioã. viii. Ego ſum lux mundi. Donec ergo viuũt hoĩes, operatur Chriſtus ſaluté in eis, quia non mortui, ſed nos qui viuimus benedicimus dño. Donec etiã fuit copaliter p̃ſ, diuina operatus eſt, p̃dicando & ſanãdo corpora, ac iuſtificãdo animas. Ioan. viij. Quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Rurſus cooperatur ſalutem animarum donec animas illuſtret gratia ſua. In ipſa. n. luce gratiæ operatur ſalutem. Ioan. xij. dum lucem habetis, credite in lucem, vt filii lucis ſitis. (Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec

Xp̃s qũo miſſ⁹ à tota trinitate, & à patre.

Dies tripliciter ſumitur.

me,donec dies eſt). ¶ Nota ſex dies ſunt ex lege quib⁹ operari licet,in ſeptimo requies eſt. Expone ad mores. In primo fit lux,in ſecundo firmamentum &c. Sicut diebus ſex factus eſt mundus,ita minor mundus reficitur ſex operibus,prima lucis &c. Vt renouatus quieſcat in ſeptimo. ¶ Tertio tangit impotentiam futurę noctis(veniet nox). Aut.ſ.mors carnis,aut Chriſti abſentia, aut certe ſubtractio gratię.(quando nemo poteſt operari.) Nam ſuperueniente nocte mortis,tollitur facultas cuiuſq; operis. Eccl. ix. Quodcunque potes inſtăter operare,quia nec opus,nec ratio eſt apud inferos,quo tu operas. Non fuit autē ſic impotens mors Chriſti,immo operoſa,plus conferens ſaluti hominum,quam vita eius. Mors enim occidit mortem,expoliauit infernum,ligauit diabolum,ſaluauit hominē, donauit vitam. Ioan. xii. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Cuius figura fuit mors Sanſonis. Iudich.xvi.qui plures occidit morien⁹, quàm ante dum viueret. Item Chriſto corporaliter in cœlum aſſumpto, facta eſt nox perſecutionis apoſtolorum: & futura eſt nox perſecutionis antichriſti, quando magis erit tempus patiendi quàm operandi. Item cum ſubtrahitur dies gratię menti, fit nox horroris & tenebrarum, nec quiſquam poteſt ſalutaria perficere. Ioan. xii. Qui ambulat in nocte, offendit. ¶ Quarto exponit Chriſtus gratiam luminis, dicens. (quandiu ſum in mundo, lux ſum mundi.) & quia lux eſt dies, vt dicitur Gene. j. conſequens eſt vt quandiu ſum in mundo, ego ſim dies mundi. Si igitur oportet me operari opera eius qui me miſit, patet quia dum in mundo ſum, operari debeo. Vnde Ioan. vii. Pater me⁹ vſque modo operatur,& ego operor. ¶ Nota primo quia mundus quadrupliciter accipitur. primo quidem generaliter pro vniuerſitate creaturarū. Ioan.j. Mundus per ipſum factus eſt. Secundo⁹ ſpecialiter pro homine qui dicitur minor mundus. Sed hoc nomē mūdus dictū de homine aliquādo ſignificat naturā.ii.Cor.v. Deus erat in xp̄o mūdum.i.naturā humanā recōciliās ſibi. Aliqñ aūt ſonat viciū mundanū. Io.j. Mūdus eū nō cognouit. Aliqñ vero ſignificat iuſtificatū hominē,& cœtū fideliū. Ioan. xii. Ecce tot⁹ mūdus poſt eū abiit. ¶ Iteē nota quia lux eſt duplex,ſ. ſenſibilis,& intellectualis. Prima eſt de qua dicitur Geñ.

Sex dies ſunt ex lege quibus operari licet.

Mors xp̄i plus contulit ſaluti hominū,q̄ vita.

Figura.

Mundus quadrupliciter accipitur.

Lux duplex.

Geñ.i. Fiat lux,& facta eſt lux. ipſa eſt communis hominibus & beſtiis. Altera lux eſt intellectualis, de qua Ioan.i. Erat lux vera,quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Nō eſt autem Chriſtus lux iſta ſenſibilis oculis,ſed intellectualis mentibus. Nihilominus tamen exiſtens in carne per ſenſibilia miracula operum, quaſi radiis ſolis mentes illuminabat interius. Item Chriſtus lux vera eſt in vniuerſitate mundi,& in minori mūdo naturali,per potentiam,præſentiam,& eſſentiam. Ioan.j. In mundo erat,quia mūdus per ipſum factus eſt. Sed hoc eſſe eius in mundo,mundum non illuminat luce ſpirituali, quam ſola rationalis capit creatura. Sed in mundo culpæ non eſt Chriſtus:ideo nec ipſum illuminat. Sap.v. Sol intelligentiæ nec lumen iuſtitiæ refulſit nobis. Mundum autem fidelium Chriſtus vera lux non deſerit. Mat.xxviii. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad cōſummationem ſæculi. ideo illuminat mētes fidelium,& cauſat in eis diem gratiæ,in quo ſaluraria operantur,priuſquam nox æterna ſuperueniat,in qua operari non licet,ſicut nec ardenti diuiti licuit: ſed tantum eſt tempus recipiendi. ¶ Deinde cū dicit(hæc cum dixiſſet)ponitur nouum curationis remedium. vbi tria tangit. primo .ſ. medicamenti pręparationem.(hæc)plena myſteriis(cum dixiſſet) monens bonos, & terrēs malos. (Expuit in terram, & fecit lutū ex ſputo.) Ecce collyrium quo inungendus eſt cæcus illuminandus. Item tangit medicinæ appoſitionem.(Et liniuit).i. vnxit. (lutum ſuper oculos eius).Item tangit præcepti impoſitionem(& dixit ei,vade & lauare in natatoria).i. piſcina quæ eſt ſtagnū aquarū.(Siloe)quod.ſ. Siloa (interpretatur miſſus)Nota vt dicit glo.quia Siloa fons eſt ad radicem montis Sion,qui nō iugibus aquis,ſed in certis horis ebullit per concaua terrarum,hinc non longe in modum ſtagni congregantur aquæ fontis,quarū cōgregatio quādoq; piſcina,quandoq; natatoria dicitur. Eſt autem natatoria locus aquarum in quo poteſt natari. Ergo ad natatoriam huius fontis miſſus eſt cæcus,vt lotus illuminaretur. Et alludit nomen fontis rei de qua agitur. Dixit.n. Chriſtus ſe eſſe miſſum vt operaretur mittentis opera: quorum vnum erat illuminare cæcum,ideo ad fontem Siloa, quod interpretatur miſſus,cæcum miſit:quaſi dicat, per fontem miſſum lu-

Natatoria.

minis

minis illuminaberis. ¶ Deinde ponitur beneficium ſanitatis cum dicitur,(Abiit ergo)vbi duo tangit.primo.ſ. mandati executionem.(Abiit ergo)quia dixerat ei,vade.(& lauit)quia dixerat ei,lauare.Item tãgit viſionis adeptionem. (& venit videns)Glo.Quæritur quomodo iſtum ſine fide Chriſtus ſaluauerit,cum legatur neminem ſine ſanatione interiori exterius ſanaſſe. Sed hoc dicitur de illis qui propter peccata infirmabantur,iſte autem non propter peccatum,ſed propter gloriam dei oſtendendam cæcus erat.

Quæſtiũcula cum ſolutione.

Sermo ſecundus quartæ feriæ poſt quartã dominicã in.xl. & in ordine.cxlij.

PRæteriens Ieſus vidit hominem cæcum à natiuitate) Notandum,quia cæcitas operis tres ſignificat cæcitates cordis:quarum vna eſt natiuitatis, altera iniquitatis,tertia virtutis. Prima cęcitas eſt culpa originalis, ſecunda eſt culpa actualis,tertia eſt virtus moralis. Primo igitur cæcus iſte à natiuitate lotus,humani generis viſibiliter nobis figuram oſtendit,Primi nanque parentes habuerũt in ſua conditione apertos oculos cordis , quibus deum & ſeipſos & agenda conſpicerent ſic clare,vt eorum cognitio eſſet propinqua intellectioni angelicæ. Sed ſuggeſtione hoſtis dicentis. Aperiẽtur oculi veſtri,& eritis ſicut dij, ſcientes bonum & malum:dum nimis voluerunt aſpicere, ſunt excæcati,ſicut vrſus ignitis bacillis, & papiliones ad lumen excæcantur candelæ. Vnde ſeipſum aduertẽtis homo cæcum,ait,Cor meũ conturbatum eſt in me,dereliquit me virtus mea,& lumẽ oculorum meorum,& ipſum nõ eſt mecum. Igitur clauſi fuerunt oculi primorum parentũ ne viderent ſalubriter. Vnde factum eſt vt quemadmodum ſe habet oculus noctuæ ad lucem ſolis, ſic intellectus noſter ad diuinitatem in ſui natura manifeſtiſſimam. Sed aperti ſunt eis,vt propriam intueantur miſeriam,quod vtique pœnæ augmentum eſt. Nam aperti ſunt oculi eorum , & cognouerunt ſe eſſe nudos. Et vere Adam factus eſt ſciẽs bonum & malum. Nouit.n.quantum bonum perdidit,& experitur quantum malum incurrit. Item à cæcis parentibus quaſi catelli nos omnes naſcimur cæci. Eph.ii. Omnes naſcimur filij irę.quia vt dicit Glo.vitium pro natura inoluit. Et habet homo à natiuitate vitioſa quatuor cæcitates.

Vox hominis pro priã cæcitatem aduertẽtis.

Habet homo à na-

Prima

prima cæcitas diuinitatis.ps. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt deus. Exo.iii. Neſcio dominum. Secunda eſt propriæ mentis.ps. Homo cum in honore eſſet, non intellexit. Tertia eſt virtutis.ps. Noluit intelligere vt bene ageret. Quarta cæcitas eſt iguorantia propriæ cæcitatis, Neq; enim homo deprehendit ſe eſſe cæcum in cognitione dei, & cognitione ſuimet, atq; in cognitione agibilium. Apo. iii. Neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Nec mirum ſi cæcus à natiuitate ſe cæcum eſſe non aduertit, quia cæcitas viſu cognoſcitur, ipſe vero non habet lumen oculorum. Sed cũ eũ aſperſit lux gratiæ, tunc propriam cæcitatem aduertit, clamans & dicens, Reſpice & exaudi me domine deus meus, illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, prævalui aduerſus eum. Item conſiderandum quemadmodum fiat illuminatio cæcitatis originalis, quæ facta eſt primo quidẽ Chriſto prætereunte. ſecũdum quidẽ diuinitatẽ ipſe ſtat, apud quẽ nulla varietas eſt: per myſterium autem incarnationis trãſiuit conceptus, natus, in mundo conuerſatus, mortuus, ſepultus, reſurgẽs, & cœlum conſcendens, ſic præteriit vt cæcum à natiuitate hominẽ illuminaret. Ioan. viii. Ego ſum lux mundi. qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris. Secũdo illuminauit cęcũ, eum videdo miſericorditer. vnde ps. cum dixiſſet, Reſpice in me domine: addidit, Illumina oculos meos. Tertio illuminauit liniendo lutum ex ſputo & puluere ſuper oculos cæci. Iſtud collyrium eſt incarnatiõis xpi ſacramẽtũ, quod tunc liuitur, cum creditur. Nã ſaliua quæ fluit à capite, deſignat æternã ſapientiã emanantẽ à patre. Sap. vii. Vaporem virtutis dei, & emanatio quædã claritatis omnipotentis dei ſyncera. Iſta vero ſaliua ſapiẽtię fuit terræ pmixta, vt lutũ fieret, quãdo verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis. Hoc aũt lutũ oculos vngit, cũ incarnatiõis myſterium credit: de quo Apoc. iii. Collyrio vnge oculos tuos, vt videas. Quarto xps illuminat baptiſmi lauacro emundãdo. Sacramẽtum. n. baptiſmi eſt fons de cœlo miſſus, i quo credens lauatur vt illuminetur. in cuius ſignũ baptizato xpo aperti ſunt cœli, & vox patris audita eſt, & ſpiritus ſanctus in columbæ ſpecie apparuit. Legitur ꝙ Cõſtantinus dixit ſe vidiſſe dominũ Ieſum xpm quãdo beatus Siluеſter eum

Quomodo fiat illuminatio cęcitatis originalis

Lutum ex ſputo & puluere.

Lutum.

Baptiſma

baptizauit

baptizauit. ¶ Secunda cæcitas eſt culpę actualis. nam plures poſtquã fide & baptiſmo illuminati fuerint, labũtur ad crimina, & excæcantur. Malitia. n. eſt corruptiua principij, ideo interiorem excæcat viſum. Sap. ii. Excæcauit cor malitia eorũ. Exçecat enim fumus ſuperbiæ. Excæcatvehemẽtior lux inuidiæ. Excæcat puluis auaritiæ. Excæcat caligo iracundiæ. Exçecat macula luxuriæ. Exçecat ſuperfluitas quaſi lippitudo gulę, & excæcat ſomnus accidiæ. Sed circa çecitatẽ actualem duo cõſiderãda ſunt. primum quia vt dicit Greg. vii. li. mo. Aliquãdo prius oculus intellectus obtunditur, & poſtmodum captus animus per exteriora deſideria vagatur. huius rei exemplum eſt Sanſon, quem captum Philiſtei prius çecauerunt, poſtea ad molam deputauerunt: quia maligni ſpiritus poſtquã tẽtationũ ſtimulis acié actiuę cõtẽplationis effodiunt, foris in circuitũ laborũ mittunt. Aliquãdo vero prius deſideria carnis ebulliunt, & poſt lõgum vſum illiciti opis oculos cordis claudunt Nã ſępe mens recta cernit, nec tamen ſe cõtra puerſa audẽter erigit: & renitens vincitur, dum hoc ipſum quod agit diiudicãs, carnis ſuę delectatione ſuperatur. Exẽplum huius eſt Sedechias, cui⁹ filios eo vidẽte prius occidit rex Babylonis, poſt ipſum excęcauit: quia ſępe diabolus ſic bona opera interficit, vt hęc ſe amittere ipſe qui captus eſt, dolens cernat: ſed dum vidẽs nequitię ppetratione pcutitur, ad hoc qñq; peccati vſu deducitur, vt ipſo quoq; rationis lumine ſeruiliter priuetur. Itẽ cõſiderandũ quia vt dicit idẽ venerabilis doctor. iii. li. mor. exponẽs illud, Pereat dies in qua natus ſum &c. nequãquã hõ à delectatiõe peccati rapit, niſi prius per voluntarias mẽtis tenebras infirmetur. Ante. n. cęcus in mẽte fit, & poſtmodũ ſe reprobę delectationi ſubſternit. Nũquã. n. quis delectatiõi cõſentit, niſi mẽtis oculus pri⁹ infirmet, quod appellat Ariſto. ligamen rationis, quale in dormientibus & ebriis & phreneticis accidit. Prouenit autẽ infirmitas iſta intellectus, ſiue ligamẽ eius, à paſſione. Nihilominus tamen voluntaria eſt, quia paſſionis motũ potuit voluntas reprimere, & auertere imaginationem, & neglexit hæc. Vnde Ambroſius, circa principium libri ſui de vita beata dicit, Aut nos liber affectus ad errores trahit, aut voluntas reuocat rationem ſecuta.

Secunda cæcitas.

ſecuta. Patet ergo hunc eſſe peccati ordinem, quia nõ con
ſentit quiſque peccato, niſi prius intellectus eius obnubile
tur. Obnubilatur autem ex paſſione eius motus, quia volũ
tarius eſt: ideo & obnubilatio ſiue infirmitas intellectus vo
luntaria eſt, ſicque peccatum actuale voluntarium eſt. Ite
rum ſiue quis cęcus ſit errore, ſiue obtenebratus ſiue paſ-
Dubium. ſione, (quorum primum eſt malitia, alterum vero inconti
nentia eſt) manifeſtum eſt quia ſemper voluntarium eſt.
Reſpõſio Sed cum prius dictum ſit, ꝙ aliquando poſt longum vſum
illiciti operis clauditur oculus rationis: Dubitatur quomo
do verum ſit ꝙ nemo conſentit peccato niſi voluntarias
prius tenebras patiatur? Dicendum ꝙ aliud eſt cæcitas in-
tellectus, & aliud tenebra eius. Primum enim eſt error ex
malitia proueniens, & vt plurimum ex luxuria proueniens,
vnde cęcitas mentis eſt filia eius ſecundum Greg. Et ta-
lis error eſt vitium oppoſitum prudentiæ: & non eſt du-
bium ꝙ cauſatur ex malitia appetitus, quem errorẽ ſequun
tur vitia alia vt cauſam. Tenebra vero intellectus ex paſ-
ſione prouenit, quę non eſt vitium, ſed defectus, qui adeſt
omni peccati: nec tamen eſt cauſa peccãti. Primo modo
accipit beatus Greg. cęcitatem in primo dicto, ſecũdo mo
do in ſecundo. Item quia cæcitas intellectus, licet ſit volũ
taria, non tamen eſt ſemper ex præcedẽti peccato, licet ex
aliquo defectu volũtario proueniat, ideo de cęco dicitur,
Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cęcus naſcere
tur. Verum quia vt dicit Aug. in Enchiridio, Deus adeò
bonus eſt, qui non ſineret mala fieri, niſi ex malis eliceret
meliora: ideo permittit peccantiũ excæcari mentes, vt dei
opera manifeſtentur. Omnia vero eius opera ſunt, aut mi
ſericordiæ, aut iuſtitię: quorum vtrunque in peccatoribus
patet. In eis enim qui cõuertuntur, manifeſtatur opus mi-
ſericordiæ. in eis vero qui non pœnitent, iuſtitię opus de-
clarabitur. Miſericordię opus in Magdalena, & in Petro,
Peccato- & in publicano patuit: iuſtitię autem opus in Iuda prodi-
res illumi tore, in Pilato, & in diuite epulone declaratum eſt. ¶ Item
nantur li- peccatores illuminantur liniti luto ex ſputo & terra, & lo-
niti luto ti fonte. Primum pertinet ad doctrinam prędicationis, al-
ex ſputo. terum vero ad pœnitẽtię lauacrum. Nam ſaliua ab ore eſt,
doctrina à prædicatore, quæ in affectum mentis quaſi in
terra ſuſcepta lutum efficit, quo intellectus vngitur, ſed

hoc

hoc nō ſufficit ad illuminationē, niſi ſuccedat pœnitentiæ lauacrum. Zach.xiii. Erit fons patens domui Iacob in ablutionem peccatoris. ¶ Tertia cæcitas eſt virtualis,quam p̄.petebat dicens: Auerte oculos meos ne videant vanitatem.de qua dicitur Matth.xviii. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum,& proiice abs te. Nomine autem oculi hoc loco quatuor poſſunt intelligi. Primo quidē oculus eſt filius, aut alius propinquus. Thob.x. Heu me fili mi,lumen oculorum noſtrorum. Iſte oculus ſcandalizat,ſi eius occaſione peccamus.ideo ſeparādus eſt. Item oculus eſt amicus,quem ſicut oculum capitis diligimus: qui ſi ſcādalizat ,puocando ad malum,relinquēdus eſt. Item oculus ſecundum Gre.vi. lib.mora. eſt vita contemplatiua, quæ tripliciter ſcandalizat. Aut enim propter indiſcretionē adducit errorem, aut propter ſuam delectationem facit pigritiā boni operis, aut propter alienationem mentis à corpore, inducit carnis languorem, ſicut legitur Dañ. viii. Et tunc oculus contemplatiuus relinquendus eſt. Item oculus ad literā eſt membrum quo videmus. Multos.n.oculus iſte ſcādalizauit,& eius viſio excæcauit mentis oculum,atque rapuit interiorem aſpectum. Threñ.iiii. Oculus meus depredatus eſt animā meā. Per eum enim ingrediuntur, imago mulieris, fulgor auri, ſpem ludi & chorearum,quibus ſcandalizatur mens,& à ſe ipſa rapitur. Nam oculus primę mulieris quo vidit lignum pulchrum,& ad veſcendum ſuaue,nos omnes traxit in mortem. Oculus Sichē rapuit Dinā. Et oculus Dauid ad adulterium & homicidium ipſum traxit. Ergo quia ſic ſcandalizat corporalis oculus,eruatur, non quidem membrum, ſed viſus eius impudicus. Vnde Aug. Nec dicatis vos habere animos pudicos,ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nūcius. Ideo dicebat Iob. xxxi. Pepigi fœdus cum oculis meis,vt ne cogitarem quidem de virgine.i.taliter compoſui oculos carnis,ne eorum occaſione quid impudicum cogitauerit oculus mentis. Ergo ſi occaſione corporalis aſpectus quis peccauerit,non eſt tamen eruendus oculus ipſe carnis.primo quidem,quia fieret iniuria creatori,qui eum formauit. Item quia non eſt in culpa oculus,ſed praua volūtas. Item quia propter oculum erutum non ceſſat concupiſcentia. vnde Aug. An quia oculos non habebat cæcus, concupiſcentiæ minime vigebant

Tertia cæcitas.

Oculꝰ corporeus eſt feneſtra p quā multa peccata in grediūtur in animā.

in eo? A quo.n.malo abſtinet praua voluntas? Quanta mala cæci committunt? Sed eruamus ſcandalizantis oculi prauũ vſum. Nam artifex carpentarius ſi offenditur proprio inſtrumento, non illuc frangit, ſed vtitur docte. Itaque interiores concupiſcentiæ, & non exteriores oculi ſunt eruendi. Eccl.xviii. Poſt concupiſcentias tuas ne eas, & à voluntate tua auertere.

Sermo tertius quartæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxliij.

ME oportet operari opa eĩ q miſit me, donec dies eſt. Nota moraliter quia dies quibus omne tẽpus agitur ſeptem ſunt quorum ſex ad operationẽ, ſeptẽ ad vacationem pertinet. Sex.n.diebus fecit deus mundũ, & ſeptimo requieuit. Similiter minor mundus, homo videlicet, ſex diebus reficitur, & in ſeptimo vacat. Sed prior res dies ad actiuam, ſeptimus ad contemplatiuam pertinet vitã. Primus deniq; dies reparandi hominis eſt propriæ recognitionis argumentum: ſecundus ſancti propoſiti firmamentũ: tertius, ppoſiti operis cõplementũ: quartꝰ vitæ exẽplaris documentũ: quintus geminæ cõpunctionis lamentũ. ſextus dicit cõfortationis ornamentũ: ſeptimus quietę contẽplatiõis delectamentũ. Primo nanq; die in maiori mũdo fecit deus lucẽ, & diuiſit à tenebris. Sic primũ qđ occurrit in reparatione hoĩs, faciendũ eſt, vt radiãte luce rõnis ſeipſum hõ recognoſcat, præteritæ vitæ ſtatũ diſcutiens, & futurę mortis terminũ præuidens. Geñ.iii. Aperti ſunt oculi eorũ, & cognouerũt ſe eſſe nudos. Nudos quidẽ virtutum habitu, & ideo dolẽtes, quia talẽ veſtẽ pdiderãt. Nudos etiã.i.pctis deformes ſe cognouerũt.ps. Qñ iniquitatẽ meã ego cognoſco, & peccatũ meũ cõtra me eſt ſemp. & ideo erubeſcẽtes nudos nihilominus.i.immortalitatis veſte ſe priuatos eſſe cognouerunt, & ideo mortẽ timentes. In hac ergo nuditate ſunt dolor, pudor, & timor. Tali aũt lucis recognitione diuidit homo lucẽ à tenebris, quia diſcernit opera lucis ab operibꝰ tenebrarum, & videt q̃ magna, q̃ multa, q̃ diuturna fuerint praua ſua opera. Econtra videt q̃ pauca, q̃ modica, & pene nulla, & in momento fuerit ſiqua bona fecit. Hic eſt primꝰ dies, ppriæ recognitiõis, in quo incipit reparatio lapſi hominis, de quo Exo.xiii. Memẽtote diei huiꝰ, quãdo egreſſi eſtis.i.

Sex diebꝰ patꝰ mũdus qui hõ eſt, reficit ſpiritualiter à deo.

Modꝰ humanæ reformationis p gratiam.

eſtis.i.cœpiſtis egredi de terra ægypti.i.de terra anguſtiæ & tenebrarum &c. ¶Secundo die fecit deus firmamẽtum. Secundus i.cœlum in medio ſuperiorum & inferiorum aquarum Si- dies.
militer poſtq̃ homo reparãdus ſtatum ꝓpriũ recognouerit, ſuum propoſitum debet firmare in medio vitiorum & virtutum,proponendo peccata relinquere,& bona facere. Eccle.v. Eſto firmus in via domini,& in veritate ſenſus tui. Hic eſt ſecundus dies moralis,in quo firmo peccato fit ſanctum propoſitum. Eze.xxxii. Pactum meum erit cum die. ¶Tertio die diſcooperuit deus terram aquis, & apperuit Tertius
arida germinans herbam virentem, & producens lignum dies.
fructiferum. Similiter reparando hoiem non ſufficit opus ſecundi diei,ſanctũ.ſ.propoſitum,niſi die tertio quod propoſuit opere compleat,vt reddat vota ſua.i.propoſita & vo
lita ſua de die in diem. De die videlicet ſecundo,in diẽ ter
tium. Et primo quidẽ cedant ſeorſum quaſi aquę fluxę voluptates,deinde mens ab ipſis arens cœlo pateat,imbrẽ iuſtitiæ ſitiens.vltimo germinet herbam pabuli,indigentibus tribuens neceſſaria,producat lignum.i.forte præſidium oppreſſis tribuat,fructumque.i. opus miſericordiæ,& ſemẽ.i.
initium miſerendi in corde proximi,eidem miſerendo producat. Iob.xiiii. Tabernacula iuſtorum germinabũt. Bene dicit tabernacula.i.corpora,quia miſericordię opera corporalibus actibus exercentur.& Eze.xxx. Ramos veſtros expandite,germinetis,& fructum afferatis. ¶Quarto die fe- Quartus
cit deus luminaria cœli,ſolem, & lunã, & ſydera vt lucerẽt dies.
ſuper terrã. Similiter reparãdus homo lucere debet aliis ex exẽplo vitę,verbo doctrię. Mat.vi. Luceat lux veſtra corã hoibus,vt videãt veſtra bona opera,& glorificent patrẽ veſtrum qui eſt in cœlis.& Phil.ii. Lucetis ſicut luminaria in mundo verbũ vitæ cõtinentia. Quidã vero prẽter hęc lucẽt etiã miraculis. Et ideo dicitur ꝙ deus quarto die fecit duo magna luminaria,ſolẽ.ſ.maiꝰ, & lunã minus luminare. Sol eſt exẽplum vitæ:luna verbũ doctrinæ. fecit etiã ſydera.i. gratias miraculorũ prædictis duobus minora,qa minus eſt miraculis tantũ,q̃ vita & verbo lucere. De hoc quarto die morali luminarium dicitur Eccl.xlvi. Vna dies facta quaſi duo:quia documentum viuendi,aut exemplo vitę,aut verbo doctrinæ lucet. ¶Quinto die fecit deus ex aquis pi- Quintus
ſces,& volatilia. Sed piſces remanſerunt in aquis,volucres dies.

volando petierunt cœlum. Similiter temperãdus homo ex aquis compũctionis, duos motus quaſi animatos producat. primus vt incolatum vitæ præſentis, & culpas ſine quibus vita præſens non agitur, plangat, ſicque quaſi piſcis verſetur in lachrymis. Alter motus eſt vt cœleſtem patriam quaſi auis volando petat. De hoc die compunctionis gehennæ ait q̃tum ad primam Hiere. in threnis, Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem. Quantum ad ſecundam compunctionem dicit ps. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuũ, quãdo veniã & apparebo ante faciem dei? propterea fuerũt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. &c. ¶ Sexto die ꝓduxit deus de terra aĩalia terreſtria, poſt q̃ ad imaginẽ ſuã & ſimilitudinem de terra fecit hominem, vt præeſſet piſcib⁹ maris, & volatilibus cœli, & omnibus quæ mouentur in terra. Vbi moraliter aduertẽdum quia vt dicit Apoſtolus, animale hoĩs prius eſt origine, q̃ ſpirituale. ideo prius fiũt animalia quàm imago & ſimilitudo dei. Sed debẽt animalia. i. animales motus menti eſſe ſubiecta. quod quidẽ erit, ſi eadem mens ad imaginem & ſimilitudinẽ dei reformetur: quæ imago conſiſtit in tribus, memoria, intelligentia, & voluntate: quatenus memoria retineat, intellectus capiat, & tota voluntas deum diligat. tunc ad imaginem dei quaſi nouus homo reformatur. Ro. xii. Reformamini in nouitate ſenſus veſtri. & Eph. iiii. Renouamini ſpũ mentis veſtræ, & induite nouum hoĩem qui ſecundum deũ creatus eſt in ſanctitate & iuſtitia veritatis. Et Col. iii. Induentes nouũ hominem qui renouatur in agnitionem dei ſecundum imaginem eius qui creauit eum. Similitudo autem mentis noſtræ ad deũ eſt in dominio & poteſtate, vt ſicut ipſe vnus in ſubſtãtia, & trinus in perſonis cũctis prẽſidet creaturis, ita vna mens imagine creatoris inſignita, prẽſit aĩalibus cũctis motibus. Subiiciat ſibi piſces. i. motus cõcupiſcentię. Subiiciat ſibi reptilia. i. appetitus auaritiæ. Subiiciat ſibi volatile alta petens. i. motum ſuperbiæ. Subiiciat etiã ſibi beſtias terræ. i. appetitum vindictæ, & iracundię. Geñ. iiii. Sub te erit appetitus peccati, & tu dominaberis illius. Sicq; perficiatur in ornatu diuinę cõformitatis dies ſextus, de quo Prouer. iiii. Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens creſcit & perficit vſque ad perfectum diem. Dies perfectus eſt ſextus, quia ſenarius numerus primo perfectus eſt. ¶ Septimo die requieuit deus

Aĩale hoĩs prĩ⁹ origine q̃ ſpirituale.

Similitudo mentis noſtræ ad deum. Nota.

Septimus dies.

deus ab omni opere ſuo. Similiter reparato homini ſex diebus actiuæ vitæ, non reſtat niſi quies & delectatio diuinę contemplationis, vt quantum fieri poteſt, in vita iſta adhęreat cogitatione & dilectione deo fonti bonitatis & beatitudinis: & hoc ſperet ſibi eſſe requiem poſt laborem. ps. Gustate & videte quoniam ſuauis eſt dominus, beatus vir qui ſperat in eo. De hoc die dicitur Deut. v. Obſerua diem ſabbati. Glo. vt omnia facias propter ſabbatum. i. requiem ęternam, cuius initium eſt præſens contemplatio. Septimus. n. dies eſt ſabbatum, id eſt domini dei tui requies, qui eſt ſecura requies poſt laborem. ps. In pace in idipſum dormiam & requieſcam.

Sermo. iiij. quartæ feriæ poſt quartam dominicam in. xl. & in ordine. cxliij.

SEcundo cū dicitur, (Itaque vicini) ponitur examinatio facti miraculi. Et primo ponit examinationē vulgi priuatam. ſecundo examinationem principum publicam. Vtrobique autem de tribus fit examinatio. ſ. de perſona illuminata, & de mō operationis, & de conditione auctoris. Secunda ibi (adducunt ergo eum ad phariſæos) prima diuiditur in tres partes. primo. n. fit inquiſitio de perſona. ſecūdo de modo operationis. (dicebant ergo ei, qūo aperti.) tertio de ſtatu opificis. & dixerūt ei, Vbi eſt ille?) Itē circa primum duo facit, nā primo mouet de perſona cęci illuminati queſtionē. ſecundo adducit reſponſionē, (alii aūt dicebant, quia hic eſt.) Rurſus in prima parte duo tangit. primo qui dē dubitationis materiā. (Itaq; vicini) domicilio & habitatione. (Et) alii etiā remoti (qui viderant eū prius, quia mēdicus erat) priuſq̄ illuminaretur, mēdicus erat, ſed illuminatus mendicare deſtitit. Itē tangit dubitationis formā. (dicebant, nōne hic eſt qui ſedebat & mendicabat?) Et aduertendū q̄ iſti timentes calumniā à phariſæis de cōfeſſione miraculi facti, cauent ſibi dicere, nōne hic eſt qui primo erat cæcus, nūc vero illuminatus eſt? Sed ſolū fortunę ipſius memorātur dicentes, nónne hic eſt qui ſedebat mendicās? ¶ Deinde cū dicit, (alii autē) quibus erat cor illuminatū (dicebant q̄ hic eſt) pſonaliter. Itē tāgitur deceptio falſitatis. (Alii aūt.) quibus obtuſus erat cordis oculus dicebāt, nequaq̄ ipſe eſt. Glo. q̄ aperti oculi vultū eius mutauerūt. (Sed ſimi-

lis eſt ei⁹.) Itē tāgitur determinatio dubietatis. (Ille aūt.) Sibiipſi cōſcius, (Dicebat quia ego ſum.) quāq̄ illuminatus eſſet, nec iā mendicaret, Noluit tñ aut ſeipſum aut priorē negare fortunā, ne fieret ingratus beneficiis dei. Vñ Glo. Vox iſta, qa ego ſum, grata eſt, ne dānaretur ingratus. Vñ his quibus ſuccedunt proſpera poſt tolerantiā aduerſorum, dicit ſcriptura, In die bonorū ne immemor ſis malorum. & Heſt. xv. Memor eſto dierū humilitatis tuæ. ¶ Nota quia huic cæco præter malū naturæ quod eſt cæcitas, acceſſerat dānum fortunæ. ſ. mendicitatis: & in cumulū malorum his aduenerat ociū impotentiæ, quia ſedebat impotens operari, & lucrari ſibi neceſſaria. Et aduertendū quia defectus tē poralis ſubſtantiæ tres habet gradus. ſ. paupertatem, egeſtatem, & mendicitatē. Pauper eſt qui parum habet. Egens eſt qui non habita cupit. Mendicus autem eſt qui oſtentata egeſtate aliena petit. Paupertas quidem eſt naturæ commodum. Egeſtas vero eſt animi vitiū. Mēdicitas vero videtur eſſe mundi opprobrium. Nā qui parum habet, quo ſolo natura contenta eſt, vt dicit Seneca, ſi non eget, quia parū illud ſibi ſufficere putat, nec plura cupit: ille talis fœlicē habet vitam, quia ſecundum naturā viuit. Ideo Lucanus paupertatē dicit eſſe ſecurā vitam, & deorū munus, mortalibus prius incognitum. O vitæ, inquit, tuta facultas pauperis an guſtiq; laris. O munera nondū intellecta deū. Sic viuebant apoſtoli, de quibus dicitur Actu. iiij. q̄ licet pauperem vitā agerent, nullus tñ erat egens inter illos. Item egens eſt, qui etſi nō eſt pauper eo q̄ multa poſſideat, tñ quia multa illa ſibi nō putat ſufficere, ſed ampliora cupit. ideo indiget habitis, & nō habitis. Hic eſt auar⁹ de quo ait Hiero. Auaro deeſt tā quod habet, q̄ quod nō habet. Itē mendicus eſt qui deſideriis, cogitationib⁹, mēdaciis, laborib⁹, & mille impropriis ſuperfluā mundanæ ſubſtātiæ quērit: quod vtiq; vere cundū eſt. Luc. xvi. Mendicare erubeſco. ideo petebat Salomō prouer. xxx. Mendicitatē dñe ne dederis mihi. ¶ Item nota moraliter quia per tria hæc. ſ. cæcitatē, mendicitatē, & ſeſſionē, triplex notatur poſt peccatū defectus humani generis. Patimur. n. peccati merito, primo quidē cęcitatē i intellectu, ignorantiā videlicet veri. Itē patimur mendicitatē in affectu. ſ. carentiā boni, Bonū. n. velle ex nobis nō poſſumus. ps. Ego mendicus ſum & pauper. Itē patimur ſeſſionē in

Defectus ſubſtantię tēporalis habet tres gradus.

Moralitas

Quę patiamur pcī merito.

Nota.

in profectu.ſ.impotentiã facti. Neq; n.cognoſcimus verũ, neq; volumus bonũ,neq; poſſumus opus. Hęc etiã tria cõſequuntur ſpũaliter quẽcunq; peccatorẽ. Nã primo excęcat, quia oĩs prauus eſt ignorãs.ſecũdo egẽs eſt, qa cũ voluptatem vnã perfecerit,nõ ſatiatur,ſed cõtinue eſt in egeſtate. ideo mẽdicat qđ cupit p̃cibus,deſideriis,& ſudorib⁹,ac vitę piculis. Vltimo ſedet, quia nec põt ſe erigere ad deſideriũ cœleſtiũ,nec põt ꝓficere ad ambulãdũ in opere virtutũ. vñ ait p̃s. Sedentes in tenebris & vmbra mortis,vinctos in mẽdicitate & ferro. Impotentiã quidẽ recti operis tangit cũ dicit ſedentes. Carentiã vero luminis tãgit dicẽs,in tenebris. i.in p̃tis & vmbra mortis.i.cõſuetudine vitioſa,q̃ eſt imago futuræ mortis. Indigentiã aũt virtutis tangit dicens vinctos in mẽdicitate & ferro.i.ferrea mẽdicitate,quæ diſſolui nõ põt,ligati ſunt,& hoc ideo, quia exacerbauerũt eloquia dei,& conſiliũ altiſſimi irritauerũt. Sed cũ cæcus peccator beneficio pnĩæ illuminatur vt accẽdat ſeipſum ad dei p̃cepta,atq; futura malorũ & bonorũ pmia,cũ etiã bona voluntate ditatur,& cũ ſurgit vt reuertatur ad deũ patrẽ cũ filio ꝓdigo,tunc certe mutatur in virũ alterũ. Et dicunt alii qui vidẽt eũ ſic mutatũ,ipſe eſt:alii vero dicunt,nõ eſt ipſe,ſed alius ipſe idẽ eſt in p̃ſona,ſed non eſt idẽ in cauſa. Oportet aũt vt prioris ſui ſtat⁹ nõ obliuiſcatur p̃cõr iuſtificatus ſed dicat, Ego ſum ille iniquus,ego ille p̃cõr magnus.ij.Reg. xxiiij. Ego ſum qui peccaui, ego q iniq; egi.& Iob.xxxij. Reſpiciet peccator corrept⁹ hoĩes,& dicet, peccaui,& vere deliqui,& vt erã dignus nõ recepi. ¶ Deinde cũ dicit (dicebãt ergo ei)ponitur examinatio facti operis.vbi tria tanguntur.primo.n. modus operationis inquiritur.(Dicebant ergo ei,quomodo aperti ſunt oculi tui?) Item modus operationis dicitur,vbi narratur quis opus perfecerit,&quid egerit,& quid iuſſerit. Narrat quidẽ auctorẽ operis,(Rñdit) ipſe non iã cæcus,ſed illuminatus(ille homo qui dicitur Ieſus.)quis eũ docuit nomen Ieſu,niſi qui ipſum illuminauit exterius & interius? Et eſt Ieſus homo, & ille hõ.homo qui dem veraciter, & ille homo ſublimiter,quia deus & homo. Quid vero egerit opifex,ſubdit(lutũ fecit & liniuit).i.vnxit.(oculos meos.) ex luto quidẽ factus eſt homo.& cũ noſtrã cõditionẽ cognoſcimus,tũc illuminamur.tũc etiã à peccato deſiſtimus. vñ Iob teſta ſaĩem radebat. Teſta aũt eſt

Loc⁹ prophetę explicatus.

Nota.

Cũ noſtrã cõditionẽ cognoſcimus, tunc illuminamur.

lutum igne induratum. profluxum itaque vitioſæ libidinis ille à ſe radit, qui ſe lutum & teſtã eſſe cognoſcit. vnde Gre. iii. lib. mora. dum quiſque conſiderat quàm citius caro ad puluerem redeat, feſtine ſuperat hoc quod ſe de carne turpiter impugnat. Patiamur ergo luto liniri. i. lutum quod ſumus, mentis cogitationem afficiat. Eſt enim medicamẽtum non contra luxuriam tantum, ſed etiam contra ſuperbiam. Vnde quid ſuperbis terra & cinis? Quid autem iuſſerit mẽdicus oculorũ, narrat cæcus, dicens. (& dixit mihi, vade ad natatoriam). i. piſcinã. (Siloe) fontis ſic dicti (& laua.) Itẽ effectus operis oſtẽditur (& abii, & laui, & vidi) quia abiit, & quia lauit, ideo vidit. ¶ Nota quia per hanc natatoriam ad quam vnctus cæcus iuit, vt lotus illuminaretur, ſacramẽtum baptiſmi, & virtus pœnitentiæ poſſunt intelligi, in qui bus peccatores merguntur, non ſubmerguntur autem, ſed natantes emergunt. Natãtes quidem, quia toto corpore in figuram crucis extenti manibus reptant & pedibus. Nã pœnitentes ſicut xp̃m in cruce extendi oportet, vt ſint mundo crucifixi, eius contemnentes gloriam, & non timentes ignominiam, atque opere & effectu laborẽt emergere ad deum. Eſa. xxv. Extendet manus ſuas ſub eo. i. ſub domino, ſicut extendit natans ad natandum. ¶ Item huiuſmodi natatorię aquę fluũt à fonte Siloe, quod interpretatur miſſus. Gratia. n. baptiſmi & virtus pœnitentiæ ab eo procedunt fonte de quo ait Apoſtolus Ro. viii. Propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos deus, filium ſuũ miſit in ſimilitudiné carnis peccati. Quod enim ab eo procedat baptiſmus, patet Ioã. iii. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ intrabit in regnum dei. & iterum Mat. xxviii. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filii, ſpiritus ſancti. Quod autem virtus pœnitentiæ ab eodẽ fonte procedat, patet Mat. iiii. Cœpit Ieſus prædicare, & dicere, pœnitentiam agite, appropinquabit. n. regnum cœlorũ. & eiuſdem. ix. Sciatis quod filius hominis habet poteſtatẽ in terra dimittendi peccata. Rationabiliter autem duæ iſtę natatorię, baptiſmus videlicet & pœnitẽtia, à fonte xp̃o procedunt, quia per eas abluunt̃ peccata, & per xp̃m ſolum fit remiſſio peccatorum. Luc. xxiiii. Vnde ait de ipſo Ioannes baptiſta: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Itẽ iſtæ aquæ Siloe dicuntur procedere cum ſilẽtio. Eſa, viii.

Per natatoriam ſacramẽtum baptiſmi poſſe intelligi.

Per ſolum xp̃m remiſſio peccatorum.

Quia

Quia non in ſtrepitu ſermonis, ſed in dolore cordis fit remiſſio peccatorum. Vnde peccatrix mulier nihil legitur locuta, ſed propter hoc ſolum quia pedes domini rigauit lachrymis,audire meruit,remittuntur tibi peccata tua. Si tamē dolori cordis ſuccedit cōfeſſio criminū, ſilenter & non clamoroſe fieri debet:& quæ audit in confeſſione ſacerdos crimina,perpetuo ſilere debet. Nā contra eos qui ſua peccata iactanter publicant,dicitur Eſa.iii. Peccatū ſuum qua ſi Sodoma prædicauerunt,nec abſconderunt. Vbi Hiero. Secūda,inquit,poſt naufragium tabula eſt peccatum abſcōdere,cuius abſcōſio quomodo ſit intelligēda, dicit Gre.ſuper Eze.xvi. Secunda tabula poſt naufragium eſt de peccato erubeſcere. Ité ad natatoria pœnitentiæ vadit qui pœnitendi accipit propoſitum. quod in duobus conſiſtit.ſ.vt doleat de præteritis,& caueat de futuris. Item oportet luto eſſe inunctum qui venit ad pœnitentiam, vt vel conſideret ſe factum ex luto & conuertendum in lutum,vel lutea quæ commiſit carnis opera,in luto & palea ægyptiis ſeruiēs ad memoriam reuocet cū dolore & rubore, & ſic proprio fretus iudicio currat lauandus ad natatoriam. Item lauat peccata gratia baptiſmatis,lauat etiam virtus pœnitentiæ, per quæ lauacra lutum abluitur peccatorum, & fit illuminatio cordis oculorum. Baptizatus .n. Paulus lumen recepit cum cecidiſſent ab oculis eius tanquam ſquamę. ¶ Deinde cum dicit(& dixerunt ei) ponitur tertia inquiſitio de perſona. ſ.opificis. Et duo tangit. primo.ſ.inquiſitionis inſtantiam. (Et dixerunt).hi.ſ.qui non habebant in corde quod ille habebat in facie.(Ei.)videnti & confitenti(vbi eſt ille)forte quærebant vbi eſſet, propter id quod ſtatim dicitur, quia erat ſabbatū qñ Ieſus lutū fecit,&aperuit oculos eius,vt aut violatorem ſabbati comprehēderent,aut vbi eſſet Phariſęis nunciarent. Item tangitur ſimplex neſcientia(ait,neſcio) Glo.vt ſimilis inuncto loquitur,prædicat & neſcit quę prędicat. Tū ſi neſciebat locum,nouerat virtutis eius effectū.

Pœnitēdi propoſitū in duobus conſiſtit

Sermo.v.quartæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxlv.

Adducunt eum ad phariſæos)poſita priuata,nunc adducit publicam quæ à principibus facta eſt examinationē miraculi. Et tria facit.primo enim ponitur inquiſitio

quiſitio de modo operis,ſecundo examinatur conditio au
ctoris.(Dicebãt ergo ex Phariſæis.) Tertio inquiritur de
perſona illuminati ceci(nõ crediderũt ergo). In prima ve-
ro parte quatuor tãguntur. Primo.n.ponit principum po-
teſtatem ad quos fuit adductus(adducũt eũ ad Phariſeos,
qui cæcus fuerat)hoc ideo,vt per eos examinaretur, ſi dei
Nota. virtute an magica arte eſſet miraculum factum. Nam lex
præcipit vt ſi quid nouum emergeret,illud ſacerdotibus &
principibus denũciaretur. ¶ Itẽ tangit temporis opportu-
nitatem quãdo xps eſt operat⁹ (erat autẽ ſabbatũ quãdo lu
tum fecit Ieſus,& aperuit oculos eius). prima ſabbati fecit
Deus lucẽ:ſexta vero ſabbati finxit ex luto hominem. Sed
ſabbato.i.tẽpore gratiæ, quãdo verbũ factũ eſt lutea caro,
tũc lutum noſtrũ refecit de⁹,& ſabbato mẽtis ipſius, mẽtis
illuminauit oculos,vt luteũ figmẽtum aduerteret, & lutea
opera abſtergeret. Sabbatũ.n.requies interpretatur. Et cũ
quieſcimus agere peruerſe,& diſcimus benefacere, figmen
tum noſtrũ reficitur,& lumen veritatis aperitur. Itẽ tangit
examinatiõis auctoritatẽ. Iterũ ex auctoritate priore ex-
traordinarie(interrogabãt eũ Phariſæi quomodo vidiſſet.)
Itẽ tangit reſpõſionis veritatẽ(ille autẽ dixit eis,lutum po
ſuit mihi ſup oculos)tacet quis hoc fecerit. Iam.n.Phari-
ſeis ex relatione apparitorũ notũ erat xpm hoc feciſſe.(Et
laui & video)quaſi dicat,nulla ſuperſtitione magicæ artis
ſed ſimplici operatione illuminatus ſum. ¶ Deinde cũ di-
cit(Dicebant ergo)poſita examinatione operis nũc circa
opificem verſatur inquiſitio. Sed peruerſe, quia iudicium
præuenit inquiſitionem. prius enim iudicant peccatorem
eſſe q̃ meritum diſcutiant.& quatuor tangit.primo quidem
calumniã dãnationis.(Dicebat ergo ex phariſæis quidã.)
non omnes,ſed quidam,quoniam alij inungebantur & illu
minabãtur tali miraculo(nõ eſt hic homo à deo)nec à deo
miſſus,nec eius virtute operãs(qui ſabbatum nõ cuſtodit)
in quo & non operari nõ poſſunt,operatori tamen calum-
nia inferunt. Nã deus in ſabbato ceſſauit ab opere creatio
nis,ſed non ab opere reparationis. Sed calumnia falſa eſt
Sabbati & ſuperflua atq; reprehenſiua. Falſa quidem, quoniam ſab
cuſtodia bati cuſtodia eſt ſpiritualis,peccatis videlicet nõ ſeruire.
eſt ſpiri- Et hoc modo dei filius ſemper cuſtodit ſabbatũ. ſuperflua
tualis. vero eſt iſta detractio,quia ſalutis opus quod ſola fiebat li-

nitione

nitione luti,literale ſabbatum non violabat. Reprehenſiua eſt etiã talis calumnia, quia in eos cõuertitur. Sic enim detrahendo ipſi non cuſtodiũt ſabbatum, quoniam etſi vacant ab operibus, non tamen abſtinent à detractionibus. Eſa.j. Sabbatum veſtrum non feram, dicit dominus. Item tangit inſtantiam contradictionis.(alij autem) Iam inuncti & illuminati corde(dicebant.)inſtantes priori iudicio. (Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere?)quaſi dicat nullo modo poteſt peccator iſta facere ſigna. Et quia Chriſtus ea facit, non eſt peccator, nec tranſgreſſor ſabbati. ¶ Vbi aduertendum q̃ etiam peccatores ſigna fecerunt,ſicut Magi Pharaonis. Exo.vii. & prophetas à cultu dei volens auertere. Deut.xii. Et ipſi qui dicunt Matt.vii. Domine in nomine tuo prophetauimus,& in nomine tuo dæmonia eiecimus,& in nomine tuo virtutes multas fecimus:quibus tamen dicturus eſt Chriſtus,non noui vos,diſcedite à me qui operamini iniquitatem. Vnde patet q̃licet iſti verum cõcluderẽt,Chriſtum videlicet nõ eſſe peccatorem,tamen incõpetenti medio arguebãt. Adhuc enim erãt inuncti, nec perfecte illuminati, niſi forte fiat vis in eo quod dicunt(hæc ſigna) Minora quidem ſigna etiam peccatores facere poſſunt,ſed talia facere qualia xp̃s fecit,nullus poteſt peccator. Ioan.iii. Nullus poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis,niſi fuerit deus cum eo. Itẽ tangit diſcordiam opinionis.(Et ſchiſma).i.diuiſio & contentio.(Erat inter eos)propter opus Chriſti factum. Hiere.xv. Quare genuiſti me mater mea virum rixę, virum diſcordiæ in vniuerſa terra? Luc.ii. Ecce poſitus eſt hic in ſignum cui contradicetur in Iſrael. Et nota ſecundum glo. quia dies ille ſabbati quo illuminatus eſt cæc°,diuiſit lucem à tenebris, credentes videlicet ab infidelibus calumniatoribus:de quibus Iob.xxiii. Ipſi fuerunt rebelles lumini, & neſcierunt ſemitas eius. Item tangit diligentiã examinationis. (Dicunt ergo) Phariſæi inuidentes,& calumniam quærentes. (Iterum cæco. Tu)quaſi dicat, alij adinuicem diſcordant de Chriſto,(Sed tu quid dicis?)id eſt,exiſtimas. (De illo qui aperuit oculos tuos) gloſ. quærunt calumniam, aut contra illuminatorem, aut contra illuminatum,vt de Synagoga pellatur,ſed à Chriſto inueniatur. Item tangit conſtantiã cõfeſſiõis.(Ille autẽ dixit quia ꝓpheta eſt) glo adhuc

Peccatores etiã ſigna fecerunt.

huc inunctus corde, qui nondũ filiũ dei cõfitetur, quod vti que Phariſæi expectabant, vt ſic eſſeretur de Synagoga, nõ tamen mẽtitur dicẽs eum eſſe ꝓphetam, & cõſtãter exprimit quod ſentit. Et aduertendũ ꝙ nihil audiuit iſte cæcus xp̃m prophetare, & tamẽ ex ſigno facto credidit eum eſſe prophetam: hoc ideo, quia virtus ſignorum data eſt vt verbis credatur ꝓphetãtium, ſicut patet de Moyſe Exod. iiii. Et de Samuele. j. Reg. xii. Et xp̃o dicebãt Iudæi. Ioã. vi. Quod tu facis ſignum vt videamus & credamus tibi? ¶ Deinde cum dicit, (Non crediderunt ergo) ponitur examinatio facta de perſona illuminati cæci, & tria facit. primo. n. ponit ſolicitã inquiſitionẽ. ſecũdo ambiguam reſpõſionem, (Reſponderunt eis parentes.) tertio ponit ambiguitatis rationem, (Hæc dixerũt.) In prima parte tria tangit. primo. ſ. obſtinatã Iudæorum incredulitatẽ, (Nõ crediderunt ergo Iudęi) nõ phariſęi tãtum, ſed etiã alij Iudæi. (De illo quia cęcus eſſet.) natus. (Et vidiſſet.) Sicut faciliter creditur quod quis optat fieri, ſic difficiliter creditur quod diſplicet. Et quia diſplicebat Iudęis factũ à Chriſto miraculum, ideo non crediderũt illud. Itẽ tãgit aduocatã teſtium ꝓpinquitatẽ. (Donec parẽtes) patrem videlicet, & matrem. (Eius vocauerunt.) eius. ſ. qui viderat, cum eſſet natus cæcus. parẽtibus quidẽ magis credẽdum erat an iſte eorũ eſſet filius, & vtrũ cæcus natus fuiſſet. Item tãgit inquiſitam ꝓſonę veritatẽ. circa quã tria inquirũt. ſ. de natiui tate, de infirmitate) & de ſanitate. Natiuitatis ꝙdẽ originẽ inquirũt. (Et interrogauerunt eos dicentes, hic eſt filius veſter?) De natiua infirmitate interrogãt dicẽtes (quẽ vos dicitis quia natus eſt cæcus.) Rurſus modum ſanitatis inquirunt. (Quomodo ergo nunc videt) quaſi dicat, aut non eſt filius veſter qui nunc videt ſi cæcũ filiũ genuiſtis: aut ſi iſte vidẽs eſt veſter filius, ergo nõ eſt natus cæcus: aut ſi vtrũque verum eſt, & ꝙ veſter ſit filius, & ꝙ cæcus natus ſit, dicite quomodo nunc videt. ¶ Deinde cum dicit, (Reſponderunt eis) ponitur ambiguitas reſpõſiõis factæ. Nam quędam confitentur, quædam vero tacẽt. Cum enim circa hoc miraculum tres fierent examinationes. ſ. de perſona illuminata, de modo illuminationis, atque de illuminatore: ad primum ſolũ parentes cæci reſpondent, duo reliqua confiteri timent, ſed ea ab illuminato filio inquirenda dicunt.

Tria

Tria ergo in iſta parte tanguntur. Primum eſt cõfeſſio originis,(Reſpõderũt eis parẽtes eius,& dixerunt) cõfitẽtur autem & originẽ carnis,dicẽtes, (Scimus quia hic eſt filius noſter.) Et cõfitentur originem infirmitatis. (Et quia cæcus natus eſt.) Item tãgitur occultatio virtutis. Duo.n.celant & negant.ſ.modum operis. (Quomodo autẽ nunc videat neſcimus)& negãt etiã perſonam auctoris. (Aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus.) Et aduerte ꝙ ſicut in primis duobus verum dicebãt ꝙ erat eorum filius,& quidẽ cęcus natus fuerat,ita in duobus aliis mentiuntur, cum dicunt modum illuminationis, & illuminatorem ſe neſcire. Vtrũq; n. nouerãt. Forte prẽſentes fuerãt miraculo,aut ſalte filius eis gratulatorie manifeſtauerat rem factã. Naturã ergo cõfitentur,ſed negãt gratiã,quibus adhuc ſimiles ſunt iniqui parentes,qui filios proprios cum viderint ad Deum cõuerti,& illuminari per pœnitentiam, aut religionem ingredi vt deo ſeruiant,deteſtãtur:& ſi naturã negare nõ poſſunt,gratiã tamẽ negãt. Iob.xxxviii. dicitur deſtruthione, Induratur ad filios quaſi non ſint ſui.cõuerſis.n.paternum denegant affectum. Item tangitur propoſitio examinis, nã ſubterfugientes iſti examinari de opere miraculi,eũ ꝓponunt examinandum,in quo miraculũ factum eſt, dicentes, (Ipſum interrogate)de modo & auctore miraculi.(Aetatẽ habet)idoneã loquẽdi & teſtificãdi. (Ipſe de ſe loquatur) quia melius nouit quod circa eum factũ eſt. ¶ Deinde cũ dicit,(Hæc dixerũt) ponitur ratio huius ambiguæ reſponſionis. Timore.n. deſtiterunt cõfiteri veritatẽ. Circa quod tria tãgit. primo.n. dicit quos timebãt(hęc).ſ.ſe neſcire modum & auctorẽ illuminationis,& ꝙ interrogãdus eſſet cæcus illuminatus,(Dixerũt parentes eius,quia timebant Iudęos)timore etenim hominum deſtiterũt à cõfeſſione veritatis.quod vtiq; culpa eſt. Eſa.lj. Quis tu vt timeas ab homine mortali, qui quaſi fœnũ areſcet,& oblitus es domini dei creatoris tui? Itẽ oſtẽdit quid timebant.ſ. excõicari & eiici de cœtu eccleſiæ Iudęorũ.(Iã.n. conſpirauerãt).i. ſimul cõtra xp̃m ordinauerãt & cõiurauerant (Iudæi) Eſa. viii. Omnia quæ loquitur populus iſte, coniuratio eſt: ſed timorem eius ne timueritis, neque paueatis. (Vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum)quod vtique & ſi non implicite,ſaltẽ explicite cõfiterẽtur, ſi diceret cũ illuminaſſe

cœcum

cæcum natũ. Hoc.n.eſt opus deitatis. Exo.iii. Quis fabricatus eſt videntẽ & cæcum? Nónne ego dominus. Hoc.n. opus xp̃o veniẽte in carne futurũ eſſe Eſa.p̃nũciauit. xxxv. ca. dicẽs, De⁹ noſter veniet & ſaluabit nos, & tũc aperiẽtur oculi cæcorũ. Ipſe etiã xp̃s huiuſmodi opus à ſe faciẽdum aſſeruit. Luc.iiii. Spũs dñi ſup me vt p̃dicarẽ cæcis viſum. quod vtiq; p̃dictũ fuit Eſa.lx. (Extra ſynagogã fierer) qua ſi excõmunicatus de cõſortio Iudæorũ eiiceret, quod vtiq; damnũ & opprobriũ erat temporale: ſed non erat vero malum de illa ſynagoga eiici non credentium, quia expulſos Chriſtus ſuſcipit. ideo dicitur Eſa.lj. Nolite timere opprobrium, & blaſphemias eorum ne metuatis, quia conterẽtur: ſalus autem mea in ſempiternum erit. ¶ Aduertendum q̃ ſi iſti celabant veritatem, timentes ne de conſortio eiicerentur infidelium, multo magis Chriſtiani debent aſſentire veritati, ne excommunicati ab eccleſia ſeparentur. Item oſtendit q̃ huius timoris cauſa à veritate declinabãt. (Propterea parentes eius dixerũt, quia ætatem habet, ipſum interrogate.) Expoſuerunt filium periculo excommunicationis, & ſe ſubtraxerunt.

Sermo.vj. quartæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl. & in ordine. cxlvj.

TErtio cum dicitur, (Vocauerunt ergo rurſum hominem) poſtquam Iudæi nec rem factam negare, nec hominem illuminatum fallere poterant, nunc totis viribus nituntur contra illuminatorem Chriſtum inuenire calumniam, quia ſit peccator, & non ſit à deo. Sed ecõtra illuminatus cæcus toto animo defendit Chriſtum ab importunitate calumniãtium, q̃ videlicet ſine peccato, & à deo ſit. Et diuiditur iſta pars in quinq; partes. primo enim defendit Chriſti ſanctitatem etiã adiuratus. ſecundo defendit eius virtutẽ etiã examine fatigat⁹. (Dixerũt ergo illi, quid fecit tibi.) tertio defendit ei⁹ doctrinã & magiſterii, etiam maledictus. (Maledixerunt ei.) quarto hæc tria defendit etiam cõtumeliis exprobratus. (Reſponderunt & dixerũt ei, in peccatis natus es.) quinto hæc omnia defendit etiam excommunicatione repulſus. (Et eiecerũt eũ foras) Circa primum duo facit. primo ponit cõtra xp̃i ſanctitatem iniquam aſſertionem. ſecũdo adducit defenſionẽ (Dixit ergo ille.

Cæcus illuminat⁹ Chriſtum defendit.

ille.)In prima vero parte tria tãgit. primo hominis vocationẽ ad iudiciũ,(Vocauerũt ergo rurſum hoiem q fuerat cæcus.)Nã parentes eius ceſſerãt examinationi,& reliquerãt ipſum examinãdũ.Itẽ tangit iuramenti exactionẽ. (Et dixerũt ei)ætatẽ.n.habebat vt reſpõderet interrogãtibus. (Da gloriam deo)glo.Dare gloriã deo,eſt veritatẽ de aliquo quaſi præſente deo dicere. Et eſt ſenſus,p deũ adiuratus,dicas nobis quid de iſto homine Ieſu æſtimas:& ſi veritatẽ dixeris,dabis gloriã deo. Itẽ tangit criminis impoſitionẽ.antequã.n.adiuratus cæcus dicat ſuã de xpo ſentẽtiam, ipſi ꝓponunt.(Nos ſcímqa hic homo peccator eſt) quatenus interrogatus cęcus timeat confiteri aliud quã quod ſentiũt principes Iudæorũ,quaſi dicat,aſſenti nobis,dic q homo iſte peccator ſit,& tũc in cõfeſſiõe dabis gloriã deo, qui glorificatur in aſſertiõe veritatis.quaſi.n. vrgebãt eum vt diceret xpm eſſe hoiem peccatorẽ. ¶ Vbi diligẽter memoriæ cõmẽdandũ eſt q ſi ipſe q tollit peccata mũdi,agno ſine macula diffamatus eſt eſſe peccator:nos peccatores ſi aliquãdo de aliquo falſo crimine infamamur, patienter ferre debemus.permittente aũt deo fiunt aliqñ falſę diffamationes,ꝓpter tres cauſas,aut certe ad exercẽdã patiẽtiam, ſicut Ioſeph caſtus de adulterio, & Eliphat Themanites Iob.xxi. Dicebat ipſum beatum Iob ꝓpterea percuſſum à deo,quia violẽtus pdo & defraudator fratrũ, & immiſericors egenis,& crudelis tyránus atq; impius in deũ extitiſſet: quorũ omniũ nihil erat verũ:ſed falſis calũniis exercebatur ipſi⁹ beati Iob patiẽtia.Et beatus Paphũtius vt eius ꝓbaret patiẽtia,de furto falſe notatus fuit, ſicut legitur in collationibus patrum,collatione Abbatis Piamonis. Aut certe eueniũt falſæ diffamationes ad puniendam occultam culpam. Eum enim qui ſe non continet ab occulta culpa, cuius non patitur infamiam, iuſte permittit deus falſis rumoribus flagellari in quibus non eſt reus: & plęrunque qui de bona fama immoderate gloriatur, per notam infamiæ coercetur. Anteueniunt diffamationes falſæ ad futurorum cautelam. Sic enim quia falſe notatur de crimine, cauet *ſibi* verum crimen admittere: quoniam ſi innocens, *multo* amplius reus patet infamiæ. ¶ Deinde cum dicit, (Dixit ergo ille)ponitur defenſio contra calumniam, duo continens, vnum ſcilicet ambiguum, & alterum certum.

Quid ſit dare gloriam deo.

Nota diligenter.

Propter tres cauſas fiunt aliquãdo diffamatiões permittente deo.

Dubium

Dubiũ quidẽ dicit eſſe, Chriſtum eſſe peccatorẽ. (Dixit ergo ille, ſi peccator eſt, neſcio) nemo poteſt ſcire quod nõ eſt: & quia xp̃s nõ eſt peccator, ideo dicit ſe neſcire eũ eſſe peccatorẽ. Alterum vero certum ſubdit (vnum ſcio) quaſi dicat, illud neſcio, an ſit peccator: ſed tamen hoc ſcio (quia cum cęcus eſſem, modo video.) Et iſtud certum determinat illud ambiguum, quia nõ eſt peccator qui cæco nato contulit viſum. Per hæc etiã duo cęcus iſte defendit xp̃m à calumnia culpæ, & aſſerit ſanctitaté vitę. primum cum dicit. (Si peccator eſt, neſcio.) Alterũ cum addit, (Cũ eſſem cęcus, modo video.) Si.n. cæcum illuminat, argumentum ſanctitatis. ¶ Deinde cum dicit, (Dixerunt ergo illi) ponitur ſecunda defenſio xp̃i virtutis, vbi duo facit. primo.n. repetit importunam interrogationem. ſecundo ponit importunitatis deteſtationem. (Reſpondit ille) dicit ergo. (Dixerunt ergo illi) duo quęrẽtes, qd. ſ. & qualiter xp̃s illuminauerit eũ. propter primũ (Quid fecit tibi), ppter ſecundũ, (qui aperuit tibi oculos) De hoc forte iterũ quęrũt, neſciẽtes qd aliud q̃rere deberẽt, aut forte expectabãt q̃ vt prius reſpõderet, (Lutum fecit, & liniuit oculos meos.) vnde cõcluderẽt xp̃m eſſe peccatorẽ, quia nõ cuſtodiret ſabbatum. Vel etiã idẽ frequẽter interrogãt, vt cæcũ aliter & aliter reſpõdẽté caperẽt in ſermone, quaſi nõ pmanẽs in prima cõfeſſiõe, & mẽtiretur ſe illuminatũ à xp̃o. Poteſt etiã eſſe q̃ ex verbis eius conabãtur aliquod ſignũ magicę artis contra xp̃m cõcludere. p̃s. Scrutati ſunt iniq̃tates, defecerunt ſcrutãtes ſcrutinio, ¶ Deinde cũ dicit, (Reſpõdit ille) ponitur huius iteratę inquiſitiõis deteſtatio. vbi duo tãguntur. primo reprehẽditur iterata iſta interrogatio. (Reſpõdit ille) Aug. ſtomachatur cõtra duritiã eorũ de cæco factus videẽs, & cęcos iã nõ ferẽs. (Dixi vobis iã) bis.n. dixerat quomodo fuerat illuminatus, ſemel turbis, & ſemel Phariſæis. (Et audiſtis) etiã ab aliis, vel (audiſtis). i. intellexiſtis modũ quomodo fuerim illuminatus. (Quid). i. propter quid (iterũ vultis audire) perpendebat cæcus q̃ eũ volebãt capere in ſermone, aut q̃ volebãt ex ſua reſpoſione cõcludere xp̃m eſſe ſabbati tranſgreſſorem. ideo noluit repetere quod iam bis reſpõderat. Item irridetur Iudæorũ intentio. (Nũquid & vos.) ſicut ego (Vultis diſcipuli eius fieri) Sciebat eos nolle tales fieri, deridẽdo ipſis exprobrat, & ſe diſcipulum

Vide cæci pruden tiam in reſpõdẽdo.

ſum xpi confitetur, quaſi dicat qui diſcipuli ſunt,ſæpius interrogant de opere magiſtri. Si vultis ergo fieri diſcipuli xpi,quod non credo,me nō pigebit iterum referre modum quo illuminatus ſum. Si vero nō vultis ipſius effici diſcipuli,quid totiens quæritis de modo operis? ¶ Deinde cum dicit,(Maledixerūt)ponitur tertia defenſio doctrinę xpi.vbi duo facit.primo.n.ponit Iudæorum impugnationē.ſecundo adducit cæci defenſionē.(Reſpondit ille homo.)In prima vero parte duo facit.primo.n.Iudæi diſtinguūt diſcipulatum.ſecūdo præferunt magiſterium,(Nos ſcimus quia.) Item in prima parte duo tangit.primo quidem diſcipulat⁹ xpi imprecationem.(Maledixerunt).i.maledicendi animo dixerunt,ei etiam dixerunt.(Tu diſcipulus eius ſis)Licet maledicendi animo iſtud fuerint imprecati,non tamen maledictio,ſed vera benedictio eſt,quia benedictionem conſequuntur æternam xpi diſcipuli. Luc.xiiii. Eleuatis manib⁹ benedixit eis.ideo factum eſt in iſto cęco quod ait ps.Maledicent illi,& tu benedices. Geñ. xxvii. In me ſit obſecro iſta maledictio. Item tāgit alterius diſcipulatus electionē, (nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.) Et certe ſi vere diſcipuli Moyſi eſſent,diſcipuli xpi fierēt Ioan.v. Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi.de me enim ille ſcripſit. Scripſit autem Moyſes ꝙ diſcipuli ſui iudæi,deberent fieri chriſti diſcipuli. Deuter.xvij. Prophetam de gente tua ſuſcitabit tibi dominus de⁹ tuus, ipſum audies. Attendāt hoc qui ſe dicunt Moyſi diſcipulos. Nam ſi vere diſcipuli eius ſunt,ſeruent pręcepta magiſtri dicentis Audias prophetam Chriſtum,quem ſuſcitabit tibi dominus: quem cum audierint,fient eius diſcipuli. Vnde patet ꝙ qui vere ſunt diſcipuli Moyſi,ipſi etiam ſunt diſcipuli Chriſti. Et quia diſcipulatum xpi Iudæi deſpiciebant,patet ꝙ mentiuntur dicentes ſe diſcipulos Moyſi. ¶ Deinde cum dicit(nos ſcimus)hic pręferunt magiſterio Chriſti,Moyſi magiſterium.vbi duo tangit.primo quidem Moyſen approbāt,eius auctoritatem commendantes.(Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt deus) in rubo,in monte,in tabernaculo, immo vbique in quatuor libris pētateuchi ſcriptū eſt Locutus eſt dominus ad Moyſen. Exod. xxxiii.loquebatur dominus Moyſi facie ad faciem,ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Vnde ipſius doctrina deum habet auctorem. Item xpi magiſterium re-

Vere diſcipuli Moyſi.Chriſti diſcipuli fiunt.

Sæpe ad Moyſen locut⁹ eſt deus.

probant dicentes,(Hunc autē neſcimus vnde ſit) & tamen ſuperius in euangelio heſterno Ioan. vii.dixerunt Iudæi, Sed hunc ſcimus vnde ſit: xps autē cum venerit,nemo ſcit vnde ſit, ſed ex diuerſis cauſis dicebant ſe aliquando ſcire, aliquando neſcire ipſum. Cū.n.volebant aſtruere ꝙ nō eſſet xps,dicebant ſe ſcire vnde eſſet. Cum vero contemptibilem ipſum volebant reddere,dicebant ſe neſcire quis & vñ eſſet. Verū eſt ꝙ in propoſito dicunt ſe ſcire Moyſi auctoritatem: vnde autē xps haberet auctoritatē.docendi,& operandi miracula,ſe neſcire fatētur. ¶ Deinde cū dicit,(Reſpondit ille homo.) ponitur defenſio doctrinæ Chriſti.& duo facit.primo.n.cęcus admiratur Iudęorum neſcientiā. ſecundo docet eorum imperitiā.(Scimus autem) In prima vero parte duo tangit.primo.ſ.admirationis materiā.(Reſpondit ille hō. In hoc.n.mirabile eſt ꝙ vos neſcitis vñ ſit) vñ certe illi ſit virtus operis,& auctoritas ſermonis,neſcitis:quod vtiq; mirū eſt. Hiere.v. Negauerunt dñm,& dixerūt,nō eſt ipſe: ideo ſtupor & mirabilia facta ſunt in terra. Itē adducit admiratiōis motiuū & cauſam.(Et aperuit oculos meos). quaſi dicat ex ope iſto pōt ſciri vnde ſit. Neq;. n.iſtud eſt opus hominis,aut dæmonis.Ioan.x. Nunquid dæmonium poteſt cæcorū oculos aperire?ſed eſt opus dei. Si ergo præcedentes prophetæ cogniti ſunt eſſe à deo propter ſigna facta diuinitus, mirabilis eſt veſtra neſciētia,qa hunc qui aperuit oculos meos,neſcitis eſſe à deo. ¶ Nota quia mirabile quidem eſt vt literati neſciant, idiotæ vero ſciant. Mirabile eſt vt cæcus videat,& videntes non intelligant. Excæcauerat denique populum illum huius illumi natio cæci,vt non intelligerent illuminatorem. Eſa.vj. Excæca cor populi huius,ne forte videant oculis,& corde intelligāt. Et hoc ideo,quia venundati erāt cupiditati,& gloriæ ſęculi:quam quia perdere metuebant,excęcabantur ne crederent. Eſa.xlii. Quis cæcus eſt,niſi ſeruus domini qui venundatus eſt? Et Ioan.v. Quomodo poteſtis credere qui gloriam ab inuicem accipitis,& gloriā quæ à ſolo deo eſt, non quæritis? Denique huic ſæculari gloriæ ſic ſe tradiderunt,vt ne eam perderent,occiderint Chriſtum.Ioā.xi.ſibiipſis conſulebant dicentes. Quid facimus,quia hic homo multa ſigna facit? ſi dimittimus eum ſic, omnes credent in eum,& venient Romani & tollent noſtrum locum & gentem Ideo cogitauerunt ab illo die vt interficerent eum.

Aduerte diligēter.

¶Secundo cum dicit, (Scimus autē)ipſe cæcus docet Iudæorum imperitiam.quod vtiq; mirabile eſt,ſed congruū, vt cæcus populus cæcum, ſed videre cupientem doctorem habeat. Et intendit probare cæcus ex miraculo facto xp̄m eſſe à deo,tali ratione. Deus non peccatores,ſed iuſtos exaudit:ſed à xp̄o facta illuminatio cæci,quæ non niſi diuini tus potuit fieri,ergo ſequitur ꝙ ipſe iuſtus ſit à deo exaudi tus,& per cōſequens à deo ſit. Huius aūt rationis primo ponit maiorē,ſecundo minorē(à ſeculo non eſt auditū)Tertio infert concluſionem(niſi eſſet hic à deo.)Syllogiſmus iſte hypotheticus eſt.ideo in maiori propoſitiōe duo tāgit primū videlicet,ꝙ peccatores deus non audiat,ſecundo ꝙ iuſtos exaudiat. Propter primum ait,(Scimus aūt quia peccatores deus nō audit).i.nō exaudit. Glo.Iſte adhuc quaſi inunctus & nundum corde illuminatus loquitur. nā peccatores deus audiuit,ſicut publicanū cōfitentē. Luc.xviii. Si.n.peccatores non audiret, nullum hoīem oīno audiret, quia non eſt homo ſine peccato. Sed aduertendum vt dicit Gre.ix. li.mo.quia ſicut deus pœnitenti parcit,delinquēti non parcit,quia cum delicta plāgimus,nequaq̄ iā delinquētes ſumus:ita pœnitentes audit. peccatores aūt non audit, quia cum pœnitemus,peccatores eſſe deſiſtimus. Sed his obiicitur,ꝙa peccatorē populū exaudiuit ꝓ deſiderio carniū. Nu.xi. Et dæmones orātes mitti in porcos,permiſit. Mat. viii. Ad primū dicendū,ꝙ iratus deus aliqñ ſatiſfacit deſiderio peccātium in his quæ ꝓpitius denegat iuſtis. Vñ populo:deſiderāti carnes,nó ꝓpter eorum preces, ſed orante Moyſe cōceſſit iratus,ad eorū interitū. Adhuc.n.eſcæ erāt in ore ipſorum,& ira dei deſcēdit ſuper eos. Ad ſecundū dicēdum,ꝙ vt erudiret hoīes,propter culpas hoīm,nō ꝓpter preces dęmonium,cōceſſit eos ſæuire in porcos. Itē alterā partē propoſitiōis addit.(Sed ſi quis dei cultor eſt)corde. Colitur aūt deus,vt dicit Aug. li. De doc.xp̄iana, fide,ſpe, charitate. Fide credēdo indubitanter,ſpe tenendo cōfidenter,charitate amando ardenter.(Et voluntatem eius).i.ea quæ vult(facit)in opere(hunc exaudit.)ps. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet. Sed contra idem ait ps. Deus meus clamabo per diem & nocte, nec exaudies. Nā Moyſen populi ducatū renuentē,& Apoſtolum Paulum carnis ſtimulum petentē auferri,non exau

Rō qua cę cus proba re nititur xp̄m eſſe à deo.

Obiectio & ſolutio.

Colitur de⁹ corde.

diuit deus. Solutio. Iuſtos viros ſemper deus exaudit, dum modo ſalutaria pro ſe ipſis petant. Vnde ps. cum dixiſſet, deprecationem eorũ exaudiet, addidit, & ſaluos faciet eos. Si quid vero ignorantes petunt ſaluti cõtrarium, in hoc iuſti non ſunt. quanquam Moyſes ſubterfugiendo populi du catũ, magis eo dignus fuerit. & ideo non eſt exauditus Paulus, quia remotio ſtimuli erat ſaluti contraria. nec exauditus eſt Moyſes, quia orando non fieri princeps, magis factus eſt dignus principari. Ergo non exaudiuntur aliquando iuſti, ſed ad inſipientiam eis non eſt, quin potius valet ad ſalutarem ſapientiam. ¶ Deinde addit minorem ratiõis (à ſæculo). i. ex quo fuit ſæculum (non eſt auditum, ꝙ quis aperuit oculos cæci nati). Huius itaque operis ſingularitas arguit deum eſſe auctorem. Et quia xps oculos cæci nati aperuit, ſequitur concluſio(niſi eſſet hic homo à deo) eius virtute operans, & eius auctoritate docens (nõ poſſet quicquam facere) glo. dicit quòd iſte mentitur, quia etiam mali ſæpe miracula faciunt, qualia xps fecit. & ea quæ faciunt, nihilominus dei virtute operantur. ¶ Deinde cum dicit, (Reſponderunt & dixerunt.) ponitur conuitium illatum xpi defenſori, quantum ad duo. Nam primo improperant illi maculã originis. (Reſponderunt & dixerunt ei, in peccatis natus es totus) Cum deficeret eis reſpõſio rationalis, ad improperia ſe cõuerterunt. Et aduertendum quia totus homo ex anima conſtat & corpore. Nomine autem peccati, culpa ſignificantur & pœna. Et quia cæcus iſte quantum ad animam pertinet, in peccato erat natus originali, quantum ad corpus autem in cæcitate natus erat, quaſi eſſet pro pœna originalis culpæ: ideo Iudæi improperant ei quòd totus in peccato natus ſit. ¶ Item reprehendit arrogantiam ſermonis (Et tu) taliter natus (doces nos?) doctos & iuſtos. Greg. Arrogãtia eſt meliorem velle docere. ¶ Et aduertendum quia iſti dedignantur ab eo doceri, cuius dãnant originem, & mendicitatis fortunam vilificant, quaſi virtus non ex gratia dei, & vitium non ex arbitrio hominis ſint, ſed vtraque ipſa, aut naturam aut fortunam ſequantur. Non ſic autem eſt, quin potius obſcure nati, & infima fortuna deiecti, quandoque doctores & aliorum fiunt rectores. Vnde Iuuenalis in ſatyris. Natiuitas, inquit, virtuti nõ obeſt: ſed nobilitas ſola eſt atque vnica virtus. Propter quã

etiam

etiam nobilitantur qui patriam neſciunt monſtrare parentis. Veniet,inquit, de gente togata.i.paupere & pannoſa, qui iuris nodos,& legum ænigmata ſoluat. Talis fuit mēdicus iſte cæcus docēs eos qui ſibi docti videbātur. ¶ Deinde ponitur excommunicationis pœna, Chriſti defenſori inflicta. (Et eiecerunt eum foras) quia excommunicatum à conſortio Iudæorum repulerunt, cum tamen magis ipſi eſſent digni excōmunicari,ſicut lex dicit Deuter.xvii. ſecundum aliā literā. Omnis anima quæ non audierit prophetam quem ſuſcitabit tibi dominus deus tuus, exterminabitur de plebe,id eſt excommunicabitur, vt ſit extra terminos plebis fidelium. Sed tamen iſte iectus à cōmunione Iudæorum, fiebat de conſortio fidelium, à quo Iudæi excommunicati ſunt.

Sermo.vij.quartæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cxlvij.

OVarto cum dicit,(Audiuit Ieſus)ponitur retributio mercedis factę defenſori,& aduocato cauſę xp̄i. Et tria facit.primo.n.xp̄s eiectū in fide ſuſcipit. Secundo ſuſceptum in veritate inſtruit(Dixit ei Ieſus,In iudicium.) Tertio eiicientium culpā conuincit.(Et audierunt ex Phariſæis.) Circa primum autem duo ponuntur, ſcilicet,quia Chriſtus eiectum inuenit, & inuētum recepit, ibi(& dixit ei,tu credis?)dicit ergo primo.(Audiuit Ieſus, quia eieciſſent eum foras.) Audire xp̄i exaudire eſt. Audit enim quæ pro eo mala patiuntur iuſti,cum eos à præſentibus aduerſis eripit.(Et cum inueniſſet eum.) homo iſte in uenturus Chriſtū, prius inuenitur ab eo:quia nemo deum inuenit, niſi quem ipſe præinuenit. Sap. v. præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat. ¶ Deinde cum dicit,(& dixit ei,tu credis?)oſtenditur quomodo xp̄s hunc hominem perduxit ad fidem vbi tanguntur quinque. primum eſt fidei poſtulatio.(Dixit ei, tu credis in filiū dei?) i.vis credere in filium dei?in cuius fide ſalus eſt. Io.iii. Omnis qui credit in filium dei,non perit,ſed habet vitam æternam. Item ponitur rei credendæ requiſitio.(Reſpondit ille & dixit,Quis eſt)dei filius(domine.) dominum quidem confitetur ,ſed ab eo petit quis ſit dei filius (vt credam in eum?)multum iſte homo ſe committit illuminatori ſuo, quando in eum paratus eſt credere,in quem ipſe credēdum

Audire Chriſti.

dixerit. Et vide quia cæcus iſte illuminatorem ſuum primo hominem, poſtea prophetam, nunc autem dominum appellat. Ipſe eſt homo per ſubſtantiam, propheta per gratiã, dominus in potẽtia. Item ponitur veritatis manifeſtatio. (Et dixit ei Ieſus, & vidiſti eum) qñ per eundẽ vidiſti. Nã ipſe eſt quẽ præbentẽ tibi viſum vidiſti (& qui loquitur tecũ, ipſe eſt). Et aduertendũ, qa cui credatur, & in quẽ credatur, hoi puto nõ cõueniunt: ſed in xpo hęcvtraq; cõcurrũt. Vñ cũ prius requiſiſſet cęcus, Quis eſt dñe filius dei in quem credant, tanq̃ xps eſſet cui crederetur, nunc audit xpm etiã eſſe in quẽ credatur. Ipſe. n. eſt alpha & omega. principiũ & finis, à quo videlicet, & in quẽ credimus. Itẽ tãgitur credẽtis cõfeſſio (At ille ait, credo domine) paratus erat cæc⁹ eũ credere dei filiũ eſſe, quẽ ſuus illuminator dixiſſet: ideo cum audiuit ab ipſo q̃ eſſet dei filius, ſtatim credidit & cõfeſſus eſt. Itẽ tãgitur humilis cõfitentis veneratio (& procidens.) ecce humilitatis (adorauit eũ) vt deũ. Mat. iiii. dominum deũ tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. vnde iã duo exhibuit cæc⁹ dei filio. ſ. fidei confeſſionẽ, & latrię religionẽ, q̃ ſoli deo debetur. ¶ Et nota q̃ prius illuminatus fuit cæcus iſte corpore, nũc aũt illuminatus eſt corde: & illa prior illuminatio erat figura & imago iſti⁹. Nã illuminatio oculorum carnis fuit quædam inunctio oculorũ mentis eius. Per illã. n. illuminationem diſponebatur ad credendum, licet nondum haberet oculos cordis. Sic autẽ inũctus venit ad Siloe. i. xpm ad ſe miſſum fontem luminis, in quo fonte lotus eſt interius, cum ei fons ipſe dixit, Et vidiſti eum, & qui loquitur tecũ, ipſe eſt. Statimq; illuminatus eſt corde, & ait, credo domine. & procidẽs adorauit eum. ¶ Deinde cum dicit (& dixit ei Ieſus) ſuſceptum in collegio fidelium xps inſtruit de veritate occulti iudicii, dicẽs. (In iudicium ergo in hunc mũdum veni.) Duplex eſt autem iudicium. ſ. diſcretionis, & retributionis. Primum fit in præſenti quo diſcernuntur à fidelibus infideles. ſecundum autem in fine ſęculi, quando vnicuique retribuetur pro meritis. Veniens itaq; xps in carne tanq̃ primus ſęculi dies diſcreuit lucem fidelium, & tenebras infidelium. nã per aduentum eius patuit qui ſint fideles, & qui ſint infideles. qui aliquando & ſi nõ aut ſacramento, aut loco, ſemper tamen apud deũ voto diſcernũtur (vt qui nõ vident) cæci. ſ. humiles fidem nõ habentes,

Aduerte.

Cordis illuminatio corporalẽ ſecuta eſt illuminationem.

Iudicium duplex. ſ. diſcretionis, & retributionis.

bentes,cuiuſmodi erant gentiles,(Videât).i.credant. Eſa. xlii. Ponam tenebras coram eis in lucem. Ergo ſurdi audite,& cæci intuemini ad videndum.(Et qui vadent)ſuperbi.ſ.ſapientes,qui ſe videre putant,multa etiam ſine veneratione vident,cæci fiunt.i.increduli. Ro. xi. Cæcitas contingit in Iſrael. ¶ Et aduertendum q̄ ad mores etiã iſtud referri poteſt. Nam plerunque ſimplices homines qui paucа vidẽt in ſpecularib⁹,vident rectè quæ agenda ſunt,& ea eligunt,propter hoc quia humiliter venerantur deum. Plures vero alta etiã diuina intelligẽtes,cæci fiũt in practicis. hoc ideo,quia inaniter de ſcientia extolluntur, qui ſecundũ Greg. ad hæc vſque aliq̄n pueniunt,vt fundamẽtum rectæ fidei perdant,quia fidei opera non fecerunt:de quibus dicitur ſub nomine Babylonis, Exinanite vſque ad fundamentum in ea. ¶ Deinde cum dicit,(Et audierunt) Chriſtus reprehendit culpam eorum qui eiecerunt cæcum. Et duo facit.primo enim ponit redargutionem Phariſeorum. ſecundo eorum damnationem,(Dicit eis Ieſus)dicit ergo primo.(Et audierunt ex Phariſæis quidam qui cum ipſo) Chriſto, vel cæco (erant) dicentem Chriſtum ſe illuminare cæcos,& excæcare videntes.(Et dixerunt ei,) Nunquid & nos cæci ſumus? Certum eſt quòd non intelligebant de cæcitate carnis, ſed mentis: de qua etiam Chriſtus intellexerat, dicens videntes in intellectu, futuros cæcos mente. Ergo cum iſti reputarent ſe de numero intelligentium,indignanter petunt an cæci ſint corde. Et ſtatim patet tumor eorum,quia ſcientes ſe reputabant:alias non interrogaſſent vtrum cæci eſſent, quia cæcitatem ſolis ſcientibus aſſerebat Chriſtus futuram. ¶ Deinde ponitur horum arrogantium condemnatio,cum dicitur(dicit eis Ieſus). Et intendit Chriſtus q̄ melior eſt ſimplex ignorãtia, q̄ vitioſa ſcientia. Eccl. xix. Melior eſt homo qui minuitur ſapientia,& deficiens ſenſu in timore, q̄ qui abundat ſenſu,& tranſgreditur legem altiſſimi. Vnde ſi Iudæi cæci nõ ſunt,ſed videntes, melius tamen illis fuiſſet multa ignoraſſe,quàm veritatem cognitam non adimpleuiſſe. Duo ergo tangit Chriſtus. nam primo ſimplicem præfert ignorantiam(dicit eis) Ieſus.(Si cæci eſſetis).i.ſi ignorantes eſſetis,eorum ſaltem quæ iuris non ſunt(non haberetis peccatum) quia talis ignorantia, etſi defectus eſt, culpa tamen

Varie exponit xpi verbũ, Si cęci eſſetis

non eſt. Item condemnat Chriſtus eorum ſcientiam. (Nũc vero dicitis). i. arrogãter vos iactatis (quia videmus). i. multa nouimus & intelligimus. ſcientia. n. inflat. (ideo peccatum veſtrum) quod vtique arrogantia eſt (manet). Secundũ ergo iſtam expoſitionem Chriſtus reprehendit eorum arrogantiam, quæ naſcebatur ex ſcientia. Eze. xxviii. In multitudine ſapientiæ tuæ eleuatum eſt cor tuum. Aliter poteſt exponi vt reprehendatur in eis culpa perfidię. Neq;. n. phariſæi docti in ſcripturis ſic erant ſenſu hebetes, q; non intelligerent miraculum Chriſti à deo eſſe factum, quod vtique idiota cæcus aduertebat, immo quod amplius eſt, ipſi cognouerunt ex operibus q; ipſe eſſet Chriſtus, vt dicit glo. ſuper. j. ad Cor. j. Sed tamen diſplicebat eis iſta veritas nota, & Chriſtũ, & eos qui in eum credebant, impugnabãt: quod vtique erat perfidiæ vitium, & peccatum in ſpiritum ſanctũ. Dicit ergo Chriſtus, (Si cæci eſſetis). i. ſi non aduerteretis virtutem operum meorum, & ſi nõ intelligeretis ex ſcripturis me Chriſtum eſſe (non haberetis peccatum) de hoc q; me & eos qui in me credunt, p̃ſequimini: ſed peccatum veſtrum ratione ignorantiæ miſericorditer remittetur, ſicut de ſeipſo ait Apoſtolus. j. Tim. j. Qui priꝰ fui blaſphemus & perſecutor & contumelioſus, miſericordiã conſequutus ſum, quia ignorans feci. (Nunc vero dicitis). i. dictat vobis conſcientia (quia videmus) opera mira quæ facio, & q; ego ſum Chriſtus etiam videtis: & tamen iſta veritas vobis diſplicet, eamq́ue impugnatis (ideo peccatũ veſtrum) non irremiſſibile. Mat. xii. Qui dixerit verbum contra ſpiritum ſanctum. i. qui veritatem impugnauerit quam ſpiritus ſanctus ei dictat, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neq; in futuro. Aliter poteſt exponi quod dictum eſt à xp̃o, vt oſtendatur q; ſine fide iuſtificari non poſſunt Iudæi. Vbi conſiderandum quia vt dicit apoſtolus in epiſtola ad Ro. iii. ex operibus legis intendebãt Iudæi iuſtificari à p̃ctis. Sed ipſe Apoſtolus oſtẽdit q; lex neminẽ iuſtificat, & q; eius opera faciẽs manet in peccato. Oſtendit etiam q; ſola fides xp̃i, quę nõ ex operibus, ſed ex gratia eſt, ipſa iuſtificat impium, & hãc ſententiã xp̃s intendit hoc loco, dicens. (Si cæci eſſetis) id eſt ſi legalium haberetis ignorantiã, (nõ haberetis p̃ctm̃) quia lex obligat ſcientẽ ad id quod p̃ficere nõ poteſt ſine gratia. Non eſt aũt ex lege, ſed à xp̃o, gratia.

Aduerte.

Apoſtolus oſtẽdit neminẽ iuſtificari ex lege & operibus.

(Nun

(Nunc vero dicitis).i.aſſeritis. (quia videmus).i. ex lege vobis eſt notitia agendorum,nec aliud quæritis.ideo (peccatū veſtrum manet)quod nō poteſt tolli:niſi in fide illius qui tollit peccata mūdi.aliter exponit gl.(Si cæci eſſetis) i. ſi vos cæcos exiſtimaretis,& ad medicū curreretis, nō habe retis peccatū,quia ego veni tollere peccata mūdi.(Nunc vero dicitis)id eſt aſſeritis(quia videm⁹) medicū ergo nō quæritis.ideo(peccatum veſtrū manet). & nihilominus ſi non exiſtimatione veſtra,tamen & veritate cæci permanetis. Et ſecundum hāc expoſitionē Chriſtus reſpōdet eorū interrogationi,dicens eos vere cæcos eſſe,licet putēt ſe videre:& cum hoc oſtēdit quāti periculi ſit præſumpta viſio, & quod commodum præſtet cognitio propriæ cæcitatis. Illa enim facit in cæcitate & peccato manere, hæc autem ſtimulat illuminatorem & iuſtificatorem inquirere. Gratia à Chriſto, non à lege.

Feria quinta poſt quartam dominicam in.xl.

Secundum Lucam. Cap. vij.

IN illo tēpore.Ibat Ieſus in ciuitatē quæ vocatur Naim:& ibāt cū illo diſcipuli eius,& turba copioſa.Cū autē appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnic⁹ matris ſuæ: Et hæc vidua erat:& turba ciuitatis multa cū illa. Quā cū vidiſſet dominus, miſericordia mot⁹ ſup eam,dixit illi,Noli flere.Et acceſſit,&tetigit locu lū.Hi aūt qui portabāt,ſteterūt.Et ait.Adoleſcēs, tibi dico,ſurge.Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui.Et dedit illū matri ſuæ. Accepit autem omnes timor: & magnificabant deum , dicentes, Quia propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitauit plebem ſuam.

Sermo.j.quintæ feriæ poſt quartā dominicam in.xl.& in ordine.cxlviij.

Manſio. xxvi. nomine Baneſacham hodie

IBat Ieſus in ciuitatem quæ vocatur Naim, & ibant cum eo diſcipuli eius) Luc. vii. Manſio pœnitentium. xxvi.

hodie agitur apud mortuum,ſed reſuſcitatum adoleſcentẽ, quem plangebat vidua mater. ideo ſtatio hæc dicitur Baneſacham,quod interpretatur filius ſtridoris, vel filius neceſſitudinis,ſeu venit ſecuritas,ſiue venit prę̃paratio. Nam quia mulieres ſtrident in planctu,ideo quẽ plangebat mater,filius ſtridoris dicitur:& quia erat vnicus matri, ideo etiã filius neceſſitudinis.i.amoris dicitur. Sed venit ſecuritas,quia plangentem matrẽ ꝓhibuit xp̃s,dicens. Noli flere. Venit etiã præparatio vitæ, quia mortuum adoleſcentem reſuſcitauit xp̃s. De quibus oĩbus agit p̃ſens euãgeliũ,quod in tres partes diuiditur. In quarũ prima ponitur occurſio delati funeris. In ſecunda reſuſcitatio mortui corpis (& ac ceſſit & tetigit) In tertia magnificatio diuini operis,(accepit autẽ oẽs) Prima vero pars tria cõtinet. ſ. xp̃s ꝓgreſſum, & defuncti occurſum. (Ecce defunctus.) atq; pietatis affectum. (Quã cum vidiſſet.) In prima aũt parte ꝓgreſſus xp̃i tripliciter deſcribit. Nã primo dicit nomẽ ciuitatis ad quã xp̃s ibat. (Ibat Ieſus in ciuitatẽ quę vocatur Naim.) ipſa ſecundum Bedã eſt ciuitas Galileæ, quo veniebat xp̃s reſuſcitaturus adoleſcẽtẽ mortuũ,& euãgelizaturus regnũ dei. Matt.iiij. Circuibat Ieſus totã Galileã docẽs in Synagogis eorũ,& p̃dicans euãgelium regni,& ſanãs oẽm languorem,& oẽm infirmitatẽ in populo. ¶ Et notãdũ allegorice quia duę ſunt ciuitates: Vna cœli,altera mundi. Primę ciuitatis ſtatus immutabilis,& pax imperturbabilis eſt, quia eius ꝑticipatio eſt in idipſum. Status aũt mundi quotidie variat,immo mundus nõ eſſet mundus ſi ſtabilis eſſet. ideo ſcdm Iſidorũ mundus nõ à munditia,ſed à motu nomẽ habet,quia ſemp in motu ſit. Hãc mundanã ciuitatẽ deſignat ciuitas Naim,quę interpretatur fluctus,vel cõmotio, quia mundus fluctuat & mouetur. eius fluctus ſunt dubietates. Nihil.n.in eo certum eſt,ipſius vero motus ſunt rerum varietates. Dei aũt filius ſtabilis in ſe manẽs,datur cuncta moueri:quiq; ait,Ego ſum deus,& nõ mutor: venit in ciuitatem Naim,quia per carnis aſſumptionẽ ad noſtrã venit mutabilitatẽ. Sap̃. vj. Omnibus mobilibus mobilior facta eſt ſapientia,quia verbum dei ſeipſum mouit in carnẽ. Sed ad hanc ciuitatem mutabilem venit Chriſtus factus mutabilis,vt ad cœli immutabilem nos perduceret ciuitatem,noſq́ faceret immutabiles participatione ẽternitatis. ¶ Item

Ciuitates duę vna cœli,altera mundi allegorice Mundus.

tangit

tangit ſolatium ſocietatis cum dicit, (Et ibant) vbi duo ponuntur. Nam charitatis & copioſitatis fuit cōſortiū Chriſti. Charitatis quidē (& ibāt cum illo diſcipuli eius) Chriſtus veritas eſt, cuius ſunt diſcipuli veritatis amatores, & q̄ mutuā ſeruāt charitatē. Io. xiii. In hoc cognoſcēt oēs quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionē habueritis ad inuicem. Iſti cū deo manēt, & cum xp̄o vadunt: quoniā qui manet in charitate, in deo manet, & deus in eo. Fuit etiā illud xp̄i conſortium copioſitatis. ideo ſubdit (& turba copioſa). i. copiis abundās. Nihil. n. deficit ei qui habet xp̄m. Luc. xxii. Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calciamētis, nunquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt, nihil: quin potiꝰ vt dicitur Sap̄. vi. venerunt mihi pariter omnia bona cum illo. Solus ergo xp̄s eſt copia mētis, ſine quo nullꝰ abūdat. vnde Augu. ix. cōfeſ. Omnis mihi copia quæ deus meꝰ nō eſt, egeſtas eſt. Itē tangitur aduenientis ꝓpinquitas. (Cum autem appropinquaret portæ ciuitatis.) Sciendū q̄ mūdanæ ciuitatis duæ ſunt portæ, Natiuitatis vna, altera mortis. Per primā ingreſſus, per alteram egreſſus fit, de quibus portis dicitur. Sap̄. vi. Vnus eſt introitus omnibus ad vitā, & ſimilis exitus. primam portam ingreſſus eſt Ieſus, ex virgine naſcens. Alteri portæ. ſ. mortis appropinquauit mortalem gerens naturā, quia mortalis quilibet ꝓpinquus eſt morti. Sap̄. vi. Sum quidē & ego mortalis homo, ſimilis omnibus ex genere terreno. In porta vero mortis fuit xp̄s, quādo trāſiuit ex hoc mūdo ad patrē, in qua porta triduo permāſit. Eze. xl. Ecce vir cuiꝰ erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus lineus in manu eiꝰ. Stabat autē in porta. Stās xp̄s in porta mortis, habuit æris ſpeciē, quia ſonuit prędicatio mortis eius in omnem terrā. Aes. n. ſonoroſum eſt. Ipſe habuit in opere mortis funiculū lineū, quia per mortis obe dientiam dæmonē alligauit, & rurſus mortis opere ſcripturam impleuit. Vnde calamus quo ſcribitur, erat in manu eius: qui calamus ideo mēſuræ dicitur, quia eſt. Ergo Chriſtus quia mortalis, ideo appropinquauit portæ mortis: obediens vero vſque ad mortem fuit in porta, ſed reſurgens portam mortis egreſſus eſt. ¶ Deinde cum dicit, (Ecce defunctus) ponitur mortui occurſus, vbi quatuor tangit. primo quidem mortui exportationem, (Ecce defunctus.) Sic dicitur mortuus quilibet, quia vitæ priuatus

Ciuitatis mundanæ duæ portę natiuitatis & mortis.

Mos antiquorũ circa locũ ſepulture.

uatus ſit officiis. Nulli enim officere.i.pdeſſe poteſt, (Efferebatur,)de ciuitate per portã extra tumulãdus. Mos.n. fuit antiquorum non intra,ſed extra mœnia ciuitatis ſepelire mortuos:vnde ſicut vſu & vitę officio,& ſic etiam habitatione & loco eſſent à viuentibus ſeparati. Eccl.ix. Mortui non habent partem in hoc ſæculo,neq; in opere quod ſub ſole geritur.Iuxta ſenſum allegoricum primo notandum,quia defunctus iſte humani generis ſtatum poſt peccatum deſignat. Homo enim primę tranſgreſſionis meritodefunctus.i.vitæ priuatus officiis, & morti damnatus eſt, ſicut dictum eſt illi,In quacunq; die comederis ex eo,morte morieris. Item per portã mortis à mũdo iſto homo ipſe ad alium ſęculi ſtatum deducitur:quod vtiq; non fuiſſet,ſi non peccaſſet.Nã vt dicit Greg.iiii.li.mora.ſi primus homo in paradiſo poſitus ſeruaſſet obedientiam conditoris, ad cœleſte angelorum cõſortium, quãdoq; ſine morte carnis tranſiſſet.Tunc.n.mundus iſte portã natiuitatis & vitæ,ſed nõ portã habuiſſet mortis,quia nullꝰ dãnandus,ſed ſoli electi nati fuiſſent:vt idẽ in eodẽ dicit. Et quia electi abſq; morte media trãſiſſent ad vitã angelicã,ideo mũdus non habuiſſet portã mortis.Nũc vero quia oẽs digni morte ingredimur natiuitatis portã,oportet vt exeamus à mũdo p portã mortis.ps.Quis eſt homo qui viuit, & nõ videbit mortẽ?Itẽ ſecundũ glo.ad portã mortis quatuor elemẽta hoĩem mortalẽ deferũt. Aut.n. morit cõſumptione humidi,quod & efficit terra:aut inualeſcẽte frigore, quod eſt ab aqua:aut peſtilẽte humido,quod eſt in aere:aut exuſtione caloris,quod p ignẽ.Itẽ in porta mortis duo ſibi inuicẽ mortui occurrerũt,xps videlicet,& homo:ſed in porta.i.in morte ſtãs xps,mortui hoĩs nũc animã, aliquãdo etiã corpus ſuſcitabit.Ioã.xi.Qui credit in me,etiã ſi mortuus fuerit,viuet.Sicq; ſtãs xps in porta mortis ſuæ, occidit mortẽ hominis,& eũ totũ ſuſcitauit.O magnũ pietatis opꝰ, mors mortua tũc eſt, in ligno quãdo mortua vita fuit.Oſe.xiii. Ero mors tua ô mors,dicit dominus.¶Itẽ tãgit huius defuncti cõditionẽ(filius vnicus matris ſuæ) morituri & mortui hoĩs mater natura mortalis eſt, in qua concipimur, & ex qua naſcimur.Nã de matre oĩm viuentiũ Eua dicitur Eccl.xxv.Omnes per ipſam morimur:quia ex mortali natura habemus vnde moriamur. Huius vero matris homo

Status humani generis allegorice p iſtũ defunctum deſignatur.

Quatuor elementa hominem deferũt ad mortem.

Mortalis natura mater eſt.

vnicus

vnicus filius eſt,quia vnicū eſt genus humanū ſecundum ſpeciē indiuiſibilē,nec ex natura humana ,pdeunt diuerſa hoīm genera,ſicut ex natura angelica proueniunt nouem angelorū ordines. Eſa.li. Vnum vocaui eū, & benedixi & multiplicaui eū. Ad hoc autē vnum genus maſculus & fœmina ptinēt,qui nō diſtinguūtur,ſed ſimiles ſunt ſpecie,ſicut dicitur de muliere Genē.ii. Faciamus ei adiutoriū ſimile ſibi.ideo vtriuſq; nomen eſt Adā,quod interpretatur homo,vt dicitur Genē.v.quia tā vir quā mulier vnū ſunt genᵒ hoīs. Itē tāgit huiᵘ matris deſolationē. (Et hęc vidua erat.) Maritus humanæ naturę rationalis eſt ſpiritus, inter quos mortale fit matrimoniū,vt dicit Aug. ſup illud Ioan.iiii. Vade voca virū tuum. Sed hūc rationalē ſpiritū malignus ſpiritus occidit,pertrahēdo ad peccati cōſenſum, qui ſolus cōſenſus mors aīæ eſt,ideo dicitur peccatū mortale. Sap.j. Inuidia diaboli mors intrōiuit in orbē terrarū. ideo dicit Ioan. viii.cp ab initio diabolus fuit homicida,vnde conſequens eſt vt natura humana priuata rationis facultate vidua ſit. Threñ.j. facta eſt quaſi vidua dña gentiū. Quapropter veſte lugubri vtamur,& ceſſent gaudia mūdi. Ergo natura humana orbata eſt & viduata. Orbatur quidem morte carnis,viduatur vero morte ſpiritus. Itē tāgit huius viduæ cōſolationē,(Et turba ciuitatis multa cū illa) cōpatiens viduitati & orbitati eius. Et ad literā piū eſt aſſiſtere mœrētibus & deſolatis. Eccl.vii. Mortuo ne prohibeas gratiam, nec deſis plorātibus in cōſolatiōe,& cū lugētibus ambula. Allegoria
Sed allegorice mortalē naturā multa ciuitatis mūdanæ turba cōmunitatur,oēs videlicet nati hoīes,qui quotidie tendunt ad mortē.ii. Reg.xiiii. Oēs morimur, & quaſi aquæ dilabimur ſuper terrā quæ nō reuertūtur. Bene dicit morimur in præſenti,quia noſtrū viuere mori eſt.quotidie enim ad mortē tendimus.vñ Sene. Quotidie, inquit, morimur, & quotidie demitur aliqua pars vitæ noſtræ. ¶ Deinde cū dicit,(Quā cū vidiſſet.)ponitur compaſſionis animus. vbi tria tangūtur.primū eſt cōſiderationis aſpectus,(Quam cū vidiſſet dñs.)frequētius Lucas xp̄m appellat dominum cæteris euāgeliſtis,& in his præcipue locis in quibᵒ humanitatis bñficia eſt dicturus. Nec dubiū quin deſolatā humanā naturā xp̄s intētione aſpexerit. Threñ.j. Vide domine & cōſidera,quoniā facta ſum vilis. Eze. xvi. Tranſiēs per Lucas frequentius cæteris Chriſtum appellat dominum

te,

te,vidi te cõculcari. Item tãgitur miſerationis motus (miſe ricordia motꝰ ſuper eam.)ipſe in natura dei miſeretur hominibus ſine motu paſſionis. Sed qa factus homo venit in ciuitatẽ Naim.i.pticeps noſtræ mutabilitatis eſt,ideo motu miſeratiõis paſſus eſt. Sed allegorice ſup noſtrã mortalitatẽ ſic miſertus eſt,vt aſſumeret eam ſibi,factus mortalis. quod qa excedit omne meritũ & omnẽ facultatẽ naturæ, ideo ſup eã miſertus eſt.i.exceſſit miſericordia meritũ noſtrũ,& facultatẽ.ps. Miſericordia tua magna ſup me. Itẽ tãgit cõſolatiõis affatus. (Dixit illi, noli flere) qa non mors carnis,ſed culpa cauſa mortis plãgẽda, & fletibus diluenda eſt.ideo ait ſcriptura. Super mortuũ modicũ plora. Sed ſuper hoĩm fatuitates oĩbus dieb⁹ plãgẽdũ eſt. Et ad literam cõſiderãdũ qa dñs huiuſmodi viduę lachrymis ꝓuocatus, eius filiũ ſuſcitauit,quia vt ait Chryſo.ſup Matthæũ,Ipſe dñs qui maternos aĩos filiorũ miſeratiõe impleuit, facilius exaudit maternũ affectũ. Nã & beatũ Auguſtinũ ſuſcitauit à morte ſpirit⁹ piæ matris eius lachrymis exoratus: de qua dicit ꝙ Auguſtinũ quẽ carne prius pepererat mũdo,charitatis viſcerib⁹ poſtmodũ multo ſemine lachrymarum genuit xp̃o. De cuius lachrymis quidã magn⁹ ꝓnunciauit epiſcop⁹ dicẽs, Fieri nõ poteſt vt fili⁹ iſtarũ lachrymarũ peat.

Allegoria

Omnibus diebus plãgendũ eſt ſuper fatuitate.

Sermo.ij.v.feriæ poſt.iiij.dñicã in.lx.& in ordine.cxlix.

SEcundo cum dicit, (Et acceſſit.) ponit defuncti reſuſcitatio.circa quã tria facit. Primo.n. ponit operãtis poteſtatẽ.Secũdo exprimit miraculi veritatẽ,(& reſedit.) Tertio addit beneficij largitatem,(& dedit illum.)Poteſtatẽ vero xp̃i in prima parte quo ad quatuor cõditiões ſignificat.primo.n.tangit eius acceſſum(& acceſſit.)Qui venit in carnem mortalis,ad noſtras miſerias & infirmitates experimento acceſſit,eſuriem,fatigationem,triſtitiam, & metum,atq; dolorem paſſus. Aug.ſuper pſalmum.lxii. Acceſſit homo xp̃s ad ipſa Iudæorũ cõſilia, quia eo ꝙ cõſulebãt impie,xp̃s voluntarie acceſſit vt fieret. Paſſus eſt teneri homo. Non.n.teneretur niſi homo,aut videretur niſi homo. Acceſſit ergo ad omnes illas paſſiones quæ in illo nihil valerent niſi eſſet homo. Sed ſi ille nõ eſſet homo, nõ liberaretur homo. Item tãgit loculi tactũ, (& tetigit loculum.) Loculus diminutiue,dicitur locus in quo mortuus iacet.

Loculus.

Mortuo

Mortuo.n.paruus locus ſufficit,cui viuenti latæ domus & alta nõ ſufficiebant palatia. De Alexandro magno in loculo iacente ait quidam philoſophus. Quem totus mũdus herinõ capiebat,parua hodie cõtinet vrna. Vnde Iuuenalis de eo in ſatyris ait, Vnus Pelleo iuueni non ſufficit orbis. Sed Mors ſola fatetur. Quantula ſunt hominũ corpuſcula. Nã ſarcophago paruo cõtẽtus eſt. ¶ Sed allegorice, loculus ligneus in quo mortuus effertur,lignum ſcientiæ boni & mali ſignificat:in cuius eſu homo eiectus de paradiſo ad mortis peruenit portã. Sed xp̃s tetigit loculi lignũ,quando crucis pœnã ſuſtinuit. Crux.n.illa fuit ei loculus,cuius tactus fuit pœnę crucis ſenſus. Huius itaq; ligni tactu,q̃ mortuus erat,in ligno reuixit: vt vnde ex ligno mors oriebatur,inde vita reſurgeret. Hoc.n.opus noſtræ ſalutis exigebat ordo,vt inde xp̃s afferret medelam, vnde læſerat hoſtis,ſicut & à muliere culpa mortis, & à muliere proceſſit vitæ principium. ¶ Item tangit portitorum ſtatũ,(Hi autẽ qui portabant,ſteterunt.) Cum xp̃s ſenſit mortis pœnam, ſtetit elemẽtorũ impugnatio,quibus homo labitur in mortem. Nam multa corpora ſanctorum, mortis eius merito cum eo ſurrexerunt immortalia, vt creditur verius, & aliquando totum ſurget humanum genus. tũc vero ſtabit in æternum terra, & vnda fluens permanebit, & mollis non fluet aer,nec ignis cõſumetur vitales humores. ¶ Item tangit Chriſti præceptum. Nam Chriſtus vocat, & mãdat,vocat quidẽ adoleſcentẽ.(Et ait adoleſcens). In adoleſcẽtia, plena homini primo adeſt facultas peccãdi, peccatũ fugiẽdi. Et quia primus homo conditus eſt liber, vt ad bonum & malum facultatem haberet, ideo adoleſcens dicitur. Eccl. xv. Ante hominẽ vita & mors,bonũ & malum:quod placuerit ei,dabitur illi. Sed diabolus ſtatim à principio aggreſſus eſt hunc adoleſcentem. Gen. iiii. Dixit Lamech: Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentem in liuorem meum. Lamech percuſſus vel percutiens interpretatur.hic eſt diabolus, quem ad æternam pœnam Deus percuſſit: Ipſe vero percuſſus hominem percuſſit vulnere concupiſcentiæ, & liuore inuidi: quia inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Et quia vt dicitur Prouerbiorum viceſimoſecundo . Adoleſcens iuxta viam ſuam etiam cum ſenuerit, nõ recedet ab ea.ideo peccatum quod in ado-

Allegorice.

Adoleſcẽtia habet plenam facultatem operandi.

Lamech.

in adoleſcẽtia genus humanũ cœpit,vſq; in finẽ multiplicatur. Geñ. viii. Sẽſus & cogitatio humani cordis in malũ ꝓ-
Cor hominis ad ſiniſtram ver gens. na ſunt ab adoleſcẽtia ſua. quod deſignat cor hominis in ſi niſtra parte poſitũ, quod ſemp inclinatur ad praua. Et attẽde quia fruſtra nos mortales vocamus mortuũ. Sed xp̃s vita, cui oĩa viuunt, vocat ea q̃ nõ ſunt, ſicut ea quę ſunt, ideo cũ effectu vocatus mortuus, quaſi ex ſomno excitatus ſurrexit. Ioan. v. Oẽs qui in monumẽtis ſunt, audient vocem filij dei: & qui audierint, viuent. Vnde in voce angeli, xp̃i ſ. qui eſt magni cõſilij angelus, vocatũ totũ reſurget in notiſſimo, genus humanũ, Vocato aũt adoleſcenti xp̃s impat dicẽs, (tibi dico ſurge.) Primo dixit pręcepta q̃bus ſurgit aĩa, in fine aũt ſęculi dabit ꝓceptũ vt exurgãt corpora. Eph. v. Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te xp̃s. ¶ Deinde cũ dicit, (Et reſedit) tãgit reſurrectiõis veritas quãtũ ad duo primo quãtum ad motũ (& reſedit). i. ſurgẽs ſedit in loculo, quod vtiq; eſt indiciũ vere viuẽtis. Motu. n. viuũ à nõ viuẽte diſtinguitur (q̃ erat mortuus.) q̃a. n. xp̃s imperauerat, (Surge) ideo q̃ iacebat mortuus, reſedit viuus. Itẽ eandẽ veritatẽ ꝓbat quantũ ad loquelã, (Et cœpit loqui.) & forte loquela eius fuit gratiarũ actio, q̃a mortuus erat vitę redditus. Et ad nouiſſimã domini vocẽ ſurget genus humanũ, & reſidebit abſq; variatiõe naturæ. Ele ãt aũt etiã in pace æternitatis ſtabilientur, & loquentur laudes magnificas pro gloria reſurrectionis. p̃s. Exultationes dei in gutture eorũ. Greg. viii. lib. mora. In illa, inquit, æterna patria cum iuſtorũ mens in exultatione rapitur, lingua in cãtu laudis leuatur. ¶ Deinde ponitur largitas muneris Chriſti (& dedit illũ matri ſuę) nõ requiſiuit xp̃s prę-
Allegoria cium ꝓ ſuſcitato iuuene, quin potius vt eſſet plena gratia reſuſcitatum matri cõtulit, illũ quidẽ dedit matri, quẽ eius pietate motus ſuſcitauerat. Et allegorice notãdum quia ſuſcitatum in nouiſſimo genus humanũ primę diſpoſitioni, ſcilicet immortalitati naturę xp̃s reſtituet, vt immortali naturę immortalem, & nõ potentẽ mori reſtituat hominem. Eccle. iiii. Vidi cunctos viuentes qui ambulant ſub ſole cum adoleſcente ſecundo. Primus adoleſcens, ſed mortuus, fuit Adam, quem ſecundus adoleſcẽs Chriſtus ſuſcitabit, & cunctos ex eo genitos in fine ſęculi vitæ reſtituet, nunc ſub ſole, ſed tunc ſuper ſolem ambulantes &c.

Sermo

Sermo.iij.quintæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cl.

ECce defunctus efferebatur filius vnicus matris ſuæ. Mortuos
¶Nota q̄ tres mortuos xp̄s legitur ſuſcitaſſe.ſ.puellā tres
in domo patris, Mat. ix. A doleſcentem in porta ciuita Chriſtus
tis hoc loco, Lazarū in monumento lapidis. Ioā.ix. Quar ſuſcitauit.
tus aūt mortuus ſibi quidē innotuit. Mat. viii. nō tñ ſuſcita
uit eū: ſed nunciāti ſibi dixit, dimitte mortuos ſepelire mor
tuos ſuos, Et ſecundū moralē intelligentiā mors aīę p̄ctī
eſt. Iac. j. Peccatum cū conſumatum fuerit, generat mortē.
Tres aūt mortui quos ſuſcitauit dñs, tres deſignāt grad⁹ in
p̄ctīs, quibus aīa moritur. & ſecundū Bedā mortua puella
in domo, ſignat p̄ctm̄ in corde propoſitū. Threñ. j. Domi
mors ſimilis eſt. A doleſcens in porta, deſignat p̄ctm̄ opere
perpetratū. Lazarus mortuus in monumēto, mōſtrat p̄ctm̄
frequentatione cōſuetum. Primus aūt gradus peccati qua-
tuor habet proceſſus, vt dicit Greg. iiii. li. mo. Nā quatuor Puella in
modis peccatum perpetratur in corde. ſ. ſuggeſtione, dele domo, a-
ctatione, cōſenſu, defenſiōis excuſatione. Et aūt ſuggeſtio doleſcens
per aduerſarium, delectatio per carnē, cōſenſus per ſpiritū in porta,
qui delectatione carnis infirmatus, à propria rectitudine Lazarus ī
inclinatur. Deſenſionis autē audacia ex elatione procedit. monumē-
quod tacite. n. mens male propoſuit, excuſare conatur aut to.
nō eſſe culpam, quia cōſenſum delectatio extorſit, aut ſine
opere ſolā cogitationē paruā culpā eſſe ſuperbe defendēs.
Hos autē proceſſus culpæ latentis in corde ſignificat mor
tua puella in domo, quæ ſecundū Lucā moriebatur, ſecun-
dum Marcū erat in extremis, ſecundum Matthæū mortua
erat, & tumultu vallabatur turbarum. Moritur quidē vene
no ſuggeſtiōis, laborat vero in extremis reſolutione dele-
ctationis, eſt aūt mortua cōſenſu rationis. Sed tumultus ſu
peruenit cōfuſæ excuſatiōis. Itē ſecundū Bedā adoleſcens
in porta mortuus, ſignificat peccatorē ſuū peccatum iā nō
cubiculo cordis regentē, ſed indicio aut locutiōis, aut ope Sēſus cor-
rationis, quaſi per oſtia ciuitatis aliis ꝓpalátem. porta. n. poris por-
qua effertur mortuus, aliquis ex ſenſib⁹ corporis eſt. Qui. tæ ſunt è
n. ſeminat inter fratres diſcordiā, & q̄ loquitur iniquitatem quib⁹ pec-
in excelſo, aut certe mendacia profert, per oris portam ex cator effer
trahitur mortuus. Qui autem viderit mulierem ad cōcupi tur.

ſcendum eam, per oculorum portã ſuæ mortis indicia profert. Qui vero fabulis & obſcœnis carminibus ac etiam detractionibus libenter aures accommodat, has ſibi mortis efficit portas. Et qui aliena rapit, manus ſibi ſunt ianua mortis. Et quomodocunque membris & ſenſibus quis peccet, inde mortuus educitur. Hiere.ix. Ingreſſa eſt mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domus noſtras, diſperdere paruulos deforis, & iuuenes de plateis. ¶ Item quatuor ſunt quæ de domo cordis ad portam operis deferunt peccatorẽ primus delatorẽ aſſiduitas cogitationis. Difficile nanq; eſt quin aliquando nõ prorumpat in opus quod mens aſſidue cagitat. Si homo poteſt abſcondere ignem in ſinu ſuum vt non cõburantur veſtimenta eius: ita põt prauas cogitationes in corde habere, & nõ procedere in op⁹, vt dicit Prou. vi. Eſa. lix. Oua aſpidũ erumpunt. Aſpides ſunt dæmones, quorum oua ſunt venenati cõcœptus mentis, qui aliquãdo erũpunt ad op⁹. Secũdus delator eſt poteſtas operis. Quæ. n. quis vult efficit qñ poſt. Eccle. xlvii. Inclinaſti femora tua mulieribus, quia poteſtatem habuiſti in tuo corpore. Tertius potitor eſt pluralitas aſſimulationis. Eum. n. qui aliquid deſiderat ſocietas pluriũ ſibi ſimiliũ ad opus prouocat. Quart⁹ portitor eſt æſtimata leuitas vnicæ operationis. Perſuadet. n. menti voluptas imaginata, quia non magnũ quid, aut graue malũ eſt, ſi ſemel tm̃ prorũpat in opus. ¶ Itẽ ei cuius iã peccatum ad portã delatũ eſt operis, timẽ dum eſt ne ad ſepulturã portetur. Eſt aũt peccatoris ſepultura, cõſuetudo peccati, quæ quaſi agere aut lapide præmit eum, ne ſurgere poſſit etiã volens. Vñ Gre. iiii. li. mo. Cũ culpa in vſum venerit, ei animus etiã ſi appetat, debilius reſiſtit. ¶ Quatuor vero baiulis peccatũ opere perpetratũ ad conſuetudinẽ ducitur. Primus eſt experta voluptas. Aug. iiii. li. cõfe. Ex voluntate peruerſa facta eſt libido: & dũ libidini ſeruitur, facta eſt cõſuetudo: & dum cõſuetudini nõ reſiſtitur, facta eſt neceſſitas. Secundus baiulus eſt ſecura impunitas. Eccl. viii. Quia nõ cito profertur cõtra malos ſnia, abſq; vllo timore filii hoim perpetrãt mala. Terti⁹ baiulus eſt oblata cõmoditas. ideo dicitur Geñ. xix. Noli reſpicere poſt tergũ tuũ, nec ſtes in omni circa regiõe. Eccl. xix. Auerte faciẽ tuã à muliere cõpta, & cũ ſaltatrice ne aſſidus ſis. Quartus baiulus ad conſuetudinẽ ducens peccati

Peccator à quatuor de domo cordis ad portã operis fertur.

Peccatum in opere perpetratũ à quatuor ducit ad conſuetudinem.

comiſſi,

comiſſi,eſt veniæ facilitas. Glo. ſuper Geñ. Facilitas venię præſtat incentiuũ delinquendi. ¶ Itẽ huius peccatoris ma ter,vel eccleſia vel gratia dei eſt,quę in xp̃o genuit eũ:qui vnicus ideo dicitur,quia tm̃ pro eo ſolicitatur,quaſi vnic⁹ eſſet. Vidua vero eſt iſta mater,quia ſponſus eius xp̃s occiſus fuit,licet viuat. ¶ Itẽ locul⁹ in quo peccator talib⁹ baiulis ad conſuetudinẽ niſi xp̃s obuiet defertur,eſt male ſe cura deſperati peccatoris cõſcientia: cui xp̃s obuiat in porta,cum impedimenta peccatis obiicit ne perficiãtur. Geñ. xx. Tenui te ne peccares in me. de hoc Augu. Sic impedimentis omnibus expediri timebã, quemadmodum impediri timendum eſt. ¶ Item loculum xp̃s tangit,cum peccantis conſcientiam futuri iudicii formidine percutit. Accedit vero xp̃s,cum ſui notitiam peccatori tribuit,& beneficia præſtita memorat. Item tunc cedunt & ſiſtũt voluptas, cõmoditas,impunitas,pręſumpta venię facilitas,nec iteratur peccatum,ſed deſiſtit eius aſſiduitas. Item audit peccator xp̃i præcepta dicentis pœnitentiã agite, & ſurgit cõtritus,loquiturq; cõfitendo peccata. Sicq; matri gratiæ reſtituitur,â qua peccãdo ſeparatus fuit. Itẽ oĩa hæc facit xp̃s nõ peccantis merito,ſed aſpectu gratiæ & pietatis ſuæ,qui nõ ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos,ſed ſecundũ ſuam miſericordiã ſaluos nos fecit. ¶ Itẽ in monumẽto Lazar⁹ ſignificat peccatorẽ malę cõſuetudinis aſſiduitate ſepultũ: qui etiã fœtet,quia vt dicit Beda, Peſſima noxios act⁹ ſolet fama comitari. Et quia dei filius aĩas ſuſcitat, ſiue propoſito peccato,perpetrato, ſiue etiã conſueto ſiue mortuę ſint, ideo tres mortuos, tres gradus iſtos peccati ſignificantes legitur ſuſcitaſſe. ¶ Sed aduertendũ ſecundũ beatũ Gre. iiii.li.mo. ꝙ tres grad⁹ iſti peccati diſtinguitur etiã in peccato opere ꝓpetrato. Nã vt dicit,peccatũ in opere quatuor modis agitur. prius. n. latẽs culpa agitur, poſtmodum etiã ante oculos hoĩm ſine cõfuſione apperitur, de hinc in conſuetudinẽ ducitur: ad extremũ vero vel falſæ ſpei ſeductionibus,vel obſtinatiõe miſere deſperatiõis enutritur. Primũ gradum peccati occulti ſignat mortua puella in domo. ſecundum gradũ deſignat adoleſcens mortuus & extra domum portatus in porta. tertiũ deſignat Lazarus in monumento fœtẽs. quartum ſignat mortuus quem xp̃s ſuſcitare contempſit,dicẽs, dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

Mater huius defuncti eſt eccleſia.

Peccatum in opere.

Nota de mortuo quem xps ſuſcitare cõtẽpſit.

quandoq; n. vſq; ad hoc deducitur perſeuerans in peccati cõſuetudine, ꝙ ſperat ſe ꝓ peccatis à deo nõ puniri, cuius pctũ ſi fauoribus hoĩm nutriatur, aut alliciẽdo blãdimentis vt fiat, aut defendẽdo quod factũ eſt, tunc mortui ſepeliunt mortuũ, quia peccatores dũ fauent peccãtibus, aggere ſecuritatis culpas obruunt, & ſpẽ aliq̃ reſurgendi tollunt, & contẽptum inducũt reſipiſcendi. ps. Laudatur peccator in deſideriis ſuis, & iniquus benedicitur. cõtra quod ait Salomon Proue. j. Fili mi, ſi te lactauerint pctõres, ne acquieſcas eis. & quia vt dicit Gre. inceſſanter creſcit culpa fauoribus enutrita, ideo quartus iſte proceſſus peccati difficile emendatur. Vnde quartũ iſtũ mortuũ xps reſuſcitare omiſit. Sed tamen vt dicit Beda, licet non in corpore, in mẽte tamẽ etiã tales aliquãdo xps miraculoſe ſuſcitat. ¶ Rurſus ſecundũ Gre. per tres mortuos ſuſcitatos à xpo, eos qui aut cogitationis, aut locutionis, aut operationis crimine mortui ſunt, intelligere poſſumus. Nã puella in domo eſt pctũ in cogitatiõe: adoleſcens in porta, eſt malũ verbum in ore. Lazarus in monumento, eſt pctũ in opere. Item cõcupiſcẽtia oculorũ, concupiſcentia carnis, & ſuperbia vitæ, quibus totũ moritur genus humanũ, per hos tres poſſunt intelligi. Nã puella in domo, eſt cupiditas auaritiæ. adoleſcens cuius ætas à carne moleſtatur, vt dicitur Geñ. xxxix. eſt per luxuriã mortuus. Sed tumulatus Lazarus eſt vitio ſuperbię oppreſſus. quartus aũt mortuus impœnitentem ſignificat, quẽ nõ reſuſcitat xps. Luc. xiii. Niſi pœnitentiam egeritis, oẽs ſimul peribitis. Itẽ omne peccatum aut ex ignorantia, aut ex paſſione, ſiue infirmitate, aut electione eſt, dicit Greg. Qui peccat ex ignorantia, ſignificatur per puellam in domo. Nam puellaris ætas delinquit ex ignorantia. Sed huic ætati ſuccedit adoleſcentia, quę nõ eſt ignorans, tamen impetu paſſionum effertur extra id quod nouit agendũ, ideo adoleſcẽs in porta eſt peccãs ex infirmitate paſſiõis. Huic aũt quarta ſuccedit ætas. ſ. iuuentus, quę iã valet reprimere paſſiões: quod ſi nõ facit, à propoſito & ex electiõe peccat. hic talis quaſi Lazarus peccati ꝓpoſito & habitu ſepelitur. ¶ Quartus vero mortuus eſt ſenex, & ſignificat perſeuerãtẽ in peccato, quẽ rato ſuſcitat dñs Eſa. lxv. Puer moribus, ſed centum annorum ętate, vel perſeuerantia peccati, moritur. & peccator centum annorum maledictus erit &c.

Sermo.

Srmo.iiij.quintæ feriæ poſt quartam dominicam in. xl.& in ordine.cli.

REſedit qui erat mortuus,& cœpit loqui) Bernardus ſuper cantica ſermone.xv. Peccatum,inquit,quod mors animę eſt,nec cõpunctionis mihi ſenſum,nec cõfeſſionis reliquerat vocé,mortuꝰ erã. Vñ.iiii. Re.iiii.de mortuo puero dicitur.ꝙ nõ erat ei vox,neq; ſenſꝰ. Venit ergo Heliſeus,deus meus,q̃ peccata dimittit,& vtrunq; reſtituit, & dixit aĩæ meæ,ſalus tua ego ſum. Sẽtitur infuſa ſalus,& beneficiũ nõ tacetur. Intus ſenſus,foris vox. Itaq; cõpungor & cõfiteor. Quantum ad primum,(Qui erat mortuus,reſedit)quia ſenſus in eo reparatus eſt. Quãtum ad ſecundum, (Cœpit loqui.) Sed qũo id Chriſtus effecerit,audiamus. legitur.iiii. Re.iiii.ꝙ Heliſeus incuruauit ſe ſuper mortuũ puerum,& poſuit oculos ſuos ſuper oculos eius,& os ſuum ſuper os eius,& manus ſuas ſuper manus eius, & calefacta eſt caro pueri, & oſcitauit.i.inſpirauit ſup puerum ſepties. Vel ſecundum aliã literã oſcitauit puer ſepties,q̃a ore aperto ſepties reſpirauit & aperuit oculos, ſicq; viuũ puerũ matri ſuæ tradidit Heliſeus. Oĩs quidẽ peccator puer eſt ſenſu,& adoleſcens cõcupiſcentiis: quẽ Chriſtus ſuſcitaturus, primo quidem incuruauit ſe ſuper eũ,cuius incuruatio tria beneficia nobis collata ſignificat. Quorum primũ eſt eius incarnatio. Nã ad cadauer noſtrę mortalitatis accedẽs dei filius, verbum immẽſum vt ſe carni modicæ coaptaret,quaſi curuatum eſt. Sic dicit Eſa. Verbum abbreuiatum faciet dominus. Alterum beneficium eſt cõpaſſio. Rigorem.n.& rectitudinẽ iuſtitiæ flexit ad cõpaſſionem miſeriæ. Heſter. xv. Cõuertit dominus ſpiritum regis in mãſuetudinẽ. Tertium beneficium eſt ꝓ nobis interceſſio. Moriturus.n. ꝓcidit ſuper facié ſuã intercedens pro nobis ad patrẽ,petẽs vt ſua morte iram eius placaret, & nobis vitam acquireret. ¶ Item oculos ſuos lucidiores ſole ponit ſuper oculos noſtros rõnales.vt excludat cæcitatem,vt tribuat claritatem, vt aperiat eos ad intuendã veritatem.ps. Benedicã dominum qui tribuit intellectum.cuius intellectus duo oculi ſunt fides & prudentia, vt nouerimus quid credendum ,& quid agendum. ¶ Item os ſuum ponit ſuper eos noſtrum, vt nos ſibi reconciliaret,quod deſiderauit qui dixit, Oſcu-

Figura.

Incuruatio xpi ſup defunctũ adoleſcentẽ,tria beneficia nobis cõtulit

Duo oculi intellectꝰ à deo collati.

letur me oſculo oris ſui. Os etiam dei ſacra ſcriptura eſt, per quam nobis loquitur. quod ori noſtro appoſuit, cum ſcripturam docuit, & diuinorum eloquiorum nos fecit locutores, vt ſi quis loquitur, quaſi ſermones dei loquatur. ¶Item manus ſuas crucifixas noſtris appoſuit manibus præbens boni operis exemplum, ſimul & adiutorium. ¶Item inſpirauit ſepties ſuper puerum, quia ſeptiformi ſancti ſpiritus gratia nos purificauit, vt dicit Gregor. In creatione quidem inſpirauit in faciem hominis ſpiraculum vitæ,& factus eſt in animam viuentem. In recreatione vero inſpirauit in mentem hominis, vt fieret in ſpiritum viuificantem. ¶Item calefacta eſt caro pueri,quia calorem vitalem ſui amoris nobis immiſit: ſenſitiuum etiam noſtrum carnalem, ſui deſiderio ad ſe traxit virtute eiuſdem caloris pſalmus. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi & caro mea. ¶Item aperuit homo peccator oculos, vt tentorum recognoſceret largitatem beneficiorum,vnde ſeipſum aduerteret, vt metueret infernalia ſupplicia, & amaret ſuperna præmia. ¶Item oſcitauit puer ſepties. Bernard. ſuper cantica. ſer. xvi. Iſtæ, inquit, oſcitationes ſeptem, experimenta ſunt ſuſcitati hominis à morte peccati, qua ſenſu & voce priuatus erat. Non enim erat vox,neq; ſenſus. Harum autem ſeptem oſcitationum quatuor ſunt indicia redditi ſenſus,tres reliquæ ſunt expri menta ſermonis. Ratione primi reſedit quondam mortuꝰ. Sēſus mortuę animę redditur. Ratiõe ſecundi cœpit loqui. Primæ quatuor ad ſenſum cõ punctionis,tres aliæ ad ſonum confeſſionis pertinent. Nã redditur ſenſus animæ mortuæ, ſi quadruplici ſeſentit cõpunctiõe morderi.ſ.pudore, dolore,timore,labore. Prima denique oſcitatio eſt pudor. Cogita deum factorem liberũ patrem beneficum, largum, qui te produxit ad eſſe, qui te amauit vnice,qui tibi tanta præſtitit grate,& pudeat te neque factori amorem,neque patri honorem,neque largitori gratias exoluiſſe. Sed prætuliſti factori facturam,patri geniturã, beneficio reddidiſti mala pro bonis.j. Eſdre.xiiii. Deus meus confundor. Secunda oſcitatio eſt dolor de tot culpis commiſſis, de tot bonis omiſſis, quòd maiori parte & meliori portione vitæ tuæ ſeruiuiſti diabolo,& beſtialiter vixiſti.ps. Circundederunt me gemitus mortis,dolores inferni circundederunt me. Hic aſſumas pro peccãtis tuis

eſt timor

inferni dolores,ne ipſos ſentias in futuro. Tertia oſcitatio
eſt timor mortis imminentis,iudicii ſæuiẽtis,gehennæ exu Aduerte.
rentis.vnde Ber. Pauco, inquit,gehennam, pauco iudicis
vultum ipſis quoque tremendum angelis & poteſtatibus.
Contremiſco ab ira potentis,à facie furoris eius,à fragore
ruentis mundi, à confractione elementorum , à poteſtate
valida,à verbo aſpero,à voce archangeli & tubæ. Contre-
miſco à dentibus beſtiæ infernalis,à ventre inferi,à rugien
tibus præparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem,ignẽ
torrentem , fumum & vaporem & fulfur & ſpiritum pro-
cellarum. Horreo tenebras exteriores. Quis ergo dabit ca-
piti meo aquam , & oculis meis fontem lachrymarum , vt
præueniam fletum fletibus , & ſtridorem dentium, & ma-
nuum ac pedum dura vincula, & pondus catenarum præ-
mentium,ſtringentium, vrentium,nec conſumentiũ?Quat
ta oſcitatio eſt labor emendationis & correctionis viæ. La
boret peccator priſtinam conſuetudinem vincere , tenta-
tionibus reſiſtere,nouam vitam incipere,offenſas remitte-
re,inimicos diligere, aliena reſtituere,propria tribuere,ad
uerſa patienter ſuſtinere . Sine labore enim interiore iſta
non fiunt,quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti,
id eſt qui ſibiipſis volentiam inferunt, rapiunt illud. ps. La
boraui in gemitu meo . Iſtis quatuor compunctionibus ſi
oſcitauerit peccator , Proculdubio ſpiritualis vitæ ſenſum Qualis eſ-
habet . ¶ Sequuntur tres oſcitationes ad exteriorem vo- ſe debeat
cis:ſonum pertinentes:quarum prima eſt peccatorum con confeſſio .
feſſio. ps. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meã
domino , & tu remiſiſti impietatem peccati mei.Sed ne ſit
oſcitatio. i. peccatorum confeſſio ficta , oportet confeſ-
ſioni humilitatem ſimplicem & fidelitatem adeſſe. Humi-
lis quidem ſit confeſſio,non qualis eorum qui ſe iactant de
peccatis,qui peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerũt,
qui gloriantur cum malefacerit , & exultant in rebus peſ-
ſimis . Alii vero ficta humilitate ſe peccatores confiten-
tur, vt humiles reputentur , ſicut in vitis patrum iuuenis
quidã fortis & robuſtus cupiens ex humilitate laudari,bea
to Antonio dicebat ſe maximum eſſe peccatorem, neq; di-
gnum vita. Et cũ expectaret ab ipſo audire,Iuſtus in prin-
cipio accuſator eſt ſui , audiuit, vt opere manuum & la-
boribus domaret iuuentutem.qui indignatus,etiam vultu

monſtrauit ſui animi cõmotionem. Ad quẽ Antonius, Superbia, inquit, erat tua humilitas, qui humilia non es paſſus præcepta. Hinc patet pro tua laude teipſum accuſaſſe. nẽpe ſi alius tibi illa obieciſſet, latens ſuperbia prorupiſſet exterius. Itẽ oportet cõfeſſioni adeſſe ſimplicitatem, non excuſandi intentionem, nõ leuigando operationem, non alieno culpam obumbrare ſuaſu. Quorum primum nõ cõfeſſio, ſed defenſio eſt. Alterum eſt ingratitudinis. quò minor. n. æſtimatur culpa, eo minuitur gratia indulgentis. Tertium etiã noua culpa eſt, dum alterius culpa ꝓponitur. Item oportet cõfeſſioni fidelitatem adeſſe, vt cõfitearis in ſpe, de indulgentia penitus nõ diffidens, quod cõtra Caim, Maior, inquit, eſt iniquitas, q̃ vt veniã merear. & Iudas deſperans de venia, laqueo ſe ſuſpendit. Sed Dauid dicens fideliter, Peccaui, cõſecutus eſt veniã: & Petrum plangentẽ ꝓ trina negatione dominus aſpexit. Secunda oſcitatio ad vocẽ pertinens, eſt diuinorũ beneficiorum laudatio, dum quis deum laudat, nõ pro exterioribus tãtum bonis receptis, ſed quia diu expectatus à deo vt pœniteret, aliquãdo ad pœnitẽtiã conuerſus & à peccatis abſolutus eſt. ꝑs. Laudationẽ domini loquetur os meũ, & benedicat omnis caro nomini ſancto eius. Tertia oſcitatio ad vocẽ pertinẽs eſt deuota oratio ꝓ remiſſione præteritarũ, & cautela futurarũ culparũ, ꝓ euaſine inferni, & ꝓ adeptione cœli. Eccle. xxxix. Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur: Itaq; ſi confiteris peccata, ſi laudas beneficia, ſi poſtulas ſubſidia, oſcitaſti, & viuentis vocis beneficium recepiſti.

Sermo. v. quintæ feriæ poſt quartam dominicam in. xl. & in ordine. clij.

TErtio cum dicitur, (Accepit autem oẽs) ponitur magnificatio facti operis. circa quã tria tangit. primo. ſ. timoris exceſſum. (Accepit autẽ oẽs timor.) Viſo miraculo timor acceſſit, timori fides. Rurſus fidei timor ſucceſſit. Vbi aduertendum ꝙ quatuor ſunt timores habentes ordinem ad fidẽ. vnus præceſſit nouã fidẽ, & eſt ſtupor miraculorum, per quẽ diſponitur animus ad credendum magnitudinẽ diuinę virtutis, de quo Exo. xiiij. Timuit populus dominũ, & crediderũt domino. ideo apud græcos deus dicitur θεός. theos, quaſi timendus, quia diuinitatis fidem

timor

timor adducit.vnde ait poeta, Prim⁹ in orbe deos fecit timor. Et alius quidã dixit,Finxere deos trepidantia corda. Cõceptã vero fidẽ tres ſequũtur timores. Prim⁹ eſt ſeruilis,q̃ ꝓpter gehẽnã declinat à malo, vt dicit Prouer.xxv. & eſt effectus fidei informis. Alter eſt initialis,partim propter gehẽnã declinãs à malo,partim amore iuſtitię faciẽs bonũ:& eſt fidei formatę p charitatẽ,ſed imperfectã. Tertius timor eſt filialis,ſolus dei reuerẽtia omittens malũ, & faciẽs bonũ, qui eſt effectus fidei pfecta charitate formatę. Timores tres ſequũtur concep tam fidem.

Vniuſcuiuſq; aũt iſtorũ timorũ,poteſt eſſe fides ſtatim immediata cauſa. Sed tamẽ vt plurimũ principiũ ſapiẽtiæ eſt timor ſeruilis,poſt quẽ dũ minuit cupiditas,fit initialis, & tãdem filialis. De his aũt tribus timoribus qui ſunt effectus fidei,nõ intendit euãgeliſta hoc loco,ſed de primo, qui eſt admiratio,vel ſtupor ꝓueniens ex magnitudine incõſueti miraculi,vñ animus diſponit ad credendũ. Et ideo ait(Accepit aũt oẽs timor)nõ.n.omnis timor accepit timẽtes, ſed ſtupor tãtum,qui eſt exceſſus timoris,quaſi abſorbẽs ex admiratiõe. Item tãgit fidei effectum.(Et magnificabant).i. magnũ credebãt,vel magnũ ꝓdicabãt. (Deũ) qa fecit magna in ſuſcitatione adoleſcentis, maiora effecit in iuſtificatione mentis,de quibus Ioan.xiiii. Maiora horum facietis. vbi Aug.magis eſt iuſtificare aĩas,q̃ creare cœlum & terram. Maxima vero facturus eſt deus in glorificatione totius hominis.ii.Pe.j. Maxima & pręciosa nobis ꝓmiſſa donauit,vt efficiamur diuinæ conſortes naturæ. Qui talia ere dit,deum in ſuã fide magnificat. Eccl.xliii. Quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio?ps. Magnificate dominum me cũ,& exaltemus nomen eius in idipſum. Vbi cõſiderãdũ q̃ eodem opere Chriſtus ſuſcitauit adoleſcentem in corpore,nos vero ſuſcitat in corde. Item cum dicit, (Dicentes) tangit laudis diuinæ profectum. & hic eſt rectus ordo in conuerſione credentium,vt primo ſit donum timoris, cui ſuccedat fides cordis,quæ per dilectionẽ operatur: dehinc vero ſit confeſſio oris.ps. Credidi, propter quod locutus ſum. Duo autem ſunt quæ turba confitetur. primo quidem prophetiæ magnitudinem.(quia propheta) eum confitentur eſſe de quo Deut.xvii. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſuſcitabit tibi dominus deus tuus. Qui propheta ideo dicitur, quia occulta ſiue diuina nouit, futura prædixit, Magnificare deũ.

prædixit, mira fecit. (Magnus) auctoritate diuinitatis. Luc.j. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur. Magnus etiam veritate ſermonis, atque magnus poteſtate operis. Luc.xxiiii. Qui fuit propheta potens in opere & ſermone, coram deo & omni populo, (Surrexit) cæterorũ hominum ortus occaſus eſt: ſed dei filius naſcendo aſcendit, quia alta virtutum perfecit, ideo ipſius ortũ Eſaias deſcribens ait, Flos de radice Ieſſe aſcendit. (In nobis) ſecundũ carnis veritatem, & ſecundum vitę ſocietatem. Baruch.iii. Hic eſt deus noſter, & nõ extimabitur alius ad ipſum. poſt hoc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Secundo turba confitetur gratiæ latitudinẽ. (Et quia de⁹) incarnatus (viſitauit) quaſi medicus ægram, & ſponſus viduam. Et primo quidem viſitauit ſemel incarnatus, quotidie autem viſitat corda noſtra miſſus (plebem ſuam) quæ aliquando peccati merito non ſua, nunc dono plebs eius dicitur, vt ait Apoſtolus. Ergo peccatores qui ſunt plebs diaboli, patientur corda ſua viſitari pœnitentiæ remediis, vt fiant plebs dei. Nam fit remiſſio peccatorum per viſcera miſericordiæ dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto: quod cũ factum fuerit, & nos confeſſionis dicam⁹ laudem, Benedictus dominus deus Iſrael, quia viſitauit & fecit redemptionem plebis ſuæ.

Feria ſexta poſt quartam dominicam in.xl.

Secundum Ioannem. Cap. xi.

IN illo tempore. Erat quidem languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius. Maria autem erat quæ vnxit dominum vnguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicẽtes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria dei, vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem Ieſus Martham & ſororem eius Mariã, & Lazarum. Vt ergo audiuit quia

infirmabatur,

infirmabatur:tunc quidē manſit in eodē loco duo bus diebus:Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Iudæá iterum.Dicunt ei diſcipuli. Rab bi,nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterū vadis illuc?Reſpondit Ieſus: Nónne duodecim horę ſunt diei?Si quis ambulauerit in die,non offendit: quia lucem huius mundi videt.Si autem ambulauerit in nocte,offendit:quia lux nō eſt in eo . Hæc ait,poſt hæc dicit eis:Lazarus amicus noſter dormit:ſed vado vt à ſomno excitem eū. Dixerūt ergo diſcipuli eius : Domine, ſi dormit,ſaluus erit. Dixerat autē Ieſus de morte eius:illi autē putauerunt:quia de dormitione ſomni diceret. T ūc ergo dixit eis Ieſus manifeſte,Lazarus mortuus eſt: & gaudeo ꝓpter vos,vt credatis:quoniā non erā ibi. Sed eamus ad eū.Dixit ergo Thomas,qui dicitur didymus,ad cōdiſcipulos,Eamus & nos, * & moriamur cum eo.Venit itaque Ieſus,& inuenit eum quatuor dies iam in monumēto habentē.Erat autē Bethania iuxta Hieroſolymā quaſi ſtadiis quindecim.Multi aūt ex Iudæis venerāt ad Martham & Mariā,vt cōſolarētur eas de fratre ſuo. Martha ergo vt audiuit qa Ieſus venit,occurrit illi: Maria aūt domi ſedebat.Dixit ergo Martha ad Ieſū: Domīe,ſi fuiſſes hic,frater me⁹ nō fuiſſet mortu⁹.ſed & nūc ſcio,qa q̄cunq; popoſceris à deo, dabit tibi de⁹.Dicit illi Ieſus: Reſurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio qa reſurget ī reſurrectiōe ,in nouiſſimo die.Dicit ei Ieſ⁹:Ego ſum reſurrectio &vita:q̄ credit ī me,etiā ſi mortu⁹ fuerit, viuet.Et oīs qui viuit, & credit in me non morietur in æternum.

* ἵνα ἀποθάνωμεν. i.vt moriamur.

* Inverbis ad affectū pertinētibus præteritum tem p⁹ frequēter vſurpatur loc⁹ p̄ſentis.

Credis

Credis hoc? Ait illi, Vtiq; domine. Ego* credidi quia tu es Chriſtus filius dei viui: qui in hũc mundum veniſti. Et cum hæc dixiſſet, abiit, & vocauit Mariam ſororem ſuam* ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te. Illa autem vt audiuit, ſurrexit cito, & venit ad eum. Nondum enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in loco illo vbi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erãt cum ea in domo, & conſolabantur eam: cum vidiſſent Mariam, quia cito ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam, dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi. Maria ergo cum veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus. Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſemetipſum, & dixit. Vbi poſuiſtis eum? Dicũt ei. Domine, veni, & vide. Et lachrymatus eſt Ieſus. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eũ. Quidam autem ex ipſis dixerũt. Nõ poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt & hic non moreretur? Ieſus ergo rurſum fremẽs ĩ ſemetipſo, venit ad monumentũ. Erat autẽ ſpelunca, & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait Ieſus: Tollite lapidẽ. Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fuerat: Domine, iam fœtet. quatriduanus enim eſt. Dicit ei Ieſus, Nõne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam dei? Tulerũt ergo lapidem. Ieſus autem eleuatis oculis ſurſum, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniã audiſti me. Ego autẽ ſciebã quia ſemper me audis: ſed propter populũ qui circumſtat,

* γέγηθα gauiſus ſũ. χαίρω gaudeo. φίλία me tui. χαίρω me tuo. ἤλπιτα ſperaui. χαίρω ſpero. Itaque nõ verit⁹ eſt. Eraſmus pro πεπίστευκα credidi, verte re credo.

* Quomodo vocare potuit ſilens? Græce eſt λάθρα. i. clanculum.

ſtat,dixi,vt credãt,quia tu me miſiſti.Hæc cum di xiſſet:voce magna clamauit:Lazare,veni foras. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis,&facies illius ſudario erat ligata. Dicit ei Ieſus:Soluite eũ,& ſinite abire. Multi ergo ex Iudæis qui venerãt ad Mariã & Martham,& viderãt quæ fecit Ieſus,crediderunt in eum.

Sermo.j.ſextæ feriæ poſt quartã dominicam in.xl.& in ordine. cliij.

ERat quidem languens Lazarus à Bethania de cãſtello Marie & Marthæ ſororum eius.)Ioã.xi.Hodie agitur xxvii.manſio cuius nomen eſt mõs Galgad, id eſt mõs annunciatus,vel mõs expeditus,ſiue mõs cõciſus, aut mõs accinctus.Omnis denique homo terra humilis eſt & cãpeſtris,Chriſtus vero ſublimis terra quaſi mons eſt. Mõs certe altus diuinitate,altus humanitate, altus grandi pietate, quia ſuper mortuum Lazarũ lamentatus eſt. Hic vero mõs prius quidẽ per prophetas,poſtea per archãgelum nunciatus eſt in incarnatione. Expeditus fuit etiã in operatione. Dixit.n.& facta eſt ſuſcitatio Lazari. Cõciſus.i.totus cæſus fuit in paſſiõe,verbis,verberibus , & clauis . Sed accinctus fuit virtute in ſua ſancta reſurrectiõe . De hoc monte promiſſo,ſed exhibito nobis,agit præſens euãgelium, ipſi' celſitudinem & virtutẽ in ſuſcitatione Lazari manifeſtãs. Et diuiditur iſtud euãgelium in tres partes:quarum prima ponit inſinuationem'neceſſitatis.ſecunda cõfeſſionem poteſtatis,(Dixit ergo Martha ad Ieſum) tertia operationẽ virtutis(Ieſus ergo vt vidit eam plorantem)Prima diuiditur in tres partes:quia primo ponitur inſinuatio lãguoris. In ſecunda nunciatio mortis,(hoc ait, & poſt hoc dixit). In tertia tumulatio corporis(venit itaq; Ieſus).Rurſus prima in quatuor partes diuiditur.Nam primo ponit lãguentis conditionem.ſecundo medici inuitationem (miſerunt ergo ſorores eius).tertio aduentus Chriſti dilationem.(vt autem audiuit). quarto veniendi collocutionem (Deinde poſt hęc dixit.)In prima verò parte quinq; tãgit.primo. ſ. languorẽ corporis.(Erat quidã languens). Languor corporis

Manſio xxvii.mõs Galgad.

Chriſtus eſt altus mons.

poris quandoq; eſt vigor mentis.ii.Cor.xiii. Cum autem infirmor, tunc fortior ſum. Item tãgit vocabulum nominis,(Lazarus)qui adiutus à domino interpretatur. Et conuenit nomen rei,quia ab inferis mortis iuuit eum dominus.ps. Niſi dominus adiuuiſſet me,paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Item tangit locum originis,(à Bethania)quæ interpretatur domus obedientiæ. Domus obedientię fuit paradiſus,vnde inobediens eiectus languet homo. Hãc vero Bethaniam dicit eſſe caſtellum(à caſtello) ſic dicuntur munitiones,quia militum caſtra ſunt. Item tãgit gradum ſanguinis(Mariæ & Marthę)erat illud caſtrũ. ergo erant iſtæ duæ caſtellanæ,nobiles quidem genere,ſed fide & deuotione nobiliores. (ſororum eius.) ergo etiam languens Lazarus generoſus erat & potẽs. ¶ Item ne quis erraret in iſta Maria, cum fuerint multæ huius nominis, tangitur deuotio operis.(Maria autem erat quæ vnxit dominum vnguento,& exterſit pedes eius capillis ſuis.) hoc factum fuit in domo phariſæi. Luc.vii. Vbi peccatrix pedes tantum Chriſti vnxit & terſit, poſtea facta iuſta caput vnxit & pedes. Mat.xxvii. & Ioan. xii. Sed tamen Ioan. hoc loco poteſt loqui vel de prima vnctione rememorando,vel de ſecunda anticipando. (Cuius frater Lazarus infirmabatur)quem ſororis prouocatus obſequiis ſaluator ſo licite curare debuerat. ¶ Nota quia duos Lazaros legimus.vnum Luc.xvi. mendicum & abiectum , alterum hoc loco diuitem & curatum:vtrunq; tamen nouimus lãguentem,vtrunq; morientem . Et quia Lazarus interpretatur adiut⁹,ideo per duos Lazaros,duo adiutoria dei, vel duos ſtatus hominum quos adiuuat deus,intelligimus. Nam adiuuat deus iuſtificando à peccatis, & adiuuat cooperando invirtutibus. Propter primum Eſa.xlix.&.ii.Cor.vi. Tempore placito exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te. Propter ſecundum Eſa.xli. Ego dominus apprehendens manum tuam ad cooperandum,ne timeas,quia ego adiuuite. Vel quia nec velle nec poſſe bonum ſufficimus,ideo adiuuat deus vt velimus , & adiuuat vt poſſimus bonum . Propter primum Roñ.ix. Non eſt volentis, neque currentis, ſed totum eſt miſerentis dei.quia vt dicitur.ii. Corint.iii. Non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt. Propter ſecundum Rom. vii.

Adiuuat de⁹ duos ſtatus hominum.

Velle

Velle mihi adiacet,perficere autem non inuenio.Sed vt dicitur Roñ. viii. Ipſe ſpiritus adiuuat infirmitat em noſtram. Et propter hæc duo ſimul adiutoria dicit apoſtolus Philip.ii. Deus operatur in nobis & velle & perficere pro bona volũtate. Vel adiuuat deus malũ vincere,& adiuuat bonũ attingere. Propter primũ.j.Macha.iii. Quomodo poterimus reſiſtere,niſi adiuues nos? Propter ſecundũ.j.Paral.xii. Pax tibi,quia dominus adiuuit te. Vel adiuuat deus ne frãgamur aduerſis,& adiuuat ne extollamur in proſperis. Propter primum adiuuit pauperẽ de inopia. & iterum, adiutor in tribulationibus,quæ inuenerunt nos nimis. Propter ſecundum.j.Paral.xviii.dicitur de Dauid proſperato in rebus bellicis, ꝙ adiuuit eum deus in cunctis ad quæ perexit. Vel quia adiuuat deus ne labamur in culpam finaliter,& adiuuat ne damnemur ad pœnam æternaliter: de quibus duobus adiutoriis ait ps. Niſi quia dominus adiuuit me,paulominus habitaſſet in inferno anima mea. Si dicebam,motus eſt pes meus.id eſt affectus meus labitur ad culpam,miſericordia tua domine adiuuabat me. Sed aduertendum quoniam quidam ſunt quibus nec datur,nec vllum poteſt à deo præberi adiutorium,damnantis videlicet,qui extra protectionem dei ſunt. Quibuſdam vero præberi poteſt,non tamen datur adiutoriũ dei,eis videlicet, qui diuinum contemnunt præſidium,de ipſis confidentes, nec adiutorium eis,ſcilicet quos de maſſa damnati generis, deus eripere diſpoſuit. ¶ Nota etiam quia paradiſus fuit domus obedientiæ,quia in eo manſurus erat homo obediens, ſed cum per inobedientiam languit,eiectus eſt inde, quia nullus ibi manet inobediens, & venit homo languens in infirmaria vel hoſpitali huius mundi pleno languentium. Hier.xlii. Ingreſſi ſunt terram ægypti, quia non obedierunt voci domini, & venerunt vſque ad Tannis, quod interpretatur os ſerpentis. Attende commutationem infœlicem non dextræ excelſi,ſed ſiniſtræ diaboli. Nam quibus erat patria cœlum,ingreſſi ſunt terram. Et quibus erat lucis iocunditas, ingreſſi ſunt ægyptum per tenebras intellectus, & anguſtias affectus: & venerunt vſque ad os ſerpentis antiqui, vt niſi deus adiuuet, deuorentur, & tranſglutiantur in infernum. Abſorbet enim fluuium humani generis,& habet fiduciam quòd etiam Iordanis

Paradiſus fuit domꝰ obediẽtię.

danis.i.baptiſmo regenerati fluant in os eius. & totū iſtud malum accidit hominibus,quia nō obedierunt voci domini. Sed regreſſus à terra in cœlum, à tenebris ad lucem,ab anguſtiis ad cōſolationem, à dānatione ad ſalutem fit per viam obedientiæ. Deut.xxx. Diligas dominū deū tuū, atq; obedias voci eius,& illi adhęreas. ipſe eſt enim vita tua, & lōgitudo dierum tuorū,vt habitēs in terra, nō terrena, ſed cœleſti,in qua vidētur bona domini: pro qua iurauit dominus patribus tuis vt daret eā illis. Et hoc deſignatur infra, cum dicitur ℣ Bethania vicina erat Hieroſolymis quaſi ſtadiis quindecim,quæ ſunt duo miliaria,min' octaua parte. Hieroſolyma enim quæ viſio pacis dicit,eſt patria cœleſtis:cui propinqua eſt virtus obedientiæ, quia ſoli obedientes illuc accedunt. Sed tamen à patria diſtamus adhuc dum viuimus,quindecim ſtadiis, id eſt quindecim curſibus virtutū,quorum quinq; ad ſe,quinq; aliis ad ꝓximum, quinq; reliquis currit homo in deū. Ad ſe quidem recurrit homo per ſtadiū pœnitētię,primo pœnitēdo de culpis præteritis. Secūdo per ſtadium cautelæ cauēdo de futuris. Tertiō per ſtadiū patiētię in aduerſis. Quarto per ſtadium humilitatis in proſperis. Quinto per ſtadiū cōtinentiæ in voluptatibus. Itē currit homo ad ꝓximi vtilitatem,primo quidem ſubleuādo indigentē. Secūdo docēdo neſcientē. Tertio cōſolādo triſtem. Quarto regendo errātē. Quinto diligendo ꝓſequentem. Iterū currit homo in deū primo quidē fide credendo. Secūdo ſpē erigendo. Tertio charitate inhęrendo. Quarto ſine quibus præſens vita non agitur, quotidie culpas plāgendo. Quinto fortiter perſeuerādo. Vltra vero iſta nō reſtat niſi viſio pacis æternę. ¶ Rurſus quindecim ſtadia,vnū ꝓfectum,alterū incōpletum miliare conſtituunt. Perfectū miliare ad actiuā quę hic ꝓficitur,pertinet:ſed cōtemplatiua quę nō eſt ꝓ prēſenti perfecta, ideo habet miliare incōpletum,quia ex parte cognoſcimus. cui octaua pars ideo deficit, quia gloria reſurrectiōis,quā deſignat octaua,in via iſta mortali nō attingitur. ¶ Deinde cū dicit.(Miſerunt ergo)ponitur inſinuatio languoris. Circa quod tria facit.primo.n.per ſorores infirmitas nunciatur,ſecundo per medicū lāguoris cauſa indicat(audiēs autem Ieſus) tertio affectus medici cōmendatur (Diligebat autem Ieſus Marthā.) In prima parte duo tāgit. primo.ſ.

Soli obedientes ad Hieroſolymam accedunt.

Quindeci ſtadiis à patria diſtamus.

miſſuui

miſſum nuncium.(Miſerunt ergo ſorores eius ad eū.)abſens erat xps à Iudæa in qua erat Bethania, quia voluerāt eū Iudæi prædicantem apprehendere,& iuerat trans Iordanem in locum vbi fuerat primum Ioānes baptizans, qui locus etiā Bethſaida dicitur Ioā.j. Duæ.n. Bethanię ſunt, vna trās Iordanē,altera citra . Sed ſecundū Chry.illa trās Iordanē corrupte Bethania dicitur.vocat.n.Bethabara.i. domus aquarū. huc ergo miſerunt ſorores Lazari nūcium pro Chriſto vt veniens ipſas à triſtitia,& illū ab ægritudine liberaret.Ité tāgit nunciantis eloquiū. (dicentes,domine)potentialiter.& vide quia plus ſolito Ioānes Chriſtum dominū dicit.(Ecce) pręſentialiter tēpore iſto(quē amas) miſericorditer. & potius amoris q̄ nois appoſuerunt titulū,vt magis prouocarent ſaluatorē(infirmatur)corporaliter.nec dicunt,veni & ſana. Amāti.n.ſatis erat dicere,quē amas infirmatur.quaſi dicāt,ſi digneris,veni,& ſana. ¶ Deinde cum dicit (audiens autem)cauſa nunciati languoris aperitur à medico. Vbi duo tāgit.primo.n.remouet vnam quæ putabatur,cauſam languoris,dicens, infirmitatem nō eſſe mortalem(audiens autem Ieſus dixit eis).i.miſit eis dicendo.(Infirmitas hęc non eſt ad mortem).i.non eſt finis infirmitatis mors. Item dicit ipſam infirmitatem eſſe diuinæ gloriæ materiam.(Sed pro gloria dei,) Et hoc dictum ſuum magis declarat,dicens,(vt glorificetur).i.glorioſus credatur & dicatur(filius dei)qui vtique deus eſt:pro cuius gloria.i.ad cuius gloriā,eſt hæc infirmitas ordinanda(per eam.)Ecce quem primo dixerat deum , nunc dicit filium dei glorificandum, quia deus erat verbum,contra inſipientes qui dixerunt filium dei non eſſe deum. ps. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt deus . ¶ Deinde medici commendatur affectus.(Diligebat autem Ieſus Martham)ſuā hoſpitiſſam.(Et ſororem eius Mariam.)humiliter ſibi obſequioſam (& Lazarum.) vel ſororum merito, vel magis propria virtute.hinc vero ſpes erat ſanitatis recuperandæ. Nam periclitatur ægrotus ſi medico ſit exoſus,ſed medici dilectio ſalutis eſt adeptio. ¶ Nota quòd tres ſunt quos diligit Chriſtus ſcilicet actiuos,contemplatiuos,& peccatores.Si enim peccatores non diligeret, pro eis carnem non aſſumpſiſſet,nec ipſis peccata remitteret,quorum multitudinem ſola charitas operit. tamen peccatores non impœ-

Duæ Bethaniæ.

Tres ſunt quos deus diligit.

nitentes,ſed pœnitentes diligit,quos Lazarus à deo adintus ſignificat: de quibus Sapiẽ.x.diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Diligis.n.omnia quæ feciſti domine.& eiuſdem.xiiii. Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus,ſcientes magnitudinem tuam. Item pœnitentis ſorores poſſunt intellig(licet non ſit ad propoſitum) actiua & contẽplatiua vita. De prima Geñ. xii.dic obſecro quòd ſoror mea ſis,& viuat anima mea ob gratiam tui. De ſecunda Prouer.vii. Dic ſapientiæ,ſoror mea es. Et quæ ſunt ſorores pœnitentis,fiunt vxores Iacob iam iuſtificati,& contra vitia luctantis. Actiua per Martham,cõtemplatiua vero per Mariam intelligitur. Nam vita actiua iritat. ideo Marthæ,quæ interpretatur iritans,dicitur Luc.x. Turbaris erga plurima. Maria vero, quæ illuminata interpretatur,ad contemplationem pertinet. Vel aliter, & melius, duæ ſorores peccatoris pœnitere cupientis, ſunt reprehenſio animoſa. Hæc Martha eſt prouocans & iritans. Altera eſt oratio lachrymoſa,quæ per Mariam amaram intelligitur.& cum hæc duo ſuper peccatorem inuigilauerint, ſpes eſt ſalutis. Sic Martha & Maria de ſalute Lazari fratris erant ſolicite, culpam exprobrantes,iam fœtet, & cum lachrymis orantes,domine,ſi fuiſſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortuus. Item contemplatiuam & actiuam vitam diligit deus. De contemplatiua enim dicitur Saper.vi. Neminem diligit deus,niſi eum qui cum ſapiẽtia habitat. Quòd vero actiuam diligat,patet Ioan.xiiii. Siquis diligit me,ſer

Dilectio dei ad nos

monem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum. ¶Sed circa dilectionem dei ad nos,tria ſunt aduertẽda. primum videlicet,quales dilexerit ſecundum,quantũ dilexerit.tertiũ vero,quãdo dilexerit. Dilexit quidẽ infirmos,iniuſtos, & peccatores. Ro.v. Commendat deus charitatem ſuam in nobis,quoniam cum adhuc peccatores eſſemus, Chriſt' pro nobis mortuus eſt. Vnde Auguſt.ſuper Ioan. Habebat deus erga nos charitatem, & cum inimicitias exercebamus aduerſus eum, operando iniquitatem: & dum oderat nos ſecundum peccata, amabat ſecundum quòd opus eius eramus. proinde miro & diuino modo etiam quando nos odiebat diligebat. Amabat enim quod fecerat ipſe,oderat vero quod nos feceramns. ¶Secundo aduertendum quantum nos dilexerit. Ro.viii. Tãtum nos dilexit deus,quòd

etiam

etiam proprio filio ſuo non pepercit,ſed pro nobis omnib⁹ tradidit illum.& vt dicit Augu.hæc mors vnigeniti eſt no bis pignus & teſtimonium dilectionis eius. Vnde Ambro. lib.de vita beata. Conſidera, inquit, affectum paternum, quantum in eo pietatis eſt,quaſi morituri filii ſuſcepit peri culum,quaſi orbatus hauſit dolorem, ne tibi periret fruct⁹ redemptionis. ¶ Tertio conſiderandum quando nos dile-xerit.de hoc Aug. ſuper Ioannem. Non.n.ex quo ei recõ ciliati ſumus per mortem filii ſui,cœpit nos diligere deus, ſed ante mundum,priuſquam omnino aliquid eſſemus,di-lexit nos,vt cum eius vnigenito nos etiã eſſemus filii eius. Si.n. ante mortem vnigeniti non dilexiſſet nos, eũ pro no bis non tradidiſſet in mortem. ¶ Sed his obiicitur quod ait Apoſtolus Romã.v. Cum inimici eſſemus deo,per mortem filii eius reconciliati ſumus. Solutio ſecundum Aug. Non ſic intelligendũ eſt nos eſſe reconciliatos in morte Chri-ſti,quaſi tunc inciperet amare quos oderat, ſicut reconci-liatur inimicus inimico,vt deinde ſint amici:ſed intelligẽ-dum eſt q̃ prius diligenti deo,poſtea reconciliati ſumus, cum quo propter peccatum habebamus inimicitias. ¶ Sed iterum occurrit,q̃ ſi nos ante diligebat,quomodo per mor tem xp̃i reconciliati ſumus? Et reſpondet Aug. q̃ ſicut ira dei cum trãquilitate omnia iudicãtis, nihil aliud eſt quàm iuſta vindicta,ita reconciliatio nihil aliud eſt quàm abſolu tio à reatu pœnæ. Et hoc modo reconciliatur pater filio, quem tamen ante reconciliationem diligebat. Non.n.ini-mici eramus deo propter aliquam in eo paſſionem exiſten tem,ſed quemadmodum iuſtitiæ ſunt inimica peccata:ideo remiſſis peccatis tales inimicitiæ finiuntur. Vnde patet q̃ ex morte Chriſti non eſt ad nos acquiſita amicitia noua dei,licet nos cœperimus cum diligere: ſed iam dilectis ip-ſius mortis beneficio remiſſa eſt culpa,vt ſimus recõciliati. ¶ Aug.iiii.li.de.tri. Hæc vero tria.ſ.qualis,& q̃tum,& q̃ nos dilexerit deus, oportuit nobis ex ſcriptura inſinuari. Quales quidẽ.i.peccatores,ne ſuperbiremus,& ſuperbien-tes de meritis noſtris,magis ab eo reſiliremus, & in noſtra fortitudine deficeremus. Itẽ oportuit dicit q̃tum nos ama uerit,ne deſperaremus, & deſperãtes non auderemus erigi ad eum.Item oportuit ſcire quãdo dilexerit,ne mutabilem crederemus eum, qui poſt odium cœpiſſet nos diligerem,

Dubiũ & ſolutio.

Dubium Solutio.

ſicque de ipſius dilectione deſitura, aut in odium conuertenda dubitaremus, ſed non ſic eſt, immo inuariabiliter diligit quos diligit. Diligis ergo nos domine etiam peccatores ſepultos & fœtidos: & tantum diligis, vt lachrymeris, vt ſpiritu pertuberis, vt clames, vt ores, vt moriaris. Ideo valide mihi ſpes firmata eſt vitæ. quia ſanabis ægrotum, iuſtificabis impium, viuificabis mortuum, educes ſepultum, redolentem facies fœtidum. O domine Ieſu xp̃e, O præcium mundi, O ſaluator animarum, omnes ſumus Lazari tuum auxilium expectantes. Sine te ſaluari non poſſumus. Adiua nos deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui domine libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris, propter nomẽ tuum, quod eſt Ieſus, qui ſaluum facis popolum tuum à peccatis eorum.

Enuariabiliter diligit deus.

Sermo ſecundus ſextæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.cliij.

VT aũt audiuit quia infirmabatur &c.) Nunc ponitur dilatio tribuendæ ſalutis, & dilatiõis tps deſignatur. (vt aũt audiuit qa infirmabatur, tunc quidẽ mãſit in eodem loco duobus diebus.) nõ ex cõtemptu diſtulit. nam præmiſſum eſt, quia diligebat Ieſus Martham, & Mariam, & Lazarum. Sed diſtulit tunc ſanare, vt poſſet poſtea ſuſcitare. ¶ Et nota ſecundum glo. quia primo die quo nuncia tũ eſt de languore Lazari, mortuus eſt, & poſt moratus eſt xp̃s trans Iordanem duos dies. Ecce iam tres dies mortis, in quarto autem venit xp̃s. ¶ Vbi aduertendum q̃ iuſtorũ pręces deus quadrupliciter non exaudit. primo quãdo orãt pro impiis non iuſtificandis. ſic non eſt exauditus. Abrahã orans pro Sodomis. Geñ. xviii. Nec exauditus eſt, Samuel orans pro Saule. j. R e. xvi. Nec exaudiuit dominus Hieremiã pro prauo populo orantẽ. Hiere. xi. Item nõ exaudit deus iuſtos pro ſe orãtes cõtraria ſaluti: Vnde nõ eſt exauditus Paulus petẽs tolli à ſe carnis ſtimulũ. j. Cor. xiij. Itẽ etiã in ſalutari petitione nõ exaudiuntur iuſti, quãdo exaudiri cupiunt, ſed exaudit deus qñ exaudiendũ magis viderit ſalutare. Et differt datũ, vt magis ſit gratum. nõ. n. dedit Abrahę filiũ ſtatim cũ petiit, ſed vſq; in centeſimũ diſtulit annum. Itẽ nõ exaudiuntur quandoq; iuſti eo mõ quo ſe exaudiri orãt, ſicut orauit Moyſes pro ſalute gentiũ vbſq;

Pręces iuſtorũ deus quadrupliciter exaudit.

eo ꝙ fieret cæcitas iudęorũ,& tamẽ plenitudo intrauit gẽtiũ in ſalutem, reprobatis Iudæis,vt dicitur Ro.xi. ¶ Deinde cum dicit,(Deinde poſt hæc)ponitur allocutio Chriſti prouocantis diſcipulos vt redirent in Iudęã.vbi duo facit,quia primo ponit reditus ſui voluntatem ſecundo cauſę opportunitatem.(hęc ait,& poſt hic.)In prima vero parte tria ponit.primo.n.tangit prouocatiuum itineris.(Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis, eamus in Iudæã iterum.) Regionem circa Hieruſalem à regibus tribus Iuda gubernatam,Iudæam nominat. Nã Hieruſalem ad ſortem pertinebat tribus Beniamin,vt dicitur in lib. Ioſue.veruntamẽ quia fuit ſedes regum Iuda,ipſa cũ regione ſua,Iudęa fuit appellata. Huc autem prius venerat Chriſtus propter feſtum Encæniorum,vt dicitur Ioã.x.inde vero receſſerat ti more Iudæorũ glo.Quod diſceſſit,infirmitatis fuit:ꝙ rediit,poteſtatis eſt. Itẽ tangit reuocatiuum ſceleris(dicũt ei diſcipuli,Rabbi)magiſter(nunc).i.paucis diebus elapſis. (quærebant te iudæi lapidare.)Sic.n.legitur Ioã.x.Suſtulerunt lapides Iudęi vt lapidarent Chriſtum,dicentẽ,Ego & pater vnum ſumus(Et iterum vadis illuc) Sicut Petrus Mat.xvi.dicentẽ Chriſtũ ſe occidendũ increpauit,dicens, Abſit à te, non erit tibi hoc:ita diſcipuli territi voluerunt dare conſilium magiſtro ne rideret in Iudæam, vbi quærebatur occidi. Item cum dicit, (Reſpondit Ieſus.)ponitur increpatiuum timoris. Increpat aũt Chriſtus trepidationẽ diſcipulorum dupliciter.primo quia Iudęi iam non ſunt tales vt timeri debeant.ſecundo quia nec diſcipuli tales eſſe debebant,vt vllam offenſionem pati timerent. Propter primum,(Reſpondit Ieſus,nónne duodecim horæ ſunt diei) quaſi dicat.ſicut variatur dies horis ſuis, ita variantur affectiones hominum. Vnde illa voluntas Iudęorum volentiũ me lapidare, mutata eſt.homo.n.nunq̃ in eodẽ ſtatu permanet:ſed licet tranſeat praua voluntas, manet tamen culpæ reatus. Propter ſecundum dicit,(Si quis ambulat.)vbi oſtendit qui offendãtur, & qui non offendãtur aduerſitatibus hominum. Qui enim ex ratione agunt,ſicut non offendunt iniurias inferendo,ita non offendunt impatienter illatas tolerando. Econtra autem qui ex ratione non agunt, & offendunt cum agunt per iniuſtitiã,& dum tolerant per impatientiam. Et quoniã diſcipuli Chriſti ex rõne cuncta

Hieruſalẽ ad ſortem tribus Bẽiamin pertinebat.

faciebãt, nulla erat in eis cauſa timoris. dicit ergo, (Si quis ambulat), id eſt procedit operando (in luce.) vel (in die,) id eſt in lumine & iudicio rationis (non offenditur.) per in iuſtitiam agendo, nec per impatientiam tolerando (quia lucem huius mundi.) minoris ſcilicet mundi, hominis videlicet, cuius lux eſt ratio, (habet.) quam qui habet, offendere non poteſt: quia ei nulla nocet aduerſitas, cui nulla dominatur iniquitas. Non enim contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit, vt dicitur Prouer. xii. ſed ipſe iuſtus quaſi leo confidit. Prouer. xxviii. Et q̃ ſupple vos diſcipuli rationis luce dotati eſtis, in nullo poteritis offendi. Nõ ergo timendum eſt ire in Iudæam, quoniam aut Iudæi mutati ſunt à praua voluntate, aut ſi in ea permanent, eſto q̃ perſequantur, ſicut beneficio lucis non eſtis iniuſti, ita nec eritis impatientes. (Si autem ambulauerit in nocte), i. in tenebris ignorantiæ. tales erant Iudæi, qui Chriſtum perſequebantur (offendit.) magis offendit ſeipſum iniuſte perſequendo, q̃ offenditur alius patienter tolerãdo (quia lux) rationis (non eſt in eo) & talis habet cauſam timoris, quia tenebræ naturaliter ſunt timendæ. Sap. xvii. Cum ſit timenda nequitia, dat teſtimonium condemnata. ſemper. n. præſumit ſæua pati, perturbata peccato conſcientia. ¶ Et aduertendum quia ſecundum iſtam expoſitionem Chriſtus loquitur ſecundum literalem allegoriam: ſed glo. ſpiritualem allegoriam inducit, dicens Chriſtum eſſe diem: cuius duodecim horæ, duodecim ſunt Apoſtoli. Sicut aũt horæ ſequuntur diem, ita diſcipuli Chriſtũ debebant ſequi quocunque ire volentem. Dicit ergo Chriſtus (nónne duodecim ſunt horæ diei?) quaſi dicat, non vos mihi detis conſilium, ſed vos me ſequamini, & in me die ambulate, & nõ offendetis. (Si quis ambulat in luce vel die) in me, vel ad exemplum & doctrinam mei, qui ſum lux mundi, & dies: (nõ offendit) quia in nullo peccat (quia lucem huius mũdi). i. hoĩs (habet) Chriſtus eſt iſta lux. Io. viii. Ego ſum lux mũdi. & eiuſdem. j. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. (Si autem ambulauerit in nocte). i. ſine Chriſto (offendit). i. peccat (quia lux) xp̃s (non eſt in eo.) Per hæc autem verba intendit Chriſt⁹ animare diſcipulos vt non timeant redire in Iudæam. ex quo. n. ſe lucem habent ſecum, nulla eis nocebit affenſa.

Chriſtus eſt dies cuius duodecim horæ apoſtoli ſunt.

¶ Deinde

¶ Deinde cum dicit.(hæc ait)ponitur cauſa reditus in Iudæam, mors videlicet Lazari, quã primo obſcure,ſecundo aperte Chriſtus inſinuat.(tũc ergo dixit eis Ieſus.)In prima parte tria tangit.primo Chriſti ſermonis latentiã.(hęc ait.)confortãs eos in periculis.(Et poſt hęc dixit illis)cauſam reddans ſui reditus,in qua duo ponit.ſ.Lazari dormitionem.(Lazarus amicus noſter.)ſi amicus,deſerendus nõ eſt:& communi amico ab omnibus beneficium impẽdatur. (dormit.)hominibus quidẽ mortuus eſt, ſed mihi dormit, quia tam facile à morte,ſicut homines à ſomno,excito.Tãgit etiam ſui reditus intentionem,dicens.(vado).i.ire volo.(vt à ſomno).i.morte(excitem eum.)Item tangit reſpõſionis diſcipulorum inaduertentiam.(Dixerunt ergo diſcipuli eius,domine,ſi dormit)ſecundum quod intellexerant reſpondent.(Saluus eſt.)quia ſolet eſſe ſomnus ægrotantibus ſalutis indicium. Item tangit vtriuſque ſermonis intelligentiam,& primo quidem quid per ſomnum Chriſtus intelligebat.(Dixerat autem Chriſtus de morte eius)cui ſimilis eſt ſomnus,qui vmbra & ſimilitudo mortis eſt.Secũdo ponit quid diſcipuli intelligebãt.(illi vero putauerunt quia de dormitiõe ſomni diceret.)Ex quo patet q̃ duplex eſt dormitio ſomni.ſ. & mortis.nam ſoporantes & morientes dormiunt. Et moraliter ſomnus dupliciter accipitur. primo ſignificat diſſimulationẽ peccati,& deſidiam pœnitendi. Dormiunt.n. qui ſe in peccatis eſſe aut non aduertant,aut diſſimulant.quod quia valde periculoſum eſt(inducit enim lethargum,)ideo ait Apoſtolus Ro.xiii. Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Alio modo ſomnus ſignificat contẽptum mundi,& vacationẽ ſoli deo. Cañ.v. Ego dormior & cor meum vigilat.Non qui primo, ſed qui ſecũdo modo dormiunt,ſalui ſunt.¶ Deinde cũ dicit,(Tũc ergo dixit eis.)ponitur aperte cauſa reditus Chriſti. & duo facit.primo.n.ponit Chriſti apertam intentionẽ.ſecundo diſcipulorũ prõptam aſſenſionẽ.(dicit ergo Thomas.)In prima parte tria dicit Chriſtus. primo.n. Lazari mortem manifeſtat.(Tunc ergo.)non intelligentibus dormitionẽ Lazari(dixit eis Ieſus manifeſte, Lazar⁹ mortuus eſt.)Itẽ fidẽ diſcipulorũ confirmat.(Et gaudeo propter vos.)quia diligentibus deũ oĩa,etiam mors,cooperantur in bonũ.(vt credatis.)me nil latere(quia non erã ibi) & tamẽ ſcio quia

Lazar⁹ hominibus mortuus, xp̃o dormiebat.

Dormitio ſomni duplex.

Diligentibus deum, etiã mors cooperatur in bonũ.

mortuus eſt.) glo. vt credatis ait, non ꝙ modo inciperent credere, ſed vt robuſtius crederent. Semper. n. fides eorum miraculis augebatur. Itē ad iter inuitat. (Sed eamus ad eū.) Ex hoc innuit eum ſe reſuſcitaturum. Fruſtra. n. ad iam ſepultum accederet, ſi reſurrectionem nō intenderet. Cæteri tamen mortales ad mortuos vadunt nō ſuſcitandos, ſed ſociandos. ij. Reg. xij. Nunquid potero reuocare ad me mortuum amplius? ego magis ibo ad eum, ipſe vero non reuertetur ad me. Sed Chriſtus acceſſit ad mortuum, & eum ſuo acceſſu reuocauit ad vitam. ¶ Deinde cum dicit, (Dicit ergo Thomas) ponitur promptus diſcipulorum aſſenſus, nō timentium mortem à Iudæis intentatā. (Dicit ergo Thomas qui dicitur didymus). i. geminus, cuius duplicitas non fraudis, ſed fidei: nō falſitatis, ſed veritatis: non culpæ, ſed virtutis fuit: de qua Prouer. xxxi. Omnes domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus. cuius gemina virtus hoc loco in duobus declaratur, quātum videlicet ad mortis conſtantiā. Dixit. n. ad diſcipulos, eamus & nos: quaſi dicat: Non ipſe ſolus vadat, ſed & nos eam⁹. (&) vel vt (moriamur.) Ecce q̄ libere & q̄ animoſe inuitat ad mortem. Virtus etiam huius Apoſtoli declaratur quantum ad amoris concomitantiam (cum illo) non ipſe ſine nobis, nec ſine ipſo nos moriamur. Non. n. timendum eſt cum illo mori, quia vadit mortuum ſuſcitare. Huic ſententiæ congruit illud Vergilij: Si moriturus abis, rape nos in omnia tecum. Glo. Ecce verus amantium affectus, vel cum eo viuere, vel cū eo mori. ¶ Deinde cum dicit, (venit itaq; Ieſus) ponitur tumultuatio funeris. vbi ſex facit. primo. n. tangitur ſaluatoris aduentus (venit itaq; Ieſus) comitantibus eum diſcipulis, ꝓpter beati Thomæ exortationem. Venit autem vita ad mortuum, reſurrectio ad ſepultum, ſalus ad perditum. Item tangitur tumulationis tēpus, (Et inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem) Recte monumentum, ꝙ moneat menté, ſepulchrum dicitur, vnde quatriduan⁹ mortuus ſuſcitatur. Manet. n. ad ſpem vitæ futurā. Item tangitur Bethaniæ ſitus, & hoc dupliciter. primo quantum ad Hieroſolymæ vicinitatem, (Erat aūt Bethania iuxta Hieroſolymam) Hæc præmittit propter id quod dicturus eſt multos Iudæorum ab Hieroſolymis veniſſe Bethaniam vt cōſolarentur ſorores de morte Lazari. Erat. n. illis opportunitas veniēdi ꝓpter

Monumē-tum.

pter loci vicinitatem.ſecundo quãtum ad ſpacij quantitatẽ (quaſi ſtadiis.xv.) Eſt autem ſtadiũ currentis hominis ſpatium paſſus centum vigintiquinq; cõtinens : & quia miliare,mille paſſibus cõpletur,patet q; ſtadium eſt octaua pars eius.ideo vigintiquinq; ſtadia minus ſunt vna octaua duobus miliaribus. Item tangitur humanitatis affectus.(Multi autem ex Iudæis venerãt)ab Hieroſolymis (ad Mariam & Marthã vt cõſolarentur eas de fratre ſuo) & in hoc erãt cõmendandi,quia cõpatiebantur afflictis,& triſtes cõſolabantur. Eccle. vii. Mortuo non prohibeas gratiã: nec deſis plorantibus in cõſolatione,& cum lugentibus ambula. Itẽ tangitur ſolicitudinis occurſus. (Martha ergo vt audiuit quia Ieſus venit)forte ad eam miſit Chriſtus nuncium ſui aduentus(occurrit illi)extra caſtellum , in quo eius ſolicitudo commendatur.ſemper.n.Martha ſolicita eſt . Luc.x. Martha Martha ſolicita es. Item tangitur lugentis ſtatus, (Maria autem domi ſedebat)mœrens & lugẽs. In his vero duabus ſororibus,Martha.ſ.occurrente, & Maria ſedente, actiuæ atq; contemplatiuæ vitæ deſignatur ſtudiũ. Actiua enim primum occurrit per opera miſericordiæ,ſed contemplatiua quietem deſiderat: ideo Martha excipit Chriſtum in domum ſuam,dum miſeretur miſeris : Maria vero ſedẽs circa pedes domini,audit verba illius. Stadium quid.

Sermo.iij.ſextæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine. clv.

VEnit itaq; Ieſus,& inuenit eum quatuor dies iã in monumento habentem.)Hic cõſideranda ſunt quatuor. primum quo Chriſtus venerit (venit itaq; Ieſus). ſecundo quem inuenerit(& inuenit eum). tertio vbi inuentũ repererit(in monumento) .quarto quanto tempore diſtulerit.(quatuor dies habentem) Venit itaque de cœlo ſalus Bethaniam,vt eſſet patri obediens vſq; ad mortem, mortẽ autem crucis. Venit autem per viam carnis aſſumptæ. Eius deniq; via fuit carnis aſſumptio. Galat.iiij. Miſit deus filiũ ſuum factum ex muliere.j. Timo.j. Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere. ¶ Secundo videamus quem inuenerit veniens Chriſtus. inuenit certe perditum hominem Lazarum,videlicet peccatorem: Cuius ſtatus cõſideremus proceſſum . Et primo quidem infirmatur , vnde

(erat

(erat quidam languens.) Item lãguorem ſequitur ſomnus, ideo ait, (Lazarus amicus noſter dormit.) Item mors ſubſequitur dormitionem: ideo ait (Lazarus mortuus.) Item morti acceſſit ſepultura. Item poſt ſepulturam fœtor inualuit. In his quinq; proceſſus peccati ſignificatur. Sed quatriduanum deſignat ipſius diuturnitatem. Propter primũ languor animæ, paſſiones ſunt ſenſibilis appetitus, vt dicit Tullius, Ira videlicet, concupiſcentia, triſtitia, timor, vana ſpes, inepta lætitia, & cætera huiuſmodi, quibus quotidie lãguoribus vexamur. ps. Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. & Mat. xxvj. Spiritus quidem prõptus eſt, caro autem infirma. Ab his autem infirmitatibus quotidie liberari exoramus cum dicimus, Sed libera nos à malo, Vt ſi motus paſſionum ſuperueniunt, ſaltem non ſit infirmitas ad mortem. ¶ Item ſi nos delectet morbus inſurgens, tunc dormimus: & hic ſomnus delectationis noxiæ nõ ſanat, ſed periculoſus eſt ægrotãtibus, ideo eis prohibetur Eſa. l. Ecce vos accendentes ignem, & accincti flãmis, in doloribus dormietis. & eiuſdẽ. lxv. In ſepulchris habitant, & in delubris idolorum dormiunt. In ſepulchris habitant, qui carnaliter viuunt, mox futuri cadauera. In delubris dormiunt idolorum, qui phãtaſmatibus peccatorum delectãtur. Cum talibus vero diabolus dormit in ſecreto thalami, in locis humentibus. Item ſi ſomnus delectationis inualuerit, ſequitur conſenſus, qui vtiq; mors animæ eſt. iij. Re. iij. Dormiens quippe oppreſſit eũ. quia vehementior delectatio abſorbet mẽtis iudicium, & opprimit vigorem ſpiritus, vt dicit Gre. iiij. lib. mo. Ideo legitur. iiij. Iudi. q; Siſara ſomnum morti ſociãs defecit, & mortuus eſt. Siſara interpretatur aſpectus equi. equinum certe habent aſpectum ij quibus non eſt intellectus, ſed quaſi equus & mulus. primo aſpectu ſenſibiliũ ſtatim concupiſcunt. iſtis dum noxiæ delectantur, mors cõ ſenſus ſociatur. Item mortis conſenſum ſequitur aſſiduitas quaſi ſepultura pſalmus. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchro. Conſuetudo enim peccati eſt vulnus putridum, quod difficile curatur, & quorundam cicatrices rurſus putreſcunt, quæ difficilius ſanantur. pſalmus. Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. & ideo propter difficultatem reuocandi eum qui iam ſepultus

Sõnus periculoſus ægrotantibus.

Peccandi cõſuetudo

tus eſt,ait pſalmus. Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam domine:quaſi dicat, rarus eſt ille qui ſibi aſſerat miſerationem. Item ſepulturæ conſuetudinis ſuccedit fœtor infamiæ. Eſa.xiiii. Interfecti eorum proiicientur,de cadaueribus eorum aſcendit fœtor. Sed iſte fœtor infamiæ,odor eſt corruptus hominibus,qui vt porci fœtoribus delectantur. Eſa.ii. Erit pro ſuaui odore fœtor. ¶ Tertio aduertendum,quia dum viuunt homines, ſiue ſani ſiue languentes ſint,conuiuunt ſanis hominibus, & languentes viſitantur à medicis:ſed & mortui vſque ad tumulum deferuntur,ſepulti vero relinquuntur,nec ad eos ſocietas vlla eſt,quia non eſt facultatis humanę peccâtum tollere conſuetudine aggrauatum, ideo ſolus Ieſus inuenit in monumento putridum conſuetudine, & fœtidum per infamiam.ps. Eduxit vinctos in fortitudine,ſuper eos qui exaſperant,& qui habitant in ſepulchris. ¶ Nota,vincti ſunt perplexi occaſionibus peccatorum, exaſperâtes vero ſunt blaſphemi & ingrati. Sepulti autem ſunt aſſueti malefacere:quorum trium quia difficilis eſt eductio à peccatis,ideo dei fortitudine ipſi debent educi. Sed & fœtentes,ipſe flos odoris Chriſtus bonæ famæ reſpergit odore, vbi enim abũdauit delictum,ſuperabundauit & gratia. Nam Paulus de quo dixerat Ananias, Domine audiui à multis de viro iſto quanta mala fecerit ſanctis tuis, quaſi fœteret infamis:de ſeipſo poſtea dicit, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.& Maria Magdalene prius infamis,poſtea vnguentum ſparſit ſuper caput domini,& domus impleta eſt ex odore vnguenti, quia in toto mundo ſparſus eſt odor deuotionis ad Chriſtum. ¶ Quarto conſideremus diuturnitatem mortis & ſepulturæ. Vtraque enim ſuum habet quatriduum. Videamus ergo primo qui ſunt dies quatuor mortis,& poſtea qui ſunt dies quatuor ſepulturæ. Propter primum primo diſtinguamus qui ſunt dies quatuor, deinde quomodo in his moriatur homo. Dies certe Propter claritatem tempus eſt aptum operi: vnde rationis intelligentia ex qua prouenit humanum opus, dies eſt. Et eſt primus dies originalis iuſtitiæ, in quo dictum eſt homini vt de omnibus lignis, excepto ligno ſcientiæ boni & mali,comederet:de quo die Geneſis primo. Factum eſt mane

Locus Pphetæ explicatus.

Dies quatuor mortis q ſint

Primus dies.

Secundus dies.

eſt mane & veſpere dies vnus. ¶ Secũdus dies eſt naturalis prudentiæ: in quo dictum eſt homini, Diliges dominum deum tuum. Dominus deus tuus, deus vnus eſt. Et quod tibi nõ vis fieri, aliis ne feceris. Et aliis impẽde quæ tibi impendi cupis. De hoc die dicitur. j. Cor. iiii. Mihi ꝓ minimo eſt vt à vobis iudicer, aut ab humano die. i. humano ſenſu. ¶ Tertius dies eſt legis Moſaicæ, in quo data ſunt præcepta decalogi & cerimonialia, atq; iudicialia præcepta: de cuius diei grauitate cõqueruntur dicentes Mat. xx. Portauimus pondus diei & æſtus. i. pondus legis & tribulationis. ¶ Quartus dies eſt legis euangelicæ, in quo dictũ eſt. Si quis viderit mulierem ad cõcupiſcendum eam, iam mœchatus eſt. Et prohibetur in eo omnis ira, omne odium, etiam inimici, & omnis vindicta, de quo Ro. xiii. Nox præceſſit, dies autem appropinquauit, & ſicut in die honeſte ambulemus. Iſti ſunt quatuor primi dies ſæculi. Primus quidem eſt lucis originalis iuſtitiæ. Secundus cœli & firmamenti naturalis prudentiæ. Tertius cum aperuit arida ſynagogæ ſegregatis aquis gentiũ. ¶ Quartus tẽpore euãgelij, quãdo productus eſt ſol Chriſtus deus noſter, & luna facta eſt militantis eccleſiæ, & luxerunt ſtellæ multiplicis gratiæ. ¶ In quatuor diebus iſtis vniuerſum mortuum eſt genus humanum. Nã in primo die ipſius generis principium Adã mortuus eſt trãſgreſſione præcepti, ſicut dictũ eſt illi, In quacũque die comederis ex eo, morte morieris. Nec eſt poſſibile mortificato prĩcipio ea quę ex ipſo ſunt, immortalia naſci: & ideo tanquã abortiui naſcimur, dupliciter mortui. ſ. morte carnis, & ꝓpter originalẽ culpã morte mentis: ſed ſuperueniens xpi ſacramẽtũ mortuam viuificat aiam. ¶ Item die naturalis prudentiæ mortui ſunt gentiles, qui certe deum eſſe cognouerunt, quis aũt deus eſſet, ignorãtes, mutauerunt gloriã incorruptibilis dei in creaturas. ideo etiã humanã iuſtitiam prĩcaricati ſunt, quę non oportet facientes. Iudich. xix. Conſidera ꝙ dies ad occaſum decliuior ſit: quoniam vt dicitur Geneſis. vi. Multa malitia hominũ eſt in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſt ad malum omni tempore. ideo declinat dies rationalis. ¶ Item in tertio die legis Moſaicæ mortui ſunt Iudæi, quia non potentes ſine gratia adimplere legem, ipſam tamen gratiam deſtiterunt petere. ideo tranſgreſſi ſunt legem.

Tertius dies.

Quartus dies.

Genus humanũ mortuũ eſt his quatuor diebus.

gem. Ioan. vii. Nónne Moyſes dedit vobis legem,& nemo ex vobis ſeruat legem? ¶ Item in quarto die legis euangelicæ moriuntur, qui ſacramento, ſed non voto & opere chriſtiani ſunt, quorum nomen fidele, ſed vita infidelis eſt, qui confitentur ſe noſſe deum, factis autem negant: de quibus ait dominus Matth. vii. Non omnis qui dicit mihi, domine, domine: intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem meam. Et cum ſcripta ſint euangelia vt credamus,& vt credentes vitam habeamus in nomine eius, moriuntur tamen in die euangelij, qui fidei ſuæ operibus contradicunt. ¶ Rurſus ſicut mors culpæ in quatuor eſt diebus, ſic ſepultura conſuetudinis ſuum habet quatriduum. Durat enim conſuetudo peccati aut vno, aut duobus, aut tribus, aut certe quatuor diebus: vltra vero non protenditur. Primus dies eſt cognitę veritatis: de quo ps. Dies diei eructat verbum quia ſucceſſu temporis magis claret veritas. Secũdus dies eſt mundanę proſperitatis. Luc. xix. Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Tertius dies eſt inflictæ aduerſitatis. Hiere. xvii. Induc ſuper eos diem afflictionis. Quartus dies eſt neceſſariæ mortis, de quo Eccle. xl. Occupatio magna data eſt hominibus à die exitus de ventre matris eorum, vſque in diem ſinitionis, id eſt mortis, quæ finit & terminat vitam. ¶ In primo die ſepeliuntur quibus eſt notitia boni & mali, & continue prædicationem audiunt, exemplo vident, experimento percipiunt bonum eſſe relictis vitiis adhærere virtutibus: ſed tamen non facientes quod faciẽdum eſſe cognoſcunt, in primo die ſepeliuntur, quia in notitia veritatis aſſidue peccant: de quorum ſepultura dicitur Eccle. viii. Vidi impios ſepultos, qui cum adhuc viuerent, laudabantur propter notitiam veritatis. Item cum non deſeritur peccatum primo die veritatis, ſequitur dies proſperitatis ſæculi, quem tribuit deus peccatoribus vt prouocatione ſuæ largitatis erubeſcant tandiu eſſe in peccatis. ſed quidam in hoc die non emendantur: de quibus Hiere. v. Saturaui eos,& mœchati ſunt. Et ideo ſepulti remanent. ¶ Secundo die proſperitatis. Nume. xi. In ſepulchris concupiſcentiæ ſepelierunt populum qui flagrauit deſiderio carnium. Oſeæ. ix. Memphis ſepeliet eos. Mẽphis. interpretatur os. Nam vitium oris quod eſt aut gula, aut detractio, aut blaſphemia, aut mendacium, aut periurium,

Conſuetudinis ſepultura.

rium,ſepelit eos qui talibus aſſueſcunt. Os etiam eſt luxurię aut auaritiæ vorago,in quibus multi ſepulti ſunt. Item nõ correctis primis duobus diebus,adducit deus tertiũ diẽ mundanę aduerſitatis,vt ſaltem in flagellis poſiti peccare deſiſtant. Sed quidem vt aſini non ſentiunt verbera, ideo non corriguntur. Hiere.ii. Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt: ideo in die aduerſitatis remanent ſepulti. Hiere.xix. In Tophet ſepelientur. Tophet interpretatur ampla pœna vitæ ſtultorum, vel gehenna paoris. Fatui enim ſunt quaſi aſini inſenſati,qui flagellis nõ corriguntur,horum pœna hic incipiens vſq; ad gehẽnam inferni pauendam dilatatur. Talibus conuenit ſepultura aſini. Hiere.xxii. Sepultura aſini ſepelietur Ioachim, putreſcens,& proiectus extra portas Hieruſalem. Itẽ eis qui nõ deſiſtunt peccare tribus dictis diebus,tandẽ ſuperuenit dies quartus neceſſariæ mortis. In quo tamẽ plerique tum memoria vitæ prioris,tum dolore præſentis lãguoris, tum etiam terrore mortis,ac mœrore animi,quia deſerunt mundum,diuitias,& caros ſuos,ſic confunduntur mente, vt ſui obliuiſcantur, neque pœnitendo peccata deſerant: ſicque in peccatis etiam die quarto ſepulti ſunt, ideo de Phaſur, qui interpretatur pauor vndique dicitur Hiere.xx. In Babylonem.i.mentis confuſionem venies tu Phaſur,& ibi morieris,ibique ſepelieris:quoniam vt dicit Aug. in ſer. Innocentum: Hac quippe animaduerſione percutitur peccator,vt moriensobliuiſcatur ſui,qui dum viueret, oblitus eſt dei. ¶ Caueamus itaque mortem.i. peccatum mortale, cuius ſepulturam.i.cõſuetudinem ſuper omnia timeamus, & præcipue diem quartum prẽueniamus agendo pœnitentiam aut primo,aut ſecundo aut tertio die. Eccl.v. Ne tardes conuerti ad dominum,& ne differas de die in diem ſubito enim veniet ira eius,& in tẽpore vindictæ diſperdet te. Quod ſi ad quartum diem quis veniens, non tamen.ſuſcitatur à peccatis,inde ad quintum peruenit diem ſepulturæ horribilis,& æternæ,de qua Luc. xvi. Mortuus eſt diues,& ſepultus in inferno. Hãc diem cupidi expectant dæmones, quaſi clerici infernales. Threñ.ii. Ecce iſta eſt dies quam expectauimus, inuenimus, vidimus, ibi in cruciatu ignis anima ſepulta corroditur vermibus immortalibus,vt dicitur Eſa.lxvi. Itaque non moriamur cum Lazaro in

peccatis,

peccatis, neque ſepeliamur cum eo in cõſuetudine noxia, ſed eamus & moriamur atque ſepeliamur cum Ieſu ſaluatore:quia mors Lazari damnabilis,mors autem Chriſti ſalutaris eſt. Moritur autem cum Ieſu, qui mundo moritur. Huic vero mundo moritur,qui ſecundum ipſum nõ viuit. In iſta vero ſalutari morte quaſi in ſepulchro latet gloriosa vita. Col.iii. Mortui enim eſtis,& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in deo.& Ro.vi. Conſepulti eſtis cum Chriſto in mortem:vt quomodo Chriſt⁹ reſurrexit à mortuis per gloriam patris,ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti ſumus ſimilitudini mortis eius,ſimul & reſurrectionis eius erimus. ¶ Aduertendum autem ſecundum alium ſenſum q̃ ſicut ſepultura peccati conſuetudinem,ita quatriduum conſuetudinis diuturnitatem ſignificat. Sunt autẽ diuturnitates conſuetudinis quatuor. prima eſt diminutio conſcientiæ. Maius enim eſt peccatum conſuetudine frequentatum, & magis ſecunda quã prima vice peccatur:hoc tamen efficit conſuetudo, vt minor ſit conſcientia, & maioris criminis,& tãdem aliquãdo remanet aſſuetus peccatis,hebes,& non aduertens culpam, ſine conſcientia. Secundus dies conſuetudinis noxiæ eſt obduratio mentis contra diuinam prouidentiam, quæ aut beneficiis aut flagellis non habentem conſcientiam peccatorum conatur ſuſcitare. Sed induratum cor nec emollitur beneficiis,nec flectitur flagellis. Tertius dies eſt cõtemptus venię.ad hoc vſque enim tertio proceſſu deducit conſuetudo peccati,vt poſt damnum conſcientiæ, poſt incaſſum prouidentię,etiam fiat contemptus promiſſę pœnitentibus venię. Quartus dies prauæ conſuetudinis eſt ſecuritas ſuperne vindictę,qua fit vt aſſuetus diu peccatis,etiam extremam peccantium vindictam nõ timeat. Quatuor dies iſtos conſuetudinis ſequitur quintus, in quo nullus facilè ſuſcitatur,fauor ſcilicet malitię, cum aut excuſatur, aut laudatur quod factum eſt peccatum, aut nulla creditur eſſe animaduerſio peccatorum. tunc enim fit exinanitio vſque ad fundamentum fidei,ideo tales à ſepulchro non reuocantur,ſed dicitur de eis, dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.p̃r. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non eſt memor amplius domine, & ipſi de manu tua repulſi ſunt.

Qui cũ Ieſu moriatur.

Diuturnitates conſuetudinis

Sermo

Sermo.iiij.ſextæ feriæ poſt.iiij.dominicam in. xl. & in ordine. clvi.

SEcundo cum dicitur, (Dixit ergo Martha ad Ieſum) agitur de fide poteſtatis Chriſti, quæ præuenit miraculum, Et duo facit. primo. n. ponitur confeſſio Marthæ. ſecundo confeſſio Mariæ. (Et cum hæc dixiſſet, abiit.) In prima vero parte tria facit, quia primo ponitur confeſſio poteſtatis. ſecundo ponitur promiſſio ſalutis. (Dicit illi Ieſus, reſurget frater tuus.) tertio ponitur explicatio virtutis. (Dicit ei Ieſus, ego ſum reſurrectio) & quia Chriſtus habet poteſtatem vitæ & mortis, ideo vtranque poteſtatem Martha confitetur. & primo poteſtatem Chriſti confitetur à morte præſeruantis. ſecundo poteſtatem eius ad vitã reuocantis ibi, (Sed & nunc ſcio.) Dixit ergo Martha ad Ieſum confidenter ei loquitur hoſpitiſſa dilecta. (Domine) potentialiter, qui mortis & vitæ habes poteſtatem. (Si fuiſſes hic) pñtialiter, corpore quidem, quia diuinitas eius attingit vbique. (frater meus non fuiſſet mortuus) carnaliter, quaſi dicat, non potuiſſes pati vt moreretur te præſente quem amabas, frater ſororum quas pie diligis. Sed quia peccatis moritur anima. Eze. xviii. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur: ideo mori non poſſunt animę quibus prę ſens eſt Chriſtus, quoniam vita, eius præſentia: mors, eiuſdem abſentia eſt. Ioan. x. Ego veni vt vitam habeãt, & abũdantius habeant. ¶ Deinde Martha confitetur poteſtatem Chriſti de morte ad vitam reuocantis, dicens, (Sed & nũc ſcio.) certitudinaliter, quaſi dicat, non ſolum illud noui q̃ poſſis à morte preſeruare viuentem, ſed q̃ etiam mortuum poſſit reſuſcitare ad vitam, & iſtud non tantum ſciẽtia cõprehenſionis ſum ſcitura in prima, ſed etiam nunc in hac peregrinatione hoc ſcio ſcientia cõquiſitionis (quia quæcunque) vniuerſaliter, non reſurrectionem tãtum, ſed quæcunque (popoſceris à deo) à quo tibi eſt eſſe originaliter (dabit tibi deus) efficaciter Matt. xi. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. In quo ſermone Marthæ duplex modeſtia eſt aduertenda. prima, quoniam intendens impetrare fratris reſuſcitationem, de ipſius tamen poſſibilitate in ſpeciali non loquitur, ſed ſolũ generaliter confitetur quęcũq; petierit Chriſtus ſibi danda. Secunda modeſtia, ſermonis eſt,

Non moriuntur animæ quibus pſens eſt Chriſtus.

eſt,quia ne videatur grauare Chriſtum poſtulando miraculum , non eum rogat verbo , ſed poſſibilitatem confitetur ſolum , cuius tamen certe fides merebatur quod oratio non preſumebat. vnde & nos oramus dimitti nobis quę cõſcientia metuit, & adiici quod oratio nõ pſumit. ¶ Deinde cum dicit(dixit illi Ieſus) ponitur promiſſio ſalutis, & duo facit: quia primo promittit Chriſt⁹ reſurrectionem (dicit illi Ieſus , reſurget frater tuus.) Seipſum intelligit Chriſtus fratrem eius. non.n.erubeſcit fratres ſuos nos eſſe Geñ.xxxvii. Caro.n.& frater noſter eſt. Hic frater noſter reſurrexit tertia die à mortuis , qui factus immortalis adhuc fratres ſuos mortales aſſeruit eſſe,dicẽs Marię Magdalene, Vade dic fratribus meis aſcendo ad patrem meum, & ad patrem veſtrum . Intelligit etiam Chriſtus de fratre Marthæ Lazaro ꝙ reſurrecturus ſit, ſed ambigue promittit reſurrectionem,non determinans qñ futura ſit. Quicũque etiam moritur, nobis eſt frater,quia mortalem naturã ab eodem primo parente contraximus omnes . Sic autem moritur frater noſter. i. quilibet homo nobiſcum ab eodẽ propagatus parente,quod tamen reſurget in nouiſſimo.& hinc eſt ꝙ iſtud euangelium legitur in miſſis defunctorũ, quia omnes homines in quantũ mortales ſunt,fratres ſunt. Secundo Martha promiſſionis dictæ ponit confeſſionem (dicit ei Martha,Scio ꝙ reſurget)de fratre Lazaro:& etiã de quolibet alio puro homine hoc intelligit(in reſurrectione)generali(in nouiſſimo). i. vltimo (die)futura,quaſi dicat vtrum ad præſens ſit frater me⁹ ſuſcitandus,neſcio,ſed tamen ꝙ nouiſſimo die reſurgat,ſcio. Sciebat autem iſtud Martha ex doctrina Chriſti dicentis Ioan.v . Omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filii dei:& procedent quidam in reſurrectionem vitę,quidam vero in reſurrectionem iudicii. ¶ Deinde cum dicit(dicit ei Ieſus)explicatur quæ ſit virtus reſurrectionis. Et tria facit. primo.n.ponit virtutis principium. ſecundo virtutis beneficium.(Qui credit in me.) tertio virtutis aſſenſum, (Credis hoc?) In prima ergo parte Chriſtus proponit ſe reſurrectionis & vitæ principiũ eſſe. Dicit ei Ieſus.(Ego) ſingulariter(ſum)cauſaliter.(Reſurrectio)corporum(& vita) ſpiritum.quaſi dicat,per me reſurgent omnia, per quem omnia viuũt. vnde Glo.ideo,inquit,chriſtus eſt reſurrectio, quia vita,aut per quem

Reſurrectio xpi eſt exemplar nocturæ reſurrectionis.

quem in nouiſſimo die reſurget Lazarus, per eum etiã potuit tunc mortuus ſuſcitari. Et notandum quia reſurrectionis & vitæ Chriſtus reſurgẽs & viuens cauſa eſt exemplaris efficiens, & finalis. Ad exemplum quidem reſurrectiõis ei⁹ noſtra corpora formabũtur lucida & immortalia. Phil. iiij. Reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Ad exemplum etiam vitæ ipſius, noſtra vita formanda eſt. Ro. vi. Quomodo Chriſtus reſurrexit à mortuis, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Itẽ vtriuſque horum, reſurrectionis. ſ. & vitæ, ipſe eſt cauſa efficiens. de reſurrectione quidem ipſe dicit Ioan. vi. Ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die. De vita vero ait Ioan. x. Ego vitam æternam do eis. Rurſus gloria reſurrectionis eſt terminus & finis ad quẽ rẽdet noſtra reſurrectio, & glorioſa eius vita eſt finis beatificus quem expectamus in patria. ideo ait Ioan. x. Per me ſiquis introierit, ſaluabitur, & egredietur ad gloriam mei corporis, & ingredietur ad fœlicitatem diuinitatis, & paſcua inueniet. ¶ Deinde cum dicit, (Qui credit in me) ponit virtutis effectum ſiue beneficium duplex. ſ. vitæ & reſurrectionis, reſpondens ei quod dixerat, ſe reſurrectiõis & vitæ principium. Secundum ibi (& oĩs qui viuit.) In prima vero parte duo tãgit. primo. ſ. applicationem virtutis ad actum, quod fit mediãte fide: vnde ait, (Qui credit in me) vitam. Hæc nanque credulitas, vitæ principium applicat ad materiam. Item tangit applicationis effectum. (etiam ſi mortuus fuerit) carne, vt modo Lazarus (viuet) in æterna beatitudine. Merito. n. fidei tri-

Merito ſi dei tribuitur merces vitę æternæ.

buitur merces vitæ æternæ. Ioan. xxi. Hæc ſcripta ſunt vt credatis, & vt credentes vitã habeatis in nomine eius. Sed nihilominus etiam fides ipſa vita eſt animæ. Gal. ii. Quod autem viuo in carne, in fide viuo filii dei ergo fides eſt vita pñtis iuſtitię, & ei tribuitur vita futuræ glorię. ¶ Deinde cum dicit, (Et omnis) ponit effectum reſurrectiõis vbi tria tangit. primo enim ſupponit vitam mortalem (& omnis qui viuit.) In carne mortali. Item ſupponit vt prius applicationem virtutis ad materiam, (Et credit in me) non enim eſt fides niſi dum hic viuimus. ij. Cor. vi. Per fidem ambulamus, & non per ſpeciem. Item concludit futurum fidei effectum. (Non morietur in ęternum), id eſt non erit mortu⁹ æternaliter, licet moriatur in carne ad tempus, ſed

reſurget

reſurget immortalis. ¶ Deinde cum dicit(credis hoc)po nitur dictorũ Chriſti aſſenſus. vbi tria ponit. primo enim requiritur fidei credulitas. (Credo hoc) Nouerat Chriſtus eam credere,& tamen interrogat. Vt ipſius reſponſio nobis proficiat. Et quia non ſufficit fides ad ſalutem ſine confeſſione, corde enim creditur ad iuſtitiam , ore autem fit confeſſio ad ſalutem:(ait illi,vtique) credo(Domine) te habere dominium reſurrectionis & vitæ,& in te creden tes viuificandos & ſuſcitandos. Item tangitur rationis veritas, (Ego credidi) vbi duo confitetur, Chriſti, ſcilicet, diuinitatẽ(quia tu es Chriſtus)nobis promiſſus(filius dei) deus autem eſt fons vitæ,cui omnia viuunt,cuiq; non pereunt corpora noſtra , ſed mutantur in melius: ideo vitam habes eſſentialiter,vnde prouenit vt viuifices animas,& re ſuſcites corpora. Ioan. v. Sicut pater habet vitam in ſemetipſo,ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo.ideo ſicut pater ſuſcitat mortuos & viuificat,ita filius quos vult viuificat. vnde eius quod dixerat Chriſtus ſe vitam & refectionem tribuere, cauſam adducit Martha ſe illa credere,quia credit eum eſſe filium dei. Secundo confitetur Chriſti humanitatem(qui in hunc mundum veniſti)cuius venire fuit humanitatem aſſumere. Mat. xviii. Venit filius hominis ſalua re quod petierat. ¶ Deinde cum dicit(& cum hæc dixiſſet)ponitur alterius ſororis,ſcilicet Mariæ fidei confeſſio circa quod quatuor facit. primo enim ponit præceptum vocãtis. ſecundo aduẽtum feſtinatis(illa vt audiuit,)tertio conuentum turbæ ſociantis.(Iudæi ergo)quarto lamẽtum ploranti. (Maria ergo) In prima vero parte duo tangit. prima quidem vocationis modum.(Et cum hæc dixiſſet) diuinitatem & humanitatem Chriſti commendans (abiit & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio)glo. cauſa quare ſilentio vocauit,hæc eſt,quia ſi audiuiſſent Iudæi eã vocari à Ieſu,non ſequerentur,& ira nõ viderent miraculum. Sed quia putauerũt eas ire ad ſepulchrũ fratris,ſecuti ſunt. Huius etiã cauſa eſt,quia nouerat Martha Ieſu nomẽ odio ſum eſſe Iudæis, ideo ne turbarentur q̃ eſſent ſorores iſtæ xpo familiares,tacite vocauit Mariam. Item tangit vocationis imperium.(Dicens,magiſter adeſt, & vocat te) Nõ eſt præmiſſum quòd Chriſtus Mariam iuſſerit vocari,ſed aut breuitatis cauſa prætermiſſum eſt, conſulte quidem ne

Chriſtus ſ vitã habet eſſẽtialiter

Tribuitur prædicatorib⁹ ex-

exemplũ ne affectẽt mulierum ſermones.

ſolicitus videretur Chriſtus colloqui mulieribus, vnde tri buitur magiſtris & prędicatoribus exemplum ne affectent mulierum ſermones. Aut certe ꝙ Chriſtus verbo non iuſſit, Martha prudẽter eum fieri velle cognouit, ideo ex cõfidentia familiaritatis Chriſti & Marię dixit eã ab ipſo vocari. Vbi aduertẽdũ ꝙ ſicut actiua prœuenit contẽplatiuã, ſic etiam eam vocat & adducit ad Chriſtum. Eccl.j. Concupiſcens ſapientiam, ſerua iuſtitiã. ¶ Deinde cum dicit (illa vt audiuit) ponitur aduentus Marię. Vbi duo tangit modũ. ſ. & locum. Modũ quidẽ, quia præcepto vocantis audito, ſtatim ſurrexit (illa vt audiuit, ſurrexit cito, & venit ad eũ) celeritas ſurgendi, affectũ deſignat amantis, atq; paratũ animum obedientis. j. Reg. iii. Ecce ego. vocaſti. n. me. Itẽ tãgit locum aduẽtus. Extra caſtellum. n. venit, & inuenit Ieſum ibi (nondũ. n. venerat Ieſus in caſtellũ) erat. n. Bethania caſtellũ, vt ſuperius dictũ eſt. (Sed erat adhuc in eodẽ loco vbi occurrerat ei Martha) forte ibi expectabat ventura Mariam. ¶ Deinde cum dicit, (Iudæi igitur) ponitur conſortium turbæ aſſiſtentis, & duo tangit. primo. ſ. proſequẽte turbam. (Iudæi igitur qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam quia cito ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eã) nõ. n. triſtes deſerendi ſunt ſoli. Item tangit proſecutiõis cauſam, (Dicentes, quia vadit ad monumentum vt ploret ibi) Putauerunt quia vehementior triſtitia compelleret eam currere ad monumentum cauſa fletus. ¶ Deinde cum dicit (Maria ergo) ponitur lamentũ plorantis, vbi duo tangit. Præmittit. n. deuotam venerationem Chriſti præſentis, quia cecidit ad pedes Chriſti. (Maria ergo cum veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum cecidit ad pedes eius.) Maria ſemper ad pedes Chriſti aut iacet proſtrata, ſicut in cõuerſione Luc. vii. Aut ſedet, ſicut in prędicatione. Luc. x. Aut cadit, ſicut hic pro fratris ſuſcitatiõe. Cadit aũt vt frater reſurgat, & cadit ad pedes, vt Chriſtus greſſum vitæ tribuat. Itẽ tangit lamentationẽ Chriſti abſentis, Et dixit ei: (Dñe, ſi fuiſſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortuus.) Nec plura dixit, quia nec poterat præ multitudine lachrymarum, quaſi dicat manum dãnum mihi domine fuit de tua abſentia, qa mortuus eſt frater meus. Magna mihi ſpes eſt de tua beneuolentia, quia non potuiſſes pati eum mori te præſente. Magna rurſus mihi fides eſt de tua

Maria ad pedes Chriſti.

Myſteriũ duarum ſororũ præces effundentium pro fratris reſurrectione.

potentia,

potentia,quia noluiſſes cū mori, etiam præſeruaſſes à mor te.Mat.vii.O mulier,magna eſt fides tua.¶Nota quia ſe pultus Lazarus duarum ſororum precibus reuocatur ad vi tam. Et primo quidem vt dicit glo. Lazarus vnuſquiſque peccator eſt,mole.i.magnitudine peccatorum preſſus.Sua lege.i.obligatione,aut ad pœnam exigendam, aut ad culpam iterandam grauatus,& conſuetudine mala iam fœtēs, & alios exemplo ſuo aperte corrumpēs. Item eius ſorores, ſunt bonæ aliquæ cogitationes, quia aliquando cogitat ſe male feciſſe,& dolet. Sunt autem duæ cogitationes, quaſi duæ ſorores ſolicitæ circa peccatorem. Vna eſt reprehenſio culpæ,altera eſt promiſſio veniæ. Prima eſt Martha iri tans& prouocans.Nam dum conſcientia reprehendit culpam,tunc ſibiipſi iraſcitur peccator.p̄s.Iraſcimini,& nolite peccare. Auguſtinus. Quibus autem iraſci debetis vt non peccetis, niſi vobiſipſis? Iratus vero peccator prouocatur ad puniendam culpam perpetratam.p̄s. Quoniam ego in flagella paratus ſum,& dolor meus &c. Secunda ſoror eſt Maria illuminatrix, quoniam ſpes miſericordiæ clarificat turbatum peccatoris animum. Eccle.xxxvi. Miſerere noſtri deus,& reſpice nos, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum. ¶Item prima ſoror conturbat peccatorem. p̄s. Conturbatus eſt in ira oculus meus,quoniam defecit in dolore vita mea. Altera vero conſolatur eum.p̄s.Secundū multitudinem dolorum meorum in corde meo,conſolatio nes tuæ letificauerūt animam meā. (Ideo prima ſoror aſpe ra,altera lenis eſt. Prima minatur atrociter, altera blanditur dulciter. Prima reuocat à malo, altera hortatur ad bonum. Item vna ſororum ſine altera multum nocet,vtraque vero ſimul valde proficit. Nam Martha ſine Maria,id eſt reprehenſio ſine ſpe,inducit deſperationem: Maria autem ſine Martha adducit præſumptionem, Sed ambæ ſimul faciunt peccati compunctionem,quæ principium eſt iuſtificationis. Item qualiter iſtæ ſorores ſolicitæ procurent ſepulti peccatoris ſalutem, aduertamus. Primo.n.culpā inſinuant.(Ecce quem amas,infirmatur).p̄s. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco.Secundo etſi ore non præſumunt, cordis tamē deſiderio Chriſtū aduocāt.p̄s. Domine ante te omne deſiderium mēū, & gemitus meus à te nō eſt abſconditus. Tertio venienti xpo obuiant,cum obediē

Prima ſoror cōturbat,ſecunda conſolatur.

di ſiue pœnitendi aſſumunt propoſitum. Ioan. xij. Proceſſit ei turba obuiam. Quarto lamentantur Chriſti abſentiã. (Domine ſi fuiſſes hic.) Quinto plangunt mortis culpam. ps. Lauabo per ſingulas noctes. i. culpas, lectum meũ, id eſt cor meum. Sexto erubeſcunt fœtoris infamiam. (Domine, iam fœtet). Septimo cõfitentur ſaluatoris potentiã. (Quęcunq; popoſceris à deo, dabit tibi deus) Octauo Chriſti pedes vngunt & adorant, quia humanitatis eius affectus amãt & venerantur. ps. Adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. Nono tacite poſtulant peccatoris vitam. Decimo impetrant reſurrectionis gratiam. ps. Domine eduxiſti ab inferno animam meam, ſaluaſti à deſcendentibus in lacum. Talibus ergo cogitationibus peccatorem ſepultum curan tibus fit reſurrectio à peccatis.

Sermo.v. ſextæ feriæ poſt quartam dominicam in.xl. & in ordine clvij.

TErtio cum dicit, (Ieſus ergo vt vidit) ponitur operatio virtutis Chriſti, vbi ſex ponuntur. primo. ſ. quid eius virtus fecerit in ſe ipſo. Secundo quid iuſſerit in monumento. (Erat autem ſpelunca.) Tertio quantum potuerit in cœlo (Ieſus autẽ eleuatis.) Quarto quid egerit in ſepulto (Hæc cum dixiſſet). Quinto quid cõmendauerit in ſacramento (Dixit eis Ieſus, ſoluite). Sexto quid effecerit in hominum animo. (Multi ergo ex Iudæis.) Propter primum ſciẽdum quia poteſtas Chriſti cõmouit eum interius ad cõpaſſionem, & exterius ad lachrymationem. Cõmotus autem fuit ad hæc duo, primo videns aliorum fletum, ſecũdo vadens ad ſepulturæ locum, ibi (Ieſus ergo rurſum.) Itẽ in prima parte primo ponitur cõmotio interioris affectionis. Secundo commotio exterioris lachrymationis. (Et lachrymatus eſt Ieſus). Rurſum prima pars duo continet. ſ. Chriſti cõmotionem, & eius interrogationem. (Et dixit, vbi poſuiſtis?) In prima vero parte tria tangit: primo plangentium conſiderationem (Ieſus ergo vt vidit eã ploranté, & Iudæos qui erant) vel qui venerant cũ ea plorantes. Singulariter deus attendit triſtium lachrymas. iiij. Re. xx. Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. Item tangit iracundiæ indignationem (infremuit). i. intus fremuit (ſpiritu) quia rationalis ſpiritus ſuſcitauit in eo indignationis fremitũ

Singulariter de⁹ attendit lachrymas.

fremitum. Eſt autem fremere,iraſci, & indignari vſque ad tumultum vocis.Iraſcebatur aũt Chriſtus morti,quia non fecit eam deus,& tamen ſic occupauerat hominem. Proue. xvi. Indignatio regis nuncii mortis.& eiuſdem.xix. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira. Fremebat enim Chriſtus contra mortem,quam moriendo occiſurus erat.ideo fremitus eius erat in ſpiritu,á ratione videlicet ſuſcitatus. Itẽ tãgit triſtitiæ compoſſionem(& turbauit ſemetipſum)Sicut indignatus eſt morti, ita compaſſus eſt & condoluit mortuo homini: & illa turbatio fuit noſtri compaſſio. Scien- Motus ire
dum autem quòd motus iſti iræ & triſtitiæ vere fuerunt in affectu animæ Chriſti ſenſitiuæ,ſicut & in nobis verè ſunt ſed differenter,quia in nobis tales motus dicuntur paſſiones,eo ꝙ præueniant rationem,& aliquando eius trãſgrediantur iudicium. Neceſſario enim patimur,& quandoque vitioſe patimur. Sed tales motus in Chriſto proprie dicebantur propaſſiones, quia tantum eorum initia fuerunt in eo ſecundum iudicium rationis, & ſecundum imperium. quando enim voluit,& quantum voluit iratus eſt & triſtabatur,ita quòd ratio imperauit vt exurgeret motus ſenſituus,& ipſa eadem motum regulabat. ¶ Deinde ponitur re- Quatuor
quiſitio Chriſti,cum dicitur(& dixit) vbi duo tanguntur. primo enim locus ſepulturæ quæritur(vbi poſuiſtis eum) Gloſa,Qui abſens ſciuit mortuum,etiam ſciebat ſepultum: ſed ſic dicens, ſignificat ſe quaſi neſcire perditum hominem vnde Geñ.iii. Adam vbi es? Quatuor autem ſunt quæ peccantem hominẽ ponunt in ſepulchro cõſuetudinis ſcilicet experta voluptas, & ſecura impunitas, & oblata peccati facultas, atque veniæ facilitas. Item locus ſepulturæ oſtenditur(dicunt ei,domine veni)miſerendo(& vide)liberando. Ezech. xvi. Tranſiens per te, vidi te conculcari, & dixi tibi, viue. ¶ Deinde cum dicit(& lachymatus eſt)ponitur lachrymatio Chriſti. vbi tria tanguntur. primum eſt expreſſio doloris.(Et lachrymatus eſt Ieſus.) Eœ lix mortuus,per quem lachrymatur Chriſtus eius enim lachrymæ ſunt vena vitæ. ¶ Et nota quoniam quater legi- Chriſtum
mus Chriſtum planxiſſe. primo quidem in ſua natiuitate. Sapientiæ. vi. Primam vocem ſimilem omnibus emiſi ploranſ. vnde Auguſtinus libro.I.homiliarum. Natus ex virgine Chriſtus, lachrymis ſuffudit vultum, ſimilemque

ponũt pec
catoré in
ſepulchro
conſuetu-
dinis.

ſe mor-

quater le-
gimus pla
xiſſe.

ſe mortalium vagitibus prompſit. Item planxit mortis humanæ conditionem hoc loco. Hiere.ix. Quis dabit capiti meo aquã,& oculis meis fontem lachrymarum?& plorabo interfectos populi mei. Itẽ plãxit ciuitatis deſtructionem. Luc xix. Threñ.j. Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo?Item planxit propriã paſſionem. Heb.v. Ad deũ,qui poſſet illum à morte ſaluũ facere, preces cum clamore valido & lachrymis offerens,exauditus eſt pro ſua reuerentia. Et fuerunt primæ lachrymæ ꝓteſtatio præſentis miſeriæ: ſecundæ fuerũt mortis neceſſariæ:tertiæ vero ꝓteſtatio fuerunt aduerſitatis futuræ:quartæ aũt proteſtatio fuerunt ſalutis venturæ. Cupiés.n. ſua paſſione ſaluare hoiem,ex deſiderio planxit noſtræ ſalutis. Ergo in natiuitate plãxit hominis ingreſſum,ſuper ciuitatem planxit eius progreſſum, ſuper Lazarum planxit ipſius egreſſum , & in paſſione ex deſiderio forti,planxit eiuſdẽ regreſſum ad vitã. Itẽ ponitur admiratio amoris(Dixerũt ergo Iudęi, Ecce qũo amabat eum) Ambro. in præfatione, O quale exhibitionis miraculum,vt cœlorum cõditor fiere ante ſerui tumulum dignaretur. Multum amauit hominẽ, pro quo aſſumpſit hominem. Prouer. viij. Delitię meæ ſunt eſſe cum filiis hominum. Multum etiam peccatores amauit,quia dixit, Nõ veni vocare iuſtos,ſed peccatores ad pœnitentiam.ideo fieri non poteſt vt amicus tantarum lachrymarum pereat. Item ponitur reprehenſio ſaluatoris. (Quidam autem dixerunt ex ipſis,non poterat hic qui aperuit oculos cæci nati,facere vt & hic non moreretur?)quaſi dicant,mirum eſt,ſi non poterat à morte præſeruare, qui potuit cæcum illuminare. quod ſi vtrunque potuit , crudelis videtur non liberans à morte amicum. glo. Potuit certe hoc Chriſtus , ſed noluit, quia plus eſt mortuum ſuſcitare , q̃ ne moreretur facere. ¶ Deinde penitur. ſecunda commotio Chriſti euntis ad monumentum, (Ieſus ergo rurſus fremens in ſemetipſo) Alij homines dum fremunt,extra ſeipſos tolluntur:ſed Ieſus ſecundum rationis iudicium fremens , in ſeipſo fremit, & rurſus fremit,rurſus turbatus eſt,& forte iterum lachrymatus eſt (venit ad monumentũ). ¶ Et nota quia bis Chriſtus fremit,quia indignatur morti:indignatur & culpę,quę cauſa mortis eſt . Item bis turbatus eſt,quia condoluit miſero,& condoluit morituro homini . Item ſi bis lachryma-

Bis Chriſtꝰ fremit.

tus

tus eſt, propter duplex irriguũ inferius .ſ. & ſuperius hoc fecit, Nam plãxit peccatũ, planxit & incolatũ noſtrũ. Vel duplex irriguũ eſt propter tædiũ præſentis peregrinationis,& propter dilationem cœleſtis mãſionis. ¶ Nota etiã quia cõmotus xp̃s. de ſepultura Lazari, ſignificat quantum homo turbari debeat preſſus tãta mole peccati. Fremat igitur in peccatore Chriſtus. i. fides de Chriſto. Fremit vero fides in homine, dum de peccatis ſe increpat, dũ computat quę bona à deo accepit, & quę mala reddidit, & dum indignatur rationalem ſpiritum ſubeſſe animalibus præceptis. ¶ Item turbatur Chriſtus. i. fides Chriſti perturbat peccatorem timore venturi iudicis, & horrore gehennalis flammæ. Iob. xxii. A facie eius turbatus ſum, & cõſiderãs eum, timore ſolicitor. ¶ Item lachrymatur Chriſtus dum peccatoris conſcientiã ad cõpunctionẽ irritat. Sic fremuit in ſeipſo & turbatus & lachrymatus eſt beatus Auguſtinus dũ ad deum cõuerteretur, indignãs quia priſtina adhuc cõſuetudine tardaretur, vt dicit. ix. lib. confeſ. ¶ Deinde cũ dicit (Erat autẽ ſpelunca) narratur quid circa ſepulchrũ Lazari fecerit Chriſtus, & quinque facit. Primo enim deſcribit monumenti diſpoſitionẽ (erat autem ſpelunca) locus. ſ. monumenti (& lapis ſuperpoſitus erat ei) quo lapide claudebatur ſepulchrum. Et moraliter, vere conſuetudo peccati nõ qualecunque ſepulchrũ, ſed etiã ſpelunca eſt. Sepulchrum quidẽ peccatoris quaſi cadaueris mortui : ſpelunca vero in qua à latronibus dæmonibus captus detinetur. In ſpeluncis enim latent latrones qui viatoribus inſidiantur, & captos in eis recondũt p̃s. Inſidiatur in abſcõdito quaſi leo in ſpelũca ſua, vt rapiat pauperem. Lapis autem ſuperpoſitus ſpeluncę, aut grauitatẽ criminis, aut obſtinationem mentis ſignificat, quibus fit vt grauitate preſſus & obſtinatione cõcluſus egredi non poſſit peccator. Itẽ iuſſit Chriſtus lapidis fieri ablationẽ (ait Ieſus, tollite lapidem). i. nõ ſit vobis cor lapideum, ſed carneũ. Tollatur grauitas criminis, tollatur duritia obſtinationis, tollatur frigiditas tor poris. p̃s. Filij hominum vſquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatẽ, & quęritis mendacium? Item tãgit Marthæ prohibitionem (Dicit ei Martha ſoror eius qui mortu⁹ fuerat) Duo autem quaſi lamentando dicit. ſ. grauitatem fœtoris. (Domine iam fœtet) hæc eſt fœtoris infamia, quadum

Moraliter.

Lapis ſuperpoſitus

dum peccator laborat, difficilius corrigitur, quia qui fama negligit, ad omne vitium pronus eſt. Secundo tangit diuturnitatem temporis (quatriduanus.n.) ergo iam putridus, & tabo corporis diſſolutus. Putrida vero cõmittunt, quibus eſt longa cõſuetudine peccandi corrupta natura. ps. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus ſuis. Item tangit Chriſti admonitionem.) Dicit ei Ieſus, nónne dixi tibi, quoniam ſi credideris, videbis gloriã dei?) aperte hoc loco ſibi Chriſtus hæc nõ dixit, Sed forte alia vice ſibi iſtud dixerat. Vel ſorte ex verbis illis, Qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, viuet, iſta ſententia intelligi poterat: & eſt ſenſus: Si credideris, videbis miraculum reſurrectionis, vnde glorificetur deus. Et non ſolum hoc tribuitur credentibus, ſed eis etiam datur videre gloriam dei in vita futura, quã videre eſt viuere, & beatum viuere. Itẽ tangit prę cepti impletionẽ (tulerunt ergo lapidem) qui tollitur, dum emollitur cor peccatoris ad compunctionem, & alleuiatur pondus peccati per exortationem exteriorem deique miſerationem conſolantis, & veniam promittentis. Alleuiatur etiam peccatum dum eius grauitas cum dolore ſentitur. ¶ Deinde cum dicit (Ieſus autem eleuatis.) ponitur quid Chriſtus egerit in cœlo, & tria facit. primo.n. ponit gratitudinem orationis. ſecundo certitudinem exauditionis. (Ego autem ſciebam.) tertio rectitudinẽ intentionis. (Sed propter populum.) (In prima parte tria tãgit. primo ſcilicet deuotionis ſignum (Ieſus aũt eleuatis ſurſum oculis) quod erat ſignum eleuatæ mentis in deum. ps. Oculi mei ſemper ad dominum. Et hoc eſt neceſſarium orãti, quia vt ait Damaſcenus, oratio eſt aſcenſus mentis in deum. Et quidem interiores oculi mentis Chriſti ſic ad noſtram miſeriã cõuertuntur intuendum, ꝙ tamen ſemper eleuãtur in altum. De nobis vero vt plurimum dicitur, Oculos ſuos ſtatuerũt declinare in terram. Item tãgit orationis modum. (Dixit, pater gratias tibi ago.) Non dicit tantũ gratias, ſed & agit, qui grata deo facit. Talis fuit dei filius. Ioan.vij. Quæ placita ſunt deo, facio ſemper. Item tangit exauditionis effectum (quoniam audiuiſti me) nihil legimus Chriſtũ oraſſe, & tamen auditum ſe aſſerit, quoniam ſi non ore, tamen corde orauerat Lazarum ſuſcitari, cuius oratio fuit mentis deſiderium. ¶ Deinde ponit exauditionis certitudinem.

Oratio duid.

(Ego

(Ego autem ſciebam quia ſemper me audis.) Sed cõtra.ps. Deus meus clamabo per diẽ.i.in proſperis,vt maneant: & clamabo nocte,in aduerſis,vt abſcedant: & non exaudies. Orauit enim à ſe tranſferri calicem paſſionis, nec exauditus eſt. Et dicendum ℣ in Chriſto duæ ſunt voluntates, diuina.ſ.& humana. Secundum diuinam voluntatem ei non conuenit orare,quia omnia quæcunq; voluit feci. Sed magis nos oramus vt eius voluntas fiat ſicut in cœlo ita & in terra. Humana vero voluntas diſtinguitur,in affectum rationis,& affectum ſenſualitatis. Affectus ſenſualitatis non orat,ſed oratio eſt actus ſolius rationis, & nunquã orauit aliquid Chriſtus ſecundum affectum rationis, quin fuerit exauditus:quia illud omnino voluit ſecundũ hunc affectũ quòd deus fieri voluit.ſecundũ autẽ ſenſualẽ affectũ aliqd voluit & orauit,quod tamẽ nõ impetrauit. Voluit.n. non mori,& erat iſtud velle bonũ,quia naturale & nõ mori bonum eſt:nec fuit iſtud velle cõtrarium rationi, immo ratio vel imperauit vel permiſit in affectu ſenſuali horrorẽ mortis inſurgere. ergo appetitus rationalis voluit ℣ affectus ſenſualis nollet mori:ſed ipſe rationalis appetitus non voluit nõ mori,ſed voluit mori. Quid ergo orauit, tranſfer calicem hunc à me? Dicendum ℣ iſtam orationem protulit ratiõ ſecundum affectum ſenſualem.i. vtiæ eius:nec tamen ipſa ratio exaudita eſt,quia nec exaudiri voluit. Sed dices, ergo inſipienter orauit Chriſtus. Sed ipſe reſpõdet,Si non exaudis clamantem,nõ eſt hoc ad inſipiẽtiam mihi,ſed ad ſapientiam fidelium. Orauit enim quòd impetrare noluit. Primo vt humanitatis in ſe affectum oſtenderet. Secundo vt in periculis formam orandi fidelibus tribueret. Tertio vt non exauditos in orationibus patiẽtiam doceret. Ergo non ad inſipientiam fuit ſibi,ſed ad noſtram ſalutarem ſapientiam,quòd clamans à ſe trãſferri calicem, nõ eſt exauditus. Itaque cum dicit hoc loco ſe ſemper exauditum, verum eſt quando voluit exaudiri. ¶ Deinde cũ dicit. (Sed propter populum) ponitur ſuæ orationis intentio. Non enim orauit patrem vt aſſiſtentes crederent quòd ab eo eſſet miſſus. (Sed propter populum qui circunſtat, dixi) illud, Gratias ago tibi &c. (vt credant quia tu me miſiſti.) neque enim ideo orauit patrem, vt præſtaretur ſibi ſuſcitandi poteſtas,quam ſemper habuit: neque ideo

Obiectio cum ſolutione.

Duæ voluntates in Chriſto.

Obiectiones cũ ſolutionib⁹.

vt ei

vt ei cooperaretur pater, quia indiuiſa ſunt eorum opera: neq; etiã ideo vt placitũ patris impetraret, quia eſt dilect⁹, in quo ſibi pater complacuit: ſed ideo patrem orauit, vt ab eo crederetur eſſe, à quo habebat virtutẽ operis. ¶ Deinde cũ dicit, (hoc cũ dixiſſet.) ponitur virtus xpi circa ſepultũ mortuũ, & tria facit. primo. n. ponit Chriſti mãdatum. ſecundo mãdati effectum. (Et ſtatim.) tertio reſurgẽtis habitum. (Ligatus.) In prima duo tãgit. primo videlicet, imperãtis affectũ, quem deſignat magna vox. (Hæc cũ dixiſſet, voce magna clamauit.) gl. fremuit, lachrymauit, clamauit, quia difficile ſurgit quem moles male conſuetudinis ꝓmit. Sed tamen poſt magnã vocẽ ſurgit. i. per magnã dei gratiã viuificatur, dũ pœnitet. Item tangit reſurrectionis manda-

Chriſtus conſcientiis peccatorum clamat.

tum, (Lazare veni foras.) In cõſciẽtiis peccatorũ quotidie iſtud clamat Chriſtus. Prouer. j. Sapiẽtia foris prædicat, in plateis dat vocẽ ſuam, in capite turbarũ clamitat, vſquequo paruuli diligitis infantiã? & ſtulti ea quæ ſunt noxia cupient, & imprudẽtes odibũt ſapientiã? cõuertimini ad correctionem meã. ¶ Deinde ponitur celeritas reſurrectionis (& ſtatim) ſine mora (prodiit). i. extra monumentum exiit (qui mortuus fuerat) ita cito factũ eſt, quia vox domini in virtute, vox domini in magnificẽtia. ¶ Deinde cum dicit, (ligatus) ponit habitum reſurgẽtis, primo quantũ ad man⁹ & pedes ac totũ corpus. Exiuit. n. de ſepulchro (ligatus ma-

Quid inſtitæ.

nus & pedes inſtituit.) Sũt aũt inſtitæ faciæ latiores qbus infantes ligãtur in cunis. his etiã erat ligatus Lazarus. vnde miraculũ fuit ꝙ ligatis pedibus exierit ſepulchrum. Sed ea virtute ligatus exiit, qua à mortuis reſurrexit. Itẽ quantum ad habitũ vultus addit (& facies eius ſudario erat ligata.) ¶ Nota quia ad Chriſti imperiũ ligatus exit, qui praua conſueta relinquit: ſed tamen quia patitur legem membrorum, ideo pedes. i. affectus eius etiam nolẽtis ligamine grauantur priſtinæ cõſuetudinis: nec man⁹. i. facultas operis eius expedita eſt ad bonũ proſequendũ. Rurſus facies mentis eius, in qua relucet trinitatis imago, ſudario ligata

Sudariũ.

eſt. Sudarium laborem ſignificat pœnitentiæ, quo abſterguntur peccata, qui labor mẽtem eius ad ſatiſfactionem ligat. Aliter ſecundũ Aug. quaſi de monumẽto exit, qui confitetur peccata: ſed antequã abſoluatur, adhuc ligatus eſt, & talis quaſi ſudarium in vultu habet velamen ſuper cor.

Sed

ſed Chriſtus de ſepulchro educit, cū ꝓpoſitum cōfeſſionis immittit,abſolutionē vero ſacerdotib⁹ reliquit. ¶ Ideo ſequitur quid Chriſtus cōmendauerit in ſacramēto (dicit eis) diſcipulis videlicet Ieſus. (Soluite eum.) A vinculo culpæ,& à reatu pœnæ æternæ. Vobis enim dixi,quæcunque ligaueritis ſuper terrā,erunt ligata & in cœlo. Et quæcunq; ſolueritis ſuper terrā,erūt ſoluta & in cœlis.(Et ſinite abire.)nō imponētes ei tam grauē &importabilem ſatisfactionem,ꝙ in via pœnitētiæ ꝓcedere non poſſit. Et hoc cōtra phariſeos,qui grauia & importabilia imponebāt ſuper humeros hominū,digito autem ſuo nolebant ea mouere. ¶ Vltimo cum dicit,(multi ergo.)ponitur quid Chriſtus fecerit in animas hominum,& duo facit.primo.n. ponit ꝙ quidam ex ſuſcitatione Lazari ſuſcitati ſunt in mente,credentes.(multi ergo) non tamen omnes. (Ex Iudæis qui venerat ad Mariā & Martham,& viderāt quæ fecit Ieſus,crediderūt in eum.)melius ſuſcitati mente, quā Lazarus carne.Item tangit ꝙ alij necati ſunt ſæuiētes. (Quidā autem ex ipſis.)nō de numero multorū credentiū, ſed ex Iudeis tantum, vel forte etiā ex ipſis credentibus (abierūt ad phariſæos,& dixerūt eis quæ fecit Ieſus.)Si iſti fuerunt ex credētibus,ipſi annūciauerunt miraculū phariſeis vt crederent,ſi vero nō erant credētes,annunciauerunt phariſeis vt cōtra Ieſum ſeuirēt.Sed ſiue illi,ſiue iſti annūciauerint Chriſti miraculum,tamen ſæuierunt ſtatim phariſæi cum pontificibus aduerſus Ieſum concilium colligentes. ¶ Nota quia in euangelio duos legimus de ſepulchro ſuſcitatos mortuos.ſ. Chriſtum triduanum, & Lazarum quatriduanum.Chriſti corpus in corpus incorruptum, Lazari corpus erat putridum.Xpi corpus aromaticū, iſti⁹ corpus erat fœtidum, Chriſtus clauſo ſepulchro, Lazarus aperto monumento exiit.Chriſtus diſſolutus, Lazar⁹ ligato ſurrexit corpore. Ideo quinq; hic cōſiderāda ſunt. primo quia tres dies,& quatuor,ſeptem ſunt,quo dierū numero vniuerſum tempus mortalium agitur. ideo per quatriduū & triduum mortuorum reſurgētium, deſignantur mortales omnes homines ſuſcitādi.Sed tamen triduū ſpecialiter Chriſto,quatriduum vero toti humano generi conuenit. Et rurſus triduum ad animā,quā triduū autē ad corpus refertur. Tria enim ſimplum habent & duplum. Duæ vero ſunt mortes, carnis

Chriſti & Lazari diſpar reſurrectio.

carnis videlicet,& animæ. Simplã ſuſcepit carnis mortem Chriſt⁹,vt duas noſtras,carnis videlicet & animæ mortes occideret.ideo triduanus fuit mortuus. Quatuor autem habet duplum ſimplici.ſ. duo:& ipſum quatuor eſt duplũ dupli:vel quatuor habet duo dupla ſimpli: ſimplex aũt mors carnis duplicatur in nobis,quia morimur, & nõ volũtarie, ſed neceſſario morimur. Sed mors iſta oĩno fuit in Chriſto ſimplex,quia volũraria tantũ, vel quia cauſam non habuit mortis. Duplatur etiam culpa in nobis ſecundum Grego. iiii. lib. mora. Dum culpa defenditur,geminatur ſuperueniente excuſatione:& ideo quatriduum conuenit homini mortuo propter duo dupla ſimpli.

Sabbato ante dominicam paſſionis.
Secundum Ioan. Cap.viij.

IN illo tẽpore. Dicebat Ieſus turbis Iudæorum: Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me,non ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ. Dixerunt ergo ei phariſæi: Tu de teipſo teſtimonium perhibes:teſtimonium tuum non eſt verũ. Reſpõdit Ieſus,& dixit eis:Et ſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo,verũ eſt teſtimoniũ meũ, quia ſcio vnde veni,& quo vado. Vos aũt neſcitis vnde venio,aut quo vado. Vos ſecũdũ carnẽ iudicatis: ego nõ iudico quẽq̃. Et ſi ego iudico,iudiciũ meũ verũ eſt,qa ſol⁹ nõ ſum,ſed ego,& q̃ miſit me pater. Et in lege veſtra ſcriptũ eſt,qa duorũ hominũ teſtimoniũ verũ eſt. Ego ſum q̃ teſtimoniũ ꝓhibeo de meipſo:& teſtimoniũ ꝓhibet de me,q̃ miſit me pater. Dicebãt ergo ei. Vbi eſt pater tuus? Reſpõdit Ieſus,Neq; me ſcitis,neq; patrẽ meũ. Si me ſciretis,forſitan & patrẽ meũ ſciretis. Hæc verba locutus eſt Ieſus ĩ gazophylacio,docẽs in tẽplo. Et nemo apprehẽdit eũ, quia nondũ venerat hora eius.

Sermo

Sermo primus ſabbati poſt.iiij.dominicam in. xl. & in ordine. clviij.

EGo ſum lux mundi,qui ſequit̃ me, nõ ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ) Ioan.viii. pœnitentium maſio.xxviii.hodie agitur, cuius nomen eſt Iethebatha,quod interpretatur bonitas, aut declinauit, vel venit. Quia.n.omnes declinauerunt à bonitate, ſimul inutiles facti ſunt,nec eſt qui faciat bonum,ideo de cœlo venit bonitas diuina. Et ſicut in conditione prima,rerũ bonitas primo in luce patuit. Geñ.j. Vidit deus lucẽ ꝙ eſſet bona. ſic & in reparatione hominis primũ bonum in luce incarnata reperitur: Cuius lucis vox iſta eſt in præſenti euangelio (Ego ſum lux mundi) Vt aũt dicit Aug.in iſtis vſibus corporalibus aliud eſt lumẽ,aliud eſt fons. Fontẽ fauces quærunt,lumen oculi. Apud deũ quòd lumen eſt,hoc eſt fons. Qui tibi lucet vt videas,ipſe tibi manat vt bibas. vnde ps. In lumine tuo videbimus lumen,quoniam apud te eſt fons vitæ. Ideo ad iſtum lucis fontem inuitans eccleſia, clamat in introitu Miſſæ,Sitiẽtes venite ad aquas. Iſtæ ſunt aquæ ſolis,vt dicitur Ioſue.xv. quæ illuminant intellectũ, & ſatiant affectum. De iſta vero luce tria dicit præſens euãgelium. Primo enim oſtendit lucis bonitatẽ. Secũdo lucis veritatem. (Dixerunt ergo ei Phariſæi.) Tertio oſtendit lucis poteſtatem(hæc verba locutus eſt) Quatuor aũté ſunt cõditiones boni. Eſt enim ſui communicatiuum, aliorum attractiuum,nocumẽti remotiuum,& perfectionis inducti uum. Ideo oſtendẽs in prima parte bonitatẽ diuinæ lucis quatuor facit. primo enim tãgit lucis diffuſionẽ,quod pertinet ad eius habitũ. (Ego ſum lux mundi.) ſecũdo tangit lucis imitationem,quod pertinet ad hominis meritũ, (Qui ſequitur me.)tertio tangit mali remotionẽ,quod pertinet ad operis commodum (non ambulat in tenebris.) quarto tangit boni adeptionem,quod pertinet ad animæ ꝓmium. (Sed habebit lumen vitæ) Dicit ergo primo(Ego) Dei filius.(ego)fons ſapientiæ verbum dei in excelſis.(Ego) Ieſus Chriſtus.(Ego) verbum caro factum. (Ego) virginis filius(ſum lux mundi.) Ioannis.ix. Quandiu ſum in mundo,lux ſum mundi.& iterum eiuſdem.xii. Ego lux veni in mundum, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

Maſio xxviii. Iethebatha

Quatuor cõditiões boni.

Mundi appellatione homo poteſt intelligi.

maneat. ¶ Notandum primo quia mundi nomine intelligitur homo, quoniam ſicut mundus eſt vniuerſitas creaturarum, ita homo quodammodo continet omnia, vt dicit Greg. Sãp. x. Deus dedit homini virtutem continendi omnia, Habet enim eſſe, moueri, viuere, ſentire, & intelligere, quibus gradibus omnis creatura concluditur.

Chriſtus ſecundum naturã diuinam lux eſt.

¶ Item nota quia Chriſtus ſecundum naturam diuinam lux eſt, deus de deo, lumẽ de lumine. j. Ioan. j. Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Nec eſt iſta lux ſenſibilis, ſed intelligibilis. Nec viſibilis carneis oculis, ſed intuitu mentis perceptibilis. Et licet lux iſta produxerit lucem ſenſibilem, non tamen percipitur ſenſibiliter. Item lux iſta quia nec à mente noſtra prõpter ſuum fulgorem percipi poterat, ideo carnis nebula ſe obumbrauit, vt nobis eſſet viſibilis in carne. Eze. xxxiii. Solem nube tegã. Sic enim videmus gloriam eius gloriam quaſi vnigeniti à patre. Luc. ii. Videam° hoc verbum quod factum eſt. Item nota quia lucem iſtam incarnatam præfigurauit candelabrum factum in tabernaculo domini, de quo dicitur Exo. xxv. Facies cãdelabrum ductile ex auro mundiſſimo. Ex cuius haſtili tres hinc, & tres inde procedebant calami. Procedebant autem ex inferiori & medio atque ſuperiori loco haſtilis, ſed curuabantur in altum æqualiter. Quibus ſex calamis & vno haſtili medio, ſeptẽ impoſitæ erant lucernæ aureæ ardentes. Rurſus quilibet calamus in tribus ſuis partibus ornabatur tribus ornamentis, ſcilicet Cypho in modum nucis, & ſphærula, & lilio. Et in haſtili hæc tria ornamenta erant in locis quatuor, omnia ex auro fabricata. Et allegorice quidem ſecundum Grego. & Bedam, Chriſtus primo quidẽ eſt candelabrũ, in quo natura humanitatis fulſit lumine deitatis, quatenꝰ in eius lumine omnis peccator videret in quibus iacet tenebris. Item eius caro fuit aurea. i. preciosa, cuius precio redempti ſumus. Fuit etiam mundiſſima, quia ſine culpa. Munda quidem, quia nõ contraxit culpam ex origine. Mundior, quia non adduxit culpam ex opere. Mundiſſima, quia vtranque culpam abſterſit ab homine. Ideo ductile dicitur, quia malleis producitur: & Chriſtus ſecundum carnem, paſſionum malleis ad immortalitatem profecit. Nam ſecundum animam nõ habuit meriti profectum, vt dicit Grego. ſuper Ezec. homel. vi. Item ſecundum Bedam

Lux iſta q̃ xp̃s eſt, p̃ figurata fuit in cãdelabro aureo ĩ tabernaculo domini.

dam duo latera candelabri ſunt tẽpus ante,& poſt incarnationem Chriſti. Calami autem ſunt aut ſpecialiter prædicatores qui dulcem ſonum ediderunt, aut generaliter omnes filii eccleſiæ,quibus dicitur,Cantate domino canticum nouum. Tres vero calami ex primo latere,& tres ex altero ꝓdeunt,quia & ante Chriſti incarnationem,& poſt,terni fuerunt in eccleſia gradus fidelium , ſcilicet coniugatorum in immo,continentium in medio,& prædicatorum in ſumno: quia vt dicit glo.ſublimius eſt meritum prædicantiũ,q̃ continentium:& continentium,quàm coniugatorum. Item haſtile medium ſignificat Chriſtum,de cuius gratia iuſti quic quid habent boni,acceperunt. Ioã.xv. Ego ſum vitis vera, & vos palmites,quaſi,ego ſum haſtile,& vos calami. Itẽ calami quanquam ex diuerſis locis oriantur,ſurſum tamen feruntur æqualiter:quia licet meritorum gradibus diſtinguãtur fideles,vna tamen fide veritatis imbuti,ad vnam in cœlis veritatis lucem tendunt,quæ in medio haſtili fulget.Sed quãto quis in hac vita Chriſto ꝓpinquius adhæſit, tanto vicinior viſione eius fruetur. Item ſecundũ Greg.Scyphi ſunt ora doctorum vino ſcientiæ inebriantes. Sphærula eſt prædicationis volubilitas.Sphęra enim omni parte voluitur,& prædicatio nec aduerſitate tardatur,nec proſperitate eleuatur. Inter aduerſa fortis, inter proſpera humilis, nec timoris habet angulum,nec elationis ſupercilium. Lilia vero eſt cœleſtis patria,quæ animabus ſanctis quaſi liliis vernat. Bene ergo poſt ſcyphos & ſphærulas, lilia deſcribuntur,quia poſt prædicationis ebrietatem & volubilitatem, virens patria ſequitur,quæ animabus ſanctis quaſi liliis vernat.Vnde ſcyphi & ſpherulæ ad laborem,lilia ad retributionem pertinent.Sed Beda,prius quidem,inquit,fidelium corda quaſi ſcyphi vino ſcientiæ replentur,quòd ab ore fluit prædicantium: poſt infatigabili deſiderio ſanctæ operationis ad deũ quaſi ſphærulæ voluuntur,ſed poſt gratiam prædicationis, poſt inebrationem potus ſpiritualis, & poſt irreuocabilem curſum ſanctæ operationis , ſequuntur lilia ſupernæ retributionis. ¶ Item tria loca trium calamorũ ante Chriſti incarnationem tria tempora ſunt, ſcilicet ante legem,ſub lege,& ſub prophetis:& in quolibet trium temporum quilibet trium graduum ſcyphum habuit doctrinæ , ſphærulam operis,& lilium ſpei retributionis æternæ.Rurſus tria loca

Meritũ ꝑdicantium ſublimius.

Scyphi.

Sphæra.

Lilia.

trium calamorum poſt Chriſti incarnationem tria tempora ſunt.ſ.primitiuæ eccleſiæ,præſentis temporis,& finis ſeculi: & in quolibet horũ tres ordines, ſcilicet prædicantiũ, continentium,& coniugatorum,quaſi tres calami ſequentis lateris,tribus ornantur virtutibus,videlicet ſcypho doctrinæ,ſphærula operis,& lilio ſpei. Et quia Chriſtus omnes fidelium exuperat ordines, ideo hoc figurauit abundantior in haſtili ornatus. ¶ Sed quod dictum eſt de Chriſto & eccleſia quæ eſt corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & cõſtructum,vt dicitur Col.iij. poteſt ad Chriſtũ ſolum referri,qui eſt candelabrum eccleſiæ. Zach.iiij. Vidi candelabrum aureum totum.huius vero candelabri haſtile medium fuit rectitudo vitæ. Deuter.xxxiij.Deus fidelis,& abſque vlla iniquitate iuſtus & rectus. Item calamo ſcribitur,calamo etiam canitur:ideo calamus ad prædicationem ſcripturæ refertur: & ſicut calami ex haſtili,ita prædicatio ex vita debet procedere. Actu.j.Cœpit Ieſus facere,& docere.Duo autem latera haſtilis,duo ſunt Chriſti ſtatus.ſ.miniſtrum aduerſitatis,& dextrum fœlicitatis. Et primo prodeunt tres calami.ſ.tres doctrinæ,incarnationis, operationis,& paſſionis. Ex altero autẽ proceſſit prædicatio diuinæ generationis,& reſurrectionis atque aſcenſionis. Itẽ lucernæ ſeptem candelabri,ſeptem dona ſpiritus ſancti præfigu-

Lucernæ ſeptẽ ſunt ſeptẽ dona ſpiritus ſancti.

rant in Chriſto. Prima lucerna,ſpiritus ſapientię. Luc.ij. Ieſus proficiebat ſapientia. Secunda lucerna, ſpiritus intellectus. Eſa.lij. Ecce intelliget ſeruus meus. Tertia lucerna eſt ſpiritus conſilij. Iob.xij. Ipſe habet conſilium & intelligentiam. Quarta lucerna eſt ſpiritus fortitudinis. Iob.ix. Si fortitudo quæritur,robuſtiſſimus eſt. Quinta lucerna eſt ſpiritus ſcientiæ. Sap.x. Dedit illi ſcientiam ſanctorum. Sexta lucerna eſt ſpiritus pietatis.ij. Paral. xxx. Pius & clemens eſt dominus deus noſter. Septima lucerna eſt ſpiritus timoris domini. Malach.ij. Pactum meum fuit cum illo,& dedi ei timorem meum. ¶ Et nota quòd ſicut cœlum ſeptem planetis illuminat maiorem mundum,ſic Chriſtus ſeptem donis quaſi lucernis ſeptem eſt lux mũdi, id eſt hominis. Sunt autem dona ſpiritus ſancti inſtinctus diuini,quibus impremeditatus animus mouetur ad bonum ex cauſa ſuperiori. Sed prima lucerna ſapientiæ quaſi Sol illuminat de ſpe & cerũtudine æternorum contra ſtultitiam. Secunda lucerna

Dona ſpirituſſancti quę intelligantur.

intellectus

intellectus quaſi Venus illuſtrat intellectum ſubtilitate penetrandi audita, & hoc contra hebetudinem & tarditatem ingenij. Tertia lucerna conſilij quaſi Mercurius illuſtrat mentem in agibilibus, quid videlicet eligendum,quidúe fugiendum ſit,& hoc contra præcipitium. Quarta lucerna fortitudinis quaſi Mars illuſtrat mentem radio confidentiæ, ne aduerſa timeat,& hoc contra puſillanimitatem. Quinta lucerna ſcientiæ, quaſi Luna illuſtrat mentem de veritate creatoris, & hoc contra ignorantiam. Sexta lucerna pietatis quaſi Iupiter diffundit cordi radiũ miſerationis ad proximum,& hoc contra crudelitatem. Septima lucerna timoris domini quaſi ſaturnus pondere ſuæ lucis premit mentẽ, ne de acceptis bonis ſuperbiat, & æterna requiat,& hoc cõtra ſuperbiam. Ideo legitur Nume.viij. quód lucernæ poſitæ erant ad auſtrum contra boream,Boreas eſt afflatus & inſtinctus dæmonis, quo mens infatuatur, hebetatur,præcipitatur,debilitatur,decipitur,indureſcit,& extollitur.Sed ſeptem iſta mala tollunt ſeptem lucernæ, id eſt ſeptem dona ab auſtro,id eſt ab inſpiratione diuini ſpiritus proceden tia. Item lumen lucernæ ſeptem habet conditiones. Primo quidem inflammat,quod conuenit ſapientiæ accendenti amorem. Secundo lumen occulta manifeſtat, quod conuenit intellectui. Tertio dirigit in via, quod conuenit conſilio. Quarto confortat timida, quod conuenit fortitudini. Quinto delectat, quod conuenit ſcientiæ. Sexto ſeipſum extra multiplicat,quod conuenit pietati. Septimo fugat inimica,quod conuenit timori, quía in timore domini declinat omnis à malo, vt dicitur Prouer.xvi. ¶ Item Chriſtus eccleſiæ candelabrum, lucernis ſeptem illuxit mundo. Pro lucerna fuit verbum veritatis docens quid credendum, & quo tendendum. ps. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Secunda lucerna fuit mandatum honeſtatis præcipiés quid agendum, & quid omittendum. Prouer.vi. Mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ. Tertia lucerna eſt exemplum ſanctitatis,quod exhibuit ad prouocandũ. Eccl.xxvi. Lucerna ſplendens ſuper candelabrum ſanctum, & ſpecies faciei,id eſt pulchritudo apparentis exempli, ſuper æta tem ſtabilem. Quarta lucerna fuit miraculum virtutis,quo luxit Chriſtus, vt dei filius cognoſceretur. Sed de Hely in typo Iudęorum dicitur,j.Re.iij. Nõ poterat videre lucer-

Lumen lucernæ ſemptẽ habet cõditiões.

Chriſt' eccleſiæ candelabrum.

nam domini.quia non potuerunt credere miraculis. Quinta lucerna fuit tolerãtia paſſionis. Prouer.xxxi.Non extinguetur in nocte lucerna ei⁹,quia in aduerſitatis nocte permanſit patiẽtia. Sexta lucerna fuit gloria reſurrectionis.ii. Para.xxi.Promiſit dñs Dauid.j. Chriſto q̃ daret ei lucernã i.reſurrectionis gloriã.Septima lucerna fuit potentia aſcenſionis,de qua dicũt habitatores ſupernæ Hieruſalẽ.ii.Paral. xiii.Eſt apud nos candelabrũ & lucerna eius. ¶Deinde cũ dicit,(Qui ſequitur me)ponit meritũ ſequẽdę lucis,quę nõ paſſibus corporis,ſed affectibus cordis ſequẽda eſt.Dañ.iii. Sequimur te dñe in toto corde noſtro,& timem⁹ te.Nõ poſſumus aũt ſequi dñm,niſi lux gratiæ ipſius nos præueniat. hinc dicitur Geñ.xxxiii.Præcedat dñs meus,& ego paulatim ſequar veſtigia eius.Præcedit ergo lux gratiæ,& ſequitur liberũ arbitriũ. ¶Et aduertẽdum q̃ lucem iſtã quidam conãtur præcedere.iſti ſunt ſuperbi,qui de ſuis cõfidunt viribus.Nu.xiiii. Nolite aſcendere.nõ.n.eſt dñs vobiſcũ.Alii vero huic luci obuiant contradicentes,hæretici videlicet,& Iudæi. Iob.xxiiij.Ipſi fuerũt rebelles lumini.Ideo ſicut paliones à luce exuruntur quã impugnãt. Plures aũt lucem iſtã inſequuntur; hi videlicet qui perſecuti ſunt Chriſtum, & adhuc membra eius perſequuntur ſanctos.Quidã vero à luce iſta retrocedunt & fugiunt, iſti ſunt incõſtãtes & puſillanimes, qui ad priſtinas redeũt tenebras vitiorũ Geñ.xj. Recedẽtes ab oriẽte venerunt in cãpum Senahar quod interpretatur fœtor dentiũ.Nónnulli aũt in via mundi figunt pedẽ.i.affectũ amoris,nec lucẽ ſequuntur. Iob.xviii.Abſcõdita eſt in terra pedica eius. Sed fideles & iuſti lucem ſequũtur.Sequuntur aũt eam,ſi ambulant vias eius,humilitatis,& caſtitatis,patientiæ,benignitatis, charitatis,& ſi tendũt ad eundem terminum à Chriſto via ad Chriſtum vitam:quod vtique non faciunt qui bonum non recta intentione operãtur. Ergo duo ſunt neceſſaria hãc lucem ſequenti:vnum, vt propriis commodis & deſideriis abrenũciet. Alterum,vt mundi aduerſa æquanimiter ferat,& ſeipſum cruciet.de primo Mar.viii.Siquis vult me ſequi,abneget ſemetipſum. De ſecundo Luc.ix.Siquis vult poſt me venire,tollat crucẽ ſuã id eſt ſponte cruciet carnem & mentem.Carnẽ ieiunis,mentem dolore peccatorũ,& deſiderio æternorum, & ſic ſequatur me.&c. ¶Deinde ponitur primum commodum ſecutæ lucis,

Lux diuina affectu cordis ſequẽda eſt.

Liberũ arbitriũ gratiã præcedentem ſequitur.

quod eſt mali remotio(non ambulat in tenebris.)Augu.Si ſequeris ſolem iſtum viſibilem,tēdis ad occidentem, quo & ipſe tendit:& ſi nolis ipſum deſerere,ipſe te deſeret in occaſu.Sed deus tuus vbiq; eſt totus.Si nō ab illo facias caſum, nunquam à te ipſe faciet occaſum, & nunquam ambulabis in tenebris.Tenebræ autem metuendæ,non oculorum,ſed morum ſunt.& ſi oculorum,non exteriorum, ſed interiorū: vnde diſcernitur non album & nigrum,ſed iuſtum &iniuſtum.¶Et nota ꝙ in tenebris ambulant de propriis viribꝰ cōfidentes,qui lucem gratiæ prꝙuenire conantur.ipſi enim ſibiipſis fiunt tenebræ,quia terga luci vertunt, ſicut ſibiipſi facit vmbram qui lucem prꝙcedit.Sap.xvii.Ipſi ſibiipſis grauiores erant tenebræ,quia vt dicit dñs Hiere.ii . Verterunt ad me tergū,& non faciem.Itē ad æternas tēdunt tenebras, qui lucem refugiunt gratiæ,quia ad oppoſitum lucis ambulant.Eccl.xxi.Via peccantium cōplantata lapidibus.i.peccati occaſionibus, in quas impingunt lubricantes:& in fine illorum inferi & tenebræ & pœnę.Itē qui luci obuiant,aut inſequuntur eam,excæcantur. Nam obuiātem veritati.Simonem magum excæcauit Paulus. Actu.xiii.Ipſum autem Paulum inſequentem veritatem,deus excæcauit.Act.ix.Itē qui pedem figit in via,mundi tenebris circūdatur,ſicut lux tranſiens circunducit vmbram ſtanti.Iob.xxxvii.Nos quip pe inuoluimur tenebris.Sed qui ſequitur lucem,habet lucē ante ſe,poſt tergum relinquit tenebras, nec ambulat in eis. ¶Item tenebræ quidem ſunt ignorātię.ps. Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Aliæ autem ſunt tenebræ culpæ.Eſa.xxix. Quorum ſunt in tenebris opera. has vero ſequuntur tenebræ gehennæ. Exo.x. Factæ ſunt tenebræ horribiles in ægypto. Sed lux mundi Chriſtus eſt via,veritas, & vita:ideo qui ſequitur lucem veritatis,nō ambulat in tenebris gehennæ . ¶Deinde ponitur ſecundum commodum ſecutæ lucis,quod eſt adeptio boni.(Sed habebit lumen vitæ.) lumen corporale neque viuum eſt,neque vitam prꝙſtat,licet ad opus vitę quod eſt videre requiratur. Sed quia Chriſtus lux viuēs eſt, immo lux vita,iuxta illud. Exiuit per clauſam portam deus & homo,lux & vita,conditor mundi:ideo lumen quod ab iſta luce radiat,eſt lumen vitæ.Triplex vero eſt lumen vitæ.primum eſt intelligentię naturalis:intelligere enim,viuere eſt,quod non niſi ab in-

Per tenebras eunt qui lucem gratiæ fugiunt.

Tenebræ ſunt ignorantiæ.

tellectuali luce prouenit,de quo ps.Signatū eſt ſuper nos lu men vultus tui dñe.Secundum lumen eſt ſpiritualis gratiæ, de quo Eccl.xxxvj. Oſtende nobis lucē miſerationum tua rum.In hac luce viuit anima vltra animam, ſicut ait apoſto lus,Mihi viuere Chriſtus eſt. & iterum,Viuo ego,iam non ego,viuit vero in me Chriſtus.Tertiū lumē eſt cœleſtis glo rię,de quo ps.Placeā corā deo in lumine viuentiū.Primu lu men eſt omniū hoīm. Secundū eſt iuſtorum.Tertiū beato rum.Primū lumen habet etiā qui non ſequitur lumen Chri ſtum.Secundum autem habet qui ſequitur eū,habiturus ter tiū lumē diuinę viſiōis,vbi nō diſtīguitur habere & videre, ſed vt dicit Aug.j.li.Sol.Deum videre hoc eſt quod habere.

Sermo ſecundus ſabbati poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.clix.

SEcundo cum dicitur(dixerunt ergo eī phariſæi)declaratur lucis diuinæ veritas:quæ declaratio habuit occaſionem ex contradictione Iudæorum. Sed tamen declaratam lucis veritatē non potuerunt intelligere. ideo in parte iſta tria facit.primo enim inducit euangeliſta phariſæorum contradictionem.ſecundo veritatis declarationem(Reſpondit Ieſus,& dixit eis,Et ſi ego.)tertio ponit non credē tium dubitationem(dicebant ergo ei, vbi eſt pater tuus?) In prima vero parte tria tangit,primo repugnantium conditionem. (Dixerunt ergo phariſæi).i. diuiſi,vel ſeparati. Superſtitionis quidem cultu à populo erant diuiſi,ſed à luce Chriſto eos diuidebant interiores tenebræ, quia diuiſit deus lucem à tenebris.Secundo tangit impugnationis ratiō nem.(tu de teipſo teſtimoniū perhibes) Quod vtique prohibitū videtur Prouer.xvii.Laudet te alienus,& nō os tuū. Tertio ponit teſtimonii reprobationem(teſtimonium tuū non eſt verum.)Certe non ſequitur ꝙ teſtimonium non ſit verum. Nā de ſeipſo aliquis poteſt verum dicere,& pro ſe: ſed videbitur tale teſtimonium,etſi verū ſit,non tñ eſſe ſuffi ciens. In propoſito aūt Chriſti teſtimoniū de ſeipſo,verum erat & ſufficiens.primo quidē,quia principia ſibiipſi atteſtā tur intellectui, Chriſtus aūt principium eſt.Ioan.viij.Ego principiū,qui & loquor vobis. Itē lux ſibiipſi atteſtatur viſui.Ipſe aūt eſt lux vera, quæ illuminat oēm hoīem venien tē in hunc mundum.Itē loquela ſibiipſi atteſtatur auditui.

Si enim

Si enim aliquis loquēdo ſibiipſi atteſtetur q̄ ſciat loqui, ſufficientiſſimum eſt teſtimonium. Chriſtus autem eſt verbum patris, qui ait Ioan. viij. Quare loquelam meam non cognoſcitis? quia non poteſtis audire ſermonem meum. Itē quia deus ſibiipſi atteſtatur, immo nullus de ipſo reddit teſtimonium, ſiue ſcriptura, ſiue creatura, niſi ex ipſius reuelatiōe. Chriſtus autē deus, quia deus erat verbum: & ideo teſtimonium de ſeipſo verum eſt, & ſufficiens, Igitur phariſæi contradicentes luci non ſequebantur eam, ſed illi obuiabant: vnde lucem videre non poterant. Iob. xxxvj. Immanibus. i. ſuperbis abſcondit lucem. ¶ Et nota moraliter, quia Chriſtus poſitus eſt in ſignum cui contradicetur, vt dicitur Luc. ij. Eius etenim doctrinæ contradicunt hæretici, ſed eius vitæ & moribus contradicunt mali Chriſtiani, qui confitētur ſe noſſe deum, factis autem negant. Nec proficit eis confeſſio oris, quia etiam dæmones credunt & cōtremiſcunt: quibus conuenit illud Eſa. xxix. Populus hic labis me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. ideo omnes mali Chriſtiani potius phariſæi. i. diuiſi ſunt. Quatuor enim malas habēt diuiſiones. Prima eſt à dei vnitate. Qui enim adhæret deo, vnus ſpiritus eſt cum eo & mihi adhærere deo, bonum eſt. ſed de peccatoribus dicitur Hiere. ij. Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & deum veſtrum. Secunda diuiſio eſt à propria identitate. Nam peccatores diſtrahuntur à ratione, nec fit in eis ſenſualitas eadem rationi dum ad oppoſitum eius tendit Oſeę. x. Diuiſum eſt cor eorum, nec introibunt. Tertia diuiſio eſt à multorum charitate, quibus etſi corpore, non tamen corde: & ſi loco, non tamen merito, & ſi patria, non tamen vita ſociantur. vnde pſalmus. de reſiſtentibus dexteræ dei ait, domine à paucis de terra diuide eos in vita eorum. Paucos intelligit electos, quia multi ſunt vocati, pauci vero electi, à quorum paucitate iniquorum multitudo diuiſa eſt. Quarta diuiſio eſt à fœlicitate beatorum. Separabuntur enim mali de medio iuſtorum, & mittentur in caminum ignis. Matthæi. xxiiij. Malum ſeruum diuidet dominus à conſortio beatorum, partemq̄ eius ponet cum hypocritis, quia ſimulator fuit verbo & non facto chriſtianus. Illic erit fletus & ſtridor dentium. ergo non contradicamus verbo aut facto teſtimoniis Chriſti, quæ facta ſunt credibilia nimis, ne forte diuidamur à deo, à

Moraliter.

Mali chriſtiani quatuor malas habent diuiſiones

nobis,ab electis,à beatis &c. ¶Deinde cũ dicit,(Reſpõdit Ieſus, & dixit eis)ponitur declaratio veritatis, & quia declaratio veritatis eſt reprobatio falſitatis,ideo circa hic quatuor facit.Primo.n.probat ſui teſtimonij veritatem.Secundo ponit teſtimonij neceſſitatem(Vos autem neſcitis.)Tertio conuincit impugnãtium falſitatem(vos ſecundum carnem iudicatis.)Quarto ponit ſui teſtimonii firmitatem(& in lege veſtra.)In prima parte tãgit duo.Primo.n. ꝓponit intentum.ſecundo probat(quia ſcio)dicit ergo,(Reſpõdit Ieſus,& dixit eis,) & ſi ego teſtimoniũ perhibeo de meipſo,teſtimonium meum verum eſt. non enim poteſt mentiri veritas,Chriſtus aũt veritas eſt. ¶Sed huic opponitur illud quod Chriſtus dicit Ioã.v.Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo,teſtimonium meum non eſt verum.Et dicendum ꝙ illud primo dixit Chriſtus ſupponendo Iudæorum opinionem,qui putabãt non eſſe credendum Chriſto ſibiipſi atteſtanti:& ideo ibidem adduxit teſtimonia patris,& operum ſuorum,& Ioannis Baptiſtæ, atque Moyſi:hoc aũt loco ex propria loquitur ſententia,intendens ꝙ teſtimoniũ de ſeipſo veriſſimum & ſufficientiſſimum ſit.Secũdo ponit rationẽ ꝓbatiõis, (quia ſcio vñ veni,& quo vado.) vbi tria ſunt intelligenda.primo venire Chriſto fuit incarnari, ire aũt ſibi fuit operari ſalutem noſtrã. Venit ergo in carnem,vadit ad hoĩm ſalutem.Eſa.xxvi.Egredietur dñs de loco ſancto ſuo, veniet vt ſaluum faciat populum ſuum.Item intelligẽdum ꝙ Chriſt⁹ à patre venit, & ad patrẽ vadit. Venit quidẽ miſſus,vadit approbat⁹.ideo.n.venit,quia miſſus.Sed ad gloriã patris cuncta faciens,ad patrẽ vadit,quia illa intentio operis in deum,eſt regreſſus voluntatis in eum.Et venit miſſus, patrẽ nõ deſerens:&vadit approbatus,nos non relinquens. Item aduertendum quia ceteri homines ſuam originem & ſuũ finẽ, vnde videlicet progeniti ſint, & ad quid tendant, opinari poſſunt,ſed pro certo ſcire nõ poſſunt. ideo eorum de hoc teſtimonium,aut non eſt verũ,aut non eſt ſufficiẽs. Sed quia Chriſtus dicit ſe ſcire vnde venerit,aut quo vadit, quia eſt verbum ex ſciẽtia patris procedẽs, ideo verũ eſt teſtimonium illius.(Ego ſum lux mundi.qui ſequitur me,nõ ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.) Si enim venit à patre,lux venit de luce, quia deus lux eſt,ſicq; fit lux mundi.Si vero ad patrem tendit lux,conſequens eſt vt qui

Obiectio & ſolutio.

Chriſtus à patre venit & ad patrem vadit.

eam

eam ſequitur,non ambulet in tenebris,quia in deo nullæ ſunt tenebræ,vt dicitur.j.Ioan.j.Sed potius habebit lumen vitæ:quia qui ſequitur Chriſtũ,vadit quo ipſe vadit.ſ.ad patrẽ luminũ. ¶Aduertendũ eſt autem hoc loco morale documentum vt ſciamus vnde venimus,& quo ſit nobis eundum.A deo enim non tantum ꝙ ſumus, nõ tantum exteriora bona,ſed etiam bona venit voluntas.Iacob.j.Omne datum optimum & omne donum perfectum deſurſum eſt. & ideo à quo venit voluntas boni operis,ad eum feratur intentio finis,vt propter eius gloriam bonũ operemur, à quo eſt boni operis principium,ideo ex lege veteri primitiæ & decimę offerebãtur deo,quia ipſe eſt principiũ & cõſumma tio virtutis.j. Reg.v. Qui vocauit vos,ipſe ꝓficiet. ¶Deinde cum dicit,(Vos autem neſcitis) ponit ſui teſtimonij neceſſitatem. Quia enim nõ erat humanæ facultatis ſcire aduentum & regreſſum incarnatæ ſapiẽtiæ,ideo oportuit eandem ſapiẽtiam ſibiipſi perhibere teſtimoniũ: propter quod dicit.(Vos autem)generaliter omnes homines,& generalius omnis creatura.(Neſcitis vnde venio.)Ioan. ix. Hunc neſcimus vnde ſit.(Aut quo vado.)Ioan.xiiii. Domine neſcim⁹ quo vadis. Iob.xxviii. Vnde venit ſapiẽtia,& quis eſt locus intelligentiæ?abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium:volucres quoque cœli.i.angelos cœleſtes latet, Deus intelligit viam eius,& ipſe nouit locũ illius. ideo ſolus ipſe neceſſarius eſt vt teſtimonium perhibeat de ſeipſo. Sed his obiicitur.primo contra primũ.Ioan.vii.Et me ſcitis,& vnde ſim ſcitis.Item contra ſecundum Ioan.xiiii. Quo ego vado,ſcitis.Et dicendum ꝙ primum horum dixit Chriſtus Iudæis qui nouerant eius effigiem corporalem, & ſciebant locum natiuitatis eius ſecundum carnem, & ꝙ Mariæ filius erat, ſed eius à patre miſſionem neſciebãt.Alterũ vero iſtorum Chriſtus dixit apoſtolis, quorũ aliqui ſciebant patrem & filium.¶Et aduertendum ꝙ licet notitia aduentus filij dei in carnem,& operationis noſtræ ſalutis, tranſcendat facultatem omnis naturæ creatæ,ipſo tamen reuelante innotuit.Sed vt dicit Aug.ſicut ſol iſte vidẽtis faciem illuſtrat, & cæci,ſed videt ille,nõ videt iſte:ſic ſapientia dei, verbum dei vbique præſens eſt,etiam infidelibus,ſed quibus eam videant,oculos non habent cordis:fideles autem ſciunt quia dei filius venit in carnem,à patre miſſus, quem non deſeruit,&

Morale documentum.

Aduẽtum Chriſti in mẽtem ne mo nouit.

Obiectiones cũ ſolutionib⁹.

uit,& ꝙ hominum ſalutem operatus eſt ad gloriam patris tendens,eoſdem tamen nō deſerens homines. Hoc quidem de myſterio incarnationis verum eſt. Sed de aduentu Chriſti in mentem nemo ſcit vnde ſit, aut quo vadat. Quibus enim occaſionibus propoſitum ſalutare veniat, nemo ſcit. Aliquādo.n.ex proſperis,aliquādo ex aduerſis, aliquādo ex diuturna,aliquando ex breui culpa, aliquando ex iuſtitia, aliquando ex miſericordia dei,& pluribus aliis modis occultis,tamen venit in corda noſtra. Baruch.iii. Nō eſt qui poſſit ſcire vias eius. Quo etiam tēdant dona dei percepta, nemo nouit,quia aliquādo cōceptus ſalutaris nō proficit, ſed aut terminatur in accidiam,aut inanem gloriā,aut in præſumptionem ſpiritus,aut in apertam nequitiam. Et quem finem habitura ſit noſtra bona intentio,ignoramus. Eccl.ix. Neſcit homo finē ſuum, & ideo vere de iſto ſpirituali proceſſu & progreſſu dicit Chriſtus omnibus etiam electis, Vos neſcitis vnde venio,aut quo vado.

Sermo tertius ſabbati poſt.iiij. dominicam in. xl. & in ordine. clx.

VOs ſecundum carnem iudicatis),pbata veritate & neceſſitate teſtimonij xpi,nunc cōuincit falſam calumniam impugnātium eius teſtimonium.& tria facit. primo.n. oſtendit xps vnde falſa calumnia ortum habeat,ſecundo qua poteſtate ipſe falſitatem cōuincat. (Ego nō iudico.)tertio dicit cuius auctoritate falſitatē iudicat. (Et ſi iudico.)In prima parte ſuppládum eſt,vos Phariſei iudicatis teſtimonium meū nō eſſe verū,cuius oppoſitum iam probatum eſt.ergo falſum eſt quod dicitis.Sed hinc habet ortum falſitas iſta quia vos ſecūdum carnē iudicatis teſtimonium meum nō eſſe verum.Et poteſt iſtud tripliciter exponi. primo vt hic quod dicitur,ſecundum carnem,determinet vos iudicantes.Cum enim iudiciū procedit ex his quę ſecūdum ſenſus carnis apparent iudicanti, tunc iudicat ſecūdum carnem:& ideo fallebantur Phariſei,quia ſenſus carnis diuina non percipit. Vnde nō poterāt per eum iudicare de iſta diuina ſententia,Ego ſum lux mundi,qui ſequitur me &c. Nam Manichei ſenſu carnis iudicantes,de iſta ſententia dixerunt Chriſtum eſſe ſolem iſtum viſibilem, qui motu ſuo peragit diem cōtra quos Aug. nō eſt,inquit,Chriſtus ſol ſa

Manichei ſecundum carnē iudicabant.

&us,

ctum,ſed per quem ſol factus eſt. Omnia enim per ipſum facta ſunt. Secundo hoc quod dicit,ſecundū carnem, poteſt determinare perſonā iudicatā,vt ſit ſenſus vos iudicatis de me ſecundū carnem tantū,quam videtis. Quia enim deum nō intelligitis,& hominem videtis,ideo videor vobis arrogans,cuius nō ſit teſtimoniū acceptum,cum dico, Ego ſum lux mundi:quia omnis homo mēdax. Sed ſi nō iudicaretis ſecūdum carnē meā,immo ſecundū diuinitatē meā,tūc dicere tis teſtimoniū meū eſſe verū: quia nō poteſt deus mētiri. Tertio hoc quod dicit ſecundū carnē, poteſt determinare actū iudicij: vt ſit ſenſus, vos iudicatis iniuſte. Chryſ. Sicut enim ſecundū carnē viuere, male viuere eſt:ita ſecundū carnē iudicare,iniuſte iudicare eſt. ¶ Deinde manifeſtat Chriſtus vnde habeat hanc virtutem conuincendi falſitatem,dicens:(Ego non iudico quemq̄.)Sed obiicitur, quia hoc ipſum quod ſtatim prēmiſit,vos ſecundum carnem iudicatis, fuit iudicium q̄ illorum eſſet falſum iudicium. Iterum dicitur Ioan.v. Pater omne iudicium dedit filio. Et dicēdum dupliciter. primo,quia duo ſunt iudicia. vnum diffinitionis meritorum,alterum retributionis prēmiorum. Primum iudicium iam factum eſt. Ioan.iii. Qui non credit, iam iudicatus eſt,& eiuſdem.xii. Nunc iudicium eſt mundi, Nam ex ſententia Chriſti diffinitum eſt in ſcriptura quę ſint bona,& quę mala opera. Iudicium vero retributionis erit in futuro. In primo itaque aduētu Chriſtus exercuit primum iudicium,non ſecundum. In ſecundo autem aduentu retribuet pro meritis. Dicit ergo (ego non iudico) ad prēſens (quemq̄) prēmiādo,ſed iudicaturus ſum in nouiſſimo. Vel aliter magis ad propoſitum,cum dicit Chriſtus(ego nō iudico quemq̄)ſubaudiendum eſt,ſecundum carnem,quaſi dicat,vos iudicatis ſecundum carnem,ideo falſe: ego nō iudico ſecundum carnem,ideo vere. Cum enim Chriſtus iudicauit Phariſæorum iudicium eſſe ſecundum carnem, iudicium iudicij neq; fuit ſecundū carnis apparentiā, neq; ſecundū carnis ſubſtantiā,neq; ſecundū carnis malitiā. Et primo quidē nō iudicauit ſecundū apparentiā ſenſus carnis, Eſa.xi. Nō ſecundum viſionem oculorū iudicabit, neq; ſecundum auditū aurium arguet, ſed iudicabit ſecundum ſpiritum,ideo potuit iudicare de carnali eorū ſenſu.j. Cor.ii. Spiritualis omnia iudicat. Item nō iudicat Chriſtus ſecundum

Obiectiones & ſolutiones.

In ſecundo aduētu xps ꝓ meritis retribuet.

Iudicat Chriſtus ſecundum ſpiritum.

dum carnis exiſtẽtiam. Licet enim mala opera carnis iudicet, tamen nõ ſecũdum carnem, ſed ſecũdum intẽtionem & volũtatem aĩæ peccãtis in carne iudicabit. j. Reg. xvi. Homo videt q̃ foris parẽt, deꝰ aũt intuet cor. Et ad ꝓpoſitum, licet Phariſæi iudicarẽt de xp̃o ſecũdum carnẽ q̃ videbatur, ipſe tamen iudicabat de volũtate eorum quæ nõ videbatur. Item nõ iudicat Chriſtꝰ ſecũdum carnis iniuſtitiã, quia nõ habet recuruũ affectũ in iudicio. p̃s. Deus iudex iuſtus, fortis, & patiẽs, nũquid iraſcet ꝑ ſingulos dies? ideo nec timore, nec amore carnis deprauatũ eſt eius iudiciũ, & hinc fuit ſibi facultas eos iudicare, q̃ prauo carnis odio & inuidia calũniabãtur xp̃i teſtimonium. ¶ Deinde cũ dicit (& ſi iudico ego) cõfirmabat xp̃s ſuũ iudicium ex auctoritate, dicẽs (& ſi iudico ego) iudiciũ veſtrũ eſſe falſum, quia ſecũdum carnem eſt. (Iudicium meũ verum eſt, quia ſolus non ſum) iudicãs. (Sed ego, & qui miſit me pater) iudicamꝰ vos. ideo vero iudicio filij atteſtatur patris iudicium, quin potius eorum eſt idem iudicium, quorum eſt eadem intelligẽtia veritatis. Ex hoc etiã patet q̃ in extremo iudicio etſi ſola apparebit in carne perſona filij, ſolus tamen nõ iudicabit, ſed ex auctoritate paterna. Dañ. vii. Filius hominis venit vſque ad antiquum dierum. i. ad patris æternitatem, & dedit illi poteſtatem & honorẽ & regnũ. ¶ Et nota quia hoc loco dicit Chriſtus ſe non eſſe ſolum, ſed cum patre, & tamen á patre miſſum. vnde Aug. Si tecum eſt pater, quomodo te miſit? ergo domine miſſio tua, incarnatio tua eſt. Hic ergo xp̃s erat ſecundum carnem, & á patre nõ receſſerat ſecundũ deitatem, quia pater & filius vbique ſunt. ¶ Nota moraliter principium huius partis, Vos mũdi amatores, ſecundũ carnẽ. i. ſecundum carnis appetitũ iudicatis de agendis & fugiendis. Nam ſuperbi, licet verbo præferãt humilitatẽ, & aliquãdo etiam corde ſentiãt ſe non eſſe dignos magnis honoribus, tamen inſurgente appetitu celſitudinis, ſecundum carnem iudicant honores proſequendos. Item extra paſſionem iræ iudicãt nihil melius eſſe tranquillitate animi: ſed cum illatæ iniuriæ meminerint, accenditur animus, & ſecundũ carnem iudicant vindictam expetendam eſſe. Item pulchritudinem caſtitatis etiam laudant & cupiunt incõtinentes: ſed ad præſentiam delectabilis cum carnis concupiſcentia traxerit, ſecundum carnis appetitum iudicãt. Item extra eſu-

Nota.

Amatores mũdi quo modo iudicent.

riem

riem exiſtentes,iudicāt ieiunandum eſſe: ſed fames cum ac ceſſerit,facit vt iudicent ſecundum carnis deſiderium. Item aliena non tollere,iuſtum & proprium largiri, amicabile eſſe iudicant: ſed cum acceſſerit maiorum ſumptuum voluptas,aut carnalis timor defectus eorum quæ poſſident,tunc & aliena cupiunt,& propria nō largiuntur. Item pœnitentes laudant, eorumque imitatores eſſe volunt aliquando: ſed dum vitæ ſpatia ſibi promittūt, voluptatibúſque adhuc frui deſiderant,ſecūdum carnem iudicant pœnitentiam eſſe differendam. Iſtos omnes & eorum ſimiles non iudicat Chriſtus in præſenti,ſed iudicant eos conſcientiæ ipſorum. Ro.ii. Teſtimonium reddente illis cōſcientia ipſorum. In futuro autem iudicabit eos cum patre:ideo non erit appellationi locus:quoniā in filio eſt iudicij veritas in patre ſumma auctoritas & poteſtas. ¶ Deinde cum dicit, (Et in lege veſtra) Reuertitur Chriſtus ad principale propoſitum,vt oſtendat ſui teſtimonij ſufficientiam & firmitatē,cuius iam probauit veritatem & neceſſitatem. Duo autem facit:quia primo adducit legis ſententiam. Secundo facit conſonantiam. (Ego ſum.)Dicit ergo.(Et in lege veſtra) id eſt vobis data,(ſcriptum eſt)Deut.xix. (Quia duorum hominum teſtimonium verum eſt)ibi enim dicitur, In ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.ſed de iſta lege dubitat Auguſt.dicens fieri poſſe vt duo mentiantur. nam Suſanna caſta duobus falſis teſtibus vrgebatur. vniuerſus etiam populus mentitus eſt contra Chriſtum, quomodo ergo ſtabit omne verbum in ore duorum vel trium?Et reſpondit Aug. dicens q̄ numero trium teſtium trinitas commendata eſt, in qua eſt propterea ſtabilitas veritatis.j.Ioan.v. Tres ſunt qui dant teſtimonium in cœlo,pater,& verbum, & ſpiritus ſanctus. Ad cuius trinitatis ſimilitudinē tres requirūtur teſtes in rebus humanis,quibus credatur, qui etiam teſtes vt ſint credibiles,trinitatem inuocāt,in qua eorum veritas ſtabiliatur. Contingit autē tres teſtes homines aliquādo mentiri,quod non ex defectu ſacramenti,ſed ex malitia iudicij prouenit. ¶ Deinde cum dicit,(Ego ſum)ponit Chriſt⁹ teſtimonium ſuum eſſe legi conſonum,quia duo de ipſo teſtimonium perhibent. (Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo,& teſtimoniū perhibet de me qui miſit me pater.)In multis enim locis pater perhibet teſtimonium de

In iudicio nō erit appellationi locus.

Dubiū & ſolutio.

filio

filio ſuo,vt eſt illud ps. Filius meus es tu, ego hodie genui te, & Matt.iii. Hic eſt filius meus dilectus. Sed cum etiam ſpiritus ſanctus perhibuerit Chriſto teſtimoniũ per ora omnium prophetarum,& in ſpecie columbæ ſuper eum apparens,propter quid nõ adduxit xps teſtimonium eius hoc loco. Reſpõſio. Ratio huius eſt,quia adhuc nõ erat nota perſona ſpiritus ſancti,quæ ſe manifeſtauit poſt Chriſti aſcenſionem veniens ſuper Apoſtolos:ideo teſtimoniũ eius tanquam ignoti non adducitur. Item videtur ꝙ teſtimoniũ patris & filij de filio non ſit conſonum legi quam Chriſtus allegauit,ſed potius diſſonum ſit in tribus. primo quãtum ad numerum,quia in hominibus non determinatum eſt, vt in ore duorum aut trium ſtet omne verbum, quia vnus ſolus non eſt fide dignus:ſed hoc non poteſt dici de aliqua vna perſona diuina. Item lex intelligit duos aut tres homines eſſe teſtes idoneos:ſed diuinæ perſonæ non ſunt homines. Item in hominibus cum duo de aliqua teſtantur perſona, tunc non eſt teſtimonium,quia duo ſunt teſtes. Si vero vnus eorum ſibiipſi atteſtetur,iam non ſunt duo teſtes,& quia Chriſtus ſibiipſi atteſtabatur,non ipſe,ſed tantum pater videtur eſſe teſtis. Et dicendum ad primum & ſecundum ſimul,ꝙ Chriſtus arguit per locum à minori. Si enim creditur hominibus qui falli poſſunt, multo magis credendum eſt deo,qui nec falli poteſt,nec fallere vult. j. Ioan. v. Si teſtimonium hominum accipimus,teſtimonium dei maius eſt: & hoc eſt teſtimonium eius,quia teſtificatus eſt nobis de filio ſuo. Ad tertium dicendum ſecundum Chryſo. ꝙ quando is qui de ſeipſo teſtatur, æqualis eſt auctoritatis alteri teſti,tunc ponit in numerum cum eo,vt duo teſtes ſint,& quia Chriſtus nihil minus habet patre, ſi pater eſt idoneus teſtis in cauſa Chriſti,& ipſe Chriſtus teſtis ſufficiens eſt. Vel dicẽdum ꝙ quædam ſunt cauſæ in quibus oportet credere teſtimonio atteſtantis de ſeipſo:verbi gratia in cauſa genituræ,ſi quis dicat ſe filium regis,& hoc ipſum rex conteatur,ſtabit vtriuſque teſtimonium. Chriſtus autem intendebat atteſtari ſe filium dei eſſe:quod quia pater etiam teſtatur,duo ſunt teſtes ſufficientes. Vel tertio dicendum ꝙ in negotio miſſionis ſtatur teſtimonio miſſi & mittentis. Si quis enim ſe dicat regis nuncium,& hoc ipſum rex aſſerat, non quæritur aliud teſtimonium. Et quia Chriſtus dicit ſe

In multis locis pater de filio perhibet teſtimonium.

Dubia.

Solutiões.

à patre

à patre miſſum,vt ſit lux mundi, & pater ipſe hoc atteſtatur,ideo plenum eſt teſtimonium,& hanc rationem innuit Chriſtus dicens,Teſtimonium perhibet de me, qui miſit me pater. ¶ Deinde cum dicit(dicebant ergo ei) ponit inſidelium dubitationem:& duo facit. Primo enim proponit quæſtionem tentatiuam.Secundo adducit reſpõſionem increpatiuam.(Reſpõdit Ieſus)Augu.Illi qui audierant à domino,Vos ſecundum carnem iudicatis, hoc ipſum quod de patre dominus noſter Ieſus Chriſtus locutus eſt, carnaliter intellexerunt.(Dicebant ergo ei,vbi eſt pater tuus?) quem dicis tibi perhibere teſtimonium.Patrem enim Chriſti carnaliter acceperunt.Poteſt tamen dici q̃ intellexerunt Chriſtum dicere de patre cœleſti,ſed quia eum non expreſſerat, ideo petunt,vbi eſt pater tuus?vt illo dicente, certe in cœlis eſt,tanq̃ blaſphemum accuſent. ¶ Deinde cũ dicit, (Reſpondit Ieſus)increpando reſpondit Chriſtus.Et duo ponit.primo enim aſſignat cauſam neſcientiæ.ſecundo propo nit viam ſcientię.(Si me ſciretis)dicit ergo primo,(Reſpondit Ieſus)vera reſponſio ad illam quęſtionem, Vbi eſt pater tuus?ponitur Ioan.x.Ego in patre,& pater in me eſt. Sed tamen vt dicit Theophilus,quia Phariſæi non vt ſcire volentes,ſed vt tentantes quærebant, ad præmiſſam quæſtionem non reſpondet.Aſſignat autem cauſam neſcientiæ eorum.ideo.n.neſciebãt vbi ſit pater deus,quia eius filiũ ignorant,vnde ait(neque me ſcitis). Qui enim putat Chriſtum purum eſſe hominem,neſcit eum,quia deus eſt & homo. Et quia Phariſæi eum ſolum hominem credebant,ideo neſciebant ipſum : quæ neſcientia radix erat & cauſa vt etiam deum patrem neſcirent.vnde ſubdit(neque patrem meum) id eſt,ideo patrem meum neſcitis,quia me filium eius ignoratis. ¶ Sed huic videtur opponit illud Pſal. Notus in Iudea deus.hoc autem ſoluit Origenes diſtinguens quatuor notitias dei.Vna eſt ſimpliciter creditiua communis omnibus fidelibus. Ioannis ſexto. Credimus & cognoſcimus, quia tu es filius dei. Altera notitia eſt intellectiua,ſpecialis doctis,qui eorum quę credunt, rationem cognoſcunt: de qua Coloſſ. primo. Impleamini agnitione voluntatis dei, in omni ſapientia & intellectu. Et primo notitiæ modo omnibus Iudæis erat notum deum eſſe, & omnipotentem, & creatorem omnium, atque gubernatorem.

Dubium & ſolutio.

Notitia dei quadruplex

Rationes

R ationes etiam iſtorũ doctis Iudæorũ notæ erant. Secũdo modo notitiæ apud intellectum,ſcilicet deum omnipotentem,creatorẽ,genuiſſe filiũ de ſua ſubſtãtia,& eſſe patrem, hoc non fuit creditum omnibus,nec intellectum doctis Iudæorũ.De iſta re paternitatis loquitur hoc loco Chriſtus, quam neſcierunt Iudæi:ideo non dixit,deum ignoratis,ſed patrem neſcitis. Tertia notitia dei eſt affectiua, quam Origenes appellat vnitiuam. Qui enim adhæret domino, vnus ſpiritus eſt,& deum cognoſcit. Sed nec iſto modo cognouerunt Phariſæi deum,quia charitatem erga eum non habuerunt,ſed timore potius illi ſeruierunt, ne temporalia bona perderent,& ne aduerſa mundi incurrerẽt. Quarta notitia eſt operatiua,cũ quis cognoſcit deũ vt innoteſcãt ſibi ꝑcepta eius, atq; in opere dirigatur.De iſta notitia dicit.Ioã.j. Qui dicit ſe noſſe deũ,& mãdata eius nõ cuſtodit, mendax eſt.Neſciebãt aũt Phariſæi iſto modo deũ, eius nõ ſeruãtes mãdata. ¶ Deinde cũ dicit(Si me ſciretis) innuit Chriſtus viam & modum cognoſcendi deum. Medium enim ad cognoſcendum deum patrem, eſt cognoſcere filium.ideo ait, (Si me ſciretis)eſſe æternaliter genitum à deo, & illi conſubſtantialem(forſitan & patrem meum ſciretis). Nõ quia pater eſt filius,ſed quia patri ſimilis, & conſubſtantialis eſt filius,& de duobus ſimilibus conſueuimus dicere, ſi hunc vidiſti, & illũ vidiſti.ideo qui ſcit filiũ, ſcit & patrem.Ioan. xiiii.Philippe,qui videt me,videt & patrem meũ. ¶ Et nota vt dicit Aug.quia iſta additio (forſitan) quæ videtur eſſe dubitationis,hoc loco increpatiue ponitur. Homines enim de rebus quas certas habent, indignantes dubitantibus, & ipſi dubitando loquuntur,velut ſi indigneris ſeruo tuo, & dicas,Conténis me?Conſidera,forſitan dominus tuus ſum & ſic dominus dubitando increpat infideles cum dicit, forſitan & patrem meum ſciretis.

Forſitan particulæ vſus.

Sermo quartus ſabbati poſt quartam dominicam in.xl.& in ordine.clxi.

T Ertio cum dicit (hæc verba locutus eſt) ponitur incarnatæ lucis poteſtas : quæ in tribus apparuit. primo quidem in ſecura exhibitione proprij corporis. ſecundo in comprehenſione propoſiti ſceleris (& nemo). tertio in electione placiti temporis (quia nondum venerat.)

Poteſtas triplex incarnatæ lucis.

In pri-

In prima parte patet Chriſti ſecuritas.Cū.n.miſiſſent phariſæi miniſtros vt caperetur,& cum aliqui attentaſſent mittere in eum manus, vt dicitur Ioan. vii. ipſe tamen in loco publico ſe exhibuit docentem coram inimicis.ideo dicitur (Hęc verba locutus eſt Ieſus in Gazophylacio)ſic vocatur camera in qua erāt ſcrinia in quibus ſeruabatur pecunia,p ſacrificiis dei,& pro fabrica templi, & pro ſubſidio pauperum,Lingua enim perſica Gaza diuitiæ dicūtur, phylatteni,ſeruare ſignificat,inde garophylacium diuitiarum conſeruatorium dicitur.Erat autem locus iſte propinquus templo,intra eiº atria,vt patet in deſcriptione Ezechiel,vbi cō ueniebat multitudo hominum.Et non ſolum Chriſti ſecuritas patet ex loco publico in quo ſe exhibuit, ſed etiam ex actu doctrinæ quem exercuit docens in templo.)cuius doctrinam valde deteſtabantur phariſæi.Prouer.j.Exoſam habuerunt diſciplinam , & detraxerunt vniuerſæ correctioni eius. Secunda poteſtas incarnatæ lucis patuit in cōpreſſione propoſiti ſceleris,cum dicit(& nemo apprehendit eum). Cum tamen intenderent & parent ſe vt eum caperent . Ipſe.n.compreſſit eorum poteſtatē,ne poſſent perficere quod praue intendebant.Origenes,ſermones,inquit, Chriſti fortiores erant his qui capere eum volebant.Tertia Chriſti poteſtas patuit in electione opportuni temporis,(quia nondū venerat hora eius).i. hora quam elegit vt caperetur.Aug. nónnulli, inquit , cum hæc audiunt , ſub fato fuiſſe Chriſtum credunt , quod eſſe non poteſt. primo. quidem,quoniam ſi fatum à fando.i.à loquendo dictum eſt,verbum dei quo dicuntur omnia,quomodo habet fatum?Item in cœlo, in ordine , & conuerſionibus ſiderum dicunt eſſe fata: qūo ergo habet fatum,per quem factum eſt cœlum & ſidera?Itē an quia noſti chriſti carnem fuiſſe ſub cœlo, putas & poteſtatem chriſti ſubditā cœlo,cum tua volūtas, ſi recte ſapias, tranſcendat & ſydera ? Igitur nondum venerat hora eius, nó qua cogeretur mori,ſed qua dignaretur occidi. ¶ Et nota quia cor auari eſt quaſi gazophylacium , in quo & quas habet & quas non habet diuitiæ conſeruantur . Quotidie nummos cōputant,qui omni hora in imaginatione eius verſantur. Eccle.v. diuitiæ congregatæ in malum domini ſui. contra quod ait ps. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere,quia vt dicit Gre.non cenſus,ſed affectus in crimine eſt.

Gazophylacium.

Fatum.

Cor auari eſt quaſi gazophylacium.

Vſus tẽpo raliũ diuitiarum ad tria.

¶ Item in hoc gazophylacio docet Chriſtus, & loquitur. Docet quippe aliena non cupere, ſed propria largiri. Vſus enim temporalium diuitiarum ſicut gazophylacium ad triaeſt. Primo ad reparationem templi, vt ſpirituale ædificium quod peccando corruit, eleemoſynarũ largitione reparetur Dañ.iiij. Peccata tua eleemoſynis redime. Secundo ad ſuſtẽtationẽ pauperum. Thob.iiij. Ex ſubſtãtia tua facito eleemoſynam, & noli faciem tuam auertere ab vllo paupere. i. ſi non potes præbere ſubſidium, ſaltem non auertas cõpaſſionis vultum. Tertio vſus diuitiarum eſt ad ſacrificiorum oblationem, vt miniſtris dei & diuino cultui neceſſaria miniſtrentur. Eccl.vij. In omni virtute tua dilige eũ qui te fecit, & miniſtros eius ne derelinquas. Honora deum ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes eius. da illis partem ſicut mandatum eſt tibi primitiarum. i. purgationis. ¶ Item loquitur Chriſtus in gazophylatio præmia futura diuitias diſpenſantibus. Mat.xix. Si vis perfectus eſſe, vade & vende oĩa quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ in cœlo. Eadẽ vero prẽmia cœleſtia quę xp̃s loquitur largitoribꝰ eleemoſynarũ, ipſe promittit pauperibus. Mat.v. Beati pauperes ſpiritu: qui nõ neceſſitate, ſed volũtate pauperes ſunt, vel hi qui neceſſitatem conuertunt in voluntatem.

Veniet diuitibꝰ hora qñ cognoſcent verba xp̃i.

¶ Item iſta loquentem & illa docentem Chriſtum nemo cupidorũ apprehẽdit, quia nec doctrinæ eius aquieſcunt, nec prẽmia, eius cupiunt. Luc.xvj. Audiebant hæc omnia phariſæi, qui erant auari, & deridebant eum. ideo ait xp̃s Mat.xix. Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorũ. ¶ Item etſi ad præſens non cupiunt auari verba Chriſti, venit hora eorum quando cognoſcent ſalubria fuiſſe verba eius. Hora iſta eſt hora mortis & damnationis ẽternę, quando diues mortuus eſt, & ſepultus in inferno, tunc apprehendent vera fuiſſe conſilia Chriſti, ſed nihil eis proderit, quia non habebunt facultatem largiendi quæ male poſſederunt Sapiẽ. v. Quid profuit nobis ſuperbia? & diuitiarum iactantia quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tanquã vmbra: & nos quidem veritatis ſignum nullum voluimus oſtendere, ſed in malignitate noſtra cõſumpti ſumus. Talia dicent in inferno hi qui peccauerunt. ¶ Item aliter verba Chriſti dicentis, Ego ſum lux mundi, & ſcio vnde veni,

& quo vado &c. ſimilia ſunt diuitiæ ſpirituales incomparabiles, quibus ditatur conſcientia. Eſa. xxxiij. diuitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia. Iſti ſunt nummi aurei fulgoris, ponderis aurei vigoris, in quibus figuratur imago regis æterni, & nomen eius deſcribitur: quos qui habet, diues eſt. j. Cor. j. In omnibus diuites facti eſtis in omni verbo, & in omni ſcientia. ¶ Ité gazophylacium. i. cõſeruatorium iſtarũ diuitiarũ, non libri, nõ arcę, ſed mens humana eſt, in qua dei verba ſeruari debent. Prouer. vij. Fili mi cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Serua mandata mea, & viues: legem ſcribe in tabulis cordis tui. ¶ Item in corde noſtro quaſi gazophylacio loquitur Chriſtus & docet. Loquitur æterna credenda, vt illud, Ego ſum lux mundi, docet vero temporalia agenda, vt illud, Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. ¶ Item talibus diuitiis pauperibus ſubuenitur, quia non affligitur paupertate, qui verbo dei diues eſt, ſicut gaudens dicebat beatus Auguſtinus, cum facultatibus nudaretur, Tollant ſubſtantiam, deum meum mihi nõ auferant. Et beatus Ignatius in cunctis aduerſitatibus ſe conſolabatur dicens, Ieſus Chriſtus amor meus. & cum à militibus requireretur cur in cunctis aduerſitatibus ſic frequenter iſta verba diceret, ipſe reſpondit, in corde mea ſcriptum eſt, Ieſus Chriſtus amor meus: ideo tacere non poſſum. poſt cuius paſſionem qui audierãt, curioſius perquirentes, literis aureis in corde beati martyris ſcriptum inuenerunt, Ieſus Chriſtus amor meus. Eiſdem etiam diuitiis ſacrorum verborum reparant templum, quia mentes fidelium virtutibus conſtruuntur. Rurſus deuotiõnis & contritionis ſacrificium talibus diuitiis præparatur, quia ex meditatione diuini verbi prius immolatur caro per contritionem pœnitentiæ in altari æneo, poſtea in altari aureo mens ipſa tota incenditur deuotione & flãma charitatis. Hæc ſunt duo altaria. primum extra, alterum intra templum. Item quandiu hic ſumus, licet ex parte intelligamus dei verba, non tamen eorum veritatem plene cõprehendimus, quia ex parte cognoſcimus, & ex parte ꝓphetamus. Io. xxij. &. xxj. Si ſcribãtur per ſingula quę fecit Ieſus, nec ipſum arbitror mundũ capere eos qui ſcribendi ſunt libros. Iſta dicebat ipſe Ioã. xvj. Multa habeo vobis dicere

Non affligitur paupertate, q verbo dei diues eſt.

ſed non poteſtis portare modo, ſed cum venerit hora eius, hora videlicet æternitatis, quæ tota ſimul eſt, in qua videbitur ſicut eſt, tunc certe erit comprehenſio veritatis, tunc videbis & affluēs, & mirabitur & dilatabitur cor tuum, vt cōprehendere poſſit fontem veritatis, & verbū incitum. Cañ. viij. Quis det mihi te fratrem meum, & inueniam te & apprehendā te, & ducam in domū matris meę? ibi me docebis.

In dominica de paſſione ſermo primus de epiſtola quæ inſcribitur ad Hebræos. Cap. ix.

FRatres, Chriſtus* aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manu factum, id eſt nō huius creationis: neque per ſanguinem hircorum aut vitulorū. ſed per proprium ſanguinē introiuit ſemel in ſancta, ęterna redemptione inuenta. Si.n. ſanguis hircorū & taurorū, & cinis vitulę aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationē carnis: quanto magis ſanguis Chriſti, qui per ſpiritū* ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſeruiendum deo viuenti? Et ideo noui teſtamēti mediator eſt: vt morte intercedente, in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant ſub priori teſtamenmento, repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt, ęternę hereditatis. In Chriſto Ieſu domino noſtro.

* παραγενόμενος. i. accedens. Alioq parum apte cohæret quod mox ſequitur, introiuit in ſancta.

* διὰ πνεύματος ἀἰωνίου. i. per ſpm̄ æternū. in hūc modum legit Chryſoſtomus.

Sermo primus dominicæ paſſionis de epiſtola & in ordinc. clxij.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorū, per amplius & perfectius tabernaculum nō manufactū) Heb. ix. Ab iſto die vſq; ad ſabbatum ſanctum. diebus quatuordecim officiū paſſiōis Chriſti eccleſia celebrat, qui dierum numerus figuræ congruit, & rei. Figuræ quidē, quoniā præparatio immolatiōis agni paſchalis. xiiij. diebus fiebat.

Nam

Nam prima & ſeptima luna primi menſis fiebat expiatio altaris & templi,vt dicitur Eze. xlv. Diebus ſequentibus puri ficabatur ſacrificiū, decima die agnus ſeparabatur à grege, & quartadecima luna immolabatur. Huiuſmodi etiam figura fuit phaſe quod immolauit Ezechias.ij. Par.xxx. Nā ſecūdo menſe quatuordecim diebus eius feſtiuitas celebrata eſt. Secundus menſis ad tempus gratiæ, primus autem ad tempus legis refertur. Hic etiam dierum numerus rei congruit.nam vt dicitur Ioan.xj pontifices & phariſæi audito ꝙ Lazarū Chriſtus ſuſcitaſſet,collegerunt concilium,quod heri factū eſſe creditur,& determinauerunt occidere Chriſtum,& ſequentibus diebus inſidias poſuerunt,donec verus agnus in cruce immolatus eſt. Cuius agni virtute factū eſt phaſe.i. tranſitus triplex.primus eſt à ſeruitute in libertatē, ſecundus à morte in vitā,tertius eſt à miſeria in fœlicitatē, de quibus agitur in præſenti epiſtola. Tres.n.effectus prouenientes ex paſſione Chriſti enumerat apoſtolus. Primus eſt redemptio inuentæ libertatis. Secundus mundatio internæ iniquitatis.Si.n.ſanguis hircorum.tertius eſt adeptio promiſſæ hereditatis (Et ideo noui teſtamenti.) In prima parte tria de Chriſto dicit apoſtolus.primo.n.eius cōmendat dignitatem,dicens Chriſtum eſſe pontificem non præſentiū,ſed futurorum bonorū. Secundo huiuſmodi pontificis prædicat virtutē,quia non in alieno,ſicut legalis pontifex,ſed virtute ꝓprij ſanguinis ipe introiuit ſemel in quoddam tabernaculū latius & perfectius tabernaculo Moyſi.& hoc tabernaculum quod intrauit Ieſus pōtifex, nō eſt manufactum,ſed eſt cœlū,ſancta ſanctorum,nō huius creationis. Vnde virtus eiꝰ apparet ex tribus.primo ex vnico actu: quem nō iterauit,tanquā ſufficientiſſimū,& hoc eſt,introiuit ſemel. Item apparet ex proprio merito,quia non alieno ſanguine introiuit. Itē apparet ex loco,quia ſuo ſanguine penetrauit cœleſte tabernaculum. Tertio huius pontificis Apoſtolus manifeſtat vtilitatem,quia inuenit nobis redemptionem æternam. ¶ Ad intellectum eorum quæ hic dicit Apoſtolus,declaranda ſunt tria.primum eſt:de fabrica tabernaculi,ſecundum eſt de ordine pontificis,tertium eſt de ingreſſu eius in tabernaculū propter primum ſciendū prout ſcribitur Exo.xxvj.quia tabernaculū domini fecit Moyſes in deſerto lōgitudinis triginta,latitudinis & altitudinis decem

Agni virtute triplex factꝰ eſt trāſitꝰ.

Nota de tabernaculo domini qđ Moyſes fecit in deſerto.

cem cubitorum. Cuius anterior pars vnde ingreſſus fuit, ad orientem, poſterior ad occidentem reſpexit. Erat autem cō ſtructum ex tabulis inauratis de lignis ſethim, quæ ſunt im putribilia, albæ ſpinæ ſimilia. Quælibet tabula habuit longitudinem decem cubitorum, latitudinem vnius & dimidij, ſpiſſitudinem quatuor digitorum ſecundum Ioſephum, aut quartæ partis cubiti. In vtroq; autem latere tabularum, duę incruſtaturæ erant per quas coniugebantur. Et recte erant viginti tabulæ à parte auſtrali, & totidē ab aquilone. ad occidētē vero ſed tabulæ integrę ſtabant. ſed vt clauſum eſſet tabernaculū in angulis ad occidentē, ſeptima tabula diuiſa fuit per mediū, cuius vna medietas vnū, altera alterū clauſit angulum. Cuilibet etiam tabulæ duæ baſes argenteę ſuppoſitæ erant, vna in vno, altera in altero angulo tabulę. In ipſis vero tabulis in directū poſiti erant circuli aurei, per quos immittebantur quinque vectes de lignis ſethim in aurati, vt ſtabilis eſſet eleuatio tabularum ab aquilone, meridie, & occidente. Sed ab oriente vbi nulla erat clauſura, vnius vectis à ſuperiori angulo vnius lateris vſque ad ſuperiorem angulum alterius lateris cōnectebatur. Ipſum verum tabernaculum quatuor habuit tecta: primū decē cortinarum de byſſo retorta, & purpura & hyacintho & cocco bis tincto, pluma rio opere factarum. Cuiuſlibet earum longitudo octo & viginti, latitudo autem quatuor cubitorum fuit, quæ iungebā tur hyacinthinis anſulis, & circulis aureis. Secundum tectū fuit ſaga cilicina vndecim, quorum latitudo quatuor, longitudo autem triginta cubitorum erat, quæ iungebantur anſulis & fibulis æneis. Tertium tectū fuit ex pellibus arietum rubricatis, quartum ex pellibus hyacinthinis. Prima duo tecta vſque ad terram pendebant, duo reliqua eleuata in altum non declinabantur. Hoc vero tabernaculum diſtinctum fuit in duas partes. Nam à parte occidentis decem cubitis fuerunt erectæ quatuor columnę inauratæ de lignis ſethim, quorum erant aurea capita, & baſes argenteæ, ante quas per aureos circulos pendebat velum de hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & byſſo retorta, pulchra varietate contextum: per quod anterior pars ſancta, à poſteriori parte, quæ ſancta ſanctorum eſt, diſtinguebatur. Intra velum erat arca teſtamenti, & propitiatorium, id eſt tabula aurea ſuper arcam & duo cherubin aurei verſis vultibus

Primū tectū tabernaculi.

Secundū tectum.

Tertium tectum.

Quartum tectum.

Arca teſtamenti.

fis vultibus in propitiatorium, mutuo ſe reſpicientes. Extra velum autem in ſanctis, à parte dextera meridiei erat candelabrum cum ſeptem lucernis. In parte vero ſiniſtra ad aquilonem erat menſa propoſitionis, ſuper quam per ſingula ſabbata, vſque ad ſequens ſabbatum ponebantur duo & viginti panes, & cuilibet eorum patena aurea cum pugillo thuris erat ſuperpoſita. In medio aũt ante velum erat altare incenſi de lignis ſethim deauratum. in ingreſſu vero tabernaculi fuerunt erectæ quinque columnæ de lignis ſethim in auratæ, quarum erãt aurea capita, & baſes eneæ, ante quas per circulos aureos inferebatur aliud velum de hyacintho & purpura, & cocco bis tincto, & byſſo retorta contextum. Extra vero tabernaculum ſub diuo fuit aliud altare de lignis ſethim opertum ære, altitudinis trium cubitorum, longitudinis quinque, & latitudinis totidem cubitorum, id eſt quadrum, ſuper quod carnes holocoſtorum & adipes pacificorum & pro peccato cremabantur. In circuitu autem tabernaculi fuit atrium clauſum cortinis de byſſo retorta, longitudinis centum, & latitudinis quinquaginta, altitudinis quinque cubitorum: ſed à parte orientis, quaſi pro foribus atrij, erat zelum viginti cubitorũ ex hyacintho, purpura, cocco bis tincto, & byſſo retorta. Colũne autem. xx. ſuſtentabant tentorium à parte auſtri, & totidem ab aquilone. ad occidentem vero decem erant columnæ, ad orientem vero quatuor, hinc tentorium quindecim cubitorum, & tres inde totidem cubitorum ſuſtentabant, in quarum medio quatuor erant columnæ tenentes velum viginti cubitorum, quæ erat pro foribus atrij, omnes columnæ in circuitu atrij ex ære, veſtitæ erant laminis argenteis, & habebant argentea capita, ſed baſes æneas. Hæc de ſtructura materialis tabernaculi dicta ſufficiant. ¶ Allegoricæ autem ſecundum gloſa tabernaculum domini eccleſia eſt, cœcus videlicet fidelium, in quibus habitat deus. Apocalip. xxj. Ecce tabernaculum dei cum hominibus, & habitabit cum eis. cuius longitudo triginta cubitorum, perfectionem deſignat eccleſiæ. tria enim multiplicata per decem triginta fiunt. Et dum tribus mentis virtutibus, fidei, ſpei, & charitati, iunguntur opera quæ decalogo continentur, tricenario perficitur eccleſia, nequis ſibi virtutes ſine opere putet prodeſſe. Vel per altitudinem, longitudinem,

Mẽſa ꝓpoſitionis.

Altare incenſi.

Atriũ clauſum cortinis.

Nota allegoriam.

Lõgitudo tabernaculi ꝓfectionẽ eccleſię ſignificat.

dinem,& latitudinem tabernaculi deſignãtur fides,ſpes,& & charitas. Eccleſiæ latitudo,charitatis decem præceptis cõcluditur. Et quia quantum quis diligit, tantum in cognitione proficit:ideo tãtum cognitionis altitudo erigitur,q̃tum charitas dilatatur. Hęc tñ duo excedit ſpes,quia plus ſperamus nos habituros, q̃ cognoſcamus aut diligamus. Et quia ſpes expectat triplicé denariũ remuneratiõis pro merito fidei charitatis,& ſuimet ſpei,ideo ad tricenariũ peruenit lõgitudo eius. Item oriens eſt illuſtratio prima diuinę gratię quę ꝓ tenditur verſus occaſum mortis. Sed ab oriẽte patet eccleſia,ab occidẽte vero clauditur,quia gratia ſacramẽtorũ & eruditio verbi dei manifeſta eſt. Sed ĩ quo ſtatu morũ finiturus hanc vitã, & quãdo quis ſit moriturus,aut quid & q̃tum prẽmij ſit conſecuturus,clauſum & ignotũ eſt. Itẽ tabulę tabernaculi,ſancti ſunt,& præcipue apoſtoli,quorũ doctrina & exẽplo ſuſtentatur eccleſia. eorũ quidẽ incorrupta vita eſt,quorũ licet origo ſit ex ſpinis cõcupiſcentiarũ,tñ ab eiſdem ſpinis ſe mundãt, vt ſint cãdore caſtitatis decori. Et ſunt tabulę inauratę,cũ oĩs ſermo prędicatorũ,lumẽ cęleſtis ſapiẽtię,& ęternę beatitudinis prẽmõſtret. Iſtę vero tabulę ſtant,dũ perſeuerãt in virtute & deſiderio, & erigũtur in cœlũ. Et quia denarius ad præcepta decalogi,& ad denariũ ęternę retributiõis refertur,ideo lõgitudo tabularũ obſeruantiã præceptorũ pro retributiõe ęterna ſignificat. Latitudinis aũt vnus cubitus ad perfectionẽ operis,dimidi⁹ vero ad inchoationẽ diuinę cognitiõis ꝑtinet, quia iuſti perfecte operãtur,ſed ex parte cognoſcũt. Itẽ duo latera tabularũ proſpera ſunt & aduerſa, in quibus mutua charitate ſe inuicem cõplectũtur electi. Sed humilitate & pietate quaſi duabus incruſtaturis iuguntur,quia humilitate receptacu lum in ſe parant dilectiõi proximorũ: pietate vero & deuotione ſe diligendos exhibet. Itẽ latus meridianũ Iudaicum populũ,aquilonale aũt gẽtes deſignat. Vtrobiq; vero vigin ti ſunt tabulę,qui numer⁹ eſt quater quinq;. lex aũt quinq; libris,ſed nouum teſtamentũ quatuor libris cõtinetur. Ideo hoc tabularũ numero deſignatur ꝙ doctores & apoſtolici viri cõſenſum legis & euangelii vtriq; populo manifeſtãt. Item latus occidentis,vel obitum cuiuſq; electi, vel genera lis eccleſiæ terminum deſignat. In hac vero parte ſex erigũtur tabulæ quæ ſignificant boni operis conſummationem,

Latitudo charitatis.

Tabulę tabernaculi ſunt ſancti

Lõgitudo tabularum eſt obſeruãtia præceptorum.

Lat⁹ meridionale ẽ iudaic⁹ populꝰ, Aquilonale gẽtiles.

Occidens eſt obitus electorum

quia

quia mundi ornatum ſex diebus deus cõſummauit. Vel hic numerus ſex ætates ſeculi deſignat, quibus oportet nos bonum operari. Septima vero tabula diuiſa, per quam claditur tabernaculum, duas deſignat requies. ſ. animarum poſt ſolutionem corporum,& gloriam reſurrectionis. Nã ſeptenarius ad requiem ſabbati pertinet. ideo diuiſio ſeptimæ tabulæ duas ſignificat requies. Item duæ baſes, lex & prophetia ſunt, quibus tabulæ i. apoſtolici viri cuiuſcunqe ſtatus innituntur: quibus etiam baſibus medietates ſeptimæ tabulæ ſuperponuntur, quia vtraque requies prædicatione veteris & nouæ legis firmatur. Item ſingulæ tabulæ quinq; habent aureos circulos, qui deſignant coronam retributionis æternæ, quinque libris Moyſi prædicatam. In circulis vero immittuntur vectes, cum libri legis oſtenduntur conuenire coronæ laborís. Sed vectis vnus angularis ad orientẽ, Chriſtum ſignificat, vtrunque populum in vnam eccleſiam connectentem: qui propter hoc etiã lapis angularis dictus eſt. Item primum tectum cortinarum, fidelium omnium mentes ſignificat: quæ ideo decem ſunt, quia perfectio mentis fidelium in dilectione dei & proximi, quæ in decalogo legis cõprehenſa eſt, ſubſiſtit. & quia ſecundum Ioſephum quinque præcepta in vna tabula, & quinq; in alia deſcripta ſunt, hoc deſignauit quinque & quinque ſeparata cortinarũ connexio. Item in quatuor coloribus cortinarũ, quatuor virtutes intelliguntur. Per candidam byſſum decor caſtitatis accipitur: ſed quia eadẽ caſtitas fit in nobis dum caro reſtringitur à laſciuis motibus, & cor à cogitationib⁹ refrenatur: ideo byſſus retorta, eſt caſtitas tortæ carnis, per hyacinthũ vero coloris cœleſtis, deſiderium ſupernorum intelligitur: purpura vero carnem paſſionibus ſubiectam, & mentẽ martyrio prꝑaratam ſignificat. Coccus autem cuius color flãme⁹ eſt, deſignat charitatis flammã: quæ quia gemina eſt. ſ. dei & ꝓximi, ideo bis tinctus cocc⁹ dicitur. Factę ſunt itaque cortinæ iſtæ opere plumario. i. vario, quia pulchræ varietatis opera quaſi flores procedunt à virtutibus. Item lõgitudo cortinarum ad longanimitatem & patientiam ſanctorum refertur: quæ ideo dicitur cubitorum octo & viginti, quia hic numerus eſt ſecundus perfectus ſecundo loco poſt ſenarium, ex ſuis partibus aliquotis conſtans, Duplex autem perfectio eſt, naturæ. ſ. & gratiæ, vel veteris & noui, teſtamenti

Duę baſes

Vectis angularis xps eſt

Duplex ꝓfectio.

teſtamenti,vel gratiæ& gloriæ.& quia mentes fidelium nõ naturę tantum,aut veteris teſtamenti,ſed etiam gratię perfectionem conantur habere,vbi gloriæ perfectionem conſequantur:ideo hic numerus eis conuenit.Aliter ſecundum glo.ſi ab vno vſque ad ſeptem omnes numeros accipias,cõplebis octo & viginti:quia in ſeptenario & partibus eius numerus iſte inuenitur. Ipſo numero deſignatur,in omnibus aut quæ fortiter agunt,aut patienter ſancti tolerant,nõ humanam gloriam, ſed beatam eos quietem intendere. Nam ſeptenario ideo quies intelligitur, quia die ſeptimo requieuit deus. Cubiti autem quatuor latitudinis cortinarũ,quatuor deſignant virtutes,prudentiam videlicet,iuſtitiam,tẽperantiam,& fortitudinem,quarum operatiõe charitas exercetur.Item anſulæ hyacinthinę,aures ſunt electorum cœleſtibus audiendis apertę:quę ideo quinquaginta ſunt,quia dono ſancti ſpiritus, cui numerus iſte datur, fit vt auditum noſtrum delectent cœleſtia verba.Fibula vero aurea dei verbum eſt,quæ dum immittitur auribus electorum,eos cõnectit in vna veritate.Aliter ſecundum glo.anſæ hyacinthinę ſunt virtutes cœleſtes ſanctorum : quæ ideo quinquaginta ſunt,quia dono ſpiritus ſancti electi ſibi copulantur.Circulus, quia nec finem habet,nec principium , æternitatem ſignificat.Aurum vero cœleſtem claritatẽ, quinquaginta aũt requiẽ ſpiritus ſancti oſtendit : & ideo quinquaginta aurei circuli æternam claritatem, & claram æternitatem ſummæ quietis ſignificant. ¶ Secundũ tabernaculi tectum,fuerunt ſaga cilicina , per quæ prædicatores aſperitatem pœnitentiæ quam prædicant, portantes , ſignificantur, vel eis deſignãtur groſſæ quorundam hominum mentes , qui occulto dei iudicio aliis præferuntur rectores.Sciunt.n.curis de ſeruire temporalibus, nec timent tentationum ventos & pluuias. Hi quanto attentius tentationum violentias portant, tanto ſubditis domino ſeruiendi maiorem preſtant commoditatem. ideo ſub ſagis fulget decor cortinarum. Vndecim vero erant hæc ſaga, quoniam ſecundum Augu.in peccatis tranſgreſſio eſt,quam deſignat vndenarius,quia prius denarium.i.legis præcepta ttanſgreditur. Et in his ſagis ideo fit ſignificatio peccatorum,vt per confeſſionem exprimantur, & per gratiã eccleſiæ datam aboleantur.Erat autem longitudo eorum triginta cubitis, quia decalogũ legis in fide tri

Cubiti q̃tuor,ſunt virrutes.

Anſulæ hyacinthinæ aures electorũ.

Per ſecundum tectũ intelligũtur prædicatores.

nitatis

nitatis perficere debent & prędicatores,& aliorũ rectores. Latitudo aũt erat quatuor cubitorũ,quia deũ & ſe & amicũ atq; inimicum diligere debẽt,vel debent dilatare cor charitate quatuor euãgeliis cõmendata. Item anſę ſagorum compunctionem ſignficãt prędicatorũ & prelatorũ, quę oritur ex cõſideratione virtutũ,quas ſibi vident deeſſe, & memoria peccatorũ:ideo humiliãtur, & cõfeſſionis atq; oratiõis ſonum emittunt,quem deſignant æneæ fabulæ, quia æs ſonoroſum metallũ eſt. hæc vero compunctionis humilitas prędicatores & rectores vnit, econtra ſuperbia ſeparat & quia dono ſpiritus ſancti fit vt quiſq; ad pœnitẽtiam compungatur,ideo eiuſdem ſpiritus numero .ſ. quinquaginta, anſulæ & circuli menſurãtur. ¶ Tertiũ tectũ tabernaculi ſ.pelles arietũ rubricate,ꝓtectionẽ pontificum vſq; ad ſanguinẽ deſignat. Ipſi.n.ſunt arietes gregis dominici duces, qui dũ vſq; ad ſanguinis effuſionẽ eccleſiã protegũt, rubricatæ fiunt pelles. Quartũ tabernaculi tectum fuerũt pelles hyacinthinę,virgines.ſ. qui cæleſtẽ & angelicã habẽt i hac corruptibili pelle virtutẽ Iſti merito vitę,& orationum ſcuto ꝓtegunt eccleſiã.Et aduertendum quia duo prima tecta declinãt ad terrã,ſed tectũ rubricatum & hyacinthinũ ſurſum extenditur,nec flectitur deorſum: quia ceterę virtutes cõmune aliquid habẽt cum his qui ſunt in terra:ſed certamen martyrij,& decus virginitatis,à terrenis ſuſpenſum,cuibus ſupernis eſt coniunctum. Item huiuſmodi tabernaculi prima pars,ſcilicet ſancta militantem: altera vero, ſcilicet ſancta ſanctorum, triumphantem ſignificat eccleſiam. Tertium tectum ꝓtectionem põtificum deſignat.

¶ Item columnę quatuor in ſancta ſanctorum virtutes angelicę ſunt: de quibus Iob. xxvi. Columnę cœli pauent ad nutum dei.quę ideo quatuor eſſe dicũtur,quia quatuor virtutum excellentiſſimos habent actus,ſcilicet ſubditum eſſe deo, quod eſt iuſtitię:& nullum ei bonum aut pręponere, aut equare,quod eſt prudentię:& inſeparabiliter cohęrere,quod eſt fortitudinis:atque nulla noxia delectari, quod temperantię eſt quę quatuor virtutes alios habent actus pro preſenti ſtatu.Nam iuſtitia eſt in ſubueniendo miſeris, prudentia in precauendis inſidiis, fortitudo in tolerandis aduerſis, temperantia in coercendis delectationibus prauis:quorum nihil eſt in beatis angelis. ¶ Sunt autem columnę iſtę de lignis ſethim, quia incorruptibilis naturę ſunt Columnę quatuor ſunt virtutes angelicę.

ræ. ſunt deauratę, quia diuina claritate angelis veſtiuntur. Habẽt capita. i. mẽtes aureas, quia diuinitatis ſapientiã cõtemplãtur. Et ſunt fundatæ ſuper argenteas baſes, quia omnis eorum natura in hoc fundata cõſiſtit, vt laudes ſuo decantent glorificatori, & eius nobis voluntatẽ inſinuent. In argento enim nitor verborũ oſtenditur. Item velũ colorum varietate diſtinctum, cœlũ ſignificat, ſiderum & nubiũ atq; iridis pulchritudine fulgẽs. Aurei autẽ circuli per quos immittit velum, æternũ deſignãt diuinitatis cõſilium, in quo erat cœlũ anteq̃ crearetur. Ipſum vero cœlũ à colũnis pendet, quia virtute angelorũ tenetur & regitur. Vnde colũnæ cœli & virtutes cælorũ dicũtur angeli. Item arca teſtamẽti xp̃s eſt, in quo ſunt omnes theſauri ſapiẽtiæ & ſcientię dei abſcõditi. In eo deniq; ſunt tabulæ legis, quia legis auctoritas penes eum eſt. In eo eſt vrna aurea cõtinens mãna. i. anima Chriſti prẽcioſa cõtinens deitatis cõtemplationẽ, quæ refectio mentis eſt. In eo etiã eſt virga Aaron, quæ floruit, quia ſacerdotalem habet poteſtatem, Item ꝓpiciatorium, eundẽ ſignificat Chriſtum, quia eſt propiciatio pro peccatis noſtris, vt dicit Ioãnes. & ſupponitur ꝓpiciatorium arcæ, quia miſericordia ſuperaltat iudicium. Item duo cherubin omnes ordines angelorũ miniſtrantiũ & aſſiſtentium ſignificãt, qui ſic ſeipſos intuentur. q̃ tamen verſos vultus habẽt in Chriſtum. ¶ Item arca & ꝓpiciatoriũ cum angelis ſunt vltra velũ in ſancta ſanctorũ, quia dominꝰ Ieſus aſſumptus eſt in cœlum, & ſedet à dextris dei. Item velũ alterũ appenſum in ingreſſu ſanctorum, primitiuam deſignat eccleſiam temporibus apoſtolorum collectam: cuius virtutũ pulchra varietas, in coloribus deſignatur. Quia enim cœleſtia cogitabat, inerat ei hyacintus, quia erat parata mori ꝓ Chriſto, habebat purpuram, quia charitate feruebat, cocco bis tincto ardebat quia continentiam carnis maceratione ſeruabat, retorta byſſus erat decor eius. Item decem colũnæ ſuperſtantes hoc velum, deſignant prædicatores qui primitiuam inſtituerunt eccleſiam, quorum quia omnis auctoritas ex teſtimoniis veteris legis ſumebatur, ſicut patet in Petro, & Paulo & Iacobo in actibus apoſtolorum, ideo quinario numero deſignantur. Iſtæ vero columnæ, de lignis ſethim imputribilibus, & extra deauratæ ſunt, quia prædicatores eccleſiæ intus habent cordis firmitatem, & extra operum claritatem.

Arca teſtamenti xp̃s eſt.

Propiciatorium eſt xp̃s, q̃ eſt ꝓpitiatio pro peccatis noſtris.

Duo cherubin deſignant ordines angelorum miniſtrantium.

claritatem. ¶ Caput aureum colúnarum Chriſtus eſt,qui licet vnus ſit omnibus,tamen eſt caput. Colúnæ quidé deauratæ ſunt,ipſe vero aureum caput habet, quia omnes ſancti participatiõe eius fulgẽt, Ipſe vero plenus eſt gratiæ & veritatis. Sed æneę baſes ꝓphetas deſignant, quibus doctrina apoſtolica innititur: vnde Petrus, Habemus,inquit,firmiorem ꝓpheticum ſermonẽ. ¶ Item colúnæ portãt velũ, quia prædicatores ſuſtentant eccleſiam. Et rurſus ante columnas ductum eſt tentorium, quia præſentibus adhuc in carne apoſtolis,eccleſia dilatata eſt,vt dicitur Act. v. ꝙ augebatur numerus credentiũ. ¶ Item intra velum hoc in ſanctis erat menſa propoſitionis,ſacra videlicet ſcriptura,in qua reficimur. Duodecim panes,duodecim ſunt apoſtoli,qui nos ſatiant. Patinæ ſunt patens eorum doctrina. Thus in patinis eſt deuotio oratiõis ex eorũ doctrina proueniens. Item in eccleſia eſt candelabrum.i. Chriſtus in medio fidelium fulgens diuinitate,miraculis,vita,& ſapientia: qui ait Matth. xxviii. Ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſq; ad cõſummationem ſęculi. Item ſicut ſancta ſanctorum triumphantem in cœlis,ſancta vero militantem in terris, deſignãt eccleſiam: ſic atrium tabernaculi ſignificat prima rudimenta fidelium inchoantium. Et ideo de byſſo retorta fit atrium, quia incipientes viam dei,primo debent carnis & ſpiritus refrenare illicebras. Erat autem lõgitudo atrij centum cubitorum,qui numerus eo ꝙ à leua trãſit in dexteram, cœleſtem deſignat patriam,quia incipiẽtes bonum ad ipſam debent intendere. Ab occidente autem quinquaginta cubitis erat latum atrium,quia quietem iubilei,qui eſt quinquageſimus annus,& remiſſionis gratiã, quàm perficit ſpiritus ſanctus in occaſu præſentis vitæ electi habebunt. Latus vero oriẽtis principia bonæ cõuerſationis deſignat, quod etiam fuit latum cubitis quinquaginta, quia remiſſio peccari & quies futura ſtatim à principio propitiantur fidelibus. Ex his vero quinquaginta cubitis,quindecim cubitis ex vno latere,& totidem ex altero extendebantur tentoria. Quindecim autem qui ex ſeptem & octo conſtat, requiem animarum,& reſurrectionem corporum deſignat. ¶ Ingredientes itaque ſanctæ conuerſationis primordia, ſiue latus ſynagogæ, ſiue latus gentium aſpiciant,quietem animarum, reſurrectionem corporum audient prædicari. Item velum pendens

Columnæ velum portãtes ſunt prædicatores.

Menſa ꝓpoſitionis eſt ſacra ſcriptura.

dens in introitu atrij, deſignat eos qui intrant eccleſiam, in quibus ſunt primi colores virtutum, quorum eſt longitudo viginti cubitorum. quinq;. n. ſenſus ſuos ad regulã quatuor euangeliorum debent componere. Nam quater quinque viginti ſunt, & hęc etiam deſignãt quatuor colũnæ. i. quatuor euangelia hoc velum ſuſtentantes. Altitudo vero atrij & veli eius, cubitorũ quinq;, deſignat merita quæ quiſq; ſanctorũ geſſit in hoc ſenſibili corpore, pro quibus recipiet in futuro prędmia. Item colũnæ atrij, quæ in altũ ſuſpẽdũt & extendunt tentoria, doctores ſunt, qui auditorũ corda eleuant, & ne ruga duplicitatis fiat extẽdunt. Hæ autem colũnæ ſunt æneæ, ſed argento veſtitæ, dum interiorem perſeuerãtiam virtutum facto & verbo clare demonſtrant exterius. Capita vero, ſunt eis aurea tota, & non deaurata, dum ſtudio ſacræ ſcripturæ ſe tota mente ſubiiciunt. Sed baſes æreę timorem domini, qui eſt initium ſapientiæ, deſignant, in quo ſtabilitur & vnde prouenit omnis virtus doctorũ. Item altare deſignat electorum corda, in quibus fit deo ſacrificiũ. Sed quia gemina eſt compunctionis virtus, vna videlicet, p cuipis commiſſis, altera pro deſideratis cœleſtibus, ideo fuerũt duo altaria: vnum holocauſtorum, in quo carnes cremãtur & adipes. Nam ardore pœnitẽtium carnale omne cum ſua voluptate exuritur. ab hoc vero altari venit iuxta velum. i. iuxta cœlum, in quo eſt aureum altare quod deſignat deuotionis compunctionem pro deſiderio cœleſtium. hic autem non exuruntur carnes, immo carnale omne conſumptum prius eſſe debet. Sed thus deuotę orationis ardens ex flamma charitatis, huc non accedat, niſi prius immolauerit in altari exteriori carnem ſuã. Ideo illud altare extra iſtud, intra fuit, quia prima compunctio exteriora punit, ſecunda interiora cupit. Item vtrunque altare de lignis ſethim, ſed exterius ære, interius auro tectum fuit, quia ſine corruptione vtraque compunctio eſt: ſed pœnitentiæ adhibenda eſt perſeuerãtia, quæ in diuturnitate æris notatur. Deſiderium autem ſupernorum charitate, & ampliori claritate illuſtratur, quę deſignantur in auro. Sciendum vero, quia inter altare holocauſtorum & tabernaculum, fuit poſitum labium æreum cum baſi ſua: & erat vas magnum plenum aqua, in quo manus & pedes lauabant ſacerdotes ingreſſuri tabernaculum. Et dicit glo. ſuper Leui. q labium deſignat baptiſmum

Altare ſignificat electorum corda.

Thus deuota oratio.

Labiũ in quo ſacerdotes ſibi abluebant manus & pedes, ſignificat aquam baptiſmatis.

mum, cuius lauacro mundantur delicta. Baſis vero baptiſmi eſt pœnitẽtia, quia gratiam baptiſmi quam ſepe labefacimus,pœnitentia fulcit & erigit. Sed glo. ſuper Exodum dicit q̃ labium æneum deſignat vehementem compunctionem.nam cum quis carnales cõcupiſcentias igne ſancti ſpiritus conſumpſerit in altari cõtritionis,ſupereſt vt gratiam lachrymarum poſtulet,& ſic tabernaculũ intrat. Huius vero compunctionis baſis ſecũdum vnam glo. eſt deſiderium cœleſtis vitę.ſecundum aliam glo.baſis compunctionis eſt timor dei.

Sermo ſecundus dominicæ paſſionis de epiſtola & in ordine.clxiij.

In hoc ſermone de magno pontifice agitur.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum)ad intellectum præſentis epiſtolæ, de magno põtifice Chriſto ſeptem nobis cõſiderãda ſunt.ſ.eius inſtitutio, eius prꝑaratio,eius cõſecratio,ipſius obſeruatio, eius officium, eius beneficium,& eiuſdem miniſteriũ.De inſtitutione põtificatus ſciendum duo fuiſſe ſacerdotia, vnum temporibus Abrahæ ante legẽ,alterum ſub lege tẽporibus Moyſi. Primum ſecundũ ordinẽ Melchiſedech,alterũ ſecundum ordinem Aaron fuit,quorum vtrunq; à deo fuit inſtitutũ. Nam Melchiſedech erat ſacerdos dei altiſſimi, Aaron vero ex mandato dei per Moyſen inſtitutus eſt. Primæ inſtitutiõis ſignum eſt, quoniã Abraham dedit decimas ipſi Melchiſedech,vt dicitur Geñ.xiiii. Quæ ſolum ſunt diuini iuris, vt dicitur eiuſdẽ.xxviii. Quòd autẽ Aaron diuino placito fuerit inſtitutus ſacerdos,ſigna duo ponuntur in lib.numerorum.vnũ,quia diuino igne cõſumpti ſunt qui ſacerdotium cõtra Aaron ſibi volebãt vſurpare,ipſe vero Aaron prece & incenſo ignito populum de incẽdio liberauit.Nu.xvi. Alterum ſignũ põtificatus eius fuit,quia cunctis vergis aliarum tribuum remanentibus aridis,virga Aaron germinauit, floruit,& fructum protulit,vt dicitur Nu.xvii. Et quanquam vtrumq; ſacerdotium à deo fuerit,tamẽ ſacerdotiũ Melchiſedech maius fuit & venerabilius ſacerdotio Aaron, quod patet ex tribus.primo,quia Aaron fuit ſub lege, Melchiſedech non fuit legi ſuppoſitus.Secũdo quia Abraham dedit decimas ipſi Melchiſedech. Ex Abraham vero ortus eſt Leui pater ſacerdotij, qui in patre ſuo decimas obtulit.

De inſtitutione pontificis.

Sacerdotiũ Melchiſedech.Venerabilius Aaronico.

Tertio

Tertio quia Abraham ſuſcepit benedictionem ab ipſo Melchiſedech: & ſine dubitatione quod minus eſt, à maiore benedicitur. ¶ Chriſtus eſt pōtifex noſter. Heb. iiii. Habemus pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Ieſum filiū dei: de quo in figurā dicitur Zach. iii. Oſtendit mihi dominus Ieſum ſacerdotem magnū. Huius vero pōtificis inſtitutionem lex prænunciauit. j. Reg. ii. Suſcitabo mihi, ait dominus, ſacerdotem fidelem: qui vt ait Apoſtolus Heb. v. Non ſeipſum clarificauit vt pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Cuius inſtitutionis ſigna quatuor ſunt. ¶ Primum, quia Chriſto omnes decimæ dantur. Nu. xviii. Summo pontifici. i. Chriſto etiam Leuitę dāt decimas, quod & ad literam verum eſt, & ſecundum ſpiritum: quia quod perfectum eſt in nobis, quaſi decima ab eo eſt, imperfectum autem ex nobis. ¶ Secūdum ſignum, quia pontifices Iudæorū & ipſa Hieruſalem, quia contra pontificem xp̄m inſurrexerunt, ineēdio perierunt: quod ſignificatur per filiā ſacerdotis, de qua Leui. xxi. Filia ſacerdotis ſi in fornicatione deprehenſa fuerit, flāmis exuretur, glo. incendium Hieruſalem ſignificat. ¶ Tertium ſignum, quia ab æterno incendio mortus & viuo Chriſtus liberat, iudex viuorū & mortuorū. ¶ Quartum ſignum, quia nobis oībus in ariditate mortis remanentibus vſq; ad diem nouiſſimū, virga. i. caro Chriſti reſurgens viruit, virēdo floruit decore reſurrectionis gloria, & fructū obtulit ſpei futuræ. vel ſecūdum Origenē, pontifex cuius virga germinauit, Chriſtus eſt, cuius virga crucis vitam germinauit, & decorem attulit virtutum, atq; fructum ſalutis ꝓtulit. Et aduertendum quia Chriſtus eſt pontifex ſecūdum ordinem Melchiſedech, & nō Aaron. Dixit dominus domino meo, & illi iurauit, tu es ſacerdos in æternum ſecūdum ordinē Melchiſedech, qui fuit etiā Rex Salē, quæ intepretatur pax, & ipſe Melchiſedech interpretatur rex iuſtitiæ. Chriſt⁹. n. eſt Rex & Sacerdos. Pro nobis pugnat quaſi rex, ꝓ nobis orat quaſi Sacerdos. Ideo de tribu regia. ſ. Iuda natus eſt xp̄s, quia eius ſacerdotiū regale eſt, vt dicit Petrus. Et eſt rex iuſtitiæ atq; pacis. Iuſtitiæ in præſenti, & pacis in futuro. vnde conſequens eſt ſacerdotium eius maius eſſe ſacerdotio Leuitarum & Aaron, tum quia ſupra legē eſt, tum quia omnis decima pfectionis illi debetur, omnib⁹ aliis cōfitentibus, Imperfectum

Chriſtus pontifex noſter eſt.

Quatuor ſigna quibus appareret ꝙ xp̄s pontifex noſter eſt inſtitutus.

Salem.

perfectum meum viderunt oculi tui. tum etiã quia in ſemine quod eſt Chriſtus,benedicentur omnes gentes. ¶Moraliter pontifices noſtri & ſacerdotes qui nõ ſucceſſores,ſed vicarij Chriſti ſunt,inſtituuntur à deo,ſi tales ſunt,quales eos iubet eſſe lex. Vñ Orige.ſuper Leui.lex, inquit, ſacerdotes conſecrat.non.n.poteſt eſſe ſacerdos quem lex non cõſtituerit.Voluit autẽ lex Exo.xxviij. vt de medio filiorum Iſrael eligerentur qui ad hunc gradũ dignitatis aſſumuntur, quia doctores eccleſiæ cõem electorum vitã ſingulari mẽtis culmine trãſcendere debent.Huius vero inſtitutionis duo ſunt ſigna primũ ſi orante pontifice inter mortuos & viuos vtriſque auxilietur:quia vt dicit Gre. Sacerdotis negociũ eſt ad deum orationem fundere pro iuſtis ne cadant,pro peccatoribus vt reſurgant. Alterum ſignum eſt virgæ germinantis, frondentis,florentis & fructificantis. Virga eſt pontificis auctoritas:quę ſi germinat intra virtutibus,ſi extra frõdet ſermonibus,ſi floret exẽplis,ſi frũctificat eleemoſynis, & ſubditorũ profectu,hic talis à deo eſt inſtitutus.Et eſt ſacerdotium eccleſiæ maius ſacerdotio Iudæorum,tum quia legibꝰ ſęculi non ſubiicitur. vnde Ambr. Neſcit ſacerdos publicas leges,tũm quia pontifices reges ſunt, tum quia decimæ eis dantur, tum etiam quia per eos reges & principes ſęculi benedictionem accipiunt ¶Secundo videndum eſt de conſecratione,cuius ritus ponitur Exo.xxix. & Leui.viij.quo ad tria.ſ.præſentationem, præparationem & conſummationẽ. Prius.n. per Moyſen præſentabatur ordinãdus pontifex ante oſtium tabernaculi,coram multitudine populi.Et pontificem noſtrum Chriſtum Moyſes.i. lex prẽnũciauit merito paſſionis ſuæ futurum pontificem.Dañ.vij. Obtulerũt eum in conſpectu patris.Item vt oſtiũ fidei & patrię cœleſtis aperiret,extra portam Hieruſalem paſſus eſt.& quia pro multitudine totius humani generis ſaluanda patiebatur, ideo à multitudine plebis & corã ipſis cruci affixus eſt. ¶In quibus moraliter inſtruitur pontifex noſter,primo vt nõ ſe patiatur ad hanc dignitatem præſentari,niſi per Moyſen,hoc eſt niſi diuinæ legis habeat notitiam & operationem. Item ad oſtium præſentetur,vt per oſtium Chriſtum,& non aliũde introeat.Item coram populi multitudine ordinetur,quia vt dicit Origenes ſuper Leui.in ordinando ſacerdote requiritur præſentia populi,vt ſciant omnes & certi ſint quia qui

Sacerdotes noſtri nõ ſucceſſores,ſed vicarij xpi ſunt.

Sacerdotium eccleſiæ.

Inſtruitur pontifex noſter.

Pontificis ꝓparatio.

Chriſtus pontifex noſter ꝓparatur.

Ponitur cõſecratio pontificis.

prę̃ſtãtior eſt ex omni populo, doctior & ſanctior, & virtute eminentior, ille ad ſacerdotiũ eligitur. ¶ Secundo poſt põtificis ordinãdi præſentationẽ fiebat præparatio eius. nam lotus aqua pontificalibus veſtiebatur, in quibus ſecundũ. He breos figura totius mũdi erat expreſſa, vt dicitur Saꝑ. xviij. ornati autẽ veſtibus ſacris, caput & manus vnguento ſacræ vnctionis vngebãtur. ¶ Pontifex noſter Chriſtus aqua fuit lotus, vel quia baptiſmum noſtrũ ſuſcepit, licet nõ fuerit ſibi opportunum: vel quia ſine culpa omnino fuit quaſi lotus eſſet: vel etiã quia prius q̃ ad altare crucis accederet, lachrymas fudit, vt dicitur Heb. v. Indumenta vero habuit. virtutũ habitus, quę commendat apoſtolus dicens. Talis decebat vt eſſet nobis pontifex ſanctus, innocẽs, impolutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus, qui ſuo habitu totius mundi figuram gerit, quia portat omnia verbo virtutis ſuę, & eſt agnus dei, qui tollit peccata mũdi, id eſt hominis. Oleum autem ſanctificationis fuit abundantior gratia, quæ caput & manus, id eſt mentem & opera eius ſanctificauit. Eſa. lxj. Spiritus domini ſuper me, eo quòd vnxerit me. ¶ Talibus autem moribus oportet etiã noſtrum conſecrandum pontificem præparari, vt primo ſit lotus aqua, id eſt baptizatus, quia immundos non decet tanta dignitas. Vel ſecundum glo. lotus ſit aqua lachrymarum, quia tempore ſuę ordinationis. debet pontifex ampliori lachrymarum vnda ſe abluere, vt dignus fiat tanto miniſterio. Item ſumat in ſe habitum excellentiorum virtutum, quia non ſufficiunt ei communes virtutes laicorum, aut ſpeciales clericorum, niſi etiam ſicut dignitate, ita virtute omnes tranſcẽdat, in cuius veſtibus ideo totius mundi figura exprimitur, quia pro toto humano genere, maxime autẽ pro his qui cognouerunt veritatem, & ſignum fidei in frontibus portãt, intercedere debet. Cuius etiam mens & opera tãquam caput & manus oleo debent eſſe conſecrata, Vti nihil cogitet nihilque faciat niſi ſanctum, pietate & charitate linitum. Tertio poſt præſentationem & præparationem pontificis ſequebatur conſummatio conſecrationis tali ordine. Nam offerebãtur vitulus & duo arietes cum caniſtro continente panes & cruſtulas: panes. Videlicet quaſi cruſtas duros, & lagana. Tria hæc genera panum, triticea & azyma, & oleo lita erant. Oblatis autem animalibus pontifex & ſacerdotes eorum

capitibus

capitibus imponebant manus, & immolabatur vitulus pro peccato pōtificis,cuius ſanguine intingebantur cornua altaris incenſi : reliquus ſanguis fundebatur ad baſim altaris holocauſti. Vnus autē aries immolabatur in holocauſta, & eius ſanguis totus fundebatur ad baſim altaris,alter aries in modum hoſtię pacificorum immolabatur pro conſecratione,cuius ſanguine intingebatur extremum auriculæ dextrę pontificis,& pollices manus & pedis eius dextri. Et eodem ſanguine permixto ſanctificationis oleo aſpergebatur conſecratus pontifex,& veſtimenta eius. Omnium autem animalium trium adipes,& renes,& reticula iecoris cremabantur in altari holocauſtorū,ſed carnes vituli extra caſtra vrebantur. Vnus aries infruſtra conciſus totus cremabatur in altari:alterius vero ſoli adipes cremabātur.Nam dexter armus & pectuſculum cedebant in partem conſecrantis: reliquę vero carnes erant in vſum immolantium,quas comedebant cum ſupradictis panibus . Ex quibus tres tantum cremabantur leuati per manus pontificis cum cæteris incendendis in conſpectu domini .Septem diebus continuis durabat iſta conſecratio, & omni die fiebant ſupradicta , quo tempore non licebat pontifici egredi atrium tabernaculi.

¶ Quid autem allegoriæ & moris contineatur in iſtis,conſiderandum eſt.Denique pontificem noſtrum Chriſtū conſecrauit tota diuinitas , pater , & filius, & ſpiritus ſanctus. eius vero humanitas,caro videlicet, & anima, cōſecrata eſt. Cuius pontificalis conſecratio & virtus . fuit paſſio qua ſe obtulit verum ſacrificiū. Et quia ab inſtanti ſuæ conceptionis hoc ſanctum propoſitum habuit benedicta anima eius, Velle , ſcilicet pati pro ſalute mundi, quam voluntatem deus in ea fecit , ideo eſt tunc conſecratus eſt à deo pontifex:ſed pontificis actum, & conſecrationis virtutem in paſſione exercuit : quod totum ſignificat illud conſecrationis ſacrificium . Nam Chriſtus primo quidem vitulus eſt , quia iugo legis ſuppoſitus , vt dicitur Galatas.iiij. Non ſolum in hoc ſubiectus legi , quia perfecit quod lex præcepit,ſed in hoc ſpecialiter quia paſſus eſt mortem , quam lex prædixit . Ipſe etiam eſt geminus aries propter carnem & animam , vel quia vtriuſque populi Iudaici & gentilis fuit dux , quia aries eſt dux gregis . horum autem trium animalium ipſe vnus habens virtutem,oblatus eſt quia voluit.

Quō xp̄s pontifex noſter cōſecrat⁹ ſit.

Item caniſtrum quod texitur ex virgulis, Chriſti prædicationem ſignificat, teſtimoniis indiſſolubiliter contextam. Tria vero genera panum in caniſtro, tria ſunt verba in doctrina Chriſti, quæ ſunt credenda, quæ agenda, & quæ ſperanda: vel quid ſit agendum homini ad ſe, hic eſt panis cum molena & cruſta: quæ ſint toleranda ab alio, quia dura cruſta: & quæ ſint exhibenda pro duris, quia lagana mollia. Hæc autem omnia verba Chriſti triticea ſunt, quia ſuauia. Azima, quia vera: oleo lita, quia pia. Item caput Chriſti eſt deus, cui Chriſtus manus impoſuit, quia ſua quę fecit opera, deo attribuit, dicens. Ioan. xiiij. Pater in me manens, ipſe facit opera. Eidem etiam ſacerdotes manus impoſuerunt, quia quæ fecerunt contra Chriſtum, ſunt contra deum. Vel aliter, manus impoſitæ ſunt Chriſto, quia peccata noſtra ipſe portauit. Et quia ſeipſum tradidit ex pietate, ſacerdotes vero Iudæorum damnauerunt eum morti ex crudelitate, ideo manus. i. conſenſus Chriſti, & opus ſacerdotum, quaſi manꝰ impoſitæ ſunt vt immolaretur Chriſtus. Item immolatus eſt quaſi aries, quaſi holocauſtum, & quia corpore & mente paſſus eſt, tota voluntate, & tota carne. Item quaſi vitulus pro peccato, & aries conſecrationis pacificæ immolatus eſt, quia pro peccatis abolendis, & virtutibus conſecrandis paſſus eſt: quia pro peccato pontificis, licet peccatum non fecerit, ideo dicitur immolatus, quia peccata noſtra ſua peccata reputauit. ps. Longe à ſalute mea verba delictorum meorum.

Altare fuit crux.

Item altare fuit crux vere alta ara, cuius quatuor cornua, duo tranſuerſalia, & vnum infra, alterum ſupra, Chriſti ſanguine à manibus & pedibus & coronato capite, profluente tincta ſunt: ſed ad baſim crucis reliquus omnis ſanguis fuſus eſt. Item auris pertinet ad obedientiam: vnde audit qui obedit. Profunda vero obedientia eſt alterius præcepto dura pati, profundior mori, profundiſſima & quaſi extremum obedientiæ fuit in Chriſto, quia vſque ad ignominioſam mortem fuit obediens, mortem, ſcilicet crucis. Dextra quidem non auris, ſed auricula noſtri pontificis, fuit humilis & vtilis nobis obedientia eius humilis, quia parua auricula, vtilis, quia dextra: cuius extremum ſanguine tinctū eſt, quia dei filius non pro ſe: ſed pro hominibus: non pro amicis, ſed pro inimicis, & ab ipſis inimicis morte crucis, quod vtique obediendi extremum eſt, ſuſtinuit. vnde Lucas ait

quòd

quòd compleuit exceſſum ſuum moriendo in Hieruſalem. Rurſus pes ad affectum manus ad effectum operis pertinent. Omnis vero noſtri pōtificis affectus dexter fuit, cuius pollex erat firmum propoſitum effundendi ſanguinis. Ideo pollex ſanguine tinctus, firmum affectum ſanguinis deſignat. Virtus etiam dextræ operationis eius ſanguine fuit tincta, quia eximia operatio eius quaſi pollex manus, fuit conſentire mori, & ſanguinem quo ſaluamur fundere. Item ſanguis permixtus eſt oleo, quia ſanguinis eius effuſio permixta fuit pietati. Audi pietatem. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt. & iterum, Hodie mecum eris in paradiſo. & rurſus, Mulier, ecce filius tuus. Deinde ad diſcipulum, Ecce mater tua, Neque enim fuit ſanguini eius permixtum fel amaritudinis, aut impatientiæ, vindictę & odij, ſed pietatis & manſuetudinis oleum. Tali autem permixtione aſperſus fuit pontifex noſter, & omnis habitus virtutis eius, quia proprio ſanguine & mentis pietate ornatur. Totus enim fuit ſanguine aſperſus. Apocalip. xix. Veſtitus erat veſte. aſperſa ſanguine, & vocabatur nomen eius verbum dei. Item caro eius quaſi peccatoris extra Hieruſalem flamma paſſionis cremata eſt, ſed intra eccleſiam eius paſſio celebratur, quia ſe totum obtulit holocauſtum patri, & tamen carnem ſuam quaſi pacificorum & conſecrationis hoſtiam nobis cum panibus, id eſt ſub ſpecie panis reliquit manducandam. Armum vero dextrum, id eſt tolerantiam aduerſitatum nobis vtilem, & pectuſculum, id eſt humilem diuinorum cognitionem ſibi retinuit: quia quo altiora percepit, eo fuit humilior, & dolores noſtros quaſi in humero ipſe portauit. Sed ſiue fuerit pro peccato, aut in holocauſtum. aut pro conſecratione ſacrificium, ſe per tamen adipem, id eſt deuotionem mentis & renes, id eſt delectationem cordis, flamma diuini amoris incendit. Tres etiam panes, id eſt verbum ſuæ incarnationis, & verbum ſuæ paſſionis, & verbum ſuæ reſurrectionis inflammauit, vbi eis arderent audientiū corda, ſicut dicebant duo diſcipuili: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via? Vel inflammati panes ſunt, quod docet credendum, quod hortatur agendum, quod promittit ſperandum. ps. Ignitum eloquium tuum vehementer. Item ſeptem diebus iſtud ſacrificium repetitur, quoniam quandiu eſt ſena-

Tres panes, incarnatio, paſſio, & reſurrectio.

rius operis,vel quandiu eſt ſexta ætas cum ſeptima quieſcẽtium animarum, quæ duo ſimul concurrunt vſque ad octauam reſurrectionis, tandiu certe durat ſacrificiũ in quo agitur memoria paſſionis Chriſti,& Chriſtus manet etiam corporali præſentia ſub ſacramento & tabernaculo eccleſiæ.

Senſus moralis.

¶ Nota moraliter quia pōtifex noſter conſecratur virtute paſſionis Chriſti,quam corde credere & venerari debet: ꝑ cuius etiã memoria iugiter offerat ſacrificium. Offerat etiã panes.i.affectus, & ſermones & operationes, qui ſint triticei.i. de Chriſto,qui ſe grano frumenti comparauit. Triticeus denique panis,eſt verbum pontificis,ſi fuerit de Chriſto. Sit azymus ſermo,abſque fermento erroris,& humanę laudis. Sit oleatus panis,vt ex pietate doceat. Item Chriſtus qui per vitulum & duos figuratur arietes, caput eccleſiæ & pōtificum eius eſt:cuius capiti pontifex manus imponit,dũ eidem cooperatur in ſalute credentium:vel cum opera ſua. Chriſto attribuit,dicẽti, Sine me nihil poteſtis facere. ¶ Itẽ animus pontificis ſanguine linitur, cum obedit vſq; ad ſanguinem. Tingitur pollex manus,cum operatur digna martyrio. Tingitur etiam pollex pedis, cum deſiderat pati pro Chriſto. Tingũtur nihilominus cornua quatuor altaris ſanguine,cum virtutes quatuor cordis eius,iuſtitia,prudentia, fortitudo, temperantia, fide paſſionis Chriſti decorantur. Item pro peccatis ſuis immolet.i.occidat in ſe omne animale, & conſumat igne pœnitentiæ. Sed deuotione mentis quaſi holocauſtum ſe totum deo incendat, ſic tamen, vt ſit hoſtia pacificorum populis quibus recõciliet deum,& quorum inuicem pacem ipſe conſeruet. Item panes diuini verbi, ipſe comedat meditando. ſi quid autem in eis eſt quòd non capit, igne charitatis conſumat. Item ſeptem diebus, id eſt omni tempore,quod tot diebus agitur,obſeruet pontifex ſuam conſecrationem, vt nihil agat vel cogitet contrarium ſanctitati, maneatq́ue in eccleſia, vt nullo ab ea ſchiſmate diuidatur.

Sermo tertius dominicæ paſſionis de epiſtola, & in ordine.clxiiij.

Pontifex frater Moyſi debet eſſe.

CHhriſtus aſſiſtens pōtifex futurorum bonorum) Sicut oportet pontificem ornatum eſſe moribus,ſic decet eũ compo-

compoſitum eſſe veſtibus, vt habitus corporis interiorem ſignificet cordis virtutem,quia vt dicitur Eccleſi. xix. Habitus corporis de animo indicat. Habitum vero magni & ſummi pontificis noſtri ſcriptura deſcribit Exo. xxviij.vbi ad Moyſen ſic loquitur deus, Facies.i. fieri præcipies,veſtē ſanctā Aaron fratri tuo in gloriā & decorem,quam faciant ſapientes corde,quos repleui ſpiritu prudentiæ. Vbi primo intelligendū, quia lex per Moyſen data,in Moyſe deſignatur.Itaque pontifex frater Moyſi.i.legis dicitur,quia diuinæ legi,tanto ſtudio & amore adhærere debet,vt germana ei videatur cognatione coniungi.Itē veſtes ſanctę deſignāt ſanctarum virtutum habitum. Quædam.n.virtutes,vt politicæ,etſi bonæ,non tamen ſanctæ ſunt:ſed fides, ſpes,charitas,& morales atque intellectuales,ſi ad deum tendunt,ſanctæ veſtes animæ ſunt:ideo veſtem ſanctam,opera iuſtitię, & ſanctitatem, ornamētum virtutum intelligit.Item ſunt veſtimenta iſta in gloriam & decorem,vt nihil vile ac ſordidum in ſacerdotis ore vel opere appareat, ſed cuncta quæ agit, loquitur,cogitat,coram hominibus pręclara(ecce decor,)& interni arbitrij conſpectui oportet eſſe glorioſa.ecce gloria.Itē ſapientes corde,& ſpiritu prudentes,prophetæ ſunt & Apoſtoli,cęteriq́ doctores,qui quomodo ſacerdotes debeant viuere, qua honeſtę conuerſari, quàm reuerenter altari miniſtrare, facto & verbo demōſtrant.Timo. X ps pontifex noſter, frater Moyſi fuit
j. Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe, vt dei diſpenſatorem &c. ¶ Sed allegorice pontifex noſter Chriſtus frater fuit Moyſi.i. Iudaici populi. Deuter.xviij. Prophetam de fratribus veſtris ſuſcitabit vobis deus. Cuius ſanctæ veſtes fuerunt ſancta caro,ſancta anima,ſancti habitus virtutum, ſancta vnio verbi & hominis,ſancta operatio,ſancta paſſio, & ſancta reſurrectio.Vnde quod naſcetur ex te ſanctum,vocabitur filius dei, quibus veſtibus quia nihil pulchrius,nihilq́ glorioſus, ideo in decorem & gloriam veſtitus eſt. pſalmus. Dominus regnauit,decorem induit. Nulla enim aut culpæ aut erroris fuit in eo macula : quarum veſtium gloria, in tranſfiguratione, in miraculis,& in reſurrectione patuit. Has vero Chriſti veſtes perſecutores eius : ſibi diuiſerunt, & ſortiti ſunt : Sed apoſtoli & doctores eccleſiæ eas texunt ſententiis, eas ornant declarationibus, ipſas firmant argumētis,& eaſdem perficiunt operibus. De

his noſtri pontificis veſtibus dicitur Zach.iij. Poſuerũt cydarim.i. mitram mundam ſuper caput Ieſu ſacerdotis magni,& induerunt eum veſtibus. ¶ Nota quia veſtes iſtæ ſacrę octo fuerunt,quarum quatuor cõmunes erant pontifici & minoribus ſacerdotibus,quatuor reliquis ſolus pontifex vtebatur. ¶ Prima cõmunis veſtis erãt fœminalia, ſiue femoralia,de byſſo retorta,quę ſub vmbilico fortiter ſtringebantur,& vſq; ad genua pendebãt: quibus ſignificatur ea pars caſtitatis quæ à copula ſe abſtinet cõiugali;ſine qua,vt dicit glo. nemo vel ſacerdotium ſuſcipere;vel ad altaris miniſterium conſecrari poteſt. i. ſi non aut virgo permanſerit, aut vxoriæ cõiunctionis fœdera ſoluerit. Et aduertendũ q̃ Moyſes cõſecrandis nõ imponit femoralia,ſed ipſi ea ſpõte accipiunt,quia iſta continẽtia non eſt in præcepto legis,ſed qui voluerint cõſecrari,ipſi primũ caſtitatis ꝓpoſitum vt aſſumant ſpõte,neceſſarium eſt. Hæc femoralia induant pontifices & ſacerdotes, quorum virtutem in magno pontifice Chriſto prædicare ſuperfluum eſt, cum ipſe dicatur corona virginum: de quo & ait Apoſtolus in figura Meſchiſedech, qui fuit ſine patre,& ſine matre,& ſine genealogia: Sine patre quidẽ in terris, ſine matre in cælis: & ſine genealogia, quia filios carnis nõ genuit. ¶ Secunda cõmunis veſtis fuit linea ſtricta, camiſea videlicet de lino,talaris. i. vſq; ad pedes pertingens: quæ ſtricta dicebatur, quia corpori tou & brachiis ſic aptabatur ſtricte,vt nulla fieret ruga Et quia lino quod de terra ortũ ad cãdorẽ multo labore perducitur, corporis caſtitas deſignatur,quę virtus in carne grãdi opere fit,ideo lineã pontifex veſtit, cũ generale in toto corpore caſtitatis ꝓpoſitum aſſumit. A ſummo vſq; ad pedes itaq; tegantur manus & brachia,ne quid inutile operetur. Tegatur pectus,ne quid male cogitet. operiatur venter & ſubiecta ventri mẽbra ne guloſus,aut laſciuus ſit. Tegãtur genua,ne ab oratione torpeant. tegantur etiã tibiæ & pedes, ne currant ad malum. Item ſtricta debet eſſe iſta linea propter duo. Primo, quia tanta diſtrictione illud generale caſtitatis propoſitum debet pontifex obſeruare,vt omni cautela occaſiones cõcupiſcendi caueat: & ſi per incuriam mali ſuperuenerint cogitatus,cum multo rigore ſtatim eos repellat. Secundo, quia caſtitatem corporis debet aſtringere ꝓpoſito cordis, quatenus cor & caro ſic ſocia germanitate

conueniant

Veſtes ſacræ fuerũt octo.

Femorale, prima veſtis ſacra.

Secunda camiſea linea.

conueniant, vt neq; caro aduerſus ſpiritum, neq; ſpiritus aduerſus carnem concupiſcat. Tertia veſtis fuit cingulum ſiue balteus de byſſo, quo linea cingebatur. Sine cingulo fuit veſtis. ideo per cingulum circunſpectio mentis intelligitur, quæ vigilanter accingere debet corporis caſtitatem, ne propter ipſius conſcientiam deſidiores in bonis operibus pontifices ſint, & ne per iactantiam caſtitatis ipſius meritum perdatur. Nam operis boni negligentia, & caſtitatis iactantia, ipſi caſtitati ruinam procurant. Quarta veſtis fuit tyara ſiue mitra de byſſo ad modum paruę caſſidis, qua tegebatur caput, & ſuper eam aurea vel byſſina corona erat impoſita. Per hanc vero mitram innocentia & ſanctificatio quatuor ſenſuum capitis intelligitur, ne ſcilicet vana, ſed æquitatem videat oculus: ne opprobrium proximi, ſed verba prudentiæ auris audiat, ne os abundet malitia, ſed dulcia ſint faucibus eloquia dei. ne meretricios odores quærat, ſed in odorem cœleſtis ſpõſi currat. Hæc eſt itaque mitra ſacer dotalis, cui corona imponitur, dum caſtimoniam ſacerdotes cuſtodiunt, vt inde ſperent coronam retributionis æternæ. Qui enim caſte viuit, negligens eterna præmia, ſed coram hominibus cupiens apparere, ille ſine corona mitram habet. quæ corona ſi aurea fuerit: perpetuam mentis claritatem deſignat. ſi vero byſſina, perennem corporis immortalitatem ſignificat. ¶ Quatuor dictæ veſtes communes erant pontifici & aliis ſacerdotibus, quatuor aliæ, ſcilicet tunica hyacinthina, & ſuperhumerale, & rationale, & aurea lamina, ſolius erãt pontificis, decet. n. vt qui maioris eſt gradus, pluribus virtutum actibus, qui in veſtibus deſignantur, mirandus fulgeat. Cunctæ. n. veſtes eius de auro, precioſiſque coloribus & floribus factæ ſunt: quia nihil vile aut ſordidum in ſacerdotis ore vel opere debet apparere, ſed cuncta quę agit, loquitur & cogitat, præclara hominibus, & gloriosa eſſe coram deo oportet. ¶ Quinta veſtis & pontifici propria, fuit tunica hyacinthina viq; ad pedes peruenięs, cuius capitium in ſummo vnde caput immittitur, habebat oram fortem textilem, ſicut in extremis veſtiũ fieri ſolet. In extremis vero ipſius tunicę pendebãt duo & ſeptuaginta tintinabula aurea, & totidem malogranata de purpura & coccо bis tincto, & hyacintho atque byſſo facta. inter duo tintinabula erat vnum malum punicum, & inter duo mala

Tertia Cingulũ.

Quarta eſt mitra.

Quinta tunica hyacinthina.

vnum

vnum tintinabulum, vt ingrediens pontifex tabernaculum nō moreretur niſi tintinabulis ſonātibus. ¶ In quibus omnibus primo intelligendū quia tunica hyacinthina colorem habet ſereni cœli. nā meditatio & operatio pontificis ſic debet eſſe cœleſtis, vt ſerenitatem mētis eius paſſionū nubila nō perturbent. Quæ tunica etiam talaris dicitur, quia opus cœleſte nō modo inchoādum, ſed vſq; in finē vitæ, quem pedes ſignificāt, perducendum eſt. Itē capitiū per quod caput immittitur, eſt timor domini, vñ intrat boni opis initium, quod circūdat pōtificis collū, in quo vox formatur, quando pōtifici præſtat rectè loquēdi fiduciā. Non hoc tantū quod in curſu vitæ recte vixerit, ſed ꝙ etiā ab infantia in timore domini cœpit operari. ¶ Itē extremæ veſtiū partes ſunt vl timę electorū ſolicitudines: qui cū propinquos morti ſe vident, magis ſe purgant à culpis, & virtutibus informāt. Tale autem debet eſſe capitium. i. initium boni operis in pōtifice, quoniā à tanta perfectione opus virtutū inchoare debet, ad quantā vix aliquis longo labore aliquando puenit. Et cū tāto timore debet deo famulari, quantū alius vix moriturus, & ad iudicium vltimum ingreſſurus habere ſufficiat. Item ſecundum Greg. per mala punica vnitas fidei ſignatur, quia ſicut in malo punico ſub vno cortice multa ſunt grana, ita in vna fide multi fideles ſunt, quos diſtingui tur gratia meritorū. In tintinabulis vero aureis ſermo prædicatorum aureus deſignatur. Coniunguntur autem tintinabula malogranatis, quādo prædicator nō conatur mirabilia loqui ſapienter (præberet. n. occaſionē ſchiſmatis) ſed potius vtilia pro captu audientiū prædicat. Tali. n. tintinabulo malogranatum integrum permanet. Vel ſecundum Bedam per malum punicū deſignatur multipharia virtutum operatio, vno charitatis cortice vndique munita. Tintinabulum autem aureum prædicationem deſignat, quę duo in pontifice coniungi debent, vt neque opus ſacerdotis ab eo quod loquitur diſcrepet, neque à rectitudine operis linguæ ſonus aberret. Vnde Glo. ſuper Leui. mala, inquit, punica, & aurea tintinabula pontifex habet, quia tanta debet eſſe eius vita & ſcientia, vt greſſus eius, motus, & omnis actus vocalia ſint, & veritatem quam mente concipit, habitu reſonet. Quicquid agit, quicquid loquitur, doctrina ſit. Sine tintinabulis, coloribus diuerſis, gemmis floribuſque virtutum,

nec

nec eccleſiam ingreditur,nec pontifex eſt. Et aduertendum vt dicit Beda,quia ſupra iſtam tunicam hyacinthinam pontifex cingebatur balteo, qui ſecundum Hiero. ſimillimus erat pelli ſerpentis quam in æſtate exuit,& longum marſupium rotundum textum ex byſſo retorta, & hyacintho & purpura,coccoque bis tincto,quatuor digitorum latitudinis.Ergo pontifex duobus erat cingulis cinctus.Vno communi ſuper lineam ſtrictam,altero proprio ſuper hyacinthinam,quia vt dicit Origenes ſuper Leuiticum, pontifex conſtrictus ſit in verbo,conſtrictus ſit in opere, & expeditus ad omnia:nil habeat diſſolutũ,nil remiſſum.Rurſus accinctus ſit animi veritate,& accinctus à corporalibus vitiis, nullum lapſum animæ,nullum corporis teneat, vt ſit ſanctus corpore & ſpiritu. ¶ Sexta veſtis & propria pontifici fuit ſuperhumerale,quod hebraice dicitur ephod. erat autem intus ſine manicis,vtrumque humerum tegens, & deſcendens vſque ad cingulum: cuius textura fuit ex auro, hyacintho, purpura, cocco bis tincto, & byſſo retorta. Et habebat ſuperhumerale ante pectus aperturam quadram vnius palmi ſecundum quodlibet latus pro collocando in ea rationali. In ſummitate vero dextra & ſiniſtra ſuperhumeralis,duo erant lapides onychini precioſi, circundati & concluſi auro,in quorum vno ſex prima, & in altero ſex alia nomina filiorum Iſrael ſculpta erant. Quia vero humeris onera portamus,ideo ſuperhumerale, primo quidem laborem & perfectionem bonorum operum, atque onus euangelij prædicandi & obſeruandi ſignificat. Vnde & nunc epiſcopi dum conſecrantur, eorum humeris liber euangeliorum imponitur, quia totum pondus eccleſiæ, & omne onus fortis operis debent pontifices pro euangelio Chriſti portare. Item ex auro fit ſuperhumerale, vt ſapientiæ intellectum pontifex habeat: cui additur hyacinthus coloris cœleſtis,vt quod intelligit, non ad fauorem infimũ,ſed ad amorem cœleſtium ſurgat. His purpura qua veſtiuntur reges, permiſcetur, vt pontifex regia poteſtate in ſe vitia reprimat,& nobilitatem intimæ regenerationis aſpiciens,cœleſtis regni aditum moribus ſibi acquirat. Vel in purpura cuius color ſanguineus eſt, paratum ad martyrium pontificis deſignat animum. Iſtis coloribus additur coccus coloris flammei,vt pontificis opera

Sexta veſtis eſt ſuperhumerale.

quæ

quæ hominibus rutilāt,flamma intimi amoris accedat:qui coccus bis tinctus eſt,dum flamma charitatis dei & ꝓximi amor accendit. Neceſſaria eſt etiā pontifici byſſus mūdæ caſtitatis:quæ ideo retorta dicitur,quia caſtimonia ad ꝓfectū mūditiæ candorē ducitur,cū per abſtinētiam caro fatigat. Item in vtroq; humero.i. in ꝓſperis & in aduerſis debet habere pōtifex lapides precioſos.i.opera virtutū. Et quia eadem opera ad imitationem præcedētium patrum facere debet, nec à ſe nouiter inuenta fingere, ſed antiqua patrum auctoritate ſibi tradita eſſe docere debet,ideo in eiſdem lapidibus nomina ſanctorum patrum ſculpta eſſe dicuntur. Qui etiam lapides auro circundātur,& auro incluſi deſcribuntur. In auro quidem intellectus, & in auro charitas deſignatur. Tunc autem virtutum opera auro circundantur, cū vndiq; intellectu circūſpiciuntur,ne quid ꝓuerſum in eis ſit. Tūc vero clauduntur auro,cum charitatis vinculo ſic cōtinentur:vt nulla rerum mutabilitate à ſuo ſtatu decidant.

Septima veſtis dicebat logiō, quod rationale dicitur.

¶Septima veſtis & ſolius pontificis dicebatur logion vel rationale iudicij. Erat autem pānus eiuſdem texturæ cum ſuperhumerali,ſed duplex & quadratus vnius palmi quodlibet latus habens. Erant autem in eo. xii. lapides precioſi auro incluſi:& ſinguli lapides vnum nomē filiorum Iſrael habebant ſculptum,ſuper quatuor verſus erant poſiti lapides,in quolibet verſu tres. Et erat in ipſo rationali ſcriptū, doctrina,& veritas:quod ante pectus ſummi pontificis ponebatur in apertura ſuperhumeralis, & pendebat à ſuperiori parte aureis catenulis à duobus vncinis in vtroque latere rationalis,ab inferiori vero ad poſterius ſuperhumeralis ligabatur vittis hyacinthinis,ne moueri poſſet. Et portabat pontifex iudicium filiorum. Iſrael coram domino. Poteſt autem per rationale iudicij, rationale iudicatorium mentis deſignari,quo debet eſſe pontifex prēmunitus, vt cuncta non ex paſſione,ſed ex ratione iudicet. Et hoc rationale primo quidem fit ſecundum texturam ſuperhumeralis, quādo iudicium mentis conuenit operi. Item duplex eſt, vt ſacerdotis examen deo placat,& homo non contemnat. Vel duplex eſt, vt credendis ratio, & agendis diſcretio apponatur. Item palmus eſt toto conamine extenſio manus. Manus autem quia ad operationem pertinet, ideo palmus conatum ſignificat operis. Habet ergo rationale in longitudine

dine & latitudine palmum,quia pontifex ſiue tẽdat in longitudinem vitæ æternæ,ſiue in latitudinem charitatis fraternæ,non remiſſe, ſed toto debet conatu operari. Item quatuor verſus rationalis,ſunt prudentia, iuſtitia, fortitudo,temperantia: in quorum quolibet tres gemmæ ſunt, dum pontifex fide trinitatis ornatur,qua prudenter imperat quicquid fortiter ſuſtinet, & omne quod temperate agit. Vel poteſt dici q̃ tres gemmæ in verſu primo prudentiæ ſunt memoria præteritorum, & circunſpectio preſentium, & prouidentia futurorum. Tres autem gemmæ in verſu iuſtitiæ ſunt clementia,humilitas,& largitas. Tres vero gemmæ in verſu fortitudinis ſunt patientia in aduerſis, longanimitas in promiſſis, & tolerantia in aliorum moribus. Sed verſus temperantiæ tres iſtas habet gemmas, ſcilicet ſobrietatem,caſtitatem,& paupertatem. Item in ipſo rationali poſitum erat,doctrina & veritas,quia non ſecularibus curandis,ſed ſtudiis veritatis intelligendæ,& doctrinæ communicandę pontifex eſt conſecratus. Item rationale colligatur operi,quia ſine ratione nullum debet eſſe opus hominis,& eſt colligatio iſta catenulis aureis, id eſt preceptis diuinis, & vitis hyacinthinis, id eſt promiſſis cœleſtibus. Item hoc indumentum rationale iudicij dicitur, quia debet pontifex ſubtili examine bona malaq; diſcernere, & quę,quibus,quando,& qualiter conueniant cogitare. Nihil proprium quærere,ſed ſua commoda proximorum bona cogitare. Item in pectore debet portare iſtud rationale iudicatorium,ne cor pontificis fluxæ cogitationes poſſideant,ſed ſola ratio conſtringat. Item debet pontifex portare iudicium filiorum Iſrael coram domino: quod vtique fit quando ſubditorum cauſas pro ſola dei intẽtione diſcutit. Quando in his quæ dei vice agit, nihil humani fauoris admiſcet. Quando correctionem priuatam odium non exaſperat. Quando ſic aliena vitia inſequitur, vt ſeipſum corrigat. Quando nec inuidia maculat,nec ira præcipitat iudicem. Quando conſiderato ſuperno iudice, non ſine timore reguntur ſubiecti. ¶ Octaua veſtis fuit aurea lamina ſoli pontifici propria. Et conſiderandum ſecundum Ioſephum,q̃ præter illam cõmunem ſacerdotũ mitrã byſſinam,pontifex habebat tiaram,ſiue mitrã hyacinthinam circũdatam triplici corona aurea,in qua erant flores aurei,ſed in frõte pendebat

Octaua veſtis, aurea lamina.

debat aurea lamina figuram habens lunæ corniculatæ, in qua erat ſcriptum ineffabile dei nomen tetragrāmatum, id eſt quatuor literarum. Ligabatur autem eadem lamina ad mitram vitta hyacinthina à qua pendebat in fronte. ¶ Vbi primo conſiderandū q̄ mitra capitis hyacinthina deſignat contemplationem cœleſtem, quę mentis habitus eſt, cui triplex apponitur corona florida & aurea, cum caſtitatis, doctrinæ, & martyrij, pontifex ſeruat meritum. Item aurea lamina ſecundum Origenem ſignificat intelligentiam vel ſcientiam diuinitatis. Super omnia enim quæ de creaturis intelligi poſſunt, ſcientia dei exceſſit. Et quia pontifex familiarius debet contemplari deum, ideo laminam portat in qua nomen dei cæteris incognitum ſcriptum eſt, quia notum ſibi debet eſſe, quod alios latet de ſecretis dei. Item hāc laminam portat ante frontem, quia ſine verecundia debet fiducialiter profiteri Chriſtum. Item eandem laminam vitta hyacinthina alligabat mitræ, quia ſolus amor cęleſtium quem deſignat vitta hyacinthina, notitiam diuinæ veritatis contemplationi alligat. ¶ Hæc quidem de noſtro pōtifice ſummi pontificis vicario ita poſſunt intelligi. Sed pontifex ipſe magnus Ieſus Chriſtus in ipſis etiā veſtibus figuratur. Et primo quidem induit fœminalia, vt iam dictum eſt ſupra, quia filios carnis non genuit. Item induit ſecundam veſtem ſtrictā lineā, quia carnē mūdam aſſumpſit de virgine terra. Item induit tertiam veſtem. ſ. hyacinthinā tunicam, quia à ſuū creatione aſſumpſit animam cœleſtia contēplantem. Item vtrunq; horū cingulo ſibi aſtrinxit, quia carnem & animam ſibi vniuit. Vel cinctorium vnum fides, alterum iuſtitia eſt. Eſa. xi. Erit iuſtitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. Fide, id eſt fidelitate ſe cinxit in renibus, quia per carnem natus ſeruauit promiſſum patribus. Iuſtitia etiā cinxit lumbos, quia deducta patrum generatione vſque ad ſe, iuſtitia & non potentia venit nos redempturus. Item vt dicunt Iudęi, tintinabula aurea ſignificant tonitrua: malogranatis vero fulgura deſignātur. Ideo per tintinabula ſonus prędicationis, qui per totum mundum tonuit: per malogranata vero fulgura miraculorum intelliguntur. Hæc autem vtraque ab humanitate Chriſti pendent, quia ipſe prędicatores miſit, & virtutem miraculorum tribuit. Inde autem hęc duo coniuncta ſunt,

Chriſtus pontifex noſter in omnibus his veſtibus figuratur.

quia

quia prędicatio miraculis confirmatur.Mar.vlt.prædicauerunt vbique domino cooperante,& ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.Et in fine veſtimenti hęc duo pendẽt, quia cum finiuit Chriſtus præſentem vitam, vel extremo cum hominibus ſuæ conuerſationis tempore ſonuit prædicatio,& fulgurauit miraculum.Sciendum etiam duo & ſeptuaginta fuiſſe tintinabula, quoniam tot ſoni linguarum ſunt,& tot nationes hominum ad quas miſſi ſunt duo & ſeptuaginta diſcipuli loquentes variis linguis, & in omnem terram exiuit ſonus eorum. Item ſummus pontifex noſter induit ſuperhumerale,id eſt tolerantiam laboris, & patientiam paſſionis, & factus eſt principatus ſuper humerum eius, inuentamque diu perditam ouem impoſuit humeris gaudens.In iſta vero patientia mortis, primo quidem fuit aurum,prędum videlicet noſtrę ſalutis. Secundo fuit in ea hyacinthus,quia cœlũ nobis aperuit. Tertio fuit ibi purpura,quia ſanguinẽ fudit purpureũ, vnde rex meruit credentium eſſe.Quarto fuit ibi coccus,quia cũ dilexiſſet ſuos, in fine mortis maiorem dilectionem oſtẽdit. Quinto fuit byſſus,quia ſine macula culpę cãdidus,tamẽ paſſus eſt. In hoc autẽ ſuphumerali habuit nomina duodecim filiorũ Iſrael, ſex hinc,& ſex inde:quia vtriuſq; populi Iudæorũ & gentilium peccata ipſe portauit.Vel quia electorũ animas defunctorũ eduxit ab inferis,&viuẽtes mũdauit à culpis.Itẽ rationale iudicij eſt poteſtas iudicandi, tradita noſtro pontifici xpo:quę rationale dicitur,tũ quia rationale eſt vt mundũ iudicet,quẽ mũdus iudicauit iniuſte. Tũ etiã quia iuſte iudicabit,vt dicit ps.In hoc autẽ rationali ſcriptũ eſt ſecundũ aliã trãſlationẽ,manifeſtatio &veritas,quia manifeſte & vere iudicabit.Nam deus noſter manifeſte veniet,nec verum iudicem peruertent aut teſtes falſi,aut aduocati clamoroſi:nec flectetur prẽcibus importunis,nec muneribus peruertetur prẽtioſis,ſed nec minis terrebitur violentis.Duodecim vero lapides rationalis,Apoſtoli ſunt,& viri Apoſtolici, quibus datum eſt cum Chriſto iudicare mundum.Sedebitis, inquit,iudicantes duodecim tribus Iſrael. Item mitra noſtri pontificis ſapientiam eius deſignat, qua plenus fuit ab inſtanti conceptionis deum videns. Duplex autem mitra, creatorum & diuinorũ intelligentiã ſignificat.Itẽ aurea corona & florida ſupra mitrã,gloriã reſurrectiõis demõſtrat.

Sic

Sic enim coronatus eſt gloria & honore, à mortuis reſurgens. Lamina aurea virtutem noſtræ reparationis oſtẽdit. In ea.n.ſcriptũ erat nomen dei quatuor, literis q̃ ſunt Ioth, He, Vau, Heth. Ioth interpretatur principium. He interpretatur iſte. Vau interpretatur vita. Heth interpretatur paſſionis, quod totum ſonat, iſte principiũ paſſionis vitæ. Iam enim tunc ille pontifex legalis verum pontificẽ Chriſtum ſignificabat, qui ſua paſſione fuit nobis principium vitæ in Adam perditæ. Vel quia ipſe reſurrexit ex mortuis, primitiæ dormiẽtium. Ideo principium vitæ. Quia vero propter fidem ſuæ reſurrectionis aſtruendam paſſi ſunt martyres, ideo non propter paſſionem tantum quam tolerauit ipſe, ſed etiam quia paſſioni martyriũ occaſionem præbuit, principium paſſionis fuit, ſicut in collecta dicitur, quia ab ipſo martyrium ſumpſit omne principium. ps. Propter te mortificamur tota die, exiſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Ergo ſummus pontifex noſter xps veſtimẽtis gloriæ, & indumento ſalutis veſtitus eſt: Qui primo induit fœminalia virginitatis. Secundo induit lineã carnis. tertio induit hyacinthinam animæ. quarto vtraq; hæc indiſſolubiliter ſibi vniuit: quam vnionem deſignãt duo cingula, lineæ videlicet, & hyacinthinæ. Nam vtraq;, carnem videlicet & animã ita ſibi aſtrinxit, vt etiã ab inuicem in morte ſeparata, nihilominus verbũ haberet vnionis cingulo aſtricta. Quinto induit ſuperhumerale paſſiõis. Sexto rationale iudiciariæ poteſtatis. Septimo mitrã intellectę veritatis. Octauo coronã glorioſę reſurrectionis. Nono laminam noſtræ reparationis.

Sermo quartus dominicæ paſſionis de epiſtola & in ordine. clxv.

Pontifex mundis & ſanctis debet veſci.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.) Sicut dignitate poteſtatis, ita moribus, vita, & conuerſatione oportet pontificem à multitudine hominum ſeparatum eſſe. Quia enim dei vices agit in terris, ideo quaſi deus ſit, nõ humanam, ſed diuinam debet agere vitã, quo ad quatuor articulos. Quantum quidem ad victum pertinet, mundis tantum & ſanctificatis debet veſci: nec vnq̃ bibere vinũ debebat tempore quo ingreſſurus erat ſancta ſanctorum, vel oblaturus incenſum. Et quia beatus Aug. putauit altare incẽſi eſſe intra velum ſancti ſanctorũ, quo ſummo tñ põtifici,

ſtici licebat intrare,ad ipſumq; altare omni die mane & veſpere pro thymiamate incendēdo oportebat accedere, ideo cōcluſit beatus Aug.q̄ ſummus pōtifex iugiter abſtinebat à vino. Sed ſi p̄dictū altare, prout aliis videtur,erat extra velum in ſanctis,quo poterāt minores ſacerdotes intrare,tunc iſta non anguſtamur difficultate,vt cogamur credere pōtificem perpetuo abſtinuiſſe à vino. Poterāt.n.ſacerdotes per vices agere illud miniſterīū, ne iugiter abſtinerent. Et certe filius hominis pontifex noſter venit manducans & bibens, cuius cibus fuit voluntatē dei perficere, vt dicit Ioā.iiij & hic cibus ſanctus eſt.j. Theſ.iiij. Hæc eſt voluntas dei,ſanctificatio veſtra. Vitiū aūt voluptatis Chriſt⁹. nec guſtauit, nec bibit, quia Nazareus.i.conſecratus fuit ex vtero matris ſuæ.Hāc vitæ ſobrietatē & noſtri obſeruent pōtifices,veſcā tur ſanctis,vinū non bibant,nec omne quod inebriare pōt. Et primo quidē oīs creatura dei ſancta & munda eſt,Sed fit cibus immūdus ex vitio ſumentis,ideo ſanctis veſcuntur pō tifices,cū abſq; vitio gulę ſobrietatē cuſtodiunt. Itē euadere nō poſſunt guſtū vini.i.perceptionem voluptatis, ſed nō bibant quod guſtatum eſt.i.prauis ſuggeſtionibus non consentiant. Item ebrietas euertit ſenſum:ideo oīs immoderata paſſio ebrietas eſt,quā debet cauere pōtifex. ¶ Secundus articulus obſeruantiæ pontificalis pertinet ad cultum & habitū corporis. Non licebat ſummo pontifici nudare caput ſuum,nec veſtimenta ſcindere, nec caput aut barbam radere. Et Chriſtus primo quidem caput non nudauit,vel quia nudam nobis ſuam non exhibuit diuinitatem, ſed humanitate tectam. Caput enim Chriſti deus. Vel quia contemplationem mentis ſuæ nunquam ſeparauit à contuitu diuinitatis. Item caput non raſit, quia fideles ſibi coniunctos quaſi capillos capiti non abiecit. Item nec raſit barbam,quia nulla molitie effeminatus eſt,ſemper virilem ſeruans decorem. Item veſtes nō ſcidit, quia humanitatis & virtutis habitum quem induit,nulla violentia rupit. Talis ſit etiam obſeruātia noſtri pontificis. Et primo quidem caput non nudet, quia nulli terreno principi ſeruitutis ſed charitatis exhibeat reuerentiam. Caput enim in ſignum reuerentiæ nudatur. Item capilli non ſentiunt, naſcuntur tamen de capite, in quo vigent omnes ſenſus. Tales autem homines dei qui non ſentiunt quæ mundi ſunt, ſed quia eos abiectos mun-

Secundus articul⁹ pō tificalis ob ſeruantiæ circa corporis cultum.

Chriſtus pontifex noſter vero obſeruauit cultus atque habit⁹ honeſtatem.

dus perſequitur, innituntur protectioni preſulū: ipſos itaq; pontifices non abiiciant. Item nec radant barbam, quia ſigna virilitatis, & non mollitiei debent prætendere. Item caueant præbere ſcandalum quo violento ſchiſmate vnitas ſcindatur eccleſiæ. Vel quia ſciſſio veſtimentorum furoris aut doloris immoderati eſt ſignum, prohibetur ne pontifex nimium doleat de aduerſis mundi, & ne furiat in caſtigandis culpis. ¶ Tertius articulus obſeruantiæ pōtificalis pertinet ad coniugium. Nam virginem vxorem ducere præcipiebatur. Et pontifex noſter Chriſtus virginem deſponſatam viro duxit ſibi in matrem. Et mentes humanas quantumcunque peccato corruptas, ſibi copulat caſta integritate, virgines faciens ex corruptis, vt dicit glo. ſuper Oſeæ. Præter morem humanū vbi copula corrūpit virgines. vnde ait apoſtolus, deſpondi vos vni viro, Chriſto, virginē caſtā. Et hoc deſignat legalis pōtificis cōiugium: cuius tanta erat ſanctitas, vt cum alij homines ex contactu fœminæ redderentur immundi, ne liceret eis ad ſancta accedere, ipſe tamen pontifex ſecundum. Auguſtinus merito ſanctitatis pręcipuę non inquinabatur. Sed & pontifici noſtro eccleſia virgo traditur in coniugium, cuius debet ſeruare virginitatem, ne vllo vicio corrumpatur. ¶ Quartus articulus pertinet ad mortis exitum. Aliis quidem ſacerdotibus licebat intereſſe funeribus proquinquorum ſuorum in primo gradu, patris, ſcilicet & matris, & filiorum atque fratrum & ſororum, ex quorum funeribus contaminabantur, quia omne morticinum faciebat hominem immundum. Sed ſumus pōtifex ad nullum omnino mortuum ingrediebatur, neque etiam ſuper patre & matre ſua contaminabatur, ſed dum agebantur ſuorum exequię, ipſe manebat in ſanctis, nec inde egrediebatur. Et dicit Auguſtinus ſuper Leuiticū, quod ſummus pontifex dei gratia præſeruatus, nunquam ægrotabat, ſed moriturus abſque præcedente languore ſubito moriebatur. In quibus omnibus, vt dicit glo. ad literam, lex prohibet ſacerdotes nimis ægre de mortuis dolore, tanquā qui ſpem futuræ vitæ habentes populū docent. ¶ Sed moraliter & allegoricæ primo conſiderandum eſt, quia mortuus ſignificat peccatum. Eze. xviij. Anima quæ peccauerit, ipſa morietur. & Ephe. ij. Cum eſſemus mortui peccatis noſtris, conuiuificauit nos ſibi Chriſtus. Item non contaminatur

Tertius articulus pōtificalis obſeruantiæ eſt circa cōiugium.

Chriſtus pōtifex noſter virginem duxit ſibi in matrem.

Quartus articulus pontificalis obſeruantiæ.

taminatur ſacerdos terrenus in mortibus extraneorum, ſi non omittat docere quanquam illi non obediant, ſed ſi cognati ſui quibus conuiuit,peccando moriantur, ipſe pollui tur,quia ex ipſius videntur peccaſſe negligentia,quibus debuit vigilantiorem adhibere curam. Sed ſummus pontifex Chriſtus ex nullo vnquam contaminatus eſt peccatore,qui venit tollere omnium peccata. Item alij pontifices contaminantur ſuper patre & matre à quibus originale peccatum contraxerunt. Immoderato etiam conſanguinitatis affectu,dum nimis ſuos diligunt,deum offendunt. Sed pontifex noſter Chriſtus neutro modo contaminatus eſt, quia nec à patre & matre contraxit maculam originalem,nec vltra debitum ſuos dilexit. Item quicquid alij faciant,pontifex tamen non egrediatur de ſanctis,vt nec cogitet nec loquitur nec faciat niſi quod factum eſt. Sed & pontifex noſter Chriſtus quanquam peccatoribus incontaminatus ipſe communicaret,cum publicanis manducans & bibens,tamen de ſanctis non eſt egreſſus quia factus ipſe ſanctificauit impios: nec cœlum deſeruit,in quo ſancti habitant. Ité pontifices noſtri circũdati ſunt infirmitate,vt dicit apoſtolus,& hinc quandoq; ſic delinquunt vt moriantur. Sed verꝰ pontifex noſter xp̃s,licet noſtra tulerit infirma,nunq̃ tamẽ ægrotauit carne, nec infirmatus eſt mente, ꝙ ſi aliquid in eo apparuit infirmum,quia paſſus eſt cruce,illud tamen infirmum fortius eſt hominibus. Item non eſt mortuus Chriſtus ſecũdum carnẽ ex infirmitate, ſed ex magna poteſtate, quod indicauit clamor magnę vocis cum emiſit ſpiritum.

Chriſtus verus pontifex ī nullo vnq̃ cõtaminatus eſt.

Sermo quintus dominicæ poſſionis de epiſtola, & in ordine.clxvj.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.) Circa ordinationem ſummi pontificis quatuor capitulis, ſcilicet inſtitutione, & conſecratione,& habitu, atque obſeruantia expeditis, tria reliqua de officio, & beneficio, & ipſius miniſterio reſtant. Grande quippe ipſius officium eſt, quod nullus præter deum poteſt perficere. Et primo quidem tanta eſt in eo ſacræ ſcripturę notitia,vt ſoluat omnia legis dubia, vt eius declaret obſcura,vt ipſius determinet ambigua, vt eiuſdem explanet perplexa, ſicut dicitur Deuter. xviij. Talis debet eſſe eccleſiæ pontifex:

De officio põtificis.

quia vt ait Hiero. officiū eius est interroganti respōdere de lege. Et noster summus pontifex Christus declarauit dubia veteris legis, q̄ videlicet esset maximum eius præceptum, & q̄ in resurrectione non erunt nuptiæ, & q̄ vxorem etiā for nicationis causa repudianti aliā ducere non liceret. præcepta etiā decalogi ipse perfecit. Mat. v. &. vj. Item pontificis officiū est populi principē, & oēm populum, suo imperio di rigere, vt dicitur Nu. xxvij. & hodie in pontificibus ecclesię regalis est dignitas, quibus debēt obedire xp̄iani principes, dicente domino ad Petrū, Quodcunq; ligaueris vel solueris super terrā, erit ligatū vel solutū in cœlis. Non dicit hoc vel illud spirituale vel tēporale, sed quodcunq; generaliter. Pōtificū ergo vtraq; potestas spūalis. s. & tēpalis à Christo processit quod bene figuratū est in mitra pōtificis, super q̄ ponebatur corona aurea, & vtrūq; à lamina in qua erat nomē tetragrāmatō, exurgebat. Lamina hæc Christū significat, qui deus est ineffabilis, sua morte vitā nobis initiās. Et ab eo sumit in capite pontificū mitra pontificalis, & corona regalis. Sed & ad xp̄i præceptū debent agere principes oēs & populi Mat. iij. Ipsum audite, quia rex est & sacerdos. Rex regū, & dns dnantium. Ideo de tribu regia ipse secundū ordinem Melchisedech socerdos natus est. Itē vbi humanū deficit cō silium, pōtifex debet cōsulere diuinū beneplacitū, vt dicitur. Nu. xxvii. Nā merito sacræ dignitatis ei reuelātur secreta. Ideo Cayphas licet malus, tñ quia pontifex, prophetauit, vt dicitur Ioan. xj. Et ipse xps cōsuluit vitę hoim vbi lex defecit, nec alius vnq̄ eius consilia attingere potui sicut ipse ait, Multi voluerunt & videre & audire quæ vos auditis & videtis, nec potuerunt. Tales debent esse & nostri pontifices, sic familiares deo, vt qđ ab aliis sciri nō pōt, ipsi velut angeli in terris à deo discant, vñ pontifex dicitur angelus dñi exercituum, Mal. ij. Item pōtificis officiū est solum eū ingredi sancta sanctorum. Inferiores aūt sacerdotes sancta intrabant, sed populo sufficiebat introire atriū. Tres. n. gradus sunt humanarum virtutum. Primus est politicarū, quibus passiones animi nō tolluntur, sed moderātur. Secundus est virtutum purgatiuarum, quibus etiā moderatę passiones abiiciuntur, vt nulla passione animus agatur. Tertius gradus est virtutū purgatarū, quibus fit vt passionibus animus nō molestetur, sed intellectus solum vigeat. Primæ virtutes attingunt sancta in

Pontificis summa potestas est tā spūalis q̄ temporalis.

Ad xp̄i p̄ceptū agere debent principes & omnes populi.

Tres gradus humanarum virtutum.

ta in atrio, & ſufficiunt populo. Secundæ virtutes ſanctæ ſunt,quia ſancta intrãt, & ad ſacerdotes ptinẽt. Tertiæ aũt extollũt omne ſanctũ:ideo ſunt ſanctæ ſanctarũ,heroicæ & diuinæ virtutes:quę ſi pertinent ad aliquẽ ſtatum hoĩm,certum eſt q̃ eorum ſunt qui celſioré in hoĩbus habent gradũ, & hi ſunt pontifices quibus nõ ſufficit virtus popularis,nec ſacerdotalis,ſed ipſi ſoli intimum virtutis quod eſt ſanctum ſanctorum,ingrediuntur,quò cæteri penetrare nõ poſſunt. Sit ergo ipſorum cogitatio,ipſorũ locutio : ipſorũ operatio non tantũ ſancta, ſed etiã ſancta ſanctorum. Talis fuit põtifex noſter Chriſtus ſanctus ſanctorũ, qui ſolus ſanctitatis intimum penetrauit,quo nulla creatura etiã angelus attingere poteſt. p̃s. Nõ eſt ſanctus vt eſt dñs. ¶ Item pontificis officium eſt inter mundum & immundum, inter lepram & leprã diſcernere. Hoc quidẽ agunt noſtri põtifices, cum infideles à fidelibus diſcernũt,& ad ſacramẽta eccleſię,dignos admittunt,indignos repellũt. Diſcernunt etiam immundos à mundis, cum per ſententiam excommunicationis peccatores ſeparant à conſortio fidelium. Rurſus diſcernunt varias lepras, cum varios errores diſtinguunt, quo quis fidem maculat. Diſcernunt etiã lepras, dum cuiuſq; criminis qualitatem & quantitatem diſtinguunt. Summus autem pontifex noſter Chriſtus in iudicio ſeparabit mundos ab immundis.i.iuſtos ab iniuſtis, & diſtinctis lepris.i.criminibus proprias pœnas apponet. ¶ Item pontificis officium eſt conſecrare ſacerdotes,& ordinare leuitas vt dicitur Leui. viij.& Nu.viij. Hoc etiã ad literã noſtri perficiunt preſules. Ipſi.n. ſunt capita eccleſiæ, quibus ſanctificatis in cæteros gradus deſcendit ſanctificatio. p̃s. Vnguentum capitis Aaron deſcẽdit in barbam,& in oram veſtimenti eius ſuperiorem. Barba pontificum, ſacerdotes:ora veſtimẽti eorum,leuitę ſunt. Sed & magnus pontifex noſter Chriſtus cõſtituit quoſdam quidem apoſtolos,quoſdam autẽ prophetas,alios vero euangeliſtas,alios autem paſtores & doctores, vt dicitur Epheiij. Item pontificis officium eſt conſecrare tabernaculum & altare, atque polluta hæc expiare, vt dicitur Exod.xxix. & Leui. xvj. Similiter pontifices noſtri eccleſias & altaria conſecrant,& violata hæc reconciliant. Sed & pontifex noſter Chriſtus conſecrauit eccleſiam,mundans eam lauacro, vt dicit apoſtolus. Ipſe etiam per mortem ſuam pollutos re

conciliauit deo, & exhibuit ſanctos & immaculatos & irreprehenſibiles coram ipſo, vt dicitur Col.j. Item pontificis officium eſt generale ſacrificium pro toto populo immolare, & cõmuné orationem facere, ſicut Leui.iiij.&.xvj. Sed & pontificibus noſtris incumbit non ſpeciale tantum, ſed pro tota Chriſtianitate offerre ſacrificium, & orare pro omnibus. Pontifex autem noſter Chriſtus ſeipſum obtulit ſacrificiũ generale pro toto humano genere ſaluando, nec fuit alius dignus illud offerre. Eph.v. Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationẽ & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Generalem etiam oblationem orationem fecit. Io.xvij. Nõ pro Apoſtolis rogo tantũ, ſed pro his qui crediturí ſunt per verbum eorum in me, vt omnes vnum ſint, ſicut tu pater in me, & ego in te: vt & ipſi in nobis vnum ſint. ¶ Eſt etiã põtificis officio populum inſtruere, culpis remiſſionem, & pœnis mitigationẽ ſupplicare, atque periculis pro ſalute populi ſe exponere. Propter primũ, quia ſcilicet, docet populum, dicitur. Exo. iiij. ad Moyſen legis typum. Aaron pontifex erit os tuum, & loquetur pro te ad populum. Lex.n. ſcripta ineloquens eſt, ſed ipſius os ſunt pontifices. Eius etiam os fuit. Paulus. Os inquit, noſtrũ patet ad vos ô Corinthij. Tale etiam os fuit pontifex noſter Chriſtus. Matt.v. Aperiens os ſuum docebat eos. Debet etiam pontifex ſupplicare pro remiſſione culparũ populi tã efficaciter, vt dicat illud Exo. xxxij. Aut dimitte domine populo tuo hãc noxam, aut dele me de libro tuo quẽ ſcripſiſti. ſic Apoſtolus Paulus cupiebat fieri anathema vt ſaluarentur Iudæi. Et põtifex noſter Chriſtus culpis noſtris impetrauit remiſſionem, quia agnus dei eſt qui tollit peccata mũdi. Rurſus debet pontifex impetrare mitigationem pœnę pro culpis debitæ. Nu.xvj. cum diuinũm incendium graſſaretur in populo, Aaron pontifex accepto thuribulo ſtetit medius inter mortuos & viuos, atque orauit vt ceſſaret plaga, & exauditus eſt. Talis debet eſſe pontifex eccleſiæ, de quo dicit Ber. in epiſtola ad Senonenſem Archiepiſcopum, quòd etiam inter medias inferni tenebras debet incedere, ne populus damnetur. Sed pontifex noſter Chriſtus pro nobis paſſus mortem, mitigationem, immo relaxationem omnis pœnæ impetrauit nobis. Eſa.iiij. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Ipſe.n. diſciplinatus fuit verbere & cruce, vſque ad inferna deſcendens,

Chriſtus fuit verus pontifex quantũ ad oĩa officia quę põtifici ſpectãt.

Qualis debet eſſe põtifex.

ne nos pœna aliqua perturbaret, sed essemus in pace. Vltimo debet pontifex occurrere periculis vt populus saluetur. sic Ioiada sacerdos exposuit se periculo mortis, vt tyrannidem Athaliæ destrueret, & regnum instituret. iiij. Reg.xj. Sed pontifex ecclesię debet occurrere periculis hominum, periculis hæreticorum, & periculis dæmonum, neque sit mercenarius, qui videns lupum venientem, fugit, & dimittit oues. Et quod plus est, debet occurrere periculis iræ dei, & tanquam scutum se pro defensione plebis exponere. Bonus.n. pastor animam suam dat pro ouibus suis. Itaque patet quantam debet pontifex habere securitatem conscientiæ, qui pro aliorum salute periclitari non timet. Tales pontifices fuerunt Augustinus, Ambrosius, Nicolaus, & Paulinus, & multi sanctorum. Noster autem pontifex Christus cunctis periculis obuiauit. Nam processit obuiam se quærentibus, dicens, si me quæritis, sinite Apostolos abire. Et ne periclitaretur genus humanũ extra dei, exposuit se mortis & inferni periculis. Exo.xiiij. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

Pontifex ecclesię debet occurrere periculis oĩm.

Sermo.vj.dominicæ passionis de epistola, & in ordine.clxvij.

CHristus assistens pontifex futurorum bonorum.) Magnis officiis beneficia retribuenda sunt magna. Et quia in humanis nihil excellentius nihilque vtilius est auctoritate sacra pontificum, ideo ex lege tria generaliter beneficia sunt iuris eorum, & vt dicitur. Luce. xviij. Primum pontificis beneficium fuerunt oblationes & beneficia, in liquida & arida materia. quicquid etiam pro peccato offerebatur, pontificis erat. Vota nihilominus, & quæ sponte offerebantur, eius erant. Quia enim vices dei pontifex agit in terris, ideo quæ deo dantur, ipse in suum suscipit vsum. Et ad literam nostris pontificibus ista tribuenda sunt. Qui enim altario seruiunt, de altari viuere debent. Et cum eis rebus vtuntur, quæ pro peccatis data sunt, ipso sacro vsu peccata tollunt tribuentium ea. Sed & summus noster pontifex Christus oblata & sacrificia nostra ipse acceptat, si fuerit in eis liquor deuotionis vini aut olei, & si fuerit in eis ariditas, aut similæ, aut panis, aut thuris,

De beneficiis ad pōtificē spectantibus. Nota primum pontificis beneficium.

quorum primum sapientiæ contemplationem, alterum verbi eruditionem, tertium orationis deuotionem significat, quæ tria sine humore mundani amoris debent esse. ¶ Secundum pontificis beneficiū fuit in primitiis. Decimas quidem ex omni populo sumebāt Leuitæ primitiæ vero solum erant pontificis, & filiorū eius, vt dicitur Nu. xviij. Habuit autem pontifex ius in septem primitiis. Primo in primitiis hominum. Omne enim primogenitum hominis, ei præsentabatur, sed si erat primogenitum alterius tribus quām leuitę, redimebatur quinq; siclis argenti, vt dicitur Exod. xiij. & Nu. xviij. Secūdo habuit ius in primitiis animalium. Omnia. n. primogenita mundorum animalium, eius erāt: immundorum vero animalium primogenīta quæ ad vsum tātum hominis pertinent, commutabantur, vt dicitur Exod. xiij. Tertio hābuit ius in primitiis terrę nascentium. Primi enim fructus segetum, vinearum, & pomorum, & primi panes nouę segetis, eius erāt, vt dicitur Nu. xviij. Quarto pōtifex habuit ius in primitiis sacrificiorum. Nam in hostia pacificorum armus dexter, & pectusculum, eius erant: reliquæ autem carnes in vsum cedebant offerentiū, vt dicitur Exo. xxix Et Leui. x. Quinto habuit ius in primitiis militiæ. Nā ex præda hostium præcipua quæque pro primitiis dabantur pontifici, vt dicitur Nu. xxxij. Sexto habuit ius in primitiis regionum, quia melior pars totius terræ separanda erat in primitias pontificis, vt dicitur Eze. xlviij. Septimo habuit pontifex ius in primitiis decimarum, sicut enim dicitur Nu. xviij. postquām Leuitæ acceperant decimas à filiis Israel, ipsi ex decimis acceptis separabant decimam partem præcipuam & optimam, & iuræ primitiæ eam summo pontifici dabant. ¶ Vnde considerandum quòd si decima quam populus dabat leuitis, erat melior pars eorum quæ remanebant populo, rursusque Leuitę ex melioribus eligebāt optima, quæ traderent pontifici: manifestū est quòd populus bonis, leuitæ melioribus, sed pontifex optimis & præcipuis vtebatur. Qualis. n. vita, talis & vsus eius, Vnde cū pōtifex sit optimis hoīm, vsus vitæ optimus est. ¶ Vt aūt dicit Origenes, nemo legitime vtitur fructib' vel pecoribus, nisi deo, id est, sacerdotibus ecclesiæ ex singulis primitiæ offerantur. ideo hanc legem ad literam obseruādam necessario putat. Sed altiori modo quam lex iusserit, istæ primitiæ dā-

Secundū pontificis beneficiū.

Ius pontificis in septem primitiis.

Nota obligationem soluēdi de cimas & primitias.

tur

tur pōtifici. Nam quia pontifex prior cæteris eſt dignitate, ideo digniores illi conueniunt primitiæ. Et primo quidem, quia proprium eſt hominis honorem appetere. ideo pontifici dantur primitiæ hominum, cum eidem excellentior honor & à ſeculi principibus exhibetur. Item dātur ei primitiæ animalium, cum ſubſidia temporalia ſibi adminiſtrātur, animalia enim in ſubſidium hominis creata ſunt. Item terræ naſcentia ad victum pertinent hominis. totius autē mortalis vitæ præcipuū, gloria eſt & fama. Melius enim eſt mori quàm eam perdere, vt dicit apoſtolus. Hanc debent ſubditi exhibere pontificibus, vt nunquàm de ipſis obloquantur, ſed commendent, & obloquentes obmuteſcere faciant: quod agendo primitias tribuunt terræ naſcentiū. Item pro primitiis vtriuſque vitæ actiuæ, ſcilicet & contemplatiuæ, datur eis ſecretior cognitio, & ſingularior operatio, quæ deſignantur in pectuſculo eleuationis, & armo dextro ſeparationis, vt enim ait Gregor. in pectore cogitatio intelligitur. Sed eſt pectus eleuatū, ſi cœleſtia cōtempletur. quod vt fiat, non ſit inflatum per ſuperbiā, quia ſciētia inflat ambulans in magnis, & mirabilibus ſuper ſe. Sed ſit pectuſculum, diminutum per humilitatem. Tunc enim eleuabitur, quia qui ſe humiliat, exaltabitur. Et vbi humilitas, ibi & ſapientia. Et iterum ſapiētia humiliati exaltabit caput illius. Per armum vero quo portantur onera, fortis operatio intelligitur. Sed erit armus dexter, ſi fuerit operatio vtilis ſubditis. quod non ſufficit pontifici, niſi etiam ſit armus ſeparationis, vt ſicut dignitate, ita ſingulari opere ſit ab aliis ſeparatus. Ergo præcipuum in contemplationibus, & excelſius in operationibus relinquatur pontificis pro vtriuſque vitæ primitiis. Vel in his duobus gemina poteſtas ſpiritualis, ſcilicet & tēporalis notatur. pectus in quo eſt ſedes animæ, ad ſpiritualem: armus qui eſt baſis portādis oneribus, ad regalem refertur. vnde reges baſilei græce dicuntur de quibus Iob. xxvj. Ecce gigantes gemunt ſub aquis. Quia mundi principes premuntur onere populorum, & quia vtraque poteſtas præſulū eſt, ideo primitiæ poteſtatū eis dātur. Item militares primitiæ eis dantur, quia ad mandatū ipſorū pro defenſione eccleſiæ pugnare debent milites. Item regiones tres ſunt, cœlum, terra, & infernus: quarum primitia cœlum eſt, quod datur à deo pontificibus. Matth. v. Qui fecerit

cerit & docuerit, magnus eſt in regno cœlorum. Item in ordine clericorum pontifex eſt princeps, cui debent etiam clerici ſubiectionem & reuerentiam: quod deſignant primitiæ decimarum, quas clerici pontificibus tradunt. Summo autem noſtro pontifici Chriſto non tantum primitiæ dantur, ſed ipſemet eſt primitiæ primitiarum, in quo ſunt ſeptē primitates. Prima eſt generalis totius creaturæ. Col. j. Secūda Chriſti primitas eſt ſpecialis reſpectu angelicæ facturę. Angel. enim eſt principium ſapientiæ & intellectus. Tertia eſt ſingularis reſpectu humanæ naturæ. Aſſumpſit enim primitias eius, id eſt principium, vt dicit Damaſcenus. Quarta primitas eſt gratiæ. Nam gratia vnionis verbi & hominis præcipua eſt, vt dicit Auguſtinus. Quinta primitas eſt gloriæ. Ipſe enim primus hominum fuit beatus, videns deum. Sexta primitas eius eſt reſurrectionis. Primus enim reſurrexit immortalis, ideo dicitur primitiæ dormientium. Septima primitas eius eſt eccleſiæ, quia caput & princeps eſt fideliū, iudicaturus viuos & mortuos. Has vero primitias nō pōtifici, ſed deo ipſe obtulit, quia ſemetipſum fecit hoſtiā, & ſurgens à mortuis ſedet à dextris dei. ¶ Sed ipſi noſtro pontifici ſeipſum quaſi primitias offerenti, ſeptem primitiæ conueniunt, nosque ſeptem alias offerre debemus. Eidem nanque conueniunt primo primitiæ hominum. Ex to to enim humano genere ſaluandi homines primitiæ ſunt, qui per eum tantum ſaluantur. Item animalia munda ſunt fideles, quorum primitiæ fuerunt apoſtoli primi credentes, qui quoniam crediderunt ſola Chriſti prædicatione, & non alterius hominis, ideo Chriſti primitiæ ſunt. Item caſtitas licet ad modum roris de cœlo deſcendat, tamen non concipitur niſi in carne terrena, ideo caſtitates ſunt terræ naſcentia, quorum primitiæ virginitas eſt. Et quia nemo poteſt eſſe continens niſi deus det, ideo primitiæ iſtæ Chriſti ſunt. ¶ Item armus & pectuſculum regalem dignitatem & pontificalem auctoritatem deſignant: quorū primitas in Chriſto rege regum & pontifice pontificum præexiſtit. Item vt dicitur Iob. vij. militia eſt vita hominis ſuper terram. Et militant quidam aduerſus carnem, alij aduerſus homines malos, alij aduerſus dæmones. Præcipua vero militia eſt aduerſus mortem contendere pro Chriſto. Tales fuerunt martyres qui ſunt primitiæ militantium. Ideo noſtro pontifici dantur,

Sūmo pontifici xpo primitiæ dari debēt

Septē primitias debem⁹ xpo offerre.

ci dantur. Item noſtro pontifici Chriſto pro primitiis loco rum, locus cœli datus, nō cœlorū tantum corporalium, ſed etiā ſpiritualiū, qui ſunt cœleſtes ſpūs. Itē mortales pōtifices tūc dāt primitias Chriſto decimarū, quādo cōmuni ſalu ti electorū: etſi cooperātur, tamē ſi quid egregiū fecerunt, Chriſto nō ſibi attribuūt. Primitias decimarū obtulit Chriſto Ambroſius, quādo Auguſtinū cōuertit ad fidē. ¶ Septē vero alias primitias nos debemus quotidie noſtro pontifici xpo afferre. primitia eſt cordis. Id. n. quod in homine prius formatur, eſt cor: & ideo primitias hominis dat, qui cor ſuū deo tribuit. Prouer. xxiii. Fili da mihi cor tuū. Datur autem cor deo, ſi hominis intentio dirigatur in deum. Itē animal mundū, eſt animalis appetit⁹ virtute purgatus à vitiis: cuius primitiæ ſunt prima deſideria, prima colloquia, prima opera. Debēt autem principium noſtri deſiderij eſſe deus. principium ſermonis eſſe deus. Vnde illud, Te noſtra vox primum ſonet, & ora ſoluamus tibi. Et rurſus, omnia quæcūq; facitis, in nomine dei faciatis, vt ait Apoſtolus. Item terræ naſcētia ſunt opera bona, quę naſcūtur in terra noſtra: quæ quia ſine præueniente Chriſti gratia nō naſcuntur, ideo talium primitias Chriſto dare eſt principium boni operis ipſi attribuere. Item maceratio carnis eſt ſacrificium, cuius primitiæ ſunt cogitatio humilis, quam deſignat diminutum pectuſculum: & operatio virilis, quam oſtendit armus. Non placet autem ſacrificium noſtræ mortificationis deo, ſi non prius illæ dentur primitiæ, Vel quia vt dicitur Eccle. xxxv. ſalutare ſacrificium eſt attendere mandatis, quorum principium eſt dilectio dei & proximi. Ille in ſacrificiis dat primitias, qui deum & proximum diligit. Item vitia ſunt cum quibus nobis pugnandum eſt: quorum victoriam ſi Chriſto attribuimus, qui vt ait Apoſtolus, triumphat in nobis, tunc præcipuum militiæ noſtræ, Chriſto damus. Item præcipuus locus in homine mens eſt: quam ſi præparamus habitaculum Chriſto, tunc ei damus primitias locorum. Item ſi aliquid egregium ſentimus in expoſitione ſacræ ſcripturæ, illud ſecundum Origenem ſummo pontifici ad eius laudem & gloriam offeramus, quaſi primitias decimarum. ¶ Tertium pontificis beneficium cunctis præclarius, deus ipſe eſt, qui ait pontificibus. Numero. xviii. In terra nihil poſſidebitis, quia ego pars & poſſeſſio veſtra ſum,

Tertium pontificis beneficiū.

ſum. nec amplius quærendum eſt. Nam multũ auarus eſt cui non ſufficit deus, qui non ſolum ad futuram, ſed etiam ad præſentem pertinet poſſeſſionem, quia deum pontifices habent theſaurum, delectationem, regnum, & gloriam, quod etiã deſignat lamina in qua nomen eſt ineffabile dei, quod eis ſolis licet cognoſcere. ps. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Sed quis vnq̃ põtificum ita habuit deum hereditatem, ſicut vnigenitus filius dei, qui eſt de⁹ de deo, & in deo manẽs, Ioã. vii. Omnia quę habet pater, mea ſunt.

Sermo ſeptimus dominicæ paſſionis de epiſtola, & in ordinc. clxviij.

De pontificis miniſterio circa ſacrificia facienda.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum. Circa ordinationem legalis pontificis, hoc vltimum capitulum quod eſt de miniſterio eius in ſanctis, conſiderandum eſt, vt planius habeatur intentio apoſtoli in præſenti epiſtola. Miniſterium autem pontificis ei ſoli pròpriũ fuit, ſacrificia duo offerre, vnum pro præteritis, alterum pro futuris culpis expiãdis. De primo agit Apoſtol⁹ in prima parte epiſtolę, de ſecundo in ſecũda. (Si. n. ſanguis hircorum) Propter primum, conſiderandum q̃ ſeptimo menſe. i. ſeptima lunatione ab Aprili quæ eſt octobris decima die, ſiue decima luna ipſius menſis, erat apud Iudęos feſtum propitiationis, ſiue expiationis, quia die ipſo deſcendens Moyſes de monte Sinai nunciauit eis expiatum eſſe peccatũ quod commiſerant in adoratione vituli conflatilis, & deum propitiatum ne pœnã infligeret. Ideo illa dies in poſterũ fuit Iudæis magnę reuerentię & afflictionis, ſicut apud nos paraſceue domini. Nam affligebantur omnes ieiunio, etiam pueri, & animalia vſq; ad noctem, & nudis pedibus, demiſſo capite, & induti cilicio incedebant. Hac die pontifex lotus aqua induebatur ſimplicibus ſacerdotum veſtibus ſcilicet femoralibus, linea tunica, zona, & linea cydari ſecũdum Origenem indutus omnibus pontificalibus, offerebat vitulum pro ſuo & domus ſuę peccato, & arietem in holocauſtum orans pro ſe & domo ſua, ſuſcipiebatq; à tota multitudine duos hircos pro peccato populi, & arietem in holocauſtum. Deinde ſuper vtrunq; hircum mittebat ſortem, quis

pro

pro peccato immolandus,& quis viuus cum peccatis popu
li mittendus eſſet in deſertum. His expeditis immolabat vi
tulum,rogans pro ſe & domo ſua.immolabat etiã hircum
ſuper quem ſors venerat pro peccato populi. Tunc aſſumẽs
aureum thuribulum plenũ prunis altaris impoſito ipſis thi
miamate incenſi,intrabat cum ſanguine hirci & vituli im
molatorum,vltra velum in ſancta ſanctorum , & adolebat
propitiatorium,ita vt nebula incenſi illud operiret. De ſan
guine autẽ vituli &hirci ſepties aſpergebat propitiatorium
digito ſuo:factaque ibi generali oratione pro ſe, pro domo
ſua,& pro toto populo,egrediebatur de ſanctis, quæ etiam
eodem ſanguine ſepties aſpergebat,vt expiaret ſanctuariũ
ab immunditiis populi. Poſtea accedens ad altare incenſi,
ſanguine vituli & hirci aſpergebat ſepties illud , reliquum
ſanguinem fundens ſuper cornua eius per girum . Deinde
ad ipſum altare facta pro ſe oratione,egrediebatur foras ad
populum. Nullus autem hominum omnino erat in taber
naculo.dum in eo eſſet pontifex orans. Egreſſus itaque fo
ras ſuper caput hirci viuentis ponebat pontifex vtrãq; ma
num , & confitebatur omnia peccata populi,eorũq; pœnas
imprecabatur capiti eius. Tunc per hominem paratũ mitte
bat hircum in ſolitudinẽ. Deinde immolabat holocauſtum
ſuum,& populi,duos videlicet arietes, & cum eis adolebat
adipes vituli & hirci immolatorum pro peccato , iterũ tam
pro ſe q̃ pro populo orãs. Carnes vero cum pellibus & fimo
vituli & hirci pro peccato immolatorũ extra caſtra cõbure
bant igni. Et erat immundus tam qui hæc cõburebat, q̃ ille
qui captum duxerat in ſolitudinem:ſed lauabãt veſtimenta
& corpus aqua, & ſic ingrediebantur caſtra. Tunc depoſi-
tis ſacris veſtibus,lotus aqua,ſuis veſtimẽtis pontifex indue
batur.ſic fiebat per ſingulos annos pro peccato põtificis.&
ſacerdotũ atque multitudinis oratio & ſacrificiũ generale.
¶Hic eſt ritus ſacrificij expiationis generalis:quod glo.al
legorice exponit de Chriſto: Apoſtolus vero in epiſtola ad
Hebræos cõparatiue exponit ad literam , miniſterium Chri
ſti põtificis præferens miniſterio põtificis legalis. Sed prius
gloſæ intentionem breuiter cõprehendamus. vbi primo in-
telligendum,quia ſicut res rerũ,ita tẽpora tẽporum, & dies
dierum,dies videlicet legalis,dierũ gratiæ figuræ ſunt. Ideo
dicit ps. Dies diei eructat verbum. Qua propter dies propi-
tiationis

Nota alle
goriã qũo
xps põti-
fex noſter
rite verũ
ſacrificiũ
deo obtu-
lit prout fi
guratur in
ſacrificiis
veteris te-
ſtamenti.

tiationis figurauit diem magnū Paraſceues,in quo Chriſtus ſua paſſione expiauit peccatū totius mūdi,& dei nobis ꝓpi tiationem acquiſiuit. Et hæc dies afflictionis eſt,& abſtinen tiæ:vnde ſol & luna,atq; mūdi elementa in morte Chriſti conturbata ſunt,& vſq; ad preſens ipſo die fideles ſe affligunt pro morte dñi patientis ſine culpa ꝓpria . Itē die iſto xps ſeipſum ſibiipſi ſacrificiū obtulit . Nā idē eſt offerēs & oblatus,& cui offertur. Offerēs quidē ſecundū animā , obla tus ſecundū carnē,ſecundū deitatē vero ſacrificiū ſuſcipiens. Nā ſciens & volens, quod vtiq; ad animā pertinet, obtulit carnē humanitatis,quā morti expoſuit, ſed ad deū vtrunq; retulit.Item lachrymis lotus, quia cū clamore valido & lachrymis orauit. Veſtimētis ſacris,aīa.ſ.& carne,atque virtu tibus indutus apparuit.Item ipſe vitulus, quia ſub iugo legis,aratro crucis applicatus eſt,quaſi obtemperans legi prę dicenti ꝙ crucem eſſet paſſurus.Ipſe aries dux ouium eccle ſiæ.Ipſe hircus pro ſimilitudine carnis peccati.Nam hircus primo hirſutus & fœtidus deſignat peccatum.Item pro pec cato Iudæorum &gentium immolatus eſt,quaſi vitulus pro Iudæis,& hircus pro gentibus . Vel vitulus & hircus dicitur,quia pro peccato iuſtorum & peccatorum immolatus eſt.Dum.n.preſens vita agitur,ſine peccato etiam iuſti non ſunt.Item ꝓ adipiſcēda ꝓfectione virtutum eſt immolatus in holocauſtū quaſi aries.Itē pōtifex Chriſtus orauit. Ioan. xvii.Primo pro ſe.Clarifica me tu pater apud temetipſum claritate quā habui priuſq̄ mūdus eſſet. Secundo pro domo ſua.i.,ꝓ eccleſia,vel pro Apoſtolis domeſticis ſuis dicēs,Pa ter ſancte ſerua eos in nomine tuo quos dediſti mihi.Tertio orauit ꝓ omni cœtu fideliū.Vnde nō ꝓ his tantū rogo, ſed ꝓ his q̄ crediturī ſunt p verbū eorū in me . Itē velū eſt caro Chriſti,quo tecta fuit diuinitas : vltra quam eſt ſanctum ſanctorū diuinitatis,nōſq; ſumus exterius. Vnde carnis Chriſti velū,medium eſt inter nos & deū. Per ſanguinē autē propriū ipſe Chriſtus intrauit vltra velū, quia diuinitatis nobis aditū virtute ſanguinis aperuit. Itē aureum thuribulum fuit eius lingua erudita.Prunæ altaris ſunt verba ignita de intelligibili diuinitate. Thymiama vero compoſitiōis eſt ſubtilis eruditio,vel ſpititualis nō terrena oratio, quæ de multis & pro multis compoſita eſt.Incēſum eſt orationis deuotio.Nebula autem incenſi propitiatoriū tegens

Chriſtus pontifex orauit.

Lingua xpi fuit aureū thuribulū.

Incenſum orationis deuotio.

ne

memoriatur pontifex,deſignat virtutem orationis Chriſti protegẽtis carnem ſuam ne in morte permaneret. Caro.n. eius nõ vidit corruptionem,quod vtique ipſe orauerat dicens,Tranſfer calicem hũc à me.i.cõditionẽ mortis in tranſitu pcipiam. Itẽ ipſe xps ꝓpitiatoriũ eſt, quia ꝓpitiatio ꝓ peccatis noſtris.Digitus aũt eius,eſt ſpiritus ſanctus. Digitũ vero in ſanguine tinxit,quia inſtinctu ſpiritus ſanctꝰ ſanguinẽ paſſionis fudit.Aſperſit ſepties cõtra ꝓpitiatoriũ,qa carnem ſuam paſſionis ſanguine cruentauit, & peccata noſtra ſeptenario cõprehenſa deterſit.Septies etiã aſperſus eſt ſanguine:primo in oratione,ſecũdo in flagellatiõe,tertio& quarto in vtriuſq; manꝰ cõfixiõe,quĩto & ſexto in vtriuſq; pfoſſione,ſeptimo in lãceatione.Itẽ põtifex noſter tali ſacrificio expiauit ſanctuariũ.i.maſſam humani generis quõdam ſanctã,ſed peccato cõtaminatã.hoc aũt fecit ingreſſus tabernaculum ꝓprie carnis, in quo dũ fuit,nullus omnino hominum potuit ingredi tabernaculũ, aut ſanctę vite, aut cœli.Itẽ altare thymiamatis.i.virtutes angelicas,ſui virtute ſanguinis expiauit,quia eas nobis pacificauit,& earum re parauit ruinam, atque contra aduerſas fortitudines roborauit,vt dicit glo.Leui.iiii.vt de quatuor cornua.i. quatuor earũ virtutes ſanguine Chriſti tinguntur . Item duo hirci eius diuinitatem & humanitatem ſignificant, ex quibus humanitas morti tradita eſt, diuinitas vero cœli ſolutidinibus habitans, abſtulit noſtra peccata, à deo exiens, & ad deum vadens.Et tempore paſſionis in cœlum abiiſſe dicitur diuinitas,non quidem locum mutans, ſed quodammodo virtutem cohibens,vt poſſent impij conſumare paſſionem. Item homo paratus,hircum in ſolitudinem ducens, Chriſtus fuit mori paratus. Eſa.l. Ego autem non contradico,corpus meum dedi percutientibus . Ipſe prius reputatus immundus, poſtea mundatus aſſumpta immortalitate & impaſſibilitate,ingreſſus eſt caſtra cœleſtia : quod etiam ſignificat lotio pontificis . Item flamma combuſtionis ad gloriam pertinet reſurrectionis,ſecundum quam patuit Chriſtum eſſe deum,de quo dicitur ꝙ ſit ignis conſumens, non ſubſtantiam, ſed vitia & mortalitatis defectus. Ideo caro eius in flamam diuinitatis.i. in gloriam reſurrectionis cõuerſa eſt.Et nota quia quinq; vicibus põtifex le galis in ſacrificio ſuo orabat,vt patet ſupra, & xps in ſacrificio

Chriſtus propitiatorium.

ficio paſſionis primo orauit facta cœna cum diſcipulis, poſtea tribus vicib⁹ orauit in horto, quinta vice orauit in cruce pro ſe, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. & pro ſuis, Vt quid dereliquiſti me? id eſt me relinqui pmiſiſti ab Apoſtolis? Et orauit pro omnibus etiam inimicis. Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.

Sermo octauus dominicæ paſſionis de epiſtola, & in ordine. clxix.

De ingreſſu pontificis in ſancta ſanctorum.

CHriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum &c.) Apoſtolus ſummi pontificis noſtri ingreſſum in ſancta ſanctorum præfert ingreſſui legalis pōtificis in ſancta, quia maioris virtutis & potioris vtilitatis eſt. Exponitur autem duobus modis quod hic dicitur. Primo nomine tabernaculi intelligendo cœlum. ſecundo nomine eodem intelligendo Chriſti carnem. Primo modo ſic eſt litera ordinanda. Chriſtus pontifex) qui eſt (aſſiſtens) vel patri in veritate naturæ, verbum apud deum. vel (aſſiſtens) Deo ad interpellandum pro nobis. vel eſt (aſſiſtens) nobis in aſſumptio ne humanitatis ad auxiliandum paratus, qui etiā pontifex eſt dator nō prēſentium tantum aut præteritorū, ſed etiam futurorum bonorum) præſentia. n. bona temporalia ſunt quę ſtatim prętereunt, ſed ſpiritualia bona prēſentis iuſtitię nunc dantur, & in futura manent fœlicitate. Pro primis bonis orabat legalis pontifex, ſed ea non dabat: Chriſtus autem vtraque dat fidelibus, ſed pro ſpiritualibus & fœlicibus etiam orat. Hic vero pōtifex (introiuit ſemel in ſancta) quę ſancta ſunt (tabernaculum). i. cœlū: & hoc cœleſte tabernaculum eſt (perāplius). i. valde latius (& perfectius) q̄ fuerit legale tabernaculum. Nam cœli tabernaculum plures capit, quia omnes electos, tam ex Iudeis, q̄ ex gētibus, & etiā virtutes angelicas. Eſt etiam perfectius, quia in eo eſt beatitudo ęterna, qua nihil perfectius. Et hoc tabernaculū quod introiuit (non) eſt (manu factum) dico q̄ ſit factum, ſed dei non hominis operatione. vnde ratiōe. vnde exponit (. i. nō huius creationis) quia non habuit talem fabricam qualem terrenum, ſed potius ad exemplar cœleſtis factum eſt terrenum, vt dicitur Exo. xxv. vnum à deo, alterum ab homine factum eſt. Modus autem introeundi in hoc tabernaculum eſt q̄ (neque per ſanguinem hircorum, aut vitulorum) vt

quondam

quondam legalis pontifex.(ſed per proprium ſanguinem) quem effudit in paſſione pontifex Chriſtus(introiuit)ſancta & cœleſte tabernaculum.(introiuit)dico(ſemel.)vnde nunq̃ receſſit. Vel per ſanguinem ſemel effuſum introiuit cœlum,quia non eſt opus iterari,cum ſit perfectum.Et nota quia proprio ſanguine Chriſtus dicitur penetraſſe cœlos,vel quia virtute ſanguinis effuſi cœlos aſcendit,vel quia cicatrices paſſionis ſuper cœlos detulit, vt dicit glo. Leui. iiij. aut quia deſiderium ſalutis humanæ quod habuit Chriſt⁹,merito effuſi ſanguinis cœlos penetrauit, & impletum eſt:ſeu quia proprio ſanguine cœlum nobis aperuit. Huius vero introitus commodum & fructum ſubdit,dico Chriſtũ pontificem ſic introiſſe cœli tabernaculum(eterna redemptione inuenta) quam Chriſtus nobis inuenit.ergo ſeruos peccati redemit,temporales fecit æternos,& perditos inuenit. ¶ Et nota quia ſecundum hanc expoſitionem tria dicũtur de Chriſto Primo.n.præmittitur eius põtificium(Chriſtus pontifex.)Secundo ponitur ipſius officium (aſſiſtens futurorum bonorum.)Tertio deſcribitur pontificis miniſterium(per amplius & perfectius.) In prima vero parte cũ dicit,(Chriſtus pontifex.)Chriſti tangit ſanctitatem,& auctoritatem.Sanctitatem quidem,(Chriſtus) vnctione inuiſibili ſanctificatus,auctoritatem vero(pontifex.)Et nota q̃ Chriſt⁹ græce,latine vnctus,hebraice vero dicitur Meſſias. Ioã.iiij. Scio quia Meſſias venit,qui dicitur Chriſtus.Errãt vero Iudæi tripliciter circa Chriſtum.ſ.circa eius naturam, quia non credunt eum eſſe deum Et errant circa ipſius originem,quia non virginis,ſed viri & mulieris putant eum eſſe filium. Tertio errant circa perſonam,quia eum vẽturum expectant,nec putant illum eſſe Chriſtum qui regnante Herode natus eſt in Bethlehem, & à Iudæis ſub Pontio Pilato crucifixus.Sed econrra ipſe Ieſus eſt Chriſtus,Meſſias in lege promiſſus.Ioan.vij. Quẽ ſcripſit Moyſes in lege,& prophetæ,inuenimus Ieſum. quem etiam deum & virginis filium confitemur.Matt.xvij. Tu es Chriſtus filius dei viui. Hic Ieſus eſt Chriſtus, id eſt excellenter ſanctificatus vnctione inuiſibili,qua & nos ſanctificamur,& Chriſtiani dicimur. Item Chriſti auctoritas notatur,quia(pontifex)ſic dicitur ſecundum Iſidorum ſummus ſacerdos, eo quod via

Chriſti põtificium.

Error triplex Iudæorũ circa Chriſtũ

Quare dicitur pontifex.

ſequentium ſit. Vnde pontifex quaſi pontem faciens nomi natur, & Chriſtus ait Ioan. xiiij Ego ſum via, veritas, & vita. per quam viam venitur ad deum, id eſt per gratiam & fidem & imitationem ipſius, ideo ſubdit, Nemo venit ad patrem, niſi per me. nam vt dicitur Heb. vi. Omnis pontifex ex hominibus aſſumitur, vt eis ignorantibus condoleat, & pro eiſdem hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad deū, vt offerat dona & ſacrificia pro peccato. Et ideo media via eſt inter deum & homines, quaſi plus homine, ſic & mundi ſaluator ex hominum genere fuit, vt eis cōpateretur. Heb. v. Habemus pontificem qui poteſt compati infirmitatibus noſtris, tentatum per omnia pro ſimilitudine, abſque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam & gratiam conſequamur. Ipſe etiam obtulit ſeipſum hoſtiam pro peccato. Hebr. x. quia impoſſibile eſt ſanguine hircorum & taurorum peccata auferri, ideo Chriſtus ingreſſus eſt mundum, vt faceret voluntatem dei. In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel factam. Secundo ponitur pontificis Chriſti officium (aſſiſtens futurorum bonorum), id eſt pro futuris bonis aſſiſtens. Multi quidē pontifices exiſtunt, ſed non omnes aſſiſtunt: & ſi aſſiſtunt pro bonis, non pro futuris, ſed pro præſentibus ſunt aſſiſtentes. Debet autem aſſiſtere pontifex laborantibus ne deficiant, pœnitentibus vt ꝓficiant, ignorantibus vt intelligant. Conſoletur mœſtos, confortet puſillanimes, indigentibus tribuat, periclitantibus ſuccurrat. Et hoc totū intētione futuri boni, quod æternum eſt in cœlis. Sic aſſiſtens pontifex vere antiſtes dici poteſt, quaſi ante vel contra ſtans, ante populum, & contra deum. Ante populos, eos prouocans exemplo. contra deum iratum, opponens ſe ſcutum pro populo. Antiſtes vero noſter Chriſtus aſſiſtit deo patri aduocatus noſter & reconciliator. De primo Heb. vij. Acceſſit per ſemetipſum ad deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis. De ſecundo. ibidem. ix. Introiuit Ieſus in ipſum cœlum, vt appareat nunc vultu dei pro nobis. Et tria bona acquirit nobis, ſcilicet remiſſionem culpę, & collationem gratiæ, & retributionem gloriæ Tertio cum dicitur (per amplius &c.) tangitur noſtri pontificis miniſterium, quia videlicet ſeipſum

Chriſti officium.

Chriſti miniſterium.

ſum immolans ingreſſus eſt ſancta ſanctorum cœleſtium. Cuius videlicet introitum quadrupliciter apoſtolus deſcribit.ſ.ex loco,ex modo,ex vno,ex commodo,quo videlicet, qualiter, quotiens,& ad quid introierit. Primum nota(per amplius.)ſecundum(neque per ſanguinem)tertium vt dicit(ſemel.)quartum(æterna redemptione) Loci autem quo introiuit Chriſtus pontifex,ſed cõditiones ponit. Nam locus quo introiuit,eſt tabernaculum,eſt per amplius,eſt per fectius,eſt non manu factum,eſt nõ huius creationis,Et eſt ſancta. Et primo quidem pontifex noſter Chriſtus introiuit tabernaculum,quod eſt cœlum Heb.iiij. Habẽtes pontificẽ magnum, qui penetrauit cœlos, Ieſum filium dei. Sed aduertendum,quin deitas Chriſti ſemper cœlum inhabitat, anima etiam eius ſemper contemplata eſt deitatem. Vade non introiuit deitas cœlum,nec anima Chriſti ex ſequenti paſſionis merito vidit gloriam dei,ſed introiſſe dicitur Chriſtus tabernaculũ cœleſte dupliciter. Et quia virtus paſſionis eius cœlos penetrauit, deum nobis reconcilians, cœlíque reſerans aditum, & quia hominem quem pro nobis aſſumpſit, ſuſtulit in cœlum. Item tabernaculi cœleſtis ponit latitudinem(peramplius), id eſt multo latius quam fuerit latitudo tabernaculi legalis, quod decem tãtum erat cubitorum: ſed tamen per figurata in decem præceptis charitatis latitudinem peruenitur ad cœlum latius, in quo innumerabilis angelorum multitudo,& beatorũ animę ſunt: de cuius latitudine dicitur Baruch.iij. O Iſrael quam magna eſt domus dei,& ingens locus poſſeſſiõis eius,magnus, & non habet finem : excelſus & immenſus. Item cœleſtis tabernaculi ponit bonitatem. (Et perfectius) bonum, & perfectum idem. Et quia melius eſt eſſe in cœli tabernaculo, quàm in tabernaculo legis, ideo perfectius eſt. & dicitur perfectum cui nihil deeſt. Nihil autem deficit his qui cœlos habitant, quia fontem bonitatis deum habent. ps. Nihil deeſt timentibus deum. Item eiuſdem loci cœleſtis tangit veritatem excludens ab eo humanum opus. (Non manu),id eſt arte hominis vel eius opere(factum)Non.n. artificio vel opere hominis cœlum materiale,& multo minus cœlum diuinæ viſionis conſtat,ſed neque manu.i.opere hois, quin potius ex dei munere ad hoc peruenitur,huc

Nota.

Quã bonũ ſit eſſe in cœli tabernaculo

vero Chriſtus introiuit. Heb. ix. Non in manufactis ſanctis Ieſus introiuit, exemplaria verorum, ſed in ipſum cœlum. Sancta quidem manu facta dicit eſſe, verorum ſanctorum exemplaria, & nō ſunt ipſa vere ſancta in quæ non intrauit Chriſtus, ſed in ipſum cœlum vere ſanctum. Item eiuſdem loci tangit difficultatem (id eſt non huius creationis) Naturę quidem rerum habent eſſe à deo per creationem, vt patet Geñ. j. & ſic perſeuerant, vt ab initio ſunt conditæ: ſed cœlum diuinitatis quod contemplantur electi, neque creatum eſt, neque ex creatione ſeu virtute naturæ, ſed ex electione dei aliquis illud ingreditur. Excedit ergo locꝰ iſte artem & naturā. Item eiuſdem loci tangit ſanctitatē (in ſancta) Sanctū eſt cœleſte tabernaculū, vbi nihil immūdū, nihil impiū, nullū vitium eſſe poteſt, in quo deus habitat ps. Tu autē in ſancto habitas laus Iſrael. Et dicitur ſancta pluraliter, quia in domo illa māſiones multę ſunt. Sanctū eſt collegiū nouā ordinū angelorum. Sanctū eſt collegium angelorū, Sanctus cœtus martyrum. Sanctus virginū chorus. Sancta cōfeſſorū agmina ſunt. In hæc vero ſancta introiuit pontifex noſter Chriſtus, nō vt foris ſimus, ſicut populus quondā pontifice introeunte ſancta, foris manebat, ſed vt cū ipſo introeamus, qui ait, Vado parare vobis locum: & vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Nos itaque illuc introeuntem primo ſequamur ſpe, vt quandoque etiam ingrediamur re. Ingrediemur enim illuc etiam habitantes in terra, ſi ſpem teneamus. Hebræorum. vj. Teneamus ſpem nobis propoſitam, quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam & incedentem vſque ad interiora velaminis, vbi præcurſor pro nobis introiuit, pontifex factus in æternum. & ibidem, x. Habemus, inquit fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti, qui initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, id eſt carnem ſuam. ¶ Secundo cum dicit, (Neque per ſanguinem) ponit modum introeundi ſancta cœlorum. Vbi duo tangit. primo enim excludit modum legalem deficientem. (Neque) ſupple introiuit (per ſanguinem hircorum, aut vitulorum) quorum ſanguis non habet vim cœlum aperiendi. Secundo adducit modum virtualem & ſufficientem. (Sed per proprium ſanguinem) id eſt per efficaciam proprij ſanguinis effuſi, cœli tabernaculum introiuit. Sed intelligen-

Nō virtute nturæ ſed electione dei cœlū ingreditur.

Modꝰ introeundi ſancta cœlorū ipſius xpi pōtificis noſtri.

intelligendum, quia virtutem ſanguinis Chriſti figurauit ſanguis hircorum & vitulorum. Dicitur enim quòd ſanguis hirci frangit adamantem. Sanguis autem vituli apes generat. Portas autem inferni poetæ dicunt adamantinas. Has vero Chriſti ſanguis confregit, eductis inde electis. Zach. xj. Tu autem in ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos de lacu, vbi confregit potentias, arcum ſcutum gladium & bellum, ac portas æreas dirupit, & vectes cõfregit æreos. Cœlum etiam idem ſanguis aperuit, vt illuc introducantur qui ab inferis educti ſunt. Ideo per ſanguinẽm vituli figuratur ſanguis Chriſti, quo mẽtes iuſtorum regeneratæ quaſi apes melle cœleſti paſcuntur. ¶ Tertio huius introitus tangit vnitatem, (Semel, Ipſe quidem vnus pontifex ſemel introiuit cœli tabernaculum, vnde nunquam exiit. Semel etiam moriens proprium fudit ſanguinem, cuius virtute cœli pateret introitus, nec oportuit amplius illum fundere, quia illa vna oblatio ſanguinis valet in perpetuũ. Tres igitur ſunt hic vnitates. prima pontificis, alij quidem plures facti ſunt ſacerdotes ſecundum legem, iccirco quòd morte prohiberentur permanere hic autem eo quòd maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium: vnde ſaluare in perpetuũ poteſt, accedens per ſemetipſum ad deum ſemper viuens. Secunda vnitas eſt effuſi ſanguinis. non enim opus eſt ſæpius Chriſtum mori pro peccatis noſtris, ſed ſufficit vnica mors: cuius tanta ſufficientia eſt, vt vna tantum gutta effuſi ſanguinis eius ſufficeret ad deletionem omnium peccatorum. Hebr. vij. Non habet quotidie neceſſitatem pontifex Chriſtus offerre pro populo. Hoc enim fecit ſemel ſeipſum offerendo. Qui quoniam oblatus ante deum perſeuerat in cœlis, non eſt opus eandem oblationem repetere, ſed in terris tantum huius effuſi ſanguinis ſacramentum quotidie ab eccleſia celebratur. Tertia vnitas eſt introitus cœli. Semel eñ illud ingreſſus eſt Chriſtus pontifex, per ſanguinem ſemel oblatum. Hebræ. ix Non ſæpe offert Chriſtus ſemetipſum, quemadmodum pontifex intrat in ſancta per ſingulos annos in ſanguine alieno, alioquin oportebat Chriſtum pati frequenter ab origine mundi. Nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum ad deſtitutionem peccati per hoſtiam ſuam apparuit, ſicut etiã ſtatutũ eſt hominibus ſemel mori.

Solus põtifex noſter xps vere intrauit in ſancta.

Vtilitas introit⁹ xpi in ſancta.

¶ Quarto huius introitus ponit vtilitatem(æterna redemptione inuenta)Sanguis agni paſchalis tẽporalem ad inuenit ab ægypto redemptionẽ.Exo.xij. Sed cœleſtis agni ſanguis inuenit redemptionem æternã,quę eſt à culpa,& à miſeria.Homo quidẽ à principio incurrit ſeruitutem,ſed pontifex Cſtriſtus adduxit redemptionem. Homo perdidit libertatem,ſed Chriſtus eã inuenit. Homo tempore variabatur,ſed Chriſtus eum fecit æternum ideo dicitur ꝙ beneficium Chriſti eſt redemptio inuenta: & eſt æterna redẽptio. Et nota quia inuentum dicitur quod perditum diligenter quæritur. Vnde ex hoc non ſolum notatur redemptionem fuiſſe perditã,ſed etiam diligenter quæſitam. Alto quidem dei conſilio,ſubtili ingenio, miro modo,& diligenti ſtudio redemit nos per mortem vnigeniti. ¶ Nota quia glo.aliam etiam expoſitionem adducit in parte iſta, nomine taberna culi chriſti carnem intelligens.Sic enim ait aſſumpta humanitas.Eccle.xxiiij.qui creauit me,requieuit in taberuaculo meo.De hac vero Chriſti carne ſex dicit apoſtol⁹.primo ꝙ ſit tabernaculum diuinæ habitationis,in quo per vnionem dei filius habitauit.ps.Hic habitabo,quoniã elegi eã.Secundo dicit ꝙ ſit tabernaculũ latæ comprehẽſionis. (amplius) quia ſua capacitate oẽm continet gratiæ plenitudinem, cui non eſt datus ſpiritus ad menſurã,vt dicitur Ioan.j. Tertio dicit ꝙ ſit tabernaculũ ſummæ perfectionis(& perfectius). Ois alius homo dicit, Imperfectum meũ viderũt oculi tui. Sed de Chriſto dicitur.Eccl.xxxj. Qui probatus,perfectus inuentus eſt. & vtiliter ſiquid perfectionis eſt in aliqua creatura,perfectius eſt in Chriſto.Quarto dicit ꝙ non ſit tabernaculũ humanæ propagationis.(Nõ manu).i.humano(factũ)opere,quia non humano ſemine,ſed myſtico ſpiramine tabernaculũ carnis Chriſti cõceptum eſt. Dañ.ij. Lapis abſciſus eſt de mõte ſine manibus,& factus eſt mons magnus, & impleuit terrã. Quinto dicit hoc tabernaculum non eſſe (huius creationis)formatio.n.corporis Chriſti nõ eſt facta ſucceſſu temporis, ſicut fœtus qui concreãtur in vtero matrum,ſed totum ſimul,caro formata,anima creata, & vtriq; deitas coniuncta fuit.Gre.xviij.li mo.Mox verbum in vtero,mox intra vterum, verbum caro factum eſt.Sexto dicit hoc tabernaculum eſſe præſentatum.Nam per carnis tabernaculum

Noĩe tabernaculi põt intelligi xpi caro.

De formatione corporis xpi.

naculum pontifex Chriſtus eſt aſſiſtens & reſiſtens. Aſſiſtēs quidē patri,quaſi ſacerdos oblatione placatiua:reſiſtens aūt diabolo,quaſi rex virtute expugnatiua. Nā tabernaculum ſuæ carnis patri obtulit, & in eo diabolū expugnauit,vt dicit Aug. Nihil quidem inuenit in hominibus mundū quod offerret deo,ideo pro eis ſeipſum obtulit.Ecce mūda & fœlix & fera victima Chriſtus, qui etiā in carnis tabernaculo quaſi caſtro armatus,diabolo reſtitit, & eū ſuperauit tali armatura.Secundū itaq; hunc ſenſum.tria dicuntur de Chriſto pontifice. Primum q̄ ſit dator futurorum bonorum:ſecundū q̄ ſit aſſiſtens per propriā carnē. tertium q̄ ſuo ſanguine ſancta introierit cœleſtia.ideo ſic ordināda eſt litera (Chriſtus pontifex)dator(futurorū bonorū.)qui ſupple eſt (aſſiſtens)deo patri,nō per mediatorē alium,ſed(per tabernaculū)ſuę carnis,quod eſt. (amplius & perfectius,nō manufactū.i.non huius creationis): ipſe certe(introiuit ſemel in ſancta, neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum ſed per proprium ſanguinem æterna redemptione inuēta.) Odo literæ.

Sermo nonus dominicæ paſſionis de epiſtola, & in ordine.clxx.

SI enim ſanguis hircorum & vitulorum, & cinis vitulæ aſperſus &c.)ſicut ante dictum ſacrificium legalis pontifex ad expiationem præteritarum immolabat culparum, ita vitulam extra caſtra ad futurarum culparum immolabat remedium:de quo agitur in parte iſta.Legitur autem Num.xix.quòd ipſa die propitiationis vitulam ruffam integræ ætatis,non habentem maculam, & quæ nunquam iugum portauerat,de mandato ſacerdotis populus extra caſtra ducebat,qua in conſpectu omnium occiſa, digitum ſacerdos eius ſanguine intingens ſepties aſpergebat verſus tabernaculum teſtimonij : pellem vero & carnem & ſanguinem cum fimo comburebant in flamma combuſtionis, ligno cedri, & hyſopo atque coccino miſſis:collectique cineres per hominem mundum extra caſtra ſeruabantur in loco mundo,quibus permiſcebatur aqua in purificationem eorum qui mortuū cadauer hominis tetigiſſent. Erant enim immundi ſeptem diebus, nec eis licebat vti ſanctis, nec ad tabernaculum domini accedere, ſed die tertio & Sacrificiū vitulæ ad expiationē futurarum culparum.

ſeptimo tali aqua aſperſi purificabãtur. Mirum autem valde eſt,quod in eadem religione continetur. Nam & ſacerdos vitulam immolans,& qui eam cõburebat, atque iis qui cineres eius in loco mundo colligebant,ipſa die erant immundi vſque ad veſperam, cum tamen ad aliorum munditiam obtinendam ritus ille fieret ſacrificij.De cineribus huius vitulæ loquitur Apoſtolus in pſenti capitulo:ſed priuſquam ipſum exponatur,videndum ſecundum glo. huius ſacrificij myſterium. ¶ Primò ergo notandum quòd ſicut per maſculum fortitudo, ita per fœminam infirmitas deſignatur. Et quia vt dicitur.ij.Corin.vlti.ex infirmitate mortuus eſt Chriſtus,ideo per vitulam caro eius mortalis & infirma intelligitur. Item ruffa fuit eius caro,quia ſanguine paſſionis tincta.Eſa.lxiij. Quare rubrum eſt indumentum tuum? Item fuit ætatis integræ,quia.xxxiij.anno à ſua incarnatione paſſus eſt,& tempus illud ætatis virile eſt, & integrum. Item nulla fuit in eo macula,quia peccatum non fecit:vnde ait Pilatus. Ego nullam cauſam in eo inuenio. Item iugum non portauit, quia legem non debitor legis ſeruauit: vel neceſſitatem non habuit moriendi.Ioan.x.Poteſtatem habeo ponendi animam meam,& iterum ſumendi eam.Ité ſecundum legem immolata eſt vitula, quia viſi ſunt ſibi legem ſeruare qui occiderunt Chriſtum. Ioan.xix.Nos habemus legem,& ſecundum legem debet mori.Item ex conſilio ſacerdotum Chriſtus damnatus morti , extra ciuitatem eductus fuit crucifigendus, & in conſpectu omnium leuatus in cruce. Item teſtimonij tabernaculum, eſt vetus ſcriptura,contra cuius faciem ſacerdos aſperſit Chriſti ſanguinem,quia non aliter Chriſti paſſio declarata eſt,quàm fuerat ſcripturæ teſtimonio prænunciatum.Et ſepties facta eſt aſperſio,quia in remiſſionem peccatorum omnium,quę ſeptenario numero cõprehenduntur. Item flamma ignis qui ſurſum fertur , & in quam conuertitur quod in eam mittitur,gloriam reſurrectiõis deſignat. Caro ergo & pellis atq; ſanguis Chriſti in flammam miſſa,ſubſtantiam humanitatis eius ad gloriam reſurrectionis peruenisſe deſignant. Fimus vero & ſtercora, improperia & contumeliæ ſunt, quæ populus intulit, & non ſolum mortalis ſubſtantia Chriſti, ſed etiam paſſionis ignominia in gloriã reſurrectionis conuerſa

Chriſtus vitulã ſacrificauit: q̃ nil aliud eſt q̃ propria eius caro.

uerſa eſt.Ité hyſſopus humilis herba eſt,petrę radicibus hærens,per quam fides humilis petræ Chriſto hærenti ſignificatur.Cedrus autē quæ in altū tēdit, & imputribilis eſt, ſpē deſignat in ſupernis habitantem. Coccus vero cuius color igneus eſt,charitatis feruorē demōſtrat.hæc aūt tria ponūtur in medio cōbuſtionis,cū ſic credimus,ſperamus & amamus Chriſti reſurrectionē,vt cum illo vita noſtra abſcōdita ſit,vt dicitur Col.ii. Item cinis ex morte & cōbuſtione vitulę relictus,deſignat famam & memoriam quæ ſucceſſe rūt paſſioni & reſurrectioni Chriſti. Ité homo mūdus fuit gentiū populus,qui morti xpi nō cōſenſit.hæc collegit.i.reueréter tractauit famā & prædicationē, quæ xpi paſſionem & reſurrectionē ſignificāt,& extra caſtra.i. extra celebrationem Iudaicę cōſuetudinis in loco mūdo qui eſt eccleſia catholica,reuerenter exponit.Ité aqua aſperſionis baptiſmus eſt,qui fit in memoriā paſſionis & reſurrectionis Chriſti. Ro.vi.Quicūq; baptizati eſtis,in morte xpi baptizati eſtis, Tactus vero mortui ſignificat ſenſum culpæ mortalis, quæ emundatur aſperſione baptiſmi.vel eadem aqua deſignat pœnitentię lauacrum,quo emundantur opera noſtra mortalia.Item ſacerdos immundus eſt qui mūdam hoſtiam immolauit,quia eo ipſo legalis ſacerdos fuit maculatus , quia Chriſtū ſine culpa morti adiudicauit.Vnde mors quę alios mundauit credentes,contaminauit ipſius mortis auctores. Item qui comburit iuuencam,& cineres combuſtionis,immundus eſt quia hi qui in fide chriſtiana ſibi mundi videntur , agnoſcunt quia omnes peccauerunt , & egent gloria dei,iuſtificati gratis per ſanguinem Chriſti. Neq; etiā omnino mundi ſunt tales vſq; ad veſperam,quia poſt pleniſſimam remiſſionem peccatorum,dum in hac vita permanēt, aliquid contrahunt vnde ſint immūdi.Iob.xxv.Nemo mūdus à ſorde,neque infans cuius eſt vnius diei vita ſuper terram. Et Prouer.xx . Quis poteſt dicere , mundum eſt cor meum,innocens ſum à peccato? ¶ His præmiſſis conſiderandum quia Apoſtolus in eo quod dicit, (Si enim ſanguis &c.)ponit ſecundum effectum paſſionis Chriſti, emundationem videlicet internæ iniquitatis, quam præfigurauit cinis vitulæ aſperſus , ſed Chriſti ſanguis effecit . Arguit Apoſtolus in parte iſta vel per locum à minori dupliciter. primo ſic , ſi ſanguis animalium & cinis vitulæ aſperſus

Nota mo dum &for mam ar-

mundat

Sequendi ip ſius Apoſtoli pauli in hac epiſtola.

mundat à contactu mortui, multo magis ſanguis Chriſti qui eſt efficacior, emundabit conſcientiam noſtram. Vel ſic arguit, propter quod vnunquodque, illud magis animalium & cinis vitulæ, quia figurauerunt paſſionem Chriſti, emundabant carnaliter, ergo ſanguis Chriſti amplius efficit, quia ſcilicet emundat ſpiritualiter. Tria ergo facit Apoſtolus. primo enim ponit argumentationis antecedens. ſecũdo infert conſequens (quãto magis). tertiò probat conſequẽtiam (qui per ſpiritum). Dicit ergo, (Si enim ſanguis hircorum & taurorũ & cinis vitulæ aſperſus) cum aqua (ſanctificat). i. purificat & lauat (inquinatos) ex tactu mortui, ſanctificat dico nõ interius, (Sed emundationem carnis). i. vt ſecũdum carnem mundi ſint, quia à pœna legis liberabãtur ſic purificati, quod ſi nõ feciſſent, irregulares & extra cõmunionem legis erant. Et attende quia ſanguis hircorum & vitulorum expiabat à præteritis culpis, cinis autem vitulę parabatur in remediũ futurarum, & ideo forte eadem die fiebat vtrunq; ſacrificium: immo quibuſdã placet, vt vnũ & non duo fuerint, illud quod prius, & quod nũc dictũ eſt. ¶ Secũdo Apoſtolus adducit duplex cõſequens. primũ, quia ſi illud potuerũt ſanguis & cinis, quãto magis ſanguis Chriſti, cuius virtute illa mundabant, emundabit non carnem tantum, ſed etiam interiorem conſcientiam noſtram ab operibus mortuis. i. à peccatis, quæ qui tangit conſentiendo, inquinatur. Alterum conſequens ex iſto eſt (ad ſeruiendum) non neceſſitate, ſed liberalitate, non timore, ſed amore (Deo viuenti) cui ſeruire, viuere & regnare eſt.

Septẽ 'conditiões efficacię magnæ ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti.

¶ Tertio Apoſtolus probat conſequentiam, quare videlicet hoc amplius põt Chriſti ſanguis quo minus potuit animalium ſanguis & cinis. ratio conſequentiæ iſta eſt. Hic enim ſanguis ideo eſt tãti valoris, quia eſt Chriſti (qui per ſpiritum ſanctum &c.) Cuius ſanguinis efficaciam ſeptem conditiones probant. prima cõditio pertinet ad ſanguinis dignitatem. Eſt enim ſanguis Chriſti. quo nihil precioſius. Chriſtus enim eſt vnctus & conſecratus in regem & pontificem, Deus verus ex deo patre, & virgine matre. Secunda cõditio pertinet ad perſonalitatem. Tertia ad libertatem. Quarta ad liberalitatem: quas tangit dicens (qui obtulit ſemetipſum) (qui) ſcilicet perſonaliter, non alium poſuit pro ſe vicarium (obtulit) ſponte & voluntarie. (ſemetipſum) non alium, in quo eius

patet

patet liberalitas ergo iſte ſanguis eſt pontificis offerentis immediate,eſt ipſiuſmet oblati realiter. Et eſt vtrunq; voluntarium,quod ſignificat verbum obtulit. Quinta conditio ſanguinis pertinet ad ſanctitatem.Eſt enim ſanguis illius qui ſemetipſum obtulit (per ſpiritum ſanctum) Quicunque offert,aliquo ſpiritu motus offert. Sed ſpiritu ſancto dictante & mouēte Chriſtus proprium ſanguinem obtulit:quod figuratum eſt Leui.iiii. vbi dictum eſt ꝙ pontifex tingebat digitum in ſanguine animalis oblati. Dicitur autem de ſpiritu ſancto,ꝙ ſit digitus dextræ dei. Chriſtus ergo pontifex in ſanguine propriæ animalitatis oblatæ tinxit digitum,quia dictante ſpiritu ſancto ipſum ſanguinem fudit. Sexta cōditio pertinet ad ſanguinis puritatem. Obtulit enim ſe(immaculatum)non enim Chriſti ſanguis habuit maculam culpæ,quem ſine libidine ſumpſit exvirgine, ſpiritu ſancto ipſum ſanguinem purificante. vnde obtulit ſe Chriſtus immaculatum. Immaculatum certe per ſpiritum ſanctum. Septima conditio pertinet ad diuinitatem, quia obtulit ſemetipſum(Deo)id eſt ad eius laudem & honorem. Leui.j. Immolabit vitulum coram domino, & offeret ſanguinem eius. ¶ Nota generaliter quia Chriſti ſanguis duo efficit. Emundat enim à peccato, & reſtituta libertate facit ſeruire deo. Primum propter munditiam, alterum propter libertatem efficit offerentis. Ipſe enim lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & dicit Ioan. viii. Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis. Nemo autem poteſt deo ſeruire,niſi liber ſit à peccato. Sed ſpecialiter in ipſis verbis ſanguinis Chriſti quatuor virtutes Apoſtolus ponit. primo enim habet virtutem emundandi, vnde (emundabit) Hebr.ix. Omnia pene mundantur in ſanguine, & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio. Secundo habet virtutem penetrandi,quia non exterius lauat, ſed pertingit ad intimum conſcientiæ,ideo ait(cōſcientiam noſtram)opera exteriora ſancta,ſed conſcientia ſanctum ſanctorū eſſe debet, in qua ſolus deus habitat,ad quā purificandā peruenit xpi ſanguis. Tertio ipſe ſanguis habet virtutē viuificādi. Expellit.n.mortua opera,ideo ait(emūdabit ab operib⁹ mortuis.) viu⁹ eſt iſte ſanguis. Leui.xvii. aia oīs viuētis in ſanguīe eſt, quia vita animę eſt in ſanguine xpi, cuius etiā ſanguis emūdat noſtrū ſanguinē,quo vel infecta origo noſtra, vel culpa intelligitur,

Oblatio ſanguinis Chriſti figuratur Leui. iiii.

Oīa quaſi mundātur in ſanguine.

intelligitur, ſecundum illud, Libera me de ſanguinibus. Quarto ipſe Chriſti ſanguis habet virtutem ſeruiendi. Facit.n.ſeruos dei,quales eſſe non poſſunt qui ad libertatē iuſtitię nō peruenīūt.ideo ait(ad ſeruiēdum).i.emūdabit nos vt ſeruiamus in libertate gratiæ.(Deo)cui ſeruire regnare eſt (viuenti.)qui dat vitam ſibi ſeruientibus, cui nullus ſeruire poteſt mortuus in peccato,niſi reuiuiſcat in gratia.

Sermo decimus dominicæ paſſionis de epiſtola, & in ordine.clxxi.

Tertius effectus paſſionis xpi Nota figuram.

ET ideo noui teſtamenti mediator eſt,vt morte intercedente.)Nunc ponit Apoſtolus tertium effectū paſſionis Chriſti,qui eſt adeptio promiſſæ,vel æternæ hęreditatis. Cuius rei figura ponitur. Nu. xxxv. vbi dicitur ꝙ ſi quis nolens occidiſſet hominem,fugiebat ad aliquā ciuitatem refugij,& in ea manebat exul donec ſummus pontifex moreretur,in cuius morte ad hęreditatem & domum ſuam reuertebatur,qui nolens occiderat hominem : ſed voluntarie homicida aut occidebatur, aut perpetuo exulabat. Vbi aduertēdum ꝙ diabolus ab initio fuit homicida , vt dicitur Ioan.viii.nam mortem carnis,& mortem mentis humano generi intulit,hoc autē volēs & à ꝓpoſito diabolus fecit,tamen perficere nō poterat,niſi homo eidē in propria morte cōſenſiſſet. Sed nō volēs cōſenſit homo,immo vitā voluit,& eſſe ſicut deus. Verū quia male voluit, ideo ſibi euenit quod non voluit.ſ.mori . Hominis ergo & diabol⁹ & homo ipſe homicida fuit. Sed diabolus homicida volēs,homo autē nō volēs:ideo volūtario homicidæ diabolo nullū remediū fuit ſalutis. Neq; enim habuit refugij ciuitatem,neq; pontificis Chriſti morte ab exilio dānationis reuocatus eſt. Homo autem quia nō volēs occidit ſeipſum, à paradiſo expulſus , dū in carne vixit,in hac valle miſeriæ exulauit : mortuus vero ſecundum animā ad inferna deſcēdit,quouſq; ſummus pontifex in cruce mortuus,ad antiquam hæreditatē cœleſtis patriæ reduxit electos. Sed aduertendū ꝙ ipſa hæreditas iure teſtamenti nobis debetur. Eſt autem teſtamentum ſcriptura de conſequenda hęreditate vltimam voluntatem teſtatoris continens.ideo nō eſt teſtamentum, vbi nō aſſignantur hęredes. Ipſum autem ius hæreditatis.i.adeptionē eius non adipiſcitur hæres,niſi mors teſtatoris interueniat,& ſecundum

Teſtamentum.

dum hanc in rebus humanis cõſuetudinem, deus egit nobiſcum in hereditate ſua. Scripturã.n.ſacrã quaſi teſtamẽtum ipſe edidit. Baruch.iiii. Hæc omnia liberyitæ,&teſtamentũ altiſſimi.hic notas fecit deus vias ſuas Moyſi,filij Iſrael voluntates ſuas. Duo autem teſtamenta deus fecit. Vnum vetus,alterum nouum. In primo terrena & temporalia, in ſecundo cœleſtia & æterna tribuit heredibus, & vtrunq; teſtamentum morte confirmatum eſt,& aſperſione ſanguinis Chriſti,ſed primũ habuit mortem & ſanguinem eius figuraliter tantum. Exo.xxiiii. Sanguine enim vituli immolati, quo Chriſtus præfigurabatur, Moyſes aſperſit volumẽ teſtaméti,& omnem populum,dicens. Hic eſt ſanguis fœderis quod pepigit nobiſcum deus. Nouũ autẽ teſtamẽtum vera Chriſti morte & eius ſanguinis aſperſione cõfirmatũ eſt, ſicut ipſe ait Matt.xxvi. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti,qui pro multis effundetur in remiſſionẽ peccatorum. Et aduertendum ꝙ ſicut hęres quanquam teſtamentũ ſit conditum,non tamen accipit hęreditatem, niſi moriatur teſtator: ita niſi mors Chriſti interueniſſet,hęreditatem cœli, licet teſtamẽto ſibi ꝓmiſſam,nõ accepiſſet homo. Itaq; neceſſariũ fuit nobis vt moreretur põtifex ſummus. Neceſſarium etiã vt moreretur cœleſtis teſtator, vt per mortem pontificis ſolueretur exiliũ,& per mortem eiuſdem teſtatoris pateret cęlũ. De quibus agit Apoſtolus in preſenti parte, quæ in tria diuiditur. Primo.n.ponit noui teſtamenti auctoritatem. Secũdo ipſius teſtamenti ponit fructũ & ſelicitatẽ (repromiſſionẽ accipiãt.) Tertio inter,hæc duo ĩterponit adipiſcẽdæ hęreditatis modũ & cõgruitatẽ. (vt morte intercedẽte.) Dicit ergo primo, (Et ideo) quia ſemetipſum obtulit,& ſuo ſanguine nos mũdauit,atq; iuſtitię ſeruos effecit. (noui teſtamẽti mediator eſt) vbi duo notanda ſunt. primũ quia teſtamẽtum ideo nouũ dicitur,qa hominẽ innouat tripliciter.ſ.veris ſacramẽtis,iuſtis ꝑceptis,& æternis ꝓmiſſis. Sacramẽta quidẽ eius vera ſunt,quia cauſant gratiam quam figurãt,quod vtiq; per Chriſtũ habẽt. Ioã.j. Gratia & veritas per Ieſum xpm facta ſunt. Iuſta ſunt etiã huius teſtamẽti ꝑcepta,quia nihil iuſtius q̃ deũ ex toto corde,&proximũ ſicut ſeipſum diligere. Ioan.xiii. Mandatum nouum do vobis,vt diligatis inuicem,ſicut dilexi vos. Rurſus eiuſdem teſtamenti promiſſa æterna ſunt. Matth.xvi. Vos qui ſecuti eſtis

Duo teſtamenta dei glorioſi.

Teſtamentũ nouum hominem innouat.

eſtis me,cẽtuplum accipietis,& vitã æternam poſſidebitis. Item notandum quia huius noui teſtaméti Chriſtus ſecundum ꝙ deus eſt teſtator & auctor, ſed inquantum homo, ipſius eſt mediator: ſed & hoc quadrupliciter. primo quidẽ mediator eſt ꝓmulgationis. Nam quod deus iure teſtamenti diſpoſuit electis diſtribuere, Chriſtus manifeſtauit mundo. Heb. j. Locutus eſt nobis in filio quem cõſtituit hęredẽ vniuerſorũ. Secũdo mediator eſt inſtitutiõis, hęredes enim ipſe facit eos quibus promittitur cœleſtis hæreditas. filiis nãq; ex teſtaméto iſto datur hæreditas, nõ aũt filiis naturalibus, ſed adoptiuis, in quam adoptionem per naturalẽ & vnigenitũ filiũ tranſimus, vt dicit Origenes. Tertio mediator eſt huius teſtamenti per modum confirmationis. Nam ſua morte ipſum confirmauit. Heb. ix. Vbi. n. eſt teſtamentum, mors neceſſe eſt vt intercedat teſtatoris. Teſtamẽtum enim in mortuis confirmatum eſt. vbi glo. Chriſtus in aſſertione eorum quæ teſtabatur ſe daturũ, voluit mori, ne quis de eis dubitaret. Quarto mediator eſt teſtate rei adoptionis. Per eum namq; nobis prouenit hæreditas cœli, & ipſe ponit nos in poſſeſſionem eius. Pſal. Tu es qui reſtitues hæreditam meam mihi. ¶ Secundo huius teſtamenti ponit Apoſtolus effectum, & fœlicitatem, dicens: & ideo eſt mediator noui teſtamenti, ad hunc videlicet finem (vt qui vocati ſunt). i. ab ęterno electi & prędeſtinati à deo (accipiãt) in tempore (repromiſſionem æternæ hæreditatis). i. æternam hæreditatem ſępius promiſſam, quæ hæreditas eſt viſio & fruitio dei. ꝑs. Dominus pars hęreditatis meæ. Hãc vero promiſit deus ſub vocabulis terræ lacte & melle manantis Exo. iiii. Introducam eos in terrã lacte & melle manantem. Terra iſta eſt cœlum viuentium, Vbi manat lac viſionis, & mel fruitionis. ¶ Tertio cum dicit (morte intercedẽte) ponit quomodo Chriſtꝰ fuerit mediator inter æternam prędeſtinationem vocatorum, & tẽporalem cõſecutionem æternorũ. Et dicit ꝙ interueniente ipſius morte, illud quod ab æterno deus diſpoſuerat, dedit electis in tempore. ſ. hæreditatem æternam. Tria vero dicit Apoſtolus. primum, ꝙ Chriſtus ſua morte interuenit. (morte intercedente.) ipſo ſcilicet Chriſto (intercedente morte) id eſt per mortem. Prętériit enim mortis eius ſupplicium, ſed manet in conſpectu dei mortis meritum. Per iſtam denique mortem intercedit

Teſtamẽti noui effectus.

Nota quo modo xps fuit mediator.

cedit Chriſtus ad patrem,vt hęreditas æterna detur electis, ſicut dicit Grego.primo mora.qua interceſſione nullum ſacrificium deuotius,nullum viuere efficacius, nullum orare gratius eſt. Vel poteſt ſic intelligi (morte intercedente).i. interueniente inter æternam diſpoſitionem,& temporalem completionem,data eſt hęreditas electis. Ipſa enim mors Chriſti copulauit æternum & temporale in vnum. Quod autem mors Chriſti facere potuerit,ſecundo probat Apoſtolus,quia fuit(in redemptionem prævaricationum.) quibus impediebatur homo ne promiſſam hęreditatem conſequeretur.Vnde ſi Chriſti mors impedimentū abſtulit, conſequēs eſt vt hæreditatem largiatur, Sed ne putaret aliquis ſuperfluam fuiſſe mortem Chriſti,quaſi aliter poſſet iuſtificatus homo à peccatis conſequi hæreditatem promiſſam, ideo tertio addit Apoſtolus (earum dico prævaricationum quæ erant) .i.manebāt,augebātur,& inducebātur(ſub priori).i.veteri(teſtamento)illud enim teſtamentum non vacauit à culpa,vt dicit Apoſtolus Heb.viii. Et hoc tripliciter, nam ſub eo manſit tranſgreſſio prima hominis,quā lex delere non potuit,eadem etiam lex auxit cōcupiſcentiā,vt dicit Apoſtolus R o.vii.etiā rurſus lex fuit occaſio inobedientiæ.præcepit enim,gratiā vero nō attulit perficiēdi præceptum.Ideo nouā prævaricationem adduxit:&quia lex non erat ſufficiēs prævaricationes tollere, vt iuſtificatus homo cōſequeretur hæreditatē,ideo mors Chriſti interuenit quaſi mediatrix.Vnde circa modū cōſequendæ hęreditatis tria ponit Apoſtolus.primo.ſ.modi congruitatem, quia (morte intercedente.)Secūdo ponit modi virtutem,quia mors ipſa redemit prævaricatores.Tertio ponit eiuſdem modi neceſſitatem,quia ſine ipſa morte nullum erat remediū, niſi prioris forte teſtaméti,quod tamen nō potuit prævaricationes tollere.Sed aduertendum q; licet mors Chriſti fuerit nobis neceſſaria reſpectu legis nō potentis iuſtificare, reſpectu tamen dei non fuit neceſſaria, qui alio modo tollere potuit prævaricationes impedientes hęreditatis cœli ingreſſum, nullus tamen modus fuit noſtræ ſaluti, & ſanandæ miſeriæ congruentior.vt dicit Aug.Ergo mors Chriſti fuit noui teſtaméti mediatiua,fuit prævaricationis redemptiua,fuit teſtamenti prioris ſuppletiua,fuit promiſſionis æternæ collatiua,& eſt iugis interceſſionis præſentatiua.

Mors xp̄i copulauit æternum & temporale i vnū.

In dominica

ARCHIVO PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL
PALENCIA

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - MURCIA

801